

**ΟΙ ΘΕΙΟΙ ΚΑΙ ΙΕΡΟΙ
ΚΑΝΟΝΕΣ**

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΕΥΦΗΜΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ,

ΤΩΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ, ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΕΝ ΕΦΕΣΩ,
ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ, ΕΝ ΤΩ ΤΡΟΥΛΩ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ
ΠΑΛΑΤΙΟΥ, ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΤΟ Β'.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ,

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΤΗΣ ΤΕ ΕΝ ΤΩ
ΝΑΩ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ,
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΤΗΣ ΔΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ, ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΙΕΡΩΝ
ΣΥΝΟΔΩΝ,

Μετὰ τῆς ἐξηγήσεως

**ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ, ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΛ-
ΣΑΜΩΝΟΣ ΚΑΙ ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΙΠΟΥ,**

Καὶ πίνακος ἀναλυτικοῦ ἀπάντων τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ
τόμῳ κανόνων, μετὰ τῆς συμφωνίας αὐτῶν.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

-----οοοοο-----

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ.

1852.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Α. Ῥάλλη.

Πέμπει πρὸς ὑμᾶς ἡ Σύνοδος ἐμπερικλεισμένως ἐνταῦθα ἰδιαι-
τερον αὐτῆς ἔγγραφον, δι' οὗ ἐγκρίνει καὶ αὐτὴ κατὰ τὴν ἀπὸ
11 τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς αἰτησίαν σας τὴν τύπωσιν τοῦ κατὰ
Πευρέγιον Συνοδικοῦ.

Καὶ ταῦτα κατ' ἐγκρίσιν.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 25 Ἀπριλίου 1852.

Ὁ Ἀθηναῖν	Ὁ Λοκρίδος	Ὁ Καλαβρύτων
† ΝΕΟΦΥΤΟΣ.	† ΑΓΛΘΑΙΓΓΕΛΟΣ.	† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ.
Πρόεδρος		Ὁ Γραμματεὺς
(Γ. Σ.)		Ἀρχιμανδρ. Μ. ΛΗΣΙΟΠΟΛΙΤΗΣ.

Ἀριθ. Πρωτ. 2243.

Λιέκπ. 246.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τῷ Κυρίῳ Γ. Α. Ῥάλλη, Προέδρῳ τοῦ Ἁγίου Πάγου, κτ.λ.

Ἀνενεχθέντος ἡμῖν διὰ τῆς ἀπὸ 11 τοῦ λήγοντος ἤδη μηνὸς
Ἀπριλίου ἀναφορᾶς ὑμῶν, ὅτι ἐπιβάλλεσθε τύποις ἐκδοῦναι τὸ
τοῦ Πευρέγιου Συνοδικόν, συμπληρούμενόν τε καὶ διορθούμενον
ἐκ τῶν διαφόρων ἀναγνωσμάτων τοῦ παρ' ὑμῖν ἀντιγράφου τοῦ
ἀρχαίου Κώδικος, τοῦ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς μητροπόλεως
Τραπεζοῦντος σωζομένου, καὶ περιέχοντος τὸ ὑπὸ τοῦ σοφω-
τάτου Πατριάρχου φωτίου φιλοπονηθὲν σύνταγμα τῶν ἱερῶν
κανόνων, καὶ τὸν Νομοκάνονα τοῦ αὐτοῦ, ἐτι δὲ καὶ τὰς ὑπὸ
Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος ἐξηγήσεις αὐτῶν, καὶ τὴν εἰς τοὺς
ἱεροὺς κανόνας ἐρμηνείαν Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ· ἐπὶ τούτοις δὲ
προσθεῖναι τῇ ἐκδόσει ταύτῃ καὶ τὸ κατὰ στοιχεῖον σύνταγμα

Ματθαίου τοῦ Βλαστάρως, καὶ τὰς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Λευγ-
κλαδίου Πατριαρχικῆς καὶ Αὐτοκρατορικῆς διατάξεις, τὰς πρὸς
τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀφορώσας, μετὰ καὶ προχείρου
λεξικοῦ τῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ βίβλῳ δυσνοήτων ὄρων, καὶ πίνακος
ἀναλυτικοῦ τῶν ἐμπεριεχομένων, καὶ ἐξαιτεῖσθε τὴν πρὸς τοῦτο
ἔγκρισιν καὶ συνδρομὴν τῆς Συνόδου.

Ἡ Σύνοδος, ἀπιδούσα εἰς τε τὸ εὐσεβὲς φρόνημα καὶ τὸν θεο-
φιλῆ ζῆλον ὑμῶν τε καὶ τοῦ συνεργαζομένου ὑμῖν εἰς τὴν ἐκδο-
σιν διασῆμου νομικοῦ Κυρίου Μιχαὴλ Ποτλῆ, οὐχ ἥττον, ἢ εἰς
τὰς βαθείας ἐπιστημονικὰς γνώσεις ὑμῶν ἐν τοῖς νόμοις, καὶ
ἐπὶ ταῦτα πεποιθυῖα, ὅτι, διὰ τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς φιλοπονίας,
ἔξει πρόχειρον, ἀνελλιπῆ τε καὶ ἀπαραχάρακτον τὴν συλλογὴν
τῶν ἱερῶν κανόνων Ἀποστολικῶν τε καὶ Συνοδικῶν, μετὰ τῆς
ἐπισήμου αὐτῶν ἐρμηνείας, ὃ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἱερὸς
κλῆρος, καὶ πᾶς τις τῶν βουλομένων εἰδέναι σαφῶς τὴν τῆς
Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διακόσμησίν τε καὶ πνευματικὴν διοίκησιν,
τὴν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν Πατέρων ἐνεργουμένην, οὐ μόνον
Ἐγκρίνει τὴν ἐκδοσιν, ἐπιδοκιμάζουσα ταύτην ἐντελῶς, ἀλλὰ
καὶ εὐλογίαις ὑμᾶς καταστέφουσα, εὐχεται ὑμῖν τὴν παρά Θεοῦ
ἀντίληψιν, ὅπως εἰς τὸ ἐφετὸν πέρασ ἀγάγητε τὸ ἔργον τοῦτο.
Διὰ γὰρ τὴν σπάνιν καὶ τὸ δυσπόριστον τῶν τοιούτων συλλο-
γῶν, ἀναγκαῖον ὄντως τυγχάνει τὸ ἐπιχειρήμα ὑμῶν, καὶ πᾶσι
μὲν, ὡς εἴρηται, τοῖς εὐσεβέσι, ἐξαιρέτως δὲ τῷ ἱερῷ κλήρῳ,
ὅπως ἔχη βραδίως εἰδέναι, « Πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι,
ἧτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς
ἀληθείας ».

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν, ὀδη-
γοῦσά τε καὶ ἐπιβρώνουσα ὑμᾶς εἰς τὸ τοῦ ἔργου ἀκριβὲς καὶ
ἀναμάρτητον πέρασ.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 25 Ἀπριλίου 1852.

Ὁ Ἀθηνῶν

Ὁ Λοκρίδος

Ὁ Καλαβρύτων.

† ΝΕΟΦΥΤΟΣ.

† ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ.

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ.

Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς,

(Γ. Σ.)

Ἀρχιμανδρ. ΜΙΣΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

Π Π Ν Α Ξ

Τῶν ἐν τῷ Δευτέρῳ Τόμῳ τοῦ Συντάγματος τῶν Θεῶν
καὶ Ἱερῶν Κανόνων περιεχομένων.

ΚΑΝΟΝΕΣ τῶν ἁγίων καὶ πανευφύμων Ἀποστό- λων.	σελ.	1
» Τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου.	»	143
» Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρας οἰ- κουμενικῆς συνόδου.	»	165
» Τῆς ἐν Ἐφέσῳ τρίτης οἰκουμενικῆς συ- νόδου.	»	192
ΕΠΙΣΤΟΛΗ τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς συνόδου πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ εὐαγῆ σύνοδον περὶ Εὐσταθίου, τοῦ γενομένου αὐτῶν μητρο- πολίτου.	»	206
ΚΑΝΟΝΕΣ τῆς ἐν Χαλκηδόνι τετάρτης οἰκουμενι- κῆς συνόδου.	»	216
ΠΕΡΙ ΤΗΣ πέμπτης οἰκουμενικῆς συνόδου.	»	292
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου.	»	293
ΠΕΡΙ ΤΗΣ λεγομένης ς'. οἰκουμενικῆς συνόδου.	»	294
ΚΑΝΟΝΕΣ Τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ βασιλικοῦ πα- λατίου ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου.	»	295
» Τῆς ἐν Νικαίᾳ τῷ 6'. ἐβδόμῃ οἰκου- μενικῆς συνόδου.	»	555
» Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Α'. καὶ Β'. συνόδου.	»	647
» Τῆς ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῶ τῆς ἁγίας Σοφίας συστάσεως συνόδου.	»	706
ΠΙΝΑΞ ἀναλυτικὸς ἀπάντων τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ περιεχομένων κανόνων, μετὰ τῆς συμφωνίας αὐτῶν.	»	713

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
θεωρεῖται κλεψίτυπον, καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

Handwritten signature

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ

ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΙΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ (1).

Κανὼν Α'.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΙ ΘΕΙΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

τῶν τε ἁγίων καὶ σεπτῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἱερῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν τοπικῶν ἡτοιμερικῶν, καὶ πῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων, πορηθεῖσα Ἰωάννη μοναχῷ τῷ Ζωναρᾷ, τῷ γεγονότι μεγάλῳ Δρουγγυρίῳ τῆς Βιθλῆς, καὶ πρωτοασηκρητῆς (2).

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΖΩΝΑΡΑ. Ἡ δὴλωσις τῶν λόγων σου φωτιεῖ καὶ συνετιεῖ νηπίους, πρὸς τὸν Θεὸν φησιν ὁ προφήτης καὶ Θεοπάτωρ Δαβὶδ· λόγους δὲ τοῦ Θεοῦ εἰκότως ἄν τις καὶ τὰ τῶν θείων Ἀποστόλων καὶ πατέρων λογίσαιτο διατάγματα· ἐπεὶ τῷ θείῳ πνεύματι ἐνηχούμενοι ἐκεῖνοι ταυτὶ διετάξαντο. Εἴ τις οὖν ποιήσαιτο τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων σαφήνειαν, καὶ τὸν τούτων νοῦν ἀναπτύξας δηλώσειε, φωτιεῖ τοὺς δι' ἀπλότητα καὶ ἀπλαστίαν ἡθῶν νηπιάζοντας, καὶ μὴ πεφυκότας τοῦ βάρους ἐξικνεῖσθαι τῶν κανόνων τῶν ἱερῶν. διὰ ταῦτά μοι ἐγχειρητέον τῷ ἔργῳ, ὡς εἰς ὠφέλειαν ἴσως ἐσσημένῳ πολλοῖς· καὶ ὡς δύναμις ἐκάστη διαταγῆ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, καὶ σεπτῶν πατέρων, μᾶλλον μὲν τοι, ὡς ἂν δοίη Θεός, ἰδιάζουσαν ποιητέον καὶ συντετριμμένην ἐξήγησιν· μή τις δέ μου καταγνοίη προπέ-

(1) Βρ.—τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Βενερ. — (2) ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. ἀναγινωσκόμενη μόνον ἐν τοῖς προλεγομένοις αὐτοῦ· εὐρηται δὲ κατὰ τῆς παροῦσαν τάξιν ἐν Χ. Γρ. καὶ Κ.

τειαν· οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ πονήματι ἐγχειρῶ, ἀλλὰ παρακλήθεις ὑπέκυψα, καὶ τῷ πόνῳ δέδωκα ἑμαυτὸν, ἵνα μὴ δι' ἀνηκοίαν κατακριθῶ (1).

Εἰς τὸν Κανόνα α.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΖΩΝΑΡΑ. Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ ἱεραῦσαι λαχόντος τελεσιουργία τῶν εὐχῶν, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος *ἡ* (2) ἐπίκλησις, ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονοῦμενον· πάλαι δὲ καὶ αὕτη ἡ ψῆφος χειροτονία ὠνόμαστο. Ὅτε γὰρ τοῖς τῶν πόλεων πλήθεσιν ἐξῆν ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς, συνήσαν τὰ πλήθη, καὶ οἱ μὲν τόνδε ἤρουντο, οἱ δὲ τόνδε. Ἴνα οὖν ἡ τῶν πλειόνων κρατοῖη ψῆφος, λέγεται τείνειν τὰς χεῖρας τοὺς τὴν ἐπιλογὴν (3) ποιουμένους, καὶ διὰ τούτων ἀριθμεῖσθαι τοὺς ἕκαστον ψηφίζομένους, καὶ τὸν παρὰ τῶν πλειόνων αἰρούμενον εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην προκρίνεσθαι· κἀντεῦθεν ἐξελήφθη τῆς χειροτονίας τὸ ὄνομα. Τούτῳ δὲ καὶ οἱ τῶν συνόδων πατέρες οὕτως εὐρίσκονται χρησάμενοι, καὶ τὴν ψῆφον χειροτονίαν καλέσαντες. Ἢ γὰρ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος ἐν πέμπτῳ κανόνι φησὶ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκρωμένων γίνεσθαι· χειροτονίας δὲ τὰς ψῆφους ὠνόμασαν· ἐν γὰρ τῇ τελεσιουργίᾳ τοῦ ἀρχιερέως μᾶλλον ἔθος πολλοὺς συνέρχεσθαι· ἐν δὲ ταῖς ψήφοις, διὰ τὸ εἰσάγεσθαι τινα αἰτιάματα κατὰ τῶν ψηφίζομένων ἀνδρῶν, ἀπηγόρευται τὸ παρεῖναι τινος, καὶ ἀκροᾶσθαι τούτων. Χειροτονεῖσθαι δὲ οὗτος (4) ὁ κανὼν διατάσσεται ἐπίσκοπον *καὶ* (5) παρὰ δύο ἐπισκόπων· ψηφίζεσθαι δὲ ἐπίσκοπον ὁ τέταρτος κανὼν τῆς πρώτης συνόδου ὀρίζει, παρὰ πάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, ἢ τέως τριῶν, ἐγγράφως καὶ τῶν λοιπῶν συναινούντων.

(1) Τὸ προεῖρητον τοῦτο οὐ κατεχώρισεν ὁ Βευερῆγιος ἐνταῦθα, ἀλλὰ δημοσιάζει αὐτὸ ἐν τῇ προοισαγωγικῇ αὐτοῦ ἐκθέσει. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἂν καὶ μὴ ἀναφερόμενον ἰδίως εἰς τὸν α. ἀποστολικὸν κανόνα, ἐκρίναμεν δεῖον μὴ χωρίσαι αὐτὸ ἀπὸ τῆς ὅλης ἑρμηνείας τοῦ Ζωναρά, ἧς ἐστὶν τρόπον τινὰ ἡ κεφαλή. — (2) X. Tr. — οὐχ αἰρηται παρὰ Βευερ. — (3) τοὺς τὸν ἐπιλογὴν ποιουμένους K. — (4) X. Tr. — εἰσούτους Βευερ. — (5) X. Tr. Ε. — ὁ καὶ οὐχ εἰρηται παρὰ Βευερ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ Εἰς τοὺς ἁγίους Κανόνας

τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰς τὰς μετέπειτα οἰκουμηνικὰς συνόδους τῶν ἁγίων πατέρων, πορηθεῖσα παρὰ Θεοδώρου διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, νομοφύλακος, χαρτοφύλακος, καὶ πρώτου τῶν Βλαχερινῶν, τοῦ Βασιλαμῶνος (1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΒΑΣΙΛΑΜΩΝΟΣ. Ὁ ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν περὶ χειροτονίας διαλέγεται τῆς παρὰ ἀρχιερέως τελουμένης ἐπ' ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ὁ μέγας Παῦλος φησὶ, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις, οὐ μὴν περὶ ψήφου, καθὼς τινες εἶπον ἀκολουθήσαντες τοῖς ἀγράφως λεγομένοις, διὰ τὴν τῶν χειρῶν ἔκτασιν, τὴν γενομένην ὅτε παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πόλεων αἱ ψῆφοι τῶν ἀρχιερέων ἐγίνοντο· κἀν γὰρ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος ἐν ε. κανόνι φησὶ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας παρουσίᾳ (2) ἀκρωμένων γίνεσθαι, κἀκ τούτου τινὲς ὑπέλαβον καὶ τὸν κανόνα τούτον περὶ ψήφου διαλέγεσθαι, ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ μὴ καλῶς τούτους λέγειν, ὅτι καὶ ἡ ἐπ' ἐκκλησίας χειροτονία διὰ μυστικῶν εὐχῶν τελεῖται, κἀν ἐνώπιον πύλλων γίνηται. Ἄλλως τε τοῦ δ'. κανόνος τῆς ἐν Νικαίᾳ α. ἁγίας συνόδου διοριζομένου τὴν τοῦ ἐπισκόπου ψῆφον γίνεσθαι παρὰ πάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἢ τέως τριῶν, ἐγγράφως καὶ τῶν λοιπῶν συναινούντων, ἀπορῶ πῶς εἶπόν τινες τὸν κανόνα τούτον νοεῖσθαι περὶ ψήφου ἀρχιερέως, λέγοντα ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον.

ΛΡΙΣΤΗΝΟΥ. Δύο ἢ τρεῖς ἐπίσκοποι χειροτονοῦσιν ἐπίσκοπον.

Τρεῖς δὲ ἐξάπαντος ὀφείλουσι ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον, καὶ μὴ ἥττονες τούτων, εἴπερ δυσχερὲς ἐστὶ πάντας τοὺς ἐπαρχιώτας ἐπισκόπους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναχθῆναι· καὶ ζῆτει κανόνα τέταρτον τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, καὶ γ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ ιθ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(1) Ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη οὐ καίται παρὰ Βευερ. ἀλλ' ἐν X. Tr. — (2) X. Tr. — ἐν παρουσίᾳ Βευερ.

Κανὼν Β'.

Πρεσβύτερος ὑπὸ ἐνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τὴν ἐπιλογὴν, καὶ τὴν χειροτονίαν τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων τῷ ἐπισκόπῳ ἀνατίθηναι ὁ κανὼν, ᾧ ὑποκεῖσθαι μέλλουσιν οἱ χειροτονοῦμενοι.

ΒΛΑΣ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν περὶ χειροτονίας ἀκολουθῶς νομοθετῶν παρίστησι καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ κανόνα ἐκλαμβάνεσθαι περὶ ἐπισκόπων χειροτονίας, οὐ περὶ ψήφου αὐτῶν. Οὐδὲ γὰρ ψηφίζεσθαι πρότερον πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ἕτερον κληρικόν, ἐδιδάχθημεν (1), καὶ οὕτω χειροτονείσθαι αὐτόν.

ΑΡΙΣΤ. Εἷς ἐπίσκοπος χειροτονεῖ πρεσβύτερον καὶ διάκονον. Σαφής.

Κανὼν Γ'.

Ἐἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ (2) θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτὰ (3), ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν (4), καθαιρείσθω· πλὴν νέων χιδρῶν, ἢ σταφυλῆς, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. Μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαι τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς (5).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ κύριος παραδίδους τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ τελετὴν, ἄρτων καὶ οἴνω ταύτην τελεῖν παραδέδωκε. Διὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἕτερόν τι πρὸς θυσίαν προσάγεσθαι ἀπηγόρευσαν· καὶ ἀντὶ οἴνου δὲ, ἐτέρῳ *εἶδει* (6) πό-

(1) X. Γρ. — ἢ διάκονον, ἀνεδιδάχθημεν, ἢ ἕτερον κληρικόν, Βευερ. — (2) τὸ τοῦ Θεοῦ θυσιαστήριον Ἄρδ. — (3) ἢ τινα ἐπιτηδευτὰ. Ἄρδ. — (4) ὡς παρὰ τὴν διάταξιν κυρίου ποιῶν Βρ. — (5) τῆς θείας ἀναφορᾶς Ἄρδ. — (6) X. Γρ. — ἐτέρῳ πόματι Βευερ.

ματος κεχρηῆσθαι ἐκώλυσαν, οἶον σίκερα. Σίκερα δὲ ἔστι πᾶν τὸ ἄνευ οἴνου μέθην ἐμποιοῦν, οἷά εἰσιν ἃ ἐπιτηδεύουσιν ἄνθρωποι, ὡς ἡ λεγομένη χουμέλη, καὶ ὅσα ὁμοίως σκευάζονται. Σταφυλᾶς δὲ ἄρτι γενομένας πεπεύρους, καὶ νέα χιδρα, ἦτοι ἀρτιφανῆ καὶ πρὸς βρωσίῳ ἤδη καθεστηκότα ὄσπρια, (τοῦτο γὰρ δηλοῦται διὰ τοῦ εἰπεῖν, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι) προσάγεσθαι συνεχώρησαν· πλὴν οὐχ ὡς θυσίαν (1) ταῦτα προσφέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀπαρχὰς τῶν ὠρίμων καρπῶν. Συγκεχώρηται δὲ προσάγεσθαι καὶ ἔλαιον, ὥστε φῶς διὰ τούτου ἀνάπτεσθαι τῷ ἀληθινῷ φωτὶ, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου κανόνας κή. λβ'. νζ'.

ΒΛΑΣ. Τὰς ἐκ τοῦ παλαιοῦ νόμου γινόμενας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσίας δι' αἵματος καὶ ζώων σφαγῆς ἀπαγορεύσαντες (2) οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι, τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραδοθεῖσαν ἀναιμάκτον θυσίαν ἐκέλευσαν γίνεσθαι, καὶ τὸν παρὰ ταῦτα ποιοῦντα ἱερεῖα καθαιρεῖσθαι διωρίσαντο. Σίκερα δὲ ἔστι πᾶν τὸ ἄνευ οἴνου μέθην ἐμποιοῦν. Ἀκούων δὲ τοῦ κανόνος λέγοντος πλὴν νέων χιδρῶν, ἦγουν ὄσπριων, μὴ νομίμως συγκεχωρηῆσθαι τὴν διὰ τούτων θυσίαν· καὶ τοῦτο γὰρ ἀπηγόρευται· ἀλλὰ λέγε προσφέρεσθαι ταῦτα τῷ ἱερεῖ ὡς ἀπαρχὰς τῶν ἐτησίων καρπῶν, καὶ ἕνα λαμβάνοντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως μετ' εὐλογίας εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ ἀναπέμπωμεν, τῷ οἰκονομοῦντι (3) τὰ πρὸς ζωάρκειαν καὶ θεραπείαν ἡμῶν· διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς εἰκε, καὶ σταφυλᾶς τῷ Πατριάρχῃ προσφέρουσιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θείου ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν, μετὰ τὴν ἱεροτελεσίαν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἐγὼ δὲ εἶδον καθαιρεθέντα καὶ τῆς ἡγουμενίας ἐκβληθέντα τινὰ προστώτα τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Χώρας, διὰ τὸ τυροὺς καὶ κρέα ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἰσαγαγεῖν ἀπὸ συμβουλῆς ἀνθρώπου κακοῦ, πλανήσαντος αὐτόν, καὶ εἰπόντος ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου (4) πολλῶν ἀρρώστημάτων θεραπείαν γενέσθαι. Θυμίαμα δὲ καὶ ἔλαιον χάριν θυσίας οὐ προσάγεται, ἀλλ' εἰς φωταγω-

(1) X. Γρ. — θυσίας Βευερ. — (2) ἀπαγορεύοντες X. Γρ. — (3) X. Γρ. — οἰκονομήσαντι Βευερ. Ἐ. — (4) X. Γρ. — ἐκ τούτου τοῦ τρόπου Βευερ.

γίαν τοῦ ναοῦ, καὶ εὐχαριστίαν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς καὶ Θεοῦ. Ἀνάγνωθι τῆς ε'. συνόδου κανόνας κή. καὶ λβ'.

ἌΡΙΣΤ. Ἱερεὺς, ὁ γάλα, ἢ μέλι, ἢ σίκερα, ἢ ζῶα, ἢ ὄσπρια τῷ θυσιαστηρίῳ προσάγων, πλὴν νέων χίδρων, καὶ σταφυλῆς, καὶ ἐλαίου, καὶ θυμιάματος, καθαιρείσθω.

Τὸ προσάγειν τῷ θυσιαστηρίῳ τὰ ἀπηριθμημένα, τὸ μὲν ὡς ἑλληνικόν, τὸ δὲ ὡς Ἰουδαϊκὸν ἀπηγόρευται· ἀπαρχὰς δὲ τῶν νέων καρπῶν, ἧτοι ὄσπριων, καὶ σταφυλῆς, προσφέρειν κατὰ τὸν τῆς γεωργίας καιρὸν, εἰς εὐχαριστίαν τοῦ δόντος Θεοῦ, ἐπιτέτραπται.

Κ α ν ὶ ν Δ'.

Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω, ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Δῆλον δὲ ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίσουσι (1) τοῖς διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ΖΩΝΑΡ. Τὰς ὀπώρας οὐκ εἰς τὸ θυσιαστήριον δεῖ προσάγεσθαι, ἀλλὰ τὸν βουλόμενον ἀπαρχὰς ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ εἰς εὐχαριστίαν, τῷ ἐπισκόπῳ ταύτας προσφέρειν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· κἀκείνους δεχομένους ταύτας μὴ εἰς οἰκίαν μόνην ἔχειν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ κλήρῳ διανέμειν παντί.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ κανόνος, ὅτι ἐν τῷ ναῷ μόνα ὄσπρια καὶ σταφυλαὶ ὡς ἀπαρχαὶ τῷ ἐπισκόπῳ προσάγονται· αἱ ὀπώραι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ἀποστέλλονται τῷ ἐπισκόπῳ χάριν τοῦ δι' αὐτοῦ ἀξίαν τῷ Θεῷ εὐχαριστίαν δοῦναι. Ὅπως δὲ καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων καὶ τῶν κατοικομένων προσφερόμενα, καὶ κανίσκια λεγόμενα, διὰ πολυειδῶν ὀπωρῶν κοσμούμενα τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρονται, μαθήσῃ ἀπὸ τοῦ εἰς τοὺς κεκαμημένους λόγου τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου. Σὺ δὲ

εἰπέ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἀναγκάζονται οἱ ἐπίσκοποι παρηγορεῖν (1) τοὺς κληρικοὺς αὐτῶν ἀπὸ τῶν εἰσόδων τῶν ἐκκλησιῶν.

ἌΡΙΣΤ. Αἱ ὀπώραι οἴκοι πεμπέσθωσαν, ὡς οἱ πρῶτοι ταῖς ἐξῆς διανέμειν.

Ἄνευ σταφυλῆς, τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἄλλων ὀπωρῶν οὐ τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρειν δεῖ, ἀλλ' οἴκοι στέλλεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἐπὶ τῷ διανεμῆσθαι ταῦτα τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς· ἡ γὰρ σταφυλὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσαχθήσεται, κατ' ἐξαιρετὸν τῶν ἄλλων ὀπωρῶν, ὡς καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς οἴνου εἰς τελεσιουργίαν παραλαμβάνομένου τῆς ἀναίμακτον θυσίας.

Κ α ν ὶ ν Ε'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας· ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω (2)· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ παλαιὸν ἐξῆν διαζεύγνυσθαι τοὺς συνοικοῦντας, καὶ χωρὶς αἰτίας, ὅπηνικα ἐβούλοντο· ὁ δὲ Κύριος, ὡς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις γέγραπται, τοῦτο ἀπηγόρευσε. Κατὰ γοῦν τὴν τοῦ Κυρίου διαταγὴν, καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοῦτο κωλύουσι· καὶ τέως νῦν περὶ τῶν ἱερωμένων φασίν, ὡς εἰ προφάσει εὐλαβείας ἱερωμένος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀποπέμψεται, ἀφοριζέσθω, ἕως ἂν δηλαδὴ πεισθῇ προσλαβέσθαι αὐτήν· εἰ δὲ ἐπιμένοι μὴ προσλαμβάνων αὐτήν, καὶ καθαιρεθήσεται· ἔοικε γὰρ εἰς διαβολὴν εἶναι τοῦτο τοῦ γάμου, ὡς ἀκαθαρσίαν τῆς μιξέως ἐμποιοῦσης· τὸν δὲ, τρίμιον ἢ γραφὴ λέγει, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον. Μένεινται δὲ ὁ κανὼν καὶ ἐπίσκοπων ἐχόντων γυναῖκας, ὅτι τότε ἀκώλυτον εἶχον καὶ οἱ ἐπίσκοποι τὴν πρὸς γυναῖκας νόμιμον συζυγίαν· ἡ γὰρ ἐν τῷ Τρούλλῳ σύνοδος, ἢ λεγομένη ἕκτη, τοῦτο ἐκώλυεν ἐν δωδεκάτῳ αὐτῆς κανόνι. Καὶ ὁ πολιτικὸς δὲ νόμος τὰ ἀνάττα

(1) Μηδ. — διαμερίζουσι X. Τρ. — ἐπιμερίζουσι Σ. — ἐπιμερίζουσι Βενερ. Βρ.

(1) X. Τρ. — παρηγορεῖσθαι Βενερ. — (2) Π. Βρ. — ἐκβάλλῃ Βενερ. ἐκβάλῃ Αἴανσ. ἐν περισελ.

διαζύγια ἀπηγόρευσε, ῥητὰς ὄρισας αἰτίας, δι' ἃς νομίμως ὀφείλουσι τὰ διαζύγια γίνεσθαι.

ΒΛΑΣ. Πρὸ τῆς ς'. συνόδου τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ παλατιοῦ γενομένης, ἐξῆν τοῖς ἐπισκόποις ἔχειν γυναῖκας καὶ μετὰ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ὡσπερ ἔχουσιν αὐτὰς καὶ οἱ μετὰ τὸν γάμον χειροτονούμενοι ἱερεῖς ἢ διάκονοι. Ἐπεὶ οὖν πρὸ τῆς Ἰουστινιανείου ριζ'. νεαρᾶς, τῆς κειμένης ἐν βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν κή. τίτ. ζ'. ἀδειαν εἶχεν ὁ βουλούμενος ἐκ πάσης αἰτίας ἀποστέλλειν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ διαζύγιον, φήσιν ὁ παρῶν κανῶν, μὴ ἔχειν ἀδειαν τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τὸν πρεσβύτερον, ἢ τὸν διάκονον, προφάσει εὐλαθείας ἐκβάλλειν τὴν οἰκείαν γυναῖκα. Τὰ τοῦ τοιοῦτου δὲ κανόνος ἐσχίσασαν ὅσον τέως εἰς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους· οἱ γὰρ ἐπίσκοποι γυναῖκας ἔχειν, ὡς εἴρηται, μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν οὐ δύνανται· ἐκ τοῦ μὴ λύεσθαι σήμερον ἄλλως πως συνοικέσιον οἰονδηποτοῦν, εἰμὴ ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν ἐν τῇ ῥηθείῳ νεαρᾶ περιεχομένων, αἳ καὶ εἰσὶν αὐταί· τὸ φρονῆσαι τινα ἐκ τῶν ὁμοζύγων κατὰ βασιλέως (1)· τὸ μοιχευθῆναι τὴν γυναῖκα· τὸ ἐπιβουλεύεσθαι θάτερον τῇ τοῦ ἐτέρου ζῶῃ· τὸ συμποσιάζειν, ἢ συλλοῦεσθαι τὴν γυναῖκα ἀνδράσιν ἐξωτικοῖς, μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρός· τὸ ἐξω τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρός μεῖναι τὴν γυναῖκα, εἰ μὴ τοιγε τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίῳις γονεῦσι· τὸ τὴν γυναῖκα ἀπελθεῖν εἰς ἵπποδρόμιον (2) δίχα γνώμης τοῦ ἀνδρός· τὸ ἐλέσθαι τὸν μονήρη βίον θάτερον ἐκ τῶν ὁμοζύγων· καὶ ἄλλαι τινὲς ἀπογεγραμμέναι ἐν τῇ ῥηθείῳ νεαρᾶ, ἣν καὶ ἀνάγνωθι.

ΑΡΙΣΤ. Τὴν βοηθὸν ἱερεὺς ἐκβάλλων ἀποβαλλέσθω· μὴ εἰσάγων δὲ, καθαιρεῖσθω.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν αὐτοῦ βοηθὸν, προφάσει εὐλαθείας, ἐκβάλλει, ἀνευ εὐλόγου αἰτίας, ἀφοριζέσθω· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν ἀδιόρθωτος μένει, καθαιρεῖσθω· καὶ ζῆτει τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἑκτῆς συνόδου κανὸνα ιβ'. καὶ τρισκαιδέκατον τὰ αὐτὰ διαλαμβάνοντα.

Κανὼν ΣΤ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβάνετω· εἰ δὲ μὴ (1), καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἀποτέτραπται τοῖς ἀπηριθμημένοις τὸ εἰς πράγματα ἑαυτοὺς κοσμικὰ παρεμβάλλειν· βούλεται γὰρ ὁ κανὼν τῇ θείᾳ ὑπηρεσίᾳ σχολάζειν αὐτοὺς, καὶ ἐξω συγχύσεως καὶ θορύβου δημόδους τηρεῖν ἑαυτοὺς· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιοῦσι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προστάττει· περὶ τούτου δὲ καὶ συνόδων κανόνες διάφοροι διατάττονται. Καὶ οἱ πολιτικοὶ δὲ νόμοι κωλύουσι τοὺς ἱερωμένους εἰς πράγματα ἑαυτοὺς ἐμβάλλειν· εἰς δὲ μόνην διοίκησιν ὀρφανῶν παίδων καλουμένους ὑπὸ τοῦ νόμου, παραχωροῦσι ταύτην ὑπεισιέναι.

ΒΛΑΣ. Περὶ τῶν ἱερωμένων ἐνεργούντων δουλείας κοσμικὰς ἱκανῶς ἐγράψαμεν ἐν τῷ ιγ'. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Τούτου δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος λέγοντος καθαιρεῖσθαι τὸν οὕτω ποιοῦντα κληρικὸν, τοῦ δὲ π. ἀποστολικοῦ κανόνος καὶ ἐτέρων κανόνων λεγόντων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω, ἐρωτήσῃ τις, τίμη προσχεῖν ὀφείλομεν· καὶ οἶμαι ἦτι τῷ φιλανθρωποτέρῳ· ὅτι καὶ τὸν ὑπέρτιμον ἐκείνον καὶ μέγαν οἰκονόμον τὸν Ἀριστηνὸν, διὰ τριακονθημέρων ἐπιφωνημάτων τριῶν ἐπεφωνήσατο ἡ ἁγία σύνοδος ἀποσχέσθαι (2) τοῦ δικαιοδοτικοῦ ὀφφικίου.

ΑΡΙΣΤ. Κοσμικὰς φροντίδας δεχόμενος ἱερεὺς, ἀνίερος.

Κοσμικὰς φροντίδας ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἀναδέχεσθαι οὐ συγκεχώρηται δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, εἰ μὴ που ὑπὸ νόμων καλεῖται εἰς πραγμάτων ἀφηλίκων διοικήσιν, ἢ ἄλλως πως ἀπαιτεῖται ἀντιλαθέσθαι χηρῶν, καὶ ὀρφανῶν, καὶ ἀσθενῶν διοικήσεως· εἰ δὲ ἐπιφωνηθεὶς ἀποστῆναι οὐ πείθεται, ἀλλ' ἐπιμένει τῇ διοικήσει, καθαιρεῖται.

(1) X. Τρ. — κατὰ βασιλεῖα Βενερ. Β. — (2) Βενερ. 'Ε. — ἀπέχεσθαι X. Τρ.

(1) μὴ ἀναλαμβάνεσθαι· εἰ δὲ μὴ γε Ἀρδ. — (2) Βενερ. 'Ε. — ἀπέχεσθαι X. Τρ.

Κανὼν Ζ΄.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἀγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσῃ, καθαιρείσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἐαρινὴν ἰσημερίαν τινὲς τὴν κέ. τοῦ Μαρτίου φασὶ μὴνός, τινὲς δὲ τὴν κέ. τοῦ Ἀπριλίου· οἶμαι δὲ μῆτε ταύτην μὴτ' ἐκείνην τὸν κανόνα λέγειν· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γὰρ τὸ πάσχα πρὸ τῆς κέ. τοῦ Ἀπριλίου ἐορτάζεται (1)· ἔστι δ' ὅτε καὶ πρὸ τῆς κέ. τοῦ Μαρτίου, ὡς συμβαίνειν (2) (εἰ οὕτω νοῦτο ἢ ἑαρινὴ ἰσημερία) παρὰ τὸν κανόνα τοῦτον τὸ πάσχα ἐορτάζεσθαι· ἔοικεν οὖν ἄλλο τι ἑαρινὴν ἰσημερίαν τοῦς σεπτοῦς (3) Ἀποστόλους ὀνομάζειν· ἢ δὲ πᾶσα τοῦ κανόνα διαταγὴ τοῦτό ἐστι, τὸ μὴ μετὰ Ἰουδαίων, ἡγουν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (4), ἐορτάζειν τὸ πάσχα χριστιανούς· χρὴ γὰρ προηγεῖσθαι τὴν ἐκείνων ἀνέορτον ἐορτὴν, καὶ οὕτω τὸ καθ' ἡμᾶς τελεῖσθαι πάσχα· ὃ δὲ μὴ τοῦτο ποιῶν ἱεροῦμένος καθαιρεθήσεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος ἐν πρώτῳ κανόνι διετάξατο, λέγουσα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου ὄρον εἶναι περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα· εἰ καὶ μὴ εὑρίσκεται ἐν τοῖς κανόσι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τοιοῦτος κανὼν.

ΒΛΑΣ. Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι συνεορτάζειν ἡμᾶς μετὰ τῶν (5) Ἰουδαίων οὐ θέλουσι· διορίζονται οὖν τὸ κυριακὸν πάσχα γίνεσθαι παρ' ἡμῶν μετὰ τὸ ἐκείνους τελέσαι τὸ νομικὸν πάσχα. Καὶ ἐπεὶ ἐκεῖνοι πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας τὸ πάσχα ἐορτάζουσιν, ὀφείλομεν ἡμεῖς ἐορτάζειν μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν· ἑαρινὴ δὲ ἰσημερία γίνεται οὐχ ὡς τινὲς φασὶ κατὰ τὴν κέ. τοῦ Μαρτίου μὴνός, ἢ τὴν κ'. ἢ ἑτέραν οἰανδήτινα ὠρισμένην ἡμέραν, ἀλλ' ὅτε τύχη. Ἀπὸ γὰρ τῆς κυκλικῆς (6) ψήφου τοῦ ἡλιακοῦ δρόμου καὶ τῆς σελήνης ἄλλοτε ἄλλως ἢ ἑαρινὴ γίνεται ἰσημερία. Ὅτι οὖν ἐνομοθέτησεν ὁ Μωσῆς πάσχα τελεῖν τοῦς Ἰου-

(1) X. Γρ. — ἐορτάζεσθαι εἴωθε Βευερ. — (2) X. Γρ. — ὡς συμβαίνει Βευερ. — (3) X. Γρ. — συνετοῦς Βευερ. — (4) X. Γρ. — κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν Βευερ. — (5) τὸ, τῶν οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (6) τοῦ κυκλικοῦ Βευερ.

δαίους ἐτησίως, ἤτοι διάβασιν τῶν κακῶν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς Αἰγυπτιακῆς δουλείας· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως ἀλλ' ἢ πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, τεσσαρεςκαιδεκαταίας οὔσης τῆς σελήνης ἐν τῷ πρώτῳ μηνί, ἤτοι τῷ Μαρτίῳ· ἐορτάζομεν καὶ ἡμεῖς τὸ κυριακὸν πάσχα, ἤτοι τὴν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν διὰ τοῦ οικείου πάθους ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἡμῖν ἐχαρίσατο. Ἐορτάζομεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτε τὸ Ἰουδαϊκὸν πάσχα ἐπιτελεῖται (1), ἀλλὰ μετὰ τοῦτο, δηλονότι μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, καὶ μετὰ τὴν 18. ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνός, ἤτοι τῆς πρώτης σελήνης τοῦ Μαρτίου μηνός, ἐν τῇ αὐτῇ μέντοι ἐβδομάδι, ὅτι καὶ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀνάστασις οὕτω τότε γεγόνασι. Ζῆτει καὶ τὸν ἡ. λόγον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὃν συνεγράψατο εἰς τὸ πάσχα· ζῆτει καὶ τὸν ογ'. (2) κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ παρ' ἡμῶν παραγραφέντα περὶ τοῦ πάσχα.

ΑΡΙΣΤ. Καθαίρεται ὁ τελῶν μετὰ Ἰουδαίων τὸ πάσχα.

Σαφής.

Κανὼν Η'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω· καὶ εἰ ἂν ᾖ εὐλογος, συγγνώμης τυγχανέτω· εἰ δὲ μὴ λέγοι, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν ἐμποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνεπέγκαντος (3).

ΖΩΝΑΡ. Ἐτοίμους πάντας αἰεὶ καὶ ἀξιούς τῆς τῶν ἀγιασμάτων μεταλήψεως ὁ κανὼν βούλεται εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἱερωμένους. Διὸ φησιν, ὡς εἴ τις τούτων μὴ μεταλάβοι προσφορᾶς γενομένης (προσκομιδῆς δηλαδὴ), ἢ τὴν αἰτίαν εἰπάτω,

(1) X. Tr. — τελεῖται Βενερ. — (2) ὁ κανὼν οὗτος ἠρίθμηται ἐν Πηδ. πά. — (3) Πηδ. Σ. 'Ρ. Βενερ. — αἱ λέξεις, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνεπέγκαντος εὐχ. εἴρηται ἐν X. Tr. Βρ. K. E.

καὶ εἰ εὐλογος εἶη συγγνωσθήσεται, ἢ μὴ λέγων ἀφορισθήσεται· δίδωσι γὰρ κατὰ τοῦ ἱερέως, τοῦ τὴν ἀναίμακτον οὐσίαν ποιήσαντος, ὑπόνοιαν οὐκ ἄγαθὴν τῷ λαῷ, ὡς ἐξ ἐκείνου μεταλαβεῖν μὴ βουλόμενος, οἷά (1) τι συνειδῶς αὐτῷ κώλυμα πρὸς ἱερουργίαν.

ΒΛΑΣ. Ἐπίσκοπον μὲν ἢ πρεσβύτερον οὐκ οἶδέ τις εἰσιόντα εἰς τὸ οὐσιαστήριον καὶ ἱερουργήσαντα, καὶ μὴ μεταλαμβάνοντα τῶν θείων ἀγιασμάτων. Εἰ δέ τις ἐκ τούτων τοιοῦτόν τι εὗρεθῆ ποιήσας, οὐ μόνον ἀφορισθήσεται, ἀλλὰ καὶ μεγάλως κολασθήσεται, εἰ μὴ εὐλογοιτάτην αἰτίαν καὶ προφανῆ εἴπῃ, τὴν θείαν μετάληψιν κωλύουσαν· οὐδὲ γὰρ τυχὸν σκάνδαλον ἐκ τούτου ἀναφέεται. Ἐκ τῶν διακόνων δὲ τοὺς πλείους βλέπομεν εἰς τὸ οὐσιαστήριον εἰσιόντας καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ μηδὲ ἀπτομένους τῶν ἁγίων· εἰ δέ τις ἐξ αὐτῶν χειραπτήσῃ, καὶ οὐ μεταλάβῃ, ἀφορισθήσεται κατὰ τὸν κανόνα. Καὶ τινες μὲν οὕτως ἠρμήνευσαν τὸν κανόνα· τινὲς δὲ λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ κανόνος ἀφορίζεσθαι πάντα ἱερωμένον μὴ μεταλαμβάνοντα, κἂν ἔξωθεν τοῦ ἁγίου βήματος ἴσταται, ὅπερ βαρύτατόν ἐστι.

Ἔτερα ἑρμηνεῖα.

Τὰ περὶ τοῦ ἡ. καὶ θ'. κανόνος ἄλλοι μὲν ἄλλως ἠρμήνευσαν, ἡμεῖς δὲ ἄλλως· ὅθεν συνάπτοντες τὰ περὶ (2) τούτων λέγομεν, ὅτι οἱ μὲν συναριθμούμενοι τῷ ἱερατικῷ (3) καταλόγῳ καὶ ὑπουργοῦντες εἰς τὰ τῶν ἀγιασμάτων μυστήρια, μὴ μεταλαμβάνοντες, προσφορᾶς γενομένης, ἀφορίζονται, εἰ μὴ εὐλογον εἴπωσιν αἰτίαν· οἱ δὲ μὴ χειριζόμενοι τὰ ἅγια ἐν τῷ οὐσιαστηρίῳ ἱερωμένοι, καὶ πάντες οἱ λαϊκοὶ πιστοὶ μὴ περιμένοντες ἥτοι μὴ προσκαρτεροῦντες μέχρι τέλους, καὶ ἔστ' ἂν ἡ ἁγία γένηται μετάληψις παρὰ τῶν ἀξίων, ὡς ἀτακτοὶ ἀφορίζονται· τὸ γὰρ λέγειν ἡμᾶς ὀφείλειν πάντας τοὺς πιστοὺς λαϊκοὺς, καὶ τοὺς μὴ χειριζομένους τὰ ἅγια ἱερωμένους καθεκάστην μεταλαμβάνειν τῶν ἀγιασμάτων, εἰ δὲ μὴ, ἀφορί-

ζεσθαι, οὔτε τῷ κανόνι δοκεῖ, οὔτε δυνατὸν ἐστὶ γενέσθαι· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ θ'. κανὼν εἶπε τοὺς μὴ παραμένοντας (1) πιστοὺς κολάζεσθαι, καὶ οὐ προσέθετο τοὺς μὴ μεταλαμβάνοντας. Οὕτως ἑρμήνευσον τοὺς κανόνας κατὰ τὸν β'. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου.

ἈΡΙΣΤ. Ἱερεὺς ὁ μὴ μεταλαμβάνων λεγέτω τὸ αἴτιον ἀφορίζεσθαι δὲ μὴ λέγων· ὑποπτον γὰρ πεποίηκε τὸν προσάγοντα.

Ἱερεὺς, ἢ ἕτερός τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου μὴ μεταλαμβάνων, καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοῦτο ποιεῖ, μὴ λέγων, ὡς ὑπόψιν διδούς κατὰ τοῦ προσάγοντος τὴν ἀναίμακτον οὐσίαν, ἀφορίζεσθαι.

Κανὼν θ'.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς (2), καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μετάληψι, ὡς ἀταξίαν (3) ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι χρή.

ΖΩΝΑΡ. Πάντας ὁ παρῶν κανὼν ἀπαιτεῖ, τῆς ἁγίας ἐπιτελουμένης οὐσίας, μέχρι τέλους προσκαρτερεῖν τῇ προσευχῇ (4), καὶ τῇ ἁγίᾳ μετάληψι· καὶ οἱ λαϊκοὶ γὰρ συνεχῶς μεταλαμβάνειν τότε ἀπητοῦντο· κανὼν γὰρ ἐστὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, καὶ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἕτερος, καὶ ἄλλος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὡς, εἴ τις ἐπὶ τρεῖς κυριακὰς παρῶν μὴ μεταλάβῃ, ἀφορίζεσθαι. Διὸ καὶ ὁ παρῶν κανὼν τοὺς μὴ παραμένοντας, ὡς τὴν τάξιν συγχέοντας, ἀφορίζει· καὶ ὁ δεύτερος κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου περὶ τούτου φησὶν.

ΒΛΑΣ. Ὁ τοῦ παρόντος κανόνος διορισμὸς δριμύτατός ἐστιν· ἀφορίζει γὰρ τοὺς ἐκκλησιάζοντας καὶ μὴ παραμένοντας μέχρι τέλους, μηδὲ μεταλαμβάνοντας. Καὶ ἄλλοι δὲ (5) κανόνες παρομοίως διορίζονται, πάντας ἐτοιμοὺς εἶναι καὶ ἀξίους τῆς μετα-

(1) Κ. — διὰ τι Κ. Γρ. Βευερ. — (2) Κ. Γρ. — πρᾶ Βευερ. — (3) Κ. Γρ. — τῷ ἱερῷ Βευερ.

(1) τοὺς μὴ περιμένοντας Κ. Γρ. — (2) εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀρδ. — (3) ἀταξίας Βευερ. — (4) Κ. Γρ. — τῇ εὐχῇ Βευερ. — (5) Κ. Γρ. — ἄλλοι δὲ κανόνες (ἀνευ τοῦ καὶ) Βευερ.

λήψεως, καὶ τοὺς ἐπὶ τρισὶ κυριακαῖς μὴ μεταλαμβάνοντας ἀφορίζουσιν.

ΛΡΙΣ. Ἀφύρισεις τὸν τῆ εὐχῆ καὶ τῆ μεταλήψει μὴ παραμένοντα.

Τὸν μὴ μέχρι τέλους προσηκάρτεροντα τῆ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔτι τῆς ἁγίας λειτουργίας τελουμένης τῆς ἐκκλησίας ἐξερχόμενον, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντα τῆ ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι χρῆ.

Κανὼν Γ'.

Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ ἀφορίζόμενοι, δι' ἁμαρτήματα δῆπουθεν (1) ἀφορίζονται. Χρῆ οὖν τούτοις μὴ συγκοινωνεῖν τινα· τοῦτο γὰρ εἰς καταφρόνησιν τοῦ ἀφορίσαντος ἀφορᾷ, ἢ μᾶλλον καὶ εἰς διαβολὴν, ὡς κακῶς ἀφορίσαντος. Εἴ τις οὖν ἀκοινωνήτῳ ἤγουν ἀφωρισμένῳ συνεύξηται, κἂν μὴ ἐν ἐκκλησίᾳ ἀλλ' ἐν οἴκῳ, κακεῖνος ἀφορισθήσεται· τοῦτο καὶ ὁ Θ'. κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου φησί.

ΒΛΑΣ. Τὸ ῥῆμα τὸ τῆς ἀκοινωνησίας ἀφορισμός ἐστιν. Ὁ τοίνυν ἀφωρισμένῳ συνευξάμενος ὅπουδῆποτε ἀφορισθήσεται, κἂν ἐπίσκοπός ἐστι, κἂν λαϊκός. Τοῦτο δὲ γέγραπται διὰ τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ ἀφωρισμένος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξεβλήθη· εἴ τις οὖν μετ' αὐτοῦ συμπάλλει ἐν οἴκῳ, ἢ ἐν ἀγρῷ, οὐκ αἰτιαθήσεται· ταυτὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐξωθεν ταύτης συνεύξασθαι μετὰ τοῦ ἀφωρισμένου· συνομιλεῖν δὲ μετὰ τοῦ ἀφορισθέντος οὐ κωλυόμεθα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Θ'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ συνευχόμενος ἀκοινωνήτῳ ταυτοκατάκριτός.

Ὁ συνευχόμενος αἰρετικοῖς ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν οἴκῳ, ἀκοινωνήτος ὡσαύτως ἔστω καὶ αὐτός.

(1) οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. καὶ Κ. τὸ δῆπουθεν.

Κανὼν ΙΑ'.

Εἴ τις καθηρημένῳ κληρικῷ ὢν κληρικῷ (1) συνεύξηται, καθαιρέσθω καὶ αὐτός.

ΖΩΝΑΡ. Τῶν καθαιρουμένων τινὲς μὲν μόνης ἱεραρχίας κωλύονται, οὐ μὲν τοὶ καὶ καινώνιας, ἢ τοῦ συνεκκλησιάζειν· οἱ δὲ, σὺν τῆ καθιρέσει, καὶ ἀκαινώητοί εἰσι, καὶ ἀφωρισμένοι. Ἦ γοῦν ὁ κανὼν οὗτος περὶ καθαιρουμένου ἐνταυτῷ καὶ ἀφορισθέντος νοηθήσεται, καὶ ὁ συνευξάμενος τούτῳ ὑπὸ καθάρσειν ἔσται, ἢ τὸ συνεύξασθαι ἀντὶ τοῦ συνιεργῆσαι παραληφθήσεται. Κἂν γὰρ μὴ καὶ ἀφωρισμένος ἦν ὁ καθαιρεθείς, ὁ συνιεργήσας αὐτῷ καθαιρεθήσεται (2).

ΒΛΑΣ. Τινὲς τὸ συνεύξασθαι ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ συνιεργῆσαι ἐξελάθοντο· οὐ δοκεῖ δὲ καὶ ἐμοί· περὶ γὰρ παντός κληρικοῦ καθαιρουμένου ἐξελέφθη ὁ κανὼν, οὐ μὴν περὶ μόνου ἱερέως. Ἄλλοι δὲ εἶπον ἐνταῦθα τὸν καθαιρουμένον ὑποβλήθη καὶ ἀφορισμῷ, καὶ διὰ τοῦτο κωλυθῆναι τὴν μετ' αὐτοῦ προσευχὴν ἔμοι δὲ κατανοεῖται, ὅτι σκοπὸς τῷ κανόνι ἐνταυθα ἐστὶ, κολάζεσθαι πάντα κληρικὸν συνευξάμενον ὅπωςδῆποτε κληρικῷ οἰκιδᾶτινι καθαιρουμένῳ, καὶ μετὰ τὴν καθάρσειν ἐνεργήσαντι ἱερατικόν τι· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ καθάρσεις αὐτῷ ἐπάγεται· ἀπὸ μὲντοι τοῦ συνεύξασθαι τινα ἀφωρισμένῳ τινί, καθάρσεις οὐκ ἐπάγεται, ἀλλὰ ἀφορισμός, ὡς ὁ ι'. κανὼν παρακελεύεται.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ συνευχόμενος καθηρημένῳ, ταυτοκατάκριτός.

Ὁ συνευχόμενος, ἢτοι συλλειτουργῶν, καθηρημένῳ, καθηρημένος ἔστω καὶ αὐτός.

Κανὼν ΙΒ'.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκός, ἀφωρισμένος, ἢτοι ἀδεκτός,

(1) κληρικῷ ὢν ὡς κληρικῷ ἱερ. — καθαρ. κληρικῷ ὡς κληρικῷ Μάνα. ἐν περισελ. — (2) Χ. Τρ. Κ. — ὅμοια ἢ τελευταία φράσις οὐχ εἴρηται παρὰ Βενερ. (ΤΟΜ. Β'.)

ἀπελθῶν ἐν ἑτέρᾳ πόλει προσδεχθῆ (1) ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος, καὶ ὁ δεχθεὶς (2).

ΖΩΝΑΡ. Τὸ, ἦτοι, ἐνταῦθα οὐχ ἐρμηνευτικόν ἐστὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, ἢ, διαζευκτικοῦ κεῖται· περὶ δύο γὰρ εἰπεῖν βούλεται, περὶ ἀφορισμένου, καὶ ἀδέκτου· καὶ τέως περὶ ἀδέκτου πρότερον διαλέγεται. Τινὲς γὰρ ἐν κλήρῳ τεταγμένοι, ἀναγνώσται τυχόν, ἢ ψάλλται, ζητοῦσι χειροτονηθῆναι διάκονοι, ἢ (β) πρεσβύτεροι· οἱ δὲ μέλλοντες χειροτονησάμενοι αὐτούς, ἐξετάζοντες τὰ κατ' αὐτούς, καὶ τινὰς ἴσως ἀμφιβολίας εὐρίσκοντες, ὑπερτίθενται τὴν χειροτονίαν, μέχρις ἂν αἱ περὶ αὐτῶν ἀμφιβολίαὶ λυθῶσιν· οἱ δὲ ἀποδυσπετοῦντες ἑτέροις προσέρχονται, καὶ παρ' ἐκείνων προσδέχονται. Τοῦτο γοῦν ὁ παρὼν κωλύει κανὼν, καὶ τὸν ἀπρόσδεκτον εἰς χειροτονίαν τῷδε τῷ ἀρχιερεὶ νομιζόμενον μὴ προσδέχεσθαι παρ' ἑτέρου κελεύει, ἄνευ συστατικῶν ἐπιστολῶν τοῦ παρ' ᾧ ἐξητάζετο ἐπισκόπου. Συστατικαὶ δὲ ἐπιστολαὶ εἰσὶν αἱ διδόμεναι κληρικοῖς, ἢ λαϊκοῖς ἀφορισμένοις, ἢ ἀγνώστοις (4), ἐν ἑτέρᾳ πόλει ἀπιοῦσι, καὶ συνιστᾶσαι τῷ ἐκεῖ ἐπισκόπῳ αὐτούς, ὡς λυθέντας τῶν ἐπιτιμίων, ἢ πιστοὺς ὄντας. Περὶ τούτου πλατύτερον εἴρηται ἐν τῷ ἰά. κανόνι τῆς τετάρτης συνόδου. Εἰ δέ τις τοιοῦτόν τινα δέξεται, καὶ τὸν δεξάμενον, καὶ τὸν δεχθέντα ὑπάγει ἀφορισμῷ. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα ἕκτον, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι δέκατον τρίτον (5).

ΑΡΙΣΤ. Ὁ δεξάμενος τὸν ἀλλαχόθι ἀδέκτον, ἀδεκτότερος.

Ὁ παρ' ἐπισκόπου τινὸς ἐξεταζόμενος, εἰ προσδεκτός ἐστὶ τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάζεσθαι ἐκεῖθεν ἀναχωρήσας, καὶ ἀπελθῶν εἰς ἕτερον ἐπίσκοπον, προσδεχθεὶς παρ' ἐκείνου ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, δηλούντων τὸ ἀνεπίληπτον τῆς θρησκείας καὶ τοῦ βίου αὐτοῦ, ἀφορισμένος ἔσται αὐτός τε, καὶ ὁ προσδεξάμενος αὐτόν.

(1) δεχθῆ X. Τρ. Σ. Πρ. — (2) ἀφοριζέσθωσαν οἱ δεξάμενοι καὶ ὁ δεχθεὶς Ἀρδ. — (3) καὶ X. Τρ. Κ. — (4) X. Τρ. — ἀναγνώσταις Βιουερ. Κ. — (5) τρίτον Βιουερ.

Κανὼν ΙΓ'.

Εἰ δὲ ἀφορισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός, ὡς ψευσαμένῳ, καὶ ἀπατήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ (1).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν προγεγραμμένος κανὼν περὶ ἀδέκτου ἐξεφωνήθη, καὶ μήπω χειροτονηθέντος, μηδὲ ἀφορισθέντος· ὁ δὲ παρὼν κανὼν περὶ χειροτονημένου διατάσσεται, καὶ ἀφορισμένου, ὅς μετὰ τὸν ἀφορισμὸν ἀποδυσπετήσας, ἑτέρῳ προσήθεν ἀρχιερεὶ, καὶ ἐδέχθη παρ' ἐκείνου, τὸν ἀφορισμὸν ἀγνοῦντος· τῷ γοῦν τοιοῦτῳ (2) ἐπιτείνεσθαι κελεύει ὁ κανὼν τὸν ἀφορισμὸν.

ΒΑΛΣ. Ἐτερός ἐστὶν ὁ ἀφορισμένος, καὶ ἕτερος ὁ ἀδεκτός, ἢ γοῦν ὁ παρὰ ἐπισκόπου εἰς τόδε τι μὴ παραδεχόμενος· ὁ μὲν γὰρ ἀφορισμένος ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνάξεως κωλύεται· ὁ δὲ ἀδεκτός ἐκ πολλῶν τρόπων οὐ δέχεται. Καὶ τὸ, ἦτοι, γὰρ ἀντὶ τοῦ, ἢ, διαζευκτικοῦ κεῖται ἐντὸς, καθὰ τοῦτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ ἐφεξῆς κανόνος, τοῦ λέγοντος, εἰ δὲ ἀφορισμένος εἴη, καὶ τὰ ἐξῆς. Φασὶ γοῦν οἱ παρόντες κανόντες ὁ ιβ'. καὶ ὁ ιγ'. ὅτι ὁ τὸν καθάπαξ ἀδέκτον εἶναι εἰς τόδε τι κατακριθέντα ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου δεξάμενος ἐν εἰδήσει ἀφοριζέσθω· συναφοριζέσθω δὲ καὶ ἐκεῖνος ὁ δεχθεὶς. Εἰ δὲ ἀδεκτός οὐκ ἔστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' ἀφορισμένος, πάλιν ὁ μὲν τοῦτον δεξάμενος ἀφοριζέσθω, τοῦ δὲ ἀφορισμένου ἐπιτεινέσθω ὁ ἀφορισμός. Ζήτει καὶ τὸν ἰά. κανόνα τῆς δ'. συνόδου, καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα ς'. καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανόνα ιγ'.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ τὸν ἀφορισμὸν ψευσαμένος, ἀδεκτότατος.

Εἰ τις παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀφορισθῆ, καὶ ἀπελθῶν εἰς ἕτερον ἐπίσκοπον, κρύψη τὸν ἀφορισμὸν, καὶ παρ' ἐκείνου πρᾶσι

(1) Ἐ. Πηδ. Βρ. — παρὰ δὲ Βιουερ. οὐχ εἴρηται τὸ, ὡς ψευσαμένῳ . . . Θεοῦ. — (2) X. Τρ. Κ. — τοῦ γοῦν τοιοῦτου Βιουερ.

δεχθείη, επιτεινέσθω ὁ ἀφορισμὸς αὐτῷ, ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπατήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

Κ α ν ὶ ν 1 Δ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παραιοκίαν ἐτέρᾳ ἐπιπιδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μὴ τις εὐλογος αἰτία ἦ (1), τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλεόν τι (2) κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ παρακλήσει μεγίστη.

ΩΝΑΡ. Διάφοροι συνοδικοί κανόνες κωλύουσι τοὺς ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν οικείων ἐκκλησιῶν εἰς ἐτέρας μεταβαίνειν· ἕκαστον γὰρ τῆ λαχούσῃ αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ἐπιμένειν διατάσσονται, ἵνα μὴ πρὸς ἀλλήλους στασιάζωσιν· οὐκ ἐναντία τοίνυν οἱ κανόνες διατάττεσθαι λογισθήσονται· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν περὶ τοῦ μὴ διαμεῖβειν τὰς ἐκκλησίας τοὺς ἐπισκόπους νομοθετοῦσι, καὶ τοῦτο κωλύουσιν· ὁ δὲ παρὼν κανὼν περὶ τοῦ ἀπιέναι εἰς ἐτέραν ἐκκλησίαν, χρείας κατεπειγούσης, διδασχῆς χάριν, ἐπίσκοπον διαλέγεται· ἴσως γὰρ ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπίσκοπος οὐ πάνυ τοι πρὸς τὸ διδάσκειν ἐπιτηδεῖος ἔσται· ὁ δὲ προσκαλούμενος τυχὸν λογιώτερος ᾖν, καὶ πρὸς διάλεξιν ἐπιτηδειότερος, διὰ τι συμβεβηκὸς ἀναγκαῖος ἂν εἴη τῆ πόλει ἐκείνῃ ἐπιδημῆσαι· καὶ τότε δὲ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπιέναι, ἀλλὰ προσκαλούμενον ὁ κανὼν αὐτὸν βούλεται, ἢ μᾶλλον κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων παρακαλούμενον. Οἱ μὲντοι τῶν συνόδων κανόνες ἀποτρέπουσι πάντα τὸ ἐκ παραιοκίας εἰς ἄλλην μεταπηδᾶν παραιοκίαν ἐπίσκοπον, καὶ τὴν ἐκείνης ἐκκλησιαστικὴν ὑφ' ἀρπάξιν (3) διοίκησιν, κἂν ἡ ἐκκλησία ἐκείνη χηρεύῃ ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ις'. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Ὁ δὲ παρὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν προσκαίρως ἀπελθεῖν ἐπίσκοπον εἰς ἄλλην παραιοκίαν διδασχῆς χάριν καὶ διαλέξεως, δι' ὠφέλειαν τοῦ ἐκεῖσε λαοῦ, καὶ τότε οὐκ

ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προσκαλούμενον καὶ ἀξιούμενον, οὐ κωλύει.

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν παρὼν ιδ'. κανὼν διορίζεται μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας ἐπίσκοπον ἐκ τῆς ἑαυτοῦ παραιοκίας εἰς ἐτέραν ἐπιπιδᾶν (1), κἂν ὠφέλειας χάριν τοῦ λαοῦ τοῦτο ποιῆ, κἂν ὑπὸ τοῦ πλείονος τῆς ἀλλοτρίας ἐνορίας εἰς τοῦτο παραβιασθῆ, εἰ μὴ συνοδικῆ ἐπιτροπῇ τοῦτο ποιῆσιν· ὁ δὲ ις'. κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ἀπόβλητον εἶναι λέγει τὸν ἀνευ συνοδικῆς γνώμης ὑφ' ἀρπάξιν ἀναγκάζουσιν ἐκκλησίαν· σὺ δὲ ἴσθι, ὅτι κἂν ὁ παρὼν ιδ'. ἀποστολικὸς κανὼν οὐ κωλύῃ τὸν παρ' ἐνορίαν διδάσκοντα, ἀλλ' ἄτεροι διάφοροι κανόνες τοὺς παρ' ἐνορίαν ἐπισκοπικὸν τι ἐνεργήσαντας καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. τὸ δὲ παρ' ἐνορίαν σημειῖσθαι κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν ἐκκεχώρηται. Πιπτροπολίτης δὲ τις εἰς ἐπίσκοπὸν αὐτοῦ διαφόρους διδάξας παρὰ γνώμην τῶν ἐπισκόπων, καὶ αἰτιώμενος, ἐδικαιολογεῖτο μὴ ὠφείλειν παραβλαβῆναι, διὰ τε τὸ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἶναι τὰς ἐπίσκοπας, καὶ διὰ τὸ μὴ ἐπάγεσθαι κόλασιν ὑπὸ τοῦ παρόντος κανόνος τῷ τοιούτῳ, καὶ τὸ μὴ εἶναι τάχα ἐπισκοπικὸν λειτουργήματα τὸ διδάξαι, ἢ σημειώσασθαι, ἅπερ τῆ μεγάλῃ συνόδῳ οὐκ ἤρεσκον. Σημειῖσαι οὖν τὰ ἐν τῷ παρόντι ιδ'. κανόνι γραφέντα· πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ κ'. κανόνι τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου ἔξωθεν ἐρμηνευθέντα περὶ τοῦ διδάξαντος ἐπισκόπου εἰς ἀλλοτρίαν ἐνορίαν, καὶ συμβίβασον ἀμφὸς τοὺς κανόνας.

Ἐτέρα ἐρμηνεία.

Ἀπὸ τοῦ παρόντος ιδ'. κανόνος καταλαμβάνεται, ὅτι ἡ μὲν κακεντρεχῆς ἐπιπιδῆσις ἀπὸ παραιοκίας εἰς παραιοκίαν ἐπίσκοπου τινὸς κατακρίνεται· ἡ δὲ γινομένη μετάθεσις χάριτι ἀγαθῇ, δι' εὐλογον μεγάλην (2) αἰτίαν, καὶ στηριγμὸν τῆς εὐσεβείας, μετὰ μεγίστης παρακλήσεως ἐπίσκοπον πολλῶν ἐπιτρέπεται. Ἐπεὶ δὲ λέγουσί τινες μηδὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἐπιτρέπεσθαι τὴν μετάθεσιν, ἀλλὰ καιρικὴν μετάκλησιν ἐπίσκοπου χάριν διδασκαλίας ἐκ τούτου ἀναφαινεσθαι, ἀκουσάτωσαν, ὅτι *πρῶτον

(1) ἢ τοῦτο II. — (2) ποιῆσαι ὡς πλεόν τι Ἄρδ. — (3) X. Τρ. K. — ὑφ' ἀρπάξιν Βενετ.

(1) μεταπηδᾶν X. Τρ. — (2) εὐχ εὐρεται τὸ, μεγάλην ἐν X. Τρ.

μὲν¹ (1) τοῦ κανόνος τοιοῦτόν τι μὴ λέγοντος, πόθεν αὐτοὶ τοῦτο προβάλλονται; εἶτα καὶ ποία ὠφέλεια τῷ λαῷ τῆς χη-
 ρευούσης ἐκκλησίας ἐμελλε γενέσθαι ἀπὸ διδασκαλίας ἐπισκόπου
 ἄπαξ, ἢ καὶ δις, ἢ καὶ ἐπὶ χρόνῳ ἐνὶ (2) διδάξαντος ἐν αὐτῇ,
 μηδὲν δέ τι ἕτερον ἀρχιερατικὸν ἐνεργήσαντος ἐν ταύτῃ, ὥστε
 γενέσθαι τὴν τοιαύτην μετάκλησιν μετὰ μεγάλης παρακλήσεως
 πολλῶν ἐπισκόπων, εἴπερ οὐκ ἐμελλεν ὁ μετακληθεὶς δικαίῳ ἀρ-
 χιερατικῶ διδάξει, οὐκ ἐδεήθη ἂν παρακλήσεως πολλῶν ἐπι-
 σκόπων· ἠδύνατο γὰρ καὶ μόνος κηρύξαι τὴν εὐσέβειαν. Ἄλλοις
 τε ὁ τοῦτο λέγων κατηγορεῖ καὶ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ
 Θεολόγου, καὶ τοῦ ἁγίου Πρόκλου, καὶ ἑτέρων πολλῶν ἁγιο-
 τάτων πατριαρχῶν, μετατεθέντων ἀπὸ ἑτέρων θρόνων εἰς τὸν
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ καὶ εἰς ἑτέρους *θρόνους πατριαρχι-
 κοῦς* (3), ὡς ἀναξίως ἱερουργούντων κατὰ μετάθεσιν, ὅπερ ἐστὶν
 ἀσύγγνωστον.

ΛΡΙΣΤ. Θρόνῳ οὐκ ἐπιπηδήσεις ἐκ θρόνου, εἰ μὴ τοῖς ἐκεῖ
 λυσιτελέστερος ὡς διδασκαλικώτερος κρίνοιο, καὶ τοῦτο, πολλῶν
 ἐπισκόπων καὶ διακρίσει, καὶ παρακλήσει.

Οὐ δεῖ ἐπίσκοπον τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν καταλιπεῖν, καὶ ἑτέ-
 ρῳ θρόνῳ ἐπιπηδήσαι, εἰ μὴ που δοκιμασθῆ καὶ κριθῆ τοῖς ἐκεῖ-
 σε ὠφελιμώτερος, ὡς διδασκαλικώτερος· καὶ τοῦτο, πολλῶν ἐπι-
 σκόπων καὶ διακρίσει, καὶ παρακλήσει· ἀνηρέθη δὲ ὁ κανὼν
 οὗτος. Ὁ γὰρ ἐκκαιδέκατος κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου
 τὸν μὲν σχολάζοντα ἐπίσκοπον ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν κα-
 θιστασθαι παραδέχεται, ἀλλὰ μετὰ δοκιμασίας συνόδου τελείας,
 παρόντος καὶ τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου· τὸν δὲ μὴ scho-
 λάζοντα οὐδόπως παραδέχεται εἰς ἑτέραν πόλιν μεταβαίνειν·
 οὔτε ὁ κἀ. κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, οὔτε ὁ ἰε. τῆς ἐν
 Νικαίᾳ συνόδου, οὔτε ὁ πρῶτος τῆς ἐν Σαρδικῇ.

Κανὼν ΙΕ'.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου

(1) X. Γρ. — οὐκ εὔρηται παρὰ Βενερ. — (2) X. Γρ. — ἐπὶ χρόνιων ῥητιῶν
 Βενερ. — (3) X. Γρ. — οὐκ εὔρηται παρὰ Βενερ.

τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβῃ ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα (1) προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ· ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνεῖτω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ἕκτος κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διατάσσεται μὴ ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι τινὰ, ἀλλ' ἐν ἐπισκοπῇ, ἢ ἐκκλησίᾳ τινὶ, ἢ μοναστηρίῳ. Ὁ γοῦν οὕτω χειροτονηθεὶς καὶ καταλιπὼν τὴν ἐκκλησίαν, ἧς ὀνομάσθη κληρικὸς, καὶ εἰς ἄλλην ἀπελθὼν, τῆς λειτουργίας παρὰ τοῦ κανόνος τούτου κωλύεται, καὶ μᾶλλον, εἰ προσκαλούμενος οὐκ ἐπάνευσι μεταλαμβάνειν δὲ ὡς λαϊκῶ αὐτῷ ἐπιτέτραπται. Καὶ ὁ ις'. κανὼν τῆς ἁ. συνόδου, καὶ ὁ ε'. τῆς τετάρτης ὁμοίως φασίν.

ΒΛΑΣ. Ὁ ς'. κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διατάσσεται, μὴ ἀπολελυμένως, ἀλλ' ἐν ἐπισκοπῇ, ἢ ἐκκλησίᾳ, ἢ μοναστηρίῳ χειροτονεῖσθαι τοὺς κληρικούς. Καὶ οὐ δύνανται οὗτοι δίχα γνώμης τοῦ προεστῶτος αὐτῶν εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν ἀπιέναι, καὶ ἐνεργεῖν τὰ τῶν κληρικῶν ὀφφικίων αὐτῶν· τὸν δὲ τοιοῦτόν τι ποιῶντα ἀφορίζει ὁ κανὼν, καὶ μᾶλλον μετακαλούμενον, καὶ μὴ πειθόμενον ὑποστρέψαι εἰς τὴν προτέραν παροικίαν αὐτοῦ· διάγειν μέντοι τοῦτον ἐν ἑτέρᾳ πόλει ὡς λαϊκὸν οὐ κωλύει ὁ κανὼν. Ζήτει καὶ τὸν ις'. κανόνα τῆς ἁ. συνόδου, καὶ τὸν ε'. κανόνα τῆς δ'. ὥστε σημείωσαι, ὅτι οὐ μόνον συστατικῆς γραφῆς χρεῖα τῷ κληρικῷ εἰς ἑτέραν βουλομένῳ διάγειν ἐνορίαν, καὶ ὡς κληρικῷ ἐνεργεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τοῦτον κληρώσαντος· εἰ μὴ γὰρ καὶ τοιαύτην γραφὴν ὑποδεικνύει, κωλυθήσεται τῆς ἐνεργείας. Ζήτει καὶ τὸν ιζ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς ἅπας ὁ τῆς οἰκειᾶς ἐκστάς, καὶ τὴν ἄλλοτρίαν οἰκῶν, καὶ πρὸς τοῦ ἐπισκόπου δυσωπούμενος, καὶ μὴ παλινοστῶν, ἀκοινωνήτος.

(1) μάλιστα ἢ Πρ.

Οἷοςδήποτε κληρικὸς τὴν ἑαυτοῦ καταλιπὼν παροικίαν, καὶ πρὸς ἑτέραν ἀπελθὼν, καὶ μὴ ὑποστρέψας, καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ ἰδίου προσκαλούμενος ἐπισκόπου, μηκέτι λειτουργεῖτω· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένει τῇ ἀταξίᾳ ταύτῃ, καθαιρεῖσθω ὡς λαϊκὸς μὲν τοι ἐκεῖσε κοινωνεῖτω· καὶ ζῆτει τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα τρίτον.

Κανὼν ΙΓ'.

Εἰ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγχάνουσι, παρ' οὐδὲν λογισάμενος (1) τὴν κατ' αὐτῶν δρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξεται αὐτοὺς ὡς κληρικούς, ἀφοριζέσθω, ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ προλαβὼν κανὼν ἀπείργει τῆς λειτουργίας τοὺς καταλιπόντας τὴν παροικίαν, ἐν ἧ ἔχειροτονήθησαν· ὁ δὲ παρὼν ἀφορίζει τὸν ἐπίσκοπον, ᾧ προσῆλθον, εἰ δέξαιτο αὐτοὺς ὡς κληρικούς, ἐν εἰδήσει τοῦ ἐπιτιμίου, ὡς ἀταξίας καὶ ἀκαταστασίας κατάρχοντα.

ΒΑΣ. Ὅρα, ὅτι ὁ παρὼν κανὼν ἀφορίζει τὸν ἐπίσκοπον τὸν συναριθμήσαντα τῷ οἰκείῳ κλήρῳ ἑτέρας ἐνορίας κληρικῶν ἄνευ ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου. Μόνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος Καρθαγένης δύναται συγκαταλέγειν τῷ οἰκείῳ κλήρῳ ἑτέρων ἐνοριῶν κληρικούς, καὶ χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν χειροτονησάντων αὐτούς· καὶ εὐρήσεις τοῦτο εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπίσκοπος ἐπ' ἐξουσίας ἔχει παρομοίως ποιεῖν. Φησὶ γὰρ ἡ γ'. νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, ἄγουν τὸ β'. κεφ. τοῦ β'. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, *ταῦτα ῥητῶς* (2). Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων κωλύομεν ἐξ ἑτέρου μοναστηρίου εἰς ἕτερον μεταβαίνειν, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς τοῦτο ἐφήσομεν, κέρδους τε καὶ ἐμπορίας ἀπόδειξιν ἔχειν τὴν τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἡγούμενοι. Εἰ δὲ καὶ ποτε τοιαύτην τινὰ μετάστασιν ἢ σὴ μακαριότης, ἢ ἡ κατὰ καιρὸν βασιλείᾳ γίνεσθαι συνίδοι, μὴ ἄλλως τοῦτο πράττεσθαι, πρὶν ἂν εἰς τὸν εἰρημένον ἡμῖν ἀριθμὸν περισταίῃ τὸ πρᾶγμα. Ἢ δὲ τοιαύτη νεαρὰ ἐγράφη πρὸς τὸν τότε πατριάρχην Κωνσταντι-

(1) ἡγησάμενος Ἀρδ. — (2) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βαυερ.

νουπόλεως. Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ τῷ βασιλεῖ ἐνεδόθη μεταθέσεις ποιεῖν κληρικῶν.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ τὸν τοιοῦτον ἐν γνώσει κατέχων, ταυτοκατάκριτος.

Ὁ ἐν εἰδήσει γενόμενος ἐπίσκοπος τοῦ ὀρισθέντος ἐπιτιμίου κατὰ τοῦ τοιοῦτου κληρικοῦ, καὶ κατέχων, αὐτὸν ὡς κληρικόν, ἀφορίζεται, ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

Κανὼν ΙΖ'.

Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακείς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὄλιος τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ θεῖον λουτρὸν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πάντα πιστεύομεν ἀποπλύνειν ῥύπον τοῖς βαπτισθεῖσιν ἐντακέντα πρὸ τοῦ βαπτίσματος, καὶ οὐδὲν ἁμάρτημα τῶν πρὸ τούτου γενομένων τινὶ κωλύει τὸν βαπτισθέντα προεπιβάλλεσθαι εἰς ἱερωσύνην· εἰ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα πορνεύσει, ἢ γάμοις δυσὶ προσμιλήσει, ἱερωσύνης οἷοςδήποτε ἀνάξιος κρίνεται.

ΒΑΣ. Τὸν μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα διγαμήσαντα, ἢ πορνεύσαντα κωλύει ὁ κανὼν ἐπίσκοπον γενέσθαι, ἢ ἱερατικὸν τι ἐνεργεῖν, τὰ πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος παρατρέχων παντοῖα ἁμαρτήματα, ὅπερ ἐστὶ καινότατον, καὶ ἔργον μόνης τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος (1) χάριτος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κ'. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Ὅπως δὲ ἀναγνώσται πολλοὶ διγαμήσαντες εἰς τοὺς οἰκείους τόπους συνετηρήθησαν, καὶ διὰ πιττακίων ἀρχιερατικῶν εἰς μείζονας βαθμοὺς προεπιβάσθησαν, ἀγνοῶ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ρλζ'. Ἰουστινιάνειον νεαρὰν, κειμένην ἐν τῷ ἀ. τίτ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν βασιλικῶν, διοριζομένην μετὰ τῶν ἄλλων πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς διγαμήσαντας κληρικούς. Ὡσαύτως ἀνάγνωθι καὶ τὸ κγ'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ (2).

Ἐτέρα ἐρμηνεία.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ ιζ'. κανόνος ἐρμηνεία ἐγράψαμεν ἀγνοεῖν,

(1) βαπτίσματος Χ. Τρ. Ε. — (2) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται τὰ ἐν ἡ παρὰ Βιενν. ἢ Ε.

ὅπως ἀναγνώσται διγαμήσαντες οὐ καθαιροῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ διὰ πιττακίων ἀρχιερατικῶν εἰς μεζονας βαθμοὺς προκόπτουσιν. Ἄρτιως δὲ τὰ τῶν νόμων καὶ τὰ τῶν κανόνων ἐπιστατικώτερον σκοπήσαντες, κατενοήσαμεν (1) τὸν παρόντα ιζ'. κανόνα καὶ τὸν ιη. περὶ ἀρχιερέων (2), ἱερέων, διακόνων, καὶ ὑποδιακόνων διαλαμβάνειν, οὐ μὴν καὶ περὶ ἀναγνώστων. Ἰκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν διγαμήσαντες καθαιροῦνται· οἱ δὲ ἀναγνώσται πρὸ μὲν τῆς σφραγίδος διγαμήσαντες, καθαιροῦνται μετὰ *δὲ* (3) τὴν σφραγίδα, συγγινώσκονται, κωλύμενοι προβαίνειν εἰς ἄλλον μεζονα *ἐκκλησιαστικὸν βαθμόν* (4). φησὶ γὰρ ἡ ρλζ'. Ἰουστινιάνειος νεαρά, ἦτοι τὸ λά. καὶ τὸ λβ'. κεφάλ. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν βασιλικῶν ταῦτα ῥητῶς· Εἰ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος ἀγάγηται γαμετὴν, ἐκβαλλέσθω τοῦ κλήρου, καὶ τῇ τάξει τῆς πόλειος, ἐν ἣ κληρικὸς ἦν, μετὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων παραδιδόσθω. Εἰ δὲ ἀναγνώστης δευτέραν γαμετὴν ἀγάγηται (5), ἢ πρώτην *μὲν* (6), χήραν δὲ, ἢ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς, ἢ *τοῖς νόμοις* (7), ἢ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένην, μηκέτι εἰς ἄλλον ἐκκλησιαστικὸν βαθμόν προβαίνεται· εἰ δὲ *οἰωδῆποτε τρόπῳ εἰς μεζονα βαθμόν προαχθεῖν* (8), ἐκβαλλέσθω αὐτοῦ καὶ τῷ προτέρῳ ἀποκαθιστάσθω. Εἰ δὲ θέλεις ἐκλαβέσθαι τὸν κανόνα καὶ *εἰς* (9) ἀναγνώστας, εἰπέ, μὴ δύνασθαι εἶναι, ἦτοι γενέσθαι ἀναγνώστην τὸν πρὸ τῆς σφραγίδος διγαμήσαντα, καθαιρεῖται γὰρ μετὰ διάγνωσιν· ὁ δὲ μετὰ τὴν σφραγίδα διγαμήσας ἀναγνώστης συγγινώσκεται, κὰν οὐ προκόπτῃ πρὸς μεζονα βαθμόν. Ὅπως δὲ διὰ πιττακίων ἀρχιερατικῶν διγαμήσαντες ἀναγνώσται προκόπτουσιν εἰς δομestikάτα καὶ *ἄλλα ἐκκλησιαστικά* (10) ὀφφίκια, *ἀναγκαῖον εἰπεῖν ἡμᾶς ἐστι* (11). Λέγομεν οὖν ὡς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια καὶ

(1) X. Γρ. — κτελαδόμεν Βευερ. — (2) ἐπισκόπων X. Γρ. — (3) X. Γρ. — (4) X. Γρ. — (5) λάβη Βευερ. — (6) X. Γρ. — ἢ πρώτην χήραν δὲ ἢ διαζευχθεῖσαν Βευερ. — (7) X. Γρ. — ἢ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὶ, ἢ τοῖς ἱεροῖς Βευερ. — (8) X. Γρ. — εἰ δὲ καὶ προβῆ ὅπως δῆποτε Βευερ. — (9) X. Γρ. — καὶ τοὺς ἀναγνώστας Βευερ. — (10) X. Γρ. — ὅπως δὲ οἱ διγαμήσαντες ἀναγνώσται προκόπτουσιν εἰς δομestikάτα καὶ λαοσυνακτάτα ὀφφίκια, Βευερ. — (11) X. Γρ.

ὀφφίκια καταχρηστικῶς ὀνομάζονται βαθμοί· κυρίως γὰρ βαθμὸς ὁ τῶν ἱερέων, ὁ τῶν διακόνων, τῶν ὑποδιακόνων, καὶ τῶν ἀναγνώστων ἐστὶ· τὰ δὲ ὀφφίκια καὶ τὰ ἀρχοντίκια τιμαὶ εἰσι, καὶ πορισμῶν (1) ἀφορμαί· διὸ καὶ ὁ νηπιόθεν γεγονώς ἀναγνώστης, καὶ δευτερογαμήσας, ἀπαρεμποδίστως γενήσεται κληρικὸς, ἐκκλησιαστικὸς, δομestikὸς, καὶ λαοσυνακτῆς διὰ πιττακίων, οὐ μὴν καὶ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος· τοῦτο γὰρ τομήσας καθαιρεθήσεται.

ΑΡΙΣΤ. Ἄνιερὸς ἅπας δίγαμος, ἢ παλλακὴν ἐπιτρέφων.

Ἄπας δίγαμος εἰς ἱερωσύνην ἀπρόσδεκτος, πολλῇ δὲ πλεόν ὁ παλλακὴν ἐπιτρέφων.

Κανὼν ΙΙΙ'.

Ἢ χήραν λαβῶν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὄλωσ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ (2).

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηγόρευτο παρὰ τοῦ νόμου τοῦ παλαιοῦ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν πόρνας πρὸς γάμον ἀγεσθαι, ἢ αἰχιμαλώτους, ἢ δούλας, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τοῦ πανδοχεύειν τὴν ζωὴν ποριζομένας, καὶ τὰς ἐξ ἀνδρῶν κευρισμένας· εἰ δὲ ἐκεῖνοι ταῦτα νενομοθέτητο, πολλῶ μᾶλλον τοῖς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἱεουργεῖν μέλλουσιν· ἰδοὺ γὰρ φησὶ (3) πλεόν τοῦ ἱεροῦ ὧδε. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ παρὼν κανὼν τοὺς ἱερωμένους κωλύει μῆτε χήραν εἰς γάμον ἀγεσθαι, μῆτ' ἐκβεβλημένην παρὰ τοῦ οἰκελοῦ ἀνδρὸς, μῆτε πόρνην, μῆτε δούλην, ἀλλὰ μῆδὲ τινα τῶν ἐπὶ σκηνῆς· αἱ γὰρ τοιαῦται ἀδιαφόρως ζῶσαι, καὶ ἀναιδέστερον (4) προσομιλοῦσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν, οὐδὲ πιστεύονται σωφρονεῖν. Τὸν γοῦν μίαν ἐκ τῶν ἀπηριθμημένων λαβόντα, εἰς ἱερωσύνην οἰωνδήτινα προβιάζεσθαι οὐ συγχωρεῖ ὁ κανὼν.

ΒΑΛΣ. Σημεῖωσαι τὸν παρόντα κανόνα, βούλεται γὰρ μὴ μὀ-

(1) ζωῆς X. Γρ. — (2) Λευκ. ΚΑ, 14. — (3) τὸ, φησὶ οὐ κεῖται ἐν X. Γρ. — (4) X. Γρ. ἱ. — ἀναιδῶς Βευερ.

νον τὸν ἱερωμένον σωφρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύμβιον τούτου· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰς ἐντὸς περιεχομένας γυναῖκας ἐκώλυσε τοῖς ἱερωμένοις συνάπτεσθαι, ὡς μὴ πιστευομένας σωφρονεῖν, διὰ τὸ φαῦλον τοῦ βίου αὐτῶν. Εἴ τις γοῦν τοιαύτη γυναικὶ συναφῆ, οὐκ ἀξιωθήσεται ἱερωσύνης· καὶ μετὰ τὴν ἱερωσύνην δὲ καθαιρεθήσεται, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μοιχευομένης, καὶ τούτου ἀνεχομένου. Ἀνάγνωθε καὶ τὸ κθ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὸν ι'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γραφέντα χάριν τῆς ἐρμηνείας τῶν παρόντων δύο κανόνων (1).

ΑΡΙΣΤ. Ἀπολελυμένην, ἢ χήραν, ἢ θεράπαιναν, ἢ μαινάδα λαβῶν ἱερεὺς, ἀνίερος.

Καὶ οὗτος ὁ μὴ κοσμίαν γυναῖκα λαβῶν, καὶ παρθένον, ἀλλ' ἢν ἀπεβάλετο ἕτερος, ἢ χήραν, ἢ θεράπαιναν, ἢ μαινάδα, εἰς ἱερωσύνην οὐ προσδεχθήσεται.

Κανὼν ΙΘ'.

Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν (2), οὐ δύναται εἶναι κληρικὸς.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ γὰρ ἀθεμιτογαμία οὐ μόνον τοῦ κλήρου αὐτὸν κωλύει, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμῶς ὑπάγει. καὶ παρὰ τοῦ πολιτικοῦ δὲ νόμου τιμωρεῖται ὁ ἀθεμιτογαμῶν, διασπῶντος καὶ τὸν ἀθέμιτον γάμον.

ΒΑΣ. Ἀδελφιδῆ λέγεται ἢ ἀνεψιά· τὸν γοῦν ἀγαγόμενον εἰς γάμον ἢ δύο ἀδελφὰς, ἢ θείαν καὶ ἀνεψιάν, οὐ παραχωρεῖ ὁ κανὼν κληρωθῆναι, διασπῶμένου πάντως καὶ τοῦ γάμου. Σὺ δὲ γίνωσκε, ὡς οὐ μόνον ὁ τοιοῦτόν τι ποιήσας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερον γάμον κεκωλυμένον ἐξ αἵματος, ἢ ἐξ ἀγχιστείας, συναλλάξας, οὐ κληρωθήσεται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιτιμηθήσεται· οἷα δὲ εἰσι τὰ τῶν αἰμομικτῶν ἐπιτίμια, μαθήσῃ ἀπὸ διαφόρων κανόνων τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(1) Βενερ. — ἅπασα ἡ τελευταία περίοδος ἀπὸ τοῦ καὶ τὸν ι'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κτλ. οὐχ εἰρηται ἐν Χ. Τρ. εὔτε παρὰ Β. — (2) ἀδελφὴν Νίκαν. ἐν περισειλ.

ΑΡΙΣΤ. Οὐ κεκλήρωται ὁ δύο ἀδελφὰς, ἢ ἀνεψιάν ἀγαγόμενος.

Ὁ τοιοῦτος, σὺν τῷ μὴ δύνασθαι κληρικὸς γενέσθαι, καὶ βαρυτάτοις ἐπιτιμῶς ὑπόκειται, διασπῶμένου πρὸς τούτοις καὶ τοῦ ἀθέμιτου γάμου.

Κανὼν Κ'.

Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς, καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἐγγύας τις δίδωσιν ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἢ ὑπὲρ ἄλλου. καὶ ὁ ὑπὲρ ἄλλου διδοὺς, ἢ διὰ κέρδος ἐγγυᾶται, ἢ δι' ἀγάπην, δι' ἣν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τιθέναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐντετάλμεθα. Τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ ἄλλου ὑποβαλεῖν ἑαυτὸν, ἢτοι ἔνοχον ποιῆσαι, ὡς τυχὸν ὑπὲρ τελῶνου, κεκώλυται· ἀρχαία δὲ κακία τὸ τελωνεῖν· τελῶναι δ' εἰσὶν οἱ τὰς ἀπαιτήσεις ὠνούμενοι τῶν δημοσίων συντελειῶν. Οἱ γοῦν τοιοῦτοι, εἰ μὴ φανερὰς εὐποροῦσιν οὐσίας, ἐγγύας ἀπαιτοῦνται, καὶ παράγουσί τινας ὑποτιθέντας δι' ἐκείνους τὰ ἑαυτῶν· τοῦτο τοίνυν, καὶ ὅσα τούτω εἰκόασιν, ἀπηγόρευται τοῖς κληρικοῖς, ἵνα μὴ ἑαυτοὺς ὄχλω πραγμάτων, καὶ ἐλκυσμοῖς, παρεμβάλωσι, καὶ ἐπηρεαίς σεκρετικῆς (1)· ὑποπτεύονται γὰρ διὰ κέρδος τούτων ἀνέχεσθαι· αἰσχροκερδεῖς δὲ τοὺς κληρικοὺς εἶναι οὐ δεῖ· διὸ καὶ ἡ καθαίρεσις τούτοις ἐπάγεται. Εἰ δὲ παρὰ τίνος ἰσως κληρικὸς ἐναγόμενος, τῆς εἰς τὸ δικαστήριον προεδρείας χάριν ἐγγύας ἀπαιτεῖται, διδοὺς ταύτας οὐ βλαβήσεται παρὰ τὴν οἰκείαν ἐπιτίμιαν· ἐπεὶ εὔρηνται καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ οἰκουμένηῃ συνόδῳ οἱ ἐν ταύτῃ ἀθροισθέντες θεῖοι πατέρες, καὶ οἱ συνόντες αὐτοῖς συγκλητικοί, τοὺς Αἰγυπτίους ἐπισκόπους ἐγγύας ἀπαιτήσαντες προεδρείας, ἢ τούτων ἀποροῦντας, κελεύσαντες ἐξωμοσίαν ποιήσασθαι, ζητοῦντας καιρὸν εἰς ὑπέρθεσιν. Εἰ δὲ κληρικὸς ἐλκόμενόν τινα εὐρηκῶς, καὶ ἐγγύας ὑπὲρ παραστάσεως, ἢ ἄλλως πῶς ἀπαιτούμενον, καὶ εἰρηκτῆ παραπεμπόμενον, ὡς μὴ δυνάμενον παρασχεῖν τὰς ἐγγύας, ἐλεήσας τὸν πάσχοντα (2) ὑπὲρ ἐκείνου ἑαυτὸν ὑπόκειται τῇ ἐγγύῃ, ἐπικλασθεὶς τῇ τοῦ πάσχοντος συμφορᾷ, οὐκ

(1) κριτικῆς Κ. ἐν περισειλίδῳ. — (2) Χ. Τρ. Ε. — ἐλεήσας αὐτὸν Βενερ.

οἶμαι τοῦτον καθαιρεθῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποδεχθῆσθαι παρὰ Θεοῦ τε καὶ εὐγνωμόνων ἀνδρῶν, ὡς εὐαγγελικὴν πληρώσαντα ἐντολήν· καὶ ὁ πολιτικὸς δὲ νόμος τοὺς κληρικοὺς δικαζομένους διδόναι ἐγγύας παρακελεύεται (1).

ΒΑΣ. Τὸ διδόναι ἐγγύας, τινὲς μὲν λέγουσιν εἶναι, τὸ ἐγγυᾶσθαι ὑπὲρ ἑτέρου τὸν κληρικόν· τινὲς δὲ τὸ διδόναι τὸν κληρικόν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἕτερον ἐγγυητήν. Τὸ γοῦν λέγειν καθαιρεῖσθαι τὸν κληρικόν μὴ παραδεχόμενον εἰς δικαστήριον, ἢ εἰς ἐνοχὴν δι' ἀπορίαν, ἢ δι' ἕτερον τρόπον εὐλογόν τινα, καὶ διὰ τοῦτο διδόντα ἐγγυητὰς χάριν τοῦ ἀπαλλαγῆναι ὀχλήσεως, φορτικώτατόν ἐστι, καὶ τῆς ἀποστολικῆς φιλανθρωπίας ἀνάξιον· τὸ δὲ ἐγγυᾶσθαι τὸν κληρικόν ὑπὲρ ἑτέρου ποτὲ ἴσως κολασθήσεται. Εἰ μὲν γὰρ χάριν κέρδους ἐγγυήσεται τινα κληρικὸς, καθαιρεθήσεται διὰ τὴν αἰσχροσύνην τῆς ἐγγύης· εἰ δὲ πένητά τινα ἐγγυήσεται διὰ ἔλεον, ἢ διὰ τινα εὐσεβῆ αἰτίαν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἑτέρου παρεμβάλη, οὐ καθαιρεθήσεται. Εὐρηνται δὲ καὶ ἐν τῇ δ' οἰκουμένικῃ συνόδῳ πολλοὶ κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι ἐγγύας ἀπαιτήσαντες, καὶ ἀπαιτηθέντες, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐβλάβη· οὕτως ἐρμήνευσον τὰ τῆς ἐγγύης. Ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὴν ρκγ'. Ιουστινιάνειον νεαράν, κειμένην ἐν βιβλίῳ γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλῳ α'. ἦτοι κεφάλαιον αὐτοῦ ιγ'. λέγον οὕτως ἐν μέρει· Τοὺς δὲ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ υποδιακόνους, τῶν δικαίων καὶ μόνων τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπήν, ἢ κουρατορείαν καλουμένους, τὴν τοιαύτην λειτουργίαν ὑποδέχεσθαι συγχωροῦμεν· καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν· ἀλλ' οὐδὲ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ ἐκλήπτορα, ἢ μισθωτὴν (2) τελῶν, ἢ ἀλλοτρίων κτήσεων, ἢ κουράτορα οἴκου, ἢ ἐντολέα δίκης, ἢ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν, ἐπίσκοπον, ἢ οἰκονόμον, ἢ ἄλλον κληρικόν οἰουδήποτε βαθμοῦ, ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι, ἢ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ὑπεισιέναι συγχωροῦμεν, ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς προφάσεως, καὶ τοῖς ἀγίοις οἴκοις ζημίαι γένηται, καὶ αἱ θεῖαι ὑπη-

(1) Ἡ παρούσα ἐρμηνεία φέρει ἐπὶ τέλος παρὰ Βευερ. καὶ τὰ ἐξῆς·

(Σημείωσαι ὅτι ἀφορισμὸς ἐστὶ καὶ τὸ ἐν ἰπιτιμίῳ γενέσθαι τοῖς ἐκβάλλουσι τῶν θείων περιδόλων, καὶ πρὸς τὴν τῶν μετανοούντων καθιστάσει χώραν). Ταῦτα οὐχ ὀφρηνται ἐν Χ. Τρ. οὐδὲ παρὰ Κ. — (2) Χ. Τρ. — μισθωτὸν Βευρ. Ἐ.

ρεσίαι ἐμποδίζονται ὥστε καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων τούτων τῆς νεαρᾶς, τῶν λεγόντων μὴ γίνεσθαι ἰερωμένον τινὰ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν, δηλαδή τῶν διαληφθεισῶν, παρίσταται καλῶς ἐγγυᾶσθαι τὸν κληρικὸν ὑπὲρ ἐτέρων εἰσεβῶν αἰτιῶν, ὥσπερ καὶ παρεμβάλλειν ἑαυτὸν. Ζήτει καὶ τὸν θ'. τίτλον τοῦ παρόντος συντάγματος, κεφ. λδ'. καὶ κζ'. καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανόνα λ'.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς ἐγγύας οὐ δίδωσι· δούς δὲ, καθαιρεῖται.

Οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν ἑαυτὸν εἰς πράγματα παρεμβάλλειν, καὶ δικαστηρίων ὀχλήσεις διὰ τινὰ αἰσχροκερδίαν· εἰ γὰρ τοῦ Πάυλου τυχὸν μετὰ τοῦ δημοσίου, ἢ καὶ ιδιώτου τινός, συναλλάσσοντος, καὶ μὴ ἐμπιστευομένου ἀλλ' ἀπαιτουμένου ἐγγύας, κληρικὸς ἐγγυῆσεται τοῦτον, καὶ καταστήσει ἑνοχὸν ἑαυτὸν· ὁ τοιοῦτος, ὡς καταφρονητῆς τῆς οικείας ἐπιτιμίας διὰ τι κέρδος γινόμενος, καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ κατὰ πόνου εὐρών ὁ κληρικὸς ἄνθρωπον, καὶ ἐν φυλακῇ κατεχόμενον, καὶ ἄλλως ἐκείθεν μὴ ἐξαγόμενον, εἰ μὴ τινὰ δοίη τὸν ἐγγυησάμενον αὐτὸν μὴ ἀποδράναι, καὶ διὰ συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν ἀναδέξεται τὸν τοιοῦτον, καὶ παριστᾶν ἐγγυῆσεται ὁπόταν ἀνζητηθῇ, οὐ μόνον οὐκ ἀπόβλητος ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινετέος κριθήσεται, ὡς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ ὁμογενοῦς θέμενος. Τὸ δὲ τοὺς κληρικοὺς δικαζομένους ἀπαιτεῖσθαι ἐγγύας παραστάσεως, τοσοῦτον οὐ καθαιρέσει αὐτοὺς ἐνόχους καθίστησιν, ὅτι καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει τῶν ἐν Χαλκηδόνι πραχθέντων, ἢ ἁγία σύνοδος, καὶ οἱ συνεδρεύοντες αὐτῇ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες διέλαβον τοὺς Αἰγυπτίους ἐπισκόπους ἐγγύας προσεδρείας παρασχεῖν, καὶ τούτων ἀποροῦντας ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθῆναι.

Κανὼν ΚΑ'.

Εὐνοῦχος, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις, ἢ ἐν διωγμῷ ἀφηρέθη τὰ ἀνδρῶν (1), ἢ οὕτως ἔφυ (2), καὶ ἔστιν ἄξιος, ἐπίσκοπος (3) γινέσθω.

(1) X. Tr. E. K. — τὰ τῶν ἀνδρῶν Βευερ. — (2) ἔφυγε καὶ ἔστιν ἄξιος ἐπισκοπῆς, γενέσθω. Ἀρδ. — (3) Π. Βευερ. — τὸ ἐπίσκοπος οὐ κείτκι περὶ X. Tr.

ΒΛΑΣ. Οἱ τέτταρες οὗτοι κανόνες, ἤγουν ὁ παρῶν καὶ οἱ ἐφεξῆς, τοῖς μὲν πρὸ τοῦ κληρωθῆναι εὐνουχισθεῖσι διὰ νόσον, ἢ ἐξ ἐφόδου ἐχθρῶν, συγγνωμονοῦσι, καὶ τῷ κλήρῳ *τούτους* (1) συγκαταλέγουσιν, ἀξίους πάντως εὐρισκομένους· τοὺς δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἑαυτοὺς ἀκρωτηριάσαντας, καὶ ὑπὸ νόσου ἐβιάσθησαν, ὡσαύτως καὶ τοὺς πρὸ τῆς ἱερωσύνης δίχα νόσου τὰ παιδογόνα μέρια ἑαυτῶν περιελόντας κολάζουσι· τοὺς μὲν γὰρ καθαιροῦσι τοὺς δὲ κληροῦσθαι κωλύουσι· τοὺς δὲ λαϊκοὺς, τοὺς δίχα νόσου, ἢ ἐπιρρείας ἑαυτοὺς ἀκρωτηριάσαντας, ἐπὶ ἔτη τρία ἀφορίζουσιν. Ὅθεν καὶ οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων, οἱ προσκετικώτεροι, διὰ νόσον μέλλοντες εὐνουχίζειν παῖδας αὐτῶν, τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ προσέρχονται, καὶ δῆλην ποιοῦσι τὴν νόσον, καὶ τὴν τῶν διδύμων ἐκκοπήν. Οἱ δὲ πολιτικοὶ νόμοι μεγάλως κολάζουσι τοὺς εὐνουχίζοντας παῖδας αὐτῶν, ἢ δούλους, ἢ ἑτέρους τινὰς, νόσῳ μὴ κατεχομένους, καὶ ἀνάγνωθι τὸ ἰδ'. κεφάλαιον τοῦ πρώτου τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὴν ἐξηκοστὴν νεαράν τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Ἐπεὶ δὲ εἰς τρία διαιροῦνται οἱ εὐνοῦχοι, ἤγουν εἰς θλιβίας, τοὺς νηπιόθεν τὰ παιδογόνα μέρια ἀποβαλόντας, ὡς ὑπὸ τῶν γονέων θλιβέντα καὶ ἀχρηστεύσαντα, εἰς σπάδωνας, τοὺς ἐκ γενετῆς διδύμους μὴ ἔχοντας, πρὸς δὲ καὶ εἰς κανστράτους, τοὺς διὰ σιδήρου ἀκρωτηριασθέντας· κανστρον γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ σίδηρος· οἱ μὲν θλιβίαι, καὶ οἱ σπάδωνες ἀπροκριματίστως ἱερωθήσονται, ὡς μηδὲ κακοῦ τινος γεγονότες ἑαυτοῖς παράιτιοι· οἱ δὲ κανστράτοι, κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν, ποτὲ μὲν ἱερωθήσονται, ποτὲ δὲ κωλυθήσονται.

Κανὼν ΚΒ'.

Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός· αὐτοφονευτῆς γὰρ ἐστὶν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

(1) X. Γρ.

Κανὼν ΚΓ'.

Εἴ τις κληρικός ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρεῖσθω· φονεὺς (1) γὰρ ἐστὶν ἑαυτοῦ.

Κανὼν ΚΔ'.

Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφορίζεσθω ἔτη τρία· ἐπίβουλος γὰρ ἐστὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ εὐνουχίζειν, εἰ μὴ διὰ πάθος ἐνσκηψαν περὶ τὰ παιδογόνα μέρια γένοιτο, καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἀπηγόρευται νόμοις· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τοὺς ἐκτεμνομένους δούλους εἰς ἐλευθερίαν κελεύουσιν ἀναρπάζεσθαι· καὶ τοὺς εὐνουχίσαντας ὑποκεῖσθαι ταυτοπαθείᾳ, καὶ δημεύσει, καὶ περιορισμῷ· ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τοῦτο κεκώλυται. Οὐ μὲν τοι ὁ ἐκτριηθεὶς ἱερωσύνης ἀπείργεται, εἰ μὴ αὐτὸς εἰς ἐκτομὴν παρέδωκεν ἑαυτὸν. Ὁ μὲν γὰρ παρ' ἐτέρων ἐκτριηθεὶς, ὡς ἐπιρραστῆς, ἐλευθεῖσθαι μᾶλλον ἐστὶν ἄξιός, ἀλλ' οὐχὶ μισεῖσθαι· διὸ καὶ εἰ ἄξιός ἐκ τοῦ βίου αὐτοῦ κρινοῖτο ἱερωσύνης, εἰς ταύτην προβιβασθήσεται· καὶ ὅς ἐκ φύσεως τὰ παιδογόνα πεπήρωται μέρια (οὗς ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος εὐνούχους οὕτω γεννηθέντας ὠνόμασε), τῷ κλήρῳ καταλεγῆναι οὐ κωλυθήσεται· ὁ δ' αὐτῷ τὴν ἐκτομὴν μνηστευσάμενος, οὔτε εἰς κλῆρον καταταγήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐφθῆ γενόμενος κληρικός, τοῦ κλήρου ἐκδιωχθήσεται· εἰ δὲ λαϊκός ἐστὶν ὁ εἰς ἐκτομὴν ἐκδοὺς ἑαυτὸν, ἐπὶ τριετίαν ἀφοριασθήσεται· ἐπίβουλοι γὰρ ἑαυτῶν εἶναι δοκοῦσι διὰ τὸ τοῦ πράγματος ἐπικίνδυνον, καὶ τῆ τοῦ Θεοῦ δὲ δημιουργίας ἐναντιοῦνται· εἰς φύσιν γὰρ ἀνδρὸς πλάσαντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἰς ἑτέραν φύσιν ἀλλόκοτον ἑαυτοὺς μεταπλάττουσιν, ὡς μὴτε ἄνδρες εἶναι, αὐδὲ γὰρ τὰ τῶν ἀρρένων ἀποτελεῖν εἰσι δυνατοὶ, ἐπεὶ ποιεῖν οὐ δύνανται ἄνθρωπον, μὴτε γυναῖκες, οὐδὲ γὰρ τίκτειν ἔχουσι φύσιν· τὰ αὐτὰ καὶ ὁ πρῶτος κανὼν τῆς πρώτης συνόδου διατάττεται (2).

(1) φονευτῆς Βρ. — (2) Ἐνταῦθα θέτει οὐκ ἔρθως ὁ Βευαρ. τὴν ὑπὸ τὸν κ. καν. παραπομπὴν εἰς τοὺς καν. γ'. λβ'. καὶ νά. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

ΒΛΑΣ. Ἡ ἐρμηνεία τῶν τοιούτων κεφαλαίων ἐγράφη ἄνωθεν ἀνάγνωθι καὶ τὸν περὶ παρθενίας λόγον τοῦ ἁγίου μεγάλου Βασιλείου, καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, καὶ ἀπὸ τοῦ νομοκάνονος τοῦ Νηστευτοῦ περὶ τῶν εὐνουχισθέντων.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν κ'α'. Ὁ ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων, ἢ ἐκ φύσεως εὐνοῦχος γενόμενος, ἄξιός ὢν, ἱεράται, ἐκτομίας δὲ, οὐ.

Κανὼν κ'β'. Ἐαυτὸν ἐκτεμῶν λαϊκὸς ἀφορίζεται, καὶ κληρικὸς οὐ γίνεται.

Κανὼν κ'γ'. Ὁ μετὰ κλῆρον ἑαυτὸν ἐκτεμῶν, καθαιρεῖται.

Κανὼν κ'δ'. Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφορίζέσθω ἕτη τρία, ὡς ἐπίβουλος ἑαυτοῦ.

Ὁ μὲν ἀκουσίως εὐνουχισθεὶς, τῷ κανόνι οὐκ ἐνέχεται· ἀλλ' εἰ ἐστὶν ἄξιός τοῦ ἱεράσθαι, ἐκ τούτου οὐ κωλύεται. Ἰὰ δὲ ἐκὼν τις ἑαυτὸν ἐξευνούχισεν, οὐδόπως κληροῦται, ἀλλὰ καὶ κληρικὸς ὢν καθαιρεῖται, ὡς ἐπίβουλος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

Κανὼν ΚΕ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιουρκίᾳ, ἢ (1) κλοπῇ ἀλοῦς, καθαιρεῖσθω, καὶ μὴ ἀφορίζέσθω· λέγει γὰρ ἡ γραφή· Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ (2).

ΖΩΝΑΡ. Οἱ τοῖς ῥηθεῖσιν ὑποπεσόντες ἐγκλήμασι καθαιροῦνται· οὐ μὲν τοὶ καὶ ἀφορίζονται· ἱκανὴ γὰρ ἐκδίκησις ἐπὶ τούτων κέκριται ἢ καθάρσις· καὶ δις αὐτοὺς ποινηλατεῖσθαι οὐ χρεῖ. Εἰσὶ δ' ἕτερα ἐγκλήματα, οἷς οἱ ἄλόντες καὶ καθαιροῦνται, καὶ ἀφορίζονται, ὡς οἱ διὰ χρημάτων, ἢ προστασίας ἀρχοντικῆς, ἀρχιερωσύνης ἀξιοθέντες.

ΒΛΑΣ. Τὸ, οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό, μὴ εἴπης ἐλαμβάνεσθαι εἰς πάντα ὅπωςδήποτε καθαιρούμενον· οἱ γὰρ διὰ προστασίας ἀρχοντικῆς, ἢ διὰ χρημάτων, ἱερωσύνης ἀξιούμενοι καὶ καθαιροῦνται, καὶ ἀφορίζονται, ὡς φησὶν ὁ κ'θ'. ἀποστολικὸς

(1) Π. Βρ. Χ. Γρ. — ἢ ἐπὶ Βενερ. — (2) ὁμοίως δὲ εἰ λοιποὶ κληρικοὶ τῆ αὐτῆς αἰρέσεως ὑποκείσθωσαν Βρ.

κανών, καὶ ὁ λ'. ἀλλ' εἶπε τοῦτο ἐκλαμβάνεσθαι εἰς μόνους τοὺς καθαιρουμένους διὰ ἁμαρτήματα περιεχόμενα τῷ παρόντι κανόνι, καὶ διὰ ἕτερα ὅμοια. Ζήτηι καὶ τοῦ ἀγίου Βασιλείου κανόνα γ'. λβ'. καὶ νά. Σημείωσαι οὖν ὅτι οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ κληρικοί, οἱ οὕτω καθαιρούμενοι, τῆς μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίας οὐκ ἀφορίζονται· ἀνάγνωθι καὶ τὸν λβ'. κανόνα τοῦ ἀγίου Βασιλείου (1).

ΛΡΙΣΤ. Πορνεία συσχεθεῖς (2) ἱερεὺς, ἢ ἐπιτορκία, ἢ κλέμματι, καθαιρεῖται, οὐ μὴν καὶ ἀφορίζεται· οὐ γὰρ ἀποδώσεις, φησί, δις ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἄρκοῦσά ἐστιν ἡ καταδίκη τῆς καθαιρέσεως τῷ συσχεθέντι ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιτορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἱερεῖ· καὶ οὐ δεῖ τοῦτον καὶ ἀφορίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν τιμωρίαν διπλασίονα ὑποστῇ, ὃ παντελῶς ἐστιν ἀφιλόανθρωπον.

Κ α ν ὶ ν Κ Γ'.

Τῶν εἰς κληρὸν προσελθόντων (3) ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας μόνους (4).

ΖΩΝΑΡ. Οἱ μὲν πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι, καὶ ὑποδιάκονοι, πρὸ τῆς χειροτονίας ἐρωτῶνται, εἰ σωφρονεῖν αἰροῦντο· καὶ εἰ μὲν ἐπαγγέλλονται τοῦτο, χειροτονοῦνται· εἰ δὲ μὴ, πρὸ τῆς χειροτονίας εἰς γάμον ἐλθεῖν ἐπιτρέπονται, καὶ μετὰ τὸν γάμον χειροτονοῦνται. Μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν, γυναῖκας οἱ εἰρημένοι λαμβάνοντες, καθαιροῦνται· μόνους δὲ ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις, καὶ μετὰ τὸ εἰς κληρὸν καταλεγῆναι, ἐφεῖται γάμον ἑαυτοῖς συναλλάττειν, καὶ μένειν αὔθις ἐπὶ τῆς οικείας καταστάσεως· ἕτεροδόξῳ δὲ συνάπτεσθαι γυναικί, ὁ ιδ'. κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου καλύει αὐτούς.

ΒΛΑΣ. Πρὸ τῆς χειροτονίας πᾶσιν ἐφεῖται συνάπτεσθαι γυναιξί, καὶ οὕτω χειροτονεῖσθαι τούτους πρεσβυτέρους, διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους, μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν, μόνους ἀναγνώσταις, καὶ ψάλταις ἐνεδόθη γαμεῖν.

(1) τὰ ἀπὸ τοῦ, Σημείωσαι κτλ. οὐ κεῖνται ἐν Χ. Γρ. καὶ Ε. — (2) Β. — συσχεθεῖς Βουερ. — (3) Βρ. Βουερ. Ε. Κ. — προσελθόντων Π. Χ. Γρ. — (4) Βρ. Χ. Γρ. Βουερ. — μόνον Π.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ιερᾶσθαι μέλλων, εἰ βούλοιτο, προσγαμείτω ἱερωθεὶς δὲ, ἀναγνώστης, καὶ ψάλτης μόνον.

Οὐκ ἔξεστί τινι μετὰ τὴν ἱερωσύνην πρὸς γάμον ἔρχεσθαι καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀξίας μένειν· μόνοις δὲ ἀναγνώσταις, καὶ ψάλταις τοῦτο ἐφείται.

Κ α ν ὶ ν Κ Ζ'.

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν ἐθέλοντα (1), καθαιρεῖσθαι προστάττομεν· οὐδαμοῦ γὰρ ὁ Κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τὸναντίον δὲ, αὐτὸς τυπτόμενος, οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος, οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων, οὐκ ἠπεῖλει.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς, τοὺς μαθητὰς διδάσκων τὰς ἑαυτοῦ ἐντολάς, ἔφη· Ἄ λέγω ὑμῖν, πᾶσι λέγω· τῶν δὲ θεῶν αὐτοῦ ἐντολῶν εἰσι καὶ αἱ κελεύουσαι, τῷ τύπτοντι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφειν καὶ τὴν ἀριστεράν· καὶ τῷ ἀφαιρουμένῳ τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα προσαποδύεσθαι. Εἰ δὲ πᾶσι ταῦτα ἐντέταλται, πολλῶ πλέον παρὰ τῶν ἱερωμένων φυλάττεσθαι αὐτὰ χρῆ, ἵν' εἶεν καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπογραμμός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν κανὼν ἀπαγορεύει τοῖς ἐπισκόποις, καὶ τοῖς λοιποῖς τὸ τύπτειν τοὺς εἰς αὐτοὺς ἁμαρτήσαντας, καὶ πιστοὶ εἶεν, καὶ ἀπίστοι· ἐλέγχειν γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας ἄλλους ὀφείλουσι, καὶ προϊστασθαι τῶν ἀδικουμένων· ἐπεὶ καὶ Τιμοθέῳ Παῦλος ὁ μέγας ἐντέλλεται τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐλέγχειν, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν, ἑαυτοὺς δὲ ἐκδικεῖν κωλύωνται· μιμητὰς γὰρ χρῆ τοῦ Κυρίου εἶναι, ὃς ἀνταποδοῦναι τοῖς εἰς αὐτὸν ἐμπαροينوῦσι δυνάμενος, οὐκ ἀνταπεδίδου, ἀλλὰ καὶ ὑπερηύχετο ἐκείνων· τοὺς δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ἐμπορευομένους, ὡς εἰς τὸ θεῖον ἁμαρτάνοντας, τῷ φραγγελίῳ τύπτων, ἐκεῖθεν ἐξήλασε, καὶ ἠλεγξε λέγων· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου

(1) Η, Χ. Τρ. ἔ.—καὶ διὰ τούτων φοβεῖσθαι θέλοντα Βενερ. ἀνευ τοῦ καὶ Βρ.

οἶκον ἐμπορίου. Καὶ ὁ μέγας δὲ Παῦλος, οἶον χρῆ τὸν ἐπίσκοπον εἶναι διαταττόμενος, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ μὴ πλήκτην (1) εἶναι φησίν. Ἀναγνωστέον καὶ τὸν ἑννατον κανόνα τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ΒΑΛΣ. Οἱ τοῦ βήματος οὐκ ὀφείλουσιν ὑπὸ τοῦ θυμῶ νικᾶσθαι, καὶ τύπτειν τοὺς εἰς αὐτοὺς ἁμαρτήσαντας, πιστοὺς (2) δηλονότι, ἢ καὶ ἀπίστους, κἀντεῦθεν οἶον ἀμύνεσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐκφοβεῖν τοὺς λοιπούς· οἱ δὲ τοιοῦτόν τι ποιοῦντες, παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διδασκαλίαν, τὴν διοριζομένην, τῷ τύπτοντι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφειν καὶ τὴν ἀριστεράν, καθαιροῦνται. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος τὸ ἐναντίον διορίζεται, λέγων, ἔξεστι βίαν τὴν βίαν ἐξωθεῖν, καὶ ὄπλα ὄπλοις· καὶ νοηθήσεται πάντως τὰ τοῦ τοιούτου νόμου εἰς τοὺς λαϊκοὺς, καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, γενικὴ οὔσα, πρὸς πάντας ἐξεφωνήθη. Τὸ μὲν τοι μετρίως σωφρονίζεσθαι παρὰ τῶν ἱερωμένων τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ μετὰ παραγγελίαν μὴ ἐπιστρεφόμενους, ἐκκεχώρηται· ὅτι καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ ἐμπορευομένους, καὶ εἰς τὸ θεῖον ἁμαρτάνοντας, τῷ φραγγελίῳ τύπτων ἐξήλασεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσης συνόδου, καὶ λεγομένης α. καὶ β'.

ΑΡΙΣΤ. Ἱερεὺς πιστὸν ἢ ἀπίστον τυπτήσας, καθαιρεῖται.

Ὁ τὸν εἰς αὐτὸν ἁμαρτήσαντα πιστὸν, ἢ ἀπίστον τύπτων ἱερεὺς, καὶ διὰ τοῦ ἐντεῦθεν φόβου τὸ μὴ καὶ ἑτέρους εἰς αὐτὸν τὰ ὅμοια πλημμελεῖν διορθούμενος, ὡς ὑπεναντία ποιῶν τῷ κελεύοντι νόμῳ, παρέχειν τῷ τὴν σιαγόνα τύπτοντι καὶ τὴν ἄλλην, καθαιρεῖται, διὰ τὸ ἐξ ἀουθαδείας, καὶ ἀκατασχέτου θυμῶ ἐπενεγκεῖν τὴν πληγὴν. Ὁ δὲ τὸν εἰς τὰ ἱερά παρανομοῦντα σώφρονι μάστιγι σωφρονίζων, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Κύριος τοῦ νομικοῦ ἱεροῦ τοὺς ἱεροκαπήλους τῷ ἐκ σχοινίου φραγγελίῳ ἀπήλαυεν, οὐ καθαιρεθήσεται· διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ἐκκλησιαστικ-

(1) Χ. Τρ. — πλήκτην Βενερ. — (2) τοὺς πιστοὺς Βενερ.

καὶ νομοφύλακες, καὶ ἐκδικοὶ λέγονται, ὡς ἐκ πατέρων ἄνωθεν τεταγμένοι τὰ τοιαῦτα ἐκδικεῖν.

Κανὼν ΚΗ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἀψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος (1) παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτοι μετὰ τὴν δικαίαν καθάρσιν ἀμαρτάνοντες, καὶ τῆς οἰκείας τιμῆς (τῆς λειτουργίας φησὶ) ἀντεχόμενοι, εἰκότως τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλονται, διὰ τε τὴν ἄκραν ἀναίδειαν, καὶ ὅτι οὐδὲ κολασθῆναι κανονικῶς δύνανται ἄλλως· ἤδη γὰρ προκαθῆρηται· λοιπὸν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτονται.

ΒΛΑΣ. Ὁ καθαιρεθεὶς κατὰ νόμους διὰ προφανὲς ἐγκλημα, καὶ διὰ τοῦτο μὴδὲ ἐκκλήτου βοήθειαν ἔχων, εἰ τολμήσει τῆς προτέρας ἀψασθαι λειτουργίας, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτεται, ὡς ἀναιδέστατος· εἰ γὰρ ἔχει βοήθειαν ἐκκλήτου, καὶ ἔτι ἀμφισβητήσιμόν ἐστι τὸ κεκρυμένον κατ' αὐτοῦ, οὐ κατακριθήσεται λειτουργῶν. Ὁ μὲν τοι πολιτικὸς νόμος φησὶν ἐν βιβλίῳ τρίτῳ τῶν βασιλικῶν τίτ. α. κερ. α. τὰυτα· Ἐπίσκοπος ἀπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, καὶ ποιήσας στασιῶδες διὰ τὸ πάλιν τὴν ἐπισκοπὴν ἀναλαβεῖν (2), ἀπὸ ἑκατὸν μιλίων ἢς ἐξεβλήθη πόλεως οἰκείτω, μὴδὲ βασιλεῖ προσιών· κἄν τύχη ἀντιγράφων, ἄχρηστα ἔστω· καὶ ὁ ὑπερεκδικῶν αὐτὸν, ἀγανακτεῖσθω. Ζήτησι καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼνα δ'. ιβ'. καὶ ιε'.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ καθαιρεθεὶς εὐλογώτατα, εἰ τῶν θείων ἔψεται πάλιν, ἐκκηρυκτότατος.

Ὁ μετὰ τὴν καθάρσιν, τὴν εὐλόγως ἐπὶ φανεροῖς ἐγκλήμασι γενομένην, τῆς θείας λειτουργίας πάλιν ἀψάμενος, τῆς ἐκκλησίας οὗτος, ὡς σεσηπὸς μέλος, ἐκκόπτεται τέλεον.

(1) Π. Βρ. ῥ. — τὸ, οὗτος οὐ καίται παρὰ Βευερ. Κ. καὶ Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — λαθεῖν Βευερ.

Κανὼν ΚΘ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένοιτο, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτός, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασιν καὶ (1) τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου (2).

Κανὼν Λ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρεῖσθω, καὶ ἀφοριζέσθω· καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

ΖΩΝΑΡ. Ἐν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ κανόνι λέλεκται, μὴ δεῖν δις ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κανόσι τούτοις διπλὴν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, διὰ τὴν τῆς κακίας ὑπερβολὴν, καὶ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων βαρύτητα. Οὐδὲν γὰρ χεῖρον τοῦ τὴν θείαν χάριν ὄντιον ἐαυτῷ περιποιουμένου ἢ χρημάτων, ἢ δυναστείας ἀρχοντικῆς, καὶ τοῦ ταύτην πιπράσκοντος· ὡς δοῦλον γὰρ ὠνεῖται τὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρισμα· καὶ κατὰ τὴν συνοδικὴν ἐπιστολὴν, τὴν ἐπὶ Ταρσίου, τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως γενομένην, πρὸς τὸν πάππν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης Ἀδριανὸν, φορητότερος μᾶλλον ἐστὶ Μακεδόنيος, καὶ οἱ λοιποὶ πνευματομάχοι· ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα λαιδοροῦντων, οὗτοι, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον ἐαυτῶν ποιοῦσιν αὐτό. Ὁ γὰρ τι πιπράσκων, ὡς δεσπότης αὐτὸ πιπράσκει, καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης εἶναι βουλόμενος τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. Οὕτως ἀφόρητα τὰ ἀμαρτήματα ταῦτα· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν καθαιρέσει, οἱ διὰ χρημάτων ἢ δυναστείας ἀρχοντικῆς τὴν ἱερωσύνην κτησάμενοι, καὶ οἱ οὕτω παρασχόντες αὐτήν, καὶ τῆς ἐκκλησίας παντάπασιν ἀπελαύονται. Ἡ δὲ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Γενναδίου τῆς Νέας Ρώμης ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ καὶ ἀναθέματι τοὺς τοιοῦτους κατα-

(1) ὁ καὶ οὐ καίται παρὰ Βρ. καὶ Σ. ῥ. — (2) Πράξ. ἦ, 21. — ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἁρδ.

δικάζει, ταῦτα λέγουσα· Ἔστω τοίνυν καὶ ἐστὶν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρξ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, καὶ ὁ λαμβάνων ὄνιον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ὁ διδοὺς, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη (1).

ΒΛΑΣ. Οἱ παρόντες δύο κανόνες ὁ κθ' καὶ ὁ λ'. οὐ μόνον καθαιροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας ἐκκόπτουσιν, ἥτοι ἀφορίζουσι, τοὺς διὰ χρημάτων ἐπισκόπους, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους γενομένους, καὶ τοὺς δι' ἀρχόντων προστασίας ἐπισκόπους γενομένους. Ἡ γὰρ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ὄνιος οὐκ ἔστι, φασί. Καὶ ἡ ἐπιστολὴ δὲ τοῦ ἀγίου Γαλασίου (2) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἢ πρὸς τὸν πάπαν Ἀδριανὸν, φησὶ, φορητότερον εἶναι τὸν αἰρετικὸν Μακεδόνην, τὸν βλασφημήσαντα δουλεύειν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τοῦ διὰ χρημάτων πωλοῦντος, ἢ ὄνουμένου τὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρισμα, ὅτι ὁ πιπράσκων, ὡς δεσπότης πιπράσκει· καὶ ὁ ἐξωνούμενος, ὡς δεσπότης καταβάλλει τὸ ἀργύριον. Ἡ δὲ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Γενναδίου ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ καὶ ἀναθέματι τοὺς τοιοῦτους καθυποβάλλει (3), ταῦτα λέγουσα· Ἔστω τοίνυν καὶ ἐστὶν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρξ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ὄνιον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, ὡς τοῦ λ'. κανόνος ἐπισκόπου μόνου μεμνημένου, ὡσαύτως καὶ τοῦ κθ'. κανόνος ὑποδιακόνων μὴ μεμνημένου, ἢ ἀναγνωστῶν, ἢ πρεσβυτέρους τις γένηται, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγνώστης, διὰ δόσεως χρημάτων, τί ὀφείλει γενέσθαι; Λύσις. Καὶ οὗτοι καθαιρεθήσονται, καὶ ἀφορισθήσονται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρόντος λ'. κανόνος, λέγοντος, μὴ μόνους τοὺς πρωταίτιους τοῦ κακοῦ καθαιρεῖσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι, ἀλ-

λὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτοῖς. Καὶ ἡ ἐπιστολὴ δὲ τοῦ Γενναδίου, ὡς εἴρηται, οὐ μόνον τοὺς ἱερωμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς λαϊκοὺς, τοὺς τοιοῦτον κακὸν πεπραχότας, ἀναθέματι καθυποβάλλει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δεῦτερον κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ τὸ ἐ. κεφάλαιον τοῦ α. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν κθ'. Ὁ ἐπὶ χρήμασιν ἱερεὺς μετὰ τοῦ χειροτονήσαντος καθαιρούμενος, ἔσται, κατὰ τὸν Σίμωνα, ἐσχεὶ ἀκοινωνήτος.

Ἰδοὺ ἐνταῦθα δύο τὰ ἐπιτίμια· καθαιρεῖται γὰρ ὁ τοιοῦτος, καὶ ἐσχεὶ ἀκοινωνήτος μένει, διὰ τὸ τοῦ πταίσματος μέγεθος.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν λ'. Ὁ δι' ἀρχόντων ἐπίσκοπος, καθαιρούμενος ἀφορίζεσθω.

Καὶ οὗτος, ὡς μέγα πλημμελήσας ἀμάρτημα, καὶ καθαιρεῖται, καὶ ἀφορίζεται· δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι ἐπίσκοπον, ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· ἢ, εἰ δυσχερές ἐστὶ τὸ πάντας ὁμοῦ συναχθῆναι, ὑπὸ τριῶν καὶ ἐπισκόπων ἐξάπαντος, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων.

Κανὼν ΛΑ'.

Εἴ τις πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγη (1), καὶ θυσιαστήριον ἕτερον (2) πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκῶς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρεῖσθω, ὡς φιλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, καὶ (3) ὅσοι ἂν (4) αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφορίζεσθωσαν. Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου, γινέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τάξις συνέχει τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. Δεῖ τοίνυν

(1) Ἄπασα ἡ περιτομή αὕτη ἀπὸ τοῦ, ὁ γὰρ τι πιπράσκων οὐχ εἴρηται παρὰ Βευερ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. καὶ Κ. — (2) γινομένου πατριάρχου Βευερ. — (3) ὑποδικάζει Χ. Τρ.

(1) Π. Χ. Τρ. Βευερ. Κ. Μάνα. ἐν περισελ. — συναγωγὴν Βρ. — (2) Π. Βευερ. καὶ Μάνα. ἐν περισελ. — τὸ ἕτερον οὐ κεῖται παρὰ Βρ. — (3) ὁ, καὶ, οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. — (4) ἐν αὐτῷ Βρ.

ἀπανταχοῦ τὴν εὐταξίαν φυλάττεσθαι, καὶ μᾶλλον παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς λοιποὺς κληρικούς ὑπείκειν τῷ ἐπισκόπῳ. Εἰ δέ τις πρεσβύτερος, ἐν μηδενὶ κατεγνώκως τοῦ ἰδίου ἀρχιερέως, μήτε ὡς περὶ τὴν εὐσέβειαν σφαλλομένου, μήτε ὡς ἄλλο τι ποιῶντος παρὰ τὸ καθικόν καὶ δίκαιον, διὰ φιλαρχίαν δὲ, παρασυναγωγὴν ποιήσῃ, ἰδιαιτέρως ἐκκλησιάζων, καὶ θυσιαστήριον πῆξας, ἐν τούτῳ ἱερουργεῖ, καθαιρεῖσθαι διατάσσεται ὁ κανὼν καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς αὐτῷ συνεργομένους κληρικούς, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀφορίζεσθαι. Οὐ ταχεῖς δὲ τοὺς ἐπισκόπους εἰς κόλασιν εἶναι βούλεται· διὸ οὐδὲ ἀπεντεῦθεν αὐτοὺς τῇ καταδίκῃ ὑπάγειν διακελεύεται (1), ἀλλ' ἐκ τρίτου τοὺς παρασυνάγοντας παρακαλεῖσθαι, ἀποστῆναι τοῦ ἀτάκτου ἐπιχειρήματος, ἐμμένοντας δὲ τούτῳ (2) καταδικάζεσθαι. Τῆς δὲ ἐν Γάγγρα γενομένης συνόδου ὁ ἕκτος κανὼν, τοὺς παρὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοντας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, καὶ (3) ὑπὸ ἀνάθεμα ποιεῖται· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δέκατος κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου.

ΒΑΛΣ. Ἐκάστῃς πόλεως ἱερωμένοι, καὶ λαϊκοὶ ὀφείλουσιν ὑποκεῖσθαι τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ, καὶ μετὰ τούτου συνάγεσθαι καὶ ἐκκλησιάζειν, εἰμὴ καταγνώσουσι τούτου ὡς ἀσεβοῦς ἢ ἀδίκου· τῆνικαῦτα γὰρ ἀποδιῶστάμενοι αὐτοῦ, οὐκ εὐθυνθήσονται (4). Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας, καὶ ἀνευλόγως ἐκ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀποσχισθεὶς, καὶ ἰδίᾳ ἐκκλησιάζων, εἰ μὲν κληρικός ἐστὶ, καθαιρεθήσεται ὡς φιλαρχος, εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορισθήσεται. Πλὴν ταῦτα διορίζεται γενέσθαι ὁ κανὼν μετὰ πρῶτην, δευτέραν, καὶ τρίτην παραίνεσιν (5). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν 7'. κανόνα τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου, καὶ τὸν 1. τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Τούτῳ τῷ κανόνι, καὶ τοῖς λοιποῖς τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις προσβοηθούμενοι (6) οἱ κατὰ χώραν μητροπολίται, καὶ ἐπίσκοποι, γογγύζουσι κατὰ τῶν ζητούντων σταυροπήγια· πατριαρχικῶς εἰς τὰς ἐνορίας αὐτῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πολλάκις τινὲς ὠχλη-

σαν τὰς βασιλικὰς καὶ πατριαρχικὰς ἀκούας, ζητοῦντες περιεβεθῆναι τὴν δόσιν τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγίων· ὡς τῶν ζητούντων αὐτὰ, καὶ ποιουμένων τὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχοῦ ἀναφορὰν, μηδὲ λόγου ἀξιούντων αὐτούς· ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθησαν, καὶ ταῦτα ζητοῦντες κανόνας προκομισθῆναι, τὴν τῶν τοιούτων σταυροπηγίων ἐκχωροῦντας (1) ἔκδοσιν, ὡς τοῦ μέρους τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας γενναίως ἀποσκευασμένου (2) τὴν τούτων ἐνστάσιν, διὰ τῆς μακρᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀγράφου συνηθείας, τῆς ἀντὶ κανόνων κρατησάσης ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ μέχρι τοῦ νῦν.

Σημείωσαι (3) τὸν παρόντα ἀποστολικὸν κανόνα διοριζόμενον ἀκινδύνως ἀποσχίζειν τοὺς κληρικούς ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, καταγινώσκοντας τούτων ὡς ἀσεβούντων, ἢ ἀδικούντων, καὶ ἐστὶ καινὸν τὸ τῆς ἀδικίας. Ἐξ ἑτέρου δὲ τρόπου, καὶ τῶν χειρίστων (4) πάντων ἐστὶν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἱερεὺς, οὐκ ὀφείλει τις ἀποσχίζειν ἐξ αὐτῶν, μᾶλλον μὲν οὖν πιστεύειν *διὰ τοῦ ἀμαρτωλοτάτου ἱερέως, ἢ ἐπισκόπου* ἀγιάζεσθαι (5)· πάντα γάρ, φησὶν, ὁ Θεὸς οὐ χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ ἐνεργεῖ. Ἀνάγνωθι καὶ τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου τὴν ἐρμηνείαν* τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς (6), καὶ τὸν 13'. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συνόδου.

Ἐτέρα ἐρμηνεία.

Μετὰ τὴν τοῦ παρόντος κανόνος ἐρμηνείαν, εἰς λόγον ἔλθων μετὰ τινῶν ἀρχιερέων, γογγυζόντων διὰ τὰ πατριαρχικὰ σταυροπήγια, ὡς δῆθεν ἀκανονίστως ἀποστελλόμενα εἰς τὰς ἐνορίας αὐτῶν, κατενόησα δικαίως (7) καὶ κανονικῶς ταῦτα γίνεσθαι, καὶ μάτην τοὺς ἐγχωρίους ἐπισκόπους μέμφεσθαι τὴν τούτων ποίησιν. Ἀπὸ γὰρ τῶν θείων κανόνων οὔτε μητροπολίτη, οὔτε ἀρχιεπισκόπῳ, οὔτε ἐπισκόπῳ ἐνορία ἐδόθη, ἀλλὰ ταῖς πέντε (8) πατριάρ-

(1) X. Tr. K. — βούλεται Beuer. — (2) X. Tr. K. — οὕτω Beuer. — (3) X. Tr. K. — οὐχ εἴρηται ὁ καὶ, παρὰ Beuer. — (4) X. Tr. — ἀπαδιῶστα μέναις αὐτοῦ οὐκ εὐθυνθήσεται E. Beuer. — (5) X. Tr. — ἐπιφώνησιν E. Beuer. — (6) X. Tr. — εἰ προβοηθούμενοι οἱ κατὰ χώραν E. Beuer.

(1) ἐκχωροῦντας X. Tr. — (2) X. Tr. — ἀποσκευασμένου Beuer. — (3) X. Tr. καὶ Beuer. — ἢ Σημ. οὐχ εἴρηται παρὰ E. — (4) X. Tr. — καὶ χειρίστος Beuer. — (5) X. Tr. — δι' αὐτὰς ἀγιάζεσθαι Beuer. τὰ δ' ἐντὸς* οὐ κεῖνται. — (6) X. Tr. — οὐχ εἴρηται παρὰ Beuer. ἀλλ' οὕτω, καὶ τὸν 13'. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συνόδου, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς ἐρμηνείαν τοῦ λόγου. — (7) X. Tr. — καλῶς Beuer. — (8) X. Tr. — τὰ πάντα Beuer.

χαις ἀπενεμήθησαν αἱ ἐνορίαι τῶν τεσσάρων κλιμάτων τῆς οἰκουμένης (1), καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἐν ταύταις τὴν ἀναφορὰν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν αὐταῖς ἐπισκόπων (2). καὶ τοῦτο δηλοῦν ἀπὸ τοῦ ς', καὶ ζ'. κανόνος τῆς α. συνόδου, καὶ τοῦ β'. καὶ γ'. κανόνος τῆς δευτέρας, διοριζομένων τὸν Ἀλεξανδρείας ἔχειν ἐνορίαν πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Λιβύην, καὶ τὴν Πεντάπολιν τὸν Ἀντιοχείας, τὴν Κοίλην Συρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ τὴν Κιλικίαν, καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχας, τὰς ἐτέρας διοικήσεις. Ὅθεν καὶ ὡς ἔχοντες δίκαια χειροτονιῶν εἰς τὰς ἀφορισθείσας αὐτοῖς διοικήσεις, κατὰ τὴν τῶν ρηθέντων κανόνων περίληψιν, καὶ ἀνακρίνοντες τοὺς διέποντας ταύτας ἀρχιερεῖς, καὶ κανονικῶς διορθούμενοι, δικαίως καὶ σταυροπήγια δώσουσιν εἰς πόλεις καὶ παροικίας *αὐτῶν ἰδιώσονται* (3) δὲ καὶ κληρικοὺς αὐτῶν, ὁσάκις θέλουσιν, ἀποκριματίστως. Τούτων δὲ οὕτως ἔχόντων, οὐδενὶ τῶν πατριαρχῶν ἐπ' ἀδείας ἔσται εἰς ἐτέρου πατριάρχου ἐνορίαν ἀποστεῖλαι σταυροπήγια, ἀλλ' οὐδὲ κληρικὸν αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἵνα μὴ συγχέωνται τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἐξ ἀναιτίου σχισθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ πηγνὺς ἄλλο θυσιαστήριον, μετὰ τῶν δεξαμένων ἔξει τὸ ἐκπτωτον.

Εἴ τις τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀναιτίως κατέγνω, ὡς μήτε πρὸς εὐσέβειαν, μήτε πρὸς δικαιοσύνην προσκρούσαντος, καὶ συναγωγὴν λαοῦ ἰδιαιτέρως ποιήσαιο, καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πῆξοι, καθαιρεῖσθω αὐτὸς τε ὡς φίλαρχος, καὶ οἱ συνακολουθήσαντες αὐτῷ κληρικοί· ταῦτα δὲ γίνεσθαι ὀφείλουσιν, εἰ μὴ ἐπιστρέφει, δις καὶ τρις τοῦ ἐπισκόπου τοῦτον παρακαλέσαντος.

Κ α ν ὶ ν Α Β'.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ (4), τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἐτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορισάντος αὐτὸν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφοριστὴς αὐτὸν ἐπίσκοπος.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ τοῦ μὴ δέχεσθαι, ἢ λύεσθαι τοῦ ἐπιτιμίου τοὺς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἀφορισμένους παρ' ἐτέρων, καὶ ἀνωτέρω εἴρηται· καὶ αὐτῶν δὲ τὰ αὐτὰ οὗτος ὁ κανὼν διατάσσεται. Ἐπεὶ δὲ εἰκὸς ἴσως τὸν ἀφορισάντα, ἢ αἰφνήδιον, ἢ ἐν ἀποδημίᾳ ὄντα θανεῖν, καὶ τὸν ἀφορισθέντα μένειν ἐπιτιμημένον, ἐπάγει *τὸ* (1), εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφοριστὴς αὐτὸν, ἢ γοῦν εἰ μὴ ταχέως καὶ ἀπροόπτως τελευτήσῃ ὁ ἀφοριστὴς αὐτὸν (2). Καὶ ἔοικε μὲν παραχωρεῖν ὁ κανὼν οὗτος, εἰ τύχῃ τελευτήσας ὁ ἀφοριστὴς, καὶ παρ' ἐτέρου δέχεσθαι τὸν ἀφορισθέντα· ἀλλὰ τὸ, παρ' ἄλλου, οὕτως ἐξελήφθη, ἢ γοῦν, παρὰ τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν (3) τοῦ τελευτήσαντος· ἐτέρας γὰρ ἐνορίας ἐπισκόπων, λύσαι τὸν ἐπιτιμημένον παρ' ἐτέρου, οὐ δέδοται, εἰ μήπου συνοδικῆ ἐξέτασις γένηται, καὶ φανεῖται μὴ δικαίως ὁ ἐπίσκοπος ἀφοριστὴς· τοῦτο γὰρ καὶ ζώντων ἔτι τῶν ἀφορισάντων γίνεσθαι ἐπιτέτραπται.

ΒΛΑΣ. Τὰ μὲν ἄλλα τοῦ παρόντος κανόνος προερμηνεύθησαν ἐν ἐτέροις κανόσι· πῶς δὲ λύεται τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ ἀφορισθεὶς, μετὰ θάνατον τοῦ ἀφορισάντος αὐτὸν ἐπισκόπου, μάθε τὰ νῦν, καὶ εἰπέ, ὅτι, τοῦ ἀφορισάντος ἀποβεβιωκότος, ἢ ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος λύει τὸν ἀφορισμὸν, ἢ ὁ τὸν τελευτήσαντα προβαλλόμενος πρῶτος ἀρχιερεὺς (4), πατριάρχης δηλαδὴ, ἢ μητροπολίτης, πλὴν μετὰ ἐξέτασιν. Τὸ δὲ ἐτέρας παροικίας ἐπίσκοπον λύειν τὸν ἀφορισθέντα μετὰ τελευτὴν τοῦ ἀφορισάντος, οὐκ ἐπιτέτραπται.

ΑΡΙΣΤ. Ἀδεκτός ἐτέροις ὁ ἐξ ἐτέρου περιόντος ἀφορισμένος.

Ὁ ἀφορισθεὶς παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ζώντος τοῦ ἀφορισάντος αὐτὸν ἐπισκόπου, οὐδὲ παρ' ἐτέρου προσδεχθῆναι ὀφείλει.

Κ α ν ὶ ν Α Γ'.

Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ δια-

(1) X. Τρ. — καὶ αἱ ὅσαι ἐνορίαι τῆς ἑλλικ οἰκουμένης Βευερ. — (2) ἀρχιερατευόντων X. Τρ. — (3) X. Τρ. — τὸ χωρίον ἐστὶν ἑλλίπες καὶ ἄνευ ἐννοίας, παρὰ Βευερ. — (4) Π. Βρ. Ε. — ἀφορισμένος Βευερ. X. Τρ.

(1) X. Τρ. Ε. — οὐχ εἴρηται παρὰ Βευερ. — (2) X. Τρ. Κ. — ἡ φράσις ὅλη ἀπὸ τῆς λέξεως ἢ γοῦν, ἕως, ὁ ἀφοριστὴς αὐτὸν, οὐχ εἴρηται παρὰ Βευερ. — (3) X. Τρ. Κ. — ἐξουσίαν Βευερ. — (4) X. Τρ. — ἀρχιερεὺς Βευερ. Ε.

κόνων άνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι· καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν· καὶ εἰ μὲν ὡσαὶ κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν· εἰ δὲ μήγε, τὰ πρὸς χρείαν (1) αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοῦς μὴ προσδέξησθε· πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ ὑπιόντας ἐτέρωθεν ἱερωμένους, ἀπαγορεύει ὁ κανὼν χωρὶς συστατικῶν δέχεσθαι. Εἰ δὲ καὶ συστατικὰ ἐπιφέρωντο, οὐδὲ τότε ἀδυσανίστως τούτους προσίεσθαι συγχωρεῖ, ἀλλ' ἀνακρίνειν, εἰ ὀρθόδοξοι εἶεν, (ἴσως γὰρ ἠγνόησεν ὁ δοὺς τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν, ὅτι σφάλλονται πρὸς τὴν πίστιν)· καὶ τοιούτους ὄντας προσδέχεσθαι, καὶ συγκοινωνεῖν αὐτοῖς. Εἰ δ' ἀμφίβολοι περὶ τὰ ὀρθὰ δόξουσι δόγματα τὴν μετ' αὐτῶν συνδιαγωγὴν παραιτεῖσθαι παρακελεύεται (2)· χορηγεῖν (3) δὲ τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῖς, καὶ οὕτως ἐκπέμπειν. Ἐὰν γὰρ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἐπιδεεῖς ὄντας αὐτοῦς παρορᾶν, καὶ οὕτως ἀπολύειν, ἀφιλόανθρωπον ἐκρίθη τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ ἅμα φειδωλίαν κατηγοροῦν τῶν μὴ προσδεξαμένων αὐτοῦς.

ΒΛΑΣ. Ἐὰν δίχα συστατικῶν γραφῶν μὴ προσδέχεσθαι τοὺς ξένους ἐπισκόπους, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, προεδιᾶχθημεν. Ἀρτίως δὲ διορίζεται ὁ κανὼν ἀνακρίνεσθαι τούτους περὶ εὐσεβείας, καὶ συστατικὰ ἔχοντας· καὶ ἢ προσδέχεσθαι εἰς κοινωνίαν ὀρθοδόξους ὄντας, ἢ παραιτεῖσθαι, ὡς ἀμφίβολουσ· τροφῆς δὲ αὐτοῦς μὴ ἀποστερεῖν ὄριστα· καὶ ὁ μὲν παρῶν κανὼν ταῦτα. Ἐξ ἑτέρων δὲ κανόνων μαθήση, ὅτι καὶ συστατικὰ τινες ἐπιφέρωνται, καὶ οὐδὲ περὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀμφίβολοι ὄσιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπολυτικὰς γραφὰς τῶν οικείων ἐπισκόπων ἐμφανίζειν ὀφείλουσιν, εἰ δὲ μὴ, οὐ παραχωρηθῆσονται ἱεουργεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἱερωθῆναι αὐτοῦς διὰ τῶν συστατικῶν γραφῶν ἐλέγχεται· τὸ δὲ ἐκχωρηθῆναι ἐπὶ ξένης ἱεουργεῖν, οὐκ ἀπὸ τούτων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπολυτικῶν γραμμῶν παρίσταται. Διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καὶ ὁ παρῶν κανὼν

κοινωνίας μόνης ἐμνήσθη, οὐ μὴν καὶ λειτουργίας, ὡς τῶν προσκομιζόντων συστατικὰς μόνας γραφὰς ἐκκλησιάζειν ἐπὶ ξένης μὴ κωλυμένων.

ΑΡΙΣΤ. Ἐένος ἱερέως δίχα συστατικῶν οὐ προσδέχεται· καὶ ἐλθὼν ἐπανακρίνεται, καὶ εἰ μὲν ὀρθοτομῶν, προσίεται· εἰ δ' οὐ, τὰ πρὸς χρείαν ἐφοδιαζόμενος ἀποπέμπεται.

Ἄνευ συστατικῶν οὐ δεῖ ξένον ἱερέα προσδέχεσθαι· εἰ δὲ καὶ συστατικὰ ἐπιφέρηται, δέον αὐτὸν καὶ οὕτως ἐπανακρίνεσθαι. Καὶ εἰ μὲν εὐσεβῆς ἀναμφίβολως εὐρεθῆ, προσίεσθαι τοῦτον· εἰ δ' ἀμφιβάλλεται, τὰ πρὸς διοικήσιν ἐπιχορηγεῖσθαι αὐτῷ, καὶ ἀποπέμπεσθαι.

Κ α ν ὶ ν Δ Δ'.

Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναί χρῆ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα (1) δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῆ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς, διὰ Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (2).

ΖΩΝΑΡ. Ὡσπερ τὰ σώματα, μὴ τὴν οικείαν ἐνέργειαν ὑγιᾶ σωζούσης τῆς κεφαλῆς, πλημμελῶς κινουνται, ἢ καὶ ἄχρηστά εἰσι παντελῶς, οὕτω καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὁ πρωτεύων τούτου, καὶ τάξιν πληρῶν κεφαλῆς, ἐπὶ τῆς οικείας διατηροῖτο τιμῆς, ἀτάκτως καὶ πλημμελῶς κινηθῆσεται. Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν κανὼν τοὺς ἑκάστης ἐπαρχίας πρῶτους ἐπισκόπους, τοὺς τῶν μητροπόλεων δηλονότι ἀρχιερεῖς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας κελεύει, καὶ χωρὶς ἐκείνων μηδὲν ποιεῖν, ὃ εἰς κοινὴν ἀφορᾶ τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν, οἷον ζητήσεις δογματικὰς, οἰκονομίας περὶ σφαλμάτων κοινῶν, καταστάσεις ἀρχιερέων, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀλλὰ περὶ τούτων ἐκεῖνοι συνιόντας συνδιασκέπτεσθαι, καὶ τὸ

(1) τὰς χρεῖας Σ. Ῥ. — (2) Χ. Τρ. Κ. — διακελεύεται Βενερ. — (3) Χ. Τρ. Κ. — χωρεῖν Βενερ.

(1) Βενερ. Ἐ. Χ. Τρ. Σ. Ῥ. — τὸ, ἐκεῖνα οὐ κεῖται ἐν Π. — (2) ὁ Πατὴρ κτλ. τὸ κεῖναι παρὰ Βρ. — οὐδ' ἐν Σ. Ῥ. τὸ, ὁ Θεὸς διὰ Κυρίου ἐν ἁγίῳ Πνεύματι.

πᾶσιν ἄριστον δόξαν ψηφίζεσθαι. Ἐκαστον δὲ τὰς τῆς οἰκείας (1) ἐκκλησίας διοικήσεις, καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς χωρῶν, πράττειν ἰδιαζόντως καθ' ἑαυτούς. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τῷ πρώτῳ ἐπισκόπῳ παραχωρεῖ, τῇ τιμῇ καταχρώμενον, εἰς δυναστείαν ταύτην ἀμείβειν, καὶ ἐναυθεντεῖν, καὶ χωρὶς γνώμης κοινῆς τῶν οἰκείων συλλειτουργῶν ποιεῖν τι τῶν εἰρημένων, ἢ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς· βούλεται γὰρ ὁμονοεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ συνδεδέσθαι τῷ τῆς ἀγάπης δεσμῷ, καὶ ὑπόδειγμα πρὸς ἀγάπην τε, καὶ ὁμόνοιαν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ εἶναι κλήροις τε, καὶ τοῖς πλήθεσιν· ἐν οὕτω δοξάζεται ὁ Θεὸς, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν τὴν λέγουσαν, λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Δοξασθήσεται δὲ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Κυρίου, ὡς ἐκείνου τὸ ὄνομα αὐτοῦ φανερώσαντος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν ἀγάπην νομοθετήσαντος· ἐν ἁγίῳ δὲ δοξασθήσεται Πνεύματι· διὰ τούτου γὰρ οἱ Ἀπόστολοι ἐσοφίσθησαν, καὶ τὰ ἔθνη ἐδίδαξαν.

ΒΛΑΣ. Τάξις συνέχει πάντα καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπίγεια· ὅθεν καὶ ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται τιμᾶσθαι τοὺς χειροτονήσαντας ὑπὸ τῶν χειροτονηθέντων· οὗτοι γὰρ εἰσι πρῶτοι, καὶ κεφαλαὶ αὐτῶν· διὸ καὶ ὠρίσθη κατὰ κοινὴν γνώμην, τὰ ἐπέκεινα τῆς διοικήσεως τῶν ἀνηκόντων ἐκάστη παροικίας, εἰς ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀποβλέποντα, καὶ περιττὰ λογιζόμενα, μὴ γίνεσθαι χωρὶς γνώμης τῶν πρώτων. Καὶ αὐτῷ δὲ τῷ πρώτῳ τοιοῦτόν τι ποιεῖν ἄνευ γνώμης τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ οὐκ ἐνεδόθη· οὕτω γὰρ, φησιν, ἢ κατὰ Θεὸν ὁμόνοια καὶ ἀγάπη συντηρηθήσεται μέσον αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν ἐρμηνεία τοῦ κανόνος τοιαύτη. Εἰπέ δὲ, χάριν τῶν περιττῶν, ὅτι πολλαὶ πόλεις διὰ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπιδρομὴν ἀνεπισκόπητοι μέγουσαι κατὰ λόγον οἰκονομίας ἐπισκόποις ἑτέροις προσανατίθενται. Εἰ γοῦν ὁ πρῶτος, ὑφ' ὃν αὐταὶ τελοῦσι, δίχα γνώμης τῶν συλλειτουργῶν αὐτοῦ τὴν ἀνάθεσιν τούτων ποιήσει, αἰτιαθήσεται. Τοιαῦτά εἰσι τὰ περιττὰ, καὶ περὶ τούτων ὁ κανὼν

(1) X. Tr. K. — (ἰδίας Βιυερ.

διορίζεται. Τὸ δὲ μὴ πράττειν τι τὸν πρῶτον ἄνευ τῆς γνώμης τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ, μὴ εἴπῃς νοεῖσθαι εἰς ἅπαντα τὰ παρὰ τούτου γίνεσθαι μέλλοντα, ἀλλὰ εἰς μόνον τὰ περιττὰ. Εἰ γὰρ τούτο εἴπῃς, ὑποβιβασθήσεται ὁ χειροτονῶν τοῦ χειροτονουμένου· ὡς τούτου μὲν κωλυθέντος παντάπασιν ποιεῖν τι δίχα γνώμης τῶν ὑπ' αὐτὸν, ἐκείνων δὲ θεομένων τῆς τοῦ πρώτου παροικίας εἰς μόνον τὰ περιττὰ· ὑπερ ἄτοπον.

ΑΡΙΣΤ. Δίχα τοῦ πρώτου αὐτῶν ποιῶσιν οὐδὲν οἱ ἐπίσκοποι, εἰ μὴ τὰ τῆς παροικίας αὐτοῦ ἕκαστος· καὶ ὁ πρῶτος ἄτερ ἐκείνων οὐδὲν, διὰ τὴν ὀφειλομένην ὁμόνοιαν.

Οὔτε οἱ ἐπίσκοποι, οὔτε οἱ μητροπολίται παρὰ γνώμην τοῦ αὐτῶν πρώτου ὀφείλουσι τι περιττὸν πράττειν, οἷον ἐπισκόπους ψηφίζεσθαι, περὶ δογμάτων νέων ζητεῖν, ἢ ἐκποιήσεις ἐκκλησιαστικῶν τιμῶν ποιεῖσθαι, εἰ μὴ τὰ ἐπιβάλλοντα τῇ ἐκάστου παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν χώραις. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ πρῶτος ἄνευ γνώμης αὐτῶν δύναται τι τοιοῦτον ποιεῖν· οὕτω δὲ καὶ ὁ τῆς ὁμονοίας ὅρος τηρηθήσεται.

Κανὼν ΛΕ'.

Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὄρων χειροτονίας ποιεῖσθαι, εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθεῖ τούτο πεποιηκῶς, παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας, ἢ τὰς χώρας, γνώμην, καθαιρεῖσθαι καὶ αὐτὸς, καὶ οὐς ἐχειροτόνησεν.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν πρὸς τὴν συντήρησιν τῆς ὁμονοίας, καὶ τῆς εὐταξίας ἐκτέθειται· καὶ οὐδένα παραχωρεῖ εἰς ἑτέρου ἐνορίαν ἀπιέντα χειροτονεῖν ἄνευ γνώμης καὶ παραχωρήσεως τοῦ τῆς χώρας ἐκείνης ἀρχιερέως. Οὐδὲ γὰρ αὐτῷ τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας ἔξεστιν εἰς ἐνορίαν τινὸς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων ἀπιέναι, καὶ τελεῖν ἀρχιερατικόν τι προνόμιον· καθαιρεῖσθαι γὰρ προστάττει τὸν οὕτω χειροτονήσαντα, καὶ αὐτὸν τὸν χειροτονηθέντα. Καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος τοῦτα

ούτω διετάξατο ἐν ιγ'. κανόνι, καὶ ἐν κβ'. καὶ ἡ β'. οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν δευτέρῳ κανόνι.

ΒΛΑΣ. Παρ' ἐνορίαν χειροτονεῖν κεκωλυμένον ἐστὶ καὶ τὸν τοιοῦτόν τι ποιοῦντα, παρὰ γνώμην τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου, καθαιρεῖ ὁ κανὼν σὺν τῷ χειροτονουμένῳ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ εἰς τοὺς πρώτους λειτουργήσαντας εἰς ἐνορίαν ἐπισκόπων αὐτῶν, παρὰ γνώμην τούτων καὶ ἀνάγνωθι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα ιγ'. καὶ κβ'. καὶ τῆς β'. συνόδου κανόνα β'. καὶ ταῦτα μὲν περὶ χειροτονιῶν, καὶ λοιπῶν ἱεροπραξιῶν, τῶν ἐντὸς τοῦ βήματος. Εἰ δέ τις παρ' ἐνορίαν σημειώσεται (1), ἢ ἕτερόν τι διαπράξεται, μὴ ὄν ἀπὸ τῶν ἐντὸς τοῦ βήματος, ἄλλως πως κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ συνόδῳ κολάζεσθαι ταῦτον λέγουσὶ τινες. Ζήτει καὶ τὸν ις'. κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ΛΡΙΣΤ. Μὴ χειροτονεῖν ὑπερόρια· ὁ δὲ παρὰ γνώμην τῶν ἐγχωρίων ἐπιτελῶν, μετὰ τοῦ τελουμένου ἀτέλεστος.

Οὐκ ὀφείλει τις τῶν ἐπισκόπων ἔξωθεν τῶν ἰδίων ὄρων χειροτονεῖν τινα· ὁ δὲ τοῦτο ποιῶν παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, καθαιρεῖται καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθεὶς.

Κ α ν ὼ ν Δ ς'.

Εἰ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ, τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος, καὶ (2) διάκονος. Εἰ δὲ ἀπελθὼν, μὴ δεχθεῖη (3), οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μὲν ἔστω (4) ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κληρὸς τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιοῦτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδεύεται οὐκ ἐγένοντο.

ΖΩΝΑΡ. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέκχετε, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος· τοῦτο δὲ καὶ ὁ παρὼν κανὼν διατάττεται· τὸν γὰρ εἰς προστασίαν λαοῦ καλούμενον, μὴ ἀννιτείνειν διακελεύε-

(1) X. Γρ. — σημειώσεται E. Βευερ. — (2) ἢ Βρ. — (3) εἰ καὶ μὴ δεχθεῖη Βρ. καὶ (4) μανίτω Βευερ. Βρ.

ται, ἀλλὰ καταδέχεσθαι τὸ θεῖον λειτούργημα, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν· ἢ ἀντιλέγοντα, καὶ μὴ ἀπιόντα, ἀφορισμένον εἶναι· τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων. Πι δὲ ὁ μὲν ἐπίσκοπος ἀπῆλθεν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτὸν, ὁ δὲ τῆς παροικίας ἐκείνης λαὸς οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν δι' οἰκείαν ἀνυποταξίαν, καὶ ἀναίδειαν, ἀλλ' οὐ (1) διὰ τινὰ αἰτίαν τοῦ ἐπισκόπου ἐπίψογον, ὁ μὲν ἐπίσκοπος μενεῖ ἐπὶ τῆς οἰκείας ἐπιτιμίας, τῆς ἀξίας δηλαδή, ὁ δὲ κλῆρος τῆς παροικίας ἐκείνης ἀφορισθήσεται, ὅτι τὸν ἀνυπότακτον ἐκεῖνον λαὸν οὐκ ἐπαίδευσεν. Ὅρα τοίνυν, οἷους ὁ κανὼν βούλεται εἶναι τοὺς κληρικούς, οὐ πεπαιδευμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ διδακτικούς, καὶ ἄλλους δυναμένους παιδεύειν, καὶ σωφρονίζειν. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα ιζ'. καὶ ιη. καὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιη. *Ζῆτει καὶ τὸν νη. κανόνα* (2).

ΒΛΑΣ. Τινὲς ὧδε τὴν χειροτονίαν ἀντὶ ψήφου ἐδέξαντο· καὶ εἶπον, θαυμάζειν, πῶς παραιτοῦνται σήμερον οἱ ψηφισθέντες εἰς ἐκκλησίας· ὁ δὲ ὑπερφυῆς Ζωναρᾶς ἐρμηνεύων τὸν κανόνα, ἐξέλαβε τὴν χειροτονίαν καὶ εἰς χειροθεσίαν, καὶ εἰς ψῆφον. Ἐμοὶ δὲ ἐξ ὀρθοῦ κατενοήθη χειροτονίαν ἐνταῦθα εἰπεῖν τὸν κανόνα, τὴν χειροθεσίαν· μέμνηται γὰρ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων ἀποστελλομένων, κατὰ τὸ πάλαι κρατοῦν, εἰς ἑτέρας χώρας χάριν τοῦ διδάσκειν τὸν λαόν. Διακόνους δὲ χειροτονεῖσθαι μὲν, τουτέστι σφραγίζεσθαι, ἐμάθομεν· ψηφίζεσθαι δὲ, οὐδὲ ἀκηκόαμεν, ὡς περ ψηφίζονται οἱ ἐπίσκοποι, καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν, καὶ οἱ ἱερεῖς, καθὼς φησιν ὁ ιγ'. κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου. Διορίζεται γοῦν ὁ παρὼν κανὼν, εἴτις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος χειροθεσίαν δέξεται διδασκαλικήν, καὶ οὐκ ἀποπληροῖ τὴν διακονίαν αὐτοῦ, ἀφορίζεσθω (3), μέχρις ἂν καταδέξηται ἀπελθεῖν ἐνθα ὠρίσθη. Εἰ δὲ καὶ ἀπελθὼν μὴ παραδεχθῇ ἀπὸ μοχθηρίας τοῦ κατὰ χώραν λαοῦ, ὁ κλῆρος μὲν, καὶ μὴ γενόμενος αἴτιος τοῦ κακοῦ, ἀφορισθήσεται, ὡς μὴ παιδεύων τὸν ἄτακτον λαόν· ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἔχει

(1) X. Tr. K. — ἀλλ' οὐδὲ Βενερ. — (2) X. Tr. — οὐχ εὑρίσκει ἡ τελευταία παραπομπὴ παρὰ 'E. ἢ Βενερ. — (3) ἀφορίζεσθαι 'E. — ἀφορίζεται X. Tr.

τὴν οἰκείαν ἐπιτιμίαν. Σημείωσαι οὖν, πῶς τιμωρεῖται ὁ κληρὸς διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν κοινολαϊτῶν· καὶ ἀνάγνωθι τῆς ἐν Ἀγκύρας συνόδου κανόνα ιή, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα ιζ'. καὶ ιή. τὴν πρὸς Δόμνον ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, κανόνα ις'. τῆς ζ'. συνόδου κανόνα θ'. καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανόνα κθ'.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ νεοπρόβλητος, εἰ δυσανασχετεῖ πρὸς τὸ ἐγχείρημα, ἀφορίζεται, μέχρις ἂν καταδέξηται· εἰ δὲ παρὰ τοῦ λαοῦ μὴ δεχθεῖν, ὁ κληρὸς ἀφορίζεται, ὅτι μὴ τὸν ἕχλον πεπαίδευκεν, ὁ δὲ ἐστὶν ἐπίσκοπος.

Ὁ νεωστὶ χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, εἰ οὐ πείθεται ἀναδέξασθαι τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ φροντίδα τοῦ λαοῦ, ἀφωρισμένος ἔστω, ἕως ἂν καταδέξηται· εἰ δὲ ἀπελθὼν παρὰ τοῦ λαοῦ οὐ δεχθῆ, οὐ διὰ πταίσμα οἰκεῖον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων μοχθηρίαν, μενέτω μὲν ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κληρὸς ἀφορίζεται, ὡς μὴ παιδεύσας τὸν ἀνυπότακτον λαόν.

Κ α ν ὶ ν Λ Ζ'.

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν (1) ἀλλήλως (2) τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν· ἅπαξ μὲν, τῇ τετάρτῃ ἐβδομάδι τῆς Πεντηκοστῆς· δεύτερον δὲ, Ἰπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

ΖΩΝΑΡ. Διὰ τὰς ἐμπιπτούσας περὶ δογμάτων ἀμφιβολίας, καὶ ἐκκλησιαστικὰς ἐτέρας αἰτίας, καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἀφορισμοὺς ὑποβαλλομένους, εἰ αἰτιῶνται τοὺς ἀφορίσαντας, ἀναγκαῖον ἐκρίθη τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις, τοὺς ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπισκόπους συνέρχεσθαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ κοινοῦσθαι ἀλλήλοις τὰς γινομένας ἀμφιβολίας, καὶ λύειν ταύτας. Καιροὺς δὲ τῶν ἐτησίων συνόδων τούτων τῶν

(1) ἀνευρισκέτωσαν Ἄρδ.—(2) Π. Βευερ.—ἀλλήλους Χ. Τρ. Βρ. Ἐ.—ἀλλήλοις Κ.

διττῶν, ὁ μὲν (1) παρὼν κανὼν, καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κ'. κανὼν, τὴν τετάρτην ἐβδομάδα τὴν μετὰ τὸ Πάσχα ὀρίζουσι, καὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν, ἤγουν τὸν Ὀκτώβριον· οὗτος γὰρ ὁ Ἰπερβερεταῖος. Ὁ δὲ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τῆς πρώτης πέμπτος κανὼν, πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς τὴν μίαν γίνεσθαι διατάσσεται (2)· τὴν δὲ λοιπὴν περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν. Ἔδοξεν οὖν ἂν ἐν ταῖς μεταγραφαῖς τῶν κανόνων, ἀντὶ τῆς Πεντηκοστῆς κατὰ λήθην γραφῆναι (3) Τεσσαρακοστήν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐξ λογίσασθαι τινα ἢ αἰτία ἦν ἐπάγει ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου κανὼν, λέγων· ἢ μὲν μίᾳ πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καλῶς προσφέρηται τῷ Θεῷ. Περὶ μὲν οὖν τὸν καιρὸν οὕτω διαφέρονται· δύο δὲ συνελεύσεις ἐκάστῳ ἐνιαυτῷ διατυποῦσι γίνεσθαι τοπικάς. Ἡ δὲ οἰκουμένη ἕκτη σύνοδος, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ συνέρχεσθαι τοὺς ἐπισκόπους διατάσσονται, διὰ τε τὴν συντριβὴν, καὶ τὰ τῆς ὁδοῦ ἀνάλωματα· νῦν δὲ πάντα τὰ τῶν συνόδων τούτων καταπεφρόνηται.

ΒΑΑΣ. Διὰ τὰ παρεμπύπτοντα κατὰ χώρας ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ἀναγκαῖον ἐλογίσθη τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστης ἐνορίας· συνέρχεσθαι τῷ πρώτῳ αὐτῶν, ἐφ' ᾧ λύεσθαι τὰ ἀμφιβολία. Καὶ ὁ μὲν παρὼν κανὼν, καὶ ὁ κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, καὶ ὁ ε'. τῆς ἐν Νικαίᾳ, δις τοῦ ἔτους λέγουσι γίνεσθαι τὰς συνόδους τῶν ἐπισκόπων· ἢ δὲ ε'. σύνοδος, καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐθέσπισαν συνέρχεσθαι τοὺς ἐπισκόπους· ὡσαύτως καὶ τὸ κ'. καὶ τὸ κ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, νεγρά οὔσα (4) Ἰουστινιάνειος, ἅπαξ τοῦ ἔτους φασὶ τὰς συνόδους γίνεσθαι. Ἰπερβερεταῖος δὲ ὁ Ὀκτώβριος ἐστὶ μῆν. Ζῆτει καὶ τοῦ παρόντος συντάγματος τίτ. ἢ. κεφ. ἢ.

ΑΡΙΣΤ. Δις κατ' ἔτος οἱ ἐπίσκοποι συνίτωσαν διὰ τὰ πράγματα, καὶ τὰ δόγματα· πρῶτον μὲν, τῇ τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς ἐβδομάδι· τῇ δὲ Ἰπερβερεταίου δωδεκάτῃ, τὸ δεύτερον.

(1) Χ. Τρ. Κ. — εὐχ. εἴρηται ὁ μὲν παρὰ Βευερ. — (2) διορίζεται Χ. Τρ. — (3) μεταγραφῆναι Κ. — (4) Χ. Τρ. ὄντα Βευερ.

Οὗτος ὁ κανὼν συνεστάλη· ὁ γὰρ ὑγῆος κανὼν τῆς ἑκτης συνόδου, καὶ ὁ ἕκτος τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ διαγορεύουσι τὰς συνόδους τῶν ἐν ἐκλάστῃ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων γίνεσθαι, ἀναμειξῆς τοῦ Πάσχα, καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

ΚΑΝΩΝ ΔΗ΄.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ, ὡς τοῦ Θεοῦ (1) ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίῳις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἶεν (2), ἐπιχορηγεῖτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἐπισκόπους μὴ λογοποιεῖσθαι ἐπὶ (3) τῇ διοικήσει τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ὁ κανὼν διορίζεται· ἄτοπον γὰρ τοὺς τὴν τῶν ψυχῶν οἰκονομίαν ἐμπειπιστευμένους διαπιστεῖσθαι ἐπὶ διοικήσει χρημάτων. Διὰ δὲ τὴν δεδομένην αὐτοῖς ἐξουσίαν ἐπάγει, τὸ μὴ δύνασθαι τι τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐξειδιούσθαι· (τοῦτο γὰρ τὸ σφετερίζεσθαι)· μηδὲ καταχρᾶσθαι τοῖς πτωχικοῖς, ὡς ἰδίῳις, ἢ συγγενέσι ταῦτα πρὸς χάριν διδόναι. Εἰ δὲ πενομένους ἔχοιεν συγγενεῖς, ἐπιτρέπονται καὶ τούτοις, ὡς ἐνδεεῖς, τὰ ἀναγκαῖα παρέχειν· χάριν δὲ τῆς πρὸς τοὺς πενομένους μεταδόσεως, τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πιπράσκειν κωλύονται· τὰ γὰρ τῷ Θεῷ ἀφορισθέντα ἐκποιεῖσθαι οὐ χρῆ, ἐκ δὲ τῶν προσόδων τὰς διαδόσεις ποιεῖν.

ΒΑΛΣ. Τοὺς ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐμπειστευθέντας τὴν τῶν ψυχῶν οἰκονομίαν, ἄτοπον ἐλογίσθη λογοπραγεῖσθαι χάριν τῶν πραγμάτων τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλ', ὡς ἐφορῶντος τοῦ Θεοῦ, διοικεῖτωσάν, φησι, ταῦτα (4), κατὰ τὸ δόξαν αὐτοῖς. Ὡς τινος δὲ εἰπόντος, ὡς εἰ δοθείη τοῦτο, ἀπεμπολήσει ὁ ἐπίσκοπος τὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ διασκορπίσει αὐτὰ

(1) ὡς Θεοῦ Βρ. — (2) ὡς Λρδ. — (3) ἐν, Χ. Γρ. — (4) τὰ τοιαῦτα Χ. Γρ.

πρὸς τοὺς οἰκεῖους συγγενεῖς, ἐπάγει ὁ κανὼν, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδελίας τὸν ἐπίσκοπον διδόναι ταῦτα κατὰ χάριν πρὸς τοὺς συγγενεῖς τούτου, ἢ πιπράσκειν· ἐκ δὲ τῶν προσόδων τῆς ἐκκλησίας ἀποφέρεσθαι τούτων τὰ χρειώδη καὶ ἀναγκαῖα, καὶ τοῖς συγγενέσιν, ἐνδεεῖσιν οὔσι, τὰ πρὸς ζωάρκειαν χορηγεῖν δέδοκται. Ἦ μέντοι ρκ'. Ἰουστινιάνειος νεαρὰ, ἦτοι θέμα γ'. τοῦ ἰε. κεφ. τοῦ ε'. τίτ. τοῦ ε'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, φησὶ ταῦτα ῥητῶς· Τοῖς δὲ οἰκονόμοις, καὶ διοικηταῖς, καὶ χαρτουλαρίοις τῶν ὁπουδήποτε ὄντων εὐαγῶν οἴκων, καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσί τε, καὶ παισὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἢ κατὰ γένος, ἢ κατὰ γαμικὸν δίκαιον αὐτοῖς συναπτομένοις, μισθώσεις, ἢ ἐμφυτεύσεις, ἢ ἀγορασίας, ἢ ὑποθήκας πραγμάτων ἀκινήτων, τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσιν οἴκοις προσηκόντων, ὑπεισιέναι, ἢ δι' ἑαυτῶν, ἢ διὰ παρενθέτου προσώπου, καθὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (1) οὔσιν, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς ἀπαγορεύομεν. Εἰ δὲ θέλεις μαθεῖν ποῖα εἰσὶν αἱ ποιναὶ, ζήτηε τὸ ε. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου, τὰ αὐτὰ διεξιόν, καὶ ἐπάγον ταῦτα (2) ῥητῶς· Γινωσκόντων αὐτῶν, ὡς εἰ τοιοῦτόν τι γένηται, καὶ τοῦτο ἀνίσχυρον ἔσται, καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν τε, καὶ τῶν λαμβανόντων, καὶ τῶν οἰκονόμων, καὶ χαρτουλαρίων, καὶ διοικητῶν, οἷς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον συνάπτονται, εἰς τὸν εὐαγῆ οἶκον, ἐξ οὗ τὸ πρᾶγμα λαμβάνουσι, μετὰ τὴν αὐτῶν τελευτὴν περιελθεῖν κελεύομεν. Συναγαγῶν οὖν εἰπέ, ὅτι ἐκ τοῦ κανόνος, καὶ τῆς νεαρᾶς, οὐ μόνον κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐδὲ καθ' ἕτερον τρόπον ἔχει ἐπ' ἀδελίας ἐπίσκοπος, ἢ οἰκονόμος, ἢ ἕτερος ἐκ τῶν ἀπηριθμημένων ἄνωθεν, πρὸς συγγενεῖς οἰκεῖους μεταφέρειν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ τῶν εὐαγῶν οἴκων ἀκίνητα.

ΑΡΙΣΤ. Διοικεῖτω μετὰ κυρείας τὰ τῆς ἐκκλησίας ὁ ἐπίσκοπος πράγματα, μὴ τι τούτων συγγενεῖ, εἰμὴ ὡς πένητι, χαρίζομενος.

Οὐκ ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος ἀνακρίνεσθαι ἐπὶ τῇ διοικήσει τῶν

(1) πόλει Χ. Γρ. — (2) Χ. Γρ. — οὕτω ἰ. Βιουσρ.

τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ἔξεστι γὰρ αὐτῷ μετὰ ἐξουσίας ταῦτα διοικεῖν· τοῖς μὲντοι γε συγγενέσιν αὐτοῦ πενομένοις μεταδιδόναι τῶν ἀναγκαίων.

Κ α ν ὶ ν Λ Θ'.

Οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ (1) διάκονοι, ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μὴδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθῆσόμενος.

ΖΩΝΑΡ. Τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, ὑπὸ τοὺς κατὰ χώραν τελοῦσιν ἐπισκόπους, ἄφ' ἑαυτῶν τι πράττειν οὐκ ἐκκεχώρηται· οἷον ἐπιτιμᾶν, καὶ ἀφορίζειν οὐς βούλονται, καὶ ὑπηνίκα· ἢ λύειν ἀφορισμὸν, ἢ μειοῦν, ἢ ἐπιτείνειν· ταῦτα γὰρ τῆς ἀρχιερατικῆς εἰσιν ἐξουσίας· καὶ εἰ μὴ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὸ ἐνδύσιμον λάθωσιν, τοιοῦτόν τι ποιεῖν οὐκ ἐφείταται αὐτοῖς. Περὶ τούτου ἀναγνωστῆσον καὶ (2) κανὼνα μα'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου.

ΒΛΑΣ. Τὸ, μὴδὲν ἐπιτελεῖν τοὺς πρεσβυτέρους καὶ (3) διακόνους ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου, μὴ εἴπῃς καθολικὸν εἶναι, ἀλλ' εἰπέ μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τούτους ποιεῖν τὸ ὄτιοῦν ἀνήκον τῷ ἐπισκόπῳ χωρὶς γνώμης αὐτοῦ, οἷον τὸ ἐκδιδόναι ἀκίνητα τῆς ἐκκλησίας, τὸ εἰσοδιάζειν τὰ περὶ αὐτὴν, τὸ ἐπιτιμᾶν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Ἡ γὰρ διοίκησις, φησὶν ὁ κανὼν, τῶν ἐπισκοπικῶν πραγμάτων, καὶ αἱ ψυχαὶ τοῦ λαοῦ τῷ ἐπισκόπῳ ἐπιστεύθησαν. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεῦτερον(4) κανὼνα ιβ'.

ΛΡΙΣΤ. Ἄτερ ἐπισκόπου ποιεῖ πρεσβύτερος οὐδὲν, καὶ διάκονος· καὶ γὰρ οὗτος πεπίστευται τὸν λαόν.

Οὐκ ἔξεστι πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἄνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ τὸν λαὸν ἀφορίζειν, ἢ αὐξεῖν, ἢ μειοῦν ἐπιτίμια,

(1) X. Τρ. E. K. Βρ. — οὐχ εὔρηται τὸ, οἱ, παρὰ Βενερ. — (2) X. Τρ. K. — ὁ καὶ, οὐχ εὔρηται παρὰ Βενερ. — (3) ἢ E. — (4) τῆς δευτέρας E.

ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον ποιεῖν, ὡς τοῦ ἐπισκόπου τὸν λαὸν ἐμπιστευομένου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθῆσόμενου.

Κ α ν ὶ ν Μ'.

Ἔστω φανερά τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, (εἶγε καὶ (1) ἴδια ἔχοι) καὶ φανερά τὰ Κυριακά· ἵνα ἐξουσίαν ἔχη, τὰ ἴδια(2) τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται, καταλείψαι· καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἐσθ' ὅτε γυναῖκα, καὶ παῖδας κερκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ (3) παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ, μὴτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοία τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μὴτε τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῆς ἐκκλησίας, δημεύεσθαι (4), ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις(5) περιβάλλεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἔχοντας τῶν ἐπισκόπων ἰδίας περιουσίας, κελεύει ὁ κανὼν φανερὰς ταύτας ποιεῖν, ἵνα μὴ ἐπικοινωνῶνται τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ἀλλ' εἶεν φανερά τὰ τε αὐτοῖς διαφέροντα πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τὰ ἴσως περιερχόμενα αὐτοῖς μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπὸ συγγενῶν, κατὰ κληρονομίαν δηλαδή, ἢ λεγάτον, ἢ ἕτερον ὅμοιον τρόπον. Τὰ μὲν γὰρ ἴδια δύνανται καταλιμπάνειν οἷς βούλονται, ὀρθοδόξοις μὲντοι χριστιανοῖς· τὰ δὲ τῶν ἐκκλησιῶν διοικεῖν μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ τοῖς πενομένοις διαδιδόναι. Εἰ γὰρ συγκεχυμένα τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ (6) τοῦ ἐπισκόπου εἰσιν, ἴσως ἢ ἐκκλησία, ἢ οἱ τοῦ ἐπισκόπου κληρονόμοι πράγματα ἔξουσι μετὰ θάνατον ἐκείνου. Εἰ γὰρ τυχὸν χρεῶν τοῦ ἐπισκόπου ἀναφανῶσι, καὶ (7) τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἰκάνωσιν τῶν χρεῶν ἐλκύσουσιν οἱ δανεισταί· ἢ

(1) X. Τρ. E. K. Βρ. Π. — εἶτα ἴδια ἔχει Βενερ. — (2) τῶν ἰδίων Βρ. — (3) γὰρ τοῦτο Βρ. Σ. P. — (4) πλημμελεῖσθαι Βρ. — (5) δυσφημία Μόνα. ἐν περισελ. — (6) X. Τρ. K. — τὰ, οὐχ εὔρηται παρὰ Βενερ. — (7) X. Τρ. — ὁ καὶ, οὐχ εὔρηται παρὰ K. καὶ Βενερ.

αὔθις, εἰ χρέα τῆς ἐκκλησίας εὐρεθῶσιν (1), ἐλκυσθήσονται οἱ τῶν ἐκεῖνου διάδοχοι, ταῦτα ἀποπληροῦν· καὶ μὴ ἐξαρκοῦντων ἴσως τῶν τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τὰ οἰκεῖα ἐκεῖνοι ζημιωθήσονται· καὶ οὕτως ἡ μνήμη τοῦ ἐπισκόπου παρ' ἐκεῖνων, ἢ τῶν τῆς ἐκκλησίας, βλασφημηθήσεται.

ΒΑΣ. Οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, μηδὲν τοῦ δικαίου προτιμώμενοι, διωρίσαντο κεχωρισμένα εἶναι, καὶ ἀνεπίκοινα τὰ εἰδικῶς τῷ ἐπισκόπῳ διαφέροντα, καὶ τὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνήκοντα· ἐφ' ᾧ ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας τὸν ἐπίσκοπον τὰ οἰκεῖα οἰκονομεῖν κατὰ τὸ βουλευτὸν αὐτῷ, ἐν ζωῇ, ἢ καὶ ἐν τελευταίαις διατυπώσειςι· καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιῶσθαι προφάσει τῶν ἀναφανησομένων (2) χρεῶν τοῦ ἐπισκόπου, μήτε τὸ ἐπιτελεύτιον τούτου βούλημα, ἢ καὶ τὸ ἐν ζωῇ διαπίπτειν. ὥστε παρίσταται, ὡς, εἰμὴ ὁ ἐπίσκοπος ποιήσῃ κατάδηλα τὰ οἰκεῖα πρὸ τοῦ χειροτονηθῆναι, ὡσαύτως καὶ τὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν περιελθόντα αὐτῷ ἐξ εὐλόγου τρόπου, καὶ μὴ ὄντος ἐκκλησιαστικοῦ, ἀνθέξεται πάντων τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος, καὶ τὸ μέρος ἅπαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ οἰκειωθήσεται (3) αὐτά· πάντως δὲ καὶ ἀναγκασθήσεται ὑπὲρ τῶν χρεῶν ἐκεῖνου ἀπολογεῖσθαι, εἰ μήπω ἀπογραφὴν ἔκθωνται τῆς τούτου παρουσίας· τότε γὰρ γενήσεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅ,τι ὁ νόμος φησὶν ἐν βιβλ. λέ. τίτ. ιδ'. κεφ. ριζ'. Ζήτει καὶ τοῦ παρόντος συντάγματος τίτλ. ι. κεφ. ε. καὶ κεφ. ε'.

ΑΡΙΣΤ. Τὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὰ τοῦ ἐπισκόπου προκείμενα πράγματα φανερά· ἵνα καὶ ὁ ἐπίσκοπος διατιθῆται, καὶ μὲνη ἡ ἐκκλησία ἀζήμιος.

Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον, ἐν τῷ προχειρίζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ἀπογραφὴν ποιεῖν τῶν οἰκείων πραγμάτων, καὶ φανερά ταῦτα τιθέσθαι· ὡσαύτως καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας· ἵνα περὶ τῶν οἰκείων καὶ ζῶν, καὶ μετὰ θάνατον, κατὰ τὸ βουλευτὸν αὐτῷ διάθῃται, καὶ ἡ ἐκκλησία ἔχῃ τὰ ἑαυτῆς.

(1) X. Τρ. Κ. — εδρεθαῖεν Βευερ. — (2) τῶν ἐμφανισμένων X. Τρ. — (3) οἰκειώσεται X. Τρ. 'Ε.

Κανὼν ΜΑ΄.

Προστάσσομεν, τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. Εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν (1) δέῃ περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι (2), ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν (3) πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ πάσης εὐλαβείας. Μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἶγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς (4) ὑστερεῖσθαι· ὁ γὰρ νόμος τοῦ Θεοῦ διετάξατο, τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι· ἐπεὶ περ οὐδὲ στρατιώτης (5) ποτὲ ἰδίους ὄψωνίσι ὄπλα κατὰ πολέμιων ἐπιφέρεται.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῷ ἐπισκόπῳ ἀνατίθησι (6)· τὴν δὲ πρὸς τοὺς πενομένους διάδοσιν διὰ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων κελεύει γίνεσθαι, ἵνα πάσης ὑποψίας διατηροῖη ἑαυτὸν ὁ ἐπίσκοπος ἐκτός. Δεῖ γὰρ καλὰ προνοεῖν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον, τῶν τῆς ἐκκλησίας παραχωρεῖ, εἰς τὰς ἀναγκαίας μὲν τοὶ χρείας· οὐ μὴν εἰς περιττόν τι, καὶ (7) πρὸς τρυφὴν ἢ (8) βλακείαν ἀνήκον, ἀλλ' ὥστε τὰ τὴν ζωὴν συνιστῶντα, τοῦτον ἔχειν ἐκείθεν, ἃ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, διατροφῆ εἰσι, καὶ σκεπάσματα, καὶ τούτοις ἀρκεῖσθαι· ἵνα οὕτως αὐτός τε τρέφοιτο, καὶ οἱ ἐπιξενούμενοι αὐτῷ ἀδελφοὶ μή τις νος τῶν χρειωδῶν ὑστερῶνται. Ὅρα τοίνυν ὅτι καὶ φιλόξενον εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον, καθὼς ὁ Ἀπόστολος Τιμοθέῳ, καὶ

(1) πολλῶ ἂν X. Τρ. Ε. Κ. Βιουερ. — πολλῶ ἂν μᾶλλον δέοι ἐπί Βρ. — (2) συστέλλεσθαι Ἀρδ. — (3) τῶν οὐ κεῖται παρὰ X. Τρ. Κ. Βιουερ. — (4) αὐτοῦ X. Τρ. — αὐτὸν Βιουερ. — (5) στρατιώται . . . ἐπιφέρονται Βρ. — (6) δίδωαι Βιουερ. — (7) X. Τρ. Κ. — ὁ καὶ οὐχ εὐρηται παρὰ Βιουερ. — (8) καὶ X. Τρ. Κ.

τίτω ἐπιστέλλων διετάξατο. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ εἰκοστὸς πέμ-
πτος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼν διατάσσεται· καὶ ὁ μέ-
γας Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Δόμνον ἐπιστολῇ.

ΒΑΛΣ. Ὁ παρὼν κανὼν ἐρμηνεύθη διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ
λή. κανόνος τὰ αὐτὰ λέγοντος. Ἐνταῦθα δὲ προστίθησι φιλό-
πτωχον εἶναι τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὴν πρὸς τοὺς κένητας διάδοσιν,
διὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων αὐτοῦ γίνεσθαι, εἰ βούλε-
ται ἐκυτὸν διατηρεῖσθαι ἀνώτερον πάσης ὑποψίας. Ἀνάγνωθι
τὸν κδ'. κανὼνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, καὶ τὴν πρὸς Δό-
μνον ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

ΑΡΙΣΤ. Ἐξουσιάζετω τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁ ἐπίσκοπος πραγ-
μάτων, καὶ τῶν ψυχῶν γάρ· καὶ διοικεῖτω πάντα κατὰ τὴν θεῖαν
ἀρέσκειαν. Σαφῆς.

Κ α ν ὶ ν ΜΒ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κύβοις σχολά-
ζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

Κ α ν ὶ ν ΜΓ'.

ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης, τὰ ὅμοια ποι-
ῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφορίζεσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός (1).

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἐπισκόπους, καὶ τοὺς τοῦ κλήρου πάντας, πα-
ράκλησιν ἅπασι πρὸς ἀρετὴν εἶναι χρῆ, καὶ ἀρχέτυπον, καὶ
παροξυσμὸν πρὸς ἀγαθοεργίαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων τινὰς εἰκὸς
ἐστὶν ἐκτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ, καὶ ἢ κυβεύειν, ἢ μεθύσκεσθαι,
διατάσσεται ὁ κανὼν, ἢ παύεσθαι (2) τοὺς τοιοῦτους, ἢ τοὺς
μὲν ἐπισκόπους, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους καθαιρεῖσθαι,
τοὺς δὲ γε ὑποδιακόνους, καὶ ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας, εἰ μὴ
παύοιντο, ἀφορίζεσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς λαϊκοὺς κύβοις, καὶ
μέθαις σχολάζοντας· μὴ πίνειν γὰρ οἶνον εἰς μέθην, φησὶν ἡ

(1) καὶ οἱ λαϊκοὶ Ἐ. Βρ. — καὶ λαϊκοὶ Βενερ. — (2) ἢ παύεσθαι Κ.

γραφῇ· καὶ πάλιν, μὴ μεθύσκεσθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία. Ἄλλ'
οὐδὲ καπηλικοῦ προΐστασθαι ἐργαστηρίου κληρικὸς συγχωρεῖται,
κατὰ τὸν ἔννατον τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου.

ΒΑΛΣ. Ἄλλως κολάζονται οἱ ἐπίσκοποι, οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ
διάκονοι, κύβοις καὶ μέθαις σχολάζοντες, καὶ ἄλλως οἱ ὑπο-
διάκονοι, οἱ ψάλται, οἱ ἀναγνώσται, καὶ οἱ λαϊκοί. Τοὺς μὲν
γὰρ, καθαιρεῖσθαι φασὶν οἱ παρόντες δύο κανόνες, εἰ μὴ παύσον-
ται· τοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ζήτει καὶ τὸν θ'. κανὼνα τῆς ἐν τῷ
Τρούλλῳ συνόδου, καὶ τίτλον θ'. τοῦ παρόντος συντάγματος,
κεφ. κζ'. καὶ λέ. καὶ τίτ. ιγ'. κεφ. κθ'.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν μβ'. Ὁ κυβιστὴς καὶ πάροινος ἱερεὺς, εἰ μὴ
παύοιτο, καθαιρεῖσθω.

Εἰ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κυβεύων, ἢ μεθύων, εἰ μὴ παύοιτο,
καθαίρεται, πολλῇ πλέον οἱ τῆς μείζονος ἀξίας ἱερατικῆς τετυ-
χηκότες καθαιρεθῆσονται, κυβεύοντες, ἢ μεθύοντες.

Κανὼν μγ'. Κληρικὸς, καὶ λαϊκὸς, τὰ ὅμοια πράττων, ἀφο-
ρίζεσθω.

Κ α ν ὶ ν ΜΔ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τόκους ἀπαι-
τῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος μὲν ὁ κανὼν περὶ ἐπισκόπων, καὶ πρεσβυ-
τέρων, καὶ διακόνων, μὴ τόκους ἀπαιτεῖν διατάσσεται. Ὁ δὲ τῆς
ἐν Καρθαγένῃ συνόδου πέμπτος κανὼν παντὶ κληρικῷ τόκους
λαμβάνειν ἀπαγορεύει· εἰ γὰρ τῷ παλαιῷ νόμῳ τοῦτο ἀπεῖρητο,
λέγοντι· Οὐκ ἐκτοκιεῖς τὸ ἀργύριόν σου τῷ ἀδελφῷ σου, πολλῶ
μᾶλλον ἂν εἴη, τοῖς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἐπαγγελιομένοις ζῆν,
ἀπηγορευμένον τὸ τόκους λαμβάνειν· διὸ καὶ καθαιρεῖσθαι προ-
τάττει τοὺς ἐπὶ τόκοις δανειζοντας, εἰ μὴ παύοιντο. Καὶ ὁ ιζ'.
κανὼν τῆς πρώτης συνόδου, καὶ ὁ δέκατος τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ
τοῦτο κωλύουσι.

ΒΑΛΣ. Ὁ παλαιὸς νόμος φησὶν· Οὐκ ἐκτοκιεῖς τὸ ἀργύριόν
σου τῷ ἀδελφῷ σου· ἀκολούθως οὖν τούτῳ, ὁ μὲν παρὼν κανὼν

καθαιρείσθαι φησι πάντα ἐπίσκοπον, πρεσβύτερον, και διάκονον τοκίζοντα, εἰ μὴ παύσῃται. Ὁ δὲ ε. κανὼν τῆς ἐν Κάρθαγένῃ συνόδου, καὶ ὁ ιζ'. τῆς α. συνόδου, καὶ ὁ ι. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ, πάντα κληρικὸν λέγουσι καθαιρείσθαι, εἰ μὴ παύσῃται τοῦ τοκίζειν. Ζήτει καὶ τὸν θ'. τίτλον τοῦ παρόντος συντάγματος, κεφ. κζ'.

ΑΡΙΣΤ. Τόκους ἀπαιτῶν δανείου ἱερέως, εἰ οὐ παύεται, καθαιρείται.

Ὁ ἀπαιτούμενος ἐλεεῖν, εἰ προσαφαιρείται καὶ τὰ ἀλλότρια διὰ τῶν τόκων, καθαιρείται, εἰ οὐ παύεται τοῦτο ποιεῖν.

Κ α ν ὼ ν Μ Ε'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, αἵρετικοῖς συνευξάμενος μόνον, ἀφορίζεσθω· εἰ δὲ (1) ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαι τι, καθαιρείσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἐὰ περὶ τούτων ἐν προγεγραμμένοις κανόσι προεῖρηται. *Ζήτει καὶ τὸν ξδ'. κανόνα καὶ τὸν θ. (2)*.

ΒΛΑΣ. Ἐρωτήσει τις διὰ τί οἱ συνευξάμενοι αἵρετικοῖς ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι οὐ καθαιροῦνται, ἀλλὰ μόνον ἀφορίζονται, καθὼς καὶ ὁ συνευξάμενος (3) ἀφορισμένῳ τινί, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν ι. κανόνα. Λύσις. Ἐνταῦθα μὴ εἴπῃς ἐν ναῖ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς λοιποὺς συνεύξασθαι μετὰ αἵρετικῶν· οἱ τοιοῦτοι γὰρ καθαιρεθήσονται κατὰ τὸν μς'. κανόνα, καθὼς καὶ ὁ ἐπιτρέψας αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαι τι· ἀλλ' ἐκλαβοῦ τὸ συνεύξασθαι εἰς τὸ ἀπλῶς κοινωνῆσαι, καὶ ἡμερώτερον διατεθῆναι ἐπὶ τῇ εὐχῇ τοῦ αἵρετικοῦ· τοὺς γὰρ τοιούτους ὡς μύση βδελύττεσθαι, οὐ μὴν οἰκειοῦσθαι ὀφείλομεν· ὅθεν καὶ ἀρκούσα ἔδοξεν ἡ τοῦ ἀφορισμοῦ τιμωρία.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ συνευχόμενος αἵρετικοῖς, ἀφορίζεται· καθαιρείται δὲ ὁ καὶ κληρικοὺς τούτους ἡγούμενος.

Ὁ συνευξάμενος μόνον αἵρετικοῖς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος,

(1) εἰ δὲ καὶ X. Γρ. K. Βρ. Βευερ. — (2) X. Γρ. — ἡ παραπομπὴ οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (3) καθὼς καὶ οἱ συνευξάμενοι X. Γρ.

ἀφορίζεται· ὁ δὲ ἐπιτρέψας αὐτοῖς ἐνεργῆσαι τι, ὡς ἱερωμένοις, καὶ κληρικοῖς, καθαιρείται.

Κ α ν ὼ ν Μ Σ'.

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον (1), αἵρετικῶν δεξαμένους (2) βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρείσθαι προστάττομεν. Τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ (3) πρὸς Βελίαν; ἢ τίς μερίς πιστῶ (4) μετὰ ἀπίστου (5);

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς αἵρετικοὺς, καὶ τὰς ἐκείνων τελετὰς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων βδελύττεσθαι χρή· μᾶλλον δὲ ἐλέγχεσθαι καὶ νοθευεῖσθαι παρὰ τῶν ἐπισκόπων, καὶ πρεσβυτέρων, μήποτε συνῶσι, καὶ ἐπιτρέψωσιν. Εἰ δὲ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν ὑπ' ἐκείνων βαπτισθέντα δέξοιτο, ἢ προσαγωγὴν τινα παρ' ἐκείνων εἰς θυσίαν προσαγομένην λάβοι, καθαιρεθήσεται, ὡς ὑπόνοιαν διδοὺς, ἢ τὰ ὅμοια ἐκείνοις φρονεῖν, ἢ τέως μὴ σπεύδειν πρὸς διόρθωσιν τῆς ἐκείνων κακοδοξίας· ὁ γὰρ συνευδοκῶν ταῖς ἐκείνων τελεταῖς, πῶς ἂν δύναιτο διαβάλλειν αὐτὰς (6), καὶ ἀποστήναι τούτων συμβουλεύειν αὐτοῖς;

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν παρῶν κανῶν τοὺς δεχομένους τὰ τῶν αἵρετικῶν βάπτισματα, καὶ τὰς θυσίας ἐπισκόπους, καὶ ἱερεῖς, διορίζεται καθαιρείσθαι. Ἡ δὲ μεγάλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως (7) σύνοδος, διαφόρους ἱερωμένους ἰδόντας μόνον τὰ τοῦ αἵρετικοῦ ἐκείνου Εἰρηνικοῦ συγγράμματα, καὶ μὴ θριαμβεύσαντας, μηδὲ καταπτύσαντας αὐτῶν (8), καθεῖλεν ἐννομώτατα.

ΑΡΙΣΤ. Βάπτισμα, καὶ θυσίαν αἵρετικῶν δεξάμενος ἱερεὺς, ἀνίερος.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ὁ μὴ κακίζων τὸ παρὰ τῶν αἵρετικῶν γινόμενον βάπτισμα, ἀλλὰ καταδεχόμενος τοῦτο, ἢ τὰ προσαγόμενα παρ' αὐτῶν εἰς θυσίαν παραδεχόμενος, καθαιρείται, διὰ

(1) ἢ διάκονον Ἀρδ. — (2) δεξάμενον Βρ. — (3) τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Βελίαν Βρ. — (4) πιστοῦ Βρ. — (5) ἑ'. Κορ. 5'. 15. — (6) X. Γρ. K. — αὐτοῦς Βευερ. — (7) οὐχ εὔρηται τὸ, Κωνσταντινουπόλεως ἐν X. Γρ. καὶ Ἑ. — (8) X. Γρ. — μὴ θριαμβεύσαντας αὐτὰ μηδὲ κατασκευάσαντας Βευερ.

τὸ μὴ ὑπεῖναι συμφώνησιν Χριστῷ πρὸς Βελίαν, ἢ μερίδα τινὰ πιστῶ μετὰ ἀπίστου.

Κανὼν ΜΖ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, εἴαν ἀνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν, εἴαν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν, καὶ τὸν (1) τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας (2) ψευδοῖερέων.

—

ΖΩΝΑΡ. Ἐν βάπτισμα τοῖς χριστιανοῖς παραδέδοται τὸν(3) γοῦν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διαταγὴν, καὶ τὴν τῶν θείων Ἀποστόλων, καὶ πατέρων παράδοσιν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, κατὰ ἀλήθειαν) ἔχοντα βάπτισμα ἀναβαπτίζεσθαι ἀνωθεν, ἢ γοῦν ἐξ ἀρχῆς καὶ τελείως, ὡς τοὺς μὴπω βαπτισθέντας, ἀσεβὲς ἐστὶ καὶ τὸ μὴ ἀναβαπτίζειν δὲ τοὺς παρὰ αἵρετικῶν βαπτισθέντας, οὗς μεμολυσμένους ὠνόμασεν ὁ κανὼν, διὰ τὸ τοῦ αἵρετικοῦ βαπτισματος ἔδελυρδον, καὶ τοῦτο ὑπὸ μεγάλην αἰτίαν· διὸ καὶ καθαιρεῖσθαι τοὺς τοιοῦτους ἐκέλευσε τὸν μὲν, ὡς δύο βάπτισματα παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ποιησάμενον τὸν δὲ, ὡς μὴ τὸν μεμολυσμένον διὰ τοῦ ἀθέσμου βαπτισματος καθάραντα τῷ θείῳ λουτρῷ, καὶ διαπαίζοντα τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ὃν ὑπέμεινε διὰ τοῦ σταυροῦ. Οἱ γὰρ εἰς Χριστὸν βαπτιζόμενοι, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ βαπτίζονται. Ἀλλὰ καὶ ὁ σαυρὸς, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, βάπτισμα λέγεται τὸ γὰρ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε, φησὶν ὁ Κύριος· καὶ πάλιν, βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, ὃ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀδιαφορίαν ἔχουσι τῶν εὐσεβῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδιερέων, τῶν αἰρέσει δηλονότι ὑποκειμένων, ἄξιοι κρίνονται καθαιρέσεως. Τελείως μὲν οὖν βαπτίζειν τοὺς ἤδη βαπτισθέντας, ἀπηγόρευται πάντῃ· μύρω δὲ χρεῖν αὐτοὺς μολυνθέντας, ἔξεστιν· εἰ καὶ τοῦτο μέρος δοκεῖ τοῦ θείου βαπτισματος.

ΒΛΑΣ. Κατὰ ἀλήθειαν βαπτίζεται τις, ὅταν κατὰ τὴν τοῦ(4)

(1) X. Tr. Br. — τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν θάνατον Βευερ. — (2) τῶν Br. — (3) K. X. Tr. — τὸ γοῦν Βευερ. (4) X. Tr. — κατὰ τὴν Κυρίου Ἐ, Βευερ.

Κυρίου φωνὴν ἀπαξ βαπτισθῆ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἴ τις γοῦν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν οὕτω βαπτισθέντα ὡς ἐξ ὑπαρχῆς ἀπεριμερίμως(1) ἀναβαπτίσῃ, καθαιρεθήσεται· ὡσαύτως καθαιρεθήσεται καὶ ὁ μὴ ἀναβαπτίσας τοὺς παρὰ τῶν αἵρετικῶν βαπτισθέντας. Τὸ δὲ ζητούμενον ἐνταῦθα, τοιοῦτόν ἐστιν· ἠχημαλωτίσθη τις τυχὸν παρὰ Πέρσαις, καὶ ἠναγκάσθη τῶν μισαρῶν διδασμάτων τούτων ἀκροάσασθαι, καὶ μιαιοφαγῆσαι μετὰ δὲ τὴν αἰχημαλωσίαν ἐξομολογησάμενος τὸ γεγονός εἰς αὐτὸν, οὐ παρεδέχθη ἄλλως εἰς κοινωνίαν παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου, εἰ μὴ καὶ βάπτισμα ἐδέξατο· τὸν γοῦν τοῦτο ποιήσαντα, καὶ ἀναβαπτίσαντα τὸν ἄνθρωπον, καθαιρεῖ ὁ κανὼν. Εἰπέ δὲ καὶ τὸ ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ κανόνος διοριζόμενον· τις ἐβαπτίσθη παρὰ ἀσεβοῦς· (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ μολυνθῆναι)· καὶ θέλων αὐθις βαπτισθῆναι, καὶ συγκοινωνῆσαι τοῖς χριστιανούμοις, οὐ προσεδέχθη παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου, λέγοντος μὴ ὀφείλειν καὶ αὐθις βαπτίζεσθαι τὸν ἀπαξ βαπτισθέντα· φησὶ τοίνυν ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τὸν πρεσβύτερον τὸν μὴ αὐθις (2) βαπτίζοντα τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ δεχόμενον αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀκαθάρτου βαπτισματος.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἀναβαπτίζων τὸν ὄντως βεβαπτισμένον, καὶ μὴ ἀναβαπτίζων τὸν μεμολυσμένον ἀσεβόθεν, ἀνίερος.

Δις οὐ συγκεχώρηται τις βαπτίζεσθαι καὶ ὁ ἀναβαπτίζων αὐτὸν ἀνωθεν, ἢτοι ἐξ ἀρχῆς, καὶ κατὰ τὸ ὀλόκληρον, καθαιρεῖται. Πύρω δὲ τινες κατὰ πολλοὺς τρόπους τῶν εὐσεβῶς βαπτισθέντων ἀγιάζονται. Καὶ ὁ μὴ ἀναβαπτίζων τὸν δεξάμενον βάπτισμα ἀσεβῶν, ἀλλὰ παραδεχόμενος αὐτὸν ὡς πιστὸν, καθαιρεῖται.

Κανὼν ΜΗ'.

Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβαλὼν, ἑτέραν λάβοι (3), ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

(1) X. Tr. 'E. — ἀμερίμως Βευερ. — (2) 'E. — τὸν μὴ αὐθις Βευερ. — (3) ἐκβάλλων ἑτέραν λάβῃ Br. — ἢ ἑτέραν λάβοι Βευερ.

ΖΩΝΑΡ. Εάν δὲ μὴ ἐκβάλῃ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκά τις, ἔχων δὲ ταύτην παρ' ἑαυτῷ, ἕτερον συμφθεύροιο, κατὰ μὲν τὸν ἀκριβῆ λόγον μοιχείαν τολμᾷ ὡσπερ καὶ ἡ γυνὴ, εἰς ἀνδρὶ συζῶσα, ἕτερον μιγῆ· κατὰ δὲ τὸν πολιτικὸν νόμον, ὡς ὁ πορνεύων κρίνεται. Ἐκκαὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐπόμενος, ταῦτά φησι· Εἰ ἀνὴρ γυναικὶ συνοικῶν, μεθ' ἑτέρας γένηται, πόρνον κρίνομεν τὸν τοιοῦτον, καὶ πλέον αὐτὸν παρατείνομεν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις· οὐ μὲν τοι ἔχομεν κανόνα τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπάγειν ἐγκλήματι, εἰς εὐλευθέραν γάμου ἢ ἀμαρτίαν γένηται ὥστε ἡ μὲν γυνὴ, ἀπὸ πορνείας ἐπανιόντα τὸν ἀνδρα αὐτῆς παραδέξεται· ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν μιανθεῖσαν, τῶν οἰκῶν αὐτοῦ ἀποπέμψει· τούτων δὲ ὁ λόγος οὐ βῆδιος· ἡ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν. Ὁ δὲ τὴν ἐξ ἀνδρός ἀνακτιῶς ἀπολελυμένην εἰσοικιζόμενος, μοιχὸς ἐστὶν ἀντικρυς, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τὴν λέγουσαν· Καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾷται.

ΒΛΑΣ. Ὁ ἐκβαλὼν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα παραλόγως, οὐ δύναται λαβεῖν ἕτεραν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀφορισθήσεται. Καὶ ὁ ἐλευθέραν δὲ μὴ λαβὼν, ἀλλὰ (1) ἀπολελυμένην, (ἔστι δὲ ἀπολελυμένη, ἢ μὴ κατὰ νόμον διαζυγεῖσα τοῦ οἰκείου ἀνδρός,) καὶ ὡς μοιχὸς κατακρίνηται, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, τὸν φάσκοντα· Καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾷται, ἀφορίζεται. Ἰστέ παρα τοῖς κανόσι μοιχοῦ καὶ πόρνου ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ὁ ἀφορισμὸς ἐστὶ, καθά τινες λέγουσιν· ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ καὶ ἀνάγνωθι τοὺς κανόνας τοῦ ἁγίου Βασιλείου, διαφορὰν εἰσάγοντας πόρνου καὶ μοιχοῦ. Ἔσο δὲ εἰδὼς, ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ, ἔτι τοῦ συνοικεσίου συνισταμένου, συμφθεύρομος μεθ' ἑτέρας γυναικὸς ἐλευθέρας, πορνείαν οὐ μοιχείαν ἀμαρτάνει, οὐ μὴν καὶ μετὰ ὑπάνδρου· τότε γὰρ ὡς μοιχὸς τιμωρεῖται. Ἡ δὲ γυνὴ ἕτερον οἰωδῆτινι συμφθαρεῖσα, συνεστῶτος τοῦ γάμου, ὡς μοιχαλὶς τιμωρεῖται καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἡ δὲ Ἰουστινιάνειος νεαρά, ἢ κεμμένη ἐν βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν κή. τίτ. ζ'. φησὶν, ὡς εἰ καὶ ἡδύνατο πρῶτον ἑκάτερος (2) τῶν ὁμοζύγων, καθ' ὃν ἠβούλετο τρόπον,

διαζύγιον στέλλειν· ἔλεγε γὰρ ὁ ἀνὴρ· Γύναι πράττε τὰ σά· καὶ ἡ γυνὴ· Ἄνερ, πράττε τὰ σά· ἀλλ' ἐφεξῆς ἀπὸ ῥητῶν αἰτιῶν διαζύγιον γίνεται· ἐγράφησαν δὲ καὶ ἐν τῇ νεαρᾷ αἱ τοιαῦται αἰτίαι. Πλὴν καὶ τὸ παλαιὸν οὐκ ἐγένετο αὐτονόμως τὸ διαζύγιον, ἀλλὰ μετὰ δικαστικῆς διαγνώσεως· ὁ γοῦν γαμήσας τὴν μὴ οὕτως ἀπολυθεῖσαν, ἐμοιχᾷτο.

ΑΡΙΣΤ. Τὴν οἰκείαν ἐκβάλλων ὁ κοσμικὸς, καὶ ἄγων ἕτεραν, ἢ ἀπολελυμένην, ἀφοριστέος.

Ἄνευ τινὸς τῶν νενομοθετημένων αἰτιῶν, εἴ τις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλῃ, καὶ ἕτεράν ἀγάγηται, ἀφορίζεται.

Κανὼν ΜΘ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν, μὴ βαπτίσῃ εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ εἰς (1) τρεῖς υἱοὺς, ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Κύριος εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς μαθητὰς ἀποστέλλων, Πορευθέντες μαθητεύσατε, ἔφη, πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πάντα ταῦτα ὀρθόδοξον κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπιταγὴν βαπτίζειν χρεῶν, ἀλλὰ μὴ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους· τοῦτο γὰρ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἐστὶ, καὶ συνήθειαν· ἕνα γὰρ ἀναρχὸν ἢ ἐκκλησία σέβειν (2) παρέλαβε, τὸν Πατέρα, διὰ τὸ ἀναίτιον· καὶ ἕνα Υἱὸν, διὰ τὴν ἄρρητον γέννησιν· καὶ ἕνα παρακλήτον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ἐκπόρευσιν (3).

ΒΛΑΣ. Τὸν μὴ βαπτίζοντα ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρεῖσθαί φησιν ὁ κανὼν. Ἦσαν γὰρ τινες

(1) X. Tr. E. — ἀλλὰ καὶ Beus. — (2) X. Tr. — ἕκαστος Beus.

(1) τὸ, εἰς, οὐκ εἴρηται ἐν X. Tr. Beus. B. — (2) X. Tr. K. — οὐκ εἴρηται παρὰ Beus. — (3) Beus. — τὸ, διὰ τὴν ἐκπόρευσιν, οὐκ εἴρηται παρὰ K. X. Tr.

αίρετικοί τοιαῦτα βλασφημοῦντες, καλοῦτω βαπτίζοντες(1). Ἡμεῖς δὲ μίαν θεότητα πιστεύοντες ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἐν βαπτίζομεθα βάπτισμα, δι' ἐπικλήσεως Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο δὲ ἐπίσκοπων καὶ πρεσβυτέρων μόνον ἐμνήσθη ὁ κανὼν, διότι ἑτέρῳ τινὶ οὐκ ἐφείται βαπτίζειν.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ μὴ βαπτίζων εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ παρεκβαίνων, ἀνίερος.

Κανὼν Ν'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἐν βάπτισμα, τὸ (2) εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος, εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε· ἀλλὰ (3), Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΖΩΝΑΡ. Τρία βαπτίσματα ἐνταῦθα τὰς τρεῖς καταδύσεις φησὶν ὁ κανὼν, ἐν μιᾷ μυήσει, ἥτοι ἐν ἐνὶ βαπτίσματι. Ἔστω τὸν βαπτίζοντα ἐκάστη τῶν καταδύσεων ἐν τῆς ἁγίας Τριάδος ἐπιλέγειν ὄνομα. Τὸ γὰρ ἅπαξ καταδυεῖν τὸν βαπτιζόμενον εἰς τὴν ἱερὰν κολυμβήθραν, καὶ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου τὴν μίαν ἐπιφημίζειν κατάδυσιν, ἀσεβὲς ἐστὶ καὶ ὁ οὕτω βαπτίζων, καθαιρεθήσεται.

ΒΑΣΣ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τῆς αὐτῆς δυνάμεώς ἐστι· διορίζεται γὰρ διὰ τριῶν μὲν καταδύσεων τὴν μύησιν ἐπιτελεῖσθαι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἡγοῦν εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος· ἅπαξ δὲ βαπτίζειν, διὰ τὸ ἐνιαῖον τῆς θεότητος, καὶ τὸ τριττὸν (4) τῶν ὑποστάσεων, ἢ διὰ τὸν ἐν τῷ σταυρῷ θάνατον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν τριήμερον τούτου ἀνάστασιν. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ Ἀπόστολος· Εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ

(1) τὸ, καὶ οὕτω βαπτίζοντες, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (2) ἀνευ τοῦ, τὸ, Βευερ. Βρ. Χ. Τρ. — (3) Ματθ. ΚΗ, 19. — (4) Χ. Τρ. — τρίτον Βευερ.

ἐβαπτίσθημεν. Τὰ δὲ βαπτίσματα ἐνταῦθα ἀντὶ καταδύσεων ὑποληπτέον μοι. Τὸν μὲν τοι διὰ μιᾶς καταδύσεως εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτίζοντα, καθαιρεῖσθαι φησὶν ὁ κανὼν, ὡς παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδαχὴν ποιοῦντα, καὶ προφανῶς ἀσεβοῦντα.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ μὴ τρισὶ μυῶν καταδυσεῖν, ἀλλὰ μιᾷ, εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, (ὃ μὴ εἶπεν ὁ Κύριος), ἀνίερος.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἐναντιωθῆ τῷ δεσποτικῷ προστάγματι, καὶ εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίσει, ὡς τοῦ βαπτίσματος τὸν τοῦ Κυρίου καταγγέλλοντος θάνατον, καθαιρεθήσεται.

Κανὼν ΝΑ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου (1), καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλη τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ μὲν δι' ἐγκράτειαν ἀπέχεσθαι γάμου, καὶ κρεωφαγίας, καὶ οἴνοποσίας, ἀποδεκτόν (2)· τὸ δὲ ταῦτα βδελύττεσθαι, καὶ ὡς βλαβερὰ πρὸς ψυχὴν ἀποσεῖσθαι (3), οὐκ ἀνέγκλητον· οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ Θεοῦ γενομένων κακόν· ἀλλ' ἢ τούτων παράχρησις, βλαβερόν. Εἰ δὲ κακίας αἰτία ἦν ἡ γυνή, καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὰ λοιπὰ, οὐκ ἂν παρήχθησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἔστω ὁ διαβάλλων τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, κατὰ (4) τῆς αὐτοῦ βλασφημεί δημιουργίας. Λοιπὸν ὁ τοιοῦτος διορθώσεως δεῖται· εἰ δὲ μὴ διορθοῦται, καθαιρεθήσεται, καὶ τῆς ἐκ-

(1) γάμων Βρ. — (2) Χ. Τρ. — ἀποδεκτόν Κ. Βευερ. — (3) Χ. Τρ. — βδελύττεσθαι, ὡς βλαβερὰ πρὸς ψυχὴν, καὶ ἀποσεῖσθαι Κ. Βευερ. — (4) Κ. Βευερ. — Χ. Τρ. καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ.

κλησίας αποβληθήσεται· οὐ μόνον γὰρ καθαιρέσεώς ἐστὶν ἄξιος, ἀλλ' οὐδὲ προσδεκτέος εἰς ἐκκλησίαν, ὡς αἰρετικός.

ΒΛΑΣ. Τὸν ἔννομον γάμον ἡ ἐκκλησία οὐκ ἀποσεύεται, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἤρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν· οὐδὲ τοὺς κρεωφαγοῦντας, καὶ οἶνον χρωμένους ἐδελύττεται, εὐκαίρως πάντα ποιοῦντας, καὶ καθὼς τὰ ἱερά παραδίδοσι λόγια· οὐδὲν γάρ, φησι, τῶν παρὰ Θεοῦ γενομένων, κακόν· ἀλλὰ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν· ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἀπεχομένους τούτων αἴτις δι' ἄσκησιν καλάζει. Διὸ προσεκτέον τίνι τρόπῳ τούτων ἀπέχεται τις· καὶ εἰ μὲν, ὡς οἱ ἀθεότατοι Ρογόμιλοι, διὰ βδελυρίαν, καὶ διὰ τὸ γενέσθαι παραίτια κακοῦ τοῖς κακῶς παραχρωμένοις αὐτοῖς, καθαιρεθήσεται, μετὰ παραγγελίαν μὴ διορθούμενος· μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας γενήσεται ἐκκήρυκτος, ὡς βλασφημῶν κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων. Εἰ δὲ δι' ἄσκησιν, καὶ εὐλάβειαν ἀπέχεται τούτων, οὐ κατακριθήσεται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἐπὶ χρόνοις ἱκανοὶς δι' ἐγκράτειαν μῆτε τυροῦ, μῆτε ὠοῦ, μῆτε οἴνου γευσάμενοι, ἐν τισὶ καιροῖς αὐτῶν ἀπεγεύσαντο, καὶ ἅπαν καχύποπτον (1) περιεῖλον σκάνδαλον, ὡς ὁ μακάριος (2) ἐκεῖνος ἡσυχαστῆς, ὁ Σεσιδηρωμένος λεγόμενος, καὶ ὁ χρηματίσας ἐπίσκοπος Ἐλαίας μοναχὸς Θεόδουλος, ἐπὶ συνόδου, διὰ περιαιρέσιν σκανδάλων καὶ φλυαρίας κακῶν τινῶν, τυροῦ καὶ ὠοῦ γευσάμενοι.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς ἅπας, οἶνον, καὶ κρέα, καὶ γάμον, μὴ δι' ἄσκησιν ἐδελυσσόμενος, εἰ μὴ διορθοῖτο, ἐκκήρυκτος.

Τοῦτ' ἔστι καθαιρεῖται ὁ τοιοῦτος, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλεται.

Κανὼν NB'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα (3) ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρέσθω· ὅτι λυπεῖ Χριστὸν (4), τὸν εἰπόντα· Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι (5).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τοὺς ἁμαρτήσαντας ἐκλινεν οὐρανοῦς, καὶ κατέβη· αὐτὸς γὰρ ἔφη· Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Ὁ γοῦν τὸν ἐξ ἁμαρτίας μετανοοῦντα μὴ προσιέμενος, ἀντιπράττει Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ὁ δὲ ἀντιπράττων αὐτῷ καὶ ἀντιδιαταττόμενος (1), οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ μαθητῆς· ὁ δὲ μὴ ὢν αὐτοῦ μαθητῆς, ἱεραῖσθαι οὐκ ἄξιος· πῶς γὰρ ὅς ἀντίχριστον ἑαυτὸν καθίστησιν, ἐναντιούμενος τῷ ἐκείνου θελήματι, δεκτὸς τυγχάνει αὐτῷ (2) ;

ΒΛΑΣ. Οὐκ ἐστὶν ἁμαρτία νικῶσα τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. Διὸ καὶ πάντας τοὺς μετανοοῦντας, καὶ ἐπιστρεφόμενους ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀγκαλίζεται ὁ Κύριος. Διὰ γὰρ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν, οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς, εἰς μετάνοιαν. Ὁ γοῦν μὴ παραδεχόμενος ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τοὺς οὕτως ἐπιστρέφοντας, ἀλλὰ, κατὰ τὸν Ναυάτον ἐκεῖνον, μυσαιπτόμενος αὐτοὺς, καθαιρέσθω, ὡς ἐναντιούμενος τῷ τοῦ Θεοῦ θελήματι, τοῦ εἰπόντος· Χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Ὡστε σημείωσαι διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ὅτι οὐ μόνους ἐπισκόπους, καὶ ἱερεῦσιν ἐνεδόθη ἐξομολογήσεις ἀνθρώπων δέχεσθαι, καὶ συγχωρεῖν ἁμαρτήματα· ἀλλὰ καὶ οἱ πρεσβύτεροι μετὰ προτροπῆς ἐπισκόπων (3) δέχονται λογισμοὺς. Καὶ ζήτηι τὸν ς'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γραφέντα.

Ἑτέρα ἐρμηνεία.

ΒΛΑΣ. (4) Τοῦ παρόντος νβ'. ἀποστολικοῦ κανόνος κολάζοντος τοὺς ἐπισκόπους, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, τοὺς μὴ δεχομένους τοὺς ἐπιστρέφοντας ἀπὸ ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ς'. ζ'. καὶ ς'. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου μὴ παραχωρούντων ταῖς ἱερεῦσι χωρὶς εἰδήσεως τῶν ἐπισκόπων δέχεσθαι λογισμοὺς ἀνθρώπων, καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας, ἀναφαίνεται, μὴ μόνους μοναχοῖς ἱερεῦσιν ἐνδοθῆναι τὴν τῶν ἁμαρτημάτων καταλλαγὴν, ἀλλὰ

(1) Ε. Βευερ. — καθύποπτον X. Τρ. — (2) X. Τρ. — μακαρίτης Ε. Βευερ. — (3) ἀποστρέφοντα Βευερ. — (4) τὸν Χριστὸν Βευερ. — (5) Λουκ. ΙΙ', 7.

(1) ἀντιταττόμενος K. — (2) οὐχ εἴρηται ἐν X. Τρ. εὔτε ἐν K. τὸ, δεκτὸς τυγχάνει αὐτῷ. — (3) ἐπισκοπῆς X. Τρ. — (4) ἅπασα αὕτη ἡ ἐρμηνεία εὐρίσκειται ἀνέκδοτος ἐν X. Τρ. οὐ καίται δὲ παρὰ Βευερ. ἢ E.

καθολικῶς πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι. Καταλαμβάνεται δέ μοι τοῦτο καλῶς καὶ ἀπὸ τοῦ μηδὲ ἐπεγνωσμένον εἶναι τοῖς θελοῖς καὶ ἀγίοις Ἀποστόλοις τὸ μοναχικὸν σχῆμα· μοναχοὶ γὰρ τότε ἐπεγινώσκοντο, καὶ ὠνομάζοντο, οἱ τὰς ἐρήμους κατοικοῦντες, ὡς ὁ προφήτης Ἠλίας, ὁ ἅγιος Πρόδρομος, ὁ μέγας Ἀντώνιος, ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Θηβαῖος, καὶ ἕτεροι. Τὸ δὲ σήμερον πολιτευόμενον μοναχικὸν σχῆμα τῷ ἁγίῳ Παχωμίῳ ἀπεκαλύφθη δι' ἀγγέλου μετὰ τὴν ἁ. σύνοδον, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Ὅπως γοῦν οὔτε παρὰ κατριορχῶν, οὔτε παρὰ ἐπισκόπων, οὐκ ἐπιτρέπονται οἱ ἱερεῖς, μὴ ὄντες μοναχοί, δέχεσθαι λογισμοὺς ἀνθρώπων, ἀγνοῶ· νομίζω δὲ, διὰ τὸ τῆς ὑποκρίσεως εὐλαβέστερον. Ἐγὼ δὲ ἐπέτρεψα πολλοῖς κατὰ τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν ἱεουργοῦσι, καὶ οὔσι κληρικοῖς τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου Ὁρόνου, δέχεσθαι λογισμοὺς ἀνθρώπων ἀκωλύτως, καὶ συγχωρεῖν ἁμαρτίας.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ τοῖς μετανοοῦσι μὴ συγγινώσκων, ἀσυγγνωστότερος.

Καὶ οὗτος, κληρικὸς ὢν, καθαιρεῖται, ὡς ἐναντιούμενος τῷ Κυρίῳ, εἰπόντι, χαρὰν γίνεσθαι ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτιῶν μετανοοῦντι.

Κανὼν ΝΓ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν, καὶ οἴνου (1), βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν (2), καθαιρεῖσθω, ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν (3) συνείδησιν (4), καὶ αἷτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

ΖΩΝΑΡ. Κεκανόνισται ἐν ταῖς σαββάτοις, ἄνευ ἐνός (5), τοῦ μεγάλου, καὶ ἐν ταῖς κυριακαῖς, καὶ ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις, μὴ νηστεύειν· ἀλλὰ διάφοροι τῶν ἁγίων πατέρων, ἐν δέκα τυχὸν ἡμέραις, ἢ καὶ (6) εἴκοσι, καὶ τούτων ἐπέκεινα, ἤσθιον· τινὲς δὲ καὶ ἄχρι τῶν τεσσαράκοντα τὴν νηστείαν παρέτεινον. Ἐίσπερ οὖν οὐ παραβαίνειν ἐκεῖνοι τοὺς κανόνας ἐκρίνοντο, ἐν σαββάτοις

νηστεύοντες· οὕτως οὐδ' εἴ τις ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις ἐθέλοι ἐγκρατεῦσθαι, καὶ διὰ τῶν ἐσθίων, κἂν σάββατον ἐν αὐταῖς παρεμπίπτῃ, κἂν ἄλλη ἡμέρα τις ἑορτάσιμος, ὡς παραβάτης τῶν κανόνων κριθήσεται. Εἰ δὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ σάββατα νηστεύει, ἢ ὡς βδελυσσόμενος τὰ κρέα, καὶ τὸν οἶνον, τούτων ἀπέχεται, καὶ οὐδὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς μεταλαμβάνει αὐτῶν, οὔτ' ἐγκρατὴς λογισθήσεται, ἀλλὰ καὶ καθαιρέσεως κριθήσεται ἄξιος, ὡς πολλοῖς λογισμοῦς ὑποβάλλων βλαβερὰ τὰ τοῦ Θεοῦ τυγχάνειν παιήματα, ὧν οὐδὲν κακόν ἐστιν, οὐδὲ ἀποτρόπαιον. Καὶ ὁ τεσσαρεσκαιδέκατος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν, τοὺς ἐν κλήρῳ θεσπίζει ἀπεχομένους κρεῶν, ἐφάπτεσθαι αὐτῶν, ἢτοι ἀπογεύεσθαι· καὶ οὕτως αὔθις ἐγκρατεῦσθαι· εἰ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦσι, καθαιρεῖσθαι αὐτούς.

ΒΛΑΣ. Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν, καὶ κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν (1) πανηγυρίζοντες, οὐ νηστεύομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σαββάτοις πᾶσιν, ἄνευ ἐνός σαββάτου, τοῦ μεγάλου δηλαδὴ, καταλύομεν, ἵνα μὴ δόξωμεν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους σαββατίζειν. Ὁ γοῦν ἐν ταῦταις ταῖς ἡμέραις νηστεύων, εἰ μὲν ὡς βδελυττόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς βρωσιν ἡμῖν δοθέντα, καὶ σκανδαλίζων ἐντεῦθεν τὸν λαόν, καθαιρεῖται, ἐπίσκοπος ὢν δηλονότι, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος· εἰ δὲ δι' ἄσκησιν ἀπέχεται τούτων, συγγνωσθήσεται. Καὶ ἀνάγνωθι τὴν εἰς τὸν να'. κανόνα ἐρμηνείαν, καὶ τὸν ιδ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου. Λαϊκὸς μὲν τοι οὕτω νηστεύων κακῶς, καὶ πενθῶν μετὰ τῶν Μαρκιανιστῶν αἰρετικῶν (2), ἀφορίζεται κατὰ τὸ τέλος τοῦ να'. κανόνος.

ΑΡΙΣΤ. Μὴ μεταλαμβάνων ἱερεὺς οἴνου, καὶ κρεῶν, εἰ μὴ δι' ἄσκησιν, καθαιρεῖται.

Κανὼν ΝΔ'.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθείῃ ἐσθίων, ἀφορι-

(1) ἢ οἴνου Βρ. — (2) τὸ, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν οὐ κεῖται παρὰ τισιν, Ἀρδ. — (3) Χ. Τρ. Βρ. Ἐ.—τὴν αἰκείαν Κ. Βευερ. — (4) ἁ. Τιμ. Α', 3. — (5) ἐνός ἄνευ Χ. Τρ. Κ. — (6) ὁ καὶ, οὐχ εἴρηται παρὰ Βευερ.

(1) κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν καὶ κατὰ πᾶσαν κυριακὴν Χ. Τρ. — (2) Τὸ, καὶ πενθῶν μετὰ τῶν Μαρκιανιστῶν αἰρετικῶν οὐκ ἀναγινώσκειται ἐν Χ. Τρ. οὐδὲ παρὰ Ἐ. ἀλλὰ μόνον παρὰ Βευερ.

ζέσθω· πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύοντος (1).

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς τῷ Θεῷ κεκληρωμένους δεῖ καὶ ταῖς λαϊκοῖς ὑπόδειγμα εἶναι βίου σεμνοῦ, καὶ πάντοθεν ἀνεπιλήπτους, ἵνα μὴ δι' αὐτοὺς βλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ ἐν καπηλείῳ εἰσιέναι, βίον ἄσεμνον ἔχειν τοὺς αὐτὸ ποιοῦντας δεικνυσιν, καὶ οὐ περὶ βρωσίν καὶ πόσιν μόνην διεφθάρθαι αὐτοῖς τὰ ἦθη, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν διαγωγὴν. Ἀσέμνων γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐν τοῖς καπηλείοις συναγομένων, ὁ τούτοις συναναστρεφόμενος, οὐκ ἀμέθεκτος ἔσται τῆς ἐκείνων κακίας· φθειροῦσι γὰρ ἦθη χρηστὰ, ὀμιλῖαι κακαί· διὸ ἀφορίζεσθαι τοὺς τοιούτους κληρικούς διακελεύεται ὁ κανὼν. Εἰ δὲ ὁδοιπορῶν ὁ κληρικός, καὶ μὴ ἔχων ἔνθα καταλύσει, τούτέστι μόνην ποιήσεται, καὶ διαναπαύσεται, ἐξ ἀνάγκης εἰς πανδοχεῖον εἰσέλθῃ, ἀνάτιος ἂν εἴη, καὶ ἀτιμώρητος. Τὸ αὐτὸ φησι καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου κανῶν, καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΒΛΑΣ. Οἱ θεῖοι καὶ ἅγιοι ἀπόστολοι, θέλοντες τοὺς κεκληρωμένους ἀνεπιλήπτου βίου εἶναι, καὶ μὴ σκανδαλίζειν τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ μᾶλλον διεγείρειν εἰς τὰ ἀγαθὰ, διορίζονται μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τούτους πάσης ἐμπορίας αἰσχροκερδῶν, ὡς εἴρηται ἐν ἐτέρῳ κανόνι, ἀλλὰ μηδὲ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι χάριν βρώσεως, ἢ πόσεως· ἀσέμνων γὰρ ἀνδρῶν ταῦτα, καὶ μεγάλης κατακρίσεως ἄξια· διὸ καὶ τὸν τοιοῦτόν τι ποιοῦντα κληρικόν, ὁ κανὼν ἀφορίζεσθαι διορίζεται· τὸν δὲ καταλύσαντα εἰς πανδοχεῖον ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην, οὐ κολάζει, διὰ τὸ περιστατικόν. Οἱ γοῦν λέγοντες, ὅτι δύναται κληρικός οἰνάρια (2) ἐμπορεύεσθαι, ἢ πακτεύειν λουτρόν, ἢ ἐτέραν αἰσχροκερδῆ μετιέναι ἐμπορίαν, κακῶς λέγουσιν. Εἰ γὰρ τὸ ἀπλῶς εἰσιέναι κληρικόν εἰς καπηλεῖον κεκώλυται, πολλῶ μᾶλλον κολασθήσεται τὸ ἐμπορεύεσθαι αὐτὸν τοιαύτην αἰσχρὰν ἐμπορίαν, ἢ δι' ἑαυτοῦ, ἢ διὰ παρενθέτου προσώπου. Ἀνάγνωθι καὶ τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου κανόνα κδ'. καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα μ'. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀποστολικὸς μβ'. κανὼν,

(1) Ἐ. Π. — καταλύσαντος X. Τρ. Βευερ. Βρ. — (2) οἰνάριον X. Τρ.

τὸν μὲν ἐπίσκοπον, τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν διάκονον κύβοις, ἢ μέθαις σχολάζοντας (1), καθαιρεῖσθαι φησι, εἰ μὴ παύσονται· τὸν δὲ ὑποδιάκονον, καὶ πάντα ἀπλῶς κληρικόν τοιοῦτόν τι ποιοῦντα, ὡσαύτως καὶ τοὺς λαϊκοὺς, ἀφορίζεσθαι, εἰ μὴ διορθωθῶσι μετὰ παραγγελίαν, νομίζω, ὅτι καὶ ἐνταῦθα μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν ἀφορισθήσεται ὁ ἐν καπηλείῳ εἰσερχόμενος κληρικός, καὶ μὴ ἀπεχόμενος τοῦ κακοῦ. Παρίσταται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ λέγειν τὸν κανόνα· Εἴ τις κληρικός ἐν καπηλείῳ φωραθῆν ἐσθίων, δηλονότι πολλάκις τῷ κακῷ χρησάμενος (2).

ΑΡΙΣΤ. Ὁ δίχα τῆς κατὰ τρίτον ἀνάγκης κληρικός εἰς καπηλεῖον ἐσθίων, ἀφοριστέος.

Ὁ παροδεύων κληρικός, εἰ δι' ἀνάγκην καταλύσει εἰς πανδοχεῖον, συγγνωστός· ὁ δὲ χωρὶς περιστάσεως εἰς καπηλεῖον ἐσθίων, ἀφοριστέος.

Κανὼν ΝΕ'.

Εἴ τις κληρικός ὑβρίσοι (3) τὸν ἐπίσκοπον (4), καθαιρεῖσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς (5).

Κανὼν ΝΓ'.

Εἴ τις κληρικός ὑβρίσοι (6) πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, εἰς τύπον ὄντες τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κεφαλὴ τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος λογιζόμενοι, καὶ πλείονος τιμῆς εἰσιν ἄξιοι· διὸ καὶ ὁ ἐνυβρίσας αὐτοῖς, καθαιρεῖται. Οἱ δὲ πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι, χειρῶν σώζοντες τύπον, ὡς δι' αὐτῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις ἐνεργαῦντος τοῦ ἐπισκόπου, τιμᾶσθαι μὲν κακεῖνοι ἄξιοι, οὐχ ὡς ὁ ἐπίσκοπος δέ· οὐ γὰρ ὁμοίως τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν χειρῶν ἐπι-

(1) σχολάζοντα 'Ε. Βευερ. — (2) τῷ κακῷ χρησάμενος πολλάκις Βευερ. — (3) ὑβρίζει X. Τρ. Βρ. — (4) εἴρηται ἐλλαχόθι, ἀδίκως Ἄρθ. — (5) Δευτερ. ΚΒ', 28. παραβ. καὶ Πράξ. Ἀποστ. ΚΓ', 5. — (6) ὑβρίζει Βρ.

μελητέον· διὸ καὶ (1) ὁ ὑβρίσας αὐτοὺς, ἤττον κολάζεται, μόνον ἀφοριζόμενος.

ΒΛΑΣ. Οἱ διττοὶ κανόνες οὗτοι ὁ νε'. καὶ ὁ νς'. κολάζουσι τοὺς ὑβριστὰς κληρικούς· ἀλλ' ὁ μὲν νε'. καθαιρεῖσθαι φησι τὸν κληρικόν, τὸν ὑβρίσαντα τὸν ἐπίσκοπον· ὁ δὲ νς'. ἀφορίζεσθαι διορίζεται τὸν ὑβρίσαντα κληρικόν, πρεσβύτερον, ἢ διάκονον· πάντως, διὰ τὸ τιμὴν πλείονα χρεωσθεῖσθαι τῷ ἐπισκόπῳ. Καὶ (2) οἱ μὲν κανόνες οὕτω δαιροῦσι τὴν τιμωρίαν τῶν ὑβριστῶν κληρικῶν· ὁ δὲ πολιτικός νόμος πάντα ὑβριστὴν ἀτιμοῦσθαι διορίζεται, σὺν τῷ δίδόναι (3) καὶ χρηματικὴν ποινὴν· νομίζω οὖν ὅτι τῇ ἀτιμίᾳ ἐπακολουθεῖ καὶ καθάρσεις.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν νε'. Ὑβρίζων ἐπίσκοπον κληρικός, καθαιρεῖται·

Κανὼν νς'. Πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀφορίζεται.

Κ α ν ὶ ν Ν Ζ'.

Εἴ τις κληρικός (4) χωλόν, ἢ κωφόν, ἢ τυφλόν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάσει (5), ἀφοριζέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς μέλη τινὰ πεπηρωμένους ἐλεεῖσθαι προσήκει, καὶ ὡς δυνατόν ἀντιλαμβάνεσθαι τούτων, καὶ χειραγωγεῖν, ἀλλ' οὐχὶ διαπαίζειν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ χλευάζειν· εἰ δὲ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας λαϊκοὺς ὁ κανὼν ἀφορισμῷ ὑποβάλλει, τί ἂν τις λογίσαιτο περὶ κληρικῶν, οὓς, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὑπόδειγμα πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ παροξυσμὸν πρὸς χρηστότητα τῇ λαῷ προκεῖσθαι χρεῶν;

ΒΛΑΣ. Καὶ τοὺς κληρικούς, καὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀφορίζει ὁ κανὼν, μὴ ἐλεοῦντας τοὺς ὅπωςδ' ἴποτε πεπηρωμένους τὸ σῶμα, ἀλλὰ παίζοντας (6) αὐτούς. Οἱ πλείους δὲ τὰ τοιαῦτα πρόφασιν ἔχουσι γέλωτος, τοῖς τοῦ Θεοῦ κρίμασιν ἀντιπράττοντες.

ΑΡΙΣΤ. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τυφλόν, καὶ κωφόν, καὶ χωλόν χλευάζων.

(1) δ, καὶ, οὐχ εὔρηται παρὰ Βευερ. — (2) ὁ, καὶ, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (3) εἰδέναι X. Γρ. — (4) οὐ κεῖται τὸ, κληρικός παρὰ Βρ. καὶ Κ. — (5) χλευάζει Βρ. — (6) παίσοντας F. Βευερ.

Ὁ ἐμπαίζων τυφλόν, καὶ κωφόν, ἢ χωλόν, ἢ ἄλλως τὸ σῶμα πεπηρωμένον, ἀφορίζεται, ὡς τὸν πλάσαντα τούτους ἐπιμεμφομένος.

Κανὼν ΝΗ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου, ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ (1) καὶ ῥαθυμίᾳ, καθαιρέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Χρέος ἐστὶν ἀπαραίτητον παντὶ ἐπισκόπῳ διδάσκειν τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν τὰ εὐσεβῆ δόγματα, καὶ πρὸς ὀρθοδοξίαν ῥυθμίζειν, καὶ βίον σεμνόν. φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου (2) πρὸς τοὺς τῶν λαῶν πρεσβυτάς· Εἰ μὴ διαστείλῃ, μηδὲ λαλήσης, ἀποθάνειται ὁ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητηθήσεται (3). Ὁ γοῦν τῆς διδασκαλίας ἀμελῶν ἐπίσκοπος ἀφορίζεται· εἰ δὲ μηδ' οὕτω τῆς ἀμελείας ἀφίσταται, καὶ καθαιρεῖται· ὁμοίως καὶ οἱ πρεσβύτεροι διδακτικούς γὰρ εἶναι καὶ τούτους ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν. Καὶ ὁ μέγας δὲ Παῦλος διδακτικὸν καὶ νηφάλιον εἶναι διατάττεται τὸν ἐπίσκοπον (νήφοντα, δηλαδή, καὶ ἐγρηγορότα), ἀλλὰ μὴ ἀνειμένον, καὶ ἀμελῆ· καὶ τὸ ὄνομα δὲ τοῦ ἐπισκόπου εἰς νῆψιν αὐτὸν διεγείρει σκοπὸς γὰρ ὠνόμασαι· τὸν δὲ σκοπὸν ἐγρηγορέναι δεῖ, ἀλλ' οὐ ῥαθυμεῖν. Διὰ τοῦτο ταῖς ἐπισκόποις ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ καθέδρα ἐφ' ὕψους ἰδρυταί, δηλοῦντος τοῦ πράγματος, οἷον εἶναι τοῦτον, καὶ (4) ὅτι δεῖ τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν ὄραν ἀφ' ὕψους, καὶ ἐπισκοπεῖν ἀκριβέστερον· καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνεστάναι ἐκεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ συγκαθῆσθαι ἐτάχθησαν, ἵνα καὶ οὗτοι διὰ τῆς ἀφ' ὕψους καθέδρας ἐνάγωνται εἰς τὸ ἐφορᾶν τὸν λαόν, καὶ καταρτίζειν αὐτὸν, ὡσπερ σύμπανοι δοθέντες τῷ ἐπισκόπῳ· καὶ ὁ τῆς ἐν τῷ Τραύλλῳ συνόδου 10'. κανὼν, Δεῖ, φησὶ, τοὺς πρεσβυτάς ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ταῖς κυριακαῖς, πάντα τὸν κλήρον, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν.

(1) τὸ, ἀμελείᾳ καὶ, οὐ καίται ἐν Χ. Γρ. Κ. Βρ. Σ. Ρ. — (2) Ἰεζεκ. Γ'. 18. — (3) Χ. Γρ. Κ. — ἀπαιτηθήσεται Βενετ. — (4) τὸ, οἷον εἶναι τοῦτον, καὶ, οὐ καίται ἐν Χ. Γρ. Κ.

ΒΑΣ. Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα διδασκαλικὸν ἐστὶ· καὶ πᾶς ἐπίσκοπος ὀφείλει διδάσκειν τὸν λαὸν τὰ εὐσεβῆ δόγματα, καὶ τὴν τῶν ὀρθοδόξων κατὰστασιν. Σκοπὸς γὰρ τίθεται, χάριν τοῦ ἐπισκοπεῖν τὰ ὑπὸ τὸν λαὸν αὐτοῦ· κἀντεῦθεν καὶ ἐπίσκοπος κέκληται. Καὶ οἱ πρεσβύτεροι δὲ τοιοῦτοι ὀφείλουσιν εἶναι· ὅτι καὶ πλησίον τῶν ἐπισκόπων ἐν ταῖς ἀνωτέραις (1) καθέδραις κάθηνται. Ὁ γοῦν μὴ ποιῶν οὕτως ἐπίσκοπος, καὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἀμελῶς διακείμενος, ἀφορίζεται· ἐπιμένιον δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ, καὶ καθαιρεῖται· οἱ πρεσβύτεροι γὰρ καὶ κατὰ προτροπὴν ἐπισκοπικὴν, καὶ οὐκ οἴκοθεν διδάσκουσι (2).

ΑΡΙΣΤ. Τὴν εὐσέβειαν μὴ διδάσκων ἐπίσκοπος, ἀφορίζεται· καθαιρεῖται δὲ, μένων ἀδίδακτος.

Διδάσκειν δεῖ τὸν ἐπίσκοπον τῷ κλήρῳ, καὶ τῷ λαῷ τὴν εὐσέβειαν· ὁ δὲ καταρῥαθυμῶν τῆς διδασκαλίας ταύτης, ἀφορίζεται· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν πρὸς τοῦτο οὐ διεγείρεται, καὶ καθαιρεῖται.

Κ α ν ὶ ν Ν Θ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος (3), τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγοῖ τὰ δέοντα, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρέσθω, ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

—

ΖΩΝΑΡ. Τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἢ γραφὴ πτωχικὰ ὀνομάζει· καὶ δεῖ ταῦτα διαδίδοσθαι τοῖς πτωχοῖς. Εἰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἐνδεέσιν ἐπαρκεῖν οἱ τῶν ἐκκλησιῶν προστώτες ὀφείλουσιν, ὡς ἐνὸν, πῶσω μᾶλλον τοῖς ὑπ' αὐτοῦς τεταγμένοις κληρικοῖς πενομένοις; Καὶ ὁ μὴ τοῦτο ποιῶν, ἀφορίζεται· μένων δὲ ἀδιόρθωτος, καὶ καθαιρεῖται· ὅτι ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, γέγονε τοῦ ἀδελφοῦ φονευτῆς· ὁ γὰρ μὴ εὐπορῶν τῶν συστατικῶν τῆς ζωῆς θανεῖται, ὁ δὲ εὐπορῶν, καὶ μὴ τούτου κηδόμενος, πάντως φονεὺς πέφυκε (4)· τί γὰρ, εἰ μὴ ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ἄλλοθεν αὐτῷ τῆς θείας προνοίας χορηγησάσης τὰ ζωαρχῆ;

(1) X. Γρ. — ἀνωτέρω Βευερ. I. — (2) Τὰ ἀπὸ τοῦ, οἱ πρεσβύτεροι οὐχ εἴρηται ἐν X. Γρ. οὐδὲ παρ' E. — (3) X. Γρ. E. K. Βρ. II. — ἢ διάκονος Βευερ. — (4) ὁ δὲ εὐπορῶν . . . πέφυκεν, οὐχ εἴρηται παρὰ X. οὐδ' ἐν X. Γρ.

ΒΛΑΣ. Ἰμάρθμεν, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει μετὰ τὴν ἀναγκαιάν αὐτοῦ δαπάνην, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν κληρικῶν συνήθη οἰκονομίαν, τὰ περιττεύοντα ἐκ τῶν εἰσόδων τῆς ἐκκλησίας, διαδιδόναι πρὸς πένητας· πτωχικὰ γὰρ καλοῦνται· ἀρτίως δὲ διορίζεται ὁ κανὼν φροντίζειν τοὺς ἐπισκόπους, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, τοῦ ἐπιχορηγεῖν τοῖς ἐνδεέσι κληρικοῖς τὰ χρειώδη, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας οὕτως, ἀφορίζει· ἐπιμένοντας, δὲ καθαιρεῖ, ὡς αἰτίους γενομένους τοῦ θανάτου τῶν ἀδελφῶν. Μὴ εἴπης δὲ, τίνος χάριν τοὺς πρεσβυτέρους ὁ κανὼν κολάζει τὰ οἰκεῖα πράγματα μὴ διανέμοντας πρὸς ἐνδεεῖς κληρικούς. Θεμάτισον γὰρ ἐγκρατῆ τὸν πρεσβύτερον εἶναι πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν, τυχὸν χωρεπίσκοπον προβληθέντα, ἢ πρωτοπαπᾶν, κἀντεῦθεν εὐπορήσαντα, καὶ ἀνάγκην ἔχοντα τοὺς πενομένους χειραγωγεῖν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοὺς πένητας κληρικούς· εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἴπης, οὐ συνορῶ ποῖω τρόπῳ ἀφορισθήσεται, ἢ καθαιρεθήσεται πρεσβύτερος, μὴ διδοὺς οἴκοθεν τὰ χρειώδη τῷ πενομένῳ συγκληρικῷ αὐτοῦ. Τὸ δὲ φονεῦσαι τὸν ἀδελφόν, μὴ εἴπης καὶ εἰς ἔργον ἔλθειν· κἀν γὰρ μὴ ἀπέθανε, γέγονε τοῦτο, ἥσον ἐπὶ τῆ τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου προθέσει.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπιδεῖ κληρικὸν οὐκ εὐεργετῶν ἱερεὺς; ἀφορίζεται· καθαιρεῖται δὲ, μένων ἀνίλεως. Σαφῆς.

Κανὼν Ξ'.

Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία, ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει, ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ, καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Πολλὰ βιβλία παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐνοθεύθησαν εἰς βλάβην τῶν ἀπλουστέρων· ὡσπερ καὶ αἱ διὰ τοῦ ἀγίου Κλήμεντος γραφεῖσαι τοῖς ἐπισκόποις ἀποστολικαὶ Διαταγαί, αἱ διὰ τοῦτο καὶ συνοδικῶς ἀπεβλήθησαν. Τινὰ δὲ καὶ διόλου παρ' ἐκείνων συντέθενται, ψευδεῖς ἐπιγραφὰς ἔχοντα, ὡς παρὰ πατέρων ἁγίων συγγεγραμμένα(1)· τὰ δὲ, καὶ ἀπόκρυφα καλούμενα· ταῦτα

(1) X. Τρ. Ε. — συγγεγραφότα Βενερ. — X. Τρ. Κ.

τοίνυν ἀπόβλητα εἶναι κελεύει ὁ κανὼν, καὶ εἰς ἀνάγνωσιν μὴ προτίθεσθαι. Εἰ δέ τις δημοσίᾳ ταῦτα προάγει (1), καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκειν πειρᾶται, τοῦτον ἱερομένον ὄντα, καθαιρέσεως ἀξιοῖ. Τὰ δὲ ἀναγινώσκεσθαι ὀφείλοντα βιβλία τῆς τε Παλαιᾶς, καὶ τῆς Νέας Γραφῆς ἀπηριθμηται ἀκριβῶς, πρότερον μὲν ἐν τῷ τελευταίῳ κανόνι τῶν ἀποστολικῶν τούτων διατάξεων· εἶτα καὶ τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, καὶ τῷ μεγάλῳ καὶ σοφωτάτῳ πατρὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ τῷ ἁγίῳ Ἀμφιλοχίῳ, καὶ ἀμφοτέροις τούτοις ἐμμέτρως, καὶ τῇ ἐν Καρθαγένῃ συνόδῳ. Ἡ δὲ λεγομένη ἕκτη σύνοδος, ἢ ἐν τῷ Τρούλλῳ ἐν τῷ ξγ'. κανόνι αὐτῆς, καὶ τοῦτό φησι· Τὰ ψευδῶς ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἑρῶν συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, ὡς ἂν τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀτιμάζοιεν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἐνάγοιεν τοὺς ἀκούοντας, μὴ δημοσιεύεσθωσαν, ἀλλὰ πυρὶ παραδιδόσθωσαν· τοὺς δὲ παραδεχομένους, ἢ ὡς ἀληθεῖς τούτοις προσέχοντας (2), ἀναθεματίζομεν.

ΒΛΑΣ. Ἀκολούθως τῷ παρόντι ἀποστολικῷ κανόνι καὶ ἕτεροι κανόνες διορίζονται μὴ ἀναγινώσκεσθαι τὰ τῶν ἀσεβῶν βιβλία, ἀλλὰ πυρὶ παραδίδοσθαι. Καὶ ζήτησι τίτ. ιβ'. τοῦ παρόντος συντάγματος, κεφάλαιον γ'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ἐπεὶ δέ τινες ἐνόθευσαν εὐσεβῆ συγγράμματα, ἢ καὶ ὀρθοδόξων ὀνόματα ἐν ὕφει ἑτεροδόξῳ τεθείκασιν, ὡς ὁ αἰρετικὸς ἐκεῖνος Πάμφιλος ἐποίησε, θεολογικὰ ἔπη χρυσᾶ, τὰς αἰρετικῆς φληναφείας τοῦ Χρυσομάλλου κατονομάσας, καὶ οὕτω τοὺς ἀπλουστέρους πλανήσας, διορίζεται ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι τὸν τοιαῦτα τελούντα ἱερομένον ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ. Ζήτησι καὶ τὸν τελευταῖον ἀποστολικὸν κανόνα, τοὺς ἠρωϊκοὺς στίχους τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου κανόνα ξγ'. καὶ κβθης ποῖα βιβλία ὀφείλουσιν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἀναγινώσκεσθαι (3).

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἀσεβοῦς βιβλὸν ἐκκλησιάζων, καθαιρεῖται.

(1) προσάγει Βενερ. — (2) Χ. Τρ. Κ. — προσανέχοντας Βενερ. — (3) Χ. Τρ. Ε. — παρὰ δὲ Βενερ. ἀναγινώσκειται ἐν τέλει τῆς παρούσης ἐρμηνείας, ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος.

Ὁ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκων τὰ τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια, καθαιρεῖσθω.

Κανὼν ΞΑ'.

Εἰ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ, πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθεῖη, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω (1).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ἄλους ἐπὶ μοιχείᾳ, ἢ πορνείᾳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀτοπήματι, οὐ μόνον ἱερωσύνης κωλύεται, ἀλλ' οὐδὲ εἰς κλῆρον ὅλως προάγεται. Εἰς κατηγορίαν δὲ ἐπισκόπων, καὶ κληρικῶν, οὔτε αἰρετικοὶ (2) οἰοιδήτινες δεκτοὶ ἔσονται, οὔτε μὴν σχισματικοὶ παρασυνάγοντες (3), οὔτε οἱ διὰ αἰτιήματα ἀπόβλητοι γεγονότες τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀκοινωνηταί, εἰ μὴ πρότερον τὰς αἰτίας τὰς κατ' αὐτῶν ἀποτρίψονται, καὶ κληρικοὶ ᾧσι, καὶ λαϊκοί· ἀλλ' οὐδὲ οἱ ὑπὸ κατηγορίαν ὄντες, πρὶν ἂν ἀθῶοι τῶν ἐγκλημάτων φανῶσι, κατὰ τὸν ἕκτον κανόνα τῆς δευτέρας οἰκουμένης συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΒΛΑΣ. Ὁ ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ μοιχείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀπηγορευμένη πράξει κατηγορηθεὶς, καὶ ἐλεγχθεὶς, ἤτοι καταδικασθεὶς, κληρικὸς οὐ γίνεται· καὶ σημείωσαι τοῦτο διὰ τοὺς λέγοντας ἀπὸ μόνου τοῦ κατηγορηθῆναι τὴν τῶν κατηγορηθέντων ἐμποδίζεσθαι χειροτονίαν. Ἰδοὺ γάρ φησιν ὁ κανὼν, ὅτι οἱ ἐλεγχθέντες οὐ κληρωθήσονται· οὐ μὴν οἱ μόνον κατηγορηθέντες.

ΑΡΙΣΤ. Πιστὸς ἐλεγχθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ, ἢ πορνείᾳ, ἢ ἄλλοις ἐγκλήμασι, ἀκληρος.

Ὁ κατηγορηθεὶς πιστὸς ἐπὶ μοιχείᾳ, πορνείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀπηγορευμένη πράξει, καὶ ἐλεγχθεὶς, εἰς κλῆρον οὐ παραδέχεται. Εἰ δὲ ἀπιστος ᾧ τις, καὶ ἀμαρτήσας τι τῶν ἀπηριθμημένων, εἶτα βαπτισθῆ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα διατηρήσῃ τὸν βίον αὐτοῦ ἀνεπίληπτον, ἀκωλύτως καὶ εἰς κλῆρον προάγεται.

(1) Χ. Τρ. Π. — μὴ προαγέσθω Βενερ. μὴ ἀγέσθω Βρ. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. — κληρικοὶ Κ. — (3) Βενερ. — σχισματικοί, καὶ παρασυνάγοντες Χ. Τρ. Κ.

Κανὼν ΞΒ'.

Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνου, ἢ αἰρετικοῦ, ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ (1) τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω· μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς διὰ φόβον κολάσεως ἀρνησαμένους τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβλήτους ὁ κανὼν οὗτος πάντα τῆς ἐκκλησίας ποιεῖται. Τοὺς δὲ τὸ τοῦ κληρικοῦ ὄνομα ἀπαρνησαμένους, καθαιρεῖσθαι κελεύει, μετανοοῦντας δὲ, ὡς λαϊκοὺς δέχεσθαι. Ἡ δὲ ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος τοὺς μετ' ἀληθείας, ἀλλ' οὐ μετ' ἐπιτηδεύσεως, καὶ κατασκευῆς ὑποκριθέντας φοβηθῆναι τὰς βασάνους, καὶ θύσαντας, πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, τῆς τιμῆς μὲν μετέχειν καὶ τῆς καθέδρας ἕρριζει, ἐνεργεῖν δὲ τι ἱερατικόν, οὐ παραχωρεῖ.

ΒΑΛΣ. Εἰ καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος συγγνώμης ἀξιοῖ τὸν διὰ φόβον, ἢ βίαν, καταθέμενον ποιῆσαι τὰδε τι, ἀλλ' ὁ τῆς ἐκκλησίας νόμος, ὁμολογητὰς τῆς πίστεως θέλει, πάντας εἶναι τοὺς ὀρθοδόξους. Ὁ γοῦν διὰ φόβον κολάσεως ἀρνησάμενος (2) κληρικὸς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον καθαιρεθήσεται, ἀλλὰ καὶ, ὡς σεσηπὸς μέλος, ἐκ τοῦ καλοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος ἐκκοπήσεται. Εἰ δὲ ἀρνήσεται κληρικὸς εἶναι, καθαιρεθήσεται· πλὴν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις ὁ μετανοήσας καθαρῶς, δεχθήσεται ὡς λαϊκός. Σημειῶσαι δὲ ἀπὸ τούτου, ὅτι οἱ σφραγίδα (3) ἐπικουρίδος λαβόντες, κἀντεῦθεν εἰς τὸ τάγμα (4) τῶν ἀναγνωστῶν καταστάντες, ἐὰν ῥίψωσι τὰ ἱερά ἄμφια, καὶ κατὰ λαϊκοὺς ἀναστραφῶσιν, οὐ δύνανται ὡς ἀναγνώσται ἐνεργεῖν τὰ ὀτιοῦν, ἐὰν πάλιν μετασχηματισθῶσι κατὰ κληρικοὺς, ἢ καὶ μοναχοὶ γένωνται, ἀλλὰ λαϊκῶν ἀνύσουσι διαγωγὴν. Εἰ γὰρ ὁ κατὰ φόβον ἀρνησάμενος τὴν κλήρωσιν αὐτοῦ καθαιρεῖται, καὶ ὡς λαϊκὸς μόνον δέχεται μετὰ ἐπίγνωσιν, πολλῶ μᾶλλον ὁ ἐκοντὶ τὴν τοιαύτην ἀρνήσιν πεποιηκώς, καὶ παίξας τὸ ἅγιον σχῆμα, οὐκ ἀξιωθήσεται τῆς προτέρας κληρώσεως.

(1) καὶ τὸ ὄνομα Βρ. — (2) εἰ γοῦν διὰ φόβον κολάσεως ἀρνήσεται τις κληρικὸς Χ. Γρ. — (3) σφραγίδα Χ. Γρ. — (4) καὶ εἰς τὰ πράγματα Χ. Γρ.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἀρνησίχριστος, καὶ ἀπόβλητος· ὁ δὲ τὸν κληρὸν ἀθετήσας, ἐπιστρέφων, κατὰ λαϊκὸν προσιτός.

Ὁ διὰ φόβον ἀνθρώπινον τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος, ἀπόβλητος· ὁ δὲ μὴ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ ἀρνησάμενος, κληρικὸς ὢν, καθαιρεῖται· μετανοῶν δὲ, ὡς λαϊκὸς παραδέχεται.

Κανὼν ΞΓ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἄλλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, φάγη κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρεῖσθω· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπέπειν (1)· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦτο καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Γενέσεως ἀπηγόρευται· ὁ γὰρ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τὸν κατακλυσμὸν πάντα ἐσθίειν ὡς λάχανα ἐπιτρέψας, ἐπέγαγε· Πλὴν κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε· οἷά εἰσι τὰ παρά τινων ἐσθιόμενα πνικτά. Τοῖς γὰρ ζώοις ἀντὶ ψυχῆς, τὸ αἷμά ἐστίν· ἀλλ' οὐδὲ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον ἐσθίειν ἔξεστιν.

ΒΑΛΣ. Τὸ, οὐ φάγη (2) κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Γενέσεως νενομισθῆναι. Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ πνικτά· ἀλλ' οὐδὲ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον ἐσθίειν ἔξεστιν· ὁ δὲ παρά ταῦτα ποιῶν, εἰ μὲν ἐστὶ κληρικὸς, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζέσθω. Τὰ δὲ ὑπὸ ἀρνέων θηρευτικῶν (3), ἢ κυνῶν, ἢ παρδάλειων θηρεύμενα καὶ πνιγόμενα, πῶς παρά τινων ἐσθιόνται, ἀγνοῶ. Σημειῶσαι οὖν τὸν κανόνα, διὰ τοὺς λατίνους τοὺς (4) τὰ πνικτά ἀδιαφόρως ἐσθιόντας.

ΑΡΙΣΤ. Γευόμενος θύτης πνικτοῦ, ἢ θηριαλώτου, ἢ θνησιμαίου, καθαιρεῖται· ὁ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεται.

Κανὼν ΞΔ'.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκός, εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰου-

(1) Γεν. θ', 4. Πράξ. ΙΕ', 29. — (2) τὸ, οὐ φάγετε Χ. Γρ. — (3) Χ. Γρ. — θηρευτῶν Βιευρ. — (4) τὸ, τοὺς, οὐχ εἴρηται παρὰ Βιευρ. — διὰ τοὺς λατίνους ἀδιαφόρως τὰ πνικτά ἐσθιόντας Β.

δαίων, ἢ αἰρετικῶν, προσεύξασθαι (1), καὶ καθαιρεῖσθω, καὶ ἀφορίζεσθω (2).

ΖΩΝΑΡ. Μέγα ἀμάρτημα ὁ κανὼν ἡγεῖται, τὸ Χριστιανὸν εἰς Ἰουδαίων συναγωγὴν, ἢ αἰρετικῶν, χάριν προσευχῆς, εἰσιέναι. Τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς βελίαν; ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον; Ἢ μὲν (3) γὰρ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῇ, οὐδ' αὐτοῖς ἐκείνοις εἰς θυσίαν ἀρκοῦσά ἐστιν· ἀπηγόρευται γὰρ αὐτοῖς ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ. θυσίαν προσάγειν· εἰ δ' ἐκεῖνοι εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰσιόντες παρανομοῦσι, πολλῶ πλέον Χριστιανὸς τοῖς τοῦ Χριστοῦ (4) ἀναιρέταις συνευχόμενος, κριθεῖν παρανομῶν; Ἢ δὲ τῶν αἰρετικῶν σύναξις ἐναντία τοῖς ὀρθοδόξοις πρεσβυτέρων, κἀκεῖνη ὀρθοδόξοις οὐ τιμητέα (5), μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀποβλητέα. Τινὲς μὲν οὖν ὡς μεγάλα ἀμαρτάνοντας, τοὺς εἰσιόντας εἰς τὰς τοιαύτας συναγωγὰς δι' εὐχὴν, διπλῆ, φασί, τιμωρίαν τὸν κανόνα τοῦτον ὑπάγειν, καθαιρέσει, δηλαδὴ, καὶ ἀφορισμῶ. Ἄλλοι δὲ μερίζειν λέγουσι τὸν κανόνα τὰς τιμωρίας πρὸς κληρικούς τε, καὶ λαϊκούς· καὶ τὴν μὲν καθαιρέσειν κατὰ τῶν ἱερωμένων ψηφίζεσθαι, κατὰ δὲ γε τῶν λαϊκῶν, τὸν ἀφορισμόν. Καὶ ὁ χρυσοῦς δὲ τὴν γλωτταν Ἰωάννης, ἐν τοῖς κατὰ Ἰουδαίων λόγοις πάνυ καθάπτεται τῶν Ἀντιοχείων, ὡς συνεορταζόντων τοῖς Ἰουδαίοις. Ὁ δὲ ια'. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου κανῶν, πᾶσιν ἀπαγορεύει τὸ ἐσθίειν τὰ παρὰ Ἰουδαίοις ἄζυμα, καὶ τὸ τούτοις προσοικειοῦσθαι, ἢ ἐν νόσοις αὐτοῦς προσκαλεῖσθαι, καὶ ἰατρίας παρ' αὐτῶν λαμβάνειν, ἢ συλλοῦεσθαι αὐτοῖς· καὶ τοὺς μὴ φυλάσσοντας τὸν κανόνα ἱερωμένους μὲν, καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει.

ΒΛΑΣ. Ἐν μὲν τῷ με'. ἀποστολικῷ κανόνι ἡρμηνεύθη παρ' ἡμῶν, ὅπως νοεῖται τὸ συνεύξασθαι μετὰ αἰρετικῶν. Ἐνταῦθα δὲ διορίζεται ὁ κανὼν, τὸν ἐπὶ συναγωγῇ Ἰουδαίων, ἢ αἰρετικῶν, προσευξάμενον, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι· οὕτω γὰρ δικαιρετέον τὰ τῆς κολάσεως, ὅτι μὴδὲ πέ-

(1) συνεύξασθαι Βρ. — (2) Ὁ κανὼν οὗτος ἐν Πηδ. φέρει ἀρ. ξί. ὁ δὲ ἐνταῦθα ἐστ'. ἐστὶν ξδ'. ἐν Πηδ. — (3) Χ. Τρ. Κ. — (4) τοῦ Κυρίου Χ. Τρ. — (5) Χ. Τρ. Κ. — οὐ τιμητέα ὀρθοδόξοις Βευερ.

φυκε καθαιρεῖσθαι τὸν λαϊκόν· εἰ δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι εἴπης τὸν τοιαῦτα ποιῶντα κληρικόν, οὐχ ἀμάρτης τοῦ δέοντος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ια'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, διοριζόμενον πόρρω ἀπέχειν τῶν Ἰουδαίων πάντας τοὺς χριστωνύμους, ἱερωμένους δηλαδὴ καὶ λαϊκοὺς, καὶ μὴδὲ μέχρι ἰατρίας, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, τούτοις συγκοινωνεῖν· ἢ μὴν, τοὺς μὲν καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ ἀφορίζεσθαι.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ Ἰουδαίος συνευχόμενος, ἀφορίζεται.

Ὁ εἰσελθὼν εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ αἰρετικῶν, καὶ προσευξάμενος μετ' αὐτῶν, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστὶ, καθαιρεῖται, ὡς φρονῶν τὰ τῶν Ἰουδαίων· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεται. Ὁ δὲ ἐν οἴκῳ συνευξάμενος μόνον αἰρετικοῖς ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἀφορίζεται κατὰ τὸν μέ. κανόνα.

Κ α ν ὼ ν ΞΕ'.

Εἴ τις κληρικὸς, ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ (1) ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κρούσματος ἀποκτείνῃ (2), καθαιρεῖσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ· ἐὰν δὲ λαϊκός ᾗ (3), ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦ Κυρίου τῷ τύπτοντι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφειν καὶ τὴν ἀριστερὰν κελεύοντος πᾶσι, καὶ μὴ ἀνταμύνεσθαι· ὁ ἐν μάχῃ πλήξας τινὰ κληρικὸς, ἐὰν ὁ πληγὴς ἀποθάνῃ, κἂν ἐκ μιᾶς πληγῆς, ὡς προπετῆς καθαιρεῖται· λαϊκός δὲ τοῦτο ποιήσας, ἀφορίζεται· μάχην δὲ φιλονεικίαν οἰητέον, ἀλλ' οὐχὶ πόλεμον (4).

ΒΛΑΣ. Οἱ τῆς ἱερᾶς ἀγιστείας διακονηταί, τοῦ θυμοῦ κρατεῖν ἐκελεύσθησαν, καθὼς δηλοῦται καὶ ἀπὸ τοῦ κζ'. ἀποστολικοῦ κανόνας. Ἐνταῦθα δὲ διορίζεται ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι τὸν ὑπὸ θυμοῦ νικηθέντα κληρικόν, καὶ διὰ πληγῆς φονεύσαντά τινα ἐν καιρῷ φιλονεικίας. Ὡς τινος δὲ εἰπόντος, μὴ ὀφείλειν τοῦτον καθαιρεῖσθαι, ἐὰν ἀπὸ κρούσματος ἐνὸς ἐτελεύτησεν ὁ δεξάμενος τὴν πληγὴν, διὰ τὸ μὴ ἐκούσιον εἶναι τάχα

(1) Π. Βρ. — ὁ καὶ οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Σ. Ρ. Κ. — ἀποκτείνας Π. Ε. — (3) Π. Ε. Μάνφ. ἐν περισελ. — εἴη Βρ. Χ. Τρ. — εἰ δὲ λαϊκός Βευερ. — (4) Χ. Τρ. Κ. — ἀλλ' οὐχὶ πλῆρον Βευερ.

τὸν φόνον, ἐπάγει ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι καὶ τὸν διὰ μιᾶς πληγῆς φονεύσαντα. Διάφοροι δὲ κανόνες τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τὸν ὅπωςδῆποτε φονεύσαντα κληρικὸν καθαιροῦσιν. Ἀνάγνωθι καὶ βιβλ. ξ'. τίτλ. λθ'. κεφ. α'. Θέμα γ'. καὶ κεφ. ε'. θέμα β'. καὶ κεφ. κς'. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος· ἐκεῖ γὰρ κατεστρώθησαν οἱ βραβεύτες νόμοι. Ἰσαύτως ἀνάγνωθι καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου κανὼνα ἡ. α'. μγ'. νδ'. νε. νς'. νζ'. καὶ πρόσχεσ τούτοις μάλλον ὅσον τὰ εἰς ψυχὴν· τὰ γὰρ ψυχικὰ τραύματα πλέον δέονται θεραπείας ἐκκλησιαστικῆς, ἢ πολιτικῆς.

ΑΡΙΣΤ. Φονεὺς κληρικὸς καθαιρεῖται· λαϊκὸς, ἀφορίζεται.

Κανὼν ΕΞ'.

Εἴ τις κληρικὸς εὐρεθῆ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, (πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου), καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Καλὸν μὲν ἡ νηστεία· τὰ δὲ καλὰ καλῶς γινέσθω· εἰ δὲ τις θεσμοὺς ἀποστολικούς, ἢ πατέρων ἁγίων παραβαίνων, νηστεύει, ἀκούσεται, ὅτι οὐ καλὸν τὸ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται. Τοῦ κανόνος τοίνυν ἐν σαββάτῳ, καὶ Κυριακῇ μὴ νηστεύειν θεσπίζοντος, ὁ μὲν κληρικὸς νηστεύων, ὑπὸ καθάρσει γίνεται, ὑπὸ ἀφορισμῶν δὲ ὁ λαϊκός· εἰ μὴ που δι' ὠρισμένων ἡμερῶν νηστεύοντός τινος, διὰ δέκα, τυχόν, ἢ ὀκτώ, δι' ἄσκησιν (ὡς ἤδη προεῖρηται), συνεισάγονται ταῖς ὠρισμέναις ἡμέραις καὶ σάββατα, καὶ Κυριακαί· ὃ καὶ πολλοὶ τῶν ἁγίων πατέρων πεποιηκότες εὐρίσκονται, καὶ μέχρι τεσσαρακοντάδος ἡμερῶν νηστεύοντες.

ΒΛΑΣ. Τὸ σάββατον οὐ νηστεύομεν, ἵνα μὴ δόξωμεν Ἰουδαίζοντες· τὴν Κυριακὴν πανηγυρίζομεν, διὰ τὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παγκόσμιον χαρὰν καὶ ἀνάστασιν· ὅτι (1) τὸ μὲν, δημιουργίας ἐστὶν ὑπόμνησις, ἡ δὲ, ἀναστάσεως, μάλλον δὲ ἀναπλάσεως. Κατὰ μόνον δὲ τὸ μέγα

σάββατον, καὶ ὃ τὸ Κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τάφῳ ἄπνουν ἐκεῖτο, νηστεύειν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν τὴν λέγουσαν· Ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσι, προσετάχθημεν. Ὁ γοῦν παρὰ ταῦτα ποιῶν, εἰ μὲν ἐστὶ κληρικὸς, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω. Ἰπέξελε μοι τοὺς θεοὺς πατέρας, τοὺς δι' ἄσκησιν ἐστὶν ὅτε νηστεύοντας, καὶ κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας· οὗτοι γὰρ οὐ κατακριθήσονται. Ζῆτει καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼνα να'. καὶ νγ'.

ΑΡΙΣΤ. Κυριακὴν, ἢ σάββατον, ὃ νηστεύων, πλὴν ἑνὸς, ἀποκλήρυκτος.

Καθαίρεται ὁ, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου, σάββατον ἕτερον, ἢ Κυριακὴν, νηστεύων· εἰ δὲ λαϊκὸς ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ἀφορίζεται.

Κανὼν ΕΖ'.

Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχοι, ἀφορίζεσθω· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἕτεραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν (1), ἢν καθηρετίσατο (2), κἂν πενιχρὰ τυγχάνη.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ παρθένον φθείρας βία, εἰ μὲν μεμνηστευμένην τινί, ὡς μοιχὸς τιμωρεῖται· εἰ δὲ ἀμνήστευτον, παρὰ μὲν τοῦ κανόνος ἔχειν αὐτήν, καὶ μὴ ἀποπέμπειν ὀρίζεται, κἂν πενιχρὰ εἴη, καὶ ἀναξία ἴσως ἐκείνου· παρὰ δὲ τοῦ πολιτικοῦ νόμου ἄλλως τιμωρεῖται.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν φησὶν ἀφορίζεσθαι τὸν βιασάμενον παρθένον, μὴ μεμνηστευθεῖσαν ἕτερω τινί, καὶ ἀναγκάζεσθαι ταύτη συνοικεῖν, κἂν πενιχρὰ ἐστὶ, κἂν ἀναξία τῷ γένει αὐτοῦ· καὶ μὴ ταύτης ἀποδιέσασθαι, καὶ λαμβάνειν ἕτεραν· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα ἐθέσπισεν· ὁ γὰρ μεμνηστευμένην βιασάμενος, ὡς μοιχὸς τιμωρεῖται· καὶ ζῆτει τὸν ιγ'. κανὼνα τῆς σ'. συνόδου. Περὶ δὲ τοῦ ἔχειν τὸν τὴν βίαν ποιήσαντα, τὴν βιασθεῖσαν, κἂν πενιχρὰ ἐστὶ, καὶ μὴ συνάπτεσθαι ἕτερα, ζητητέον. Ἴνα τί γὰρ

(1) X. Γρ. — καὶ ὅτι Βιευρ. — ἀπασα δὲ ἡ φράσις αὕτη εἰς τοῦ, ἀναπλάσεως, οὐχ εὔρηται παρὰ ἕ.

(1) τὸ, κατέχειν οὐχ εὔρηται παρὰ Βρ. — (2) ἡρετίσατο X. Γρ. Βιευρ. Μάνσ. ἐν περιστλ. Βρ. — καὶ ἡρετίσατο Σ. Π. Ἀρδ.

ἐξεχωρήθη ὁ τὴν βίαν πλημμελήσας (1), καὶ ἐφεξῆς ἔχειν τὴν βιασθεῖσαν, καὶ μὴ λαμβάνειν ἑτέραν, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου λέγοντος ἐν βιβλ. ξ'. τίτ. λζ'. κεφ. πα'. Ὁ βιαζόμενος κόρη, καὶ φθείρων αὐτήν, ῥινοκοπείσθω, διδούς αὐτῇ καὶ τὸ τρίτον τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· ἔοικε τοίνυν, ὡς ἀκολουθῶς τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τοῦ λζ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου, τῷ διοριζομένῳ, ἀναγκάζεσθαι τὸν μετὰ σώφρονος γυναικὸς παλλακευόμενον, καὶ εἰς γάμου κοινωνίαν λαμβάνειν αὐτήν, καὶ τὸν παρόντα κανόνα νοεῖσθαι· καὶ διὰ μὲν τὴν βίαν, ἀφορίζεσθαι τὴν ταύτην πλημμελήσαντα· διὰ δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς παρθένου, ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν νομίμως ταύτη συνάπτεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τοῦ παρόντος συντάγματος τίτ. θ'. κεφ. λ'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· καὶ βιβλίου τῶν βασιλικῶν ξ'. τίτλον νη'. κεφ. γ'. λέγον· Μὴ γαμείσθω ἡ ἀρπαγεῖσα τῷ ἀρπάζοντι αὐτήν· ἀλλὰ καὶ εἰ συναινέσουσι τῷ τοιούτῳ συνοικεσίῳ οἱ γονεῖς αὐτῆς, περιορίζονται· καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι· ἄλλως γὰρ κολάζεται ὁ ἀρπάσας κόρη, καὶ ἄλλως ὁ κατὰ βίαν φθείρας παρθένον· καὶ ἡ μὲν ἀρπαγὴ διὰ τὴν ἀναίδειαν τοῦ ἀρπάσαντος οὐ συγγινώσκεται, ἡ δὲ κατὰ βίαν γενομένη φθορὰ, ἐὰν ὑπὸ τῆς βιασθείσης καταδέχεται, συγγινώσκεται (2). Ὁ μὲν τοι παρθένη συναφθεῖς κατὰ γνώμην ἐκείνης, ἑτεροίως τιμωρεῖται· φησὶ γὰρ ὁ νόμος ἐν βιβλίῳ ξ'. τίτλῳ λζ'. κεφ. π'. Ὁ παρθένη κόρη μιγνύμενος, ἐκείνης μὲν προαιρέσει, ἀγνοούντων δὲ τῶν γονέων, τῆς πράξεως διαγινωσκομένης, εἰ μὲν θέλει αὐτὴν λαβεῖν εἰς γυναῖκα, καὶ συναινοῦσι καὶ οἱ γονεῖς, γινέσθω τὸ συνάλλαγμα· εἰ δὲ ἐν μέρος τῶν γονέων, τούτέστιν ἑκατέρου προσώπου οὐ θελήσει, εἰ μὲν εὐπόρος ἐστὶν ὁ φθορεὺς, τῇ φθορῇ κόρη διδότης χρυσοῦ λίτραν μίαν· εἰ δὲ ἐνδεέστερος εἴη, τὸ ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· εἰ δὲ παντελῶς εἴη ἀνεύπορος, τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος, ἐξοριζέσθω.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ βιασάμενος κόρη, ἀφορίζόμενος κατεχέτω, καὶ ἄπορον αὐτὴν ὑπάρχουσαν.

(1) ποιήσας X. Τρ. — (2) Ἄπασα ἢ φράσις ἀπὸ τοῦ, ἡ δὲ βίαν . . . συγγινώσκειται οὐχ εὐρηται ἐν X. Τρ.

Ὁ βιασάμενος παρθένον ἀμνήστευτον, καὶ συμφθαρεῖς αὐτῇ, ἀφορίζεσθω· μὴ ἐξέστω δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαβεῖν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν ἠρετίσατο, καὶ πενιχρὰ τυγχάνη. Ἡ δὲ ὀγδόη διάταξις, ἡ ἐν τῷ πά. κεφαλαίῳ τοῦ λζ'. τίτ. τοῦ ξ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν κειμένη, προστάττει τὸν τοιοῦτον ῥινοκοπείσθαι, καὶ τὸ τρίτον τῆς οὐσίας αὐτοῦ διδόναι τῇ παρ' αὐτοῦ βιασθείσῃ καὶ φθορεῖσῃ κόρῃ.

Κ α ν ὶ ν Ξ Η'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ ὁ χειροτονήσας· εἰ μή γε ἄρα συσταίῃ, ὅτι παρά αἰρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρά τῶν τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ δὲς τινα χειροτονηθῆναι, διαφόρως ἂν τις νοήσῃ. ἢ γὰρ ὡς τοῦ πρότερον αὐτὸν χειροτονήσαντος καταγινώσκων, δευτέραν χειροτονίαν ἐπιζητεῖ· ἢ ὡς παρά τοῦ δεύτερον αὐτὸν χειροτονήσαντος, πλείονά τινα χάριν τοῦ πνεύματος οἰόμενος δέξασθαι, καὶ ἀγιασθήσεσθαι, ὡς πιστὴν εἰς ἐκεῖνον ἔχων· ἢ ἀποστάς τῆς ἱερωσύνης τυχὸν, αὐθὺς ὡς ἐξ ἄλλης ἀρχῆς χειροτονεῖται, ἢ καὶ δι' ἑτέρας ἴσως αἰτίας· ὡς ἂν δὲ τοῦτο ποιήσῃ, καὶ ὁ δὲς χειροτονηθεῖς, καὶ ὁ χειροτονήσας αὐτὸν, καθαιρέσει ὑποκείνται· εἰ μὴ που ἡ προτέρα χειροτονία παρά αἰρετικῶν ἐγένετο· οὔτε γὰρ βάπτισμα αἰρετικῶν δύναται τινα ποιῆσαι Χριστιανὸν, οὔτε χειροτονία τούτων κληρικὸν ἐργάσαιτο ἂν. Τοὺς οὖν παρά τῶν αἰρετικῶν χειροτονηθέντας αὐθὺς χειροτονεῖσθαι, ἀκίνδυνον.

ΒΛΑΣ. Ὁ καθ' οἰονδήποτε τρόπον δὲς χειροτονηθεῖς ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἐν ἱερατικῷ ἀξιώματι, καθαιρεῖται, καὶ αὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν εἰδήσει τοῦτον χειροτονήσας. Βόλκασι γὰρ ἢ τῆς προτέρας χειροτονίας καταγινώσκων, ἢ μετὰ ἀπόστασιν τῆς προτέρας γίνεσθαι τὴν δευτέραν, ὅπερ τελεσθῆναι ἀδύνατον. Ὁ γὰρ ἄπαξ παραιτησάμενος τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χειροτονίας χάριν,

οὐκέτι δύναται ἱερατικόν τι ἐνεργῆσαι. Ὅτι δὲ ἡ χειροτονία καὶ τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, οὔτε κληρικούς, οὔτε πιστοὺς ποιεῖ, ὠρίσθη ἀκινδύνως χειροτονεῖσθαι, καὶ βαπτίζεσθαι, τοὺς παρὰ τῶν αἰρετικῶν χειροτονηθέντας, ἢ βαπτισθέντας, ὡς τῶν γενομένων παρὰ τούτων, ἀντὶ μηδὲ γενομένων λογιζομένων.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ δισχειροτόνητος, μετὰ τοῦ χειροτονοῦντος καθαιρεῖται· εἰ μὴ αἰρετικὴ χεὶρ ἢ προτέρα.

Ὁ δευτέραν χειροτονίαν δεξιόμενος ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ὡς δοκῶν τὴν πρώτην βδελύσσεσθαι, μετὰ τοῦ χειροτονοῦντος καθαιρεῖται, εἰ μὴ παρ' αἰρετικοῦ ἢ προτέρα γέγονε.

Κανὼν ἘΘ'.

Εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος (1), ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης, τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα (2) οὐ νηστεύει, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, καθαιρεῖσθω· ἐκτὸς εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἐκ παντὸς τρόπου ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ τοὺς πιστοὺς τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, καὶ τετράδα, καὶ παρασκευὴν ἐκάστης τῶν ἄλλων ἐβδομάδων ἐν νηστείᾳ διάγειν, εἰ μὴ τις διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν νηστεύειν οὐ δύναται. Ἡ γὰρ νηστεία διὰ ταπεινώσειν ἐπινενόηται τῆς σαρκός· εἰ δ' ἐκ νόσου, ἢ ἀσθενείας ἄλλης τινὸς καταπονοῖτο ἡ σὰρξ, ἢ ἐκ τῆς νηστείας ταπεινώσεις ἐκείνη οὐκ ἀναγκαία. Τοὺς δὲ μὴ τὸν κανόνα τοῦτον φυλάττοντας, ἱερωμένους μὲν, καθαιρεῖσθαι προστάττει ὁ κανὼν, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Σημειωτέον οὖν, ὅτι ἐν ἴσῃ τάξει τίθησιν ὁ κανὼν τὴν τε ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, καὶ τετράδα, καὶ παρασκευὴν.

ΒΑΛΣ. Ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία τοῦ Πάσχα, πρῶτον μὲν παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, νηστεύσαντος ἐπὶ τσαυταρίθμοις ἡμέραις· εἶτα καὶ διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ὑπὸ τῶν ἁγίων

(1) Π. Ἐ. Μανσ. ἐν περισελ. — οὕχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. Κ. καὶ Βευερ. — (2) Χ. Τρ. Βευερ. Βρ. Κ. Σ. Ρ. — τοῦ Πάσχα οὐ καίται ἐν Πηδ.

Ἀποστόλων· φησὶ γὰρ, εἴ τις πιστὸς οὐ νηστεύει κατὰ τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, καὶ κατὰ πᾶσαν τετράδα καὶ παρασκευὴν, (καὶ ἐν ταύταις γὰρ παρομοίως τῇ ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ ἐρηργαγεῖν ὠρίσθημεν) (1), εἰ μὲν ἐστὶ κληρικὸς, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω. Ἰπέξελέ μοι τοὺς νοσοῦντας· οὔτοι γὰρ καταλύοντες δι' ἰχθύων, συγγνωσθήσονται· διὰ κρέατος γὰρ οὐ καταλύσει τις, καθ' οἵανδρήποτε τετράδα καὶ παρασκευὴν, ἀνευ τῶν πασχαλίων *καὶ τῶν ἄλλων ἐκκεχωρημένων* (2), κἂν τὰ λοιθια πνέη. Ἰπέξελέ μοι (3) δὲ τὰς τετράδας καὶ τὰς παρασκευὰς τῆς πρὸ τῆς Ἀποκρίω, τῆς Τυροφάγου, καὶ τῆς ἐβδομάδος τῆς Διακαινησίμου. Ἐν ταύταις γὰρ καταλύομεν, ὅτι νηστεύουσιν οἱ Ἀρμένιοι διὰ τοὺς Νινευίτας κατὰ τὴν προαπόκρεων· καὶ κατὰ τὴν Τυροφάγον οἱ αἰρετικοὶ οἱ Τετραδίται μεγάλην νηστείαν παρατηροῦσιν. Ἡ δὲ τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάς ὡς αὐτὴ ἡ μεγάλη Κυριακὴ λογίζεται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἑωθινὰ ἀναστάσιμα εὐαγγέλια καθ' ἡμέραν ἀναγινώσκονται. Ὡσαύτως ὑπέξελέ μοι καὶ ἀπὸ τῆς τεσσαρακονθήμερου τὰ σάββατα, καὶ τὰς κυριακάς· καταλύομεν γὰρ ὁμοίως καὶ εἰς ταύτας, κατὰ τὸν ἔσ'. ἀποστολικὸν κανόνα. Κατάλυσιν δὲ ἀκούων, μὴ εἴπῃς τὴν διὰ κρέατος· δι' ἀσθένειαν γὰρ σωματικὴν οὐ παραχωρηθήσεται τις, κἂν τὰ λοιθια πνέη, κρεωφαγῆσαι τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν. Εἶδομεν δὲ τοῦτο κατὰ διαφόρους καιροὺς συνοδικῶς ζητηθῆναι, καὶ μὴ παραχωρηθῆναι.

Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι κυρίως μία ἐστὶ νηστεία, ἡ τεσσαρακονθήμερος, ἢ τοῦ Πάσχα· εἰ γὰρ ἦσαν καὶ ἄλλαι, ἐμνήσθη ἂν καὶ τούτων ὁ κανὼν. Πλὴν καὶ κατὰ τὰς

(1) Ἄνευ ὧν εἰρήκαμεν τὰς πρὸ τῆς ἀποκρίω, ἐν αἷς νηστεύουσιν οἱ Ἀρμένιοι, καὶ τὰς τῆς Τυροφάγου, καὶ τῆς Διακαινησίμου· Βευερ. — ἡ φράσις αὕτη εἴρηται κατωτέρω ἐν Χ. Τρ. οὗ τὴν γραφὴν ἠκολουθήσαμεν. — (2) Χ. Τρ. — παρὰ δὲ Βευερ. οὕτως· ἀνευ ὧν εἰρήκαμεν ἐμπροσθεν. — (3) Τὸ μέρος τοῦτο τῆς παρούσης ἐρμηνείας τοῦ Βηλασμάου εἴρηται παρὰ Βευερ. ἐν ἀρχῇ οὕτως· Ἰπέξελε τὴν τετράδα καὶ τὴν παρασκευὴν τὰς πρὸ τῆς Ἀποκρίω, ἐν αἷς νηστεύουσιν οἱ Ἀρμένιοι διὰ τοὺς Νινευίτας, καὶ τὰς τῆς Τυροφάγου διὰ τοὺς Τετραδίτας, καὶ τὰς τῆς Διακαινησίμου· πάντα γὰρ ἡ ἑβδομάς αὕτη ὡς ἡ μεγάλη Κυριακὴ λογίζεται. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ, διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἑωθινὰ... οὐ καίται ἐν Βευερ. ἀλλὰ μόνον ἐν Χ. Τρ.

ἄλλας νησίμους, ἤγουν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῆς κοιμήσεως τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, νηστεύοντες, οὐκ αἰσχυνησόμεθα. Ἀνάγνωθι καὶ τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα εἰς τὴν τρίτην ἐρώτησιν τῶν γενομένων συνοδικῶν ἀποκρίσεων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατριάρχου Κυρίου Νικολάου.

ΑΡΙΣΤ. Τὸν μὴ νηστεύοντα τὴν Τεσσαρακοστὴν, ἢ τετράδα, καὶ παρασκευὴν, κληρικόν, καθαιρήσεις· τὸν δὲ λαϊκὸν ἀφορίσεις· εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν ἐμποδίζωνται. Σαφῆς.

Κανὼν Ο'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, νηστεύοι μετὰ Ἰουδαίων, ἢ ἐορτάζοι (1) μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἐορτῆς ξένια, οἶον ἄζυμα, ἢ τι τοιοῦτον, καθαιρήσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Εἰ ὁ ἀκοινωνήτω συνευξάμενος, ἢ καθηρημένῳ, κατὰ (2) τοὺς ἤδη γεγραμμένους κανόνας, ὑπὸ ἐπιτίμιόν ἐστιν, ὁ μετὰ Ἰουδαίων ἐορτάζων, ἢ συννηστεύων αὐτοῖς, ἢ μερίδας τινὰς ἐορτῆς αὐτῶν ἐξ ἐκείνων δεχόμενος, (ἀνθρώπων οὐκ ἀφορισμένων, οὐδὲ ἀκοινωνήτων, ἀλλὰ χριστοκτόνων, καὶ πόρρω τῆς τῶν πιστῶν δημηγύρεως, ἢ μᾶλλον καταράτων), πῶς οὐκ ἂν εἴη ἄξιος, ἱερωμένος ὢν, καθαιρέσεως, ἢ λαϊκὸς ὢν, ἀφορισμοῦ· Κὰν γὰρ μὴ τὰ ἐκείνων φρονῆ, ἀλλά γε πολλοῖς σκανδάλου δίδωσιν ἀφορμὴν, καὶ ὑπόνοιαν καθ' ἑαυτοῦ, ὡς τὰς Ἰουδαϊκὰς τιμῶν τελετάς· ἅμα δὲ καὶ μιαινέσθαι πιστεύεται τῇ ἐκείνων συναναστροφῇ· πρὸς οὓς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, καὶ πρὸ τῆς χριστοκτονίας εὐρίσκεται εἰρηκῶς. Νηστείαν, καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς ἐορτάς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου (3). Καὶ ὁ κθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανὼν, χριστιανὸν ἐν σαββάτῳ μὴ σχολάζειν ὀρίζει· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ἀνάθεμα ἔστωσαν, φησί· καὶ ὁ ξ'. κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κωλύει τὸ συνεορτάζειν, καὶ συμποσιάζειν τοῖς (4) Ἕλλησι.

(1) ἢ συνεορτάζει Βρ. — (2) Ἠσ. Α'. 14. — (3) Χ. Τρ. Κ. — διὰ τοὺς Βευερ. — (4) Χ. Τρ. Κ. — οὐχ εὐρηται τὸ, τοῖς παρὰ Βευερ.

ΒΛΑΣ. Ὁροθετήσαντες οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι δι' ἐτέρων κανόνων τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς τοὺς συνευχομένους μετὰ αἰρετικῶν, ἢ ἀφορισμένων, ἄρτι παρακελεύονται, τοὺς μετὰ Ἰουδαίων νηστεύοντας, ἢ δεχομένους τὰ τῶν ἐορτῶν αὐτῶν ἄζυμα, ἢ ἕτερα ξένια, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρήσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Μὴ εἴπῃς δὲ τούτους Ἰουδαῖζειν, ὡς καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ὁμόφρονες ὄντας· πάντως γὰρ οὐ καθαιρέσει μόνη, ἢ ἀφορισμῷ καθυποβληθήσονται, ἀλλὰ καὶ παντελεῖ ἀκοινωνησίᾳ, καθὼς καὶ ὁ κθ'. κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου παρακελεύεται. Ἄλλ' εἰπέ, τούτους ὀρθοδόξους μὲν εἶναι, καταφρονητὰς δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, καὶ ἀδιαφόρως ζῶντας· κἀντεῦθεν μετριώτερος αὐτοὺς, ὡς σκανδαλοποιούς κολάζεσθαι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τἀναντία τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἄλλοις αἰρετικοῖς φρονοῦντες καὶ πράττοντες, καταλύομεν ἀνευδοιάστως, ὅταν ἐκείνοι νηστεύωσι, τυχόν διὰ τὴν κατὰ τῆς Νινευί ἀπειλήν, ἢ καὶ δι' ἐτέρας αἰτίας δοκούσας αὐτοῖς. Ἀπὸ μὲν τοι τοῦ καθαιρήσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι τοὺς λαμβάνοντας ἐξ Ἰουδαίων τὰ τῆς ἐορτῆς αὐτῶν ξένια, τὰ ἄζυμα δηλαδὴ, καὶ τὰ λοιπὰ, λέγουσιν οἱ πολλοὶ, ἀλίσκεσθαι τοὺς ποιουμένους διὰ ἄζυμων τὴν μυστικὴν θυσίαν· εἰ γὰρ τὸ ἀπλῶς, φησί, φαγεῖν ἄζυμα Ἰουδαϊκῆς ἐορτῆς, καθαιρέσιν ἐπάγει καὶ ἀφορισμὸν, τὸ μεταλαμβάνειν αὐτῶν, ὡς Κυριακοῦ σώματος, καὶ παρομοίως ἐκείνοις διὰ τούτων τὸ Πάσχα ποιεῖν, ποίαν οὐχ ἔξει (1) κατάγνωσιν καὶ κόλασιν; Σημείωσαι οὖν τὸν τοιοῦτον κανόνα, καὶ ζήτηι τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα ξ'.

Κανὼν ΟΑ'.

Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκοι εἰς ἱερὸν (2) ἔθνων, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτῶν, ἢ (3) λύχνους ἄπτοι, ἀφορίζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὡς γὰρ τιμῶν τὰ τῶν Ἰουδαίων, ἢ ἔθνικῶν, τὴν τοῦ ἔλαιου ποιεῖται προσαγωγὴν, καὶ τὴν λυχναψίαν· εἰ δὲ τιμᾶ

(1) οὐκ ἔχει Χ. Τρ. — (2) εἰς ἱερὰ Βρ. — (3) Βρ. Π. Χ. Τρ. — ἢ ἐν ταῖς ἐορταῖς . . . ἄπτοι ἁρδ.

τά εκείνων ὄργια, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις φρονεῖν λογισθήσεται.

ΒΑΛΣ. Διαφόρως εἶρηται, ὅτι οὐδεμία κοινωνία πιστῶ μετὰ ἀπίστου· ὅθεν καὶ ὁ παρῶν κανὼν ἀφορίζεσθαι φησι τὸν Χριστιανὸν τὸν μετὰ οἰουδήποτε ἀπίστου συνεορτάζοντα, ἢ ἔλαιον, ἢ λύχνον ἀνάπτοντα εἰς ψευδοτελετὴν αὐτοῦ, διὰ τὸ λογίζεσθαι τοῦτον τοῖς ἀπίστοις ὁμόφρονα· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ παρόντος κανόνος, ἐλαφρότερον ὁ τοιοῦτος κολάζεται· ἐξ ἐτέρων δὲ μεγάλως τιμωρεῖται.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν ὁ. Λαϊκὸν ἀφορίσεις ἰουδαίζοντα, ἢ τὰ τῶν ἔθνῶν φρονοῦντα.

Κανὼν οά. Τὸν δὲ κληρικὸν καθαιρήσεις.

Ὅ τὰ τῶν Ἰουδαίων φρονῶν, καὶ μετ' αὐτῶν συννηστεύων, ἢ εορτάζων, εἰ μὲν κληρικὸς εἶη, καθαιρεῖται· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεται.

Κ α ν ὶ ν Ο Β'.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς, ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφορίζεσθω, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προστιθέτω μεθ' οὗ ἔλαβεν (1).

ΒΑΛΣ. Αφορίζεσθαι, φησὶν ὁ κανὼν, πάντα πιστὸν ἀφελόμενον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας κηρὸν, ἢ ἔλαιον. Τὸ ἀφελέσθαι δὲ μὴ νοήσῃς ἐπὶ κλοπῆς· ὁ γὰρ διαθέσει τοιαύτη κηρὸν, ἢ ἔλαιον ἐκκλησιαστικὸν ἀφελόμενος, ὡς ἱερόσυλος κολασθήσεται. Ἀλλ' εἰπέ κολάζεσθαι ἐνταῦθα, τὸ ἀπλῶς ἀφελέσθαι, καὶ κοινῶσαι τινα τὸ προσενεχθὲν τῷ Θεῷ, καὶ κυριαρχικὸν δίκαιον ἔχη ἐπὶ τῷ ναῷ, καὶ διακονητῆς αὐτοῦ ἐστι.

ΑΡΙΣΤ. Αφορίζεται ὁ κηρὸν, ἢ ἔλαιον τῆς ἐκκλησίας συλῶν μετὰ τοῦ καὶ πενταπλοῦν τοῦτο κατατιθέναι.

Τὸ πλάτος τῶν κανόνων, οὐ πενταπλοῦν βούλεται ἀποδίδοσθαι τὸ ἀποσυλούμενον, ἀλλ' αὐτό τε τὸ ἀποσυληθὲν, καὶ τὸ τούτου ἐπίπεμπτον.

(1) Π. Ε. Μάγσ. ἐν περισελ. — ἡ τελευταία φράσις ἀπὸ τοῦ, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον, οὐχ εἴρηται παρὰ Βρ. Βιερ. Κ. καὶ Χ. Τρ.

Κ α ν ὶ ν Ο Γ'.

Σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω παράνομον γάρ. Πι δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ τῷ Θεῷ ἀφορισθέντα κοινοῦσθαι οὐ χρὴ ἡγιασται γάρ· καὶ σκεῦος ἢ οἰουδήποτε, καὶ ὕφασμα· διὰ γὰρ τῆς ὀθόνης ἐδήλωσεν ἅπαν ὕφασμα, καὶ ἔλαιον εἶη, καὶ κηρὸς. Ἡ γὰρ πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν προσαγωγή τούτων, ἁγιάζει αὐτά· οὐ χρὴ οὖν οὔτε κηρὸν, οὔτε ἔλαιον ἀφαιρεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, οὔτε τι σκεῦος, ἀλλ' οὐδὲ ὕφασμα ἀνατεθὲν τῷ Θεῷ, καὶ εἰς οἰκείαν χρῆσιν τινα λαμβάνειν αὐτά· ἀφορισμῷ γάρ διὰ τοῦτο ὑπόκεινται. Ὁ δὲ Ἄχαρ, οὐδὲ προσαχθέντα, καὶ ἁγιασθέντα ὑφείλετο τῷ Θεῷ, ἀλλὰ μόνον ἐπαγγελθέντα· καὶ ὁμοίως ἔδωκε δίκην, παγγενεὶ λιθοβοληθείς.

ΒΑΛΣ. Τὰ αὐτὰ τῷ οβ'. κανόνι καὶ ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται, χάριν τοῦ μὴ κοινοῦσθαι τὰ τῷ Θεῷ προσαχόμενα, καὶ ναοῖς ἀφιερούμενα, οἰαδήποτε σκεῦη καὶ ἐπιπλα· τῷ γὰρ ὀνόματι τῆς ὀθόνης, πᾶν ὕφασμα δηλοῦται. Ὁ Ἄχαρ δὲ ἐκεῖνος ἰδιωσάμενος γλώτταν χρυσῆν ἀπὸ τῶν ἐπαγγελθέντων τῷ Θεῷ χρυσῶν λαφύρων, καὶ μήτω ἀφιερωθέντων, ἐλιθοβολήθη παγγενεὶ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ι'. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων α. καὶ β'. συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἱερά σκεῦη εἰς χρῆσιν σφετεριζόμενος, ἀφορίζεται.

Ὁ εἰς χρῆσιν οἰκείαν τὰ ἱερά οἰκειούμενος, σκεῦος, ἢ ὀθόνην, ἁγιασθέντα· ὡς παρανομῶν ἀφορισθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Ο Δ'.

Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπὶ τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ ἐπισκόπων· καὶ μὲν ἀπαντήσῃ, καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθείη, δριζέσθω (1) τὸ ἐπιτίμιον. Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπα-

(1) Π. — ὀρίζεσθαι Βιερ. Χ. Τρ. Κ. Βρ. — ἐφορίζεσθαι Ε. Μάγσ. ἐν περισελ.

κούση, καλείσθω και δεύτερον, αποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ και οὕτω μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω και τρίτον, δύο πάλιν ἐπισκόπων αποστελλομένων πρὸς αὐτόν (1). Ἐὰν δὲ και οὕτω καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος αποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν, φυγοδικῶν.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ἐν τῷ ξα'. κανόνι εἴρηται ἡμῖν, ὡς οὐ πᾶς τις κατηγορεῖν ἐπισκόπου δύναται, ἀλλ' ἀνεπίληπτοι ἄνθρωποι, και ὀρθόδοξοι. Τοῦτο οὖν και ὁ κανὼν οὗτος δηλοῖ, διὰ τοῦ λέγειν, παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων. Κἂν οὖν παρὰ τοιούτων κατηγορηθῆται ἐπίσκοπος, οὐ χρὴ αὐτοῦ ἀπόντος καταψηφίζεσθαι· ἀλλὰ μετακαλεῖσθαι αὐτόν, και ἐρχόμενον, τῶν κατ' αὐτοῦ λεγομένων ἀκούειν· ἀκούσας δὲ, ἢ ὁμολογήσει τὰ ἐπαγόμενα αὐτῷ αἰτιάματα, ἢ ἀρνούμενος ἐλεγχθήσεται, και οὕτως ἡ ψῆφος ἐξενεχθήσεται. Εἰ δὲ κληθεὶς ἀπαξ, οὐ παραγένηται, και δευτέραν ὁ κανὼν πρὸς αὐτόν ὀρίζει γίνεσθαι διαλαλίαν, διὰ δύο ἐπισκόπων· και ταύτης δὲ καταφρονοῦντα, και τρίτον κελεύει καλεῖσθαι πρὸς τὴν ἐξέτασιν, ὁμοίως παρὰ ἐπισκόπων δύο. Καὶ εἰ μηδὲ οὕτως παραγένοιτο, ἀπόφασιν γίνεσθαι κατ' αὐτοῦ παρὰ τῆς συνόδου, και ἐκ μοίρας μιᾶς, ἵνα μὴ ἐξ ἀναιδεῖας φυγοδικῶν ὠφελοῖτο, ὑπερτιθεμένης τῆς ζητήσεώς τε και ἀποφάσεως.

ΒΑΣ. Περὶ τοῦ τίνες δύνανται κατηγορεῖν ἐπισκόπων, ἡ (2) κληρικῶν, και τίνες καταμαρτυροῦσιν αὐτῶν, ἀνάγνωθι τοῦ παρόντος συντάγματος τίτλον θ'. κεφ. α'. και τὰ ἐν αὐτῷ, και κεφάλαιον β'. και τὰ ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν θεσπίζει τὸν κατηγορηθέντα ἐπίσκοπον χάριν ἐγκληματικῆς αἰτιάσεως, μετακαλεῖσθαι κατὰ νόμους ὑπὸ ἐπισκόπων· ἀπόντα γὰρ τοῦτον καταδικάζεσθαι, ἀδικὸν ἔδοξε. Καὶ παρουσιάζοντα μὲν, και ἐξ ἀναντιρρήτων ἐλέγχων, ἢ ἀπὸ οἰκείας ὁμολογίας καταδικαζόμενον, κανονικῶς ἐπιτιμᾶσθαι· μὴ παραγενόμενον δὲ, καλεῖσθαι

(1) Ἄπαντα ἡ φράσις, ἐὰν δὲ και οὕτω . . . ἕως τοῦ, στελλομένων πρὸς αὐτόν οὐ κίται παρὰ Βρ.—ἀλλ' ἐν Π. Χ. Τρ. Βουερ. Ἐ. Κ. Μ. ἐν περισελ. — (2) και, Χ. Τρ.

και αὐθις παρὰ ἐπισκόπων δύο· ἀλλὰ μὴν και ἐκ τρίτου, ὡς ἂν, εἰ μηδὲ οὕτω παραγένηται, ἀποφήνηται κατ' αὐτοῦ ἡ σύνοδος και μονομερῶς τὰ δοκοῦντα αὐτῇ· ὅπως, φησί, μὴ κερδήσῃ ὁ καταφρονητῆς ἐκ τῆς ἀναιδεῖας ὑπερθέσεως. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, ἐζητήθη (1) πολλάκις, εἴπερ ἐνεδόθη διὰ τοῦ τοιοῦτου κανόνος τῇ συνόδῳ, και καθαιρέσει καθυποβάλλειν τὸν ἀπειθῆ ἐπίσκοπον· και εἰπόν τινες, ὡς ἀσυμπαθὲς ἐστὶν ἐξ ἀπειθείας καθαιρεῖσθαι ἐπίσκοπον· ἄλλως δὲ πως ὀφείλειν ἐπιτιμᾶσθαι αὐτόν. Εἰ γὰρ ἦν θελητὴν, φησί, και τοῖς Ἀποστόλοις, καθαιρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον, ἐμνήσθησαν ἂν ἐν τῷ κανόνι και καθαιρέσεως. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὡς και ἀπὸ τῆς προσεχῶς (2) ἐξενεχθείσης προσκυνητῆς νεαρᾶς τοῦ Θεοστεφούς, κρατίστου, και ἀγίου ἡμῶν Λυτοκράτορος, ἅπας ἐναγόμενος, μετακαλούμενος εἰς τὸ δικαστήριον, και μετὰ τρία (3) μηνύματα, διὰ τριῶν ἐπιφωνημάτων ἐγγράφων, ἐλθεῖν παρεγγυώμενος, και μὴ ἐρχόμενος, καταδικάζεται και μονομερῶς. Εἰ γοῦν και ἐπίσκοπος μετὰ δόσεως λιβέλλου, και νομίμων ἐγγράφων κατηγορηθῆ, και μετακληθῆ πρῶτον μὲν διὰ μηνυμάτων, εἶτα και διὰ τριῶν ἐγγράφων ἐπιφωνημάτων, και οὐκ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ δικαστήριον, και (4) μονομερῶς καταδικασθήσεται, *και καθαιρεθήσεται* (5)· τὸ γὰρ καλεῖσθαι ἐνταῦθα, κατὰ νόμους νοεῖται, ἡγοῦν δι' ἐπιφωνημάτων τριακονθημέρων, και μὴ, ὡς τινες εἶπον, διὰ μηνυμάτων ἐγγράφων ὀλιγοημέρων. Τοῦτο δὲ ἐλαλήθη διαφόρως ἐπὶ βήματος βασιλικοῦ, και μᾶλλον ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ ἐπισκόπου Βεσαίνης· και ἐκρίθη, διὰ τριῶν νομίμων ἐπιφωνημάτων ὀφείλειν μετακαλεῖσθαι τὸν ἐναγόμενον ἐπίσκοπον, και οὕτως ἐξ ἀπειθείας καταδικάζεσθαι.

Ἐτέρα ἐρμηνεία.

Τὸ μὲν καταδικάζεσθαι τὸν ἀπειθῆ ἐπίσκοπον, κατὰ τὴν νεαράν τοῦ αἰδίου βασιλέως κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἀμαχόν ἐστὶ· κέκριται γὰρ οὕτω, καθὼς εἴρηται, και παρὰ τῷ βασιλικῷ και θελῶ βήματι. Τὸ δὲ μετὰ δύο ἀρχιερέων, και μὴ

(1) Χ. Τρ.—ἐζητήθη Ἐ. Βουερ. — (2) Χ. Τρ. Ἐ.—συνεχῶς Βουερ. — (3) μετὰ μέτρια Χ. Τρ. Ἐ. Βουερ. ἐσφαλμένως. Ὁρα Λεωνκλ. Γ. 2. σελ. 188. — (4) Χ. Τρ.—κἂν μονομερῶς Βουερ. οὐ κίται παρὰ Ἐ. — (5) Χ. Τρ.—οὐ κίται παρὰ Βουερ. και Ἐ.

ἄλλως πως τὴν τούτου μετάκλησιν γίνεσθαι, ὡς τινες εἶπον, οὐκ ἔστι νόμιμον, οὐδὲ τῆς ἐννοίας τοῦ παρόντος κανόνος· ὅτε γὰρ οὗτος ἐγράφη, οὔτε δικαστῶν, οὔτε πατριαρχικῶν νοταρίων ἐνήργει αὐτοπιστία· καὶ διὰ τοῦτο προβαίνειν ὠρίσθη τὰς τῶν ἀρχιερέων μετακλήσεις παρ' (1) ἐπισκόπων δύο. Σήμερον δὲ τῆς τῶν δικαστῶν, καὶ τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων αὐτοπιστίας ἐνεργούσης, ἐξ ἀνάγκης (2) καὶ τὰ δι' αὐτῶν γινόμενα ἐπιφωνήματα ἔξουσι τὸ ἀπαρεγχείρητον· καλῶς οὖν καταδικασθήσεται ὁ δι' αὐτῶν ἐπιφωνηθεὶς, καὶ μὴ ἀπαντήσας εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς τῶν ἐπιφωνημάτων μὴ κατασειομένων ἐκ τοῦ μὴ γίνεσθαι παρὰ ἀρχιερέων.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ κατηγορούμενος ἐπίσκοπος, καὶ καλούμενος, καὶ οὐκ ἀκούων, καὶ δὶς καλείσθω, καὶ τρεῖς· εἰ δ' ἐπιμένει, τὸ δόξαν ἢ σύνοδος ἀποφαινέτω.

Τὸν κατηγορούμενον ἐπὶ τινὶ πταίσματι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν ἐπίσκοπον, καὶ καλούμενον εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ μὴ ὑπακούοντα, οὐκ ἀπεντεῦθεν ὀφείλει καταδικάζειν ἢ σύνοδος, ἀλλὰ καὶ δὶς, καὶ τρεῖς μετακαλεῖσθαι, στελλομένων εἰς αὐτὸν ἐφ' ἑκάστη προσκλήσει δύο ἐπισκόπων· εἰ δὲ ἐπιμένει καταφρονῶν, καὶ μὴ ἀπαντῶν εἰς τὸ δικαστήριον, δοκιμάσει τὰ τῆς αἰτιάσεως καὶ κατὰ μίαν μοῖραν ἢ σύνοδος, καὶ τὰ δοκοῦντα αὐτῇ κατ' αὐτοῦ ψηφίσεται.

Κ α ν ὶ ν Ο Ε'.

Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἰρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν (3) ἓνα μόνον. Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, σταθήσεται πᾶν ῥῆμα (4).

ΖΩΝΑΡ. Οὐ μόνον εἰς κατηγορίαν αἰρετικὸς οὐκ ἔστι δεκτός, ἀλλ' οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν. Εἰς δὲ καταμαρτυρῶν, κἂν πι-

(1) X. Γρ. — ἐπὶ, Βιυερ. (2) Σήμερον δὲ τῆς αὐτοπιστίας πλατύτερον ὄσκει ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὰ διὰ πατριαρχικῶν νοταρίων ἢ δικαστῶν γινόμενα ἐπιφωνήματα ἔξουσι τὸ ἀπαρεγχείρητον X. Γρ. Ἄπασα δὲ ἡ β'. ἐρμηνεία αὕτη οὐχ εὐρήνεται παρὰ 'E. — (3) πιστῶν Βρ. — (4) Λιυερ. 10', 15, Ματθ. ΙΗ', 16. Τιμ. Ε', 19.

στός εἶη, οὐ προσδεχθήσεται. Καὶ Τιμοθέω γὰρ ὁ μέγας Παῦλος γράφων, οὕτω φησί· Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, εἰ μὴ ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων. Οἶμαι δὲ νῦν ἐπὶ κατηγορίαις, ἐξ ὧν ἐκπτώσις τοῦ οικείου βαθμοῦ τοῖς ἱερομένοις ἐπάγεται, μὴ τοὺς δύο ἀρκεῖν μάρτυρας, κἂν πιστοὶ ᾧσι καὶ ἀνεπίληπτοι.

ΒΛΑΣ. Καὶ ὡς ἄνωθεν εἶπον, εἰ θέλεις μαθεῖν, πόσοι, καὶ τίνες καταμαρτυροῦσιν ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἀνάγνωθι τίτλον θ'. τοῦ παρόντος συντάγματος, κεφ. β'. Ἐκ τοῦ παρόντος δὲ κανόνος μανθάνεις, μήτε αἰρετικὸν, μήτε ἓνα πιστὸν παραδέχεσθαι (1) καταμαρτυροῦντα ἐπισκόπου· Ἐπὶ γὰρ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, φησί, πᾶν ῥῆμα σταθήσεται. Πλὴν τοῦτο μὴ ἀδιαστίκτως νοήσης· ἀλλ' εἰπέ κατὰ τὴν νομικὴν ἀκρίβειαν, ὡς, εἰ μὲν χρηματικὴ ἐστὶν ἡ αἰτίασις, καὶ μέχρι λίτρων μιᾶς, δύο μάρτυρες πιστοὶ καὶ ἐντιμοὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐνωμότως μαρτυροῦντες, ἀρκέσουσιν· εἰ δὲ μέχρι πενήκοντα λιτρῶν, τρεῖς· εἰ δὲ τούτων ἐπέκεινα, πέντε· εἰ δ' οὐκ ἔστι χρηματικὴ ἡ αἰτίασις, ἀλλὰ ἐγκληματικὴ, διὰ πέντε μαρτύρων πιστῶν, καὶ ἐντίμων, ὁμνυόντων, ἢ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου αἰτίασις ἀποδείκνυται. Καὶ ἀνάγνωθι περὶ τούτων τὸν α. τίτλον τοῦ κἀ. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, πολλὰ τοιαῦτα διδάσκοντα.

ΑΡΙΣΤ. Αἰρετικὸς οὐ κατηγορεῖ ἐπισκόπου· οὐδὲ πιστός εἰς.

Ὁ τὸν παρόντα συνοψίσας κανὼνα οὐ καλῶς τοῦτον ἐνόησε· τὸ μὲν γὰρ μὴ κατηγορεῖν αἰρετικὸν ἐπισκόπου, ἢ μαρτυρεῖν κατ' αὐτοῦ, ἀληθές ἐστι· τὸ δὲ μὴ δύνασθαι πιστὸν ἓνα συνιστᾶν κατ' ἐπισκόπου κατηγορίαν, ψευδές· μαρτυρία γὰρ ἐνός κατὰ τινος οὐ προσδέχεται· κατηγορία δὲ, καὶ παρ' ἐνός, καὶ παρὰ πλειόνων γίνεται.

Κ α ν ὶ ν Ο Σ'.

Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ ἑτέρῳ (2)

(1) δέχεσθαι X. Γρ. — (2) — ἢ τῷ συγγενεῖ, Βιυερ. Βρ. X. Γρ. Κ. Π. 'E. 7*

συγγενεῖ χαριζόμενον (1), εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ἂν βούλεται· κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιόν, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἄκυρος μενέτω (2) ἢ χειροτονία· αὐτὸς δὲ ἐπιτιμᾶσθω ἀφορισμῶ.

ΖΩΝΑΡ. Τὴν ἀρχιερατικὴν ἐξουσίαν, τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτος δῶρον νομίζεσθαι χρή. Πῶς οὖν τις τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὡς κληρὸν μεταβιβάσει πρὸς ἕτερον, αὐτῷ χαριζόμενος; Διὰ τοῦτο οὐ συγκεχώρηται τοῖς ἐπισκόποις ἀνθ' ἑαυτῶν ἑτέρους, οὓς βούλονται, εἰς τὰς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας ἐγκαθιστᾶν· οἵτινες γὰρ, ἃ ἐκτήσαντο πράγματα ἐν τῷ τῆς ἐπισκοπῆς καιρῷ, οὐκ ἔχουσιν ἄδειαν καταλιμπάνειν οἷς βούλονται, (εἰ μὴ τὰ ἐκ διαδοχῆς συγγενῶν περιελθόντα αὐτοῖς, ὡς ὁ τριακοστὸς δεῦτερος κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου φησὶ), πῶς αὐτὴν τὴν ἐπισκοπὴν εἰς ἑτέρους μεταβιβάσουσιν, ὡσπερ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς ποιμαντικῆς ἐξουσίας, καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν πτωχικῶν πραγμάτων καταλιμπάνοντες, καὶ διὰ πάθος ἀνθρώπινον, φιλίαν δηλαδή, ἢ σχέσιν συγγενικὴν, τὰ τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντα (3), οἷς βούλονται, χαριζόμενοι; Εἰ οὖν παρά τινος τοιοῦτόν τι γένηται, καὶ τὸ γινόμενον ἄκυρον εἶναι, φησὶν ὁ κανὼν, καὶ τὸν τοῦτο ποιήσαντα, ἀφορίζεσθαι. τοὺς γὰρ ἐπισκόπους ὑπὸ τῶν συνόδων γίνεσθαι διατέτακται. Καὶ ὁ εἰκοστὸς τρίτος κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου λέγει, μὴ ἐξεῖναι ἐπισκόπων, κὰν τελευτᾷ, ἕτερον καθιστᾶν διάδοχον ἑαυτοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπηγόρευται· τῷ γὰρ Νιωσῆ ὡς αἰτίᾳμα ἐπενεκαλεῖτο, ὅτι τὸν Λαράων, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας, εἰς Ἱερωσὺνην προήνεγκε· καὶ εἰ μὴ διὰ σημείων

(1) Π. Βενερ. — Ἄπασα ἢ φράσις ἀπὸ τῆς λέξεως, χαριζόμενον εἰς τοῦ, τὰ Θεοῦ, οὐχ εὐρηται παρὰ Βρ. ὅπου καὶ ὁ κανὼν ἀναγινώσκειται οὕτως· Ὅτι οὐ χρή ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ υἱῷ, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι, πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ, κτλ. — (2) Π. Χ. Τρ. Κ. Βρ. — μὲν ἔστω Βενερ. Ε. — (3) ἀφιερωμένα Χ. Τρ.

ὁ Θεὸς αὐτοῖς τὴν Ἱερωσὺνην ἐπεβεβαίωσε, τάχ' ἂν καὶ ἐξωθοῦντο αὐτῆς.

ΒΑΛΣ. Ὁ μὲν παρῶν κανῶν διορίζεται, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν ἐπίσκοπον ἀντὶ ἑαυτοῦ προσγενῆ οἰκεῖον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκαθιστᾶν, μηδὲ παραπέμπειν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὡς τινὰ κληρὸν ἀνθρώπινον. Ἀκυροὶ δὲ καὶ τὴν οὕτω γενομένην χειροτονίαν, καὶ ἀφορίζει τὸν ἐπίσκοπον. Σὺ δὲ εἶπε, ὅτι, κὰν μὴ εἰς προσγενῆ αὐτοῦ παραπέμψῃ ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἐπισκοπὴν, ἀλλὰ πρὸς ἀλλότριον, τὸ αὐτὸ γενήσεται· τοὺς γὰρ ἐπισκόπους ὑπὸ τῶν συνόδων γίνεσθαι διατέτακται. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ ἀποβιβιακὸς μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ὁ μέγιστος, παραιτούμενος τὴν κατ' αὐτὸν (1) μητρόπολιν ὑπὸ αἵρεσιν ταύτην, ἐὰν τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ ἢ ἁγία σύνοδος καταστήσῃ μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως ἀντ' αὐτοῦ, οὐκ εἰσηκούσθη, ἀλλ' ἤκουσεν, ὡς εἰ τὰ πράγματα, ἅτινα ἐπικτᾶται ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας εισόδων, οὐ δύναται δωρεῖσθαι, ἢ παραπέμπειν πρὸς οὓς βούλεται, πολλῶ μᾶλλον τὴν ἐπισκοπὴν. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα λβ'. (2) καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα κγ'. λέγοντα· Μὴ ἐξεῖναι ἐπισκόπων κὰν τελευτᾷ, ἕτερον καθιστᾶν διάδοχον αὐτοῦ.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοπος ἀνθ' ἑαυτοῦ ἐπίσκοπον, ἀποβιῶν, οὐ καθίσησι.

Τὸν μέλλοντα εἰς ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι, παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων καθίστασθαι κεκανόνισται· τὸ δὲ, τὸν ἐπίσκοπον τελευτῶντα, ἕτερον ἀνθ' ἑαυτοῦ καθιστᾶν, κληρονομίας εἰσάγει δίκαιον· τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμον οὐδεὶς ὀφείλει τιθέναι.

Κ α ν ὶ ν Ο Ζ'.

Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ (3) τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιός δὲ ἐστὶν ἐπισκοπῆς (4), γινέσθω· οὐ γὰρ λώβη (5) σώματος αὐτὸν μιάίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός (6).

(1) Χ. Τρ. Ε. — κατ' αὐτοῦ Βενερ. — (2) ἐν Πηδ. λβ'. — (3) ἢ Βρ. Κ. — (4) ἐπίσκοπος Βρ. — (5) Π. Σ. Ρ. Βρ. — οὐ καὶ λώβη Βενερ. — (6) Λευίτ. ΚΑ', 17 κτλ.

Κανὼν ΟΗ'.

Κωφὸς δὲ ὢν, καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος· οὐχ ὡς μεμιασμένος(1), ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ μὲν διὰ Μωσέως δοθεῖσα τοῖς Ἰσραηλίταις διαταγή, ὀλοκλήρους τὸ σῶμα, καὶ μὴ τινα μῶμον ἔχοντας, τοὺς παρ' ἐκείνοις ἱερωμένους εἶναι ἀπήτει, καὶ οὐδεὶς λελωθημένος κατὰ τι μέρος τοῦ σώματος εἰς ἱερωσύνην προσίετο· ἀλλὰ καὶν μετὰ τὴν ἱερωσύνην πήρωσις μέλους, ἢ μορίου τινὸς τῶν ἱερωμένων συνέβη τινὶ, τῆς ἱερωσύνης μετέκινεῖτο. Τοῖς δὲ παρ' ἡμῖν ἱεραῖσθαι μέλλουσι, κολόβωσις σώματος εἰς κώλυμα οὐ λελόγισται· τὴν ψυχὴν γὰρ ἔχειν ἀπαιτεῖται καθαρὰν, καὶ ἀλώβητον, καὶ ῥύπου ἀπηλλαγμένην. Εἰ δὲ ἑτερόφθαλμος εἴη, τυχὸν, ἢ διαστρόφους ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ χωλὸς ἐστίν, ἢ ἑτερόν τι πήρωμα ἔχει, μὴ προσιστάμενον αὐτῷ πρὸς τὴν ἀρχιερατικὴν ἐνέργειαν, ἄξιός μέντοι κρίνεται πρὸς ἐπισκοπὴν, χειροτονηθῆναι οὐ κωλυθήσεται· εἰ δέ τινι καὶ ἄμφω πεπήρωται τὰ ὄμματα, ἢ τὰ ὦτα κεκώφωται, ἢ ἄλλο τι πήρωμα ἔχει, δι' οὗ τὰς ἀρχιερατικὰς ἐνεργείας πληροῦν κεκώλυται, εἰς ἐπισκοπὴν οὐ προβιβασθήσεται. Ὁ γὰρ μὴ βλέπων, ἢ μὴ ἀκούων, ἢ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἴσως ἔχων ἀργὴν, πῶς ἂν ἱεουργήσῃ, ἢ μεταχειρίσῃται τὰ ἅγια, καὶ μεταδώσῃ ἑτέροις τούτων, ἢ ἄλλο τι ἀρχιερατικὸν ἐνεργήσῃ λειτούργημα;

ΒΛΑΣ. (1) Ἀπὸ μὲν τοῦ παλαιοῦ νόμου, οὐδεὶς λελωθημένος κατὰ τι μέρος τοῦ σώματος εἰς ἱερωσύνην προεβιάζετο· μάλλον μὲν οὖν, ἂν μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ἐκ πάθους λώβην τινὰ, ἐπαύετο τοῦ ἱεουργεῖν. Οἱ δὲ θεῖοι Ἀπόστολοι, τοὺς μὲν ἐμποδιζομένους τὰ τῆς ἱερωσύνης ἐνεργεῖν, μὴ προσίεσθαι διωρίσαντο· τοὺς δὲ δυναμένους ἐνεργεῖν, καὶν ἑτερόφθαλμοι ὦσι, καὶν χωλοὶ, τῆς χειροτονίας ἀξιοῦσθαι ἐκέλευσαν. Τὴν γὰρ ψυχὴν θέλουσιν ἔχειν πάντας καθαρὰν καὶ ἀλώβητον, οὐ μὴν τὸ σῶμα.

(1) Π. Βευερ. Μάγσ. ἐν περίσειλ. — βεβλαμμένος Βρ. — (2) ἐν Χ. Τρ. ἡ ἐρμην. τοῦ Βαλο. ἀναγινώσκειται μετὰ τὸν οἴ. κανόνα, ἢ δὲ τοῦ Ζωναρά μετὰ τὸν αἴ.

Ἄρα δὲ εἰ μετὰ τὴν ἱερωσύνην γένηται τις κωφός, ἢ τυφλός, ἢ ἄλλως ἐμπαθής τὸ σῶμα, καὶ οὐ δύναται ἱερατικῶς ἐνεργεῖν, μετακινήσεται ἐκ τῆς ἱερωσύνης κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον; Λύσις. Οὐδαμῶς· ἔστι γὰρ ἀσυμπαθές, καὶ τῆς ἀποστολικῆς εὐθυδικίας ἀλλότριον, τὸν ἄξιον μᾶλλον ἐλέους διὰ τὸ πάθος, κατακρίνεσθαι ὡς ἀνάξιον. Καὶ πολλοὶ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς, καὶ διάκονοι, τυφλωθέντες, καὶ ἄλλως ἐσχάτως ἀρρώστησαντες, καὶ μὴ δυνάμενοι ἐνεργεῖν ἀρχιερατικόν τι, μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῶν, οὐ μετεκινήθησαν. Καὶ ὁ νόμος δέ φησιν ἐν βιβλίῳ ἡ. τίτλω α. κεφ. α. θέματι δ'. Ὁ τυφλός καὶ δικάζει δύναται, καὶ οὐκ ἀποκινεῖται τῆς συγκλήτου· ἀρχὴν δὲ νέαν οὐκ ἐγχειρίζεται· ἦν μὲν τοι πρό τοῦ πάθους εἶχε, μένε ἔχων.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν οζ'. Γίνεται χωλός, καὶ ἑτερόφθαλμος, ἄξιος ὑπάρχων, ἐπίσκοπος.

Ἡ γὰρ τοῦ σώματος λώθη, τὸν βίον ἔχοντα ἀνεπίληπτον· εἰς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα προβιβάσθηναι οὐκ ἐμποδίζει· εἰ μήπου κωφός, ἢ τυφλός ἐστὶν ὁ μέλλον χειροτονεῖσθαι· ὁ τοιοῦτος γὰρ οὐχ ὡς μεμιασμένος κωλύεται, ἀλλ' ὡς μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δυνάμενος ἀπροσκόπτως ἐνεργεῖν.

Κανὼν οή. Ὁ μέντοι τυφλός, καὶ κωφός, οὐ γενήσεται.

Κ α ν ὼ ν Ο θ'.

Ἐάν τις δαίμονα ἔχη, κληρικὸς μὴ γινέσθω· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω· καθαρῖσθεις δὲ, προσδεχέσθω· καὶ εἰ ἂν ᾖ ἄξιος, γινέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἀκάθαρτος ὡσπερ, ὁ δαιμονιζόμενος κρίνεται· καὶ ἅμα ὑπόνοια δίδοται, ὡς, εἰ μὴ ἄξιον ἑαυτοῦ κατοικητήριον τὸν ἄνθρωπον ὁ δαίμων εὔρηκε, διὰ βίου φαυλότητα, οὐκ ἂν εἰσέδω αὐτόν· πῶς οὖν ὁ τοιοῦτος εἰς χειροτονίαν τινὰ προαχθήσεται; Εἰ γὰρ μύρον, δοχεῖον σαπρὸν οὐ πιστεύεται, κατὰ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον, πῶς τῷ τοῦ δαίμονος δοχείῳ ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος πιστευθήσεται; Ἀλλὰ μηδὲ

συνεύχεσθαι τοῖς πιστοῖς τὸν τοιοῦτον, ὁ παρὼν κανὼν διατάσσεται. Ὁ δὲ τρίτος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου κανὼν, ἀπόκρισις ὧν πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα, ἐὰν πιστὸς δαιμονίζεται, εἰ ὀφείλει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων μυστηρίων, φησὶν· Ἐὰν μὴ ἐξαγορεύῃ τὸ μυστήριον, μήτε ἄλλως πως βλασφημηῇ, μεταλαμβάνέτω. Ἔοικεν οὖν ἐναντιοῦσθαι τῷ παρόντι κανόνι· οὐκ οἶμαι δέ· ἀλλ' ὁ μὲν ἀποστολικὸς κανὼν περὶ τοῦ διόλου μαινομένου λέγειν κριθήσεται, καὶ μὴ διάλειμμα ἔχοντος· πῶς οὖν ὁ τοιοῦτος παραληφθήσεται εἰς εὐχὴν; ἡ δὲ τοῦ Τιμοθέου ἀπόκρισις περὶ τοῦ ἐκ διαλειμμάτων πάσχοντος· ὁ γὰρ τοιοῦτος, ὅτε μὴ πάσχει, τῶν ἁγιασμάτων ἀξιωθήσεται· ἀπαλλαγείς δὲ τῆς δαιμονικῆς ἐνεργείας, εἰ ἄξιός κριθεῖν, κληρωθήσεται.

ΒΛΑΣ. Ὁ δαιμονιζόμενος ἐστέρηται λογισμοῦ καὶ διαθέσεως· κἀντεῦθεν ὑπὸ τοῦ κανόνος κεκώλυται, ἢ τῷ κλήρῳ συγκαταλέγεσθαι, ἢ τοῖς πιστοῖς συνεύχεσθαι, ἵνα μὴ φαυλά τινα καὶ ἄσεμνα διαπραττόμενος, καὶ δαιμονιώδεις ἐκβοήσεις ποιούμενος, τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν συνταράττῃ, καὶ τὴν δοξολογίαν τοῦ Ναοῦ ἀχρηιοῖ. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάνηψιν, εἰ εὐρεθῇ ἄξιός, γενήσεται καὶ κληρικός. Ὁ μὲν τοι γ' κανὼν τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου φησὶν· Ἐὰν πιστὸς δαιμονίζεται, ὀφείλει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων μυστηρίων· καὶ οὐκ ἐναντιοῦται τῷ παρόντι κανόνι· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐξελήφθη χάριν τοῦ ἐκ διαλείμματος μαινομένου, καὶ εἰδότης κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νηψέως τῶν θείων ἁγιασμάτων τὸ μυστήριον· ὁ δὲ παρὼν κανὼν, περὶ τοῦ διηνεκῶς μαινομένου. Εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐκ διαλείμματος μαινομένου εἴπῃς τὸν κανόνα τοῦτον διαλέγεσθαι, καὶ οὕτως οὐκ ἔσται σοί τι ἐμποδῶν· αὐδὲ γὰρ παραχωρηθήσεται ὁ ἐκ διαλείμματος μαινόμενος κληρωθῆναι, ἵνα μὴ περιυβρίζηται ἢ ἱερωσύνη, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μανίας αὐτοῦ, καὶ βλασφημηθῆται τὸ θεῖον.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ δαιμονῶν οὐ κληροῦται, οὐδὲ συνεύχεται· μετὰ δὲ τὸν καθάρμδν, εἰ ἄξιός ἐστι, γίνεται.

Οὐ γίνεται κληρικός ὁ δαιμονῶν, μέχρις ἂν ἀπαλλαγῇ τοῦ δαιμονος· ἀλλ' οὐδὲ συνεύχεται τοῖς πιστοῖς· ἀπαλλαγείς δὲ

τοῦ πάθους, καὶ εἰς εὐχὴν προσδέχεται, καὶ εἰς κλῆρον, εἰ ἄξιός ἐστι, προβιβάζεται.

Κανὼν Π'.

Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου (1) προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι πάραυτα (2) προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον· ἄδικον γὰρ, τὸν μηδέπω πείραν (3) ἐπιδειξάμενον (4), ἐτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰμή που κατὰ θεῖαν χάριν τοῦτο γένηται (5).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ἄρτι τῇ πίστει προσελθὼν, καὶ ἀξιωθείς τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, οὐκ αὐτίκα εἰς ἐπίσκοπον χειροτονηθήσεται. Δεῖ γὰρ πρῶτον δοκίμιον ἑαυτοῦ δοῦναι, ὅτι τε περὶ τὴν πίστιν ἐστὶν ὑγιῆς, καὶ περὶ τὴν διαγωγὴν ἀνεπίληπτος· ταῦτα δὲ καιροῦ δέονται· οὐ γὰρ δι' ὀλίγου δυνατὸν τὰ τοιαῦτα διαγινώσκεσθαι. Τὸν δὲ μήπω πείραν ἑαυτοῦ δεδωκότα, διδάσκαλον ἐτέρων καθίστασθαι, ἄδικόν τε καὶ σφαλρόν. Καὶ ὁ δεύτερος κανὼν τῆς οἰκουμένης πρώτης συνόδου τοῦτο ἀπαγορεύει· καὶ τὸν τοῦτο ποιῶντα, καθαιρεῖσθαι κελεύει. Καὶ Τιμοθέῳ δὲ ἐπιστέλλων ὁ μέγας Παῦλος, καὶ ὑπογράφων τῷ λόγῳ τὸν ἐπισκοπῆς προστησόμενον, καὶ τοῦτό φησι· Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθείς εἰς κριμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. Τὸ δὲ, εἰ μήπου κατὰ θεῖαν γένηται χάριν, οὕτω νοητέον· εἰ μήπου ἀποκαλυφθῆναι περὶ αὐτοῦ, ὡς χρὴ προβιβασθῆναι αὐτὸν εἰς ἐπισκοπὴν· ὡσπερ περὶ τοῦ Παύλου τῷ Ἀνανίᾳ ἀπεκαλύφθη, εἰπόντος πρὸς αὐτὸν ἐν ὄραματι τοῦ Κυρίου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραὴλ.

ΒΛΑΣ. Μαθεῖν ὀφείλεις ἀπὸ τοῦ ι'. κανόνος τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, καὶ τοῦ ιζ'. κανόνος τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συνόδου, τῆς λεγομένης α. καὶ β'. ὅτι οὐδὲ πιστὸς

(1) τὸν ἐξ ἐθνῶν προσελθόντα Ἀρδ. — (2) Π. — παρ' αὐτὰ Χ. Τρ. Κ. Βιερ. — παραυτίκα 'Ε. Βρ. — (3) Π. Κ. Ἐ. Βιερ. Χ. Τρ. Μάνσ. ἐν περισ. — τὸν μηδὲ πρόπειραν Βρ. — (4) Π. Χ. Τρ. — ἐπιδειξάμενον Βιερ. — (5) γίνεται Βρ.

λαϊκός ἀπεντεῦθεν εἰς ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα προβιβάζεται, εἰμὴ τοὺς νενομισμένους καιροὺς διὰ τῶν ἐτέρων πληρώσει βαθμῶν. Εἰ δὲ πιστὸς λαϊκὸς οὐ γίνεται ἄλλως πῶς ἐπίσκοπος, πολλῶ μᾶλλον οὐ προχειρισθῆσεται εἰς ἐπισκοπὴν νεοφώτιστος, ἢ σκηνικός, εἰ μὴ τοὺς νενομισμένους διέλθῃ βαθμοὺς διὰ τοῦ ἀρκούντος καιροῦ· οὐδὲ διδάσκειν ἐκχωρηθήσεται, μήπω διδάχθεις τὸ μυστήριον. Χρὴ οὖν διὰ τοῦ ἀρκούντος καιροῦ δοκιμάζεσθαι τοῦτον, καὶ, ἄξιον ἴσως εὐρισκόμενον, προχειρίζεσθαι. Ζήτει καὶ τὸν β'. κανόνα τῆς α. συνόδου, διοριζόμενον καθαιρεῖσθαι τὸν παρὰ ταῦτα ποιούντα. Καὶ ὁ μέγας δὲ Παῦλος, οὐ τὸν νέον ἀπαγορεύει, ἀλλὰ τὸν ἐκ νέου φυτευθέντα· τὸ μὲν τοι, εἰ μήπου κατὰ θεῖαν χάριν τοῦτο γένηται, νόησον ῥηθῆναι περὶ ἀποκαλύψεως· τῷ γὰρ Ἀποστόλῳ Ἀνανία ἀπεκαλύφθη περὶ τοῦ μεγάλου Παύλου, ὅτι σκευὸς μοί ἐστιν ἐκλογῆς.

ΑΡΙΣΤ. Οὐκ ἐπισκοπεῖ νεοφώτιστος· οὐδὲ διὰ ταχέων, ὁ ἐκ φαύλης διαγωγῆς προσιών.

Τὸν νεωστὶ προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ φαύλην ἔχοντα διαγωγὴν, σκηνικὸν τυχόν ὄντα, ἢ ταξεώτην, οὐ δεῖ εὐθὺς προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον, ἀλλὰ πρότερον πείραν αὐτοῦ λαμβάνειν, καὶ οὕτω, μετὰ τὸ τοὺς ἱερατικούς ἀπαντας βαθμοῦ ἀπροσκόπτως διελθεῖν, καὶ εἰς ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι.

Κ α ν ὶ ν Π Α'.

Εἶπομεν, ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. Ἡ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρεῖσθω. Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυοῖς κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν Κυριακὴν παρακέλευσιν (1).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ς'. κανὼν τοῦ παρόντος συντάγματος καθαιρεῖσθαι κελεύει τοὺς κοσμικὰς φροντίδας ἀναδεχομένους ἱερωμένους· οὗτος δὲ ὁ κανὼν σαφηνιστικὸς ἐκείνου ἐστίν· οὕτω γὰρ χρὴ

(1) Ματθ. ς', 24.

νοεῖν (1) κάκεινον, ὅτι εἰ μὴ πείθοιτο, καὶ ἀφίσταται τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τότε καθαιρεθήσεται. Εἰ γὰρ ἀπέχεται τούτων, ὥς(2) μηκέτι μετιέναι δημοσίας διοικήσεις, ἐπὶ τοῖς φθάσασι συγγνωσθήσεται. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ προτέρου κανόνος μέμνηται ὁ κανὼν οὗτος. Ζητητέον δὲ καὶ τὸν ις'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὸν γ'. τῆς τετάρτης συνόδου.

Π. Α. Σ. Ὁ ς'. ἀποστολικὸς κανὼν ἀδιαστίκτως καθαιρεῖσθαι κελεύει τοὺς ἱερωμένους, κοσμικὰς φροντίδας ἀναλαμβανόμενους. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν συμπαθέστερον τούτους κολάζει· φησὶ γὰρ, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ καθαιρεῖσθωσαν. Ἐλκυσον γοῦν εἰς μίαν ἔννοιαν τοὺς κανόνας πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον, καὶ εἰπέτε καὶ τὸν ς'. κανόνα κατὰ τοῦτον νοεῖσθαι. Ζήτει καὶ τὸν ις'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὸν γ'. τῆς τετάρτης.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοπος ἀνεπίσκοπος, ὁ δημοσία χειριζόμενος.

Ὁ εἰς δημοσίας διοικήσεις ἑαυτὸν ἐκδιδοὺς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ παυσάσθω, ἢ, μὴ πειθόμενος, καθαιρεῖσθω.

Κ α ν ὶ ν Π Β'.

Οἰκέτας εἰς κληρὸν προχειρίζεσθαι (3), ἀνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης (4), οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἐπὶ λύπῃ τῶν δεσποτῶν τῶν κεκτημένων (5)· οἰκῶν γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. Εἰ δὲ ποτε καὶ ἄξιος φανεῖται οἰκέτης (6), πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη (7), καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπότες, καὶ ἐλευθερώσωσιν, καὶ τοῦ οἴκου (8) ἐξαποστείλωσιν (9), γινέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ ἐμποιοῦντα σκάνδαλά τισι, φεύγειν δεῖ τοὺς πιστούς· αἴτιον δὲ σκανδάλου, καὶ λύπης, τὸ τὸν ἀλλότριον δοῦλον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότη κληροῦσθαι. Διὸ καὶ κωλύει

(1) νοεῖσθαι X. Tr. — (2) X. Tr. — ὡς Βενερ. (3) πρῶτα X. Tr. — (4) Π. Ε. Βρ. — συγγνώμης X. Tr. Βενερ. Κ. — (5) Π. Μάνσ. ἐν περισελ. Ε. — οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐπὶ λύπῃ τῶν κεκτημένων X. Tr. Βενερ. Κ. Σ. Ρ. — ἢ δὲ φράσις, οὐκ ἐπιτρέπομεν . . . οἰκῶν γὰρ, οὐ κεῖται παρὰ Βρ. — (6) ὁ οἰκέτης Βενερ. X. Tr. Βρ. — (7) ἀνεφάνη, ἁρδ. — (8) ἑαυτῶν Σ. Ρ. — (9) ἐξαποσταλοῦσι 'Ε. Βρ.

τούτο ὁ κανὼν, ὡς οἴκους ὄλους ἀνατρέπον. Ἴσως γὰρ διοικη-
τῆς ἂν εἴη τοῦ οἴκου τοῦ δεσπότη αὐτοῦ ὁ δούλος ἐκεῖνος,
ἢ ἐργαστηρίου δεσποτικοῦ προϊστάμενος, ἢ χρήματα ἐμπε-
πιστευμένος δι' ἐμπορίαν, καὶ ἢ χειροτονία αὐτοῦ διὰ ταῦτα
εἰς λύπην ἔσται τῷ δεσπότη αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἄξιος ἱερατικοῦ βαθ-
μοῦ κριθῆναι ὁ οἰκέτης, χρὴ τὸν ἐπίσκοπον κοινοῦσθαι τὰ περὶ
αὐτοῦ τῷ δεσπότη· καὶ εἰ κάκεινος συνευδοκεῖ, χειροτονηθήσε-
ται. Καὶ ὁ μέγας γὰρ Παῦλος Ὀνήσιμον, δούλον ὄντα φιλήμο-
νος, καὶ εὐχρηστον αὐτῷ κριθέντα εἰς διακονίαν, ἀνευ γνώμης
τοῦ δεσπότη κατέχειν οὐκ ἔκρινεν, ἀλλ' ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς
φιλήμονα. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος ἀρκεῖν εἰς ἐλευθερίαν, φησί, τοῦ
δούλου, τὸ, εἰδότες τοῦ δεσπότη αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀντιλέγοντος,
τῷ κλήρῳ καταλεγῆναι αὐτόν.

ΒΛΑΣ. Περὶ δούλων κληρουμένων, ἀνάγνωθι καὶ τὸ λς'. κε-
φάλαιον τοῦ α. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Ἐνταῦθα δὲ
ὁ κανὼν, μὴ θέλων σκανδαλιζέσθαι ὑφ' ἡμῶν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν,
οὐ παραχωρεῖ εἰς κλῆρον προάγεσθαι δούλον ἀλλότριον, καὶ
φρονιμώτατός ἐστι καὶ ἄξιος, εἰ μὴ καὶ ὁ δεσπότης πρὸς τοῦτο
συναινέσῃ, καὶ πρότερον ἐλευθερίας αὐτὸν ἀξιώσῃ. Ἐγγραφή δὲ
πρὸς παράδειγμα καὶ τὸ γεγονός ἐπὶ τῷ Ὀνησίμῳ. Ἐγγραπται
γὰρ ὡς τὸν τοιοῦτον Ὀνήσιμον, δούλον ὄντα φιλήμονος, ὁ μέ-
γας Παῦλος ἀντέστρεψε πρὸς τὸν φιλήμονα, καὶ χρησιμώτατος
πρὸς διακονίαν ἔδοξεν αὐτῷ, εἰπὼν μὴ δίκαιον εἶναι, ἀνευ γνώ-
μης τοῦ φιλήμονος, τοῦτον διακονεῖν ἐν τῷ τῆς πίστεως κηρύγ-
ματι· ὥστε οὐδὲ ἐλευθερία, οὐδὲ ἱερωσύνη, οὐδὲ ἄλλο τι ἀπο-
ξενούσι τὸν ἀγνοοῦντα δεσπότην, ἐκ τῆς κυριότητος τοῦ δούλου
αὐτοῦ· καὶ τὸ νόμιμον δὲ, τὸ διοριζόμενον, κατὰ ἐλευθερίας οὐ
δίδεται ἀποκατάστασις, οὐ νοεῖται περὶ τοιούτων, ἀλλὰ περὶ
δούλου ἐλευθερωθέντος κατὰ γνώμην δεσπότη ἀτελοῦς.

ΑΡΙΣΤ. Οἰκέτης, ἀκλήρωτος· πλὴν εἰ μὴ, γνώμη δεσπότη·
ὁ δὲ ἐπάξιος, ἐλευθερωθεὶς προβιβάζεται.

Ἄνευ γνώμης δεσπότη οὐ δεῖ οἰκέτην εἰς κλῆρον προσδέχε-
σθαι· ἐλευθερωθεὶς δὲ, ἄξιος τοῦ κληροῦσθαι φανείς, παραδέχεται.

Κ α ν ὼ ν Π Γ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, στρατεία σχο-
λάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφοτέρω κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν
ἀρχὴν (1), καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρεῖσθω. Ἐὰν γὰρ
Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ (2).

ΖΩΝΑΡ. Στρατεῖαν ἐνταῦθα οὐχ ὄπλων μεταχείρισιν, ἢ προ-
στασίαν στρατιωτῶν, οἶμαι τὸν κανόνα λέγειν, ἀλλὰ στρατιω-
τικῶν πραγμάτων διοίκησιν, οἷον σιτηρεσίων στρατιωτικῶν δια-
νέμησιν, ἢ τροφῶν στρατιώταις ἀφωρισμένων ὑποδοχῆν, ἢ στρα-
τολογίαν, ἢ καὶ διοικήσεις ἄλλας τινάς, ἃς καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι
στρατείας εὗρισκονται ὀνομάζοντες. Τοὺς γοῦν τοιούτους τίσι
σχολάζοντας ἱερωμένους, ὁ κανὼν ὑπὸ καθάρσει τίθησι, πάν-
τως εἰ μὴ τούτων ἀφίστανται. Οὐ γὰρ δεῖ μιγνύειν τὰ ἄμι-
κτα, τὰ Καίσαρος, φημί, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τῆς ἐν Χαλ-
κηδόνι συνόδου ἑβδομος κανὼν, καὶ ἀναθεματίζεσθαι τοὺς τοιού-
τους, μὴ μεταμελομένους, ὀρίζει.

ΒΛΑΣ. Διάφοροι κανόνες ἀποστολικοὶ ἐκώλυσαν τοὺς ἱερωμέ-
νους δημοσιακὰ πράγματα διοικεῖν. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν καθαι-
ρεῖσθαι θεσπίζει τοὺς στρατεία σχολάζοντας, ἢτοι τοὺς διοικη-
τὰς τῶν στρατιωτικῶν σιτηρεσίων, πραγμάτων, καὶ στρατολογιῶν.
Τοιαύτην γὰρ εἶναι τὴν στρατεῖαν ὑποληπτέον μοι, καὶ μὴ τὴν
δι' ὄπλων· ἐκεῖνη γὰρ πάντα ἀπηγόρευται. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν
ζ'. κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἀναθεματίζοντα τοὺς τοιού-
τους, εἰ μὴ μεταμεληθῶσιν. Ἐρωτήσῃ δέ τις, ἄρα καὶ ἐνταῦθα,
τὸ, παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω, ἔξει χώραν, καθὼς ἐν τῷ π.α. κα-
νόνι ἐδιδάχθημεν; ἢ καὶ πρὸ ἐπιφωνημάτων, ὁ τὴν στρατεῖαν
μεταχειριζόμενος ἱερωμένος ἀπεντεῦθεν καθαιρεθήσεται; Λύσις.
Οἶμαι, ὅτι καὶ ἐνταῦθα, μετὰ ἐπιφώνησιν ὁ στρατολογῶν, εἰ μὴ
παύσεται, καθαιρεθήσεται· πάντα γὰρ τὰ δημοσιακὰ τὴν αὐτὴν
αἰτίαν ἔχουσιν. Ἀνάγνωθι καὶ κεφάλαιον λβ'. τοῦ θ'. τίτ. τοῦ
παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

(1) X. Tr. Br. Beuz. S. P. — ἐν Πηδ. οὐκ εἴρηται τὸ, ἀρχὴν — (2) κατὰ
KB', 21.

ΑΡΙΣΤ. Ἱερεὺς ἄρχων, ἀνίερος· τὰ γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.

Ὁ Ῥωμαϊκὴν στρατείαν ἐθέλων κατέχειν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. Ἐὰν γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.

Κ α ν ὶ ν Π Δ'.

Εἴ τις ὑβρίσει(1) βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, παρὰ τὸ δίκαιον(2), τιμωρίαν τινύτω· καὶ εἰ μὲν κληρικὸς, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, Ἄρχοντα, φησὶ, τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κακῶς· καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, Ἦν βασιλέα τιμᾶτε, φησὶ· καὶ ὁ μέγας Παῦλος ὑπερβύχεσθαι κελεύει τῶν βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ, καὶ ταῦτα ἀπίστων. Ὑβρίζειν μὲν οὖν κεκώλυται πᾶς τις καὶ βασιλέας, καὶ ἄρχοντας· ἐλέγχειν δὲ παρὰ τὸ προσήκον ποιοῦντάς τι, οὐ κωλύεται, κἂν οἱ τῶν ἐλέγχων λόγοι, δριμύτεροι ὄντες ἴσως, εἰς ὕβριν τοῖς ἐλεγχομένοις λογιζώνται. Παρὰ τὸ δίκαιον γὰρ ὑβρίζειν οὐ παραχωρεῖ ὁ κανὼν, ὡς ἐξ ἀντιδιαστολῆς νοεῖσθαι, ὅτι ὁ δικαίως καὶ βασιλέων, καὶ μεγιστάνων καθαπτόμενος, οὐ κολάσεως ἄξιος. Ὁ δὲ λς'. τίτλος τοῦ ξ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν ἐν κεφαλῇ γ'. ταῦτά φησιν· Ἐάν τις κακῶς μνημονεύσῃ τοῦ βασιλέως, οὐχ ὑπόκειται τιμωρία· ἀλλὰ χρὴ τὰ περὶ αὐτοῦ τῷ βασιλεὶ μνησθῆναι· εἰ γὰρ ἀπὸ κουφότητος ἐξῆλθε, καταφρονητέος· εἰ δὲ ἀπὸ μανίας, ἐλεημοσύνης ἄξιος· εἰ δὲ ὡς ἀδικούμενος, συγχωρητέος.

ΒΛΑΣ. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος φησὶν· Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κακῶς. Ἀκολούθως οὖν αὐτῷ διορίζεται καὶ ὁ παρὼν κανὼν, τὸν ὑβρίζοντα βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρείσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Καὶ τοῦτο μὲν, ὅσον ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Οἱ δὲ πολιτικοὶ νόμοι ἄλλως διευλυτοῦσι τὰ τῆς βασιλικῆς ὕβρεως· καὶ ἀνάγνωθι τὸ λς'.

(1) Π. — ἵστις Ἑ. Βενερ. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — ὑβρίζει Βρ. — (2) Π. Μάνσ. ἐν περιελ. Κ. Κ. Βενερ. Χ. Τρ. — οὐχ ἰδρῆται τὸ, παρὰ τὸ δίκαιον, παρὰ Βρ.

κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Ἦν δὲ ἐρμηνεύοντες τὸ, Εἴ τις ὑβρίσει βασιλέα, ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, εἶπον, πολλάκις ἐκλαμβάνεσθαι καὶ τὸν δίκαιον ἐλεγχον ἀντὶ ὕβρεως. Νομίζω δὲ τοῦτο ἐρμηνεύεσθαι ἀπὸ τοῦ ιγ'. κεφ. τοῦ λς'. τίτ. τοῦ ξ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὕπερ κατεστρώθη ἐν τῷ λς'. κεφαλῇ τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἄρχοντα, καὶ βασιλέα, παρὰ θέμιν ὑβρίζων, κληρικὸς, καθαιρείται· λαϊκὸς, ἀφορίζεται.

Ὁ βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, εὐσεβῶς ζῶντας, ὑβρίζων, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστὶ, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζέσθω.

Κ α ν ὶ ν Π Ε'.

Ἔστω ὑμῖν πᾶσι (1) κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης, Μωϋσέως, πέντε· Γένεσις, Ἐξοδος, Λευϊτικὸν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ (2) Ναυῆ, ἐν· Κριτῶν (3), ἐν· Ρουθ, ἐν· Βασιλειῶν, τέσσαρα· Παραλειπομένων, τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν, δύο· Ἐσδρα, δύο (4)· Ἐσθῆρ, ἐν(5)· Μακκαβαίων(6), τρία· Ἰώβ, ἐν· Ψαλτηρίου, ἐν· Σολομῶντος, τρία· Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα Ἀσμάτων· Προφητῶν, δώδεκα (7)· Ἡσαίου, ἐν· Ἱερεμίου, ἐν· Ἰεζεκιήλ, ἐν· Δαυιδ, ἐν· Ἐξωθεν δὲ ὑμῖν προσιστορεῖσθω μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν Σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Ἡμέτερα δὲ (τουτέστι, τῆς Καινῆς Διαθήκης), Εὐαγγέλια τέσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκά, καὶ Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο· Ἰωάννου, τρεῖς· Ἰακώβου, μία· Ἰούδα, μία· Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο· καὶ αἱ Διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος, ἐν ὀκτῶ βιβλίοις προσπεφωνημένοι· ἄς οὐ χρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν

(1) Π. Μάνσ. ἐν περιελ. — Ἔστω ὑμῖν πᾶσι Βενερ. — (2) υἱοῦ Ναυῆ, ἐν· Βενερ. Βρ. — (3) Κριτῶν, ἐν· οὐ καίται παρὰ Βρ. — (4) τὸ, Ἐσδρα, δύο· οὐ καίται παρὰ Βρ. — ἀλλ' ἐν περιελ. Μάνσ. Βενερ. Π. — (5) Ἰουδαίῳ, ἐν· Κοτελ. ΡΡ. ΑΑ. Τ. 1. σελ. 448. — (6) Μακκαβαίων Βρ. — (7) Π. — δεκαδύο Χ. Τρ. Βενερ. Βρ. — δεκαδύο, ἐν· Βρ. Χ. Τρ. Ε.

αὐταῖς μυστικά· καὶ αἱ Πράξεις ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων.

ΩΝΑΡ. Διαταξάμενοι οἱ σεπτοὶ Ἀπόστολοι πῶς χρῆ τοὺς πιστοὺς βιοῦν, ἐπήγαγον τελευταῖον, καὶ τίνα δεῖ αὐτοὺς ἀναγινώσκειν βιβλία, καὶ ταῦτα ἀπηριθμήσαν. ὧς δὲ ἔνω που εἴρηται, καὶ διαφόρων ἁγίων Πατέρων ἀπαριθμήσεις τῶν ἀναγνωστέων βιβλίων εὐρίσκονται· τοῦτο δὲ πεποιήκασιν, ὅτι διάφορα νόθα συγγράμματα, καὶ ψευδεπίγραφα ἦσαν, ἢ καὶ εἰσὶ τὰ δὲ, καὶ νενοθευμένα· οἷαι καὶ αἱ διὰ τοῦ Κλήμεντος ἐκπεφωνημένοι διαταγαί· καὶ αὐταὶ γὰρ παρὰ κακοδόξων τινῶν ἐνοθεύθησάν τε, καὶ παρεφθάρησαν· διὸ καὶ ἀναγινώσκεισθαι ὅλως αὐτὰς ἀπηγόρευσε ἡ οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος, ἐν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τῶν παρ' αὐτῆς τεθέντων κανόνων. Τινὲς δὲ τῶν ἄλλων ἀπαριθμήσεων παραχωροῦσιν ἀναγινώσκεισθαι πρὸς τοῖς ἐνταῦθα ἀπηριθμημένοις, καὶ τὴν Σοφίαν Σολομῶντος, καὶ Ἰουδῆθ, καὶ Γωβίαν, καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεολόγου (1).

Οὗτοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ τῶν πανσέπτων Ἀποστόλων πε' κανόνες. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τισὶ τῶν τοὺς κανόνας ἐχόντων βιβλίων, καὶ ἕτεροι κανόνες ἐπ' ὄνοματι ἐκάστου τῶν πανευφῆμων Ἀποστόλων ἐπιγεγραμμένοι. Ἄλλ' ἢ ἐν τῷ Γρούλλῳ συναθροισθείσῃ σύνοδος τῶν σκζ' ἁγίων Πατέρων, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πινοτμήτου, ἡ λεγομένη ἕκτη, ἀπαριθμήσιν ποιησαμένη τῶν ἱερῶν κανόνων, οὕτω φησὶν· Ἐδόξε τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, μένειν βεβαίους, καὶ ἀσφαλεῖς, τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν, ὄνοματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων, πε' κανόνας. Εἶτα περὶ τῶν παρὰ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος συγγραφισῶν Διατάξεων εἰποῦσα, μὴ χρῆναι ταύτας ἀναγινώσκεισθαι, καὶ ἀποβαλομένη αὐτάς, ὡς αἰρετικῶν νόθα τινὰ, καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας, ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας, αὐταῖς παρενειράντων, μέμνηται τῶν συνοδικῶν κανόνων, τῶν τε οἰκουμενικῶν συνό-

δων, καὶ τῶν τοπικῶν, καὶ τῶν παρὰ θείων Πατέρων, ἐκτὸς συνόδων, γενομένων κανόνων· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπάγει· Μηδεὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἐτέρους, παρὰ τοὺς προκειμένους, παραδέχεσθαι κανόνας ψευδεπιγράφους, ὑπὸ τινῶν συντεθέντας, τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων. Ταῦτα τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς ἕκτης συνόδου διαταττομένου, καὶ μηδ' αὐμοῦ μνεῖαν ποιησαμένου ἐτέρων ἀποστολικῶν κανόνων παρὰ τοὺς πε', οὐκ ἐγκρίνεσθαι δεῖ τοὺς λεγομένους ἄλλους τῶν Ἀποστόλων κανόνας, ἀλλ' ἀποκρίνεσθαι μᾶλλον, ἐβεβίβασθαι τε, καὶ ἀποβάλλεσθαι, ὡς ψευδεπιγράφους, καὶ νόθους, καὶ τῶν ἀπηριθμημένων, καὶ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς Πατέρας ἐγκριμένων ἐκτός (1).

ΒΛΑΣ. Ἀπὸ μὲν τοῦ ξ'. κανόνος ἐμάθομεν μὴ ἀναγινώσκειν ψευδεπίγραφα βιβλία ἁσέβων ὡς ἅγια. Ἀρτίως δὲ μανθάνομεν, ποῖα βιβλία ἀναγινώσκειν ὀφείλομεν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τῆς Νέας. Σὺ δὲ γίνωσκε, ὡς εἰ καὶ γέγραπται ἐνταυθα, ἀναγινώσκειν ἡμᾶς τὰς Διατάγας τοῦ Κλήμεντος, πλὴν μὴ δημοσιεύειν αὐτάς, ἀλλ' ὁ β'. κανὼν τῆς ζ'. συνόδου ἀπηγόρευσε τὴν τούτων ἀνάγνωσιν, διὰ τὸ γενέσθαι παραπορήσιν ἐν αὐταῖς. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν αὐτὸν β'. κανόνα, διοριζόμενον, μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν, μόνους τοὺς πε' κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀναγινώσκειν ἡμᾶς, καὶ ἑτέρου τινὸς μὴ ἐπιστρέφεισθαι, κὰν λέγηται εἶναι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόν. Τὰ δὲ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἱερολογητῶν συγγραφέων, καὶ ἀναγινώσκειν, καὶ κατασπάζεσθαι ὀφείλομεν, ὡς εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμᾶς ἀνάγοντα.

(1) Παρὰ Κ. καὶ ἐν Σ. Ῥ. ἀναγινώσκονται μετὰ τὸν πέ. καν. τὰ ἐξῆς· Ταῦτα καὶ περὶ κανόνων διατατάχθη ἡμῖν παρ' ἡμῶν, ὧς ἐπίσκοποι. Ἰμεῖς δὲ, ἐμμένοντες αὐτοῖς, σωθήσεσθε, καὶ εἰρήνην ἔχετε· ἀπειθεῦντες δὲ, κολασθήσεσθε, καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων αἰδίου ἔχετε, δίκην τῆς ἀνομοίας τὴν προσήκουσαν τίνοντες.

Ὁ Θεὸς δὲ, ὁ μόνος αἰδίας, καὶ τῶν ὄλων ποιητῆς, ἀπαντα ἡμᾶς διὰ τῆς εἰρήνης ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀνάσαι, καὶ κατάρτισαι εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀναγκλήτους, καὶ καταξιώσαι τῆς αἰωνίου ζωῆς σὺν ἡμῖν. διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἡγαπημένου παιδὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, μεθ' οὗ ἡ δόξα αὐτῷ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ καὶ Πατρὶ, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ παρακλητῷ, νῦν καὶ ἄει καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

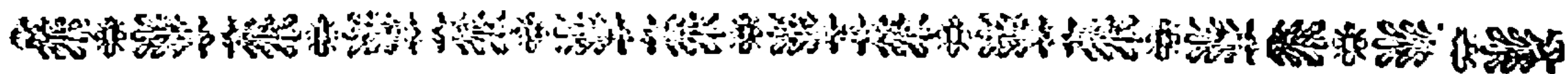
(1) Βλ. τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου καν. λβ'. Π.

ΑΡΙΣΤ. Σεβάσμιος, ἢ ἐξηκοντάβιβλος μόνον.

Ταῦτα μόνον πᾶσι κληρικοῖς, καὶ λαϊκοῖς, βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια ὀφείλουσι κρίνεσθαι· ἦγουν, τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης, πέντε· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευιτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Υιοῦ Ναυῆ, ἕν· Κριτῶν, καὶ Ρούθ, ἕν· Βασιλειῶν, τέσσαρα· Παραλειπομένων, τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν, δύο· Ἔσθρα, δύο· Ἔσθῆρ, ἕν· Μακκαβαίων, τρία· Ἰώβ, ἕν· Ψαλτήριον, ἕν· Σολομῶντος, τρία· Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα Ἀσμάτων· Προφητῶν, δεκαδύο· ἔξωθεν δὲ τούτων, καὶ ἡ Σοφία τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Τῆς δὲ Καινῆς Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκά, Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο· Ἰωάννου, τρεῖς· Ἰακώβου, μία· Ἰούδα, μία· Κλήμεντος αἱ δύο ἐπιστολαί· καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· καὶ αἱ Διαταγαί, αἱ διὰ τοῦ αὐτοῦ Κλήμεντος τοῖς ἐπισκόποις ἐν ὀκτώ βιβλίοις προσπεφωνημένοι· ὧς οὐδὲ χρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων, διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά· μάλλον δὲ ὁ δεύτερος κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ γενομένης ἕκτης συνόδου παντελῶς ἀποβάλλεται τὰς τοιαύτας Διατάξεις, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων προστεθῆναί τινα νόθα καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας.

ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΥΡΑΝΤΟ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΕΛΟΣ (1).

(1) Κ. Χ. Τρ. — οὐχ εὑρηται παρὰ Βενερ.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ (1).

ΣΩΝΑΡ. Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη πρώτη σύνοδος γέγονε βασιλεύοντος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀθροισθέντων ἐν Νικαία τῆς Βιθυνίας τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων, κατὰ Ἀρείου, γεγονότος πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, ὃς ἐβλάσφημι κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων μὴ ὁμοούσιον εἶναι αὐτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, κτίσμα δέ· καὶ ὅτι ἦν, ὅτε οὐκ ἦν· ὄν καὶ καθεῖλεν ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη, καὶ ἀνεθεμάτισε μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ· ἐδογματίσει δὲ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν, καὶ Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ Δεσπότην, καὶ Κύριον, καὶ κτίστην τῶν κτιστῶν ἀπάντων· ἀλλ' οὐ κτίσμα, οὐδὲ μέντοι γε ποίημα. Πρώτη δὲ σύνοδος ἡ ἐν Νικαίᾳ αὕτη λέγεται πρὸς τὰς οἰκουμένικας ἀριθμουμένη· ἐπεὶ τοι γὰρ πρὸ αὐτῆς διάφοροι γεγονάσι σύνοδοι τοπικαί. Ἀλλὰ τῶν οἰκουμενικῶν αὕτη οὖσα πρώτη, προτέτακται τῶν λοιπῶν, τῶν πρὸ αὐτῆς γενομένων· τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δηλαδὴ, κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, συγκροτηθείσης ἐπὶ Λύρηλιανοῦ βασιλέως, τῆς τε ἐν Ἀγκύρᾳ, ἐν ἧ Ἰζήτησις γέγονε περὶ τῶν ἐν καιροῖς διωγμῶν τὴν πίστιν ἀρνησαμένων, καὶ μεταμελομένων, ὅπως δεῖ τούτους προσδέχεσθαι· καὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἐν ἧ περὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως κανόνες ἐξεφωνήθησαν.

(1) Τῶν συνοδικῶν ἐνθεν ἀρχὴ κανόνων· Χ. Τρ. — Κανόνες τῶν τῆς ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελοθέντων, ἐν ὑπατείᾳ Γεαυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ, τῶν λαμπεροτάτων ὑπάρχων (ἰσ. ὑπάτων), ἔτους ἑξακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἔκτου ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐν μηνὶ Δεσίου, ἐννεακκιδεκάτῃ πρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουλίω. Βρ.

ΒΛΑΣ. (1) Ἡ ἅγια αὐτὴ καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος γέγονε, βασιλεύοντος (τῷ δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀθροισθέντων ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων, κατὰ Ἀρείου, γεγονότος πρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, ὃς ἐβλάσφημι κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων, μὴ ὁμοούσιον εἶναι αὐτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, κτίσμα δέ· καὶ ὅτι ἦν, ὅτε οὐκ ἦν· ὃν καθεῖλεν ἡ ἅγια σύνοδος αὐτὴ, καὶ ἀνεθεμάτισε μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ. Ἐδογματίσθη δὲ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, καὶ Θεὸν ἀληθινόν, καὶ Δεσπότην, καὶ Κύριον, καὶ κτίστην τῶν κτιστῶν ἀπάντων, ἀλλ' οὐ κτίσμα, οὐδὲ μέντοι γε ποίημα. Πρώτη δὲ σύνοδος ἡ ἐν Νικαίᾳ αὕτη λέγεται πρὸς τὰς οἰκουμενικὰς ἀριθμουμένη· ἐπεὶ περ πρὸ αὐτῆς διάφοροι γεγόνασι σύνοδοι τοπικαί· ἀλλὰ τῶν οἰκουμενικῶν αὕτη οὕσα πρώτη, προτέτακται καὶ τῶν λοιπῶν τῶν πρὸ αὐτῆς γενομένων, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δηλαδὴ, κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, συγκροτηθείσης ἐπὶ Λύρηλιανου βασιλέως, τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Κ α ν ὶ ν Α'.

Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθῃ, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθῃ, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον, πεπαῦσθαι προσήκει· καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο, μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι. Ὡσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεούντων τὸ πρᾶγμα, καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται· οὕτως, εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν (2), εὐρίσκειντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλήρον προσίεται ὁ κανὼν.

ΖΩΝΑΡ. Διάφοροι κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὰ αὐτὰ τῷ παρόντι κανόνι διατάσσονται· καὶ οἱ τῆς πολιτείας δὲ νόμοι.

(1) Ὁ πρόλογος οὗτος οὐχ εὑρηται ἐν Χ. Τρ. ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βλασ. παρὰ δὲ Ἐ. κίται μετὰ τὸν α'. κανόνα. — (2) εὐνουχισθέντες· Ἰουστ. ἐν περισελ.

ἴσκιε δὲ καταφρονηθῆναι τὸ πρᾶγμα καὶ μετὰ τοὺς κανόνας, καὶ αὐθὶς τινὰς ἑαυτοὺς ἀκρωτηριάζοντας, προάγεσθαι εἰς κλήρον· καὶ τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἐκτμηθέντας κατ' ἐπήρειαν, μὴ προάγεσθαι. Διὰ τοῦτο οὖν καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης τὸν παρόντα κανόνα ἐξέθεντο, διαταττόμενοι τὰ αὐτὰ τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις· ὥστε μήτε τοὺς ἑαυτοὺς ἐκδόντας εἰς ἐκτομήν, ἢ αὐτόχειρας γενομένους, κληροῦσθαι, ἢ εἰς ἱερωσύνην ἀνάγεσθαι· ἀλλὰ κὰν προέφθασαν ἐν κλήρῳ ταχθῆναι, ἐκβάλλεσθαι τούτου· μήτε τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἐπηρεασθέντας, καὶ τῶν παιδογόνων στερηθέντας μορίων, ἐὰν ἄξιοι κρίνωνται ἱερωσύνης, κωλύεσθαι διὰ τοῦτο προαχθῆναι εἰς ἱερωσύνην. Ἐαυτὸν δ' ἐκτεμῶν οὐχ ὁ χερσὶν οἰκείαις ἀποκόψας τὸ μόριον λέγεται μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλῳ ἐκὼν καὶ χοίρις ἀνάγκης ἑαυτὸν εἰς ἐκτομήν ἐπιδούς. Πλατύτερον δὲ τὰ περὶ τούτου ἐξήγηται ἐν τῷ κα'. καὶ β'. καὶ γ'. καὶ δ'. τῶν ἀποστολικῶν κανόνων.

ΒΛΑΣ. Οἱ ἀποστολικοὶ θεῖοι κανόνες ὁ κα'. ὁ κβ'. ὁ κγ'. καὶ ὁ κδ'. ἰκανῶς ἡμᾶς ἐδίδαξαν, τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς τοὺς ἀκρωτηριαζομένους τοὺς διδύμους. Ἀκολούθως οὖν τούτοις καὶ ὁ παρὼν κανὼν διατάσσεται, μήτε τοὺς ἑαυτοὺς ἐκδόντας εἰς ἐκτομήν, ἢ αὐτόχειρας γενομένους, κληροῦσθαι, ἢ εἰς ἱερωσύνην προάγεσθαι, ἀλλὰ κὰν προέφθασαν ἐν κλήρῳ ταχθῆναι, ἐκβάλλεσθαι τούτου· μήτε τοὺς ὑφ' ἐτέρων ἐπηρεασθέντας (1), καὶ τῶν παιδογόνων στερηθέντας μορίων, ἐὰν ἄξιοι κρίνωνται, ἱερωσύνης κωλύεσθαι διὰ τοῦτο. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν η'. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσης συνόδου, τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας ἐρμηνεύοντες, ἐγράψαμεν κολάζεσθαι τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν διὰ πάθος ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσαντα· ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος κανόνος λέγοντος, Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθῃ, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· καὶ αὐθὶς, Εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον, καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον, πεπαῦσθαι προσήκει· εἰπόν τινες μὴ κολάζεσθαι τὸν μετὰ τὴν κλήρωσιν διὰ πάθος ἀκρωτηριασθέντα· φαιμέν, ὡς ὁ τοιοῦτος

(1) Βευσρ. Ἐ. — ἀκρωτηριασθέντας Χ. Τρ.

κανών οὐ διαλέγεται περὶ τῶν ἀκρωτηριασθέντων μετὰ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἱερωσύνης, μετὰ δὲ ταύτην, εἰς ἀμφιβολίαν ἐμπεσόντων. Εἰ δὲ καὶ πλέον ἀνθίσταται τις, καὶ θέλει συγγνωμονηθῆναι τὸν διὰ πάθος μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἀκρωτηριασθέντα, ἀκουσάτω, ὡς ἡ ρμβ'. Ἰουστινιάνειος νεαρὰ, ἡ κειμένη ἐν βιβλίῳ ξ'. τίτλῳ να'. κεφαλαίῳ τελευταίῳ, ἥτις καὶ κατεστρώθη ἐν κεφαλαίῳ ιδ'. τοῦ πρώτου τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, ἐπιστομίζει αὐτόν. Ταῦτα δὲ λέγομεν, ἐὰν χωρὶς εἰδήσεως τῆς ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἀκρωτηριασθῆ τις· εἰ γὰρ κατ' ἐπιτροπὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐνουχισθῆ (1) τις, καὶ μετὰ τὴν κλήρωσιν, οὐ προκριματισθήσεται, ὡς ἐμοὶ τέως δοκεῖ· κὰν (2) οὐκ εἶδόν τινα ἱερωμένον ἐκχωρηθέντα διὰ νόσον εὐνουχισθῆναι. *καὶ ταῦτα* (3) πολλῶν τοῦτο ζητησάντων συνοδικῶς, καὶ ὅτε τὸ χαρτοφυλακικὸν ἐνήργουν (4) ὀφείκειον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πατριαρχεῦσαι, διὰ τὴν ὑπόψιν τοῦ ἐπικινδύνου ἀποτελέσματος τῆς λατρείας (5).

ΑΡΙΣΤ. Οἱ εὐνοῦχοι εἰς κλῆρον δεχέσθωσαν· οἱ δὲ ἐκτεμόντες ἑαυτοὺς μὴ δεχέσθωσαν.

Ἐῖρηται καὶ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν, ἥτοι τῷ κβ'. κγ'. καὶ κδ'. ἄξιον ἱερωσύνης μὴ κωλύεσθαι εἰς κλῆρον προηβιάζεσθαι, εἴπερ ἀκουσίως ἐξευνουχισθῆ· τὸν δὲ ἐκουσίως ἀκρωτηριάσαντα ἑαυτόν, ὡς αὐτοφονευτὴν ἑαυτοῦ, εἰς κλῆρον ὄλως μὴ παραδέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ κληρικὸν ὄντα, καθαιρεῖσθαι. Τῆς αὐτῆς οὖν καὶ ὁ παρῶν κανὼν ἐννοίας ἐστίν.

Κανὼν Β'.

Ἐπειδὴ πολλὰ, ἥτοι ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ

βαπτισθῆναι προάγειν (1) εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτέριον (2), καλῶς ἔδοξεν ἔχειν, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, δοκιμασίας πλείονος. Σαφές γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα, τὸ λέγον· Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθείς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου (3). Εἰ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικὸν τι ἀμάρτημα εὐρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία (4) τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυγόμηνος, αὐτὸς κινδυνεύει περὶ τὸν (5) κλῆρον.

ΣΩΝΑΡ. Καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα, ἢ ἐκ φάουλῆς διαγωγῆς, μὴ αὐτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον ἐπισκήπτει. Καὶ ὁ μέγας δὲ Παῦλος Τιμοθέῳ γράφων, καὶ οἶον εἶναι δεῖ τὸν εἰς ἐπισκοπὴν προαγόμενον διαταττόμενος, καὶ μὴ νεόφυτον εἶναι φησι. Διὸ καὶ οἱ Πατέρες οὗτοι ὀρίζουσι, μήτε τὸν τῇ πίστει προσερχόμενον αὐτίκα βαπτίζεσθαι, εἰ μὴ ἀρκούντως κατηχηθείη, μήτε βαπτισθέντα εὐθὺς εἰς κλῆρον κατατάττεσθαι, μήπω δόντα δοκίμιον ἑαυτοῦ, ὅπως τε περὶ τὴν πίστιν ἔχει, καὶ ὅπως περὶ τὸν βίον. Εἰ δὲ καὶ μετὰ δοκιμασίας γένηται, ἀνεπίληπτος δόξας, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἀμάρτημά τι ψυχικὸν ἔχων ἐλεγχθείη, παύεσθαι τοῦτον διατάττονται. Ἀπορεῖται δὲ, τί ἂν εἴη τὸ ψυχικὸν ἀμάρτημα, καὶ διὰ τί ψυχικῶν ἐμνήσθη μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σαρκικῶν· καὶ ταῦτα ὡς ἐπίπαν τῶν σαρκικῶν (6) καθαιρεῖν μᾶλλον πεφυκότων τοὺς περιπατωκότας αὐτοῖς· τῶν ψυχικῶν δέ γε, ὡς ἐπ' ἐλάχιστον. Οἱ μὲν οὖν τοὺς τὸν κανόνα ἐκθεμένους ἁγίους Πατέρας, πᾶν ἀμάρτημα εἰς ψυχὴν φέρον (7) βλάβην, ψυχικὸν ὀνομάσαι φασίν. Οἱ δὲ ψυχικά φασιν ἀμαρτήματα, τὰ

(1) προσάγειν Π. Βρ. Κ. — Χ. Τρ. Βευερ. — (2) Π. — πρεσβυτερεῖον Χ. Τρ. Β. Κ. Βρ. — πρεσβυτικὴν Βευερ. — (3) ἁ. Τιμόθ. Γ', 6, 7. — (4) Π. Βρ. — ὑπεναντίως Χ. Τρ. Βευερ. — (5) περὶ τὸν ἴδιον κλῆρον Σ. Ρ. Ἀρδ. — (6) Χ. Τρ. Κ. — παραλείπει ὁ Βευερ. τὸ, καὶ ταῦτα ὡς ἐπίπαν τῶν σαρκικῶν. — (7) Χ. Τρ. καὶ Κ. — τὴν βλάβην Βευερ.

(1) εὐνουχισθῆ Β. Βευερ. — (2) κὰν καὶ οὐκ εἶδον Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — (4) ἰνηργήθη Χ. Τρ. Β. — (5) Χ. Τρ. καὶ Β. — τὰ ἐντὸς 'αὐ κείνται παρὰ Βευερ.

ἐκ ψυχικῶν παθῶν γινόμενα, οἷον ἐξ οἰήσεως, καὶ ὑπερηφανίας, καὶ ἀνηγοίας· καὶ ταῦτα γὰρ καθαιρέσει, ἀθεράπευτα μένοντα, ὑποβάλλουσι. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν καλουμένων Ναυατιανῶν· ἐκεῖνοι γὰρ οὐ πρὸς δόγμα ἐσφάλλοντο· ἀλλὰ καθαροὺς ἑαυτοὺς ἐξ οἰήσεως ὀνομάζοντες, οὔτε τοὺς ἐν διωγμοῖς παραπεσόντας μετανοοῦντας ἐδέχοντο, οὔτε διγάμοις ἐκοινωνοῦν· διὸ καὶ ἐξεκηρύχθησαν τῆς τῶν πιστῶν ἐμαγύρεως, διὰ τὴν οἴησιν, καὶ τὴν μισαδελφίαν αὐτῶν. Εἰ γοῦν ἐκεῖνοι διὰ ταῦτα καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπεβλήθησαν, πῶς οὐκ ἂν ὁ δι' οἴησιν ἐπισκόπων αὐτοῦ μὴ παιθόμενος, καὶ ἀεικόριτος μένων, καθαιρεθῆσεται; Καὶ ὁ ἐ. δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν τοὺς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοντας, ἀφορίζεσθαι κελεύει, ἐπιμένοντας δὲ, καὶ καθαιρεῖσθαι. Καὶ ὁ λς'. τῶν αὐτῶν διατάσσεται, τοὺς ψήφῳ τῶν ἐπισκόπων εἰς προστασίαν καλουμένους, μὴ καταδεχομένους δὲ τὸ λειτούργημα, ἀφωρισμένους εἶναι, ἕως ἂν καταδέξωνται· ὥστε, εἰ μὴ καταδέχονται, εἴεν ἂν διὰ βίου ἀφωρισμένοι· οἱ δὲ διὰ βίου ἀφωρισμένοι, οὐδὲν ἀπεοίκασι καθηρημένων. Οἴμαι δὲ κρεῖσσον εἰπεῖν, ὅτι πᾶν ἁμάρτημα δικαίως ἂν ὀνομάζοιτο ψυχικόν, ὡς ἐκ παρατροπῆς τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τὴν ἀρχὴν ἔχον. Εἰς τρία γὰρ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν θεωρουμένων διαιρουμένων, εἰς τε τὸ λογικόν, τὸ ἐπιθυμητικόν, καὶ τὸ θυμικόν, ἐξ ἑκάστου τούτων αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι πεφύκασι φύεσθαι· αἱ μὲν, ὅταν ὀρθῶς, καὶ ὡς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἡμῖν ἐνετέθησαν, αὐταῖς χρώμεθα· αἱ δὲ κακίαι, ὅταν αὐταῖς παραχρῶμεθα. Τοῦ μὲν οὖν λογικοῦ ἀρετὴ καὶ κατόρθωμα, ἡ εὐσέβεια, καὶ αἱ τῷ Θεῷ πρέπουσαι ἡμέτεραι ἔννοιαι, καὶ ἡ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ χείρονος ἀνεπισφαλῆς διάκρισις, καὶ τί μὲν αἰρεῖσθαι δεόν, τί δὲ ἀποτρέπεσθαι. Ἡ δὲ ἐκ τούτων ἀπόπτωσις, κακία, καὶ ἁμαρτία ἐστὶ. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους ἀρετὴ, τὸ τῶν ὄντως ἔρᾶν ὀρεκτῶν, τῆς Θεῆς φημι φύσεως, καὶ τῶν οἰκιοῦν ἡμᾶς ἐκείνη δυνάμεων πράξεων. Ἡ δ' ἐκ τούτων παρατροπή, καὶ εἰς γῆϊνα φορά, τῆς ἐπιθυμίας ἁμάρτημα. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ θυμικοῦ ἀρετὴ, ἡ πρὸς τὴν κακίαν ἐναντίωσις καὶ ἀπέχθεια, καὶ τὸ πρὸς τὰς τοῦ σώματος ὀρέξεις ἀνθίστασθαι, καὶ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς ἀρετῆς

προμαχεῖν, καὶ μετὰ τοῦ λαβιδ λέγειν· Εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξετηκόμην· κακία δὲ, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ὀργή, καὶ τὸ μῖσος, καὶ αἱ φιλόνηκοι διαθέσεις, καὶ αἱ μνησικακίαι. Οὕτως οὖν, ὡς εἴρηται, ἐκ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τῶν ἁμαρτημάτων συνισταμένων, καλῶς οἱ Θεοὶ Πατέρες ψυχικὰ εἰρήκασιν ἁμαρτήματα, καὶ τῷ μεγάλῳ Παύλῳ ἐπάμενοι, λέγοντι· Ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν· ψυχικόν ὀνομάζοντι, τὸ ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονευόμενον, καὶ κυριαρχούμενον, καὶ ταῖς φυσικαῖς αὐτῆς δουλεῦον δυνάμεσιν, ἐνδιδούν τε (1) θυμῷ, καὶ ἐπιθυμίᾳ, καὶ τοῖς γῆϊοις προστετηκός, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ ταῦτα φρονῶν.

ΒΛΑΣ. Ἀπὸ μὲν τοῦ π'. κανόνος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐμάθομεν, μὴτε τὸν ἐξ ἔθνικοῦ βίου προσελθόντα τῇ ἐκκλησίᾳ, μὴτε τὸν ἐκ φαύλης διαγωγῆς, αὐτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν ἐκείνῳ γραφέντα. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν προστίθησι, μὴδὲ πρεσβύτερον αὐτίκα γίνεσθαι τὸν τοιοῦτον, μὴδὲ ἐπιστὸν τινα βαπτίζεσθαι πρὸ τοῦ ἰκανῶς κατηχηθῆναι, διὰ τὸ δεῖσθαι ταῦτα (2) χρόνου εἰς δοκιμασίαν· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα, καθαιρεῖσθαι φησι. Τοῦ δὲ κανόνος κολάζοντος τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἀναφανησόμενα ψυχικὰ ἁμαρτήματα, ἠρώτησάν τινες, ποῖά εἰσι ψυχικὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τί ψυχικῶν ἐμνήσθη ὁ κανὼν ἁμαρτημάτων, καὶ οὐχὶ σαρκικῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν εἶπον, ψυχικὰ ἁμαρτήματα, εἶναι τὰ ἐκ ψυχικῶν παθῶν τικτόμενα, οἷον ἐξ οἰήσεως, ἐξ ἀνηγοίας, καὶ ἐτέρων τοιούτων· καὶ ταῦτα γὰρ καθαιροῦσιν, ὡς ἡ τῶν Ναυατιανῶν αἵρεσις, καὶ ἡ ἄκαιρος ἀποχὴ τοῦ γάμου, καὶ τῆς κρεωφαγίας, κατὰ τὸν ἐ. κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐτέρους (3). Ἐγὼ δὲ φημι, ὡς πᾶν ἁμάρτημα ἐπάγον τῇ ψυχῇ βλάβην, ψυχικόν ὀνομάζεται, καὶ ἐκ σωματικῆς ὀρέξεως δέξεται τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐξ ψυχικῆς· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πάντα τὰ ἁμαρτήματα ψυχικὰ σφάλματα ἢ ἐκκλησία κατονομάζει· καὶ ὁ κανὼν δὲ μόνον

(1) X. Γρ. — ἐκδιδούν τε Βευερ. K. — (2) X. Γρ. E. — τοῦτον Βευερ. —

(3) X. Γρ. — ἐτέρων E. Βευερ.

ἐμνήσθη ἁμαρτημάτων ψυχικῶν, ὡς περιεχόντων καὶ τὰ σαρκικά. Περὶ μὲν τοῦ μὴ κολάζεσθαι τὸν βαπτισθέντα, καὶ κληρωθέντα, διὰ τὴν πρὸ τοῦ βαπτίσματος πορνείαν, ἢ τὸν φόνον, ἀνάγνωθι καὶ τὸν κ'. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνα ιζ'.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ ἐξ ἔθνικοῦ βίου μὴ ταχέως εἰς πρεσβυτέρους ἀγέσθωσαν· δίχα γὰρ τῆς διὰ χρόνου δοκιμασίας, κακὸς ὁ νεόφυτος. Εἰ δέ τις καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἁμαρτήσας ἀποδειχθῆ ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον, οὕτως πεπαύσθω τοῦ κλήρου.

Τὰ αὐτὰ τῷ ὀγδοηκοστῷ κανόνι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ὁ κανὼν οὗτος λέγει, τὸ, τὸν ἄρτι βαπτισθέντα μὴ εὐθὺς εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτέριον ἀγειν· ἵνα μὴ, ὡς νεόφυτος, τυφθεὶς, εἰς παγίδα τοῦ διαβόλου, καὶ κρίμα ἐμπέσῃ. Δεῖ γοῦν τὸν τοιοῦτον, κατὰ τὸν ἐνδέκατον κανόνα τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, πρότερον εἰς ἕκαστον βαθμὴν, ἤγουν ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου, καὶ τῶν ἐξῆς, ἐκτελέσαι καὶ ἐν ἑνὸς χρόνου μῆκος, καὶ οὕτως, εἰ ἄξιός τῆς θείας ἱερωσύνης κριθῆ, τῆς μεγίστης ἀπολαῦσαι τιμῆς· ὡπερ δὴ πάλιν καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰ ἁμαρτήσας ἀποδειχθῆ, τῆς ἀξίας μετακινεῖσθαι.

Κανὼν Γ'.

Ἄπηγόρευσε καθόλου ἢ μεγάλη σύνοδος (1), μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὄλως τινὶ τῶν ἐν (2) κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον (3) ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἂ μόνον πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν.

ΖΩΝΑΡ. Βούλεται ὁ κανὼν τοὺς ἱερωμένους ἀνεγκλήτους εἶναι, καὶ μηδὲ μέχρις ὑποψίας κατ' αὐτῶν εἶναι τισὶ πάροδον. Διὸ πᾶσιν ἀπηγόρευσε τοῖς ἱερωμένοις συνοικεῖν γυναῖξιν, ἀνευ τῶν εἰρημένων προσώπων. Οὐ μόνον δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἀλλὰ

(1) Π. Βρ. Σ. Ρ. — ἡ μεγάλη σύνοδος καθόλου Βιευρ. Χ. Γρ. — (2) ἐν τῷ, Βρ. Σ. Ρ. — (3) συνείσακτον γυναῖκα Ἰουστ. καὶ Μάνα. ἐν περιαιλ.

καὶ αὐτοῖς τοῖς κεκληρωμένοις, τοῦτο ἀπηγόρευται· καὶ ὁ μέγας δὲ Βασίλειος, πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον ἐπιστέλλων, τοῦ τοιούτου μέμνηται κανόνος, καὶ χωρισθῆναι αὐτὸν τοῦ συνεισάκτου ἐπιτάσσει γυναίου. Ἰὰν δὲ τολμήσῃς, φησί, μὴ διορθωσάμενος ἑαυτὸν, ἀντέχεσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔσῃ παντὶ τῷ λαῷ. Καὶ ὁ πέμπτος δὲ κανὼν τῆς ἐν τῷ Τραύλλῳ οἰκουμένης συνόδου τὰ αὐτὰ διατάσσεται, προστιθεὶς καὶ ταῦτα· Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ εὐνουχοὶ παραφυλάττευσαν, τὸ ἄμεμπτον ἑαυτοῖς προνοούμενοι· οἱ δὲ παραβαίνοντες τὸν κανόνα, εἴ μὲν κληρικοὶ εἴεν, καθαιρείσθωσαν, εἴ δὲ λαϊκοί, ἀφοριζέσθωσαν. Καὶ ἡ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν κειμένη νεαρά, τὰ αὐτὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι νομοθετεῖ. Τὸ δὲ γε τῆς ἐβδόμης συνόδου ὀκτωκαιδέκατον κεφάλαιον, οὐδὲ ἐν προαστείῳ, ἐνθα γυναῖκες εἰσιν ὑπηρετοῦσαι, παραχωρεῖ ἐπισκόπῳ, ἢ ἡγουμένῳ ἀπιέναι, εἴ μὴ μεταστῶσιν αἱ γυναῖκες ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ὑποχωρήσωσιν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος. Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἐννεακαιδέκατος κανὼν περὶ τὸ τέλος φησί· Τὰς μέντοι συνεργομένας παρθένους τισὶν, ὡς ἀδελφάς, ἐκωλύσαμεν.

ΒΑΣ. Περὶ συνεισάκτων ἀνάγνωθι τὸ ιδ΄. κεφ. τοῦ ἡ. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ μάθοις, ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε συνοψισθείσης ρηγ΄. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, ὅτι οἱ κληρικοὶ μετὰ παραγγελίαν (1), μὴ χωριζόμενοι τῶν συνεισάκτων, αἴτινές εἰσι παρὰ τὰ πρόσωπα τὰ δηλούμενα ἐν τῷ παρόντι κανόνι, καθαιροῦνται· οἱ δὲ ἐπίσκοποι, ὅτε δῆποτε εὕρισκόμενοι οἱαδῆτινι γυναικί συνοικοῦντες, ἀπεντεῦθεν καθαιροῦνται καὶ σημείωσαι τοῦτο. Περὶ μέντοι τῶν συνεισάκτων λόγος πολὺς ἐγένετο κατὰ διαφόρους κειρούς· καὶ εἶπόν τινες ἐπείσακτον, ἢ συνείσακτον εἶναι τὴν ἀντὶ νομίμου γυναικὸς συνεισαχθεῖσαν, καὶ συνοικοῦσάν τινι πορνικῶς· ἄλλοι δὲ εἶπον εἶναι πᾶσαν γυναῖκα συνοικοῦσάν τινι, ἄλλοτρίαν πάντως, κἂν ἀνύποπτός ἐσι, καὶ ἔδοξε τοῦτο μᾶλλον εἶναι ἀληθέστερον. Διὰ γὰρ τοῦτο, φησί, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος παρεγγυᾶται τῷ ἱερεῖ χωρισθῆναι τῆς

(1) X. Γρ. — K. Βερνερ, παραγγελίας.

συνεισάκτου, διὰ τῆς πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον ἐπιστολῆς, καὶ οὐκ ἀπεντεῦθεν καθαιρεῖσθαι αὐτὸν διορίζεται, ὡς ἀναμφιλέκτως καὶ προφανῶς ἁμαρτάνοντα.

ΔΡΙΣΤ. Συνείσακτον μὴ τις ἐχέτω, μητρὸς δίχα, καὶ ἀδελφῆς, καὶ τῶν προσώπων, ἢ πᾶσαν ὑπόψιν ἀποδιδράσκουσιν.

Ἄνευ τῶν προσώπων, τῶν πᾶσαν ὑπόψιν ἀσελγείας διαφευγόντων, οἷον μητρὸς, ἀδελφῆς, θείας, καὶ τῶν ὁμοίων, ἕτερον οὐ συγχωρεῖ ὁ παρῶν κανὼν, μετὰ τινος συνοικεῖν τῶν ἱερωμένων, οὔτε ὁ πέμπτος κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἕκτης συνόδου, οὔτε ὁ ιθ'. καὶ κβ'. τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον, οὔτε ὁ μέγας Βασίλειος, πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον γράφων τῆς συνεισάκτου γυναικὸς χωρισθῆναι, καὶ ἐβδομηκονταετῆς ἦν, καὶ οὐκ ἐλογίζετο ταύτη συνοικεῖν ἐμπαθῶς.

Κ α ν ὶ ν Δ'.

Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπεύγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμπήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιῆσθαι· τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

ΖΩΝΑΡ. Ἐναντιοῦσθαι δόξειεν ἂν ὁ παρῶν κανὼν τῷ πρώτῳ κανόνι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων· ὁ μὲν γὰρ ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι ὑπὸ ἐπισκόπων δύο, ἢ τριῶν, διατάσσεται· οὗτος δὲ ὑπὸ τριῶν, συναινούστων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων (1)· ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἐναντίοι. Ὁ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων χειροτονίαν, τὴν καθιέρωσιν καὶ χειροθεσίαν ὀνομάζει· ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης κανὼν κατάστασιν, καὶ χειροτονίαν, τὴν ψῆφον καλεῖ· καὶ διορίζεται, μὴ ἄλλως ἀρχιερέως γί-

(1) Αἱ λέξεις καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, οὕχ. εἴρηται ἐν Χ. Τρ.

νεσθαι ψήφισμα, εἰ μὴ τρεῖς ὁμοῦ συνέλθωσιν, ἔχοντες καὶ τοὺς ἀπόντας συντιθεμένους διὰ γραμμάτων· ἤγουν ὁμολογοῦντας, ὅτι ἔφονται κακῆνοι τῇ παρὰ τῶν τριῶν ὁμοῦ συναχθέντων γενησομένη ψήφῳ. Μετὰ δὲ τὴν ψῆφον τὸ κῦρος, ἧτοι τὴν τελεσιουργίαν, καὶ χειροθεσίαν, καὶ καθιέρωσιν, τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας δίδωσιν, ὥστε παρ' ἑκάστου κυροῦσθαι τὴν ψῆφον. Κυροῦται δὲ, ὅταν ἓνα τῶν ψηφισθέντων, ὃν ἐκεῖνος ἐκλέξεται, χειροθετήσῃ μεθ' ἑτέρων δύο, ἢ τριῶν ἐπισκόπων, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα.

ΒΑΛΞ. Τὸ καθίστασθαι, ἧτοι ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον, ἐνταῦθα δέδοκται. Πάλαι γὰρ γινομένων τῶν ψήφων τῶν ἀρχιερέων παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν, οἱ θεῖοι Πατέρες οὐκ ἠύδοντο τοῦτο, ἵνα μὴ παρὰ λαϊκῶν ἀνθρώπων ὁ τῶν ἱερωμένων διασύρρηται βίος· καὶ διωρίσαντο ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐπισκόπων ἑκάστης ἐπαρχίας ψηφίζεσθαι τὸν ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ τοῦτο ἐστὶ δυσχερὲς διὰ τινὰ εὐλογον αἰτίαν, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, μὴ ἄλλως τὴν ψῆφον γίνεσθαι, εἰ μὴ συνέλθωσι (1) τρεῖς ἐπαρχιωταὶ ἐπίσκοποι, ἔχοντες καὶ τοὺς ἀπόντας συμπήφους διὰ γνωμῶν ἐγγράφων. Τὴν δὲ χειροτονίαν τούτου, ἧτοι καθιέρωσιν, ἐπεφιλοτιμήσαντο τῷ πρώτῳ, ἧτοι τῷ μητροπολίτῃ, καὶ οὐ μόνον τὴν χειροτονίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ κῦρος τῆς ψήφου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν τῶν ψηφισθέντων γίνεται μήνυμα παρὰ τοῦ μέλλοντος ποιῆσαι τὴν χειροτονίαν πρὸς ἓνα, ὃν βούλεται αὐτός, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁ πρῶτος τεθεὶς μενύεται, καὶ ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ· καὶ ὁ μὲν κανὼν ἐν τούτοις. Τινὲς δὲ μητροπολίται ψήφους ἐπισκόπων αὐτῶν ποιησάμενοι εἰς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, μετὰ τριῶν ἐπισκόπων ἀλλοτρίων, ἢ καὶ ἰδίων, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιωτῶν ἐπισκόπων αὐτῶν μὴ ἐπιστραφέντες, ἐρωτηθέντες, ὅπως τοῦτο ποιοῦσιν, ἐχρήσαντο εἰς βοήθειαν τῷ ιγ'. κανόνι τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ κανόνι γραφέντα, καὶ τὸν ιθ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου· καὶ ταῦτα μὲν, ὅταν ὁ μητροπολίτης εὐποροῖη πολλῶν ἐπαρχιωτῶν. Εἰ δὲ, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν μητροπολιτῶν, ἓνα ἐπαρ-

(1) Χ. Τρ. — συνεισέλθωσι Βουτρ. Ε.

χιώτην ἐπίσκοπον ἔχουσιν, ἢ δύο, τότε ἐξ ἀνάγκης γενήσεται ἢ ψῆφος μετὰ τε τῶν ὄντων, καὶ εὐρισκομένων ἐπαρχιωτῶν, καὶ μετὰ ἀλλοτρίων ἐπισκόπων.

ΛΡΙΣΤ'. Ἐπίσκοπος ὑπὸ πάντων ἐπαρχιωτῶν καθίσταται· εἰδὲ μὴ, τέως τριῶν, τῶν ὑπολοίπων διὰ γραμμάτων συμψήφων γινόμενων· τὸ μὲν τοι κράτος ὁ μητροπολίτης ἔχεται.

ὑπὸ δύο μὲν, ἢ καὶ τριῶν ἐπισκόπων ἐπίσκοπος χειροτονεῖται, κατὰ τὸν πρῶτον κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ὑπὸ τριῶν δὲ τὸ ἐλάχιστον ψηφίζεται· ἐὰν ἴσως πάντες οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ παρουσιάσαι οὐ δύνανται· πλὴν ὀφείλουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπόντες διὰ γραμμάτων γενέσθαι σύμψηφοι τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν ψῆφον ποιουμένοις. Τὴν μὲντοι ἐξουσίαν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ψῆφον, ὁ μητροπολίτης ἔχει, ὥστε ἓνα τῶν τριῶν τῶν ψηφισθέντων, οἷον αἰρεῖται, ἐπιλέξασθαι.

Κανὼν Ε'.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν (1) λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖται ἢ γνώμη, κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορευόντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δὲ, μὴ μικροψυχία (2), ἢ φιλονεικία, ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγένηται (3). Ἴνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνοι, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι· ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται (4), καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπίσκοπῳ, κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι,

(1) Π. Χ. Τρ. — τῷ λαϊκῷ Κ. τῶν λαϊκῶ Βευερ. εἴτε ἐν λαϊκῷ Βρ. — (2) πάντως Σ. Ρ. — (4) Π. Χ. Τρ. Ε. Κ. Βρ. — γίνονται Βευερ. — (3) Π. — ἐξετάζονται Χ. Τρ. Κ. — ἐξετάζονται Βρ. Ε. Βευερ. Σ. Ρ.

μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξη τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ, περὶ (1) τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διάφοροι κανόνες διαλαμβάνουσι, μὴ δέχεσθαι παρὰ τινων τοὺς παρὰ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἀφορισθέντας. Ἐπεὶ δὲ τινες ἀφορίζεσθαι μὴ δικαίως συμβαίνει, διὰ θυμὸν ἴσως, καὶ μικροψυχίαν τοῦ ἀφορισάντος, ἢ δι' ἐμπάθειάν τινα, ἢ καὶ ἀηδίαν ὠνόμασε (2), διὰ τοῦτο τὸν παρόντα κανόνα οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐξέθεντο, ἐξετάζεσθαι διατάζαμενοι τοὺς ἀφορισμοὺς, ὅταν δηλαδὴ οἱ ἀφωρισμένοι αἰτιῶνται τοὺς ἀφορισάντας, ὡς παρὰ τὸ δίκαιον ἀφορισθέντες. Τὴν δὲ ἐξέτασιν παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας γίνεσθαι, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλειόνων, εἴ τινες μὴ συνιέναι τοῖς λοιποῖς συμβαίνει δι' ἀσθένειαν ἴσως, ἢ ἀναγκαίαν ἀποδημίαν, ἢ ἄλλην ἀπαραίτητον αἰτίαν. Γίνεσθαι δὲ συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ὠρίσαντο δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἕπερ καὶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις κεκανόνισται. Ἀλλ' οἱ μὲν κατὰ τὴν τετάρτην ἐβδομάδα τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν μίαν γίνεσθαι τῶν συνόδων διετάξαντο· τὴν δὲ ἑτέραν, κατὰ τὸν Ἵπερβερεταῖον μῆνα, ἤγουν τὸν Ὀκτώβριον. Οἱ δὲ τῆς συνόδου ταύτης ἅγιοι Πατέρες τὸν μὲν καιρὸν ἐνήλλαξαν, ἀντὶ τῆς τετάρτης ἐβδομάδος τῆς Πεντηκοστῆς πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς ὀρίσαντες τὴν σύνοδον γίνεσθαι· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγον, ἵνα, φασὶ, πᾶσα μικροψυχία περιαιρῆται· ὁ γὰρ νομίζων μὴ προσηκόντως ἀφορισθῆναι, πάντως λυπεῖσθαι μέλλει κατὰ τοῦ ἀφορισάντος· καὶ ὁ ἀφορισθεὶς δὲ, ἀκούων μὴ εὐγνωμόνως δεχόμενον τὸν ἀφορισθέντα τὸ ἐπιτίμιον, ἀλλὰ καταγογγύζοντα αὐτοῦ, οὐκ ἀπαθῶς πρὸς αὐτὸν διακίσειται. Οὕτω δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων αὐτῶν, πῶς ἂν προσενεχθεῖη τὸ δῶρον καθαρῶς τῷ Θεῷ; διὰ τοῦτο πρὸ τῆς

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. Ε. Κ. Ρ. Σ. — κατὰ, Βευερ. — (2) ὠνόμασαν Χ. Τρ.

Τεσσαρακοστῆς ὡκονομήθη τὴν μίαν σύνοδον γίνεσθαι, τὴν δὲ λοιπὴν, κατὰ τὸ μετόπωρον· καὶ ὁ Ὀκτώβριος δὲ μὴν τοῦ μετοπώρου ἐστίν. Ἐν δὲ ταῖς συνόδοις ταύταις ἐξετάζεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα διετάξαντο· καὶ οἱ ὁμολογουμένως, καὶ μὴ ἀμφιβόλως προσκεκρουκότες, εἰκὸς γὰρ ἀρνεῖσθαι τὸν ἐπιτιμηθέντα τὸ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῷ ἐπεγαλούμενον ἁμάρτημα, κατὰ λόγον, ἤγουν δικαίως ἀκοινωνήται ἔσονται παρὰ πᾶσι, μέχρις ἂν κοινῶς τοῖς ἐπισκόποις δόξη φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν ἀποφῆνασθαι. Ἀλλ' εἶποι τις ἂν, πῶς οὐχὶ τῷ ἀφορίσαντι ἀνετέθη παρὰ τοῦ κανόνος ἡ ψῆφος, ἢ ὑπὲρ τοῦ ἀφορισθέντος, ἀλλὰ τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων; τοῦτο δὲ οἶμαι εἰρησθῆναι, ὅταν ὁ ἀφορίσας σκληρύνηται, καὶ μὴ θέλῃ μετὰ καιρὸν λύσαι τοῦ ἐπιτιμίου τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἂν ἴσως ὁ ἀφορίσας τελευτήσῃ, μὴ λύσας τὸν ἐπιτιμηθέντα. Τότε γὰρ ἐξέσται τῇ συνόδῳ, εἰ συνίδῃ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου ἀρκοῦντα, καὶ τὴν μετάνοιαν τοῦ ἐπιτιμηθέντος ἀνάλογον τῷ ἁμαρτήματι, ψηφίσασθαι (1) ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ λύσαι τῷ ἄνθρωπῳ τὸ ἐπιτίμιον, κἂν ὁ ἐπίσκοπος αὐτοῦ ἀτεγκτος μένῃ καὶ ἀνένδοτος, κἂν ἀπεθείου τυχόν. Ὁ μὲν οὖν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τριακοστὸς ἑβδόμος κανὼν, καὶ ὁ παρῶν, δις τοῦ ἔτους διατάττονται γίνεσθαι συνόδους· ὁ δὲ ὄγδος τῆς οἰκουμένης σ'. συνόδου, καινίσας τοῦτο, ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ διορίζεται, ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ γίνεσθαι σύνοδον, ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρις ὅλου τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἐν τόπῳ, ὃν ὁ τῆς μητροπόλεως ὄριση ἀρχιερέυς. Τοὺς δὲ μὴ συνεργομένους ἐπισκόπους, ὑγιαίνοντας, καὶ ἐνδημοῦντας ταῖς αὐτῶν πόλεσι, καὶ μὴ τινα ἑτέραν ἀσχολίαν εὐλογον καὶ ἀπαραίτητον ἔχοντας, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι, ἤγουν μετὰ πραότητος ἐπιτιμᾶσθαι. Νῦν δὲ τὸ τῶν συνόδων τούτων πάντα καταπεφρόνηται (2), ὡς μηδέποτε γίνεσθαι. Περὶ ἐπιτιμήσεως (3) τῶν μὴ ἀπαντησάντων ἐν ταῖς συνόδοις, ἀνάγνωθι τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα σς'.

(1) ψηφίσασθαι X. Γρ. — (2) αἱ λέξεις ὡς μηδέποτε γίνεσθαι, οὐκ εὑρήνται ἐν X. Γρ. ἀλλὰ παρὰ Βενερ. καὶ K. — (3) X. Γρ. ἐν περισελ. — περὶ ἐπιτιμίων Βενερ. K.

ΒΑΣ. Τοὺς παρὰ τινων ἐπισκόπων ἀφορισθέντας, καὶ μὴ λυθέντας, ὠρίσθη μὴ παρ' ἑτέρων δέχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ, φησὶν, εἰκὸς ἐστὶ λέγειν τὸν ἀφορισθέντα, ἀδίκως ἀφορισθῆναι, ἢ καὶ τελευτήσαι τὸν ἀφορίσαντα, παρακελεύεται ὁ κανὼν, καθὼς καὶ ἄλλοι κανόνες διορίσαντο, δις τοῦ ἔτους συνέρχεσθαι πάντας τοὺς ἐπισκόπους παρὰ τῷ πρώτῳ αὐτῶν, ἐφ' ᾧ λύεσθαι τὰ περὶ τῶν ἀκοινωνήτων ἀμφίβολα, καὶ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα· ἀηδία δὲ ὠνομάσθη ἐνταῦθα ἢ ἐμπάθεια. Τὰ μέντοι περιεχόμενα τῷ παρόντι κανόνι περὶ τῶν ἐτησίων συνόδων ἀγωνιστικώτερον, οὐ διελήφθησαν παρ' ἡμῶν ἐνταυθαῖ, ὡς μὴ ἐνεργοῦντα, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ η'. κανόνος τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, ὡσαύτως καὶ ἀπὸ Ἰουστινιανείου νεαρχῆς, ἦτοι τοῦ κ'. καὶ κ'. κεφαλαίου τοῦ α'. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὠρίσται ἀπαξ συνέρχεσθαι τοὺς ἐπισκόπους· καὶ ἀνάγνωθι τὰ τοιαῦτα κεφάλαια. Ζήτει καὶ τὸν λζ'. κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὸν ιδ'. κανόνα τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ η'. κεφάλαιον τοῦ η'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ'. Οἱ ἐξ ἑτέρων ἀφοριζόμενοι, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσδεχέσθωσαν, πλὴν εἰ μὴ διὰ μικροψυχίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ τι τοιοῦτον, ὁ ἀφορισμὸς γέγονε· τούτου γὰρ ἕνεκεν ἔδοξε δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν σύνοδον γίνεσθαι μίαν μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἑτέραν δὲ περὶ τὸ μετόπωρον.

Δεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν τρώσαντα ἐπαγαγεῖν καὶ τὴν ἴασιν· καὶ μὴ τὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀφορισθέντα, ὑφ' ἑτέρων παραδεχθῆναι ἀνεξετάστως οὕτω, καὶ χωρὶς συζητήσεως· ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀφορισμοῦ κατασκεψασθαι, μήποτε οὐκ εὐλόγως ἐπηνέχθη ὁ ἀφορισμὸς· οὐκ ἐκ μικροψυχίας, ἢ φιλονεικίας, ἢ ἑτέρας τινὸς ἀηδίας τοῦ ἐπισκόπου. Ἴνα γοῦν μήτε οἱ ἀφοριζόμενοι, ὡς ἔτυχεν, ἀφορίζωνται, μήτε οἱ ἀφορίζοντες αὐτούς ἐπίσκοποι καταφρονῶνται, ἑτέρων τούτους ἐπισκόπων παραδεχομένων ἀνεξετάστως, δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν σύνοδον γίνεσθαι τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ ἔδοξεν· ἵνα, κοινῇ γνώμῃ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, πᾶν ζήτημα ἐκκλησιαστικόν, καὶ πᾶσα ἀμφίβολία λύη·

ται, καθὼς καὶ ὁ λζ'. κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διαγορεύει· πλὴν, ὡς ἐκείσε ἐγράψαμεν, ὁ ὄγδος κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ἑκτῆς συνόδου, καὶ ὁ ἕκτος τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, διὰ τὴν συντριβὴν, καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροισμένους ἐπισκόπους, ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ σύνοδον γίνεσθαι διετάξαντο εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν, ἐνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος, ἀνα μέσον τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἑορτῆς, καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

Κανὼν γ'.

Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1) ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ἑρμούπολιν ἐπισκόπῳ τοῦτο σὺνήθές ἐστιν. Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο· ὅτι, εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον. Ἐὰν μὲντοι τῇ κοινῇ πάντων ψῆφῳ, εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικόν, δύο, ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατεῖτω ἢ τῶν πλειόνων ψῆφος.

ΣΩΝΑΡ. Βούλεται ὁ κανὼν τὰ παλαιὰ ἔθνη κρατεῖν, ὃ καὶ κανόνες μεταγενέστεροι, καὶ νόμοι πολιτικοὶ διορίζονται. Τὸν Ἀλεξανδρείας οὖν ἐπίσκοπον θεσπίζει (2) τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει προέχειν· καὶ τὸν Ἀντιοχείας τῶν αὐτῷ ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν, Συρίας δηλαδὴ, καὶ Κοίλης Συρίας, καὶ Κιλικίας ἑκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῶν ὑπ' αὐτοῦς ἐξουσιάζειν χωρῶν· καθὼς καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ προεδρεύοντι, τῶν ἐσπερίων ἄρ-

(1) Βιουρ. Ε. Κ. — τὸν Ἀλεξανδρείας Δ. Τρ. καὶ Βρ. — (2) Βιουρ. Κ. — ὀρίζει Σ. Τρ.

χειν ἔθος ἐκράτησα. Καὶ τοσοῦτον βούλεται προέχειν τοὺς ἐπισκόπους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν, ὥστε καθόλου δίδωσι τύπον μηδὲν χωρὶς αὐτῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν διαίτησιν ἀναφερόμενον γίνεσθαι, ἢ τὸ μείζον καὶ κυριώτερον ἢ τῶν ἐπισκόπων χειροτονία ἐστί. Λέγει τοῦτον, εἰ γνώμης τοῦ μητροπολίτου χωρὶς κατασταθῆ ἐπίσκοπος, τοῦτον μὴ εἶναι ἐπίσκοπον· καὶ γὰρ τὸ παλαιὸν τὰ πλήθη τῶν πόλεων τὸν ἐπίσκοπον ἐψηφίζοντο, ἀλλὰ καὶ τότε μετὰ τὴν ψήφον, τῷ μητροπολίτῃ τὰ περὶ αὐτῆς ἀνεφέρετο, καὶ παρ' ἐκείνου ἐκυροῦντο, καὶ ὅν ἐκεῖνος ἐδοκίμαζεν, αὐτὸς τῆς χειροτονίας (1) ἤξιωτο. Εἶτα ἐπάγει ὁ κανὼν· ὅτι, εἴαν ἐν τῇ ψήφῳ, κανονικῇ οὔσῃ, οἱ πλείονες συμφωνήσωσι, καὶ ὁμογνωμονήσωσι, δύο δὲ, ἢ τρεῖς ἀντιλέγωσι φιλονεικῶς, ἀλλ' οὐκ εὐλόγως, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐναντιῶνται, ἢ τῶν πλειόνων κρατεῖτω ψήφος· ὁ καὶ ἐν χρηματικαῖς ὑποθέσεσι τοῖς πολιτικοῖς νόμοις τεθέσπισται. Καὶ ὁ ἐνεακκιδέκατος δὲ κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τὰ αὐτὰ περὶ τῆς τῶν ἐπισκόπων ἀντιλογίας διατάσσεται.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρὼν 5'. κανὼν, καὶ ὁ ἔθδομος, διορίζονται τοὺς τέσσαρας πατριάρχας, δηλαδὴ τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων, (περὶ γὰρ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἑτέροις κανόσι διαληφθήσεται), κατὰ τὰ παλαιὰ ἔθη τιμᾶσθαι· καὶ τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, προέχειν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Αἰθίῃ, καὶ Πενταπόλει ἐπαρχιῶν· τὸν Ἀντιοχείας ὁμοίως, τῆς Συρίας, τῆς Κοίλης Συρίας, τῆς Μεσοποταμίας, καὶ ἑκατέρας Κιλικίας· τὸν δὲ Ἱεροσολύμων, τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἐπαρχιῶν, τῶν ἐν Ἀραβίᾳ, καὶ τῶν ἐν Φοινίκῃ· ὅτι, φησὶ, καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης προέχει τῶν ἐσπερίων ἐπαρχιῶν. Οὕτω δὲ θέλουσιν οἱ κανόνες προέχειν τοὺς πατριάρχας τῶν ὑπ' αὐτοὺς μητροπολιτῶν, καὶ πάλιν τοὺς μητροπολίτας τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων, ὥστε μηδὲν χωρὶς τούτων γίνεσθαι περὶ τῶν παρὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ παρακελεύονται μηδὲ εἶναι ἐπίσκοπον, τὸν δίχα γνώμης τοῦ πρώτου γεγονότα ἐπίσκοπον· προστιθέμενοι, ὅτι, εἴαν κανονικῆς γενομένης τῆς ψήφου,

(1) καὶ χειροτονίας Χ. Γρ.

τινές ἀντιλέγωσιν, ὀφείλει κρατεῖν, κατὰ τοὺς νόμους, ἢ τῶν πλειόνων ψῆφος. Τούτων οὕτω διορισθέντων, ἠρώτησέ τις, ὡς τοῦ μὲν παρόντος κανόνος διοριζομένου ἐπὶ πάσαις ταῖς ὑποθέσεσι τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον νικᾶν· τῆς δὲ νεαρᾶς νομοθεσίας τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως κυρίου Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ, τῆς κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς ιδ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,σχοδ'. ἔτους ἐξενεχθείσης, διοριζομένης μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα ῥητῶς· Εἰ δέ γε μὴ ὁμογνωμονήσουσι πάντες, ἀλλὰ τινες διαφωνοῦσι τοῖς πλείοσιν, ἢ ἐξισοῦνται οἱ διαφωνοῦντες, ἐκείνων τὴν ψῆφον προκρίνεσθαι, οἷς καὶ ὁ τοῦ δικαστηρίου προεστῶς συμφωνεῖ· τίνοι προσέχειν ὀφείλομεν; Καὶ τινες μὲν εἶπον μὴ ἐξακοῦεσθαι τὴν νεαράν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, καὶ διὰ τοῦτο κρατεῖν ἐπ' αὐταῖς τὰ παλαιὰ νόμιμα, καὶ τοὺς ἐπομένως τούτοις διορισθέντας (1) κανόνας· ἕτεροι δὲ ἀντεφθέγγαντο, τὴν νεαράν εἰς πάντα κόσμον καὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐκφωνηθῆναι, καὶ κοινήν (2) θεσμοθεσίαν εἶναι. Ἴεροὶ δὲ δοκεῖ, μὴ ἔχειν χώραν τὰ τῆς τοιαύτης νεαρᾶς εἰς τὰς ψήφους τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ εἰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ὅτι οὐδὲ κανονικὴ παράδοσις διὰ ταύτης ἀνετράπη. Ζήτηει καὶ τὸν ιθ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Ὁ μέντοι πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐπίσκοπος Λίλλιας ἐκλήθη, ὅτι ἡ τῶν Ἱεροσολύμων πόλις ποτὲ μὲν Σόλυμα, καὶ Ἰεβούς ἐκαλεῖτο. Μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι ἐν ταύτῃ παρά τοῦ βασιλέως Σολομώντος τὸν περίπυστον ἐκεῖνον θεῖον ναόν, καὶ ἀποτεθῆναι ἐν αὐτῷ τὰ ἱερά, ὠνομάσθη Ἱεροσόλυμα. Τοῦ δὲ ἐν αὐτῇ λαοῦ παρά τῶν Βαβυλωνίων αἰχμαλωτισθέντος, καὶ τῆς πόλεως κατασκαφείσης, ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ Λίλιος Ἀδριανὸς ἀνήγειρε ταύτην, ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Λίλλια. Γενικῶς δὲ ὀνόματι αὐτῆ τε ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτὴν, Παλαιστίνη καλοῦνται. Ἐζητήθη δὲ παρά τινων, τί ἐστὶ τὸ παρά τοῦ κανόνος λεγόμενον, ἔχεται τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος; καὶ ἤκουσαν, μητρόπολιν εἶναι τὴν ἐν Παλαιστίνῃ οὔσαν Καισάρειαν·

(1) Βευσρ. Ε. — τοὺς ἀκολουθῶντας τούτοις ἐκτεθέντας Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — καὶ εἰς κοινήν, Βευσρ.

τὴν δὲ ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ταύτης ποτὲ ἐπισκοπήν εἶναι. Θέλει οὖν ὁ κανὼν φυλάττεσθαι τῇ μητροπόλει τὰ οἰκεία δίκαια, καὶ ἐκ ταύτης ἀπεσπάσθαι ἢ Λίλλια, καὶ ἐτιμῆθη ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς, διὰ τὰ σωτηριώδη τοῦ Χριστοῦ πάθη. Ζήτηει καὶ τὴν ἡ. πράξιν τῶν πρακτικῶν τῆς δ'. συνόδου, καὶ μάθε (1), ὅτι ἀπὸ ἀρεσκείας Μαξίμου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, καὶ Ἰουβενάλιου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, ἔδοξε τὸν μὲν Ἀντιοχείας ἔχειν τὰς δύο φοινίκας, καὶ τὴν Ἀραβίαν· τὸν δὲ Ἱεροσολύμων τὰς τρεῖς Παλαιστίνας· καὶ τότε μὲν οὕτως ὠρίσθη· σήμερον δὲ ἡ τῶν πραγμάτων ἐναλλαγὴ, ὡς ἔοικε, καὶ ταῦτα μετήμειψεν.

ΑΡΙΣΤ. Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐχέτω τὴν ἐξουσίαν· καὶ ὁ Ῥώμης, τῶν ὑπὸ Ῥώμην· καὶ ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ οἱ λοιποὶ, τῶν οἰκείων. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος τῆς τοῦ μητροπολίτου δίχα γένηται γνώμης, μὴ ἔστω ἐπίσκοπος· ἐπὶ δὲ τὴν τῶν πολλῶν ψῆφον, γινομένην κατὰ κανόνα, εἰ τρεῖς τινες ἀντιλέγοιεν, εἶεν ἀβέβαιοι.

Ἐκαστος τῶν πατριαρχῶν τοῖς ἰδίαις προνομίοις ἀρκεῖσθαι ὀφείλει, καὶ μὴ τινα τούτων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, ὑφαρπάζειν· τοῦτο γὰρ τύφος ἐστὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστης ἐπαρχίας τὸν ἑαυτῶν πρῶτον ἐπιγινώσκειν, ἢ γοῦν τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ δίχα γνώμης αὐτοῦ ἐπίσκοπον μὴ ψηφίζεσθαι· εἰ δὲ καὶ ψηφίσωνταί τινα παρά γνώμην αὐτοῦ, τὸν τοιοῦτον μὴ εἶναι ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ γνώμη τοῦ μητροπολίτου οἱ ἐπίσκοποι συνελθόντες ἐπὶ τῷ ψῆφον ποιήσασθαι, εἰς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν οὐ συνέλθωσι πάντες γνώμην, ἀλλὰ δι' οἰκείαν φιλονεικίαν, τινές ἀντιλέγωσιν, ἢ τῶν πλειόνων κρατεῖτω ψῆφος. Καὶ ζήτηει τῆς ἐν Ἰφέσῳ συνόδου κανόνα ὄγδοον, Ἀποστόλων κανόνα λδ'. συνόδου Ἀντιοχείας κανόνα β'. καὶ γ'. καὶ συνόδου Σαρδικῆς κανόνα τρίτον.

Κ α ν ὶ ν Ζ'.

Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχαία,

(1) Χ. Τρ. — καὶ μάθης Βευσρ. Ε.

ὥστε τὸν ἐν Αἰλία ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

ΖΩΝΑΡ. Ὅσαρ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τῇ Ἀντιοχείᾳ ὁ πρὸ τούτου κανὼν τὰ προσβῆτα ἐν ταῖς (1) ἐπαρχίαις αὐτῶν ἀπένευμεν, οὕτως ὁ παρὼν κανὼν τῇ τῆς Αἰλίας ἐπισκόπῳ τιμὴν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐπαρχίᾳ ἐψηφίσατο (2), καὶ σώζεσθαι τῇ τῶν Ἱεροσολύμων πόλει, ἣτις Αἰλία λέγεται, τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα διωρίσατο, ὡς ὑπεριεμμένη τῶν ἐν Παλαιστίνῃ πόλεων, καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ Φοινίκῃ. Καὶ πάλαι μὲν γὰρ, καὶ νῦν, ἡ χώρα πᾶσα ἐκείνη Παλαιστίνη ὠνόμαστό τε, καὶ ὀνομάζεται. Ἡ δὲ πόλις τῇ μὲν ἀρχαιότατον, Ξόλυμα καὶ Ἰεβούς ἐκαλεῖτο, ὕστερον δ' ἐκλήθη Ἱεροσόλυμα. Μετὰ δὲ τὸ ἀλῶναι ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ κατασκαφῆναι, ὁ Βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἀδριανὸς ἀνεγείρας τὴν πόλιν, Αἰλίαν αὐτὴν ἐπωνόμασεν ἐπὶ τῷ οἰκείῳ ὀνόματι. Αἴλιος γὰρ Ἀδριανὸς ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο, καὶ οὕτως ἐχρημάτιζε. Τινὲς δὲ μητρόπολιν τὴν Καισάρειαν λέγουσιν ὀνομάσαι τὸν κανόνα· Καισάρειαν δὲ, τὴν ἐν Παλαιστίνῃ, ἣτις τὸ παλαιὸν [τοῦ] Στράτωνος ἐκαλεῖτο.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν ἠρμηνεύθη ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ (3) πρὸ αὐτοῦ ἑκτοῦ κανόνα.

ΔΡΙΣΤ. Ὁ ἐπίσκοπος Αἰλίας τιμᾶσθω σωζομένου τῇ μητροπόλει τοῦ αὐτῆς ἀξιώματος.

Ἡ ἑκατοστὴ εἰκοστὴ τρίτη νεαρά, ἢ ἐν τῷ πρώτῳ τίτλῳ τοῦ πρώτου βιβλίου κειμένη, τὸν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπον, ἣτις καὶ Αἰλία καλεῖται, πατριάρχην λέγει. Δεῖ γοῦν, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, τὸν τῆς Αἰλίας ἐπίσκοπον τῇ τοῦ πατριάρχου τιμᾶσθαι τιμῇ. Ἐπεὶ δὲ ἡ Καισάρεια μητρόπολις τυγχάνει πρώτη Παλαιστίνης, καὶ ἡ ἀγία πόλις, δεῖ καὶ τὸν πατριάρχην τὴν οἰ-

(1) X. Tr. — ἐν ἐπαρχίαις H. Beuer. — (2) X. Tr. — ἐψηφίσατο Beuer. — (3) X. Tr. — ἐν τῷ πρὸ αὐτοῦ ἑκτῷ κανόνι H. Beuer.

κείαν ἔχειν τιμὴν, σώζεσθαι δὲ καὶ τῆ Καισαρείας τῆ μητροπόλει, (ὅφ' ἦν πρῶτον ἐτύγγανε), τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα. Καὶ ζήτησεν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανόνα δωδέκατον.

Κ α ν ὦ ν Η'.

Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς Καθαροὺς ποτε, προσερχομένων δὲ τῆ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῆ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ (1) συνόδῳ, ὥστε χειροτοουμένους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας (2) δόγμασι τουτέστι, καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὠρισταί ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐνθα μὲν οὖν πάντες, εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν, αὐτοὶ μόνοι εὕρισκοιντο χειροτονηθέντες, οἱ εὕρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ, ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι (3). Εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου (4) ὄντος, προσέρχονται τινες, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ, τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκει, ἐπινοήσεται τόπον ἢ χωρεπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ᾖσιν.

ΖΩΝΑΡ. Καθαροὶ λέγονται οἱ Ναυατιανοί· ὁ δὲ Ναυάτος

(1) Π. Βρ. Ε. Κ. Σ. Ρ. — τῆ ἁγία συνόδῳ Χ. Τρ. Βουερ. — (2) Π. Βρ. Ε. Κ. — τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Χ. Τρ. Βουερ. — (3) τάγματι Μάνα. ἐν παρσιελ. — (4) Χ. Τρ. Βρ. ἢ Ε. Κ. Βουερ. — ἐν Π. οὐχ εἴρηται τὸ, ἢ πρεσβυτέρου.

πρεσβύτερος ἦν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, ὃς τοὺς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκότας, μετανοοῦντας οὐκ ἐδέχετο, οὔτε διγάμοις ἐκοινωνεῖ. Διὸ καὶ μὴ περὶ τὴν πίστιν ἐσφάλλετο, ἀλλὰ γε διὰ *τὸ* ἀσυμπαθῆς αὐτοῦ καὶ μισάδελφον, συνόδου γενομένης ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Κορνηλίου τοῦ Ῥωμαίων Πάπα, Δεκίου βασιλεύοντος, ἀπεβλήθη καὶ ἀνεθεματίσθη, ὡς ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἱστορεῖ. Τοὺς γοῦν αἰρεσιώτας τούτου προσερχομένους, δέχεσθαι ὁ κανὼν οὗτος ὀρίζει, ὁμολογοῦντας ἐγγράφως, ὅτι τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τηρήσουσι δόγματα, καὶ τοὺς δι' ἀνάγκην ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν δέξονται, καὶ οἰκονομήσουσιν αὐτοὺς κατὰ τοὺς καιροὺς, τοὺς ὠρισμένους τῇ μετανοίᾳ τῶν παραπεπτωκότων· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὠρισταί· καὶ τοῖς διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ χειροτονημένοι εἰσὶν εἰς ἐπισκόπους, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, οἱ ἐξ αὐτῶν προσιόντες τῇ ἐκκλησίᾳ, μένειν αὐτοὺς ἐν τῷ κλήρῳ κατὰ τοὺς οἰκείους βαθμοὺς, ἐὰν ἴσως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν αἷς χειροτονήθησαν, οὐκ εἰσὶν ἕτεροι. Ὅτι γὰρ οὐ περὶ τὴν πίστιν ἐσφάλλοντο, ἀλλ' εἰς μισαδελφίαν, καὶ ἀρνησὶν μετανοίας τῆς παραπεπτωκόσι καὶ ἐπιστρέφουσι, διὰ τοῦτο καὶ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν ἡ σύνοδος ἐδέξατο, καὶ μένειν αὐτοὺς ἐν τοῖς οἰκείοις βαθμοῖς διωρίσατο, εἰ μὴ ἐπίσκοπος εἴη ἐν τῇ καθολικῇ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ εἰσὶν ἐνθα ἐπίσκοπός *ἐστίν*, ἢ πρεσβύτερος, ὁ μὲν ἐπίσκοπος ἔξει τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα, καὶ τὸ ὄνομα· ὁ δὲ παρὰ τοῖς καθαρῶς κλημένος ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβυτέρου ἔξει τιμὴν, ἢ τέως χωρεπισκόπου, ἵνα τῷ κλήρῳ συγκαταλέγηται, καὶ μὴ τούτου ἐκπέση· εἰ μὴ-που, συγκαταβαίνων ὁ ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, θελήσει αὐτὸν ὄνομα καὶ τιμὴν ἐπισκόπου ἔχειν· οὐ μέντοι καὶ ὡς ἐπίσκοπος ἐνεργήσει· ἵνα μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύο ὦσιν ἐπίσκοποι.

ΒΛΑΣ. Ὁ Ναυάτος ἐκεῖνος, πρεσβύτερος ἦν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, καθὼς ἱστορεῖ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος. Γενομένου δὲ διωγμοῦ, καὶ πολλῶν παραπεπτωκότων διὰ φόβον θανάτου, καὶ μετανοούντων, αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δαίμονος φυσιοῦμενος, ἤθελε τούτους μὴ παραδέχεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ διγάμοις, ὡς δῆθεν σωφρονῶν, ἐκοινωνεῖ. Οἱ γοῦν τὰ ἐκεῖνου φρονήσαντες, Ναυατιανοὶ

λέγονται, καὶ κατ' εἰρωνεῖαν Καθαροί. Ἐπεὶ δὲ, συνόδου γενομένης ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Κορνηλίου Πάπα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, βασιλεύοντος Δεκίου, ἀνεθεματίσθη ὁ Ναυάτος, καὶ οἱ αἰρεσιώται αὐτοῦ, φησὶν ὁ κανὼν· ὅτι, ἐὰν τινες ἐκ τούτων μετὰ εἰλικρινοῦς μετανοίας ἀποστῶσι τῆς προτέρας κακίας, καὶ ἀσφαλίσωνται φυλάττειν τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δόγματα, δεχθήσονται. Καὶ εἰ μὲν εἰσὶ κληρικοί, ἔξουσι πάντως τοὺς οἰκείους βαθμοὺς, ὡς μὴ σφάλλοντες περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' ὡς μισάδελφοι κατακρινόμενοι· εἰ δὲ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἔχουσιν, ἄλλων μὲν κατὰ χώραν, εἰς ἣν οὗτοι ἐπεκηρύχθησαν, εὕρισκομένων ἐπισκόπων, αὐτοὶ ἐπισκοπικόν τι οὐκ ἐνεργήσουσιν, ἀλλὰ φροντίσει ὁ ἐπίσκοπος, ἢ μόνον ὄνομα τούτους ἔχειν ἐπισκόπου (1), ἢ δι' ἑτέρου καλεῖσθαι ὀνόματος· μὴ ὄντων δὲ ἐγχωρίων ἐπισκόπων, οἰκονομήσουσιν αὐτοὶ καὶ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς. Τὸ δὲ, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος ὠρισταί, καὶ καιρὸς τέτακται, ἐβρέθη περὶ τῶν παραπεπτωκότων ἐν καιρῷ διωγμοῦ, καὶ τῶν διγάμων. Ἀλλὰ καὶ οἱ κληρικοί μετὰ τὸ δεχθῆναι, τότε τῷ κλήρῳ συναριθμηθήσονται, ἐφ' ᾧ προχειροτονήθησαν, ὅτε οὐκ ἐτάχθησαν ἀντὶ τούτων ἕτεροι κληρικοί· τοιούτων δὲ τινων εὕρισκομένων, γενήσεται ὅ,τι καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων ἐγγράφη ἀνωθεν. Ἐρωτήσει δὲ τις (2), ἐὰν τινες ἐκ τούτων εἰς μείζονα βαθμὸν προαναβιβάσθῃναι θελήσωσιν, ἐμποδισθήσονται ἐκ τοῦ κανόνος τούτου, λέγοντος κατὰ τὰς ἀρχάς, Ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ, ἢ ἀκωλύτως προκόψουσι; Λύσις. Ἀπὸ τοῦ π'. ἀποστολικοῦ κανόνος, καὶ τοῦ β'. κανόνος τῆς παρούσης συνόδου δέδοκται, καὶ τοὺς πάντη ἀπίστους κατὰ βαθμὸν ἱεραῖσθαι. Ἴνα τί γοῦν οἱ Ναυατιανοὶ καὶ Καθαροὶ λεγόμενοι, οὐ προαναβιβάσθῃσονται, περὶ τὴν πίστιν, ὡς εἴρηται, μὴ σφάλλοντες (3), ἀλλ' ὡς ἀσυμπαθεῖς κατακρινόμενοι; Τὸ δὲ μένειν αὐτοὺς οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ μᾶλλον ὑπὲρ ἐκείνων ὀρισθῆναι νοεῖται μοι· εἰκὸς γὰρ ἦν λέγειν τινὰς, ὀφείλειν δεχθῆναι μὲν αὐτοὺς, πληνεῖναι ὡς ἀπλῶς πιστοὺς λαϊκοὺς, καὶ μὴ ἐνεργεῖν κατὰ τοὺς προτέρους τούτων

(1) ἐπισκοπικὸν Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — ἐρωτῶ δὲ ὅτι Βευσρ. — (3) Χ. Τρ. — μὴ σφαλλόμενοι Βευσρ.

βαθμούς· ὅπερ παρὰ τῆς συνόδου οὐκ ἐδέχθη, ἀλλ' ἐνεδόθη ἀποκαθίστασθαι αὐτοὺς εἰς τοὺς οἰκείους βαθμούς· τῷ δὲ ὀνόματι τῆς ἀποκατάστασεως καὶ τὸ δίκαιον τῆς προκοπῆς συναναφαινεται.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ λεγόμενοι Καθαροὶ προσερχόμενοι, πρῶτον ὁμολογήτωσαν, ὅτι συνθήσονται τοῖς τῆς ἐκκλησίας θεαταῖς, καὶ κοινωνήσουσι διγάμοις, καὶ συγχωρήσουσι τοῖς παραστρωτικῶσι καὶ οὕτως οἱ εὐρισκόμενοι κεχειροτονημένοι εἶεν ἐν τῇ αὐτῶν τάγματι· οἷον, ὁ μὲν κυρίως ἐπίσκοπος, εἴη ἐπίσκοπος· ὁ δὲ παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος, ἢ χωρεπίσκοπος ἔστω, ἢ πρεσβυτέρου τιμῆν, ἢ ἐπισκόπου κεκτήσθω· οὐ γὰρ ἔσονται δύο εἰς μίαν ἐκκλησίαν (1) ἐπίσκοποι.

Ἀπὸ τῶν προσερχομένων τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ ἐκκλησίᾳ, οἱ μὲν βαπτίζονται, οἱ δὲ μύρω χρίονται, οἱ δὲ μόνον ἀναθεματίζουσι τὴν ἰδίαν, καὶ πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν. Οἱ γοῦν δελεασθέντες ὑπὸ τοῦ Ναυάτου, καὶ Καθαροὶ παρ' αὐτοῦ ὀνομασθέντες, ὡς μὴ καταδεχόμενοι τὴν μετάνοιαν τῶν ἁμαρτησάντων, καὶ τὸν δεύτερον γάμον κωλύοντες, ἐὰν τῇ ἐκκλησίᾳ προσέλθωσι, καὶ ὁμολογήσωσι καὶ διγάμους παραδέχεσθαι, καὶ τοῖς ἁμαρτήσασι μετανοήσασι συγχωρεῖν, καὶ ἀπλῶς πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπακολουθεῖν δόγμασι, τὴν ἰδίαν ἀναθεματίζοντες αἵρεσιν, καὶ τὰς ἄλλας, προσδεχθήσονται, καὶ μόνῳ τῷ ἀγίῳ μύρω χρισθήσονται. Καὶ εἰ μὲν τινες αὐτῶν εἰσὶν ἢ ἐπίσκοποι, ἢ χωρεπίσκοποι, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἀξία μενοῦσιν, εἰ μὴ πού ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἕτερος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εὐρίσκειται, πρὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτῶν χειροτονηθεὶς· προτιμηθήσεται γὰρ οὗτος ὁ ἐξ ἀρχῆς κυρίως ἐπίσκοπος, καὶ μόνος τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ὄρον καθέξει· διὰ τὸ μὴ δεῖν εἶναι δύο ἐπισκόπους ἐν μιᾷ πόλει τυγχάνειν· αὐτὸς δὲ ὁ παρὰ τοῖς Καθαροῖς ὀνομαζόμενος ἐπίσκοπος, ὡς πρεσβύτερος τιμηθήσεται, ἢ, εἰ δοκεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῦ ὀνόματος μετέξει τοῦ ἐπισκόπου· ἐπισκοπικὸν δὲ τι δίκαιον οὐκ ἐνεργήσει.

Κανὼν Θ΄.

Εἴ τινες ἀνεξετάτως προήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὁμολόγησαν τὰ ἁμαρτήματα (1) αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ κανόνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι τοῖς τοιοῦτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται· τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἢ καθολικῆ (2) ἐκκλησία.

ΖΩΝΑΡ. Ἀνεπίληπτους καὶ καθαρεύοντας αἰτιαμάτων κωλύοντων ἱεράσθαι, βούλεται ὁ κανὼν τοὺς εἰς ἱερωσύνην προαγομένους εἶναι, καὶ τὸν βίον, καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν ἐξετάζεσθαι. Εἰ δ' ἴσως τινὲς, φησὶν, ἀνεξετάτως προαχθῶσιν εἰς ἱερωσύνης βαθμὸν, ἢ, ἐκείνων ὁμολογησάντων τὰ ἑαυτῶν ἐλαττώματα, οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς παρὰ κανόνα χειροτονήσουσιν, ἀπροσδέκτους αὐτοὺς εἶναι θεσπίζει, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας τῆς ἀθέσμου ὠφελείσθαι· καθαιρεθήσονται γάρ.

ΒΛΑΣ. Διάφορά εἰσι τὰ κωλύοντα τὴν ἱερωσύνην, μεθ' ὧν ἐστὶ καὶ ἡ πορνεία. Εἰ οὖν κατακριθῆ τις πορνείαν ἡμαρτηκῶς, κἄν τε πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι, κἄν τε μετὰ ταῦτα, καθαιρεῖται. Ὅθεν, φησὶν ὁ κανὼν, τὸν ἀνεξετάτως ἱερωθέντα, ἢ καὶ ἔξομολογησάμενον μὲν πρὸ τῆς χειροτονίας τὸ ἁμάρτημα, παρὰ δὲ κανόνας χειροτονηθέντα (3), μὴ ὠφελείσθαι ἐκ τῆς χειροτονίας, ἀλλὰ μετὰ διάγνωσιν, καθαιρεῖσθαι. Ἐλέγον γὰρ τινες, ὅτι ὥσπερ τὸ βάπτισμα νέον ἄνθρωπον ποιεῖ τὸν βαπτισθέντα, οὕτω καὶ ἡ ἱερωσύνη τὰ πρὸ τῆς ἱερωσύνης ἁμαρτήματα ἀπαλείφει· ὅπερ τοῖς κανόσιν οὐκ ἔδοξεν.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ ἀνεξετάτως χειροτονοῦμενοι, εἰ ἐξῆς ἐλέγχοντο, ὅτι ἡμαρτον ὄντας, πεπαύσθωσαν.

Ἐὰν γὰρ ἁμαρτήσας τις διελάβη, καὶ ἀνεξετάτως εἰς ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου βαθμὸν προήχθη, ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλέγχοντο, ὅτι ἡμαρτε, τῆς ἱερωσύνης παυθήσεται.

(1) εἰς μίαν πόλιν Β.

(1) τὰ ἡμαρτημένα Σ. Ρ.—(2) Π. Βρ. Ε. Κ. Σ. Ρ.—οὐκ εὔρηται, ἢ καθολικῆ ἐν Χ. Τρ. καὶ Βενερ.—(3) οὐκ εὔρηται παρὰ Ε. τὸ, παρὰ δὲ κανόνας χειροτονηθέντα,

Κανὼν Γ'.

Ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων, κατ' ἀγνοίαν, ἢ καὶ προειδόντων τῶν προχειρισμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ, καθαιροῦνται.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνησαμένους, εἶτα μετανοήσαντας, εἰς ἱερωσύνην προάγεσθαι οὐ χρή· πῶς γὰρ ἱερεὺς ἔσεται, ὅς τῶν ἀγιασμάτων διὰ βίου οὐκ ἀξιοῦται, εἰ μὴ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ; Εἰ δ' ἴσως ἀγνοοῦντος τοῦ χειροτονοῦντος, ἢ καὶ εἰδότης, ἱερωσύνης ἀξιοθεῖη, καθαιρεθῆναι αὐτὸν, εἰ μετὰ ταῦτα γνωσθεῖη, ὁ παρῶν κανὼν διατάσσεται· τὸ γὰρ ἀθέσμως γενόμενον τῷ κανόνι οὐ προκρίνει, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐμποδίζει, οὐ βλάπτει.

ΒΑΛΣ. Τοὺς ἀρνησιθέους, μετανοοῦντας εἰλικρινῶς δεχόμεθα, ἱερασθαι δὲ οὐ παραχωροῦμεν, ἀλλὰ καὶ κληρικοὺς ὄντας, καθαιροῦμεν, καθὼς τοῦτό φησιν ὁ ξβ'. ἀποστολικὸς κανὼν. Εἴ τινες γοῦν ἐκ τούτων ἐχειροτονήθησαν, ἀγνοοῦντων τῶν χειροτονησάντων, ἢ καὶ εἰδόντων, μετὰ διάγνωσιν καθαιρεθῆσονται· ὡς μὴ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς χειροτονίας, κὰν ἐν εἰδήσει τοῦ χειροτονήσαντος αὕτη γέγονεν. Ἴσως γὰρ εἶπέ τις ὠφελείσθαι αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ χειροτονηθῆναι παρὰ ἀνθρώπων, εἰδόντων τὸ τούτων ἀμάρτημα, καὶ οἷον συγχωρησάντων αὐτὸ διὰ τῆς χειροτονίας. Ταῦτα (1) δὲ περὶ ἱερέων καὶ διακόνων, καὶ λοιπῶν ἐκκληπτέων, οὐ μὴν περὶ ἐπισκόπων· περὶ τούτων γὰρ ζήτησι τὸν εβ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γραφέντα.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ παραπεπτωκότες, ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ γνώσει τῶν χειροτονησάντων, καὶ προαχθέντες, καθαιρεῖσθωσαν.

Κὰν ἠγνόησαν οἱ χειροτονηθέντες τῶν χειροτονηθέντων τὰ πταίσματα, ἢ καὶ ἐν εἰδήσει τούτων ὄντες, παρεβλέψαντο ταῦτα, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι τοῦτο οὐ φέρει κατάκριμα·

(1) Ἄπασα ἡ τελευταία περίοδος τῆς παρούσης ἐρμηνείας ἀπὸ τοῦ, ταῦτα δὲ ἕως τοῦ, γραφέντα, οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. οὔτε παρὰ 'Ε. ἀλλὰ παρὰ Βευερ.

ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο γνωσθέντες οἱ χειροτονηθέντες, ὡς ἀμαρτήσαντες, καθαιρεθῆσονται.

Κανὼν ΙΑ'.

Περὶ τῶν παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου, ἢ τινος τοιούτου, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου, ἔδοξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. Ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν, ὡς πιστοὶ (1), καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται· δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν (2).

ΖΩΝΑΡ. Ἄλλοι μὲν κανόνες περὶ τῶν ἐκ βίας πολλῆς καὶ ἀνάγκης ἀρνησαμένων τὴν πίστιν διαγορεύουσιν· ὁ δὲ παρῶν κανὼν περὶ τῶν χωρὶς ἀνάγκης παραβάντων διαλαμβάνει, οὗς καὶ ἀνάξιους εἶναι φιλανθρωπίας φησὶν· ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς τοιούτους διὰ χρηστότητα δέχεται, εἰ γνησίως μεταμέλονται, τουτέστιν ἀληθῶς, ἀλλ' οὐ νόθως καὶ ἐψευσμένως, μετὰ θερμότητος δὲ καὶ προθυμίας πολλῆς. Καὶ τρία μὲν ἔτη ἀκροᾶσθαι *αὐτοῦς* (3) διακελεύεται, ἡγοῦν ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἵστασθαι ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ τῶν θείων ἀκούειν γραφῶν· ἑπτὰ δ' ἔτη ὑποπίπτειν, ἥτοι ἐντὸς μὲν τῆς ἐκκλησίας εἰσερχεσθαι, ἐν δὲ τῷ ὀπισθεν μέρει τοῦ ἁμβωνος ἵστασθαι, καὶ ἐξίεναι μετὰ τῶν κατηχομένων· ἐνιαυτοὺς δὲ δύο συνίστασθαι, καὶ συνεύχεσθαι μετὰ τῶν πιστῶν, μὴ μὲν τοι καὶ τῆς τῶν ἀγιασμάτων μεταλήψεως ἀξιοῦσθαι, ἕως ἂν ἡ διετία παρέλθῃ.

ΒΑΛΣ. Ὁ ξβ'. ἀποστολικὸς κανὼν διαλαμβάνει περὶ τῶν κατὰ βίαν παραβάντων κληρικῶν· ὁ δὲ παρῶν περὶ τῶν χωρὶς βίας ἀρνησαμένων τὸν Χριστὸν (4)· καὶ φησὶ δέχεσθαι τούτους, γνησίως, ἥτοι ἀληθῶς μετανοοῦντας. Καὶ τρία μὲν ἔτη ἔξω ἵστα-

(1) Π. Βευερ. — οἱ πιστοὶ Χ. Τρ. Βρ. Κ. 'Ε. — (2) Π. Βρ. — τῶν εὐχῶν Χ. Τρ. Βευερ. — (3) Χ. Τρ. — οὐχ εἴρηται παρὰ Κ. καὶ Βευερ. — (4) τὸν Θεὸν Χ. Τρ. 'Ε.

σθαι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν ὑμνωδιῶν τοῦ Θεοῦ· ἑπτὰ δὲ ἔτη ὑποπίπτειν, ἢτοι ἵστασθαι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὅπισθεν μὲν τοι τοῦ ἀμβωνος, καὶ ἐξέρχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων. Πληρωθείσης δὲ τῆς ἑπταετίας, συνεύζονται μὲν μετὰ τῶν πιστῶν καθ' ὁλόκληρον, τῶν δὲ ἁγιασμάτων μετὰ διετίαν ἀξιωθήσονται.

ΑΡΙΣΤ. Ὅσοι χωρὶς ἀνάγκης πικρέθησαν, εἰ καὶ συγγνώμης ἦσαν ἀνάξιοι, συγγνώμης τινὸς ἀξιούμενοι, δώδεκα ἔτη ὑποπιπτέ-
τωσαν.

Ὅσοι τὴν πίστιν ἀπηρνήσαντο χωρὶς ἀνάγκης, καὶ ἀνάξιοι φιλανθρωπίας ἦσαν, ὅμως συγγνώμης τινὸς ἀξιοῦνται· ὥστε τοὺς γνησίως ἐξ αὐτῶν μεταμελομένους, τρία μὲν ἔτη ἐν τοῖς ἀκρω-
μένοις, ἢτοι ἐν τοῖς βασιλικαῖς ἐστάναι κυλῶσι, καὶ τῶν θείων ἀκροᾶσθαι γραφῶν· μετὰ δὲ τὸν τριετῆ χρόνον, ἔνδον τοῦ πε-
ριβόλου τῆς ἐκκλησίας εἰσαχθῆναι, καὶ μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἐν τῷ ἀπισθίῳ μέρει τοῦ ἀμβωνος ἑπτὰ ἔτη διατελέσαι, τῇ τῶν κατηχουμένων ἐκφωνήσει συνεξερχομένους· καὶ μετὰ παρέλευσιν τοῦ ἑπταετοῦς χρόνου, ἐπὶ δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι μετὰ τῶν πιστῶν τὴν σύστασιν δέξασθαι, κοινωνοῦντας αὐτοῖς τῶν προσευχῶν μέ-
χρι συμπληρώσεως τῆς μυσταγωγίας, τῆς θείας μὲντοι γε μετα-
λήψεως οὐδὲ ἐπὶ τοῖς δυσὶ τούτοις μετασχῶσιν ἔτεσιν· ἀλλὰ μετὰ τοῦτο, καὶ τῆς μετοχῆς τῶν ἁγιασμάτων ἀξιωθήσονται.

Κ α ν ὶ ν ΙΒ'.

Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ (1) τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὀρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικλοῖς (2) κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι· οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπι-
πτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις, προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ (3) φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις, τὴν ἐπιστροφὴν

ἔργῳ, καὶ οὐ σχήματι, ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εικότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπιότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσασθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι (1) εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξ ἅπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ στρατευομένων ὁ κανὼν διελέγεται, καὶ ἀπορ-
ριψάντων μὲν τὰς ζώνας, ἤγουν τὰ τῆς στρατείας παράσημα, ὄρμημα δὲ πρὸς μαρτύριον (2) ἐνδειξαμένων· οὗς καὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος κληθῆναι φησιν, ὡς δι' ἐκείνης ἐπιβρώσθέντας πρὸς τὴν ἐνστάσιν τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως· εἶτα ἐν μεταμελείᾳ γενομένων, καὶ αὐτοῖς εἰς τὴν κρατέραν ἐπανελθόντων στρατείαν, καὶ ταύτην ἀργυροῖς ἀνακτεσσαμένων, ἢ βενεφικλοῖς· διὰ μὲν γὰρ τῶν ἀργυρίων δηλοῦται τὰ χρήματα, διὰ δὲ τῶν βενεφικλῶν ἅπαν εἶδος χάριτός τε καὶ δεξιότητος. Τῆς γὰρ λατίνων διαλέ-
κτου οὕσα ἡ λέξις, εὐεργεσίαν δηλοῖ, πρὸς ἑλληνίδα μεθερμηνευσ-
μένη διάλεκτον· εὐεργετεῖ δέ τις, ἢ χρήματα παρέχων, ἢ ἄλ-
λως θέλημα οἰονδήποτε πληρῶν τινος· ὅπῃ δὲ πάντως, ὅτι οὐ-
δεὶς τοιοῦτος ἀναστρατεύσασθαι ἠδυνήθη ἂν, εἰ μὴ τῇ πλάνῃ συνέθετο. Τοὺς γοῦν τοιούτους μετὰ τὴν τριετῆ ἀκροάσιν, ἐπὶ δεκαετίαν ὑποπίπτειν ὁ κανὼν διατάττεται, καὶ ἐξεῖναι μετὰ τῶν κατηχουμένων. Αἰδῶσι δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου καὶ μειοῦν τὰ ἐπιτίμια, εἰ εὔροι τὸν μετανοοῦντα θερμότητα ἐν τῇ μετανοίᾳ ἐπιδεικνύμενον, καὶ δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱλεούμενον, καὶ τῷ φόβῳ αὐτοῦ στοιχειούμενον, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐπιτιμίων κά-
κωσιν ὑπομένοντα, καὶ ἀγαθοεργίαις, ἤγουν ἀρετῶν ἀσκήσει, καὶ μεταδύσει τῇ πρὸς τοὺς δεομένους, εἰ εὐπορεῖ ἢ χεῖρ αὐ-
τοῦ, προσκείμενον· καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐν σχήματι τὴν μετανοίαν ἐνδεικνύμενον. Εἰ δὲ ἀδιαφόρως καὶ

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ.—ἀπὸ Βευερ. — (2) Δωρεαῖς καὶ ὑποσχέσεις Μάγο. ἐν περισελ.
— (3) Π.—καὶ φόβῳ Χ. Τρ. Βευερ. Βρ. Κ. 'Ε.

(1) Π. Χ. Τρ. Βευερ. Κ. 'Ε. Μάγο. ἐν περισελ. — μὴ εἰσιέναι Βρ. — (2) Χ.
Τρ.— πρὸς μαρτυρίαν Κ. Βευερ.

καὶ ἀνειμένως ὄρα τὸν ἐπιτιμηθέντα πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν δια-
κείμενον, καὶ ὅτι ὅλως παραχωρεῖται εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἀρκούμενον, καὶ οὐ δακνόμενον καὶ λυπούμενον, ὅτι οὐ συνί-
σταται τοῖς πιστοῖς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἔπισθεν τοῦ ἁμβωνος ἴστα-
σθαι, καὶ ἐξιέναι μετὰ τῶν κατηχουμένων, (ταῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ
σχῆμα τοῦ εἰσιέναι, οὐ γὰρ ἀληθῶς εἶπαισιν ὁ οὖνος εἰσιῶν),
ἀρκοῦν αὐτῷ λογιζόμενος, τὸν ὅλον τῆς δεκαετίας χρόνον ἐν τῷ
ἐπιτιμῷ τῆς ὑποπτώσεως πληροῦν αὐτὸν διακελεύεται ὁ κανὼν.

ΒΛΑΣ. Βενεφίκιον λέγεται, κατὰ Λατίνους, πᾶν δῶρημα καὶ
εὐεργέτημα. Ἐπεὶ οὖν τινες στρατιῶται, ἐν καιρῷ διωγμοῦ,
ζήλω θεῷ κινηθέντες, τὰς ζώνας τῶν στρατειῶν αὐτῶν ἀπέ-
θεντο, καὶ πρὸς μαρτύριον ὄρμησαν· ὕστερον δὲ ὑπὸ δαιμονιώδους
μεταμελείας συνωθηθέντες, ἀπέστησαν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τοῖς
ἀπίστοις διώκταις ἠκολούθησαν, καὶ χρήμασιν, ἢ ἄλλοις δωρή-
μασι, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ βενεφίκιον, ὡς εἴρηται, τὰς προτέρας
αὐτῶν στρατείας ἔλαβον, καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀνέδραμον,
φησὶν ὁ κανὼν, ὡς εἴπερ καὶ οὗτοι μετὰ εἰλικρινοῦς κατανύξεως
προσέλθωσι τῇ ἐκκλησίᾳ, δεχθήσονται, ὀφείλοντες τρία μὲν ἔτη
ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας ἴστασθαι, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν θεῶν γραφῶν,
δέκα δὲ ἔτη ὑποπίπτειν, ἥτοι ἴστασθαι ἔπισθεν τοῦ ἁμβωνος,
καὶ ἐξέρχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων, μετὰ δὲ ταῦτα συνεύ-
χεσθαι μετὰ τῶν πιστῶν· πάντως δὲ τῶν ἁγιασμάτων οὐκ ἀξιω-
θῶσιν, εἰ μὴ διετία παρέλθῃ, καθὼς καὶ ἄνωθεν εἴπομεν· ὅτι
καὶ οὗτοι ἐκ τῶν ἐκουσίως παραπιπτόντων εἰσὶν. Ἰνέδωκε δὲ ὁ
κανὼν τῷ ἐπισκόπῳ μειοῦν τὰ ἐπιτίμια κατὰ τὴν τοῦ ἐπιτι-
μηθέντος ἐπιστροφὴν.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ βιαζόμενοι, καὶ δόξαντες ἀντιστῆναι, εἶτα κατα-
θέμενοι τῇ ἀσεβείᾳ, καὶ ἀναστρατευσάμενοι, δεκαετίαν ἀφο-
ρίζέσθωσαν. Σκοπητέον δὲ ἐφ' ἅπασιν τὸ εἶδος τῆς μετανοίας·
καὶ θερμότερας μὲν μεταμελομένου τοῦ δεξαμένου τὸ ἐπιτί-
μιον, φιλανθρωπότερον ὁ ἐπίσκοπος διατιθέσθω· ψυχρότερας δὲ,
δραστικώτερον.

Ὅσοι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος προσκληθέντες, κατὰ μὲν τὴν
πρώτην ὁρμὴν βιασθέντες συνθέσθαι τῇ ἀσεβείᾳ, ἀντέστησαν,

ἵσπε καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἀποθέσθαι ζώνην, εἶτα ὑπείξαντες,
κατέθεντο φρονεῖν τὰ τῶν ἀσεβῶν, ἵσπε εἰς τὴν προτέραν αὐ-
τοῦς καταστῆναι τιμὴν, καὶ τὴν στρατείαν αὐτοῖς ἐπαναλαβεῖν,
ἐπὶ τριετίαν ἔστωσαν ἀκροώμενοι, ἐπὶ δεκαετίαν ὑποπίπτοντες,
καὶ οὕτω τῆς τελειώσεως ἀξιούσθωσαν· ἐξέστω δὲ τοῖς ἐπι-
σκόποις καὶ μειοῦν, καὶ αὐξοῖν τὰ ἐπιτίμια, πρὸς τὴν με-
τάνοιαν ἀφορῶσι τῶν ἐπιστρεφόντων, εἴτε σὺν φόβῳ, καὶ ὑπο-
μονῇ, καὶ δάκρυσιν γίνεται, εἴτε καταφρονητικῶς, καὶ ἀδιαφόρως.

Κανὼν ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς
νόμος φυλαχθήσεται (1) καὶ νῦν, ἵσπε, εἴ τις ἐξοδεύοι,
τοῦ τελευταίου (2) καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀπο-
στερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς, καὶ κοινωνίας τυχῶν,
πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῆ, μετὰ τῶν κοινωνούν-
των τῆς εὐχῆς μόνῃς ἔστω. Καθόλου δὲ, καὶ περὶ
παντὸς οὔτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος τοῦ μετασχεῖν
εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς
προσφορᾶς.

ΖΩΝΑΡ. Διαταξάμενοι οἱ ἱεροὶ Πατέρες περὶ ἐπιτιμῶν, καὶ
ὅπως, καὶ ἐφ' ὅσον οἱ παραπίπτοντες ἀκοινωνῆτοι ἔσονται, ὀρί-
ζουσι διὰ τοῦ παρόντος κανόνος, καὶ ὑπὸ ἐπιτίμιον ἀκοινωνη-
σίας ὡς τινες, τελευτῶσι δὲ, μεταδίδοσθαι αὐτοῖς τῶν ἁγια-
σμάτων· ἵνα ἐφόδιον αὐτὰ ἔχωσι, καὶ μὴ στερηθῶσι τοῦ ἐκ-
τούτων ἁγιασμοῦ. Εἰ δὲ τις περὶ τὴν ζωὴν κινδυνεύων ἀξιω-
θεῖη, ὡς θνήσκων, τῆς κοινωνίας, εἶτα διαφύγοι τὸν θάνατον,
μετὰ τῶν πιστῶν μὲν συνεύξεται, οὐ μὲν τοι καὶ τῶν ἁγια-
σμάτων μεταλήψεται. Καὶ πᾶς δὲ ἐν ἐπιτιμῷ ὢν, περὶ τὴν
τελευταίαν γινόμενος ἐξοδον, φησὶν ὁ κανὼν, εἰ ζητεῖ μεταλα-
βεῖν τῆς ἀγίας προσφορᾶς, μεταλαμβάνέτω μετὰ δοκιμασίας,
ἧγουν γνώμης τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἐξετάσεως.

ΒΛΑΣ. Οὗτος ὁ κανὼν γενικὸς ἐστὶ παρακελεύεται γὰρ

(1) διαφυλαχθήσεται Βιυερ. — (2) Π. Χ. Τρ. Βρ. Κ. Ε. Σ. Ρ. — τελείου Βιυερ.

πάντα επιτιμηθέντα, καὶ τῶν ἁγιασμάτων στερούμενον, ἀξιοῦσθαι τοῦ καλοῦ ἐφοδίου τῆς ἀγίας μεταλήψεως, ἐν ταῖς τελευταίαις ἀναπνοαῖς, μετὰ δοκιμασίας τοῦ ἐπισκόπου· μὴ ὄντος δὲ ἐπισκόπου, μετὰ δοκιμασίας ἱερέων· ἵνα μὴ στερηθῆ τοῦ καλοῦ ἐφοδίου ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἐπισκόπου (1). Προστίθῃσι δὲ, ὡς, εἴπερ ὁ τοιοῦτος μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων διαφύγῃ τὸν θάνατον, μετὰ τῶν πιστῶν μὲν συνεύξεται, τῶν δὲ ἁγιασμάτων οὐκ ἐπιτεύξεται, εἰ μὴ πληρωθῆ πάντως ὁ νενομισμένος χρόνος τοῦ ἐπιτιμίου. Νομίζω δὲ, ὅτι, τότε μετὰ τὴν ὑγίαν συνεύχεσθαι τοῖς πιστοῖς παραχωρηθήσεται ὁ ἐπιτιμηθεὶς, ὅτε καὶ πρὸ τῆς νόσου τοῦτοις συνήχετο· εἰ γὰρ ἐν τόπῳ ἀκρωμένων ἴστατο, τὸν αὐτὸν ἔξει τόπον καὶ μετὰ τὴν ὑγίαν.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ ἐξοδευόμενοι κοινωνεῖτωσαν· εἰ δέ τις αὐτῶν ὑγιάνῃ, ἔστω μετὰ τῶν τῆς εὐχῆς κοινωνούντων καὶ μόνον.

Πᾶς πιστὸς ἐν ταῖς τελευταίαις ἀναπνοαῖς γινόμενος, τοῦ ἀγαθοῦ ἐφοδίου ἐπιτεύξεται· ὑγιάνας δὲ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῶν εὐχῶν ἔσται· οὐ μόντοι γε καὶ τῶν θείων ἁγιασμάτων μετὰσχοι· ἀλλὰ πληρώσας ἐν ταῖς εὐχαῖς τὸν τῆς συστάσεως χρόνον, ἔκτοτε καὶ τῆς χάριτος ταύτης ἀξιοθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Ι Δ'.

Περὶ τῶν κατηχομένων, καὶ παραπεσόντων, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε, τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκρωμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὐχεσθαι μετὰ τῶν κατηχομένων.

ΣΩΝΑΡ. Ἐάν τινες προσελθόντες τῇ πίστει, καὶ γενόμενοι κατηχομένοι, παραπέσωσιν (2), ὑποβιβάζεσθαι τῆς τάξεως, καὶ τῆς στάσεως τῶν κατηχομένων, ὠρίσθησαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἐν τῷ τῶν ἀκρωμένων ἐπιτιμίῳ γίνεσθαι ἐπὶ

(1) Ἄπαντα ἢ φράσις αὕτη ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος δὲ . . . οὐχ εὐρηται ἐν Χ. Τρ. οὐδὲ παρὰ Ε. — (2) ἤγουν ἐν καιρῇ διωγμοῦ θύσασιν Χ. Τρ. — οὐχ εὐρηται ἢ φράσις αὕτη παρὰ Ε. καὶ Βενερ.

τριετίαν· εἶτα πάλιν ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὴν προτέραν τάξιν καὶ στάσιν, καὶ συνεύχεσθαι τοῖς κατηχομένοις.

ΒΑΑΣ. Τὸν ἐξ ἀπιστίας τῇ ἀληθείᾳ πίστει προσελθόντα, καὶ κατηγηθέντα, καὶ μετὰ τὴν κατήχησιν πλανηθέντα, καὶ τὴν πρώτην θρησκευτικὴν ζητήσαντα, μὴ ἀπλῶς δέχεσθαι εἰς τὸν τόπον τῶν κατηχομένων, πάλιν ὑποστρέφοντα, οἱ ἅγιοι Πατέρες διορίζονται, ἀλλὰ πρότερον ἐπὶ τριετία ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἴστασθαι μετὰ τῶν ἀκρωμένων· πληρωθείσης δὲ ταύτης, ἀποκαθίστασθαι εἰς τὴν προτέραν τάξιν καὶ στάσιν τῶν κατηχομένων.

ΑΡΙΣΤ. Εἰ τις παραπέσοι κατηχοόμενος, οὗτος τρισὶν ἔτεσιν ἀκροάσθω, καὶ μόνον· εἶτα μετὰ τῶν κατηχομένων εὐχέσθω.

Δύο εἶδη τῶν κατηχομένων· οἱ μὲν γὰρ ἄρτι προσέρχονται, οἱ δὲ γεγόνασιν τελεώτεροι, ἐρ' ἱκανὸν τὰ τῆς πίστεως μνηθέντες· ὁ γοῦν τελεώτερος κατηχοόμενος, παραπεσὼν, καὶ ἀμαρτήσας, ἀνεπιτίμητος οὐκ ἔσται, καὶ ἂν καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἱκανὸν ἔσται πάντα ῥύπον ψυχικὸν ἀποπλύναι· ἀλλὰ μετὰ τῶν ἀκρωμένων συντάττεται, καὶ μετὰ τριετίαν μετὰ τῶν κατηχομένων αὐθις συνεύχεται. Καὶ ζήτηι τῆς ἐν Νεοκαισαρεῖα συνόδου κανόνα ε.

Κ α ν ὶ ν Ι Ε'.

Διὰ τὸν πολλὸν ταραχὸν, καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν, τὴν παρὰ τὸν ἀποστολικὸν (1) κανόνα εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. Εἰ δέ τις, μετὰ τὸν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλῃς συνόδου ὄρον, τοιοῦτω τινὲ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίῃ ἑαυτὸν πράγματι τοιοῦτω, ἀκυρωθήσεται ἐξ ἅπαντος τὸ κατασκευάσμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη.

(1) Π. — τὸ ἀποστολικὸν οὐχ εὐρηται ἐν Χ. Τρ. Βενερ. Βρ. Ε. κ. Σ. Ρ.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ μὴ μετιέναι ἐξ ἐκκλησίας εἰς ἑτέραν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, καὶ τοῖς ἱεροῖς κεκανόνισαι Ἀποστόλοις. Ἀλλὰ παρορώμενον καὶ καταφρονούμενον τὸ διάταγμα ἢ ἀγία σύνοδος αὕτη διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ἀνεκαίνισε, διοριζομένη(1), καὶ ἐπιχειρήσῃ μεταβῆναι ἐκ πόλεως εἰς ἑτέραν πόλιν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καὶ μεταβαίη, καὶ εἰς ἔργον ἀγάγῃ τὸ ἐπιχείρημα, ἀκυροῦσθαι τὴν πράξιν αὐτοῦ, καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν ἧ χειροτονούμενος ὠνομάσθη. Ἔτερος γὰρ κανὼν διατάσσεται, μηδένα ἀπολελυμένως, ἤγουν ἀνωνόμως χειροτονεῖσθαι, ἀλλ' εἰς τὴν δε τὴν ἐπισκοπὴν, ἢ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ τὴν μονήν.

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν ἀποστολικὸς ἰ.ε. κανὼν, Μηκέτι λειτουργεῖτω, φησὶν, ὁ κληρικὸς, ὁ παρὰ γνώμην τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεθιστάμενος· ὁ δὲ παρὼν κανὼν, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ ἐπισκόπων διοριζόμενος, ἄκυρον εἶναι, φησὶ, τὸ παρὰ ταῦτα ἴσως γενησόμενον.

Ἔτερα ἐρμηνεῖα.

Τοῦ ἰδ'. ἀποστολικοῦ κανόνος, τὴν μὲν ἀπὸ παροικίας εἰς παροικίαν ἐπίβασιν, ἢ τοὶ ἐπιπήδησιν, τῶν ἐπισκόπων κωλύοντος, τὴν δὲ μετάθεσιν ἐπιτρέποντος διὰ μεγάλην καὶ εὐλογον αἰτίαν· καὶ τοῦ ις'. κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου διοριζομένου, τὸν σχολάζοντα ἐπὶ σχολάζουσιν μεταβαίνειν μετὰ διαγνώσεως καὶ παρακλήσεως τελείας συνόδου· ὡσαύτως καὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου κανόνος τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου μεγάλως κολαζόντων τὸν διὰ μεθοδείας (2) καὶ οἰκονομίας φαύλης τὴν λαχοῦσαν αὐτὸν καταλιμπάνοντα, καὶ μείζονα ἐκκλησίαν ἀρπάζοντα· καὶ τοῦ παρόντος ἰ.ε. κανόνος τῆς α. συνόδου παντάπασιν μὲν κωλύοντος τὴν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μετάβασιν τῶν ἐπισκόπων, τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν διακόνων· μὴ κολάζοντος δὲ ταύτην, ἀλλὰ διοριζομένου ἀκυροῦσθαι τὸ κατασκευάσθαι, καὶ ἀποκαθίστασθαι τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τὸν πρεσβύτερον, ἢ τὸν διάκονον (3), εἰς ἣν ἐχειροτονήθησαν, εἴποι τις

(1) X. Γρ. — διορισμένη Βενερ. — (2) X. Γρ. — μεθόδου Βενερ. — (3) Βενερ. — οὐχ εἴρηται τὸ, ἢ τὸν διάκονον ἐν X. Γρ.

ἐναντιοῦσθαι τοὺς κανόνους ἀλλήλοις (1), ἄλλα καὶ ἄλλα θεσμοθετοῦσθαι· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. Διαφορὰ γὰρ ἐστὶν ἀλλήλοις, μεταθέσεως, μεταβάσεως, καὶ ἐπιβασίας· μετάθεσις γὰρ ἐστὶν ἢ ἀπὸ παροικίας εἰς παροικίαν μετένεξις· ὅταν τυχὸν ἐπίσκοπος, παντοῖα σοφία κεκοσμημένος, μετακληθῆ παρὰ πλήθους ἐπισκόπων, εἰς μείζονα ἐκκλησίας χηρευούσης βοήθειαν, κινδυνεύουσης περὶ τὴν εὐσέβειαν· οἷόν τι γέγονεν εἰς τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ἀπὸ τῶν Σασίμων εἰς Κωνσταντινούπολιν μετατεθέντα· καὶ ἔστιν αὕτη συγχωρητέα, καθὼς παρίσταται ἀπὸ τοῦ ἰδ'. κανόνος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Μετάβασίς ἐστὶν, ὅταν τις σχολάζων, δηλονότι μὴ ἔχων παροικίαν, ὡς ὑπὸ ἐθνῶν κατεχομένην, ἀναγκασθῆ παρὰ ἐπισκόπων πολλῶν εἰς σχολάζουσαν ἐκκλησίαν μεταβῆναι, διὰ τὸ περὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικά, χρησιμώτατον (2) αὐτοῦ· καὶ ἔστι καὶ αὕτη δεκτέα παρὰ τοῖς Θεοῖς κανόσι τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντων ἁγίων Πατέρων. Ἐπίβασις δὲ ἐστὶν ἢ αὐτόνομος, ἢ καὶ μετὰ οἰκονομίας φαύλης, τοῦ σχολάζοντος, ἢ καὶ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου, πρὸς χηρευούσαν ἐκκλησίαν παράλογος μετένεξις, ἣν τοσοῦτον οἱ ἐν Σαρδικῇ συνελθόντες ἅγιοι Πατέρες ἐβδελύζαντο, ὥστε καὶ ἀκοινωνήτον εἶναι παντὶ Χριστιανῷ τὸν ἐργάτην ταύτης διαώρισαντο, καὶ μηδὲ ἐν ταῖς τελευταῖς ἀναπνοαῖς λαϊκῆς κοινωνίας ἀξιοῦσθαι αὐτόν. Ὁ δὲ ἰ.ε. κανὼν τῆς α. συνόδου περὶ μηδενὸς τοιοῦτου μνείαν ποιούμενος, οὐδ' ἐναντιοῦται τινὶ τῶν ἀνωτέρω καταστρωθέντων κανόνων· οὔτε γὰρ περὶ μεταθέσεως, οὔτε περὶ μεταβάσεως, οὔτε περὶ ἐπιβασίας διδάσκει, ἀλλὰ κωλύει τὸ μεταπίπτειν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἑτέραν, ἀνήκουσαν τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ, ὡσπερ ποτὲ ὁ ἐπίσκοπος Δέρκου ἐκεῖνος κύριος Ἰωάννης ἐπεχείρησε τὸν θρόνον τῆς Δέρκου μεταγα-

(1) Ἐν X. Γρ. ἀναγινοίσκονται ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς· ὡς τῶν μὲν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου δηλαδὴ κολαζόντων τὴν ἀπὸ παροικίας εἰς παροικίαν μετένεξιν· τοῦ δὲ ἰ.ε. κανόνος, δηλονότι τῆς α. συνόδου, μὴ κολάζοντος ταύτην, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑτέραν πόλιν ἐπάγοντος τὸν ἐπίσκοπον· τοῦ ἀποστολικοῦ δὲ ἰδ'. κανόνος, καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ἐπιτρέπόντων ταῦτα γίνεσθαι· Λύσις. Οὐκ ἐναντιοῦνται οἱ κανόνες ἀλλήλοις, ἀλλὰ διαφορὰ ἐστὶ μεταθέσεως κτλ. — (2) διὰ τὴν . . . χρησιμώτατα X. Γρ.

γείν εἰς τὸ τοῦ Φιλέα πρωτοπαπαδίκιον αὐτοῦ, διὰ τὸ πολυανθρωπότερον εἶναι, καὶ ἐκωλύθη συνοδικῶς. Διὰ γὰρ τοῦτο, οὐδὲ κολλάζεται ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐπίσκοπος, ἀλλ' εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ καθέδραν ἐπανάγεται. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές ἐστι, δηλοῦται καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ κανόνος, πόλεως μεμνημένου, καὶ οὐχὶ πυρρικιῶν· τὸν αὐτὸν γὰρ καὶ ἓνα ἐπίσκοπον, πολλὰς μὲν πόλεις ἔχειν ὡς ἐνορίαν (1) δυνατὸν ἐστί, πολλὰς δὲ παρρικίας, οὐδαμῶς. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ μεμνηθῆσθαι τὸν τοιοῦτον κανὸνα πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, ἐναργῶς παρίσταται ἡ ἀλήθεια. Ποία γὰρ μετάθεσις, ἢ μετάδοσις, ἢ ἐπίδοσις, ἐπὶ τούτων τρακτικισθεῖη ποτέ; πάντως οὐδαμῶς. Μετάδοσις δὲ μόνῃ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν οὐχ ἄλλοτριαν, ἀλλὰ τῇ παρρικίᾳ, εἰς ἣν ἐκκληρώθησαν, ἀνήκουσαν· διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ καθαιροῦνται, ὡς παρ' ἐνορίαν ἱερουργήσαντες, ἀλλὰ τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, εἰς ἣν καὶ ἐχειροτονήθησαν, ἀποκαθίστανται (2).

ΑΡΙΣΤ. Ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μήτε ἐπίσκοπος, μήτε πρεσβύτερος, μήτε διάκονος μεταβαίνετω· ἐπεὶ πάλιν ἀποδοθήσονται ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν αἷς κεχειροτόνηνται.

Ὁ κανὸν οὗτος οὐ μόνον τὰς τῶν ἐπισκόπων μετάθεσις παντελῶς ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, καὶ τοὺς ἐπιχειρήσαντας τοιοῦτόν τι ποιῆσαι, ἀποκαθίστα πάλιν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν αἷς κεχειροτόνηνται. Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ πρώτος καὶ δεύτερος κανὸν ἀυστηροτέρως αὐτοὺς τιμωρεῖ, ἀκοινωνσίας τούτους ὑποβάλλων ἐπιτιμίῳ.

Κανὼν Ις'.

Ὅσοι ριφοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωρήσωσι τῆς ἰδίας (3) ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι,

οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἐτέρᾳ ἐκκλησίᾳ· ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρῆ, ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παρρικίας· ἢ, ἐπιμένοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. Εἰ δὲ καὶ τολμήσειέ τις ὕφαρπάσαι τὸν τῷ ἐτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, οὗ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἢ χειροτονία.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν πρὸ τούτου κανὼν, τοὺς ἀναχωροῦντας τῶν οἰκείων ἐκκλησιῶν, καὶ ἄλλαις προσερχομένους, ἀποκαθίστασθαι τῇ ἐκκλησίᾳ διορίζεται, ἐν ἣ κεχειροτόνηται ἕκαστος. Οὗτος δὲ τοὺς μὴ πειθομένους ἐπανελθεῖν, καὶ ἀκοινωνήτους εἶναι θεσπίζει. Ἔοικεν οὖν ἐναντιοῦσθαι τῷ ἱε. κανόνι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων· ἐκεῖνος γὰρ τοὺς καταλείψαντας κληρικούς τὰς ἑαυτῶν παρρικίας, καὶ εἰς ἄλλην παρρικίαν παντελῶς μεταστάντας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, μηκέτι λειτουργεῖν κελεύει· ὡς δὲ λαϊκοὺς κοινωνεῖν ἐπιτρέπει ἐκεῖ. Οἴμαι τοίνυν ἐπὶ τοῦ παρόντος κανόνος, τὸ, ἀκοινωνήτους εἶναι, οὕτω νοεῖσθαι· ἡγουν μὴ συκοινωνεῖν αὐτοῖς τοὺς ἱερατικούς δηλαδὴ, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι τοῦ (1) συνιεργεῖν αὐτοῖς τοὺς τοιοῦτους· κοινωνίαν ἐνταῦθα τῶν ἀγίων Πατέρων, οὐχὶ τὴν μετάληψιν τῶν ἀγιασμάτων ὀνομασάντων, ἀλλὰ τὴν τῶν ἱερῶν συμμεταχειρίσιν καὶ κοινοπραξίαν, καὶ τὸ συλλειτουργεῖν τοῖς, οἷσπερ προσήλθον. Οὕτω γὰρ νοούμενος ὁ παρῶν κανὼν, οὐ διαφωνεῖν πρὸς τὸν ἀποστολικὸν κανόνα δόξει τινί. Εἶτα ἐπάγει, ὡς, εἰ ἐπίσκοπός τις τὸν ἀφ' ἐτέρας πόλεως εἰς ἐτέραν μεταναστεύσαντα κληρικὸν χειροτονήσει, προαγαγὼν αὐτὸν ἴσως εἰς βαθμὸν μείζονα, μὴ βουλομένου τοῦ ἐπισκόπου, ἐξ οὗ ἀνεχώρησεν, ἄκυρος ἔσται ἢ χειροτονία.

ΒΛΑΣ. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἱε. κανόνος παρίσταται, ὅτι πάντες οἱ χειροτονοῦμενοι, ἢ εἰς ἐπισκοπὰς ἐκκληροῦντο (2), ἢ τοὶ ἐχειροτονοῦντο, ἢ εἰς μοναστήρια, ἢ εἰς θείους ναοὺς· ὅθεν ἀκο-

(1) καὶ ἐνορίαν X. Τρ. — (2) Ἄπασα ἡ ἐρμηνεῖα οὐχ εὐρηται παρὰ 'Ε. — (3) Π. τῆς ἐκκλησίας Βρ. Βιερ. Ε. Κ. Σ. Ρ.

(1) X. Τρ. — τὸ, Βιερ. — (2) ἐκκληροῦνται X. Τρ. — τὸ δὲ, ἦτοι ἐχειροτονοῦντο, οὐ κεῖται.

λούθως τούτω και ὁ ς'. κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, και ὁ ι. διορίζονται οὕτω τοὺς κληρικοὺς γίνεσθαι, και τὴν παρὰ ταῦτα γενησομένην χειροθεσίαν ἀκυροῦσθαι. Διὸ και δέδοκται μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ κληρικὸν ἀπὸ παροικίας εἰς παροικίαν (1) μεταβάλλειν, και ἀμείβειν τὸν κλῆρον ἄνευ γραφῆς ἀπολυτικῆς τοῦ χειροτονήσαντος τοῦτον· τοὺς δὲ μετακαλουμένους κληρικοὺς παρὰ τῶν χειροτονησάντων αὐτοὺς, και μὴ πειθομένους ἀναστρέφειν, ἀκοινωνήτους αὐτοῖς εἶναι, ἧγουν μὴ παραχωρεῖσθαι συνιεργεῖν τούτοις (2): εἰς τοῦτο γὰρ τὸ μὴ κοινωνεῖν ἐκλαμβάνεται· οὐ μὴν εἰς τὸ μὴ ἐκκλησιάζειν, ἢ εἰς τὸ μὴ μεταλαμβάνειν τῶν ἀγιασμάτων, ἀκολουθῶς πάντως τῷ ιε. ἀποστολικῷ κανόνι, τῷ διοριζομένῳ μὴ λειτουργεῖν τοὺς τοιούτους. Ὁ δὲ ις'. ἀποστολικὸς κανὼν, ἀφορισμῶ καθυποβάλλει τὸν δεξιόμενον ἐπίσκοπον ἐξ ἐτέρας παροικίας κληρικὸν, ἄνευ ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν. Ἔστω καλῶς ποιεῖ ὁ κατὰ καιροὺς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ, μὴ παραχωρῶν τοῖς ἐξωχειροτονήτοις ἱερεῦσιν ἱεουργεῖν, μὴ προκομίζουσι συστατικὰς και ἀπολυτικὰς γραφὰς τῶν χειροτονησάντων αὐτούς. Ἀνάγνωθι και τὸν λέ. ἀποστολικὸν κανόνα, συνόδου Ἀντιοχείας κανόνας ιγ'. και κβ'. και συνόδου Ἐφέσου κανόνα ἦ.

ΑΡΙΣΤ. Ὅσοι πρεσβύτεροι και διάκονοι τῆς ἐκκλησίας ἀναχωρήσουσιν, ἀδεκτοὶ εἰς ἐτέραν ἐκκλησίαν γενήσονται· ἀλλ' ἐπιστρεφέτωσαν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας. Εἰ δὲ τις τὸν ἐτέρῳ διαφέροντα χειροτονήσῃ χωρὶς γνώμης τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἀκυροῦς ἢ χειροθεσία.

Και οὗτος ὁ κανὼν τὰ αὐτὰ τῷ πρὸ αὐτοῦ διορίζεται· ὥστε μήτε τινὰ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τῆς ἐκκλησίας, ἐν ἣ κεκλήρωται, ἀναχωρήσαντα, ὑφ' ἐτέρου ἐπισκόπου παραδεχθῆναι, ἀλλ' ἐπιστρέφειν αὐθις εἰς τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν. Εἰ δὲ τις ἐπίσκοπος τὸν ἐτέρῳ διαφέροντα κληρικὸν παραδέξεται, και χειροτονήσας αὐτόν, εἰς μείζονα προαγάγη βαθμὸν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, χωρὶς γνώμης τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἀκυρωθήσεται ἢ χειροθεσία.

Κ α ν ὶ ν ΙΖ'.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν, και τὴν αἰσχροκέρδειαν (1) διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος· Ἐὐ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· και δανείζοντες, ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν· ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία και μεγάλη σύνοδος, ὡς εἰ τις εὐρεθῆ μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τόκους λαμβάνων, ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας (2) ἀπαιτῶν, ἢ ὅλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, και ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

ΖΩΝΑΡ. Ἐπὶ τόκῳ δανείζειν και ὁ παλαιὸς νόμος ἀπασιν ἀπηγόρευσε. φησὶ γὰρ, Οὐκ ἐκτοκιεῖς τὸ ἀργύριόν σου τῷ ἀδελφῷ σου. Εἰ δὲ ὁ ἀτελέστερος τοῦτο ἐνομοθέτησε, πολλῶ πλεον ὁ τελεώτερος, και πνευματικώτερος· Ἰδοὺ γὰρ πλεον τοῦ ἱεροῦ ὧδε. Ἄπασι μὲν οὖν ἀποτέτραπται τὸ ἐπὶ τόκῳ δανείζειν· εἰ δ' ἀπασι, μᾶλλον ἂν εἴη τοῖς ἱερωμένοις τοῦτο ἀνάρμοστον· οἱ και τοῖς λαϊκοῖς εἰς ὑπόδειγμα, και παροξυσμὸν εἰς ἀρετὴν εἶναι ὀφείλουσι. Διὸ και ὁ κανὼν ἀπαγορεύει τοῖς ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένοις, ἢτοι τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις, ἑκατοστὰς (3) ἀπαιτεῖν, τόκους δηλαδὴ ἑκατοστιαίους· πολυαριθμῶν γὰρ ὄντων τῶν τόκων, βαρύτεροι τῶν ἄλλων οἱ ἑκατοστιαῖοί εἰσιν. Ὡσπερ γὰρ τοῖς νῦν αἱ λίτραι μέχρι τῶν ἐβδομήκοντα δύο ἀριθμοῦνται, οὕτω τοῖς παλαιοῖς αἱ ἑκατοντάδες ἦσαν· και ἦν ὁ τόκος τῶν ἑκατὸν νομισμάτων, νομίσματα δώδεκα· διὸ και ἑκατοστιαῖος ἐλέγετο, ὡς ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀπαιτούμενος. Ἀπαγορεύσασα οὖν ἡ σύνοδος λαμβάνειν τόκους τοὺς ἐν κλήρῳ, ἐπάγει τοῖς μὴ φυλάξουσιν τὸν κανόνα και ἐπιτίμιον· και φησιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἀγία σύνοδος, ἀντὶ τοῦ, δίκαιον ἠγήσατο, ἵνα εἰ εὐρεθῆ τις μετὰ τὰ ὀρισθέντα νῦν λαμβάνων τόκους ἐκ μεταχειρίσεως, ἧγουν ὡς αἴον

(1) Βενερ. — ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν Χ. Τρ. — (2) αὐτοῖς Χ. Τρ. Ε.

(1) Π. Βρ. Βενερ. — τὸ αἰσχροκέρδης Χ. Τρ. — (2) Π. Χ. Τρ. Βρ. — ἡμιολίους Βενερ. — (3) Χ. Τρ. — ἑκατοστὰς Β. Βενερ.

τινα πραγματείαν τὸ τοκίζεῖν μεταχειρίζομενος, ἢ ἄλλως μετερ-
 χόμενος τὸ πρᾶγμα· τινὲς γὰρ ἐκφεύγοντες τὸ λέγεσθαι περὶ
 αὐτῶν, ὅτι τόκους λαμβάνουσι, διδόναι τοῖς χρήζουσιν ἀργύρια,
 καὶ συμφωνοῦσι συμμερίζειν αὐτοῖς τὸ κέρδος· καὶ οὐ δανεισὰς
 ἑαυτοὺς, ἀλλὰ συγκοινωνοὺς ἀνομάζουσι, καὶ ζημίας μὴ ὄντες
 κοινωνοί, ἐπὶ τῷ κέρδει μόνῳ κοινοπραγοῦσι· ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ
 τοιαῦτα πάντα ἀπαγορεύων ὁ κανὼν, καθαιρεῖσθαι κελεύεται τοὺς
 τοιαῦτα τεχνάζοντας, ἢ ἕτερόν τι ἐπινοοῦντας αἰσχροῦ κέρδους
 χάριν, ἢ ἀπαιτοῦντας ἡμιολίας. Εἰπὼν ἄνω περὶ ἑκατοστιαίου
 τόκου, ὅς τῶν τόκων ἐστὶν ὁ βαρύτερος, ὡς προείρηται, πα-
 ρκατιῶν καὶ τοῦ κουφοτέρου ἐμνήσθη, τῆς ἡμιολίας, ἥτις
 ἐπὶ τοῦ ὄλου τὸ ἥμισυ, ἤγουν τῶν δώδεκα νομισμάτων,
 ἢ τινὰ εἰσι τῆς ἑκατοστῆς ὁ πλήρέστατος καὶ ὁλόκληρος τόκος.
 Εἴποι δ' ἄν τις τὰς ἡμιολίας, καὶ κατὰ ἀριθμητικούς· ἐκεῖνοις
 γὰρ οἱ μὲν τῶν ἀριθμῶν ἐπίτριτοι λέγονται, οἱ δὲ ἐπιτέταρ-
 τοι, ἐπίπεμπτοί τε καὶ ἑφεκτοί, οἱ δὲ ἡμιόλιοι, ὡς ὁ ἕξ, καὶ ὁ
 ἐννέα· ὅτι ὄλους ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀριθμοὺς, καὶ τὰ ἡμίση
 αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ, ὁ μὲν ἕξ, τὰ τέσσαρα, καὶ τῶν τεσσάρων τὸ
 ἥμισυ, ὃ ἐστὶ τὰ δύο· ὁ δὲ ἐννέα, τὰ ἕξ, καὶ τούτων τὸ ἥμισυ,
 τὰ τρία δηλονότι. Διὰ γοῦν τῆς ἡμιολίας, ὡς ἂν νοῦίτο αὕτη,
 τοῦτο μονονουχὶ λέγει ὁ κανὼν, ὡς οὐ μόνον τὸν βαρύτερον οὐ
 λήφονται τόκον οἱ ἐν τῷ κλήρω, ἀλλ' οὐδὲ ἕλλοντινα μετριώτερον.

ΒΑΛΣ. Ὁ μδ'. ἀποστολικὸς κανὼν τοὺς ἀπαιτοῦντας τόκους
 ἀπὸ δανείου πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, καθαιρεῖσθαι φησιν, εἰ μὴ
 παύσονται. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν πάντας τοὺς κληρικούς τοὺς μετὰ
 τόκου δανειζοντας, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτοῦντας, ἢ ἕτερόν τι αἰσχροῦ
 κέρδος ἑαυτοῖς ἐπινοοῦντας, καθαιρεῖσθαι ἐδικαίωσεν, ἀντὶ τοῦ
 οὕτω δίκαιον εἶναι ἔκρινε. Ζήτηι καὶ τὰ ἐν τῷ ρηθέντι ἀπο-
 στολικῷ κανόνι γραφέντα, καὶ τὸ κζ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ
 παρόντος συντάγματος, λέγον ἐν μέρει, ἀπαιτεῖσθαι τόκους καὶ
 παρὰ ἱερωμένων, δηλονότι τοὺς ἀπὸ διαφέροντος, καὶ τοὺς ἐξ
 ὑπερθέσεως. Τοῦ δὲ ἀποστολικοῦ κανόνος καὶ ἐτέρων διοριζομέ-
 νων τοὺς ἱερωμένους τοκίζοντας καθαιρεῖσθαι, εἰ μὴ παύσονται·
 ἐρωτήσῃ τις, ἐκεῖνοις ὀφείλομεν προσχεῖν, ἢ τῷ παρόντι κανόνι,

λέγοντι, ἀπεντεῦθεν αὐτοὺς καθαιρεῖσθαι; Λύσις. Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ,
 μετὰ παραγγελίαν ὁ κληρικὸς, μὴ ἀφιστάμενος τῆς αἰσχροκερ-
 δείας, καθαιρεθήσεται, διὰ τὸ τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος φιλαν-
 θρωπότερον. Σημείωσαι οὖν τὸν κανόνα διὰ τοὺς ἱερωμένους, τοὺς
 ἐμπορευομένους οἰνάρια, ἢ βαλανεῖα πακτεύοντας, καὶ ἄλλα
 τοιαῦτά τινα ποιοῦντας, καὶ προβαλλομένους ἀκανόνιστον τε-
 λευταίαν ἄγκυραν, τὴν πενίαν. Τὸ δὲ ῥήμα, τὸ περιεχόμενον τῷ
 παρόντι κανόνι, καὶ λέγον, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα,
 ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, τοιοῦτόν ἐστι. Τινὲς τῶν ἱερωμένων, εἰδό-
 τες τὸν κανόνα, καὶ περιγράφοντες αὐτόν, τὰ μὲν ῥήματα φυ-
 λάττουσι, τὸν δὲ νοῦν ἀθετοῦσι· διδόναι γὰρ πρὸς τινὰς ἀργύ-
 ρια, καὶ συμφωνοῦσι τοσσην δε μερίδα ἐκ τοῦ κέρδους αὐτοὺς
 λαμβάνειν· τὸν δὲ κίνδυνον ἐπιγινώσκεισθαι παρὰ τῶν λαμβά-
 νόντων αὐτὰ· καὶ τῇ ἀληθείᾳ δανεισταὶ ὄντες, κοινωνοὶ λέγε-
 σθαι σχηματίζονται (1)· ἀποτρέπεται γοῦν καὶ τοῦτο ὁ κανὼν, καὶ
 καθαιρεῖ τοὺς ποιοῦντας τοιοῦτόν τι. Ἡμιολίας δὲ νόησον τὰς
 ἐλαφροτέρας ἀπαιτήσεις τοῦ τόκου· κὰν γὰρ, φησὶν, οὐκ ἀπαιτεῖ
 ὁ κληρικὸς ἑκατοστιαίους τόκους βαρυτάτους, ἥτοι ὑπὲρ ἐκά-
 στης ὑπερπύρων λίτρας, ὑπέρπυρα δώδεκα· (ἑκατοσταὶ γὰρ παρὰ
 τῷ κανόνι ἐκλήθησαν οἱ ἑκατοστιαῖοι τόκοι· ὡς ἐκ παλαιοῦ
 τῆς λίτρας μὴ πασομένης εἰς ἐξάγια οβ', κατὰ τὸ σήμερον ἐνερ-
 γοῦν, ἀλλ' εἰς ρ'.). Ζητεῖ δὲ τὰ ἡμίση τοῦ ὄλου τόκου, ἤγουν
 νομισματα ὑπέρπυρα ἕξ (2), ἢ καὶ τούτων ἥττονα, καὶ οὕτω
 καθαιρεθήσεται. Ἔσο δὲ εἰδῶς, ὡς ἐπεὶ ἡ λίτρα σήμερον ἔχει
 ἐξάγια οβ', καὶ οὐχὶ ρ', ὡς τὸ παλαιόν, ὁ συμφωνήσας ἑκατο-
 στιαίους (3) τόκους λαβεῖν ὑπὲρ λίτρας, οὐκ ἀπαιτήσῃ νομισμα-
 τα (4) ιβ'. ἀλλὰ τὸ ἀναλογοῦν.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις τόκους, ἢ ἡμιολίας λαμβάνει, ἀλλότριος ἔσται,
 μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τῆς ἐκκλησίας, καθαιρούμενος.

Οἱ μὲν ἑκατοστιαῖοι τόκοι, οἵτινες καὶ μείζονες τῶν τόκων
 πάντων γνωρίζονται, τὰ δώδεκά εἰσι νομισματα· οἱ δὲ ἡμίσεις
 τούτων, τὰ ἕξ. Εἴ τις οὖν τῶν ἱερωμένων δανείσας τινί, ἢ τοὺς

(1) χρηματίζονται X. Τρ. — (2) X. Τρ. — ii. 25 Βυερ. 'E. — (3) X. Τρ. 'E.
 — οὐχ εἴρηται τὸ, ἑκατοστιαίους παρὰ Βυερ. — (4) X. Τρ. — ii. Βυερ. 'E.

βαρυτέρους απαιτήσει τόκους, ἤγουν τοὺς ἑκατοστιαίους, ἢ ἡμιολίας, ἢτοι τὸ ἥμισυ τούτων, ἤγουν τὰ ἕξ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐπιλαθόμενος γράμματος, τοῦ λέγοντος, Ἐὐ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ, τοῦ κλήρου καθαιρεθήσεται· καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς τέταρτος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανῶν, καὶ ὁ δέκατος τῆς ἕκτης συνόδου τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ, οὐκ ἀπεντεῦθεν αὐτὸν καθαιροῦσιν· ἀλλ' ὅταν παραγγελθεῖς οὐ παύηται τοῦτο ποιεῖν.

Κανὼν ΙΙΙ'.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην (1) σύνοδον, ὅτι ἐν τισὶ τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδῶσιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κακεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἄπτονται. Ταῦτα οὖν πάντα περιηρείσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες, ὅτι, τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσι, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους (2). Λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ ἐπισκόπου μεταδιδόντος αὐτοῖς, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ μηδὲ (3) καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις· παρὰ κανόνα γάρ, καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. Εἰ δέ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὄρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας.

ΖΩΝΑΡ. Τὴν εὐταξίαν ἀπανταχοῦ τηρεῖσθαι ἀναγκαιότατον, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ μεταχειριζομένοις τὰ ἅγια. Διὸ πρᾶγμα οὐ κατὰ τάξιν γινόμενον διωρθώσατο ὁ κανὼν· τὸ γὰρ τοὺς διακόνους μεταδιδόναι τοῖς ἱερεῦσι τῶν ἁγιασμάτων, καὶ πρὸ αὐτῶν, ἢ καὶ τοῦ ἐπισκόπου, μεταλαμβάνειν αὐτοὺς, ἀτα-

(1) Π. — Βρ. Κ. 'Ε.—οὐκ εὔρηται τὸ, καὶ μεγάλην παρὰ Βενερ, καὶ Χ. Τρ.—
(2) Π. Βενερ, Χ. Τρ.—ἐλάττους τυγχάνουσι Σ. Ἰ. Βρ. Ἰ.—(3) μὴ καθῆσθαι Βενερ.

ξίας ἦν ὅθεν παρακελεύεται μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι, ἀλλ' ἕκαστον γινώσκειν τὸ ἴδιον μέτρον, καὶ εἰδέναί τοὺς διακόνους, ὅτι τῶν ἐπισκόπων ὑπηρεταί εἰσὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐξ αὐτῆς τῆς κλήσεως τοῦτο διδασκόμενους· καὶ ὅτι μείζων ἢ ἀξία τῶν πρεσβυτέρων παρά τὴν τῶν διακόνων. Πῶς οὖν οἱ ἥττονες τοῖς μείζουσι μεταδώσουσι τῆς εὐχαριστίας, καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι; Κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, Χωρὶς πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. Ὅριζαι τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, πρότερον τοὺς πρεσβυτέρους μεταλαμβάνειν, εἶτα τοὺς διακόνους, τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς, ἢ τῶν ἐπισκόπων μεταδιδόντων τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Ἀπαγορεύει δὲ καὶ τὸ ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων καθῆσθαι διάκονον, ὡς παρά κανόνα τούτου καὶ παρά τὴν τάξιν τυγχάνοντος· τοὺς δὲ μὴ πειθαρχοῦντας, παύεσθαι τῆς διακονίας κελεύει.

ΒΛΑΣ. Ὅτι μέγα ἐστὶ τὸ τῶν ἱερέων (1) ἀξίωμα, πολλῷ δὲ πλέον τὸ τῶν ἐπισκόπων, καὶ οὗτοι τῶν διακόνων προτιμᾶσθαι ὀφείλουσιν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων παρίσταται· οἱ μὲν γὰρ δουλεύονται, οἱ δὲ δουλεύουσι. Πῶς γοῦν οὐκ ὀφείλουσι προτιμᾶσθαι οἱ διακονούμενοι τῶν διακονούντων; Ἐπεὶ δὲ, φησί, τινὲς διάκονοι τὴν τάξιν ἐν τισὶ πόλεσι παραλύοντες, πρὸ τῶν ἐπισκόπων μεταλαμβάνουσι, διδάσκει δὲ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ἀπλῶς ὀφείλοντες ἀγιάζεσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῶν ἱερέων, ὅτι καὶ ὁ Ἀπόστολός φησι, Τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, οὐκ ἐμμένουσι τοῖς δεδομένοις· καὶ ἐν ταῖς συνάξεσι δὲ κάθηνται μέσον τῶν ἱερέων ὡρίσθη, ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ πρεσβυτέρου μεταλαμβάνειν τοὺς διακόνους, καὶ μετὰ τοὺς ἱερεῖς τῶν ἁγιασμάτων ἀξιούσθαι, καὶ μηδὲ μέσον καθῆσθαι πρεσβυτέρων· ἢ μὴν τοὺς μὴ πειθαρχοῦντας οὕτω ποιεῖν, παύεσθαι τῆς διακονίας. Ταῦτα τοῦ κανόνος διηριζομένου, τὸ μὲν μεταλαμβάνειν τοὺς διακόνους πρὸ τῶν ἐπισκόπων, ἢ δίδοναι αὐτοὺς τὴν εὐχαριστίαν,

(1) ἱερωμένων X. Τρ.

ἦτοι τὰ ἅγια, τοῖς ἱερεῦσιν, οὐ παραχωρεῖται· ἀλλ' οὐδὲ τὸ καθῆσθαι διάκονον ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ μέσον τῶν ἱερέων. Τὸ δὲ καθῆσθαι τινὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διακόνων εἰς τὰς ἔξω τοῦ βήματος συνάξεις τέως πρὸ τῶν πρεσβυτέρων βλέπομεν γινόμενον· καὶ οἴμαι γίνεσθαι τοῦτο διὰ τὰ ἀρχοντικία· μόνοι γὰρ οἱ ἀξιωθέντες ἀρχοντικῶν ἐκκλησιαστικῶν παρὰ τοῦ πατριάρχου, πρὸ τῶν ἱερέων κάθονται· γίνεται δὲ *καὶ* τοῦτο παραλόγως. Ἀνάγνωθι *γὰρ* τῆς 5'. συνόδου κανόνα ζ'. Ὁ μόντοι κατὰ καιροὺς χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, προκάθηται ἐν ταῖς ἔξω τῆς συνόδου συνάξεσιν, οὐ μόνον τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἐκ προσταξέως τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, οὕτως ἐχούσης· Ἡ βασιλεία μου τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας φροντίζουσα, καὶ τὸ εὐτακτον καὶ ἐν παντὶ μὲν ζητοῦσα τῷ πολιτεύματι, ἐπὶ πλεόν δὲ τοῖς θεοῖς τοῦτο ἐμπολιτεύεσθαι διὰ σπουδῆς τιθεμένη, τὰ ἀρχῆθεν ἀπονενημένα προνόμια ἐκάστῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν, καὶ τὴν ἄχρι καὶ δεῦρο ἐπικρατήσασαν ἐν τούτοις κατάστασιν, κατὰ τὸ ἀναλλοίωτον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι, καὶ διαμένειν βούλεται τε καὶ εὐδοκεῖ, ἀγιώτατε δέσποτα, ὡς καὶ παραδεχθεῖσαν διὰ τοσοῦτων ἐτῶν, καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ ἐμπολιτευσαμένην, καὶ ταῖς ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον κατὰ τὸ ἀνεξάλλακτον (1) ἕως τοῦ νῦν μεταβάσειν ἐπικυρωθεῖσαν, καὶ βεβαιωθείσαν καλῶς. Ἐπεὶ δὲ νῦν ἡ βασιλεία μου μάθει ὡς τινες τῶν ἀρχιερέων ἀντιφιλοτιμούμενοι, πειρῶνται τὸ τοῦ χαρτοφύλακος ὑποβιβάσαι προνόμιον, καὶ κανόνας εἰς μέσον προσφέροντες, διὰ τούτων φιλονεικοῦσι μὴ προκαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὅπηνίκα δεοὶ τούτους συνέρχεσθαι κατὰ τινὰ χρεῖαν, καὶ συνεδριάξαι κατὰ ταῦτον πρὸ τῆς εἰς τὴν ἁγιωσύνης σου εἰσελεύσεως, οὐκ ἀνασχέτον τῇ βασιλείᾳ μου ἔδοξε, πρᾶγμα διὰ τοσοῦτου χρόνου βρασινοθέν, καὶ τοῖς πρὶν πατριάρχαις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς τοῖς νῦν οὐκ ἐπ' εὐλόγῳ ἐρίζουσι πράγματι διὰ τῆς πολυημέ-

ρου δεχθὲν σιωπῆς, κατὰ τὸ παρέλκον ἀθετηθῆναι, καὶ ὡς τῶν ἡμελημένων παρασυρῆναι· τοῖνον καὶ διορίζεται πρᾶγμα τι εὐλογον καὶ πάνυ δίκαιον τοῦτο. Εἰ μὲν γὰρ αἰροῦντο καὶ πάλιν οἱ ἀρχιερεῖς μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, μηδὲ τὰ τοῖς πρὶν δεδογμένα Πατράσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς διὰ τῆς μακρᾶς συνδόξαντα σιωπῆς, καὶ τῆς ἕως τοῦ νῦν ἀνοχῆς, ἐκ παλιμβουλίας ὡσπερ ἀνάπαλαιεν, εὖ ἂν ἔχοι καὶ χάρις ὅτι τὸ μάχιμον καταθέμενοι, τὸ εἰρημαῖον (1) προτετιμήκασι. Εἰ δὲ καὶ ἔτι τούτων τινὲς τῶν τοῦ κανόνος ῥημάτων ἀντιποιούμενοι, (τῆς γὰρ ἐννοίας πόρρω ἀποδιεστήκασι), πειρῶνται τὸ οἰκεῖον συστήσαι θέλημα, καὶ ἐπὶ τὸ ἄτακτον οὐ καλῶς τὴν τάξιν μεταβιβάζουσιν, ἐξ μὲν ἡ βασιλεία μου τὴν τοῦ κανόνος ἐρμηνεύσαι καὶ σαφηνίσαι ὑφὴν, ῥᾶστην οὖσαν καταληφθῆναι, καὶ διαγνωσθῆναι καλῶς τοῖς βάπτουσιν εἰς ἀκρίθειαν, καὶ κανονικῆς ἐννοίας θιγγάνουσιν· αὐτὸ δὲ τοῦτο τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιτιμᾷ· τί δήποτε τὸν κανόνα εἰδότες, καὶ τὰ ῥήματα τούτου ἐξακριβοῦμενοι, τὴν ἐαυτῶν συνείδησιν ἀνευλόγως ἐπάτησαν, καὶ τοῦ κανόνος παραρρίπτομένου, ἠνείχοντο, καὶ τὴν ὑφεδρίαν ἐπὶ τῶν πρὶν χαρτοφυλάκων ἠσπάζοντο; καὶ μισθὸν τούτοις τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων περιφρονήσεως, τὴν ἐπὶ τὰς λαχοῦσας αὐτοῦς ἐκκλησίας ἀπέλασιν δίδωσι, κανόνι στοιχοῦσα κἀνταῦθα ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τοῖς περιφρονηταῖς τῶν κανόνων ἐκείνου αὐτοῦς τοῦς ἱεροῦς κανόνας εἰς ἄμυναν ἀντεξάγουσα. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν λέγειν οἱ τῶν δυτικῶν προεστώτες ἀρχιερεῖς ἐπὶ χρόνον μακρὸν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτοῖς μὴ φροντίσαντες (2) ποιμνίων, μηδ' ὡς ἐχρῆν ἐν τούτοις ἐπιστατήσαντες, ὡς ἡ τὴν ἔω κατατρέχουσα τῶν ἐχθρῶν λύσσα προσέζη καὶ τούτοις (3), καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἐντεῦθεν τῶν λογικῶν προβάτων περιηρέθησαν. Καὶ τὸ μὲν οὕτως οἰκονομηθὲν παρὰ τῆς Βασιλείας μου, τὴν κρίσιν αὐτοῖς τοῦ ἀποτελέσματος περιέλοιπεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἀκοὰς ἀνηνέχθη αὐτῆς, ὡς τινες τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων ἐν ταῖς γινομέναις ψήφοις καταλιμπάνονται, προτι-

(1) Βενερ. Ε. — ἀνεξάλλειπτον Χ. Τρ.

(1) Βενερ. Ε. — τὸ ἡρεμαῖον Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. Ε. — μὴ φροντίζοντες. — (3) προσέστηκε τούτοις Ε.

μῶνται δὲ τούτων ἔνιοι ὑποβεβηκότες ἴσως καὶ χρόνῳ καὶ καταστάσει βίου τῆ κρείττονι, καὶ μὴδὲ πολλὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας πονήσαντες, οὐκ οὐκ ἔδοξεν οὐδὲ τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ἐπάξιον. ὅθεν καὶ ἐπισκῆπτει πάσαι φιλοθέως ὁμοῦ καὶ βασιλικῶς, μὴ παίζειν ἐν τοῖς οὐ παικτοῖς, μὴδὲ πάθει περὶ τὰ θεία χαρίζεσθαι· οὐ γὰρ ψυχὴ τὸ κινδυνευόμενον, τίνας φροντιστέον ἑτέρου; ἐκείνους δὲ προτιθέναι τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν ταῖς ψήφοις ἐπιτιμίαν χαρίζεσθαι, οὐ μετὰ λόγου καὶ βίος κοσμεῖ ἀνεπίληπτος, ἢ τοῦ λόγου σκάζοντος ἴσως, ὁ μακρὸς χρόνος καὶ τὸ περὶ τὴν ἐκκλησίαν πολύπονον ἐπαναπληροῦσι τὸ ἐλλιπές. Οὕτω γὰρ ἂν ταῖς ψήφοις καλῶς διαιτήσουσι, καὶ ἐπὶ κρίματι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς οὐκ ἂν ἀλοῖεν ψηφηφοῦντες τῷ Θεῷ.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ διάκονοι ἐν τοῖς ἰδίῳις μέτροις μενέτωσαν· καὶ μήτε διδόντων εὐχαριστίαν τοῖς πρεσβυτέροις, μήτε πρότερον ταύτης ἀπτεσθῶσαν, μὴδὲ μέσον πρεσβυτέρων καθεζέσθῶσαν· παρὰ κανόνα γὰρ καὶ εὐταξίαν ἐστίν, εἴτι τοιοῦτον γένηται.

Ὁ παρῶν κανῶν ἀπρεπὲς ἴσως τι καὶ ἄτακτον εὐρῶν ἐν τισὶ γινόμενον πόλεσι, διορθοῦται· καὶ διορίζεται, μὴ τινα τῶν διακόνων τοῖς πρεσβυτέροις ἐπιδιδόναι τὴν θείαν μετάληψιν, μήτε πρῶτους αὐτοὺς ταύτης ἀπτεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους τὴν εὐχαριστίαν ταύτην λαμβάνειν αὐτοὺς, ἢ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἢ παρὰ πρεσβυτέρου· μὴδὲ μεταξὺ πρεσβυτέρων αὐτοὺς καθέζεσθαι· ἵνα μὴ καθήμενοι ἀνωθεν τούτων εὐρίσκωνται.

Κ α ν ὶ ν ΙΘ'.

Περὶ τῶν παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εἰ δὲ τινες τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖν ἀναβαπτισθέντες, χειροτονείσθῳσαν ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἢ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδαίους αὐτοὺς εὐρίσκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει.

Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν(1), καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ (2) ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μὴδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν(3), ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς τῆς αἵρέσεως τῶν Παυλιανῶν προσερχομένους τῆ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ, ἀναβαπτίζεσθαι ὁ κανὼν προστάσσει· ὅρος γὰρ ὁ τύπος καὶ ὁ κανὼν λέγεται. Εἰ δὲ τινες τούτων ἐν κλήρῳ ἔτυχον τετάχθαι, ἀγνοησάντων ἴσως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τῶν χειροτονησάντων αὐτοὺς, τοὺς τοιοῦτους μετὰ τὸ ἀναβαπτισθῆναι ἐξετάζεσθαι διορίζεται, καὶ ἀνακρίνεσθαι τὸν βίον αὐτῶν τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ εἰ εὐρεθεῖεν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι, χειροτονείσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐκκλησίας, ἢ προσήλθον. Ἡ γὰρ προτέρα χειροτονία, ἢ αἵρετικῶν ὄντων αὐτῶν γενομένη, οὐδὲ χειροτονία λογίζεται. Πῶς γὰρ ὁ μὴ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν βεβαπτισμένος Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν ἐν τῇ χειροτονίᾳ (4) δέξασθαι πιστευθήσεται; Εἰ δὲ ἀνακρινόμενοι ἀνεπιτηδαῖοι πρὸς χειροτονίαν εὐρίσκωντο, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς κελεύει ἢ σύναδος. Τὸ δὲ τῆς καθαιρέσεως ὄνομα ἐνταῦθα καταχρηστικῶς (5) οἶμαι κεῖσθαι· καθαιρεῖται γὰρ ὁ κυρίως χειροτονίαν δεξάμενος, καὶ εἰς ὕψος ἰερωσύνης ἀρθεῖς· ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν μὴ χειροτονηθεῖς ἀληθῶς, πῶς, ἢ πόθεν, καὶ ἀπὸ ποίου ὕψους καθαιρεθήσεται; Ἀντὶ γοῦν τοῦ εἰπεῖν ἐξωθήσεται τοῦ κλήρου, τέθειται κατὰ παράχρησιν τὸ, καθαιρεθήσεται (6). Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ διακονισσῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν ἐν κλήρῳ τεταγμένων, διετυπώσατο ὁ κανὼν. Τὸ δὲ, ἐμνήσθημεν δὲ διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν καὶ τὰ λοιπὰ, τοιοῦτόν ἐστι. Παρθένοι τὸ παλαιὸν (7) προσήρχοντο τῷ Θεῷ ἀγνεύειν ὁμολογοῦσαι, ἃς οἱ ἐπίσκοποι καθιέρουν κατὰ τὸν 5' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τῆς τούτων

(1) διακόνων Ἀρθ.—(2) Βενερ. X. Τρ. Ε.—ἐν τῷ κανόνι II. Βρ. X. Ρ.—(3) ἔχουσι Π. Βενερ.—(4) χειροθεσία X. Τρ.—(5) κατὰ παράχρησιν X. Τρ.—(6) Ἀπασα ἢ φράσις ἀπὸ τοῦ, ἀντὶ γοῦν, οὐ κεῖται ἐν X. Τρ.—(7) X. Τρ. Κ.—κατὰ Βενερ.

ἐφρόντιζον φυλακῆς, κατὰ τὸν μ.ζ'. κανόνα τῆς αὐτῆς συνόδου ἐξ ὧν δὴ παρθένων καὶ διακονίσσαι ἐχειροτονοῦντο κατὰ τὸν καιρὸν τὸν προσήκοντα, ἤγουν (1) ὅτε ἐτῶν ἐγίνοντο μ'. Αἱ δὲ τοιαῦται καὶ τι σχῆμα ἐνεδύοντο παρά τῶν ἐπισκόπων ἐν τῷ κέ. ἐνιαυτῷ τῆς ἡλικίας αὐτῶν, κατὰ τὸν ρμ'. (2) κανόνα τῆς εἰρημένης συνόδου. Τοιαύτας οὖν παρθένους ἢ σύνοδος αὕτη καλεῖ διακονίσσας ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθείσας, χειροθεσίαν δὲ μὴ ἐχούσας, ὡς καὶ ἐν τοῖς λαϊκοῖς ἐξετάζεσθαι κελεύει, ὅτε ὁμολογήσουσι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, καὶ ἀπόσχωνται αὐτῆς.

ΒΑΣΣ. Παυλικιστὰ λέγονται οἱ Παυλικιανοί. Ἐκτίθεται γοῦν παρά τῶν ἁγίων Πατέρων ὅρος, ἥτοι κανὼν, καὶ τύπος, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτούς. Ἐπάγει δὲ, ὡς, ἐπεὶ τῶν εἰκότων ἐστὶ τινὰς ἐκ τούτων κατὰ ἄγνοιαν κληρωθῆναι, ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος ἀναβαπτίζειν τούτους, καὶ ἔκτοτε πολυπραγμονεῖν τὴν μετὰ τὸ βάπτισμα διαγωγὴν αὐτῶν· καὶ εἰ εὐρήσει ἀνεπιλήπτους, καὶ ἱερωσύνης ἀξιοῦν· εἰ δὲ μὴ, καὶ τῆς πρὸ τοῦ βαπτίσματος χειροτονίας ἀπαλλοτριοῦν· τὰ αὐτὰ δὲ γινέσθωσαν καὶ εἰς τὰς διακονίσσας. Τοιοῦτον δ' ἐστὶ τὸ τῶν διακονισσῶν. Παρθένοι ποτὲ προσήρχοντο τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ ἐπισκόπου ἐφυλάττοντο, ὡς ἀνατεθειμένοι τῷ Θεῷ, πλὴν μετὰ σχήματος λαϊκοῦ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐξετάζεσθαι αὐτὰς ἐν τῷ σχήματι. Τεσσαρακονταετούς δὲ ἡλικίας γενόμενοι, ἠξιοῦντο καὶ χειροτονίας διακονισσῶν, εὐρισκόμενοι πάντως ἀξιοί. Εἰ γοῦν καὶ τινες ἐκ τούτων, φησί, παυλιανίσαι ἔτυχον, γενήσεται καὶ ἐπ' αὐταῖς εἴ τι καὶ ἐπὶ τοῖς ἄρρεσιν ὠρίσθην ἄνωθεν. Ζήτηι δὲ καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα σ'. καὶ μ.ζ'. Ταῦτα τοῦ κανόνος διορισμένου, εἴποι τις, ὡς, ἐπεὶ ἡ πρὸ τοῦ βαπτίσματος χειροτονία ὡς μηδὲ γενομένη λογίζεται, (διὰ γὰρ τοῦτο ὠρίσθην τὸν παυλιανίσαντα χειροτονεῖσθαι μετὰ τὸ βάπτισμα), πῶς φησὶν ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι αὐτὸν μετὰ ἐξέτασιν, ἀνάξιον τοῦ χειροτονηθῆναι εὐρισκόμενον; λύσις. Καταχρηστικῶς ἐνταῦθα παρελήφθη τὸ τῆς καθαιρέσεως ῥῆμα, ἀντὶ τῆς ἐξωθήσεως·

(1) τὸ, κατὰ τὸν καιρὸν τὸν προσήκοντα ἤγουν, οὐχ εὐρηται ἐν Χ. Γρ. —
(2) ρλ'. ἐν Πηδ.

ἢ γὰρ πρὸ τοῦ βαπτίσματος κλήρωσις οὐκ ἔστι κλήρωσις. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο θέλεις εἰπεῖν, θεμάτιον τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς καθαιρέσεως μὴ ἐκλαμβάνεσθαι περὶ τῆς πρὸ τοῦ βαπτίσματος χειροτονίας, ἀλλὰ περὶ τῆς μετὰ τὸ βάπτισμα. Καθαιρεθήσεται γὰρ, φησὶν οἱ Πατέρες, καὶ ὁ μετὰ τὸ φώτισμα ἀνάξιως χειροτονηθεὶς, κατὰ τὸν καθόλου (1) κανόνα, τὸν καθαιροῦντα τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀμαρτάνοντας. Περὶ δὲ τῶν παυλιανισάντων ἐρώτησις γέγονε, τίνες εἰσί· καὶ ἄλλοι μὲν ἄλλα εἶπον· ἐγὼ δὲ εὔρον ἐν διαφόροις βιβλίαις, ὅτι Παυλικιανοί, οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν, ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατέως, υἱοῦ γυναικὸς Μανιχαίας, Καλλινίκης τοῦνομα. Σαμοσατεὺς δὲ ἐκλήθη, ὡς χρηματίσας ἐπίσκοπος Σαμοσατέων. Οὗτος ἐκήρυξεν ἕνα Θεὸν εἶναι, Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν λεγόμενον· εἰς γὰρ, φησὶν, ἐστὶ Θεὸς, καὶ ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ· οὗτος δὲ ὁ Λόγος ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ὤκησεν ἐν ἀνθρώπῳ, Ἰησοῦ καλουμένῳ, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατέρα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὗτος κάτωθεν ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος. Τοῦτον καθέλιον ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς, καὶ ἄλλοι τινές. ἔτι ἀμφιβολία ἐστὶ περὶ τοῦ, εἰ ὀφείλουσιν οἱ ἀπὸ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν παυλιανίσαντες ἀναβαπτίζεσθαι· καὶ τινες μὲν λέγουσιν, ὡς ἐκείνους *φησὶν* (2) ὁ κανὼν ἀναβαπτίζεσθαι, τοὺς ἐκ γενετῆς Παυλικιανούς, οὐ μὴν τοὺς ἀπὸ ὀρθοδόξων τὴν αἵρεσιν τῶν Παυλικιανῶν ἀναδεξαμένους· τούτους γὰρ ὑπὸ μύρου καὶ μόνου ἀγιάζεσθαι χρῆ· καὶ εἰς πίστωσιν τοῦ λόγου αὐτῶν, παράγουσι πολλοὺς μουσουλμανίσαντας ἔκοντι, καὶ μὴ ἀναβαπτισθέντας, ἀλλὰ μυρωθέντας μόνον. Ἔμοι δὲ δοκεῖ τὸν κανόνα ταῦτα διορίζεσθαι μᾶλλον περὶ τῶν ἀπὸ ὀρθοδόξων εἰς αἵρεσιν Παυλικιανῶν παραπεσόντων, καὶ βάπτισμα δεξαμένων ὁρησκείας μισαρᾶς· καὶ τοῦτο εἶναι κυρίως Παυλιανισμόν, οὐ μὴν τὸ εἶναι τινα ἀρχῆθεν Παυλικιανόν. Διὸ καὶ κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, ὀφείλουσιν ἀναβαπτίζεσθαι οἱ τοιοῦτοι. Ἀλλὰ καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ,

(1) Χ. Γρ. — καθολικὸν Βιευρ. — (2) Χ. Γρ. — εὐχ. εὐρηται παρὰ Βιευρ. Β.

οὐ μικρῶς συμβάλλεται πρὸς τὸ λεγόμενον. Ζήτει καὶ τὸν μζ'. ἀποστολικὸν κανόνα λέγοντα, καθαιρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον, καὶ τὸν πρεσβύτερον, τὸν δις βαπτίζοντα οἰονδήτινα πιστὸν, καὶ τὸν μὴ βαπτίζοντα τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν τοῦ αὐτοῦ κανόνος ἐρμηνείαν, καὶ τὸν ζ'. κανόνα τῆς β'. συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ Παυλιανισταὶ ἀναβαπτίζονται καὶ εἰ τινες κληρικοί ἄμεμπτοι δείκνυνται, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν· εἰ δὲ μὴ ἄμεμπτοι δείκνυνται, καθαιρεῖσθωσαν. Αἱ δὲ διακόνισσαι ἐξαπατηθεῖσαι, ἐπεὶ μὴ χειροτονίας μετέχουσιν, ἐν τοῖς λαϊκοῖς ἐξεταζέσθωσαν.

Οἱ ἐκ τῆς τῶν Παυλιανιστῶν αἰρέσεως μετελθόντες, ἀναβαπτίζονται καὶ εἰ τινες αὐτῶν ὡς κληρικοί ἐνήργουν παρὰ τοῖς Παυλιανισταῖς, ἐὰν τὸν βλον ἄμεμπτον ἔχωσιν, ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου χειροτονοῦνται· εἰ δὲ ἀνάξιοι εὐρίσκονται, καθαιροῦνται. Αἱ δὲ διακόνισσαι αὐτῶν, ἐπεὶ μὴ τινα ἔχουσι χειροθεσίαν, ἐὰν τῇ καθολικῇ προσέλθωσιν ἐκκλησία, καὶ βαπτισθῶσι, μετὰ τῶν λαϊκῶν συντάσσονται. Παυλιανισταὶ δὲ εἰσιν, οἱ ἀπὸ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καταγόμενοι, τοῦ ταπεινὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ φρονήσαντος, καὶ κοινὸν ἄνθρωπον αὐτὸν δογματίσαντος, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Μαρίας εἰληφότα.

Κ α ν ὶ ν Κ'.

Ἐπειδὴ τινές εἰσιν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως παραφυλάττεσθαι (1), ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν Κυριακῇ, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, καὶ ἄλλοις Πατράσιν ἱεροῖς διατέτακται· καὶ τῷ μεγάλῳ δὲ Βασιλεῖω, ὅς καὶ τοὺς λόγους προστίθῃσι, δι' οὓς ἀπηγόρευται τὸ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς ῥηθείαις ἡμέραις, ἐς ὧ-

(1) Βιευρ. X. Τρ. — φυλάττεσθαι, ἄνευ τοῦ, ὁμοίως, Π. Βρ. Ε. Κ. Σ. Ρ.

τας δὲ προσεύχεσθαι ἐπιτέτραπται, οἳτινές εἰσι, τὰ συναναστῆναι ἡμᾶς τῷ Χριστῷ, καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλῃν· καὶ ὅτι τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἰκὼν ἐστὶν ἡ Κυριακῇ, ἡ αὐτὴ μία οὔσα καὶ ὁγδόη, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Μωσέως ἐν τῇ κοσμογενεῖᾳ, μία καὶ οὐχὶ πρώτη ὀνομασθεῖσα, καὶ τὴν μίαν ὄντως (1) ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὁγδόην τυποῦσα, τὴν ἀνέσπερον ἡμέραν, τὸν ἀληκτον ἐκεῖνον αἰῶνα, τὸν μέλλοντα· διὸ βυθιμίζουσα τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ ἐκκλησία τῆς ἡμέρας ἐκείνης μεμνήσθαι, καὶ πρὸς ἐκείνην προετοιμάζεσθαι, ἐστῶτας διατάξασθαι εὐχεσθαι, ἵνα πρὸς τὴν ἄνω λήξιν ὄρωντες διηνεκῶς αὐτὴν φανταζώμεθα. Τοῦτο γοῦν, τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς ῥηθείαις ἡμέραις, οὐ πανταχοῦ παραφυλαττόμενον, ὁ παρὼν κανὼν τηρεῖσθαι παρὰ πάντων θεσμοθετεῖ.

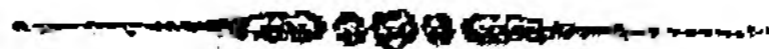
ΒΛΑΣ. Ὁ ἀποστολικὸς ξδ'. κανὼν, τὸν νηστεύοντα καθ' οἵανδήποτε Κυριακῇ, ἢ οἰονδηπατοῦν σάββατον, πλὴν τοῦ ἐνός καὶ μόνου σαββάτου, τοῦ μεγάλου δηλαδή, φησὶ, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν διορίζεται κατὰ πᾶσαν Κυριακῇ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις πανηγυρίζειν, καὶ ἐστῶτας πάντας εὐχεσθαι, ὡς συναναστάντας τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ἄνω ζητοῦντας κατοικίαν. Ἐζητήθη δὲ, μὴ ποτε ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος ἀποστολικοῦ κανόνος, τοῦ διοριζομένου μὴ νηστεύειν ἡμᾶς καθ' οἵονδήποτε σάββατον, ἢ καθ' οἵανδήποτε Κυριακῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, τοῦ διοριζομένου μὴ κλίνειν ἡμᾶς γόνυ ἐν Κυριακῇ, καὶ δι' ὅλης τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναφαίνεται καὶ τὸ μὴ ὀφείλῃν ἡμᾶς νηστεύειν δι' ὅλης τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ καταλύειν ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ἐβδομάδος, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ Κυριακῇ. Καὶ τινες μὲν εἶπον ὡς μίαν ἡμέραν Κυριώνυμον λογίζεσθαι τὴν ὅλην Πεντηκοστὴν, καὶ ὀφείλῃν ἡμᾶς διὰ τοῦτο πανηγυρίζειν, καὶ μῆτε νηστεύειν, μῆτε γόνυ κάμπτειν· ἡμεῖς δὲ ἀρέσκει τοὺς κανόνας κρατεῖν ἐφ' ὧν ἐξεφωνήθησαν.

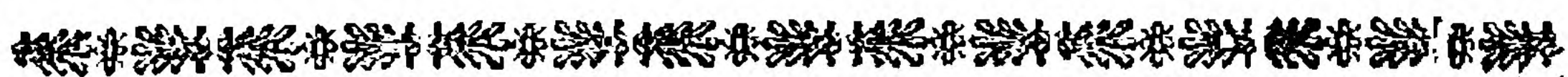
ΑΡΙΣΤ. Ἐν ταῖς Κυριακαῖς, καὶ ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέ-

(1) X. Τρ. — οὕτως Βιευρ. K.

ραις, οὐ δέον κλίνειν γόνυ, ἀλλ' ὀρθίους εὐχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

Οὐ δέον κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, καὶ ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλ' ἐστῶτας τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ
Θεῷ.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΣΥΝΟΔΟΥ (1).

ΖΩΝΑΡ. και **ΒΛΑΣ.** Η ἅγια και οἰκουμενικὴ δευτέρα σύνοδος γέγονεν ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων Πατέρων συνελθόντων κατὰ τῶν Πνευματομάχων, οἵτινες ἐξέθεντο καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους κανόνας.

Κανὼν Α'.

Ὁρισαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ἅγιοι Πατέρες (2), μὴ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῶν τριακοσίων δεκαοκτῶ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων· ἀλλὰ μένειν ἐκείνην κυρίαν, καὶ ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν· καὶ ἰδικῶς τὴν τῶν Εὐνομιανῶν (3), εἴτ' οὖν Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρείων, εἴτ' οὖν Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Μαρκελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Φωτειανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἀπολλιναριστῶν.

ΖΩΝΑΡ. Κατὰ Μακεδονίου καὶ τῶν ὁμοδόξων ἐκείνω, ἡ δευτέρα σύνοδος συγκεκριόσθαι, κτίσμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα δογματιζόντων, καὶ οὐ Θεόν, οὐδ' ὁμοούσιον Πατρὶ, καὶ Υἱῶ, οὗς ὁ παρῶν κανῶν Ἡμιαρείους καλεῖ, ὡς κατὰ τὸ ἥμισυ μετέχοντας τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἵρέσεως. Οἱ μὲν γάρ, τὸν Υἱὸν τε καὶ τὸ Πνεῦμα, ἑτερούσια τῷ Πατρὶ, καὶ κτίσματα ἐδογματίζον· οἱ δὲ Πνευματομάχοι, περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ ὑγιῶς ἐφράνου, τὸ δὲ ἅγιον

(1) Κανόνες τῶν ρν'. ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων, ἐν ὑπατεῖᾳ Φλαβίου Εὐχερίου, καὶ Φλαβίου Εὐαγρίου, τῶν ἐκλαμπροτάτων, πρὸ ἄπτα εἰδῶν Ἰουλίων. Βρ. — (2) παρὰ Βρ. καὶ Σ. Ῥ. ὁ Κανὼν ἀρχεται ἀπὸ τοῦ, Μὴ ἀθετεῖσθαι. — (3) εἶπουν Ἀνομοσίων, καὶ τὴν τῶν Ἀρειανῶν, Βρ. Σ. Ῥ.

ὁμοιούσιον δὲ τῷ Πατρὶ, τὸν Λόγον, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐδογματί-
ζον. Ἐκύρωσε δὲ ἡ δευτέρα αὕτη σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος
κανόνος καὶ τὴν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων κηρυχθεῖσαν ὀρ-
θόδοξον πίστιν, καὶ πᾶσαν αἵρεσιν ἐθέσπισεν ἀναθεματίζεσθαι,
ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν Εὐνομιανῶν. Ὁ δὲ Εὐνόμιος Γαλάτης ὢν,
Κυζίκου ἐπίσκοπος ἐχρημάτισε, τὰ αὐτὰ φρονῶν τῷ Ἀρείῳ, μάλ-
λον μέντοι καὶ πλείω, καὶ χείρονα· τρεπτόν γάρ καὶ δοῦλον,
καὶ πάντῃ ἀνόμοιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ἐδογματίζεν· ὅς καὶ
τοὺς τῆ δόξῃ αὐτοῦ προστιθεμένους ἀνεβάπτισε, κατὰ κεφαλῆς
αὐτοὺς καταδύων, καὶ ἄνω στρέφων τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ
μίαν κατάδυσιν βαπτίζων ἐποίει. Καὶ τὴν κόλασιν δὲ τὴν μέλ-
λουσαν, καὶ τὴν γέενναν, ἐφλυάρει μὴ ἀληθῶς εἶναι, δι' ἐκφρό-
βισιν δὲ μόνην ἀπειληθῆναι. Ἐκαλοῦντο δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ Εὐδο-
ξιανοὶ, ἀπὸ Εὐδοξίου τινὸς συναρεισιώτου τῷ Εὐνομίῳ, ὃς Κων-
σταντινουπόλεως γεγονώς ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου ἀρ-
χιερέα κατέστησεν· οἱ καὶ Ἀνόμοιοι ὠνομάζοντο, διὰ τὸ λέγειν
τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα, μηδεμίαν ὁμοιότητα κατ' οὐσίαν ἔχειν
πρὸς τὸν Πατέρα. Ἀναθεματίζεσθαι δὲ θεσπίζει καὶ τοὺς Σαβελ-
λιανοὺς, οἵτινες ἀπὸ Σαβελλίου τοῦ Λίβυος ὠνομάσθησαν· ὃς
Πτολεμαῖδος τῆς Πενταπόλεως ἐπίσκοπος γέγονε, συναλοιφὴν
δογματίζων καὶ σύγχυσιν, τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς οὐσίας
καὶ θεότητος εἰς ἓν πρόσωπον συναϊρῶν, καὶ συγγέων, καὶ ἓν
πρεσβεύων ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος τριώνυμον πρόσωπον· λέγων,
τὸν αὐτὸν ποτὲ μὲν ὡς Πατέρα φανῆναι, ποτὲ δὲ ὡς Υἱὸν, ποτὲ
δὲ ὡς ἅγιον Πνεῦμα, μεταμορφούμενον, καὶ ἄλλοτε ἄλλως μετα-
σχηματιζόμενον. Ὁμοίως δὲ ὑπὸ ἀνάθεμα τίθησι καὶ τὴν τῶν
Μαρκελλιανῶν αἵρεσιν, ἧτις ἀπὸ Μαρκέλλου αἵρεσιάρχου καλεῖ-
ται· ὃς ἐξ Ἀγκύρας μὲν ὄρμητο τῆς Γαλατικῆς, καὶ αὐτῆς ἐπί-
σκοπος γέγονεν· ἐπίσης δὲ τῷ Σαβελλίῳ ἐδογματίζεν. Ἀλλὰ καὶ
τὴν τῶν Φωτεινιανῶν αἵρεσιν ἀναθέματι ὑποβάλλει. Οἱ δὲ ἀπὸ Φω-
τεινοῦ ἔσχον τὴν κλήσιν, ἐκ Σιρμιου μὲν ὀρρωμένου, κάκεῖσε ἐπί-
σκοπήσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ Παύλῳ τῷ Σαμοσατεῖ φρονήσαντος,
καὶ μήτε τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁμολογοῦντος, καὶ Πνεῦμα μόνον (1)

(1) X. Τρ. Βαυερ. — μὲν 'F.

ὀνομάζοντος τὸν Θεόν, δημιουργὸν πάντων· τὸν δὲ Λόγον προφορικὸν φρονούντος, καὶ θεῖόν τι πρόσταγμα, ὑπουργοῦντα τῷ Θεῷ εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ παντός, ὡς ὄργανόν τι μηχανικόν· τὸν δὲ Χριστὸν, ψιλὸν κηρύττοντος ἄνθρωπον, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον ὑποδεξάμενον, οὐχ ὡς οὐσιώδη, ἀλλ' ὡς προφορικόν, καὶ ἀπὸ Μαρίας τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι τῆς ὑπάρξεως αὐτὸν δογματίζοντος. Καὶ ἄλλα δὲ πλεονα ὁ Σαμοσατεὺς ἐληρώδει Παῦλος, ὃν καθεῖλεν ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος· τοῖς λοιποῖς δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀνάθεματι συγκαταδικάζει αἵρεσιν. Ὁ δὲ Ἀπολλινάριος τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας ἐπίσκοπος ἦν, περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερώς βλασφημῶν· ἔλεγε γὰρ τὸν Χρῖστον τοῦ Θεοῦ σῶμα μὲν ἔμψυχον ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἀναλαβεῖν, ἄνουν δὲ, ὡς τῆς Θεότητος ἀρκούσης ἀντὶ νοός, καὶ ἄλογον ὡσπερ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου ἐφρόνει· καὶ οὕτω καὶ οὐδὲ τέλειον ἄνθρωπον αὐτὸν ἔλεγε· καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἐδίδασκεν.

ΛΡΙΣΤ. Ἡ κατὰ Νίκαιαν πίστις κρατεῖτω· τὰ δὲ τῶν αἵρέσεων ἀνάθεμα ἐχέτω.

Κ α ν ὶ ν Β'.

Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγγέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν Ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν· φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχείων ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον (1) διοικεῖν (2)· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον (3)· καὶ τοὺς τῆς Θράκης τὰ τῆς Θρακικῆς (4) μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν (5) ἐπὶ χειρο-

(1) Ἀσίαν μόνην Κ. Τρ. — (2) Π. Βρ. — οἰκονομεῖν Βευερ. Κ. 'Ε. Χ. Τρ. Σ. Ρ. — (3) Π. Βρ. — μόνον Βευερ. Κ. 'Ε. Χ. Τρ. — (4) Χ. Τρ. Βευερ. — καὶ τοὺς τῆς Θρακικῆς τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν Π. Ἐ. Κ. — τοὺς τῆς Θράκης τὰ τῆς Θρακικῆς Βρ. Σ. Ρ. — (5) Χ. Τρ. Π. Κ. 'Ε. Βρ. — ὑπερβαίνειν Βευερ.

τονία (1), ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐδὴλον ὡς τὰ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὠρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν Πατέρων (2).

—

ΖΩΝΑΡ. Κατάστασιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ εἰρήνην πολιτεύεσθαι, διὰ πολλῆς φροντίδος καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες μετέπειτα ἐποιήσαντο. Οἱ μὲν γὰρ Ἀπόστολοι ἐν τεσσαρεσκαίδεκάτῳ κανόνι, μὴ ἐξεῖναι ἐπισκόπῳ ἐτέρου ἐπιπηδᾶν *παροικίαν* (3), καταλιπόντι τὴν ἑαυτοῦ, διετάξαντο. Οἱ δὲ ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ κατὰ Νίκαιαν συναθροισθέντες Πατέρες, ἐν ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ κανόνι, τὰ ἀρχαῖα κρατεῖν ἔθνη, καὶ ἕκαστον θρόνον τὰς ἀνηκούσας αὐτῷ ἐπαρχίας διέπειν ἐθεσμοθέτησαν. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται, καὶ ἐπίσκοπον ὑπὲρ διοικήσιν, ἡγουν ὑπὲρ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν ἐν ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις, ταῖς οὖσαις δηλαδὴ ὑπὲρ τὰ ἀφωρισμένα ἐκάστῳ ὄρια, μὴ ἐπιέναι διακελεύεται (διὰ τοῦ, ἐπιέναι, τὴν ληστρικὴν οἶον ἐμφαίνων καὶ ἄτακτον ἔφοδον) καὶ μὴδὲ ἐπιβαίνειν ἐτέρου ἐνορίας, (τοῦτο γὰρ τὸ ὑπὲρ διοικήσιν ἐπίσκοπον ἄκλητον ἐπὶ οἰαδῆτινι ἱερατικῇ διοικήσει), ἀλλὰ παρακαλούμενον καὶ παρὰ πλειόνων ἐπισκόπων πρὸς τοῦτο ἐπιτρέπόμενον, κατὰ τὸν εἰρημένον ἀποστολικὸν κανόνα. Τὰς δὲ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις, ἡγουν φήφους, καὶ χειροτονίας, καὶ ἀμφιβολιῶν λύσεις, ἐν ἀφορισμοῖς, καὶ ἐπιτιμίοις, καὶ λοιποῖς τοιούτοις, τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας σύνοδον θεσπίζει οἰκονομεῖν. Ἰππεὶ δὲ καὶ ἐν βαρβάροις ἔθνεσιν ἐκκλησίαι τότε ἦσαν πιστῶν, ὅπου ἴσως οὐ πολλοὶ ἦσαν ἐπίσκοποι, ὥστε ἀρκεῖν εἰς σύνοδον, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ἦν, εἴτις ἐν λόγῳ διαλάμπων ἦν ἐκεῖ, προσφοιτᾶν καὶ ταῖς τῶν ἄλλων παροικίαις,

ὥστε ἐπιστηρίζειν τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, καὶ βεβαιοῦν ἐν αὐτῇ τὸ κρατῆσαν ἔθος, μέχρι τότε ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνδεδωκεν ἡ ἅγια σύνοδος καὶ εἰσέπειτα πολιτεύεσθαι.

ΒΛΑΣ. Ὁ ς'. καὶ ὁ ζ'. κανὼν τῆς α'. συνόδου ὑπετύπωσαν ποῖαι διοικήσεις ὀφείλουσιν ὑποκεῖσθαι τῷ πάπῃ Ῥώμης, τῷ Ἀλεξανδρείας, τῷ Ἀντιοχείας, καὶ τῷ Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν διορίζεται οἰκονομεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἀσίας, τῆς Ποντικῆς, τῆς Θράκης, καὶ ἐτέρους, τὰ τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν καὶ μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ ἐκ τούτων ὑπερορίους ἐνεργείας ποιεῖν, καὶ συγχέειν τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν. Εἰ δὲ δεήσει μεταβηναί τινα ἐπίσκοπον ἐκ τῆς οἰκείας ἐνορίας πρὸς ἑτέραν, διὰ χειροτονίαν, ἢ ἑτέραν εὐλογον αἰτίαν, μὴ ἀτάκτως, καὶ, οἶον εἰπεῖν, ληστρικῶς ταύτῃ ἐπιπηδᾶν, ἀλλὰ μετὰ ἐκχωρήσεως τοῦ ἐγγωρίου ἐπισκόπου. Ὅτι δὲ ἐν βαρβάροις ἔθνεσιν ἐκκλησίαι τότε ἦσαν πιστῶν, ὅπου ἴσως οὐκ ἐχειροτονοῦντο πολλοὶ ἐπίσκοποι, ὥστε ἀρκεῖν εἰς σύνοδον, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ἦν τοὺς ἴσως ἐν λόγῳ διαλάμποντας προσφοιτᾶν καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ταιαύταις ἐπαρχίαις, ὥστε ἐπιστηρίζειν τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, ἐνέδωκεν ἡ ἅγια σύνοδος, καὶ εἰσέτι πολιτεύεσθαι τὸ τοιοῦτον ἔθος, κἂν παρὰ κανόνας ἐστὶ, διὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ πράγματος. Σημείωσαι οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολίται αὐτοκέφαλοι ἦσαν, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων συνόδων ἐχειροτονοῦντο. Μετετυπώθη δὲ τὰ περὶ τούτου ὑπὸ τοῦ κή. κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, διορισμένης τοὺς μητροπολίτας τῆς Ποντικῆς, καὶ Ἀσιανῆς, καὶ Θρακικῆς διοικήσεως, ἔτι δὲ καὶ ἐτέρους τινὰς τῷ αὐτῷ κανόνι περιεχομένους, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως χειροτονεῖσθαι, καὶ ὑποκεῖσθαι αὐτῷ. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους εὕρισκεις, ὡς τὴν Βουλγαρίας, τὴν Κύπρου, καὶ τὴν Ἰβηρίας, μὴ θαυμάσης. Τὸν μὲν γὰρ ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανός· καὶ ἀνάγνωθι τὴν ρλά. νεαράν αὐτοῦ, κειμένην ἐν βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν ἐ. τίτ. γ'. κεφ. α'. καταστρωθεῖσαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἐ. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

(1) Π. Κ. Γρ. Κ. 'Ε. — χειροτονίας Πρ. Βευερ. — (2) παρὰ τῶν Πατέρων Πρ. — (3) Χ. Τρ. — ἐτέρου ἐπιπηδᾶν καταλιπόντι Κ. — ἐτέρα ἐπιπηδᾶν Βευερ.

Τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου ἐτίμησεν ἡ γ'. σύνοδος· καὶ ἀνάγνωθι τῆς αὐτῆς συνόδου κανόνα ἡ. καὶ τὸν λθ'. κανόνα τῆς ς'. συνόδου. Τὸν δὲ Ἰβηρίας ἐτίμησεν ἡ διάγνωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Λέγεται γὰρ ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιοτάτου πατριάρχου Θεουπόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας κυροῦ Πέτρου, γέγονεν οἰκονομία συνοδική, ἐλευθέραν εἶναι καὶ αὐτοκέφαλον τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἰβηρίας, ὑποκειμένην τότε τῷ πατριάρχει Ἀντιοχείας. Ἢ μὲν τοὶ Σικελία πρὸ χρόνων μετρητῶν ὑποκειμένη τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τυραννικῶν χειρῶν ἐκ ταύτης ἀπεσπάσθη· καὶ εὐχομαι ἵνα καὶ αὕτη ἐπανέλθῃ (1) εἰς τὰ πρότερα δίκαια, τῇ ἀντιλήψει τοῦ Θεοκυβερνήτου ἡμῶν αυτοκράτορος, ὡσεὶ τις αἰχμαλωτισθεῖσα θυγάτηρ πρὸς ἐλευθέρην μητέρα. Τὸ μὲν τοὶ προσηνωσθαι, κατὰ λόγον οἰκονομίας, ἐκκλησίαις τισὶν ἑτέρας ἐκκλησίας ὑπὸ ἔθνῳν κατεχομένας, ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὡς ἔοικεν, ἐνδέδεται (2). Αὐτίκα γὰρ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος δέδωκε τῷ μητροπολίτῃ Νανζιανζοῦ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγκύρας· καὶ ἑτέροις ἀρχιερεῦσι διαφόροις, ἑτέρας τοιαύτας ἐκκλησίας. Τισὶ δὲ ἐνεδόθη καὶ αὐτὸ τὸ καθῆσθαι εἰς τὸν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι θρόνον τῆς ἐπιδοθείσης ἐκκλησίας.

ΑΡΙΣΤ. Ὑπερόριος μὴδεὶς συγγεέτω τὰς ἐκκλησίας (3), μῆτε χειροτονῶν, μῆτε ἐνθρονίζων. Ἐπὶ μὲν τοὶ τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκκλησιῶν, ἢ τῶν Πατέρων κρατεῖτω συνήθεια.

Ἐν πολλοῖς τῶν κανόνων εἴρηται, ὅτι οὐ δεῖ ἐπίσκοπον ἀλλοτρίας ἐπιθαίνειν ἐπισκοπῆς· ἀλλ' ἕκαστον ἐντὸς τῶν ἰδίων ὄρων μένειν, καὶ μὴ πηδᾶν ὑπερόρια, καὶ τὰς ἐκκλησίας συγγεῖν. Ἐπὶ μὲν τοὶ τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκκλησιῶν, τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, κατὰ τὸν ἕκτον κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖτω.

(1) Βυερ. — εὐχομαι ταύτην ἐπανελθεῖν . . . ὡς τινα αἰχμαλωτισθεῖσαν θυγάτηρα, Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — ἐνδέδεται Βυερ. β. — (3) Ὑπερόριος εἰς ἐκκλησιῶν συγγεῖται μὴδεὶς ἴστω μῆτε χειροτονῶν, Β.

Κανὼν Γ'.

Τὸν μὲν τοὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων τοῦ ἀνωτέρω κανόνος διαταξαμένου, οὗτος καὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέμνηται, καὶ ἔχειν αὐτὸν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, ἢ τοὶ πρωτεῖα, ἢ τὸ ἐξαιρετικόν, ἐθέσπισεν, ὡς Νέαν Ῥώμην καὶ βασιλίδα τῶν πόλεων, μετὰ τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον. Τινὲς μὲν οὖν τὴν, μετὰ, πρόθεσιν, οὐχ ὑποβιβασμὸν τῆς τιμῆς δηλοῦν νενοήκασιν, ἀλλὰ τὸ μετὰ χρόνον τῆς ταύτης συστάσεως. Ἀρχαία μὲν γὰρ πόλις ἦν τὸ Βυζάντιον, καὶ καθ' ἑαυτὸ διοικούμενον. Ἐπὶ Σευήρου δὲ τοῦ Ῥωμαίων αυτοκράτορος, πολιορκηθὲν παρὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς τὸν πόλεμον ὑποστάν, ὕστερον ἐάλω, τῶν ἀναγκαίων ἐπιλιπόντων τοῖς ἐν αὐτῷ. Καὶ καθήρεθον μὲν τὰ τεῖχη αὐτοῦ, ἀφῆρέθη δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ δίκαια, καὶ ὑπετέθη Πειρινθίοις. Πειρινθος δὲ ἐστὶν ἡ Ἰράκλεια· ὅθεν τῷ Ἰράκλειας καὶ ἡ χειροτονία τοῦ πατριάρχου ἀπονενέμηται, ὡς παρ' αὐτοῦ χειροθετουμένου τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Βυζαντίου. Ὑστερον δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ μεγάλη αὕτη ἀνοδομήθη πόλις, καὶ εἰς ὄνομα ἐπεκλήθη ἐκείνου, καὶ Νέα ὠνομάσθη Ῥώμη· διὸ τὴν πρόθεσιν τὴν, μετὰ, ἐνίοι τοῦ χρόνου δηλωτικὴν ἔφασαν εἶναι, καὶ οὐχ ὑποβιβασμὸν τῆς τιμῆς πρὸς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην. Χρῶνται δὲ πρὸς κατασκευὴν τοῦ οἰκείου (1) λόγου τῷ εἰκοστῷ ὁγδόῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, μεμνημένῳ μὲν τοῦ παρόντος κανόνος, ἐπάγοντι δὲ, ὅτι, Καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιοτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφι-

(1) Χ. Τρ. — τοῦ ἐκείνου Βυερ.

λέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεία ἀπένειμον (1) τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κλίναντες τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαβούσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγματα, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Φασὶν οὖν, ὅτι ἐπεὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν αὐτὴν τιμῶν, πῶς νοηθήσεται ἢ μετὰ, πρόθεσις, ὑποπτώσεως δηλωτικῆ; Ἡ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ραβδ. νεαρά, κειμένη εἰς βιβλίον τῶν Βασιλικῶν πέμπτον, τίτλον τρίτον, ἕλως νοεῖσθαι τοὺς κανόνας δίδωσι, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἐνοήθησαν. Φησὶ γάρ· Θεσπίζομεν κατὰ τοὺς τῶν ἀγίων συνόδων ὅρους, τὸν ἀγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν, πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὸν δὲ μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι. Ἐντεῦθεν οὖν ἐναργῶς δείκνυται ἢ μετὰ, πρόθεσις, ὑποβιβασμὸν δηλοῦσα, καὶ ἐλάττωσιν· καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀν εἶη τὸ ταῦτον· τῆς (2) τιμῆς καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς θρόνοις φυλάττεσθαι. Ἀνάγκη γάρ ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τῶν ὀνομάτων τῶν προεσταμένων αὐτῶν, τὸν μὲν προτερεύειν, τὸν δὲ δευτερεύειν· καὶ ἐν καθέδραις ὅτε συνέλθοιεν, καὶ ἐν ὑπογραφαῖς, ὅτε τούτων δεήσει. Ἡ γοῦν (3) τοῦ μετὰ, ἐξήγησις, ἢ λέγουσα τοῦ χρόνου δηλωτικὴν εἶναι τὴν πρόθεσιν, καὶ οὐχ ὑποβιβασμοῦ, βεβιασμένη ἐστὶ, καὶ διανοίας οὐκ εὐθείας, οὐδ' ἀγαθῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου τριακοστὸς ἔκτος κανὼν ἀριδῆλως δείκνυσι τὴν μετὰ, πρόθεσιν, ὑποβιβασμὸν δηλοῦσαν, δεῦτερον λέγων τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως λογίζεσθαι, μετὰ τὸν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Εἶτα ἐπάγει, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν.

ΒΑΛΣ. Ἡ πόλις αὕτη τοῦ Βύζαντος, οὐκ εἶχε τιμὴν ἀρ-

(1) οὐχ εὐρήνται παρὰ Κ. οὐδ' ἐν Χ. Τρ. τὰ ἐξῆς, τὰ πρεσβεία, καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ρν'. θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι. — (2) Χ. Τρ. — οὐχ εὐρήνται τὸ, τῆς ἐν Ε. καὶ Βευερ. — (3) Χ. Τρ. — ἦγουν Βευερ. Ἰ. Ε.

χειρισκόπου, ἀλλὰ παρὰ τοῦ μητροπολίτου Ἱρακλείας ἐχειροτονεῖτο ποτὲ ἐπίσκοπος ἐν αὐτῇ. Ἰστορεῖται γάρ ὡς, εἰ καὶ ἦν τὸ Βυζάντιον πόλις καθ' ἑαυτὴν διεξαγομένη, ἀλλ' ἐπολιορκήθη ὑπὸ Σεβήρου, Ῥωμαίων αυτοκράτορος, καὶ ὑπετέθη Πειρινθίους· Πείρινθος δὲ ἐστὶν ἡ Ἱράκλεια. Τοῦ δὲ μεγάλου Κωνσταντίνου μεταγαγόντος ἐν αὐτῇ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, μετωνομάσθη Κωνσταντινούπολις, καὶ Νέα Ῥώμη, καὶ πασῶν τῶν πόλεων βασιλεὺς (1). Κάντεῦθεν καὶ οἱ τῆς δευτέρας συνόδου ἅγιοι Πατέρες διορίσαντο ἔχειν τὸν ἐπίσκοπον αὐτῆς τὰ πρεσβεία τῆς τιμῆς μετὰ τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ῥώμην. Τούτων δὲ οὕτω διορισθέντων, τινὲς τὴν, μετὰ, πρόθεσιν, οὐχ ὑποβιβασμὸν τῆς τιμῆς νοηθήκασιν, ἀλλ' ἐξέλαβον αὐτὴν εἰς τὸ μετὰχρονον (2) μόνον, χρώμενοι, πρὸς συγκρότησιν τοῦ λόγου αὐτῶν, καὶ τῷ κη. κανόνι τῆς δ' συνόδου, λέγοντι· τὰ ἴσα πρεσβεία τῷ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ ἔχειν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, δεῦτερον μετ' ἐκείνον ὑπάρχοντα. Σὺ δὲ ἀνάγνωθι τὴν ραβδ. Ἰουστινιάνειον νεαράν, τὴν κειμένην ἐν βιβλίῳ ε. τῶν βασιλικῶν, τίτλῳ γ'. καὶ καταστρωθεῖσαν εἰς τὸ σχόλιον τοῦ ε. κεφαλαίου τοῦ α. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὸν λς'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, λέγοντα, εἶναι δεῦτερον τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Ζῆτε καὶ κεφ. α. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος· καταστρώθησαν γάρ ἐκεῖσε παρ' ἡμῶν διάφοροι νόμοι περὶ τῶν προνομίων τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης, καὶ τῆς Νέας, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Μεγάλου Κωνσταντίνου ἔγγραφον θεσπισμα, τὸ γενόμενον πρὸς τὸν ἅγιον Σίλβεστρον, τὸν τότε πάπαν Ῥώμης, χάριν τῶν ἀπονεμενημένων (3) προνομίων τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης. Τὸ δὲ χειροτονεῖσθαι σήμερον τὸν κατὰ καιροῦς ἀγιώτατον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοῦ κατὰ καιροῦς μη-

(1) Ἐνταῦθα τίθησιν ὁ Βευερ. τὴν ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης ἐρμηνείας τοῦ Βαλα. τριστιχον σημείωσιν. — (2) Χ. Τρ. — εἰς τὸ μετὰ χρόνον Ἰ. Βευερ. — (3) ἀπονεμηθέντων Χ. Τρ.

τροπολίτου Ηρακλείας, οὐκ ἄλλοθεν ἐστίν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ ὑποτεθῆναι, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, Πειρινθίοις, ἤτοι Ηρακλειώταις, τὴν πόλιν τοῦ Βύζαντος. Καὶ σημειῶσαι, πόθεν δικαιούται ὁ Ηρακλείας χειροτονεῖν τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (1). Εὐρηται δὲ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Σκυλίτση, ὅτι ἐχειροτονήθη πατριάρχης *Στέφανος* (2) Σύγκελλος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, παρὰ τοῦ Καισαρείας, διὰ τὸ προτελευτῆσαι τὸν Ηρακλείας. Ἡμεῖς δὲ εἶδομεν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ὅτι Λεόντιός τις μοναχὸς, ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Λύξεντίου, ἐχειροτονήθη παρὰ Δημητρίου τοῦ Καισαρείας διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (3).

Σημειῶσαι, ὅτι κατὰ τὴν β'. σύνοδον ἐτιμῆθη ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἀνάγνωθι τοῦ πρώτου τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος κεφ. ζ'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ (4).

ΑΡΙΣΤ. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸν Ρώμης τετίμηται.

Τῶν αὐτῶν πρεσβείων καὶ τῆς αὐτῆς μεθέξει τιμῆς τῷ Ρώμης ἐπισκόπῳ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος· καθὼς καὶ ὁ εἰκοστὸς ὄγδος κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου τὸν κανόνα τοῦτον ἐνόησε, διὰ τὸ εἶναι ταύτην Νέαν Ρώμην, καὶ τιμηθῆναι βασιλεῖα τε καὶ συγκλήτῳ. Τὸ γὰρ, μετὰ, ἐνταῦθα, οὐ τῆς τιμῆς, ἀλλὰ τοῦ χρόνου ἐστὶ δηλωτικόν· ὡς ἂν εἴποι τις, ὅτι μετὰ πολλοὺς χρόνους τῆς ἴσης τιμῆς τῷ Ρώμης μετέσχε καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως.

Κ α ν ὶ ν Δ'.

Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης· ὥστε μήτε (5) Μαξίμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας, ἐν οἰκδηρότε βαθμῷ κλήρου· πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων.

(1) Ἄπασι ἢ φράσις ἀπὸ τοῦ, Καὶ σημειῶσαι πόθεν δικαιούται, ἀναγινώσκεται μετὰ τὸ τέλος τῆς παρούσης ἐρμηνείας ἐν Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — Σς. Σύγκελλος Ε. Βενερ. — (3) Ἄπαντα ἢ τελευταία φράσις ἀπὸ τοῦ, Ἡμεῖς δὲ εἶδομεν, εὐρηται παρὰ Βενερ. οὐχὶ δὲ ἐν Χ. Τρ. οὔτε παρὰ Ε. — (4) Ἡ Σημείωσις αὕτη αἰτῆται παρὰ Βενερ. ἄνωτέρω. Ὁρξ σελ. 175 σφμ. (1). — (5) μήτε τὸν Χ. Τρ. Βρ.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Μαξίμος οὗτος Αἰγύπτιος ἦν, φιλόσοφος Κυνικός. Κυνικοὶ δὲ ἐλέγοντο διὰ τὸ αὔθαδες, καὶ θρασὺ, καὶ ἀναιδές. Καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ πατρὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεὶς, ἐβαπτίσθη. Εἶτα καὶ τῷ κλήρῳ συγκατελέγη, καὶ πάνυ τῷ ἁγίῳ Πατρὶ ἐκείνῳ ᾤκειώτο, ὡς καὶ ὁμοδίαιτον εἶναι. Ἐν ἐφέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως γεγυώς, χρήματα στέλλει εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κάκειθεν ἐπισκόπους ἀγεί, χειροτονήσοντας αὐτὸν ἀρχιερέα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων καὶ τινα συνεργὸν τῶν οἰκισιτάτων τῷ Θεολόγῳ. Ἰδὼν δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον γενομένοι, πρὸ τοῦ τελέσαι τὴν τελετὴν γνωσθέντες, ἀπηλλάθησαν ὑπὸ τῶν πιστῶν· καὶ ἀπελαθέντες, οὐκ ἐφησυχάσαν, ἀλλ' εἰς οἰκίαν εἰσδύντες χοραύλου τινὸς, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μαξίμον, εἰ καὶ μηδὲν ἀπόνειο τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρίας, οὐδὲ γὰρ ἀνύσαι τι δεδύνητο. Ἀπεκηρύχθη οὖν διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ὑπὸ τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ συνελθόντων ἁγίων Πατέρων, ὀρισάντων, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι, ἢ εἶναι, διὰ τὸ ἐκθέσμως κεχειροτονῆσθαι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας, κληρικούς ὑπάρχειν· ὑστερον δὲ γνωσθεὶς τὰ Ἀπολλιναρίου φρονεῖν, καὶ ἀνεθεματίσθη. Τούτου καὶ ὁ Θεολόγος, ἐν τινι τῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίαις ἀναγιγνωσκομένων λόγων αὐτοῦ, μέμνηται.

ΒΛΑΣ. Τὰ τοῦ δ'. τούτου κανόνος ἰδικά εἰσι, καὶ ἐρμηνείας οὐ δέονται. Ἰσόρηται δὲ, ὅτι ὁ Μαξίμος οὗτος Αἰγύπτιος ἦν, φιλόσοφος Κυνικός· Κυνικοὶ δὲ ἐλέγοντο διὰ τὸ αὔθαδες, καὶ θρασὺ, καὶ ἀναιδές. Καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ πατρὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεὶς, ἐβαπτίσθη, καὶ ἐκκληρώθη, καὶ ᾤκειώθη αὐτῷ. Τοῦ δὲ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἐφέσει γεγυώς, ἐσπούδασε, διὰ χρημάτων ἀποσφαλέντων εἰς τοὺς ἐπισκόπους Ἀλεξανδρείας, χειροτονηθῆναι. Τῶν δὲ τοιούτων ἐπισκόπων ἐλθόντων εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπιχειρησάντων κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Μαξίμου ποιῆσαι, ἐπεὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλάθησαν, ἀπῆλθον εἰς κατοικίαν χοραύλου τινὸς, καὶ ἐχειροτόνησαν ἀκανονίστως τὸν Μαξίμον. Ἡ οὖν ἁγία σύνοδος αὕτη ἀπεκήρυξε τοῦτον, ὀρίσασα, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι, ἢ εἶναι, διὰ τὸ ἐκθέσμως χειροτονηθῆναι, μήτε

τούς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας, οἰουδήτινος βαθμοῦ κληρικοὺς εἶναι. Ὁ τοιοῦτος δὲ Μάξιμος ὕστερον γνωσθεὶς τὰ Ἀπολλιναρίου φρονεῖν, ἀνεθεματίσθη. Γέγραπται (1) δὲ τὰ περὶ τούτου εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὃν συνεγράψατο ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Γρηγόριος· καὶ μέμνηται τούτου ὁ Θεολόγος ἐν τινι τῶν μὴ ἀναγινωσκομένων ἐπ' ἐκκλησιαίς λόγων αὐτοῦ (2).

ΑΡΙΣΤ. Μάξιμος ὁ Κυνικός, τῶν ἐπισκόπων ἀλλότριος· καὶ ἅπας ἀνίερος, ὃς ἐκείνω κεκλήρωται.

Ὅτι περ οὗτος τὴν ἐκκλησίαν ἐσπάρραξε, καὶ ταραχῆς αὐτὴν καὶ θορύβου ἐνέπλησε, λύκος ἀντὶ ποιμένος ὄφθεις, καὶ πάντα συγχωρῶν ἐτοίμως τοῖς πταίουσιν, ὑπὲρ ἐνός, τοῦ ἀσεβεῖν ἐν τοῖς δόγμασι, κατὰ τὸν μέγαν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον. Ἀλλότριος οὖν καὶ ὁ Μάξιμος οὗτος τῆς ἐπισκοπῆς ἔσται, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες, ἐν οἰωδήποτε βαθμῷ κλήρου, ἀνίεροι.

Κ α ν ὶ ν Ε'.

Περὶ τοῦ τόμου τῶν δυτικῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπεδεξάμεθα, τοὺς μίαν ὁμολογοῦντας Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος Θεότητα.

ΖΩΝΑΡ. Κωνστάντιος ὁ Βασιλεὺς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀρειανίσας, ἔσπευδεν ἀνατρέψαι τὴν πρώτην σύνοδον. Τοῦτο ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπας ἀνήνεγκε πρὸς Κωνσταντα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κωνσταντίου· ὁ δὲ, πόλεμον ἠπέειλησε διὰ γραμμάτων τῶν ἀδελφῶν, εἰ μὴ παύσκειτο τὴν ὀρθὴν πίστιν σαλεύων. Ἔδοξεν οὖν τοῖς βασιλεῦσιν ἀμφοῖν, σύνοδον γενέσθαι, καὶ κείνην διαγνωμονῆσαι περὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀποφασισθέντων. Συνηθροίσθησαν οὖν ἐν Σαρδικῇ ἐπίσκοποι τριακόσιοι τεσσαράκοντα καὶ εἰς, οἳ καὶ ὄρον ἐξέθεντο, βεβαιοῦντα τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, καὶ τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦντας ἀποκηρύττοντα. Τόμον οὖν τῶν δυτικῶν, τὸν ὄρον τοῦτον φησὶν

(1) Χ. Τρ. — εὔρηται δὲ εἰς τὸν βίον Βουερ. — (2) οὐχ εὔρηται ἐν Χ. Τρ. ἡ τελευταία φράσις ἀπὸ τοῦ, καὶ μέμνηται τούτου ὁ Θεολόγος.

ἡ δευτέρα σύνοδος ὃν δεξαμένους καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπεδέξατο. Δυτικούς δὲ τοὺς ἐν Σαρδικῇ ἀθροισθέντας φησὶ ἐπισκόπους. Σαρδικῇ δὲ ἐστὶν ἡ νῦν λεγομένη Τριάδιτζα. Τόμον δὲ εἶπε τῶν δυτικῶν, ὅτι μόνοι οἱ δυτικοὶ ἐπίσκοποι τοῦτον ἐξέθεντο· οἱ γὰρ ἐξ ἑφᾶς Ο'. ὄντες, ἔλεγον· ὡς, εἰ μὴ τοῦ συνεδρίου ἐξέλθωσιν ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ ὁμολογητῆς, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, οὐ κοινωνήσουσι τῇ συνόδῳ(1). Τοῦτο δὲ ποιῆσαι μὴ ἀνασχομένων τῶν δυτικῶν, αὐτίκα ἀπέστησαν τῆς συνόδου οἱ τῆς ἑφᾶς ἐπίσκοποι· διὸ καὶ μόνοι οἱ δυτικοὶ τὸν τῆς Νικαίας ὄρον ἐβεβαίωσαν, καὶ ἀνεθεμάτισαν τὸ ἀνόμοιον (2), καὶ τῶν ἑφῶν ἐπισκόπων κατεψηφίσαντο. Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τῶν ἐντὸς ιστορηθέντων, ὅτι ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος πρὸ τῆς δευτέρας γέγονε συνόδου.

ΒΛΑΣ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἰδικὸς ἐστίν. Ἰστόρηται γὰρ, ὅτι Κωνσταντῖος ὁ βασιλεὺς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀρειανίσας, ἔσπευδεν ἀνατρέψαι τὴν πρώτην σύνοδον. Βλαθῶν δὲ τοῦτο Κώνστας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, τῶν ἐσπερίων κυριεύων μερῶν, ἠπέλησε διὰ γραφῶν πόλεμον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, εἰ μὴ παύσαιτο τὴν ὀρθὴν πίστιν σαλεύειν. Ἔδοξεν οὖν τοῖς βασιλεῦσι, συνελθεῖν ἐν Σαρδικῇ, ἧτοι τῇ Τριάδιτζῃ, τοὺς ἐπισκόπους, καὶ διαγνωμονῆσαι περὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντων. Συναθροισθέντων οὖν τριακοσίων τεσσαράκοντα πρὸς τῷ ἐνὶ ἐπισκόπων, ἐβεβαιώθη τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων· καὶ οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες ἀνεθεματίσθησαν. Τόμον οὖν τῶν δυτικῶν τὸν ὄρον τοῦτόν φησιν ἡ β'. σύνοδος, τὸν καὶ παρὰ τῶν Ἀντιοχέων δεχθέντα· τόμον δὲ εἶπε τῶν δυτικῶν, ὅτι μόνοι οἱ δυτικοὶ ἐπίσκοποι τοῦτον ἐξέθεντο· οἱ γὰρ ἐξ ἑφᾶς Ο'. ὄντες ἔλεγον· ὡς, εἰ μὴ τοῦ συνεδρίου ἐξέλθωσιν (3) ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ ὁμολογητῆς, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, οὐ κοινωνήσουσι τῇ συνόδῳ. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι μὴ ἀνασχομένων τῶν δυτικῶν, αὐτίκα ἀπέστησαν τῆς συνόδου οἱ τῆς ἑφᾶς ἐπίσκοποι· διὸ καὶ μόνοι οἱ δυτικοὶ τὸν τῆς Νικαίας ὄρον ἐβεβαίωσαν, καὶ ἀνεθεμάτισαν τὸ ἀνόμοιον,

(1) ὡς εἰ μὴ οἱ περὶ Παῦλον τὸν ὁμολογητὴν καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐξελαθῶσι τοῦ συνεδρίου, οὐδὲ λόγῳ αὐτοῖς κοινωνήσουσι. Χ. Τρ. — (2) καὶ τὸ ἀνόμοιον ἀναθήματι κατεδίκασαν Χ. Τρ. — (3) ἐξελαθῆσι Χ. Τρ.

καὶ τῶν ἐφ' ἑαυτῶν ἐπισκόπων κατεψηφίσαντο. Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τῶν ἐντὸς ἱστορηθέντων, ὅτι ἡ ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος πρὸ τῆς β'. γέγονε συνόδου (1).

ΔΡΙΣΤ. Ὁ Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὁμοούσια παρεγγυῶν τῶν δυτικῶν τόμος, εὐαπόδεκτος. Σαφής.

Κ α ν ὶ ν ς'.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγχεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι (2), φιλέχθρως (3) καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσουν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες· τούτου ἕνεκεν ἤρρεσε (4) τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων ἐπισκόπων, μὴ ἀνεξετάστως προσίεσθαι τοὺς κατηγοροῦντας, μηδὲ πᾶσιν ἐπιτρέπειν (5) τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατὰ (6) τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδὲ μὴν πάντα ἀποκλείειν. Ἄλλ' εἰ μὲν τις οἰκείαν τινὰ μέμφει, τουτέστιν ἰδιωτικὴν, ἐπαγάγοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεὶς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθὼς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε τὴν θρησκείαν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ, τότε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἷας ἂν ἢ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα, πρῶτον μὲν αἰρετικοῖς μὴ ἐξῆ κατηγορίας κατὰ τῶν (7) ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν

(1) Ἡ τελευταία περίοδος ἀπὸ τοῦ, Σημείωσαι δὲ, οὐχ εὑρίσκεται ἐν Χ. Τρ. — (2) πωρόμενοι Μάγισ. ἐν περισελ. — (3) τὸ, φιλέχθρως οὐχ εὑρίσκεται, ἐν Χ. Τρ. — (4) Π. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — ὤρρεσεν ἡ ἁγία σύνοδος Βενετ. — (5) Π. — ἐπιτρέπεσθαι — Χ. Τρ. Σ. Ρ. Βρ. Βενετ. — (6) ἡ, κατὰ, οὐχ εὑρίσκεται ἐν Χ. Τρ. — (7) κατὰ ὀρθοδόξων Χ. Τρ.

πραγμάτων ποιείσθαι. Αίρετικούς δὲ λέγομεν, τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας(1) δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας(2) τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν(3) ἐπισκόποις. Ἐπειτα δὲ, καὶ εἴ τινες τῶν(4) ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνῆτοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος, μηδὲ τούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὅμοίως δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἐτέρων κληρικῶν, πρὶν ἂν ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἔγκλημάτων. Εἰ μὲντοι τινὲς μήτε αίρετικοί, μήτε ἀκοινωνῆτοι εἶεν, μήτε κατεγνωσμένοι (5), ἢ κατηγορημένοι ἐπὶ τισὶ πλημμελήμασι, λέγοιεν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν(6), τούτους κελεύει ἡ ἅγια σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν ἐπισκόπου· εἰ δὲ συμβαίῃ ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων· καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει(7) συκοφαντοῦν-

(1) ἀποσχισθέντας Beuer. — (2) ἀντισυναχγόντας Br. — (3) Π. Χ. Γρ. Βρ. Σ. Ρ. — ἡμῶν Iouστ. — (4) τούτων Br. — καὶ τοῦς Br. Beuer. Χ. Γρ. — (5) Π. Σ. Ρ. Beuer. — προκατεγνωσμένοι Χ. Γρ. Βρ. — (6) τινὰς ἐκκλησιαστικὰς κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίας Beuer. — (7) Χ. Γρ. Σ. Ρ. Μάγισ. ἐν περισαλ. — τάξει Π. Beuer. E. K.

τες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. Εἰ δέ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δίκαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταρασσείν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν (1) εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν.

ΖΩΝΑΡ. Ἐνταῦθα διατάσσονται οἱ θεῖοι Πατέρες, τίνας δεῖ προσδέχεσθαι ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν κατηγοροῦντας, καὶ τίνας ἀκροσδέκτους εἶναι. Καὶ φασιν, ὅτι εἰ μὲν ἰδιωτικὴν δίκην ἐνίστησί τις κατὰ ἐπισκόπου, οἷον ἀδικίαν ἐπεγκληῶν αὐτῷ, ἀφαιρέσειν δῆθεν πράγματος ἀκινήτου, ἢ κινητοῦ, ἢ ὕβριν, ἢ τι τοιοῦτον, οἷος ἂν εἴη ὁ ἐνάγων, προσδεχθήσεται, καὶ ἄπιστος δηλαδὴ, καὶ αἰρετικὸς, καὶ ἀφωρισμένος, ἢ καὶ τέλεον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐκκεκοιμμένος. Δεῖ γὰρ πάντας, ὅποιας ἂν εἴεν θρησκείας, ἢ καταστάσεως, ἀδικεῖσθαι λέγοντας, προσίεσθαι, καὶ τοῦ δικαίου τυγχάνειν. Ἰδιωτικὴν δὲ δίκην εἶπον, διαστέλλοντες ταύτην ἀπὸ τῶν ἐγκληματικῶν "ἦτοι τῶν δημοσίων" (2). Ἰδιωτικά μὲν γὰρ λέγονται, αἱ εἰς ἄχρημα τὴν ζημίαν ἐπάγουσαι ἐγκληματικά δὲ, αἱ εἰς τὴν οἰκείαν κατάστασιν τὸν κατηγορούμενον ζημιούσαι διὸ καὶ ἐπήγαγον. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ ἐπισκόπῳ, τοιοῦτον τυχόν, οἷον ἐκπτώσιν αὐτῷ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγειν, ἱεροσυλία δηλαδὴ, ἢ ἐπὶ δόσει χρημάτων χειροτονία, ἢ ἀρχιερατικοῦ δικαίου τινὸς τελειουργία ἐν ἀλλοτρῴᾳ ἐνορίᾳ, χωρὶς γνώμης τοῦ ἐκεῖσε ἀρχιερέως, καὶ ὅσα τούτοις εἰσὶν ὅμοια, τότε τὸν κατήγορον ἀκριβῶς ἐξετάζεσθαι, καὶ αἰρετικὸν ὄντα, μὴ προσδέχεσθαι. Αἰρετικούς δὲ πάντας καλεῖ τοὺς παρὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν δοξάζοντας, καὶ πάλαι ἀπειρηχθῆσαν, καὶ προσφύτως, καὶ παλαιαῖς αἰρέσεσι κοινωνῶσι, καὶ νέαις καὶ οὐ μόνον τοὺς περὶ τὴν ὑγιῆ πίστιν σφαλλομένους ἀποπέμπεται ὁ κανὼν πρὸς ἐπισκόπων ἐγκλη-

(1) X. Tr. Br. — τὸ παράπαν Beuz. — (2) X. Tr.

ματικὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποσχισάντας ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, καὶ ἐκείνοις ἀντισυνάγοντας, καὶ δοκῶσιν ὀρθοδοξεῖν. Σχισματικοὶ δὲ εἶσι κατὰ τὴν μέγαν Βασίλειον, οἱ δὲ αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς, καὶ ζητήματα ἰάσιμα, πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντες· ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ αἰτίαις οἷαις δὴ τισὶ ἀποβεβλημένους τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀκοινωνήτους· ἀποβεβλημένους δὲ τοὺς τελείως ἐκκεκομμένους τῆς ἐκκλησίας νοητέον. Τοὺς δὲ πρὸς καιρὸν ἀφορισθέντας ἐδήλωσαν οἱ Θεῖοι Πατέρες διὰ τοῦ εἰπεῖν ἀκοινωνήτους, καὶ κληρικοὶ εἶεν οἱ τοιοῦτοι, καὶ λαϊκοί· καὶ οὗτοι γὰρ οὐ προσδεκτοὶ πρὸς κατηγορίαν ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν λογίζονται, μέχρις ἂν τὸ οἰκεῖον αἰτίημα ἀποσκευάσωνται, καὶ ἀνεγκλήτους καταστήσωσιν ἑαυτοὺς. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν ὄντας τινὰ, καθυπτομένην τῆς αὐτῶν καταστάσεως, μὴ προσίεσθαι διακελεύεται ὁ κανὼν κατηγοροῦντας ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, εἰ μὴ ἑαυτοὺς τῶν ἐπενεχθέντων αὐτοῖς ἐγκλημάτων ἀθωώσωσιν. Εἰ δὲ οὐδεμιᾶ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἔνοχοι εἶσιν οἱ κατηγοροῦντες, ἀλλ' ἀνέγκλητοι εὕρισκοντο πάντοθεν, τότε εἰ μὲν ἐπίσκοπος ὁ κατηγορούμενος εἴη, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοποι συνιόντες, ἀκροάσονται τῆς κατηγορίας, καὶ ἢ λύσουσι τὴν ὑπόθεσιν, ἢ, εἰ μὴ δύνανται λύσαι αὐτήν, μείζονι συνόδῳ προσελεύσονται· μείζονα δὲ σύνοδον λέγει τοὺς τῆς διοικήσεως ὅλης ἐπισκόπους. Ἐπαρχίαν μὲν γὰρ τυχὸν νοητέον τὴν Ἀδριανούπολιν, ἢ τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὰς ἐπισκόπους· διοίκησιν δὲ, τὴν Θράκην (1) ὅλην, ἢ τὴν Μακεδονίαν. Ὅταν οὖν οἱ τῆς ἐπαρχίας πρὸς διόρθωσιν τῶν κατηγορουμένων (2) ἀτονῶσι, τότε συνάγεσθαι τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους ὁ κανὼν θεσπίζει, καὶ λύειν τὰ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου λεγόμενα. Εἰ δὲ κληρικὸς εἴη ὁ κατηγορούμενος, παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ, ᾧ ὑπόκειται, ὁ ἐνάγων ἐνστήσεται τὴν κατηγορίαν· καὶ εἰ μὴ παρ' ἐκείνῳ λυθῆ ἢ ὑπόθεσις, τότε τὰ ἐξῆς προβήσεται, ὡς ἑνωθεν εἴρηται. Οὐ πρότερον δὲ τὸν ἐνάγοντα τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐγκλήματος ἐνιστᾶν, οἱ ἱεροὶ Πατέρες ὤρισαντο, τῷ πολιτικῷ νόμῳ ἐπόμενοι, εἰ μὴ ἐγγράφως ὁ κατήγορος ἀσφα-

(1) τὴν Βράκλειαν Χ. Τρ. — (2) Βεναρ. — τῶν κατηγοριῶν Χ. Τρ.

λίσεται, ένοχον είναι αὐτόν, μὴ ἀποδείξαντα τὴν κατηγορίαν, ταυτοπαθεία, ὥστε αὐτόν ὑποστῆναι, εἴ τι ἔμελλε παθεῖν ὁ κατηγορούμενος, ἀποδεικνυμένης τῆς κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεως. Ταῦτα δὲ ὀρίσαντες οἱ Θεοὶ Πατέρες, ἐπήγαγον, τὸν μὴ τηρήσοντα τὸν συνοδικὸν τοῦτον κανόνα, ἀλλ' ἢ βασιλεῖ προσελευσόμενον, ἢ κοσμικοῖς ἄρχουσιν, ἢ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἀδεκτον εἶναι παντάπασιν εἰς κατηγορίαν, ὡς ἀτιμάσαντα τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, καὶ τοὺς κανόνας ὑβρίσαντα, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν συγχέαντα.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, χάριν τῶν ἐπιστάντων ἐγκληματικὰ δικαστήρια κατὰ τῶν ἐπισκόπων, καὶ λοιπῶν ἱερωμένων. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ρχθ'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τοὺς εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ καταστρωθέντας νόμους· καὶ μάθοις ἐκ τοῦ παρόντος κανόνος, καὶ ἐξ ἐκείνων, τίνες κωλύονται γυμνάζειν κατὰ τῶν ἱερωμένων ἐγκληματικὰς ἀγωγὰς(1).

Οὐκ ἐπαύσατο ποτὲ ὁ πολέμιος ἡμῶν Σατάν διὰ συκοφαντίας μολύνων τὰς ὑπολήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ μᾶλλον τῶν ἐπισκόπων· καὶ διὰ τοῦτο ὤρισαν οἱ Πατέρες, πάντα ἄνθρωπον ἔντιμον, καὶ ἀτιμον, πιστὸν, καὶ ἀπιστον, ἰδιωτικὴν μὲν ὑπόθεσιν, τουτέστι χρηματικὴν, κατὰ ἐπισκόπου ἔχοντα, προσδέχεσθαι καὶ δικάζεσθαι παρὰ τῷ προσφῶρῳ δικαστηρίῳ· χάριν δὲ ἐγκληματικῆς ὑποθέσεως, ἢ ἐκκλησιαστικοῦ οἴου-δήτινος ζητήματος, καθαίρειν, ἢ καὶ ἐπιτίμιον ἐπάγοντος τῷ ἐπισκόπῳ, μὴ ἄλλως τοῦτον ἔλκεσθαι, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθῆ τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ. Τοῖς γὰρ αἰρετικοῖς οὐδόλως ἐνεδόθη κατηγορεῖν ἐπισκόπου. Οἱ δὲ ἀφωρισμένοι, ἢ καὶ προκατηγορηθέντες ὅπωςδήποτε, οὐ δύνανται κατὰ ἐπισκόπου, ἢ κληρικοῦ κατηγορίαν εἰσάγειν, εἰ μὴ ἑαυτοὺς ἀθωώσωσι τῆς κατηγορίας. Καὶ τοῦ κατηγοροῦ δὲ τοιούτου ὄντος, οὐχ ὀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε θέλει ὁ κανὼν τὸν κληρικόν, ἢ τὸν ἐπίσκοπον ἔλκεσθαι, ἀλλὰ ματὰ πάσης νομικῆς παρατηρήσεως, καὶ διὰ ἐγγραφῆς, ἢτοι διὰ καταθέσεως τοῦ κατηγοροῦ, καθυποβαλλούσης τοῦτον τῇ ταυτο-

(1) Ἄπανα ἡ Σημείωσις οὗ κεῖται ἐν Χ. Τρ.

παθεία, εἰ μὴ τὸ εἰσαγόμενον παρ' αὐτοῦ ἐγκλημα ἀποδείξει. Ἀλλὰ καὶ τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ κληρικοῦ, πρῶτον παρὰ τῷ μητροπολίτῃ γίνεσθαι· εἰ δὲ οὐ δύνηθῆ ἢ ἐγχώριος σύνοδος λῦσαι τὴν ὑπόθεσιν, τότε, φησὶν, ἀκροάσεται ταύτης μείζων σύνοδος. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶντα, καὶ ἢ βασιλεῖ προσερχόμενον, ἢ κοσμικοῖς ἄρχουσιν, ἢ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἀπαράδεκτον εἰς κατηγορίαν εἶναι, ὡς ὑβριστὴν τῶν κανόνων, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας λυμεῶνα. Ἰδιωτικὰς δὲ ὠνόμασεν ὁ κανὼν τὰς χρηματικὰς ὑποθέσεις, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἐγκληματικῶν, αἵτινες δημόσιαι λέγονται, ὡς κινούμεναι παρὰ παντὸς τῶν τοῦ δήμου, ὅπερ ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ἀγωγῶν οὐκ ἔστι μόνος γὰρ ὁ ἔχων τὸ διαφέρον ταύτας κινεῖ. Ἀκούων δὲ τοῦ παρόντος κανόνος, λέγοντος αἰρετικούς, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ καὶ ἀντισυναγαγόντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, μὴ ἐναντιοθῆς τῷ β'. κανόνι τοῦ μεγάλου βασιλεῦς, μὴ ὀνομάζοντι αἰρετικούς τοὺς σχισματικούς· ἀλλ' εἰπέ, ἐκείνους τοὺς σχισματικούς ὀνομάζεσθαι ὑπὸ τοῦ παρόντος κανόνος αἰρετικούς, τοὺς ἀλλοτριόφρονας, καὶ κατὰ προσηγορίαν μὲν ὀρθοδοξοῦντας, κατὰ ἀλήθειαν δὲ ὄντας αἰρετικούς. Τὸν δὲ κανόνα τοῦ ἁγίου βασιλεῦς, περὶ ἐτέρων σχισματικῶν διδάσκειν, τῶν ὄντων μὲν ὀρθοδόξων τῇ ἀληθείᾳ, διὰ δὲ τινὰ πρόφασιν ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ἀποσχισάντων ἑαυτοὺς, κατὰ ἀλαζονείαν, ἀπὸ τῆς ὀλότητος τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἀνάγνωθι τὸν ρηθέντα κανόνα τοῦ ἁγίου Πατρός. Ἀπὸ μὲν τοῦ τοῦ τελευταίου ρητοῦ τοῦ παρόντος κανόνος, τοῦ λέγοντος, ἀπαράδεκτον εἰς κατηγορίαν εἶναι τὸν παρὰ τὸν κανόνα ποιῶντα, ὡς ὑβριστὴν τῶν κανόνων, ἐπεχείρησαν εἰπεῖν τινες, καὶ ἀτιμία τοῦτον καθυποβάλλεσθαι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἀπὸ τούτου μὴ γενέσθαι, τὸν οὕτως ἀσυντάκτως ἐναγαγόντα, ἔνοχον τῇ περὶ ὑβρεως ἀγωγῇ, ὥστε ἀτιμωθῆναι, καὶ ἀκολούθως καθαιρεθῆναι, διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· τὸ φανερόν βλάπτει, τὸ ἐκτετυπωμένον οὐ βλάπτει· ἄλλως δὲ πῶς τιμωρηθήσεται κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ δικάζοντι. Ἐπισκόπου δὲ τινος ἐλκυσθέντος χάριν ἐγκληματικῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίαν σύ-

νοδον, και ζητήσαντος τὴν κρίσιν τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ, και (1) τῆς οἰκείας συνόδου, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, εἰπόν τινες, ὡς, ἐπεὶ ὁ μητροπολίτης παρουσιάζων, θέλει τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ παρὰ τῆ μεγάλης συνόδου κριθῆναι, καλῶς παρὰ ταύτη κριθῆσεται. Ἀντέθεντο δ' ἕτεροι, μὴ κεῖσθαι τὴν κρίσιν τούτου παρὰ τῆ ἐξουσία τοῦ μητροπολίτου, ἀλλὰ *παρὰ*(2) τῆ κατ' αὐτὸν συνόδου. ἔχειν δὲ και μέγα διαφέρον τὸν ἐπίσκοπον, εἰς τὴν οἰκείαν δικάζεσθαι σύνοδον, και μὴ σκύλλεσθαι εἰς ἑτέραν σύνοδον και διὰ τοῦτο μηδὲ χῶραν ἔχειν τὴν τοῦ μητροπολίτου καταδοχὴν. Ἔτι εἰπόν τινες περὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τὸν κανόνα διαλέγεσθαι τὴν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην σύνοδον μὴ εἶναι οἰκουμενικὴν, και διὰ τοῦτο μηδὲ *τὰ τοῦ κανόνος*(3) χῶραν ἔχειν ἐπὶ τῆ παρούσῃ ὑποθέσει. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος οὐκ ἔστιν, ὡς μὴ παρουσιαζόντων και τῶν ἄλλων πατριαρχῶν, ἀλλὰ μείζων ἔστι πασῶν τῶν συνόδων, και ὁ ἀρχιεπίσκοπος ταύτης οἰκουμενικὸς πατριάρχης καλεῖται και τὸ διαφέρον δὲ, οὐχ ὁ μητροπολίτης, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος ἔχει, ἢ ὁ ἐκκυσθεὶς κληρικὸς. Διὸ οὐδὲ βλαβήσεται τις ἐξ αὐτῶν ἐκ τῆς τοῦ μητροπολίτου καταδοχῆς, διὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα. Τὰ παρ' ἑτέρων γινόμενα ἑτέρους οὐδὲ ὠφελοῦσιν, οὐδὲ βλάπτουσιν.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ ὁ κακῶδους πλεονεκτούμενος ἐγκαλεῖται κατ' ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἔγκλημα, μὴ λεγέτω μὴ λεγέτω δὲ μηδ' ἄλλος, εἰ προκατέγνωσται μὴ λεγέτω και ὁ ἀκοινώνητος, ἢ ἀπόβλητος, ἢ κατηγορούμενος ἐν τισιν, ἕως ἀποδύσωνται τὰ οἰκεία. Κατηγορεῖται δὲ ὁ ὀρθόδοξος, ὁ κοινωνικὸς, ὁ ἀκατάγνωστος, ὁ ἀκατηγόρητος και κινεῖσθω τοῖς ἐπαρχιώταις τὸ ἔγκλημα· εἰ δὲ ἀδυνατοῖεν, πρὸς μείζονα τρεπέσθωσαν σύνοδον, και δίχα ἐγγραφῆς τῆς ταῦτοπαθείας, μὴ ἀκουέσθωσαν. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ προσίων, και ἐνοχλῶν, ἀποκήρυκτος.

(1) X. Tr.—ἐν, Βουερ.—παρὰ ἑ. οὐχ εἴρηται ἕλον τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐρμηνείας ἀπὸ τοῦ, ἐπισκόπου δέ τινος, μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐρμηνείας τοῦ Βαλα. — (2) X. Tr.—οὐχ εἴρηται ἢ παρὰ, παρὰ Βουερ. — (3) X. Tr.—οὐχ εἴρηται παρὰ ἑ. Βουερ.

Δεῖ τὰ πρόσωπα τῶν κατηγορούντων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἐξετάζειν, μὴ ποτε αἰρετικὸς ἔστιν οὗτος, ἢ κατεγνωσμένος, και ἀποβέβλητος, και ἀκοινώνητος, ἢ παρ' ἑτέρων κατηγορούμενος ἐπ' ἐγκλήμασι, και μήπω φανεῖς ἄλλως τῆς αἰτιάσεως. Καὶ εἰ τοιοῦτοι οἱ κατηγοροῦντες εἴεν, μὴ παραδέχεσθαι αὐτοὺς εἰς αἰτίαν· εἰ δ' ὀρθόδοξός ἐστι, και τὸν βίον ἀνεπίληπτος, και κοινωνικὸς, ὁ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μέμψιν ἐπιφέρων τῷ ἐπισκόπῳ, παραδέχεσθω, και κινεῖτω παρὰ τοῖς ἐπαρχιώταις ἐπισκόποις τὸ ἔγκλημα. Εἰ δ' ἐκεῖνοι ἴσως ἀδυνατίσουσι πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε και μείζονι ὁ κατηγορὸς προσερχέσθω συνόδῳ, και διδότη προτέρων ἐγγραφῶν, ὡς τὴν ταῦτοπαθείαν ὑποστήσεται, εἰ σύκοφαντῶν ἐλεγχθῆ και οὕτω συνιστάτω τὴν κατηγορίαν. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, και τῷ βασιλεῖ δι' ὄχλου γινόμενος, και κατηγορῶν ἐπισκόπου, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστηρίοις περὶ τούτου προσερχόμενος, ἄδεκτος εἰς κατηγορίαν. Αἰρετικὸς δὲ, ἀδικηθεὶς παρ' ἐπισκόπου, οὐ κωλυθήσεται ἐγκαλεῖν κατ' αὐτοῦ.

Κανὼν Ζ'.

Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, και τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, ἀπὸ αἰρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν, και συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν, και Μακεδονιανούς, και Σαββατιανούς, και Ναυατιανούς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς και Ἀριστεροὺς (1), και τοὺς Τεσσαρεσκαίδεκατίτας, εἴτουν Τετραδίτας, και Ἀπολλιναριστὰς, δεχόμεθα διδόντας λιβέλλους, και ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἅγια τοῦ Θεοῦ καθολικὴ και ἀποσταλικὴ ἐκκλησία, και σφραγιζομένους, ἢτοι χριστομένους (2), πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ τὸ τε μέτωπον, και τοὺς ὀφθαλμοὺς, και τὰς ρίνας, και τὸ στόμα, και τὰ ὦτα και σφραγιζόντες αὐτοὺς, λέγομεν Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Ἐυνομιανούς μὲντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομέ-

(1) ἀριστεροὺς ἰουστ. — (2) X. Tr. Βουερ. Βρ. Σ. Ἰ. — οὐ καίτοι ἐν II. τὸ ἦτοι χριστομένους.

νοους, καὶ Μοντανιστάς, τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανοὺς, τοὺς υἰοπατορίαν διδάσκοντας, καὶ ἕτερά τινα χαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας πάσας αἵρέσεις· (ἐπειδὴ πολλοὶ εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ὀρμώμενοι) (1), πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχομένους· εἶτα τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν αὐτοὺς, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ ὦτα (2), καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς (3), καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν.

ΖΩΝΑΡ. Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἵρέσεων προσερχομένους τῇ ὀρθῇ πίστει, ὁ παρῶν διδάσκει κανόν. Τοὺς μὲν οὖν τούτων, οὐκ ἀναβαπτίζεσθαι διατάσσεται, ἀλλὰ λιθέλλους ἀπαιτεῖσθαι, ἔγγραφα δηλονότι, τὰς δόξας αὐτῶν ἀναθεματίζοντα, καὶ στηλιτεύοντα τὴν κακοδοξίαν αὐτῶν, καὶ πᾶσαν αἵρεσιν ἀναθέματι ὑποβάλλοντα. Βίσι δὲ οὗτοι Ἀρειανοὶ, καὶ Μακεδονιανοὶ, καὶ Νευατιανοὶ, οἱ ἑαυτοὺς Καθαροὺς ὀνομάζοντες, ὧν τὰς αἵρέσεις προεδηλώκαμεν, καὶ Σαββατιανοὶ, ὧν ἠγήσατο Σαββάτιός τις, πρεσβύτερος τῆς αἵρέσεως τοῦ Νευάτου κίκεϊνος ὢν, ἔχων δέ τι καὶ πλέον ἐκείνου, καὶ τὸν καθηγητὴν τῆς αἵρέσεως εἰς κακίαν νικῶν, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνηγορῶν, καὶ Τεσσαρεσκιδεκατῆται, οἱ τὸ Πάσχα ἐορτάζουσιν οὐκ ἐν Κυριακῇ, ἀλλ' ὅτε τεσσαρεσκιδεκαταία ἢ σελήνη γένηται, ἐν οἷα ἂν ἡμέρα τύχη ταύτην πλήρη γενέσθαι· ἐορτάζουσι δὲ νηστεύοντες τότε, καὶ ἀγρυπνοῦντες, καὶ Ἀπολλιναρισταί· οὐκ ἀναβαπτίζονται οὖν οὗτοι, ὅτι περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται. Ἀναθεματίζοντες οὖν ἕκαστος τὴν οἰκίαν αἵρεσιν ἰδικῶς, καὶ

(1) ἐρχόμενοι Μάνα. ἐν περισελ. Βρ. — (2) αὐτῶν, Βρ. — (3) τὸ, αὐτοὺς οὐ καίται παρὰ Ἰουστ.

πᾶσαν δὲ κοινῶς αἵρεσιν, χρίονται τῷ ἁγίῳ μύρῳ, καὶ τὰ ἄλλα τελοῦνται κατὰ τὸν κανόνα. Οἱ δὲ Εὐνομιανοὶ, καὶ Σαββατιανοὶ, ὧν αἱ αἵρέσεις ἤδη παρ' ἡμῶν ἐδηλώθησαν, καὶ Μοντανισταί, οἳ ἀπὸ Μοντανοῦ τινος τὴν ἐπίκλησιν ἔσχον· καὶ Φρύγες δὲ ὠνομάζοντο, ἢ τοῦ αἰρεσιάρχου αὐτῶν Φρυγῆος ὄντος, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐκ Φρυγίας ἀναφανείσης τῆς τοιαύτης αἵρέσεως, καὶ πολλῶν ἐν αὐτῇ πλανηθέντων. Ὁ Μοντανὸς οὖν ἐκεῖνος παράκλητον ἑαυτὸν προσηγόρευε, καὶ δύο γυναῖκας ἐπομένας ἔχων αὐτῷ, Πρίσκιλλαν, καὶ Μαξιμίλλαν, προφήτιδας αὐτὰς ἐκάλει· καὶ Πεπουζιανοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγορεύοντο, Πέπουζάν τινα, τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθειάζοντες, καὶ Ἱερουσαλήμ αὐτὴν ὀνομάζοντες· οἳ καὶ τοὺς γάμους λύειν ἐπέτρεπον, καὶ βρωμάτων ἀπέχεσθαι ἐδίδασκον, καὶ τὸ Πάσχα διέστρεφον, καὶ εἰς ἐν πρόσωπον τὴν ἁγίαν Τριάδα συνήρουν καὶ συνέχεον· καὶ αἷμα παιδῶς κατακεντουμένου, ἀλεύρω συμφύροντες, καὶ ἄρτοποιοῦντες, προσέφερον, καὶ ἐξ αὐτοῦ μετελάμβανον. Τούτους τοίνυν, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας αἰρετικούς βαπτίζεσθαι, οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐθέσπισαν· ἢ γὰρ οὐκ ἔτυχον τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος, ἢ τυχόντες οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ κατὰ τὸν τύπον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας αὐτοῦ ἔτυχον· διὸ καὶ ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν βαπτισθέντας αὐτοὺς λογίζονται. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ὡς Ἕλληνας αὐτοὺς δεχόμεθα. Πῆξῃς δὲ καταλέγει ὁ κανὼν τὰ ἐπ' αὐτοῖς τελούμενα, καὶ ὅπως πρότερον κατηχοῦνται, καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς μυοῦνται θεῖον μυστήριον, εἶτα βαπτίζονται.

ΒΛΑΣ. Εἰς δύο διαιρεῖ ὁ κανὼν τοὺς αἰρετικούς, τοὺς προσερχομένους τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς μὲν φησι διὰ μύρου χρίεσθαι, ἀνχθεμακτίζοντας πρῶτον πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ὁμολογοῦντας πιστεύειν, ὡς ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία φρονεῖ· τοὺς δὲ διορίζεται ἐξ ὀρθοῦ βαπτίζεσθαι. Καὶ τοὺς μὲν, μόνῳ μύρῳ χρίεσθαι ὀφείλοντας, εἶπεν εἶναι Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Ἀπολλιναριστάς, καὶ Ναυατιανούς, τοὺς καὶ Καθαροὺς λεγομένους, ὧν τὰς αἵρέσεις παρεδηλώσαμεν ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι τῆς παρούσης δευτέρας συνόδου. Οἱ Ναυατιανοὶ δὲ ἐκλήθησαν καὶ Σαββατιανοὶ, ἀπὸ πρεσβυτέρου τινὸς Σαββατίου, κατὰ τοὺς

Ἰουδαίους σαββατίζοντας· καλοῦνται δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ Ἀριστεροί, ὡς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐδελυττόμενοι, καὶ μὴ ἀνεχόμενοι δι' αὐτῆς τὸ ὀτιοῦν ὑποδέχεσθαι. Τεσσαρεσκαιδεκατίται δὲ λέγονται, ἤγουν Τετραδίται, οἵτινες τὸ Πάσχα τελοῦσιν οὐκ ἐν Κυριακῇ, ἀλλ' ὅτε τεσσαρεσκαιδεκαταία ἢ σελήνη γένηται, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα τύχη, ὅπερ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ὁρησκείας ἐστὶν ἰδιαι-
 τατον· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ Τετραδίται λέγονται, ὅτι τὸ Πάσχα ἐορ-
 τάζοντες, οὐ καταλύουσιν, ἀλλὰ νηστεύουσιν, ὥσπερ ἡμεῖς τὰς
 τετράδας· ποιοῦσι δὲ τοῦτο κατὰ τοὺς Ἰουδαίους. Οὗτοι γὰρ
 μετὰ τὸ πασχάσαι, ἐπὶ ὅλας ἐπτὰ ἡμέρας νηστεύουσι, πικρίδας
 καὶ ἄζυμα ἐσθίοντες, κατὰ τὴν τοῦ παλαιοῦ νόμου διάταξιν.
 Τοὺς δὲ ἀναβαπτίζεσθαι ὀφείλοντας εἶπεν εἶναι, Εὐνομιανούς,
 τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστάς, τοὺς
 οὕτω κληθέντας ἀπὸ Μοντανουῦ τινος, παράκλητον ἑαυτὸν προ-
 σαγορεύοντος, καὶ διὰ δύο φαύλων γυναικῶν, τῆς τε Πρισκίλλας,
 καὶ τῆς Μαξιμίλλας, ψευδοπροφητείας ἀποφοιθάζοντος· πρὸς δὲ
 καὶ Σαβελλιανούς, τοὺς οὕτως ὀνομασθέντας ἀπὸ τινος Σαβελλίου,
 λέγοντος μετὰ καὶ (1) ἄλλων φλυαριῶν τινῶν, τὸν αὐτὸν εἶναι
 Πατέρα, τὸν αὐτὸν Υἱὸν, τὸν αὐτὸν Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς εἶναι
 ἐν μιᾷ ὑποστάσει τρεῖς ὀνομασίας· ὡς ἐν ἀνθρώπῳ σῶμα, καὶ
 ψυχὴν, καὶ πνεῦμα, ἢ ὡς ἐν ἡλίῳ τρεῖς ἐνεργείας, ἤγουν τὸ
 τῆς περιφερείας σχῆμα, τὸ φωτιστικόν, καὶ τὸ θάλπον. Λέγονται
 δὲ οἱ Μοντανισταὶ Φρύγες, ἢ ἐκ τινος αἰρεσιάρχου Φρυγῆς, ἢ
 ἀπὸ τοῦ ἐκ Φρυγίας ἀναφανῆσαι πρῶτον τὴν τοιαύτην αἴρεσιν.
 Πρὸς τούτοις καλοῦνται καὶ Πεπουζιανοὶ ἀπὸ τινος *χώρας* (2)
 Πεπούζας, τιμωμένης (3) παρ' αὐτῶν κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Οἱ δὲ
 τοιοῦτοι λύουσι τοὺς γάμους, ὡς μυσκαρούς· νηστεύουσιν ἀλλό-
 κοτον νηστείαν· τὸ Πάσχα δικαστρέφουσιν· εἰς ἓν πρόσωπον τὴν
 ἁγίαν Τριάδα συναιροῦσι, καὶ συγχέουσι· καὶ αἶμα παιδὸς κα-
 τακεντουμένου, ἀλεύρω συμφύροντες, καὶ ἄρτοποιοῦντες, προσ-
 φέρουσι· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἐὰν δέ τις ὁρθόδοξος Μοντανι-
 στῆς γένηται, ἢ Σαβελλιανὸς, καὶ βάπτισμα αἰρετικῶν δέξηται

ἢ μὴ δέξηται, ἄρα ὁ τοιοῦτος μύρω χρισθήσεται, ἢ ἀναβαπτι-
 σθήσεται, ὡς οἱ λοιποὶ Μοντανισταί; Ζῆτει περὶ τούτου τῆς ἁ-
 συνόδου κανόνα ιθ'. καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνα μζ'.
 Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ παρῆντος κανόνος, ὅτι πάντες οἱ βα-
 πτιζόμενοι εἰς μίαν κατάδυσιν, πάλιν βαπτίζονται.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ Τεσσαρεσκαιδεκατίται, εἶτουν Τετραδίται, ὁ Ἀρεια-
 νίτης, ὁ Ναυατιανὸς, ὁ Μακεδονιανὸς, ὁ Σαββατιανὸς, ὁ Ἀπολ-
 λιναριανὸς, μετὰ λιθέλλων ἀπόδεκτοι· χριόμενοι δηλαδὴ πάντα
 τὰ αἰσθητήρια.

Οὗτοι λιθέλλους διδόντες, καὶ πᾶσαν αἴρεσιν ἀναθεματίζον-
 τες, δέχονται, μόνῳ τῷ ἁγίῳ μύρω χριόμενοι, ὀφθαλμοὺς, ῥίνας,
 ὄτα, στόμα, καὶ μέτωπον· καὶ ἐν τῷ σφραγίζειν αὐτοὺς, λέγο-
 μεν· Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου.

Κανὼν Η'.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ καταδύσει μιᾷ βαπτιζόμενοι Εὐνομιανοὶ, Σαβελ-
 λιανοὶ, καὶ Φρύγες, ὡς Ἕλληνας δεχέσθωσαν.

Οὗτοι καὶ βαπτίζονται, καὶ χρίονται, ὅτι ὡς Ἕλληνας παρα-
 δέχονται· καὶ καιρὸν ἰκανὸν πρὸ τοῦ βαπτίσματος κατηχοῦν-
 ται, καὶ τῶν θείων γραφῶν ἀκροῶνται.

(1) X. Tr. — μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ φλυαριῶν E. Bauer. — (2) X. Tr. E. — ἀπὸ τινος Πεπούζας Bauer. — (3) X. Tr. E. — καλουμένης Bauer.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΛΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

Η Αγία και οίκουμενική τρίτη σύνοδος γέγονεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἀθροισθέντων ἐν Ἐφέσῳ διακοσίων Πατέρων, κατὰ Νεστορίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (1), ὃς φιλὸν ἄνθρωπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐδογματίζε (2). Διὸ οὐδὲ Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον ἠνείχετο λέγειν, ἀλλὰ Χριστοτόκον· ὃς καὶ καθηρέθη, καὶ ἀνεθεματίσθη (3) παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων.

Κανὼν Α'.

Ἐπειδὴ (4) ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ μείναντας κατὰ χώραν, ἢ πόλιν (5), διὰ τινὰ αἰτίαν, ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, μὴ ἀγνοῆσαι τὰ ἐν αὐτῇ (6) τετυπωμένα, γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιότητι καὶ ἀγάπῃ, ὅτι περ, εἴ τις μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας, ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οίκουμενικῆς συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείη, ἢ τὰ Κελεστίου ἐφρόνησεν, ἢ φρονήσῃ, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων (7) διαπράττεσθαί τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκβεβλημένος, καὶ ἀνενέργητος

ὑπάρχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις, καὶ τοῖς περίεξ μητροπολίταις, τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν, ὑποκείσεται εἰς τὸ πάντη καὶ τοῦ βαθμοῦ (1) τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

ΖΩΝΑΡ. Τῶν ἱερῶν Πατέρων συναθροισθέντων ἐν Ἐφέσῳ, καὶ συζητήσεως περὶ τῶν παρὰ τοῦ Νεστορίου εἰσαγομένων κακοδόξων γεγонуίας δογμάτων, προϊσταμένου τῶν ὀρθοδόξων Πατέρων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, πάπα Ἀλεξανδρείας, ἐπέχοντος δὲ καὶ τὸν τόπον Κελεστίου, τοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συναιρομένου δὲ τῷ ἁγίῳ Κυρίλλῳ καὶ Μέννονος, ἐπισκόπου Ἐφέσου, κατεδικάσθη ὁ Νεστόριος, πατριάρχης ὢν τῆς Νέας Ῥώμης ταύτης καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ ψήφῳ τῶν ἱερῶν Πατέρων καθήρητο. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ἀντιοχείας πατριάρχης Ἰωάννης, ἐπιστάς σὺν πλείοσιν ἐπισκόποις, ὧν προεξήρχεν ὁ Κύρου πόλεως Θεοδώρητος, καὶ Ἰβας Ἐδέσσης, λυπηθέντες ὅτι οὐχὶ καὶ τὴν αὐτῶν ἔλευσιν οἱ τῆς συνόδου ἀνέμειναν, τῇ καθαιρέσει τε τοῦ Νεστορίου ἐμέμψαντο, καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον, τὸν τε Ἐφέσου Μέννονα, ὑπὸ καθαιρέσιν ἐποίησαντο. Ὁ μὲν τοι Θεοδώρητος καὶ κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων, ἃ ὁ μέγας ἐξέθετο Κύριλλος εἰς ἔλεγχον τῆς κακοδοξίας τοῦ Νεστορίου, στηριγμὸν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, δώδεκα κεφάλαια ἕτερα ἐκδέδωκεν, εἰς ἀνατροπὴν καὶ ἀνασκευὴν ἐκείνων. Καὶ ὁ Ἰβας ὁμοίως ἐπιστολὴν ἐποίησεν· καὶ μέσον αὐτῶν διαφορὰ μεγάλη γέγονεν, ὡς καὶ καθαιρέσει παρὰ τῶν τῆς συνόδου τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκείνους ὑποβλήθη, οἷα τοῖς Νεστορίου κτοιχίσαντας. Διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ ὁ παρὼν κανὼν ἐξέτεθη, διδάσκων τοὺς μὴ τῇ συνόδῳ παρουσιάσαντας τῶν ἐπαρχιῶν ἐπισκόπους, τὴν τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῶν ἄλλων συνοδικὴν καταδικήν, καὶ ὡς οὐ χρὴ ἀρχιερατικοῖς προνομίοις χρωμένους διαπράττεσθαί τι κατ' ἐπισκόπων, ἢ λαϊκῶν, οὔτε τοὺς τῷ Νεστορίῳ φρονήσαντας, οὔτε μὴν τοὺς φρονήσοντας.

(1) Οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. αἱ λέξεις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. — (2) Χ. Τρ. — ὃς φιλὸν ἄνθρωπον ἰδογματίζε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Βουερ. Ἐ. — (3) οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Τρ. τὸ, καὶ ἀνεθεματίσθη. — (4) Ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν Ἐ. Βρ. Βουερ. — (5) Π. Βρ. Σ. Ῥ. — οὐχ εἴρηται αἱ λέξεις, καὶ μείναντας κατὰ χώραν ἢ πόλιν, ἐν Χ. Τρ. Βουερ. Ἐ. Κ. — (6) Βουερ. Χ. Τρ. Ἐ. — τὰ κατὰ αὐτῶν Π. Βρ. Σ. Ῥ. Κ. — (7) ἀρχόντων καὶ ἐπισκόπων Μάγισ. ἐν περισελ.

(1) καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνα. ἐν περισελ.

ΒΛΑΣ. Τοῦ Νεστορίου καθαιρεθέντος, ἐπέστη ἐν Ἐφέσῳ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωάννης, μετὰ Θεοδώρητου, ἐπισκόπου πόλεως Κύρου, καὶ Ἰβᾶ Ἐδέσσης, καὶ ἐτέρων καὶ ὡς γενομένης τῆς καθαιρέσεως κατὰ ἀπουσίαν αὐτῶν, ἐμέμψαντο (1) τὰ γεγονότα, καὶ τὸν τῆς συνόδου προϊστάμενον ἅγιον Κύριλλον, πάπαν Ἀλεξανδρείας, ἐπέχοντα καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου, τοῦ πάπα Ῥώμης, ἀλλὰ μὴν καὶ Μέμνονα, ἐπίσκοπον Ἐφέσου, παραλόγως (2) καθεῖλον. Ὁ μέντοι Θεοδώρητος, καὶ κατὰ τῶν ιβ'. κεφαλαίων ἃ ὁ μέγας ἐξέθετο Κύριλλος εἰς ἔλεγχον τῆς κακοδοξίας Νεστορίου, δώδεκα κεφάλαια ἕτερα συνεγράψατο, εἰς ἀνατροπὴν καὶ ἀνασκευὴν ἐκείνων καὶ ὁ Ἰβᾶς ὁμοίως ἐπιστολὴν ἐποίησατο, ἃ τινὰ ἢ δ'. σύνοδος, ὡς ἀσεβῆ ἀπεκήρυξε. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τῆς γ'. συνόδου Πατέρες, τὸ παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου καὶ τῶν λοιπῶν γεγονὸς κατὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, μαθόντες, τούτους μὲν, ὡς ἀναιτίως καθαιρεθέντας, ἀπεκατέστησαν· τὸν Ἰωάννην δὲ, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τριάκοντα ἐπισκόπους, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀλλοτρίους ἐποίησαν, ὡς τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ τὰ τοῦ Κελεστίου ἀσεβῆ δόγματα κατασπασαμένους. Διορίζεται οὖν ὁ κανὼν, ὡς, ἐπεὶ ἐχρῆν τινὰς τῶν ἐπισκόπων, εὐλόγως ἀπολειφθέντας, οὐκ ἀγνοεῖν τὰ πεπραγμένα, ὀφείλουσι πάντες εἰδέναι, ὅτι, εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ προστεθῆ, ἢ προστεθείη τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, δηλονότι τῷ μέρει τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Κελεστίου, οὗτος καθηρημένος ἔσται, καὶ οὐδὲν τι ὅπουδήποτε ἱερατικὸν ἐνεργήσῃ· ἀλλὰ πάντες οἱ περίξ μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι ἀπόβλητον τοῦτον ἔξουσιν, ὡς ἤδη τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ ἀπαλλοτριωθέντα. Καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτά φησι· σὺ δὲ εὐρίσκων ἐν τισιν ἀντιγράφοις σφάλμα γραφικὸν τὸ περὶ τοῦ Κελεστίου, (ἀντὶ γὰρ Κελεστίου, Κελεστίνου μέμνηται), μὴ προσχῆς τοῖς οὕτω γεγραμμένοις· ὁ γὰρ Κελεστῖνος πάπας ἦν Ῥώμης, ὀρθόδοξος, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ὁ δὲ Κελεστῖος, ὁμόφρων τοῦ Νεστορίου, ἦτοι αἰρετικὸς.

(1) X. Γρ. — ἐμέμψαντο . . . καὶ καθεῖλαν Βευερ. B. — (2) παρανόμως X. Γρ.

ΑΡΙΣΤΙ. Ἐὰν ἀπολειφθῆς τῆς συνόδου μητροπολίτης τῶν Κελεστίνου ἀντέχεται, ἢ ἀνθέξεται, ἀπόβλητος.

Κανὼν Β'.

Εἰ δὲ τινες ἐπαρχιώται ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προσετέθησαν, ἢ προστεθῆναι πειραθεῖεν, ἢ καὶ ὑπογράψαντες τῇ(1) Νεστορίου καθαιρέσει, ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον· τούτους πάντη κατὰ τὸ δόξαν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτειν(2).

ΩΝΑΡ. Τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου, καὶ Θεοδώρητου, καὶ Ἰβᾶ, ὡς εἴρηται, ἐναντιωθέντων τοῖς δόξασιν τῷ ἄθροισμῷ τῶν Πατέρων, τινὲς καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων συνυπήχθησαν ἐκείνοις, οἱ μὲν, ἀπολειφθέντες τῆς συνόδου, οἱ δὲ, συμπαρουσιάσαντες, καὶ τὴν τῆς καθαιρέσεως τοῦ Νεστορίου ψῆφον ταῖς οικείαις ὑπογραφαῖς βεβαιώσαντες. Περὶ τῶν τοιούτων οὖν ὁ παρὼν διαλαμβάνει κανὼν, ἐκπτώτους εἶναι τῆς ἱερωσύνης ἐκείνους διαταττόμενος· τοῦτο περὶ τῶν ἐπισκόπων *κυρίως* (3) νοητέον. Τὸ δὲ, καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντες, περὶ κληρικῶν ἐκληπτέον· οὗτοι γὰρ ὑπὸ βαθμοῦς εἰσιν· οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς μείζονός εἰσι βαθμοῦ, ἦτοι ἀξίας, οἱ δὲ διάκονοι ἥττονος, καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ.

ΒΛΑΣ. Τὰ τοῦ παρόντος β'. κανόνος ἠρμηνεύθησαν ἐν τῷ ἁ κανόνι, ὡς τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα διαλαμβάνοντος. Προστίθησι δὲ οὗτος καθηρημένους εἶναι καὶ τοὺς ὑπογράψαντας μὲν ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ Νεστορίου, ὑστεραν δὲ προστεθέντας τῷ μέρει τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας (4). Ὅτι δὲ ὁ κανὼν ἐν τῷ τέλει μέμνηται ἀλλοτριώσεως ἱερωσύνης, καὶ ἐκπτώσεως βαθμοῦ, εἰπέ, ἐκλαμβάνεσθαι τὴν μὲν ἀλλοτριώσιν τῆς ἱερωσύνης εἰς τοὺς ἐπισκό-

(1) τῇ τοῦ, Βευερ. Bp. — (2) Βευερ. Bp. — ἐκπίπτοντας X. Γρ. Π. Σ. P. —

(3) X. Γρ. — οὐχ εἴρηται τὸ, κυρίως, παρὰ Βευερ. καὶ K. — (4) τὸ, Ἀντιοχείας, οὐχ εἴρηται ἐν X. Γρ.

πους (1), τὴν δὲ ἔκπτωσιν τοῦ βαθμοῦ εἰς τοὺς κληρικούς (2), εἰς οὓς κυρίως οἱ βαθμοὶ ἐξελήφθησαν· ὥστε καὶ τοὺς προστεθέντας κληρικούς τῷ μέρει τῶν ἀποστησάντων ὡπωςδῆποτε, καθηρημένους εἶναι. Ἔως δὲ, ὁ ἀ. κανὼν περὶ ἐπισκόπων λέγων ἐν τῷ τέλει, φησὶ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν βαθμόν.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ ὅστις Νεστορίῳ σύμφρων καὶ ὁμόφρων ἐπίσκοπος, ἀποκήρυκτος.

Κ α ν ὶ ν Γ'.

Εἰ δέ τινες (3) τῶν ἐν ἐκάστη πόλει, ἢ χώρᾳ, κληρικῶν, ὑπὸ Νεστορίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων, τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν. Κοινῶς δὲ τοὺς τῆ ὀρθοδόξῳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικούς, κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν, ἢ ἀφισταμένοις ἐπισκόποις, μηδὲν ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

ΖΩΝΑΡ. Πατριάρχης ὢν, ὡς εἴρηται, Κωνσταντινουπόλεως ὁ Νεστόριος, ἀφόρισέ τινες κληρικούς μὴ συμφρονοῦντας αὐτῷ· καὶ ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν οἱ ὁμοδοξοῦντες ἐκείνῳ ἐπίσκοποι τὸ αὐτὸ πεποιήκασι. Τοὺς οὖν τῆς ἱερωσύνης κωλυθέντας, ὡς μὴ συντιθεμένους τῆ τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ κακοδοξίᾳ, ἢ ἁγία σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ἀποκατέστησεν εἰς τοὺς οἰκείου βαθμοῦ· καὶ διωρίσατο, τοὺς ὀρθοδόξους κληρικούς τοῖς ὁμογνωμονοῦσι τῷ Νεστορίῳ ἐπισκόποις μὴ ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον, μήτε ὡς κληρικούς, μήτε ὡς ἱερωμένους ἀπλῶς, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐπισκόποις ὑποκειμένους, ἢ καὶ κανονικὰ τελεῖν αὐτοῖς ὀφείλοντας.

ΒΛΑΣ. Τῶν εἰκότων ἦν τινες κληρικούς ὀρθοδόξους μὴ φρονήσαντες τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ τὰ τῶν συμφρονησάντων αὐτῷ ἐπισκόπων, καὶ διὰ τοῦτο ἀφορισθῆναι. Ἀποκαθίστησιν οὖν ὁ κανὼν

τούτους εἰς τοὺς οἰκείου βαθμοῦ, προσεπάγων μὴ μόνους αὐτοὺς ἔχειν τὰς οἰκείας ἐπιτιμίας, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς κληρικούς τῶν τοιούτων ἐπισκόπων μηδὲν ὑποκεῖσθαι αὐτοῖς ὡς ἀποστατήσασιν.

ΑΡΙΣ. Ὃς ὑπὸ Νεστορίου τῆς ἱερωσύνης κεκάλυται, ἱερώτατος· ὁ δὲ δεκτέος ἐκείνῳ ἀνίσρος.

Κ α ν ὶ ν Δ'.

Εἰ δέ τινες ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἴδιαν, ἢ δημοσίᾳ, τὰ Νεστορίου, ἢ τὰ Κελεστίου (1) φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθηρημένους, ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ πάλιν περὶ κληρικῶν ὁ κανὼν οὗτος διαλαμβάνει, τοῖς αἰρετικοῖς συμφρονησάντων (2)· καὶ εἴτε ἰδίᾳ, φησὶ, καὶ καθ' ἑαυτοὺς, τὰς ἀθέτους δόξας φρονῶσιν, εἴτε δημοσίᾳ πάντας διδάσκουσι, καὶ κηρύττουσι, καθηρημένους εἶναι τοὺς τοιούτους ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται, ἀντὶ τοῦ, δίκαιον ἐκρίθη, καὶ ἔδοξε. Καὶ ὁ Κελεστήσιος δὲ ὁμόφρων τῷ Νεστορίῳ ἦν.

ΒΛΑΣ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ὅμοιος τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἐστὶ φησὶ γὰρ καθηρημένους εἶναι τοὺς κληρικούς, τοὺς φρονήσαντας τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ τοῦ Κελεστίου, εἴτε διδάσκουσιν αὐτὰ, εἴτε καὶ μὴ· τὸ δὲ, δεδικαίωται, ἐξελήφθη ἀντὶ τοῦ, δίκαιον ἔδοξε.

ΑΡΙΣΤ. Ἐτίνας τῶν κληρικῶν Κελεστήσιος, ἢ Νεστορίῳ συμφρονήσαιεν, καθαιρετέοι.

Κ α ν ὶ ν Ε'.

Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ (3) τῆς ἁγίας συνόδου, ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων (4), καὶ τούτοις ἀκαγονίστως, κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ,

(1) εἰς τὸν ἐπίσκοπον Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Ἐ. — τὸ, εἰς τοὺς κληρικούς οὐκ ἔρηται παρὰ Βενερ. — (3) καὶ τῶν ἐν ἐκάστη Πρ. Σ. Ἐ.

(1) Χ. Τρ. — τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ τὰ τοῦ Κελεστίου Π. Βενερ. — (2) συμφρονοῦντων Χ. Τρ. — (3) ἐπὶ, Μάγισ, ἐν περιελ. — (4) ἢ ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου Χ. Τρ.

ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν, κοινωνίαν, ἢ βαθμόν, ἀνωφελήτους εἶναι, καὶ μένειν (1) οὐδὲν ἤττον καθηρημένους ἐδικαιώσαμεν (2).

ΖΩΝΑΡ. Κληρικοί τινες ἐπὶ τισιν αἰτίαις ἀλόντες, καθαιρέσει καὶ ἐκιντώσει τῶν οἰκείων βαθμῶν ὑπαγούσαις αὐτοῦς, καθήρεθησαν, ἢ ἀφωρίσθησαν· ὁ δὲ Νεστόριος, οἷα πατριάρχης, ἀκανονίστως ἐδέξατο τοὺς τοιούτους ἀδιαφόρως, ἀντὶ τοῦ, χωρὶς διαστολῆς, μὴ διαστείλας μέσον κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου, ἀποδοῦς αὐτοῖς κοινωνίαν, ἢ βαθμόν. Τοὺς γοῦν τοιούτους, ἀνωφελήτους εἶναι οἱ Πατέρες ἐθέσπισαν, μηδὲν δηλονότι ὠφελουμένους ἐκ τῆς ἀκανονίστου πράξεως, καὶ μένειν οὐδὲν ἤττον καθηρημένους ἐδικαίωσαν, ἀντὶ τοῦ, δίκαιον ἐψηφίσαντο, ἢ ἐδικαίωσαν, ἀντὶ τοῦ ἐκόλασαν, ὥστε εἶναι καθηρημένους. Λαμβάνεται γὰρ τὸ δικαίωσαι καὶ ἐπὶ τοῦ κολάσαι· ὅθεν λέγομεν, τὰ ἐκεῖθεν δικαιωτήρια.

ΒΛΑΣ. Ἐμαθες, ὅτι μητροπολίται, καὶ ἐπίσκοποι δύνανται κρίνειν τοὺς κληρικούς αὐτῶν, καὶ ἀφορισμῶ, ἢ καὶ καθαιρέσει ἔστιν ὅτε καθυποβάλλειν. Ἐπεὶ οὖν ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, τοιούτους τινὰς ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο, ἢ καὶ εἰς τοὺς προτέρους βαθμοὺς ἀπεκατέστησαν, ἵνα (3) τοῦτους τοιουτοτρόπως ἐλκύσωσι πρὸς ἑαυτοῦς, φησὶν ὁ κανὼν, μηδὲν ἐκ τούτου τοὺς κληρικούς ὠφελῆσθαι, ἀλλὰ μένειν καθηρημένους, ἢ καὶ ἀφωρισμένους· τὸ δὲ, ἐδικαίωσαν ἐνταῦθα ἐξελήφθη, ἀντὶ τοῦ δίκαιον εἶναι ἔδοξεν.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ κατακριθεὶς ἐξ ἐπισκόπου, καὶ ὑπὸ Νεστορίου δεχθεὶς, ἀνωφελήτος.

Τινὲς τῶν συναθροισθέντων ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ μητροπολίται ἀπέστησαν ἑαυτοῦς, καὶ τὰ τοῦ Νεστορίου, τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἀνθρωπολάτρου καὶ δυσσε-

(1) X. Tr. Βευερ. — ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι Π. Πρ. — (2) Π. Βρ. — ἐδικαίωσαν X. Tr. Βευερ. ἢ. Κ. — (3) ἵνα καὶ τούτους X. Tr.

βοῦς, καὶ Ἰουδαιόφρονος, καὶ τοῦ Κελεστίου, τοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου, ἐφρόνησαν δόγματα· τινὲς δὲ καὶ ἀπελειφθήσαν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν καταψηφίσασθαι τῶν ἀνιέρων τούτων καὶ δυσσεβῶν ἐπισκόπων· ἀλλὰ μᾶλλον ἀντείχοντο τούτων, καὶ περισίχοντο. Διὰ τοῦτο οὖν ὤρισεν ἡ ἅγια σύνοδος, τοὺς ἀντεχομένους Νεστορίου, καὶ Κελεστίου, καὶ τὰ ἐκείνων φρονοῦντας, ἀποκηρύκτους εἶναι, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτεσθαι. Τοὺς δὲ ὑπὸ Νεστορίου, ἢ Κελεστίου, τῆς ἱερωσύνης κωλυθέντας, διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, τὴν ἴδιον πάλιν ἀπολαβεῖν βαθμόν· ὥσπερ πάλιν τοὺς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων καθαιρεθέντας, καὶ παρ' αὐτῶν προσδεχθέντας, καὶ δικαιοθέντας, ἀνιέρους εἶναι, καὶ αὐθις καθηρημένους.

Κ α ν ὶ ν Γ'.

Ὁμοίως δὲ καὶ (1) εἴ τινες βουλευθεῖεν, τὰ περὶ ἐκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἅγίᾳ συνόδῳ, τῇ ἐν Ἐφέσῳ, οἰωδῆποτε τρόπῳ παρασαλεύειν, ἡ ἅγια σύνοδος ὤρισεν, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ κληρικοί, τοῦ οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν (2).

ΖΩΝΑΡ. Οἱ μὲν ἀνωτέρω (3) κανόνες, ἰδικῶς περὶ τῶν ὁμοφρονησάντων τοῖς ἀποστατήσασι καὶ ἐναντιωθεῖσι τῇ συνόδῳ, καὶ τὰ Νεστορίου πρεσβεύουσι, διετάξαντο. Οὗτος δὲ ὁ παρῶν, κοινῶς πάντας τοὺς ἀνατρέπειν τι τῶν δοξάντων τῇ ἅγίᾳ συνόδῳ ἐπιχειροῦντας καταδικάζει. Καὶ τοὺς μὲν ἱερωμένους ποιεῖται ὑπὸ καθαίρειν, τοῖς δὲ λαϊκοῖς ἀκοινωνησίαν ἐπάγει. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ ἐπράχθησαν· ἐπεὶ δὲ κατ' ἀλλήλων οἱ ἀρχιερεῖς ἐγένοντο (4), καὶ σχίσμα ἦν παρ' αὐτοῖς, ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων μετεκαλέσατο, καὶ συνεβίβασε, καὶ εἰρήνευσε· καὶ ὁ Θεοδώρητος τὰ παρ' αὐτοῦ γραφέντα κεφάλαια δι' ἔριν κατέθετο συγγράψασθαι, καὶ ἀπεθάλετο ταῦτα, καὶ τοῖς ψηφισθεῖσι παρὰ τῆς συνόδου συνέθετο, καὶ τῇ τοῦ Νεστορίου καθαιρέσει κἀκείνος, καὶ οἱ λοιποὶ συνευδόκησαν. Συμ-

(1) Π. Βρ. Βευερ. Σ. Ῥ. — ὁ καὶ, τὸν αἰφροντα ἐν X. Tr. — (2) τυγχάνειν X. Tr. καὶ Ἰουστ. — (3) X. Tr. — ἀνωτέρω Βευερ. Κ. — (4) γεγονάσι X. Tr.

Εόλου δὲ δυσσεβοῦς ἐκτεθέντος παρὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ προκομιθέντος τῇ συνόδῳ(1), καὶ ἀναγνωσθέντος ἐκείνου τε καὶ τοῦ παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ, ἐξεφωνήθη ὁ κανὼν οὗτος.

ΒΛΑΣ. Σαφὴς ἐστὶν ὁ κανὼν· διορίζεται γὰρ τοὺς παρασαλεύοντας τὰ ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένα, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀκοινωνήτους εἶναι. Ὁ δὲ ζ'. κανὼν ἀναθεματίζεσθαι λέγει τοὺς λαϊκοὺς, τοὺς ἐναντία φρονοῦντας τῷ δόγματι· καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι. Ἔστι γὰρ μεγάλη διαφορὰ τοῦ ἐναντιοῦσθαι, καὶ τοῦ ἀμφιβάλλειν τινὰ περὶ τινος πράγματος· καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν ἀμφιβάλλων περὶ τῶν ἤδη καλῶς προκυρωθέντων, ἀφορισθήσεται· ὁ δὲ ἐναντιούμενος τούτοις, ὡς ἐναντιόφρων, ἀναθεματισθήσεται.

ΛΡΙΣΤ. Ἀκοινωνήτος ὁ λαϊκός, ὁ ἀντοφθαλμῶν τῇ συνόδῳ· ὁ κληρικὸς ἔτι καὶ ἀποκλήρυκτος.

Ὅ τὰ παρὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου πραχθέντα ἀνακρίνων, ἢ ὅλως παρασαλεύων, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν, ἢ κληρικὸς, τοῦ οἴκειου βαθμοῦ παντελῶς ἐκπιπτέτω· εἰ δὲ λαϊκός, ἔστω ἀκοινωνήτος.

Κ α ν ὼ ν Ζ'.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ἐτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν (2), ἢ γοῦν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι(3). Τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἐτέραν, ἢ γοῦν προκομίζειν, ἢ προφέρειν τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἵρέσεως οἰασθησοῦν· τούτους, εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοί, ἄλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικούς τοῦ κλή-

(1) Χ. Τρ. Κ. — οὐχ εὔρηται αἱ λέξεις καὶ προκομισθέντος τῆς συνόδου παρὰ Βασιλ. — (2) Χ. Τρ. Πευερ. Σ. Ῥ. Ἰ. Κ. — προφέρειν Π. — (3) Ἐνταῦθα λέγει ὁ Ζ'. Καν. ἐν Σ. Ῥ., τὰ δὲ λοιπὰ ἀποστέλλουσι τὸν Π. Καν.

ρου· εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖέν τινες, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε κληρικοὶ, εἴτε λαϊκοὶ (1), ἢ φρονοῦντες, ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθείσῃ ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τὰ μιστὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου ὀόγματα, ἃ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἀγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου· ὥστε δηλονότι, τὸν μὲν ἐπίσκοπον, ἀπαλλοτριουῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθηρημένον· τὸν δὲ κληρικόν, ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ κλήρου· εἰ δὲ λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματίζεσθω, καθὰ προεῖρηται (2).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ δυσσεβῆς Νεστόριος οὐ μόνον τὰ ἄθεα αὐτοῦ ἐδίδασκε ὀόγματα, καὶ ἀναφανδὸν ἐκήρυττεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον θρασυνθεὶς, καὶ σύμβολον ἐξέθετο, περιέχον τρανώς ὅσα περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ κακῶς ἐφρόνει, καὶ ἐβλασφήμει. Τοῦτο τὸ σύμβολον, τῇ συνόδῳ προκομισθὲν παρὰ Χαρισίου τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἀναγνωσθὲν, κατεγνώσθη ὡς ἀσεβείας μεστόν. Καὶ ὤρισαν οἱ θεῖοι Πατέρες, τὸ ἐν τῇ ἀσυνόδῳ συντεθὲν σύμβολον κρατεῖν, καὶ ὅσα ἐν ἐκείνῃ ἐδογματίσθησαν· ἑτέραν δὲ πίστιν μὴτε συντίθεσθαι παρὰ τινῶν, μὴτε συγγράφεισθαι· εἰ δὲ τινες τολμήσαιεν, ἐξ Ἑλλήνων, ἢ Ἰουδαίων, ἢ ἐξ αἰρετικῶν προσερχομένοις τισὶ τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, προσφέρειν ἑτέραν πίστιν, διδάσκειν δηλαδὴ, καὶ κατηχεῖν αὐτοὺς διεστραμμένα, καὶ ἀλλότρια τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίας, τοὺς τοιοῦτους, φησὶν, ἐπισκόπους ὄντας, ἢ κληρικούς, ἐκπίπτειν τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου, καθαιρουμένους δηλονότι· λαϊκοὺς δὲ τυγχάνοντας, ἀναθεματίζεσθαι. Ὅμοίως δὲ καὶ τοὺς τὰ Νεστορίου φρονοῦντας, καὶ δεχομένους, ἢ καὶ διδάσκοντας τὰ ἐν τῷ παρ' ἐκείνου συντεθέντι συμβόλῳ βλασφημηθέντα, λέγωντος μὴ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ σάρκα ἐκ

(1) Π. Κ. Γρ. Ε. Κ. — οὐ κεῖται τὸ, εἴτε λαϊκοὶ παρὰ Βενερ. — (2) Σ. Ρ. — καθὼς Βενερ. — ὁ Ζ. καὶ Η. Κανὼν οὐ κεῖνται παρὰ Βρ.

τῆς ἁγίας Παρθένου ἀνειληφέναι, ἀλλὰ ψιλὸν μὲν ἄνθρωπον εἶναι τὸν Χριστὸν, κατὰ σχέσιν δὲ αὐτῷ ἐνωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον, εἰς δύο Υἱοὺς καὶ δύο ὑποστάσεις διαιροῦντος τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν, καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον οὐ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον καλοῦντος, τοῖς αὐτοῖς *ἐπιτιμίοις* (1) ὑποκεῖσθαι ἡ ἱερά σύνοδος ἐψηφίσατο, καὶ ἐπίσκοποι εἶεν, καὶ κληρικοί, καὶ λαϊκοί ὥστε τοὺς μὲν ἱερωμένους καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀναθεματίζεσθαι.

ΒΛΑΣ. Τοῦ γεγονότος ἰδικτοῦ χάριν τῶν δογματισθέντων παρὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας συνόδου, ἀναγνωσθέντος ἐπὶ κοινοῦ, ὡσαύτως καὶ τοῦ ἁγίου σύμβολου, τοῦ ἐκτεθέντος ἐν τῇ α. συνόδῳ, ἐξεφωνήθη ὁ κανὼν οὗτος, καὶ ὤρισθη ἕτεραν πίστιν μὴ συντιθέναι τινά· εἰ δέ τινες τολμήσουσι τοῖς ἐξ Ἑλλήνων, ἢ Ἰουδαίων, ἢ ἐξ ἑτέρων αἰρετικῶν προσερχομένοις τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, προσφέρειν ἕτεραν πίστιν, ἐπίσκοποι μὲν ὄντες καὶ κληρικοί, καθαιρεῖσθωσαν· λαϊκοὶ δὲ, ἀναθεματίζέσθωσαν. Τὸ αὐτὸ γίνεσθαι καὶ εἰς τοὺς δεχομένους τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ διδάσκοντας ταῦτα. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρεσβύτερός τις, λεγόμενος Χαρίσιος, τὰ μυστὰ τοῦ Νεστορίου δόγματα οἰκειούμενος, προέκομισεν ἐκθεσὶν τινα τῶν συγγραφεύτων παρὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ κατεγνώσθη αὕτη ὡς ἀσεβῆς, διορίζεται ὁ κανὼν, ταῖς αὐταῖς καταδικαῖς ὑποκεῖσθαι καὶ τοὺς φρονοῦντας, ἢ διδάσκοντας τὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐκθέσει περιεχόμενα.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ πίστιν ἕτεραν τῆς ἐν Νικαίᾳ προσάγων ἐπίσκοπος ἠλλοτριῶται· λαϊκὸς δὲ, καὶ ἐξωστράκισται.

Ὁ παρὰ τὴν πίστιν, τὴν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, συντεθεῖσαν, ἕτερον σύμβολον δυσσεβῆς προσκομίζων, εἰς καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν τῶν ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ οἰαζδηποτοῦν αἰρέσεως ἐπιστρεφόντων εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, εἰ μὲν λαϊκὸς ἐστίν, ἀναθεματίζέσθω· εἰ δὲ ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς, τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοῦ κλήρου ἠλλοτριούσθω.

(1) X. Τρ. — οὐχ εὔρηται παρὰ Βενερ. καὶ Κ.

Κανὼν Η'.

Πράγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (1) καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον, προσήγγειλεν ὁ Θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγῖνος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Θεοφιλέστατοι (2) ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας, Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν, ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα (3) εἰ μὴδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιῆσθαι χειροτονίας, καθὰ διὰ τῶν λιβέλλων καὶ τῶν οἰκείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐλαβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσδοτον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ποιησάμενοι, ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον, προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων (4) Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων, καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐπαρχιῶν (5) παραφυλαχθήσεται· ὥστε μηδένα τῶν Θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἢ γοῦν (6) τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν· ἀλλ' εἰ καί τις κατέλαβε, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν πεποίηται, βιασάμενος, ταύτην ἀποδιδόναι· ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς παρεisdύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ (7) αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. Ἔδοξε τοίνυν

(1) Π. Χ. Γρ. κ. Ἐ. — Πατέρων Βευερ. — (2) Π. Κ. Ἐ. — εὐλαβεστάτοι Χ. Γρ. Βευερ. — (3) τὸ, καὶ μάλιστα, οὐχ εὔρηται παρὰ Κ. Ἐ. Χ. Γρ. — εἰ δὲ μὴ ἔθος Χ. Γρ. — εἰ μὴδὲ ἔθος Ἐ. Κ. — (4) τῶν ἁγίων Βευερ. — (5) Ἐ. Κ. Χ. Γρ. Βευερ. — ἐκκλησιῶν Π. — (6) Χ. Γρ. — ἡγοῦν Βευερ. Π. — (7) τῷ οἰκείῳ Χ. Γρ.

τῆ ἁγία καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, σώζεσθαι ἐκάστη ἐπαρχία καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῆ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἐκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλῆς ἐκλαβεῖν. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῆ ἁγία πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ἀρχιερεὺς ὑφ' ἑαυτὸν εἶλκε τὰς τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων χειροτονίας, ὡς τάχα τῆς Κύπρου τὸ παλαιὸν τελούσης ὑπὸ τὸν δουκὰ Ἀντιοχείας· παρὰ γὰρ τοῦ δουκὸς Ἀντιοχείας ἐστέλλετο ἐκεῖ στρατηγός. Διὰ τοῦτο προσήλθον τινες τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων τῇ συνόδῳ ταύτῃ, λέγοντες τοῦτ' αὐτὸ, καὶ δι' ἐγγράφων ἀναφέροντες, ὅτι οὐκ ἐξ ἔθους παλαιοῦ δίκαιον ἔσχεν ὁ Ἀντιοχείας χειροτονεῖν τοὺς ἐπισκόπους Κυπρίων. Ἐψηφίσατο οὖν ἡ σύνοδος τὴν πρόσδοτον, ἥτοι τὴν προσέλευσιν, δεξαμένη τῶν ἐπισκόπων, τὸ ἀνεπηρέαστον, καὶ ἀβίαστον ἔχειν τοὺς τῶν Κυπρίων ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Ὁ γὰρ τριακοστὸς πέμπτος κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ὁ τρίτος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, μὴ τολμᾶν τοὺς ἐπισκόπους κελεύουσι ποιεῖσθαι χειροτονίας εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐπαρχίας· εἰ δὲ μὴ, ἄκυρα μὲν τὰ παρ' ἐκείνων πραχθέντα εἶναι, αὐτοὺς δὲ καθαιρεῖσθαι. Καὶ ὁ ἕκτος δὲ κανὼν, καὶ ὁ ἕβδομος τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου, τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κἄν (1) τοῖς ἀρχιερεῦσι κρατεῖν διατάττονται. Οἷς δὲ κανόσιν ἐπόμενοι καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης σεπτοὶ Πατέρες ὠρισαν καὶ τοὺς Κυπρίων ἐπισκόπους δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐπισκόπων ποιεῖν· τοῦτο δὲ γίνεσθαι καὶ ἀπανταχοῦ, καὶ μὴ τινα τῶν ἐπισκόπων σφετερίζεσθαι ἐπαρχίαν, μὴ οὔσαν ἄνωθεν, ἤγουν ἐκπαλαὶ καὶ ἀρχῆθεν, ὑπ' αὐτὸν, καὶ ὑπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τις, φασὶν, φησὶν αὐτὸν ἐπαρ-

(1) ὁ κἄν, οὐχ εἴρηται ἐν Χ. Γρ.

χίαν μὴ ἀνήκουσαν αὐτῷ, ἀποδότω ταύτην τοῖς βιασθεῖσι καὶ ἀφαιρεθεῖσιν αὐτήν· ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ κανόνες, καὶ ἀφορμὴν ἔχοντες τὴν ἱερουργίαν, καὶ ταύτην, οἷόν τι προκάλυμμα, προβαλλόμενοι, κοσμικῆς ἐξουσίας κενοδοξίαν παρεισερχομένην εἰς ἑαυτοὺς ἔχωσιν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ δουλούμενοι τοῖς μὴ ἔχουσι δίκαιον, ἀφαιρεθῶμεν τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ὁ Κύριος ἡμῖν ἔδωκεν ῥήσατο, τὸ οἰκεῖον κενώσας αἷμα ὑπερ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐλευθερίας. Διὸ ἐκάστη ἐπαρχία τὰ οἰκεῖα δίκαια κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος φυλάττεσθαι ἡ ἁγία σύνοδος ἐψηφίσατο, καὶ τοῖς μητροπολίταις ἄδειαν ἔδωκε τὰ ἐψηφισμένα ἐκλαβεῖσθαι· κἄν τύπος, φησὶν, ἤγουν ἐγγραφόν τι προκομισθῆ, τυποῦν καὶ ὀρίζον ἄλλα παρὰ τὰ νῦν ὠρισμένα, ἄκυρος ἔσται.

ΒΛΑΣ. Πρὸ τοῦ ἀποξενωθῆναι τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, δουξ ἐν αὐτῇ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐπέμπετο, καὶ οὗτος στρατηγὸν εἰς Κύπρον ἀπέστειλεν, ὡς ὑποκειμένην τῇ Ἀντιοχείᾳ· οἱ δὲ Κύπριοι ἐπίσκοποι καθ' ἑαυτοὺς διήγον, καὶ ἐχειροτονοῦντο. Τοῦ γοῦν τότε ὄντος ἐπισκόπου Ἀντιοχείας (1), ἐπιχειροῦντος, ὡς ἔοικε, χειροτονίας ποιεῖν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν Κυπρίων, προφάσει τοῦ στέλλεσθαι στρατηγὸν ἐν τῇ νήσῳ παρὰ τοῦ δουκὸς Ἀντιοχείας, ἀνηνέχθη τὰ περὶ τούτου τῇ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ παρὰ Κυπρίων ἐπισκόπων· καὶ αὕτη τὴν πρόσδοτον, ἥτοι τὴν προσέλευσιν, τούτων, δεξαμένη, ὠρισε τοὺς Κυπρίους ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν χειροτονεῖσθαι, καθὼς, φησὶ, τοῦτο γενήσεται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διοικήσεις, καὶ ἐπαρχίας, μὴ δυναμένου τινὸς ἐπισκόπου ἑτέραν ἐπαρχίαν σφετερίζεσθαι, μὴ ὑποκειμένην ἀνέκαθεν αὐτῷ· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, καὶ κατὰ βίαν, καὶ αὐθεντίαν, ἀλλοτρίαν ἐνορίαν κατασχόντας, ἀπολύσαι αὐτήν, ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ κανόνες, καὶ προσχῆματι τῆς ἱερουργίας, ἐξουσίας κοσμικῆς, ἥτοι κενοδοξίας, τύπος εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ἀναφαίνεται. Ἐξεχώρησε δὲ καὶ ἐκάστη τῶν μητροπολιτῶν ἐκλαβεῖσθαι τὰ ἴσα τοῦ τοιοῦτου κανόνος εἰς οἰκεῖαν ἀσφάλειαν· καὶ μηδὲ κρατεῖν ἕτερον ἐγγραφόν τύπον, ἤγουν βα-

(1) Χ. Γρ. Ε. — τὸ, ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, οὐχ εἴρηται παρὰ Βλασ.

οιλικόν πρόσταγμα, ἐναντιούμενον τῷ κανόνι τούτῳ, παρά τινος προκομιζόμενον καὶ ἀνάγνωθι τὸν β'. κανόνα τῆς β'. συνόδου, τὸν κη'. τῆς δ'. συνόδου, τὸν λθ'. τῆς ς'. συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· καὶ μάθοις πῶς ὑπετέθησαν αἱ ὑπὸ τὴν Ῥωμανίαν ἐκκλησίαι, ἀνευ τινῶν, τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΑΡΙΣΤ. Τηρείσθω τὰ ἐκάστη ἐπαρχία προσόντα δίκαια, καθάρα, ἀβίαστα· ὁ δὲ τύπον ἀντικείμενον τούτοις εἰσάγων, ἀνόνητος.

Ὅσοι τῶν ἐπισκόπων βίᾳ ὑπὸ τὴν αὐτῶν χεῖρα ἐτέραν ἐπαρχίαν ἐποιήσαντο, οὐκ οὔσαν ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦς, ἢ προνόμιόν τι ἐπισκοπῆς ἐτέρας ὑφῆρπασαν, οὐδέν τι ἐκ τούτου δικαιωθήσονται· ἀλλ' ἐπανασωθῶσιν αὐθις πρὸς τοὺς ἔχοντας δίκαιον ἐπ' αὐτὰς ἐπισκόπους. Ὅτι περ καθάρα καὶ ἀβίαστα ὀφείλουσιν ἐκάστη ἐπαρχία προσεῖναι τὰ δίκαια· καὶ μὴ τύπον κοσμικῆς ἐξουσίας ἐν ἱεουργίας προσχήματι παρεισδύεσθαι. Ὁ δὲ τύπον εἰσάγων ἕτερον, τοῖς ἐνταῦθα ὀρισθεῖσιν ἀντικείμενον καὶ μαχόμενον, οὐδέν τι ὠφελήσεται.

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Η

Τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου (1), πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ εὐαγῆ σύνοδον, περὶ (2) Εὐσταθίου, τοῦ γενομένου αὐτῶν μητροπολίτου.

Μετὰ βουλῆς πάντα ποίει, τῆς θεοπνεύστου λεγούσης γραφῆς, χρῆ (3) δὴ μάλιστα τοὺς ἱεῖρασθαι λαχόντας μετὰ πάσης ἀκριβείας τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διάσκεψιν. Διαβιοῦν γὰρ οὕτως ἐθέλουσιν, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος κεῖσθαι τε τὰ κατ' αὐτοῦς, καὶ οἷον ἐξ οὐρίας ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἀποφέρεσθαι συμβαίνει καὶ πολὺ τό γε εἶδος ὁ λόγος ἔχει. Ἀλλ' οἶδεν, ἐσθ' ὅτε, δριμεῖα καὶ ἀφόρητος

(1) Π. — τῆς αὐτῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. — Σ. Ρ. — ὑπὲρ Π. — (3) Π. Χ. Τρ. Βενερ. Σ. Ρ. — ἀρχὴν Π.

λύπη, κατασκήψασα νοῦ, καταθολῶσαί τε δεινῶς αὐτὸν, καὶ τῆς τῶν δεόντων ἀποκομίσει θήρας, ἀναπεισαί τε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, ὡς τι τῶν ὀνησιφόρων ἰδεῖν. Τοιοῦτόν τε πεπονητότα τεθεάμεθα τὸν εὐλαβέστατον, καὶ θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Εὐστάθιον (1). Κεχειροτόνηται μὲν γὰρ, ὡς μεμαρτύρηται, κανονικῶς· τεθορυβημένος δὲ, ὡς φησι, παρά τινων, καὶ ἀδοκῆτοις περιστάσεσιν ἐμβεβηκῶς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀπραγμοσύνης ἀπειρηκῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ περ (2) διακρούεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπιφυομένων αὐτῷ δυσφημίας δυνάμενος (3), παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προσεκόμισε βιβλίον. Ἔδει γὰρ, ὡς ἅπαξ ἐγχεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχασθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἰδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθελοντὶ ὑπομεῖναι. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ὀλιγῶρος ἔχοντα παρέδειξεν ἑαυτὸν, τοῦτο παθὼν ἐξ ἀπραγμοσύνης μᾶλλον, ἢ ὄκνου, καὶ ῥαθυμίας, κεχειροτόνηκεν ἀναγκαίως ἢ ὑμετέρα θεοσεβεία τὸν εὐλαβέστατον (4) καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεπίσκοπον Θεόδωρον, φροντιοῦντα τῆς ἐκκλησίας· οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεύειν αὐτὴν, καὶ ἐπιστάτου δίχα διατελεῖν τοῦ Σωτῆρος τὰ ποιμένα. Ἐπειδὴ δὲ προσῆλθε κλαίων, οὐ περὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας φιλονεικῶν τῷ μνημονευθέντι θεοσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Θεόδωρῳ, ἐξαιτῶν δὲ τέως τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν, καὶ κλήσιν, συνηλγήσαμεν ἅπαντες τῷ πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν εἶναι λογισάμενοι τὸ αὐτοῦ δάκρυον, ἐσπεύδομεν μαθεῖν, εἰ καθαίρεσιν ἐννομον ὑπομεμένηκεν ὁ μνημονευθεῖς, ἢ γοῦν ἐπὶ τισι τῶν ἀτόπων ἐλήλεγχται παρά τινων καταφλυαρησάντων αὐτοῦ τῆς ὑπολήψεως. Καὶ δὴ ἐμάθομεν πεπερήχθαι μὲν τοιοῦτον οὐδέν, γενέσθαι δὲ μᾶλλον

(1) Χ. Τρ. Ε. Κ. Βενερ. — τὴ, ἐπίσκοπον οὐ καίται ἐν Σ. Ρ. καὶ Πηδ. — (2) καὶ περ Βίν. — (3) μὴ δυνάμενος Σ. Ρ. — τὸ, μὴ, οὐ καίται ἐν Π. Χ. Τρ. καὶ Βενερ. — (4) Π. Χ. Τρ. — εὐλαβέστατον, Βενερ.

τῷ μνημονευθέντι ἀντὶ ἐγκλήματος τὴν παραίτησιν. Ὅθεν οὐδὲ τῇ ὑμετέρα θεοσεβείᾳ ἐμεμφάμεθα, χειροτονησάση δεόντως εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον τὸν μνημονευθέντα εὐλαβέστατον (1) ἐπίσκοπον Θεόδωρον. Ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον, ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, ἔξω καὶ πόλεως τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν, καὶ πατρίων ἐνδικοιτημάτων ἐν μακροῖς οὕτω γεγονότα χρόνοις, ἐδικαιώσαμεν, καὶ ὠρίσαμεν, δίχα πάσης ἀντιλογίας, ἔχειν αὐτὸν τό τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν (2) κοινωσίαν. Οὕτω μὲν τοι, ὥσε μὴ χειροτονεῖν αὐτὸν, μήτε μὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱεουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας· ἀλλ' ἢ ἄρα συμπαραλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτρεπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ, καὶ συνεπισκόπου, κατὰ διάθεσιν, καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ. Εἰ δέ τι βουλευσῆσθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ, ἢ νῦν, ἢ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ Εὐστάθιος, οὗ μέμνηται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἐπίσκοπος ἦν τῆς Παμφυλίας. Παμφυλία δὲ ἐστὶν ἡ τῆς Ἀτταλείας ἐπαρχία. Ὁ γοῦν ῥηθεὶς ἀνὴρ περιστάσεσιν ἐμπεπτωκῶς, καὶ ἀπαγορεύσας διὰ μικροψυχίαν καὶ ἀπραγμοσύνην, ἐγγράφως παρητήσατο τὴν ἐπισκοπὴν. Κάκεῖ μὲν ἄλλος κεχειροτόνητο· ὁ δὲ Εὐστάθιος κλαίων προσῆλθε τῇ ἱερᾷ ταύτῃ συνόδῳ, οὐ τὴν πόλιν, οὐ τὴν ἐκκλησίαν ἀνακαλούμενος, οὐδ' ἀμφισβητῶν περὶ αὐτῶν τῷ μετ' αὐτὸν χειροτονηθέντι, ὄνομα δὲ καὶ τιμὴν αἰτῶν ἐπισκόπου, καλεῖσθαι δηλαδὴ θέλων ἐπίσκοπος, καὶ τιμὴν ἔχειν ἐν καθέδραις, καὶ ταιούτοις ἄλλοις ἐπισκόπῳ προσήκουσιν. Φησὶν οὖν ἡ ἱερὰ σύνοδος, ὅτι συνηγήσαμεν τῷ πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν ἠγησάμεθα τὸ αὐτοῦ δάκρυον, καὶ ἐζητήσαμεν μαθεῖν, εἰ κανονικῶς καθῆρέθη ὁ ἄνθρωπος, τινῶν ἴσως κατηγορησάντων αὐτοῦ ἐπὶ ἀτόποις τισίν. Ἐπεὶ δὲ

(1) Π. Χ. Τρ. Ἐ. Κ. — εὐλ. εὐλαβέστατον παρὰ Βευσρ. τὸ, εὐλαβέστατον, —
 (2) Χ. Τρ. Σ. 'Ρ. — τὸ, τὴν, οὐ κεῖται ἐν Π.

μηδὲν τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ γεγονέναι ἐμάθομεν, παραιτήσασθαι δὲ αὐτὸν τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῆς ἐκπεσεῖν δι' ἀπραγμοσύνην, οὐκ ἀκόλουθον ἐλογισάμεθα φιλονεικεῖν τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός, ἥτοι τῇ περὶ τὰ πράγματα ἀνεπιτηδειότητι· δεῖν δὲ μᾶλλον ἐκρίναμεν ἐλεῆται τὸν γηραιὸν, ἐπὶ χρόνοις πολλοῖς τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ πατρῶων ἐνδιατηριάτων ἐκπεπτωκότα· καὶ ὠρίσαμεν, καὶ δίκαιον ἡγησάμεθα, ἔχειν αὐτὸν τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν, τὴ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιέναι δηλαδὴ, καὶ μεταλαμβάνειν· μήτε δὲ ἱερουργεῖν αὐτὸν, μήτε χειροτονεῖν, εἰ μὴ συμπαρακληθῆίη παρ' ἑτέρου ἐπισκόπου, ὥστε συλλειτουργῆσαι ἐκεῖνω, ἢ συγχειροτονῆσαι, ἢ ἐπιτραπεῖν τοιοῦτόν τι ποιῆσαι παρὰ τοῦ τῆς ἐνορίας ἐκεῖνης ἐπισκόπου. Καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα, φησὶν ἡ σύνοδος, δεδώκαμεν αὐτῷ· εἰ δέ τι βουλεύσεσθε χρηστότερον ὑμεῖς ἐπ' αὐτῷ, ἢ νῦν, ἢ μετὰ ταῦτα, ἤγουν εἰ καὶ πλεόν τι πράσχετε αὐτῷ δίκαιον, ἢ προνόμιον, καὶ τοῦτο ἀρεστὸν ἡμῖν δόξει. Ἐκ ταύτης τῆς συνοδικῆς οἰκονομίας οἴονται τινες ἐνδεδῶσθαι τοῖς ἐπισκόποις παραιτεῖσθαι τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, τὴν δὲ ἀρχιερωσύνην παρακρατεῖν. Οἶμαι δὲ τοῦναντίον μᾶλλον ἐντεῦθεν καταλαμβάνεσθαι· ὅτι πάλαι οἱ τὰς ἐπισκοπὰς παραιτούμενοι, εἰ τέως ἐδέχοντο, πάντων ἐξέπιπτον, καὶ οὔτε ἀρχιερχτικόν τι δίκαιον μετὰ τὴν παραίτησιν εἶχον, οὔτε ἐπίσκοποι ὠνομάζοντο. Εἰ γὰρ ἦν ἔθος, ὥστε τὸν παραιτησάμενον ἀρχιερατικὰ δίκαια ἔχειν, τί δήποτε ὁ Εὐστάθιος μετὰ διακρύων προσῆει τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, καὶ ἠτεῖτο καλεῖσθαι ἐπίσκοπος, καὶ ἐπισκόπου ἔχειν τιμὴν, καὶ ἡ σύνοδος ἔγραφε περὶ τούτου τῇ κατὰ Παμφυλίαν συνόδῳ; Μᾶλλον μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, καὶ τὸ ὅλως παραιτεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἐπισκοπὰς οὐκ ἀνέγκλητον φαίνεται εἶναι, οὐδὲ γίνεσθαι τότε, λεγούσης, ὡς, ἀπειρηκῶς πρὸς τὰς φροντίδας ἐκ πολλῆς ἀπραγμοσύνης, παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προσεκόμισε βιβλίον. Ἔδει γὰρ, ὡς, ἀπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἶον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἰδρῶτα τὸν ἑμμησθὸν ἐθελοντὶ ὑπομέ-

νειν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔθος ἦν παραιτήσεις ἐκκλησιῶν γίνεσθαι τότε, ἐμφαίνεται ἀπὸ τοῦ γράψαι τὴν σύνοδον, ὡς, οὐκ ἴσμεν ὅπως παραιτήσεως προσεκόμισε βιβλίον. Ξενίζομένων γὰρ ἐπὶ τῇ πράξει, καὶ ἀποροούντων ἦν τὸ λέγειν, ὡς, οὐκ ἴσμεν ὅπως ἐγένετο τόδε· εἰ δὲ συνήθως ἐγένετο, οὐκ ἂν ἠπορεῖτο. Τὸ δ' ἐπιφέρειν, ἔδει γὰρ, ὡς ἀπαξ ἐγχεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ἔχεσθαι ταύτης, καὶ τὰ ἐξῆς, δίδωσιν ἐννοεῖν, ὅτι τὸ παραιτεῖσθαι τὰς ἱερατικὰς φροντίδας οὐκ ἐπιτετραμμένον, ἀλλ' ἀποτετραμμένον (1) μᾶλλον ἐστὶ, καὶ ὑπ' αἰτίαςιν. Εἰ γὰρ οἱ ἄρτι πρῶτως καλούμενοι εἰς ποιμαντικὴν λειτουργίαν λαοῦ, εἰ μὴ πείθονται τοῖς ψηφίζομένοις αὐτοῦς, ἀφωρισμένοι εἰσὶ, κατὰ τὸν λς'. κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἕως ἂν καταδέξωνται, καὶ κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, πῶς οἱ χειροτονηθέντες, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν καταδεξάμενοι, ἀπραγμόνως δεχθήσονται παραιτούμενοι, καὶ, τὸ ἐγχειρισθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Θείας χάριτος λειτούργημα ἀπαναινόμενοι, οὐκ ἐπιτιμηθήσονται μᾶλλον, ἀλλὰ καὶ γέρας ἔξουσι τὸ κάλεισθαι ἐπίσκοποι, καὶ τυγχάνειν τιμῆς ἀρχιερατικῆς; ὅπερ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος, ὡς πρεσβείον ἀπένειμε τῷ χειροτονηθέντι εἰς παροικίαν, καὶ μὴ δεχθέντι παρὰ τοῦ ἐκεῖσε λαοῦ, οὐ παρ' αἰτίαν οικείαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ ἀταξίαν, καὶ κακοήθειαν, ὡς ὁ ὀκτωκαιδέκατος αὐτῆς περιέχει κανῶν. Καὶ ἡ γραφὴ δὲ τῆς ῥηθείσης ἐπιστολῆς δείκνυσιν, ὡς οἰκονομία τὸ πᾶν ἦν διὰ τὴν μικροψυχίαν τοῦ Εὐσταθίου, καὶ τὸ τῆς λύπης σφοδρόν. Περιέχει γὰρ, ὡς, ἐπειδὴ προσῆλθε κλαίων, καὶ ἐξαιτῶν τόδε καὶ τόδε, συνηλγήσαμεν ἅπαντες τῷ πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν ἐλογισάμεθα τὸ αὐτοῦ δάκρυον· καὶ μετὰ τινά· Ἐπεὶ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον· ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐκ τούτων οὖν ἐμφαίνεται (2), ὅτι τὰ δάκρυα καὶ τὸ βαλὺ γῆρας δυσωπηθέντες τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, καὶ μή τι αὐτῷ συμβαίη εὐλαβηθέντες ἐκ τῆς ἀμέτρου λύπης, ὠκονόμησαν ὅσα καὶ ὠκονόμησαν, ἀλλ' οὐχ ὡς τυποῦντες ταῦτα, καὶ οὕτω γίνεσθαι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διαταττόμενοι. Ἦδεισαν γὰρ τοὺς κανόνας πάντως, καὶ

(1) X. Tr. — ὑποτετραμμένον Beuer. — (2) ἐφαίνετο X, Tr.

οὐκ ἂν ἐνκντία τοῖς ἀποστολικαῖς κανόσι, καὶ τοῖς τῶν πρὸ αὐτῶν ἁγίων Πιτέρων ὠρίζον διατάγμασι, καὶ παραιτεῖσθαι τοῖς βουλομένοις ἐνεδίδουν, καὶ προνομίων ἀρχιερατικῶν ἀπολαύειν καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν. Πῶς γὰρ ἐμελλον τοῦτο ποιῆσαι οἱ φρονοῦντες, ὅτι τὸν ἀπαξ ἐγχεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, χρὴ ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ ὅσα ἐπήγαγον ἐρεξῆς; Ὅτι δὲ τὸ σύμπαν τοῖς δάκρυσι τοῦ πρεσβύτου ἐκείνου κατακλασθέντες ἐποίησαν, δηλοῦται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ῥημάτων τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἐκ τοῦ γράψαι· Εἰ δέ τι βουλεύσεσθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ· τοσοῦτον γὰρ τὸν ἄνδρα ἠλέησαν τοῖς ἐκείνου καμφθέντες δάκρυσι, καὶ τῇ συμφορᾷ, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους παραθήγειν εἰς ἔλεον ἐκείνου, καὶ παρακαλεῖν εἰς συμπάθειαν. Εἰ δὲ ὡς κανόνα τὴν συνοδικὴν ταύτην ἐπιστολὴν δέχονται, καὶ οὐχ ὡς οἰκονομίαν ἐπ' ἐκείνῳ γενομένην τῷ Εὐσταθίῳ, τί μὴ καὶ τοῖς παραιτησαμένοις τὰς ἐκυτῶν ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτὴν, εἰ αὐθις προσίᾳσι (1) καὶ προσκλαίουσιν, διδάσιν ὄνομά τε ἐπισκοπῆς, καὶ ἀρχιερατικὰ δίκαια, καὶ τιμὴν; Ἐκεῖνος γὰρ ἅπαντα καθάπαξ παραιτησάμενος φαίνεται, καὶ πάντων ἐκπεπτωκῶς, ἐκ τοῦ λέγειν τοὺς τῆς συνόδου, ὅτι, ἐζητοῦμεν (2) μαθεῖν, εἰ καθίρεσιν ἐννομον ὑπομεμένηκεν, ἤγουν ἐπὶ τισὶ τῶν ἀτόπων ἐλήλεγκεται (3). Καὶ δὴ ἐμάθομεν τοιοῦτον μὲν οὐδὲν πεπράχθαι, γενέσθαι δὲ μᾶλλον τῷ Εὐσταθίῳ ἀντὶ ἐγκλήματος τὴν παραίτησιν. Ὅσπερ οὖν, εἰ ἐπ' ἀτόπῳ τινὶ ἐάλω, οὕτως ἦν ἁπάντων τῶν τῆς ἐπισκοπῆς δικαίων ἐκπεπτωκῶς ἐκ τῆς παραιτήσεως, ὡς καὶ καθηρεῖσθαι (4) αὐτῇ δοκεῖν. Ἀλλ' ὁμως ἡ σύνοδος τοῖς ἐκείνου δάκρυσιν ἐπικαμφθεῖσα, ἐψηφίσαστο ὅσα τῇ ἐπιστολῇ περιέχονται. Τοῖς γοῦν ὡς κανόνα καὶ τύπον δεχομένοις αὐτὴν, οὐδὲ τοὺς παραιτησομένους τὴν τε τῶν πραγμάτων διοίκησιν, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτὴν, διαιρουμένας κατ' ἐκείνους, αὐθις προσίεσθαι καινόν τι δόξει, καὶ ψηφί-

(1) X. Tr. — εἰς αὐθις προσίᾳσι K. Beuer. — (2) X. Tr. — ἐζητοῦμεν K. Beuer. — (3) X. Tr. — ἐλήλεγμένων K. Beuer. — (4) X. Tr. K. — τὸ, ὡς, οὐχ εἴρηται παρὰ Beuer.

ζεσθαι σφίσι κλήσιν ἐπισκόπου, ιερουργίαν τε, καὶ τιμὴν. Οὐκ εὐστόχως οὖν τῆς διανοίας τῶν σεπτῶν ἐκείνων Πατέρων καταστοχάζονται, οἱ ὡς κανόνι χρῶμενοι τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, καὶ ἐνδίδουσαι ἐξ αὐτῆς νομίζοντες, παραιτεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, τὴν δὲ ἀρχιερωσύνην παρακατέχειν. Οἱ γὰρ τοῦτο διδόντες, καὶ κανόνι ἐτέρῳ ἐναντιοῦνται. Ἦ γὰρ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων Πατέρων ἐν ἑκτῷ κανόνι, μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι τεθέσπισκε, μὴ πρεσβύτερον, μὴ διάκονον, μήτε τινὰ ἄλλως τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίας, ἢ μοναστηρίου ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιο· τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος. Ἐπεὶ τοίνυν οἱ ἥττονος ὄντες βαθμοῦ ἀπολύτως χειροτονεῖσθαι οὐ συγχωροῦνται, ἀλλὰ, κἄν χειροτονηθῶσιν, ἀνεέργητοι μένουσι, καὶ τοσοῦτον τὸ πρᾶγμα ἔδοξεν ἀποτρόπαιον, ὡς καὶ τὸν χειροτονήσαντα κρίνεσθαι ὕβρειως ἄξιον, πῶς ὁ μείζονος ἀξίας, μᾶλλον δὲ τῆς ὑπερτέρας πασῶν, ἀπολύτως, καὶ ἀνωμόως ἐπίσκοπος ἔσεται, καὶ κληθήσεται, καὶ ἀξιωθήσεται δικαίων ἀρχιερατικῶν; Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς χειροτονούμενος, πόλει τινὶ ἐπικηρύττεται, κακείνης ἐπίσκοπος ὀνομάζεται. Ὁ γοῦν τὴν πόλιν, ἐφ' ἣ ἐπικηρύχθη, λιπῶν, καὶ παραιτησάμενος τὸ ἐν αὐτῇ ἱεῖσθαι, καὶ ἐπισκοπεῖν τὸ ἐν ἐκείνῃ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως (1) ποιμνίου, πῶς ἐπίσκοπος κληθήσεται τοῦ λοιποῦ, τίνος ἐπισκοπῶν; Τὸ γὰρ ὄνομα τούτου πράγματός ἐστι, καὶ ἐνεργείας δηλωτικόν· ὁ δ' ἀποσεισάμενος τὴν ἐνεργειαν, ἐκπέπτωκε καὶ τῆς κλήσεως. Ἐπίσκοπος δὲ καλεῖσθαι μὴ πεφυκῶς, τινὶ δικαίῳ τῆς ἱερωσύνης ἀνθέξεται, καὶ ἀρχιερατικοῦ προνομίου, καὶ τιμῆς ἀπολαύσει, Πῶς δὲ καὶ ἱεράρχης ὀνομασθήσεται ὁ μὴ κληρὸν ὑφ' ἐαυτὸν ἔχων, οὐδ' ἀρχῶν ἱερωμένων; ὧ δὲ μὴ πρόσσεστι πρὸς ἀλήθειαν τῆς ἱεραρχίας τὸ ὄνομα, οὐδ' ἡ ἐνεργεια πρόσσεστιν· ὁ γὰρ τοῦ ὀνόματος μὴ μετέχων, μᾶλλον οὐκ ἂν μεθέξοι τοῦ πράγματος. Λοιπὸν οὐκ οὐδεὶς τὸ αὐτῷ ἐπι-

(1) ἀρχιερέως X. Tr.

τεθὲν λειτούργημα τῆς ἐπισκοπῆς δεχθῆσεται παραιτούμενος, εἰ μὴ ἀνάξιον ἐαυτὸν τῆς ἱερωσύνης ὁμολογεῖ. Εἰ δὲ τις δώσει, πάντως δὲ οὐ (1) κανονικῶς δεχθῆναι τὸν παραιτούμενον, πάσης ἀξίας ἱερατικῆς, καὶ παντὸς δικαίου τῆς ἀρχιερωσύνης, ἅμα τῇ παραιτήσει, ἐκπεσεῖται ὁ παραιτούμενος. Ὅτι δὲ παραιτήσεις οὐ χρὴ δέχεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ τρίτου κεφαλαίου τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου φανερῶς ἀποδείκνυται (2), λέγοντος· Καὶ ἐτέρως δὲ πρᾶγμα ἐστὶν οὔτε τοῖς τῆς ἐκκλησίας ἀρέσκον θεσμοῖς, τὸ λιθέλλους παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν ἱεουργῶν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ζήτηί καὶ τὰ γραφέντα εἰς τὸν δέκατον κανόνα τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου, ἀρχιεπισκόπου (3) Ἀλεξανδρείας.

ΒΑΣΣ. Παμφυλία ἐστὶν ἡ τῆς Ἀτταλείας ἐπαρχία. Καὶ ἐπεὶ Εὐστάθιος τις, ἐπισκοπεύσας ἐναυτῇ, κλητήσατο ἐγγράφως τὴν ἐπισκοπὴν διὰ τινος ὀχλήσεως, καὶ περιστάσεις πραγματικῆς, πάλιν δὲ παρεκλήτευσε μετὰ δακρύων, μόνην τιμὴν ἐπισκόπου καὶ κλήσιν ἔχειν, ἐδυσωπήθη ἡ ἁγία σύνοδος· καὶ ὥρισε, διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς, πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ σύνοδον ἀποσταλείσης, ἐλέους ἀξιωθῆναι τὸν γέροντα· καὶ τὸν μὲν ἐν Παμφυλίᾳ χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον Θεόδωρον, πάλιν εἶναι ἐπίσκοπον· τὸν δὲ Εὐστάθιον, ὡς μὴ καθαιρεθέντα, ἀλλὰ δι' ἀπραγμοσύνην (4) παραιτησάμενον, ἔχειν, κατ'οἰκονομίας λόγον, ἃ ἐζήτησεν, ἡγοῦν ὄνομα καὶ τιμὴν ἐπισκόπου, καὶ κοινωνίαν, ἡγοῦν (5) μεταλαμβάνειν ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου· μηδὲν δὲ τι ἐνεργεῖν ἐπισκοπικόν, εἰ μὴ κατὰ θέλησιν τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου ἐπιτραπῆ. Οὐδὲ γὰρ ἔκρινε δίκαιον φιλονεικεῖν (6) τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός, ἥτοι τῇ περὶ τὰ πράγματα ἀνεπιτηδειότητι αὐτοῦ. Ταῦτα τῆς ἐπιστολῆς διαλαμβάνουσης, λέγουσὶ τινες ἐνδοθῆναι τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀπὸ ταύτης, παραιτεῖσθαι τοὺς θρόνους τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην παρακρατεῖν· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, φασὶ, δυνατόν, οὐκ ἂν ἡ σύνοδος τῇ Εὐσταθίῳ παρε-

(1) ἴσ. οὐ δεῖν. — (2) δείκνυται X. Tr. — (3) τὸ ἀρχιεπισκόπου, οὐκ εἴρηται ἐν X. Tr. — (4) πάλιν εἶναι ἐπίσκοπον παραιτησάμενον X. Tr. — (5) καὶ μεταλαμβάνειν X. Tr. — (6) X. Tr. — φιλονεικεῖν τινὰ Beus, E.

χώρησεν ὄνομα ἔχειν ἐπισκόπου καὶ τιμὴν, καὶ μετὰ θελήσεως τοῦ ἐγγχωρίου ἐπισκόπου ἱερουργεῖν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο, ὡς οἴομαι, ἀληθές. Τὸ γὰρ ἀπὸ τῶν Πατέρων διορισθὲν, κατ'οικονομίαν λόγον ὠρίσθη· καὶ οὐ χρὴ τὸ κατ'οικονομίαν διὰ τι χρήσιμον εἰσενεχθὲν, εἰς ὑπόδειγμα ἔλκεσθαι, καὶ ὡς κανὼν κρατεῖν εἰς τὸ ἐξῆς· ἄλλως τε τῆς ἐπιστολῆς μὴ λεγούσης, τὴν μὲν οἰκονομίαν τῆς ἐπισκοπῆς παραιτήσασθαι τὸν Εὐστάθιον, ὑποκρατῆσαι δὲ τὴν ἱερωσύνην, (ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ παρεκλήτευσε λαβεῖν ὅπερ εἶχεν,) ἀλλὰ μᾶλλον διαλαμβανούσης παραιτήσασθαι αὐτὸν τὴν ἐπισκοπὴν· καὶ τῶν Πατέρων μὴ διορισμένων τὸ κατὰ συμπάθειαν ἐπὶ τῷ Εὐσταθίῳ γενόμενον κρατεῖν καὶ ἐφεξῆς, πόθεν οὗτοι διαιροῦσι τὰ ἀδιαίρετα, καὶ νομοθετοῦσι τὰ μὴ τῇ ἐπιστολῇ περιεχόμενα; Καὶ ταύτην δὲ τὴν οἰκονομίαν, νομίζω μὴ ἀπεριμερίμνως γενέσθαι. Τῶν γὰρ κανόνων, καὶ τῆς πρὸς Δύμνον ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, διοριζομένων, λιθέλλους παραιτήσεως μὴ προσάγειν τινὰς τῶν ἱερέων, (εἰ γὰρ, φησὶν, εἰσὶν ἄξιοι τοῦ λειτουργεῖν, ἔστωσαν ἐν τούτῳ· εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξίτωσαν, κατεγνωσμένοι δὲ μᾶλλον ἐπὶ πράγμασι), πῶς ἂν τις εἴποι τὴν ἐν Ἐφέσῳ σὺνόδον, καὶ μᾶλλον τὸν προϊστάμενον ταύτης μέγαν Κύριλλον, ὑπεναντίως ἐαυτῷ καὶ τοῖς λοιποῖς Πατράσι διορίσασθαι; Ἀλλ' ὡς ἔοικε τῆς παραιτήσεως τοῦ Εὐσταθίου μὴ οὔσης βεβαίας, ἀλλὰ κατασειομένης ἐν τισι, κατένευσε κατὰ λόγον οἰκονομίας ἡ ἀγία σύνοδος εἰς ἃ διορίσατο. Ὅτι δὲ τοιαύτη ἦν ἡ παραίτησις τοῦ Εὐσταθίου, παρίσταται καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, λεγούσης, ὡς οὐκ ἴσμεν ὅπως παραιτήσεως προκεκόμικε βιβλίον ὁ Εὐστάθιος, καὶ οἶον ξενιζομένης ἐπὶ τῇ ταύτης παραδοχῇ. Εἰ γὰρ οὐ κατεσείετο (1) ὑπὸ τινος αὕτη, οὐδὲ τὸ ὀνομάζεσθαι ἐπίσκοπον, καὶ ἱερουργεῖν ἂν ἐνεδόθη (2) αὐτῷ· ὥστε τὸ διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς οἰκονομηθὲν οὐκ ἔστι καθολικόν. Δηλοῦται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ γράψαι τοὺς Πατέρας, ὡς, εἴπερ παρὰ τῶν ἐγγχωρίων καὶ ἕτερόν τι χρηστότερον γένηται εἰς τὸν γέροντα, ἀρέσκει τοῦτο τῇ συνόδῳ. Ἔτι εἰπέ, ὡς, τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διορι-

ζομένης μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, ὁ ὑποκρατῆσας ἐπίσκοπος μόνην τὴν ἱερωσύνην, ὡς τινὲς φασὶ, ποίων ἱερέων ἱεράρχης ὀνομασθήσεται, ἢ τινὰς διδάξει; ποίων δὲ καὶ ἐπισκοπεύσει; πάντως οὐδέ τινων· διὸ οὐδὲ ἐνδυνάμως (1) μόνη ἡ ἱερωσύνη ὑποκρατηθήσεται. Ζῆτει καὶ τὸν δέκτον κανὼνα τοῦ ἀγίου Πέτρου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

ΑΡΙΣΤ. Ἀντέχειν ὀφείλων Εὐστάθιος καρτερῶς, (τοῦτο γὰρ ἅπας ἐπίσκοπος), νῶτα δοῦς, ἀφελῶς παρητήσατο· Θεόδωρος ἀντὶ τούτου κεχειροτόνηται· ὁ δὲ, κλαίων καὶ δυσωπῶν, τὴν τιμὴν αἰτεῖ· ὁ ἀντ' ἐκείνου χειροτονηθεὶς (2) ἀνεύθυνος, ἔχων δηλαδὴ τὴν ἐκείνου παραίτησιν ἀντ' ἐγκλήματος (3).

Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος Εὐστάθιος, ἀπράγμων ὢν, καὶ μὴ δυνάμενος τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀντέχεσθαι, καὶ πρὸς τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ φροντίδας ἀνθίστασθαι, καὶ διακρούεσθαι ταύτας· παρητήσατο τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν· καὶ ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ ἕτερος. Εἶτα τῇ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ προσήλθεν, οὐ τὴν ἐπισκοπὴν ἀνακαλούμενος· εἰ γὰρ ἂν, οὐδὲ εἰσηκούσθη, ἅπαξ ταύτην παραιτησάμενος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἑτέρου χειροτονηθέντος· ἀλλὰ τὴν ἐπισκοπικὴν τιμὴν ζητῶν ἔχειν, καὶ τὴν κοινωσίαν· καὶ ἐδικαιώθη ἐπ' αὐτῇ, χωρὶς πάσης ἀντιλογίας, ὥστε ἐπίσκοπον αὐτὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ τῆς καθέδρας μετέχειν, καὶ ἱερουργεῖν, οὐκ ἐξ ἰδίας αὐθεντίας· ἀλλ' ὁπότε παρ' ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἐπιτραπῇ, κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ. Κατὰ συμπαθεῖ δὲ λόγον οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες ὑπέθεντο τῇ ἐν Παμφυλίᾳ συνόδῳ, εἰς ἣν ἐτέλει καὶ ὁ Εὐστάθιος, χρηστότερόν τι περὶ αὐτοῦ βουλευσασθαι, ἢ νῦν, ἢ μετέπειτα· τὸ δὲ ἦν, ἢ εἰς ἐκκλησίαν σχολάζουσαν προχειρίσασθαι, ἢ ἄλλως χειραγωγῆσαι αὐτόν.

(1) X. Tr. — ἐν δυνάμει Βενερ. E. — (2) χειροτονήσας Βενερ. — (3) Ὁ δὲ δεικνύεται μόνον τοῦτο, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἔχειν ὄνομα, καὶ τὴν κοινωσίαν αὐτῆν, καὶ ὅ, τι χρηστότερον δίδοται. H.

(1) Ὁ γὰρ κατεσείετο X. Tr. — (2) X. Tr. — ἐδόθη E. Βενερ.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ

ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ (1).

ΖΩΝΑΡ. και **ΒΛΑΣ.** Η άγια τετάρτη και οικουμενική σύνοδος γέγονεν εν τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας (2) Μαρκιανου, εξακοσίων τριάκοντα αγίων Πατέρων συναθροισθέντων εν Χαλκηδόνι, κατά Διοσκόρου τῆς περιωνύμου προστατοῦντος (3) Ἀλεξανδρείας, και Εὐτυχοῦς, ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντινουπόλεως, οἱ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον μὲν τῷ Πατρὶ ὡμολογουν, περὶ δὲ τὴν ἐνανθρώπησιν ἐβλασφήμουν, και φεύγοντες τὴν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, δύο Υἱοὺς εἰσάγοντος, εἰς ἄλλο κακὸν ἐκ διαμέτρου ἐνέπιπτον (4). Τὰς γὰρ δύο φύσεις τῆς Θεότητος και τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὴν ἔνωσιν συγκραθῆναι, και εἰς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν ἀσεβῶς ἐδογματίζον, ὡς και τῇ Θεότητι προσαρμόζειν τὰ πάθη. Ἀλλὰ και τὴν σάρκα οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνειληφέναι τὸν Κύριον ἔλεγον, οὐδὲ ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων συμπαγεῖσαν, ἀλλὰ και ἀρρήτως πως, και θειοτέρως σεσαρκῶσθαι αὐτὸν ἀνέπλαττον, και ἄλλα δὲ ἐφλυάρουν· οὗς καθεῖλε και ἀνεθεμάτισεν ἡ άγια σύνοδος αὕτη, τέλειον Θεὸν, και τέλειον ἄνθρωπον τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δογματίσασα, ἐν δύο φύσεσιν ἀδιαιρέτως, και ἀσυγχύτως. Ἐξέθετο δὲ και κανόνας τοὺς ὑποτεταγμένους.

Κανὼν Α'.

Τοὺς παρὰ τῶν αγίων Πατέρων καθ' ἐκάστην σύνοδον

(1) Ὅροι ἐκκλησιαστικοὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ τῆς άγιας και οικουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι συναγωγῆς, Βρ. — (2) τοῦ βασιλέως Χ. Τρ. — (3) προσταύτος Χ. Τρ. — (4) εἰς ἄλλο μείζον κακὸν ἐνέπιπτον Χ. Τρ.

ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν:

ΖΩΝΑΡ. Καὶ αἱ οικουμενικαὶ σύνοδοι, και αἱ τοπικαὶ, αἱ πρὸ ταύτης τῆς άγιας συνόδου γενόμεναι, κανόνας ἐξέθεντο, τοὺς μὲν, εἰς δογματῶν συντελοῦντας ἀκρίβειαν, τοὺς δὲ, εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀφορῶντας κατάστασιν, και τὰς ἐκκλησίας ρυθμίζοντας. Ἄπαντας οὖν ἐκείνους οἱ ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ συναθροισθέντες άγιοι Πατέρες ἐπεκύρωσαν διὰ τοῦ παρόντος κανόνος, και κρατεῖν ἐδικαίωσαν, ἀντὶ τοῦ δίκαιον ἔκριναν, και ἠγήσαντο.

ΒΛΑΣ. Ἐδικαίωσαν οἱ Πατέρες, ἀντὶ τοῦ δίκαιον εἶναι ἔκριναν, κρατεῖν τοὺς πρὸ τῆς δ' συνόδου ἐκτεθέντας κανόνας ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν αγίων Πατέρων. Καὶ μὴ εἴπῃς, πῶς οὐκ ἐμνήσθη ὁ κανὼν τοπικῶν συνόδων και οικουμενικῶν· ἀπὸ γὰρ τοῦ κυρωθῆναι τοὺς παρὰ τῶν αγίων Πατέρων καθ' ἐκάστην σύνοδον μέχρι τοῦ τότε καιροῦ συντεθέντας κανόνας, στηρίζονται πασῶν τῶν συνόδων τὰ θεσπίσματα.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ τῶν αγίων Πατέρων ἐκάστης συνόδου κανόνες κρατεῖν τωσαν.

Κανὼν Β'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, και εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, και χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους (1), ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων (2), ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἐκδικον, ἢ παραμονάριον (3), ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν (4), ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκείον βαθμὸν· και ὁ χειροτονοῦμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς άξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὐπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δὲ

(1) Π. Σ. Ρ. Ἰουστ. — ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον Βρ. Βευερ. — (2) καταριθμουμένων Βρ. — (3) ἢ προσμονάριον Βρ. — (4) τὸ οἰκείαν, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ.

τις και μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς και ἀθεμίτοις λήμμασι, και οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οικείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, και συνόδων ἄλλων κανόνες εἰσὶ διάφοροι περὶ τοῦ μὴ χειροτονεῖσθαι τινὰς ἐπὶ δόσει χρημάτων, μήτε μὴν διὰ προστασίας ἀρχοντικῆς. Ὁ δὲ παρῶν κανῶν οὗτος πλατύτερον τὰ περὶ τούτου διατάττεται, και ἀπαριθμεῖ τοὺς χειροτονουμένους, και τοὺς προβαλλομένους. Οἱ μὲν γὰρ χειροτονοῦνται, ὡς ἐπίσκοποι, και πρεσβύτεροι, και διάκονοι, και ὑποδιάκονοι· οἱ δὲ σφραγίζονται μόνον, και τοῦτο διὰ χειροθεσίας ἐστίν, ὡς ἀναγνώσται, και ψάλται, και οἱ τούτοις ὄμοιοι· οἱ δὲ προβάλλονται, ὡς οικονόμοι, και ἐκδικοὶ, και παραμονάριοι. Πάντας οὖν τούτους ἀπαγορεύει ὁ κανὼν οὗτος ἐπὶ δόσει χρημάτων γίνεσθαι, και τοὺς τὴν ἄπρατον χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἀτίμητον δηλαδὴ, τὴν πράσει μὴ ὑποπίπτουσαν, διὰ τὸ ὑπερφυῆς αὐτῆς και ὑπέρτιμον, πωλοῦντας (τούτο γὰρ τὸ εἰς πᾶσιν κατάγειν), ἐλεγχομένους, κινδυνεύειν θεσπίζει περὶ τὸν οικεῖον βαθμὸν, ἀντὶ τοῦ ἐκπίπτειν τούτου, καθαιρουμένους. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν ἐπὶ (1) χρήμασι χειροτονοῦντων, ἢ και προβαλλομένων ὅλως τινὰ τῶν τοῦ κανόνος, ἦτοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος. Τοὺς δὲ χειροτονουμένους ἐπὶ δόσει χρημάτων, ἢ προβαλλομένους, μὴ ὠφελείσθαι ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν χειροτονίας, ἢ γοῦν κατὰ πραγματείαν αἰσχροκερδῆ (2), διατάττεται. Εἰ γὰρ τοὺς ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένους οἱ ἱεροὶ κανόνες κωλύουσιν ἄλλοτρίων κτημάτων γίνεσθαι μισθωτὰς, και κοσμικὰ πράγματα ἐργολαβεῖν δι' αἰσχροκέρδειαν, κατὰ τὸν ἐφεξῆς κανόνα, και κατὰ τὸν εἰς κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, λέγοντα, Μὴ δεῖν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἐκλήπτορας γίνεσθαι, ἢ προκουράτωρας, (3) μηδὲ ἐκ τινος αἰσχροῦ, ἢ ἀτίμου πράγματος τροφήν

πορίζεσθαι, και κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, φάσκοντα· Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέση, και κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους· πολλῷ μᾶλλον μὴ τὰ τοιαῦτα ἐμπορεύεσθαι ἀπαγορεύουσί τινος, και ὄνιον κτᾶσθαι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διὸ κείνους ἐκπίπτειν τῆς ἀξίας, ἦτοι τοῦ βαθμοῦ. Τοῦτο ἐπὶ τῶν προβαλλομένων (1) ὁ παρῶν κανὼν διατάττεται· και τοὺς μέσους δὲ γενομένους ἐν ταῖς τοιούτοις, και σπουδὴν εἰσάγοντας, ὥστε τινὰς ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθῆναι, ἢ προβληθῆναι, κείνους, κληρικὸς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι κελεύει, λαϊκοὺς δὲ, ἢ μονάζοντας, ἀναθεματιζέσθαι. Ὁ δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν κθ'. και καθαιρεῖσθαι κελεύει τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, και τῆς κοινωνίας ἐκπίπτειν, ὡς Σίμων ὁ μάγος· κοινωνίαν δὲ νοητέον ἐνταῦθα, οὐ τὴν τῶν ἁγιασμάτων μετάληψιν, ἀλλὰ και τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύναξίν τε και σύστασιν. Ὁ γὰρ Σίμων ὑπὸ τοῦ Πέτρου τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως τέλεον ἐξεκόπη, χρήματα προσαγαγὼν αὐτῷ, και αἰτήσας δοθῆναι αὐτῷ ἀντὶ τούτων τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οὐ μόνον δὲ τοὺς χειροτονησαντας, ἢ χειροτονηθέντας ἐπὶ χρήμασι κολάζει ὁ κανὼν, ἀλλὰ και τοὺς ἐπιχειρήσαντας, κἄν πρὸ τοῦ εἰς ἔργον *ἀγαγεῖν* (2) τὸ κακὸν ἠλέγχθησαν.

ΒΑΣ. Ὁ κθ'. κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων και ὁ λ'. και ἕτεροι, μεγάλως τιμωροῦσι τοὺς διὰ χρημάτων χειροτονοῦντας τε και χειροτονουμένους. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν διορίζειται, μὴ μόνον τούτους καθαιρεῖσθαι, ἀλλὰ και τοὺς οὕτω σφραγίζοντας, ἢ σφραγιζομένους, πρὸς δὲ, και τοὺς οὕτω προβαλλομένους, ἢ προβληθησομένους. Οἱ μὲν γὰρ ἐπίσκοποι, οἱ χωρεπίσκοποι, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ διάκονοι, και οἱ ὑποδιάκονοι χειροτονοῦνται· οἱ ψάλται, οἱ ἀναγνώσται, οἱ ἄρχοντες, και ἕτεροι, σφραγίζονται· οἱ δὲ οικονόμοι, οἱ χαρτουλάριοι, οἱ παραμονάριοι, και ἕτεροι, προβάλλονται· και τούτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, λέγοντος, Μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθαι χειροτονίας, ἢ

(1) X. Tr. — ἐν χρήμασι K. Βουερ. — (2) X. Tr. — αἰσχροκερδείας K. Βουερ. — (3) ἐκλήπτορας γίνεσθαι ἢ προκουράτωρας X. Tr.

(1) τούτο ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων, ἢ τοῦ φροντισματος, τούτο ἐπὶ τῶν προβαλλομένων X. Tr. — (2) X. Tr. — οὐχ εἴρηται τὸ, ἀγαγεῖν, παρὰ Βουερ. K.

προβολῆς· τῷ γὰρ ὀνόματι τῆς χειροτονίας καὶ ἡ σφραγίς περιέχεται, ὡς διὰ χειρὸς γινομένη, οὐ μὴν καὶ ἡ προβολή· αὕτη γὰρ καὶ δίχα σφραγίδας τελεῖται. Ἀναφαινεται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν κανόνα, Ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος, οὐ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Οὐ μόνους δὲ τούτους καλάζει, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεσάζοντας μοναχοὺς, ἢ λαϊκοὺς ὄντας, ἀναθεματίζει. Σημεῖωσαι τὸ τοῦ παραμοναρίου, καὶ τὸ τοῦ οἰκονόμου· περὶ δὲ χωρεπισκόπου ζήτησι τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνα ιγ'.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ ἐξωνούμενος, καὶ ὁ πιπράσκων χειροτονίαν μέχρι καὶ προσμοναρίου, περὶ τοὺς βαθμοὺς ἐπικίνδυνος. Καὶ οἱ μεσάζοντες, κληρικοὶ μὲν, ἐκπιπέτωσαν· λαϊκοὶ δὲ, ἢ μοναχοί, ἀναθεματιζέσθωσαν.

Κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, χείρων ἐστὶ καὶ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου ὁ τὴν ἄπρατον τοῦ Θεοῦ χάριν πιπράσκων. Ἔσαι οὖν καὶ ὁ χειροτονῶν, καὶ ὁ χειροτονοούμενος ἐπὶ χρήμασι, τοῦ οἰκείου βαθμοῦ ἀλλότριος, κὰν ἐν ἐσχάτῳ βαθμῷ τοῦ κλήρου χειροτόνηται. Ἀλλὰ καὶ οἱ μεσάζοντες ἐπὶ ταῖς τοιαύταις χειροτονίαις, εἰ μὲν κληρικοὶ εἰσιν, ἐκπιπέτωσαν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοί, ἢ μονάζοντές εἰσιν, ἀναθεματιζέσθωσαν.

Κ α ν ὶ ν Γ'.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων τινὲς, δι' (1) αἰσχροκέρδειαν, ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθῶται, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας καταρραθυμοῦντες, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς ἀναδεχόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. Ὁρίσε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, μηδένα τοῦ λοιποῦ, μὴ ἐπίσκοπον, μὴ κληρικόν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθῶσθαι κτήματα, ἢ πραγμάτων (2) ἐπεισάγειν ἑαυτὸν κοσμι-

(1) δι' οἰκίαν Βρ. — (2) ἢ κτημάτων Χ. Τρ. — ἢ πράγματα, ἢ ἐπεισάγειν κτλ. Βρ. Βουερ.

καὶ διοικήσεσι· πλὴν εἰ μήπου ἐκ νόμων καλοῖτο εἰς ἀφηλίκων ἀπαραίτητον ἐπιτροπήν· ἢ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέψοι φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὄρφανῶν, ἢ χηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ (1). Ἰβὶ δὲ τις παραβαίνων τὰ ὀρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσει, ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικοῖς ὑποκείσθω ἐπιτιμίαις.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων οἱ κανόνες τοῦτο κωλύουσι, καὶ ἀρχαίων συνόδων, καὶ οἱ νόμοι τῆς πολιτείας· ἀλλ' οὕτως ἐπράττετό τε, καὶ πράττεται. Διὸ καὶ ἡ ἱερά αὕτη σύνοδος ἔσπευσε κωλύσαι τὸ παρὰ κανόνα γινόμενον, εἰ μὴ καὶ κατορθῶσαι ὃ προέθετο ἴσχυσε. Φησὶ γοῦν, ὅτι τινὲς τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τεταγμένων ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθῶται, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι. Τὸ δὲ ἐργολαβεῖν καὶ παρὰ τοῖς νόμοις διαβεβλημένον ἐστίν· ἐργολαβεῖν δὲ ἐστὶ τὸ ἀλλοτρίαις ὑποθέσει, ἢ πράγματι, ὑπεισέρχεσθαι τινος διὰ κέρδος, φροντίδων καὶ θορύβων κοσμικῶν, ἢ καὶ ἐρίδων ἀντεχομένους, καὶ οὐσιῶν ἀλλοτρίων διοικήσεσιν ἐγχειροῦντας διὰ φιλαργυρίαν. Ὁρίσαν οὖν ἡ ἁγία σύνοδος, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε κληρικόν, μήτε μονάζοντα τοιοῦτόν τι ποιεῖν, ἢ μόνον ἐπίτροπον γίνεσθαι παιδῶν ἀφηλίκων, διὰ μὲν τῆς ἐπιτροπῆς, τῶν ἀνήθων μνησθεῖσα· τούτοις γὰρ ἐπίτροποι δίδονται διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἀφηλίκων, κουρατωρείας μνημονεύσασα· ἀνήθοι μὲν γὰρ εἰσιν οἱ ἥττονος τῶν ιδ' ἐτῶν, ἀφήλικες δὲ, οἱ τὴν μὲν ἡδὴν ὑπερναδάντες, ἥττους δὲ τῶν κέ. ἐναυτῶν, ὧν προίστανται οἱ κουράτωρες· καὶ τότε καλουμένους ἐκ τοῦ νόμου εἰς ἐπιτροπήν, ἢ κουρατωρείαν, ἀπαραιτήτους ὑπεισιέναι ταύταις κελεύει τούτους, οὐ μὴν ἑαυτοὺς ἐπιβρίπτειν τοιαύταις διοικήσεσι. Καὶ ὅτε δὲ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος, ἐν ἧ' κεκλήρωνται οἱ ἱερωμένοι, ἢ παροικοῦσιν οἱ μοναχοί, (καὶ τοὺς μοναχοὺς γὰρ τῷ ἐκάστης πόλεως ἐπίσκοπῳ ὑπο-

(1) Π. Βουερ. Κ. 'Ε. — τοῦ Κυρίου Χ. Τρ. Βρ. Σ. Γ'.

κεῖσθαι ὁ μετὰ τοῦτον θεσπίζει κανῶν), πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν ἀναθήσει φροντίδα, καὶ ὀρφανῶν, καὶ χηρῶν ἀπρονοήτων (οὕτω γὰρ καὶ ταῖς Πράξεσιν ἱσθόρηται τῷ θεῷ Λουκᾷ τοὺς Ἀποστόλους ποιῆσαι, προχειρισμένους τοὺς ἐπτὰ διακόνους, ἵνα μὴ τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ παραθεωρῶνται αἱ χῆραι), ἢ προσώπων ἐπιτρέψει ἀντέχεσθαι (διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, οὐ διὰ κέρδος, οὐ διὰ δόξαν), τῶν μάλιστα ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, οἳ εἰσὶν οἱ τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ (1) προσφεύγοντες, δεδιότες δυνάστας, ὑφ' ὧν ἀδικοῦνται, ἢ πταίσαντες ἴσως, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ζητοῦντες ἐπικουρίαν, καὶ οἱ ἀδίκως εἰς δουλείαν ἐλκόμενοι, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, δι' οὓς ἐκδικιοὶ γίνονται. Τοὺς δὲ παραβαίνοντας τὰ ὠρισμένα ταῦτα, ἐπιτιμῶσι ὑποκείσθαι κελεύει· τὰ δὲ τῶν ἐπιτιμῶν οὐ προστέθεικεν εἶδη. Τί δήποτε; ὅτι οἱ περὶ τούτων τῶν σεπτῶν Ἀποστόλων κανόνες, ὁ μὲν ἕκτος, καὶ ὁ πγ'. τοὺς κοσμικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνοντας, ἢ ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ διοίκησιν ἱερατικὴν (2) μετιέναι ἐπιχειρήσαντας, καθαιρεῖσθαι προστάττει· ὁ δὲ πα'. τῶν αὐτῶν κανόνων μὴ καθιέναι ἑαυτοὺς τοὺς ἱερωμένους εἰς δημοσίαν ὀρίζει διοίκησιν, καὶ ἐπιφέρει· ἢ πειθέσθωσαν οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρεῖσθωσαν. Ὡς οὖν ἤδη τῶν ἐπιτιμῶν τούτων ὀρισθέντων παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἢ σύνοδος αὕτη παρεσιώπησε ταῦτα· ὅπερ καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ πεποίηκε σύνοδος. Κάκεινη γὰρ ἐν ις'. κανόνι περὶ τούτου θεσμοθετήσασα, οὐκ ἐπήγαγεν ἐπιτίμιον, διὰ τὴν αὐτὴν πάντως αἰτίαν, ἀλλὰ ταῦτα καὶ τῶν εἰρημένων κανόνων διαταξαμένων, τὸ κακὸν ἀθεράπευτον ἔμεινε· διὸ καὶ ἡ ἕκτη σύνοδος ἐν ια'. κανόνι τὰ αὐτὰ πάλιν ἀνεγνώσατο, καὶ οὐδ' οὕτως ἴσως τῆς νόσου ταύτης ἐγένετο. Καὶ μέχρι γὰρ νῦν γίνεται τὸ κακὸν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀνακόπτων αὐτὸ, οὐ πατριάρχης, οὐ βρασιλεὺς, οὐκ ἐπίσκοπος. Παραθεωροῦνται γοῦν οἱ τοσοῦτοι κανόνες, καὶ τοῖς οὕτω καθηρημένοις ἐκ τῶν κανόνων συλλειτουργοῦσι, καὶ συγκοινωνοῦσιν οἱ πατριάρχαι, καὶ οἱ ἐπίσκοποι.

ΒΛΑΣ. Διάφοροι κανόνες ἐκώλυσαν τοὺς μοναχοὺς, καὶ τοὺς

(1) οἱ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — καὶ διοίκησιν ἱερατικὴν, ἁγίαν Βιουρ. Χ.

κληρικούς κοσμικῶν πραγμάτων φροντίδας (1) ἀναδέχεσθαι; καὶ ἀλλοτρίων ὑποθέσεων καὶ δουλειῶν ἐργολάβους γίνεσθαι. Καὶ ὡς τῶν κανόνων ἴσως ἀθετουμένων, ὄρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, τοὺς τοιοῦτόν τι ποιῶντας ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν εἶναι ἐπιτίμιον. Οἶον δὲ τοῦτό ἐστιν, εἶπομεν σαφέστερον ἐν τῷ σ'. ἀποστολικῷ κανόνι, καὶ ἐν τῷ πα'. καὶ ἐν τῷ πγ'. καὶ ἀνάγνωθι τούτους τε, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ ιγ'. κεφ. τοῦ η'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Ζήτησι καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα ις'. καὶ τῆς ζ'. συνόδου κανόνα ι'. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν κανὼν διορίζεται, τοὺς ἐπισκόπους, κληρικούς τε, καὶ μοναχοὺς, ἀφηλίκων ἐπιτροπὰς ἀναδέχεσθαι, εἴπερ ἐκ νόμων καλοῦντο, καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων φροντίδας, καὶ προστασίας ὀρφανῶν, ἢ χηρῶν, ἢ ἄλλως ἀπρονοήτων προσώπων, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, εἴπερ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐπιτρέποντο· ἡ δὲ ρκγ'. Ἰουστινιάνειος νεαρὰ, ἢ κειμένη ἐν βιβλίῳ τρίτῳ, τίτλῳ α'. κεφ. ιβ'. φησί· Τοὺς δὲ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, καὶ μοναχοὺς, ἐκ μηδενὸς τρόπου ἐπιτρόπους, ἢ κουράτωρας οἰουδήτινος προσώπου γίνεσθαι συχωροῦμεν· τοὺς δὲ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους, τῷ δικαίῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας, εἰς ἐπιτροπὴν, ἢ κουρατωρείαν καλουμένους, τὴν τοιαύτην λειτουργίαν ὑποδέχεσθαι συχωροῦμεν· εἴπη τις μὴ ὀφείλειν τοὺς ἐπισκόπους, καὶ τοὺς μοναχοὺς ἐξ οἰουδήτινος τρόπου γίνεσθαι ἐπιτρόπους, ἢ κουράτωρας (2), ὡς ὑπὸ τῆς νεαρᾶς κωλυθέντας. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὴν νεαρὰν ἐκφωνηθῆναι εἰς μόνον τὸ ἐμποδίζεσθαι τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς μοναχοὺς γίνεσθαι οἴκοθεν ἐπιτρόπους, ἢ κουράτωρας, ἢ ὅταν ὑπὸ τῶν νόμων εἰς τοῦτο καλῶνται· κατὰ γὰρ ἐπισκοπικὴν ἐπιτροπὴν πᾶσαν διοίκησιν ἀναδεχόμενοι, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ παρόντος κανόνος καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν, οὐ προκριματισθῆσονται. Οἱ μὲν τοὶ πρεσβύτεροι, διάκονοι, καὶ ἀναγνώσται, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα καὶ τὴν νεαρὰν, *καὶ* (3) χωρὶς ἐπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς, γίνονται ὀρφανῶν ἐπιτροπαί, καὶ κουράτωρες, ὅτε ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς τοῦτο καλοῦνται. Γίνωσκε

(1) Χ. Τρ. — μὴ ἀναδέχεσθαι 'Ε, Βιουρ. — (2) οἴκοθεν Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ.

δὲ, ὅτι ἐπίτροποι μὲν δίδονται τοῖς ἀνήθοις ἄρρεσιν, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ, μέχρι τοῦ ιδ'. καὶ αὐτοῦ ὡσπερ καὶ τὰς θηλείαις, μέχρι τοῦ ιβ'. καὶ αὐτοῦ κουράτωρες δὲ τοῖς ἀφήλιξι, μέχρι τοῦ κέ. χρόνου καὶ αὐτοῦ, καὶ ἄρρενες αἷσι, καὶ θήλειαι. Ἐνεργεῖν δὲ τούτους πάντας (1) πράγματα ἐκκλησιαστικὰ ἀδιαστρίκτως δέδοκται, καὶ ὁ παρὼν κανὼν φησι, μετὰ ἐπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς τοῦτο γίνεσθαι ὥστε συναγαγὼν εἶπε, ὅτι πάντες οἱ τῷ κανόνι περιεχόμενοι (2), κατ' ἐπιτροπὴν μὲν ἐπισκοπικὴν, οὐ μόνον ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ ἐνεργήσουσιν ἀπροκριματίστως· πρὸς δὲ, καὶ πᾶσαν ἐπιτροπὴν, καὶ κουρατωρεῖαν· μὴ μεσολαβούσης δὲ τιαύτης ἐπιτροπῆς, οἱ μὲν ἐπίσκοποι, καὶ οἱ μοναχοί, οὐκ ἐπιτροπεύσουσιν, οὐδὲ κουρατωρεύσουσιν (3), οὐδ' ὅτε εἰς τοῦτο ἐκ νόμου καλοῦνται· οἱ δὲ κληρικοὶ μόνον, ὅτε καλοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐπιτροπεύσουσι, καὶ κουρατωρεύσουσι· πάντες δὲ κοινῶς οὐκ ἐμποδισθήσονται διοικεῖν πράγματα ἐκκλησιαστικὰ, καὶ δίχα ἐπιτροπῆς ἐπισκοπικῆς. Ἢ μὲντοι ξη. νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, ἐνέδωκε μόνοις τοῖς μοναχοῖς, καὶ τοῖς κληρικοῖς, ἐπιτρόπους γίνεσθαι, καὶ διοικητὰς ἐπὶ τελευταίων βουλευμάτων (4), καὶ ἐνεργήσουσι ταῦτα, καὶ κοσμικῶν πραγμάτων διοικήσις ἐστὶ, καὶ δίχα ἐπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς. Τῇ προφάσει δὲ τῆς τιαύτης νεαρᾶς ἐνεργήσουσι καὶ ἐπίσκοποι ἐπιτροπὰς ἐπὶ τελευταίων βουλευμάτων (4)· καὶ ἐρωτώμενοι πῶς τοῦτο ποιούσιν, ἐπεὶ ἀπὸ ταύτης οὐδέν τι ἐνδύναμον ἔχειν λέγουσι, προβάλλονταί τοὺς κανόνας, καὶ τοὺς νόμους, τοὺς διοριζομένους, εἰς πάσας τὰς ψυχικὰς διαδόσεις τοὺς ἐπισκόπους μεσολαβεῖν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πρόσφορον εἶναι τοῦτο εἰς τοὺς ἐγχωρίους ἀρχιερεῖς, οὐ μὴν καὶ εἰς τοὺς παρ' ἐνορίαν γραφέντας ἐπιτρόπους. Ἀνάγνωθι οὖν ἐπιστατικώτερον τὴν ἀνώθεν καταστρωθεῖσαν Ἰουστινιάνειον νεαράν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πς'. νεαρά τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, τοῦ φιλοσόφου, διορίζεται ἀφορίζεσθαι τοὺς ἐπισκόπους, καὶ τοὺς κληρικούς, συνηγοροῦντας, ἢ ἐγγυωμένους, ἢ πολιτικὰ τινα ἐνεργοῦντας· καὶ εἰ μὴ διορθω-

(1) X. Tr. — πάντας τούτων Βευερ. — (2) X. Tr. — περιεχόμενοι 'E. Βευερ. — (3) οὐκ ἐπιτροπεύουσιν, οὐδὲ κουρατωρεύουσιν X. Tr. — (4) E, Βευερ. — ἐπιτελειῶν βουλευμάτων X. Tr.

θῶσιν, ἐπάγεσθαι αὐτοῖς καὶ καθαίρεσιν, μὴ εἴτης ἐναντιοῦσθαι ταύτην τοῖς διαληφθεῖσιν ἀποστολικαῖς κανόσιν, ἀλλ' εἴπε ἰσοδυναμεῖν ἐκεῖνοις, ὡς ἐκληφθεῖσι μὴ ἄλλως τούτους καθαίρεισθαι, εἰ μὴ, εἰ μετὰ παραγγελίαν οὐ παύσωνται. Τὰ μὲντοι περὶ τῶν συνηγορούντων, καὶ ἐγγυωμένων ἱερωμένων (1) γραφέντα εἰς τὸ ιγ'. κεφάλαιον τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ εἰς τὸν κ'. ἀποστολικὸν κανόνα, ἀρκοῦσιν εἰς ἐρμηνείαν καὶ τῆς παρουσίας νεαρᾶς.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ κοσμικῶν οἰκῶν ἐπιμέλειαν ἀναδεχόμενοι, ἐπιτιμητέοι· πλὴν εἰ μὴ καλέσει νόμος εἰς ἀφηλίκων διοίκησιν ἀπαράιτητον· ἢ ὁ ἐπίσκοπος ὀρφανῶν καὶ χηρῶν ἐπιμέλειαν ἐπιτρέψει.

Οἱ τοῦ κλήρου, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν κοσμικῶν πρὸς διδασκαλίαν τῶν παίδων αὐτῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν, προσλαμβανέσθωσαν, κατὰ τὸν δέκατον κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον· ἐπιμέλειαν δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῶν μὴ ἀναδεχέσθωσαν, εἰ μὴ βούλωνται ἐπιτιμηθῆναι. Ὀρφανῶν δὲ, καὶ χηρῶν, καὶ ἄλλων ἐλεεινῶν διοικήσιν ἐπιτρέπέσθωσαν· ὡσπερ καὶ συγγενῶν ἰδίων, ἀφηλίκων ὄντων, κηδεμονίαν, εἴπερ νόμος αὐτοὺς εἰς τοῦτο καλέσει, δικαίω τῆς συγγενείας. Ἐπίσκοποι δὲ, ἢ μοναχοί, οὐδὲ συγγενῶν ἐπίτροποι, ἢ κουράτωρες γίνεσθαι συγχωροῦνται· διοικηταὶ δὲ οὗτοι πάντες τῶν μετὰ τὴν ἐκδημίαν καταλιμπανομένων πραγμάτων ὑπὸ τινῶν εἰς ψυχικὰς διαδόσεις γίνονται· καὶ καλοῦνται καὶ οἱ τοιοῦτοι ἐπίτροποι, κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν ὀγδόην νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου.

Κ α ν ὶ ν Δ'.

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον, τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι προσχήματι (2), τὰς τε ἐκκλησιαστικὰς (3), καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράσσουσι πράγματα, περιόν-

(1) Οὐχ εὔρηται τὸ, ἱερωμένων ἐν X. Tr. — (2) σχήματι Ἰουστ. ἐν περισελ. — (3) Π. X. Tr. Dr. — τὰ τε τῆς ἐκκλησίας Βευερ.

τες ἀδιαφόρως(1) ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾶν ἐπιτηδεύοντες, ἔδοξε, μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον, παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου· τοὺς δὲ καθ' ἐκάστην πόλιν, καὶ χώραν, μονάζοντας, ὑποτάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστεία, καὶ τῇ προσευχῇ, ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο(2), προσκαρτεροῦντες· μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν, ἢ ἐπικοινωνεῖν, καταλιμπάνοντας τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μήποτε ἄρα ἐπιτραπεῖεν διὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου· μηδένα δὲ προσδέχεσθαι ἐν ταῖς μοναστηρίοις δοῦλον ἐπὶ τῷ μονάσαι, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου· τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτον ἡμῶν τὸν ὄρον, ὠρίσαμεν ἀκοινώνητον εἶναι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημηθῆται. Τὸν μὲν τοι ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, χρῆ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων.

—

ΖΩΝΑΡ. Τιμῆς ἀξίους τοὺς ἀληθῶς μονάζοντας, καὶ εὐκρινῶς, ἀντὶ τοῦ καθαρῶς, καὶ οὐχ ὑποκεκριμένως, ἢ τινι κακίᾳ ἐπιμίκτως μετιόντας τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, ἢ ἅγια σύνοδος ἔκρινε. Τοὺς δὲ τῷ μοναχικῷ σχήματι κεχρημένους ὡς ἐν προσχήματι, ἀντὶ τοῦ, δι' ἐπίδειξιν μόνον εἰς δέλεαρ, ὥστε δι' αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀπατᾶν, ἵνα, ὡς τὸ ἅγιον σχῆμα ἠμφιεσμένοι, τιμῶνται, τὰς ἐκκλησίας τε ὑπεισδύοντας, καὶ διδάσκειν ἴσως ἐπιχειροῦντας, ἢ τι ἕτερον ἐκκλησιαστικὸν ἐνεργεῖν, καὶ εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἑαυτοὺς εἰσωθοῦντας, καὶ διοικεῖν ταῦτα θέλοντας, καὶ οὕτω ταρασσόντας τὰς ἐκκλησίας τε, καὶ τὰς πολιτείας(2), οὐκ ἀληθῶς μοναχοὺς ἠγεῖται ἡ σύνοδος. Καθάρπασξ δὲ παντὶ ἀπηγόρευσε, μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον, μὴ ἐν πόλει, μὴ ἐν κώμῃ,

μὴ ἐν ἐρήμοις, καὶ ὄρεσι, παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου· καὶ τοὺς μοναχοὺς, τῷ ἐκάστης πόλεως ἐπισκόπῳ ὑποτάχθαι ἐκέλευσε· καὶ ἡσυχάζειν ἐν οἷς ἀπετάξαντο τόποις, ἐργαζομένους τὰς ἀρετὰς, καὶ ἀμεθέκτους ὄντας πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν ὁμοῦ καὶ πολιτικῶν· μηδὲ καταλιμπάνειν τὰ ἴδια μοναστήρια, καὶ διοικήσεις κοινωνεῖν πραγμάτων, εἰ μή που ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐπιτρέψει τισὶ πραγμάτων οικονομίαν, διὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν, κρίνας ἴσως αὐτοὺς ἐπιτηδέους πρὸς ταιαύτην διοίκησιν, καὶ ἀπορῶν ἐτέρων πρὸς τὸ πρᾶγμα τοιούτων(1). Ταῦτα καὶ ἡ σύνοδος, ἢ ἐν τῷ νῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγκροτηθεῖσα, ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι διακελεύεται, καὶ ὁ 13^{ος} κανὼν τῆς ἐβδόμης συνόδου. Ἐξῆς δὲ ὁ κανὼν οὗτος οἰκονομεῖ, μὴ προσδέχεσθαι δούλους ἐν μοναστηρίῳ μονάσαι θέλοντας, εἰ μὴ, γνώμῃ τῶν δεσποτῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ βλασφημηθῆται. Εἰ γὰρ, ἄκοντος τοῦ δεσπότου, δοῦλος τινος καρῆ, βαρὺ τοῦτο ἠγήσεται ὁ κύριος αὐτοῦ, καὶ βλασφημήσει κατὰ τοῦ ἁγίου σχήματος, καὶ τῶν μοναχῶν· ἢ δὲ κατ' αὐτῶν βλασφημία, καὶ εἰς τὸ Θεῖον αὐτὴ διαθήσεται. Βλασφημηθήσεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παρὰ τῶν ἀπίστων, καὶ ὅτε τοὺς μοναχοὺς ὀρώσιν ἐν πόλει περιερχομένους, καὶ πολιτικὰ χειρίζοντας πράγματα. Ὑποτάξας δὲ ὁ κανὼν τοῖς κατὰ τόπον ἐπισκόποις τοὺς μοναχοὺς, καὶ τὰ μοναστήρια, ἐπάγει· Τὸν μὲν τοι ἐπίσκοπον τῆς πόλεως χρῆ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων, δύο πραγματευόμενος ἐνταῦθα, τό τε μὴ πράγματα ἔχειν τοὺς μοναχοὺς, μηδὲ ὀχλήσεις τὰς δι' αὐτὰ, ἀλλ' εἶναι ἀπερισπάστους, καὶ ἡσυχάζειν, καὶ μόνον φροντίζειν τῶν εἰς ψυχικὴν συντεινόντων ὠφέλειαν, καὶ τὸ τὸν ἐπίσκοπον κἀντεῦθεν κέρδος ψυχικὸν περιποιεῖν ἑαυτῷ, καὶ εἰς δόξαν εἶναι Θεοῦ. Λαμψάτω γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν ταῖς οὐρανοῖς. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν χρήματα πτωχικὰ ὀνομάζονται, καὶ εἰς ἐνδεεῖς ἐτάχθησαν ἀναλίσκεσθαι, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ εἰς ἑαυτὸν ἐκ τούτων, πλὴν τῶν

(1) διαφόρως Σ. Π. — (2) 11. Χ. Τρ. Κ. — ἰσοτάξαντο Ε. Πρ. Βουαρ. — (3) πόλεις Χ. Τρ.

(1) ποιούτων Χ. Τρ.

ἀναγκαίων πάνυ, ὅτε μὴ ἔχοι οἴκοθεν, οὐδὲν δαπανᾶν ἐφείναι, ὡς ὁ μ.ά. κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων φησί, καὶ ὁ κ.ε. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου· καὶ τοῖς μοναχοῖς τοίνυν πράγματα μὴ ἔχουσι, καὶ λειπομένοις τῶν ἀναγκαίων, ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν χορηγεῖν τὸν ἐπίσκοπον, ὡς ἐνδεέσι, τὰ χρειώδη πρὸς τὴν ζωὴν.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι, ὅτι ἐφείναι τοῖς ἐπισκόποις τὸ ἐπιτρέπειν μοναχοῖς διοικήσιν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ ἐὰν τοῖς ἐπισκόποις τοῦτο ἐνεδύθη, πολλῶ πλεον τοῖς βασιλεῦσιν ἐκκεχώρηται(1). Τοὺς καθαρῶς, τουτέστιν ἀληθῶς, καὶ μὴ καθ' ὑπόκρισιν μονάζοντας, τιμᾶσθαι φησὶν ὁ κανὼν· τοὺς δὲ τῷ μοναχικῷ σχήματι κεχρημένους ὡς ἐν προσχήματι, καὶ πλανῶντας τοὺς ἀνθρώπους, σωφρονίζεσθαι, καὶ εἰς τὰς ἀποκάρσεις αὐτῶν πέμπεσθαι δέδοκται, ὡς ταραττοντας τὰς τε ἐκκλησίας, καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα. Προϊόντες γὰρ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς, καὶ παρεμβάλλοντες ἑαυτοὺς κοσμικοῖς πράγμασιν, ἴσως δὲ καὶ διδάσκοντες, ταραττοῦσι, τουτέστι μερίζουσι καὶ συγχέουσι τὰ Θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, μὴ ἐῶντες ταῦτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐνεργεῖσθαι, ἤγουν, τὰ μὲν πραγματικὰ ὑπὸ τῶν λαϊκῶν, τὰ δὲ μοναχικά, καὶ ἐκκλησιαστικά, ὑπὸ τῶν ἀνατεθειμένων τῷ Θεῷ. Ἐπεὶ δὲ, φησὶν, οἱ αὐτοὶ διὰ φιλαρχίαν, καὶ μοναστήρια πειρῶνται ἐκ καινῆς ἀνεγείρειν, ἐφ' ἧ μὴ ὑποκεῖσθαι τῷ ἐπισκόπῳ, ὁρίσθη, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ ὅπου δῆποτε μοναστήριον ἀνεγείρειν, ἢ εὐκτήριον, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ὑποκεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς μοναχοὺς τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ, καὶ προσκαρτερεῖν ἐν ἧ ἀπεκάρησαν μονῇ. Προστίθῃσι δὲ εἶναι τούτους καὶ ἀμεθέκτους τῆς κοινωνίας, καὶ διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἢ τῶν βιωτικῶν, ἢτοι πολιτικῶν, εἰ μήπου ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος διὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν ἐπιτρέψει τοῦτο. Τοὺς δούλους δὲ, παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν, μὴ ἀποκείρειν ὀρίσται· ἢ μὴν τὸν παραβαίνοντα (2) τοῦτον τὸν ὅρον, ἀκοινωνήτων εἶναι. Τὸν μὲν ται ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, χρῆ, φησὶ, προνοεῖσθαι τῶν μοναστηρίων. Σημείωσαι οὖν, ὅτι ἐκεῖσε οἱ μοναχοὶ προσ-

καρτερεῖν καὶ μονάζειν ὑφείλουσιν, ἐνθα δὴ καὶ ἀπετάξαντο, ἤγουν ἀπεκάρησαν· καὶ ὅτι, κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισκόπου, δύνανται μοναχοὶ διοικεῖν οὐ μόνον ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ βιωτικά, τουτέστι πολιτικά· εἰ δὲ δύναται τοῦτο ποιεῖν ἢ ἐπισκοπικῆ ἐπιτροπῇ, πολλῶ πλεον ποιήσει ἢ βασιλικῆ ἐξουσίᾳ, ἢ προβαλλομένη καὶ ἐπισκόπους. Διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔειπε, καὶ ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος, ὁ Σίδης, ἀπαρεμποδίως τὰ τῆς βασιλείας ὀκονόμεναι, προσώπῳ τοῦ βασιλέως κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα. Καὶ ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος, ὁ Νεοκαισαρείας, ἀνεγράψατο τὰ τῆς πόλεως Θαλάσσια δίκαια· καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχιερεῖς, καὶ μοναχοὶ, παρομοίως ἐνήργησαν δουλείας βασιλικὰς, καὶ δημοσιακάς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἀ. κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγκροτηθείσης συνόδου, καὶ τὸν ιζ'. τῆς Ζ'. συνόδου (1). Ζῆτει καὶ περὶ δούλων μονάζόντων παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου, τὸ λς'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Εὐκτήριος οἶκος, ἢ μοναστήριον, γνώμης δίχα τοῦ ἐπισκόπου, ἀσύστατα· ἅπας δὲ μοναστῆς ὑποτετάχθω τῷ ἐπισκόπῳ· καὶ τῆς μονῆς, εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ προτρέποιτο, μὴ ἀφίστάσθω· δούλος δὲ, εἰ μὴ γνώμην τοῦ δεσπότου, μὴ μοναζέτω.

Ἄνευ γνώμης τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, οὐ δεῖ μοναστήριον, ἢ ἐκκλησίαν κτίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς μοναχοὺς ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ· καὶ τῆς μονῆς, ἐν ἧ ἀπετάξαντο, μὴ ὑπαναχωρεῖν, εἰ μὴ ἐπιτραπῶσι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου δι' ἑτέραν ὀφέλειαν. Δούλος δὲ, παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου, ἐν μοναστηρίῳ μὴ προσδεχέσθω ἐπὶ τῷ μονάσαι· ὁ δὲ παραβαίνων τὰ ὀρισθέντα, ἔσται ἀκοινωνήτος. Χρῆ δὲ καὶ τὸν ἐπίσκοπον τὴν δέουσαν πρόνοιαν τῶν μοναστηρίων ποιεῖσθαι.

Κανὼν Ε'.

Περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τεθέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχειν τὴν (2) ἰσχύν.

(1) Τὸ, Σημείωσαι, ὅτι . . . ἐκκεχώρηται, οὐ καίνται ἐν Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — τὸν παραβαίνοντα ταῦτα, τοῦτον τὸν ὅρον Βενερ. 11.

(1) Χ. Τρ. Ε. — (2) Π. Χ. Τρ. Βενερ. — τὴν ἰδίαν ἰσχύν Βρ.

ΖΩΝΑΡ. Κανόνες διάφοροι τῶν ἀγίων Ἀποστόλων περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἰσὶν, οἱ καὶ ἐξηγήθησαν· ἀλλὰ μὴν καὶ διαφόρων συνόδων· οὓς καὶ κρατεῖν ὁ παρῶν κανὼν διατάττεται· τὸ γοῦν πάλιν τὰ αὐτὰ ἐξηγεῖσθαι, περιττὸν, ἢ καὶ ματαιοπονία ἐστίν. Ὁ δὲ βουλόμενος γινῶναι, τί περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης οἱ κανόνες ἐκεῖνοι ὀρίζουσι, ζητησάτω αὐτοὺς, καὶ γνώσεται τὰ ὀρισθέντα, καὶ πότε, καὶ πῶς ἐπίσκοπος ἐκ τῆς ἰδίας πόλεως ἄπεισιν εἰς ἑτέραν.

ΒΛΑΣ. Διαφόρως ἐξηγήθησαν τὰ τοῦ τοιοῦτου κανόνος, καὶ οὐ χρὴ περὶ τῶν αὐτῶν ματαιοπονεῖν.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ μεταβαίνοντες ἐκ πόλεως εἰς πόλιν, τοὺς περὶ τούτων κανόνας ὑποβλεπέτωσαν (1).

Εἴρηται καὶ ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ κανόνι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, μὴ τολμᾶν ἐπίσκοπον μεταβαίνειν ἐκ τῆς ἰδίας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν, καὶ χειροτονεῖν τινος, ἄνευ γνώμης τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, ἢ ἕτερόν τι ἐπισκοπικὸν δίκαιον πράττειν· εἰ μὴ βούλεται καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα ἄκυρα μένειν, καὶ αὐτὸν δίκην δοῦναι τῆς ἀταξίας αὐτοῦ, καθηρημένον ἐντεῦθεν ὄντα ὑπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος· τοῦτο γοῦν καὶ ἐνταῦθα ὁ κανὼν οὗτος ὀρίζει.

Κ α ν ὼ ν ς'.

Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι· εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης (2), ἢ μαρτυρίῳ (3), ἢ μοναστηρίῳ, ὃ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὤρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

ΖΩΝΑΡ. Ἱερεῖς καὶ διακόνους, ἢ ὅλως τινὰ τῶν ἐντεταγμένων ἐν κλήρῳ, διετάξατο ἡ σύνοδος αὕτη μὴ χειροτονεῖσθαι ἀπολελυμένως, ὥστε ὅπου βούλεται ἀπιέναι, καὶ ἱεουργεῖν, ἢ τινα ποιεῖν ἱερατικὴν πράξιν (1)· ἀλλ' ἕκαστον χειροτονούμενον ἐν τῇ δε τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἢ τῆς κώμης, ἢ τῷ δε τῷ ναῷ τῷ εἰς μάρτυρος αἰουδήτινος ὄνομα ὑποδομημένῳ, ἢ τῷ μοναστηρίῳ, ὀνομάζεσθαι. Καὶ ὡσπερ νῦν ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων τῆς δε τῆς πόλεως ἐπίσκοπον ὃ χειροτονῶν αὐτὸν προβληθῆναι λέγει, οὕτω τὸ παλαιὸν πᾶς χειροτονούμενος τῆς δε τῆς ἐκκλησίας ἱερεὺς, ἢ διάκονος, ἢ κληρικὸς ἀπλῶς ὀνομάζετο, εἰ καὶ νῦν τοῦτο πάντῃ καταπεφρόνηται· τοὺς δὲ οὕτω χειροτονουμένους μὴ ὠφελεῖσθαι ἐκ τῆς χειροθεσίας, ἡ ἁγία σύνοδος ὤρισεν· ἠρνήσατο γὰρ αὐτοῖς τὴν ἐνέργειαν, ὥστε μὴ τι ἱερατικὸν δίκαιον ἐνεργεῖν, καὶ τοῦτο ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος. Ὀντως (2) γὰρ ὕβρις ἦν ἐκείνου, τὸ τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ἐνέργειαν παρὰ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν ἀρχιερέως, καὶ ὡς μὴ χειροτονηθέντα λογιζέσθαι.

ΒΛΑΣ. Ὡσπερ χειροτονοῦνται οἱ ἀρχιερεῖς εἰς τήνδε *ἢ τὴν δε* (3) τὴν ἐκκλησίαν, οὕτω, φησὶν ὁ κανὼν, χειροτονεῖσθαι καὶ τοὺς κληρικούς ἰδικῶς εἰς τόνδε τὸν ναὸν, ἢ εἰς τὸδε τὸ μοναστήριον, καὶ μὴ ἀπολελυμένως· τὴν δὲ μὴ οὕτω γενομένην χειροτονίαν, ἄκυρον εἶναι· καὶ τὸν παρὰ γνώμην τοῦ χειροτονήσαντος ἀλλαχοῦ ἐνεργήσαντα, ἐφ' ὕβρει τούτου, μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν. Σημειώσαι δὲ, ὅτι καὶ οἱ χειροτονούμενοι μοναχοί, κληρικοί λέγονται, καὶ τῷ κατὰ τόπον ὑπέκεινται ἐπισκόπῳ, καὶ οὐκ ὀφείλουσι, χωρὶς συστατικῆς γραφῆς καὶ ἀπολυτικῆς τοῦ ἐπισκόπου, εἰς ἑτέραν ἐνορίαν ἱεουργεῖν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἡ. κανόνα τῆς παρούσης συνόδου. Ἐπεὶ δὲ τινες ἐκλυβάνεσθαι λέγουσι τὸν κανόνα εἰς μόνους πρεσβυτέρους, διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους, οὐ μὴν καὶ εἰς ἀναγνώστους, διὰ τὸ μὴ χειροτονεῖσθαι καὶ τούτους, κἀντεῦθεν δύνασθαι αὐτοὺς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνειν, καὶ δίχα ἐπισκοπικῆς συστατικῆς γραφῆς καὶ ἀπολυτικῆς, φημὲν, ὅτι καὶ οἱ ἀναγνώσται κληρικοί εἰσι, καὶ χειροθεσίαν ἀρχιερέως

(1) Β. — ὑποπιπέτωσαν Βευερ. — (2) Χ. Τρ. Βρ. Βευερ, Ε. Κ. Σ. Ρ. — τὸ, κώμης, ἐφ' ἑστὶται ἐν Π. — (3) ἢ μαρτυρίῳ Σ, Ρ.

(1) Χ. Τρ. — τάξιν Κ. Βευερ. — (2) Χ. Τρ. — οὕτω Βευερ. Κ. — (3) Χ. Τρ.

ἔχουσι, τὴν διὰ χειρὸς τοῦ ἀρχιερέως δηλαδὴ σφραγίδα· καὶ πάντως κρατήσῃ καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ κανὼν.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπὶ μαρτυρίοις, ἢ μοναστηρίοις, ἀλλ' οὐκ ἀπολύτως χειροτονήσῃ· εἰ δὲ μὴ, ἀχειροτόνητος ὁ δῆθεν χειροτονούμενος.

Τὸν μέλλοντα γενέσθαι πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὅλως ἐν ἐκκλησιαστικῷ τάγματι συγκαταλεγῆναι, μὴ ἄλλως παραδεχθῆναι εἰς χειροτονίαν, εἰ μὴ ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μοναστηρίου, εὐρίσκειτο πρότερον ὑπὸ βαθμὸν τινα τελῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ δουλεύων ἐν αὐτῇ. Εἰ δὲ ἀπολελυμένος τις ὢν, πρεσβύτερος, ἢ διάκονος χειροτονηθῇ, μὴ ὢν ἐν ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τινα βαθμὸν, οὐκ ὠφελήθησεται ἐκ τούτου, ἀλλ' ἄκυρος ἔσται ἢ ἐπ' αὐτῷ χειροθεσία.

Κ α ν ὶ ν Ζ'.

Τοὺς ἄπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους, ἢ καὶ μοναστάς (1), ὠρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι· ἢ, τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν ὀγδοηκοστὸς τρίτος κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, περὶ τῶν μενόντων ἐν τῷ τῶν κληρικῶν σχήματι, στρατεία δὲ σχολάζοντων, καὶ ἀρχὰς μετιόντων κοσμικῶς, διατάσσεται, καὶ κελεύει καθαιρεῖσθαι αὐτούς, ἐνθα καὶ τί ἐστὶν ἐκεῖ τὸ σχολάζειν στρατείαις, ἠρμηνεύεται. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν περὶ κληρικῶν, καὶ μοναχῶν, διαλέγεται, ἀποδυσσάμενον τὸ σχῆμα τὸ ἱερὸν, καὶ ἀμφιασάμενον στρατιωτικὸν ἔνδυμα, ὡς στρατευσαμένων, ἢ πολιτικῶν, ὡς ἀξιώματος ἐπιθυμησάντων κοσμικοῦ· οὓς, εἰ μὴ μεταμεληθεῖεν, καὶ ἐπιστρέψοιεν εἰς τὸν βίον, ὃν περ προεἶλοντο, καὶ σχῆμα τῷ βίῳ κατάλληλον ἀναλάβοιεν αὐθις, ἀναθεματίζεσθαι ὠρίσεν. Αὐτοὶ γὰρ ἑαυτούς τῆς ἀξίας τῆς ἱερατικῆς (2) γυ-

(1) Σ. Ῥ. — ἢ καὶ μονάσσαντας Πρ. — τεταγμένους καὶ μοναστάς Π. Χ. Τρ. Βευερ. Ἰουστ. — (2) Χ. Τρ. Κ. — τὸ, ἱερατικῆς, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ.

μνώσαντες, οὐκέτι καθαιρέσει ὑπαχθῆναι, ὡς κολάσει, ἐκρίθησαν· διὸ καὶ μείζονος κολάσεως ἐνομιίσθησαν ἄξιοι.

ΒΛΑΣ. Μὴ ἐναντιωθῆς τῷ πγ'. κανόνι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, λέγοντι, καθαιρεῖσθαι μόνον τοὺς σχολάζοντας στρατεία πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους· ἀλλ' εἶπε, ὅτι ἐκεῖ μὲν μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος στρατιωτικαῖς ἐνησχολεῖτο δουλείαις ὁ ἱερωμένος· ἐνταῦθα δὲ τὴν ἱερὰν στολὴν ἀπέθετο, καὶ ἐστρατεύσατο ἐπιθυμία κοσμικῆς ἀξίας· καὶ διὰ τοῦτο, ἐκεῖ μὲν ὁ μὴ μετὰ παραγγελίαν ἐπιστρέφων καθαιρεῖται· ἐνταῦθα δὲ, ὁ μὴ μεταμελόμενος ἀναθεματίζεται. Τὴν γὰρ καθαιρέσιν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπεψηφίσατο, καὶ πρὸ καταδίκης ἀπογυμνώσας ἑαυτὸν τῆς ἱερᾶς στολῆς, καὶ λαϊκὸς γεγονώς. Ἐπεὶ δὲ, ἐρμηνεύοντες τὸν πγ'. ἀποστολικὸν κανόνα εἶπομεν, μὴ ἀπεντεῦθεν καθαιρεῖσθαι τὸν δημοσιακῶς δουλείας ἐνεργοῦντα, ἀλλὰ μετὰ παραγγελίαν· ἐρωτήσῃ τις, γενήσεται τοῦτο καὶ εἰς τὸν ἀποθέμενον τὴν ἱερὰν στολὴν, καὶ στρατευσάμενον, ἢ καὶ πρὸ παραγγελίας ἀπεντεῦθεν ἀναθεματισθήσεται; Οἶμαι οὖν, ὅτι καὶ οὗτος μετὰ ἐπιφώνησιν ἀναθεματισθήσεται, εἰ μὴ ἐπιστρέψῃ· τοῦτο δὲ λέγειν πείθουσί με τὰ ῥήματα τοῦ κανόνος, τὰ λέγοντα ἀναθεματίζεσθαι τοὺς τολμῶντας τὸ τοιοῦτον κακὸν, καὶ μὴ μεταμελομένους, ὡς ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἶλοντο. Καὶ ὁ ῥηθεὶς δὲ πγ'. ἀποστολικὸς κανὼν οὕτως ἠρμηνεύθη, ἐκ τοῦ λέγειν ἐν μέρει, καθαιρεῖσθαι τὸν σχολάζοντα στρατεία, καὶ βουλόμενον ἀμφοτέρα κατέχειν, ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν. Ἐπὶ τούτοις γίνωσκε, ὅτι ἢ ζ'. καὶ ἢ ἡ. νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου διορίζονται, τοὺς κληρικούς, καὶ τοὺς μοναχοὺς, μετασχηματισθέντας, καὶ λαϊκοὺς γενομένους, καὶ ἄκοντας πρὸς τὸ πρότερον σχῆμα ἀποκαθίστασθαι. Ἐπεὶ δὲ σὺν τούτοις καὶ ἀναθεματίζονται, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲ ὡς κληρικοί, ἢ μοναχοί, λογισθήσονται, ἀλλὰ διὰ βίου ἐκλεισθήσονται εἰς μοναστήρια. Οἶμαι δὲ, ὅτι οἱ οὕτω μετασχηματισθέντες, στρατευσάμενοι μὲν, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα κολασθήσονται, μὴ στρατευσάμενοι δὲ, ἄλλως πῶς μετριώτερον τιμωρηθήσονται· πλὴν ἱερατικόν τι οὐδὲ οὗτοι ἐνεργήσουσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζβ'. κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ κληρωθεὶς, ἢ μονάσας, εἰ ἐπὶ στρατείαν, ἢ ἀξίαν ἐπαυθαδιάσοι, ἐπάρατος.

Ἐὰν οἱ μονασταί, ἢ οἱ ἀπαξ ἐν κλήρῳ ταχθέντες, καταλιπόντες τὸν μονήρη βίον, ἢ τὸν ἐν κλήρῳ, καὶ τὸ σχῆμα μεταλλάξάμενοι, ἐπὶ στρατείαν μεταπέσωσιν, ἢ κοσμικὴν ἀξίαν μετέλθωσι, καὶ οὐ μεταμεληθῶσιν, ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τὸ σχῆμα τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἶλοντο, ἀναθεματιζέσθωσαν. Συνάδει γοῦν τῷ παρόντι κανόνι καὶ ἡ ὁγδόη νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, μὴ συγχωροῦσα τοῖς μονασταῖς λαϊκοῦ σχῆμα ἀναλαμβάνειν καὶ ἡ ἐνδεκάτη διάταξις, ἢ ἐν τῷ ξβ'. κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου τίτλου, τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν βασιλικῶν κειμένη, καὶ τῷ παρόντι κανόνι, καὶ τῇ νεαρᾷ ταύτῃ ἐναντιοῦται.

Κ α ν ὶ ν Η'.

Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐν ἐκάστῃ πόλει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν καὶ μὴ κατὰ αὐθάδειαν ἀφηνιάτωσαν (1) τοῦ ἰδίου (2) ἐπισκόπου. Οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν, καθ' οἷονδήποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ (3), εἰ μὲν εἶεν κληρικοὶ, τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις· εἰ δὲ μονάζοντες, ἢ λαϊκοὶ, ἔστωσαν ἀκοινωνῆτοι.

ΖΩΝΑΡ. Πάντας τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ (4) πόλεσι κληρικούς, καὶ ταῖς τούτων ἐνορίαις μοναχοὺς, οἱ θεῖοι κανόνες τοῖς ἐπισκόποις ὑπέκειν κελεύουσι· διὸ καὶ ὁ παρὼν κανὼν τοὺς τῶν πτωχείων κληρικούς τῷ ἐπισκόπῳ ὑπέταξε. Πτωχεῖα δὲ εἰσι τὰ εἰς πτωχῶν ἀφωρισμένα πρόνοιαν καὶ διοίκησιν, τὰ γηροκομεῖα

(1) Π. Χ. Τρ. — καὶ μὴ καταυθαδιάζεσθαι, ἢ ἀφηνιάειν Βρ. — (2) τὸ, ἰδίου, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (3) Π. 'Ε. Κ. — τὸ, καθ' οἷονδήποτε τρόπον καὶ μὴ ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. καὶ παρὰ Βευερ. — (4) Βευερ. Κ., — τὸ, ἐκκλησίαις καὶ, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ.

δηλονότι, καὶ ὀρφανοτροφεῖα, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐν οἷς καταπαθεῖς ἀνάκεινται, καὶ τρέφονται. Ἴνα γὰρ μὴ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀνακείμενοι εὐχῶν εἶεν ἀμέθεκτοι, μὴ δυνάμενοι εἰς τὰς ἐν ἐκκλησίαις συνάξεις ἀπιέναι διὰ γήρωσ βαθέος βαρύτητα, ἢ πηρώσεις σωματικὰς, ἢ νόσους, πρόνοιαν ἔθεντο οἱ τῶν πτωχείων δομητορες, ναοὺς τε ἐν αὐτοῖς ἀνεγεῖραι, καὶ κληρικούς κατατάξαι, ἵνα ἐκτελήται παρ' αὐτῶν ἢ πρὸς τὸ Θεῖον ὑμνωδία, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀνακείμενοι, ἀταλαιπώρως ταύτης ἀκούωσι. Καὶ τοὺς τοιαύτους τοῖνον κληρικούς, καὶ τοὺς τῶν μαρτυρίων, τῶν ἐπ' ὀνόμασι μαρτύρων οἰκοδομηθέντων ναῶν, τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ ὑποκεῖσθαι ἢ παροῦσα κελεύει σύνοδος· ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν μοναστηρίων τῷ ὀνόματι δὲ τῶν κληρικῶν, καὶ τοὺς ἐν μοναστηρίοις ὄντας ἱερωμένους διέλαβεν, ὅτι μηδένα χειροτονεῖσθαι (1) ἀπολελυμένως, ἢ τοιαύτη σύνοδος ὥρισεν ἐν τῷ ἕκτῳ κανόνι. Ἐπεὶ οὖν καὶ οἱ μοναχοὶ χειροτονοῦμενοι τῆς μονῆς τῆςδε ὀνομάζονται ἱερεῖς, ἢ διάκονοι, καὶ ἐφεξῆς οἱ τῶν κατωτέρων ταγματῶν, εἰκότως κεκληροῦσθαι ἕκαστος τῇ μονῇ, ἢ ὀνομάσθησαν, ἐνομίζοντο, καὶ κληρικούς καὶ αὐτοὺς οἱ τῆς συνόδου θεῖοι Πατέρες ἐκάλεσαν. Τούτους οὖν ἅπαντας, ὑποκεῖσθαι κελεύει τῷ ἐπισκόπῳ, μηδὲ ἀφηνιάζειν, ἀντὶ τοῦ τῆς ἐξουσίας ἐκείνου ἐκφεύγειν τε καὶ ἀποσκιρτᾶν, ὥσπερ πῶλος ἀποπτύσας τὸν χαλινόν· οὗτος γὰρ ἡ ἡνία· τοὺς δὲ παραβαλίνοντας τὸν *παρόντα* (2) κανόνα, κληρικούς μὲν ὄντας, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑπέθετο, τῇ τοῦ ἐπισκόπου ἐξουσίᾳ, καὶ διακρίσει καταλιπτῶν τὴν τῶν ἐπιτιμιῶν ποιότητα· μοναχοὺς δὲ ὄντας, ἢ λαϊκοὺς, ἀκοινωνήτους εἶναι ὥριστο. Πῶς δὲ περὶ κληρικῶν διαλεγόμενος ὁ κανὼν, λαϊκῶν ἐμνήσθη; Οἷμαε τοῖνον τοιαύτην εἶναι τὴν ἐννοίαν τῶν Πατέρων· τοὺς κληρικούς μὴ ἀφ' ἑαυτῶν τολμᾶν καταναιδεύεσθαι τῶν ἀρχιερέων, ἔκριναν, καὶ ἀποσκιρτᾶν τῆς ἐξουσίας αὐτῶν· ἀλλ' ἴσως δυνατοῖς πεποιθότας τισι, θάρσος ἐκείνοις περιποιῶσιν ἐκ τῆς σφῶν δυναστείας, ἢ μᾶλλον θράσος πρὸς τὴν αὐθάδειαν· ἀκείνους οὖν τῇ ἀκοινωνησίᾳ ὑπάγει.

(1) Χ. Τρ. Κ. — χειροτονηθῆναι Βευερ. — (2) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται τὸ, παρόντα παρὰ Κ. καὶ Βευερ.

ΒΛΑΣ. Ὡς ἔοικεν, ἔλεγόν ποτέ τινες, μόνους τοὺς κληρικούς τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς μητροπόλεως, ὑποκεῖσθαι τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ· τοὺς δὲ μοναχοὺς, ἢ καὶ τοὺς κληρικούς τῶν ἐν τοῖς ὀρφανοτροφείοις, καὶ γηροκομείοις, θείων νεῶν, ἢ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν μαρτυρίων (1), μὴ ὑποκεῖσθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν τούτου ὄσιν, ἀλλὰ (2) τοῖς δομήτορσι τῶν μοναστηρίων, καὶ τῶν λοιπῶν. Τὸν γοῦν τοιοῦτον ἀκανόνιστον αὐτῶν λόγον οἱ θεῖοι Πατέρες ἀποσκευαζόμενοι, ὤρισαν, πάντας τούτους ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, κατὰ τὴν περὶ τούτου τῶν ἁγίων Πατέρων παράδοσιν. Τοὺς δὲ τολμῶντας ἀνατρέπειν τοῦτο, ἤγουν θέλοντας μὴ ὑποκεῖσθαι αὐτοὺς τῷ ἐπισκόπῳ, κληρικούς μὲν ὄντας, ἐπιτιμᾶσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ· μονάζοντας δὲ, ἢ λαϊκοὺς, ἀκοινωνήτους εἶναι, ἤγουν ἀφορισμένους. Πτωχεῖα δὲ λέγονται, πάντα τὰ εἰς πτωχῶν πρόνοιαν ἀφορισθέντα. Οἱ γοῦν σήμερον λέγοντες μοναχοί, ἢ κληρικοί, μὴ ὑποκεῖσθαι τῷ πατριάρχῃ, ἢ τῷ ἐγχωρίῳ ἐπισκόπῳ, ὡς ἀπὸ ἐλευθέρας μονῆς ἢ ἐκκλησίας ὄντες, προβάλλόμενοι· δῆθεν καὶ κτητορικῶν τυπικῶν διατάγματα, τί πρὸς ταῦτα ἀπολογήσονται; πάντως οὐδέν. Καὶ γὰρ δομήτωρ τις μοναστηρίου, ἢ ἐκκλησίας, ἐν τυπικῷ, ἢ διατάξει αὐτοῦ, διορίσῃται, μὴ ὑποκεῖσθαι τοὺς μοναχοὺς, ἢ τοὺς κληρικούς τούτων, τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ, οὐκ εἰσακουσθήσεται, ὡς τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσιν ὑπεναντίως διαταξάμενος, καὶ ἀνυπόστατα γράψας. Περὶ δὲ τῶν διαταττομένων παρὰ τῶν βασιλέων, χάριν τῶν παρὰ τούτων κτιζομένων μοναστηρίων, καὶ ἐκκλησιῶν, ζήτησι τῆς παρούσης συνόδου ς'. καὶ ιζ'. κανόνα.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἐν πτωχείῳ, ἢ ἐν σεμνείῳ κληρικός βλεπέτω τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως· ὁ δὲ τούτου ἀφηνιάζων γινωσκέτω τὸ ἐπιτίμιον.

ὑποκεῖσθαι καὶ οὗτοι ὀφείλουσι τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου τῆς

(1) τῶν μαρτύρων X. Τρ. — (2) X. Τρ. — καὶ τοῖς δομήτορσι Βενετ.

πόλεως· εἰ δὲ οὐ πείθονται κατ' οἰκείαν αὐθάρδειαν ὑπ' αὐτὸν τελεῖν, τοῖς τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις ὑποπεισοῦνται.

Κ α ν ὶ ν Θ'.

Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλαμβάνετω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ (1) κατατρέχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθω (2)· εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸ τὸν ἴδιον, ἢ καὶ (3) πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοῖη, καταλαμβάνετω (4) τὸν ἑξαρχὸν τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως ὀρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.

ΣΩΝΑΡ. Τοὺς κληρικοὺς πράγματα πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας, δίκας δηλονότι καὶ ὑποθέσεις, βούλεται ὁ κανὼν παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ ταύτας γυμνάζειν, καὶ μὴ ἀπιέναι ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια· τοῦτο γὰρ εἰς περιφρόνησιν καὶ ὕβριν τοῦ ἐπισκόπου ἐστίν· ἢ τέως, γνώμῃ τοῦ ἐπισκόπου, ἢτοι αὐτοῦ ἐπιτρέποντος, παρ' οἷς τὰ ἀντίθετα μέρη ἀρέσκονται, ζητεῖσθαι τὰς ὑποθέσεις· τοὺς δὲ μὴ φυλάσσοντας τὴν τοῦ κανόνος διαταγὴν, ἐπιτιμᾶσθαι κανονικῶς παρὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν. Ταῦτα μὲν, ὅτε πρὸς ἀλλήλους δικάζονται κληρικοί. Εἰ δὲ κληρικοί τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ *ἐπεγκαλοῦσιν* (5), ἢ ἑτέρῳ, καὶ δίκην ἐνιστῶσι κατ' αὐτοῦ, τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους καθίζει δικαστὰς ὁ κανὼν. Συνιόντες γὰρ, ἀκροάσονται τῶν ὑποθέσεων, καὶ ψη-

(1) Βενερ. Χ. Γρ. Ε. — ὁ, μὴ, οὐ κεῖται παρὰ Βρ. ἐν Π. καὶ Σ. Ρ. — (2) Χ. Γρ. Βρ. — συγκροτεῖσθαι Π. Βενερ. Κ. Ε. Σ. Ρ. — (3) Π. Σ. Ρ. — δ, καί, οὐ κεῖται ἐν Χ. Γρ. Βρ. — (4) ἢ τὸν Π. — (5) Χ. Γρ. — οὐ κεῖται τὸ, ἐπεγκαλοῦσαι παρὰ Βενερ. καὶ Κ.

φρίσονται. Εἰ δὲ πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας ἔχει πρᾶγμα, ἤγουν ἀμφισβολίαν τινὰ καὶ δίκην ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς, τὸν τῆς διοικήσεως ἐκείνης, παρ' ἧ καὶ οἱ ἀμφισβητοῦντες *ἀλλήλοις* (1) εἰσὶν, ἔξαρχον, βούλεται ὁ κανὼν διαιτητὴν τῆς ὑποθέσεως γίνεσθαι, ἢ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπίσκοπον· ἔξάρχους δὲ τῶν διοικήσεων, τοὺς πατριάρχας εἶναι φασίν· ἄλλοι δὲ τοὺς μητροπολίτας· πλατύτερον δὲ τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ ιζ'. κανόνι εἴρηται.

ΒΛΑΣ. Ὁροθετήσαντες οἱ ἅγιοι Πατέρες πάντας τοὺς κληρικούς ὑποκείσθαι τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ (τῷ ὀνόματι δὲ τῶν κληρικῶν καὶ οἱ μοναχοὶ περιέχονται)· ἐπάγουσι διὰ τοῦ παρόντος κανόνος, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας κληρικὸν παρὰ πολιτικῷ δικαστηρίῳ ἐνάγειν κατὰ κληρικοῦ, ἀλλὰ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ μέρη θελήσωσιν, ὀφείλουσιν εἶναι πάντως προσφόροις, ἤγουν ἐκκλησιαστικοῖς· εἰκὸς γάρ ἐστι μὴ θέλειν τὸν ἐπίσκοπον ἀκροάσασθαι τῆς ὑποθέσεως, διὰ τινὰ εὐλογον αἰτίαν· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσαντα (2), κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβάλλει ὁ κανὼν. Καὶ ταῦτα μὲν ὅταν δύο κληρικοὶ μιᾶς ἐνορίας κατ' ἀλλήλων δικαστήριον ἔχωσιν. Εἰ δὲ κληρικὸς ἔχει ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ καθ' ἑτέρου ἐπισκόπου, τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐξετασθήσονται παρὰ τῷ προσφύρῳ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ κατὰ μητροπολίτου ἔχει ἀγωγὴν ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς τοῦ μητροπολίτου, διορίζεται ὁ κανὼν δικάζειν τὴν ὑπόθεσιν, ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ὁφείλομεν οὖν λέγειν, ὡς, εἴ τις κληρικὸς μέλλει γυμνάσαι ὑπόθεσιν κατὰ κληρικοῦ, ἢ ἐπισκόπου, ἢ μητροπολίτου, τῷ φύρῳ τοῦ ἐναγομένου κατὰ νόμους ἀκολουθεῖτω. Οἱ μὲν γὰρ κληρικοὶ, καὶ μοναχοὶ, παρὰ τῷ ἐγχωρίῳ ἐπισκόπῳ ἐλκυσθήσονται, ὁ ἐπίσκοπος παρὰ τῷ μητροπολίτῃ· καὶ ὁ μητροπολίτης παρὰ τῷ πατριάρχῃ· καὶ οὐκ ἔσται ἄδεια τυχὸν κληρικῷ

(1) X. Γρ. — εὐ καίται τό, ἀλλήλοις παρὰ Βενερ; καὶ Κ. — (2) ποιήσαντα X. Γρ.

τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἀθήρα, παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας ἐναγαγεῖν κατὰ (1) τοῦ συγκληρικοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ποιῆσαι ἀναγκασθήσεται. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, ἐὰν κληρικὸς οὐ θελήσῃ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ δικάσασθαι μετὰ συγκληρικοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ ἐναγάγῃ, ἐκπεσεῖται τῆς οἰκείας ἐναγωγῆς, ὅπερ ἔβλεπε παθεῖν, εἴπερ εἰς κοσμικὸν δικαστήριον εἴλκυσε τοῦτον; Λύσις. Οὐκ ἐκπέσῃ μὲν τῆς οἰκείας ὑποθέσεως, ὡς μὴ ἐναγαγὼν εἰς πολιτικὸν δικαστήριον· ἐπιτιμηθήσεται δὲ κατὰ τὸν παρόντα κανόνα. Μὴ ἐναντιωθῇ δέ σοι τὸ ς'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, λέγον, Δυνατὸν καὶ παρὰ τῷ πατριάρχῃ πρῶτον αἰτιάσασθαι, καὶ αἰτεῖν διὰ γραμμάτων αὐτοῦ δοθῆναι δικαστήν τινὰ τῶν κατὰ τόπον ἐπισκόπων· οὐ παραιτηθείσης τῆς ψήφου, πάλιν ὁ πατριάρχης δικάσει (2)· ἀλλ' ἀνάγνωθι μετ' ἐπιστάσις τὸν παρόντα κανόνα, τὸν ιε'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, τὸν ς'. τῆς ε'. συνόδου, καὶ τὸ α'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, λύοντα τὸ ἐναντιωφάνες. Τὸ δὲ εἰρημένον ἐνταῦθα, Ἦ γοῦν γνώμη τοῦ ἐπισκόπου παρ' οἷς ἂν ἀμφοτέρω τὰ μέρη βούλωνται τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι, μὴ εἴτης περὶ αἵρετοῦ δικαστοῦ ἐκλαμβάνεσθαι, μὴ ἔχοντος δικαιοδοσίαν· τοῦτον γὰρ θέλησις τῶν μερῶν ποιεῖ δικαστήν, καὶ ἐπερώτησις προστίμου, ὅπερ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος οὐκ ἀναφαίνεται· ἀλλὰ περὶ δικαστοῦ ἔχοντος δικαιοδοσίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀπροσφόρου δὲ ὄντος τοῖς μέρεσιν· ὥστε ὁ δίχα γνώμης τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου καταδεξάμενος κληρικὸς παρ' ἀπροσφύρῳ δικαστηρίῳ δικάσασθαι, κἂν ἐκκλησιαστικὸς ἐστί, ἐπιτιμηθήσεται κατὰ τὸν παρόντα κανόνα. Ὁ μὲν τοι ἔξαρχος τῆς διοικήσεως ἐστίν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὁ ἐκάστης ἐπαρχίας μητροπολίτης, ἀλλ' ὁ τῆς ὅλης διοικήσεως μητροπολίτης. Διοίκησις δὲ ἐστίν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ. Τοῦτο δὲ τὸ τῶν ἐξάρχων προνόμιον σήμερον οὐκ ἐνεργεῖ· κἂν γὰρ λέγωνται ἔξαρχοί τινες τῶν μητροπολιτῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσιν ὄντας ἐτέρους μητροπολίτας, οὐκ ἔχουσιν ὅλως ὑπο-

(1) X. Γρ. — κατὰ συγκληρικοῦ Βενερ. Ε. — (2) X. Γρ. — δικάζει Βενερ. Ε.

κειμένους αὐτοῖς. Ἴσικεν οὖν ἑτέρους τινὰς εἶναι κατὰ τοὺς τότε καιροὺς ἐξάρχους τῶν διοικήσεων ἢ τούτους μὲν εἶναι, ἀπρακτῆσαι δὲ τὰ ὑπὸ τῶν κανόνων δοθέντα τούτοις προνόμια.

ΛΡΙΣΤ. Κληρικοὶ διαδικαζόμενοι, εἰ, ἀφέντες τὸν ἐπίσκοπον, κοσμικοῖς κριτηρίοις προσέλθωσι, κανονικῶς εἰθυνέσθωσαν. Καὶ κληρικὸς ἐπισκόπῳ διαφερόμενος, μενέτω τὴν σύνοδον καὶ μητροπολίτη ἐπίσκοπος, τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐξαιτεῖτω.

Οὐ δεῖ κληρικὸν, ἔχοντα κατὰ κληρικοῦ, δικάζεσθαι παρὰ κοσμικοῖς δικασταῖς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον οὗτος ἀφείς ἐπίσκοπον, κοσμικοῖς προσέλθοι δικαστηρίοις, κανονικῶς ἐπιτιμηθήσεται· ὥσπερ δὴ καὶ κατὰ ἐπισκόπου ἔχων ὁ κληρικὸς, παρὰ τῆ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας ὀφείλει δικάζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς, εἰ κατὰ μητροπολίτου ἔχει τινὰ ὑπόθεσιν, ἢ παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢτοι τῷ πατριάρχῳ, ὑφ' ὃν τελοῦσιν οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων μητροπολιταί, δικάζεσθαι, ἢ παρὰ τῷ πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως· ὅπερ προνόμιον οὐδενὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐδόθη, οὔτε ἀπὸ τῶν κανόνων, οὔτε ἀπὸ τῶν νόμων, τὸ δικάζεσθαι μητροπολίτην τελοῦντα ὑφ' ἑτέρον πατριάρχῃν παρὰ πατριάρχῃ ἑτέρῳ, εἰ μὴ μόνῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως.

Κ α ν ὶ ν Ι'.

Μὴ ἐξεῖναι κληρικὸν (1) ἐν δύο πόλεων κατὰ ταυτὸν καταλέγεσθαι ἐκκλησίαις, ἐν ᾗ τε τὴν ἀρχὴν ἐχειροτονήθη, καὶ ἐν ᾗ προσέφυγεν, ὡς μείζονι δηθεν, διὰ δόξης κενῆς ἐπιθυμίαν (2). Τοὺς δὲ γε τοῦτο ποιοῦντας ἀποκαθίστασθαι τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἐξ ἀρχῆς (3) ἐχειροτονήθησαν, καὶ (4) ἐκεῖ μόνον λειτουργεῖν. Εἰ μὲν τοι ἤδη τις μετετέθη ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, μηδὲν τοῖς τῆς προτέρας ἐκκλησίας, ἢτοι τῶν ὑπ' αὐτὴν μαρτυρίων, ἢ πτωχείων, ἢ ξενοδοχείων ἐπικοινωνεῖν πράγμασι. Τοὺς δὲ γε

(1) Η. Βρ. Βευερ. Κ. Ἐ. — κληρικῷ Μάνα. ἐν περισελ. — (2) ἐπιθυμίαις Μάνα. ἐν περισελ. — (3) Η. Βρ. — τὴν ἀρχὴν Χ. Τρ. Ἐ. Βευερ. — (4) Βρ. — ὁ καὶ, οὐ καίται ἐν Χ. Τρ. καὶ παρὰ Βευερ.

τολμῶντας, μετὰ τὸν ὄρον τῆς μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου, πράττειν τι τῶν νῦν ἀπηγορευμένων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου (1) βαθμοῦ.

ΖΩΝΑΡ. Δύο πόλεων ἐκκλησίαις κατατάττεσθαι τινα ὡς κληρικόν, ὁ παρὼν ἀπαγορεύει κανὼν. Ἰσως γὰρ εἰς πόλιν μικρὰν ἐχειροτονήθη, διὰ δὲ φιλοδοξίαν *ἐσπούδασεν* (2) εἰς μείζονος πόλεως ἐκκλησίαν, εἰς μητρόπολιν τυχὸν ἐξ ἐπισκοπῆς μετατεθῆναι, ἢ ἐκ μητροπόλεως εἰς πατριαρχεῖον. Τοὺς τοιούτους οὖν ἡ σύνοδος ὥρισεν ἀποκαθίστασθαι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ ἔχειροτονήθησαν ταῦτα δὲ μετὰ τὸν κανόνα ἐκέλευσε γίνεσθαι. Εἰ δὲ ἤδη, φησί, τις μετετέθη ἐξ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν, μένων ἐν τῇ μεταθέσει μὴ ἐνοχλείτω τοῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἧς μετετέθη· ἀποστάς γὰρ ἐκείνης οὐδεμίαν μετουσίαν πρὸς αὐτὴν ἔξει, οὐδὲ κοινόν τι αὐτῷ πρὸς ἐκείνην ἔσται. Τοὺς δὲ μὴ φυλάσσοντας τὰ διατετυπωμένα, ἐπιχειροῦντας δὲ τι ποιεῖν τῶν διὰ *τούτου* (3) τοῦ κανόνος ἀπαγορευθέντων, ἐκπτώσει κολάζει τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, ἢτοι καθαιρέσει. Εἰ δὲ ις'. νεαρὰ κειμένη εἰς τὸν τρίτον τίτλον τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν βασιλικῶν διετάξατο, ἐτελευτήσῃ ἐν ἐκκλησίᾳ τινὶ κληρικὸς, μὴ εὐθὺς ἄλλον χειροτονεῖσθαι ἐκεῖ, ἀλλ' εἰ ἑτέραις ἐκκλησίαις εἰσὶ κληρικοὶ πλείονες τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκάστη αὐτῶν ταχθέντος ἀριθμοῦ, ἐκεῖθεν μετάγειν τινὰς, καὶ ἀντὶ τῶν λειψάντων αὐτοὺς ἀντεισάγειν (4), μέχρις ἂν εἰς τὸν ἀρχῆθεν ὥρισμένον ἀριθμὸν κατασταῖεν οἱ ἐκκλησίας ἐκάστης κληρικοί.

ΒΛΑΣ. Τινὲς κληρικοὶ δοξομανοῦντες, μεθίστανται ἀπὸ πόλεων μικροτέρων εἰς ἑτέρας μείζονας πόλεις, τυχὸν ἀπὸ τοῦ Ἀθύρα εἰς Ἱράκλειαν. Φησὶν οὖν ὁ κανὼν, μὴ ἔχειν τινὰ ἐπ' ἀδείας τοῦτο ποιεῖν, διὰ τε τὴν τιμὴν τοῦ χειροτονήσαντος τοῦτον, καὶ διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα δύο ἐπισκόποις ὑπακεῖσθαι· τὸν δὲ τοῦτο ποιεῖν ἐπιχειρήσαντα ἀποκαθίστασθαι εἰς τὴν

(1) τοῦ οἰκείου Βρ. Σ. Ρ. — (2) Χ. Τρ. — οὐ καῖται τὸ, ἐσπούδασεν, παρὰ Βενερ. Κ. — (3) Χ. Τρ. — διὰ τοῦ κανόνος Κ. Βενερ. — (4) Χ. Τρ. Κ. — εἰσαγεῖν Βενερ.

ἐκκλησίαν, ἐν ἣ πρώτως ἐχειροτονήθη, ἐφ' ἧ ἐκεῖ μόνον λειτουργεῖν. Τοῖς δὲ πρὸ τοῦ κανόνος τούτου εἰς δύο ἐνοριῶν ἐκκλησίας ταχθεῖσι, τιμωρίαν ἐπάγει, τὸ μὴ δύνασθαι ἀνακαλεῖσθαι τὰ τῆς προτέρας ἐκκλησίας δίκαια. Εἶτα διορίζεται, καθαιρεῖσθαι τοὺς τολμήσοντας διαπράξασθαι τι ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων ἐν τούτῳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τινὲς τὸ μὴ γίνεσθαι τινα κληρικὸν ἐν δύο πόλεων ἐκκλησίαις, καὶ εἰς δύο ἐκκλησίας μιᾶς πόλεως ἐξελάβοντο. Οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τῆς ἐννοίας τοῦ κανόνος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Ὅπως δὲ οὐ δύναται κληρικὸς ἐξ ἐτέρας ἐνορίας εἰς ἑτέραν ἀπέρχεσθαι, δίχα συστατικῆς καὶ ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν, καὶ ὅπως κολλάζεται ὁ τοῦτο ποιήσας, καὶ ὁ δεξάμενος αὐτὸν, ἔμαθες ἀπὸ τοῦ ιε. καὶ ις'. ἀποστολικοῦ κανόνος. Εἰ δὲ τις ἐρωτήσῃ σε, διὰ τί ὁ παρῶν κανὼν, κατὰ τὰς ἀρχὰς μὲν, ἀποκαθίστασθαι φησὶν εἰς τὴν προτέραν ἐκκλησίαν τὸν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταπηδήσαντα, κατὰ δὲ τὸ τέλος, παρακελεύεται καθαιρεῖσθαι τὸν τούτου παραβάτην; εἶπε, ὅτι τὸν μὲν μεταπηδήσαντα ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, μήπω δὲ κληρωθέντα εἰς τὴν δευτέραν ἐκκλησίαν, ἀποκαθίστασθαι διορίζεται εἰς τὴν πρώτην· τὸν δὲ κληρωθέντα, καὶ ἐγκαταστάνα εἰς τὴν δευτέραν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ. Περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι τὸν τοιοῦτον ἀπεντεῦθεν καθηρημένον, ἀλλὰ μετὰ παραγγελίαν, ἀνάγνωθι τὸν ιε. ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ τὸν τῆς ἐν τῇ Τρούλλῃ συνόδου κανόνα ις'.

ΑΡΙΣΤΙ. Δύο πόλεων ναοῖς κληρικὸς οὐ καταλέγεται· εἰ δὲ καταλεχθεῖη, τῷ προτέρῳ ἐπιστραφήσεται. Εἰ δὲ μετετέθη τις ἤδη, μηδὲ κοινωνεῖτω κατὰ τινα τρόπον τοῖς τῆς προτέρας ἐκκλησίας πράγμασι (1).

Οὐ συγκεχώρηται ὁ αὐτὸς ὑπὸ δύο ἐπισκόπους τελεῖν, καὶ ἀμφοτέρων εἶναι κληρικὸς· ἀλλ' εἰ δι' ἐπιθυμίαν δόξης κενῆς μείζονι ἐκκλησίᾳ προσφύγη, ἀποκατασταθήσεται αὖθις εἰς ἣν ἐχειροτονήθη πρότερον· εἰ δὲ μετὰ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν μετετέθη καὶ ἐκληρώθη, μὴ μετεχέτω ὅλως ἐν τοῖς τῆς προτέρας ἐκκλησίας πράγμασιν, εἰ μὴ βούλεται τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖν βαθμοῦ, τοιαῦτα δὲ ἀπληστίαν ἐπιχειρῶν.

(1) B. — τὸ, πράγμασι, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ.

Κ α ν ὄ ν ΙΑ΄.

Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας ἐπιστολίοις, εἴτουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις, ὀδεύειν ὠρίσαμεν, καὶ μὴ συστατικοῖς· διὰ τὸ τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς προσήκειν τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει μόνοις παρέχεσθαι προσώποις.

ΖΩΝΑΡ. Εἰρηνικαὶ μὲν ἐπιστολαὶ εἰσιν, αἱ λεγόμεναι ἀπολυτικά, οἷα εἰσιν αἱ διδόμεναι τοῖς ἐπισκόποις παρὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἷς ὑπόκεινται, καὶ τοῖς μητροπολίταις, παρὰ τῶν πατριαρχῶν, ὑφ' ὧν προχειρίζονται, ὅτε διὰ τινὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν ἀπιᾶσι πρὸς βασιλέα· καὶ οἷα εἰσιν αἱ παρεχόμεναι κληρικοῖς παρὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, θέλουσιν εἰς ἑτέραν πόλιν ἀπελθεῖν, καὶ καταλεγεῖναι τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὸν ιζ΄ κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ παλατίου συστάσης συνόδου. Καὶ ἄλλαι δὲ τοιαῦταί εἰσιν· εἰρηνικαὶ δὲ λέγονται, ὡς εἰρήνην βραβεύουσαι. Εἰ γὰρ τις ἐξ ἑτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ κληρικὸς ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ὑπὸ ἐπιτίμιόν ἐστι κάκσιμος, καὶ ὁ δεξάμενος αὐτόν· ὁ μὲν γὰρ κληρικὸς παύεται τῆς λειτουργίας· ὁ δὲ ἐπίσκοπος, ὁ τοῦτον δεξάμενος, ἀφορίζεται, κατὰ τὸν ιε΄ καὶ ις΄ ἀποστολικὸν κανόνα. Οἱ δὲ πρὸς βασιλέα ἀπιόντες ἐπίσκοποι ἄνευ γραμμῶτων τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, ἐκπίπτουσιν οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἱερατικῆς, κατὰ τὸν ια΄ κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Συστατικαὶ δὲ ἐπιστολαὶ λέγονται, αἱ ἐγχειριζόμεναι κληρικοῖς, ἢ λαϊκοῖς ἀφωρισμένοις, ἢ ἀγνώστοις παντάπασιν, ἐν ἑτέρᾳ πόλει ἀπιούσι, καὶ συνιστῶσαι τῷ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπισκόπῳ τοὺς ἄνδρας, ὡς λυθέντας τῶν ἐπιτιμίων, ἢ πιστοὺς ὄντας, κατὰ τὸν ιθ΄ ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ τὸν λγ΄, ἢ ὅταν κατηγορία κατὰ τινος γένηται, καὶ φανῇ ἀθῶος ὁ κατηγορηθεὶς, καὶ δοθῇ αὐτῷ ἐπιστολὴ συνιστῶσα αὐτόν τῷ πρὸς ὃν ἀπεστάλη, καὶ διδάσκουσα συκοφαντικῶς αὐτόν κατηγορηθῆναι. Οὕτως ἔχουσῶν τῶν ἐπιστολῶν τούτων, φησὶν ὁ κανὼν, τοῖς πένησι καὶ δεομένοις βοήθειαν, καὶ διὰ τοῦτο προσερχομένοις τῇ ἐκκλησίᾳ,

εἰρηνικὰς δεῖν δίδοσθαι ἐπιστολάς ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ συστατικάς· χρέος γὰρ εἶχον οἱ ἀρχιερεῖς ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν προσφευγόντων τῇ ἐκκλησίᾳ πενήτων, ἢ ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, ὡς καταδυναστευομένων ἴσως, ἢ ἀδικουμένων, ἢ ἀποστερουμένων τῶν ἀνηκόντων αὐτοῖς· καὶ τοσοῦτον, ὥστε κωλυόμενοι οἱ ἐπίσκοποι ἀπιέναι πρὸς βασιλέα διὰ δεήσεις οἰκείας, καὶ ἐνοχλεῖν, ἐπιτρέπονται τοῦτο ποιεῖν διὰ τοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγοντας, ἢ στέλλειν διακόνους ἰδίους εἰς ἐπικουρίαν τῶν δεομένων, καὶ εἰς καταλλαγὴν τῶν διὰ πταίσματα (1) καταδικασθέντων κολασθῆναι, ἢ περιορισθῆναι, ὡς ὁ ζ'. καὶ ὁ ἡ. κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου διαλαμβάνει. Τοῖς γοῦν καθ' οἰονδήτινα τρόπον ἐπικουρίας δεομένοις ἐνεχειρίζον ἐπιστολάς οἱ ἐπίσκοποι, βοηθούσας αὐτοῖς, ἐφ' οἷς ἐδέοντο· κάκεινα δὲ εἰρηνικὰ ἐκαλοῦντο, ὡς εἰρήνην βραβεύουσαι τοῖς δι' ὀργὴν ἀρχόντων, ἢ δυναστευόντων, ἀδικὸν γνώμην πάσχουσι. Παρέχειν δὲ ταύτας αὐτοῖς ὁ κανὼν διατάττεται μετὰ δοκιμασίας· οὐ γὰρ ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως παντὶ προσερχομένῳ δεῖ βοηθεῖν, ἀλλὰ τῷ ἀδικουμένῳ· εἰ γὰρ τις ἀδικῶν προσέλθῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ κακουργῶν, οὐ χρὴ τοῖς τοιούτοις ἐπικουρεῖν. Μὴ ἐλεήσης γὰρ, φησὶ, πτωχὸν ἐν κρίσει· ἐπεὶ γὰρ ἡ πενία πρὸς οἰκτὸν ἐστὶν εὐκατάφορος, ἀδικοῦντα, φησὶν ἡ γραφή, μὴ ἐλεήσης ἐν κρίσει, καὶ πτωχὸς ἐστὶν. Εἰ γοῦν χρεωστῶν τις προσρῆ τῇ ἐκκλησίᾳ, μὴ ἀδίκως μὲν ἀπαιτηθῆναι τι αὐτὸν, δεῖ διὰ φροντίδος ποιεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον· ὃ δὲ δικαίως χρεωστεῖ, ἀποδώσει, πρὸς τοῦτο τοῦ ἐπισκόπου μὴ κωλύοντος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν.

ΒΑΣ. Συστατικαὶ γραφαὶ λέγονται αἱ διδόμεναι κληρικοῖς παρὰ τῶν χειροτονησάντων αὐτοὺς ἐπισκόπων, καὶ συναστῶσαι, ἢτοι δηλοποιεῖσαι τὴν χειροτονίαν τούτων, καθὼς παρίσταται ἀπὸ τοῦ ιγ'. κανόνος τῆς παρούσης συνόδου. Συστατικαὶ γραφαὶ λέγονται καὶ (2) αἱ διδόμεναι ἐπισκόποις, ἢ κληρικοῖς, ἢ καὶ λαϊκοῖς ἀφορισθεῖσι, καὶ ἄλλως γενομένοις ἐν ὑπολήψει οὐκ ἀγαθῇ· καθὼς τοῦτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος. Αἱ μὲν τοῖ

(1) X. Tr. — πταίσματος Beuer. K. — (2) X. Tr. — ἔ καὶ, οὐ κεῖται παρὰ Beuer. καὶ E.

ἀπολυτικαὶ γραφαὶ, αἱ καὶ εἰρηνικαὶ λεγόμεναι, ἕτεραί εἰσι· λέγονται δὲ ἀπολυτικαὶ μὲν, ὡς παριστῶσαι κατὰ γνώμην καὶ ἀπόλυσιν ἀρχιερατικὴν, τὸν κληρικόν, ἢ τὸν ἐπίσκοπον μεταπεσεῖν· εἰρηνικαὶ δὲ, ὅτι, τοιαύτης προκομιζομένης γραφῆς παρὰ τοῦ χειροτονηθέντος, εἰρήνη ἐστὶ μέσον τῶν ἀρχιερέων. Οὔτε γὰρ ὁ δεχόμενος τὸν ἀλλότριον κληρικόν, τὸν συνάδελφον αὐτοῦ ὀλίψει καὶ προκριματισθήσεται, οὔτε ὁ κληρικὸς βλαβήσεται, ὡς ὑβρίζων τὸν χειροτονήσαντα αὐτόν. Φησὶν οὖν ὁ κανὼν, ὅτι τοὺς μὴ δεομένους συστατικῶν ἐπιστολῶν, ἢτοι τοὺς μὴ διὰ τινὰ πρόφασιν οὐκ ἀγαθὴν ἀφορισθέντας, ἢ ὑπόπτους ὄντας, (περὶ γὰρ τῶν δεομένων συστατικῶν γραφῶν οὐκ ἐστὶ λόγος ἐνταῦθα), διὰ μόνων εἰρηνικῶν γραφῶν ὀφείλομεν ἐφοδιάζειν. Ἔρισε δὲ ταῦτα περὶ πενήτων καὶ δεομένων ἐπικουρίας, οὐχ ὡς τῶν λοιπῶν, τῶν ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον, μὴ ὀφειλόντων οὕτως ἐφοδιάζεσθαι· ἀλλ' ὅτι ἐπὶ πλέον οἱ πενητεύοντες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπικουρίας δεόνται. Καλῶς δὲ προσετέθη, ταῦτα δίδοσθαι μετὰ δοκιμασίας· εἰ γὰρ ἀδικόν ἐστὶ τὸ τοῦ δεομένου ζήτημα, καὶ πένης ἐστὶν, οὐ δοθήσεται αὐτῷ ἐπιστολή. Ζήτει τὸν ιβ'. ἐ. ις'. καὶ λγ'. ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν ιζ'. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, καὶ τὸν ια'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καθαιροῦντα τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἄνευ ἐπιστολῆς εἰρηνικῆς τοῦ μητροπολίτου ἀπελθόντα εἰς βασιλέα. Ὅτι δὲ ἀναγκάζονται οἱ ἐπίσκοποι πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοὺς βοηθεῖν διὰ γραμμάτων, εἴπερ δι' ἑαυτῶν οὐ δύνανται παρουσιάζειν, δηλοῦται ἀπὸ τοῦ ζ'. καὶ ἡ. κανόνος τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου. Σημείωσαι οὖν, ὅτι οἱ θέλοντες ἱεουργεῖν εἰς ἀλλοτρίας ἐνορίας, ὀφείλουσι μὴ μόνον συστατικὰς ἐπιστολάς προκομίζειν, ἀλλὰ καὶ εἰρηνικὰς.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ δεόμενοι ἐπικουρίας πένητες, ἐπιστολαῖς εἰρηνικαῖς ἀλλὰ μὴ συστατικαῖς ὀδευέτωσαν· αἱ γὰρ συστατικαὶ τοῖς ἐν ὑπολήψει μόνοις παρέχονται.

Εἰρηνικὴ ἐπιστολή ἐστὶν, ἡ ἄνευ σκανδάλου τινὸς τῷ ἐπικομιζομένῳ ἐγχειριζομένη· συστατικὴ δὲ, ἡ τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ βίου καὶ τῆς θρησκείας τῷ ἐπιφερομένῳ προσμαρτυροῦσα· οἱ γοῦν δεόμενοι βοηθείας πένητες, μετὰ εἰρηνικῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐπισκόπων ὀδεύειν ὀφείλουσιν, ἵν' ἐλεῶνται ὑπὸ τῶν δυνα-

μένων βοηθεῖν αὐτοῖς· συστατικῶν δὲ ἐπιστολῶν χρεῖαν οὐκ ἔχουσιν· αὐταὶ γὰρ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν κλήρῳ παρέχονται.

Κανὼν IB'.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν (1) τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὁρίσθη τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου (2)· ἐπεὶ, τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμᾶτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμῆθησαν ὀνόματι, μόνῃς ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων (3) τῇ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων.

ΩΝΑΡ. Ἐπίσκοποι τινες, διὰ φιλοπρωτίαν, καὶ φιλαρχίαν, προσιόντες τοῖς βασιλεῦσι, διὰ προσταγμάτων ἐγγράφων, (ταῦτα γὰρ εἰσι τὰ πραγματικά), ἤτοῦντο τὰς οἰκείας ἐπισκοπὰς τῆς τῶν μητροπόλεως τιμηθῆναι κλήσει· ὡς οὕτω συμβαίνει εἰς δύο ἐπαρχίας τὴν μίαν μερίζεσθαι, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ δύο μητροπολίτας εἶναι, καὶ οὕτω διαφέρεσθαι ἀλλήλοις τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους (4)· ὅπερ πατὲρ καὶ ἐν τῇ τῶν Καππαδοκῶν ἐπαρχίᾳ συμβέβηκε, τῆς πόλεως τῶν Τυάνων νέας μητροπόλεως γενομένης, ὡς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου φησί. Διὰ ταῦτα τοίνυν τὴν κανόνα τοῦτον ἡ σύνοδος ἔθετο, κωλύοντα μὴ γίνεσθαι τοιαῦτα, μηδὲ ζητεῖν τοὺς ἐπισκόπους νέας ὀνομάζεσθαι μητροπολίτας· τὸν δ' ἐπιχειροῦντα τοιαύτη πράξει, καθαιρεῖσθαι καὶ διὰ μόνην

τὴν ἐπιχείρησιν. Οὐ γὰρ τὸν εἰς πρᾶξιν ἀγαγόντα τὴν ἐπιχείρησιν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μόνον ἐπιχειροῦντα, κἂν μὴ τύχη τοῦ ἐφετοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μετὰ τὸν κανόνα ὥρισε γίνεσθαι· τὰς δὲ πρὸ τοῦ κανόνος τιμηθείσας πόλεις εἰς μητροπόλεις διὰ γραμμᾶτων βασιλικῶν, (ἃ γὰρ ἔνω ὀνόμασε πραγματικά, ἐνταῦθα ἐσαφῆνισε, καὶ γράμματα ἔφη βασιλικά), ἀπολαύειν παρεχώρησε τιμῆς μόνῃς, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐπισκόπους· μὴ ἐνοχλεῖν δὲ τῇ παλαιᾷ μητροπόλει· σώζεσθαι δὲ ἐκείνη τῇ ὡς ἀληθῶς μητροπόλει, ὡς τῷ χρόνῳ βεβαίως κτησαμένη τὴν κλήσιν, τὰ δίκαια πάντα, μὴ τινος παρασπωμένου παρὰ τοῦ νέου μητροπολίτου. Καὶ οὗτος δὲ ὁ κανὼν οὐ φυλάττεται· τινὲς γὰρ ἐπίσκοποι καὶ ἐφ' ἡμῶν διὰ βασιλικῶν προσταγμάτων εἰς τιμὴν ἀνήχθησαν μητροπολίτου (1).

ΒΑΣ. Τὰ βασιλικά προσταγματα, πραγματικοὶ τύποι λέγονται. Φησὶ γοῦν ὁ κανὼν, ὡς, ἐπεὶ τινες ἐπίσκοποι διὰ φιλαρχίαν ἐσπούδασαν, κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν, εἰς μητροπολίτας τιμηθῆναι, κἀνταῦθεν τὴν μίαν ἐπαρχίαν διεῖλον εἰς μητροπόλεις δύο, ὀφείλουσι καθαιρεῖσθαι, μὴ μόνον ὁ πορισόμενος τὴν τοιαύτην πρόσταξιν, ἀλλὰ καὶ ὁ τολμῆσων τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσει. Τὰς μὲν τοὶ πρὸ τοῦ παρόντος κανόνος τιμηθείσας ἐκκλησίας ἀπὸ ἐπισκοπῶν (2) εἰς μητροπόλεις κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν, διορίζεται ἔχειν μόνην τὴν τιμὴν, ὡς τῶν λοιπῶν δικαίων, τῶν προσόντων ἐπ' αὐταῖς τῇ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει, ὀφειλόντων μένειν ἀκιννοτομήτων. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, εἶπερ τις, καὶ πῶς διάφοροι βασιλεῖς διάφορους ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἐτίμησαν; Λύτικα γὰρ ἡ μητρόπολις Λακεδαιμονίας ἐπισκοπῆ ἦν (3) τῶν Παλαιῶν Πατρῶν· τὰ Μάδιτα, τῆς (4) Ἡρακλείας· ἡ Ἄβυδος, τῆς (5) Κυζίκου· καὶ ἄλλαι δὲ ἐπισκοπαὶ ἐτιμῆθησαν. Ἰστικεν οὖν μοι ἀπὸ τοῦ λη'. κανόνος τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, καὶ τοῦ ιζ'. κανόνος τῆς παρούσης συνόδου, τοὺς τοιοῦτους γίνεσθαι διορισμοὺς (6) παρὰ τῶν βασιλέων,

(1) Π. Χ. Τρ. Βενερ. Ἐ. Κ. Σ. Ρ. — διὰ πραγματικῶν βασιλικῶν Βρ. —

(2) Π. Χ. Τρ. Βενερ. Ἐ. Κ. Σ. Ρ. — ἐπισκοπῶν Βρ. — ἐπισκοπῶν Μάγιο. ἐν περιελ.

— (3) Π. Κ. Ἐ. — σωζομένων δηλονότι Χ. Τρ. Βενερ. Βρ. — (4) Κ. Βενερ. — μητροπολίτας Χ. Τρ.

(1) Χ. Τρ. — μητροπόλεως Κ. Βενερ. — (2) Χ. Τρ. — ἀπὸ ἐπισκοπῶν Ἐ. Βενερ. — (3) τῆς μητροπόλεως τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, Ἐ. — (4) τοῦ Ἡρακλείας Χ. Τρ. — (5) τοῦ Κυζίκου Χ. Τρ. — (6) Χ. Τρ. — διορισμοὺς Βενερ. Ἐ.

κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἄνωθεν ἐξουσίαν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἠπράκτησε τὸ γ'. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν βασιλ., ὅπερ κατεσρώθη εἰς τὸ κ'. κεφ. τοῦ α. τίτλ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Τὰ μὲν τοὶ ὀφείλοντα εἶναι δίκαια παρὰ τῷ πρώτῳ, ἦγουν τῷ μητροπολίτῃ, κατὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς τιμηθείσης ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν, ἐζήτησαν τινες μαθεῖν, ὁποῖά εἰσι καὶ ἤκουσαν, ὅτι, πλὴν (1) τοῦ καλεῖσθαι τὴν ἐπισκοπὴν μητρόπολιν, κατὰ τὰ ἄλλα πάντα, ὑποκεῖσθαι αὕτῃ τῇ παλαιᾷ μητροπόλει ὀφείλει. Ὁ γὰρ ταύτης ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ παλαιοῦ μητροπολίτου χειροτονηθήσεται, καὶ παρ' αὐτῷ κριθήσεται, καὶ ἀπλῶς αὐτῷ ὑποκεῖσεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν β'. κανόνα τῆς β'. συνόδου, καὶ τὸν γ'. καὶ ζ'. κανόνα τῆς πρώτης συνόδου. Ταῦτα δὲ διὰ προστάξεως βασιλικῆς ἄλλως μετατυποῦνται καθὼς ἄνωθεν εἴρηται. Ἀνάγνωθι (2) καὶ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου κανόνα λή. καὶ τὸ ἐν τῷ σχολίῳ αὐτοῦ καταστρωθὲν βασιλικὸν σημείωμα, ἐν μέρει. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα τῆς ια. (3) Ἰνδίκτου, ςψά. ἔτους ἀπολυθέντος προσκυνητοῦ χρυσοβούλλου, τοῦ Θεοστεφοῦς, κρατίστου, καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος, κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ τοῦς ἀνακαλουμένους μὲν μητροπολίτας τὰς διαφερούσας τούτοις ἐπισκοπὰς, καὶ εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς τιμηθείσας, ἐπιστομίζοντος, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τοῦς ἐπιχειρήσοντας ὀτεδήποτε (4) τὴν βασιλικὴν ἀποστερῆσαι περιωπὴν τοῦ ἀνάγειν ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις, ἢ ἀρχιεπισκοπὰς, κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἄνωθεν ἐξουσίαν, ἠρωτήθη παρὰ τινῶν, τί ἐστὶ τὸ περιεχόμενον τῷ κανόνι, χάριν τοῦ ἔχειν τὰς τιμηθείσας μητροπόλεις μόνην τὴν τιμὴν, ὡς τῶν ἄλλων δικαίων σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει; Φαμὲν, ὅτι καὶ τὸ περὶ τούτου ἀμφίβολον λύεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ σημειώματος. Συνεζητήθη γὰρ, καὶ μετὰ πολλὰς δικαιολογίας διελήφθησαν χάριν τούτου ταῦτα ῥητῶς· Καὶ ὅτι μὲν καθολικῶι λόγῳ, καὶ διαγνώσει γενι-

(1) ἄνευ τοῦ καλεῖσθαι Χ. Τρ. — (2) Οὐ κεῖται παρὰ Ε. τὸ μέρος τοῦτο μέχρι τοῦ τέλους τῆς εἰς τὸν παρόντα κανόνα ἐρμηνείας τοῦ Βαλααμῆδος. — (3) τῆς 16. Χ. Τρ. — (4) ὀτεδήπου Χ. Τρ.

κῶς ἐκτιθεμένη τὰς εἰς ὑπερβαθμιώτερον ὀρόνον ἀναβιβαζομένης ἐκκλησίας προστάξει βασιλικῇ, καὶ τῆς τιμῆς ἀξιούσθαι χρῆσθαι, καὶ τὰς ψήφους ἐνταῦθα (1) προβαίνειν κατὰ τὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρηκολουθηκότα κανονικὸν τύπον, τῶν μητροπολιτῶν συνιόντων, καὶ ἀρχιεπισκόπους, καὶ μητροπολίτας ψηφίζομένων, ἢ τε βασιλεῖα μου διαγινώσκει, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος τῷ διατάγματι ἔψεται τούτῳ, ὡς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παραφυλαττομένην ἀκρίθειαν, καὶ τῆς κανονικῆς εὐθύτητος μὴ ἐκπίπτουσι. Ἀνάγνωθι οὖν εἰς πλάτος τὸ τοιοῦτον σημείωμα, καὶ εἰπέ πρὸς τοὺς λέγοντας, ὡς, εἰ μὴ ἐν τῷ ἀνάγεσθαι τὴν ἐπισκοπὴν εἰς μητρόπολιν, ἢ ἀρχιεπισκοπὴν, προστεθῆ παρὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, τὸ τὰς ψήφους τούτων γίνεσθαι κατ' ἐπιτροπὴν πατριαρχικὴν, ὃ κατ' ἀλήθειαν μητροπολίτης ποιήσει τὴν ψῆφον αὐτῶν· τοῦτο γὰρ φυλάττεται καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, χειροτονούμενον παρὰ τοῦ Ἡρακλείας, διὰ τὸ εἶναι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢτοι τὸ Βυζάντιον, ποτὲ τοῦ Ἡρακλείας ἐπισκοπὴν· ὅτι ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου σημειώματος, πᾶσα τοιαύτη δικαιολογία περιαιρεῖται· καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἐξ ἀνάγκης παρὰ τοῦ Ἡρακλείας χειροτονεῖται· εὔρηται γὰρ καὶ Στέφανος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, πατριάρχης χειροτονηθεὶς Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ Θεοφάνους μητροπολίτου Καισαρείας· καὶ πρὸ ὀλίγων χρόνων ὁ Λεόντιος, παρὰ Δημητρίου τοῦ Καισαρείας (2).

ΑΡΙΣΤ. Εἰς ἐπαρχίας δύο ἐπαρχία μία οὐ τέμνεται· ὁ δὲ τεμνόμενος, ἀνεπίσκοπος. Αἱ δὲ γράμματι βασιλικῶι τιμηθείσαι πόλεις, τῆς τιμῆς ἀπολαύεωσαν μόνης, καὶ ὁ αὐτόθι ἐπίσκοπος. Τῇ δὲ ἀληθῶς μητροπόλει τὰ οικεῖα σωζέσθωσαν.

Ὁ προσελθὼν δυναστείας ἐπίσκοπος, καὶ σπουδάσας τιμηθῆναι τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ τῷ τῆς μητροπόλεως ὀνόματι, ὡς ἐκ τούτου τὴν μίαν ἐπαρχίαν μερισθῆναι εἰς δύο, τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖται βαθμοῦ· ὅσαι δὲ τῶν ἐπισκοπῶν, οὐκ ἀπὸ σπουδῆς τῶν

(1) Χ. Τρ. καὶ Βουσιδέου. — ἐν ἀδείᾳ, Βυερ. — (2) Ἡ τελευταία φράσις ἀπὸ τοῦ, καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. ἀλλὰ μόνον παρὰ Βυερ.

ἐπισκόπων, ἀλλὰ μάλλον δι' ἀρετὴν αὐτῶν, ἢ διὰ τιμὴν τῶν πόλεων, ἔφθασαν διὰ βασιλικῶν γραμμᾶτων τιμηθῆναι ὡς μητροπόλεις, ἀπολαύσουσι τῆς τιμῆς, καὶ μόνης· τῇ δὲ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει, ὑφ' ἣν ἐτέλουν τὸ πρότερον, τὰ οἰκεια παραφυλαχθῆσονται δίκαια· ἄνωθεν γὰρ καὶ αὐτοῖς ὁ ταύτης ἐπίσκοπος τοῦ μετὰ ταῦτα τιμηθέντος ὑπὸ βασιλέως καθίσει· καὶ αἱ τῆς ἐπαρχίας πᾶσαι ἐπισκοπαὶ τοῦτον καὶ μόνον μητροπολίτην ἔξουσι, καὶ οὐ συμμερισθῆσονται καὶ αὐταὶ κατὰ τὴν τῆς ἐπαρχίας διαίρεσιν· καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπισκοπικὸν δίκαιον ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ εἶχεν, ἀκέραιον αὐτῷ συντηρηθήσεται· καὶ ἀπλῶς οὐδὲν τι ἀφαιρεθήσεται τῶν προνομίων αὐτοῦ, καὶ τῷ τιμηθέντι δοθήσεται.

Κανὼν ΙΓ'.

Ξένους κληρικούς καὶ ἀγνώστους (1), ἐν ἑτέρᾳ πόλει, δίχα συστατικῶν γραμμᾶτων τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μηδὲ ἄλλως μηδαμοῦ (2) λειτουργεῖν.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦτο πρὸ τῆς συνόδου ταύτης ὥρισαν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, τὸν καταλιπόντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, καὶ εἰς ἑτέραν μετοικήσαντα παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, κελεύσαντες μηκέτι λειτουργεῖν, ἐπιμένοντα τῇ ἀταξίᾳ, ὡς δὲ λαϊκὸν κοινωνεῖν, ὡς ὁ ἱ. ἀποστολικὸς περιέχει κανὼν. Καὶ ὁ παρὼν οὖν κανὼν τὰ αὐτὰ διατάττεται, καὶ τὸν δίχα γραμμᾶτων τοῦ ἐπισκόπου ἀπιόντα ἐν ἑτέρᾳ πόλει, κελεύει μήτε ἐκεῖ, μήτε που ἀλλαχοῦ λειτουργεῖν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ, μηδὲ ἄλλως μηδαμοῦ. Ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα συστατικῶν ἐμνήσθη ἐπιστολῶν, δείκνυται ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐπὶ τισὶ κατηγορήθησαν οἱ κληρικοὶ οἱ ἀναχωρήσαντες τῆς ἰδίας παροικίας· αἱ γὰρ συστατικαὶ τοῖς κατηγορηθεῖσι δίδονται, ὅταν ἀθῶοι φανῶσιν, ὡς ἤδη δεδήλωται, ἢ ὅτι ἀφωρισμένοι ἦσαν παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου.

ΒΛΑΣ. Καὶ πάλιν οἱ ἅγιοι Πατέρες διορίζονται τοὺς κληρω-

(1) Ἐ. Κ. Βευερ. — ἀγνωστας Χ. Τρ. Π. Βρ. Σ, Ρ. — (2) Χ. Τρ. Β. Κ. Βρ. Βευερ. Σ, Ρ. — τὸ, μηδὲ ἄλλως οὐ κεῖται ἐν Π.

θέντας ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἑτέρᾳ πόλει μὴ λειτουργεῖν ἄνευ συστατικῶν γραμμᾶτων τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Καὶ τινες μὲν εἶπον, συστατικὰς γραφὰς ἐνταῦθα, τὰς ἀπολυτικὰς εἶρησθαι· ἄλλοι δὲ εἶπον περὶ συστατικῶν γραφῶν λέγειν τὸν κανόνα, διδομένον ἀνθρώποις κατηγορηθεῖσι, καὶ μετὰ ἐξέτασιν ἀθωωθεῖσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸν κανόνα διορίζεσθαι περὶ συστατικῶν γραμμᾶτων, συνιστώντων τὴν τοῦ κληρικοῦ χειροτονίαν, καὶ ἀπολυόντων αὐτὸν καὶ ἀλλαχοῦ ἐνεργεῖν· τὰ γὰρ συνιστῶντα τὴν ἐκάστου ὑπόληψιν συστατικὰ, καὶ λαϊκοῖς δίδονται, περὶ ὧν οὐδεμίαν γέγονεν ἐνταῦθα μνεία. Ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἱ. κανόνος.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς, δίχα συστατικῶν, ἀκοινωνήτος εἰς πόλιν ἑτέραν.

Τοῦτο ἐν πολλοῖς τῶν κανόνων κεῖται, ὡς οἱ ξενοχειροτόνητοι κληρικοὶ, μὴ ἐπιφερόμενοι συστατικὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, εἰς πόλιν ἑτέραν οὐ συγκεχώρηται λειτουργεῖν.

Κανὼν ΙΔ'.

Ἐπειδὴ ἐν τισὶν ἐπαρχίαις συγκεχώρηται τοῖς ἀναγνώσταις, καὶ ψάλταις, γαμεῖν, ὥρισεν ἡ ἅγια σύνοδος, μὴ ἐξεῖναι τινὶ αὐτῶν ἑτερόδοξον γυναῖκα λαμβάνειν. Τοὺς δὲ ἤδη ἐκ τοιοῦτου γάμου (1) παιδοποιήσαντας, εἰ μὲν ἔφθασαν βαπτίσει τὰ ἐξ αὐτῶν τεχθέντα (2) παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, προσάγειν αὐτὰ τῇ κοινωνίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· μὴ βαπτίσαντας (3) δὲ, μὴ δύνασθαι ἐτι βαπτίζειν αὐτὰ παρὰ (4) τοῖς αἰρετικοῖς, μήτε μὴν συνάπτειν πρὸς γάμον αἰρετικῶ, ἢ Ἰουδαίῳ, ἢ Ἑλληνι, εἰ μὴ ἄρα ἐπαγγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῷ ὀρθόδοξῳ. Εἰ δὲ τις τοῦτον

(1) ἐκ τοιοῦτων γάμων Βρ. — (2) Π. Κ. Ἐ. Βρ. — τέκνα Χ. Τρ. Βευερ. — (3) Π. Ἐ. Κ. Χ. Τρ. Βευερ. Σ, Ρ. — μὴ βαπτισθέντα Βρ. — (4) Π. Ἐ. Κ. Βρ. Σ, Ρ. — ἐπὶ Χ. Τρ. Βευερ.

τὸν ὄρον παραβαίη τῆς ἁγίας συνόδου, κανονικῶς ὑποκείσθω ἐπιτιμίῳ (1).

ΖΩΝΑΡ. Τοῦτο καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος ἐν ι'. καὶ λά. κανόνι διετυπώσατο, καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἐν κά. διετάξατο, καὶ ἡ ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ παλατίου συστάσα οἰκουμένη σύνοδος πλατύτερον διωρίσατο. Ἄλλ' ἡ μὲν ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ὁμοίως τῷ παρόντι κανόνι περὶ μόνων κληρικῶν διαλέγεται· ἡ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ἡ ἐν τῷ Τρούλλῳ, καθάπαξ παντὶ ὀρθοδόξῳ ἀπαγορεύει συναλλάττειν γάμον πρὸς αἰρετικούς, καὶ διασπᾶσθαι τὸν τοιοῦτον γάμον, κἂν γένηται, παρακελεύεται. Ὡς δὲ ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος κανόνος δηλοῦται, οὐ πανταχοῦ τότε τοῖς ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις ἐφεῖτο μετὰ τὴν χειροθεσίαν λαμβάνειν γυναῖκας, καὶ τοι τοῦ κς'. κανόνος τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων περιέχοντος ταῦτα· Ἰὼν εἰς κληρὸν προσελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνον. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲν ἀπηγόρευεν ἡ σύνοδος αὕτη τοὺς ὀρθοδόξους κληρικούς ἐτεροδόξοις συνοικεῖν γυναῖξί· τοὺς δὲ ἤδη συμφικηκότας, καὶ ἐξ ἐκείνων παιδοποιήσαντας, ἀπαιτεῖ τοὺς οἰκέλους παῖδας προσάγειν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, κἂν ἐφθασαν ὑπὸ αἰρετικῶν βαπτισθῆναι· προσαχθέντες γὰρ, ἢ τῷ ἁγίῳ χρίσματι χρισθῆσονται μόνον, εἰ ὑπὸ αἰρετικῶν ἐβαπτίσθησαν, ὧν τὸ βάπτισμα δεκτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ λογίζεται· ἢ καὶ ἄνωθεν βαπτισθῆσονται, εἰ ἀπόβλητον τὸ βάπτισμα τῶν βαπτισάντων αὐτοὺς αἰρετικῶν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐστίν· εἰ δὲ οὐκ ἔτι βαπτίσματος ἔτυχον, μήκετι ὑπὸ αἰρετικῶν βαπτίζεσθαι· μήτε μὴν ὀνόματι τῶν παίδων αὐτῶν συναλλάττειν γάμον πρὸς αἰρετικούς, μήτε πρὸς Ἰουδαῖον, μήτε πρὸς Ἕλληνα, αἰρετικούς μὲν, τοὺς τὸ καθ' ἡμᾶς δεχομένους μυστήριον λέγων, ἐν τισι δὲ σφαλλομένους, καὶ διαφορομένους τοῖς ὀρθοδόξοις· Ἰουδαίους δὲ, τοὺς Χριστοκτόνους· καὶ Ἕλληνας, τοὺς πάντῃ ἀπίστους, καὶ εἰδώλων προσκυνητάς· εἰ δ' ἴσως ὁ αἰρετικός, ἢ ὁ ἀπίστος ἐπαγγέλλεται συνθέσθαι τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, τὸ μὲν συνάλλαγμα προθήσεται, ἢ δὲ συνάφεια ὑπερτεθήσεται,

(1) Π. Χ. Γρ. Βευερ. 'Ε. Κ. — κανονικῶς ὑποκείσθω Βρ.

μέχρις ἂν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ ὁ ταύτην ποιησάμενος· ὁ δὲ τούτων παραβάτης ἐπιτιμίῳ κανονικοῖς ὑποκείσεται.

ΒΛΑΣ. Ὡς ἔοικεν, ἐν τισι μὲν χώραις ἐξεχωροῦντο ἀναγνώσται καὶ ψάλται γαμικά συναλλάττειν συναλλάγματα, ἀκολούθως τῷ ἀποστολικῷ κς'. κανόνι· ἐν τισι δὲ καὶ οὗτοι παραλόγως ἐκωλύοντο. Ὡρίσθη οὖν διὰ τοῦ παρόντος κανόνος, ὡς, εἰ καὶ ἐφειμένον ἐστὶν αὐτοῖς γυναῖκας λαμβάνειν, ἀλλ' οὐκ ἔξεστιν ἐτεροδόξοις συνάπτεσθαι· τοὺς δὲ παιδοποιήσαντας ἐκ τοῦ τοιοῦτου γάμου, παράγειν τὰ οἰκεῖα τέκνα παρὰ τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· ἐφ' ᾧ, εἰ μὲν ἐφθασαν αὐτὰ βαπτισθῆναι παρὰ αἰρετικῶν, χρισθῆναι μόνον ὑπὸ ἁγίου μύρου· εἰ δὲ μὴ, βαπτισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ὡσαύτως ὦρίσθη, μὴ συνάπτεσθαι τὰ τούτων τέκνα αἰρετικοῖς, ἢ Ἰουδαίοις, ἢ Ἕλλησιν, εἰ μήπω τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα κατάρθωνται, ἀποστῆναι τῆς οἰκείας αἰρέσεως, ἢ θρησκείας· τῆνικαῦτα γὰρ, ἐὰν προστεθῶσι τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, ἐπακολουθήσει καὶ ὁ γάμος· τοὺς μὲντοι παραβαίνοντας ταῦτα κανονικοῖς ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλει ἢ σύνοδος. Ἀνάγνωθι τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανόνα ι. καὶ λά. καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ κανόνα κά. καὶ εὐρήσεις διασπῶμενον τὸν μετὰ αἰρετικοῦ συστάντα γάμον. Οἶομαι δὲ σὺν τῷ διασπασμῷ, καὶ ἐπιτιμᾶσθαι τούτους κατὰ τὸν παρόντα κανόνα· οὕτω γὰρ οἱ κανόνες συμβιβασθήσονται. Καλῶς δὲ εἶπεν ὀφείλειν τοὺς πρὸ (1) τούτου τεχθέντας ἐξ αἰρετικῶν παῖδας προσάγεσθαι τῇ κοινῇ τῆς ἐκκλησίας. Οἶδας γὰρ, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ εἰς δύο διαιροῦνται, εἰς τε τοὺς δεχομένους μὲν τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, καὶ τὴν Θεϊκὴν συγκατάβασιν, ἐν τισι δὲ σφαλλομένους, οὓς καὶ μύρω μόνῳ χρίομεν προσερχομένους, καὶ εἰς τοὺς πάντῃ μὴ δεχομένους τοῦτο, καὶ ὄντας ἀπίστους, Ἰουδαίους δηλονότι καὶ Ἕλληνας, οὓς καὶ βαπτίζομεν. Ἐφ' ὀνόματι γοῦν τῆς κοινῆς ἐδηλώθησαν καὶ ἀμφότερα (2), ὥστε ἢ μύρω χρισθῆναι, ἢ βαπτισθῆναι. Ἀνάγνωθι τὸν ζ'. κανόνα τῆς β'. συνόδου, τὸ α. κεφ. τοῦ δ'. τίτλου τοῦ κη'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, καὶ τὸν οβ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου· καὶ σημείωσαι, ὅτι κατὰ

(1) Χ. Γρ. 'Ε. — παρὰ Βευερ. — (2) Χ. Γρ. — ἀμφότεροι 'Ε. Βευερ.

τὸν παρόντα κανόνα, ὡς ἔοικεν, ἀναγκάζει τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τοὺς Λατίνους ἐξόμνησαι, θέλοντας γυναῖκας λαβεῖν ἐκ τῆς Ῥωμανίας.

ΑΡΙΣΤ. Ἐτερόδοξος ψάλτης, καὶ ἀναγνώστης, εἰ γήμιας ἐτέκνωσε, προσάγει τῇ κοινωσίᾳ τὰ τέκνα, εἴπερ ἐκεῖσε βεβάπτισται· εἰ δ' ἔτι ἀβάπτιστα, οὐκέτι βαπτίζεται τοῖς αἰρετικοῖς.

Τὸ συνάπτεσθαι ὀρθόδοξον αἰρετικῆς γυναίκῃ, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, καὶ ὁ δέκατος κανὼν, καὶ ὁ τριακοστὸς πρῶτος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ ὁ δεύτερος τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἑκτῆς συνόδου, καὶ ὁ παρὼν οὗτος ἀπαγορεύουσιν. Εἰ δέ τις τῶν ψαλτῶν, καὶ τῶν ἀναγνώστῶν, πρὸ τῶν κανόνων τούτων ἑτερόδοξον γυναῖκα ἔλαβε, καὶ ἐτέκνωσεν ἐξ αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα ἐβάπτισεν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς μένων, προσαγέτω ταῦτα τῇ κοινωσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· εἰ δ' ἀβάπτιστα αὐτὰ ἔχοι, μηκέτι παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς ποιούμενος τὴν ἀναστροφὴν, βαπτίζεσθω· ἀλλ' ἐκεῖθεν ὑπαναχωρῶν, τῇ καθολικῇ προσαγέτω ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῦ Θεοῦ ταῦτα καταξιούτω βαπτίσματος.

Κ α ν ὶ ν ΙΕ'.

Διάκονον (1) μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας. Εἰ δέ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν (2), καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῶ γάμῳ, ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἢ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῆς συναφθέντος.

ΖΩΝΑΡ. Διὰ τὸ εὐεξαπάτητον τῶν γυναικῶν καὶ εὐόλισθον, οὐχ ἥττονα τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν γυναῖκα χειροτονεῖσθαι διάκονον, ὁ παρὼν βούλεται κανὼν. Καὶ ὁ ιδ'. δὲ καὶ ιε'. κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου ὁμοίως φησὶ, καὶ τοὺς παρὰ τοὺς ὀρισθέντας ἐφ' ἑκάστῳ χρόνους χειροτονηθέντας, καθαιρεῖσθαι

(1) Π. Χ. Τρ. 'Ε. Κ. Βευερ. — Διακόνισσαν Βρ. Σ. Ρ. — (2) Π. Βρ. 'Ε. Κ. — χειροτονίαν Χ. Τρ. Βευερ.

κελεύει· καὶ τεσσαράκοντα δὲ οὔσαν ἐνιαυτῶν τὴν γυναῖκα, μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας χειροτονεῖσθαι βούλεται ὁ κανὼν οὗτος, τοῦ βίου καὶ τῆς διαγωγῆς αὐτῆς ἀκριβομένης. Εἰ δὲ δέξεται τὴν χειροτονίαν, καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἀρνήσεται τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐπιδῶ ἑαυτὴν γάμῳ, ἀναθεματιζέσθαι κακείνην καὶ τὸν αὐτῆς γαμέτην, διακελεύεται. Ὁ δὲ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, Τιμοθέῳ ἐπιστέλλων, Χήρα μὴ καταλεγέσθω, φησὶν, ἐλάττων ξ'. ἐτῶν. Διὰ τί οὖν οὕτω διαταξαμένου τοῦ Παύλου, ἡ σύνοδος αὕτη τεσσαράκοντα ἐτῶν εἶναι τὴν χειροτονουμένην εἰς διακόνισσαν διευτύπασατο; φασὶν οὖν, ὅτι ὁ μὲν Ἀπόστολος περὶ χηρῶν διωρίσατο· ἡ δὲ σύνοδος αὕτη, περὶ παρθένων. Ἦ γοῦν ἑαυτὴν μέχρι τοῦ τεσσαρακοσίου χρόνου ἐν ἀγνείᾳ τηρήσασα, καὶ ἀπειρατος μείνασα τῆς ἐκ συναφείας ἀνδρώας ἡδονῆς, καὶ τὸ τῆς διακόνου χάρισμα δεξαμένη, οὐ ῥῆον πιστεύεται ἀποκλίνειν εἰς γάμον, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν μίξεως ἐλθεῖν, ἧς οὐπω πεπειράται. Ἡ δὲ χήρα, εὐνῆς ἀνδρώας καταπολαύσασα, καὶ γευσαμένη τῆς ἐξ ἀνδρώας μίξεως ἡδονῆς, μᾶλλον ἂν εἴη πρὸς τὸ πάθος ἐπικλινῆς· διὸ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ ιη'. τῶν αὐτοῦ κανόνων, οὐχ ὁμοίως παρθένον κανονικὴν ἐκπεσοῦσαν κολάζει, καὶ χήραν ἐπίσης ἀμαρτήσασαν· ἀλλὰ τὴν μὲν χήραν, δούλην ἀπεικάζει πορνευθείση, καὶ μύσους τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῆς πλησάση· τὴν δὲ παρθένον, νύμφη μοιχευθείση· καὶ ταύτην μὲν τῷ τῆς μοιχείας ὑπάγει κριματι· τὴν δὲ χήραν, ὡς δούλην ἐπὶ πορνείᾳ ἀλοῦσαν, καταδικάζει· ὡς οὖν πρὸς τὸ πάθος τῆς μίξεως εὐκατάφορον μᾶλλον τὴν χήραν οὔσαν, ἢ τὴν παρθένον, ἐν γήρα (1) πλείονι κατατάττεσθαι ὁ μέγας Ἀπόστολος διετάξατο. Διὸ καὶ ὁ πολὺς τὴν σοφίαν Βασίλειος, ἐν τῷ κδ'. κανόνι περὶ χήρας μετὰ τὸ καταλεγῆναι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν ἀνδρὶ συνοικησάσης διαλεγόμενος, ἐπάγει· Ἐὰν μὲν τοι πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν ἀριθμήσωμεν αὐτήν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναιίου.

ΒΑΣ. Τὰ τοῦ παρόντος κανόνος πάντῃ ἐσχόλασαν· διακόνισσα γὰρ σήμερον οὐ χειροτονεῖται, καὶ καταχρηστικῶς τινες τῶν ἀσκητριῶν διακόνισσαι λέγονται· ὅτι κανὼν ἐστὶ διοριζόμενος μὴ

(1) Χ. Τρ. — ἐν χρόνῳ Κ. Βευερ.

εισέρχεται γυναῖκας ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι. Ἡ γοῦν μὴ δυναμένη ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ εἰσελθεῖν, πῶς τὰ τῶν διακόνων ἐνεργήσῃ; Ἀνάγνωθι τὸν ιδ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου καὶ τὸν ιε'. λέγοντας, καθαιρεῖσθαι τὴν διακόνισσαν χειροτονηθεῖσαν πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὸν τεσσαρακονταετῆ χρόνον. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν φησὶν ἀναθεματίζεσθαι τὴν μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμοις ἑαυτὴν ἐπιδαῦσαν, ὡς ὑβρίστριαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Περὶ δὲ μοναζουσῶν, ὁ ἐφεξῆς διδάσκει κανὼν· ζήτηι καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανόνα ιη'. καὶ κδ'.

ΑΡΙΣΤ. Διακόνισσα, εἰ μὴ τεσσαρακονταετής, οὐ γίνεται· τῇ δὲ διὰ γάμου τὴν λειτουργίαν ἐξυβρισάση ἀνάθεμα.

Οὐ δεῖ γυναῖκα πρὸ τεσσαράκοντα χρόνων χειροτονεῖσθαι διάκονον. Εἰ δὲ χρόνων τεσσαράκοντα οὔσα χειροτονηθῆ, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμῳ προσομιλήσῃ, ὡς ἐξυβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἀναθεματίζέσθω.

Κ α ν ὶ ν Ι Γ'.

Παρθένον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ μονάζοντας (1), μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δέ γε εὔρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινωνήται. Ωρίσαμεν δὲ ἔχειν τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐπ' αὐτοῖς φιλανθρωπίας τὸν κατὰ τόπον ἐπίσκοπον.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ὁμολογήσαντας παρθενεύειν, καὶ ἄνδρες εἶεν, καὶ γυναῖκες, ὡς ἀνάθημα ἑαυτοῦς προσαγαγόντας τῷ Θεῷ, βούλεται ὁ κανὼν τὴν ὁμολογίαν φυλάττειν, καὶ μὴ παραβάτας τῶν ὁμολογημένων εὔρισκεσθαι. Εἰ γὰρ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίας ἐμπεδοῖ Θεὸς μέσος παραληφθεὶς, κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν, πόσος ὁ κίνδυνος, ὢν πρὸς αὐτὸν ἐθέμεθα συνθηκῶν, τούτων παραβάτας εὔρισκεσθαι; Εἰ δὲ τινες εὔρεθεῖεν μετὰ τὴν ὁμολογίαν γάμον ἐλόμενοι, ἀκοινωνήτους, ἥτοι ἀφορισμένους εἶναι τούτους ὁ κανὼν διακελεύεται. Τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ φιλανθρωπεύεσθαι

(1) Π. Χ. Τρ. — μονάζοντας Βρ. Σ. ῥ.

ἴσως καὶ λῦσαι τὸ ἐπιτίμιον αὐτοῖς, ἢ ἐλαφρῦναι, καὶ τὸν χρόνον αὐτοῖς συστεῖλαι, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου ἀνέθετο. Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου ιθ'. κανὼν, οἱ παρθενίαν, φησὶν, ἐπαγγελθόμενοι, καὶ ἀθετοῦντες τὰ ἐπηγγελμένα, τὸν τῶν διγάμων ὄρον ἐκπληρούτωσαν. Ὁ δὲ μδ'. κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἑκτῆς συνόδου, Μοναχός, φησὶν, ἐπὶ πορνείᾳ ἀλούς, ἢ πρὸς γάμον γυναῖκα ἀγαγόμενος, τοῖς τῶν πορνευόντων ὑποβληθήσεται ἐπιτιμίοις. Ὁ δὲ γε τοῦ μεγάλου Βασιλείου ξ'. κανὼν οὕτω περιέχει· Ἡ παρθενίαν ὁμολογήσασα καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς ἐπαγγελίας, τὸν χρόνον τοῦ ἐπιτιμίου τῆς μοιχείας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς καθ' ἑαυτὴν ζωῆς πληρώσει· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ μοναχῶν ἐκπιπτόντων. Ἐν δὲ τῷ ιθ'. αὐτοῦ κανόνι, τῷ τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίῳ καταδικάζει τοὺς μετὰ τὴν ὁμολογίαν μετατιθεμένους μονάζοντας (1) εἰς τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον.

ΒΛΑΣ. Τὸ παλαιὸν γυναῖκες τινες προσήρχοντο τῷ Θεῷ μετὰ λαϊκοῦ σχήματος, καὶ ὁμολόγουν παρθενεύειν· διορίζονται τοίνυν οἱ Πατέρες τοὺς ὁμολογήσαντας τοῦτο, καὶ ἄνδρες εἶεν μονάζοντες, καὶ γυναῖκες, μὴ ἀφίστασθαι τῶν ὁμολογημένων, καὶ γάμοις προσομιλεῖν· τοὺς δὲ παραβάτας τούτων, ἀκοινωνήτους, ἥτοι ἀφορισμένους εἶναι. Τὴν μὲν τοι ἐξουσίαν τοῦ ἀφορισμοῦ, ἥτοι τὴν ἐπέκτασιν, ἢ τὴν μείωσιν, τῷ ἐγχωρίῳ ἐπισκόπῳ ἀνέθετο· σήμερον δὲ τέως ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, οὔτε παρθένοι μετὰ (2) λαϊκοῦ σχήματος τῷ Θεῷ ἀνατίθενται, οὔτε παρθενῶν ἐστὶ. Μόνος δὲ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος μητροπολίτης Θηβῶν, ὁ Καλοκτένης, ἐποίησε παρθενώνα εἰς Θήβας, καὶ ἔταξε παρθέτους ἐπ' αὐτῷ λαϊκῆς· διὸ καὶ ἐστὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ αἰωνίζον καὶ χάριν τούτου. Εἰ δὲ θέλεις εἰπεῖν τῆς ἀσκητρίας τοιαύτας παρθέτους, οὐδὲν εὔρησις ἐμποδῶν· εἰ μήπω θέλεις ταύτας παρεικάσαι ταῖς μοναζούσαις διὰ τὴν ἀπόκαρσιν, καὶ τὰς ἐπ' ἐκκλησίας συνθήκας αὐτῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιθ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, τῷ τῶν διγάμων ἐπιτιμίῳ ταύτας καθυποβάλλοντα, τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ μδ'. καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ιθ'. καὶ ξ'. οἱ μὲν γὰρ, ὡς πόρνοισι, οἱ δὲ, ὡς μοιχοῖς, τοὺς ἀθετητὰς τῶν ὁμολογιῶν αὐτῶν

(1) τὰ, μονάζοντας, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (2) ἢ, μετὰ, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ.

καταδικάζουσι· μὴ γοῦν ἐναντιωθῆς τινι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' εἰπέ, ὅτι, ἐπεὶ παρὰ τῆ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τὰ τῶν ἐπιτιμιῶν ἀνετέθησαν, αὐτὸς τὸν ἀμαρτήσαντα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἐπιτιμήσει μετὰ δοκιμασίας. Ἀνάγνωθι καὶ βιβλίον κή. τιτλ. ς'. κεφ. α. διοριζόμενον, μὴ μόνον διασπᾶσθαι τὸν ἀθέμιτον γάμον, ἦτοι τὸν μετὰ συγγενοῦς, καὶ τὸν παράνομον, ἦτοι τὸν μετὰ τῆς ἐπιτροπευομένης, καὶ τὸν κατάκριτον, δηλονότι τὸν μετὰ τῆς τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένης, ἀλλὰ καὶ δημεύεσθαι τοὺς συναλλάξαντας, καὶ ἐξορίζεσθαι, εὐτελεῖς δὲ ὄντας, καὶ μαστίζεσθαι· ὥστε οὐ μόνον τὰ τῆς νεαρᾶς γενήσονται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμια ἐπακολουθήσουσιν.

ΑΡΙΣΤ. Μονάζοντες, ἢ μονάζουσαι, μὴ γαμείτωσαν· ἐπεὶ, ἐξώσαν ἀκοινώνητοι.

Οὗτοι τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν ἐκπεσόντες, καὶ τὰς συνθήκας αὐτῶν ἀθετήσαντες, ἀκοινωνησὶς ὑπόκεινται. Ὁ δὲ ἐξηκοστὸς κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου τῷ τῆς μοιχείας ἐπιτιμίῳ τούτου καθυπάγει.

Κ α ν ὶ ν ΙΖ'.

Τὰς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν (1) ἀγροικικᾶς παροικίας ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες (2) ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ γένοιτο (3) περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικεῖσθαι (4), περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῆ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου (5), παρὰ τῷ ἐξάρχῳ (6) τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως Ὁρόνῳ δικάζεσθαι, καθὰ προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινι-

σθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω (1).

ΖΩΝΑΡ. Τὸ ἀλλοτρίοις ἐπεμβαίνειν δικαίους, καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἀδικεῖν, καὶ ὑφαρπάζειν τὰ μὴ σφίσι προσήκοντα, ἀπασὶ κοινῶς ἀπηγόρευται· πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐπισκόποις, οἳ καὶ ἀρχέτυπον ὀφείλουσι προκεῖσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦς, εἰς μίμησιν παντὸς ἀγαθοῦ. Θεσπίζει τοίνυν ὁ κανὼν οὗτος, τὰς παροικίας ἀπαρασαλεύτους εἶναι παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς, καὶ ἀγροικικαὶ εἶεν, καὶ ἐγχωρίοι, τὰ αὐτὰ σχεδὸν τῆ τῆς τρίτης συνόδου ψήφῳ, τῆς ἐν Ἐφέσῳ, κελευούσῃ· πλὴν ὅσον ἐκείνη μὲν περὶ ἐπαρχιῶν καὶ ἐνοριῶν μειζόνων διετάξατο, ἐν αἷς καὶ ἐπίσκοποι ἐχειροτονοῦντο· αὕτη δὲ, περὶ παροικιῶν, αἵτινες εἶεν ἢ ἐνορία μικρὰ καὶ οὐ πολυπληθεῖς, αἷ εἰς ἀγροικικᾶς καὶ ἐγχωρίους διαιρεῖ. Ἀγροικικᾶς μὲν οὖν φασὶν εἶναι τὰς ἐν ἐσχατιαῖς κειμένας, καὶ ὀλίγους ἐχούσας τοὺς ἐν αὐταῖς οἰκοῦντας, αἷ καὶ μονοίκια λέγονται· ἐγχωρίους δὲ, τὰς ἀγροῖς καὶ κώμαις πλησιάζουσας, καὶ πλεονας τοὺς κατοίκους ἐχούσας. Ταύτας οὖν τὰς παροικίας, ὅποιαί ποτ' ἂν εἶεν, παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπίσκοποις ἀναφικρέτους εἶναι διακελεύεται· καὶ ἐπὶ πλέον αὐτοῖς ταύτας διαφέρειν φησὶν, εἰ ἐπὶ τριάκοντα ἐνιαυτοῦς ἀβιάστως, τουτέστι μὴ τινα βιασάμενοι, καλῆ δὲ πίστει, ἦτοι χωρὶς τινος ἀδίκου αἰτίας, κατέσχον αὐτὰς καὶ ὠκονόμησαν. Ἢ γὰρ τριακονταετία αὐτοῖς τὴν αὐτῶν κατοχὴν βεβαίαν ἔθετο. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν λ'. ἐτῶν διαναστῆ τις λέγων, αὐτῷ τὴν τοιαύτην παροικίαν διαφέρειν, παρὰ τῆ τῆς ἐπαρχίας συνόδῳ ζητεῖσθαι τὴν ὑπάθαι βούλεται. Εἰ δὲ ὁ τῆς ἐνορίας ἐπίσκοπος τὸν ἴδιον μητροπολίτην αἰτιᾶται, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως δικάζεσθαι αὐτοῦς, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως (2). Τινὲς μὲν οὖν ἐξάρχους τῶν διοικήσεων, τοὺς πατριάρχας φασὶ, καὶ εἰς σύστασιν τοῦ οἰκείου λόγου, χρῶνται τῷ μῦθῳ· κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, λέγοντι, τὸν τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον, μὴ λέ-

(1) Π. Βιευρ. Χ. Τρ. — ἐκκλησίαν Βρ. Σ. Ρ. — (2) Π. Βρ. Χ. Τρ. Σ. Ρ. — κατέχοντες Βιευρ. — (3) Π. Βιευρ. Κ. Ε. Σ. Ρ. — ἐγένετό τις, ἢ γένηται Χ. Τρ. — (4) ἀδικεῖσθαι Βιευρ. — (5) παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ μητροπολίτου Ε. Κ. — (6) ἐπάρχῳ Βρ.

(1) Χ. Τρ. Βιευρ. Κ. Κ. Βρ. Σ. Ρ. — ἀκολουθεῖται Π. — (2) Χ. Τρ. — ἐπίσκοπος Βιευρ.

γασθαι ἑξάρχον τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρον ἱερέα, ἢ τοιουτότροπον τιποτε, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπον τῆς πρώτης καθέδρας. Ἄλλοι δὲ τοὺς μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν φασιν ὀνομάζεσθαι ἑξάρχους, τὸν ἕκτον κανόνα τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου παράγοντες εἰς πίστιν, λέγοντα· Χρὴ ὑπομνησθεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἑξάρχου τῆς ἐπαρχίας, λέγω δὴ, τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως. Κρηισσον δ' ἂν εἴη, τοὺς μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν ἑξάρχους λέγεσθαι, ὡς ὁ ῥηθεὶς κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου τούτους ὠνόμασεν. Ὡστε τριαύτην εἶναι τοῦ κανόνος τούτου τὴν ἔννοιαν, διαιρουσαν δηλαδὴ τὰ δικαστήρια· καὶ ὅτε μὲν ἐπίσκοπος κατὰ συνεπισκόπου (1) ἐνάγει, ἢ κληρικὸς κατὰ ἐπισκόπου, τότε τὸν μητροπολίτην καθίζει δικαστήν, θν καὶ ἑξάρχον τῆς διοικήσεως ὀνομάζει· ὅτε δὲ ἐπίσκοπος κατὰ μητροπολίτου αὐτοῦ δίκην ἔχει, τότε τῷ Κωνσταντινουπόλει· ἐπιτρέπειν τὸ δικαστήριον. Οὐ πάντων δὲ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλει καθιεῖται δικαστής, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Οὐ γὰρ δὴ καὶ τοὺς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἢ τοὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ Φοινίκης, ἢ τοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἄκοντας ἐλκύσει δικάσασθαι παρ' αὐτῷ· ἀλλ' οἱ μὲν τῆς Συρίας, τῷ τοῦ Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ· οἱ δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ τοῦ Ἱεροσολύμων· οἱ δὲ τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τῷ Ἀλεξανδρείας δικάσσονται, παρ' ἧν καὶ χειροτονοῦνται, καὶ οἷς περ ὑπόκεινται. Ἐλέγοντο δὲ ἑξάρχοι καὶ ἕτεροι, ἦγουν ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ ὁ Ἐφέσου, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ Κορίνθου· οἷς λέγεται διὰ τοῦτο καὶ πρόνομιον δοθῆναι, πολυσταύρια φορεῖν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν.

*Κί (2) δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινήθη πόλις, ἢ καινισθείη, φησὶν ὁ κανὼν καὶ τὰ ἐξῆς· ὁ δὲ λέγει τοῦτό ἐστιν· ὅτι ἂν βασιλεὺς καινὴν πικῆσθ πόλιν, καὶ διὰ δημοσίων τύπων, ἦγουν ἐγγράφων προσταγμάτων, δώσῃ αὐτῇ δίκαιά τινα καὶ πρόνομια, τοῖς δημοσίοις τούτοις τύποις ἀκολουθεῖτω καὶ ἡ τάξις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πχρσικῶν· μονονουχί τοῦτο τῶν Πατέρων λεγόντων, ὅτι, ἐπεὶ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ ἀντιπίπτειν οὐ δεδυνήμεθα,

(1) κατὰ ἐπισκόπου X. Τρ. — (2) Ἄπαν τὸ μέρος τοῦτο τῆς παρούσης ἐρμηνείας μέχρι τέλους αὐτῆς εὑρίσκει ἐν X. Τρ. οὐ καίται δὲ παρὰ Βιουσρ. καὶ Κ.

τῆς τυπουμένοις παρὰ τῶν βασιλέων, ἐν τούτοις ἀκολουθεῖτω καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις*.

ΒΛΑΣ. Τινὲς εἶπον ἐνταῦθα, μὴ περὶ ἐνοριῶν λέγειν τὸν κανόνα, ἀλλὰ περὶ ἐτέρων δικαίων, διαφερόντων ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπισκοπῆ. Οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές, καθὼς δηλοῦται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ κανόνος, λέγοντος, δύνασθαι τὸν βασιλέα ἐπὶ ταῖς ὑπ' αὐτοῦ καινισθείσας, ἢ καινισθησομέναις πόλεσιν, ὑποτυποῦν τὰ βουλευτέα αὐτῷ, χάριν τῶν ἐπισκοπικῶν δικαίων· καὶ ἀνάγνωθι τὸν ἑ' κανόνα τῆς παρούσης συνόδου, καὶ τὸν λή. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου. Ὁ δὲ λέγει ὁ παρῶν κανὼν, τοιοῦτόν ἐστιν. Ἢθέλόν τινες ἐξακούεσθαι τοὺς περὶ τῶν ἐνοριῶν κανόνας εἰς πολιτικὰς ἐνορίας, οὐ μὴν καὶ εἰς εὐτελεῖς ἀγροικίας (1). Ὡρίσθη οὖν κατέχειν ἀμάχως τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐπὶ τριακονταετία (2) νεμηθείσας παρ' αὐτῶν ἐνορίας ἀβιάστως, καὶ ἀγροικικαὶ ὡσιν, ἦτοι μικραὶ, αἱ καὶ μονοικία λέγονται, καὶ ἐγγώριοι, ἦτοι πολλοὺς κατοίκους ἔχουσαι. Εἰ δὲ, φησὶν, ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν ἐναγάγη ἕτερος ἐπίσκοπος χάριν τούτου παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας, τὰ περὶ τούτου τηρηθήσεται. Ἐὰν δὲ μητροπολίτης ἀδικῇ ἐπίσκοπον αὐτοῦ, παρὰ τῷ ἑξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ παρὰ τῷ πατριάρχῳ, τὰ περὶ τῆς ἐνορίας κριθήσεται. Γὰ μὲν τοὶ παρὰ τῶν βασιλέων διοριζόμενα διὰ δημοσίων τύπων, ἦτοι βασιλικῶν προσταγμάτων, χάριν τῶν παρὰ τούτων καινισθειῶν, ἢ καινισθησομένων πόλεων, μένειν καθὼς ὠρίσθησαν· ὡς καὶ τῆς ἐκκλησίας ὀφειλοῦσης ἀκολουθεῖν τοῖς οὕτω διοριζομένοις. Τούτων οὕτως ἐχόντων, μὴ εἴπῃς, τοὺς μὲν ἀβιάστως κατέχοντας ἐπὶ τριακονταετία ἐνορίας, ἀπχρασλεύτους εἶναι· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους, ἦγουν τοὺς κατὰ βίαν νεμομένους, καὶ μετὰ τριακονταετίαν ἐνάγεσθαι· ἀλλ' ἀνάγνωθι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ ἑ'. τίτλ. τοῦ ἐ. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ἦγουν κεφάλαιον ἀ. τῆς ριά. νεαρᾶς, οὕτω λέγον· Πᾶσα ἀγωγή πρσσήκουσα σεπτῷ αἵκῳ, εἴτε προσωπικῇ, εἴτε ὑποθηκαρῆ ἐστίν, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ τεσσαράκοντα ἔτη, τῶν ἀρμοζουσῶν ἐκάστῳ αἵκῳ τοιοῦτῳ εἰαγεῖ προσκαρῶν παραγραφῶν φυλαττουσῶν μέντοι γε τοὺς οἰκείους χρόνους· καὶ τὸν

(1) ἀγροικικῆς X. Τρ. — (2) ἐπὶ τριάκοντα ἔτη X. Τρ.

ἔξωθεν αὐτοῦ Παλαιόν, οὕτω λέγοντα· Ἡ μὲν παροῦσα νεαρὰ διάταξις κατὰ ἰδιωτῶν ἐναγούσαις ταῖς ἐκκλησίαις τὴν τεσσαρακονταετιαν ὑφαπλοῖ· ὁ δὲ ιζ'. κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, κείμενος ἐν τῷ ε. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ νομοκάνονος, ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ ἐκκλησιῶν ἐναγούσαις, τριακονταετιαν δίδωσι. Μὴ θαυμάσης δὲ τοῦτο· ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ριά, νεαρᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ γ'. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ ε. βιβλ. ἦται τῆς ρλά. νεαρᾶς, καὶ ἕτερον προνόμιον αἱ ἐκκλησίαι ἔχουσι. Φησὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον κεφ. Ἄντι δὲ χρονίων παραγραφῶν τῶν δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ τριάκοντα ἐνιαυτῶν, ταῖς ἀγλαῖς ἐκκλησίαις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν σεβασμίαις τόποις, μόνην τὴν τῶν μ'. ἐνιαυτῶν παραγραφὴν ἀντιτεθεσθαι προστάττομεν· τούτου αὐτοῦ φυλαττομένου καὶ ἐπὶ τῷ ἀπαιτήσῃ τῶν λιγᾶτων, καὶ τῶν κληρονομιῶν, τῶν (1) εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καταλελειμμένων· ὥστε αἱ μὲν ἐκκλησίαι μὴ κατὰ εὐαγῶν οἴκων ἐνάγουσαι, διὰ μόνης τῆς τεσσαρακονταετίας ἀποκλείονται· οἱ δὲ κατὰ τούτων ἐνάγοντες, διὰ τῶν νομίμων παραγραφῶν ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξωθοῦνται. Ὅταν μὲν τοὶ ἐκκλησίαι κατ' ἀλλήλων ἐνάγωσι, τὸ τῆς τεσσαρακονταετίας οὐκ ἔχουσι προνόμιον, ἀλλὰ τρεῖς κοινᾶς νομίμοις (2) χρῶνται. Σημείωσι δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι ἔξεστι τῷ βασιλεῖ προνόμια ἐκκλησιαστικὰ ἀφαιρεῖσθαι. Εἰ γὰρ ἐφεῖται τούτοις τὰ βουλευτέα αὐτοῖς περὶ ἐνοριῶν διατάττεσθαι, χάριν τῶν καινιζομένων ὑπὸ τούτων πόλεων· πολλῶ πλέον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐπισκοπὴν εἰς μητρόπολιν τιμῆσουσι, καὶ προχειρίσεις ἡγουμενικάς ὑποτυπώσουσι, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἐνδυνάμως προστάξουσι.

ΑΡΙΣΤ. Ἐγχώριος, καὶ ἀγροικικὴ παροικία, εἰ τριακονταετίᾳ ἐσχέθησαν, κατεχέσθωσαν· εἰ δὲ ταύτης ἐντὸς, εἴεν ἐπίδικοι. Εἰ δὲ κεκάνισται ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως πόλις, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἀκολουθεῖτω καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τάξις.

Εἰ μὲν κατὰ ἰδιωτῶν ἐσχον ἀγωγὰς αἱ ἐκκλησίαι περὶ τινῶν ἀκινήτων, καὶ ἐπὶ τεσσαρακονταετιαν ἡσύχασαν, μηδὲως ὀχλή-

(1) X. Τρ. — αὐτῶν Βενερ. Η. — (2) X. Τρ. Ε. — νόμοις Βενερ.

σχοι τοὺς κατέχοντας· οὐκ ἔτι ταύτας ἐνδυνάμως κινεῖν δυνατόν, παραφραστικῶς ἐκβαλλόμεναι. Εἰ δὲ ἐκκλησία ἔχει κατὰ ἐκκλησίας, ἐπὶ ἴσου δικαίου εἰσὶ καὶ ἀμφοτέραι, ἐὰν ἐπὶ τριακονταετιαν οὐκ ἐλάλησεν, ἀλλ' ἡσύχασεν· εἰ μετὰ ταῦτα κινήσει, διὰ τῆς τοῦ χρόνου παραγραφῆς ἐξωθεῖται. Διατάττεται γοῦν καὶ ὁ παρῶν κανὼν, ὡς, ἐὰν κατέσχον ἐπὶ τριακονταετιαν τινὲς τῶν ἐπισκόπων ἑτέρων ἐπισκοπῶν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, ἀπαρασαλεύτως κατεχέτωσαν ταύτας· εἰ δὲ ἐντὸς τῆς τριακονταετίας ἀμφιβολία περὶ αὐτῶν γέγονε, τῇ παραδρομῇ τῆς τριακονταετίας οἱ κατέχοντες ταύτας οὐκ ἐκβλήθησονται, ἀλλὰ κριθήσονται περὶ αὐτῶν παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας μετὰ τῶν οἰομένων ἀδικεῖσθαι. Ἀγροικικὰς δὲ ἐνταῦθα παροικίας, καὶ ἐγχωρίους νοήσεις, οὐ πόλεις τινὰς καὶ κώμας, ἀλλ' ἀγρούς· καὶ ἐγχωρίους μὲν, τοὺς ἐν μέσοις ἀγροῖς καὶ κώμαις κειμένους· ἀγροικικοὺς δὲ, τοὺς τούτων ἀφραστῶτας, καὶ ἐν ἐσχατιαῖς ἰδρυμένους, οὓς καὶ μονοίκια νῦν λέγουσιν. Εἰ δὲ βασιλεὺς ἐκ νέου πόλιν ἐκάνισεν, ἢ καὶ αὐθις καινίσαι, οὐ φιλονεικήσει περὶ αὐτῆς ὁ γειτνιαζὼν ἐπίσκοπος, καὶ ὑπὸ τὴν παροικίαν αὐτοῦ ποιῆσαι ταύτην ἐπεγκαλέσει· ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἀκολουθήσει· ὥστε ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, ἢ παροικίας τὸν ἐπίσκοπον ταύτην ὑφ' ἑαυτὸν ἔχειν, εἰς ἣν αὕτη ἐναπεγράφη, καὶ ὑπετέθη τελεῖν.

Κανὼν ΙΗ'.

Τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας, ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἰ τινες τοίνυν κληρικοί, ἢ μονάζοντες, εὐρεθεῖεν συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις, ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τοῖς πολιτικοῖς νόμοις, οὓς ἔξω ἐκάλεσεν ὁ κανὼν, διὰ τὸ παρὰ Ἑλλήνων πάντας σχεδὸν συντεθεῖσθαι, τὸ τῆς συνωμοσίας ἔγκλημα κεκώλυται, καὶ κεκόλασται, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐν βιβλίῳ ἐξηκοστῷ, τίτλῳ τριακοστῷ ἕκτῳ, κεφαλαίῳ

δ'. καὶ τίτλω να'. κεφαλαίῳ πρώτῳ, θέματι (1) τρίτῳ· Συνομοσία δ' ἐστὶ, τὸ τινὰς κατὰ τινῶν βουλευσάσθαι, καὶ ἀλλήλους ὄρκοις συνδέσσει, μὴ ἀποστῆναι τοῦ ἀτόπου βουλεύματος, μέχρις ἂν τοῦτο ἐκτελεσθῆι· ὅπερ ἐν ταῖς Πράξεσιν ἱστορεῖται τῷ θεῷ Λουκᾷ, λέγοντι, ὅτι ποιήσαντές τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον. Φατρία δέ ἐστι κακοθελὲς διαβούλιον, καὶ συμφωνία τινῶν ἐπὶ πράξεσι φαύλαις· ταῦτα τοίνυν πολλῷ μᾶλλον ἀποτρέπεσθαι χρὴ τοὺς ἱερωμένους, καὶ τοὺς μονάζοντας. Εἰ δέ τινες εὑρεθῆεν, φησὶν ὁ κανὼν, τοιοῦτοι συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, καὶ τινὰ μηχανώμενοι, (τοῦτο γὰρ τὸ, τυρεύοντες, ἀντὶ τοῦ, σκληρὰ καὶ πονηρὰ κατασκευάζοντες, κατὰ τὸ, ἐτυρώθη ἡ καρδία αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ, ἐσκληρύνθη), τοὺς τοιούτους ἐκπίπτειν κελεύει τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

ΒΛΑΣ. Συνομοσία ἐστὶ τὸ κατεμπεδῶσαι τινὰς κακὰ τινὰ οἰκεῖα θελήματα μετὰ ὄρκου ἀμοιβαδὸν πρὸς ἀλλήλους γενομένου. Φατρία δέ ἐστι, τὸ συνελθεῖν καὶ ὁμοφρονῆσαι τινὰς χάριν τοῦ ποιῆσαι τόδε τι κακόν. Ἐξω δέ νόμους ὁ κανὼν καλεῖ τοὺς πολιτικούς, διὰ τὸ τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν παρὰ τῶν τῆς ἔξω γραφῆς σοφῶν, ἦτοι τῶν Ἑλλήνων, συντεθῆναι. Φησὶ γοῦν, ὡς, ἐπεὶ καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος τοὺς φατριαστὰς καὶ συνομύτας κολάζει, ὀφείλουσι καθαιρεῖσθαι οἱ τοιοῦτόν τι ποιοῦντες κληρικοὶ ἢ μονάζοντες. Καὶ ὁ μὲν κανὼν τοὺς κατὰ ἐπισκόπων ἢ συγκληρικῶν τυρεύοντας, (ἦτοι κατασκευάζοντας, κατὰ τὸ, ἐτυρώθη ἡ καρδία αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ, ἐσκληρύνθη), καθαιρεῖσθαι φησιν· οἶομαι δέ καὶ τοὺς κατὰ λαϊκῶν τοιοῦτόν τι ποιοῦντας ἱερωμένους ὁμοίως κολάζεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ λζ'. κεφ. τοῦ ἐνάτου τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τῆς γ'. συνόδου κανόνα λδ'.

ΑΡΙΣΤ'. Κληρικοὶ καὶ μονάζοντες, εἰ φωραθῆεν ἢ φατριάζοντες, ἢ συνομνύμενοι κατ' ἐπισκόπου, τῶν βαθμῶν αὐτῶν ἑκπρωτοί.

(1) X. Τρ. — Οἰσπίσματι Κ. Βενερ.

Ἡ συνιομοσία, καὶ ἡ φρατρία, εἰ ἐπὶ ἀναίρεσει τινὸς τῶν εἰωνοδῆποτε συγκλητικῶν γένηται, μείζονα πάντων τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων ἀπὸ τῶν νόμων ἔχει τὴν καταδίκην· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὁ κανὼν τοῖς κατ' ἐπισκόπων συνιομοσίας ἢ φρατρίας ποιουμένοις, ἔκπτωσιν τῶν οἰκειῶν βαθμῶν ὀρίζει.

Κανὼν ΙΘ'.

Ἦλθεν εἰς τὰς(1) ἡμετέρας ἀκοάς, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αἱ κεκανονισμένοι σύνοδοι τῶν ἐπισκόπων οὐ γίνονται, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὁρίσε τοίνυν ἡ ἅγια σύνοδος, κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνας, δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συντρέχειν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς ἐπισκόπους, ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. Τοὺς δὲ μὴ συνιόντας ἐπισκόπους, ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

ΩΝΑΡ. Περὶ τῶν ἐτησίως διαταχθεισῶν γίνεσθαι συνόδων ἐν ἐπαρχίᾳ ἑκάστη, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόσιν ἐξήγηται, καὶ ἐν τῷ ε. κανόνι τῆς πρώτης συνόδου· καὶ ζητητέον ἐκεῖνα.

ΒΑΣ. Περὶ τῶν ἐτησίως ὀφειλουσῶν γίνεσθαι συνόδων, ζήτηται τὸν ε. κανόνα τῆς α. συνόδου· καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

ΑΡΙΣΤ. Δὲς τοῦ ἐνιαυτοῦ σύνοδος γινέσθω, ἔνθα δοκεῖ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς μητροπόλεως, καὶ λυέσθω τὰ ἀνακύπτοντα.

Ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, τὸ δὲς τοῦ ἔτους γίνεσθαι σύνοδον, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ ἕκτου κανόνος τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον, καὶ τοῦ ὀγδοῦ κανόνος τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἕκτης

(1) Βρ. Μινερ. — εἰς ἡμετέρας Π. Χ. Τρ.

συνόδου, διὰ τὴν συντριβὴν, καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροισμένους ἐπισκόπους· καὶ ὠρίσθη ἄπχξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, ἀπὸ τῆς ἀγίας τοῦ Πάσχα ἑορτῆς καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

Κ α ν ὶ ν Κ'.

Κληρικούς εἰς ἐκκλησίαν τελοῦντας, καθὼς ἤδη ὠρίσαμεν, μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πόλεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν· ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην, ἐν ἣ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθησαν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὰς οἰκείας πατρίδας ἀπὸ (1) ἀνάγκης, εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν μετήλθον. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος (2) μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον, ἄλλω ἐπισκόπῳ προσήκοντα δέξοιτο κληρικόν, ἔδοξεν ἀκοινώνητον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα, καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστὰς κληρικός εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθῃ ἐκκλησίαν.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ περὶ τούτου ἐν διαφόροις κανόσιν ἐξήγηται, καὶ ἄρκουσιν ἐκεῖνα.

ΒΑΛΣ. Περὶ τούτου ἄρκούντως ὅπισθεν ἐξηγησάμεθα· μὴ ἐναντιωθῆ δέ σοι ὁ κγ'. κανὼν τῆς παρούσης συνόδου, μὴ ἐπάγων ἀφορισμὸν τοῖς ἐν ἀλλοτρῆς χώρῃ διατρέβουσι κληρικοῖς· ἀλλὰ διοριζόμενος διώκεσθαι τούτους· ἀνάγνωθι δὲ τὰ ἐν ἐκείνῳ γραφέντα.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικός ἐτέρας πόλεως εἰς ἐτέραν οὐ ταχθήσεται· ὁ δὲ τὴν οἰκείαν ἀπόλεσας πατρίδα, εἰ ἐπ' ἄλλην ἐκκλησίαν ἐλήλυθεν, ἀνεπιτίμητος. Ἐπίσκοπος δὲ ξένον κληρικόν εἰσδεξάμενος, μετὰ τοῦ δεχθέντος ἔξει τὸ ἀκοινώνητον.

Ἐν πολλοῖς ταῦτα κανόσιν εἴρηται, τὸ μὴ τάττεσθαι κληρικόν ἐτέρας πόλεως εἰς ἐτέραν, ἄνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Ἔσται γοῦν καὶ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ τὸν ξένον κληρικόν τῇ ἰδίᾳ ἐπισκοπῇ κληρώσας, καὶ αὐτὸς ὁ κληρωθεὶς, ἀφωρισμένος, μέ-

(1) ὑπὲρ ἀνάγκης X. Τρ. — (2) εἰ δέ τις ἐπίσκοπος X. Τρ.

χρις ἂν αὐτὸς ὁ κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἐπανέλθῃ. Ὁ δὲ τὸν τὴν οἰκείαν πατρίδα ἀπολέσαντα κληρικὸν ἀπό τινος ἀνάγκης δεξάμενος, ἀνεπιτίμητος.

Κ α ν ὶ ν ΚΑ'.

Κληρικούς, ἢ λαϊκούς, κατηγοροῦντας ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν (1), εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθεῖη αὐτῶν ἡ ὑπόληψις.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ ἕκτος κανὼν τῆς δευτέρας συνόδου περὶ τούτων διατάσσεται· ἃ οὖν ἐγράφη ἐκεῖ, εἰς ἐξήγησιν καὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἀρκοῦσιν.

ΒΑΣ. Ζήτει κανόνα γ'. τῆς ε'. συνόδου, καὶ μάθης τὴν τοῦ παρόντος κανόνος ἐξήγησιν.

ΑΡΙΣΤ. Ἀδοκιμάστως κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς, ἐπισκόπου κατηγορῶν, ἀνεπίδεκτος.

Δεῖ τὰς ὑπολήψεις τῶν κατηγορούντων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἐξετάζεσθαι· καὶ μὴ ἀπροδοκιμάστως αὐτοὺς εἰς κατηγορίαν αὐτῶν παραδέχεσθαι, κἂν κληρικοί εἰσιν οἱ κατηγοροῦντες, κἂν λαϊκοί· μήποτε ἀποβεβλημένοι οὗτοι εἴεν, ἢ ἀκοινῶνητοι, ἢ ἐπὶ ἐγκλήμασι τισι κατηγορούμενοι, καὶ μήπω φανέντες ἀνεύθυνοι, ἢ ἄλλως πως τὸν βίον ἐπιμεμπτοὶ, ἢ τὴν θρησκείαν ἀλλότριοι. Πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγχεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι, συκοφαντικῶς αἰτίαις συρράπτουσι κατὰ τῶν ἀνεπιλήπτων καὶ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

Κ α ν ὶ ν ΚΒ'.

Μὴ ἐξεῖναι κληρικοῖς (2) μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, διαρπάζειν (3) τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα,

(1) Οὐ κεῖται τὸ, εἰς κατηγορίαν. παρὰ Βρ. — (2) Χ. Γρ. Βρ. Σ. Ρ. — κληρικούς Βιενρ. Π. — (3) ἀρπάζειν Χ. Γρ. Βιενρ.

καθώς και τοῖς παραλαμβάνουσιν (1) ἀπηγόρευται ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, κινδυνεύειν περὶ τοὺς ἰδίους (2) βαθμούς.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ τεσσαρκαστός τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν, φανερά εἶναι ὀρίζει τὰ ἴδια πράγματα τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τὰ Κυριακὰ φανερά· καὶ ἐξουσίαν δίδωσι τῷ ἐπισκόπῳ τὰ οικεῖα οἷς βούλεται καταλιμπάνειν. Καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼν τὰ αὐτὰ διατάττεται. Καὶ ὁ παρὼν δὲ κανὼν ἀπαγορεύει, τὰ τῷ ἐπισκόπῳ διαφέροντα πράγματα παρὰ τῶν κληρικῶν διαρπάζεσθαι, ἐκείνου θανόντος. Τὸ δὲ, καθὼς καὶ τοῖς παραλαμβάνουσιν ἀπηγόρευται, νοητέον κατὰ τὸν λέ. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, κωλύοντα καὶ τὸν μητροπολίτην, ὃ ὑπέκειτο ὁ τελευτήσας ἐπίσκοπος, μήτε τι τῶν τῆς ἐκκλησίας, μήτε τῶν ἰδικῶν τοῦ ἐπισκόπου σφετερίζεσθαι· ἀλλ' εἰ μὲν εἶεν τῆ ἐπισκοπῇ κληρικοί, παρ' ἐκείνων κελεύοντα τὰ πράγματα φυλάττεσθαι, μέχρις ἂν ἕτερος ἐπίσκοπος γένηται· εἰ δ' οὐκ εἶεν ἴσως κληρικοί, τῷ μητροπολίτῃ τὴν τούτων ἀνατιθέμενον φυλακὴν, ἢ ἀποδοίη ταῦτα ἀκαινότομητα τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ· παραλαμβάνοντας οὖν τοὺς κληρικούς, ἢ τοὺς μητροπολίτας φησὶν, ὡς τὴν τῶν πραγμάτων φυλακὴν ἐμπιστευμένους· τοῖς δὲ διαρπάζουσιν, ἢ νοσφιζομένοις τι τῶν τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, ἐπιτίμιον ἐπάγει τὴν ἐκπτώσιν τῶν οικείων βαθμῶν. Καταλιμπάνειν δὲ ἐπίσκοπον αἰρετικοῖς τὰ οικεῖα κενώλυται· μᾶλλον δὲ τοιούτοις καταλιπῶν καὶ ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστιν. Ἀδιαθέτου δὲ τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος, ὁ μετ' ἐκείνον ἐπίσκοπος τὰ ἐκείνου ὠρίσθη οἰκονομεῖν πράγματα θεαρέστως, κατὰ τὸν κβ'. καὶ πα. τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα.

ΒΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν καθιρεῖσθαι φησὶ τοὺς κληρικούς, τοὺς μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀρπάζοντας τὰ τούτῳ διαφέροντα πράγματα· καὶ οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς

(1) Βευερ. X. Τρ. Μάγσ. ἐν περιελ. — τοῖς πάλαι κληρικοῖς Π. Βρ. —

(2) Π. Βρ. — οικείου X. Τρ. Βευερ.

λοιπούς, τοὺς χρεωστοῦντας φυλακὴν τούτων, μητροπολίτας δηλαδὴ, καὶ ἑτέρους, παρ' οἷς ἐτελείτησεν ὁ ἐπίσκοπος, οἱ καὶ παραλαμβάνοντες καλοῦνται. Τότε δὲ λέγεται. ἔχειν ὁ ἐπίσκοπος πράγματα, καὶ δύναται διατίθεσθαι, ὅταν, κατὰ τὸν μ'. ἀποστολικὸν κανόνα, ἀπογράφηται, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὰ οικεῖα, καὶ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς· εἰ γὰρ μὴ οὕτω ποιήσῃ, πάντα τὰ τούτου τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνήκουσιν. Ἀπογραφῆς δὲ γενομένης, ὡς εἴρηται, ἐὰν ἀδιάθετος ὁ ἐπίσκοπος τελευτήσῃ, νομίζω, ὅτι κατὰ νόμους ὑπὸ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων προσγεγῶν αὐτοῦ κληρονομηθήσεται. Καὶ γὰρ τινες ἀπὸ τοῦ πα'. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου εἶπον, ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν μετ' ἐκείνον ἐπίσκοπον τὰ πράγματα τοῦ ἀδιαθέτως τελευτήσαντος ἐπισκόπου κατὰ τὸ βουλευτὸν αὐτῷ οἰκονομεῖν· ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι ἀπὸ τοῦ τοιούτου κανόνος, λέγοντος, ὀφείλειν τὸν ἐπιγινόμενον ἐπίσκοπον, τοῦ ἀδιαθέτου ἐπισκόπου τὴν διατύπωσιν ἀρμοδίαν τῷ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματι ποιήσασθαι, μάλιστα παρίσταται κατὰ νόμους γίνεσθαι τὴν διαδοχὴν τῶν πραγμάτων τοῦ τελευτήσαντος· ταῦτο γὰρ ποιῶν, ἀρμοδίαν διατύπωσιν ποιήσει τῷ αὐτοῦ ἐπαγγέλματι. Ζήτει καὶ τὸν κδ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, καὶ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ κανόνα λέ.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἐξ ἀνθρώπων ἐπισκόπου γεγενημένου, τὰ ἐκείνου ἀρπάζων, τοῦ βαθμοῦ ἀμαρτήσεται.

Ὅσοι τῶν κληρικῶν τὰ τοῦ ἐπισκόπου πράγματα διαρπάξουσιν μετὰ θάνατον ἐκείνου, περὶ τὸν ἴδιον βαθμὸν κινδυνεύουσιν.

Κανὼν ΚΓ'.

Ἦλθεν εἰς τὰς (1) ἀκοὰς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες, μηδὲν ἐγχεχειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἐστι δ' ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ, καταλιμπάνοντες (2) τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμ-

(1) X. Τρ. — (2) Π. Σ. Ρ. Βρ. 'Ε. Κ. — καταλιμπάνουσι X. Τρ. Βευερ.

ποιοῦντες, καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους τινῶν. Ὀρίσει τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκεισθαι μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας (1) ἐπὶ τῷ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης πόλεως· εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιοι ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς κληρικούς βούλεται ὁ κανὼν ταῖς ἐκκλησίαις προσμένειν, αἷς ἐκληρώθησαν, (κὰν ἴσως μὴ κρίνοιντο παρὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰς ἐγχείρησιν (2) πραγμάτων, ἤτοι διοικήσιν, ἐπιτηδαιοί, κὰν ἴσως καὶ ἐπιτιμηθῶσι παρ' αὐτοῦ τῷ τῆς ἀκοινωνησίας ἐπιτιμῷ), καὶ μὴ ἀποσκιρτᾶν, καὶ ἀλλαχοῦ ἀπιέναι, καὶ διατρίβειν ἐκεῖ, καὶ ταραχὰς, καὶ θορύβους ποιεῖν, καὶ συγγέειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, κακὸν ὑπόδειγμα τοῖς ἄλλοις κληρικοῖς γινομένους, καὶ οἴκους τινῶν ἀνατρέποντας, ἢ τῶν μιμουμένων αὐτοὺς κληρικῶν, καὶ τῆ τάξει μὴ ἐμμενόντων τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῶν δεχομένων αὐτοὺς καὶ εἰς οἰκονομίαν πραγμάτων ἴσως χρωμένων αὐτοῖς. Τοὺς τοιούτους οὖν παρὰ τῶν ἐκδίκων ὑπομιμνήσκεισθαι βούλεται ὁ κανὼν, ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, ἢ παροικοῦσιν· εἰ δὲ μὴ πείθονται, τοῖς αὐτοῖς δὲ πράγμασιν ἐπιμένοιοι, τῆ ἀνυποταξία δηλαδὴ, καὶ ἀναισχυντία, ἢ τῆ διοικήσει τῶν ἴσως αὐτοῖς ἐγχειρισθέντων πραγμάτων, ἐκβάλλεσθαι καὶ ἄκοντας ὁ κανὼν διατάττεται παρὰ τοῦ ἐκδίκου, καὶ εἰς τοὺς ἰδίους ἀπιέναι τόπους· τὰ αὐτὰ καὶ περὶ μοναχῶν.

ΒΑΣΣ. Ἀπαγορεύουσιν οἱ Πικτέρες κληρικούς, ἢ μονάζοντας, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, πολλάκις καὶ ἀφωρισμένους ὄντας, καταλαμβάνειν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβειν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἴσως διακονίας ἐκκλησιαστι-

κάς. Τοῦτο γὰρ, φησὶν, ἀνατρέπει τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, καὶ τοὺς οἴκους τῶν παραδεχομένων αὐτοῦς. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐκδιώκεσθαι τούτους καὶ ἄκοντας, ὁ κανὼν διορίζεται, εἰ μὴ θελήσωσι παρὰ τῶν ἐκδίκων ὑπομιμνησκόμενοι ἐκόντες ὑποχωρῆσαι. Ὁ δὲ κ'. κανὼν τῆς παρούσης συνόδου, ἀκοινωνήτους εἶναι φησὶ καὶ τὸν δεχθέντα, καὶ τὸν τοῦτον δεξάμενον. Καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι· ἀλλ' εἰπέ ὅτι ἐκεῖ μὲν ἔφθασαν δεχθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀκοινωνησία κατακρίνονται σὺν τοῖς δεξαμένοις αὐτοὺς ἐπισκόποις. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐδέχθησαν εἰσέτι, καὶ διὰ τοῦτο διώκονται, καὶ ἀναγκάζονται ἀπελθεῖν ἔνθα ἐχειροτονήθησαν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. ἀποστολικὸν κανόνα.

ΛΡΙΣΤ. Οἱ ἐπισκόπου δίχα, τῆ Κωνσταντίνου διατρίβοντες πόλει, κληρικοί καὶ μονάζοντες, καὶ ταραχὰς ἀνεγείροντες, τῆς πόλεως ἐλαυνέσθωσαν.

Οἱ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εὕρισκόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικοί καὶ μονάζοντες, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θορυβοῦντες κατάστασιν, διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐκκλησίας τῆς πόλεως ἐλαυνέσθωσαν.

Κ α ν ὶ ν Κ Δ'.

Τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα μοναστήρια, κατὰ γνώμην ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκές μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα (1) αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθαι (2), καὶ μηκέτι γίνεσθαι (3) ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια· τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ (4) τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ πρῶτος κανὼν τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσης συνόδου περιέχει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα· Ὀρίσειν ἡ ἁγία σύνοδος, μηδενὶ ἐξεῖναι μοναστήριον οἰκοδομεῖν ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης καὶ βουλῆς, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος ἐν βιβλίῳ τετάρτῳ τῶν βασιλικῶν κείμενος,

(1) Π. Βιερ. Βρ. Ε. Κ. Σ. Ρ. — τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἁγίας συνόδου Χ. Τρ. — (2) χείρησιν Χ. Τρ.

(1) τὰ προσήκοντα Βρ. — (2) τῆ μοναστηρίῳ Σ. Ρ. — (3) δύνασθαι γενέσθαι Σ. Ρ. — (4) τοῖς τῶν κανόνων Χ. Τρ.

τίτλω πρώτῳ, τὰ αὐτὰ διορίζεται. Τὰ γοῦν οὕτω, κατὰ γνώμην δηλονότι τοῦ ἐπισκόπου καθιερωθέντα μοναστήρια, ἤγουν διὰ τῆς εὐχῆς ἐκεῖνου ἀνατεθέντα τῷ Θεῷ, μὴ κοινοῦσθαι οὗτος ὁ κανὼν διατάττεται, μένειν δὲ αἰεὶ μοναστήρια, καὶ μὴ κοινὰ καὶ κοσμικὰ καταγώγια γίνεσθαι· φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὰ αὐτοῖς ἀνήκοντα πράγματα, ὡς, εἶγε μὴ κατὰ γνώμην ἐπισκόπου συσταίῃ μονή, οὐδ' εὐχὴ αὐτοῦ τῆς οἰκοδομῆς προηγήσεται, καὶ οἷά τις ἀβραγῆς καταβληθεῖη θεμέλιος, οὐδὲ μονὴ λογισθῆσεται· διὰ τοῦτο γὰρ ὁ κανὼν ἐπήνεγκε τὸ, κατὰ γνώμην ἐπισκόπου· τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθαι ἐψηφίσατο.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν διοριζόμενος, μὴ γίνεσθαι κοσμικὰ καταγώγια, μηδὲ κοινοῦσθαι τὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου καθιερωθέντα μοναστήρια, φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα, ἀσυμφανῶς παρακελεύεται, καὶ τὰ περὶ τῆς ποιήσεως τῶν μοναστηρίων, διὰ τοῦ εἰπεῖν κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου. Μιθῆσθαι δὲ πλατύτερον πῶς ὀφείλουσι γίνεσθαι τὰ μοναστήρια, ἀπὸ τοῦ α. κανόνος τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων(1) Ἀποστόλων συστάσης συνόδου, καὶ ἀπὸ τοῦ α. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὅπερ ἐστὶ κεφ. νβ'. τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαράς, συνοψισθὲν εἰς τὸ α. κεφ. τοῦ ια'. τίτλ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, μετὰ ποίας φυλακῆς τὰ πράγματα τῶν μοναστηρίων φυλάττεσθαι ὁ κανὼν παρακελεύεται, καὶ ποῖα ταῦτά εἰσι. Καὶ τινες μὲν εἶπον, ὀφείλῃν πάντα τὰ τῶν μοναστηρίων κινήτὰ καὶ ἀκίνητα, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ μοναστήρια, συντηρεῖσθαι ἀνεκποίητα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ὁ κανὼν ἐνταῦθα περὶ φυλακῆς λέγει μεγάλης, δηλονότι ἄκρας ἐπιμελείας. Τῶν γὰρ διαφερόντων τούτοις ἀκινήτων, πρὸς δὲ καὶ τινῶν ἱερῶν σκευῶν ἔστιν ὅτε ἡ ἐκποίησις ἐπιτρέπεται· καὶ ἀνάγνωθι τὸν ὅλον δεῦτερον τίτλον τοῦ ε. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, διδάσκοντα ἐξ εὐλόγων αἰτιῶν τινῶν, μὴ μόνον ὑποτίθεσθαι τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἀκίνητα καὶ ἱερά σκεύη, ἀλλὰ

(1) X. Τρ.

καὶ ἐκποιεῖσθαι κατὰ πάσων ἐκποιήσιν. Ἐπεὶ δὲ φησι, τοὺς συγχωροῦντας κοινοῦσθαι τὰ μοναστήρια, ὑποκεῖσθαι τοῖς τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις, ἐρωτήσῃ τις ποῖα ταῦτά εἰσι. Γίνωσκε οὖν ὅτι ὁ ιγ'. κανὼν τῆς ζ'. συνόδου φησὶ, Τοὺς τὰ ἱερά κοινοῦντας, καὶ μὴ ἀποκαθιστῶντας αὐτὰ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα, ἱερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἢ μοναχοὺς, ἀφορίζεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μθ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Μοναστήριον ἐπισκόπου γνώμη παγὲν, μενέτω ἀμεταποίητον· καὶ ὅ,τι τούτῳ ἀνήκει, ἤτω ἀνεκποίητον· ὁ δ' ἄλλως ἐπιχειρῶν, οὐκ ἀνεύθυνος.

Τὰ μὲν δίχα γνώμης τοῦ ἐπισκόπου κτισθέντα μοναστήρια, καὶ ἀσύστατά εἰσι, καὶ ἀνέρα. Τὸ δὲ μετὰ βουλῆς ἐπισκόπου κτισθὲν μοναστήριον, ὡς Θεοῦ δικαίου ὄν, ὀφείλει μένειν ἀμεταποίητον, καὶ μὴ κοσμικῶν καταγώγιον γίνεσθαι· φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὰς ἀκινήτους αὐτοῦ κτήσεις ἀνεκποιήτους. Τὸν δὲ ἀθετοῦντα ταῦτα, τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἔνοχον εἶναι ἐπιτιμίοις.

Κανὼν ΚΕ'.

Ἐπειδὴ πέρ(1) τινες τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηγήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων· ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μήποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσοι ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον. Ἐὶ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν(2) ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις(3). Τὴν μὲν τοι πρόσδοον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, σώαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι(4).

(1) Π. X. Τρ. K. Σ. 'P. — Ἐπειδὴ δὲ τινες Βρ. — (2) Βρ. Σ. P. — τὸ, αὐτὸν, οὐ κεῖται ἐν Π. Βευερ. — (3) ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων Ἐ. K. Βευερ. Σ. P. X. Τρ. — κανονικῶν ἐπιτιμίων Βρ. — (4) Π. Βευερ. X. Τρ. K. Ἐ. — σώαν φυλάττεσθαι παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς ἐκκλησίας Βρ.

ΖΩΝΑΡ. Γὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας, μὴ ἐπὶ πολὺ ὑπερτίθεσθαι τοὺς μητροπολίτας, οἷς ἡ ἐκείνων ἀνήκει προχειρίσις, ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται διὸ καὶ χρόνον, οὗ ἐντὸς χειροτονεῖσθαι. δέον τοὺς ἐπισκόπους, ἔταξεν, ὁ δ' ἐστὶ τρίμηνον· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ πολὺ χρὴ τοὺς ὑπ' ἐκείνους λαοὺς ἀνεπισκοπήτους εἶναι, καὶ ὡς ἔτυχε φέρεσθαι, μὴ ὄντος τοῦ καταρτίζοντος αὐτούς. Εἰ δέ ποτε συμβαίη ἀπαραίτητός τις αἰτία κωλύουσα τὴν διὰ τοῦ τριμήνου προχειρίσιν, ἐπιταθήσεται, φησὶν, ὁ χρόνος, καὶ ὑπερτεθήσεται ἡ χειροτονία. Ἰσως γὰρ ἕλω ὑπὸ βαρβάρων ἢ πόλις ἐκείνη, καὶ οὐκ ἔστι βῆθρον ἀπελθεῖν ἐκεῖσέ τινα· τοὺς δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντας, ὑποκεῖσθαι κελεύει ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ χειροτονία τοῦ ἐπισκόπου ὑπερτεθῆ, εἴτε ἐπὶ τρίμηνον, εἴτε ἐπὶ πλεόν, ἀνάγκης ἐπιχειμένης, ἢ πρόσοδος φυλάττεσθαι ὀφείλει τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ, παρὰ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἐκκλησίας, ποιοῦντος τὰς ἀναγκαίας ἐξόδους τῆς ἐπισκοπῆς, τὰ δὲ περιττεύοντα ἴσως φυλάττοντος.

ΒΑΣΣ. Οἱ Θεῖοι Πατέρες τὰς τῶν πολλῶν κακεντρεχείας ἀνακόπτοντες, ὤρισαν μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοὺς μητροπολίτας τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀναβάλλεσθαι χειροτονίας ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἐντὸς τριμήνου ταύτας ποιεῖν (1), ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὰ τῶν ἐπι-

(1) Κατὰ τε τὸ Χ. Τρ. καὶ τὸν Ε. κατόπιν τοῦ ποιεῖν, ἔπονται τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει. « Ἴνα μὴ ἐντεῦθεν . . . ἕως τοῦ τέλους τῆς ἐρμηνείας. » Παρὰ δὲ Βενερ. μετὰ τὸ, ποιεῖν, ἀναγιγνώσκονται τὰ κατωτέρω, ὅπερ παρὰ μὲν Ε. οὐ κείνται, ἐν δὲ Χ. Τρ. ἀποτελοῦσιν ἑτέραν ἐρμηνεῖαν μετὰ τινων παραλλαγῶν, ἃς ὑπεσημειώσαμεν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μὴ ψηφισομένων μητροπολιτῶν τὰς ἰδίας ἐπισκοπὰς. Περὶ δὲ τῶν ψηφισομένων καὶ ὑπερτιθεμένων τὴν καταδοχὴν, ἢ τὴν παραίτησιν, ἐζητήθη διαφόρως τί μέλλει γενέσθαι· καὶ οὐχ ὠρίσθη τὸ ποιητέον· διὸ φημι, ὅτι τρίμηνον ὀφείλει μετὰ τὴν ψῆφον ὑφαπλοῦσθαι τῷ ψηφισθέντι, χάριν τοῦ καταδέξασθαι, ἢ παραιτήσασθαι, ὅπερ καὶ τῷ μητροπολίτῃ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἐδόθη χάριν τοῦ ψηφίσασθαι τὴν ἐπισκοπὴν. Καὶ εἰ ἐντὸς αὐτῶν οὐ καταδέξεται ὁ ψηφισθεὶς, ἢ οὐ παραιτήσεται, ὀφείλει ἑτέρα γίνεσθαι ψῆφος, μὴ δυναμένου τοῦ ὑπερθεμένου ἀνακαλεῖσθαι τὴν χειροτονίαν μετὰ τὴν τρίμηνον· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ εὐθυνομένου ἐκκλησιαστικῶς, ὡς παίζοντος διακινῆς ἐν οὐ παικτοῖς, καὶ λυμαινομένου τὸ πείνιον τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐδὲ ὀφείλει ἐπιφωνεῖσθαι ὁ ψηφισθεὶς παρὰ τοῦ ψηφισαμένου, διότι οὐδὲ ὁ μητροπολίτης ἐπιφωνεῖται παρὰ τῷ πατριάρχῃ ψηφίσασθαι. Συγκρότει δὲ τὴν τοιαύτην ἐρμηνεῖαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἡ. κεφ. τοῦ α. τίτ.

σκοπῶν (1). λυμαινῶνται, καὶ ἡ τοῦ λαοῦ ἀμελήται διδασκαλία· εἰ δὲ, φασί, διὰ τινὰ περίστασιν ἀπαραίτητον κωλύεται ἡ τοῦ ἐπισκόπου προχειρίσις, (τυχὸν γὰρ ἡ χηρευούσα πόλις ἐπισκόπου ὑπὸ ἐθνῶν ἕλω, καὶ οὐκ ἔστι βῆθρον ἀπελθεῖν ἐκεῖσέ τινα), πάντως ὑπερτεθῆ καὶ ἡ χειροτονία. Τὴν μὲν τοῖ πρόσοδον τῆς ἐπισκοπῆς, παρὰ τοῦ οἰκονόμου ταύτης εἰσοδιάζεσθαι θέλει ὁ κανὼν, δοθῆναι ὀφείλουσαν οὐ τῷ μητροπολίτῃ, ἀλλὰ τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ, καὶ ἐπὶ τρίμηνον ἢ χειροτονία ὑπερτεθῆ, καὶ ἐπὶ πλεόν· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντας μητροπολίτας, ἐπιτιμῶ καθυποβάλλει. Οἷον δὲ τοῦτό ἐστιν, οὐκ οἶδα· νομίζω δὲ τὸ παρὰ τῆς συνόδου ὀρισθησόμενον. Σημείωσαι οὖν, πῶς νοεῖται τὸ τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης· τὸ γὰρ ἐπηρεάζεσθαι τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ὑπὸ πρακτορικῆς ἀδικίας, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον, ἀναβολὴν εὐλογον χειροτονίας ἐπισκόπου τῷ μητροπολίτῃ οὐ δίδωσιν. Ἀνάγνωθι καὶ κεφ. θ'. τοῦ α. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ.

Ἐτέρα ἐρμηνεῖα.

Περὶ μὲν τῶν μητροπολιτῶν, τῶν μὴ ψηφισομένων εἰς τὰς χηρευούσας ἐπισκοπὰς αὐτῶν ἐπισκόπους, τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι διελήφθησαν. Περὶ δὲ τῶν μετὰ τὴν ψῆφον μνησομένων, καὶ ἀναβαλλομένων τὴν καταδοχὴν, ἢ τὴν παραίτησιν, λόγος ἐγένετο κατὰ διαφόρους καιροὺς· καὶ ἐζητήθη τὸ ποιητέον· καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Λαχανᾶ ἐκείνου Θεοδώρου εἰς Ἡράκλειαν ἐπικηρυχθέντος, καὶ ἐπὶ χρόνον ἕνα πρὸς τῷ ἡμίσει μὴ καταδέξασθαι, ἢ παραιτησάμενον. Ὅτι οὖν οὐδέν τι σαφὲς ἐκυρώθη τότε, λέγει, ὅτι τρίμηναιος καιρὸς μετὰ τὴν ψῆφον ὀφείλει ὑφαπλωθῆναι καὶ τῷ ψηφισθέντι, χάριν τοῦ καταδέξασθαι, ἢ παραιτήσασθαι, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, ὅσος δηλονότι καὶ

τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, εἰς τρίμηνον στενωροῦντος τὴν δοκιμασίαν τῆς συμβάσεως ἀντιλογίας κατὰ τοῦ ψηφισθέντος· ὅπερ κατέκειτο εἰς τὸ σχολίον τοῦ ἡ. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Ὀφείλει δὲ ποιεῖν τὰς χειροτονίας ἐντὸς τριμήνου, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὰ τῶν ἐπισκόπων λυμαινῶνται, — εἴτα ἔπονται τὰ ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ ἡ τοῦ λαοῦ ἀμελήται διδασκαλία, κτλ.

(1) Χ. Τρ. — τὰ τῶν ἐπισκόπων Ε. Βενερ.

τῷ μητροπολίτῃ ἐδόθη χάριν τοῦ ψηφίσασθαι τὴν ἐπισκοπὴν, διὰ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ ὁ μητροπολίτης τιμωρεῖται μὴ ἐμπροθέσμως ψηφίζομενος. Τοῦτου δὲ παρελθόντος διακενῆς, ἐτέρα ψῆφος τῆς ἐκκλησίας γενήσεται, καὶ ὁ μνηθεὶς μετὰ τὸ τρίμηνον ἀνακαλούμενος τὴν χειροτονίαν, οὐκ εἰσακουσθήσεται· μάλλον μὲν οὖν καὶ ἐκκλησιαστικῶς κολασθήσεται, ὡς παλίων ἐν οὐ παικτοῖς, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ποιμνιον ἐξ ὑπερθέσεως οἰκείας λυμηνάμενος. Ἐπεὶ δὲ ἤκουσά τινος λέγοντος, ὡς ὀφείλει δι' ἐπιφωνημάτων ὁ μνηθεὶς μετακλεισθαι, καὶ, εἰ μὴ τοῦτο γένηται, ἀκινδύνως ἔσται αὐτῷ ἡ ὑπέρθεσις, λέγω ὅτι, ἐπεὶ οὐκ ἔχει τοῦτο τὸ δίκαιον ὁ μητροπολίτης, ὡς μὴ ἐπιφωνούμενος παρὰ τοῦ πατριάρχου, οὐδὲ [εἰ] ἐμηνύθη ἔξει αὐτό. Ἐπιβρώνυω δὲ τὴν τοιαύτην ἐρμηνείαν καὶ ἀπὸ τοῦ ἡ. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν βασιλικῶν, εἰς τρίμηνον στενοχωροῦντα τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐπενεχθείσης ἀντιλογίας κατὰ τοῦ ψηφισθέντος. Ἀνάγνωθι οὖν τοῦτο, καταστρωθὲν εἰς τὸ σχόλιον τοῦ ἡ. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Ἔσω μηνῶν τριῶν αἱ τῶν ἐπισκόπων τελοῦνται χειροτονίαι· παρατείνει δὲ τὸν καιρὸν ἀνάγκη τις ἀπαραίτητος· εἰ δὲ μὴ, ὁ χειροτονῶν τὸ ἐπιτίμιον εἴσεται. Ἡ μὲν τοι πρόσοδος μενέτω τῷ οἰκονόμῳ.

Τινὲς τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ἀμελοῦντες ποιμνίων, καὶ τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας ἀναβαλλόμενοι, ὠρίσθησαν ἐντὸς τριῶν μηνῶν μετὰ τελευτὴν τοῦ ἐπισκόπου ἕτερον χειροτονεῖν ἐπίσκοπον· εἰ μὴ διὰ τινὰ ἀπαραίτητον ἀνάγκην ἐπιταθῇ ὁ καιρὸς. Εἰ δὲ πλέον τῆς τριμήνου ἐπισκόπου χηρεύσει ἡ ἐκκλησία, ἄνευ τινὸς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης, ὁ μητροπολίτης ἐπιτιμηθήσεται. Ἡ μὲν τοι πρόσοδος τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας ἐν τῷ μεταξύ παρὰ τοῦ οἰκονόμου σῶα φυλαχθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Κ Ϛ'.

Ἐπειδὴ ἐν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηγήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγ-

ματα, ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου (1) ἐπισκόπου· ὡς ἐ μὴ (2) ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ αὐτῆς (3) πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρέβασθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσοι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τοῖς θείοις κανόσιν.

ΖΩΝΑΡ. Τὴν μὲν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως τῶν ἐπισκοπῆς ἐκάστης πραγμάτων, οἱ κανόνες τοῖς ἐπισκόποις ἀνατιθέασιν· οὐ βούλονται δὲ καθ' ἑαυτοὺς ταῦτα διοικεῖν, μὴ τινος ἔχοντος εἰδῆσιν· οὐδὲ οἰκείου τινός, συγγενεῖς τυχόν, ἢ ἰδίους θεράποντας προϊστάων οἰκονόμους, ἀλλ' ἐκ τοῦ κλήρου τῆς ἐπισκοπῆς τὸν οἰκονόμον προβάλλεσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου· ὥστε ἐκεῖνου τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικοῦντος, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, δῆλον εἶναι, ὅπῃ προχωροῖεν καὶ δαπανῶνται τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, καὶ μὴ ὑπόνοιαν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου φύεσθαι ὡς κακῶς ἀναλλίσκοντος τὰ τῆς ἐκκλησίας· τοῦτο γὰρ δηλοῦται διὰ τοῦ σκορπίζεσθαι, καὶ λοιδορεῖσθαι τὸν ἀρχιερέα, ὡς ἀθέσμως καὶ οὐκ εὐσεβῶς χρώμενον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ οὕτως ἀπιστίαν τοῖς ὑπ' αὐτὸν τίκτεσθαι κατ' αὐτοῦ, καὶ σκανδάλων ἀφορμὰς διδόναι αὐτοῖς, διὰ τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐξουσίας. Ἀρμόσουσι γὰρ αὐτῷ τὰ τοῦ μεγάλου Παύλου ῥητὰ, λέγοντος· Βλέπετε μήπως ἡ ἐξουσία ἡμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσι· καὶ μετὰ τινά· Οὕτω δὲ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀμαρτάνοντες, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε· τοὺς δὲ μὴ διὰ οἰκονόμων, ἐκ τοῦ κλήρου ὄντων, διοικοῦντας τὰ πράγματα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπιτιμᾶσθαι κανονικῶς. *Ὁ δὲ τῆς ζ'. συνόδου ιά. κανὼν ὀρίζει, εἰ μὴ οἰκονόμους ἔχοιεν αἱ ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, ἐν μὲν ταῖς ἐπισκοπαῖς προβάλλεσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἷς ὑπόκεινται, ἐν

(1) Π. Βρ. 'Ε. Κ. — οἰκείου Χ. Τρ. Βευσρ. — (2) μήτε ἀμάρτυρον Χ. Τρ. (3) τὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας Σ. Ρ.

δὲ ταῖς μητροπόλεσι παρὰ τοῦ πατριάρχου* (1). Τὰ αὐτὰ δὲ νοητέον καὶ ἐπὶ τοῖς προεστῶσι μονῶν, εἰ καὶ νῦν οὔτε τοῖς πλείοσι τῶν ἀρχιερέων, οὔτε τισὶν ἡγουμένοις μοναχῶν ταῦτα παραφυλάττονται.

ΒΑΣ. Ὡς ἔοικε, πρὸ τοῦ παρόντος κανόνος, οἱ πλείους τῶν ἐπισκόπων λαϊκοὺς ἐποίουν οἰκονόμους. Τοῦτο οὖν οἱ θεοὶ Πατέρες διορθούμενοι, παρακελεύονται διὰ κληρικῶν οἰκονομεῖσθαι τὰ ἐκκλησιαστικά, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου· ἐφ' ᾧ καταδήλους τε εἶναι τὰς εἰσόδους τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ σκορπίζεσθαι, καὶ τὸν ἐπίσκοπον ἀδιάβλητον συντηρεῖσθαι· τὸν δὲ μὴ ποιῶντα οὕτως ἀρχιερέα, ὑποκεῖσθαι τοῖς κανόσι παρακελεύεται. Μὴ οὖν ἐναντιωθῆς τῷ λή. καὶ τῷ μ.ά. κανόνι τῶν ἀγίων Ἀποστόλων· κὰν γὰρ ἀνεκλόγιστον ἐξουσίαν ἔχωσιν οἱ ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὐκ ἐφείται τούτοις ὡς ἰδιοῖς, καὶ δεσποτικῶς αὐτοῖς διαφέρουσι, τοῖς τῆς ἐκκλησίας χρᾶσθαι πράγμασι τοσοῦτον, ὅτι καὶ τὰ περιττεύοντα μετὰ τὰς ἀναγκαίας ἐξόδους, τοῖς πτωχοῖς διαδιδόναι ἀναγκάζονται, ὅτι καὶ πτωχικὰ τὰ ἐκκλησιαστικά λέγονται πράγματα. Εἰ γοῦν οἰκονομοῦνται ταῦτα διὰ κληρικῶν, ἀνέγκλητος ἔσται ὁ ἐπίσκοπος, καὶ οὐδέ τις γογγύσει κατ' αὐτοῦ, ὡς μὴ τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικούς, ἢ ἄλλους πενομένους, χειραγωγοῦντος· εἰ τάχα δὲ τὸ ἐπιτίμιον τῶν παραβαινόντων τὸν παρόντα κανόνα ἐνταῦθα οὐ κεῖται. Ἀλλ' ἀνάγνωθι τὸν ι.ά. κανόνα τῆς ζ'. συνόδου, καὶ μάθης τί γίνεται εἰς τοὺς μὴ διοικοῦντας ἐπισκόπους διὰ κληρικῶν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς τοὺς ἡγουμένους.

ΑΡΙΣΤ. Οἰκονόμος ἀνὰ πάσας ἔστω τὰς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κλήρου· ὁ δὲ τούτου καταφρονῶν ἐπίσκοπος, οὐκ ἀνέγκλητος.

Ἀπὸ τοῦ κλήρου δεῖ τοῦ οἰκείου ἕκαστον τῶν ἐπισκόπων προχειρίζεσθαι οἰκονόμον, εἰς τὸ τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα διοικεῖν κατὰ γνώμην αὐτοῦ. Εἰ δὲ δίχα οἰκονόμου κεκληρωμένου τὰ τῆς ἐκκλησίας εὕρισκεται τις ἐπίσκοπος διοικῶν, ὡς λοι-

(1) 'X. Τρ. -- Ἄπαντα τὰ ἐντὸς ἀστερίσκων οὐχ εἴρηνται παρὰ Κ. καὶ Βιενρ.

δορίαν τῆ ἱερωσύνη προστρέβων, διὰ τὴν ἀδιάγνωστον καὶ ἀμάρτυρον οἰκονομίαν, κανονικῶς ἐπιτιμηθήσεται.

Κανὼν ΚΖ'.

Τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι (1) συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους (2) τοῖς ἀρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ μὲν κληρικοί εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι (3).

ΖΩΝΑΡ. Καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, σφοδρῶς τοὺς ἀρπαγὰς γυναικῶν κολάζουσι, καὶ οὐδὲ εἰς γυναῖκα συζεύγυσθαι τὴν ἀρπαγεῖσαν συγχωροῦσι τῷ ἀρπαγῇ, καὶ ὁ ταύτης πατὴρ συναίνῃ συγχωρῶν τὸ ἔγκλημα· καὶ οἱ κανόνες δὲ κολάζουσι τοὺς τοιούτους. Οὗτος δὲ ὁ κανὼν δριμύτερον τῶν ἄλλων ἐπεξέρχεται τοὺς ἀρπαγὴν πλημμελοῦντας, τοὺς μὲν κληρικούς καθαιρῶν, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀναθεματίζων· καὶ οὐ μόνον τοὺς ἀρπάζοντας (4) τιμωρεῖται, ἀλλὰ καὶ τοὺς συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους ὑπὸ τὰς αὐτὰς ποιεῖται κολάσεις, καὶ εἰκότως. Ὁ μὲν γὰρ ἑαυτῷ ἀρπάζων γυναῖκα, ἔχει τὸν ἔρωτά πρὸς τὴν ἀθέμιτον πράξιν αὐτὸν βιαζόμενον· ὁ δὲ συμπράττων, ἢ συναιρόμενος, μᾶλλον ἂν εἴη ἀσύγγνωστος, μηδὲν ἔχων πρὸς τὴν ἐξάγιστον πράξιν συνελαῦνον αὐτὸν, ἢ τὴν οἰκείαν κακίαν, δι' ἣν μόνην συντρέχει τῷ τὴν ἀρπαγὴν ἀμαρτάνοντι. Συμπράττοντας δὲ νοητέον τοὺς συνεργοῦντας ἐπὶ τῇ ἀρπαγῇ· συναιρομένους δὲ, τοὺς μὴ ἔργῳ συμβοηθήσαντας, συμβουλήν δὲ καὶ σπουδὴν εἰσαγαγόντας, καὶ οὕτως ἐπικουρήσαντας, καὶ ἀντιλαβομένους τῶν πλημμελούντων.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρῶν κανὼν καὶ ὁ 46' τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου ἀπαραλλάκτως ἔχουσι, διοριζόμενοι τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους τοῖς ἀρπάζουσι, κληρικούς μὲν ὄντας καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀναθεματίζεσθαι. Ἀνά-

(1) καὶ ἐπ' ὀνόματι Βρ. — (2) Σ. Ἰ. Χ. Τρ. Βευερ. 'Ε. Κ. — συναιρομένους Π. Βευερ. — ἢ συναينوῦντας Βρ. — (3) αὐτῶς Βρ. — (4) τοὺς ἀρπαγὰς Χ. Τρ.

γνωθι καὶ τίτλον θ'. τοῦ παρόντος συντάγματος κεφ. λ'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. ὡσαύτως καὶ τὸν ζζ'. ἀποστολικὸν κανόνα· ἐκεῖσε γὰρ πλατύτερον ἐδιδάξαμεν, πῶς τιμωρεῖται ὁ ἄρπαξ, καὶ πῶς ὁ βίαν πεποιηκώς. Ἴσως δέ τις ἐρεῖ, καὶ πῶς ὁμοίως ὁ ἄρπάζων, καὶ ὁ συμπράττων, καὶ ὁ συναιρόμενος (1) κολάζονται; εἰπέ οὖν ὅτι καὶ τοὺς συμπράττοντας, καὶ τοὺς συναιρομένους, οὐχ ἦττον τοῦ ἀρπάσαντος μυσάττεται ὁ κανὼν. Ὁ μὲν γὰρ ἄρπάζων ἔχει τὸν ἄθεσμον ἔρωτα πρόφασιν· οἱ δὲ κακίας μόνης καὶ ἀδίκου κατηγοροῦνται προθέσεως, καταστριφύσης τὴν τῆς πόλεως κοσμιότητα. Ἔστι δὲ συμπράττων, ὁ πραγματικῶς τὴν ἀρπαγὴν καταρτύων σὺν τῷ ἀρπάζοντι· συναιρόμενος δὲ, ὁ διὰ συμβουλῆς, ἢ καὶ ἐπικουρίας ἄλλης συντρέχων τῷ πλημμελήσαντι. Ζήτηει καὶ τὴν λέ. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, τιμωροῦσαν τὸν μετὰ ἀρπαγῆς βιασάμενον κόρην, αὐμόνον διὰ δημεύσεως (2), ἀλλὰ καὶ διὰ σωματικῆς ποινῆς· ὡσαύτως καὶ τοὺς συναραμένους αὐτῷ· καὶ διαλαμβάνουσιν, ἄλλως τιμωρεῖσθαι τοὺς ἐνοπλον ἀρπαγὴν ποιησαμένους, καὶ ἄλλως τοὺς μὴ οὕτως ἀτακτήσαντας· τιμωρεῖσθαι δὲ καὶ τὸν πατέρα, ἐὰν καταδέξηται τὸ γεγονός.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς ἀρπάζων γυναικᾶ, ἀνεκκλησιαστος· ὁ δὲ λαϊκός, ἔστω ἀνάθεμα· κατὰ τοῦτο καὶ ὁ συναιρόμενος.

ἔχει μὲν καὶ ἀπὸ τῶν νόμων μεγάλην τὴν καταδίκην ὁ ἀρπαγὴν ποιούμενος γυναικός· οὐκ ἔλαττον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν κανόνων ἔχει τὸ ἐπιτίμιον. Ὁ μὲν γὰρ κληρικὸς, ὡς ὁ παρὼν διαλαμβάνει κανὼν, καθαιρεῖται· ὁ δὲ λαϊκός, καὶ οἱ συναιρόμενοι τούτῳ ἐν τῇ τῆς γυναικὸς ἀρπαγῇ, ἀναθεματίζονται, μέχρις ἂν τὴν ἀρπαγεῖσαν, εἰ μὲν προμνηστευθεῖσα ἦν, τῷ οικείῳ μνηστῆρι ἀποκαταστήσωσιν· εἰ δὲ σχολάζουσα, τοῖς γονεῦσιν αὐτοῖς, κατὰ τὸν εἰκοστὸν δεῦτερον κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου.

Κανὼν ΚΗ'.

Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἐπόμενοι,

(1) συνκιρόμενος X. Tr. — (2) X. Tr. — διὰ πραγμάτων ἀφαίρεσεως E. Beyer.

καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης (1), γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι (2) τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρῃ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδή ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων.

(1) H. Ioust. S. P. — ἅπαντα ἡ φράσις, τῶν συναχθέντων ... Ῥώμῃ, οὐ κεῖται ἐν X. Tr. E. K. Beyer. Br. — (2) ἀποδιδόσιν S. P.

ΖΩΝΑΡ. Βιάζονται τινες κατασκευάζειν, μὴ ἐλαττωθῆναι τῆ τιμῇ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀλλὰ τῶν ἴσων πρεσβείων ἐκείνη καταπολαύειν. Ἰδὼν μὲν οὖν ἐν τῷ γ' κανόνι τῆς β' συνόδου εἴρηται περὶ τούτου, καὶ ἀποδέδεικται μὴ εὐστόχως ἐκείνους λέγειν, καὶ ζητητέον τὰ ἐκεῖ εἰρημένα, ἀρκοῦντα εἰς ἀπόδειξιν τοῦ δευτέραν ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν κατὰ τάξιν τῆς τιμῆς κρίνεσθαι. Τὸ γὰρ τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων, διὰ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν σύγκλητον εἴρηται· εἰ καὶ νῦν (1) ἢ μὲν εἰς τυραννίδα μετήμειπται ἢ δὲ συγκέκλεισται, καὶ ἐκλέλοιπε· τοῦτο λεγόντων τῶν ἁγίων Πατέρων ἐκείνων, ὅτι, ἐπεὶ βασιλεία ἐτιμήθη ἢ πόλις αὕτη καὶ συγκλήτω, ὡς ἡ πάλαι Ῥώμη, δεῖ αὐτὴν καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς προνομίαις, ὡς ἐκείνην, τιμᾶσθαι, πασῶν τῶν ἄλλων προτιμωμένην ἐκκλησιῶν, δευτέραν δὲ μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Ἐὼν ἴσων γὰρ ἐν ἅπασιν ἀξιούσθαι ταύτην ἀμήχανον, δι' αἷς αἰτίας ἐκεῖτε εἰρήκαμεν, εἰ μήπου τις εἴποι, ὅτι, προορῶντες ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οἱ θεοὶ Πατέρες ἐκεῖνοι, ὡς ἀποτμηθήσεται τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὀλοκληρίας, καὶ ἐξοστρακισθήσεται τῆς οὐμνηγύρειως τῶν πιστῶν διὰ δόγματα ἑτερόδοξα ἢ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, πρώτην ταύτην ἐλογίσαντο· καὶ οὕτω τῶν αὐτῶν ἐκείνη δικαίων ἐν πάσιν ἡξίωσαν πρωτεύειν μέλλουσαν, ὡς ἐκείνη ποτέ· τὴν γὰρ, μετὰ, πρόθεσιν, οὐ συγχωρεῖ κατ' ἐκείνους νοεῖσθαι ἐπὶ τῷ μεταχρόνῳ τῆς συστάσεως τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὁ λς' κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, δεύτερον τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τάττων μετὰ τὸν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ἐπάγων, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων θρόνων ἢ, μετὰ, πρόθεσις ὑποβιβασμῶν δηλοῖ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐτέθη· καὶ οὕτω νοεῖσθαι χρεῶν. Καὶ ὁ ἐν πατριάρχεις δὲ ἀοίδιμος Νικηφόρος ὁ θεῖος, ἐν τῷ δωδεκάτῳ τῶν παρ' αὐτοῦ συγγρα-

φέντων κεφαλαίων κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ταῦτά φησιν· Ὅτι δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπερρίμμενοι εἰσι, σαφῶς μαρτυροῦσι καὶ τὰ πεμφθέντα γράμματα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιερέως τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τουτέστι τοῦ πρώτου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου. Ταῦτα περὶ τῆς τάξεως καὶ τιμῆς διαταξαμένη ἢ ἰσρὰ σύνοδος τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, διαλέγεται καὶ περὶ τῶν ὑποκεισθαι μελλουσῶν αὐτῇ διοικήσεων, καὶ ταύτας εἰναί φησι, τὴν Ποντικὴν, τὴν Ἀσιανὴν, καὶ τὴν Θρακικὴν· ὧν δὴ διοικήσεων καὶ τὰς χειροτονίας τῶν μητροπολιτῶν μόνων ἀνατίθῃσι τῷ Κωνσταντινουπόλεως. Εἴρηται δὲ τὸ, μόνων, ἵνα μὴ καὶ τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας σφετερίσῃται τις τῶν Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπων· ἐκεῖναι γὰρ ἐκάστῳ τῶν μητροπολιτῶν, οἷς ἀνεκαθεν ἀνήκον, εἰάθησαν· διὸ καὶ ἐπιφέρει ὁ κανὼν τὸ, δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους μετὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας. Ἀνατίθῃσι δὲ τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν χειροτονίαν τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν ταῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι, ταῖς οὖσιν ἐν ταῖς ῥηθείαις διοικήσεσιν· οἳ εἰσιν οἱ Ἄλανοὶ καὶ οἱ Ῥῶσοι· οἱ μὲν γὰρ, τῇ Ποντικῇ διοικήσει, οἱ δὲ Ῥῶσοι τῇ Θρακικῇ συμπάρακεινται. ἵνα δὲ μὴ τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως νομισθῶσιν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐκεῖνοι τὸ πᾶν τῆς χειροτονίας ἀνατιθέναι, ὥστε ποιεῖν ἐκεῖνον ἐπὶ ταῖς χειροτονίαις κατ' ἐξουσίαν ὁ βούλεται, προσέθεντο χειροτονεῖσθαι παρ' αὐτοῦ τοὺς μητροπολίτας, συμφώνων ψηφισμάτων γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων, μονονουχὶ τοῦτο λέγοντες· ὅτι οὐχ οὗς βούλεται ὁ Κωνσταντινουπόλεως χειροτονῆσαι μητροπολίτας, ἀλλ' ἢ ὑπ' αὐτὸν σύνοδος τὰς ψήφους ποιήσεται· καὶ ἐφ' οὗς ἂν οἱ ψηφίζόμενοι συμφωνήσουσιν, ἐξ ἐκείνων χειροτονῆσαι, ἀναφερομένων τῶν ψηφισμάτων πρὸς αὐτόν. Τισὶ μὲν οὖν τὸ μόνων οὕτω νενόηται, καθὼς εἴρηται· ἄλλοι δὲ εἰς διαστολήν φασὶ τεθῆναι τῶν λοιπῶν διοικήσεων, διαστελλόντων τῶν Πατέρων τὰς ἄλλας διοικήσεις, καὶ τὰς εἰρημένας μόνων ἀνατιθεμένων τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ γὰρ λοιπαὶ διοικήσεις, ἢ τῆς Μακεδονίας δηλαδὴ καὶ

(1) X. Γρ. --- τὸ νῦν οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Κ.

Θετταλίας, Ελλάδος τε, καὶ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῆς λεγομένης Ἰπείρου, καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, τῷ Ῥώμης τῆς παλαιᾶς ἐπισκόπῳ τότε ἀνέκειντο.

ΒΑΣ. Περὶ τοῦ πῶς ἐτιμήθη ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ὁρόνος, εἶπομεν εἰς τὸν γ'. κανόνα τῆς δευτέρας συνόδου, καὶ ἀνάγνωθι τοῦτον, καὶ τὸ α. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν, μετὰ τὸ εἰπεῖν, ἔχει μὲν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ὁρόνον τὰ πρεσβεία τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας, εἶναι δὲ δεύτερον μετ' ἐκείνον, προστίθησι, τινὰς μητροπολίτας ὑπὸ τούτου χειροτονεῖσθαι, ὡς καὶ ἐκάστου αὐτῶν ὀφείλοντος πάλιν χειροτονεῖν μετὰ τῆς κατ' (1) αὐτὸν συνόδου τοὺς ὑπὸ τοῦτον ἐπισκόπους. Τὰς μὲν τοὶ ψήφους τῶν μητροπόλεων γίνεσθαι παρὰ τῶν μητροπολιτῶν κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἀναφέρεσθαι τὸ γινόμενον παρὰ τούτων τῷ πατριάρχῃ, ὡς ἂν τῇ δοκιμασίᾳ τούτου ἀπὸ τῶν ψηφισθέντων τριῶν ὁ εἰς χειροτονηθῇ. Σημείωσαι οὖν ὅτι πρὸ τοῦ κανόνος τούτου οὐκ ἐχειροτόνουν οἱ πατριάρχαι τοὺς μητροπολίτας, ἀλλ' οἱ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπίσκοποι· καὶ ὅτι οἱ μητροπολίται ἔχουσι τὰ ἀρχιερατικὰ δίκαια εἰς τὸ ποιεῖν ἐπισκόπους, καὶ ὅτι οὐκ ὀφείλουσιν οἱ πατριάρχαι, ἢ οἱ μητροπολίται, παρουσιάζειν εἰς τὰς ψήφους τῶν μητροπολιτῶν, ἢ τῶν ἐπισκόπων. Ζῆτει καὶ τὸν δ'. κανόνα τῆς α. συνόδου, τῆς β'. συνόδου κανόνα β', τῆς γ'. ἡ, καὶ τῆς σ'. λθ'. Γίνωσκε δὲ, ὅτι Ποντικοὶ λέγονται μητροπολίται, οἱ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ παρακείμενοι μέχρι τῆς Τραπεζοῦντος, καὶ ἐνδοτέρω. Ἀσιανοὶ (2), οἱ περὶ τὴν Ἔφεσον, Αὐκίαν, Παμφυλίαν, καὶ τὰ περίξ αὐτῶν, οὐχὶ Ἀνατολικοὶ, ὡς φασί τινες· τῆς Ἀνατολῆς ὁ Ἀντιοχείας ἔχει χειροτονίαν· καὶ Θρακικοὶ οἱ δυτικοί. Καὶ γὰρ τινες τὴν Θράκην μέχρι τῶν ὀρίων Μακεδονίας ἐστενοχώρησαν, καὶ εἶπον τοὺς τῆς Μακεδονίας μητροπολίτας, Θετταλοὺς, Ἰλλαδικούς τε, καὶ Πελοπον-

(1) Χ. Τρ. — ὑπ' αὐτὸν Βαυερ. — (2) Ἡ φράσις αὕτη ἔχει οὕτως ἐν Χ. Τρ. Ἀσιανοὶ οὐχὶ οἱ Ἀνατολικοὶ, ὡς τινὲς φασί, τῆς γὰρ Ἀνατολῆς ὁ Ἀντιοχείας ἔχει τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' οἱ περὶ τὴν Ἔφεσον, καὶ Θρακικοὶ, οἱ Δυτικοί. — Οὕτω δὲ ἐν Ἡ. Ἀσιανοὶ οἱ μέχρι τῶν Ταυρείων διήκοντες, καὶ Θρακικοὶ οἱ Δυτικοί.

νησίους, ποτὲ χειροτονεῖσθαι παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ παρίστασθαι τοῦτο δῆθεν ἐκ τοῦ μὴ ἐνδοθῆναι τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τούτους χειροτονεῖν· ἀλλὰ σὺ τοῖς λεγομένοις μὴ προσχῆς· τῷ γὰρ ὀνόματι τῆς Θράκης περιέχονται αἱ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Δυβραχίου μητροπόλεις. Τὸν δὲ πάπαν κακῶς λέγουσι τινες χειροτονεῖν ποτὲ τὸν Θεσσαλονίκης, καὶ ἑτέρους δυτικούς μητροπολίτας· λεγάτους γὰρ εἶχε τούτους. Ἐπισκοπὰς δὲ εἶπέ εἶναι ἐν τοῖς βαρβάροις τὴν Ἀλανίαν, τὴν Ῥωσίαν καὶ ἑτέρας. Οἱ μὲν γὰρ Ἄλανοι τῆς Ποντικῆς εἰσὶ διοικήσεως, οἱ δὲ Ῥῶσοι (1) τῆς Θρακικῆς. Περὶ δὲ τῶν λεγάτων τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ τινες οὗτοι εἰσι, καὶ πῶς ἐνεδόθη αὐτῷ ἡμετέρους μητροπολίτας ἔχειν λεγάτους, εἰρήσεται μετὰ τὸ προσφώνημα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου.

ἑτέρα ἐρμηνεία.

Ὁ μὲν παρὼν κανὼν διορίζεται ἔχειν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπίσκοπον, τὰ πρεσβεῖα τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ κατ' ἐκείνον ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι μεγαλύνεσθαι, ἀκολουθῶς τῷ γ'. κανόνι τῆς β'. συνόδου. Τινὲς δὲ, βλέποντες τοῦτον διὰ μηδενὸς τῶν προνομίων τοῦ πάπα Ῥώμης ἀποσεμνυόμενον, (οὔτε γὰρ ὑπὸ βασιλικῆς λώρου τὴν κεφαλὴν κατακαλύπτεται, οὔτε μετὰ βασιλικῆς σκῆπτρου, καὶ σίγων, καὶ βάντων προοδεύει, οὔτε ἀξιώματα προβάλλεται βασιλικά, οὔτε ἀληθινὰ ἐνδιδύσκειται, καὶ καθαικεύει κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ γεγονότος βασιλικῆς θεσπίσματος παρὰ τοῦ ἀγίου μεγάλου Κωνσταντίνου, πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης ἅγιον Σίλβεστρον, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν), λέγουσιν ἀπρακτῆσαι τὰ τῶν κανόνων, κατασκευάζοντες τὸν οἰκεῖον λόγον καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ καταστρωθῆναι εἰς τὰ βασιλικά, τὰ μεταγενεστέρως κατὰ πολὺ συγγραφέντα καὶ ἀνακκθαρθέντα, τοὺς νόμους τοὺς διοριζομένους ἔχειν τὸν Κωνσταντινουπόλεως τὰ προνόμια τοῦ πάπα Ῥώμης, καθὼς καὶ ἡμεῖς παρεδηλώσαμεν τὰ περὶ τούτου, ἐν τῷ α. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Ἐγὼ δὲ Κωνσταντι-

(1) ἡ δὲ Ῥωσία κ.

νουπολίτης ὢν ἀκραιφνέστατος, καὶ τοῦ ἀγιωτάτου Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέρος γεγονώς, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καιριώτατον, θέλω καὶ εὐχομαι ἔχειν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀσκυδαλίστως πάντα τὰ παρὰ τῶν θείων κανόνων ἐπιφιλοτιμηθέντα αὐτῷ προνόμια.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ τῆς νέας ἐπίσκοπος Ῥώμης τῷ τῆς παλαιᾶς ὀνότιμος, διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν ὄθεν οἱ Πόντου, καὶ Θράκης, καὶ Ἀσίας, καὶ οἱ Βάρβαροι, τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κεχειροτόνηνται.

Ἰσότιμος ὁ Κωνσταντινουπόλεως τῷ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπῳ, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύσει πρεσβειῶν, διὰ τὸ βασιλεῖα τε καὶ συγκλήτῳ ταύτην τιμηθῆναι ὑποκείσονται δὲ αὐτῷ μόνοι οἱ τοῦ Πόντου, καὶ Ἀσίας, καὶ τῆς Θράκης μητροπολίται, καὶ χειροτονηθήσονται ὑπ' αὐτοῦ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις διοικήσεσι τῶν βαρβάρων ἐπίσκοποι. Ἡ γὰρ τῆς Μακεδονίας, καὶ Ἰλλυριῶν, καὶ Θετταλίας, καὶ Ἀττικῆς, καὶ Πελοποννήσου, καὶ πάσης Ἑπείρου, καὶ τῶν ταύτης ἐθνῶν διοικήσεις ὑπὸ τὸν Ῥώμης τῷ τότε ἐτέλει.

Κ α ν ὶ ν Κ Θ'.

Ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν φέρειν, ἱεροσυλία ἐστίν. Εἰ δὲ αἰτία τις δικαία ἐκείνους ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς ἐπισκοπῆς ἀποκινεῖ, οὐδὲ πρεσβυτέρου τόπον κατέχειν ὀφείλουσιν. Εἰ δὲ ἐκτὸς τινος ἐγκλήματος ἀπεκινήθησαν τοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἐπαναστρέψουσιν (1).

Ἀνατόλιος, ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, εἶπεν· Οὗτοι οἱ λεγόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν κατεληλυθέναι, εἰ μὲν ἀπὸ εὐλόγων τινῶν αἰτιῶν καταδικάζονται, εἰκότως

οὐδὲ τῆς πρεσβυτέρου ἐντὸς ἀξιοὶ τυγχάνουσιν εἶναι τιμῆς· εἰ δὲ δίχα τινὸς αἰτίας εὐλόγου εἰς τὸν ἥττονα κατεβιάσθησαν βαθμὸν, δίκαιοι τυγχάνουσιν, εἴ γε ἀνεύθυνοι φανεῖεν, τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἐπαναλαβεῖν ἀξίαν τε καὶ ἱερωσύνην.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἐπισκόπους οὐ δεῖ κατάγεσθαι εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν. Ἡ γὰρ διὰ τινὰ αἰτιάματα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκβάλλεται τις, καὶ οὐδὲ ἱερεὺς ὁ τοιοῦτος δύναται εἶναι· ἡ χάρις αἰτίας εἴργεται τοῦ εἶναι ἐπίσκοπος, καὶ οὐ κατενεχθήσεται εἰς πρεσβυτέρου τάξιν, ἀλλ' ὡς μάτην ἐκπεσὼν τῆς οικείας ἀξίας, καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς δικαίας αἰτίας, ἐπαναλήψεται τὸν οικεῖον τόπον, καὶ ἔσται αὔθις ἐπίσκοπος. Τὸ γὰρ ἐξ ἐπισκοπῆς εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν καταχθῆναι, ἱεροσυλίαν ὁ κανὼν ὠνόμασε· συλάται γὰρ τὴν ἱερωσύνην ὁ ταύτης οὐκ ἐνδίκως στερούμενος, καὶ ὁ ἀδίκως στερὼν αὐτῆς τὸν ἔχοντα ταύτην οὐχ ἱερόν τι συλαῖ, ἀλλὰ καὶ τι πλεόν, καὶ μείζον. Διὰ γὰρ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἀρχιερέως, οἱ νοὶ καθιεροῦνται τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσει, καὶ τὰ ἱερά ἀγιάζονται, καὶ μείζον πάντως τὸ ἀγιάζον τοῦ ἀγιαζομένου.

ΒΑΑΣ. Γέγραπται περὶ τὰ τέλη τῶν πρακτικῶν τῆς δ' συνόδου, ἀνενεχθῆναι παρὰ Φωτίου, ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως Τύρου, τῷ βασιλεῖ Μιρκιανῷ, ὡς ὁ ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτῶν πόλεως, καιροῦ δραξάμενος, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῶν Τυρίων διαφόρους ἐπισκοπὰς, Βύβλον, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὀρθωσιάδα, Ἀρκάς, καὶ Ἀντάραδον· καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Φωτίου χειροτονηθέντας ἐπισκόπους καθελὼν, εἰς πρεσβυτέρου τόπον κατήγαγε. Τοῦτο γοῦν τηρήσαντες κατὰ βασιλικὸν ὀρισμὸν οἱ ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντες Πατέρες, μετὰ καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων, ὥρισαν, δίκαιον εἶναι ἀποκαταστῆναι τῇ τῶν Τυρίων ἐκκλησίᾳ τὰς ἀφαιρεθείσας, ὡς εἴρηται, ἐπισκοπὰς, καὶ ἔχειν τοὺς καθαιρεθέντας ἐπισκόπους τὴν προτέραν τιμὴν. Καὶ οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης ἀπερῆναντο, Ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν φέρειν, ἱεροσυλία ἐστὶ, καὶ τὰ ἐξῆς ὁ

(1) Ὁ κανὼν αὗτος λήγει ἐνταῦθα ἐν II.—παρὰ δὲ Βευερ. X. Τρ. 'Ε. Κ. καὶ Βρ. μέρος αὐτοῦ ἀποτελεῖ καὶ ὁ ἐπόμενος παράγραφος.

Ανατόλιος δὲ, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ἡ λοιπὴ σύνοδος ἠκολούθησαν. Ἀνάγνωθι τὸν α'. καὶ β'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρα συνόδου, τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνα θ', συνόδου ἑκτῆς κανόνα γ'. καὶ κς', καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου κανόνα κζ'. καὶ ο'. Ἰπέξελέ μοι τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμήσαντας· οὔτοι γὰρ, μετὰ τὸ παυθῆναι τῆς λειτουργίας, ἐνεργοῦσι τινά. Καὶ ἀνάγνωθι τὴν οθ'. νεαράν τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, καταστροφθεῖσαν εἰς τὸν ς'. κανόνα τῆς ς'. συνόδου· καὶ τὸ τέλος τῶν γεγονυιῶν ἐρωτήσεων πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίαν σύνοδον, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἀποκρίσεις κατὰ τὴν ἐφημερίαν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ Νικολάου.

ΔΡΙΣΤ. Ὁ καταβιβάζων ἐπίσκοπον εἰς πρεσβύτερον, ιεροσουλός· ὁ γὰρ ὑπαίτιος, καὶ ἀνίερος· ὁ δὲ καταβιβασθεὶς ἀναίτιος, ἔστω ἐπίσκοπος.

Ἱεροσουλία ἐστὶν ἀντικρυς, τὸ τὸν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατάγειν βαθμόν· ἢ γὰρ ὑπαίτιός ἐστι, καὶ καθαιρεῖται τῆς ιερωσύνης· ἢ ἐκτός τινος ἐγκλήματος, καὶ οὐκ ὀφείλει μετακινεῖσθαι τοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιώματος.

Κ α ν ὶ ν Α'.

Ἐπειδὴ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου (1), οὐχ ὡς μαχόμενοι τῇ καθολικῇ πίστει, ὑπογράψαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεβάλλοντο, ἀλλὰ φάσκοντες, ἔθος εἶναι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν· καὶ ἀξιοῦσιν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς ἄχρι τῆς χειροτονίας τοῦ ἐσομένου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἐπισκόπου· εὐλογον ἡμῖν ἐφάνη καὶ φιλόφρονον, ὥστε αὐτοῖς μένουσιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου (2) σχήματος ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ἐνδοσιν παρασχεθῆναι, ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως. Ὅθεν μένοντες ἐπὶ τοῦ

οικείου σχήματος, ἢ ἐγγύας παρέξουσιν, εἰ τοῦτο αὐτοῖς δυνατὸν, ἢ ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθήσονται (1).

ΩΝΑΡ. Ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ, τῇ ἐν Χαλκηδόνι συγκροτηθείσῃ κατὰ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς, παρήσαν καὶ τινες τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐπίσκοποι, οἱ παρητοῦντο ὑπογράψαι τοῖς δογματισθεῖσι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἐπομένη τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσίου Λέοντος πάπα Ῥώμης, ἣν ἀπέστειλε τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανῷ. Παρητοῦντο δὲ, οὐχ ὡς ἀπαρεσκόμενοι τοῖς δόξασιν τῆς συνόδου· ἀλλ' ὅτι Ἀλεξανδρείας οὐκ ἦν τῆνικαῦτα ἀρχιεπίσκοπος, λέγοντες ἔθος εἶναι τοῖς* (2) ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχιερεῦσι, μηδὲν τι πράττειν ἐκκλησιαστικὸν παρὰ γνώμην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἀξιοῦντες ἐνδοθῆναι αὐτοῖς, μέχρις ἂν Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος γένηται. Οἱ μὲν οὖν τῆς συνόδου ἀρχιερεῖς, ὑποπτεύοντες ὡς ἑτεροδοξοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι ἐπίσκοποι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ βούλονται βεβαιῶσαι δι' ὑποσημασίας οἰκείας τὰ συνοδικῶς ψηφισθέντα, καθάρεισιν ἐκείνων κατεψηφίζοντο· οἱ δὲ συμπαρόντες τῇ συνόδῳ ἄρχοντες, καὶ ἡ σύγκλητος, διέγνωσαν δεῖν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς, μένουσιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας, ἀναμένειν τὴν χειροτονίαν τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου. Οἱ δὲ γε τῆς συνόδου ἀρχιερεῖς, σκη-

(1) X. Tr. Br. Beuzer. E. K. — Ἐν δὲ τῷ Π. τὰ ἀπὸ τοῦ, ἢ ἐγγύας κτλ. ἀναγινώσκειται οἷτως· Ἐγγύας οὖν δότωσαν, ὅτι οὐκ ἐξέρχονται ταύτης τῆς πόλεως, ἕως οὗ ἡ Ἀλεξανδρέων πόλις ἐπίσκοπον δέξηται. Ἐν δὲ Σ. Ρ. μετὰ τὸν κανόνα ἀναγινώσκειται καὶ τὸ ἐξῆς μέρος τῶν πρακτικῶν, ἐξ ὧν μετεπλάσθη ὁ κανὼν· « Πασχασίνος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, τοποτηρητῆς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ῥώμης, εἶπεν· Εἰ προστάττει ἡ Ἱμετέρα ἔξουσία, καὶ κελεύεται τίποτε αὐτοῖς παρασχεθῆναι φιλανθρωπίας ἔχοντων, ἐγγύας δότωσαν, ὅτι οὐκ ἐξέρχονται ταύτης τῆς πόλεως, ἕως οὗ ἡ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπον δέξηται. Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες, καὶ ἡ ὑπερφυῆς σύγκλητος εἶπον· Ἐὰν τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Πασχασίνου ψῆφος βεβαία ἔστω· ὅθεν μένοντες ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῶν Αἰγυπτίων, ἢ ἐγγύας παρέξουσιν, εἰ τοῦτο αὐτοῖς δυνατὸν, ἢ ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθήσονται, ἀναμένοντες τὴν χειροτονίαν τοῦ ἐσομένου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως. Παρὰ δὲ Ἰουστῆλ. ὅπως εὐ κεῖται ὁ κανὼν αὗτος, ὡς προφανῆς διαλλαχὴ ἐκ τῶν Πρακτικῶν. Συν. Συλλ. Γ. Β. σελ. 144, 203. — (2) X Tr.

(1) τῆς Αἰγυπτίων Σ. Ρ. — (2) X. Tr. Br. — ὁμοίου Σ. Ρ. Βιουρ. Π.

ψιν τὴν ὑπέρθεσιν ὑπολαβόντες εἶναι, ἵνα τυχόντες ἀδείας ὑποχωρήσωσιν, ἤτουν ἐγγύας δοῦναι αὐτοὺς προσμένειν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων· καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ἡ σύγκλητος ἀπεφήναντο, ἢ ἐγγύας αὐτοὺς παρασχεῖν, εἰ εὐποροῖεν ἐγγυητῶν, ἢ ἐξωμοσία καταπιστευθῆναι. Ἐξωμοσία δ' ἐστὶ, τὸ εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὴν οικεῖαν σωτηρίαν ὁμόσαι.

ΒΑΣ. Γέγραπται ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει τῶν πρακτικῶν τῆς δ' συνόδου, ὅτι μετὰ τὴν καθάρσειν Διοσκόρου, ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τρισκαίδεκα ἐπίσκοποι Αἰγύπτιοι παρουσιάζοντες ἀπὸ τῆς διοικήσεως Ἀλεξανδρείας, τὸν μὲν Εὐτυχέα καὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ ἀνεθεμάτισαν· ὑπογράψαι δὲ ἀκολουθῶς τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγίου Λέοντος, πάπα Ρώμης, ἣν ἀπέστειλε τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανῷ, ὡς στοιχοῦντες τοῖς ἐν αὐτῇ, οὐκ ἐπέβησαν, λέγοντες, ἀσύνηθες εἶναι τῇ κατ' αὐτοὺς Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοιοῦτόν τι ποιεῖν· καὶ παρακαλοῦντες ἐνδοθῆναι αὐτοῖς, μέχρις ἂν Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος γένηται. Ὅτι οὖν τινες οὐ παρεδέχοντο τούτους ταῦτα λέγοντας, ὤρισεν ἡ σύνοδος, μηδέν τι αὐτοὺς παθεῖν κακόν, ἀλλὰ μένειν ἐπὶ τῆς οικείας ἐπιτιμίας, καὶ ἀναμένειν τὴν τοῦ Ἀλεξανδρείας χειροτονίαν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ, ἢ ἐγγυητὰς δοῦναι παραστάσεως, ἢ, ἐὰν μὴ δύνανται δοῦναι ἐγγυητὰς, ἐξωμοσία καταπιστευθῆναι. Ἐξωμοσία δὲ ἐστὶ τὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ἢ εἰς τὴν οικεῖαν σωτηρίαν ὁμόσαι τινά. Καλεῖται δὲ ἐξωμοσία, ὅτι οὐκ ἀνάγεται ὁ ὄρκος οὗτος, κατὰ τοὺς νομομαθεῖς, εἰς τοὺς νενομισμένους πέντε ὄρκους, ἀλλ' ἐξω τούτων ἐστὶ. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ ἀ. θέμα τοῦ κ'. κεφ. τοῦ ς'. τίτ. τοῦ ζ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, καὶ τὰ ἐξώθεν αὐτοῦ γεγραμμένα. Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅπως ἐρμηνεύεται ὁ ἀποστολικὸς κ'. κανὼν, ὁ λέγων, Κληρικὸς, ἐγγύας διδοὺς, καθαιρεῖσθω· καὶ ἀνάγνωθι τὴν τούτου ἐρμηνείαν.

ΔΡΙΣΤ. Εἴθισται τοῖς Αἰγυπτίοις, εἰ μὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐπιτρέπει, μὴ ὑπογράψαι. Ἐντεῦθεν ἄμεμπτοι, μὴ ὑπογράφοντες τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσίου Λέοντος, ἕως ἀρχιεπίσκοπος αὐτοῖς γένηται.

Ἔθος ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, ἀνευ ἐπίτροπῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν, μὴ ὑπογράψαι τοὺς ἐπισκόπους. Ἐπεὶ δὲ αὕτη ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος, ἐπὶ Μαρκιανοῦ, τοῦ εἰσεβεστάτου βασιλέως, κατὰ τοῦ τότε ὄντος ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας συνήλθε, τοῦ βεβήλου καὶ αἰρετικοῦ Διοσκόρου, τοῦ φαντασίᾳ τὴν σάρκα μυθολογήσαντος φορέσαι τὸν Κύριον, καὶ ἐν μιᾷ φύσει αὐτὸν ὑπάρχειν, καὶ τῇ θεότητι πάθη προσνέμοντος, καὶ τοῦ θρόνου καθεῖλεν αὐτὸν, καὶ οὐπὼ ἦν ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ τοῦ δυσσεβοῦς προβληθεὶς πατριάρχης· κατὰ τοῦτο τῇ τοῦ ἁγίου Πάπα Λέοντος ὀρθοδοξοτάτῃ ἐπιστολῇ ὑπογράψαι οὐκ ἠναγκάσθησαν· ἀλλ' ἐνεδόθη αὐτοῖς, μέχρις ἂν χειροτονηθῇ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος, καὶ οὕτω κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ ὑπογράψουσιν. Ἀπητήθησαν δὲ δοῦναι ἐγγυητὰς, ἢ εἰς τὴν τοῦ βασιλέως κεφαλὴν ἐπομόσασθαι, προσκαρτερεῖν ἐνταῦθα μέχρις ἂν ἡ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλις ἐπίσκοπον δέξηται.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ Ἐ. σύνοδος γέγονεν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου, ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἁγίων Πατέρων συνεληθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἧτις ἐπεκύρωσε τὰ δογματισθέντα ὑπὸ τῆς ἁγίας Δ'. συνόδου, καὶ ἐβεβαίωσε· καὶ τοὺς κατ' αὐτῆς βλασφημοῦντας ἀνεθεμάτισε, καὶ Ὠριγένην καὶ τὰ αὐτοῦ ἀσεβῆ συγγράμματα, καὶ ἀλλόκοτα δόγματα, Εὐάγριόν τε, καὶ Δίδυμον, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα κεφάλαια· καὶ πρὸς τούτοις, τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον, τὸν Νεστορίου διδάσκαλον, καὶ τὰς αὐτοῦ βλασφήμους διδασκαλίας· Ἄνθιμόν τε, καὶ Πέτρον, καὶ Ζωώραν, καὶ τοὺς ὁμοδοξοῦντας αὐτοῖς· καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου συγγραφέντα κεφάλαια· καὶ τὴν Ἰβὰ ἐπιστολήν. Κανόνας δὲ ἡ τοιαύτη σύνοδος οὐκ ἐξέθετο.

ΒΛΑΣ. Ἡ Ἐ. σύνοδος γέγονεν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου, ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε ἁγίων Πατέρων συνεληθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἧτις ἐπεκύρωσε τὰ δογματισθέντα ὑπὸ τῆς ἁγίας Δ'. συνόδου καὶ ἐβεβαίωσε, καὶ τοὺς κατ' αὐτῆς βλασφημοῦντας ἀνεθεμάτισε, καὶ Ὠριγένην καὶ τὰ αὐτοῦ ἀσεβῆ δόγματα, καὶ συγγράμματα, Εὐάγριόν τε, καὶ Δίδυμον, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα κεφάλαια· καὶ πρὸς τούτοις, τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον, τὸν Νεστορίου διδάσκαλον, καὶ τὰς αὐτοῦ βλασφήμους διδασκαλίας· Ἄνθιμόν τε, καὶ Πέτρον, καὶ Ζωώραν, καὶ τοὺς ὁμοδοξοῦντας αὐτοῖς· καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου συγγραφέντα κεφάλαια, καὶ τὴν Ἰβὰ ἐπιστολήν. Κανόνας δὲ οὐκ ἐξέθετο.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ ἕκτη σύνοδος γέγονεν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, τοῦ ἀπογόνου Ἡρακλείου, ἑκατὸν ἑβδομηκοντα ἁγίων Πατέρων συναθροισθέντων κατὰ Θεοδώρου, ἐπισκοπήσαντος ἐν Φαράν, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου, Πύρρου, Παύλου, καὶ Πέτρου, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας προεδρευσάντων, Μακαρίου Ἀντιοχείας, καὶ Στεφάνου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, τῶν τολμησάντων ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν δογματίσαι ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· οὗς μετὰ τῶν συμφρονούντων αὐτοῖς ἐξέκοψε τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος· δύο θελήματα φυσικά, καὶ δύο ἐνεργείας ὁμοίως ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν δογματίσασα, καὶ κυρώσασα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐκ ἐν διαιρέσει προσώπων, ἀλλ' ὅτι οὐδεμία φύσις τῶν δύο φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ ἀθέλητος ἦν, ἢ ἀνενέργητος· ἵνα μὴ, τῶν ιδιωμάτων τούτων ἑκατέρας τῆς φύσεως ἀναιρουμένων, τῆς ἐνεργείας, λέγω, καὶ τῆς θελήσεως, καὶ αἱ φύσεις, ὧν εἰσιν ιδιώματα, συνανααιρεῖσθαι δοκῶσιν. Οὐδὲ αὕτη μέντοι ἡ σύνοδος κανόνας ἐξέθετο.

ΒΛΑΣ. Ἡ ἕκτη σύνοδος γέγονεν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, πατὴρς μὲν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπογόνου δὲ τοῦ Ἡρακλείου, ἑκατὸν ἑβδομηκοντα ἁγίων Πατέρων συνελθόντων κατὰ Θεοδώρου ἐπισκοπεύσαντος ἐν Φαρά, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου, Πύρρου, Παύλου, καὶ Πέτρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας προεδρευσάντων, Μακαρίου Ἀντιοχείας, καὶ Στεφάνου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ Πολυχρονίου τοῦ νηπιόφρονος γέροντος, τῶν τολμησάντων δογματίσαι, ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· οὗς μετὰ τῶν συμφρονούντων αὐ-

τοῖς ἐξέκοψε τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνεθεμάτισεν ἡ ἀγία αὕτη σύνοδος· δύο θελήματα φυσικά, καὶ δύο ἐνεργείας ὁμοίας ἔχειν μετὰ τὴν σάρκωσιν δογματίσασα, καὶ κυρώσασα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὐκ ἐν διαιρέσει προσώπων, ἀλλ' ὅτι, μηδεμία φύσις τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ἀθέλητος ἦν ἢ ἀνεργητος· ἵνα μὴ, τῶν ιδιωμάτων τούτων ἑκατέρας τῆς φύσεως ἀναιρουμένων, τῆς ἐνεργείας, λέγω, καὶ τῆς θελήσεως, καὶ αἱ δύο φύσεις, ὧν εἰσιν ιδιώματα, συνανααιρεῖσθαι δοκῶσιν. Οὐδὲ αὕτη μὲν τοι ἡ σύνοδος κανόνας ἐξέθετο (1).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

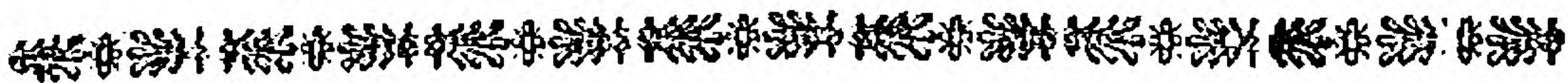
ΖΩΝΑΡ. Διὰ τοῦ δευτέρου Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥινοτιμήτου δηλαδὴ, βασιλεύοντος, ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Πωγωνάτου Κωνσταντίνου, συνήλθον ἐπίσκοποι διακόσιοι εἰκοσιεπτὰ, κατὰ κέλευσιν τοῦ ρηθέντος αυτοκράτορος, καὶ κανόνας ἐξέθεντο εἰς κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν, βεβαιωθέντας καὶ παρὰ τοῦ εἰρημένου βασιλέως· ἥτις καὶ αὕτη ἕκτη ὀνομάζεται, ὅτι τε μὴ περὶ πίστεως καὶ δογμάτων ἐν αὐτῇ γέγονε ζήτησις, ὥστε αὐτὴν ἰδιαιτάτην διὰ τοῦτο λογιζέσθαι σύνοδον, καὶ ὅτι τὸ (2) τῆς ἕκτης ὑστέρημα, τὴν τῶν κανόνων ἔκθεσιν, αὕτη ἀνεπλήρωσε, καὶ διὰ τὸ προσεχεστέραν πρὸς ἐκείνην εἶναι, συνηριθμήθη ἐκείνη.

ΒΛΑΣ. Τοῦ δευτέρου Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥινοτιμήτου δηλαδὴ, βασιλεύοντος, ὃς ἦν υἱὸς τοῦ Πωγωνάτου Κωνσταντίνου, συνήλθον ἐπίσκοποι διακόσιοι εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, κατὰ κέλευσιν τοῦ ρηθέντος αυτοκράτορος, καὶ κανόνας ἐξέθεντο εἰς κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν (3).

(1) Ὁ πρόλογος αὗτος τοῦ Βαλαμῶνος, ὁμοίος ὅπως τῷ τοῦ Ζωναρά, οὐ κεῖται ἐν Χ. Γρ.

(2) τὸ τῶν πρὸ αὐτῆς ὑστέρημα Χ. Γρ.

(3) Οὐδ' αὗτος ὁ πρόλογος τοῦ Βαλαμ, κεῖται ἐν Χ. Γρ.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΝ ΤΩ ΤΡΟΥΛΛΩ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΣΥ-
ΝΕΛΘΟΝΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΕΠΙ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-
ΝΟΥ, ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ
ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ (1).

Προσφωνητικὸς λόγος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ
Τρούλλῳ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου συνελθόντων ἁγίων Πα-
τέρων, πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα(2).

ΤΩ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΩ ΚΑΙ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΩ.

Ἡ ἅγια καὶ οἰκουμένη συνόδος, ἡ κατὰ θεῖον νεῦμα καὶ
θέλημα τοῦ εὐσεβεστάτου ὑμῶν κράτους συναθροισθεῖσα
κατὰ ταύτην τὴν Θεοφύλακτον καὶ βασιλίδαν πόλιν.

ΤΗΣ ἀρρήτου καὶ θείας χάριτος τοῦ λυτρωτοῦ καὶ σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶσαν περιλαβούσης τὴν γῆν,
καὶ τοῦ ζωηφόρου τῆς ἀληθείας κηρύγματος ταῖς ἀπάν-
των ἀκοαῖς ἐνσπαρέντος, ὁ μὲν λαὸς, ὁ καθήμενος ἐν
σκότει τῆς ἀγνοίας, φῶς εἶδε μέγα τῆς ἐπιγνώσεως,
καὶ τῶν τῆς πλάνης ἠλευθερώθη δεσμῶν, βασιλείαν οὐ-
ρανῶν τῆς παλαιᾶς δουλείας ἀνταλλαξάμενος· ὁ δὲ τοῦ

(1) Ἡ σύνοδος αὕτη ὀνομάζεται καὶ, Σύνοδος Πενθίκτη, καθὼς συνεχῆς μετὰ
τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης, αἵτινες οὐκ ἐξέθεντο κανόνας. — (2) Προσφωνητικὸς τῆς
αὐτῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, ὃ ὑπέαχεν τοὺς ὑπ' αὐτῶν
ἀκτιθέντας κανόνας. Χ. Γρ. Συν. Συλ. Τ. Β'. σελ. 680.

κάλλους τῆς πρώτης λαμπρότητος δι' ἔπαρσιν ἀπωσθεῖς, ὁ πρῶτος δράκων, ὁ νοῦς ὁ μέγας, ὁ Ἀσσύριος, ὑπὸ τῶν πρὶν αἰχμαλώτων ἀλίσκεται, καὶ γίνεται τῇ δυνάμει τοῦ σαρκωθέντος λόγου πάσης ἰσχύος ἀλλότριος, καθὼς γέγραπται· Ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος. Πανταχοῦ γὰρ λατρεία λογικὴ νενομοθέτηται, καὶ ὀλοκάρπωσις ἀναφέρεται, καὶ ὁ Θεὸς θυόμενος, καὶ διαδιδόμενος εἰς σωμάτων ὁμοῦ καὶ ψυχῶν περιποίησιν, Θεουργεῖ τοὺς μετέχοντας· ὑφ' οὗ καὶ δαίμονες φυγαδεύονται, καὶ ἱερά τῶν ἀνθρώπων ἀθροισμένη πανήγυρις ἐν ἐκκλησίαις, μυστικῶς ἀγιάζεται, καὶ τῆς τρυφῆς ὁ παράδεισος τοῖς πᾶσιν ἀνέωχται, καὶ τέλος, γίνεται τὰ πάντα καινά. Ἄλλ' ἐπεὶ ὁ ἀνθρωποκτόνος διάβολος ἅπαξ κατέναντι Κυρίου παντοκράτορος τραχηλιάσας, καὶ ὠδινήσας, καὶ τεκῶν πόνον τῆς ἀποστάσεως, μὴ φέρων βλέπειν ἡμᾶς ἐγερθέντας τοῦ τῆς παραβάσεως πτώματος, καὶ τὸν οὐρανὸν διαπτάντας διὰ τῆς ἀπαρχῆς ἡμῶν, τουτέστι Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἀνῆκε τὰ τῆς κακίας βέλη κινῶν, καὶ τοὺς πιστοὺς τιτρώσκων τοῖς πάθεσιν, ὡς ἂν χωρισθεῖεν τῆς δοθείσης αὐτοῖς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, τιμῆς τε, καὶ χάριτος· οὐδέ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν ἀθλοθέτης καὶ τῆς σωτηρίας ἀρχηγὸς παρεῖδε Θεὸς ἀβσηθήτους ἡμᾶς, καθ' ἑκάστην ἀνιστῶν γενεὰν τοὺς ἐν τῷ τοῦ βίου τούτου σταδίῳ διὰ τῶν ὄπλων αὐτῷ τῆς εὐσεβείας παραταξαμένους, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν συνάψαντας πόλεμον· οἱ τὴν τοῦ Πνεύματος σπασάμενοι μάχαιραν, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, καὶ οὕτω συμπλακέντες τῷ πονηρῷ, τὴν καθ' ἡμῶν τυραννίδα κατέλυσαν, ὁδηγοὶ τῶν ποιμνίων γενόμενοι, καὶ τὰς ὁδοὺς Κυρίου τοῖς λαοῖς εὐθετίζοντες, ὅπως μὴ κατὰ κρημνῶν τῆς ἀνομίας ὑπ' ἀγνοίας τοῦ κρείττονος ὠθοῖντό τε, καὶ διαλισθαίνοιεν. Ἔδει γὰρ τὸν τὸ εἶναι ἡμῶν χαρισάμενον, καὶ τοσοῦτω μεγέθει

συγκαταβάσεώς τε καὶ ταπεινώσεως τὸ ἡμέτερον γένος μεταποιήσαντα, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀνακαλεσάμενον (1), καὶ ἀναβιβάσαντα, καὶ τὴν εἰς τὸ εὖ εἶναι τρίβον ἡμῖν ὑποδείξει (2) διὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας λαμπτήρων, καὶ διδασκάλων, φωταγωγούντων τὰ κατὰ Θεὸν ἡμῶν διαβήματα, καὶ πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον παρορμώντων· ὧν καὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Ὅθεν καὶ νῦν ἡμῖν, τὸν οἰκεῖον βίον διεξάγουσι ραθυμότερον, καὶ τῇ τῶν λογισμῶν ἀργίᾳ καθεύδουσιν, (ὡς ἐπεισελθεῖν ἀφυλάκτοις τὸν ὁδοστάτην ἐχθρὸν, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν ἀρετὴν ὑποκλέψαντα, τὴν κακίαν ἡμῖν ἀνθυπενεγκεῖν), ὁ τὴν μεγίστην ταύτην τοῦ παρόντος (3) κόσμου πηδάλιουχῶν ὀλκάδα Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὲ τὸν σοφὸν ἡμῖν κυβερνήτην, τὸν εὐσεβῆ βασιλέα, προστάτην ὄντως ἀνέστησεν, οἰκονομοῦντα τοὺς λόγους ἐν κρίσει, φυλάσσοντα εἰς τὸν αἰῶνα ἀλήθειαν, ποιοῦντα κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς, καὶ ἐν ἀμώμῳ ὁδῷ πορευόμενον· ὃν ἡ σοφία κυοφορήσασα, καὶ μαιεύσασα καλῶς ταῖς ἀρεταῖς, ἐκθρέψασά τε καὶ περιστείλασα, καὶ θείου πληρώσασα πνεύματος, ὀφθαλμὸν οἰκουμένης ἀπέδειξε, τῇ τοῦ νοῦ καθαρότητι καὶ λαμπρότητι διαυγάζοντα περιφανῶς τὸ ὑπήκοον ᾧ τὴν ἑαυτῆς ἐκκλησίαν παρέθετο, καὶ τὸν νόμον αὐτῆς μελετᾶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐδίδαξε, πρὸς καταρτισμὸν καὶ οἰκοδομὴν τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν· ὃς, τῷ θερμῷ τοῦ πρὸς Θεὸν πόθου, τὸν ζηλωτὴν ὑπερβαλῶν Φηνεές, καὶ τὴν ἁμαρτιαν ἐκκεντήσας τῷ κράτει τῆς εὐσεβείας τε καὶ συνέσεως, καὶ τὸ ποιμνιον τῆς κακίας τε καὶ φθορᾶς συνεξελέσθαι προείλου. Ἐπρεπε γὰρ τὸν τῶν οἰάκων, μετὰ τὴν ἄνω ῥοπήν, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπειλημμένον, μὴ μόνον τὸ καθ' ἑαυτὸν σκοπεῖν, καὶ ὅπως ἂν ὁ οἰκεῖος αὐτῷ διευθύνοιτο βίος, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἀρχόμενον

(1) μετακαλεσάμενον X. Tr. — (2) X. Tr. — (3) τοῦ παρόντος K.

ἐκ τριχυμίας περισώζειν, καὶ τῆς πολλῆς τῶν πραγμάτων (1) συγχύσεως, ἐπικλυζόντων πάντοθεν τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκταρασσόντων τῆς ταπεινώσεως. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαὶ δύο σύνοδοι, αἱ κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδαν καὶ θεοφύλακτον πόλιν συναθροισθεῖσαι, ἡ μὲν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ πατρὸς τῆς σῆς ἡμερότητος, τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανώσασαι μυστήριον, οὐδαμῶς ἱεροῦς κανόνας ἐνέγραψαν, καθάπερ αἱ λοιπαὶ ἅγιοι τέσσαρες οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, δίδων ἀποστήσονται μὲν οἱ λαοὶ τῆς χείρονος καὶ ταπεινότηρας διαγωγῆς, ἐπὶ δὲ τὸν κρείττονα καὶ ὑψηλότερον μεταθῶνται βίον· ἐντεῦθεν τε τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν, ὑπὸ πολλῶν ἐξ ἀταξίας παθῶν διασπώμενον, καὶ ὑποσυρόμενον, καὶ κατὰ μικρὸν τῆς θείας μάνδρας ἀπορραγὲν, καὶ διατμηθὲν, καὶ τῇ ἀγνοίᾳ καὶ λήθῃ τῶν τῆς ἀρετῆς κατορθωμάτων ἀπολισθῆσαν, καὶ, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαν, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἐν ᾧ ἡγιασθη, κοινὸν ἠγησάμενον, τὴν τοῦ Πνεύματος ὕβριση χάριν· τοῦτο λίαν, ὡς περιούσιον λαὸν, ἐπισυναγαγεῖν βουληθεὶς, μιμήσει τοῦ τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπὶ τὸ ὄρος ἐπιζητοῦντος (2), Χριστοῦ, καὶ τῇ αὐτοῦ ἀποκαταστήσει αὐτῆς, καὶ πείσαι φυλάττειν τὰς ἐντολάς τε καὶ τὰ θεῖα προστάγματα, δίδων, τῶν νεκρῶν ἀποχωροῦντες ἔργων, ζωοποιούμεθα· πᾶσάν τε περινοήσας σωτηρίας διάσκεψιν, καὶ Θεὸν ἐκζητήσας, κατὰ τὸ φάσκον ῥητόν, Οἱ ζητοῦντες τὸν Κύριον εὐρήσουσι γινῶσιν μετὰ δικαιοσύνης· οἱ δὲ ὀρθῶς ζητοῦντες αὐτὸν εὐρήσουσιν εἰρήνην· τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ θεόλεκτον οἰκουμενικὴν ἀθροισθῆναι σύνοδον

(1) πταισμάτων X. Τρ. — (2) παίμενος Χριστοῦ Εὐγ. Σουλ.

ὄρισας, ὅπως, τῇ τῶν πολλῶν (1) ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελεύσει τε καὶ συμπνοίᾳ, κατορθωθείη σοι εἰς δέον τὸ σπουδαζόμενον· ἀλλὰ καὶ εἴ τι λείψανον ἑλληνικῆς, ἢ ἰουδαϊκῆς σκαιοτήτος τῷ τῆς ἀληθείας ὠρίμῳ αἴτῳ ἐγκαταμίμικται, ἐκ ῥίζης αὐτῆς ὡς ζιζάνιον ἀρθεῖη, καὶ καθαρὸν ἀποδειχθείη τὸ τῆς ἐκκλησίας λήθιον· Ὅπου γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἢ Κυρία ἔφη φωνή. Καὶ πάλιν διὰ Ἰερεμίου ἡμῖν ἀνακέκραγεν· Ἐκζητήσατέ με ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν. Ἐπὶ τούτῳ τοίνυν κατὰ κέλευσιν τῆς σῆς εὐσεβείας συνελθόντες κατὰ ταύτην τὴν θεοφύλακτον καὶ βασιλίδαν πόλιν, κανόνας ἱεροῦς ἀνεγράψαμεν. Διὸ τῆς σῆς εὐσεβείας δεόμεθα, τὰς τῶν πρὶν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, ἐπὶ τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένου ἡμῶν βασιλέως (2), συναθροισθέντων Πατέρων φωνάσσοι προσάγοντες, ἵνα, ὡσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων δι' εὐσεβῶν κεραιῶν ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος. Ὁ δὲ Κύριος στηρίξαι σου τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ παραπέμφοι γενεαῖς γενεῶν, καὶ προσθείη τῷ ἐπιγεῖῳ κράτει, καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐν οὐρανοῖς τὴν ἀπόλαυσιν.

ΣΩΝΑΡ. Ἡ γραφὴ αὕτη προοίμιόν ἐστι τῆς συγγραφῆς τῶν κανόνων, καὶ πρὸς βασιλέα Ἰουστινιανὸν τὸν ἑνὸς τριμήτου ἐκ τῆς συνόδου προσφώνησις, διηγουμένη πῶς, καὶ διὰ τίνα αἰτίαν ἡ τῆς συνόδου ταύτης συνάθροισις γέγονε, κελεύσει βασιλικῆ· καὶ ὅτι αἱ δύο οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἢ τε πέμπτη, δηλαδή, καὶ ἡ ἕκτη, ἡ μὲν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου συστάσα, ἡ δὲ, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ, πρὸς ὃν ὁ λόγος, βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ ἑνὸς τριμήτου, περὶ δογμάτων ζητήσεις καὶ ψήφους ἐποίησαντο, κανόνας δὲ,

(1) X. Τρ. Σ. Κ. — πολίων Βενερ. — (2) Θεοδοσίου Συν. Σουλ.

ὡς αἱ προλαβοῦσαι σύνοδοι, οὐκ ἐξέθεντο εἰς κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν, καὶ εἰς ὠφέλειαν τοῦ πιστοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο φροντὶς τῷ εἰρημένῳ γέγονε βασιλεῖ, ἵνα μὴ ἀγνοία τοῦ προσήκοντος, ἀποπλανῶνται τῆς ἐναρέτου ζωῆς οἱ λαοί, καὶ πρὸς ἀδιάφορον ἐκκλίνοιν βιοτήν, καὶ τέλος, πρὸς τὸ τῆς κακίας κατολισθαίνοιν βάραθρον. Ἄθροισθῆνα· σὺν σύνοδον ὄρισε· κἀντεῦθεν ἠθροίσθησαν οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι, καὶ κανόνας ἐξέθεντο, τὸ ὑστέρημα τῶν εἰρημένων συνόδων ἀναπλήρουσιντες. Καὶ τέλος, ἀξιοὶ ἡ γραφὴ αὕτη, τὸν βασιλέα δι' οἰκείας ὑπογραφῆς βεβαιῶσαι τοὺς παρὰ τῆς αὐτῆς συνόδου τεθέντας κανόνας, καὶ ταύτην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς ἐπισφράγισμα, εἶτα εἰς εὐχὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τραπεῖσα, καταπαύει τὸν λόγον.

ΒΑΣ. Ἀπὸ τοῦ παρόντος προσφωνήματος, τοῦ γεγονότος πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν, τὸν καὶ Ἐπινομήτην λεγόμενον, παρίσταται, ὅτι τῶν δύο οἰκουμενικῶν συνόδων, τῆς πέμπτης δηλαδή, τῆς γενομένης βασιλεύοντος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου, καὶ τῆς ἕκτης, τῆς γενομένης βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου, μὴ ποιησασθῶν κανόνας εἰς κατάστασιν τῶν ἐκκλησιῶν, γέγονεν αὕτη ἡ σύνοδος εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν δύο. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὐδὲ ἕκτη κυρίως κατονομάζεται, ἀλλὰ πενθέκτη ἀνεπλήρωσε γὰρ τὸ ὑστέρημα τῆς τε πέμπτης, καὶ τῆς ἕκτης συνόδου. Ἔστι δὲ καὶ οἰκουμενικὴ· κἀν γὰρ οἱ Δυτικοὶ ἐπίσκοποι, Ἰταλοὶ δηλονότι καὶ Λατῖνοι, ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τοιαύτης συνόδου καιρίως πληττόμενοι, διενίστανται, μὴ εἶναι ταύτην οἰκουμενικὴν, μηδὲ τοποτηρητὰς τοῦ πάπα Ῥώμης ἐν αὐτῇ παρουσιάζειν, διὰ τὸ ἄλλην εἶναι τὴν ἕκτην σύνοδον, τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου γενομένην, ὡς εἴρηται, ταύτην δὲ μετὰ χρόνους γενέσθαι πολλοὺς, κατὰ κέλευσιν τοῦ Ἐπινομήτου Ἰουστινιανοῦ· ἀλλ' ἐγὼ, μὴ ἀνεχόμενος ἀκούειν τοιούτων, καὶ μᾶλλον βλέπων τὴν ὕψην τοῦ προσφωνήματος τούτου, καὶ ἐφεξῆς τοὺς κανόνας, λέγοντας· ὄρισε· ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος τάδε καὶ τάδε· τὰ μὲν νεόγραφα νομοκάνονα, ὡς μὴ ἔχοντα καὶ ὑπογραφὰς τῶν ἐκθεμένων τὰς συνόδους βασιλέων καὶ Πατέρων, παρέδραμον, ἐψηλάφησα δὲ παλαιόγρα-

φα (1) νομοκάνονα, καὶ εὖρον ἐκ τῶν ὑπογραφῶν, ὅτι καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνόδῳ, ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου συστάσῃ, παρήσαν Βασίλειός τις ἐπίσκοπος τῆς Γορτυνίων, μητροπόλεως τῆς νήσου Κρήτης, καὶ τις ἐπίσκοπος Ῥαβέννης, τὸν τόπον ἐπέχοντες πάσης τῆς συνόδου τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης, καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ τότε ὄντες λεγάτοι τοῦ πάπα, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Σαρδηνίας, ὁ Ἡρακλείας, ὁ Θράκης, καὶ ὁ Κορίνθου. Λεγάτοι δέ εἰσιν οἱ ἐκ προσώπου λεγόμενοι, οἵτινες καὶ μερικὴν δικαιοδοσίαν ἔχουσι, καθὼς τοῦτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ 6'. τίτλου τοῦ Ϛ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν. Ὅτι δὲ ὁ πάπας Ῥώμης οὐκ εἶχε δίκαιον χειροτονίας εἰς τὴν ἡμετέραν ἐνορίαν, καθὼς τινες πλανῶνται, λέγοντες, τὸν Θεσσαλονίκης, καὶ ἑτέρους ὑπὸ τούτου χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ λεγάτους εἶχε, τουτέστιν ἐκ προσώπου, ὅτε δεήσει, παρουσιάζειν ὀφείλοντας, παρίσταται μὲν καὶ ἀπὸ ἄλλων πολλῶν, τέως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ποτὲ μὲν ὡς λεγάτους παρουσιάζειν τοῦ πάπα τὸν Θεσσαλονίκης, τὸν Ἀθηνῶν, καὶ τὸν Κορίνθου· ποτὲ δὲ τὸν Κορίνθου, τὸν Κρήτης, τὸν Πατρῶν, τὸν Ῥαβέννης, καὶ ἑτέρους· ἐνίοτε δὲ ἄλλους· ὡς εἶναι δῆλον, ἐκείνους εἶναι τοῦ πάπα λεγάτους, οὓς ὁ καθ' ἓνα τούτων ἡρετίσατο, οὐ μὴν ἔχειν τοσοῦτους ὑπερορίους ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν, καὶ χειροτονεῖν τούτους. Τὸ δὲ ἔχειν τὸν πάπαν λεγάτους τινὰς καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐνορίας, ἐπενοήθη διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Εἰ θέλεις οὖν μαθεῖν τὰ περὶ τούτου πλατύτερον, ἀνάγνωθι τὸ πρῶτον τῆς παρὰ τοῦ Καισαρέως Κωνσταντίνου συγγραφείσης ἱστορίας.

[Σημείωσαι, διὰ τί οὐ λέγεται ἕκτη κυρίως σύνοδος ἢ ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ βασιλικοῦ παλατίου συστάσα, ἀλλὰ πενθέκτη· καὶ ὅτι οἰκουμένη καὶ αὕτη σύνοδος ἐστὶ καὶ ὅτι οὐδεμία τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν ὑπέκειτο ποτὲ τῷ πάπα Ῥώμης] (2).

Κανὼν Α'.

Τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένου (3) καὶ λόγου καὶ πράγ-

(1) καλλιοτέρα Ε. Χ. Γρ. — (2) Ἡ Σημ. αὕτη ἀναγινώσκεται ἐν Χ. Γρ. ἐν τῷ περιελ. — (3) Χ. Γρ. 'Ε. Κ. Βρ. Βενετ. — ἀρχομένῳ Π.

ματος, ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι. καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν. Ὅθεν, καὶ τῆς εὐσεβείας ὑφ' ἡμῶν ἤδη διαπρυσίως κηρυττομένης, καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ἣ (1) Χριστὸς τεθεμελίωται, διηνεκῶς σὺξανούσης καὶ προκοπούσης, ὡς τῶν τοῦ Λιβάνου κέδρων ταύτην ὑπερεκτείνεσθαι· καὶ νῦν ἀρχὴν τῶν ἱερῶν ποιούμενοι λόγων χάριτι θείᾳ, ὀρίζομεν, ἀκαινοτόμητόν τε καὶ ἀπαράτρωτον φυλάττειν (2) τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν ὑπὸ τε τῶν αὐτοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου, τῶν θεοκρίτων Ἀποστόλων· ἔτι δὲ καὶ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου ἡμῶν βασιλέως, κατ' Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ δογματισθείσης ἐθνικῆς ἑτεροθείας, ἢ πολυθείας, εἰπεῖν οἰκειότερον· οἱ τῆ ὁμογνωμοσύνη τῆς πίστεως τὸ ὁμοούσιον (3) ἡμῖν ἐπὶ τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς φύσεως ὑποστάσεων ἀπεκάλυψάν τε καὶ διετράνωσαν, μὴ ἐπικεκρύφθαι τῷ μωδίῳ τῆς ἀγνοσίας τοῦτο παραχωρήσαντες, ἀλλὰ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προσκυνεῖν μίᾳ προσκυνήσει τοὺς πιστοὺς ἀναφανδὸν ἐκδιδάξαντες· καὶ τὴν τε τῶν ἀνίσων βαθμῶν τῆς Θεότητος δόξαν καθελόντες καὶ διασπάσαντες, τὰ τε ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν συστάντα ἐκ ψάμμου κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας μεираκιώδη ἀθύρματα καταβαλόντες καὶ ἀνατρέψαντες· ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου ἡμῶν βασιλέως, ὑπὸ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει συναχθέντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων Πατέρων κηρυχθεῖσαν πίστιν κρατούμεν, τὰς θεολόγους (4) φωνὰς ἀσπαζόμενοι, καὶ τὸν βέβηλον Μακε-

(1) Βενερ. Ε. Κ. Σ. Ρ. — ἐν ἡ Π. — ἐφ' ἧς Χ. Τρ. — ἥτις ἐπὶ Χριστῷ τεθεμελίωται Βρ. — (2) Βενερ. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — ἀπάρχειν Π. Ε. Κ.

(3) ὁμοούσιον Κ. — (4) Π. Κ. Ε. — τῆς θεολόγους περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Χ. Τρ. Βρ. Βενερ.

δόνιον τοῖς προτέροις (1) ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας συνεξ-
 λαύνοντες, ὡς δοῦλον αὐθαδῶς τὸ δεσπότην δοξάσαι πολ-
 μήσαντα, καὶ σχίσαι τὴν ἀτμητον μονάδα (2) ληστρικῶς
 προελόμενον (3), ὡς ἂν μὴ ἐντελὲς ἡμῖν τὸ τῆς ἐλπίδος
 εἶη μυστήριον· τῷ βδελυρῷ τούτῳ καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας
 λυττήσαντι, καὶ Ἀπολλινάριον, τὸν τῆς κακίας μύστην,
 συγκατακρίναντες, ὅς ἄνουν καὶ ἄψυχον (4) τὸν Κύριον
 ἀνειληφέναι σῶμα δυσσεβῶς ἐξηρεύξατο, ἐντεῦθεν καὶ αὐ-
 τὸς ἀτελῆ τὴν σωτηρίαν ἡμῖν γενέσθαι συλλογιζόμενος.
 Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ παρὰ τῶν ἐν τῇ Ἐφεσίων πόλει τὸ πρό-
 τερον συναχθέντων ἐπὶ Θεοδοσίου, τοῦ υἱοῦ Ἀρκαδίου, γε-
 νομένου ἡμῶν βασιλέως, διακοσίων Θεοφόρων Πατέρων
 ἐκτεθέντα διδάγματα, ὡς κράτος ἀρχαγῆς τῆς εὐσεβείας,
 ἐπισφραγίζομεν, ἓνα Χριστὸν τὸν Ὑἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ σαρ-
 κωθέντα κηρύττοντες, καὶ τὴν αὐτὸν ἀσπόρως τεκοῦσαν
 ἀχραντον ἀειπάρθενον, κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον
 δοξάζοντες· καὶ τὴν ληρώδη τοῦ Νεστορίου δικίρσιν, ὡς
 ἀπωκισμένην θείας μοίρας ἀποδιώκοντες, ἄνθρωπον ἰδι-
 κῶς, καὶ Θεὸν ἰδικῶς, τὸν ἓνα Χριστὸν δογματίζοντας,
 καὶ τὴν ἰουδαϊκὴν ἀνανεοῦντος δυσσέβειαν. (Ὁ) μὴν ἀλλὰ
 καὶ τὴν ἐν Χαλκηδονέων μητροπόλει ἐπὶ Μαρκιανοῦ, καὶ
 αὐτοῦ γενομένου ἡμῶν βασιλέως, τῶν ἑξακοσίων τριάκον-
 τα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθεῖσαν πίστιν ὀρθόδο-
 ξως ἐπικυροῦμεν· ἥτις τὸν ἓνα Χριστὸν τὸν Ὑἱὸν τοῦ
 Θεοῦ ἐκ δύο συντεθέντα τῶν φύσεων, καὶ ἐν δύο ταῖς
 αὐταῖς δοξαζόμενον φύσεσι, μεγαλοφώνως τοῖς πέρασιν (5)
 παραδέδωκε, καὶ Ἐὐτυχέα τὸν ματαιόφρονα, τὸν δοκῆσαι
 τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον τελεσθῆναι ἀποφηνά-
 μενον, ὡς ἀποτρόπαιόν τι καὶ μίασμα τῶν ἱερῶν τῆς ἐκ-

(1) τοῖς πρότερον Βρ. — (2) Τριάδα Σ. Ρ. — (3) Π. Χ. Τρ. Βρ. — προσελά-
 μενον Κ. Ε. Βενερ. — (4) Π. — δε ἄνουν, ἀνευ τοῦ, ἄψυχον, Χ. Τρ. — ὡς ἐν εὐν
 Β. Κ. Βρ. Βενερ. — (5) τῆς γῆς Βρ.

κλήσιος περιβόλων ἐξήλασε· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Νεστορίον, καὶ Διόσκορον (1), τὸν μὲν, τῆς διαιρέσεως, τὸν δὲ, τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καὶ πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας πρὸς ἓν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καὶ ἀθεότητος βάραθρον. Ἀλλά γε καὶ τὰς εὐσεβεῖς φωνὰς τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε Θεοφόρων Πατέρων, τῶν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα συναγηγερμένων πόλιν, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γενομένου ἡμῶν βασιλέως, ὡς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐξενεχθείσας γινώσκομεν, καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς (2) ἐκδιδάσκομεν. Οἱ Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, τὸν Νεστορίου διδάσκαλον, Ὀριγένην τε, καὶ Δίδυμον, καὶ Εὐάγριον, τοὺς τὰς ἐλληνικὰς ἀναπλασασμένους μυθοποιίας, καὶ σωμάτων τινῶν, καὶ ψυχῶν ἡμῖν περιόδους, καὶ ἀλλοιώσεις ἀναπεμπάσαντας ταῖς τοῦ νοῦ παραφοραῖς τε, καὶ ὄνειρώξεσι, καὶ εἰς τὴν τῶν νεκρῶν δυσσεβῶς ἐμπαροινήσαντας ἀναβίωσιν· τὰ τε γραφέντα παρὰ Θεοδώρητου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου, καὶ τὴν λεγομένην Ἰβα ἐπιστολὴν, συνοδικῶς ἀνεθεμάτισάν τε καὶ ἐβδελύξαντο. Καὶ τὴν ὑπὸ τῆς ἑναγχος συναθροισθείσης κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν, ἐπὶ τοῦ ἐν θείᾳ τῇ λήξει γενομένου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου, ἕκτης ἀγίας συνόδου πίστιν, ἣ μείζονως τὸ κῦρος ἐδέξατο, δι' ὧν ὁ εὐσεβῆς βασιλεὺς σφραγίσαι τοὺς ταύτης τόμους κατησφαλίσατο, πρὸς τὴν ἐν τῷ παντὶ αἰῶνι ἀσφάλειαν, καὶ αὐθις ὁμολογοῦμέν φυλάττειν ἀπαρεγχείρητον· ἡ δὲ δύο φυσικὰς θελήσεις, ἧτοι θελήματα, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, δοξάζειν ἡμᾶς θεοφιλῶς διασάφησε· τοὺς τὸ εὐθὲς τῆς ἀληθείας δόγμα παραχαρά-

(1) X. Tr. E. Br. S. P. Buser. — καὶ Διόσκορον, καὶ Νεστορίον Π. Κ. —
 (2) τοὺς ὑφ' ἡμᾶς Κ. Σ. Ρ.

ξαντας, καὶ ἐν θέλημα, καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἐνός Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοὺς λαοὺς ἐκδιδάξαντας, τῇ τῆς εὐσεβείας ψήφῳ καταδικάσασα· φαιμέν, Θεόδωρον τὸν τῆς Φαράν, Κῦρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Ὀνώριον τὸν Ῥώμης, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον, Πέτρον, τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ προεδρεύσαντας πόλει, Μακάριον, τὸν γενόμενον τῆς Ἀντιοχείων ἐπίσκοπον, Στέφανον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, καὶ τὸν ἄφρονα Πολυχρόνιον· ἐντεῦθεν ἀνέπαφον τηροῦσα τὸ κοινὸν σῶμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καὶ συνελόντα φάναι, πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διακρεψάντων ἀνδρῶν, οἳ γεγόνασι φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, τὴν πίστιν κρατεῖν βεβαίαν, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον διαμένειν θεσπίζομεν, καὶ τὰ αὐτῶν θεοπαράδοτα συγγράμματα τε καὶ δόγματα, πάντα ἀποβαλλόμενοί τε, καὶ ἀναθεματίζοντες, οὓς ἀπέβαλον (1), καὶ ἀνεθεμάτισαν, ὡς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς, καὶ κατὰ Θεοῦ φρυσαξάμενους κενὰ, καὶ ἀδικίαν εἰς ὕψος ἐκμελετήσαντας. Εἰ δέ τις τῶν ἀπάντων μὴ τὰ προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα κρατοῖ καὶ ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω δοξάζοιτε, καὶ κηρύττοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἵναί τούτων ἐπιχειροῖ, ἔστω ἀνάθεμα, κατὰ τὸν ἤδη ἐκτεθέντα ὄρον ὑπὸ τῶν προδηλωθέντων ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, καὶ τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου, ὡς ἀλλότριος, ἐξωθείσθω καὶ ἐκπιπέτω (2). Ἡμεῖς γὰρ οὔτε προστιθέναι τι, οὔτε μὴν ἀφαιρεῖν, κατὰ τὰ προορισθέντα, παντελῶς διεγνώκαμεν, ἢ καθ' ὄντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον.

ΑΡΙΣΤ. Ἡ τῶν Ἀποστόλων πίστις ἀκαινοτόμητος. Ἡ τῶν ἐν Νικαίᾳ ὁλόκληρος, ἢ τὸ τοῦ Ἀρείου δόγμα, βαθμοὺς εἰσάγον Θεότητος, διὰ τοῦ ὁμοουσίου κατέστρεψεν.

(1) ἀπεβάλοντο X. Γρ. Βιουρ. Βρ. — (2) Π. Βιουρ. — ἐκπιπέτω K. Ε. Βρ. Σ. Ρ.

Ἡ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγίστου σύνοδος, ἀπαράτρωτος, ἡ Μακεδόνιον, δοῦλον εἰπόντα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθήρηκεν.

Οἱ ἐπὶ τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου εἰς Ἔφεσον συνελθόντες διακόσιοι, αἰσέδαστοι· ἄνθρωπον ἰδικῶς, καὶ Θεὸν ἰδικῶς τὸν Κύριον εἰπόντα Νεστόριον, ἐξέλασαντες.

Οἱ κατὰ τὴν Χαλκηδὸνα τῷ Μαρκιανῷ συνελθόντες, ἀείμνηστοι, Εὐτυχέα, δοκῆσει τελεσθῆναι τὸ μέγα μυστήριον φράσαι τολμήσαντα, καθελόντες, καὶ Νεστόριον, καὶ Διόσκορον, τοὺς ἐκ διαμέτρου ἴσα παραλογίσαντας.

Εἰς τὴν βασιλεύουσιν, πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ συνεληλύθασιν, οἱ Ἐριγένην, σωμάτων καὶ ψυχῶν περιόδους ἀποφηνάμενον, καὶ Θεοδώρητον, κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων θρασυθέντα Κυρίλλου, ἀνεθεμάτισαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντίνου, ἐπὶ Κωνσταντίνου, συνείλεκται σύνοδος, ἡ Ὠνώριον τὸν Ῥώμης, καὶ Σέργιον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν θέλημα, καὶ μίαν ἐνέργειαν δογματίσαντας, ἀποβέβληκεν.

Αὕτη ἡ σύνοδος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου συναθροισθεῖσα, καὶ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας, καὶ τὰς προγενομένας οἰκουμενικὰς ἐξ συνόδους, καὶ τὰς τοπικὰς τὰς ἑπτὰ, βεβαίως μένειν ὀρίσασα, καὶ ἀκαινοτομήτους, καὶ ἀπαρατρέπτους φυλάττεσθαι, ἐξέθετο καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους κανόνας, εἰς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρειαν παθῶν. Καὶ πρῶτως αὐτίκα τὴν τῶν ἀποστολικῶν κανόνων παράδοσιν βεβαίωσι· καθεξῆς δὲ τῶν οἰκουμενικῶν, καὶ τοπικῶν συνόδων τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐπισφραγίζει. Γέγονε δὲ ἡ μὲν πρώτη σύνοδος ἐν Νικαίᾳ, ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς, ἐθνικὴν ἑτεροθεΐαν, [ἢ πολυθεΐαν], εἰπεῖν οἰκειότερον, δογματίσαντος, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, κτίσμα εἰπεῖν τολμήσαντος, καὶ οὐχ ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ.

Ἡ δὲ δευτέρα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, κατὰ Μακεδόνιου τοῦ Πνευματομάχου, τοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσαντος, καὶ μὴ Θεὸν αὐτὸ εἶναι λέγοντος· προσέτι δὲ, κατὰ Ἀπολλινάρφου τοῦ Λαοδικέως, καὶ

Σαβιλλίου τοῦ Λίβυος, τῶν φρογούντων τε καὶ λεγόντων ἄψυχον εἶναι καὶ ἄνου τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σάρκα.

Ἡ δὲ τρίτη ἐν Ἐφέσῳ, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, κατὰ Νεστορίου τοῦ ἀνθρωπολάτρου, τοῦ τὸν Χριστὸν δυσσεβῶς διαιροῦντος καὶ κατατέμνοντος, καὶ ψιλὸν ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι λέγοντος, καὶ οὐ Θεὸν σεσαρκωμένον· καὶ δύο υἱούς, καὶ ὑποστάσεις δύο ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ δογματίζοντος, ὅθεν μὴδὲ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον ὀνομάζοντας τὴν ὑπεραγίαν παρθένον Μαρίαν, τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν τὸν Θεὸν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἡ δὲ τετάρτη, ἐν Χαλκηδόνι, ἐπὶ Μαρκιανοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, τοῦ γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, κατὰ Διοσκόρου, καὶ Κῦτυχοῦς, τῶν τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν φαντασίᾳ γενέσθαι μυθολογησάντων, καὶ ἐν μιᾷ φύσει αὐτὸν ὑπάρχειν λεγόντων, καὶ προσνεμόντων τῇ Θεότητι τὰ παθήματα.

Ἡ δὲ πέμπτη, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τοῦ παράφρονος Ὠριγένους, Εὐαγρίου τε, καὶ Διδύμου, τῶν τὰς Ἑλληνικὰς ἀναπλασασμένων μυθοποιίας, καὶ αὐτὰ τὰ σώματα, ἃ νῦν περικελευθεύονται, ἀνοήτως εἰπόντων μὴ ἀνίστασθαι· καὶ παράδεισαν αἰσθητὸν μὴ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, μήτε εἶναι· καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τὸν Ἄδამ· καὶ τέλος εἶναι τῆς καλᾶσεως, καὶ δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, καὶ ἑτέρας μυρίας βλασφημίας λοιδορησάντων.

Ἡ δὲ ἕκτη, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαράν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ἐώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τε, καὶ Πύρρου, Παύλου καὶ Πέτρου, τῶν γενομένων Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπων, καὶ ἑτέρων τῶν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀνακαινισάντων. Οὗτοι γὰρ οἱ θεομάχοι καὶ ἀσεδέστατοι, ἐν θέλημα, μίαν ἐνέργειαν ἔχειν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ μετὰ σάρκωσιν δογματίσαντες, ὑπὸ τῆς συνόδου ταύτης ἀνεθεματίσθησαν. Κανόνες δὲ, οὔτε παρὰ τῆς πέμπτης συνόδου, τῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Με-

γάλου γενομένης, οὔτε παρ' αὐτῆς τῆς ἑκτης, τῆς ἐπὶ Κωνσταντινου τοῦ Πρωγωνάτου συναθροισθείσης, ἐξετέθησαν. Λέγεται δὲ καὶ ἡ ἐπὶ Κωνσταντινου τοῦ Πρωγωνάτου σύνοδος ἑκτη, καὶ ἡ παροῦσα, ἡ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Ρινοτήτου γενομένη, ἑκτη διότι ὡς μία ἔδοξαν σύνοδος καὶ ἀμφότεραι, διὰ τὸ μετὰ εἰκοσιεπτὰ χρόνους ταύτην γενέσθαι, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἴσως εἶναι, ἢ τοὺς πλείονας τῶν ἐπισκόπων, τοὺς ἐνταῦθα κάκει συναθροισθέντας, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων τε καὶ δογμάτων τὴν συνέλευσιν ποιησαμένους.

Κ α ν ὶ ν Β'.

Ἔδοξε δὲ (1) καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ κάλλιστα τε καὶ σπουδαιότατα, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς, πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρειαν παθῶν, τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων ὀγδοήκοντα πέντε κανόνας. Ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις τοῖς κανόσιν ἐντέταλται δέχεσθαι ἡμᾶς τὰς τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος Διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν θείων δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα· τὴν τῶν τοιούτων Διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομήν καὶ ἀσφάλειαν, οὐδαμῶς ἐγκρίνοντες τὰ τῆς αἰρετικῆς ψευδολογίας κινήματα, καὶ τῇ γνησίᾳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁλοκλήρῳ διδαχῇ παρενείροντες. Ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας, τουτέστι τῶν τε ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων τριακοσίων δεκαοκτῶ ἁγίων(2)

Πατέρων, καὶ τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ· ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ (1), ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Γάγγραις· πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας· ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας· προσέτι καὶ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα, τῶν ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι συνελθόντων πόλει, καὶ τῶν διακοσίων, τῶν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει τὸ πρότερον συναγηγεργμένων· καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι, τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων· ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Σαρδικῇ· ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Καρθαγένῃ· προσέτι γε μὴν καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου (2), τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου· ἀλλὰ μὴν καὶ Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας μεγαλοπόλεως, καὶ Πέτρου γενομένου Ἀλεξανδρείας, καὶ μάρτυρος, καὶ Γρηγορίου ἐπισκόπου γενομένου Νεοκαισαρείας, τοῦ θαυματουργοῦ, Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου, Τιμοθέου ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας τὸ πρότερον (3), Θεοφίλου ἀρχιεπισκόπου τῆς αὐτῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Γενναδίου Πατριάρχου γενομένου τῆς Θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως· ἔτι μὴν καὶ τὸν ὑπὸ Κυπριανοῦ, τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀφρων χώρας καὶ μάρτυρος, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου ἑκτεθέντα κανόνα, ὃς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων τόποις, καὶ μόνον, κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος, ἐκράτησε· καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράτ-

(1) ὁ, δὲ, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. καὶ Βρ. — (2) Π. Ἐ. Κ. — ἁγίων θεοφόρων Χ. Τρ. — θεοφόρων ἁγίων Βρ. — θεοφόρων Πατέρων, Βευερ.

(1) Π. Χ. Τρ. Σ. Ῥ. Βρ. — παραλείπει ὁ Βευερ. τὸ, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ. — (2) Τιμοθέου Σ. Ῥ. — (3) ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρομεγαλοπόλεως Π.

τειν κανόνας, ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἑτέρους παρὰ τοὺς προκειμέ-
νους παραδέχεσθαι κανόνας, ψευδέπιγράφως ὑπὸ τινῶν
συντεθέντας, τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάν-
των. Εἰ δέ τις ἄλλῳ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινότο-
μῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν
τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν δε-
χόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ᾧ περ πταίει θεραπευόμενος.

ΖΩΝΑΡ. Ἐνεσθεν ἀρχεται τῶν κανόνων, καὶ πρὸ τῶν ἄλ-
λων, τὰ παρὰ τῶν ἱερῶν καὶ κανσέπτων Ἀποστόλων ὀρισθέν-
τα* (1) φυλάττεσθαι διατάττεται ὁμοίως καὶ τὰ παρὰ τῶν
πρόγεγοννιῶν συνόδων δογματισθέντα μὴ παρεξιέναι, μηδὲ κα-
τὰ τι παραθραύειν ποσῶς διορίζεται. Εἶτα δὲ ἀπαριθμεῖ τὰς
συνόδους, καὶ καθ' ὧν ἐκάστη συνήχθη, καὶ τίνα τὰ παρ' ἐκει-
νων ἀσεβῶς εἰσαγόμενα, καὶ τίνα τὰ παρ' ἐκάστης συνόδου
δογματισθέντα, καὶ κυρωθέντα, καὶ πάντων τῶν ἁγίων Πατέ-
ρων τὴν πίστιν καὶ τὰ δόγματα, ἀσάλευτα καὶ βέβαια δια-
μένειν παρεγγυᾷ, καὶ τὰ ἐκείνων συγγράμματα στέργειν, ἀπο-
βάλλεσθαι δὲ καὶ ἀναθεματίζειν τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς.
Τοῖς δὲ μὴ οὕτω φρονούσι τε καὶ ποιούσι, δοξάζουσι τε καὶ
κηρύττουσιν ἐπιτιμᾷ, καὶ ποιεῖται ὑπὸ ἀνάθεμα· οὔτε γὰρ προ-
σιθῆναι τι, φησί, δεδυνήμεθα τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέ-
ρων διεγνωσμένοις, οὔτε τι παντελῶς ὑφαιρεῖν, ἀλλ' ἐκείνοις
ἐν πᾶσιν ἐπόμεθα· *ἄλλους δὲ κανόνας παρὰ τοὺς ἀπαριθμη-
μένους δέχεσθαι, ὁ κανὼν οὗτος οὐκ ἐφήσει* (2).

ΒΑΣ. Τοῦ παρόντος κανόνος μέμνησο δὴνεκὼς ἐπιστομι-
σεις γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοὺς λέγοντας μὴ ἐκτεθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων
Ἀποστόλων κανόνας π.ε. μηδὲ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενι-
κῆς ἑ'. (3) συνόδου, τῆς διορισμένης ἔχειν τὴν τῶν Κων-
σταντινουπόλεως ἐκκλησίαν τὰ πρεσβεία τῆς παλαιᾶς Ῥώμης,
οἰονδηπότου κανόνα. Σημείωσαι δὲ καὶ τὴν γενομένην διὰ

τούτου ἐπικύρωσιν τῶν τοπικῶν ἁγίων συνόδων, καὶ τῶν ὀρο-
θετηθέντων θεσπισμάτων παρὰ τινῶν ἁγίων Πατέρων· πολλοὶ
γὰρ ἀξιοῦσι μὴ κρατεῖν ταῦτα, ὡς μὴ γενόμενα παρὰ οἰκουμε-
νικῶν συνόδων, μηδὲ παρὰ βασιλέων κρατυθέντα.

Ἔτερα ἑρμηνεῖα (1).

Ἐν τῷ π.ε. κανόνι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐν τῷ παρόν-
τι κανόνι διελήφθησαν, ποῖα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ
τῆς Νέας, ὀφείλουσιν ἀναγινώσκεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ εἶδον μέγαν
ἄνθρωπον προκομίζοντα νομοκάνονον, ἔχον κατεστρωμένους τοὺς
διὰ Κλήμεντος κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ νεαράς
διαφόρους τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ μὴ δεχθείσας εἰς τὴν
ἀνακράσιν τῶν νόμων· παρεγγυῶμαι πᾶσι τοῖς μέλλουσι ἀνα-
γινώσκειν νομοκάνονα, μὴ προσέχειν τοῖς παλαιότεροις βιβλίοις
τῶν νομοκάνων, ἀλλ' ἀναγινώσκειν τὸ παρὰ τοῦ πατριάρχου Φω-
τίου πόνηθῆν, καὶ εἰς ιδ'. τίτ. διαιρούμενον· τὸ δὲ νομοκάνονον
τὸ συμποσῶσαν εἰς ν'. τίτλους τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας,
καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ ἔχοντα νεαράς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀπρακτησάσας,
μὴ δεχθείσας ἐν τοῖς βασιλικοῖς, καὶ ἄλλους τινὰς νόμους ἐκ
τῶν κωδίκων, καὶ τῶν διγέστων, καὶ δοκοῦντα καταπλουτί-
ζεσθαι ὑπὸ πολυλογίας, (εἶδον γὰρ μυρία τριαῦτα βιβλία πα-
ρὰ πολλοῖς ἀξιολόγοις ἀνδράσι), μηδὲ λόγου ἀξιοῦν, ὡς κινδυ-
νώδη καὶ ἀποτρόπαια, ἀλλ' ἐπιτρέπειν τὴν τούτων ἀπόλειαν.

ΑΡΙΣΤ. Τὰ παρὰ τῶν ἑτεροδόξων κλοπιμαίως ἐμβεβλημένα
ταῖς διὰ Κλήμεντος τῶν Ἀποστόλων Διατάξεσιν, ἀποκήρυκτα.

Ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσι, πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τῆς
Κινηῆς, καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης, βιβλίοις, καὶ τὰς Διατάξεις τῶν
Ἀποστόλων, τὰς διὰ Κλήμεντος ἐν ὁκτώ συντεθείσας βιβλίοις,
σεβασμίας καὶ ἁγίας ἔχειν ὠρίσθημεν. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν, διὰ
τὸ νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων πα-
ρατεθῆναι ἐν αὐταῖς ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας, ἀποβάλλεσθαι

(1) X. Tr. — εὐ κεῖται ἡ λέξις παρὰ K. καὶ Βενετ. — (2) Τὰ ἐν ἑστέρι-
στοῖς ἀναγινώσκονται ἐν X. Tr. ἀλλ' εὐ παρὰ K. καὶ Βενετ. ω(3) X. Tr.

(1) Ἡ δευτέρα αὕτη ἑρμηνεῖα κεῖται ἐν X. Tr. οὐκ εἴρηται δὲ οὔτε παρὰ Βενετ.
εὐτε παρὰ B.

αὐτὰς ἐγκελεύεται, πρὸς οἰκοδομήν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου.

Κανὼν Γ'.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς τῆ ἀγία ταύτη καὶ οἰκουμενικῇ προσεφώνησε συνόδῳ, ὡς τοὺς ἐν (1) κλήρῳ καταλεγομένους, καὶ ἄλλοις τὰ θεία διαπορθμεύοντας, καθαρούς ἀποφῆναι καὶ λειτουργοὺς ἀμώμους, καὶ τῆς νοερᾶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ θύματος, καὶ ἀρχιερέως, θυσίας ἀξίους, ἀνακαθάραι τε τὰ ἐξ ἀθέσμων γάμων τούτοις ἐπιτριβέντα μύση πρὸς τοῦτο δὲ τῶν μὲν τῆς Ῥωμαίων ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τὸν τῆς ἀκριβείας τηρηθῆναι κανόνα προτιθεμένων, τῶν δὲ ὑπὸ τὸν τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως θρόνον, τὸν τῆς φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας, εἰς ἓν ἀμφοτέρα μίξαντες πατρικῶς ὁμοῦ καὶ θεοφιλῶς, ὡς μήτε τὸ πρᾶον ἐκλυτον, μήτε στύφον τὸ αὐστηρὸν καταλείψομεν (2), καὶ μάλιστα τοῦ ἐξ ἀγνοίας πτώματος εἰς οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν πλῆθος διήκοντος· συνορῶμεν ὥστε τοὺς μὲν οὐσι γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς πεντεκαιδεκάτης τοῦ διεληθόντος (3) Ἰανουαρίου μηνός, τῆς παρελθούσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, ἔτους ἑξακισχιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐνάτου (4), δουλωθέντας τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ μὴ ἐκνήψαι ταύτης προελομένους, καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν. Τοὺς δὲ τῷ τοιούτῳ μὲν τῆς διγαμίας πάθει (5) περιπεσόντας, πρὸ δὲ τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως τὸ συμφέρον ἐπεγνωκότας, καὶ τὸ κακὸν ἐξ ἑαυτῶν περικόψαντας, καὶ πόρρω τὴν ξένην ταύτην καὶ νόθον συμπλοκὴν ἐκδιώξαντας, ἢ καὶ ὧν αἱ κατὰ δεύτερον γάμον γυναῖκες ἤδη

(1) Π. Χ. Γρ. Βρ. Ἐ. Κ. Σ. Ρ. — ἐν τῷ κλήρῳ Βενερ. — (2) καταλείψομεν Χ. Γρ. — (3) Π. Χ. Γρ. Βρ. Κ. Ε. Σ. Ρ. παρεληθόντες Βενερ. — (4) Χ. Γρ. Ε. Κ. Βρ. Βενερ. — ἑξακισχιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐννεηκοστοῦ ἐνάτου Π. Σ. Ρ. — (5) Π. Βρ. Ε. Κ. — μύσει παραπιπτόντας Βενερ. — πάθει παραπιπτόντας Χ. Γρ. Σ. Ρ.

τετελευτήκασιν, ἢ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἐπιστροφὴν εἶδον, μετα-
 μαθόντες τὴν σωφροσύνην, καὶ τῶν πρῶν αὐτοῖς παρα-
 νομηθέντων ταχέως ἐπιλαθόμενοι, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε
 διάκονοι ὄντες τυγχάνοιεν· τούτους ἔδοξε παραισῆσαι μὲν
 πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, ἤτοι ἐνεργείας, ἤδη ἐπι-
 βητόν τινα χρόνον ἐπιτιμηθέντας· τῆς δὲ τιμῆς τῆς κατὰ
 τὴν καθέδραν καὶ στάσιν μετέχειν, ἀρκουμένους τῇ προε-
 δρία καὶ προσκλαίοντας τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτοῖς
 τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα· εὐλογεῖν γὰρ ἕτερον τὸν τὰ
 οἰκεία τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Τοὺς
 δὲ γαμετῆ μὲν μιᾷ συναφθέντας, εἰ χήρα (1) ἢ προσ-
 ληφθεῖσα ἐτύγχανεν (2), ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μετὰ
 τὴν χειροτονίαν γάμῳ ἐνὶ παρανόμῳ (3) προσομιλή-
 σαντας, τουτέστι πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ ὑπο-
 διακόνους, ἤδη ἐπὶ βραχὺν τινα χρόνον εἰρχθέντας τῆς
 ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ ἐπιτιμηθέντας, αὐθις αὐτοὺς ἐν
 τοῖς οἰκείοις ἀποκαταστήναι βαθμοῖς, μηδαμῶς ἐν ἑτέ-
 ρῳ μείζονι (4) προκόπτοντας βαθμῶ, προδήλως διαλυθέν-
 τος αὐτοῖς τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου. Ταῦτα δὲ, ἐπὶ τοῖς
 καταληφθεῖσι μέχρι τῆς πεντεκαιδεκάτης, ὡς εἴρηται, τοῦ
 Ἰανουαρίου μηνός, τῆς τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, ἐν τοῖς
 προδηλωθεῖσι (5) πταίσμασι καὶ μόνον ἱερατικοῖς (6) ἐτυ-
 πώσαμεν, ὀρίζοντες ἀπὸ τοῦ παρόντος, καὶ ἀνανεούμενοι
 τὸν κανόνα τὸν διαγορευόντα, τὸν δυσὶ γάμοις συμπλακέν-
 τα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενον, μὴ δύ-
 νασθαι εἶναι ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ
 ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ· ὡσαύτως καὶ τὸν
 χήραν λαβόντα, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν,

(1) X. Τρ. Κ. Βρ. — εἰ χήρα δὲ, Βενερ. — ἀνευ τοῦ, εἰ, Π. Ε. — (2) ἢ ἐκβεβλημένη
 Σ. 'Ρ. — (3) Π. X. Τρ. Βρ. 'Ε. Κ. — τὸ, παρανόμῳ, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. —
 (4) Π. X. Τρ. Βρ. Ε. Κ. — τὸ, μείζονι, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. — (5) Π. X. Τρ.
 Βρ. — ῥηθῆναι Βενερ. — (6) Π. 'Ε. — μόνον ἱερατικῶς X. Τρ. Σ. 'Ρ. — μόνον ἐφ-
 ῥῶσθαι Βρ. Η. Μάτζι.

ἢ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνης, μὴ δύνασθαι εἶναι ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ μὲν τοῦ τρίτου κανόνος τούτου, ὡς καιρικὰ, καὶ ἐπὶ τοῖς τότε δι' οἰκονομίαν ὀρισθέντα, οὐ μέντοι γὰρ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐξῆς κρατεῖν ὀφείλοντα, εἰάθησαν· ἃ δὲ κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς κεκανόνισται, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰσὶ κανόνες ἐπτακαιδέκατος, καὶ ὀκτωκαιδέκατος, οὓς παραβαινομένους ἡ σύνοδος αὕτη ἀνενεώσατο· οἱ τοιοῦτοι δὲ καὶ ἀμφω κανόνες ἐξηγήθησαν, καὶ ὁ ζητῶν τὴν τούτων ἐξήγησιν εὕρησαι αὐτὴν ἐν τοῖς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόσιν.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρῶν κανὼν περὶ προλαβόντων τινῶν θεσμοθετεῖ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐγράφη τι εἰς ἐρμηνείαν αὐτοῦ. Ἄ δὲ κρατεῖν καὶ ἐφεξῆς κεκανόνισται περὶ τὸ τέλος, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰσὶ κανόνες ἰζ'. καὶ ἰθ'. οὓς παραβαινομένους, ὡς ἔοικεν, οἱ Πατέρες ἀνενεώσαντο. Ζῆτει οὖν τὰς τούτων ἐρμηνείας ἐκεῖσε· ἐξαιρέτως δὲ τὰ γραφέντα εἰς τὸν ἰθ'. κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Ἱερεῖς δίγαμοι, καὶ ἀμεταμέλητοι, καθήρηνται· οἱ δὲ τὸ κακὸν ἀπελάσαντες, τῆς λειτουργίας (1) ἐπὶ ῥητὸν παύσονται χρόνον· οὐκ εὐλογεῖ γὰρ ὁ τραυματίας. Καὶ οἱ παρανόμως γαμήσαντες, καὶ οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν συζυγέντες μετὰ τὸν ῥητὸν χρόνον τοὺς βαθμοὺς γνωρίζετωσαν, ἀπρόκοποι μένοντες, δηλαδὴ τῆς συζυγίας ἀφήμενοι· εἰ δὲ μετὰ τὸν ὅρον κωλυόμενοι, καθήρηνται μένοι μενέτωσαν.

Οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες, καὶ τὸ γινόμενον διορθούμενοι κακῶν, καὶ τὸ μέλλον ἐξασφαλιζόμενοι, τὸν παρόντα κανὼνα ἐξέθεντο, καὶ διορίζοντες, ὡς ὅσοι μὲν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων δευτέραν ἔλαβον γαμετήν πρὸ τῆς αὐτῶν συνελεύσεως, καὶ ἔμειναν μέχρι τῆς παρουσίας αὐτῶν ἀμεταμέλητοι, τοὺς ἀθέτους γάμους μὴ διασπᾶσκοντες, καθιερῶσι καὶ αὐτῶν ὑποδύλασθαι, καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς μεταπέσωσιν. Ὅσοι δὲ πρὸ τῆς

συνελεύσεως αὐτῶν μεταμεληθέντες, τὸ συμφέρον ἐπέγνωσαν, καὶ τὴν ξένην καὶ νόθον ταύτην συμπλοκὴν ἀπεδίωξαν, τῆς μὲν ἱερωσύνης παυθήσονται, ἐπιτιμηθέντες καὶ ἐπὶ ῥητὸν ἤδη χρόνον μείζονη· δὲ τῆς τιμῆς μείζοναι τὰς κατὰ τὴν καθέδραν, καὶ οὐκ ἔτι, καὶ ἀρεσθήσονται τῇ προεδρίᾳ, τῷ κυρίῳ προσκλαίοντες συγχωρήσαντι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα· ἀνακόλουθον γὰρ τὸν τραυματικὸν γενόμενον, ἕτερον εὐλογεῖν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι, καὶ ὑποδιάκονοι, καὶ μιᾷ μὲν γαμετῇ συναρθέντες, χήρα δὲ τυγχανούσῃ· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐνὶ γάμῳ προσομιλήσαντες, τῆς μὲν ἱερωσύνης τέλος οὐ παυθήσονται, ἀλλ' ἐπὶ ῥητὸν τινα ἐπιτιμηθῶσονται χρόνον, καὶ τῆς ἱεράς κωλυθήσονται λειτουργίας, καὶ εἰς τοὺς οἰκίους αὐθις ἀποκαταστῶσι βαθμοὺς, προδήλως διαλύμενοι τὸ ἄθετον συνοικέσιον, καὶ μηδαμῶς ἐν ἑτέρῳ μείζονι βαθμῷ προκόπτοντες, ἀλλ' ἥς εὐρέθησαν μένοντες τάξεως. Καὶ ταῦτα μὲν προσέταξαν γενέσθαι, διὰ δὲ τὴν φιλανθρωπίαν τε καὶ συμπάθειαν, πρὸ τῆς αὐτῶν, ὡς εἴρηται, συνελεύσεως· ἔκτοτε δὲ, μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον, καὶ τὸν κανόνα, οὐδέν τι τοιοῦτον γίνεσθαι συγχωροῦσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸν δυσὶ γάμοις συμπλακέντα, μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενον, ἢ χήραν λαβόντα, ἢ παρ' ἑτέρου ἐκβεβλημένην, ἢ πόρνην, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν σκηνης· μὴ δύνασθαι εἶναι ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον· κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας, τὸν ἐπτακαιδέκατον, καὶ ὀκτωκαιδέκατον, διορίζονται.

Κανὼν Δ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγιώτης, ἢ ψάλτης, ἢ θυρωρός, γυναικὶ ἀριερωμένη τῷ Θεῷ μιχθείῃ, καθαιρεῖσθω, ὡς τὴν νύμφην τοῦ Χριστοῦ (1) διαφθείρας· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὡς περὶ σκεῦος οἰονδηποτοῦν, ἢ ὀθόνην, ἀνατεθέντα Θεῷ, κίντεσθαι ἀγισθύντα, σφραγίζεσθαι τε καὶ χρᾶσθαι αὐτοῖς

(1) B. — οὐ καίτοι τὸ, τῆς λειτουργίας, παρὰ Βιουερ.

(1) X. Tr. Br. Βιουερ. Σ. P. — Θεοῦ Π. Ε. Κ.

κωλύεται, ἢ ὁ τοῦτο ποιῶν ἀφορίζεται, κατὰ τὸν ἐβδομηκοστὸν τρίτον κανόνα τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων· οὕτω καὶ πολλῶ πλέον τὴν ἀφιερωθεῖσαν Θεῷ φθείρων τις, κἂν παρθένος ᾖ, κἂν ἀνδρὸς ἐν πείρᾳ πρότερον γενομένη, οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται· ἀλλ' εἰ μὲν ἱερωμένος εἴη ὁ τοῦτο ποιήσας, ἢ ὅλως ἐν κλήρῳ κατειλεγμένος, καθαιρεθήσεται, ὡς ἱερόσυλος, ἢ καὶ βαρύτερόν τι τολμήσας· τὴν γὰρ τῷ Θεῷ ἀφιερωθεῖσαν καὶ νυμφευθεῖσαν (1) ἐσύλησεν· εἰ δὲ λαϊκὸς ὁ τολμητίας ἐστίν, ἀφορισμῶ ὑποβληθήσεται. Κἂν δὲ μὴ ἀφιερωμένη γυναικὶ μιχθῇ τις τῶν ἱερωμένων, ἀλλὰ λαϊκῆ, καθαιρεθήσεται.

ΒΛΑΣ. Πρὸ πάντων σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι τὸ παλαιὸν οὐκ ἀπ' εὐνούχων μόνον τὸ τῶν ψαλτῶν τάγμα συνίστατο, καθὼς γίνεται σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μὴ τοιούτων. Τὸ τάγμα δὲ τῶν ἀναγνώστων, οὐ διὰ τὸ ψάλλειν αὐτοὺς, ἐτυπώθη, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀναγινώσκειν ἐπ' ἁμβωνος τὰς θείας γραφὰς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου· ἐξ οὗ καὶ ἀναγνώσται καλοῦνται. φησὶ γὰρ καθαιρεῖσθαι τοὺς ψάλτας, ὡσπερ καὶ τοὺς λοιποὺς κληρικούς, μιγνυμένους ταῖς τῷ Θεῷ ἀφιερωθείσαις· καὶ οὐ μόνον τούτους κολάζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς λαϊκοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας ἀφορίζει. Οὐκ ἔστι δὲ καινὸν, ἐὰν καθαιρῆται κληρικὸς ἐκ τούτου τοῦ ἁμαρτήματος· ἀπὸ γὰρ τοῦ κε'. ἀποστολικοῦ κανόνος, καὶ ὁ οἰανδ' ἴποτε πορνεύσας γυναῖκα κληρικὸς, καθαιρεῖται· πολλῶ οὖν πλέον ὁ τὴν νύμφην τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ σκεῦος τὸ ἀνατεθειμένον τῷ Θεῷ μολύνων, καθαιρεθήσεται· ἀνάγνωθι καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου κανόνα ιη'. κ'. καὶ ξ'. Μανθάνων μὲν τοι πῶς τιμωροῦνται οἱ τοιαύταις γυναξὶ μιγνύμενοι, μὴ ὑποδιασείλης (2) παρθενίαν, ἢ χηρείαν, ἀλλ' ἐπὶ πάσης γυναικὸς ἀφιερωθείσης τῷ Θεῷ λέγε τὸν κανόνα ἐκφωνηθῆναι. Ἔσο δὲ εἰδῶς, ὅτι ὁ τοιαύτῃ γυναικὶ μιγνύμενος λαϊκὸς, ἀπὸ μὲν τοῦ παρόντος κανόνος ἀφορίζεται· ἀπὸ δὲ τοῦ ιε'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ἢ γουν τῆς ρκγ'. νεαρᾶς, κεφαλικῶς τιμωρεῖται· ἀνάγνωθι καὶ τὸ λ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

(1) X. Τρ. Κ. — οὐκ εἴρηται τὸ, καὶ νυμφευθεῖσαν παρὰ Βευερ. — (2) X. Τρ. — μὴ ἀποδιασείλης Βευερ.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς νύμφη Θεοῦ συναπτόμενος, καθαιρεσθῶ· λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεσθῶ.

Ὁ μὲν κανὼν οὗτος τὸν γαμικῶς συναφθέντα τῇ παρθένῳ, τῇ καθιερωθείσῃ καὶ νυμφευθείσῃ Θεῷ, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστὶ, καθαιρεῖ αὐτόν· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζει. Ὁ δὲ ὀκτωκαιδέκατος τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, ὡς μοιχὸν τὸν τοιοῦτον λογίζεται, καὶ εἰς κοινωνίαν αὐτὸν ἄλλως οὐ παραδέχεται, εἰ μὴ πρότερον τῆς ἁμαρτίας παυθῆ.

Κανὼν Ε'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλόγῳ (1), τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐμφερομένων ἀνυπόπτων προσώπων ἐκτὸς διάγων, γυναῖκα (2) κεκτήσθω, ἢ θεραπαινίδα, τὸ ἀνεπίληπτον ἑαυτῷ ἐντεῦθεν τηρῶν. Εἰ δὲ παραβαίνει τις τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα, καθαιρεσθῶ. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ εὐνοῦχοι παραφυλαττέσθωσαν, τὸ ἄμεμπτον ἑαυτοῖς προνοούμενοι· παραβαίνοντες δὲ, εἰ μὲν κληρικοί εἴεν, καθαιρεσθῶσαν, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθῶσαν.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τρίτος κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου ὠρίσατο, καὶ ζητητέον τὰ ἐν ἐκείνῳ εἰρημένα.

ΒΛΑΣ. Ἐν τῷ τρίτῳ κανόνι τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου πλατύτερον ἐγράψαμεν περὶ ὧν φησὶ καὶ ὁ παρῶν κανὼν· καὶ ζῆτει τὰ ἐν ἐκείνῳ παραγραφέντα. Καὶ σημείωσαι ἐκ πάντων, ὅτι καὶ οἱ εὐνοῦχοι ἀφορίζονται μετὰ γυναικῶν ἀλλοτρίων συνοικοῦντες.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ εὐνοῦχος ἱερεὺς, θεραπαινίδα, ἢ ἑτέραν, πλὴν τῶν ἀνυπόπτων μὴ κεκτήσθω προσώπων.

Τὸ ἐπεισάκτους ἔχειν τοὺς ἱερωμένους γυναῖκας, κἂν εὐνοῦχοι εἴσι, κἂν ἄγαν γηραῖοι, καὶ ὁ παρῶν κανὼν, καὶ ἡ τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον ἐπιστολὴ κωλύει· εἰ μὴ

(1) X. Τρ. Βευερ. Βρ. — τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγόμενων τάγματι Κ. 'Ε. Σ. Ρ. — (2) γυναῖκα, ἢ θεραπαινίδας κεκτήσθω Σ. Ρ.

που τῶν ἀνυπόπτων προσώπων εἰσὶν αἱ γυναῖκες, οἷον μητέρες, ἀδελφαί, καὶ πρὸς πατρός, ἢ πρὸς μητρός θεῖαι, καὶ ἄλλαι τινὲς τοιαῦται. Τοὺς δὲ παραβαίνοντας τὰ ὀρισθέντα, καθαιρεῖσθαι προστάττουσιν. Ἐπὶ δὲ τῶν εὐνούχων τὸ πλεόν ὁ παρῶν ἐπάγει κανῶν, ὅτι καὶ λαϊκοὶ εἰσι, καὶ συνοικῶσι γυναῖκι, μὴ οὖσαις ἀπὸ τῶν ἀνυπόπτων συγγενικῶν προσώπων, ἀφορίζονται.

Κ α ν ὶ ν ς'.

Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν εἴρηται, τῶν εἰς κλῆρον προαγομένων (1) ἀγάμων, μόνους ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας γαμεῖν· καὶ ἡμεῖς τοῦτο παραφυλάττοντες, ὀρίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν μηδαμῶς ὑποδιάκονον, ἢ διάκονον, ἢ πρεσβύτερον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ (2) χειροτονίαν, ἔχειν ἄδειαν, γαμικὸν (3) ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον. Εἰ δὲ τοῦτο τολμήσοι ποιῆσαι, καθαιρεῖσθαι. Εἰ δὲ βούλοιτό τις τῶν εἰς κλῆρον προερχομένων, γάμου νόμῳ συνάπτεσθαι γυναικί, πρὸ τῆς τοῦ ὑποδιακόνου, ἢ διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου χειροτονίας τοῦτο πραττέτω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ κς'. ἀποστολικὸς κανὼν περὶ τούτου θεσμοθετεῖ, ὃ ἐπόμενοι καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης τὰ αὐτὰ διατάσσονται, τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν εἰς κλῆρον καταταγὴν μόνους ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας, νομίμους γάμους συναλλάσσειν ὀρίζοντες, οὐ μὲν τοὶ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους, οὐδὲ μὴν ὑποδιακόνους. Τοῦτους γάρ, πρὸ τῆς χειροτονίας λαμβάνειν γυναῖκας ἐφίησιν ὁ κανὼν, μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν σωφρονεῖν ἐπιτάσσει, ἢ πρὸς γάμον ἐκκλίναντας, καθαιρεῖσθαι.

ΒΛΑΣ. Ὁ κς'. ἀποστολικὸς κανὼν διορίζεται, μόνους ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας, νομίμους συναλλάττειν (1) γάμους· περὶ δὲ τῶν ἄλλων κληρικῶν οὐδέν τι φησί. Καὶ διὰ τοῦτο πλατύν-

νοντες ἀκολουθῶς τούτῳ τὴν διδασκαλίαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, διορίζονται ἐνταῦθα, ἀναγνώστας μὲν καὶ ψάλτας γαμεῖν, ἕτερον δὲ τινὰ παρὰ τούτους, ἤγουν ὑποδιάκονον, ἢ διάκονον, ἢ πρεσβύτερον, μετὰ τὴν χειροτονίαν μὴ λαμβάνειν νόμιμον γυναῖκα, ἢ μὴν ἐκ περὶ τῆς τοῦ κανόνος καθαιρεῖσθαι. Ὅπως δὲ διάγουσιν οὗτοι, περαιτούμενοι τὴν χειροτονίαν, καὶ γυναῖκας λαμβάνοντες, μαθήσῃ ἀπὸ τῆς οὐ. νεαρῆς τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ, λεγούσης ἐν μέρει ταῦτα ῥητῶς· Οὐκ ἀποδεχόμενοι οὖν τῆς προκίρσεως τὸν παλαιὸν νομοθέτην, ὃς βούλεται πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροτονίαν συνκρῖνέντα γυναικί, πεντελῶς τοῦ τιοῦτου ὑπεξίστασθαι σχήματος, καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφεισθαι, ἀκροῦμεν τὸ δόγμα· θεσπίζομεν δὲ μόνῃ τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως, ἐφ' ἣ πρὸ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν δίκην αὐτοῖς τοῦ δὲ κληρικῶν σχήματος, καὶ τῆς ἄλλης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπηρεσίας, ἧς ἐφάπτεσθαι οὐκ ἀθέμιτον, μὴ παντάπασι τὴν ἀλλοτρίωσιν καταδικάζεσθαι. Ἔστι δὲ ὁ παρὰ τῆς τιοῦτης νεαρῆς ἀναίρεθελς νόμος κεφ. κή. τοῦ α'. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, κεφ. ὄν κς'. τῆς ργ'. Ἰουστινιανείου νεαρῆς.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ χειροτονηθεὶς, εἰ ζεύγνυται, καθαιρεῖται· εἰ γὰρ βούλοιτο, προζευχθῆναι ὀφείλει.

Ὁ μὲν δέκατος κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρῃ συνόδου προστάττει, τὸν μέλλοντα γενέσθαι πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, καὶ προμαρτυρῶμενον, ἐν τῷ γίνεσθαι, μὴ δύνασθαι μένειν ἄγαμον, ἀλλὰ λαβεῖν ἐθέλειν γυναῖκα, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς γάμον ἔρχεσθαι, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ μένειν ὑπηρεσίᾳ. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν τὸν τοιοῦτον ἀνατρέπει κανόνα, καὶ παντελῶς ἀπείργει μετὰ τὴν χειροτονίαν τὸν πρεσβύτερον, τὸν διάκονον, καὶ τὸν ὑποδιάκονον, γαμικὸν ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον, τῷ εἰκοστῷ ἐκτῷ ἀποστολικῷ κανόνι ἐπόμενος· καὶ διορίζεται, τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦτο τολμήσαντα ποιῆσαι, καθαιρεῖσθαι· διδοὺς ἄδειαν ἐκάστῳ πρὸ τῆς χειροτονίας γαμικῷ νόμῳ συνάπτεσθαι γυναικί.

(1) Π. Βρ. Σ. Ρ. — προαγομένων Ε. Κ. Βιερ. Χ. Τρ. — (2) προερχομένην χειροτονίαν Βρ. Ε. Κ. — (3) Π. Χ. Τρ. Βρ. — οὐχ εἴρηται τὸ, γαμικὸν παρὰ Βιερ. — (4) Χ. Τρ. Ε. — συνάπτειν Βιερ.

Κανὼν Ζ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἐν τισι τῶν ἐκκλησιῶν διακόνους τυγχάνειν, ὀφθίκια ἐκκλησιαστικὰ ἔχοντας, ἐντεῦθεν τέ τινας αὐτῶν αὐθαδεῖα καὶ αὐτονομία κεχρημένους πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθέζεσθαι, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν διάκονον, κἂν ἐν ἀξιώματι, τουτέστιν ἐν ὀφθικίῳ τῷ οἰκωδῆποτε ἐκκλησιαστικῷ τυγχάνῃ, τὸν τοιοῦτον μὴ πρὸ τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι· ἐκτὸς, εἰ μὴ τὸ πρόσωπον ἐπέχων τοῦ οἰκείου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, ἐν ἑτέρᾳ πόλει παραγένηται ἐπὶ τινι κεφαλαίῳ· τότε γὰρ, ὡς τὸν ἐκεῖνού τὸ πρὸν ἀναπληρῶν, τιμηθήσεται. Εἰ δέ τις, τοιοῦτο τολμήσῃ, τυραννικῶς χρώμενος θράσει, διαπράξασθαι, ὁ τοιοῦτος, ἐκ τοῦ οἰκείου καταβιβάσθεις βαθμοῦ, ἔσχατος πάντων γινέσθω τοῦ, ἐν ᾧ περ καταλέγεται, τάγματος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν παραινούντος, μὴ χαίρειν ταῖς πρωτοκλισίαις, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀγίῳ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ (1), ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ κειμένην διδασκαλίαν. Ἐλεγε γὰρ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν (2) τοιάνδε· Ὅταν (3) κληθῆς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. Ἄλλ' ὅταν κληθῆς, ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον· ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκῶς, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται (4). Τὸ αὐτὸ δὲ φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ

(1) Λουκ. Κ', 46. — (2) Ἰσάγων (ἀπέχων Σ Ῥ.) πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξιλέγοντο· λέγων πρὸς αὐτοὺς Βρ. Σ. Ῥ. — (3) Ἐὰν κληθῆς Βρ. — (4) Λουκ. Δδ', 8-11.

τῶν λοιπῶν ἱερῶν (1) ταγμάτων· ἐπειδὴ τῶν κατὰ κόσμον ἀξιωμάτων κρείττονα τὰ πνευματικὰ ἐπιστάμεθα.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ὀκτωκαιδέκατος κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου, μὴ ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων καθῆσθαι τοὺς διακόνους κελεύει, τοὺς δὲ μὴ πειθοαρχοῦντας παύεσθαι τῆς διακονίας. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν, τοῖς αὐθαδῶς πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθῆσθαι ἀναιδεομένοις, οὐκ ἔκπτωσιν τῆς διακονίας εἰς κόλασιν τῆς αὐθαδείας ἐπάγει, ἀλλ' ὑποβιβασμὸν ἐκ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ. Εἰ γὰρ, τυχόν, τῶν ἄλλων διακόνων προβαθμιώτερος ᾖ ὁ ἀναιδευσάμενος, καὶ πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθίσας, κατενεχθήσεται εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἔσται πάντων ὑποβάθμιος. Εἰ δὲ ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, ἐν τινι πόλει σταλῆ, ὡς τὸν τόπον ἐκείνου ἀναπληρώσων, τότε ὡς αὐτὸς ὁ στείλας αὐτὸν λογισθήσεται, καὶ τιμηθήσεται. Πῶς οὖν ὁ μὲν τῶν κανόνων τὸν ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων καθίσαντα βαρύτερον κολάζει, παύων αὐτὸν τῆς διακονίας, οὗτος δὲ κουφοτέραν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν τῷ προκαθήσαντι πρεσβυτέρου, καταβιβάζων αὐτὸν εἰς τὸν ἔσχατον τόπον τοῦ οἰκείου βαθμοῦ; Φασὶν οὖν, ὅτι ὁ μὲν τῆς πρώτης συνόδου κανὼν, περὶ τῶν ἐν βήματι ἐν ἱερουργίας καιρῷ καθεζομένων ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων φησὶν, ὅτε διακονεῖν μᾶλλον καὶ ὑπηρετεῖν τοῖς ἱερεῦσιν ὀφείλουσι, καὶ παρεστάναι αὐτοῖς· ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης, περὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ βήματος ἐν τυχούσῃ καθέδρᾳ προκαθισάντων πρεσβυτέρων πανταχοῦ μὲν γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν οἱ διάκονοι χρεωστοῦσι τιμὴν, μάλιστα δὲ ἐν ἱερουργίᾳ. Ὁ φρίκια δὲ ἐκκλησιαστικά, τὰ ἀρχοντίκια λέγει. Ἐὐ αὐτὸ δὲ κρατεῖν βούλεται ὁ κανὼν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν ταγμάτων, ὥστε μὴ τινα ἀξιωματι κοσμικῶ θάρροῦντα, ἢ ὀφφικίῳ, καταναιδεῦεσθαι τῶν ἄλλων, καὶ θρασύνεσθαι κατὰ τῶν προβαθμιωτέρων αὐτοῦ, ὑποδιάκονον τυχόν κατὰ διακόνου, ἢ ἀναγνώστην κατὰ ὑποδιάκονου· κρείττω γὰρ, φησὶ, τὰ πνευματικὰ ἀξιώματα τῶν κο-

(1) ἱερατικῶν Σ. 'Ρ.

σμικῶν, μονογουχὶ τοῦτο λέγων· εἰ ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀξιώμασιν οὐκ ἔξεσι τῷ ἥττονος ἀξίας ὄντι προκαθῆσθαι, ἢ προτετιμηθῆναι τοῦ μείζονι τετιμημένου ἀξιώματι, πολλῶ πλέον οὐκ ἔξεστι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀξίαις τετιμημένοις, ὡς καὶ πνευματικῶς ἐκάλεσεν, ὡς οὐ κατ' ἀνθρωπίνην χάριν παρέχεσθαι ὀφειλούσας, ἀλλὰ κατὰ θείαν χάριν ἐπικλήσει τοῦ Θεοῦ Πνεύματος.

ΒΑΣ. Ὁ κῆ. κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης συνόδου καθαιρεῖσθαι φησι τοὺς ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων καθεζομένους διακόνους. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν τοὺς οὕτω ποιοῦντας, ὑποβιβάζεσθαι ἐκ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ παρακελεύεται. Εἰ γὰρ, τυχόν, τῶν ἄλλων διακόνων προβαθυώτερος ἦν ὁ ἀναιδευσάμενος, καὶ πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθίσας, κατενεχθήσεται εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἔσται πάντων ὑποβάθμιος, μὴ ὠφελούμενος ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσόντος ἰσως ἐκκλησιαστικοῦ ὀφφικίου, ἥτοι ἀξιώματος. Εἰ δὲ ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, ἐν τινι πόλει σταλῆ, ὡς τὸν τόπον ἐκείνου ἀναπληρώσων, τότε, ὡς αὐτὸς ὁ στείλας αὐτὸν, λογισθήσεται, καὶ τιμηθήσεται. Πῶς οὖν ὁ μὲν κῆ. κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου καθαιρεῖσθαι φησι τὸν ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων καθίσαντα διάκονον, οὗτος δὲ κουφότερον κολάζει αὐτὸν, ἤγουν διὰ ὑποβιβασμοῦ; Λύσις. Ἐκεῖνος μὲν ὁ κανὼν, περὶ τῶν εἰς τὸ βῆμα ἐν ἱερουργίας καιρῷ ἀναιδευσάμενων, καὶ πρὸ τῶν ἱερέων καθισάντων φησὶν, ὅτι καὶ περὶ τῶν τοιοῦτων διόλου διαλέγεται, δηλονότι περὶ διακόνων μεταδιδόντων ἱερεῦσι, καὶ ἄλλα τινὰ (1) ἀνάξια διαπραττομένων· ὁ δὲ παρῶν κανὼν φησι* (2) περὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ βήματος ἐν τῇ τυχοῦσῃ καθέδρᾳ καθισάντων διακόνων πρὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διὰ τοῦτο μετριωτέραν ἐπάγει τὴν κόλασιν· ὀφφικία μὲν τοῖς ἐκκλησιαστικῶς λέγονται τὰ ἀρχοντίκια. Τὸ αὐτὸ δὲ κρατεῖν βούλεται ὁ κανὼν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν ταγμάτων, ὥστε μὴ τινὰ ἀξιώματι θαρρόντα, ἢ ὀφφικίῳ, κατεπαίρεσθαι τῶν ἄλλων, καὶ θρασύνεσθαι κατὰ τῶν προβαθυωτέρων (3) αὐτοῦ, ὑποδιάκονον τυχόν κατὰ διακόνου, ἢ ἀναγνώστην κατὰ ὑποδια-

κόνου· κρεῖττω γάρ, φησὶν, εἰσὶ τὰ πνευματικὰ ἀξιώματα τῶν κοσμικῶν. [Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος παρίσταται τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια, ἥτοι ἀξιώματα, βαθμοὺς εἶναι ἐκκλησιαστικοῦς, ὡς τὰ διακονικὰ καὶ τὰ λοιπὰ] (1). Θαυμάζω δὲ, πῶς, τοῦ κανόνος διοριζομένου, τὸν ἀποσταλέντα ἐπέχειν τὸν τόπον τοῦ ἀποσταλείαντος, ἕσπον κατὰ τὴν τιμὴν, ὁ ἐπίσκοπος τῶν Γορτυναίων Βασίλειος, παρουσιάζων ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, δικαίῳ πάσης τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης, εὗρίσκειται ὑπογράφει μετὰ τοὺς τέσσαρας πατριάρχας, καὶ τινὰς μητροπολίτας· ἀλλ', ὡς ἔοικε, καὶ αὐτὸς λεγάτος ἦν τοῦ πάπα· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοὺς πατριάρχας ὑπέγραψεν, ὡσπερ καὶ οἱ λοιποὶ λεγάτοι, ἥτοι ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Ἡρακλείας (2), καὶ ἕτεροι· ὁ δὲ χαροφύλαξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως προκλήθηται τῶν ἀρχιερέων διάκονος ὢν, εἴρηται ἐν τῷ κῆ. κανόνι τῆς πρώτης συνόδου. Σημείωσαι δὲ τὸν κανὼνα λέγοντα κρεῖττονα εἶναι τὰ πνευματικὰ ἀξιώματα τῶν κατὰ κόσμον ἀξιωματιῶν· πλὴν μὴ ἐλκύσης τοῦτο, ὡς τινες εἶπον, χάριν τοῦ προτιμᾶσθαι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν, *τούτων γὰρ ὑποβιβασθήσονται* (3)· ἐρμηνεύσον δὲ τοῦτο εἰς τοὺς κατὰ κοσμίαν ἀξιωματικούς, τυχόν, ὑποδιακόνους κατὰ διακόνων, ἢ διακόνους κατὰ πρεσβυτέρων· καὶ εἶπε, ὅτι εἰ ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀξιώμασιν οὐκ ἔξεστι τῷ ἥττονος ἀξίας ὄντι προκαθῆσθαι, ἢ προτιμᾶσθαι τοῦ μείζονι τετιμημένου ἀξιώματι, πολλῶ πλέον οὐκ ἔξεστι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀξίαις τετιμημένοις, ὡς καὶ πνευματικῶς ἐκάλεσε, καὶ χρεωστοῦσι πάντα εὐταξίαν ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν. Σημείωσαι οὖν τὸν κανὼνα, ὠνομάζοντα περὶ τὸ τέλος τοὺς ἐκκλησιαστικοῦς βαθμοὺς ἀξιώματα· πολλάκις γὰρ εἰς τὸ δικαστήριον εἶπόν τινες, μήτε τοῦς ἐκκλησιαστικοῦς ἀρχοντας, μήτε τοὺς μητροπολίτας ἐν ἀξιωματικοῦ μόρᾳ συντάττεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ δυνατὸν εἶναι τὸν στίχον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κουβουκλειῶ (4), ἥτοι τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ ταπεινόν· ἐμοὶ δὲ τοῦτο οὐ δοκεῖ· καὶ

(1) ἢ Σημ. οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (2) Βιευρ. — ὁ Ἡρακλείας Ὁρφέης Χ. Τρ. ἔ. — (3) Χ. Τρ. — τὰ ἐντὸς * οὐκ εἴρηται παρὰ Β. Βιευρ. — (4) κουβουκλειῶ Χ. Τρ.

(1) Χ. Τρ. — τοιαῦτα Βιευρ. — (2) Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. Κ. — ὑποβαθυωτέρων Βιευρ.

ανάγνωθι τὸ α. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὸ ἐκεῖσε καταστρωθὲν ἔγγραφον θεσπισμα τοῦ Ἰσακποστόλου ἀγίου μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τὸ σχόλιον τοῦ λς'. κεφαλαίου τοῦ α. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΛΡΙΣΤ. Καὶ ὁφθίκιον ἔχων διάκονος, εἰ μὴ τοποτηρητῆς εἴη πατριάρχου, ἢ ἐπισκόπου, πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθεζόμενος, ἀπάντων ἐσχατώτερος ἔσοιτο.

Τοὺς κοσμικοὺς τύπους καὶ τὰς πρωτοκλισίας, οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκ τῆς ἐκκλησίας περαιοῦντες, προστάττουσι, μηδένα τῶν διακόνων, καὶ οἰονδήποτε ἐκκλησιαστικὸν ὁφθίκιον ἔχῃ, τῶν πρεσβυτέρων καθέζεσθαι ἄνωθεν, εἰ μὴ που ὡς τοποτηρητῆς τὸ πρόσωπον ἐπέχει τοῦ οἰκείου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, ἐν ἑτέρᾳ πόλει σταλεις, χάριν κανονικῶν, ἢ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων· τότε γὰρ, ὡς τὸν ἐκείνου τρόπον ἀναπληρῶν, τιμηθήσεται· εἰ δὲ ἄλλως ταλμῆσοι τις τῶν διακόνων, τυραννικῶς θράσει χρώμενος, τῶν πρεσβυτέρων ἄνωθεν καθεσθῆναι, τοῦ ἰδίου βαθμοῦ καταβιβασθήσεται, καὶ πάντων ἐσχατος τῶν διακόνων γενήσεται.

Κανὼν Η'.

Ἐν πᾶσι τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν θεσπισθέντα καὶ ἡμεῖς κρατεῖν βουλόμενοι, ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, καθ' ἕναστον ἔτος συνόδους τῶν ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ (1) γίνεσθαι ἐπισκόπων, ἐνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως δοκιμάσῃ ἐπίσκοπος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τε τὰς τῶν (2) βαρβάρων ἐπιδρομὰς, διὰ τε τὰς (3) πρόσπιπτούσας ἑτέρας αἰτίας, ἀδυνάτως οἱ τῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι ἔχουσι δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς συνόδους ποιεῖσθαι, ἔδοξεν, ὥστε τρόπῳ παντὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν τῶν προγεγραμμένων ἐπισκόπων, διὰ τὰ ὡς εἰκὸς ἀναφύμενα ἐκκλησιαστικὰ κεφάλαια, ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ (4) γίνεσθαι

σύνοδον, ἀπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἑορτῆς, καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἑκάστου ἔτους, κατὰ τὸν τρόπον ὃν ὁ τῆς μητροπόλεως, καθὰ προεῖρηται, δοκιμάσει ἐπίσκοπος· τοὺς δὲ μὴ συνιόντας ἐπισκόπους, ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διαγόντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι καὶ αἱ προλαβοῦσαι σύνοδοι, περὶ τῶν ἐτησίων τούτων συνόδων κανόνας ἐξέθεντο· καὶ ἡ σύνοδος δὲ αὕτη, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι συνόδους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διετάξατο, ἀνανεοῦσα τοὺς κειμένους περὶ αὐτοῦ κανόνας, ὥστε ἐκ παντὸς τρόπου, ἀντὶ τοῦ, ἀπαραιτήτως καὶ ἀπροφασίστως, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ γίνεσθαι σύνοδον, διὰ τὰς ἀναφουόμενας ἐκκλησιαστικὰς αἰτίας· γίνεσθαι δὲ ταύτην ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς· ἐγρᾶφη δὲ περὶ τούτου πλατύτερον ἐν τοῖς προλαβοῦσι κανόσιν.

ΒΛΑΣ. Περὶ τοῦ πῶς, καὶ πότε ὀφείλουσιν οἱ ἐπίσκοποι παρὰ τοῖς πρώτοις αὐτῶν συνέρχεσθαι, ὥστε γίνεσθαι συνόδους, καὶ λύεσθαι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, εἴρηται ἐν διαφόροις προλαβοῦσι κανόσιν. Ἀνάγνωθι καὶ κεφ. ἡ. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν οὐδέν τι πλέον τῶν ἄλλων φησὶν, ἀλλ' ἢ τὸ γίνεσθαι ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς συνόδους· ἀνάγνωθι καὶ τῆς δ'. συνόδου κανόνα ιθ'. καὶ τῆς α. συνόδου κανόνα ε. καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνα λζ'. Εἶποι (1) δὲ τις, ὡς, τῶν ἐπισκόπων ἀναγκαζομένων παρὰ τοῖς μητροπολίταις ἐτησίως συνέρχεσθαι, οἱ μητροπολίται οὐκ ἀναγκασθήσονται παρὰ τῷ πατριάρχῃ συνελθεῖν· ἢ γὰρ οὗτοι παρὰ τῷ πατριάρχῃ συνέρχονται, καὶ συμβαίνει, τὰς τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐπισκόπων συνόδους ἀπρακτεῖν (2), ἢ οὐ συνέρχονται, καὶ αἱ πατριαρχικαὶ σύνοδοι οὐ γενήσονται· καὶ ταῦτα

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. — τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας. Βενερ. — (2) Π. Χ. Τρ. Βρ. Ἐ. Κ. — διὰ τινος τῶν Βενερ. — (3) τὸ, τὰς, οὐχ εἴρηται παρὰ Βρ. καὶ Βενερ. — (4) ἐκάστη, Π. Ἐ. Κ.

(1) Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐρμηνείας οὐ κεῖται παρὰ Ἐ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. καὶ παρὰ Βενερ. — (2) Χ. Τρ. — ἀπράκτους Βενερ.

μὲν ἴσως ἐρεῖ τις. Σὺ δὲ ἀνάγνωθι ἐπιστατικώτερον τὸ κ'. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου, λέγον ἐν μέρει οὕτω· Κελεύομεν πᾶσι τρόποις, μίαν σύνοδον γίνεσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν ἐκαστῇ ἐπαρχίᾳ, ἢ τῷ Ἰουνίῳ, ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ συνέ- ναι παρὰ μὲν τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχεις ἐκείνους τοὺς παρ' αὐτῶν μὲν χειροτονουμένους, μὴ ἔχοντας δὲ δίκαιον ἄλλους ἐπισκόπους χειροτονεῖν· παρὰ δὲ τοῖς ὀσιωτάτοις μητροπολίταις ἐκάστης ἐπαρχίας τοὺς ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένους. Σημείωσαι οὖν ἀπὸ ταύτης τῆς νεκρᾶς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν λέγονται ἐπαρ- χιώται τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Δέρκου, ὁ Βλεσ- σήνης, ὁ Παρίου, ὁ Ἄπρου, καὶ ἄλλοι τινὲς ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολίται, μὴ ἔχοντες ἐπισκόπους· οὗτοι γὰρ ἀναγκάζονται καὶ μόνοι παρὰ τῷ πατριάρχει ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ συνέρχεσθαι, τὰς δὲ λοιπὰς αἰτίας τὰς παρὰ τινῶν λεγομένας μὴ παραδέχου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ τέλος τοῦ ρηθέντος κ'. κεφαλαίου, διοριζομέ- νου ἐσχάτας τιμωρίας ὑφίστασθαι τοὺς ἄρχοντας, τοὺς μὴ κα- ταναγκάζοντας τοὺς ἐπισκόπους τὰς τοιούτας συνόδους ποιεῖν.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπεὶ μὴ δις δυνατὸν, ἀπαξ ἐκάστου ἔτους γινέσθω σύνοδος, μέσον τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

Διὰ τὰς προσπιπτούσας δυσχερείας τοῖς ἐπισκόποις, καὶ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς, τὸ δις τοῦ ἔτους γίνεσθαι σύνοδον ὑπὸ τοῦ παρόντος συνεστάλη κανόνος· καὶ ὠρίσθη ἀπαξ ἐφ' ἐκά- στῳ ἐνιαυτῷ γίνεσθαι σύνοδον, μεταξὺ τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Ὀκ- τωβρίου μηνός.

Κανὼν Θ'.

Μηδενὶ ἐξεῖναι κληρικῷ, καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν. Εἰ γὰρ τῷ τοιούτῳ εἰσιέναι ἐν καπηλείῳ οὐκ ἐπιτέτρα- πται, πόσῳ μᾶλλον ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονεῖσθαι, καὶ ἂ μὴ θέμις αὐτῷ ἐγχειρεῖν; εἰ δέ τι τοιοῦτον διαπράξοι- το (1), ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ ἔχειν καπηλικὸν ἐργαστήριον κληρικὸν, νοητέον

(1) Διαπράξαιτο Σ. Ρ.

τὸ δι' ἑαυτοῦ ἐνεργεῖν αὐτὸν ἐν αὐτῷ καὶ ὑπηρετεῖν· οὐ γὰρ εὐ- σχημον, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐστὶν ἀπρεπές, τὸ καπηλείου προϊστα- σθαι κληρικὸν, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ εἰσιόντας ὑποδέχεσθαι, καὶ βρώματα προκτιθέναι αὐτοῖς, καὶ αἶνον ἐγγέειν· ἢ γὰρ ἀπη- γόρευται τὸ ὅλως εἰς καπηλείον εἰσερχεσθαι, κατὰ τὸν νδ'. κα- νόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πῶς οὗτος ἐν αὐτῷ διηνεκῶς ἔσται ἀναστρεφόμενος; τὸν δὲ τοῦτο ποιοῦντα, ἢ παύεσθαι βούλεται ὁ κανὼν, ἢ καθαιρεῖσθαι· εἰ δέ τις κληρικὸς, τοιοῦτο ἐργαστήριον ἔχων, ἐτέρῳ αὐτὸ ἐκμισθῶσει, περὶ τὴν οἰκείαν κατάστασιν οὐ βλαβήσεται.

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν νδ'. κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀφορίζε- σθαι λέγει τοὺς ἐσίοντας ἐν καπηλείῳ κληρικούς· ὁ δὲ παρῶν κανὼν διορίζεται, μὴ ἔχειν κληρικὸν καπηλικὸν ἐργαστήριον, ἢ γοῦν μὴ ἐνεργεῖν ἐμπορίαν καπηλικήν· εἰ γὰρ κατὰ δεσποτείαν ἔχει καπηλικὸν ἐργαστήριον, καὶ πρὸς ἐτέρους τοῦτο ἐκδίδωσι, καινὸν οὐκ ἐστὶ τοῦτο γὰρ καὶ παρὰ μοναστηρίων, καὶ ἐκκλη- σιῶν διαφόρων γίνεται ὥστε τὸ ἔχειν ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ἐνεργεῖν ἐκλάμβανε. Ἐπεὶ δὲ ἕτερόν ἐστι τὸ εἰσερχεσθαι ἐν καπηλείῳ ἄλ- λοτρίῳ, καὶ ἐσθίειν, καὶ ἕτερον τὸ ἐμπορεύεσθαι καπηλικὴν τέ- χνην, ἐν μὲν τῷ ἀποστολικῷ κανόνι ἀφορίζεσθαι φησὶ τὸν ἐσθίοντα ἐν καπηλείῳ κληρικὸν, καὶ μετὰ παραγγελίαν μὴ διορθούμενον, πάντως διὰ τὸ μετριώτερον τοῦ ἁμαρτήματος· τὸν δὲ ἐνεργοῦν- τα κληρικὸν καπηλικὸν ἐργαστήριον, μὴ διορθούμενον μετὰ πα- ραγγελίαν, καθαιρεῖσθαι φησὶν ὁ παρῶν κανὼν, πάντως διὰ τὸ βρύτερον τοῦ ἁμαρτήματος. Ἀνάγνωθι τὰ παραγραφέντα ἐν τῷ ρηθέντι νδ'. ἀποστολικῷ κανόνι, καὶ συνόδου Λαοδικείας κανό- να κδ'. συνόδου Καρθαγένης κανόνα μ'. καὶ βιβλίου δ'. τῶν βα- σιλικῶν, τίτλον α. κεφ. τελευταῖον, ὅπερ κατεστρώθη ἔξωθεν τοῦ λέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Εἰ εἰσιέναι ἐν καπηλείῳ κεκώλυται κληρικὸς, καὶ ἔχειν κωλυθήσεται μᾶλλον ἢ ταῖνον παυθήσεται, ἢ καθαιρεθή- σεται.

Οὐκ ἔξεστι κληρικῷ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν, καὶ ἐνερ- γεῖν ἐν αὐτῷ· εἰ γὰρ κεκώλυται ἐν ἄλλοτρίῳ καπηλείῳ εἰσερ-

χεσθαι, εἰ μὴ δι' ἀνάγκην τοῦτο ποιήσῃ, πολλῶν πλέον ἔχειν αὐτὸν καπηλείον οὐ χρῆ, καὶ ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονεῖν· ὁ δὲ τολμῶν τοῦτο πράττειν, καὶ μὴ ὑπακούων παυθῆναι, καθαιρεθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Ι'.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τόκους, ἢ τὰς λεγομένας ἑκατοστὰς λαμβάνων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ δὲ τῆς α'. συνόδου ἑπτακαιδέκατος κανὼν, οὐ τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους μόνον κωλύει λαμβάνειν τόκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένους· ἐνθα καὶ τί ἐστὶν ἑκατοστὴ ἠρμῆνευται, καὶ πλατύτερον τὰ περὶ τοῦ κανόνος ἐξήγηται· καὶ ζητητέον ἐκεῖνα· τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ τέταρτος κανὼν τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου κελεύει.

ΒΛΑΣ. Ἐν τῷ ιζ'. κανόνι τῆς α'. συνόδου, ἱκανῶς ἐγράψαμεν περὶ πάντων τῶν ἱερομένων, τῶν λαμβανόντων τόκους, ἢ καὶ ἕτερόν τι αἰσχρὸν κέρδος ἑαυτοῖς ἐπινοουμένων· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν ἐκείνῳ γραφέντα, καὶ εὐρήσεις τὴν λύσιν τῆς δοκούσης ἐναντιοφανεῖας ἐκεῖνου τε τοῦ κανόνος, καὶ τοῦ παρόντος. Ὁ μὲν γὰρ παρῶν κανῶν, καὶ ὁ ἀποστολικὸς μδ'. ἢ παύσασθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι φασι τὸν τοιοῦτόν τι ποιῶντα· ὁ δὲ ιζ'. κανὼν τῆς α'. συνόδου καθαιρεῖσθαι τοῦτόν φησιν· ἀνάγνωθι καὶ τὸ κζ'. κεφάλαιον τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, καὶ διάκονος τόκους λαμβάνων, εἰ μὴ παύοιτο, καθαιρεῖσθω. Σαφής.

Κ α ν ὶ ν ΙΑ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγομένων (1) τάγματι, ἢ λαϊκός, τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα ἐσθιέτω, ἢ τούτοις (2) προσοικειούσθω, ἢ ἐν νόσοις προσκαλείσθω (3), καὶ

(1) Π. Βενερ. Ε. Κ. — τὸ, καταλεγομένων, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. Βρ. — (2) Π. Βενερ. Ε. Κ. — ἢ τοιοῦτού, Βρ. Χ. Τρ. — (3) Π. Βενερ. Ε. Κ. — τὸ, ἢ ἐν νόσοις προσκαλείσθω, εὐχ εὐρηται παρὰ Βρ.

ἰατρείας παρ' αὐτῶν λαμβανέτω, ἢ ἐν βαλανείοις (1) τούτοις παντελῶς συλλουέσθω· εἰ δέ τις τοῦτο πράξαι ἐπιχειροίη, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ ἐβδόμενος κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὀρίζει, μὴτε συνεορτάζειν τοῖς Ἰουδαίοις, μὴτε τινὰ παρ' αὐτῶν δέχεσθαι ξένια τῶν παρ' αὐτοῖς ἑορτῶν· οὗτος δὲ ὁ κανὼν, οὐδὲ οἰκειοῦσθαι αὐτοῖς, ἀντὶ τοῦ φιλιουῦσθαι, συγχωρεῖ, οὔτε παρ' αὐτῶν ἰατρεύεσθαι νοσοῦντας, οὔτε συλλοῦεσθαι ὄλως αὐτοῖς· καὶ ὁ λβ'. κανὼν τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου ἀπαγορεύει αἰρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν· καὶ ὁ λζ'. τῆς αὐτῆς συνόδου κανὼν, καὶ ὁ λη. μὴ δεῖν, φησὶ, παρὰ Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν τὰ πεμπόμενα ἑορταστικὰ λαμβάνειν, μηδὲ συνεορτάζειν αὐτοῖς, ἢ ἄζυμα λαμβάνειν, καὶ κοινωνεῖν ταῖς ἀσεβείαις αὐτῶν· ἐπάγει δὲ ὁ κανὼν οὗτος τοῖς παραβαίνουσι τὰ ὠρισμένα κόλασιν, ταῖς μὲν ἐν κλήρῳ καθαιρέσιν, τοῖς δὲ λαϊκοῖς ἀφορισμόν.

ΒΛΑΣ. Μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν ἡμεῖς μετὰ τῶν Ἰουδαίων οἱ θεῖοι Πατέρες θέλοντες, διορίζονται μὴ συνεορτάζειν τούτοις ἡμεῖς, μηδὲ λαμβάνειν καὶ ἐσθίειν τὰ παρ' αὐτῶν τὴνικαῦτα γινόμενα ἄζυμα, μηδὲ ἰατρεύεσθαι παρὰ τούτων, ἢ συλλοῦεσθαι· τοὺς δὲ ποιῶντας παρὰ ταῦτα, κληρικοὺς μὲν ὄντας, παρακελεύονται καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφοριζέσθαι· ζήτησι τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου κανὼνα λά. λβ'. λζ'. καὶ λη. καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼνα δ. καὶ τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ. Καὶ μὴ τις λεγέτω, ὡς ἐκεῖνα τὰ ἄζυμα ἐκωλύθησαν ἐσθίεσθαι, τὰ παρὰ τῶν αἰρετικῶν διδόμενα, οὐ μὴν τὸ γίνεσθαι θυσίαν διὰ ἀζύμων, ἢ ἀπλῶς τὸ ἐσθίειν ἄζυμα, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀδιαφόρως (2) ἐσθίομεν ἄζυμα, τὰ λεγόμενα λειπανάβητα· ἀκούσει γὰρ, ὡς οὐ τὸ ἐσθίειν ἄζυμα κεκόλυται, ἀλλὰ τὸ διὰ ἀζύμων κατὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐορτάζειν· ποία δὲ μείζων ἑορτὴ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἐστίν, ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡμῖν παρέδωκε κατὰ τὸν

(1) βαλανίῳ Βρ. — (2) Χ. Τρ. — διαφόρως Βενερ.

καιρὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ τῆς πενταήμερου ἑορτῆς; ὅτι δὲ οὐδὲ εἰς νοῦν ἦλθε τοῖς ἀγίοις Πατράσι τὸ ἑορτάζειν ἡμᾶς διὰ ἀζύμων, καθὼς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν Ἰουδαίων γίνεται, τῶν ὀρισθέντων, μετὰ ἀμνοῦ, καὶ ἀζύμων, καὶ πικριδῶν, τὴν τοῦ Πάσχα ποιεῖν ἑορτὴν, δηλὸν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κενταργῆσαι αὐτοῦ; πᾶσαν Ἰουδαϊκὴν ἑορτὴν. [Σημείωσαι] *τὸν παρόντα κανόνα* (1) διὰ τοὺς Λατίνους, τοὺς ἑορτάζοντας μετὰ ἀζύμων, καὶ διὰ τοὺς Ἰατρευομένους παρὰ Ἰουδαίων, καὶ παρὰ αἰρετικῶν (2); πάντες γὰρ οὗτοι ἀφωρισμένοι εἰσὶν (3). Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα διδάσκοντα περὶ τῶν ἀζύμων καὶ ὅτι οἱ παρὰ Ἰουδαίων ἢ ἄλλων αἰρετικῶν Ἰατρευόμενοι, κολάζονται (4).

ΛΡΙΣΤ. Ἄζυμα Ἰουδαίων ἀπόπτυστα· ὁ δὲ καὶ Ἰατρὸς αὐτοῦ προσκαλούμενος, ἢ συλλουόμενος, ἔκπτωτος.

Οὐδεμία χριστιανὸς κοινωνία πρὸς Ἰουδαίους· διὰ τοῦτο γοῦν, ὅστις εὐρεθῆ τὰ τούτων ἄζυμα ἐσθίων, ἢ εἰς Ἰατρειάν αὐτοῦ προσκαλούμενος, ἢ συλλουόμενος τούτοις, ἢ ἄλλως πως αὐτοῖς οικειούμενος, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστὶ, καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορισθήσεται.

Κανὼν Β'.

Καὶ τοῦτο δὲ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἔν τε τῇ Ἀφρικῇ καὶ Λιβύῃ, καὶ ἑτέροις τόποις, οἱ τῶν ἐκεῖσε θεοφιλέστατοι πρόεδροι, συνοικεῖν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς, καὶ μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς (5) προσελθοῦσαν χειροτονίαν, οὐ παραιτοῦνται, πρόσκομμα τοῖς λαοῖς (6) τιθέντες, καὶ σκάνδαλον. Πολλῆς οὖν ἡμῖν σπουδῆς οὕσης, τοῦ πάντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπὸ χεῖρα ποιμνίων διαπράττεσθαι, ἔδοξεν, ὥστε μηδαμῶς τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεσθαι. Τοῦτο

(1) Τὰ ἐν ἀστερίσκῳ εὑρῆνται ἐν Χ. Γρ. οὐ κεῖται δὲ παρὰ Βενερ. Ἄπαντα δὲ ἢ περίκοπη, ἢ ἀπὸ τοῦ, διὰ τοὺς Λατίνους ἕως τοῦ, Σημείωσαι, οὐχ εὑρῆνται παρὰ Β. ἀλλ' ἐν Χ. Γρ. καὶ παρὰ Βενερ. — (2) Χ. Γρ. — ἢ λοιπῶν αἰρετικῶν Βενερ. — (3) Μετὰ τὸ, αἰρετικῶν, τὸ Χ. Γρ. φέρει, ἀκινωίνηται γὰρ ἢτοι ἀφωρισμένοι οὗτοι πάντες εἰσὶν. — (4) Τὰ ἀπὸ τοῦ, Σημείωσαι, οὐ κεῖται ἐν Χ. Γρ. — (5) Π. Χ. Γρ. — ἐπ' αὐτοῖς Βρ. Βενερ. — (6) Χ. Γρ. Βρ. — τοῖς ἄλλοις Π. Β. — καὶ τοῖς ἑταῖροις ἄλλοις Βενερ.

δέφαμεν οὐκ ἐπ' ἀθετήσει, ἢ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νενομοθετημένων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν (1) προμηθούμενοι (2), καὶ τοῦ μὴ δοῦναι μῶμόν τινα (3) κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως. Φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς Ἀπόστολος (4)· Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι· μιμηταίμου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ· εἰ δέ τις φωραθείη τὸ τοιοῦτον πράττων, καθαιρείσθω (5).

ΖΩΝΑΡ. Ὁ πέμπτος ἀποστολικὸς κανὼν φησὶ· Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας· ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν κωλύει τοὺς ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν χειροτονίαν συνοικεῖν ταῖς πρὸ τῆς ἱερωσύνης γυναῖξιν αὐτῶν, καὶ φησὶν οἱ τοῦτον ἐκθέμενοι τὸν κανόνα, ὅτι οὐκ ἀνατρέποντες τὰ νενομοθετημένα τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ ἀντινομοθετοῦντες, κωλύομεν τοῖς ἐπισκόποις τὴν μετὰ τῶν προτέρων αὐτῶν συμβίβιον συνοίκησιν, ἀλλὰ θέλοντες τὴν σωτηρίαν τῶν λαῶν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτῶν προκοπὴν, καὶ ὥστε μὴ τινα μῶμόν ἐκ τούτου προστρέβεσθαι τῇ ἱερωσύνῃ· μονονουχὶ τοῦτο λέγοντες, ὅτι οἱ μὲν Θεοὶ Ἀπόστολοι, ἀρχὴν ἐχούσης τῆς πίστεως, καὶ τοῦ Θεοῦ κηρύγματος οὐπω πλατυθέντος, συγκρατικώτερον διατίθεντο πρὸς τοὺς τῇ πίστει προσερχομένους, καὶ οὐ πάντῃ ἀπήτουν τὸ τέλειον, ἀλλ' ἐνεδίδουν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν, καὶ τοῖς ἔθεσι τοῖς ἐθνικοῖς, καὶ Ἰουδαϊκοῖς. Οἱ τε γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖς γυναῖξί συνοικεῖν συγκεχωρημένον εἶχον ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τοῖς Ἑλλήνων ἀρχιερεῦσιν ὁ γάμος ἀκώλυτος ἦν. Ἄρτι δὲ τοῦ κηρύγματος πλατυθέντος, καὶ εἰς κρεῖττονα κατὰ-

(1) Π. Β. Κ. — καὶ προκοπῆς τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν λαῶν Χ. Γρ. Βενερ. Βρ. — (2) Π. Χ. Γρ. Βρ. Ε. Κ. — προμηθούμενοι Βενερ. — (3) Π. Χ. Γρ. Βενερ. — μῶμος τινὶ Βενερ. — (4) 1, Κορ. 10', 31. — (5) 4, Κορ. 10', 1.

στασιν καὶ τάξιν τῶν πιστῶν ἐληλυθότων, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἐπιδιδούσης, χρῆναί φασι καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τὸν οἰκεῖον βίον πρὸς ἀκριβῆ σωφροσύνην ἀπευθύνειν, ὡς μὴ μόνον ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρότερον αὐτοῖς συνευναζομένων· καὶ μὴ μόνον εὐνῆς αὐταῖς μὴ κοινωνεῖν, μηδὲ μίξεως, ἀλλὰ μηδὲ συνοικεῖν αὐταῖς, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κατοικίᾳ συζῆν. Οἱ μὲν γὰρ ἴσως καὶ οὕτω σωφρόνως ζήσονται, ἄλλοις δὲ πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον ἔσονται. Καὶ παράγουσιν οἱ Ἱεροὶ Πατέρες ἐκεῖνοι καὶ τὸν μέγαν Πικύλον λέγοντα· Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ. Εἶτα τοῖς μὴ τὸν κανόνα τοῦτον φυλάττουσιν, ἐπάγουσιν ἐπιτίμιον τὴν καθίρεσιν.

ΒΑΣ. Πρὸς κρείττονα βιοτὴν προάγοντες τοὺς τῆς ἐκκλησίας τροφίμους οἱ θεοὶ Πατέρες, παρακελεύονται, πάντῃ ἀποδίστασθαι τοὺς ἀρχιερεῖς, μετὰ τὴν χειροτονίαν, τῶν ἰδίων γαμετῶν. Ἴνα δὲ μὴ δόξωσιν ὑπεγκντίως ποιεῖν τῷ ἐ. ἀποστολικῷ κανόνι, τῷ παραχωροῦντι τοῖς ἐπίσκοποις συνεῖναι ταῖς οἰκείαις γυναιξί μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐπάγουσιν· ὡς, οὐκ ἐναντιούμενοι τοῖς θεοῖς Ἀποστόλοις, ταῦτα διορίζοντας· ἀλλ' ὡς θέλοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν εἰς πλεονα εὐταξίαν προκόψαι· μονονουχί τοῦτο λέγοντες, ὅτι οἱ μὲν θεοὶ Ἀπόστολοι ἀρχὴν ἐχούσης τῆς πίστεως, συγκαταβατικώτερον διετίθεντο πρὸς τοὺς τῇ πίστει προσερχομένους· ἄρτι δὲ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος πλατυθέντος, χρῆ, φασί, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τὸν οἰκεῖον βίον ἀπευθύνειν πρὸς ἀκριβῆ σωφροσύνην. Εἰ δὲ συνοικεῖν ταῖς οἰκείαις γαμεταῖς οἱ ἐπίσκοποι οὐ παραχωροῦνται, πολλῶ πλεον κεχρηῆσθαι αὐταῖς, ὡς γαμεταῖς, οὐκ ἐκχωρηθήσονται· ἀλλ' οὐδὲ μετὰ ἀλλοτρίων γυναικῶν συνοικεῖν παραχωρηθήσονται, διὰ περιαιρέσιν παντὸς σκανδάλου. Ἀνάγνωθι καὶ βιβλίον γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλον ἀ. κεφ. νδ'. νέ. νς'. ἄτινα τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανέου νεάρθς ὄντα κεφ. διορίζονται, καθαιρεῖσθαι τοὺς ἐπίσκοπους, οἱαδήτινι συνοικοῦντας γυναικί.

ΑΡΙΣΤ'. Εἰ καὶ λέλεκται, μὴ ἐκβάλλειν γυναίκας, ἀλλὰ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς προμνηθούμενοι, τῷ χειροτονουμένῳ προέδρῳ μηκέτι συνοικεῖν γυναικὶ παραγγέλλομεν.

Ὁ μὲν ἀποστολικὸς πέμπτος κανὼν, οὔτε ἐπίσκοπον, οὔτε πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, προφάσει εὐλαλαθείας, ἐκβάλλειν βούλεται· ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦτο ποιοῦντα ἐπιτιμᾷ, καὶ ἀδιόρθωτον μένοντα καθαιρεῖ. Οὗτος δὲ ὁ κανὼν οὐ συγχωρεῖ τοῖς ἐπισκόποις, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς προελθοῦσαν τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ταῖς ἰδίαις συνοικεῖν γαμεταῖς, οὐκ ἐπ' ἀθετήσει καὶ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νενομοθετημένων τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τοῦ λαοῦ προμνηθούμενος, καὶ τοῦ μὴ δοῦναι μᾶμόν τινα κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως· πάντα γάρ, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς ἐγὼ Χριστοῦ· τὸν δὲ τοῦτο ταράσσοντα ἐπίσκοπον, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ συνοικοῦντα, καθαιρεῖσθαι προστάττει.

Κανὼν ΙΓ'.

Ἐπειδὴ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανὼνος παραδεδοσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου χειροτονίας ἀξιοῦσθαι, καθομολογεῖν, ὡς οὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς (1)· ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἐξακολουθοῦντες κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριθείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς γαμετάς συνάφειαν διαλύοντες, ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας. Ὡστε, εἴ τις ἀξίος εὔρεθῆι πρὸς χειροτονίαν ὑποδιακόνου, ἢ διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου, οὗτος μηδαμῶς κω-

(1) γυναιξὶ σ. ῥ.

λυέσθω ἐπὶ τοιοῦτον βαθμὸν ἐμβιδάζεσθαι, γαμετῆ συνοικῶν νομίμῳ· μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτεῖσθω (1) ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ εὐλογηθέντα (2) τῆ αὐτοῦ παρουσία γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου φωνῆς βοῶσης· Ἄ ὁ Θεὸς ἔξευξεν (3), ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω (4)· καὶ τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος, ἴμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον (5)· καὶ, Δεδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει λύτην (6). Ἴσμεν δὲ, ὡς περ καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες, τῆς ἐν βίῳ νεμνότητος τῶν λειτουργῶν τιθέμενοι πρόνοιαν, ἔρασαν, ὥστε τοὺς ὑποδιακόνους, τοὺς τὰ ἱερά μυστήρια ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς διακόνους, καὶ πρεσβυτέρους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθὲν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν (7), καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, καιρὸν ἐπὶ παντὸς ἐπιστάμενοι πράγματος, καὶ μάλιστα νηστείας καὶ προσευχῆς. Χρῆ γὰρ τοὺς τῷ Οὐσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως, ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν, ὅπως δυναθῶσιν, ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς αἰτοῦσιν ἐπιτυχεῖν. Εἴ τις οὖν τολμήσῃ παρὰ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας κινούμενος, τινὰ τῶν ἱερωμένων, πρεσβυτέρων, φαμέν, ἢ διακόνων, ἢ ὑποδιακόνων, ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας τε καὶ κοινωνίας, καθαιρεῖσθω· ὡσαύτως καὶ εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλει, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρεῖσθω.

(1) ὁ τοιοῦτος Σ. Ρ. — (2) καὶ εὐλογηθέντα, οὐ καίτοι ἐν Κ. Γρ. — (3) Ἐ. Κ. Βενερ. ἤρ. Χ. Γρ. — συνέξουξεν Π. — (4) Ματθ. 10', 5. — (5) ἔβρ. 1Γ', 4. — (6) 1. Κορ. 2', 27. — (7) τὸ, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, οὐ καίτοι παρὰ Σ. Ρ.

ΖΩΝΑΡ. Ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, φαίνονται οἱ θεῖοι Πατέρες ἔθος κρατῆσαι, καὶ ὡς κανόνα ἐκείνοις κρίνεσθαι, τοὺς χειροτονουμένους ἱερεῖς, καὶ διακόνους, συντίθεσθαι καὶ ὁμολογεῖν ἀπέχεσθαι τελείως μετὰ τὴν χειροτονίαν, τῶν πρότερον αὐτοῖς συζευχθεισῶν γυναικῶν· τοῦτο δὲ ἡμεῖς οὐκ ἀπαιτούμεν φασιν, ἀλλὰ τῷ κανόνι τῷ ἀποστολικῷ ἀκολουθοῦντες, τὰ νόμιμα συνοικέσια τῶν εἰς ἱερωσύνην ἐρχομένων κρατεῖν βουλόμεθα, καὶ ἐρρωμένα εἶναι, καὶ ἀδιάλυτα, καὶ οὐκ ἀποστεροῦμεν αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους συναφείας, καὶ κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ὁμιλίας. Ὅς τοίνυν ἄξιος φανείη χειροτονίας πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἢ ὑποδιακόνου, ἔχων γυναῖκα οὐ κωλυθήσεται τῆς τοιαύτης χειροτονίας· οὔτε ἀπαιτηθήσεται ὁμολογήσαι, ὡς ἀποστήσεται τῆς πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας· ὡς ἂν μὴ ἐντεῦθεν διαβάλλοιτο ὁ γάμος, ὃν ὁ Κύριος παρουσιάσας, καὶ ἐν αὐτῷ θαυματουργήσας, εὐλόγησε. Καὶ ἑτέραις δὲ γραφικαῖς ῥήσεσι κέχρηται περὶ τοῦ γάμου· εἶτα ὁ εἶπον ἀνωτέρω περὶ τοῦ κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ὁμιλεῖν ταῖς γαμεταῖς τοὺς ἱερωμένους, σαφηνίζουσι· καὶ μνησθῆναι τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, διαταξαμένης τοὺς τὰ ἱερά ψηλαφῶντας, ἢτοι μεταχειριζομένους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἢ γουν κατὰ τὰς ἐφημερίας αὐτῶν; καὶ τοὺς καιροὺς, καθ' οὓς ἱεουργοῦσιν, ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι. Καὶ ὁ γ' δὲ κανὼν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Διονυσίου τὰ αὐτὰ διατάσσεται· *εἶτα ἐπάγουσιν ἵνα δυναθῶσιν, ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς, ἀντὶ τοῦ, ἀδιστακτικῶς καὶ οὐ διακρινόμενοι αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν* (1)· καὶ ἐπὶ τούτοις ἀπειλοῦσιν οἱ τὸν κανόνα θέμενοι Πατέρες τοῖς ἀποστερεῖν ἐπιχειροῦσι πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ὑποδιακόνους, τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας εἰς τὸ παντελές, καθαιρεσιν. Ἄλλ' οὐδὲ τοῖς εἰρημένοις ἱερωμένοις συγχωρεῖ τὰς οἰκείας γυναῖκας ἐκβάλλειν προφάσει εὐλαβείας· ἀφορίζει γὰρ τοὺς τοιοῦτους μέχρις ἂν προσλάβωνται αὐθις τὰς οἰκείας συμβίους· ἐπιμένοντας δὲ, καθαιρεῖ.

ΒΛΑΣ. Κωλύσαντες οἱ θεῖοι Πατέρες τοὺς ἐπισκόπους μετὰ τὴν χειροτονίαν ταῖς οἰκείαις συνοικεῖν γυναῖξιν, ὑποδιαστέλλουσι

(1) Τὰ ἐντὸς ἀστερίσκων οὐ κεῖνται παρὰ Βενερ. οὐδὲ Κ. ἀλλ' ἐν Κ. Γρ. (TOM. B'.)

τὰ περὶ τῶν διακόνων, καὶ τῶν ἱερέων· καὶ διορθούμενοι ὡσπερ τὸ γινόμενον χάριν τούτων εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν, δηλονότι τὸ ἀναγκάζεσθαι καὶ τούτους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀπέχειν ἐκ τῶν πρότερον συζευχθεισῶν αὐτοῖς γυναικῶν· ἀναστέλλοντες δὲ καὶ τοὺς ἴσως μέλλοντας εἰπεῖν, κωλύεσθαι καὶ τούτους συνεῖναι ταῖς οικείαις γυναῖξιν, ὡσπερ δὴ κεκώλυνται καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διορίζονται, τοὺς ἀξίους χειροτονίας μὴ ἀποζευγνύεσθαι ἐκ τῶν προτέρων νομίμων γυναικῶν αὐτῶν. Προσπιθέασι δὲ, μὴ ἔχειν τούτους τὴν μετὰ τῶν ὁμοζύγων αὐτῶν συναφειαν ἀδιάφορον· ἀλλὰ ἀποδιίστασθαι τούτων, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐφημερίας αὐτῶν, ἡγουν καθ' οὓς ἱεουργοῦσι καιρούς· ὡσπερ τοῦτο διωρίσατο καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. καὶ κή. κανόνι, καὶ ὁ γ'. κανὼν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Διονυσίου. Τοὺς δὲ τολμῶντας ἀποστερεῖν μετὰ τὴν χειροτονίαν τοὺς διακόνους καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς μετὰ τῶν προτέρων νομίμων γυναικῶν αὐτῶν συναφείας, καθαιρεῖσθαι φασὶ προσέτι γε μὴν, καὶ αὐτοὺς τοὺς χειροτονουμένους, προφάσει εὐλαβείας, τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἐκβάλλοντας, ἀφορίζεσθαι διορίζονται· ἐπιμένοντας δὲ τῷ κακῷ, ἡγουν μὴ προσλαμβάνομένους ταύτας, καὶ καθαιρεῖσθαι. Ἰπέξελέ μοι τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ἱερεῖς· καὶ ἀνάγνωθι τὸν λ'. κανόνα τῆς παρούσης συνόδου περὶ τούτων θεσμοθετοῦντα. Μὴ ἐναντιωθῆς δὲ τῷ γ'. κανόνι τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, λέγοντι κωλύεσθαι τῆς μετὰ τῶν ὁμοζύγων αὐτῶν συναφείας, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐφημερίας αὐτῶν, ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους· ὁ γὰρ δ'. κανὼν τῆς αὐτῆς συνόδου, καὶ ὁ κή, καὶ ὁ παρῶν, καὶ τοὺς ὑποδιακόνους προστίθῃσι. [Σημείωσαι, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἀναγκάζονται οἱ ἱερεῖς, οἱ διάκονοι, καὶ οἱ ὑποδιάκονοι, ὡς τὰ ἱερά μεταχειριζόμενοι, ἐγκρατεῦεσθαι (1), *τουτέστι μὴ συνάπτεσθαι* ταῖς ἰδίαις γυναῖξιν (2) κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐφημερίας αὐτῶν. Οἱ γοῦν διόλου καὶ σχεδὸν καθ' ἐκάστην λειτουργοῦντες, καὶ ψηλαφῶντες τὰ ἅγια, τί ἀπολογησονται; Ἀνάγνωσον καὶ ζήτει γ'. δ'. καὶ κή. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς (3).

(1) X. Gr. — ἀπέχεσθαι Βευερ. — (2) X. Gr. — (3) Ἡ σημείωσις αὕτη καίται ἐν X. Gr. ἐν περισελίδι, οὐχ εὑρηται δὲ παρὰ Ε. ἀλλὰ παρὰ Βευερ. μόνον.

ΑΡΙΣΤ. Κὰν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν εἰς διάκονον, ἢ πρεσβύτερον προα-
γόμενον, ἀφεῖναι τὴν γυναῖκα βεβούληνται· ἡμεῖς ἐρῶσθαι τὰ
διακόνων, καὶ πρεσβυτέρων, βουλόμεθα συνοικέσια. Ὁ δὲ βιαζόμε-
νος λῦσαι, καθηρημένος (1).

Ἰεὶ καὶ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐν τάξει κανόνος, κρατεῖ
τὸ, τὸν μέλλοντα γενέσθαι, πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, πρὸ τῆς χει-
ροτονίας ὁμολογεῖν τὸ μηκέτι συνάπτεσθαι τῇ αὐτοῦ γαμετῇ,
ἀλλὰ τὴν πρὸς αὐτὴν συνάφειαν διαλύειν· ἀλλ' οὖν ὡς ἐναντιού-
μενον καὶ τῇ εὐαγγελικῇ καὶ τῇ ἀποστολικῇ ἀκριθείᾳ, ἀδεκτόν
ἐστὶ καὶ τῷ παρόντι κανόνι καὶ διορίζεται μηδαμῶς τοὺς πρε-
σβυτέρους καὶ διακόνους τὰ κατὰ νόμους συστάντα συνοικέσια
διαλύειν· ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰς γαμετὰς αὐτῶν συνάφειαν διατη-
ρεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ τῆς πρὸς αὐτὰς ὀμιλίας κατὰ τὸν καιρὸν τὸν
προσῆκοντα, τουτέστιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας, καὶ τῆς τῶν
ἀγίων μεταχειρήσεως· ὅπως δυνηθῶσιν, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτοῦσιν
ὀπλῶς, ἐπιτυχεῖν· τὸν δὲ ἐπιχειρήσαντα προφάσει εὐλαβείας τὴν
ἑαυτοῦ ἐκβαλεῖν γυναῖκα, ἀφορίζεσθαι· εἶτα καὶ ἀδιόρθωτον μέ-
νοντα, καθαιρεῖσθαι, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν πέμπτον κανόνα.

Κ α ν ὶ ν Ι Δ'.

Ὁ τῶν ἀγίων καὶ (2) Θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κρατεῖτω
κανὼν καὶ ἐν τούτῳ (3), ὥστε πρεσβύτερον πρὸ τῶν τριά-
κοντα ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι, κὰν πάνυ ἢ ὁ ἄνθρωπος
ἄξιος, ἀλλ' ἀποτηρεῖσθαι (4). Ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς
ἐν τῷ τριακῷ ἔτει ἐβαπτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν· ὁμοίως
μῆτε διάκονος πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων, ἢ (5) διακό-
νισσα πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν (6) χειροτονεῖσθω.

Κ α ν ὶ ν Ι Ε'.

Ὑποδιάκονος μὴ ἦττον (7) τῶν εἰκοσι ἐτῶν (8) χειρο-

(1) Οὐ κίται παρὰ Βευερ. ἢ τελευταία φράσις, ἀλλὰ παρὰ Β. ἐπιτομὴ Ἄρισ. καὶ
Συμ.—(2) Ὁ, καὶ, οὐχ εὐρηται ἐν Χ. Τρ. Βρ. — (3) ἐν τούτοις Βευερ.—(4) Π. Χ.
Τρ. Βρ. Σ. Ῥ. — ἀπαστερεῖσθαι Βευερ. Ἐ. — (5) μῆτε διακόνισσα Χ. Τρ. Βρ.—μῆτε
διάκονον, ... ἢ διακόνισσαν ... χειροτονεῖσθαι. Βευερ. — (6) χρόνων Χ. Τρ. — (7) ἦτ-
των Χ. Τρ. Βρ. — (8) χρόνων Χ. Τρ. Βρ, Βευερ.—τῶν εἰκοσιπέντε ἐνικαιῶν Σ. Ῥ.

τονεῖσθω· εἰ δέ τις τῶν ἐν οἴκοῦν ἱερατικῇ καταστάσει παρὰ τοὺς ὀρισθέντας χειροτονηθεῖη χρόνους, καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ κανόνες οὗτοι τοὺς χρόνους τάσσουσι τῶν χειροτονουμένων· καὶ τὸν μὲν πρεσβύτερον, τριακονταετῇ χειροτονεῖσθαι ὀρίζουσι, τὸν δὲ διάκονον, κέ. γεγονότα ἐτῶν, τὴν δὲ διακόνισσαν, τεσσαρακοστὸν ἀνύσασαν ἐνιαυτόν· πρὸ δὲ τῶν χρόνων τούτων μὴ χειροτονεῖσθαι αὐτοὺς, κὰν πάνυ δόξωσιν ἄξιοι τῆς χειροτονίας, ἀλλ' ἀποτηρεῖσθαι, φυλάττεσθαι δηλαδὴ, ἀναμένοντας καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου τελείωσιν· ὑποδιάκονον δὲ, εἰκοσαετῇ χειροτονεῖσθαι. Εἰ δέ τις πρὸ τῶν ὀρισθέντων χρόνων χειροτονηθεῖη, τῆς τῶν κανόνων παραβάσεως ἐπιτίμιον* (1) ὑφέξει τὴν καθάρειν. Καὶ ὁ ἰε. δὲ τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν ὁμοίως περὶ τοῦ χρόνου τῶν διακονισσῶν διατάττεται.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι, ὅτι ἀπὸ τῶν παρόντων δύο κανόνων καθαιρέσει καθυποβάλλονται οἱ παρὰ τοὺς ὀρισθέντας τοῖς κανόσι χρόνους χειροτονούμενοι. Οἱ παρόντες δύο κανόνες ὁ ἰδ'· καὶ ἰε. τοὺς χρόνους ὑποτυποῦσι τῶν ἐν τῷ βήματι ἐξυπηρετούντων, ἡγουν ἱερέων, διακόνων, ὑποδιακόνων, καὶ διακονισσῶν· καὶ διορίζονται, τὸν πρεσβύτερον, τριακονταετῇ γεγονότα, χειροτονεῖσθαι· τὸν διάκονον, κέ. χρόνων· τὸν ὑποδιάκονον, εἰκοσαετῇ, καὶ τὴν διακόνισσαν, τεσσαρακονταετῇ· τοὺς δὲ μὴ ὑπερβάντας τοὺς τοσούτους χρόνους, καὶ χειροτονουμένους, καθαιρεῖσθαι· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν τεσσάρων τούτων βαθμῶν χειροτονίας. Τὸ δὲ κή. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, περὶ κληρώσεως ἀναγνώστου διδάσκον, διορίζεται, μὴ εἶναι τοῦτον ἥττονα τῶν δεκαοκτῶ ἐνιαυτῶν· καὶ ἀνάγνωθι τὸ κέ. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· ἀνάγνωθι καὶ τὴν ις'. νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, διοριζομένην, ἀκολουθῶσας τῷ παρόντι κανόνι, γίνεσθαι ὑποδιάκονον τὸν πληρώσαντα τὰ εἰκοσιν ἔτη.

(1) X. Gr. — οὐχ εἴρηται παρὰ K, καὶ Beus.

ΑΡΙΣΤ. Κανὼν ιδ'. Πρεσβύτερος, τριακονταετίας ἐνδέων, καὶ διάκονος, εἰκοσιπενταετίας, καὶ διακόνισσα, τεσσαρακονταετίας,

ΑΡΙΣΤ. Καὶ εἰκοσαετίας, ὑποδιάκονοι, εὐκαθαίρεται.

Κὰν ἄγαν τινὲς εὐρίσκωνται ἄξιοι, ἀλλ' οὐδεὶς ἐντὸς τῶν ὀρι-
σθέντων ἐφ' ἐκάστῳ τάγματι χρόνων τοῦ βαθμοῦ τύχη· ἀλλ'
ὅστις ἢ πρεσβύτερος πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, ἢ διάκονος πρὸ εἰ-
κοσιπέντε, ἢ ὑποδιάκονος πρὸ τῶν εἴκοσι, καθαιρεθήσεται· ὡσπερ
καὶ διακόνισσα, εἰ πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν γένηται.

Κανὼν ΙϚ'.

Ἐπειδὴ ἡ τῶν Πράξεων βίβλος ἐπτὰ διακόνους ὑπὸ
τῶν Ἀποστόλων καταστήναι παραδίδωσιν (1), οἱ δὲ τῆς
κατὰ Νεοκαισάρειαν συνόδου (2) οὕτως ἐν τοῖς ἐκτεθείσι
παρ' αὐτῶν κανόσι σαφῶς διεξήλθον, ὅτι διάκονοι ἐπτὰ
ὀφείλουσιν εἶναι, κατὰ τὸν κανόνα, καὶν πάνυ μεγάλη ἢ
πόλις ἢ πεισθείση δὲ καὶ ἐκ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων·
ἡμεῖς τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες τῶν
Πατέρων, εὐρομεν, ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν τοῖς
μυστηρίοις διακονουμένων ἀνδρῶν ἦν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν
ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουργίας, τῆς τῶν Πράξεων
βίβλου οὕτως ἐχούσης (3). Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,
πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλ-
ληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ
διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. Προσκαλεσάμε-
νοι οὖν οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· οὐκ
ἄρεστόν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, δια-
κονεῖν τραπέζαις. Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἀνδρας ἐξ
ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπτὰ, πλήρεις Πνεύματος ἁγίου
καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης·
ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσα-

(1) Πράξ. Ϛ', 3—6. — (2) Π. Χ. Γρ. Βρ. Ε. Κ. — ἡ δὲ κατὰ Νεοκαισάρειαν
σύνοδος Βενετ. — (3) Πράξ. Ϛ', 1—6.

καρτερήσομεν· καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον, καὶ Πρόχωρον, καὶ Νικάνορα, καὶ Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νικόλαον, προσήλυτον Ἀντιοχέα (1), οὓς ἕστησαν ἐνώπιον τῶν Ἀποστόλων. Ταῦτα διερμηνεύων ὁ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οὕτω διέξεισι (2). Θαυμάσαι ἄξιον, πῶς οὐκ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ αἵρέσει τῶν ἀνδρῶν, πῶς οὐκ ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπ' αὐτῶν οἱ Ἀπόστολοι· ὁποῖον δὲ ἄρα ἀξίωμα οὗτοι εἶχον, καὶ ποίαν ἐδέξαντο χειροτονίαν, ἀναγκαῖον μαθεῖν. Ἄρα τὴν τῶν διακόνων; καὶ μὴν τοῦτο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐστὶν ἡ οἰκονομία; καί τοι οὐδέπω οὐδεὶς ἐπίσκοπος ἦν, ἀλλ' οἱ Ἀπόστολοι μόνον· ὅθεν οὔτε διακόνων, οὔτε πρεσβυτέρων οἶμαι τὸ ὄνομα εἶναι δῆλον καὶ φανερόν. Ἐπὶ τούτοις οὖν κηρύσσομεν καὶ ἡμεῖς, ὥς τοὺς προειρημένους ἑπτὰ διακόνους, μὴ ἐπὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων λαμβάνεσθαι, κατὰ τὴν προερμηνευθεῖσαν διδασκαλίαν· ἀλλὰ τοὺς τὴν οἰκονομίαν τῆς κοινῆς χρείας τῶν τότε συνηθροισμένων ἐγχειρισθέντας, τούτους ὑπάρχειν· οἱ τύπος ἡμῖν καὶ τούτω γεγόνασι τῆς περὶ τοὺς δεομένους φιλανθρωπίας τε καὶ σπουδῆς.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ τῆς ἐν Νεοκισαρείᾳ συστάσης συνόδου πεντεκαιδέκκτος κανὼν οὕτω φησί· Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, καὶ πᾶσι μεγάλη εἶη ἡ πόλις· πεισθεῖσα δὲ καὶ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες διαγράφουσι μὴ εὐστόχως ἐκλαβέσθαι τὸ τῶν διακόνων ὄνομα, τὸ ἐν ταῖς Πράξεσι, λέγοντες· Μηδὲ γὰρ περὶ τῶν ἐν τῇ Θεῷ ἱερουργίᾳ διακονεῖν μελλόντων ἀνδρῶν, τὴν φροντίδα τότε εἶναι, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν ταῖς τρα-

(1) Π. Σ. Ρ. Βρ. — ἐν Ἀντιοχείᾳ Βευερ. — (2) Ὁμιλ. Π', εἰς τὰς Πράξ.

πέζαις ὑπηρεσίας, καὶ τῆς περὶ τὰς τροφὰς τοῦ πλήθους τῶν πιστευόντων οἰκονομίας. Καὶ τὸν μέγαν Ἰωάννην, τὸν τὴν γλῶτταν χρυσοῦν, παράγουσιν ἐρμηνεύοντα τὰ ἐν ταῖς Πράξεσι περὶ τούτων ῥητὰ, καὶ λέγοντα· Μήτε διακόνων, μήτε πρεσβυτέρων δηλωτικὸν εἶναι τὸ ὄνομα, καὶ φασὶ καὶ οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι τοὺς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἐπτὰ διακόνους μὴ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ τῶν οἰκονομούντων, ὅπως τρέφοντο οἱ περὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀθροιζόμενοι καὶ πιστεύοντες, οὗς καὶ τύπον ἡμῖν γεγονέναι φασὶ τῆς περὶ τοὺς δεομένους σπουδῆς τε καὶ μεταδόσεως. Καὶ ὁ μὲν κανὼν ἐν τούτοις τελευτᾷ, μὴ τι προστιθεῖς πλέον, αἰδοῖ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ, οἴμαι, συνηταμένων τὴν σύνοδον. Συνάγεται δὲ, ὅτι ἐπεὶ ἐκεῖνοι τῇ πράξει τῶν Ἀποστόλων, οἷον ὑποβάθρα, ἐχρήσαντο, τῇ περὶ τῶν ἐπτὰ διακόνων, εἰς τὸ ὀρίσαι μὴ πλείους τῶν ἐπτὰ διακόνων ἐν πόλει εἶναι, καὶν πάνυ ἢ πόλις μεγάλη εἴη· οἱ δὲ παρὰ τῶν Ἀποστόλων ἐκλεγέντες εἰς διακονίαν, οὐχ ἱερουργίας ἦσαν διάκονοι, ἀλλὰ ὑπηρέται, καὶ οἰκονόμοι τροφῶν· οὐ κατὰ τὸ προσῆκον τὸν ἀριθμὸν τῶν διακόνων εἰς τὸν ἕβδομον ἐστενοχώρησαν ἀριθμὸν καὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων πόλεων· ὅθεν οὐδὲ πρὸ τοῦ κανόνος τούτου ὁ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανὼν ἐφυλάττετο. Ὁ μὲν γὰρ Ἰουστινιανὸς, ἐξήκοντα πρεσβυτέρους, διακόνους δ' ἑκατὸν, καὶ διακονίσσας τεσσαράκοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔταξεν (1), ὡς ἐν βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν τρίτῳ κεῖται, τίτλῳ δευτέρῳ· ὁ δὲ Ἰβράκλειος ἐπηύξησε τὸν ἀριθμὸν καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν διακόνων, καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἄμφω δὲ οὗτοι οἱ βασιλεῖς πρὸ τῆς ἕκτης ταύτης ἦσαν συνόδου. Καὶ αἱ λοιπαὶ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαι πολλοὺς εἶχον κληρικούς, καὶ πλείονας τῶν παρὰ τῶν δομησαμένων αὐτὰς ἐν αὐταῖς ταχθέντων, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐν τῷ πρώτῳ τίτλῳ τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν βασιλικῶν.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρῶν κανὼν ἐφερμηνευτικὸς ἐστὶ, μᾶλλον δὲ καὶ διορθωτικὸς τοῦ ἱ. κανόνος τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου, λέ-

1) Χ. Γρ. — εἶχαιν Κ. Βενερ.

γοντος· Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κὰν πάνυ μεγάλη εἴη ἡ πόλις· πεισθείση δὲ ἐκ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων· φησὶ γὰρ, ὡς ἡ βίβλος τῶν Πράξεων οὐ περὶ διακόνων διαλαμβάνει τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι διακονούντων, ἀλλὰ περὶ τῶν διακονητῶν, τῶν οικονομούντων τὰς διατροφὰς τῶν κηρυκτόντων τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον· ὅτι οὐδὲ ἐπίσκοποι ἦσαν τότε, οὐδὲ διάκονοι, οὐδὲ πρεσβύτεροι· διὸ καὶ χρησάμενοι πρὸς σύστασιν τοῦ λόγου αὐτῶν τοῖς προσφόροις ῥήμασιν ἐκ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων, ναὶ μὲν τοὶ καὶ ἑρμηνεία (1) τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου, διωρίσαντο, τῷ ῥηθέντι κανόνι μὴ ἀκολουθεῖν· ἔοικε δὲ ὅτι καὶ πρὸ τούτου οὕτως ἐννοοῦντο τὰ ἐν τῷ κανόνι τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου περιεχόμενα. *Προγενεστέρως (2) γὰρ ταύτης οὔσης καὶ αὐτῆς τῆς πρώτης συνόδου, ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς εὕρεται ἐν τῷ γ'. βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν διοριζόμενος εἶναι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διακόνους ἑκατὸν, ὅθεν οὐκ ἂν παρεκελεύσατο, εἰ ἄλλως πως ἐννοοῦντο τὰ τοῦ κανόνος τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου*.

ΑΡΙΣΤ'. Γινωσκέτω ὁ λέγων ἑπτὰ διακόνους εἶναι, κατὰ τὸ εἰρημένον ταῖς Πράξεσιν, ὅτι οὐ περὶ τῶν διακονουμένων τοῖς μυστηρίοις ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν τραπέζαις ὑπηρετούντων.

Ὁ τεσσαρεσκαιδέκατος κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου, ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων δῆθεν ὀρμηθεὶς, ἑπτὰ διακόνους ἐφ' ἑκάστη πόλει, κὰν πάνυ μεγάλη ἐστὶ, καθίστασθαι ὄρισε, τοῖς μυστηρίοις ὑπηρετήσοντας. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν μὴ καλῶς φάσκει νοῆσαι τὴν τοιαύτην σύνοδον τὸ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Πράξεων περὶ τῶν ἑπτὰ διακόνων κείμενον ῥητόν· οὐ γὰρ περὶ τῶν διακονουμένων, φησὶ, τοῖς θεοῖς μυστηρίοις ἀνδρῶν ἦν ἡ φροντίς τὸ τότε τοῖς Ἀποστόλοις, ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπουργούντων ἐν ταῖς τραπέζαις, καὶ τὴν οικονομίαν ἐμπεισιευμένων τῆς κοινῆς χρείας τῶν τότε συνηθροισμένων. Διὰ τοῦτο γοῦν αἱ ἐκκλησίαι οὐκ ἀπαιτηθῆσονται, κατὰ τὸν κανόνα ἐκεῖνον, ἀνά ἑπτὰ διακόνους ἔχειν εἰς τὴν τῶν θεῶν μυστηρίων διακονίαν· ἀλλ' ἑκάστη, πρὸς

τὰς εισόδους αὐτῆς ἔξει καὶ τὸ ποσὸν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν.

Κανὼν ΙΖ'.

Ἐπειδὴ περ διαφόρων ἐκκλησιῶν κληρικοὶ, τὰς ἰδίας, ἐν αἷς ἐχειροτονήθησαν, ἐκκλησίας καταλιπόντες, πρὸς ἑτέρους συνέδραμον ἐπισκόπους, καὶ γνώμης δίχα τοῦ οικείου ἐπισκόπου, ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις (1) κατετάγησαν ἐκκλησίαις, ἐκ τούτου τε συνέβη ἀνυποτάκτους αὐτοὺς καταστήναι· ὀρίζομεν, ὥστε, ἀπὸ τοῦ (2) Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης ἐπινεμήσεως, μηδένα τῶν ἀπάντων κληρικῶν, κὰν ἐν οἴωδῆποτε τυγχάνῃ βαθμῷ, ἀδειαν ἔχειν, ἐκτὸς τῆς τοῦ οικείου ἐπισκόπου ἐγγράφου ἀπολυτικῆς (3), ἐν ἑτέρᾳ κατατάττεσθαι ἐκκλησίᾳ· ἐπεὶ ὁ μὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ νῦν παραφυλαττόμενος, ἀλλὰ καταισχύνων τό γε ἐπ' αὐτὸν (4) τὸν τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα, καθαιρέσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ παραλόγως αὐτὸν προσδεξάμενος.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ τούτου πολλοὶ κανόνες διαγορεύουσι· καὶ οὕτως δὲ οὐ συγχωρεῖ κληρικῷ, ἄνευ γραφῆς τοῦ οικείου ἐπισκόπου, μετατίθεσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν, ὡς καταισχύνοντι, ὅσον τὸ εἰς αὐτὸν, τὸν χειροτονήσαντα αὐτόν· εἰς γὰρ καταφρόνησιν ἐκείνου καὶ ἀτιμίαν ἐστὶ τὸ ἀλλαχοῦ ἀπελθεῖν, ἐκεῖνου μὴ ἐπιτρέψαντος· διὸ καὶ καθαιρέσει ὑπάγει τὸν τε προσελθόντα ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ, καὶ αὐτὸν τὸν δεξάμενον.

ΒΑΛΣ. Πολλάκις εἴπομεν, ὅτι χρεία ἐστὶ παντὶ κληρικῷ ἐξωχειροτονήτῳ, διττὰς (5) γραφὰς ἐπιφέρεισθαι τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν, συστατικὴν δηλαδὴ, καὶ ἀπολυτικὴν, ὡς ἂν τῇ μὲν χρήσῃται εἰς ἐπισύστασιν τοῦ λεγομένου προσεῖναι αὐτῷ βαθμοῦ· τῇ δὲ, εἰς τὸ ἀπαρεμποδίστως ἐφ' ἑτέρας ἐκκλη-

(1) ἑρμηνείαν Βευερ. Ε. — (2) Ἰπὸν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἑρμηνείας οὐκ ἰσχυρῆται παρὰ Βευερ. καὶ Ε. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ.

(1) Π. Ε. Κ. Βευερ. Σ. Ρ. — ἐν ἀλλοτρίαις Χ. Τρ. Βρ. — (2) παρόντος Βευερ. — (3) Π. Χ. Τρ. Βρ. Κ. Ε. — ἀπολυτικῆς γραφῆς Βευερ. — (4) ἐπ' αὐτῷ Β. Κ. Βρ. Σ. Ρ. — (5) Χ. Τρ. Ε. — διπλᾶς Βευερ.

σίως κλήρω συγκαταλεγῆναι. Σημείωσαι οὖν τὴν πρὸντα κανόνα ἀναγκαιότατον εἶναι, καὶ διοριζόμενον καθαιρεῖσθαι τὴν παρὰ τὴν τούτου δύναμιν δεχόμενα κληρικόν, καὶ τὸν δεξάμενον αὐτὸν ἐπίσκοπον, χωρὶς ἀπολυτικῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν. Πολλάκις γὰρ τούτου λαληθέντος συνοδικῶς, τινὲς εἶπον, μίαν καὶ μόνην γραφὴν τῷ ἐξωχειροτονήτῳ ἀρκεῖν, αυστατικὴν δηλαδή. Ὑπέξελέ μοι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Κερκηνίδος· οὗτοι γὰρ μόνοι δύνανται, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀλλοτρίους κληρικούς δέχεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ χειροτονήσαντος αὐτούς.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ προσδεχόμενος ξένον κληρικόν, καὶ χειροτονῶν, σὺν τῷ κακῶς χειροτονηθέντι, καθήρηται.

Οὐδεὶς τῶν κληρικῶν, ἄνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ κατατάττεσθαι συγκεχώρηται. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος τὸν ἀλλότριον προσδέξηται κληρικόν ἄνευ ἐγγράφου ἀπολυτικοῦ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐγκατατάξει, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας αὐτὸν φυλάξῃ, καὶ εἰς μείζονα χειροτονήσῃ βαθμὸν, καθαιρεθήσονται καὶ ἀμφοτέροι.

Κ α ν ὶ ν Ι Η'.

Τοὺς προφάσει βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἢ ἄλλως πως ἐκ περιστάσεως μετανάστας γενομένους (1) κληρικούς, ἢ νίκα ἂν ὁ τρόπος αὐτοῖς ἀποπαύσῃται, ἢ αἱ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαὶ, δι' ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὐτοῖς ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις προστάσσομεν ἐπανέρχεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ ταύτας ἀπροφασίστως καταλιμπάνειν. Εἰ δέ τις μὴ κατὰ τὸν πρὸντα διαγένηται κανόνα, ἀφορίζεσθω, μέχρις ἂν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκκλησίαν ἐπαναδράμῃ. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῷ κατέχοντι αὐτὸν ἐπίσκοπῳ γινέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς κληρικοί, διὰ βαρβάρων ἐφόδους, ἢ φορολόγων

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — γεγονότας Βισερ.

ἀπανθρωπίας, ἢ λιμὸν ἕως τῆς χώρας αὐτῶν ἐπισυμβάιντα, ἢ καὶ δι' ἑτέρας αἰτίας μεταναστεύοντες, εἰς χώρας ἄλλας ἀπίασι· τοὺς οὖν τοιοῦτους βούλεται ὁ κανὼν, τῆς αἰτίας διαλυθείσης, δι' ἣν μετανάσται τῶν ἰδίων γεγονάσι πόλεων καὶ ἐκκλησιῶν, εἰς αὐτάς ὑποστρέφειν, καὶ μὴ ἐπιμένειν τῇ χώρᾳ, ἢ προσεληλύθαι, τῆς προφάσεως παρελθούσης. Τοὺς δὲ μὴ ἐπανιόντας κληρικούς, ὡς ἀπροφασίστως τὰς ἐκκλησίας καταλιμπάνοντας, ἐν αἷς κατετάχθησαν, καὶ ἑτέραις σχολάζοντας, ἀφορίζεσθαι κελεύει, ἕως ἂν ἐπανέλθωσι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς ὑπεχώρησαν· καὶ τὸν ἐπίσκοπον δὲ τὸν δεξάμενον, καὶ κατέχοντα αὐτούς, ἀφορισμῷ ὑποτίθῃσι, μέχρις ἂν κατέχη αὐτούς.

ΠΑΛΣ. Μεγάλων εἰσὶν ἐγκωμίων ἄξιοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, τῆς γὰρ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, καὶ τῆς τιμῆς ἐκάστου τῶν ἐπισκόπων φροντίζοντες, ὥρισαν τοὺς διὰ τινὰς εὐλόγους αἰτίας μεταναστεύσαντας (1) κληρικούς, χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν χειροτονησάντων αὐτούς, παλινοδρομεῖν εἰς τὸν οἰκείον κλῆρον, παρελθούσης τῆς περιστάσεως, δι' ἣν ἀνεχώρησαν, καὶ μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας εἰς ἑτέρας ἐκκλησίας κατατάττεσθαι· τὸν δὲ μὴ πειθόμενον ὑποστρέψαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν κατέχοντα τοῦτον ἐπίσκοπον, ἀφορίζεσθαι· εἶπαι δέ τις, ὡς εἰ μὲν ἐπίσκοπος τοιοῦτόν τι ποιήσῃ, παρὰ τοῦ μητροπολίτου ἀφορισθήσεται. Ἐσαύτως καὶ ἂν μητροπολίτης καταφρονήσῃ τοῦ κανόνος, παρὰ τοῦ πατριάρχου κολασθήσεται. Εἰ δὲ αὐτοκέφαλος ἀρχιεπίσκοπος, ἢ πατριάρχης, χωρὶς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, (οὗτος γὰρ ἔλαβεν ἐξουσίαν, οἷαν εἶπομεν) ὑπὸ τοῦ κανόνος ἀλίσκεται, παρὰ τίνος ἀφορισθήσεται; οἴομαι οὖν παρὰ τοῦ μείζονος ἀρχιερέως.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ διὰ βαρβαρικὴν ἐπιδρομὴν μετανάστης, παυσανμένης τῆς ἐπιδρομῆς, παλινοστειτῶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ κεκλήρωται· εἰ δὲ μὴ, μετὰ τοῦ προσεληφότος ἀφορίζεται.

Ὁ μὲν μὴ διὰ τινὰ περίστασιν ἀναχωρήσας κληρικὸς τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἐκκληρώθη, καὶ πρὸς ἑτέραν ἀπελθὼν ἐκκλησίαν, καὶ παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐπισκόπου προσδεχθεὶς, καὶ τοῖς κληρικοῖς αὐ-

(1) μετανάστάντας ἱ. Βισερ.

τοῦ συγκαταλεγεῖς, καθαιρεῖται σὺν τῷ προσδεξαμένῳ αὐτόν· καθὼς ὁ προγραφεὶς ἐπτακαιδέκατος ὀρίζει κανῶν. Ὁ δὲ δι' ἐπιδρομὴν βαρβάρων, ἢ περιστάσιν ἄλλην, μετανάστης τῆς ἰδίας ἐκκλησίας γενόμενος κληρικός, εἴαν, τοῦ αἰτίου δι' ὃ ὑπεχώρησεν ἐπιλείψαντος, οὐ θελήσῃ πάλιν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἐν ἣ ἐκληρώθη, ἀφορίζεται σὺν τῷ κατέχοντι αὐτόν ἐπισκόπῳ, μέχρις ἂν πρὸς αὐτὴν ἐπαναδράμῃ. Ἢ δὲ αἰτία, δι' ἣν μὲν οὗτος ἀφορίζεται, ἐκεῖνος δὲ καθαιρεῖται, εὐλόγος· οὐδὲ γὰρ, ὡς ἐκεῖνος, καὶ οὗτος, ἐξ ἀρχῆς ὑπεχώρησεν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας. Καὶ ὅσον τίς ἐπ' αὐτῷ, τὸν τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα οὐ περιύβρισε καὶ κατήσχυνεν· ἀλλὰ δι' ἀνάγκην τοῦτο πεποίηκεν.

Κανῶν ΙΘ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ (1), ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματα τε, καὶ κρίματα, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους, ἢ (2) τὴν ἐκ τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν. Ἀλλὰ καὶ εἰ γραφικὸς ἀνακινήθει λόγος, μὴ ἄλλως τοῦτον ἐρμηνευέτωσαν, ἢ ὡς ἂν οἱ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες, καὶ διδάσκαλοι, διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων παρέθεντο· καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμείτωσαν, ἢ λόγους οἰκείους συντάττοντες· ἵνα μὴ, ἔσιν ὅτε, πρὸς τοῦτο ἀπόρως ἔχοντες, ἀποπίπτοιεν τοῦ προσήκοντος. Διὰ γὰρ τῆς τῶν προειρημένων Πατέρων διδασκαλίας, οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γινόμενοι τῶν τε σπουδαίων καὶ αἰρετῶν, καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀποβλήτων, τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἀλίσκονται πάθει, ἀλλὰ προσέχοντες (3) τῇ διδασκαλίᾳ, ἑαυτοὺς πρὸς τὸ μὴ κακῶς παθεῖν παραθήγουσι, καὶ

(1) ἐν πάσαις μὲν ἡμέραις Βρ. — (2) Π. Χ. Γρ. 'Ε. Κ. Βρ. Σ. 'Ρ. — καὶ Βενετ. — (3) Π. Χ. Γρ. Κ. Σ. 'Ρ. — προσήκοντες 'Ε. Βρ. Βενετ.

φόβω τῶν ἐπηρτημένων τιμωριῶν τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς ἐξεργάζονται.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ πεντηκοστὸς ὄγδος τῶν ἀγίων Ἀπιστόλων κανῶν, τὸν ἀμελοῦντα ἐπίσκοπον τοῦ οἴκειου κλήρου, ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ἐκπαιδεύοντα αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφορίζει· ἰπιμένοντα δὲ τῆ ραθυμίας, καὶ καθαιρεῖ. Καὶ ὁ μέγας Παῦλος, Τιμοθέω μὲν ἐπιστέλλων, καὶ οἷον δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἶναι διαταττόμενος, καὶ διδακτικὸν αὐτὸν τυγχάνειν παρακελεύεται. Τῷ δὲ γε Τίτῳ γράφων, ἀντέχεσθαι δεῖν, φησὶ, τὸν ἐπίσκοπον, τοῦ κατὰ διδασκίαν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρκαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας, ἐλέγχειν· τούτοις καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης ἐπόμενοι, τὸν ποιρὸντα κανόνα ἐξέθεντο, αἰεὶ μὲν δεῖν λέγοντες τοὺς ἐπισκότους διδάσκειν τὸν λαὸν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς. Ἐν γὰρ αὐταῖς σχολάζοντες ἐκ τῶν ἐργοχείρων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι, συνέρχονται εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀκροῶνται τῶν θείων γραφῶν· εἰ οὖν ἐν ταύταις μᾶλλον ἰδιδάσκουσι, πλείων ἔσται καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ λαοῦ. Διδάσκειν δὲ αὐτοὺς βούλονται μὴ οἴκοθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ ταύτην ἐρμηνεύειν κατὰ τὴν τῶν θείων Πατέρων ἐξήγησιν, ἐκτὸς μὴ ἐξ οἰκείων νοημάτων καὶ λογισμῶν· εἰ γὰρ ταῖς οἰκείοις, φασὶ, χρῶνται λογισμοῖς, ἴσως καὶ ἀπορήσουσι ποτε, καὶ ἐκπεσοῦνται τοῦ προσήκοντος. Ἐκ δὲ τῆς τῶν θείων Πατέρων διδασκαλίας γινώσκονται οἱ λαοὶ, τίνα μὲν δεῖ αἰρεῖσθαι, τίνα δὲ ἀποτρέπεσθαι, καὶ τὴν οἰκείαν ζωὴν ἀπευθυνοῦσι πρὸς ἀρετὴν, ἐκφεύγοντες τὸ ἐξ ἀγνοίας τῶν θείων ἐντολῶν ὀλισθαίνειν εἰς ἀμαρτήματα, καὶ φόβω τῶν μελλουσῶν κολάσεων ἐκ τῆς κακίας ἀναστελλόμενοι.

ΒΛΑΣ. Διδάσκαλοι τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ἐπίσκοποι καθίστανται· καὶ διὰ τοῦτό φησιν ὁ κανὼν ἔχειν τούτους πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ αἰεὶ μὲν διδάσκειν τὸν ὑπ' αὐτοὺς λαὸν, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς Κυριωνύμοις, ἐν αἷς εἰώθασιν ἅπαντες τῇ ἐκκλησίᾳ προσεδρεύειν, τῶν ἐργοχείρων αὐτῶν ἀπαλλαττόμενοι. Διδάσκειν δὲ

τούτους διορίζεται, οὐ παρεκβατικώτερά τινα καὶ οἴκοθεν, ἀλλ' αὐτὰ ἐκείνα τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων παραδοθέντα· καὶ οἱ μὲν Πατέρες ταῦτα. Τινὲς δὲ ἀμελοῦσι τοῦ τοιούτου αὐτῶν ἐπαγγέλματος, διὰ τὸ μὴ ἐπισείεσθαι αὐτοῖς, ὡς ἔοικε, ποινήν. Ἔμοι δὲ δοκεῖ, ὡς ἀπὸ τοῦ νή. κανόνος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, μεγάλως οὗτοι κολάζονται. φησὶ γάρ· Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφορίζεσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω. Σημείωσαι οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι τὸ διδάσκειν τὸν λαὸν μόνοις ἐνεδόθη τοῖς ἐπισκόποις, καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας δικαίῳ τοῦ πατριάρχου διδάσκουσι. Παρίσταται δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς νεκρᾶς τοῦ αἰοδίου βασιλείως (1) κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῆς ὑποτυπούσης, ὅπως, καὶ τίνες ὀφείλουσι ψηφίζεσθαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τυπωσάσης τοῖς διδασκάλοις πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς αἵσι, δηλαδὴ, τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῖς ἐκτὸς, ἀνά νομισμάτων (2) λίτρας τρεῖς, καὶ ἀνά σίτου μοδίου πεντήκοντα· καὶ διοριζομένης ἐν μέρει ταῦτα ῥητῶς· Ἔστω καὶ αὕτη τοῖς διδασκάλοις, δι' ἧς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο αἱ εἰς ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις (3), ἀπονεμεμένη τιμὴ, τὸ εὐθὺς μετὰ τοὺς ἄρχοντας ἵστασθαι, ἐφ' ἁγιωτάτῳ πατριάρχῳ παρισταμένους, ὡς ἐκπροσωποῦντας αὐτῷ. Ἀκούομεν γὰρ τὸν πληροῦντα τὸν τοῦ ἀρχιερέως τόπον μεγίστην ἔχειν ἀεὶ τιμὴν· καὶ οὐδεὶς πρὸς τοῦτο δυνήσεται ἀντειπεῖν. Καὶ πάλιν· οἱ δὲ ἀξιόλογοι κατὰ τε λόγον καὶ πράξιν, εἰσαγέσθωσαν εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας διακονίαν, καὶ διὰ τῶν διδασκαλικίων προβαίνέτωσαν εἰς τὰ ἀρχοντίαια· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τελευτήσαντος τοῦ κατὰ καιροῦ πατριάρχου, οὐδὲ αὐτοὶ δύνανται διδάσκειν (4).

(1) Μετὰ τὰς λέξεις τοῦ αἰοδίου βασιλείως, ἀναγινώσκεται παρὰ Βουαρ. καὶ τίνες ὀφείλουσι κτλ. ἀλλ' ἡ φράσις προδήλως διεστράφη, ὅθεν ἠκολουθήσαμεν τῇ γραφῇ τοῦ Χ. Τρ. καὶ Ε. — (2) ἀνά τχ. Χ. Τρ. — (3) Οὐχ εὔρηται ἐν Χ. Τρ. ἡ φράσις, δι' ἧς τὴν ἀναχώρησιν . . . ἐκκλησίαις. — (4) Ἐνταῦθα ἀναγινώσκεται ἐν Χ. Τρ. ἡ ἑξῆς σημείωσις ἐν περισειλ. [Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, καὶ θρήνησον πῶς οὐ φυλάττεται· νομίζω γὰρ, ὅτι οἱ πλείους τῶν ἀρχιερέων οὐ γινώσκουσι τί ἐστὶ τὸ διδάσκειν; Ἔσο δὲ εἰδῶς, ὅτι ὁ ἁγιώτατος ἰκεῖνος πατριάρχης

ΑΡΙΣΤ. Ὁ προεστὼς ἐκκλησίας, κατ' ἐξάιρετόν ταῖς Κυριακαῖς διδασκέτω τὰ δόγματα, καὶ διερμηνεύετω, μὴ οἴκοθεν, ἀλλ' ὡς οἱ θεῖοι Πατέρες διέλαβον.

Οἱ ἐπίσκοποι, ἐν πάσαις μὲν ἡμέραις ὀφείλουσι τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα· ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς· καὶ εἰ γραφικόν τις αὐτοὺς ἐρωτήσῃ λόγον, μὴ οἴκοθεν τοῦτον ἐρμηνεύετωσαν· τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτοῖς εὐδοκίμησις, τὸ εἰδέναι τὰς παραδόσεις τῶν Θεοφόρων Πατέρων, καὶ κατ' αὐτὰς λύειν τὰ ἐρωτώμενα· καὶ μὴ οἰκείους λόγους συντάττειν· ἵνα μὴ ἀπόρως ἴσως ἔχοντες πρὸς τὸ ἀφ' ἑαυτῶν λῦσαι ταῦτα, τῆς ἀληθοῦς ἐρμηνείας πόρρω ἐκπέσοιεν. Τὸν δὲ ἀμελοῦντα τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ διδάσκοντα αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, πρῶτα μὲν ἀφορίζει ὁ πεντηκοστὸς ὄγδος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν, εἶτα δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ ἐπιμένοντα, καὶ καθαιρεῖ.

Κ α ν ὶ ν Κ'.

Μὴ ἐξέστω ἐπισκόπῳ εἰς ἑτέραν τὴν μὴ αὐτῷ προσήκουσαν πόλιν δημοσίᾳ διδάσκειν· εἰ δέ τις φωραθεῖη τοῦτο ποιῶν, τῆς ἐπισκοπῆς παυέσθω· τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου (1) ἐνεργείτω.

ΖΩΝΑΡ. Τοῖς ἐπισκόποις τὰς τῶν σκανδάλων περιαιροῦντες ἀφορμὰς οἱ θεῖοι Πατέρες, ὥρισαν, μὴ διδάσκειν ἐπίσκοπον δημοσίᾳ ἐν πόλει μὴ ἀνηκούσῃ αὐτῷ, τοῦτο γὰρ εἰς ἀτιμίαν ἐστὶ τοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀρχιερέως· δημοσίᾳ δὲ διδάσκειν κεκώλυται, ὡς ἐξ ἀντιδιαστολῆς νοεῖσθαι, ὡς, εἴ τις αὐτῷ κατ' ἴδιον προσέλθοι ἐρωτῶν αὐτὸν, ἐκείνῳ πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρινόμενος, καὶ διδάσκων καθ' ἑαυτὸν, οὐχ ἁμαρτάνει. Καὶ ὁ ἐνδέκατος δὲ κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου θεσμοθετεῖ τὰ περὶ τούτου πλατύτερον. Ἀπορήσει δέ τις, πῶς ὁ μὲν εἰκοστὸς ἑννατος κανὼν τῆς τετάρτης συνόδου λέγει, ὅτι τὸ ἐξ ἐπισκό-

κὸν Ἰωάννης τέως ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἡμερῶν ἐδίδασκε καθ' ἑκάστην Κυριακὴν οἰκιοφώνως, καὶ εὐρίσκονται αἱ διδασκαλίαι αὐτοῦ].

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — τοῦ πρεσβυτέρου Βενερ. Κ. Ε.

που εις πρεσβυτέρου ἀξίαν καταγαγεῖν, ἱεροσυλία ἐστίν· ὁ δὲ παρῶν κανῶν φησιν· Εἴ τις φωραθείη τοῦτο ποιῶν, παυέσθω τῆς ἐπισκοπῆς, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω; Εἴποι οὖν ἄν τις, ὅτι ἐκεῖ περὶ καθαιρέσεώς φησιν εὐλόγου, ἢ παραλόγου· εἰ γὰρ διὰ αἰτίαμά τι ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ διὰ τὸ ἀμάρτημα, ἐκεῖνος οὐδὲ πρεσβύτερος ἔσται, ἢ ἀναίτιως ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ οὐδ' οὕτως εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν καταταχθήσεται, ἀλλ' ἔσται αὐθις ἐπίσκοπος. Ἐνταῦθα δὲ ἀμάρτημα μὲν ὁ ἐπίσκοπος κωλύον αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης οὐχ ἤμαρτε, φιλοδοξία δὲ ἦν καὶ δόξης ἔρωσ, ὃ ἤμαρτεν, ἵνα γοῦν ἀντίρροπον τὴν τιμωρίαν ἔξῃ τῷ πταίσματι αὐτοῦ, καὶ ταπεινωθῇ, παύεται μὲν τῆς ἐπισκοπῆς, κατάγεται δὲ εἰς πρεσβυτέρου τόπον.

ΒΑΣ. Ὁ Κανὼν σαφῆς ἐστὶ· διορίζεται γὰρ μὴ διδάσκειν δημοσίᾳ ἐπίσκοπον εἰς πόλιν μὴ ἀνήκουσαν αὐτῷ· ἀτιμία γάρ, φησι, τοῦτό ἐστὶ τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιερέως, καὶ ἀμαθείας κατάκρισις· τοῦτο δὲ νόει, ὅταν γίνηται παρὰ γνώμην τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου. Εἰ γὰρ κατὰ γνώμην αὐτοῦ τοιοῦτόν τι ποιήσῃ τις, οὐ προκριματισθήσεται· ὅτι καὶ ἱεουργεῖ τις εἰς ἀλλοτρίαν ἐνορίαν ἀπρόκριματίστως, θελήσει τοῦ ἔχοντος αὐτήν. Καὶ ὁ μέγας δὲ ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, τῶν Σασίμων ἐπίσκοπος ὢν, πολλοὺς λόγους ἀνέγνω εἰς Νανζιανζὸν (1), τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ταύτῃ ἀρχιερατεύοντος, καὶ παρίσταται τοῦτο ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ οὕτως ἔχοντος· Τί λύετε τάξιν ἐπαινουμένην; καὶ ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος μητροπολίτης Ἐφέσου κύρ (2) Ἰωάννης, ὁ κατὰ ποταμοὺς προχέων τὰ τῆς φιλοσοφίας νάματα, καὶ κολπωτὸς λεγόμενος, εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἀπερχόμενος, μετὰ ἀξιώσεως τῶν κατὰ χώρας ἀρχιερέων δημοσίᾳ ἐδίδασκεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ' κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Καλῶς δὲ πρόκειται τῷ κανόνι τὸ, δημοσίᾳ· ἰδιαιτάτως γὰρ ἀπολογεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας περὶ τίνος ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος ἔξεστι παντὶ καὶ πανταχοῦ, καθὼς καὶ ὁ ια' κανὼν τῆς

(1) X. Γρ. — Ναζιανζῶ Βενερ. Ε. — (2) X. Γρ. — κύρας Ε. Βενερ.

ἐν Σαρδικῇ συνόδου τὰ περὶ τούτου διατρανοῖ. Εἰ δέ τις ἀπορήσει, πῶς ὁ μὲν κθ' κανὼν τῆς δ' συνόδου λέγει, ὅτι τὸ ἐξ ἐπισκόπου εἰς πρεσβυτέρου ἀξίαν καταγαγεῖν, ἱεροσυλία ἐστίν· ὁ δὲ παρῶν κανῶν φησιν, Εἴ τις φωραθείη τοῦτο ποιῶν, παυέσθω τῆς ἐπισκοπῆς, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου(1) ἐνεργείτω· ἀκούσει, ὅτι ἐκεῖ περὶ καθαιρέσεώς φησιν εὐλόγου, ἢ παραλόγου(2)· ἢ γὰρ δι' αἰτίαμά τι εὐλογον ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ οὐδὲ πρεσβύτερος ἔσται· ἢ ἀναίτιως, καὶ οὐδὲ οὕτως εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν καταταχθήσεται, ἀλλ' ἔσται αὐθις ἐπίσκοπος. Ἐνταῦθα δὲ, ἀμάρτημα μὲν ὁ ἐπίσκοπος κωλύον αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης οὐχ ἤμαρτε· φιλοδοξία δὲ ἦν καὶ δόξης ἔρωσ, ὃ ἤμαρτεν· ἵνα γοῦν ἀντίρροπον τὴν τιμωρίαν ἔξῃ τῷ πταίσματι αὐτοῦ, καὶ ταπεινωθῇ, παύεται μὲν τῆς ἐπισκοπικῆς τιμῆς, κατατάττεται δὲ εἰς πρεσβυτέρου τιμὴν (3)· τὸ γὰρ καθαιρεῖσθαι τοῦτον, καὶ γίνεσθαι ἱερέα, οὐ δέδοκται τοῖς πατράσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιη' κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου· τὴν δὲ ἐνέργειαν ἐκλαβοῦ καὶ εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἐνέργειαν, καὶ εἰς τὴν ἱεροπραξίαν (4)· οἱ γὰρ ἱερεῖς τὸ παλαιὸν καὶ τὸ διδάσκειν ἐπάναγκες εἶχον (5).

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοπος ἐν ἐτέρᾳ πόλει δημοσίᾳ μὴ διδασκέτω· εἰ δὲ φωραθῇ, παυέσθω τῆς ἐπισκοπῆς, τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐνεργῶν.

Ὁ τοῦτο ποιῶν ἐπίσκοπος, ἐπεὶ δι' ἀλαζονείαν, καὶ τύφον, καὶ καταφρόνησιν τοῦ ἐκεῖσε ἐπισκόπου δημοσίᾳ διδάσκει, ὡς σπουδάζων καταισχύνειν, καὶ κατευτελίζειν, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν καθέδραν ἑαυτῷ προμνηστεύεσθαι, εὐλόγως παυθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς· ὁ γὰρ τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενος, καὶ τῶν ἰδίων στερεῖσεται· εἰς δὲ τὸν τόπον τῶν πρεσβυτέρων κατενεχθήσεται, καὶ κατ' αὐτὸν ἐνεργήσει. Καὶ σημειῶσαι, πότε καὶ ἐπίσκοπος εἰς

(1) πρεσβυτερείου X. Γρ. — (2) εὐλόγως ἢ παραλόγως Ε. — (3) τάττεται X. Γρ. — εἰς πρεσβυτέρου τόπον Ε. — (4) Τὰ ἀπὸ τοῦ, τὸ γὰρ καθαιρεῖσθαι τοῦτον . . . εἶχον, οὐ καίται παρὰ Ε. εἰμὴ λατινιστί. — (5) X. Γρ. παρὰ δὲ Βενερ· ἢ φράσις αὐτῆ ἔχει οὕτω· Εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἐνέργειαν καὶ μὴ εἰς τὴν ἱεροπραξίαν· οἱ γὰρ ἱερεῖς τὸ παλαιὸν ἐξ ἀνάγκης εἶχον τὸ διδάσκειν.

πρεσβυτέρου τόπον κατάγεται· ὁ γὰρ εἰκοστός ἔννατος κανὼν τῆς ἐν Καλκηδόνι συνόδου ἱεροσουλῆαν ἄντικρυς καλεῖ τὸ τὸν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατάγειν βαθμὸν· καὶ ἔχε τὸν παρόντα κανόνα ὑπεξηρημένον ἐκ τοῦ καθολικοῦ ἐκείνου κανόνος.

Κανὼν ΚΑ΄.

Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικοῖς (1) ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι, καὶ (2) ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν ἀπωθούμενοι τόπῳ· εἰ μὲν ἐκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν ὀρώντες ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλεον ἄλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι, τῷ τοῦ κλήρου κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐθαιρέτως αἵρησονται, καθάπερ οἱ λαϊκοὶ, τὴν κόμην ἐπιτρεφέντων, ὡς τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς οὐρανίου ζωῆς προτιμήσαντες.

ΣΩΝΑΡ. Διάφορά εἰσιν ἐγκλήματα, δι' ἃ καθαιροῦνται οἱ ἱερωμένοι, καὶ ἐξωθοῦνται τοῦ κλήρου, καὶ συναριθμοῦνται τοῖς λαϊκοῖς· κείσθω δὲ νῦν ἡμῖν εἰς παράδειγμα ἡ πορνεία. Εἰ γοῦν ἄλλῳ τις πορνεύσας πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεῖται καὶ συντάσσεται λαϊκοῖς. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τὴν καθάρσειν ἐκουσίως πρὸς μετάνοιαν ἀπονεύσῃ, καὶ ἀπόσχῃται τῆς ἁμαρτίας, δι' ἣν τῆς ἱερωσύνης ἐξέπεσε, καὶ τέλεον τοῦ πτώματος ἀπαλλοτριώσῃ ἑαυτὸν, ἐφήσιν αὐτῷ ὁ κανὼν κατὰ κληρικοὺς κείρεσθαι, ὥστε τῷ σχήματι τέως κεκοσμηθῆσθαι τῶν κληρικῶν, καὶ μὴ πάντη αἰσχύνεσθαι εἰς λαϊκοῦ καταχθέντα καὶ σχῆμα καὶ τόπον· εἰ δὲ ἐπιμένει τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ οὐχ αἵρεῖται τὴν ἐπιστροφὴν ἐκουσίως, τρέφειν αὐτὸν τὴν κόμην διακελεύεται κατὰ λαϊκοῦς, καὶ μὴ τὰς τῆς κορυφῆς ξυρᾶσθαι τρίχας· ἔν' αἰσχύνοιτο ὡς εἰς λαϊκοῦς ἀπωσθεὶς ὁ πρὶν ἱερεὺς, ἢ διάκονος· καὶ οὕτω ποτὲ συνήσῃ, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀπόσχῃται.

(1) Π. Βενερ. 'H. K. — κανονικῶς Βρ. X. Τρ. — (2) ὁ, καὶ, οὐχ εὐρηται παρὰ Βρ.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ πικρόντος κανόνος, ὅτι αἱ ἀπό-
 τινος ἐγκλήματος καθαιρούμενοι, ὡς λαϊκοὶ λογίζονται, καὶ οὐ
 δύνανται μετὰ τὴν καθάρσιν ἐνεργεῖν οἷονδ' ἢ ἀνῆκον κληρι-
 κῶ, μόνους δὲ τοὺς ἀποστάντας τοῦ ἀμαρτήματος, δι' ὃ καθηρέ-
 θησαν, τυχὸν τῆς πορνείας, ἢ ἐτέρου τινός, διορίζεται ὁ κανὼν,
 κείρεσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ κληρικούς, ἢ γουν ἔχειν τὴν λε-
 γομένην* (1) παπαλήθραν, καὶ ἐνδύεσθαι σχῆμα κληρικοῦ· φι-
 λανθρωπότερον γὰρ ἐπὶ τούτοις διατίθεται διὰ τὴν μετάνοιαν.
 Τοῦ; δὲ γε ἀμεταθέτως ἐξεχομένους τῆς ἀμαρτίας, τρέφειν τὴν
 κόμην διακελεύεται κατὰ λαϊκοὺς ἵνα ἔχοιεν πλείονα αἰσχύ-
 νην, μὴ παραχωρούμενοι ἐν μετοχῇ κληρικοῦ ὅπως εἶναι, ἀλλὰ
 καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνδύματος στερισκόμενοι· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦ-
 τα. Ἡ δὲ σθ'. νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος, τοῦ φιλο-
 σόφου, καθαιρεῖσθαι διοριζομένη τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γα-
 μοῦντας, εὐδοκεῖ μήτε τοῦ σχήματος τῶν κληρικῶν αὐτοὺς
 ἀπαλλοτριουῖσθαι, μήτε τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινοτέρας ὑπη-
 ρεσίας· καὶ ἡ ζ'. νεαρά τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, τοὺς ἀπὸ κληρι-
 κῶν πρὸς λαϊκοὺς μετασχηματισθέντας, καὶ ἄκοντας πρὸς αὐτὸ
 πάλιν ἀποκαθίστασθαι διορίζεται· φαίνεται οὖν ἐναντιότης ἐν
 τούτοις. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸν μὲν κανόνα νομοθετεῖν περὶ τῶν κα-
 ταδικαζομένων δι' ἐγκλημᾶ τι προσαγγελθέν, καὶ ἀμεταθέτως
 ἐξεχομένων τοῦ κακοῦ· οἷον διὰ μοιχείαν, διὰ διαρπαγὴν,
 διὰ ἱεροσυλίαν· τὴν δὲ νεαράν, περὶ τῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν
 διγαμησάντων, ὅπερ, καὶ ἐν καθάρσιν ἐπάγη, ἀλλ' οὖν διὰ τὸν
 γάμον συγγινώσκεται. Καὶ διὰ τοῦτο παρεχωρήθησαν οἱ τοιοῦ-
 τοι ἀπὸ τῆς νεαρᾶς ἐνεργεῖν τὰ ἔξω τοῦ βήματος· οἱ δὲ λοιποὶ
 οἱ μετασχηματισθέντες, ὡς οἶομαι, κατὰ τὴν νεαράν, ἀναγκασ-
 θήσονται μὴ κατορχεῖσθαι τοῦ ἀγίου σχήματος.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ διηνεκῶς καθηρημένος, καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἀπω-
 σθεις, μεταμελόμενος, καθαιρεῖσθω, καὶ κείρεσθω μόνον· εἰ δὲ
 μὴ, τὴν κόμην ἐπιτρεφέτω.

Ὁ μὲν τῆς ἀξίας μετακινήθεις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τῆς

(1) Οὐ καίται ἡ λέξις παρὰ *Ε; καὶ Βαυιρ.

δὲ τιμῆς μετέχων καὶ τῆς καθέδρας, κατὰ τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν κλήρῳ τὴν κεφαλὴν ὀφείλει ἀποκείρεσθαι. Ὁ δ' ἐπ' ἐγκλήμασι γεγωνὸς ὑπεύθυνος, καὶ καθαιρεθεὶς, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν ταχθεὶς, εἰ μὲν ἐκουσίως ἀθετεῖ τὴν ἀμαρτίαν, δι' ἧς τῆς χάριτος ἐστερήθη, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν ὁρᾷ, κατὰ τοὺς κληρικοὺς τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας κειρέσθω· εἰ δὲ οἰκεία γνώμη τοῦ πταίσματος οὐκ ἀφίσταται, ἀλλὰ πράντειν τοῦτο ἀρνεῖται, κατὰ τοὺς λαϊκοὺς τὴν κόμην ἐπιτρεφέτω· ὡς προτιμησάμενος τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς οὐρανόθεν ζωῆς.

Κανὼν ΚΒ'.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε ἐπισκόπους, ἢ οἰουσδήποτε κληρικοὺς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν, καὶ τοῦ βίου ἀῖρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

ΩΝΑΡ. Μυρίοι κανόνες περὶ τούτων διαγορεύουσιν, ἀλλ' ἔτι τὸ κακὸν, ὡς γάγγραινα τὰς ἐκκλησίας ἐνέμετο· διὸ καὶ οἱ τῆς ἑκτῆς ταύτης συνόδου τὸν κανόνα τοῦτον ἐξέθεντο· καὶ φασιν, ὡς, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ οἰουσδήποτε κληρικὸς, ἐπὶ χρήμασι τὴν χειροτονίαν ὠνήσαιο, καὶ οὐ προκριθεὶς δοκιμασθεὶς, καὶ εὐρεθεὶς βίον ἀρετισάμενος σεμνόν τε καὶ ἀμεμπτον, ὁ τοιοῦτος καθαιρεῖσθω· καὶ οὐχ ὁ μὲν χειροτονηθεὶς ἐπὶ χρήμασι καθαιρεθήσεται, ὁ δὲ χειροτονήσας αὐτὸν οὕτως ἀτιμώρητος ἔσται, ἀλλὰ κάκεῖνος τῇ καθαιρέσει ὑποβληθήσεται· ἐξήγηται δὲ τὰ περὶ τούτου πλατύτερον ἐν ἑτέροις κανόσιν.

ΒΛΑΣ. Περὶ χειροτονουμένων διὰ χρημάτων, ἢ διὰ προστασίας ἀρχόντων, εἰς διαφόρους κανόνας ἐγράψαμεν τὰ εἰκότα· καὶ ὁ παρῶν κανὼν καθαιρεῖσθαι φησὶ τὸν οὕτω χειροτονηθέντα, καὶ τὸν χειροτονήσαντα.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ χειροτονηθεὶς ἐπὶ χρήμασι, συγκαθαίρεσθω τῷ χειροτονήσαντι. Σαφῆς.

Κανὼν ΚΓ'.

Περὶ τοῦ μηδένα τῶν εἴτε ἐπισκόπων, εἴτε πρεσβυτέρων,

ρων, ἢ διακόνων (1), τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα κοινω-
νίας, παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰσπράττειν, τῆς τοιαύτης με-
ταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἰνοῦν. Οὐδὲ γὰρ
πειραμένη (2) ἢ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἀγιασμόν τοῦ
Πνεύματος μεταδιδόαμεν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου
ἀπανουργεύτως (3) μεταδοτέον. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐν
κλήρῳ καταλεγομένων ἀπαιτῶν, ᾧ (4) μεταδίδωσι τῆς
ἀχράντου κοινωνίας, τὸ οἰνοῦν εἶδος, καθαιρείσθω, ὡς
τῆς Σίμωνος ζηλωτῆς πλάνης καὶ κακουργίας.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς μεταδιδόντας τῷ λαῷ τῶν θείων καὶ φρι-
τῶν μυστηρίων, κωλύει ὁ κανὼν ἀπαιτεῖν ἀπὸ τῶν μεταλαμ-
βανόντων ὀβολοὺς, ἢ οἶονδῆποτε εἶδος· ἢ γὰρ χάρις, φησὶν, οὐ
πιπράσκειται, οὐδὲ χρήμασιν ὁ ἀγιασμός μεταδίδοται, ἀλλὰ
δῶρον τοῖς ἀξίοις διανέμεται. Ὁ δὲ τι ἀπαιτῶν τοὺς μεταλαμ-
βάνοντας, καὶν ἐλάχιστον εἶη, καθαιρεθήσεται, ὡς τῆς Σίμωνος
ζηλωτῆς πλάνης καὶ κακουργίας· ἐκεῖνος γὰρ ἐζήτει δοθῆναι
αὐτῷ ἐπὶ χρήμασιν ὄνιον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

ΒΛΑΣ. Καταλύσας πρὸ χρόνων ἰκανῶν εἰς χωρίον τι, Καλο-
τυχάδα ἐπιλεγόμενον, καὶ ἐν τῷ θέματι Χερρόνησου διακείμενον,
κατὰ τὴν ἀγίαν Κυριώνυμον τοῦ Πάσχα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀνα-
στάσεως, εἶδον χωριτικὰ γυναῖκα καὶ ἀνδράρια, μετὰ τὴν ἐωθινὴν
θείαν ὑμνωδίαν, τῷ ναῷ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συρρέοντα, μετὰ
ὀρνιθειῶν ὧν ἐν ζύμῃ ἄρτου συνηνωμένων, καὶ μετὰ κρεῶν τε-
ταριχευμένων, καὶ μετὰ ἄλλων τινῶν εἰδῶν βρωσίμων, ἢ καὶ
πρὸς ἄλλο τι ἐπιτηδείων· καὶ ἠρώτησα, τίνας χάριν τοῦτο γίνε-
ται; καὶ ἤκουσα, ὡς ἕκαστος δεξιούται τὸν ἱερέα τὸν μεταδι-
δόντα τῷ λαῷ τῶν θείων ἀγιασμάτων, ἐφ' οἷς δύναται· ἄλλως
γὰρ οὐκ ἔξεστιν ἐντυχεῖν τινὰ τῷ ἱερεῖ, καὶ τῶν ἀγιασμάτων

(1) Π. 'Ε. Κ. Βουερ. Σ. Ρ. — μηδὲνα εἴτε ἐπίσκοπον, εἴτε πρεσβύτερον, ἢ διά-
κονον Χ. Τρ. Βρ. — (2) Π. 'Ε. Κ. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — ἐστὶν ἢ χάρις Βουερ. —
(3) Π. Χ. Τρ. Κ. Σ. Ρ. — ἀπανουργήτως ἱ. Βουερ. Βρ. — (4) τὸν ᾧ μεταδί-
δωσι Σ. Ρ.

μεταλαβείν. Καί τότε μὲν ἐμεμψάμην τὸ γινόμενον. Ἀρτίως δὲ ἐντυχῶν τῷ παρόντι κανόνι, ἠὲ χαρίστησα αὐτῷ, ὡς κωλύοντι ἀπαιτεῖσθαι τοὺς μεταλαμβάνοντας τῶν ἁγιασμάτων, ὀβολοὺς, ἢ οἷονδ' ἥποτε εἶδος· ὅτι, φησὶν, οὐ πιπράσκειται, οὐδὲ χρήμασιν ὁ ἁγιασμός μεταδίδοται· ἀλλὰ δῶρον τοῖς ἀξίοις τὰ ἅγια δῶρα διανέμεται· διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καὶ ἅγια δωρεὰ κατὰ καινολαΐτας λέγονται τὰ ἅγια. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα, καθαιρεῖσθαι ὁ κανὼν διορίζεται, ὡς τῆς κακίας καὶ τῆς πλάνης τοῦ Σίμωνος ζηλωτῆν.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ τῆς ἀχράντου μετὰ διδοῦς κοινωνίας, καὶ ὀβολῶν ἀπαιτῶν, ἢ ἕτερον εἶδος, καθαιρεῖσθαι. Σκφής.

Κ α ν ὶ ν Κ Δ'.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἐν ἰσρατικῷ καταλεγομένων τάγματι, ἢ μοναχῶν (1), ἐν ἵπποδρομίαις ἀνιέναι, ἢ θυμελικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι· ἀλλ' εἰ καί τις κληρικὸς κληθείη ἐν γάμῳ, ἢνίκα ἂν τὰ πρὸς ἀπάτην εἰσέλθοιεν παίγνια, ἐξαναστήτω, καὶ παραυτίκα ἀναχωρεῖτω (2), οὕτω τῆς τῶν Πατέρων ἡμῶν προσταττούσης διδασκαλίας. Εἰ δέ τις ἐπὶ τούτῳ ἄλῳ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. ἐν ἵπποδρομίαις, καὶ ἐν παιγνίοις θυμελικοῖς παρουσιάζειν ἱερωμένους, ἢ μοναχοὺς (3), ἀπαγορεύει ὁ κανὼν οὗτος. Ἀλλὰ καὶ κληρικὸς τις, φησὶν, εἰς γάμον κληθείη, ὅτε τὰ παίγνια εἰσέλθοιεν, ἀναχωρεῖτω ἐκεῖθεν· οὕτω γὰρ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐδίδαξαν. Πατέρας δ' ἐνταῦθα φασὶν οἱ τῆς συνόδου ταύτης τοὺς ἐν Λαοδικεῖα συνελθόντας ἐπισκόπους, καὶ τὴν ἐκεῖ συγκροτήσαντας σύνοδον. φησὶ γὰρ ὁ νδ'. τῆς τῆς ταυταύτης συνόδου κανῶν, ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς, ἢ κληρικοὺς τινὰς θεωρίας θεωρεῖν ἐν γάμοις, ἢ δειπνοῖς, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰσερχεσθαι θυμελικούς, ἐγειρεσθαι αὐτοὺς, καὶ ἀναχωρεῖν ἐκεῖθεν. Οἱ μὲν οὖν τῆς ἐν Λαοδι-

κεία συνόδου οὐκ ἐπήγαγον τοῖς μὴ τηροῦσι τὸν κανόνα τι ἐπιτίμιον· οἱ δὲ τῆς ἑκτῆς ταύτης συνόδου παύσασθαι τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας παραινοῦσι· μὴ παυομένους δὲ, ἀλλ' ἔτι ἔχομένους τῆς ἀσχήμονος πράξεως, καὶ καθαιρεῖσθαι προσταττούσιν.

ΒΛΑΣ. Ἀκολουθῶν τῷ νδ'. κανόνι τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου, ἀπαγορεύει καὶ ὁ παρὼν κανὼν, εἰς ἵπποδρομίαν ἀνιέναι ἱερατικοὺς, ἢ μοναχοὺς, ἢ θυμελικῶν παιγνίων ἀκούειν· προσθήμενος, τοὺς μετακαλουμένους εἰς γάμον κληρικοὺς (περὶ γὰρ μοναχῶν εἰπεῖν ἕτοπον ἐλογίσθη τοῖς Πιπράσι, διὰ τὸ πάντη ἀπρεπές), ἀναχωρεῖν ἄμ.α τῷ εἰσελθεῖν τὰ παίγνια. Πλὴν ὁ μὲν κανὼν τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου οὗ (1) κολάζει τοὺς ἀθετητὰς τούτου· οὗτος δὲ παραινεῖ παύσασθαι τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας· μὴ παυομένους δὲ, καθαιρεῖσθαι διορίζεται. Ταῦτα τῶν διττῶν τούτων κανόνων λεγόντων, καὶ κωλυθέντων πρὸ μικροῦ παρὰ τοῦ μέρους τῆς ἐκκλησίας τῶν μοναχῶν, καὶ τῶν ἱερωμένων πάντων, ἀπελθεῖν εἰς τὰς γινομένας ἵπποδρομίας, εἰπόντινες, ὅτι τὸ μὲν μὴ ἀπελθεῖν μοναχόν, ἢ κληρικόν εἰς ἵπποδρομίον, μηδὲ ἰδεῖν θεωρίαν τὴν ὄψιν ἐκθηλύνουσαν, μηδὲ ῥημάτων ἀκροάσασθαι καταγοητευόντων τὴν ἀκοήν, ἐπαινετόν ἐστι, καὶ πολλῆς εὐχαριστίας ἄξιον· ὡσπερ καὶ τὸ παρθενεύειν, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τὸν ἄνθρωπον ἀγιάζοντα· εἰ δέ τις μὴ δυνάμενος παρθενεύειν γαμήσει, οὐ κολασθήσεται· καὶ ὁ μὴ δυνάμενος παντὸς ἐνηδόνου ἀπέχεσθαι, ἐὰν ἀνέλθῃ εἰς ἵπποδρόμιον, συγγνωσθήσεται· καὶ μᾶλλον, ἐὰν ἐράπαξ καὶ οὐ κατὰ παράχρησιν εἰς τοῦτο ἐκδώσῃ ἑαυτόν. Ὁ γὰρ κανὼν οὗτος, φασὶ, τὰς ποτὲ γινομένας ἵπποδρομίας ἀπαγορεύει, οὐ μὴν τὰς σήμερον τελουμένας κατ' ἐπιτροπὴν καὶ παρουσίαν βασιλικήν. Τότε μὲν γὰρ, τῶν δήμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις, καὶ ποιοῦντων ταύτας ὅτε καὶ ὅπως ἠθούλοντο, ἐκ δαπανημάτων οἰκείων, ὡς καὶ ἐχόντων οἴκους, καὶ ἵππους, καὶ ἵππωνας, τοὺς καὶ μέχρι καὶ νῦν περισωζομένους, καὶ προσόδους χάριν τῶν ἵπποδρομιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου, καὶ εἰς τοῦτα

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — ἢ μοναχῶν Ἐ. Κ. Βουερ. — (2) καὶ αὐτίκα ἀναχωρεῖτω Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — ἢ ἀσκητὰς ἀπαντας Βουερ. Κ.

(1) τὸ, οὐ, οὐ κεῖται παρὰ Ἐ.

μὴ ἐξουσιάζοντος, πολλὰ στασιώδη καὶ ἕτοπα συνέπιπτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἵπποδρομίας καιρὸν τῶν μὲν, προστιθεμένων τῷ δήμῳ τῶν Βενετῶν, τῶν δὲ, τῷ μέρει τῶν Πρασίνων. Ἐν καιροῖς δὲ τισι καὶ πόλεμοι συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον τῶν ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀναιδῆ ῥήματα οἱ δημόται ἀπηρεύξαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τοῦτο παρίσταται· οἷόν τι γέγονεν ἐπὶ τοῦ βασιλείου Ιουστινιανοῦ, ἐπὶ τοῦ Ἀναστασίου, ἐπὶ τοῦ Φωκᾶ τοῦ τυράννου, καὶ ἐπὶ ἐτέρων βασιλείων. Ἀλλὰ καὶ συνθηκίζειν τὰ μέρη μὴ κωλυόμενα, διὰ κόπτου καὶ τύχης τὴν νίκην ἀνεκαλοῦντο· ὅπερ τοῖς θεοῖς κανόνι παντελῶς ἀπηγόρευται. Ἐπέτρεπον δὲ καὶ τὰς θηριομαχίας, καὶ ἄλλα τινὰ αἰσχρὰ καὶ ἀπρεπῆ· διὰ γὰρ τοῦτο, φασὶ, καὶ ὁ νῦν κανὼν τῆς παρούσης συνόδου ἀπαγορεύει τοὺς μίμους, καὶ τὰ θεάτρα, καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θεώρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις· καὶ διορίζεται, τοὺς καταφρονητὰς αὐτοῦ, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐ. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου λέγει οὕτω ῥητῶς· Καὶ ὡς τὰ τέκνα τῶν ἱερῶν θεώρια καὶ (1) κοσμικὰ μὴ ἐκτελεῖν, μηδὲ θεωρεῖν. Τοῦτο δὲ καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς ἀεὶ κεκήρυκται, ὥστε ὅπου βλασφημίαι εἰσὶ μὴ προσίεναι. Σήμερον δὲ τῶν ἵπποδρομιῶν τελουμένων κατὰ παρουσίαν βασιλικήν, δίχα τοιοῦτου ἀποτροπαίου τυγῆς, κακὸν τι γίνεσθαι οὐχ ὑποπτεύεται· διὸ εἶπον, ὡς ἐπαινετὸν μὲν ἐστὶ τὸ μηδὲ ὄλως ἡδονῆς ἐξ ἵπποδρομίας, ἢ ἄλλου τινὸς θυμῆρους γεύσασθαι τινα· ἀκόλαστον δὲ, καὶ τὸ εἰς τοιαύτας ἵπποδρομίας κληρικούς ἀπέρχεσθαι. Εἰ γὰρ πᾶσα ἵπποδρομία ἢ τε ἔκπαλαι τελουμένη, καὶ ἢ σήμερον γινομένη, ἀπαγορεύεται κατὰ τοὺς πολλοὺς, ὥσπερ δὴ καὶ πάντα τὰ θεώρια, καὶ τὰ κυνήγια, ἀναγκασθήσεται τις εἰπεῖν, μηδὲ ὄλως γίνεσθαι· τι τοιοῦτον ποτὲ τῶν καιρῶν παρὰ βασιλέως, ἢ ἐτέρου τινός· ἀπρακτῆσαι δὲ καὶ τὰ μετὰ κυναρίων λαγοκυνήγια, ἵνα μὴ καὶ οἱ λαϊκοὶ εἰς ἵπποδρομίας, καὶ θεωρίας, καὶ κυνήγια ἀσχολούμενοι, ἀφορισμῶ ὑποπέσωσιν, ὅπερ ἄτακτον. Διὰ γοῦν τοῦτο, ὀφείλουσι τὰ τῆς ἵπποδρομίας καὶ τὰ

(1) X. Γρ. δ καὶ οὐ καίται παρὰ Βενερ. καὶ Ε.

τῶν θεωριῶν, καὶ τὰ τῶν κυνηγίων εἰς δύο διαιρεῖσθαι, ὡς εἴρηται εἰς τὰ πάντα ἀποτροπαία, εἰς ἃ μὴ μόνον κληρικοί, ἀλλ' οὐδὲ λαϊκοὶ παραχωροῦνται ἀπέρχεσθαι, τῷ φόβῳ τοῦ ἀφορισμοῦ· καὶ εἰς τὰ ἐπιτετραμμένα, τὰ καὶ σήμερον ἐνεργοῦντα, εἰς ἃ οὐ μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ κληρικοί ἀπροκριματίστως ἀπελεύσονται. Οἱ δὲ, φασὶν, οὐ πάντα τὰ θεώρια καὶ τὰ ἵπποδρομία οἱ κανόνες ἀπηγόρευσαν, ἀλλὰ τὰ κινδυνώδη καὶ αἰσχρὰ, δηλοῦται ἀπὸ τοῦ ξα. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, λέγοντος ταῦτα ῥητῶς· Κακῆνο δὲ αἰτῆσαι, ἵνα τὰ θεώρια τῶν θεατρικῶν παιγνίων ἐν ταῖς Κυριακαῖς (1), καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς φαιδραῖς τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως ἡμέραις, κωλύωνται, μάλιστα δὲ, ὅτι ἐν τῇ ὀγδοῳδῇ τοῦ ἀγίου Πάσχα, οἱ ὄγλοι μᾶλλον εἰς τὰς ἵπποδρομίας, ἢ περ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνέρχονται, ὀφείλειν μετενεχθῆναι τὰς ὀρισμένας αὐτῶν ἡμέρας, ὅτε ἀπαντήσῃ καὶ μὴ ὀφείλειν τινὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰ θεώρια ταῦτα ἀναγκάζεσθαι· πάντως γὰρ εἰ παρὰ τῶν κανόνων πᾶσα ἵπποδρομία ἐκωλύετο, οὐκ ἂν οἱ Πατέρες ἠτήσαντο μὴ γίνεσθαι τὰς ἵπποδρομίας καὶ τὰ θεώρια ἐν ταῖς Κυριωνύμοις, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις, ἢ γοῦν ταῖς Πασχαλίαις, ἀλλ' ἐδυσώπησαν ἂν παντελῶς ταῦτα σχολάσαι. Καὶ τῆς ἐκκλησίας δὲ ὁ μέγας διδάσκαλος, ὁ χρυσοῦς τὴν γλωτταν Ἰωάννης, μόνος ἀποτρέπει τὰς κατὰ τὰς Κυριωνύμους γινομένας ἵπποδρομίας. Πρόσετίθου δὲ τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ, δι' οὐδὲν ἕτερον ἀναγνώστας εἶναι δημότας σήμερον, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ φαίνεσθαι κατὰ προτροπὴν ἐκκλησιαστικὴν τὰς ἵπποδρομίας γίνεσθαι· καὶ τὴν προτέραν ἀταξίαν τῶν λαϊκῶν δημοτῶν, καὶ πάντα τὰ ἀπρεπῆ καὶ ἀσεμνα σχολάσαι. Ἴνα τί γὰρ, εἶπον, ἀναγνώσταις δημόταις μόνους παρεχωρήθη ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις παραβάλλειν, καὶ τοῦ δήμου κατάρχεσθαι· τοῖς δὲ λοιποῖς ἀναγνώσταις, καὶ ἱερωμένοις, ἀπλῶς τὰς θύρας τῆς ἵπποδρομίας ἀπέκλεισαν; Ἐχρῶντο δὲ πρὸς ἐπισύστασιν τοῦ λόγου αὐτῶν καὶ τῷ ἐ. κεφαλαίῳ τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, οὕτω λέγοντι· Ἡ διάταξις κωλύει τὰ παιγνία, καὶ πέντε ὑπεξαίρουμένων, ὀρίζει καὶ τινα ἐπι-

(1) X. Γρ. Ε. — τὸ, ἐν ταῖς Κυριακαῖς, εὐ καίται παρὰ Βενερ.

τιμία κατὰ τῶν κυβευόντων, ἐπιτρέπουσα καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τοῖς ἐπισκόποις, ζητεῖν καὶ κωλύειν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς γινόμενα συναλλάγματα ἀποτρέπειν· δίδωσι δὲ ἀγωγὰς ἐκ τῶν ἐπιτετραμμένων παιγνίων, καὶ ἀπαίτησιν τῶν ἐντεῦθεν χρεωστηθέντων, δέκα λιτρῶν ἐπιτίμιον ὀρίζουσα κατὰ τῶν συγχωρούντων παραβῆναι τὴν διάταξιν. Καὶ ἔλεγον, πένταθλον, ἦγουν πέντε παίγνια εἶναι ἀκώλυτα, πάλην, πυγμὴν, δρόμον, δίαλμα, καὶ δίσκον. Τὸ δὲ ξύλινον ἱππικὸν εἶπον κωλύεσθαι ὑπὸ τοῦ νόμου, διὰ τὸ ἔχειν καὶ τοῦτο αἰτίαν κύβου, ἦγουν κόττου, καθὼς ἐν τῷ κθ'. κεφ. τοῦ ιγ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος δηλοῦται. Καὶ ταῦτα μὲν εἰπόντινες περὶ τῶν ἱπποδρομιῶν· περὶ δὲ τῶν μίμων, καὶ τῶν θυμελικῶν παιγνίων οὐδεμίαν ἐποίησαν διαίρεσιν, ἀλλ' εἰς τὸν διαρισμὸν τοῦ κανόνος αὐτὰ ἀνήρτησαν. Οἱ πλείους δὲ, καὶ μᾶλλον οἱ εὐλαβέστεροι, οἷς συντίθεμαι καὶ αὐτὸς, οὐκ ἠρέσθησαν ἐπὶ τούτοις, εἰπόντες, ὀφείλειν τοὺς κανόνας πρὸς τὸ ψυχωφελέστερον ἐρμηνεύεσθαι, οὐ μὴν πρὸς τὸ ἐκκεχυμένον καὶ ἀδιάφορον.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, ἐν ἱπποδρομίαις ἀνιῶν, ἢ καὶ μελλόντων εἰσιέναι θυμελικῶν ἐν γάμῳ, μὴ προεξιῶν, καθαιρεῖσθαι.

Οὐκ εὐθὺς καθαιρεῖται ὁ κληρικὸς· ἤντικα δ' ἂν εἰς γάμον κληθεῖς οὐκ ἐξαναστῆ καὶ ὑποχωρήσῃ, τῶν πρὸς ἀπάτην εἰσερχομένων παιγνίων· ἀλλ' ὅποτεν τοῦτο ποιῶν, οὐ πείθεται παύεσθαι· μὴ παύομενος δὲ, καθαιρεῖται· ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν ἱπποδρομίαις ἀπερχόμενος.

Κανὼν ΚΙΕ'.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις (1) ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν κανόνα τὸν διαγορευόντα τὰς καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα, εἰ τριακονταετῆ χρόνον αὐτὰς ἀβιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ

(1) X. Tr. K. Br. Biver. — ἄλλοις ἄπασιν II. K.

γένηται περί αὐτῶν (1) ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικεῖσθαι, περί τούτου κινεῖν παρὰ τῆ συνόδου τῆς ἐπαρχίας.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ ἀνακευόμενος κανὼν, τῆς τετάρτης συνόδου ἐστὶν ἐπτακαιδέκκτος, ὃς ἐξηγήθη ἐκείσε, καὶ ζητητέον τὰ ἐκεῖ γεγραμμένα.

ΒΛΑΣ. Οὗτος ὁ ἀνακευόμενος κανὼν, τῆς δ' συνόδου ἐστὶ κανὼν ιζ', καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ.

ΑΡΙΣΤ. Ἀγροικικὴ καὶ ἐγχώριοι παροικία, ἐπὶ τριακονταετίαν ἐρχόμεναι, κατεχέσθωσαν· ἔνδον δὲ τὸ ἀμφισβητήσιμον ἔξουσι.

Ἀγροικικὰς παροικίας λέγει (ὡς καὶ ἐν τῷ ἐπτακαιδέκκτῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐγράψαμεν) τοὺς ἰδιωτάτους τῶν ἐκκλησιῶν ἀγροὺς, καὶ μὴ ἀνακεκοινωμένους ὅλως ὄντας ἐν τισι κώμαις, ἢ καὶ χωρίοις· οὗς καὶ μονοίκια νῦν λέγουσιν· ἐγχωρίους δὲ, τοὺς ἐν μέσοις χωρίοις, ἢ κώμαις, κειμένους ἀγροὺς. Εἴ τις οὖν τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τριακονταετίαν κατέσχε τοιαύτην τινα ἐγχώριον, ἢ καὶ ἀγροικικὴν παροικίαν, ἐτέρῳ διαφέρουσιν ἐπισκόπῳ, καὶ οὐδεμίαν ὑπέστη ὄχλησιν περὶ αὐτῆς ἐντὸς τῆς τριακονταετηρίδος, ἀπαρασκαλεύτως ταύτην καθέξει. Εἰ δὲ ἀμφιβολία γέγονε περὶ αὐτῆς μέσον ἀμφοτέρων τῶν ἐπισκόπων, μήπω τῆς τριακονταετίας παραδραμούσης, ἔξεστι τῷ οἰομένῳ ἀδικεῖσθαι, παρὰ τῆ συνόδου τῆς ἰδίας ἐπαρχίας περὶ ταύτης κινεῖν.

Κανὼν Κς'.

Πρεσβύτερον, τὸν κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντα, καθέδρας μὲν μετέχειν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κανόνος ἡμῖν νομοθετηθέντα, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι· ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύ-

(1) Σ. 'Ρ. — περί αὐτὸ Βενερ.

ματα, ανακόλουθον· εὐλογία γάρ, αγιασμοῦ μετάδοσις ἐστίν· ὁ δὲ τοῦτον (1) μὴ ἔχων, διὰ τὸ ἐκ τῆς (2) ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; Μήτε (3) τοίνυν δημοσία, μήτε ἰδία εὐλογεῖτω· μήτε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανεμέτω ἑτέροις, μήτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω (4)· ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω (5) τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα. Πρόδηλον γάρ, ὡς ὁ τοιοῦτος ἄθεσμος γάμος διαλυθήσεται, καὶ οὐδαμῶς ὁ ἀνὴρ μετουσίαν ἔξει πρὸς τὴν, δι' ἧς (6) τῆς ἱεράς ἐνεργείας ἐστέρηται.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ ἔννατος κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου περὶ ἡμαρτηκότος ἐν σώματι, καὶ χειροτονηθέντος, φησὶν, ὅτι, μὴ προσφερέτω, μένιον ἐν τοῖς λοιποῖς διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν. Καὶ ὁ εἰκοστὸς ἑβδόμος τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, περὶ τοῦ ἀθέσμου γάμου περιπαρέντος ἐν ἀγνοίᾳ, φησὶ, καθέδρας μὲν τὸν τοιοῦτον μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι· οὗ δὲ κανὼνος ὁ παρῶν μέμνηται κανὼν, καὶ τὰ αὐτὰ διατάττεται, τὸν κατὰ ἀγνοίαν εἰς ἄθεσμον γάμον ἐμπεπτωκότα, συγγενεῖ τυχὸν οἰκείᾳ μιγέντα, ὡς ἀγνοήσαντα τὴν συγγένειαν, καθέδρας μόνης μετέχειν κελεύων, ἕτερον δὲ τι ἱερατικὸν δίκαιον μὴ ποιεῖν· ἀρκεῖν γάρ αὐτῷ, ὅτι συγγνωμονεῖται διὰ τὴν ἀγνοίαν· πῶς δὲ εὐλογήσει, φησὶν, ὁ τοιοῦτος ἕτερον, ἢ μᾶλλον τῶν οἰκείων ἡμαρτημάτων φροντίζειν χρεώσται; Ἡ γὰρ εὐλογία χάριτος πνευματικῆς, καὶ αγιασμοῦ ἐστὶ μετάδοσις· ἢ δὲ οὐ μέτεστι χάριτος, οὐδ' αγιασμοῦ, διὰ τὸ παράπτωμα, πῶς οὗτος ἑτέρῳ δυνηθεῖν μεταδοῦναι αὐτοῦ; Οὔτε οὖν δημοσία, οὔτε ἰδία εὐλογήσει, οὔτε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανεμεῖ· ἀλλ' ἀρκεσθήσεται τῇ καθέδρᾳ,

(1) Π. — τοιοῦτον X. Τρ. — τοιοῦτο Βρ. — τοῦτο Βευερ. Ε. Κ. — (2) Π. Βευερ. Κ. Ε. — διὰ τὸ τῆς X. Τρ. Βρ. — (3) Π. Βρ. Ε. Κ. X. Τρ. — μὴ Βευερ. — (4) Π. X. Τρ. Ε. Κ. Βευερ. — αἱ λέξεις, ἑτέροις, μήτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω, οὐ κεῖνται παρὰ Β. — (5) προσκλαιέτω ἑτέροις καὶ Π. — τῇ, ἑτέροις καὶ, οὐκ εἴρηται οὔτε ἐν X. Τρ. οὔτε παρὰ Ε. Κ. Βρ. Βευερ. — (6) Π. X. Τρ. Ε. Κ. — δι' ἣν Βρ. Βευερ.

μετανοῶν, ἐν' αὐτῷ συγχωρηθῆ τὸ ἡμαρτήμα. Ὁ δὲ ἄθεσμος γάμος λυθήσεται, καὶ οὐκ ἐτι πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκείνην εἰσελεύσεται ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος· καὶ οὕτως ἔξει τὴν τῆς καθέδρας τιμὴν. Εἰ γὰρ μὴ διασπασθεῖ τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον, οὔτε τὴν καθέδραν ἔξει, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξωθήσονται ἄμφω οἱ ἀλλήλοις ἀθέσμως μιγνύμενοι, καὶ ὁ ἄθεσμος γάμος δι' ἀρχοντικῆς ἐξουσίας λυθήσεται.

ΒΑΛΣ. Οἱ κανόνες τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου πρὸ τῆς παρούσης συνόδου ἐγράφησαν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν κανὼν μέμνηται τῆς συνθήκης ἐκείνων, λέγων, ἀκολουθῶς τῷ θ'. κανόνι τῆς συνόδου ἐκείνης, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν ἐν ἀγνοίᾳ μετὰ προσγενοῦς αὐτοῦ νομίμως συναφθέντα, καὶ μετὰ τοῦτο ἱερωθέντα, προσφέρειν, ἢ ἄλλο τι ἱερατικὸν ἐνεργεῖν· μόνης δὲ καθέδρας ἀξιοῦσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐν εἰδήσει, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ἡμαρτήσαι· καὶ τῆς καθέδρας δὲ τότε ἀξιοθήσεται, ὅτε τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου ἀποστῆ, καὶ δείξῃ ἔργα μετανοίας, παρακαλοῦντα γενέσθαι συμπαθέστερόν τι ἐπ' αὐτῷ. Εἰ γὰρ ἔχεται τοῦ ἀθέσμου γάμου, διὰ τὴν ἀγνοίαν οὐκ ὠφελήθησεται, ἀλλ' ὑπὸ ἀρχοντικῆς ἐξουσίας καὶ ὁ ἄθεσμος γάμος λυθήσεται, καὶ οὐδὲ τιμῆς, ἢ καθέδρας ἀξιοθήσεται (1). Ταῦτα δὲ ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ λέγειν τὸν κανόνα· Ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω τῷ Κυρίῳ· καὶ ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν· Ὁ δὲ γάμος διαλυθήσεται. Καὶ ὁ θ'. δὲ κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν τοῦ καθαιρεθέντος, μένειν αὐτὸν ἐν τοῖς λοιποῖς παρακελεύεται. Ζήτει καὶ τὸν κζ'. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ τὸν κά. τῆς παρούσης συνόδου. Τοῦ γάμου δὲ ἐξ (2) ἀποτελέσματος ἀθέσμου ἀναφανέντος διὰ τὴν συγγένειαν, ὁ μετὰ εἰδήσειν ἐπιμένων τῇ ἡμαρτίᾳ, οὐ μόνον καθέδρας οὐκ ἀξιοθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὡς αἰμομίκτης τιμωρηθήσεται κατὰ λαϊκούς. Φησὶ γὰρ βιβλίον Ε'. τίτ. λζ'. κεφ. μά. θέμα σ'. Ὁ ἀθέμιτος γάμος οὐ βεβαιούται καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν πρὸ κατηγορίας λυθῆ, συγχωρεῖται ἢ ποινή· καὶ θέμα ζ'. Ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ γενομένου ἀθεμίτου γάμου, δίδωσι συγγνώμην φύσις,

(1) X. Τρ. Ε. — οὐ κεῖνται παρὰ Βευερ. τὰ ἀπὸ τοῦ, καὶ οὐδὲ τιμῆς. — (2) X. Τρ. — ἢ εἴ, οὐκ εἴρηται Ε. Βευερ.

καὶ ἡλικία, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ἁμαρτήματος· καὶ μάλιστα εἰ μὴπω τις αὐτὸν κατηγορήσεν.

ΛΡΙΣΤ. Πρεσβύτερος, ἀθέσμω περιπεσῶν γάμω, καὶ καθαιρεθεῖς, καθέδρας μετεχέτω καὶ μόνον, πάντως διαλυθεῖς τοῦ μιάσματος.

Εἴ τις πρεσβύτερος πρὸ τῆς χειροτονίας γυναῖκα ἔλαβεν, ἢ χήραν, ἢ πόρνην, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, ἢ ἑτέραν τινὰ τῶν ἀπηγορευμένων, ἐν ἀγνοίᾳ· τῆς μὲν ἱερωσύνης παυθήσεται, τῆς δὲ καθέδρας τῶν πρεσβυτέρων μεθέξει· διαλυθήσεται δὲ καὶ ὁ τοιοῦτος ἄθροιστος γάμος, δι' ὃν τῆς ἱεραῖς ἐνεργείας στερεῖται.

Κανὼν ΚΖ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν κλήρῳ καταλεγομένων ἀνοίκειον ἐσθῆτα ἀμφιεννύσθω, μήτε ἐν πόλει διάγων, μήτε ἐν ὁδῷ βαδίζων, ἀλλὰ στολαῖς κεχρήσθω ταῖς ἤδη τοῖς ἐν κλήρῳ καταλεγομένοις ἀπονεμηθείσαις· εἰ δέ τις διαπράξοι τὸ (1) τοιοῦτον, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς τῷ Θεῷ καθιερωμένους πανταχόθεν δεῖ κεκτῆσθαι (2) τὸ εὐσχημον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἕξω φαινομένης αὐτῶν καταστάσεως· Ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον, φησὶν ἡ γραφή· Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν· καὶ τὰ μὲν τῆς καρδίας κινήματα γνωστὰ τῷ Θεῷ· οἱ ἄνθρωποι δὲ ἐκ τῶν ἐκτὸς τεκμαίρονται τὰ ἔνδον καὶ ἀφανῆ. Εἰ γοῦν ὁρῶεν (3) τοὺς τῷ Θεῷ κεκληρωμένους μὴ τῷ τύπῳ καὶ τῇ συνηθείᾳ τῇ περὶ τὴν στολὴν ἐμμένοντας, ἀλλ' ἀνοικείως τῇ ἑαυτῶν καταστάσει ἐσταλμένους, καὶ, ἢ λαμπράς τινας ποικίλας τε καὶ πολυτελεῖς ἀμφιεννυμένους στολάς, ἢ στρατιωτικά τινὰ περιχειμένους ἐνδύματα, ὡς δῆθεν εὐσταλεῖς ἐσομένους ὁδὸν ἀνύοντας, καταγνώσκονται τῶν πιστῶν, καὶ ἐκ τῆς ἕξωθεν ἀτάκτου περιφορᾶς, τοιαῦτα κρινοῦσι τῶν τῷ Θεῷ κεκληρωμένων καὶ τὰ ἐντός. Ὁ δὲ μέγας Παῦλος, Ἀπρόσκοποι, φησὶ, γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ γοῦν

(1) τι τοιοῦτον Σ. Ρ. — (2) κοσμεῖσθαι Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — ὁρῶμεν Βιουρρ. Κ.

παριών κανών πᾶσιν ἐντέλλεται τοῖς ἐν κλήρω ταῖς συνήθεσι κε-
 χρῆσθαι στολαῖς, καὶ ἐν πόλει, καὶ ἐν ὁδῶ· ἢ μὴ τοῦτο ποιοῦν-
 τας, ἀλλὰ παρεξιόντας τὴν συνήθειαν (1), ἀφορίζεσθαι ἐπὶ ἐβ-
 δομάδα μίαν· καὶ ὁ ις'. τῆς ζ'. συνόδου κανὼν μὴ δεῖν φησιν
 ἱερατικὸν ἄνδρα πολυτελέσιν ἱματίοις κεχρῆσθαι.

ΒΛΑΣ. Τινὲς τῶν κληρικῶν, ὡς ἔοικεν, ἔξω τῆς ἐνεγκαμένης
 αὐτοῦ, διατρέβοντες, μετὰ ἀνοικείων στολῶν ἐβάδιζον· ἢ καὶ ἐν
 πόλει διάγοντες, ὁμοίοις ἐχρῶντο περιβλήμασιν· Τοῦτο οὖν ἐπα-
 νορθούμενοι οἱ Πατέρες, διωρίσαντο, μηκέτι τοιοῦτόν τι γίνεσθαι·
 ἢ μὴν τοῦ; παρὰ ταῦτα ποιοῦντας ἀφορίζεσθαι ἐπὶ ἐβδομάδα
 μίαν. Καὶ ὁ ις'. δὲ κανὼν τῆς ζ'. συνόδου, μὴ δεῖν φησιν ἱερατι-
 κὸν ἄνδρα πολυτελέσιν ἱματίοις χρᾶσθαι· ἀνοίκειος δὲ τῷ κληρι-
 κῷ στολή ἐστίν, οὐχὶ τὰ τῶν στρατιωτικῶν ἐνδύματα· ταῦτα
 γὰρ εἴ ποτέ τις κληρικὸς ἐνδυθῆ, μεγάλως κολασθήσεται· ἀλλὰ
 τὰ πολυτελεῆ χρυσοῦφαντα ἐπιβλήματα, τὰ δημοτικῶς λεγόμενα
 μαργέλια γράμματα, καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυ-
 ρίζοντα ἱμάτια· ἀρετῆς γὰρ, καὶ εὐσχημοσύνης ὑπόδειγμα οἱ
 κληρικοὶ ὀφείλουσιν εἶναι, οὐ μὴν βλακείας καὶ ἀσχήμονος δια-
 γωγῆς.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς, μήτε ἐν ὁδῶ, μήτε ἐν οἴκῳ, ἀνοίκειον ἐσθῆ-
 τα ἀμφιεγνύσθω· εἰ δὲ μὴ, ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφορίζέσθω. Σαφῆς.

Κ α ν ὼ ν Κ Η'.

Ἐπειδὴ ἐν διαφόροις ἐκκλησίαις μεμαθήκαμεν, σταφυ-
 λῆς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφερομένης κατὰ τι κρατῆσαν
 ἔθος, τοὺς λειτουργοὺς ταύτην τῇ ἀναιμάκτῳ τῆς προ-
 σφορᾶς θυσίᾳ συνάπτοντας, οὕτως ἅμα τῷ λαῷ διανέμειν
 ἀμφοτέρα, συνείδομεν, ὥστε μηκέτι τοῦτό τινα τῶν ἱερω-
 μένων ποιεῖν, ἀλλ' εἰς ζωοποίησιν, καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν,
 τῷ λαῷ τῆς προσφορᾶς μόνῃς μεταδιδόναι· ὡς ἀπαρχὴν
 δὲ τὴν τῆς σταφυλῆς λογιζομένους προσένεξιν, ἰδικῶς

(1) τὰ συνήθη Σ. Τρ.

τοὺς ἱερεῖς εὐλογοῦντας, τοῖς αἰτούσι ταύτης μεταδιδόναι, πρὸς τὴν τοῦ δοτῆρος τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν, δι' ὧν τὰ σώματα ἡμῶν, κατὰ τὸν θεῖον ὄρον, αὔξει τε καὶ ἐκτρέφεται (1). Ἐἴ τις οὖν κληρικός παρά τὰ διατεταγμένα ποιήσῃ, καθαιρείσθω.

ΖΩΝΑΡ. Πολλὰ παρά τισιν ἔθνη ἀλλότρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κεκράτηκε καταστάσεως· ὧν καὶ τὸ, σταφυλῆς ὡς ἀπαρχῆς κομιζομένης ἐν τῷ ναῷ, συνάπτεσθαι ταύτην τῇ θείᾳ καὶ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ, καὶ μεταδίδοσθαι τῷ λαῷ. Τοῦτο τοίνυν οὗτος ὁ κανὼν ἀποτρέπεται, καὶ μηκέτι γίνεσθαι κελεύεται παρά τινος τῶν ἱερωμένων· ἀλλ' ἰδίᾳ μὲν τῷ λαῷ μόνῃς μεταδιδόναι τῆς προσφορᾶς εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν, τοῖς μὴ (2) ἀναξίως ταύτης μετέχουσι· τὴν δὲ σταφυλὴν, ὡς ἀπαρχὴν πρὸς αἰτούμενην, εὐλογεῖσθαι παρά τῶν ἱερέων, καὶ διανέμεσθαι τῷ λαῷ, ἵν' εὐχαριστοῦσιν τῷ τῶν καρπῶν δοτῆρι, καὶ χορηγῶ τῶν ἀναγκαίων ἡμῖν πρὸς σῴστασιν τῆς σαρκός· εἰ δέ τις, φησί, παρά τὰ διατεταγμένα ποιήσῃ, καθαιρείσθω.

ΒΛΑΣ. Περὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι κανόνι δηλουμένων ἀρκούντως ἐγράψαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ ἀποστολικῷ κανόνι. Ἀνάγνωθε οὖν τὰ ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένα.

ΑΡΙΣΤ. Σταφυλαὶ πρὸς τινῶν τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ συνάπτονται· τοῦτο δὲ μηκέτι τολμᾶσθαι διώριστα.

Τὸ μὲν σταφυλᾶς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρειν, καὶ εὐλογεῖσθαι ταύτας παρά τῶν ἱερέων, καὶ τοῖς αἰτούσι μεταδιδόναι, ὁ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τρίτος κανὼν συγχωρεῖ· τὸ δὲ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ ταύτας συνάπτειν, καὶ ἅμα διανέμειν ἀμφοτέρω τῷ λαῷ, ὁ παρῶν ἀπαγορεύει κανὼν, καὶ προστάττει μηκέτι τοῦτο τολμηθῆναι παρά τινος τῶν ἱερέων· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθαι τὸν τοῦτο ποιήσαντα.

Κανὼν ΚΘ'.

Ὁ τῶν ἐν Καρθαγένῃ διαγορεύει κανὼν, ὥστε, ἅγια θυσιαστηρίου (1), εἰ μὴ ὑπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μιᾶς ἐτησίᾳς ἡμέρας, ἐν ἧ τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται, ἴσως τῆνικαῦτα, διὰ τινος κατὰ τοὺς τόπους προφάσεις τῇ ἐκκλησίᾳ λυσιτελεῖς, τῶν θείων ἐκεῖνων Πατέρων τοιαύτη (2) χρησαμένων οικονομία. Μηδενὸς οὖν ἡμᾶς ἐνάγοντος καταλιπεῖν τὴν ἀκρίβειαν, ὀρίζομεν, ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς ἐπόμενοι παραδόσεσι, μὴ δεῖν ἐν Τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἐβδομάδι τὴν πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ μὲν ἐν Καρθαγένῃ Πατέρες νήστευον τὸν ἕλλον ἕλλον χρόνον τοὺς τὰ ἅγια τοῦ θυσιαστηρίου ἐπιτελοῦντας, ἤγουν ἱεουργοῦντας, διετάξαντο εἶναι, ἄνευ τῆς μεγάλης πέμπτης· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται. Οἱ δὲ τῆς ἕκτης ταύτης συνόδου, καὶ τότε νήστευον εἶναι δεῖν διὰ τοῦ κανόνος τούτου ὠρίσαντο, τοὺς τὰ ἅγια χειρίζοντας καὶ τελοῦντας, εἰπόντες, ὡς, ἴσως οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκεῖνοι ὠκονόμησαν τότε τοῦτο, διὰ τινος αἰτίας τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τοὺς τόπους ἐκεῖνους λυσιτελεῖς· νῦν δὲ, μηδενὸς ἀναγκαίου κατεπείγοντος, παριδεῖν τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς παραδόσεις οὐ χρῆ· καὶ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ λύειν τὴν πέμπτην κατὰ τὴν ὑστέραν ἐβδομάδα, κἀντεῦθεν ἀτιμάζειν καὶ ἀχρειοῦν ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν· ἀποστολικὰς δὲ καὶ πατρικὰς παραδόσεις τὸν ἐξηκοστὸν ἔνατον κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὠνόμασαν οἱ θεοὶ Πατέρες οὗτοι, καὶ τὸν πεντηκοστὸν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου· ὁ μὲν γὰρ τοὺς μὴ νηστεύοντας τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζουσιν—

(1) Π. Κ. Τρ. Βενερ. Σ. Ρ. — τρέφεται Βρ. — (2) ὁ, μὴ, οὐ κατὰ παρά Βενερ.

(1) Π. Ε. Κ. Σ. Ρ. — ἅγια θυσιαστήρια Χ. Τρ. — τὰ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου Βρ. — (2) Π. — τῇ τοιαύτῃ Βρ. — τῇ αὐτῇ Βενερ. Ε. Κ. Χ. Τρ. Σ. Ρ.

το, ιερωμένου; ὄντας, καθαιρεί, λαϊκούς δὲ, ἀφορίζει· ὁ δὲ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ οὐ δεῖ, φησί, τῆ Τεσσαρακοστῇ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ἐβδομάδι τὴν πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν, ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν ξηροφαγοῦντας κηστεύειν. Ἔλεγε-ται (1) δὲ τοὺς ἐν Καρθαγένῃ Πατέρας, τὸ μὴ ὑπὸ νηστικῶν ἐπιτελεῖσθαι τὰ ἅγια ἐν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ὀρίσαι, ὅτι ὁ Κύριος τότε πρότερον μὲν τὸ νομικὸν Πάσχα ἐπιτελέσαι μετὰ τῶν μαθητῶν νομίζεται, εἶτα τὸ οἰκεῖον παραδοῦναι τὸ μυστικόν, καὶ μὴ νήστευσι εἶναι τοὺς Ἀποστόλους ὅτε ἐκείνο ἔφαγον, ὡς πρὸ ἐκείνου φαγόντας τὸ νομικόν· κατὰ γοῦν τὸν τύπον τοῦτον ὀρίσαι καὶ τοὺς ἐν Καρθαγένῃ οὕτω τελεῖν τὰ ἅγια ἐν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ*.

ΒΛΑΣ. Οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες (2) ἅγιοι Πατέρες, εἰδότες ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, μετὰ τὸ ποιῆσαι τὸ νομικὸν Πάσχα σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ φαγεῖν, ἐτέλεσε καὶ τὸ μυστικὸν Πάσχα, καὶ τὴν ἀναίμακτον Θυσίαν παρέδωκε, παρεκελεύσαντο, κατὰ μὲν τὸν ἄλλον χρόνον, νήστευσι εἶναι τοὺς τὰ ἅγια μεταχειριζομένους διακόνους καὶ ἱερεῖς· κατὰ δὲ τὴν μεγάλην πέμπτην, μετὰ τὸ φαγεῖν, ἱερουργεῖν. Τοῦτο οὖν μὴ γίνεσθαι διωρίσαντο οἱ τῆς 5'. συνόδου Πατέρες, εἰπόντες, ὅτι τότε μὲν ἴσως διὰ τινὰ εὐλόγον αἰτίαν καὶ λυσιτελεῖ τὰς ἐκκλησίαις, τοῦτο οὕτω γίνεσθαι οικονομικῶς διωρίσθη· ἀρτίως δὲ μηδενὸς ἀναγκασίου κητεπείγοντος, οὐ χρὴ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς παραδόσεις παραβιάζεσθαι· εἰσὶ δὲ αὗται, ὁ 80'. κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ 1'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ ἕτεροι.

ΑΡΙΣΤ. Τινὲς τῶν Πατέρων τῆ ἡμέρᾳ τοῦ Θεοῦ δειπνοῦ μετὰ τὸ δειπνῆσαι προσῆγον. Ἐδοξε τοίνυν τῇ συνόδῳ τοῦτο μὴ γίνεσθαι· μηδ' ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ, τῇ ὑστέρᾳ ἐβδομάδι, τὴν πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν.

Ἡ μὲν ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ὤρισεν ἐν τῷ τεσσαρακοστῇ

(1) Ἄπαν τὸ ἐντὸς * μέρας τῆς ἑρμηνείας εὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Κ. ἐλλ' ἐν Χ. Τρ. μένον. — (2) Χ. Τρ. — συναχθέντες Ἐ. Βενερ.

πρώτῳ κανόνι, ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων τελείσθαι τὰ ἅγια, ἄνευ μιᾶς ἑβδομάδος ἡμέρας, ἐν ἣ τὸ Κυριακὸν δειπνον ἐπιτελεῖται. Ὁ δὲ κανὼν οὗτος φυλάττων τὸ ἀκριβές, οὐδὲ ταύτην τὴν ἡμέραν ὑπεξαιρεῖ· ἀλλὰ προστάττει καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἦγουν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, καὶ τοὺς ἱερεῖς νηστικούς ὄντας τὴν ἀναίμακτον Θυσίαν ἐπιτελεῖν· ἵνα μὴ διὰ τὴν παράβασιν τῆς μιᾶς ἡμέρας ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζωμεν.

Κανὼν Α'.

Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ἱερέας οικονομεῖν διεγνώκαμεν· ὥστε, εἰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν (1) περὶ τοῦ προφάσει εὐλαβείας τὴν οἰκείαν γαμετὴν μὴ ἐκβάλλειν, ὑπερναβαίνειν οἴονται δεῖν, καὶ πέραν τῶν ὀρισθέντων ποιεῖν, ἐκ τούτου τε (2) μετὰ τῶν οἰκείων συμφωνοῦντες συμβίων, τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀμιλίας ἀπέχονται· ὀρίζομεν, τούτους μηκέτι ταύταις συνοικεῖν καθ' οἷον ἴσως τε τρόπον, ὡς ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντε- λῆ τῆς ὑποσχέσεως παρέξοιεν τὴν ἀπόδειξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῖς, οὐ δι' ἄλλο τι, ἢ διὰ τὴν τῆς γνώμης μικροφυ- χίαν, καὶ τὸ τῶν ἡθῶν ἀπεξενωμένον, καὶ ἀπαγές, ἐνδε- δώκαμεν.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦ πέμπτου κανόνος τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἀπαγορεύοντος τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἀποπέμπεσθαι τὰς οἰκείας γαμετάς, ὡς τάχα θέλοντας σωφρονεῖν, οἱ ἐν βαρβαρι- καῖς ἐκκλησίαις ἱερεῖς, οἰόμενοι δεῖν ὑπερβαίνειν τὴν ἀποστο- λικὴν ἐντολήν, καὶ πλέον τι τῶν παρ' ἐκείνων ὀρισθέντων ποιεῖν, ἐκ συμφώνου τάχα τῶν συνοικουσῶν αὐτοῖς γυναικῶν ἀπέχοντο τῆς πρὸς αὐτὰς ὀμιλίας. Τοῦτο οὖν οἱ τῆς συνόδου ταύτης κατ' οἰκονομίαν δεξάμενοι, διὰ τὸ τῶν ἱερέων ἐκείνων βάρβαρον ἦθος καὶ ἄγριον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀπεξενωμένον· καὶ διὰ τὸ μὴ

(1) τὸ, τὸν, οὐ κεῖται παρὰ Βρ. — (2) Σ. Ῥ. Βενερ. — καὶ ἐκ τούτων Βρ. — ἐκ τούτων Π. — ἐκ τούτων τε Χ. Τρ.

βεβήκως αὐτῶν πρὸς τὴν πίστιν, μηδὲ πάνυ ἐδραζιον, ὃ δηλοῦται διὰ τοῦ ἀπαγοῦς, ὤρισαν, τοὺς ἐκ συμφώνου ἀπέχεσθαι κρίναντας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀμιλίας, μηδὲ συνοικεῖν, ἵνα τε ἀπόδειξις εἴη τοῦτο τοῦ πληροῦν ὃ ἐπηγγείλαντο, καὶ ἵνα καὶ πρὸς σωφροσύνην μᾶλλον ἐπιβίωννύωνται, πόρρω τῶν πρώην αὐτῶν διάγοντες γαμετῶν· τὸ γὰρ ταύταις συνοικεῖν, καὶ ὄρξιν αὐτὰς συνεχῶς, εἰς παροξυσμὸν μίξεως γίνοιτο ἂν αὐτοῖς.

ΒΛΑΣ. Ἐμαθον οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅτι οἱ τῶν βαρβαρικῶν χωρῶν ἱερεῖς προφάσει εὐλαβείας ἀπέχοντο κατὰ κοινὴν ἀρέσκειαν τῶν οικείων γαμετῶν. Εἶπον οὖν, ὡς, κἂν ὁ ἀποστολικὸς ἐ. κανὼν ἀπαγορεύει τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἀποπέμπεσθαι τὰς νομίμους αὐτῶν γυναῖκας, καί ἐστι τὸ παρά τῶν ῥηθέντων ἱερέων γινόμενον ὑπεναντίον τῷ ἀποστολικῷ κανόνι· ἀλλ' ἐπεὶ τὰ κατ' εὐλάβειαν παρά τινων γινόμενα, οὐ καταλείβειν, ἀλλὰ μᾶλλον συνιστᾶν καὶ οἰκοδομεῖν δέον ἐστίν, ἐκχωρηθῆσεται κατὰ λόγον οἰκονομίας αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, διὰ τὸ βαρβαρικὸν ἦθος τούτων, καὶ μικρόψυχον, καὶ ἀπεξενωμένον ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ διὰ τὸ ἀπαγῆς αὐτῶν τὸ πρὸς τὴν πίστιν, καὶ ἀστήρικτον· εἶτα προσέθεντο, μὴ μόνον διαζεύγνυσθαι αὐτοὺς ἐκ τῶν οικείων γαμετῶν, ἀλλὰ μηδὲ συνοικεῖν αὐταῖς καθ' οἰονδήποτε τρόπον· οὕτω γὰρ, φασί, πληροφορήσουσι μὴ καθ' ὑπόκρισιν, ἀλλ' ἀληθῶς καὶ διὰ καθαρὰν εὐλάβειαν ὑποσχέσθαι τῷ Θεῷ σωφρονεῖν. Σημείωσαι οὖν τοῦτο, ὡς ἰδικῶς ἐκφωνηθὲν, καὶ ὀφείλον ἐξακούεσθαι εἰς μόνους τοὺς ὄντας ἱερεῖς ἐν χώραις βαρβαρικαῖς, οὐ μὴν καὶ εἰς τοὺς λοιπούς. Ἐγὼ δὲ ἐρωτήσας διαφόρους ἐπισκόπους περὶ τούτου, ἀπὸ Ἰωσσίας ἐλθόντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν μητροπολίτην Ἀλκνίας, ἔμαθον, μὴ ἐνεργεῖν τὰ τοῦ παρόντος κανόνος εἰς τὰς τοιαύτας χώρας, καὶ ταῦτα οὕτως βαρβαρικῶς· ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἡμετέρους ἱερεῖς κἀκεῖνους ἔχειν τὰς οικείας γυναῖκας καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. Ἐρωτήσας δὲ τίς, ὡς τοῦ κανόνος λέγοντος, κατὰ συμφωνίαν κοινὴν καὶ ἀρέσκειαν γίνεσθαι τὴν διάζευξιν, ἐὰν οὐ θέλη τοῦτο γενέσθαι ἢ γυνή, ἀπρακτῆσουσι τὰ τοῦ κανόνος; Λύσις. Οἴομαι μὴ δίκαιον εἶναι καταναγκάζεσθαι τὴν γυ-

ναῖκα τοῦ οικείου συζύγου ἀποδιίστασθαι, διὰ τε τὸν ἄνωθεν ῥηθέντα ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ διὰ τὴν Ἰουστινιάνειον νεαράν, τὴν μὴ παραχωροῦσαν κατὰ συναίεσιν λύεσθαι τὰ συνοικέσια.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ οἱ ἐν βαρβαρικῇ ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς, εἰ τῆς τῶν συμβίων ἐκ συμφώνου ὀμιλίας ἀπέχονται, ἀλλ' οὖν μηκέτι ταύταις καθ' οἰονδήποτε ὀμιλεῖτωσαν τρόπον.

Τὸν προφάσει εὐλαβείας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβαλόντα πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ὁ ἀποστολικὸς πέμπτος κανὼν ὤρισεν ἀφορίζεσθαι, ἢ καὶ καθαιρεῖσθαι, εἰ ἐπαναλαβεῖν ταύτην αὔθις οὐ πείθεται. Τινὲς δὲ ἱερεῖς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ὄντες, καὶ πλέον τι τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος πράττειν οἴμενοι, τὰς μὲν οικείας γαμετὰς οὐκ ἐδίωκον, συνεφώνουν δὲ μετ' αὐτῶν τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας ἀπέχεσθαι. Τὴν τοιαύτην συμφωνίαν τῶν βαρβάρων τούτων ἱερέων ὁ κανὼν οὕτως μὴ ἀποδοκιμάζων, ὀρίζει, μηκέτι τούτου; ταύταις συνοικεῖν καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ὡς ἂν ἀπηρητισμένην καὶ τελείαν τῆς ὑποσχέσεως αὐτῶν παρέξωσι τὴν ἀπόδειξιν· ἐνδίδωσι δὲ πρὸς τοῦτο ἡ σύνοδος αὕτη, διὰ τὸ ἀπεξενωμένον τοῦ ἠθους αὐτῶν καὶ ἀπαγῆς, καὶ τὴν τῆς γνώμης μικροψυλίαν.

Κανὼν ΛΑ'.

Τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις, ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι, λειτουργοῦντας, ἢ βαπτίζοντας κληρικούς, ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τόπον (1) ἐπισκόπου, ὀρίζομεν· ὥστε, εἴ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ (2), καθαιρεῖσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ παρασυνάγειν, καὶ θυσιαστήρια ἱστᾶν τοὺς ἱερωμένους, γνώμης χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ φ' ἂν τελοῦσιν, ὑπὸ καθίρεσιν αὐτοῦ ἄγει, κατὰ τὸν πέμπτον κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Ὁ γοῦν ἐν εὐκτηρίῳ λειτουργῶν, ἢ βαπτίζων, ἐντὸς οικίας

(1) τὸν τόπον Βενερ. — (2) Π. Σ. 'Ρ. — παραφυλάττει Βενερ. Βρ. Χ. Τρ.

δντι, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως ἐκείνης, παρα-
συνάγει· ἐνδίκως τοίνυν καὶ καθαιρεῖται.

ΒΑΣ. Παρασυναγωγὴν ὁ κανὼν ἡγεῖται τὸ ἱερουργῆσαι τινα,
ἢ βαπτίσαι ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, παρὰ γνώμην τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιε-
ρέως· καὶ ἐνταῦθα μὲν τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας ἱερεῖς καθαιρεῖ-
σθαι οἱ Πατέρες διορίζονται· ἐν δὲ τῷ νθ'. κανόνι, καὶ τοὺς ἔχον-
τας τὰ εὐκτήρια λαϊκοὺς ἀφορίζουσι. Σὺ δὲ ἀνάγνωθι τὴν δ'. νεκρὰν
τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, οὕτως ἔχουσιν μετὰ τὸ
προοίμιον· Ὀρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἱερεῖς,
ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς (1) ἐκάστης οἰκίας ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις
ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖν
αἰροῖτο ὁ ἐκάστης οἰκίας δεσπότης· καὶ τὴν ἰε. οὕτως ἔχουσιν
ἐν μέρει· Ὀρίζομεν οὖν, καθὼς περὶ θυσιῶν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ
σωτηρίου βαπτίσματος, τὸ ἐξεῖναι αὐτὸ ἐν παντὶ εὐσεβῶν εὐ-
κτηρίῳ ταῖς βουλομένοις τελεῖν. Πλήν καὶ τούτων οὕτως ἔχον-
των, ἐὰν κωλυθῇ τις παρὰ τοῦ ἐγκληρίου ἀρχιερέως ἱερουργῆσαι,
ἢ βαπτίσαι ἐν εὐκτηρίῳ, ὁ δὲ ποιήσῃ τοιοῦτόν τι, καθαιρε-
θήσεται, μὴ ὠρελούμενος ἐκ τῶν νεαρῶν· ὁ δὲ μὴ ῥητῶς κωλυ-
θεὶς δοκεῖ σιωπηρῶς κατὰ γνώμην ἐπισκοπικὴν τοῦτο ποιεῖν·
διὰ τοῦτο γάρ, ὡς ἔοικεν, ἐπενοήθησαν καὶ τὰ ἀντιμίνσια, καὶ
γίνονται παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀρχιερέων καθ' ὃν καιρὸν ποιοῦ-
σιν ἐνθρονισμὸν ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ τίθεσθαι αὐτὰ εἰς τὰς ἀγίας
τραπέζας τῶν εὐκτηρίων· καὶ ἀρκεῖν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν καταρ-
τιζόντων τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ λογιζομένων μίνσων τῆς
ἀγίας τραπέζης, ἡγουν τοῦ ἐνθρονισμοῦ τῶν ἀνοιξέων (1) καὶ
τῶν ἐγκαινίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀναφάνεσθαι τὸ κατ' ἐπιτρο-
πὴν ἐπισκοπικὴν γίνεσθαι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τὴν ἱερουργίαν.

ΑΡΙΣΤ. Εἰ μὴ μετὰ γνώμης ἐπισκόπου, ἐνδον οἴκου εἰς εὐ-
κτήριον μὴ προσαγάγῃς.

Ὁ μὲν πεντηκοστὸς ὄγδος κανὼν τῆς ἐν Αχοδικείᾳ συνόδου
κωλύει ἐν εὐκτηρίῳ, ἐνδον οἰκίας δντι, παρ' ἐπισκόπου, ἢ πρε-
σβυτέρου τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπιτελεῖσθαι. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν

(1) καὶ τὴς οἰκίους τῶν ἱερῶν Ν. Λέοντ. — (2) Βουερ. Ε. — ἀναξίαν Χ. Τρ.

τοῦτο ἀνατρέπει, καὶ προστάττει, κατὰ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον
ἐπισκόπου, τοὺς ἱερεῖς λειτουργεῖν ἐν τοῖς εὐκτηρίοις, τοῖς ἐνδον
οἰκίας οὔσι· τὸν δὲ παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦτο ποιοῦντα καθαιρεῖ.

Κανὼν ΛΒ'.

Ἐπειδὴ εἰς γνώσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἐν τῇ τῶν
Ἀρμενίων χώρα οἶνον μόνον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσά-
γουσιν, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνύντες, οἱ τὴν ἀναίμακτον θυ-
σίαν ἐπιτελοῦντες, προτιθέμενοι τὸν τῆς ἐκκλησίας δι-
δάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, φάσκοντα, διὰ τῆς
εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐρμηνείας, ταῦτα (1).
Τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστάς, ἀλλ' οἶνον; ἄλλην
αἴρσειν πόνηράν πρόρριζον ἀνασπῶν· ἐπειδὴ γάρ εἰσὶ τινες
ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι, δεικνύς ὅτι καὶ ἡνίκα
τὰ μυστήρια παρέδωκεν, καὶ ἡνίκα ἀναστάς, χωρὶς μυστη-
ρίων καὶ (2) ψιλὴν τράπεζαν παρετίθετο (3), οἶνω ἐχρήτο
ἐκ τοῦ γεννήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου· ἄμπελος δὲ οἶνον,
οὐχ ὕδωρ γεννᾷ· ἐκ τούτου τε τὸν διδάσκαλον οἶονται ἀνα-
τρέπειν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ προσαγωγὴν.
Ὡς ἂν μὴ καὶ (4) ἀπὸ τοῦ νῦν κατέχονται τῇ ἀγνοίᾳ
τὴν τοῦ Πατρὸς διάνοιαν ὀρθοδόξως ἀποκαλύπτομεν. Τῆς
γάρ πονηρᾶς τῶν Ἰδροπαραστατῶν αἱρέσεως παλαιᾶς
ὑπαρχούσης, οἱ ἀντὶ οἴνου μόνῳ τῷ ὕδατι ἐν τῇ οἰκίᾳ
θυσία κέχρηται, ἀνασκευάζων οὗτος ὁ Θεοφόρος ἀνὴρ
τὴν παράνομον τῆς τοιαύτης αἱρέσεως διδαχὴν (5), καὶ
δεικνύς ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀποστολικῆς ἰενται παραδό-
σεως, τὸν εἰρημένον κατεσκεύασε λόγον. Ἐπεὶ καὶ τῇ
κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ, ἐνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη
ἡγεμονίαν, ὕδωρ οἶνω μιγνύναι παρέδωκεν (6), ἡνίκα τὴν

(1) Ματθ. Κε', Ὀμιλ. 82. — (2) Σ. 'Ρ. Βρ. Βουερ. — ὁ καὶ, οὐχ εἴρηται
παρὰ Π. — (3) παρέθετο Χ. Τρ. — (4) Π. Βουερ. Κ. Ε. — ὁ καὶ, οὐ κείται ἐν
Χ. Τρ. Βρ. — (5) Π. 'Ε. Κ. Βρ. Σ. Ρ. — Διαδοχὴν Βουερ. Χ. Τρ. — (6) τὸ, οἶνω,
οὐχ εἴρηται παρὰ Π. ἀλλ' ἐν ἀπάντη ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσι καὶ τῷ Χ. Τρ. —
μίγνυσθαι Βρ.

ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δεήσει, τὴν ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρασιν παραδεικνύς, ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχύθη, καὶ ἀμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν (1)· καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἐκκλησίαν (2), ἐνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν, ἢ θεόσδοτος αὕτη τάξις κράτει. Καὶ γὰρ καὶ Ἰάκωβος ὁ κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀδελφός, ὃς τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐνεπιστεύθη (3), καὶ Βασίλειος ὁ τῆς Καισαρέων ἀρχιεπίσκοπος (4), οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελειοῦν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ (5) ἐξ ὕδατος τε καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασιν. Καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συναχθέντες ὅσοι Πατέρες, οὕτω ῥητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλεόν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου (6) προσενεχθῆι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παραδέδωκε, τουτέστιν ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου (7). Εἴ τις οὖν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, μὴ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τάξιν ποιῆι, καὶ ὕδωρ οἴνω μιγνύς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγει θυσίαν, καθαιρείσθω, ὡς ἀτελῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινίζων τὰ παραδεδομένα.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ θεία μυστήρια, ὁ ἄρτος, λέγω, καὶ τὸ ποτήριον, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου παριστῶσιν ἡμῖν· τὸν γὰρ ἄρτον διδοῦς τοῖς οἰκείοις ὁ Κύριος μαθηταῖς· Λάβετε, φάγετε, ἔφη, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ τὸ ποτήριον παρέχων αὐτοῖς (8)· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, ἔφη, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου,

(1) τοῦ κόσμου καὶ ἀμαρτιῶν ἐξεχύθη ἀπολύτρωσιν Βενερ. — ἐξεχύθη Ἐ. Κ. Βρ. Σ. Ρ. — (2) Χ. Τρ. Βρ. — πᾶσας δὲ ἐκκλησίας Π. — κατὰ πάσης δὲ ἐκκλησίας Βενερ. — (3) ἐπιστεύθη Βρ. — (4) Π. Ἐ. Κ. — ὁ τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας ἀρχιεπίσκοπος Χ. Τρ. — ἔνευ τοῦ, ἐκκλησίας, Βρ. Σ. Ρ. — (5) ἱερουργία Σ. Ρ. — (6) τοῦ Κυρίου ζῆτον Σ. Ρ. — (7) μιγνυμένου Βρ. — (8) αὐτοῦ Βενερ.

τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. Ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ θείῳ πάθει αὐτοῦ, κενῶν τὸ οἰκεῖον αἷμα ὁ Κύριος, νυγείσης λόγχῃ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ, οὐχ αἷμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ἐξήγαγεν, ἀναγκαιῶς πάντως τῇ ἐκκλησίᾳ νενόμισται ἐν τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις ὕδωρ τῷ οἴνω παρακίρνω. Ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι οἴνω μόνῳ ἐκέχρητο ἐν τῇ μυστικῇ τραπέζῃ, χρώμενοι τῇ εἰς τὸ κατὰ Πατρὸς εὐαγγέλιον ἐξηγήσει τοῦ Χρυσοστόμου καὶ θείου πατρός. Τοῦτο οὖν ἀναιροῦντες οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες, τὰ ῥήματα τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τὴν αὐτῶν διάνοιαν σαφηνίζουσι· καὶ φασιν, ὅτι τὴν τῶν Ἰδροπαραστατῶν αἵρεσιν ἀνατρέπων (1), οἱ μόνῳ ὕδατι τὴν θυσίαν ἱερουργεῖν οἰόμενοι κέχρηται, καὶ δεικνύων αὐτοὺς ἐναντίως τοῖς Πατράσι, καὶ τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις πορευομένους καὶ ποιοῦντας, τὸν οἰκεῖον κατασκεύασε λόγον, ἀλλ' οὐκ ἐπιτρέπων οἴνον μόνον ἐν τοῖς μυστηρίοις παραλαμβάνειν. Καὶ αὐτὸς γὰρ οὗτος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ὕδωρ καὶ οἴνον ἐν τοῖς μυστηρίοις λαμβάνεσθαι παραδέδωκε, καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες καὶ φωστῆρες τῆς ἐκκλησίας ὁμοίως (2) παραδεδώκασιν, ἄρτω καὶ οἴνω ὕδατι μεμιγμένῳ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπάγουσιν οἱ τῆς ἑκτῆς ταύτης συνόδου τοῖς παραβαίνουσι τὸν παρόντα κανόνα, ὃ διὰ τὴν παράβασιν πείσσονται, καὶ φασιν· Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τάξιν ποιῆι, καὶ ὕδωρ οἴνω μὴ μιγνύς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγει θυσίαν, καθαιρείσθω, ὡς ἀτελῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων· ἀτελῶς δὲ τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλει, διὰ τὸ οἴνω μόνῳ ἐπὶ τῇ θυσίᾳ κέχρησθαι, τοῦ Κυρίου, ὡς ἔφημεν, αἷμα καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς οἰκείας πλευρᾶς ἐν τῷ πάθει προχέαντος· διδάσκει γὰρ πραγματικῶς αἷμα μόνον ἐκ τῆς τοῦ Κυρίου κενωθῆναι παρῆς, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελισταῖς, καὶ καινίζει τὰ παραδεδομένα, μὴ κατὰ τὴν ἀρχαίαν θύων παράδοσιν.

ΒΛΑΣ. Οἱ Ἀρμένιοι, μετὰ τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἄλλων αἵρεσεων, οἴνω μόνῳ κέχρηται ἐν τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις· καὶ

(1) ἀποτρέπων Χ. Τρ. Κ. — τὸ, ὁμοίως, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ.

λέγουσι, τούτο ποιῆν ἀκολούθως τοῖς γραφεῖσι παρὰ τοῦ μεγάλου τῆς ἐκκλησίας διδασκάλου, καὶ χρυσοῦ τὴν γλώτταν Ἰωάννου, ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Πλατῶνα εὐαγγέλιον ἐξηγήσει αὐτοῦ, τοῖς διαλαμβάνουσι μὴ δι' ὕδατος τὸ ἅγιον ποτήριον προσάγεσθαι, ἀλλὰ δι' οἴνου· καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου μὴ διδάσκοντος διὰ οἴνου μένου τὴν προσαγωγὴν γίνεσθαι. Τὴν γοῦν οὕτω γινομένην θυσίαν παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἀνατρέποντες οἱ θεῖοι Πατέρες, διωρίσαντο διὰ οἴνου καὶ ὕδατος τὸ ἱερὸν ποτήριον προσάγεσθαι, ἐρμηνεύσαντες τὰ Χρυσοστομικὰ ῥήματα, μὴ ἐκλαμβάνεσθαι πρὸς τὰ παρὰ τῶν Ἀρμενίων λεγόμενα, ἀλλ' εἰς ἀναίρεσιν γραφῆναι τῆς αἰρέσεως τῶν Ἰδροπαροστατῶν, τῶν δι' ὕδατος μόνου τὴν προσαγωγὴν τοῦ ἁγίου ποτηρίου ποιουμένων. Συγκροτήσαντες δὲ τὰ περὶ τούτων διορισθέντα, ἐκ τε ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκ τῆς παραδοθείσης θυσίας, παρὰ τε τοῦ ῥηθέντος ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν, καὶ παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καθαιρέσει ὑπέβαλον (1) τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν θυσίαν τοῦ ἁγίου ποτηρίου δι' ἐνώσεως ὕδατος καὶ οἴνου. Ταῦτα δὲ παρεκελεύσαντο Θεοκινήτως· ἐν γὰρ τῷ θείῳ πάθει τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐχ αἷμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ἐξήγαγεν ἢ διὰ λόγχης νυγείσα θεία τούτου πλευρά, ἵνα τὴν τῶν δύο τούτου φύσεων παραστήσῃ ἀσύγχυτον ἐνώσειν. Σημείωσαι οὖν ὅτι δύο αἰρέσεις ἀνατρέπονται διὰ τοῦ παρόντος κανόνος· μίαν μὲν, τῶν Ἰδροπαροστατῶν, τῶν χρωμένων ὕδατι μόνῳ ἐν τῇ τοῦ ἁγίου ποτηρίου θυσίᾳ· ἑτέρα δὲ ἡ τῶν Ἀρμενίων, τῶν διὰ οἴνου μόνου ποιούντων αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον οἱ Ἀρμένιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Λατῖνοι αἰτιῶνται τὴν εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον τοῦ ζέοντος εἰσβολὴν, λέγοντες μὴ παραδοθῆναι ταύτην ἀπὸ εὐαγγελικῆς, ἢ κανονικῆς παραγγελίας, κἀντεῦθεν γίνεσθαι κακῶς, καὶ ὑπεναντίως δῆθεν τῇ θείᾳ ταύτῃ παραδόσει, τῇ διοριζομένῃ δι' ὕδατος καὶ οἴνου τὴν τοῦ ἁγίου ποτηρίου γίνεσθαι προσαγωγὴν, ἀκουσάτωσαν, ὅτι τὸ ζέον προστιθέμενον, τὴν δι' ὕδατος καὶ οἴνου ἐνώσειν τοῦ ἁγίου ποτηρίου οὐ μεταβάλλει, οὐδέ ἐστίν (2) ἕτερόν τι παρὰ τὸ

ὑδωρ· βάλλεται δὲ εἰς πληροφάναν τοῦ εἶναι ζωοποιὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἁγίας πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ρεύσαντα, τὸ αἷμα δηλονότι καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ μὴ νεκρά· ὅτι τὸ τοῦ θανάτου μέγεθος καὶ ἐκ τούτου παρίσταται (1)· ἀπὸ γὰρ νεκροῦ σώματος μὴ πεφυκότος καταρρέειν ζέοντος αἵματος, ἐκ τοῦ Κυριακοῦ σώματος, καὶ μετὰ θάνατον, αἷμα καὶ ὕδωρ ζέοντα ἐξέρρευσαν, ὡς ἐκ ζωοποιοῦ σώματος ζωοποιὰ. Εἰ δέ τις εἶπῃ, καὶ διὰ τί πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸ ἅγιον ποτήριον οὐ βάλλεται τὸ ζέον εἰς τὴν ἐνώσειν, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἁγιασμόν; ἀκούσει, ὅτι ἐὰν ἐβάλλετο τὸ ζέον κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐνώσεως, ἐμελλε καταφύχεσθαι μέχρι τῆς τῶν ἁγίων μεταλήψεως, καὶ ἀπετελεύτα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πρότερον λόγον. Διὰ γοῦν τὴν αἰτίαν ταύτην βάλλεται τὸ ζέον ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ μετὰ τὴν ὑψωσιν, καὶ μεταλαμβάνουσιν αὐτοῦ οἱ πιστοὶ ὡς ζωοποιοῦ. Οἱ μὲν τοι Ἰθῆρες ἱερεῖς ζέον ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ οὐ βάλλουσιν, ὀρθοδοξότατοι καὶ ταῦτα ὄντες. Καὶ ἐρωτηθέντες ποτὲ συνοδικῶς, πῶς τοῦτο ποιοῦσιν, εἶπον, μηδέποτε ὕδατι θερμῷ χρήσασθαι τινα Ἰθῆρα εἰς πόσιν οἴνου, ἀπὸ ἐγχωρίου συνηθείας μακρᾶς· καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ αὐτοὺς χρᾶσθαι ζέοντι εἰς τὰ ἅγια. Ἀναδιδαχθέντες δὲ τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν, ἐπετρέπησαν ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ βάλλειν ἀπαραιτήτως ζέον κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἁγίας μεταλήψεως. Σημείωσαι (2) ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος,

(1) X. Τρ. — πιστεύεται Ἐ. Βενερ.

(2) Ἡ Σημείωσις αὕτη ἔχει οὕτως ἐν X. Τρ.

Σημείωσαι, ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ παρόντος 28^ο. κανόνος φέρεται τὴν θείαν ἱεροταλασσίαν παραδοθῆναι καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, πρώτως ἐπισκοπεύσαντος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· ἧτις τῶς παρ' ἡμῖν οὐδὲ ἐβρίσκειται, οὐδὲ γινώσκειται ὡς ἀπρακτικὰ. Ὅπως δὲ οἱ κατὰ Παλαιστίνην ἱερατεύοντες λειτουργοῦσι μετὰ τῆς παραδοθείσης μυσταγωγίας, ὡς λέγουσι, παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀδελφοθέου, καὶ οἱ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐπίσκοποι, καὶ ἱερεῖς, τὰς ἱεροτελεστίας ποιοῦσι μετὰ εὐχῶν, ὡς φασί, παραδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ οὐκ ἀνελευθεῦσαι τοῖς πρακτομένοις ὑπὸ τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην ἱεουργούντων· ἦσαν οὐκ ἐπιστρέφονται τῶν παραδοθεισῶν μυσταγωγίῶν παρὰ τε τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀγνοῶ· ταῦτα δὲ καὶ συνοδικῶς· μᾶλλον δὲ καὶ ἐπὶ βασιλικῶν βήματος ἐκλήθη παρ' ἐμοῦ, ὅτε ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐνδημήσας εἰς τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, καὶ μέλλων συλλειτουργῆσαι μεθ' ἡμῶν, ἠθίλον ἱεουργῆσαι μετὰ τῆς παραδοθείσης, ὡς ἔπειν, ἱεροτελε-

(1) ὑπεβάλλουσι X. Τρ. — (2) X. Τρ. — ὅτι δ' οὐκ ἐστίν Βενερ. Ἐ.

ὅτι πρῶτος ὁ ἅγιος Ἰακώβος ὁ Ἀδελφόθεος, ὡς πρῶτος ἀρχιερατεύσας τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας, παρέδωκε τὴν θείαν ἱεροτελεστείαν, ἣτις παρ' ἡμῶν ἀγνοεῖται, παρὰ δὲ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, καὶ τοῖς Παλλαιστίναιοις ἐνεργεῖται ἐν ταῖς μεγάλαις ἐορταῖς. Οἱ δὲ Ἀλεξανδρεῖς λέγουσιν εἶναι καὶ τοῦ ἁγίου Μάρκου ἢ καὶ χρῶνται ὡς τὰ πολλὰ. Ἐγὼ δὲ συνοδικῶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου ἐλάλησα τοῦτο, ὅτε ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐνεδήμει εἰς τὴν βασιλεύουσαν μέλλων γὰρ λειτουργῆται μεθ' ἡμῶν καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὥρμησε κρατεῖν τὸ πῆς τοῦ Ἰακώβου λειτουργίας κοντάκιον, ἀλλ' ἐκωλύθη παρ' αὐτοῦ, καὶ υπέσχετο λειτουργεῖν, καθὼς καὶ ἡμεῖς.

ΑΡΙΣΤ. Τὴν Ἰδροπαραστατῶν ἀναιρῶν αἵρεσιν ὁ Χρυσόστομος, ἠνίκα, φησὶ, καὶ πέπονθεν ὁ Κύριος, καὶ ἐγήγερται, οἶνω ἐχρήσατο. Τοῦτο λαβόντες οἱ Ἀρμένιοι οἶνον προσάγουσι μόνον, οὐκ εἰδότες, καὶ αὐτὸν τὸν Χρυσόστομον, καὶ Βασίλειον, καὶ Ἰακώβον, οἶνω μεμιγμένῳ ὕδατι κεχρημένους, καὶ ἡμῶν οὕτω παραδεδωκότας προσάγειν. Εἴ τις οὖν ἢ οἶνω μόνῳ, ἢ ὕδατι μόνῳ, ἀλλ' οὐχὶ μεμιγμένῳ χρῆται, καθαιρέσθω.

Ἀπὸ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐρμηνείας τοῦ Χρυσοστόμου οἱ Ἀρμένιοι πλανηθέντες, ἐν ἧ τὴν τῶν Ἰδροπαραστατῶν αἵρεσιν ἐσπευσεν ἀναιρέσαι, τῶν ὕδατι μόνῳ ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ κεχρημένων θυσίᾳ, οἶνον μόνον προσάγουσι· μὴ νοήσαντες οἱ δυσσεβεῖς, ὡς εἰς τοῦτο ὁρᾷ ἢ πᾶσα κατασκευὴ τοῦ ἁγίου, εἰς τὸ ἀναιρέσαι τὴν αἵρεσιν τῶν Ἰδροπαραστατῶν, καὶ πείσαι αὐτούς, καὶ οἶνω χρῆσθαι ἐν τοῖς μυστηρίοις· ἀλλὰ νομίσαντες ὅτι ἀνατρέπων τὸ ὕδωρ ἐμβάλλεσθαι ἐν αὐτοῖς, πρὸς τὸν ἔλεγχον ἀντεκατέστη αὐτῶν, οἶνον μόνον προσφέρουσι, ἀγνοοῦντες, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσόστομος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰακώβος, οἶνον μιγνύντες ὕδατι τὴν θυσίαν προσέφερον, καὶ ἡμῶν οὕτω προσάγειν παραδεδώκασι. Εἴ τις οὖν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην τῶν

σίας παρὰ τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ οὐκ ἔλαχε διορθώσεως, ἀρκεσθέντων πάντων τῆς κατὰ τὴν (εὐτῶ) καὶ μόνῳ τοῦ πατριάρχου εἰπόντος μηκέτι τοῦτο ποιῆσαι.

Ἀποστόλων καὶ τῶν Θεοφόρων Πατέρων τὴν ἄχραντον προσάγει θυσίαν, καθαιρέσθω, ὡς ἀπλῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων καὶ ἀθετῶν τὰ παραδεδωμένα.

Κανὼν ΛΓ'.

Ἐπειδὴ περ ἔγνωμεν ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ, μόνους ἐν κλήρῳ, τοὺς ἐκ γένους ἱερατικοῦ κατατάττεσθαι (1), Ἰουδαϊκοῖς ἔθεσιν ἐπομένων τῶν τοῦτο πράττειν ἐπιχειρούντων, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ μὴ ἀποχειρομένους, ἱεροψάλτας, καὶ ἀναγνώστας τοῦ θείου ναοῦ (2) καθίστασθαι· συνείδομεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν, μὴ ἐξεῖναι τοῖς εἰς κλήρον βουλομένοις προάγειν (3) τινὰς, εἰς τὸ γένος ἀποβλέπειν τοῦ προχειριζομένου· ἀλλὰ δοκιμάζοντες, εἰ ἄξιοι εἶεν, κατὰ τοὺς θεθέντας ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ὅρους, ἐν κλήρῳ καταλεγῆναι, τούτους ἐκκλησιαστικούς προχειρίζεσθαι, εἴτε καὶ ἐκ προγόνων γεγονόσιν ἱερέων, εἴτε καὶ μὴ. Ἀλλὰ μηδέ τινα τῶν ἀπάντων συγχωρεῖν ἐπ' ἄμβωνος, κατὰ τὴν τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγομένων τάξιν, τοὺς θείους τῷ λαῷ λόγους ἀποφωνεῖν· εἰ μὴ τι ἂν ἱερατικῇ κουρᾷ χρῆσθαι ὁ τοιοῦτος, καὶ τὴν εὐλογίαν ὑπὸ τοῦ οἰκείου ποιμένος κανονικῶς ὑποδέξῃται. Εἰ δέ τις φωραθεῖη παρὰ τὰ προγεγραμμένα ποιῶν, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τοῖς Ἰουδαίοις ἢ Λευϊτικῇ φυλῇ εἰς ἱερωσύνην ἀφώριστο, ἐξ ἧς μόνῃς οἱ ἱερεῖσθαι μέλλοντες ἐλαμβάνοντο. Τοῦτο οὖν καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις γινόμενον ὁ παρῶν κωλύει κανὼν, θεσπίζων, μὴ πρὸς γένος ἀφορᾶν τοὺς μέλλοντας εἰς κλήρον τάττειν τινὰς, ἀλλὰ δοκιμάζειν τὸν βίον αὐτῶν, καὶ τοὺς ἀξίους, κατὰ τὰ ὀρισθέντα παρὰ τῶν θείων κανόνων, εὐρεθέντας, ἐξ οἴου ἂν εἶεν γένους, ἐκείνους ἐκκλησιαστικῶς προχειρίζεσθαι,

(1) X. Τρ. Βρ. Κ. — καταλέγεσθαι Π. — κατάγεισθαι Βιουερ. Ε. — (2) Π. X. Τρ. Βιουερ. — τοῦ θείου νόμου Βρ. 'Ε. Κ. — (3) προσάγειν Βιουερ. X. Τρ.

κάν προγόνους μὴ εἶχον ιερατικούς· ἀλλὰ μὴδὲ ἐπ' ἄμβωνος συγχωρεῖσθω, φησὶν, ἀνιέναι τις, καὶ τὰς θείας γραφὰς ὑποφωνεῖν τῷ λαῷ, ὅς οὐ κατὰ τὴν ιερατικὴν συνήθειαν τὴν κέρην κέκαρται, ὑπὸ τοῦ οικείου ποιμένου εὐλογηθεὶς κωνονικῶς, ἤγουν τὴν συνήθη σφραγίδα δεξάμενος. Τοῦς δὲ ἄλλως ποιῶντας παρὰ τὰ ὀρισθέντα ὁ κανὼν ἀφορίζει.

ΒΛΑΣ. Δύο ταῦτα ὁ παρῶν κανὼν διορθοῦται, τὸ κατὰ τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων κακῶς γινόμενον, χάριν τοῦ μὴ ἄλλως γίνεσθαι κληρικούς, ἀλλὰ μόνους τοῦς ἐκ γένους ιερατικοῦ καταγομένους· καὶ τὸ ἐπὶ ἄμβωνος ἀναγινώσκεσθαι τὰ θεία λόγια, παρὰ τῶν μὴ ἐχόντων ἐπισκοπικὰς ἐπικουρίδας, τὸ μὲν, ὡς Ἰουδαϊκόν, (νενομοθέτηται γὰρ παρ' Ἰουδαίοις ἀπὸ τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς καὶ μόνις τοῦς ἱερεῖς γίνεσθαι), τὸ δὲ, ὡς ἀλογίστως τελοῦμενον. Φασὶν οὖν οἱ Πκτέρες, ἐκείνους ἐν τῷ κλήρῳ κατατάττεσθαι, μὴ τοῦς ἐκ γένους κληρικῶν ὄντας, ἀλλὰ τοῦς ἀξίους, καὶ κατ' ἐπιλογὴν ἐπισκοπικὴν προτιμωμένους, κἂν μὴ ἐκ γένους τοιοῦτου ᾧσιν· ὡσαύτως τὰς ἐπ' ἄμβωνος ἀναγνώσεις μόνους ποιεῖν τοῦς εἰς τοῦτο ἀποκληρωθέντας, ἤγουν τοῦς ἔχοντας ἐπισκοπικὰς ἐπικουρίδας. Ταῦτα τοῦ Θείου κανόνος παρακελευομένου, καὶ ἀφορίζοντος τοῦς παρὰ ταῦτα ποιῶντας, ἐλαλήθη πολλάκις περὶ διαφόρων ἀρχιερέων, ἐχόντων ἀπὸ χρυσοβούλλων κληρικούς, ἤγουν τοῦ Ἀθηνῶν, τοῦ Μεσημβρίας, καὶ ἐτέρων, ὡς οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κληρικῶν καταναγκάζουσιν αὐτοὺς μὴ τοῦς ἀξίους τῷ κλήρῳ κατατάττειν (1), ἀλλὰ τούτους πολλάκις ὄντας καὶ λαϊκοὺς, καὶ τὴν δουλείαν τῆς ἐκκλησίας δι' ἐτέρων παρ' ἐκείνων δεδομένων γίνεσθαι. Καὶ ἐν τῇ βασιλευούσῃ δὲ ταύτῃ τῶν πόλεων, ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων μεγάλων τεσσαράκοντα μαρτύρων, καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Κυροῦ (2), καὶ ἐν ἐτέροις θείοις ναοῖς, ἔχουσι λαϊκοὶ ἀλλὰ μὴν καὶ μοναστήρια διάφορα, κληρικὰ τε ὀφθίικα. Πλὴν οἱ μὲν ἀρχιερεῖς ἤκουσαν, ὡς ὁ παρῶν κανὼν ἐπιστομίζει τοῦς ὀχλοῦντας αὐτοὺς, τὸ δὲ γινόμενον εἰς τὰς ῥηθείας καθολικὰς ἐκκλησίας,

ὅπως παραχωρεῖται (1), ἀγνοῶ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἅμα τῷ δεξασθαι τινὰ σφραγίδα ἐπικουρίδος ἀπὸ χειρὸς ἀρχιερατικῆς, κληρικόν τοῦτον ἔχει ὁ κανὼν· ἤκουσα γάρ τινων λεγόντων, μὴ εἶναι ἀναγνώστην, μὴδὲ λέγεσθαι κληρικόν, τὸν εἰς κληρον ναοῦ μὴ καταταχθέντα (2) ἀλλὰ μόνην ἔχοντα ἐπικουρίδα· διὸ καὶ ἔχειν ἐπ' ἀδείας ἀκινδύνως αὐτὸν μετασχηματίζεσθαι εἰς λαϊκόν (3), ὅπερ ἐμοὶ τέως οὐ δοκεῖ. Ἀλλὰ καὶ τοῦς μὴ ἔχοντας μοναχοὺς ἐπικουρίδα ἀρχιερατικὴν, ἀλλὰ μοναχικὴν ἀπόκαρσιν, λέγουσιν τινες δύνασθαι ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινώσκειν ἀπόστολον καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ κληρικούς, ὡς ἀρκούσης δῆθεν τῆς ἀποκάρσεως ἀντὶ τῆς ἐπικουρίδος. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, τὸν μὲν παρὰ ἡγουμένου ἱερέως καταστάντα ἀναγνώστην μοναχόν, κατὰ τὸν ἰδ' κανόνα τῆς ζ'. συνόδου καλῶς ἀναγινώσκειν ἐπ' ἄμβωνος· τὸν δὲ μόνον ἀπόκαρσιν ἔχοντα, μὴ δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν· καὶ ἀναγνώθαι τὰ γραφέντα εἰς τὸν ῥηθέντα κανόνα τῆς ζ'. συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ χειροτονίας ἐπάξιος, καὶ ιερατικοῦ τελῶν γένους καὶ ἐτέρου, χειροτονεῖσθω. Μὴ κεκαρμένος καὶ εὐλογίας τυχῶν, ἐπ' ἄμβωνος ἱεροῦς λόγους οὐκ ἀναγνώσεται.

Τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἐπόμενοι ἔθουσιν οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρμενίων, μόνους τοῦς ἐκ γένους ιερατικοῦ ὄντας εἰς κληρον προσδέχονται· ἀλλὰ καὶ τοῦς μὴ εὐλογίας τυχόντας ἐπισκόπους, καὶ ιερατικῆς κουρᾶς χρησαμένους, ἱεροψάλτας καθίστων, καὶ τῷ λαῷ ἐπ' ἄμβωνος τὰς ἱερὰς βίβλους ἀναγινώσκειν ἐπέταττον. Διὰ τοῦτο γοῦν ταῦτα καὶ ἀμφότερα ὁ παρῶν οὗτος ἀπαγορεύων κανὼν, προστάττει, μὴτε εἰς τὸ γένος ἀφορῶν τοῦ βουλομένου εἰς κληρον προαχθῆναι, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἀνερευνᾶν, εἰ ἄξιός ἐστι· μὴτε τινὲ συγχωρεῖν, ὥστε ἀναγινώσκειν, ἢ ψάλλειν ἐπ' ἄμβωνος, εἰ μὴ παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου εὐλογίας τύχη κανονικῆς, καὶ ιερατικῆς κουρᾶς χρήσεται· τὸν δὲ παρὰ τὰ ἐνταῦθα διατεταγμένα ποιῶντα ἀφορίζεσθαι.

(1) κατατάττεσθαι X. Τρ. — (2) X. Τρ. ἑ. — Κυρίως Βιναρ.

(1) X. Τρ. — παραχωροῦνται Βιναρ. — (2) X. Τρ. — καταθέντα ἑ. Βιναρ. — (3) X. Τρ. — εἰς λαϊκοὺς Βιναρ. — εἰς κληρικούς ἑ.

Κανὼν ΛΔ'.

Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ ἱερατικοῦ (1) κανόνος σαφῶς διαγορευόντος, ὡς τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φρατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντη (2) κεκώλυται, πολλῶ δὲ μάλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει· καὶ ἡμεῖς παραφυλάττειν (3) σπουδάζομεν, ὡς εἴ τινες κληρικοὶ, ἢ μοναχοὶ εὐρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι, ἢ φρατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόπων, ἢ συγχληρικῶν, ἐκπιπτέτωσαν πάντη τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

ΩΝΑΡ. Ὁ περὶ τῆς συνωμοσίας κανὼν οὗτος τῆς τετάρτης ἐστὶ συνόδου ὀκτωκαιδέκατος, ὅς ἐκεῖσε ἠρμηνεύεται.

ΒΑΣ. Περὶ συνωμοσίας καὶ φαρτρίας ἐγράψαμεν ἐν τῷ ἰθ. κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ἀνάγνωθι τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ἐζητήθη δὲ ποτε, εἰ ὀφείλουσι κολάζεσθαι καὶ οἱ συνωμοσίας ποιήσαντες χάριν ἀγαθοῦ τινος, τυχόν, ἐὰν ὁμογνωμονήσωσι, καὶ ὁμόσωσι χωρὶς προσταξέως βασιλικῆς, ἢ ἀρχοντικῆς, ὑπὲρ καταπολεμουμένης ὑπὸ ἐχθρῶν πόλεως ἀποθανεῖν, ἢ ἀναιρεῖσαι τινα λυμεῶνα τῆς κατ' αὐτοὺς πόλεως, ἢ ἄλλο τι ἀγαθὸν ποιῆσαι. Καὶ τινες μὲν εἶπον, ὡς, ἐπεὶ σπανίως γίνεται τὸ ὑπὲρ ἀγαθοῦ πράγματος συνομῶσθαι τινος, καὶ οὐδὲ ρητῶς ὑπὸ τῶν νόμων, ἢ τῶν κανόνων τοῦτο ἐπιτέτραπται, κεκώλυται πάντη τὸ συνομνύειν, ἵνα μὴ τῇ προφάσει τοῦ ἀγαθοῦ οἱ πολλοὶ καὶ ἐλαφρότεροι εἰς πολλὰ κακὰ περιπίπτωσι, νομίζοντες ἀγαθὸν τι ποιεῖν· περιαιρεθῆ δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἡ βασιλικὴ καὶ ἀρχοντικὴ ἐξουσία, ἢ τὰ κακὰ διεκδικούσα, καὶ εἰς τὰ καλὰ τὸν δῆμον διεγείρουσα. Ἐχρήσαντο δὲ καὶ τῷ τρίτῳ κεφ. τοῦ λς'. τίτ. τοῦ ζ'. βιβλ. λέγοντι περὶ τὰ μέσα, κολάζεσθαι τὸν πολεμοῦντα παρὰ κέλευσιν βασιλέως· καὶ τῇ ἐν αὐτῇ παραγραφῇ λεγούσῃ, Κἂν νικήσῃ οὗτος, τιμωρεῖται. Ἄλλοι δὲ τῷ παρόντι κανόνι χρώμενοι, καὶ τοῖς κα-

ταστρωθεῖσι παρ' ἡμῶν νόμοις εἰς τὸ λζ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, διδάσκουσι δι' ὅλου περὶ συνωμοσίας κατὰ τινῶν τυρευθείσης, ἀντέθεντο μόνως τὰς ἐπὶ κακῷ γινόμενας συνωμοσίας κωλύεσθαι καὶ κολάζεσθαι, οὐ μὴν καὶ τὰς χάριν ἀγαθοῦ τινος. Ἔμοι δὲ δοκεῖ πᾶσαν συνωμοσίαν ὑπὸ τοῦ νόμου κολάζεσθαι· δι' ἃ τε ἀνωθεν εἴρηται, καὶ διὰ τὸ ἐν ἀδήλω εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ταύτης, καὶ μᾶλλον, ὅτι καὶ τὸ συνάγεσθαι ὄχλον ὀπωσδήποτε χωρὶς ἐξουσίας βασιλικῆς, μεγάλως ὑπὸ τοῦ νόμου τιμωρεῖται, κἂν ἐπὶ δοκοῦντι ἀγαθῷ γίνηται ἢ συνωμοσία(1).

Ἄλλα ἐρμηνεία.

* Νομίζω καλῶς ἐρμηνευθῆναι τὸν κανόνα, καὶ μὴ ὀφείλειν ἐκλαμβάνεσθαι αὐτὸν, καθὼς τινες λέγουσι, πρὸς τοὺς ποιησαμένους συνωμοσίαν ἐπὶ ἀγαθῷ· καὶ ὅπως γὰρ γίνηται, κολάζεται, καθὼς ἀνωθεν ἐγράψαμεν*(2). Εὐρίσκων δὲ σημεῖωμα τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, κατεστρωμένον ἐν τοῖς προσφῆροις σεκρέτοις, γεγονὸς κατὰ μῆνα Ἰουλίου (3) τῆς ἐ. Ἰνδικτιῶνος, καὶ διαλαμβάνον μὴ ὑποκεῖσθαι [εἰς] καθοσίωσιν τοὺς τότε συνωμοσαμένους μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς ἀρχοντας, διὰ τὸ μὴ λογίζεσθαι συνωμοσίαν τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ θεμιτὸν ὄρκον διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν ὄρκον γενέσθαι· μὴ εἴπῃς τὴν ἐπὶ κακῷ γενομένην συνωμοσίαν εὐθύνεσθαι, τὴν δ' ἐπ' ἀγαθῷ εὐλογεῖσθαι· ἀλλὰ λέγε, πᾶσαν συνωμοσίαν εὐθύνεσθαι διὰ τὰς προῤῥηθείσας αἰτίας· τὰ δὲ ἐν τῷ ῥηθέντι βασιλικῷ σημειώματι περιεχόμενα ἰδικὰ εἶναι, καὶ συμπαιθείας βασιλικῆς μετέχειν(4), οὐ μὴν καὶ ἐρμηνείαν νόμων καὶ κανόνων εἶναι.

ΛΡΙΣΤ. Εἴ τινες κληρικοὶ, ἢ μοναχοὶ συνωμοσίας, ἢ φαρτρίας ποιήσαιεν, ἢ συσκευὰς κατ' ἐπισκόπου, ἢ συγχληρικοῦ, τοῦ βαθμοῦ ἐκπιπτέτωσαν.

Κανὼν ΛΕ'.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἀπάντων (5) μητροπολιτῶν, τελευ-

(1) Π. Ε. Κ. Βιερ. — τοῦ ἱεροῦ Βρ. — τὸ ἱερατικῶν, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (2) τὸ ἐντὸς οὐ κεῖται παρὰ Βιερ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. παρὰ δὲ Ε. οὐ κεῖται ἅπασα ἢ ὅ. αὕτη ἐρμηνεία. — (3) ταλαστὴν φέρων τὸν Ἰούλιον Χ. Τρ. — (4) Χ. Τρ. — καὶ ἀξία συμπαιθείας βασιλικῆς Βιερ. — (5) Χ. Τρ. Η. — τῶν πάντων Βιερ. Βρ.

(1) τὰ ἀπὸ τοῦ, κἂν ἐπὶ δοκοῦντι, οὐ κεῖνται ἐν Χ. Τρ. καὶ Ε. — (2) τὰ ἐντὸς οὐ κεῖται παρὰ Βιερ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. παρὰ δὲ Ε. οὐ κεῖται ἅπασα ἢ ὅ. αὕτη ἐρμηνεία. — (3) ταλαστὴν φέρων τὸν Ἰούλιον Χ. Τρ. — (4) Χ. Τρ. — καὶ ἀξία συμπαιθείας βασιλικῆς Βιερ. — (5) Χ. Τρ. Η. — τῶν πάντων Βιερ. Βρ.

τῶντος ἐπισκόπου τελούντος ὑπὸ τὸν κατ' αὐτὸν θρόνον, τὰ αὐτοῦ πράγματα, ἢ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι, ἢ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' ὑπὸ παραφυλακὴν ἔστωσαν τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας, ἧς ὁ τελευταῖος ἐτύγχανε πρόεδρος, μέχρι τῆς ἐτέρου ἐπισκόπου προαγωγῆς (1). ἔκτος εἰμὴ κληρικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπελείφθησαν· τηνικαῦτα γὰρ ὁ μητροπολίτης ταῦτα παραφυλάξει ἀμείωτα, τῷ χειροτονηθισομένῳ (2) ἐπισκόπῳ πάντα ἀποδιδούς.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ εἰκοστὸς δεύτερος κανὼν τῆς τετάρτης συνόδου περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου διαλαμβάνει· ἔνθα καὶ τοῦ παρόντος κανόνος ἐμνήσθημεν· ἀρκεῖ οὖν τὰ εἰρημένα ἐκεῖ.

ΒΑΣ. Ἐν τῷ κβ'. κανόνι τῆς δ'. συνόδου γέγραπται, καθαιρεῖσθαι τοὺς ἀρπάζοντας κληρικοὺς τὰ διαφέροντα τῷ ἀποθανόντι ἐπισκόπῳ πράγματα· ὁ δὲ παρὼν κανὼν κωλύει τὸν μητροπολίτην σφετερίζεσθαι ταῦτα. Ἀκούων δὲ, ὡς ὑπὸ φυλακὴν ὀφείλουσιν εἶναι αὐτὰ ἢ παρὰ τῷ κλήρῳ, ἢ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ, ὅταν οὐκ ὡσι κληρικοὶ, ἐφ' ᾧ δοθῆναι τῷ χειροτονηθισομένῳ ἐπισκόπῳ, μὴ εἴπῃς ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν τοῦτο γίνεσθαι. Εἰ γὰρ ὁ τελευταῖος ἐπίσκοπος ἐποίησεν ἀπογραφὴν, κατὰ τὸν μ'. ἀποστολικὸν κανόνα, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοις τούτου δοθῆσεται τὰ ἐκεῖνου πράγματα· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν τῷ ῥηθέντι κβ'. κανόνι χάριν τούτου γραφέντα. Ἐπὶ τούτοις, ἔχε ἐπὶ μνήμης καὶ τὸ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς ιδ'. Ἰνδικτιῶνος ἀπολυθὲν πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, χάριν τοῦ μὴ ἀρπάζεσθαι τὰ τοῖς τελευταῖοις ἐπισκόποις ἀνήκοντα παρὰ τῶν πρακτόρων, τὰδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον· Πράγμα καὶ εἰς Θεοῦ τολμώμενον περιφρόνησιν, καὶ εἰς ἀθέτησιν θεσμιῶν φυσικῶν, παρὰ τῶν, ὅ φασι, μήτε Θεοῦ ὄπιν, μήτ' ἀνθρώπων νέμεισιν ὑφορωμένων, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀνεκτὸν ὅλως ἐλογίσθη

τῇ βασιλείᾳ μου, εἰς ἀκοῆς αὐτῇ πεπτωκός. Ἦνθεν τοι καὶ ὡς πάντη τοῦ τῶν χριστωνύμων ἀνάξιον ἐπαγγέλματος, διορθοῦται τοῦτο ἡ βασιλεία μου. Ἀνηνέχθη γὰρ αὐτῇ, ὡς ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ζῆν. ἐκδημίαις τῶν ὀπουδήποτε ἀρχιερατευόντων ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, πῆ μὲν καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν ἐκφορᾶς, πῆ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐκφορὰν, οἱ κατὰ χώραν ἐνεργοῦντες, προφάσει τῆς αὐτῶν τελευτῆς, τῶν τε κελλίων αὐτῶν ἀπανθρώπως κατεπερδαίνουσι, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς λαχούσας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀκινήτων· καὶ ἀφαιροῦνται μὲν ἅπαντα τὰ ἐν τούτοις παρευρεθέντα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς· καθολικὴν δὲ ποιοῦνται τῶν τοιούτων ἀκινήτων ἀπαιτήσιν, καὶ παντοίως ἐτέρως ταῦτα συντρίβουσιν. Ἡ δὲ βασιλεία μου μηδὲ μέχρι καὶ εἰς ἄκουσμα μόνον ἀνεκτὴν ἡγησαμένη τὴν τοιαύτην τολμᾶν αὐτῶν, ἵνα μὴ καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς θανάτοις τῶν ἀρχιερέων ἐπιούσης ταῖς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαις ζημίας καὶ συμφορᾶς, οὗτοι βαρυσυμφορώτεροι γίνοντο, καὶ τῆς ἐπὶ αὐτοῖς ἀνίας ἀνιαρώτεροι, διορίζεται διὰ τῆς παρούσης προσταξέως, μηκέτι παρὰ τῶν κατὰ χώρας τὰς δουκικὰς ἀρχὰς διεπόντων, ἢ ἀναγραφᾶς, ἢ ἕτερ' ἕττα δικαίῳ τοῦ δημοσίου ἐνεργούντων, τοιοῦτόν τι κατὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ἢ τῶν ὑπὸ αὐτὰς ἀκινήτων, ἢ τῶν κελλίων τῶν ἀρχιερέων, ἐν ταῖς αὐτῶν τελευταῖς τοῦ λοιποῦ νεωτερισθῆναι. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδιαθήκως οἱ ἀρχιερεῖς τελευτῶεν, κατὰ τὰς αὐτῶν βουλὰς τε καὶ διατάξεις ἅπαντα γίνεσθαι, ἕσον ἐπὶ τοῖς παρευρισκομένοις ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν· εἰ δ' ἴσως καὶ ἀδιάθετοι ἀπαλλάττοντο, πάντα καὶ οὕτω συντελεῖσθαι κατὰ τὸ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις δοκοῦν. Τοῖς ἀκινήτοις μὲντοι τῶν χηρευουσῶν ἐκκλησιῶν, οὐδὲ πόδα ὅλως ἐπιβελεῖ τις τῶν κατὰ χώραν δουκῶν, ἢ τινῶν ἐτέρων, ὡς εἴρηται, οὐδὲ τὸ οἰνοῦν ἐκεῖθεν ὀπωσοῦν ἀναλάβηται· ἀλλὰ πάντα παρὰ τῶν μερῶν τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν αὐτοῖς οἰκονομηθήσεται, καθὼς ἄρα καὶ περὶ τούτου νομίμως καὶ κανονικῶς διεγύρεται, μέχρις ἂν δηλαδὴ οἱ μετὰ τοὺς τεθνηκότας ἀρχιερεῖς εἰς ἐκκλησίας ἐπικηρυττόμενοι, κατὰ χώραν γεγονότες, αὐτοὶ τῆς τούτων οἰκονομίας ἀνθέξωνται (1)· εἰδέναι ὀφείλοντος τοῦ εἰς

(1) Π. 'Κ. Κ. — προαγωγῆς Βιενρ. Βρ. Χ. Τρ. — (2) Π. Χ. Τρ. Βρ. — τῷ χειροτονηθέντι Βρ. Βιενρ.

(1) Χ. Τρ. — ἀναδίξωνται Βιενρ.

ἀθέτησιν τινος τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ προστάξει τῆς βασιλείας μου διωρισμένων χωρήσοντος· ὡς εἰ καὶ Θεὸς ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ αὐτοῦ τολμήματι πρὸς γε τὸ παρὸν παρασιωπήσεται, πάντως εἰς τὸ μέλλον αὐτῷ τὴν ἀξίαν δίκην ταμιευόμενος, ἀλλ' ἢ βασιλεία μου, καὶ εἰς τὸ παρὸν, πικρότερον αὐτὸν μετελεύσεται, σωματικαῖς αὐτὸν ποιναῖς καθυποβαλοῦσα, μελῶν τε οἰκείων ἀκρωτηριασμοῖς, καὶ τῶν ὑπαρχόντων δημεύσει, καὶ ὑπερορία (1) μακρᾶ· οὐ μόνον γὰρ τὸ ἀπλοῦν ἀπεντεῦθεν ἀποδώσει ὁ τοιοῦτος τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐξ αὐτῆς τοιουτοτρόπως παρ' αὐτοῦ ἀφαιρεθησόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦ δημοσίου εἰς τὸ διπλοῦν ἀσυμπαθῶς ἀπαιτηθήσεται τὴν τοιαύτην ποσότητα· εἰδήσεως ἀκριβεστάτης διδομένης περὶ τούτου παρὰ τοῦ τῆνικαῦτα ἀρχιερέως τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῷ· ὅς καὶ ὀφείλει καὶ ἄμφω οἰκονομεῖν· πρόφασιν δὲ πάντως οὐχ ἔξει περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ· ἦλθε γὰρ ἡ βασιλεία μου εὐαγγελικῶς καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς διὰ τῆς παρουσίας προστάξεως, ἥτις καταστρωθήσεται, καὶ τῷ ἱερῷ χαρτοφυλακείῳ ἐναποτεθήσεται, ἀρήγουσα (2) ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, κἂν ἰσότυπα καὶ μόνα ταύτης, πεπιστωμένα παρὰ τῶν μερῶν αὐτῶν, ἐμφανίζηται· ἔξουσι γὰρ πρωτοτύπων ἰσχὺν ταῦτα, καὶ τοῖς πορισσάμενοις προσέσσονται εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν.

ΑΡΙΣΤ. Τελευτῶντος ἐπισκόπου, ὁ κληρὸς φυλάξει τὰ πράγματα· εἰ δὲ μὴ ὑπολέλειπται κληρικὸς, ὁ μητροπολίτης ταῦτα διαφυλάξει, ἕως τῆς ἐτέρου χειροτονίας.

Οὔτε τοῖς κληρικοῖς μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, οὔτε τῷ μητροπολίτῃ ἔξεστιν ἀφαιρεῖσθαι τι τῶν τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας πραγμάτων· ἀλλὰ πάντα ὀφείλουσι παραφυλάττεσθαι παρ' αὐτῶν δὴ τῶν κληρικῶν, μέχρις ἂν ἕτερος ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ. Εἰ δ' ἴσως κληρικὸς ἐν τῇ τοιαύτῃ οὐχ ὑπελείφθῃ ἐκκλησίᾳ, ὁ μητροπολίτης ταῦτα παραφυλάξει ἀμείωτα, ἀποδοῦναι μέλλων πάντα τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ.

Κανὼν Λγ'.

Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἀγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων (1) νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε (2) τὸν Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Θρόνου, καὶ ἐν (3) ταῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω Θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας (4), καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν εἰρημένων κανόνων, ὧν μνηται ὁ παρῶν κανὼν, εἰρημένα ἦν περὶ τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ζητητέον, καὶ οἴμασι, ὡς οὐ πλειόνων δεήσει τῷ τοῦτον ἀναγινώσκοντι.

ΒΑΑΣ. Περὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου κανόνος φησὶ τῆς δευτέρας συνόδου· καὶ τοῦ κή. κανόνος τῆς δ'. συνόδου· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν τούτοις παρ' ἡμῶν γραφέντα.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸν Ῥώμης ἔστω, τῶν ἴσων ἀπολαύων πρεσβείων· μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας· ἔξῃς ὁ Ἀντιοχείας· εἶτα ὁ Ἱεροσολύμων.

Τὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων μετὰ τὸν Ῥώμης, οὕτως ἐν τῷ τρίτῳ κανόνι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἠρμηνεύσαμεν, καὶ ἐν τῷ εἰκοστῷ ὀγδῶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου· ὥστε μὴ κατὰ τὴν τιμὴν δεύτερον τοῦ Ῥώμης τάττεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους· οὕτω γοῦν καὶ ἐνταῦθα δεῖ νοεῖν τὴν, μετὰ, πρόθεσιν τοῦ χρόνου εἶναι δηλωτικὴν, ἀλλ' οὐ τῆς τιμῆς. Μετὰ γὰρ χρόνους πολλοὺς τῶν ἴσων

(1) Π. Σ. Ρ. — συνελθόντων Χ. Τρ. Ε. Κ. Βρ. Βιευρ. — (2) Π. Βρ. Χ. Τρ. Κ. Ρ. — τὸ, ὥστε, οὐ κεῖται παρὰ Βιευρ. — (3) ἢ, ἐν, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (4) Π. Βιευρ. Χ. Τρ. — ὁ Ἀντιοχείων Βρ. Σ. Ρ.

(1) Χ. Τρ. — ἱερίᾳ Βιευρ. — (2) Ρ. — ἀρίσκουσα Χ. Τρ. — ἀρίσκουσα Βιευρ.

πρεσβείων τῆ Ῥωμαίων ἐκκλησίας καὶ ὁ θρόνος οὗτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτυχε, διὰ τὸ βασιλεία τε καὶ συγκλήτη τιμηθῆναι τὴν πόλιν ταύτην, καὶ τῶν ἰσῶν ἀπολαβεῖν πρεσβείων τῆ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ.

Κανὼν ΑΖ'.

Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς βαρβαρικαὶ γεγόνασιν ἔφοδοι, καὶ πλεῖσται πόλεις ἐν τεύθεν ὑποχείριοι τοῖς ἀνόμοις κατέστησαν, ὡς ἐντεῦθεν μὴ δυνηθῆναι τὸν τῆς τοιαύτης πόλεως πρόεδρον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροτονίαν, τὸν οἰκεῖον θρόνον καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ ἱερατικῇ καταστάσει ἐνιδρυθῆναι, καὶ οὕτω κατὰ τὸ κρατήσαν ἔθος τὰς χειροτονίας, καὶ πάντα, ἃ τῷ ἐπισκόπῳ ἀνήκει, πράττειν τε καὶ μεταχειρίζεσθαι ἡμεῖς τὸ τίμιον, καὶ σεβάσιμον τῆ ἱερωσύνη φυλάττοντες, καὶ μηδαμῶς πρὸς λύμην τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων τὴν ἐθνικὴν ἐπήρειαν ἐνεργεῖσθαι βουλόμενοι, τοῖς οὕτω χειροτονηθεῖσι, καὶ διὰ τὴν προκειμένην αἰτίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν μὴ ἐγκαταστάσι (1) θρόνοις, τὸ ἀπροκριμάτιστον (2) τηρεῖσθαι συνεωράκαμεν, ὡς καὶ χειροτονίας κληρικῶν διαφόρων κανονικῶς ποιεῖν, καὶ τῆ τῆς προεδρίας ἀθθεντία κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον κεχρησθαι, καὶ βεβαίαν, καὶ νενομισμένην εἶναι πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν προϊούσαν διοίκησιν. Οὐ γὰρ ὑπὸ (3) τοῦ τῆς ἀνάγκης καιροῦ τῆς (4) ἀκριβείας περιγραφείσης, ὁ τῆς οἰκονομίας ὅρος περιορισθήσεται.

ΣΩΝΑΡ. Τοὺς κληθέντας εἰς λαοῦ προστασίαν, καὶ μὴ πειθομένους ἀπελθεῖν, ἀφορίζει ὁ ἐπτακαιδέκατος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼν. Τοὺς δὲ χειροτονηθέντας, μὴ ἀπελθόντας δὲ, οὐ παρ' αἰτίαν οἰκείαν, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ

δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτῶν γενομένην, ὁ ὀκτωκαιδέκατος τῆς αὐτῆς συνόδου κανὼν μετέχειν τῆς τιμῆς, καὶ τῆς λειτουργίας κελεύει. Τοῦτο δὲ πλατύτερον καὶ ὁ παρῶν θεσπίζει κανὼν, λέγων, ὡς, ἐάν τις εἰς ἐπισκοπὴν προαχθεῖς, μὴ δυνηθῆ ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτὸν πόλιν, ὑπὸ βαρβάρων ἰσῶς κατεχομένην, ὁ τοιοῦτος ἄπεν ἔξει προνόμιον ἀρχιερατικὸν ἀνήκον αὐτῷ. Καὶ χειροτονήσει γὰρ κληρικούς, πλὴν μὲν ται κανονικῶς, ὡς οἱ κανόνες δηλαδὴ διατάττονται, καὶ τὴν τιμὴν ἔξει τοῦ ἐπισκόπου, καὶ καθέδρας ἀξιοθήσεται· αὕτη γὰρ ἢ τῆς προεδρίας ἀθθεντία κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον, ἡγουν καθὼς ὀρισται καὶ τετύπεται τιμᾶσθαι τὴν πόλιν ἐκείνην, πρώτην εἶναι τυχόν, ἢ δευτέραν, ἢ ἐφεξῆς. Οὐ γὰρ ὑποβιβασθήσεται διὰ τὸ μὴ ἐνιδρυθῆναι αὐτῇ τῇ ἱερᾷ καθέδρᾳ· ἀλλὰ καὶ ὅσα ἂν διοικήσῃ, καὶ διαπράξῃται ἀρχιερατικῶ δικαίῳ, βέβαια ἔσονται πάντα, καὶ νόμιμα λογισθήσονται. Οὐ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ δυνηθῆναι αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ, καὶ τὴν περίστασιν τὴν ἐκ τῶν βαρβάρων, περιγραφῆσεται ἢ ἀκρίβεια, καὶ ὁ τῆς οἰκονομίας ὅρος περιορισθήσεται, ἀντὶ τοῦ, συστολὴν ἔξει τινὰ, καὶ ἐλαττωθήσεται ἢ τῶν κανόνων ἀκρίβεια, διδοῦσα τοῖς ἐπισκόποις ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς αὐτῶν πάντων.

ΒΑΛΣ. Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα διὰ τοὺς λέγοντας, τὸν τε Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων πατριάρχας, καὶ τοὺς λοιποὺς, τοὺς μὴ φθάσαντας εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, καὶ ἐνθρονισθῆναι, μὴ δύνασθαι διαγινώσκειν χάριν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων λαλουμένων συνοδικῶς, ἢ χειροτονεῖν, ἢ ἄλλο τι ἀρχιερατικὸν ἐνεργεῖν· ἀντιστοιμήσει γὰρ τοὺς τοιοῦτους. Προεβάλετο γὰρ τὸν τοιοῦτον κανόνα ὁ ὑπέρτιμος ἐκεῖνος κυρὸς Ἀλέξιος ὁ Ἀριστηνὸς κατὰ τοῦ ἀγιωτάτου ἐκεῖνου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυροῦ Νικηφόρου (1).

(1) Ἡ Σημ. αὕτη εὔρηται ἐν Χ. Τρ. ἐν περιελίδῳ οὕτω·

Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα διὰ τὸν ὑπέρτιμον ἐκεῖνον τὸν Ἀριστηνόν, εἰπόντα ποτὲ πρὸς τὸν ἀγιωτάτον ἐκεῖνον πατριάρχην Ἱεροσολύμων κῆρ Νικηφόρον, ἐπὶ βήματος βασιλικοῦ, μὴ δύνασθαι διαγινώσκειν χάριν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων

(1) Π. Σ. Ῥ. Βευερ. — μὴ καταστάσι Βρ. — (2) Π. Βευερ. — τὸ ἀπρόκριτον Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ῥ. Κ. Ἐ. — (3) ἀπὸ τοῦ Χ. Τρ. — (4) Χ. Τρ. Σ. Ῥ. Βρ. Βευερ. Ἐ. Α. — καὶ τῆς ἀκριβείας Π.

Ὁ λς'. ἀποστολικὸς κανὼν, ὁ ιζ'. καὶ ὁ ιή. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, τοὺς μὲν ἐπισκόπους, τοὺς μετὰ τὸ χειροτονηθῆναι μὴ ἐπιδημήσαντας εἰς τὰς λαχοῦσας αὐτοὺς, ἀφορισμῶ καθυποβάλλουσι· τοὺς δὲ μὴ παρ' αἰτίαν οἰκείαν, ἀλλὰ διὰ τινὰ πρόφασιν εὐλογον μὴ ἀπελθόντας, ἀνευθύνους εἶναι φασί, καὶ διορίζονται ἔχειν τούτους τὴν οἰκείαν τιμὴν τοιαύτην, ὥσπερ ἂν εἰ κατὰ χώραν ἐνεδήμησαν, καὶ ἐνεθρονίσθησαν. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν θεσπίζει, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς μὴ δυναθέντας διὰ βαρβαρικὴν ἔφοδον ἀπελθεῖν εἰς τοὺς λαχόντας αὐτοῖς θρόνους, παρομοίως τιμᾶσθαι, καὶ ἐνεργεῖν ἀποκριματίστως πάντα τὰ ἀρχιερατικά, καὶ ἀπλῶς λογίζεσθαι, ὥσπερ εἰ κατὰ χώραν ἀπῆλθον, καὶ ἐνεθρονίσθησαν. Ὡς καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου, καὶ ἕτεροι ἀνατολικοὶ μητροπολίται μὴ ἔχοντες ἐκκλησίας, ὡς κρητουμένους ὑπὸ βαρβάρων, καλῶς ἐπισκόπους χειροτονοῦσι, καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐνεργοῦσι, καὶ οὐκ ἔφθασαν ὅλοις εἰς τὰς λαχοῦσας αὐτοῦς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν καὶ ἐνεθρονισθῆναι· εἶδον γὰρ τοῦτο πολλάκις λαληθὲν καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ἐλθόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα τῆς ε'. Ἰνδικτιῶνος ἀπολυθεῖσαν πρόσταξιν τοῦ αἰοδίδμου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ διοριζομένην, τοὺς ψηφισθέντας εἰς ἀνατολικάς ἐκκλησίας ἔχειν καὶ αὐθις τὰ προσόντα αὐτοῖς ἡγουμενεῖα, καὶ ἀδελφάτα, καὶ ὄφφικια, ἧτις ἔχει κατὰ ῥῆμα οὕτως (1)· Ἀνέμαθεν ἡ βασιλεία μου, ἀγιώτατε δέσποτά μου, καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχα, ὅτι τῶν ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ψήφων προβαίνουσῶν, τινὲς τῶν εἰς τὰς ψήφους ἐπιλεγέντων ἡγουμενεύοντες ἐν μοναστηρίοις, καὶ οἰκονομοῦντες, ἢ καὶ ἑτέρας τινὰς ὑπηρεσίας διενεργοῦντες, καὶ ἀπλῶς τυγχάνοντες μοναχοί, ἕτεροι δὲ ἐν τε τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν ἑτέροις, ἀπὸ τε ὄφφικίων, καὶ ἑτέρων τινῶν λειτουργιῶν τὰ ζωαρκῆ κεκτημένοι, δυσχερῶς ἔχουσι τὸν τῆς ἱερωσύνης ζυγὸν ὑπελθεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστατῆσαι, αἷς ἐπεκηρύχθησαν, δεδιότες μὴ ποτε τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν, ἐν τοῖς τῆς

λαλουμένων συνοδικῶς, διὰ τὸ μὴ ἐνεθρονισθῆναι εἰς τὸν λαχόντα αὐτῶ πατριαρχικὸν θρόνον, ἐδέχθη γὰρ τοῦτο ἀκανονίστως παρὰ τῶν ἀμαθιστέρων.

(1) Οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. καὶ παρὰ 'Ε. τῶ, ἧτις ἔχει κατὰ ῥῆμα οὕτως.

ἀνατολῆς μέρεσι διακειμένων, ἐπιλείψειε τούτοις τὰ ἀναγκαῖα· ἅτε τῶν μὲν, ἐν αἷς ἐπεψηφίσθησαν, ἐκκλησιῶν πάντῃ τυγχανουσῶν ἀπόρων, καὶ ἀπροσβάτων αὐτοῖς παντελῶς, στερουμένων δὲ καὶ αὐτῶν διὰ τὸ τὴν ἐπιστασίαν τούτων ὑπεισελθεῖν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενεῶν, καὶ οἰκονομιῶν, καὶ ἑτέρων λειτουργιῶν, καὶ τῶν ἀπλοῦκῶς λεγομένων ἀδελφάτων, ἢ καὶ ὄφφικίων, καὶ ἑτέρων τινῶν ὑπηρεσιῶν. Διορίζεται τοίνυν ἡ βασιλεία μου, οἰκονομικῶ τινι λόγῳ διευθετοῦσα τὰ κατ' αὐτοὺς, μὴ τινὰ τούτων μετὰ ταῦτα (1) δυσχεραίνειν τῷ ζυγῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑποδραμεῖν· πάντες γὰρ οὗτοι καταπολαύσουσι καὶ πάλιν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενεῶν τε καὶ οἰκονομιῶν, τῶν ἑτέρων τε ὑπηρεσιῶν, καὶ λειτουργιῶν, καὶ ὄφφικίων, καὶ τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀδελφάτων· καὶ τὸν τῆς διδασκαλίας ὑπεισερχόμενοι λόγον, καὶ τὴν τελειοποιὸν τάξιν ἀναδεξάμενοι, καὶ τῶν ἀπ' ἐκείνων προσόδων κατεξουσιάσουσι μέχρις ἂν ἄνεσιν λάβοιεν, καὶ ἀπὸ τῆς νῦν δυσκληρίας μεταστᾶν πρὸς εὐκληρίαν, τὴν τῶν ἐπιψηφισθεισῶν αὐτοῖς ἐκκλησιῶν, ὡς εἴρηται, ἀβάτων οὐσῶν τούτοις, ὡς ὑπὸ τῶν ἐχθίστων κατεχομένων ἐχθρῶν· πλὴν τὰ ἐνταῦθα διωρισμένα παρὰ τῆς βασιλείας μου οὐκ ἐπὶ τῶν ἀρχοντικίων κρατήσει, καὶ τῶν βχθμῶν τῶν ἱερέων τε, καὶ τῶν διακόνων, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ κλήρου τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. Κατάστρωσον οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ χαρτόφυλακίου τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοπος, ὁ διὰ βαρβάρων ἔφοδον μὴ ἐπιστάς τῷ θρόνῳ, καὶ καθ' ἑδραν τὴν οἰκείαν ἐχέτω, καὶ χειροτονεῖτω, καὶ πάντα τὰ τῆς ἱερωσύνης ἐνεργεῖτω βεβαιότατα.

Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθῆ, καὶ, διὰ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς, οὐ δυναθῆ ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐχειροτονήθη πόλιν, ὥστε ἐν αὐτῇ ἐγκαταστῆναι, καὶ ἐγκαθιδρυθῆναι ἱερατικῇ καταστάσει· μὴ κωλυέσθω ἐνεργεῖν ἅ τοῖς ἐπισκόποις ἀνήκει, ἀλλὰ πάντα πράττετω καὶ μεταχειρίζεσθω, καὶ τὴν ἐν τῇ καθέδρᾳ τιμὴν ἐχέτω, καὶ χειροτονίας κληρικῶν διαφόρων κανονικῶς

(1) διὰ ταῦτα Χ. Τρ.

ποιείτω, καὶ πᾶν ὑπ' αὐτοῦ πραχθὲν κατὰ κανονικὴν ἀκρίθειαν ἔστω βέβαιον· ἢ γὰρ ἀνάγκη τοῦ καιροῦ εἰς περιγραφὴν αὐτοῦ οὐ γενήσεται, ὥστε τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτοῦ ἐλαττοῦσθαι ἀξίαν.

Κανὼν ΛΗ'.

Τὸν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν (1) τεθέντα κανόνα καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν, τὸν οὕτω διαγορευόντα· Εἴ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινισθῆ, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀκολουθεῖτω.

ΖΩΝΑΡ. Καινίζουσι πόλεις οἱ βασιλεῖς, ἀντὶ τοῦ, νέας ἀνεγείρουσι, καὶ διδόασιν αὐταῖς προνόμιον πολιτικόν, ἢ καὶ τιμῶσιν αὐτὰς εἰς ἐπισκοπὰς, ἢ καὶ μητροπόλεις τυχόν, διὰ προσταγμάτων ἐγγράφων, καὶ δημοσίους τύπους ὠνόμασαν, ἀλλαχοῦ δὲ πραγματικῶς αὐτοῦς καλεῖ, καὶ βασιλεία γραμματα. Τούτοις οὖν τοῖς πραγματικοῖς, ἢ δημοσίοις τύποις, παρακελεύεται ὁ κανὼν, καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τάξιν ἀκολουθεῖν· ὡς, εἴτε ἐπισκοπῆς ἔσχε κλήσιν ἢ καινὴ πόλις, εἴτε εἰς μητροπόλεως ἀνήχθη τιμὴν, οὕτω καὶ παρὰ τῆς τάξεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων καταλογίζεσθαι.

ΒΑΛΣ. Ἐν μὲν τῷ 16'. κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἐγράψαμεν ὅσα δὴ καὶ ἐγράψαμεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται τὰς διὰ βασιλικῆς ἐξουσίας ἀνεγερωθείσας πόλεις, ἢ καὶ ἀνεγερωθσομένας, τιμᾶσθαι καὶ παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καθὼς ἡ βασιλικὴ ὑποτυπώσει πρόσταξις, τουτέστιν ἔχειν αὐτὰς ἢ ἐπισκοπῆς ἀξίωμα, ἢ μητροπόλεως· (δέον γὰρ ἔστιν ἀκολουθεῖν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, ἢται τοῖς βασιλικοῖς προσταγμασι)· φημέν, ὡς ἐνεδόθη μὲν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος τῷ βασιλεῖ ἐπισκοπὰς ποιεῖν ἐκ νέου, ἑτέρας δὲ ἀνάγειν (2) εἰς δίκαια μητροπόλεως, καὶ ὑποτυποῦν

(1) Π. Κ. 'Ε. — τὸ, ἡμῶν, οὐ κεῖται ἐν Χ. Γρ. οὐδὲ παρὰ Βρ. καὶ Βενερ.

(2) ποιεῖν ἐκ νέου, καὶ ἀνάγειν Χ. Γρ.

τὰ περὶ τῆς ψήφου αὐτῶν, καὶ τῆς ἄλλης οἰκονομίας, κατὰ τὸ δόξαν αὐτῶν. Τέως δὲ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὸν Νάϊου μῆνα τῆς Ἰνδικτιῶνος τοῦ 578'. ἔτους, γέγονε σημεῖωμα παρὰ τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, διαλαμβάνον, ὡς, τῆς μητροπόλεως τοῦ Βασιλαίου, καὶ τῆς μητροπόλεως Μαδύτων χηρευουσῶν, καὶ μελλουσῶν ψηφισθῆναι, διανέστησαν οἱ μητροπολίται, ὁ Ἡρακλείας καὶ ὁ Ἀγκύρας, καὶ εἶπον, μὴ ὀφείλουν τὰς τοιαύτας ἐκκλησίας, καὶ ἐτιμῆθησαν τῷ τῆς μητροπόλεως ἀξιώματι, παρὰ τοῦ μέρους τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ψηφισθῆναι, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν· διὰ τὸ τὴν μὲν ἐκκλησίαν τῶν Μαδύτων ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ Ἡρακλείας, τὴν δὲ ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλαίου ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ Ἀγκύρας. Χρησαμένων δὲ τῶν τοιούτων μητροπολιτῶν καὶ τῷ 16'. κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, τῷ διοριζομένῳ σώζεσθαι τῆς κατ' ἀλήθειαν μητροπόλεως τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια, ἐπὶ τῇ τιμηθείσῃ ἐκκλησίᾳ, διάγνωσις γέγονε βασιλικὴ κατὰ παρουσίαν καὶ τῆς τότε συνδιαγνωμονούσης συνόδου, ἐφειμένον εἶναι τῷ βασιλεῖ προεδρίας θρόνον ταῖς ἐκκλησίαις χαρίζεσθαι, καὶ τὰς ἐπισκοπὰς, ἢ καὶ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἀνάγειν, καὶ τὰ περὶ τῶν ψήφου αὐτῶν, καὶ τῆς ἄλλης διευθετήσεως ὑποτυποῦν, κατὰ τὸ αὐτῷ θελητὸν, μὴ ἐμποδιζομένῳ πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ κανόνος, τοῦ διοριζομένου φυλάττεσθαι τῇ μητροπόλει τὰ κατὰ τῆς τιμηθείσης ἐπισκοπῆς προσόντα αὐτῇ ἀρχῆθεν δίκαια. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ τοιοῦτον σημεῖωμα, ἐρμηνεύον, πῶς ὀφείλει νοεῖσθαι τὸ σώζεσθαι τὰ δίκαια τῆς παλαιῆς μητροπόλεως, καὶ τὸ μὴ κατατέμνεσθαι τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο. Ἡμεῖς γὰρ διὰ τὸ πολῦστιχον εἶναι, οὐ κατεστρώσαμεν αὐτὸ ἐνταῦθα ἐξ ὀλοκλήρου· τὸ αὐτὸ δὲ σημεῖωμα, μετὰ τὴν διάγνωσιν (1) τὴν περιέχουσαν, ὀφείλουν ψηφίζεσθαι τὰς τιμηθείσας ἐκκλησίας κατὰ πράσταξιν βασιλικὴν παρὰ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μηδὲν μετέχειν ἐπ' αὐταῖς τοὺς πρώην μητροπολίτας, διαλαμβάνει καὶ ταῦτα ῥητῶς· Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ αὐθις τὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανόνα προσφέροντες, τοὺς ἐκ προσελεύσεως

(1) Χ. Γρ. — μετὰ τὴν διήγησιν ἐ. Βενερ.

τοῦ ὑψηλοτέρου ἀξιουμένους θρόνου, παρὰ κανόνας ἔλεγον τῆς τελευτέρως τυγχάνειν τιμῆς, καὶ ἤθελον ταῖς ἀλογίστοις ὀρμαῖς ἐπιτεθῆναι κώλυμα, καὶ ἦσαν κανονικὴν προσφέροντες ἀξίωσιν, ἡ βασιλεία μου καὶ τῆ βασιλικῆ ἐξουσίᾳ τὸ παρὰ τῶν θείων κανόνων δεδομένον ταύτῃ προνόμιον παρορᾶσθαι μὴ θέλουσα, καὶ τὰς ἐπὶ προκλήσει τιμῆς προσελεύσεις τῶν ἀρχιερέων, ὡς μὴ κανονικὰς, μηδ' ἔννομον (1) τὸ τῆς ἐφέσεως ἀποτέλεσμα μὴ λαμβάνειν ἐθέλουσα, εὐδοκεῖ, μὴ ἄλλως ἐπισκοπῆν εἰς προβαμιώτερον θρόνον ἀνάγεσθαι, ἀρχιεπισκοπῆς δηλονότι, ἢ μητροπόλεως, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς αἰκοθεν ὀρμηθεὶς, χάριτος ἀνθρωπίνης μὴ μεσολαβούσης οὐκ εὐπρεποῦς (2), βουλευθεῖν ταύτη τὸ ἐπαναβεβηκὸς ἀξίωμα παρασχεῖν· ἢ τιμῆ τῆς πόλεως, ἢ πῖσται τῆ πρὸς τὴν εὐαγῆ ἐκκλησίαν, ἢ τοῦ προεστῶτος αὐτῆς τὴν ἀρετὴν σεβασθεὶς, κἀντεῦθεν αὐθόρμητος γεγονώς πρὸς τὸ χαρίσασθαι τὴν τιμὴν· καὶ τῷ γε δι' ἀνθρωπίνην προσπάθειαν καὶ τρόπον οὐκ ἐπαινούμενον τὸ ὑπερβεβηκὸς χαριζομένῳ τῆς τάξεως, τὸ ἀπὸ τῶν θείων κανόνων δέος ἐπανατείνεται· οἷς ἵνα μὴ περιπέση πολλάκις ὁ βασιλεὺς, ἐφίησι καὶ τοῦτο τῷ κατὰ καιροὺς ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ· μὴ ἄλλως καταστρωννύειν τὸ παρ' οἰουδήτινος προκομιζόμενον πιττάκιον χάριν προεδρίας τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας, μηδὲ τὸν προεστῶτα αὐτοῖς τοῖς ἀρχιεπισκόποις, ἢ τοῖς μητροπολίταις συγκαταλέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ πατριάρχης περὶ τούτου ἀνενεγκῶν τῆ βασιλικῆ ἐξουσίᾳ, καὶ τὰ περὶ τῶν θείων κανόνων ἀναδιδάξας, μάθοι, ὡς κατὰ τὸ ἐφειμένον οἰκοθεν ὁ βασιλεὺς ἐξ εὐλόγου προφάσεως τῆ ἐκκλησίᾳ τὴν τιμὴν ἐχαρίσατο· τότε γὰρ καὶ προσδέξεται τοῦτο, καὶ τῆ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων ὀμηγύρει συγκαταλέξει τὸν εἰληχότα ἐκ βασιλέως τὴν κρείττω τιμὴν. Σημειώσαι οὖν τὰ τοῦ παρόντος βασιλικοῦ σημειώματος ῥήματα (3), χάριν τῶν τιμηθεισῶν (4) ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἐπισκοπῶν καὶ ἀρχιεπισκοπῶν εἰς μητροπόλεις.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις ἐκαινίσθη πόλις ἐκ βασιλέως, ἢ καινισθεῖη,

τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀξιοκολουθεῖται.

Ἡ παρὰ βασιλέως καινισθεῖσα, ἢ καὶ καινισθησομένη πόλις, ὑπὸ τὴν ἐνορίαν ἐκείνου ἔσται τοῦ ἐπισκόπου, ὑφ' ἣν ἐναπεγράφη καὶ ὑπετέθη τελεῖν· καὶ τῆ παροικίᾳ ἑτέρου ἐπισκόπου μᾶλλον ἐγγίξῃ, οὐκ ἐκδικήσει αὐτὴν οὕτως ὁ γειτνιαζων, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἐπακολουθήσει καὶ ἢ τοιαύτη πόλις, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ᾠρίσται.

Κ α ν ὶ ν Λ Θ'.

Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου, τοῦ τῆς Κυπρίων (1) νήσου προέδρου, ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ, ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν, διὰ τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους, διὰ τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος (2) νήσου, προνοίᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλέως, συνορῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι (3) τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια, ὥστε τὴν νέαν Ἰουστινιανούπολιν τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ καθιστάμενον θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον, πάντων προεδρεύειν τῶν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Τὰ γὰρ ἐν ἐκάστη ἐκκλησίᾳ ἔθῃ, καὶ οἱ θεοφόροι ἡμῶν Πατέρες παραφυλάττεσθαι διεγνώκασιν, τοῦ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως ἐπισκόπου ὑποκειμένου τῷ προέδρῳ τῆς εἰρημένης Ἰουστινιανου-

(1) μηδ' ἔννομος Χ. Τρ. — (2) οὐκ εὐπρεπὸς Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — ῥητὰ Ε. Βενερ. — (4) Χ. Τρ. — τῶν τιμηθέντων Βενερ. Ε.

(1) Π. Βρ. Ε. Κ. — Κύπρου Βενερ. Χ. Τρ. — (2) Π. Χ. Τρ. Ε. Κ. Βενερ. Σ. Ρ. — μεταστάντος Βρ. — (3) Π. Χ. Τρ. Κ. Ε. Σ. Ρ. — φυλαχθῆναι Βρ. — διατηρηθῆναι Βενερ.

πόλεως, μιμήσει τῶν λοιπῶν ἀπάντων ἐπισκόπων, τῶν ὑπὸ τὸν λεχθέντα θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην, ὑφ' οὗ, χρείας καλούσης, καὶ ὁ τῆς αὐτῆς Κυζικηκῶν πόλεως ἐπίσκοπος χειροτονηθήσεται.

ΖΩΝΑΡ. Ἐν τῇ γ'. συνόδῳ ἐψήφισται παρὰ τῶν τῆς συνόδου ἐκείνης Πατέρων, τοὺς Κυπρίους ἐπισκόπους δι' ἐαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων ποιεῖν. Ἐπειρᾶτο γὰρ ὁ Ἀντιοχείας τότε, ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τὴν Κύπρον ἔχειν, καὶ παρ' ἐκείνου χειροτονεῖσθαι τοὺς ἐν αὐτῇ (1) ἐπισκόπους. Τοῦτο οὖν τὸ προνόμιον καὶ ὁ κανὼν οὗτος ἀκαινοτόμητον προσεῖναι ψηφίζεται ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Κύπρῳ, καὶ προστίθησι τῇ νέᾳ πόλει, ἣτις Ἰουστινιανούπολις ἐπεκλήθη, τὸ ἔχειν τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίκαιον. Καὶ ὡς περ τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποτέθεται (2) ἢ τε Ἀσιανῆ, καὶ ἢ Ποντικῆ, καὶ ἢ Θρακικῆ ἐπαρχία, οὕτω καὶ τούτῳ δέδοται προεδρεύειν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, ὑποκείσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὸν Κυζίκου ἐπίσκοπον, καὶ παρ' αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι· καὶ αὕτη γὰρ ἡ πόλις, τὴν Κυζικὸν φημι, Ἑλλησπόντιός ἐστιν. Εἰ μὲν οὖν καὶ εἰς ἔργον ἦλθεν ἢ περὶ τῆς Κυζίκου ψῆφος ποτὲ, οὐκ οἶδα· τέως δὲ οὐ κρατεῖ τὰ τῆς ψῆφου, ὅσον πρὸς τὴν Κυζικὸν· ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ ταῖς ἄλλαις Ἑλλησποντίων χώραις καὶ πόλεσι πρόσσεσι τὸ τῷ Κύπρου δίκαιον.

ΒΛΑΣ. Ἀπὸ μὲν τοῦ ἡ. κανόνος τῆς γ'. συνόδου παρίσταται, ὅτι, ἐκ προσελεύσεως ἐπισκόπου τινὸς Κυπρίων, Ῥηγίνου ἐπιλεγομένου, ὠρίσθη αὐτοκέφαλον εἶναι τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου· καὶ ἐκωλύθη ὁ Ἀντιοχείας χειροτονίας ἐν αὐτῇ ποιεῖν. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν ἐξενεχθεὶς ἀπὸ αἰτήσεως ἐτέρου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, Ἰωάννου, ἐπικυροῖ μὲν καὶ τὰ ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένα, ὀνομάζων καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Κυπρίων νέαν Ἰουστινιανούπολιν· διορίζεται δὲ ἔχειν αὐτὴν καὶ τὰ δίκαια τῆς Κωνσταντινουπόλεως (3). Ὡσαύτως καὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ

(1) X. Γρ. — ἐν αὐτῷ Βιευρ. — (2) ὑπετίθη X. Γρ. — (3) τῆς Κωνσταντινῶν πόλεως X. Γρ.

Ἑλλησπόντου, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κυζίκου· καὶ γίνεσθαι τὰς τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν χειροτονίας παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου (1) Κύπρου. Σήμερον δὲ οὐδεμίαν ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου ὑπόκειται, ἀλλ' οὐδὲ τὰ δίκαια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει· καὶ ζητητέον ὅπως τοῦτο γίνεται. Ἑλλησποντος μέντοι ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἀβύδου καὶ μέχρι τῆς Θράκης παρεκτεινόμενα ἀνατολικά ὄρια.

ΑΡΙΣΤ. Ἡ νέα Ἰουστινιανούπολις τὸ δίκαιον ἐχέτω Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ ταύτης πρόεδρος, πάντων Ἑλλησποντίων, πρὸς οὗς μετώκησε, προεδρεύτω, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι· ὡς οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἐθέσπισαν.

Οὗτος ὁ τῆς τῶν Κυπρίων νήσου πρόεδρος Ἰωάννης, (αὕτη γὰρ ἐστὶ καὶ νέα Ἰουστινιανούπολις), διὰ τὰς τῶν βαρβάρων ἐφάδους, καὶ τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, μετανάστης τῆς Κύπρου γενόμενος, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἑλλησποντίων μετοικῆσαι ἐπαρχίαν, ἐπετράπη τὸ δίκαιον ἔχειν Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ταῖς Ἑλλησποντίαις ἐπισκοπαῖς, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων προεδρεύειν αὐτὸς, καὶ ἰδιαιτάτην ἀρχὴν ἔχειν, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι· καθὼς καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος ὤρισεν. Ἐπεὶ δὲ ἡ Κύπρος τῆς ἐθνικῆς ἠλευθερώθη χειρὸς, ἐπανῆλθον πάλιν αἱ καθ' Ἑλλησποντον μητραπόλεις πρὸς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον.

Κ α ν ὶ ν Μ'.

Ἐπειδὴ τῷ Θεῷ κολλᾶσθαι, διὰ τῆς ἐκ τῶν τοῦ βίου θορύβων ἀναχωρήσεως, λίαν ἐστὶ σωτήριον, χρὴ μὴ ἀνεξετάστως ἡμᾶς παρὰ (2) τὸν καιρὸν τοὺς τὸν μονήρη βίον αἱρουμένους (3) προσίεσθαι, ἀλλὰ τὸν παραδοθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν Πατέρων καὶ ἐν αὐτοῖς φυλάττειν ὄρον (4).

(1) X. Γρ. Μ. — ἐπισκόπου Βιευρ. — (2) ἢ παρὰ τὸν καιρὸν Σ. Ρ. — (3) Η. Βιευρ. Ε, Κ. — προαιρουμένους X. Γρ. — ἀπανηρημένους Βρ. — (4) παρὰ τῶν Πατέρων ὄρον X. Γρ. Βρ.

ὥστε τὴν ὁμολογίαν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τότε προσίεσθαι δεῖ (1), ὡς ἤδη βεβαίαν, καὶ ἀπὸ γνώσεως (2), καὶ κρίσεως γινομένην, μετὰ τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν. Ἔστω τοίνυν ὁ μέλλων τὸν μοναχικὸν ὑπέρχουσα ζυγὸν, οὐχ ἤττων ἢ δεκαετῆς, ἐν τῷ προέδρῳ κειμένης καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ δοκιμασίας, εἰ τὸν χρόνον αὐτῷ αὐξηθῆναι λυσιτελέστερον ἡγεῖται, πρὸς τὴν ἐν τῷ μονήρει βίῳ εἰσαγωγὴν, καὶ κατὰστασιν. Εἰ γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ κανόσι, τὴν ἐκουσίως ἑαυτὴν προσάγουσαν (3) τῷ Θεῷ, καὶ τὴν παρθενίαν ἀσπαζομένην, τὸν ἑπτακαιδέκοντον διανύουσαν χρόνον, τῷ τῶν παρθένων τάγματι ἀριθμεῖσθαι νομοθετεῖ· ἀλλ' οὖν τῷ περὶ τῶν χηρῶν τε, καὶ διακονισσῶν παραδείγματι παρακολουθήσαντες (4), εἰς τὸν εἰρημένον χρόνον ἀναλόγως τοὺς τὸν μονήρη βίον ἐλομένους περιεστήσαμεν. Ἐν γὰρ τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ (5) γέγραπται, ἐξήκοντα ἐτῶν τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι χήραν· οἱ δὲ ἱεροὶ κανόνες, τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδεδώκασι, τὴν ἐκκλησίαν χάριτι θείᾳ κραταιοτέραν γινομένην, καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσαν ἑωρακότες, καὶ τὸ τῶν πιστῶν πρὸς τὴν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν πάγιόν τε καὶ ἀσφαλές· ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἀριστα κατανοήσαντες, ἀρτίως διωρισάμεθα, τὴν εὐλογίαν τῆς χάριτος, τῷ μέλλοντι τῶν κατὰ Θεὸν ἀγώνων ἐνάρχουσα, ὡσπερ τινὰ σφραγίδα ταχέως ἐνσημαινόμενοι, ἐντεῦθεν αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ ἐπὶ πολὺ ὀκνεῖν (6) καὶ ἀναδύεσθαι προβιβάζοντες (7), μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ παρορμῶντες ἐκλογὴν καὶ κατὰστασιν.

(1) δεῖ, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. Κ. — (2) Ἐ. Κ. Βρ. Βενερ. Χ. Τρ. — γνώμη Π. — γνώμη οἰκείας Σ. Ρ. — (3) Π. Βενερ. Κ. Σ. Γ. — προσάγουσαν Χ. Τρ. Βρ. — (4) κατακολουθήσαντες Σ. Ρ. — (5) Ἀ. Τιμ. 5, 9. — (6) πρὸς τὸ ἐπὶ μήκιστον μὴ ὀκνεῖν Σ. Ρ. — (7) Βρ. Χ. Τρ. Βενερ. Κ. Ἐ. — προβιβάζοντες Π. Σ. Ἐ.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν μέγας Βασιλεὺς, ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ αὐτοῦ κανόνι, μετὰ τὰ ἑκαταδεκά, ἢ ἑπτακαιδεκά ἔτη τὰς τῶν παρθένων ὁμολογίας ἐγκρίνεσθαι διατάττεται· τὰς δὲ πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης συγκαταθέσεις, παιδικὰς ἡγεῖται φωνάς. Ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης κανὼν, δεκαέτην φησὶ εἶναι δεῖν τὸν τὸν μοναδικὸν ζυγὸν ὑπερχόμενον· καὶ μέμνηται μὲν τοῦ κανόνος τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος· λέγει δὲ οἰκονομεῖν τοῦτο, ὡς τῆς ἐκκλησίας κραταιοτέρας γινομένης, καὶ τῆς πίστεως ἐπὶ πλέον στηριζομένης, καὶ τῶν πιστῶν πρὸς τήρησιν τῶν θείων ἐντολῶν μᾶλλον ἐδραιουμένων. Κέχρηται δὲ εἰς παράδειγμα καὶ τῷ περὶ τῶν διακονισσῶν κανόνι τῆς τετάρτης συνόδου, λέγων· ὅτι, τοῦ θείου Παύλου ἐξήκοντα ἐτῶν τὰς χήρας καταλέγεσθαι διαταξαμένου, οἱ Πατέρες τὴν παρθένον τεσσαράκοντα ἐτῶν οὔσαν, χειροτονεῖσθαι διακόνισσαν (1) ὤρισαν, διὰ τὴν αὐτὴν πάντως αἰτίαν, ὡς τῆς πίστεως βεβαιοτέρας γενομένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων προθυμοτέρων πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν φυλακὴν· πλὴν καὶ τὸ περὶ τοῦ χρόνου τῷ τῆς χώρας ἐπισκόπῳ ἀνατίθηναι· ἵνα ἐκεῖνος σκοπῇ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τὸν μονήρη βίον αἰρουμένων, εἰ δεόν αὐξηθῆναι αὐτῷ τὸν χρόνον, ἢ καὶ δεκαέτην δεχθῆναι.

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν μέγας Βασιλεὺς, ἐν τῷ ιθ'. κανόνι αὐτοῦ, τὰς μετὰ τὰ δεκαεξ ἔτη ὁμολογούσας παρθενίαν προσδέχεται, ὡς δυναμένης τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ φαύλου διακρίνειν καὶ ἐπιλέγεσθαι. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν τὸν δεκαετῆ μονάσαι αἰρετισάμενον οὐκ ἀποπέμπεται· πλὴν οὐκ ἄλλως τοῦτον εἰς τὸν μοναδικὸν βίον παραδέχεσθαι διορίζεται, εἰ μὴ κατὰ δοκιμασίαν τοῦ ἐπισκόπου· προστίθῃσι δὲ, ταῦτα νομοθετεῖν, διὰ τὸ τὴν ἐκκλησίαν χάριτι Θεοῦ ἐπὶ τὰ πρόσω προβαίνειν, καὶ παγιωτέραν γίνεσθαι τὴν τῶν θείων ἐντολῶν συντήρησιν. Ἐχρήσατο δὲ εἰς ἐπιστηριγμὸν τούτων, καὶ τοῖς περὶ διακονισσῶν ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ εἰρημένοις, εἰπὼν, ὅτι, τοῦ θείου Παύλου διαταξαμένου, τὰς ἐξήκοντα ἐτῶν οὔσας χήρας τῷ τῶν διακονισσῶν ἐγκαταλέγεσθαι (2) τάγματι, οἱ Πατέρες τὴν παρθένον τὴν τεσσαρακονταετῆ χειροτονεῖ-

(1) Χ. Τρ. — διάκονον Βενερ. — (2) Χ. Τρ. — καταλέγεσθαι Βενερ. — διαλίγεσθαι Ἐ. (ΤΟΜ. Β'.)

σθαι διακόνισσαν ὄρισαν· ὡς ἐντεῦθεν συνάγεσθαι, μηδέν τρι τοῦς Πατέρας διορίσασθαι ἄτοικον, υποβιβάσαντας τὸν χρόνον τῆς ἀποκάρσεως τῶν ἀτελῶν, καὶ ἀπὸ εἰς ι. αὐτὸν περιστήσαντας. Εὐχαριστίας δὲ ἄξιοι μεγάλης εἰσίν, ὅτι οὐκ ἐξεχώρησαν πάντα δεκαετῆ ἀπολυπραγμιονήτως ἀποκείρεσθαι, ἀλλὰ παρὰ (1) τῆ διακρίσει τοῦ ἐπισκόπου τὰ περὶ τούτου ἀνέθεντο· ἴσως γὰρ ἡ δοκιμασία αὐτῆ, τόνδε μὲν ὑπεραναβάντα τὸν δεκαετῆ χρόνον, εἰς ἀπόκαρσιν παραδέξεται, τόνδε δὲ ἀποπέμψεται καὶ τὰ μὲν τοῦ κανόνος ἐν τούτοις. Σὺ δὲ ἀνάγνωθι τὴν ἕκτην νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, διαλαμβάνουσιν, τὸν μὲν ἀνύσαντα χρόνον ις' ἢ ιζ', ἀπαρεμποδίπτως ἀποκείρεσθαι, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον, καὶ διατίθεσθαι τὸν δὲ βουλόμενον μονάσαι μετὰ τὸν ι. ἐνιαυτὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἔχειν μὲν ἐπ' ἀδείας τοῦτο ποιεῖν, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα· διαθήκη δὲ χάριν τῶν προσόντων αὐτῷ μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ περιμένειν μέχρις ἂν τοῦ πεντεκαιδεκάτου χρόνου ἄφηται· ἐν τῷ μέσῳ δὲ εἰ τελευτήσῃ, οἱ μὲν οἰκέται αὐτοῦ ἐλευθερωθήσονται, ἡ δὲ λοιπὴ τούτου περιουσία διαιρεθήσεται διχῆ· καὶ τὸ μὲν δίμοιρον, τὸ μοναστήριον λήψεται, τὸ δὲ τρίτον τοῖς συγγενέσι τούτου δοθήσεται· μὴ ὄντων δὲ συγγενῶν τῷ τελευτήσαντι, καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸ μοναστήριον προχωρήσει.

[Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ὅτι χωρὶς εἰδήσεως τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου οὐκ ὀφείλουσι γίνεσθαι αἱ ἀποκάρσεις τῶν μοναχῶν, πολλῶν δὲ πλεον τῶν ἀτελῶν καὶ ἀμφιβόλων· πρόεδρος γὰρ ὁ ἐπίσκοπος ἐστίν, οὐχ ὁ καθηγούμενος, ὡς τινες λέγουσιν. Ἔτι σημείωσαι, ὅτι μοναχὸς οὐ γίνεται τις, εἰ μὴ πληρώσῃ τὸν δεκαετῆ χρόνον· ζήτει καὶ τὸν εἰ. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου (2)].

ΑΡΙΣΤ. Ὁ μονάζων μονάσει δεκαετής· εἰ γὰρ καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος τὴν ἀποκείρομένην τὸν ἑπτακαιδέκατον ἀνύειν χρόνον ἀπέφηνεν· ἀλλ' ἐπεὶ, τοῦ Ἀποστόλου ἐξήκονταέτιν οὔσαν τὴν ἐν

ἐκκλησία χήραν ἐγγυῶντος, οἱ Πατέρες τὴν διακόνισσαν ἔφασαν τεσσαρακονταέτιν γίνεσθαι, κραταιότερας τῆς ἐκκλησίας γενομένης· καὶ ἡμεῖς ὀξύτερον τὴν σφραγίδα τῷ μονάζοντι σημαίνεμεθα.

Ὁ μὲν ὀκτωκαιδέκατος κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὑπὲρ τὰ δεκαεξί, ἢ καὶ δεκαεπτὰ ἔτη, λέγει, ὀφείλειν εἶναι τὴν προσάγουσαν ἑαυτὴν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἀποτασσομένην τῷ γάμῳ· ἵνα αἱ ὑπασχέσεις αὐτῆς βέβαιαι ᾖσι, καὶ ἀθετοῦσα ταύτας ἀπαραιτήτως κολάζεται· τὰς γὰρ παιδικὰς φωνὰς οὐ προσήκει, φησί, κύριας ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡγεῖσθαι. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν τὸν μὴ ἥττονα τῶν δέκα ἐτῶν, μονάσαι θέλοντα παραδέχεται, ἀνατιθεὶς τὴν ἐπὶ τῷ χρόνῳ δοκιμασίαν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἡγουμένου, εἴπερ ἡγεῖται λυσιτελέστερον αὐξηνθῆναι αὐτὸν πρὸς τὴν ἐν τῷ μονήρῃ βίῳ διαγωγὴν καὶ κατάστασιν· ἔλαττοῖ δὲ τὸν χρόνον τὸν ὀρισθέντα παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, διὰ τὸ τὴν ἐκκλησίαν χάριτι θεῆς κραταιότεραν ὄρῃν, καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω προβαίνουσιν καὶ προκόπτουσιν, καὶ τοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν τῶν θεῶν ἐντολῶν τήρησιν ἀσφαλεστέρους καὶ παγιωτέρους δείκνυσθαι· καὶ γὰρ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι πρὸς τὸ κρεῖττον ἡ ἐκκλησία προέκοψεν, ἠλάττωσαν οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ τὸν χρόνον τῆς διακονίσεως, καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθαι ταύτην παραδεδώκασιν· εἰ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐξήκοντα ἐτῶν τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέλλουσιν καταλεγεῖναι χήραν προστάττει.

Κ α ν ὶ ν Μ Α'.

Τοὺς ἐν πόλεσιν, ἢ χωρίοις, ἐν ἐγκλείστραις βουλομένους (1) ἀναχωρεῖν, καὶ ἑαυτοῖς κατὰ μόνας προσέχειν, πρότερον ἐν μοναστηρίῳ εἰσιέναι δεῖ, καὶ τὴν ἀναχωρητικὴν παιδοτριβεῖσθαι διαγωγὴν· καὶ ἐπὶ τριετῆ χρόνον τῷ τῆς μονῆς ἐξάρχοντι ἐν φόβῳ Θεοῦ ὑποτάττεσθαι· καὶ τὴν κατὰ πάντα, ὡς προσήκεν (2), ὑπακοὴν ἐκπληροῦν,

(1) X. Γρ. — ἐπὶ Βενερ. — (2) Ἄπαντα ἡ σημαίωσις αὕτη οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. ἢ 'Ε. ἀλλ' εὑρίσκειται ἐν περισελίδῃ τοῦ X. Γρ.

(1) X. Γρ. Βρ. Βενερ. K. 'Ε. — τοῖς . . . βουλομένοις Π. — (2) Π. K. Γρ. K. Σ. P. — ὡς προσήκει 'Ε. — ὡς προσήκει Βρ. Βενερ.

καὶ οὕτως ὁμολογοῦντας περὶ τῆς ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ προαιρέσεως, καὶ ὡς ἐξ ὅλης καρδίας ἐκουσίως τοῦτον ἀσπάζονται, ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον (1) δοκιμάζεσθαι προέδρου. Ἐἴθ' οὕτως, ἐφ' ἕτερον ἐνιαυτὸν, ἐξωθεν προσκαρτερεῖν τῆς ἐγκλείστρας, ὡς ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῶν πλείονως φανερωθεῖη. Ἰηνικαῦτα γὰρ πληροφορίαν παρέξουσιν, ὡς, οὐ κενὴν θηρώμενοι δόξαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ὄντως καλὸν τὴν ἡσυχίαν ταύτην μεταδιώκουσι (2). Μετὰ δὲ τὴν τοσοῦτου χρόνου συμπλήρωσιν, εἰ τῇ αὐτῇ προαιρέσει ἐμμένοιεν, ἐγκεκλειῆσθαι (3) αὐτοὺς, καὶ μηκέτι τούτοις ἐξεῖναι, ὅτε (4) βούλονται, τῆς τοιαύτης καταμονῆς ἀφίστασθαι· ἐκτὸς, εἰ μὴ διὰ κοινὴν λυσιτέλειαν, καὶ ὠφέλειαν (5), ἢ ἑτέραν ἀνάγκην πρὸς θάνατον αὐτοὺς βιαζομένην, πρὸς τοῦτο ἔλκοιντο, καὶ οὕτω μετ' εὐλογίας τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου. Τῶν δὲ εἰρημένων προφάσεων δίχα ἐγχειροῦντας ἐκ τῶν καταγωγίων αὐτῶν ἐξιέναι, πρωτοτύπως μὲν ἄκοντας αὐτοὺς καθειργνύειν (6) ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐγκλείστρᾳ, ἔπειτα δὲ νηστείας καὶ ἑτέραις σκληραγωγίαις αὐτοὺς θεραπεύειν, εἰδότας, κατὰ τὸ γεγραμμένον (7), ὡς, Οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

ΖΩΝΑΡ. Σφαλερὸν ἠγήσαντο οἱ θεῖοι Πατέρες, τὸ ἐκ κοσμικῆς διαγωγῆς τινος (8) εἰς ἀναχωρητικὸν καθίστασθαι βίον, καὶ ἑαυτοὺς ἐγκλείειν βραχέσιν οἰκίσκοις, καὶ αὐτοὺς ἑαυτοῖς εἶναι καθηγητάς. Διὸ τοὺς βουλομένους τοιοῦτόν τι, πρότερον εἰς ἀσκητήριον εἰσιέναι κελεύουσι, καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐν ὑποτα-

(1) X. Γρ. Βρ. — ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον δοκιμάσαι Π. Βευερ. Σ. Ρ. — (2) Π. X. Γρ. Βρ. Κ. 'Ε. Σ. Ρ. — διώκουσι Βευερ. — (3) Π. Κ. 'Ε. Σ. Ρ. — ἐγκεκλειῆσθαι Βρ. Βευερ. X. Γρ. — (4) Π. Βευερ. 'Ε. Κ. — ὅτε καὶ X. Γρ. Βρ. — (5) Π. 'Ε. Κ. X. Γρ. Βρ. — τὸ, καὶ ὠφέλειαν, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (6) X. Γρ. Βρ. — καθείργειν Σ. Ρ. — (7) Λουκ. Θ', 62. — (8) τό, τινος, οὐ κεῖται ἐν X. Γρ.

γῆ γίνεσθαι, οὕτω τε παιδοτριβεῖσθαι τὴν ἀναχωρητικὴν διαγωγὴν, καὶ δουλεύσαντας ἐν ὑπακοῇ ὁμολογεῖν, ὅτι ὀλοφύχως αἰροῦνται τὴν ἀναχώρησιν· καὶ παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιερέως αὐτοὺς δοκιμάζεσθαι, καὶ πάλιν ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕτερον προσμένειν τῆς ἐγκλείστρας ἐκτὸς, ἵνα μᾶλλον τὸ ἀμετάθετον φανείη τῆς γνώμης αὐτῶν· οὕτω δὲ πληροφορήσαντες, ὡς οὐ δόξης ἔρωτι ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς ἐργασίαν τὴν ἡσυχίαν ζητοῦσιν, ἐγκλεισθήσονται, οὐκέτι ἐξελευσόμενοι τοῦ οἴκου, εἰ μὴπου βιασθῆεν ὑπ' ἀνάγκης τινός, δρώσης ἢ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν ἴσως τῆς χώρας, ἐν ἧ' διάγουσιν, ἢ διὰ κίνδυνον ἴσως θάνατον ἀπειλοῦντα· καὶ οὕτω δὲ μετὰ γνώμης καὶ εὐλογίας τοῦ ἐπισκόπου ἐξελεύσονται. Εἰ δὲ ἄλλως, καὶ μὴ διὰ τὰς εἰρημένους αἰτίας ἐξέλθωσι, πρῶτον μὲν, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς ἐγκλειεσθαι, ἐνθα καὶ πρότερον, οἱ Πατέρες ὄρισαν· εἶτα καὶ ἐπιτιμίοις αὐτοὺς ὑποβάλλεσθαι, ἵνα νηστεῖαις καὶ σκληραγωγίαις ἑαυτοὺς θεραπεύσωσιν, ἡγουν τὸ τῆς ἑαυτῶν γνώμης εὐμετάβολον.

ΒΑΣ. Μέγα τι καὶ τολμηρὸν ἐστὶ, καταμόνας ἡσυχάσαι τινά, καὶ ἐν βραχυτάτῳ οἴκισκῳ ἐγκλειῖσαι ἑαυτὸν, ὡς τεθνεῶτα, παρ' ὕλον τὸν τῆς οἰκείας ζωῆς χρόνον· καὶ διὰ τοῦτο νενομοθέτηται παρὰ τῶν Πατέρων, μὴ ἀπολυπραγμονήτως ἐγκλειεσθαι τινὰ ὅπουδ' ἔποτε· ἀλλὰ τὸν βουλούμενον τοῦτο ποιῆσαι, πρότερον ἐπὶ τριετίαν παρὰ καθηγουμένῳ ὑποτάττεσθαι, καὶ διδόναι πληροφορίαν ἐκ τῶν προτέρων τῆς εἰς τὸ μέλλον διαγωγῆς αὐτοῦ, μετὰ δοκιμασίας τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου· εἶτα προσκαρτερεῖν ἔξωθεν τῆς ἐγκλείστρας καὶ ἐφ' ἕτερον ἐνιαυτὸν· καὶ εἰ μὴδὲ οὕτως ἀναφανῆ ὁ τὸ ἐγκλεισθῆναι (1) ζητῶν, διὰ φαῦλον τρόπον τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ καλόν, καὶ δι' ἔφεσιν ψυχικῆς σωτηρίας, ἐγκλειεσθαι τοῦτον διὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἐφ' ᾧ μὴκέτι ἐξελθεῖν τῆς ἐγκλείστρας, ἐκτὸς εἰ μὴ διὰ κοινὴν λυσιτέλειαν, ἢ διὰ κίνδυνον θανάτου. Καὶ ταύτην δὲ τὴν ἐξέλευσιν μὴ ἄλλως γίνεσθαι, εἰ μὴ μετὰ προ-

(1) X. Γρ. κ. — τὸ ἐγκλειεσθαι Βενεζ.

τροπῆς ἐπισκοπικῆς· αἱ δὲ ἄλλως, καὶ μὴ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ἐξέλθῃ, πρῶτον μὲν, καὶ ἀκοντα ἐγκλείεσθαι ἔνθα καὶ πρότερον ἦν· εἶτα καὶ δι' ἐπιτιμίων τὸ γεγονός παρὰ τούτου ὀλίγημα θεραπεύειν. Ἀνένδεκτος γάρ, φαίν, ἐστὶ τῷ Θεῷ, ὁ ἐπαγγελλλόμενός τι ἀγαθὸν καὶ σωτηριῶδες ποιῆσαι, καὶ τῶν οικείων ὑποσχέσεων ὀπίσθεν ἐκ μεταμελείας γεγονώς. Σημείωσαι οὖν τὴν ἐπὶ τετραετίαν δοκιμασίαν τοῦ μέλλοντος ἐγκλεισθῆναι· εἰς γὰρ τὰς ἕξω χώρας, ἀμ' ἔπος, ἀμ' ἔργον(1), ἐγκλείεται ὁ βουλούμενος δίχα ἐπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῶν συνήθων ψαλτωδῆμάτων. Ὡσαύτως σημείωσαι, ὅτι χωρὶς ἐπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς οὐκ ἔξεστιν ἐγκλείστω ἐξιέναι ἀπὸ τοῦ ἐγκλείστρου (2), κὰν εὐλογωτάτη ἐστὶν αἰτία, παρακαλοῦσα τὴν τούτου ἐξέλευσιν· τοὺς δὲ μὴ οὕτως ἐξεροχομένους, καὶ ἀκοντας ἐγκλείεσθαι πάλιν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου(3)· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα διορίζεται. Τὸ δὲ α. κεφ. τῆς ρλγ'. νεαρᾶς, τῆς κειμένης ἐν βιβλίῳ δ'. τῶν βασιλικῶν κεφ. ιδ'. φησὶ ταῦτα· Θεσπίζομεν, μηδένα παντελῶς ἰδίαν ἔχειν οἰκησιν, μηδὲ τὸ καλούμενον κελλίον, εἰ μὴ τις βούλοιτο μόνος ὢν, καὶ ἐνὶ τυχόν ἢ δύο χρώμενος ὑπουργοῖς, κατὰ τὸν ἐν θεωρίᾳ τε καὶ ἡσυχίᾳ διαζῆν βίον· ἀλλ' ὅλους, ὄντων πλειόνων ἀνδρῶν, μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν συνέλευσιν καὶ εὐχομένων, καὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα πραττόντων, ὅποσα ἀμεμπτά τε καὶ ἀδιάδλητα καθέστηκε· καὶ κοινῇ μὲν, ὡς εἴρηται, σιτεῖσθαι, κοινῇ δὲ καθεύδειν, εἰ μέντοι τοσοῦτον εἴη τὸ πλῆθος, ὅσον εἰς (4) ἓνα οἶκον χωρεῖσθαι, ἐπεὶ τοι γε(5) τυχόν δύο ἢ τρεῖς οἴκους εἶναι τοὺς δεχομένους αὐτούς. Μηδένα δὲ παντελῶς ἰδίον ἔχειν μηδὲν, ἀλλ' ἐν κοινῷ ζῆν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, ἵνα αἱ νύκτες αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ταῖς ἡμέραις ἔχοιεν παρατήρησιν· οὐ γὰρ καθεύδουσιν ἅπαντες αἰεὶ, ἀλλὰ πρόδηλον, ὡς οἱ μὲν ἐν τῷ καθεύδειν εἰσιν, οἱ δὲ ἐγρηγόρησαν, καὶ πάντως ἔσονται τινες οἱ (6) τοὺς καθεύδοντας ἐποπτεύοντες. Εἰ δὲ τινα οἰκήματά ἐστὶν ἐν οἰωδῆποτε μοναστηρίῳ τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ταύτης

(1) τὸ, ἀμ' ἔπος ἀμ' ἔργον, οὐ κίτται ἐν X. Τρ. — (2) X. Τρ. — ἀπὸ τοῦ ἐγκλειστρίου Βενερ. Ἰ. — (3) τὸ, πάλιν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, οὐ κίτται ἐν X. Τρ. — (4) X. Τρ Βενερ. Βασιλ. — εἰς μὴ ἓνα β. — (5) εἷα τυχόν X. Τρ. — (6) τὸ, εἰ, οὐ κίτται παρὰ Βενερ. Ἰ.

τῆς μεγαλοπόλεως, ἢ τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ὄντων ἀγιωσύνην, εἴτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιοικίδος, εἴτε παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἀκοδομημένα, ἢ παρ' ἐτέρων, ταῦτα πάντα καθαιρήσεις τρόποις ἅπασιν, ἀνοίξεις τε αὐτοῖς τὴν ἀλλήλων θέαν, καὶ ὄψονται πάντες τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενα. Τί γὰρ δὴ καὶ εὐλαβηθήσονται ταῦτα πράττειν, ἀπαῖ ἑαυτοὺς ἀναθέντες τῷ Θεῷ, καὶ ἀπαιπόντες πρὸς πᾶσαν δημῶδη δίαιταν; Καὶ τοῦτο μὲν ταύτη κρατεῖν νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα βουλούμεθα χρόνον, οὐδενός, ὡς εἴρηται, ἔχοντος οἰκησιν ἰδίαν, ἀλλὰ συναθροισμένων ἀπάντων, καὶ θεωμένων τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενα· πρόδηλον γάρ, ὅτι τοιαῦτα ἀπεύσουσιν αὐτοὶ καθιστάναί (1), οἷα παντελῶς ἀνεπίληπτα μένει. Εἰ δὲ τις ὀφθελή τοσοῦτον ἀναιδῆς, ὥστε τολμᾶν ἐπιχειρεῖν παραβαίνειν τι τῶν νενομοθετημένων, ὁ τῆς μονῆς ἡγούμενος ταῦτα ἐξεταζέτω· βουλούμεθα γὰρ τὴν νῦν σφοδρότεραν γενέσθαι παρατήρησιν. Λέγουσιν οὖν τινες, ἐναντιοῦσθαι τῷ κανόνι τὴν νεαράν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, τὸν μὲν κανόνα διὰ τὴν ἐγκλείστραν ἐκφωνηθῆναι, τὴν δὲ νεαράν, διὰ τοὺς ἔχοντας κελλία εἰς κοινόδια μοναστηρίων· καὶ ἐστὶ μεγάλη διαφορὰ ἀμφοτέρων τῶν νομοθεσιῶν· καὶ κατὰ τοῦτο οὐδὲ ἐναντιοῦνται τὰ ὀροθετηθέντα. Σήμερον δὲ, εἰς μὲν τὰ γυναικεῖα μοναστήρια ἐνεργαῖσι τὰ τῆς νεαρᾶς· εἰς δὲ τὰ ἀνδρῶν οὐδαμοῦ.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ἐγκλεισθησόμενος, τριετίαν προδιάγων ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ πρὸ τῆς ἐγκλείστρας ἕτερον ἐνἑαυτὸν μετιῶν, οὕτως εἰσίστω· καὶ μὴ ἐξίστω, εἰ μὴ βιάζοι θάνατος, ἢ πρὸς τὴν κοινὴν λυσιτέλεια.

Τὸν εἰς ἐγκλείστραν βουλούμενον εἰσιέναι, καὶ ἐκὐτῷ μόνῳ προσέχειν, δεῖ πρότερον ἐν μοναστηρίῳ εἰσελθεῖν, καὶ ἐπὶ τριετῆ χρόνον ὑποταγῆναι τῷ τῆς μονῆς πρεσβυτέρῳ ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ δοκιμασθῆναι, εἰ ἐκουσίως καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας τὸν τοιοῦτον βίον ἀσπάζεται. Καὶ εἰ ἐπιμένει ὁμολογῶν τοιοῦτοτρόπως ἐπιποθεῖν αὐτὸν, καὶ ἐφ' ἕτερον ἐνἑαυτὸν προσκαρτερεῖν ἕξω·

(1) X. Τρ. — ἀπεύδουσιν αὐτὸ καθιστάναί Βενερ. Ἰ.

θεν τῆς ἐγκλείστρας, ὡς ἂν περισσοτέραν παρέξῃ πληροφορίαν, ὡς οὐ διὰ ματαίαν δόξαν τὴν ἡσυχίαν μεταδιώκει, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν· μετὰ δὲ τὴν τοσούτου χρόνου παραδρομὴν, εἰ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐρίσκεται γνώμης ἰστάμενος, ἐγκεκλεισθαι αὐτὸν, καὶ μηκέτι ἐκείθεν ἐξέρχασθαι, εἰ μήπου κοινὴ ὠφέλεια πρόκειται, ἢ ἑτέρα ἀνάγκη, θάνατον ἐπαπειλοῦσα αὐτῷ· τῆν-καῦτα γὰρ μετ' εὐλογίας τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ἐξελεύσεται. Ἄνευ δὲ τῶν εἰρημένων προφάσεων εἰ ἐξέλθῃ, πρῶτα μὲν, ἄκων ἐγκλεισθήσεται, ἔπειτα δὲ, νηστείας καὶ ἑτέραις σκληραγωγίαις ὑποπέσει, καὶ δι' αὐτῶν τῆς μικροψυχίας αὐτοῦ θεραπείαν εὐρήσει, γινώσκων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὡς, Οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Κανὼν ΜΒ'.

Τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵτινες μελανειμονοῦντες, καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις, μεταξὺ ἀνδρῶν λαϊκῶν, καὶ γυναικῶν ἀναστρεφόμενοι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες, ὀρίζομεν, εἰ μὲν αἰροῦνται, τὰς κόμας ἀποκειράμενοι, τὸ τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τούτους ἐν μοναστηρίῳ ἐγκαθίστασθαι, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐγκαταλέγεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο προέλοιπτο, παντάπασιν αὐτοὺς τῶν πόλεων ἀπελαύνεσθαι, καὶ τὰς ἐρήμους οἰκεῖν, ἐξ ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας (1) ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο.

ΖΩΝΑΡ. Παλαιὰ ἢ κακία, αἰεὶ ταύτην ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις τοῦ ἀρχεκάκου ἐνσπείραντος. Ἦσαν γὰρ καὶ πάλαι τινές, οἱ μέλανα περιβλήματα ἐνεδύοντο, καὶ τὰς κόμας οὐκ ἔκειρον, ἀλλ' εἶων, εἰς βοστρύχους αὐτὰς καθισταμένας ταῖς στέρνοις αὐτῶν, καὶ τοῖς ὤμοις περικεῖσθαι· καὶ οὕτω τὰς πόλεις περιέτρεχον, καὶ λαϊκοῖς ἀνδράσι συνῆσαν, καὶ γυναιξί, τὸ

(1) Σ. Γρ. Βρ. Βιουερ. — τὴν ἐπωνυμίαν Π. Κ. *Ε.

μοναχικὸν ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες. Τούτοις ἡ σύνοδος αὕτη προστάσσει τὰς κόμας κείρεσθαι, καὶ ἐν μοναστηρίοις εἰσάγεσθαι, ὥστε μοναχοῖς συνοικεῖν τε καὶ συνασκεῖν· εἰ δ' οὐ βούλονται τοῦτο, παντελῶς τῶν πόλεων ἀπελαύνεσθαι, ἵνα ἐν ἐρήμοις διάγωσιν, ἐξ ὧν τὴν ἐπωνυμίαν, τὸ ἐρημίται κληθεῖσθαι, ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο· οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐσχῆκασιν τὴν ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ ψευδῶς ταύτην ἑαυτοῖς ἐπωνόμασαν, καὶ πλάσμα αὐτοῖς τὸ σχῆμά τε καὶ τὸ ὄνομα.

ΒΛΑΣ. Πολλοὶ λαοπλόνοι τὰς πόλεις περιέρχονται μελανειμονοῦντες καὶ ἀχειροκόμοι, νηστείαν καὶ ἀλουσίαν ὑποκρινόμενοι, καὶ ἀπατῶντες τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες. Καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν μετὰ λαϊκῶν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν συνδιάγοντες, καὶ τὰς τριόδους δαιμονιώδῃ διδάγμασι καταβομβοῦντες, εὐχονται δῆθεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μετάνοιαν κηρύσσουν. Οἱ δὲ λέγουσι, καθ' ὄρισμὸν Θεοῦ ἐκ τῆς ἐρήμου (1) εἰς τὰς πόλεις ἐλθεῖν, ἐφ' ᾧ προμηνύσατινὰ μέλλοντα· καὶ ἀναιδῶς ἀγαθὰ τινὰ τοῖς ἀπλουστέροις ἐπαγγέλλονται, χάριν κέρδους καὶ ἐμπορίας. Τούτων οὖν ἡ σύνοδος αὕτη διορίζεται, τὰς κόμας κείρεσθαι, καὶ ἐν μοναστηρίοις εἰσάγεσθαι, ὥστε τὸν μονήρη βίον διάγειν ἐν αὐτοῖς. Εἰ δὲ οὐ βούλονται τοῦτο, ἐκδιώκειν αὐτοὺς ἐκ τῶν πόλεων, ὡς ἂν ἐν ἐρήμοις διάγωσι, καθ' ἣν ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο διαγωγὴν, οὐκ ἐξ ἀληθείας, ἀλλ' ἀπὸ πλάνης, καὶ τρόπου σκαιοῦ· οὐδὲ γὰρ ἠκῆσαν τὴν ἐρημον διὰ σωτηρίαν ψυχῆς, εἰ ταύτην πραγματικῶς ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι, μὴ παραχωρούμενοι ἐν πόλεσι παραβάλλειν.

ΛΡΙΣΤ. Μελανείμων, καὶ ἀχερσεκόμης ἐρημίτης, εἰ μὴ κειρόμενος ἐγκαταλέγοιτο μοναστηρίῳ, τῆς πόλεως ἀπελαυνέσθω.

Οἱ τὰς πόλεις περιτρέχοντες, ὡς δῆθεν ἐρημίται, καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες, καὶ μελανειμονοῦτες, ἢ εἰς μοναστήριον εἰσερχέσθωσαν, τὰς τρίχας κειρόμενοι, καὶ τὸ σχῆμα τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἀναδεχόμενοι· ἢ, εἰ μὴ τοῦτο αἰροῦνται, τῶν πόλεων

(1) Χ. Γρ. — ἐξ ἐρήμου Βιουερ. *Ε.

ἀπελαυνέσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζωσι· καὶ τὰς ἐρημίας οἰκίστωσαν, ἐξ ὧν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτίσαντο.

Κανὼν ΜΓ'.

Ἐξὸν ὑπάρχει Χριστιανῷ, τὸν ἀσκητικὸν ἐλέσθαι βίον, καὶ τὴν πολυτάραχον ζάλην τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἀποθέμενον (1), ἐν μοναστηρίῳ εἰσιέναι, καὶ κατὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποκαρῆναι, κὰν ἐν οἰωδήποτε πταίσματι ἀλῶ. Ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν Θεὸς ἔφη· Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω (2). Ὡς οὖν τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ἐν μετανοίᾳ στηλογραφούσης ζωὴν ἡμῖν, τῷ γνησίως ταύτῃ προστιθεμένῳ, συνευδοκοῦμεν· καὶ οὐδεὶς αὐτὸν παρεμποδίσει τρόπος πρὸς τὴν τοῦ οἰκείου σκοποῦ ἀποπλήρωσιν.

ΖΩΝΑΡ. Πταισμάτων μέγεθος, ἢ πληθὺν, ἀπόγνωσιν μετανοίας τοῖς εἰς τὴν θείαν ἀφορῶσι φιλανθρωπίαν, οὐ δεῖ ἐμποιεῖν. Τοῦτο καὶ ὁ κανὼν οὕτως φησὶν· Ἐξεσι, λέγων, παντὶ, κὰν μεγάλη ἀμάρτηκε, τὸν ἀσκητικὸν ἐλέσθαι βίον, καὶ ἐν μοναστηρίῳ ἀποκαρῆναι, καὶ τὴν μοναχικὴν μετελθεῖν πολιτείαν, ἥτις ἡμῖν τὴν ἐν μετανοίᾳ ζωὴν στηλογραφεῖ. Ὡς γὰρ ἡ στήλη δείκνυσιν ἡμῖν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ στηλογραφουμένου, οὕτω καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα τὴν μετάνοιαν ἡμῖν ὑπογράφει, καὶ σχηματίζει, καὶ ταύτης μεμνησθαι παρασκευάζει διηγεκῶς.

ΒΛΑΣ. Ὡς ἔοικεν, ἐκωλύοντό τινες τὴν ἀπόκαρσιν προαιρούμεναι, ἢ διὰ τὸ τοῦ βίου αὐτῶν αἰσχροὺν τε καὶ ἀδιάφορον, ἢ διὰ τι πταίσμα. Φησὶν οὖν ὁ κανὼν, ὅτι οὐδὲν ἀμάρτημα κωλύει τὸν Χριστιανόν, τὸν ἀσκητικὸν ἐλέσθαι βίον, καὶ διὰ μετανοίας τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι· ὅτι οὐδέ ἐστὶν ἁμαρτία τὴν τοῦ Θεοῦ νικῶσα φιλανθρωπίαν. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ ἔφη· Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. Καὶ ἕτεροι δὲ κανόνες,

Νηυκτικὴν εἶναι αἵρεσιν (1), λέγουσι, τὸ μὴ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν τῶν προσερχομένων, ἀλλ' ἔξιν τοὺς πταίσαντάς τι, κὰν ὑπέρμεγα τοῦτό ἐστι, τῷ τῆς ἀπογνώσεως καλύπτεσθαι βυθῷ. Κατασκευάζοντες δὲ οἱ Πατέρες τὴν οἰκείαν νομοθεσίαν, λέγουσιν, ὅτι ὡσπερ ἡ στήλη τὸν στηλογραφούμενον ζωγραφεῖ, οὕτω καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα τὴν μετάνοιαν ὑπογράφει τῷ μοναχῷ. Ταῦτα δὲ νόησον, ὅταν τὴν ἀπόκαρσιν οὐκ ἐμποδίσῃ ἢ ἀτελής ἡλικία, ἢ ἄλλο τι εὐλογον. Τηνικαῦτα γὰρ ἡ ἐπισκοπικὴ δοκιμασία ἐπιτρέψει τὸ ποιητέον, κατὰ τὸν μ'. κανόνα τῆς παρούσης συνόδου. Εἰ δὲ θέλεις μαθεῖν, ὡς πολλαὶ αἰτίαι εἰσὶ κωλύουσας τὴν ἀπεντεύθεν ἀπόκαρσιν, ἀνάγνωθι κεφ. γ'. τοῦ α. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, συνοψισθὲν παρὰ τοῦ πατριάρχου περὶ τὰ μέσα τοῦ γ'. κεφ. τοῦ ια'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ καταστρωθὲν εἰς τὸ ἀχόλιον τοῦ λδ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Ἄδειαν ἅπας, ὁ τὴν ζάλην τοῦ βίου φεύγων, καὶ εἰς μοναστήριον εἰσιέναι βουλόμενος, ἀπενέγκοιτο.

Τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰπόντος, Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, ἔξεσι παντὶ Χριστιανῷ τὴν πολυτάραχον ζάλην τοῦ βίου φεύγειν, καὶ εἰς μοναστήριον ἀπέρχεσθαι, καὶ ἀποκεῖρεσθαι, κὰν πᾶσαν διεπράξατο ἁμαρτίαν· γνησίως γὰρ τοὺς μετανοοῦντας δέχεται ὁ Θεός, καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς τρόπος παρεμποδίσει πρὸς τὴν τοῦ οἰκείου σκοποῦ ἀποπλήρωσιν.

Κανὼν ΜΔ'.

Μοναχὸς ἐπεὶ (2) πορνεία ἁλοῦς, ἢ πρὸς γάμου κοινωνίαν, καὶ συμβίωσιν γυναῖκα ἀγόμενος (3), τοῖς τῶν πορνεούτων ἐπιτιμίαις κατὰ τοὺς κανόνας ὑποβληθήσεται.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν ἐκκαιδέκατος τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν, ἀκοινωνήτους εἶναι ψηφίζεται τοὺς ὁμολογήσαντας παρθενεύειν, καὶ μὴ φιλάξαντας τὴν ὁμολογίαν· καὶ τῷ ἐπισκόπῳ τὴν διά-

(1) Π. Βισερ. Κ. 'Ε. Ϛ ϛ. — ἀποθέμενον Χ. Τρ. Βρ. — (2) Ἰωάνν. Ϛ', 37.

(1) Χ. Τρ. Ε. — Νηυκτικῶν εἶναι λέγουσι Βισερ. — (2) ἰ. ἰπὶ Βισερ. — (3) Π. Βισερ. Ϛ. ϛ. — ἀγαγόμενος Χ. Τρ. Βρ.

κρισιν ἀνατίθῃσι τοῦ φιλάνθρωπεύσασθαι, καὶ συστεῖλαι αὐτοῖς, ἢ καὶ ἐπιτεῖναι ἴσως τὸ ἐπιτίμιον. Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρα συνόδου κανὼν ἐννεακαιδέκατος, τὸν τῶν διγάμων ὄρον ἐκπληροῦν ὀρίζει, τοὺς παρθενίαν ἐπαγγειλαμένους, καὶ μὴ φυλάξαντας τὴν ὁμολογίαν. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν κανόνι ἐξηκοστῷ φησιν· Ἢ παρθενίαν ὁμολογήσασα, καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς ὁμολογίας, τὸν χρόνον τοῦ ἐπιτιμίου τῆς μοιχείας ἐκπληρώσει· ὁμοίως καὶ ἐπὶ μοναχῶν. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν, τῷ τῶν πορνεύοντων ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλει τὸν ἐπὶ πορνείᾳ ἀλόντα μοναχόν, ἢ γάμον ἐλόμενον· οἶμαι τοίνυν τὸν κανόνα τοῦτον δεῖν μᾶλλον κρατεῖν, ὡς τῶν ἄλλων μεταγενέστερον.

ΒΑΣ. Τὸ μὲν ἐπιτιμίοις τῶν πορνεύοντων καθυποβάλλεσθαι τὸν πορνεύσαντα μοναχόν, προσκυνητόν ἐστιν, ὡς συμπαθέστατον. Ἰσως γάρ τις εἶπῃ, μὴ ὀφείλῃν ἐπίσης κολάζεσθαι τοὺς λαϊκοὺς καὶ τοὺς μοναχοὺς πορνεύσαντας· τὸ δὲ μόνον ἐπιτιμᾶσθαι κατὰ πόρνους τὸν πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐλθόντα μοναχόν, οὐκ ἔστιν, ὡς οἶμαι, ἀδιάστικτον. Εἶδον γάρ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ Λουκᾶ, μοναχόν τινα Λεόντιον Μουζάκην καλούμενον, μετ' ἐσθῆτος στρατιωτικῆς· παραστάντα συνοδικῶς, καὶ μὴ πειθόμενον ἀποζευχθῆναι τῆς κακῶς συμβιωτεύσεως κατὰ γάμου κοινωνίαν γυναικός· καὶ διὰ τοῦτο μετ' αὐστηρίας τὸ μοναχικὸν ἐνδυθέντα, καὶ εἰρκτῇ παραδοθέντα, καὶ ἄλλως μεγάλως κολασθέντα. Δοκεῖ μοι οὖν, ὡς ὁ παρὼν κανὼν, ἐκεῖνον τὸν μοναχόν, τῷ γάμῳ προσομιλήσαντα, λέγει τοῖς τῶν πορνεύοντων ἐπιτιμίοις καθυποβάλλεσθαι, τὸν ἐκουσίως ἀποστάντα τοῦ ἀθέσμου γάμου, καὶ πρὸς τὴν προτέραν μοναδικὴν ἐπανελθόντα κατάστασιν, καὶ ἐξομολογησάμενον. Ὁ γὰρ ἐκουσίως τοῦ ἀθεμίτου γάμου μὴ ἀφιστάμενος, μεγάλως τιμωρεῖται διὰ τὴν προφανῆ ἀναίδειαν· καθὼς φησι τὸ 6'. Οἶμα τοῦ ἱ. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου, μέρος ὃν τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς· καὶ ἀνάγνωθι τοῦτο, καταστρωθὲν εἰς τὸ ἀ. σχόλιον τοῦ λβ'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Ζῆτει καὶ τὸν ις'. κανόνα τῆς δ'. συνόδου, καὶ ἀνάγνωσον κανόνα ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα συνόδου, καὶ κανόνα ξ'. τοῦ μεγάλου

Βασιλείου, λέγοντας, βαρυτέρως κολάζεσθαι τοὺς μοναχοὺς τοὺς παρθενίαν ἐπαγγειλαμένους (1), καὶ μὴ φυλάξαντας· καὶ εἶπέ μὴ ἐναντιοῦσθαι ἀλλήλοις τοὺς κανόνας, διὰ τὸ, τὸν μὲν, ἡγουν τὸν παρόντα κανόνα, περὶ τῶν ἐξομολογουμένων μοναχῶν νομοθετεῖν· τοὺς δὲ, περὶ τῶν κατακρινομένων (2), καὶ διὰ τοῦτο κολαζομένων πικρότερον.

ΑΡΙΣΤ. Μοναχὸς ζευγνύμενος, ἢ πορνεύων, δεχέσθω τὸ τοῦ πορνεύοντος ἐπιτίμιον.

Ἐπίσης ὁ μοναχὸς ἐπιτιμηθήσεται, κἂν τε πορνεύσῃ, κἂν τε πρὸς γάμου κοινωνίαν γυναικὶ συζευχθῇ· τὸ δὲ ἐπιτίμιον τῶν πορνευόντων ἐν ἑπτὰ ἐστὶν ἔτεσι, κατὰ τὸν πεντηκοστὸν ἑννατον κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου· δύο γὰρ ἔτη προσκλαίει, δύο ἀκροᾶται, δύο ὑποπίπτει, ἐν ἐνὶ συνίσταται τοῖς πιστοῖς, καὶ τῷ ὀγδόῳ δέχεται εἰς κοινωνίαν.

Κ α ν ὶ ν Μ Ε'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν, ἐν τισὶ γυναικείοις μοναστηρίοις τὰς μελλούσας τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου καταξιοῦσθαι σχήματος, πρότερον σηρικαῖς, καὶ παντοίαις στολαῖς, ἔτι μὴν (3) καὶ κοσμίαις, χρυσῷ καὶ λίθῳ πεποικιλμένοις, ὑπὸ τῶν προσαγόντων αὐτὰς περιστέλλεσθαι, καὶ οὕτω τῷ θυσιαστηρίῳ προσιούσας, ἐκδιδύσκεσθαι τὴν τοσαύτην τῆς ὕλης ἀμφιάσιν, παραχρῆμά τε γίνεσθαι ἐπ' αὐταῖς τὴν τοῦ σχήματος εὐλογίαν, καὶ τὸ μέλαν αὐτὰς ἔνδυμα ἀμφιένγυσθαι· ὀρίζομεν, ὥστε μηκέτι ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦτο γίνεσθαι· οὐδὲ γὰρ εὐαγὲς ὑπάρχει, τὴν ἤδη διὰ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἀποθεμένην πᾶσαν τὴν τοῦ βίου τερπνότητα, καὶ ἀσπασμένην τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ βεβαιώσασαν ταύτην λογισμοῖς ἀκλινέσι, καὶ οὕτω τῷ μοναστη-

(1) X. Τρ. — ἐπανειλημμένους Βενερ. — (2) καταδικαζομένοις X. Τρ.

(3) Σ. Ρ. Βενερ. — μὴ Βρ. ἀλλ' ὁ Μάκσης ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ μὴ κακῶς ἐτέθη ἐνταῦθα.

ρίω προσελθοῦσαν, αὐθις εἰς ἀνάμνησιν διὰ τοῦ τοιοῦτου φθαρτοῦ τε καὶ βέοντος κόσμου ἐλθεῖν, ὧν ἤδη ἐποιήσατο λήθην· ἐκ τούτου τε ἀμφίβολον καταστήναι, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκταραχθῆναι, δίκην κυμάτων ἐπικλυζόντων, καὶ τῆς δὲ κάκεισε περιστρεφόντων, ὡς μήτε δάκρυον ἔστιν ὅτε λοιπὸν ἀφιεῖσαν, καὶ (1) τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τοῦ σώματος κατάνυξιν ἐπιδειξασθαι. Ἄλλ' εἰ καὶ βραχὺ τι, ὡς εἰκὸς, ἐκπηδήσειε δάκρυον, μὴ μᾶλλον τῆς διὰ τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα διαθέσεως χάριν, ἢ διὰ τὸ τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ καταλιπεῖν, παρὰ τοῖς ὄρωσι τοῦτο προελθόν (2) λογισθῆναι.

ΖΩΝΑΡ. Κωλύει ὁ κανὼν, τὰς κείρεσθαι μέλλούσας κοσμεῖσθαι πρότερον στολαῖς λαμπροτέραις, χρυσοῖς τε καὶ λίθοις, καὶ οὕτω τῷ θυσιαστηρίῳ προσάγεσθαι· κάκει τὴν μὲν φλογίαν ἐκείνην ἐκδύεσθαι, ἐνδύεσθαι δὲ τὰ μοναχικὰ ἄμφια, καὶ τὴν ἐπ' αὐταῖς εὐλογίαν γίνεσθαι καὶ ὀρίζει, μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι· ἦτις γὰρ ἐκουσίως, φησὶν, ἀπέθετο τὰ βιωτικὰ, καὶ ἠσπάσθη τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ τῇ μοναστηρίῳ προσήλθεν, αὐτὴ εἰς ἀνάμνησιν αὐθις ἔργεται τῆς κοσμικῆς ὕλης τε καὶ περιπότητος, διὰ τοῦ κοσμεῖσθαι ταῖς φλογίαις καὶ βέουσι κόσμοις, καὶ ἐκταράσσεται τὴν ψυχὴν, τῆς μνήμης τῶν ἡδέων τοῦ κόσμου ἐπαγεγομένης, καὶ δίκην κυμάτων καταβασπιζούσης αὐτήν· καὶ τοσοῦτον, ὡς μηδὲ κατάνυξιν αὐτῇ τότε προσγίνεσθαι, ἢν τεκμηριοῦσι τὰ δάκρυα· εἰ δὲ καὶ δακρύσει, φησὶ, κάκεινο τοῖς ὄρωσι ἀμφίβολον κρίνεται, τῶν πλειόνων διὰ τὴν τοῦ κόσμου στέρησιν, καὶ τῶν ἡδέων αὐτοῦ, λογιζομένων δακρύειν αὐτήν.

ΒΛΑΣ. Ὅπερ οἱ θεῖοι Πατέρες ἔμαθον τότε εἰς τὰ γυναικεῖα γίνεσθαι μοναστήρια, καὶ θεαρίστως ἐκώλυσαν, τοῦτο (3) νῦν γίνεται παρὰ τοῖς κελιωτικοῖς, καὶ μάλιστα μοναστρίαις (4). Τὴν

(1) Βρ. Κ. — ὁ, καὶ, οὐ κεῖται ἐν Η. καὶ Χ. Τρ. — (2) Η. Χ. Τρ. Σ. Ρ. — παρελθόν Βουερ. 'Ε. Κ. — παρὰ δὲ Ηρ. οὐ κεῖται τὸ μετὰ τὸ, καταλιπεῖν, ἐν ταῦθα ἀναγινωσκόμενα. — (3) Χ. Τρ. — καὶ νῦν Βουερ. 'Ε. — (4) Χ. Τρ. — μοναστηρίαις Βουερ. — μοναστηρίων 'Ε.

γὰρ μέλλουσαν ἀποκείρεσθαι στολίζουσι νυμφικῶς μετ' ἐνδυμάτων πολυτελῶν, καὶ κοσμίων χρυσοῦ καὶ λίθοις πεποικιλμένων, κατ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν ὥραν τῆς ἀποκάρσεως, καὶ ἐν τῷ ναῷ ταύτην οὕτω κεκοσμημένην εἰσάγουσι. Τοῦ δὲ καιροῦ ἐπιστάτος τῆς ἀποκάρσεως, τὴν μὲν ματαίαν ἐκείνην ἐνδυμασίαν, καὶ τὴν πολυτελεῖ στολὴν ἐκ τῆς νυμφευομένης ἀπεκιδύσκουσι, ἐνδυμα δὲ μέλαν ταύτη περιτιθέασιν. Τοῦτο οὖν γίνεσθαι, ἢ ἀγία ἐκώλυσε σύνοδος, ὡς προτρεπτικὸν κοσμικῆς ἐπιθυμίας, καὶ παρὰ τῶν βλέπόντων καταγινωσκόμενον. Ὡς ἔοικε δὲ, οὐδὲ ἄλλο τι παροράται τὸ τοιοῦτον σωτηριῶδες θέσπισμα, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ μὴ ἐπάγεσθαι κόλασιν τοῖς τούτου καταφρονηταῖς. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι πάντες οἱ τοὺς κανόνας παραβαίνοντες, κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ ἐγγχωρίῳ ἐπισκόπῳ, τιμωρηθήσονται· κἂν οὐκ ἐξεφωνήθη παρὰ τῶν κανόνων ἐν τισὶ τὸ εἶδος τῶν ἐπιτιμίων.

ΑΡΙΣΤ. Οὐκ ἀμφιάσουσιν οἱ γονεῖς σηνικοῖς τὴν προελομένην μονάσαι, καὶ οὕτω τὸ σχῆμα περιθήσουσιν· ἀνάμνησις γὰρ τοῦτο τοῦ βέοντος κόσμου.

Μιανθάνοντες οἱ Πατέρες, ὡς τινες τῶν γυναικῶν τοῦ μοναχικοῦ καταξιοῦσθαι μέλλουσαι σχήματος, πρότερον σηνικὰ ἱμάτια ἐνδιδύσκονται, καὶ παντοίαν ἄλλην στολὴν, χρυσοῦ καὶ λίθοις πεποικιλμένην, ὑπὸ τῶν προσαγόντων αὐτάς, καὶ οὕτω κεκοσμημέναι πολυτελῶς, τῷ θυσιαστηρίῳ προσάγονται· εἶτα τὴν τοσαύτης ὕλης ἀμφίαισιν ἀποδυόμεναι, παραχρῆμα τὴν τοῦ σχήματος εὐλογίαν δέχονται, καὶ τὸ μέλαν ἐνδυμα ἀμφιέννυνται· προστάττουσι μὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεσθαι. Οὐδὲ γὰρ εὐαγές, οὐδὲ ὅσιον, τὸ τὴν ἤδη διὰ τῆς οικείας προαιρέσεως ἀπορρίψασαν πᾶσαν τὴν τοῦ βίου τερπνότητα, καὶ τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν ἀσπασαμένην, καὶ λογισμοῖς ταύτην ἀπεριτρέπτως βεβαιώσασαν, καὶ οὕτω τῷ μοναστηρίῳ προσελθοῦσαν, αὐθις εἰς ἀνάμνησιν διὰ τοῦ τοιοῦτου φθαρτοῦ καὶ βέοντος κόσμου ἐλθεῖν, ὧν ἤδη ἐποιήσατο λήθην, καὶ τὴν ψυχὴν, δίκην κυμάτων ἐπικλυζόντων, ἐκταραχθῆναι, καὶ τῆς δὲ κάκεισε περιστρέφειν αὐτήν, ὡς μηδὲ δάκρυον ἐπαφεῖναι, καὶ τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ κατάνυξιν ἐπιδειξασθαι.

Κανὼν Μς'.

Αἱ τὸν ἀσκητικὸν αἰρούμεναι βίον, καὶ ἐν μοναστηρίῳ (1) καταταττόμεναι, καθόλου μὴ προϊέτωσαν. Εἰ δέ τις ἀπαραίτητος αὐτὰς ἀνάγκη πρὸς τοῦτο ἔλκοι, μετ' εὐλογίας, καὶ ἐπιτροπῆς (2) τῆς προεστῶσης τοῦτο πράττειν ἔτωσαν· καὶ τότε μὴ μόναι καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ μετὰ τινῶν πρεσβυτῶν, καὶ πρωτευουσῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, μετ' ἐντολῆς τῆς καθηγουμένης· παντελῶς δὲ αὐταῖς ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἔξεστιν. Ἀλλὰ καὶ ἄνδρες οἱ τὸν μονήρη μετερχόμενοι βίον, χρείας ἐπειγούσης, καὶ αὐτοὶ μετ' εὐλογίας τοῦ τῆν ἡγουμενείαν ἐμπειστευμένου προϊέτωσαν· ὥστε οἱ παραβαίνοντες τὸν νῦν ὀρισθέντα παρ' ἡμῶν ὄρον, εἴτε ἄνδρες εἴεν, εἴτε γυναῖκες, προσφόροις ἐπιτιμίῳ ὑποβληθῆτωσαν.

ΖΩΝΑΡ. Τὰς μοναζούσας ἀπραίτους βούλονται οἱ Πατέρες διάγειν ἐν τῇ μονῇ· εἰ δέ ποτέ τις γένηται ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἐξελεῖν τοῦ μοναστηρίου μονάζουσαν, καὶ τότε μετ' ἐπιτροπῆς τῆς προεστῶσης ἐξέρχεται διατάττονται, καὶ μὴδὲ μόναι, ἀλλὰ συνεῖναι αὐταῖς καὶ τινὰς τῶν γηραιότερων, καὶ πρωτευουσῶν τῷ τε χρόνῳ, καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ μὴδὲ ἔξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν· τοῦτο γὰρ τὸ ἐξωκοιτεῖν. Καὶ οἱ μοναχοὶ (3) δὲ, φησὶν ὁ κανὼν, ὅτε χρεία τις κατεπείγει, μετ' εὐλογίας τοῦ ἡγουμένου ἐξιέτωσαν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιῶντες, κἂν ἄνδρες, κἂν γυναῖκες ὦσι, προσφόρως ἐπιτιμάσθωσαν, ἀντὶ τοῦ, κατὰ τὴν ἐκάστου διάθεσιν ὁ προεστὴς αὐτοῖς ἐπαγέτω τὸ ἐπιτίμιον, ἢ μαλακώτερον, ἢ σφοδρότερον. Τοῖς μὲν γὰρ ταπεινούμενοις, καὶ μεταμελουμένοις ἐπὶ τῷ σφάλματι, ἀνήσει τὸ ἐπιτίμιον, καὶ ποιήσει κουφότερον· τοῖς δὲ σκληρυνόμενοις, καὶ ἀναιδεουμένοις, ἐντονωτέραν θήσει καὶ βαρυτέραν τὴν ἐπιτίμησιν, καὶ οὕτω προσφόρως ἐκάστῳ ἐπιτιμήσει.

ΒΛΑΣ. Καὶ ἄλλοι διάφοροι κανόνες διορίζονται, μὴ περιπολεῖν τοὺς μοναχοὺς ἐνθα βούλονται· ἀκολούθως οὖν ταῦτοις, καὶ ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται περὶ τῶν μοναζουσῶν, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοῦ μοναστηρίου ἐξέρχεται. Ἀπαραιτήτου δὲ χρείας κατεπειγούσης τὴν ἐξέλευσιν, μὴδ' οὕτω ταῦτα* (1) ποιεῖν χωρὶς εὐλογίας καὶ προτροπῆς τῆς καθηγουμένης, καὶ (2) μὲν τοὶ καὶ συναπελεύσεώς τινῶν πρεσβυτῶν εὐλαβῶν μοναζουσῶν. Ὅπως δὲ ἐξωκοιτῆσαι αὐτὰς, ἡγουν ἔξω τῆς μονῆς διανυκτερεῦσαι, οὐ παραχωρεῖ· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μοναζουσῶν. Τοὺς δὲ μοναχοὺς, παρακελεύεται διὰ ἀπαραίτητον καὶ μόνην χρείαν τῆς μονῆς ἐξέρχεται, μετ' εὐλογίας καὶ προτροπῆς τοῦ καθηγουμένου· τοὺς δὲ παρκαθίνοντας ταῦτα μοναχοὺς, καὶ τὰς μοναζούσας, προσφόροις ἐπιτιμίῳ παρὰ τοῦ προεστῶτος καθυποβάλλεσθαι. Ἀνάγνωθε καὶ τὸ 6'. θέμα τοῦ ἱά. κεφ. τοῦ α'. τίτλ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, μέρος ὃν τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανέου νεαρᾶς, καὶ συνοψισθὲν περὶ τὸ τέλος τοῦ δ'. κεφ. τοῦ ἱά' τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος. Σημείωσαι οὖν, ὅτι γυναῖξὲ μὲν οὐκ ἐνεδόθη ἕλως ἔξω τοῦ μοναστηρίου καταμεῖναι, ἡγουν νυκτερινὴν διαβιβάσαι καταμονήν· ἄνδρες δὲ οὕτω διανυκτερεῦσαι οὐκ ἐκωλύθησαν· καὶ ὅτι αἱ μὲν γυναῖκες μεθ' ἐτέρων εὐλαβῶν μοναζουσῶν ἐξέρχεται τῆς μονῆς παραχωροῦνται, ἀνάγκης ἔστιν ὅτε κατεπειγούσης, πάντως διὰ τὸ ὀλισθηρὸν τοῦ γυναικείου φρονήματος· οἱ δὲ μοναχοὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ μόνους ἀπίασαι, μετ' εὐλογίας ἡγουμενικῆς, εἰς τὰς κατεπειγούσας δουλείας καὶ μόνον· ταῦτα δὲ πάντα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, περὶ ὑπόπτων διὰ τὴν νεότητά ὀφείλομεν εἰπεῖν, οὐ μὴν καὶ περὶ ἀνυπόπτων διὰ γῆρας καὶ ἀρετήν.

ΑΡΙΣΤ. Οὐκ ἔξεισι μονάσασα τῆς μονῆς, εἰ μὴ μετ' εὐλογίας τῆς προεστῶσης· καὶ οὐδὲ μόνη, ἀλλὰ μεθ' ἐτέρας πρεσβυτῶν· ἐξωκοιτος δὲ τὸ παράπαν οὐ γίνεται. Κατὰ ταῦτα καὶ μονάζων, εἰ μὴ μετ' ἐπιτροπῆς ἡγουμένου, τῆς μονῆς μὴ ἐξιέτω. Ἐὰν μὲν μεῖναι ποτε καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἔξω τοῦ μονα-

(1) Π. Βρ. Κ. 'Ε. — μοναστηρίοις Χ. Τρ. Βευρ. — (2) Π. 'Ε. Κ. Βευρ. Βρ. Σ. 'Ρ, — προτροπῆς Δ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — ἀσκηταὶ Βευρ. Κ.

(1) Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. 'Ε. — καὶ μέντοι Βευρ. (ΤΟΜ. Β'.)

στηρίου μονάζουσιν, παντελῶς ὁ κανὼν ἀπηγόρευσε· τὸ δὲ, ἀνάγκης ἀπαραιτήτου παρεμπιπτούσης, ταύτην ἐξέρχασθαι τῆς μονῆς μετὰ γνώμης καὶ εὐλογίας τῆς προεστῶσης, καὶ αὐθις ὑποστρέφειν, καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἐπιτρέπει γίνεσθαι. Πλὴν καὶ ἐν τούτῳ προστίθησι, τὸ μὴ μόνην ἐξέρχασθαι, ἀλλὰ μετὰ τινῶν πρεσβυτέρων, καὶ πρωτευουσῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ· ὡσαύτως δὲ, οὐδὲ μοναχὸν, ἄνευ εὐλογίας τοῦ προεστῶτος αὐτοῦ, βούλεται τοῦ μοναστηρίου ἐξελθεῖν. Τοὺς δὲ παραβαίνοντας τὰ ὀρισθέντα, προσφόροις ὑποβάλλει ἐπιτιμίοις.

Κανὼν ΜΖ'.

Μήτε ἐν ἀδρώῳ (1) μοναστηρίῳ γυνή, μήτε ἐν γυναικείῳ ἀνὴρ καθευδέτω· παντὸς γὰρ προσκόμματος, καὶ σκανδάλου ἔξω δεῖ εἶναι τοὺς πιστοὺς, καὶ πρὸς τὸ εὐσχημον, καὶ εὐπρόσεδρον (2) τῷ Κυρίῳ τὸν ἑαυτῶν εὐθετίζειν βίον. Εἰ δέ τις τοῦτο πράξει, εἴτε κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ΣΩΝΑΡ. Παντὸς σκανδάλου ἀπηλλάχθαι ὁ κανὼν οὐχὶ τοὺς μοναχοὺς μόνους (3) ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς ἅπαντας· καὶ μήτε ἑαυτοῖς δι' ἐτέρων περιποιεῖν σκάνδαλον, μήθ' ἐτέροις δι' ἑαυτῶν τοὺς δὲ μοναχοὺς πολλῶν πλέον. Τὸ δὲ ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ καθεύδειν ἀνδρας, ἢ τούναντίον, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις σκανδάλων αἴτιον ἔσται, καὶ ἄλλοις· ἐμφυτον γὰρ τῇ σαρκὶ τὸ πῦρ τὸ ἐκ τῶν παθῶν· καὶ μόλις ἡμῖν, ὕλης ἀναπτούσης αὐτὸ πόρρω ἑαυτοὺς καθιστῶσι, μαλθακώτερον γένοιτ' ἂν. Εἰ δὲ ἡμεῖς αὐτῷ παρατιθέαμεν ὑπεκκαύματα, λάβρον ἔσεται, καὶ καταπρήσει ὡς χόρτον ῥαδίως ἡμᾶς. Τί δ' ἂν ἔσται ἀνδράσι πρὸς τὸ τῆς ἐπιθυμίας πῦρ δραστικώτερον ὑπέκκαυμα γυναικὸς, ἢ γυναιξὶν αὐθις, ἀνδρὸς πρὸς ἑξαψιν τῆς τοιαύτης* (4) φλογός; Καὶ οὕτω μὲν ἀλλήλοις οἱ μονασταὶ λαθᾶς σκανδάλου παρέξουσιν· ἑτέρους δὲ σκανδαλίσουσιν, ὀρῶντας γυναικᾶς ἐν ἀνδρῶν καταγωγίοις διαφυ-

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. — ἀνδρείον 'Ε. Κ. Βιουερ. — (2) Π. Βρ. Σ. Ρ. Βίνν. — ὑπρόσδεκτον Χ. Τρ. Βιουερ. — (3) Χ. Τρ. — ἀγκητάς Βιουερ. Κ. — (4) Χ. Τρ.

κτερευούσας, ἢ ἄνδρας ἐν ἀσκητηρίῳ γυναικῶν ὁμοίως ποιοῦντας. Καχύποπτοι (1) γὰρ οἱ πλείους, καὶ ἀφορμὰς ζητοῦντες σκανδάλων, ἢ καὶ διαβολῶν· διὸ καὶ τοῖς πατράσιν ἀπηγόρευται τοῦτο ὡς οὐκ εὐσχημον· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντας ἀφορισμῶ κολάζουσιν.

ΒΑΣ. Παντὸς σκανδάλου ἀπηλλάχθαι ὁ κανὼν οὐχὶ τοὺς μοναχοὺς μόνους ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς πιστοὺς ἅπαντας, καὶ μήτε ἐχυτοῖς δι' ἑτέρων περιποιεῖν σκάνδαλα, μηθ' ἑτέροις δι' ἑαυτῶν· τοὺς δὲ μοναχοὺς πολλῶ πλέον. Τὸ δὲ ἐν γυναικεῖῳ μοναστηρίῳ καθεῖδειν ἄνδρας, ἢ τούνκντιον, καὶ αὐτοῖς ἐκεῖνοις σκανδάλων αἴτιον ἔσται, καὶ ἄλλοις· ἔμφυτον γὰρ τῆ σαρκὶ τὸ πῦρ τὸ ἐκ τῶν παθῶν, καὶ μόλις ἡμῖν, ὕλης ἀνεκπούσης αὐτὸ πόρρω καθιστῶσιν ἑαυτοῦς, μαλθακώτερον γένοιτ' ἂν· ἱεὶ δὲ ἡμεῖς αὐτῶ παρκατιθέαμεν ὑπεκκαύματα, λάβρον ἔσται, καὶ καταπρήσει ὡς χόρτον ἡμᾶς ῥαδίως. Τί δ' ἂν ἔσται ἀνδράσι πρὸς τὸ τῆς ἐπιθυμίας πῦρ δραστικώτερον ὑπέκκαυμα γυναικὸς, ἢ γυναιξὶν αὔθις, ἀνδρὸς, πρὸς ἕξασιν τῆς φλογός; Καὶ οὕτω μὲν ἀλλήλοις οἱ μονασταὶ λαβὰς σκανδάλου παρέξουσιν, ἑτέρους δὲ σκανδαλίσουσιν, ὀρῶντας γυναῖκας ἐν ἀνδρῶν καταγωγῆσι διανυκτερευούσας, ἢ ἄνδρας ἐν ἀσκητηρίοις γυναικῶν· καχύποπτοι γὰρ οἱ πλείους, καὶ ἀφορμὰς ζητοῦντες σκανδάλων καὶ διαβολῶν· διὸ καὶ τοῖς πατράσιν ἀπηγόρευται τοῦτο· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντας ἀφορισμῶ κολάζουσι· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα. Τὸ δὲ 6'. κεφ. τῆς ργ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, ἦτοι τὸ 16. κεφ. τοῦ 4. τίτλου τοῦ 8. βιβλίου τῶν βασιλικῶν φησιν· Οὐκ εἰσελεύσεται δὲ, οὔτε γυνὴ παντελῶς εἰς ἀνδρικὸν μοναστήριον, οὐδὲ ἀνὴρ εἰς γυναικεῖον, ἢ προφάσει τελευτήσαντος, κακεῖσε κειμένου μνήμης, ἢ κατὰ ἄλλην αἰτίαν· καὶ μάλιστα εἴ τις ἀδελφὸν τυχόν, ἢ ἀδελφὴν, ἢ τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἔχειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ φήσει· συγγένεια γὰρ μοναχοῖς οὐκ ἔστι, τοῖς γε τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσασσι βίον. Τί γὰρ δὴ καὶ βουλόμενοι τὰς τοιαύτας εἰσόδους ποιήσαιντο, εἰ μὴ

(1) X. Tr. 'K. — καχύποπτοι Βιουρ.

βούλονται τι πράττειν τῶν ἀπηγορευμένων; Ἐξὸν οὖν καὶ τὰ ἀνδράσι πρέποντα ἐν τοῖς ἀνδρικοῖς μοναστηρίοις ἀνδρας ποιεῖν, καὶ τὰ γυναιξίν ὁμοίως ἀπονεμεμένα, ἐν τοῖς γυναικείοις μοναστηρίοις πράττειν γυναῖκας, οὐδενὸς ἐπιμιγνυμένου θατέρω· οὐδὲ εἴ τις τυχὸν εἶναι λέγοιτο ἀδελφός, ἢ ἀδελφή, ἢ ἄλλος συγγενής· οὐδὲ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν εἰσιτητὸν εἶναι τισι συγχωροῦμεν. Ἐἰ γὰρ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἐκκόψομεν, καὶ τὴν δι' αὐτῆς τῆς δράσεως εἰσκρινομένην ταῖς ψυχαῖς ἀπάτην, καὶ τὸν ἐντεῦθεν ὄλισθον κωλύσομεν, ἔσται πολλῶ ῥάων τε καὶ εὐκολωτέρα τοῖς ἱεροῖς ἀγωνισταῖς ἢ τοῦ κρείττονος βίου κατορθώσεις. Πάντες τοίνυν τῶδε τῷ νόμῳ πειθέσθωσαν, καὶ μήτε ἀνδρες ἀποτιθέσθωσαν ἐν γυναικείων μοναστηρίων τάφοις, μήτε γυναῖκες ἀνδρικοῖς μοναστηρίοις κατορυττέσθωσαν. Οὐδὲ γὰρ ἀνδράσι γυναικωνίτιδες πρέπουσιν, οὔτε αὖθις ἀνδρῶνες τοῖς τῶν γυναικῶν καταλόγοις. Οὐδὲ ἐντεῦθεν διὰ τοὺς τελευτήσαντας τοῖς περιούσι τὰς ἀσχήμονας ταύτας ἐπιμίξεις γίνεσθαι βουλόμεθα· ἵνα μὴ πάροδος ἐντεῦθεν γένηται τῇ φύσει πρὸς ἑαυτὴν, ἃ μὴ (1) θέμις τρυφᾶν τε καὶ παίζειν, καὶ τὰ θεῖα καταισχύνειν πράγματα, καὶ εὐσεβείας δῆθεν προκαλύμματι, καὶ τῷ τῆς ὁσίας σχήματι ταῦτα πράττειν, ἅπερ οὐδὲ λέγειν, οὐδὲ ἐννοεῖν τοῖς μονήρη βίον ἀσκοῦσι καλόν. Ἐκείνου δὲ οὕτω φανεροῦ ὄντος, ἀνάγκη καθέστηκε τοὺς ταῖς ταφαῖς ὑπηρετουμένους, καὶ μάλιστα τοὺς τὴν κλίνην φέροντας, τοὺς τε ὀρύττοντας εἰσφοιτᾶν εἰς τὰ μοναστήρια. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ἀνδρικοῖς μοναστηρίοις τὸ πρᾶγμα εὐκόλῳ ἐστίν· ἐν δὲ τοῖς γυναικείοις, οὐχ οὕτως, διὰ τὴν εἰρημένην ἀπαγόρευσιν. Θεσπίζομεν τοίνυν, εἴ ποτε μέλλει τοιοῦτον γίνεσθαι, καὶ θάπτεσθαι τις γυνὴ ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ, (ἀνδρα γὰρ οὐκ ἐφίεμεν)· τὰς μὲν εὐλαβεστάτας γυναῖκας ἐν τῷ οἰκείῳ μένειν μοναστηρίῳ· μόνην δὲ τὴν θυρωρὸν ἢ τὰς θυρωροὺς, καὶ τὴν ἡγουμένην ἴσως αὐτὴν, εἰ βουληθεῖη, παρῆναι τοῖς γινομένοις· καὶ θάπτον ἐκείνους πράξαντας τὰ περὶ τὴν ὁσίαν νενομισμένα, καὶ τὸν τάφον ὀρύξαντας, καὶ τὸ σῶμα καλύψαντας, εὐθὺς ἀποχωρεῖν, μὴ τεθεαμένους τινὰς τῶν

(1) Πιστ. ἑ. — καὶ μήτε θέμις Χ. Τρ.

εὐλαβεστάτων γυναικῶν, μήτε παρὰ τινων αὐτῶν θεαθέντας· ἀλλὰ μηδὲ ἄλλην ἐπινοεῖτωσαν πρόφασιν ἢ ἀνδρες τῶν εἰς γυναικεία μοναστήρια παρόδων, ἢ γυναῖκες, τῶν ἀνδράσιν ἀφωρισμένων, τῇ προφάσει τῶν περὶ τὴν ὁσίαν πραττομένων· ἃς δὴ μνήμας ποιοῦσιν, εἰς τρίτην, καὶ ἐννάτην συνιόντες ἡμέρας, ἢ ἡνίκα τεσσαράκοντα ἐξήκοιεν, ἢ καὶ ἐνιαυτός· ἐξὸν, εἰ μὲν γυναικείον εἴη τὸ μοναστήριον, γυναῖκας ἅπαντα πράττειν· εἰ δὲ ἀνδρῶν, ἀνδρας· καὶ μὴ προφάσει τῶν τοιούτων παρατηρήσεων, ἀδοξίαν τινὰ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις προστρέβεσθαι.

ΑΡΙΣΤ. Οὔτε γυναῖκα χρεῶν ἐν ἀνδρῶν καθευδῆσαι μοναστηρίῳ, οὔτε γυναικῶν, ἀνδρα. Σαφής.

Κ α ν ὶ ν Μ Η'.

Ἡ τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνὴ, κατὰ κοινήν συμφωνίαν τοῦ οἰκείου ἀνδρός προδιαζευχθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἐν μοναστηρίῳ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς ἀχοδομημένῳ, καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐπισκόπου (1) προνοίας ἀπολαυέτω· εἰ δὲ καὶ ἀξία φανείη, καὶ πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω (2) ἀξίωμα.

ΖΩΝΑΡ. Οὐκ ἀκούσης τῆς γυναικὸς διαζεύγυσθαι αὐτῆς τὸν ἀνδρα βούλεται ὁ κανὼν, καλούμενον εἰς ἐπισκοπήν, ἀλλ' ἐκ συμφώνου· καὶ διαζευχθεῖσαν, μὴ συνοικεῖν αὐτῷ, μητ' ἐγγὺς τῆς ἐκείνου κατοικίας οικεῖν, ἀλλ' ἐν μοναστηρίῳ πόρρω κειμένῳ τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς· τὸ γὰρ ἀλλήλους ὄραν συνεχῶς, ἀναμνησκεῖν μέλλει πάντως αὐτοὺς τῆς προτέρας διαγωγῆς τε καὶ συμβιώσεως, καὶ ὑπεκκαλεῖν σφίσι τὸν ἔρωτα. Πόρρω δὲ οὔσαν, προνοίας ἀπολαύσειν κελεύει παρὰ τοῦ ἐπισκόπου· τοῦτο δὲ νοητέον, ὅτε μὴ οἴκοθεν ἐκείνη δύναται εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἐπαρκεῖν ἑαυτῇ. Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος οὐ συγκεχώρη-

(1) Π. Βρ. Βιερ. — ταύτου Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Βρ. Βιερ. Βίν. — καὶ πρὸς τὸ τῆς διακονίας Π.

ται περαιτέρω τῶν ἀναγκαίων εἰς ἑαυτὸν δαπανᾶν ἐκ τῶν τῆς ἐπισκοπῆς εἰσόδων· καὶ τοῦτο, ὅτε μὴ οἴκοθεν εὐπορεῖ τῶν ἀναγκαίων, πῶς οὐ μᾶλλον τῇ πρώτῃ συνοικησάσῃ αὐτῷ κωλυθήσεται χορηγεῖν τι ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας, δυνάμενη πορίζεσθαι τὰ πρὸς διοίκησιν ἄλλοθεν; Ὡς γοῦν ἐνδεεὶ κακείνη, ὅτε μὴ ἔχει, παρέξει ἐκ τῶν τῆς ἐπισκοπῆς· εἰ δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῆς σεμνὸς εἴη, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς διακονίας ἀξίος, καὶ πρὸς ταύτην προβιβάσθῃσεται.

ΒΑΣ. Οἱ μὲν ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἐν πέμπτῳ κανόνι διοριζόμενοι, Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλέτω προβάσει εὐλαθείας, ἐνέδωκαν τοῖς ἐπισκόποις καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔχειν τὰς οικείας γυναῖκας. Οἱ δὲ τῆς παρούσης συνόδου ἅγιοι Πατέρες, ἐν μὲν τῷ 18ῷ κανόνι διορίσαντο, ὅσα δὴ καὶ ὄρισαν. Ἀρτίως δὲ παρακελεύονται τὸν ψηφισθέντα εἰς ἐπισκοπὴν ἀποδιίστασθαι τῆς προσούσης αὐτῷ γυναικὸς, κατὰ κοινήν ἀρέσκειαν, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐν μοναστηρίῳ εἰσερχεσθαι τὴν γυναῖκα, πόρρω ὄντι τῆς ἐπισκοπῆς· τὸ γὰρ ἀλλήλους ὄραν συνεχῶς, ἀναμιμνήσκειν μέλλει πάντως αὐτοὺς τῆς προτέρας διαγωγῆς τε καὶ συμβιώσεως, καὶ ὑπεκκαλεῖν τὸν ἔρωτα. Οὕτω δὲ τούτου γινομένου, ἀξιοῦσθαι τὴν γυναῖκα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου προνοίας σωματικῆς, ἐνδεῆ οὖσαν. Εἰ γὰρ εὐπορεῖ, οὐδέν τι δοθήσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, ὅτι οὐδὲ αὐτὸς εὐπορῶν δύναται τι εἰς ἑαυτὸν δαπανᾶν ἐκ τῶν εἰσόδων τῆς ἐπισκοπῆς· εἰ δὲ καὶ ὁ βίος τῆς γυναικὸς σεμνὸς ἐστί, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς διακονίας ἀξίος, καὶ πρὸς ταύτην προαναβιβάσθῃσεται. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, ἐρωτήσῃ τις, ὡς τῆς ἀρχῆς. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, τῆς πολλάκις ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ καταστρωθείσης, ἀπαγορευούσης τὸ κατὰ συναίνεσιν τῶν ὁμοζύγων λύεσθαι τὰ συνοικέσια, πῶς ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται ἀποδιίστασθαι κατὰ συναίνεσιν τοῦ ὑποψηφίου ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα; Λύσις. Κατὰ συναίνεσιν μὲν οὐ λύεται συνοικέσιον· ἐξ εὐλόγου δὲ αἰτίας λύεται. Καὶ ὡσπερ τοῦ ἐνὸς τῶν ὁμοζύγων ἀποχειραμένου, λέγομεν ἀγαθῇ χάριτι τὴν διάζευξιν γίνεσθαι, οὕτω καὶ τοῦ ἀνδρὸς ψηφισθέντος, λυθήσεται μετὰ τὴν χειροτο-

νίαν τὸ συνοικέσιον· καὶ οὐ δοκεῖ κατὰ συναίνεσιν λύεσθαι ταῖς νόμοις ἀπαράδεκτον· πρὸ δὲ τῆς χειροτονίας οὐ λύεται, ὅτι εἰκὸς ἐστὶν αὐτὴν μὴ προβῆναι διὰ τινὰ ἀναφρησόμενα εὐλόγα αἰτία. Τί δὲ, τῆς γυναικὸς μὴ ἀρεσκομένης ἰδιοστατῆσαι ἐκ τοῦ ψηφισθέντος ὁμοζύγου αὐτῆς, ἐμποδισθήσεται ἡ χειροτονία; Λύσις. Δοκεῖ μοι τὴν ψῆφον ἀκυροῦσθαι, ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀνακαλῆται τὴν συζυγίαν· διὰ τοῦτο γὰρ εἴρηκεν ὁ κανὼν, κατὰ συναίνεσιν καὶ αὐτῆς τὴν διάστασιν γίνεσθαι, ὡς μὴ δυναμένη γενέσθαι, εἰ αὕτη ἀπαναίνεται τὴν διάζευξιν. Εἰ δὲ τις ἐρεῖ, καὶ μὴν ἡ ἀπόκαρσις, καὶ μὴ θέλοντος θατέρου τῶν ὁμοζύγων, γίνεται ἀσφαλῶς· εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι, ἐπὶ μὲν τῆς ἀποκάρσεως, ὁ περιλειφθεὶς δύναται πρὸς συζυγίαν ἑτέραν ἐλθεῖν, καὶ οὐκ ἀδικεῖται τοσοῦτον· ἐπὶ δὲ τῆς χειροτονίας, οὐ δύναται πρὸς ἕτερον γάμον ἐλθεῖν ἢ τοῦ χειροτονηθέντος γυνὴ ἀποχειρομένη, καὶ ὡς μεγάλως ἐντεῦθεν ἀδικουμένη, εἰσακουθήσεται, μὴ θέλουσα τὴν διάζευξιν. Τὸ περὶ τοῦ μὴ ἀναγκάζεσθαι τὴν γυναῖκα τοῦ χειροτονηθέντος ἀποκείρεσθαι καὶ μονάζειν, ἐλαλήθη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς ἐ. Ἰνδικτιῶνος, παρόντων πατριαρχῶν τριῶν, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ μητροπολιτῶν ὡσεὶ μ'. καὶ διεγνώσθη, ὀφείλειν ἀποκείρεσθαι κατὰ τὸ ἀπαραίτητον τὴν γυναῖκα τοῦ χειροτονηθέντος. Ζῆτει γοῦν τὸ τοιοῦτον σημεῖωμα καταστρωθὲν ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ (1). Ἔτι ἐρωτήσῃ τις, διὰ τί, τοῦ κανόνος λέγοντος, μηδένα τὸν μονήρη βίον ἄκοντα ὑποδέεσθαι, ἢ τοῦ χειροτονηθέντος γυνὴ, μηδὲν ἀδικήσασα, ἐγκλείεται εἰς τὸ μοναστήριον; Λύσις. Τινὲς λέγουσιν, ὡς, ἐπεὶ ὁ κανὼν οὐ διορίζεται αὐτὴν ῥητῶς ἀποκείρεσθαι, ἀποκλεισθήσεται μὲν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀποκαρῆναι δὲ οὐκ ἀναγκασθήσεται, κατὰ τὰς μοιχευθείσας γυναῖκας, ἢ καὶ ἄλλως ἐσχάτως παραπεσοῦσας· καὶ μάλιστα, ὅτι καὶ πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀξίωμα θέλει ταύτην προάγεσθαι, τὸ ταῖς λαϊκαῖς γυναῖξί ποτὲ χαριζόμενον. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἐξ ἀνάγκ-

(1) Ἄπασα ἡ περικοπὴ ἀπὸ τοῦ, τὸ περὶ μὴ ἀναγκάζεσθαι, ἕως τοῦ, χαρτοφυλακείῳ, εὐ κεῖται ἐν X. Γρ. καὶ B.

κης ὀφείλειν αὐτὴν ἀποκείρεσθαι· ἐξῆν γὰρ αὐτῇ πρὸ τῆς χειροτονίας, ὡς εἴρηται, μὴ διαζυγῆναι τοῦ οἰκείου ἀνδρός, κἀντεῦθεν καὶ τὴν χειροτονίαν ἀπρακτῆσαι, καὶ τὴν ἀπόκαρσιν. Ἐπεὶ δὲ διὰ τὴν χειροτονίαν τὴν διάζευξιν ἤρετίσατο, ἀναγκασθῆσεται διὰ τῆς ἀποκάρσεως τελειῶσαι τὸ διαζύγιον, καὶ μὴ παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς. Τὸ γὰρ μετὰ λαϊκοῦ σχήματος εἶναι αὐτὴν εἰς τὸ μοναστήριον, κολάσεως ἔργον ἐστίν, οὐκ εὐεργεσίας· ὅπερ εἰς ἀτιμίαν τῆς χειροτονίας ἀφορᾷ οὐ μικράν. Διὸ οὐδὲ λογίζεται ἀναγκαστικὴ ἢ ἀπόκαρσις, ἀλλ' αἰρετὴ. Τὸ δὲ λαϊκῶς μόνως γυναῖκας ἀξιουῖσθαι δικονοικοῦ ἀξιώματος, οὐκ ἐστὶν ἀληθές· καὶ μονάζουσαι γὰρ ἠξιοῦντο αὐτοῦ. Ἄλλως τε εἰ δοθῇ μετὰ λαϊκοῦ σχήματος εἶναι εἰς τὸ μοναστήριον τὴν τοῦ χειροτονηθέντος γυναῖκα, ζητήσῃ εὐλόγως καὶ ἐκτὸς διατρέβειν αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ συζευχθῆναι ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἢ καὶ μετὰ τοῦ ἐπισκοπεύσαντος συνδιάγειν· ὅπερ ἄτοπον, καὶ τοῖς θείοις κανόσιν ἀβούλητον. Σημείωσαι οὖν ταῦτα πάντα διὰ τοὺς ἀξιουῦντας δευτερογαμεῖν τὰς τῶν ἱερέων γυναῖκας· νομίζω γὰρ, ὡς ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος οὐ παραχωρηθήσονται δευτερογαμῆσαι. Ἐπεὶ δὲ ἐν πολλοῖς τῶν νομοκανόνων εὐρίσκεται νεαρὰ Ἰουστινιάνειος, διοριζομένη, μὴ ἀνάγεσθαι εἰς ἀξίωμα ἐπισκοπικὸν τὸν ἔχοντα γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ μὴν τὸν παρὰ ταῦτα χειροτονηθῆσόμενον καθαιρεῖσθαι· (κεῖται δὲ ἡ τοιαύτη νεαρὰ καὶ εἰς βιβλίον γ'. τῶν βασιλικῶν, τίτλ. α'. κεφ. ζ'. ὅπερ κατεστρώθη παρ' ἡμῶν εἰς κεφ. κγ'. τοῦ α'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ ἐλαλήθησαν τὰ περὶ τούτου πολλάκις), λέγομεν, ὡς τὰ τῆς τοιαύτης νεαρᾶς ἠπράκτησαν, καὶ ἐτέθησαν (1) εἰς τὰ βασιλικά, καὶ ἐνεργοῦσι τὰ τοῦ παρόντος κανόνος. Καὶ ἡ δευτέρα νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, ἦν καὶ ἀνάγνωθι, διοριζομένην περὶ τὸ τέλος ταῦτα ῥητῶς· Ἢ οὖν ἐκ Θεοῦ βασιλεῖα ἡμῶν τοῦτο ἀρμοδιώτερον κατανοοῦσα τοῖς θείοις ἐπεσθαι ἐντάλμασι, σύμφωνον ἐκείνοις ἐκφέρει νόμον· καὶ ὡσπερ αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ πρὸς ἀρχιερωσύνην ἀνά-

(1) X. Τρ. — διὰ τὸ μὴ τιθῆναι Βαυερ. Ε. Ἐν δὲ τῇ Λατινικῇ μεταφράσει καλῶς· *etiam in Imperialibus sita est*, Ἐν γὰρ ἐντὶ τῇ Νεαρᾷ κεῖται ἐν Βιβλ. Γ'. Τίτ. Α'. Κεφ. Η'. Βασιλ.

γεσθαι τὸν ἄξιον τῆς τιμῆς, καὶ ὅσι γοναὶ νόμῳ τετιμημένοι, οὕτως ὀρίζουσα, τὸν ἀντιφθέγγεσθαι θρασυθέντα νόμον δίκην τῆς θρασύτητος τὴν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διηνεκῆ ἀφωνίαν εἰσπράττεσθαι.

ΛΡΙΣΤ. Ἡ διαζευχθεῖσα τοῦ ἐπισκόπου μέλλοντος δέξασθαι (1), μετὰ τὴν χειροτονίαν, εἰσίτω πρὸς μοναστήριον, τῆς ἐπισκοπῆς πορρωτάτω, καὶ ἀπολαυέτω τῆς προνοίας τοῦ ἐπισκόπου.

Διὰ τὸ μὴ σκάνδαλον καὶ πρόσκομμα τοῖς λαοῖς εἶναι, δεῖ τὴν κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διαζευχθεῖσαν, τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου, εἰς μοναστήριον εἰσερχεσθαι, μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, πόρρω κείμενον τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταμονῆς· τὴν δὲ πρόνοιαν αὐτῆς πᾶσαν γίνεσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου.

Κανὼν ΜΘ'.

Ἀνανεούμενοι καὶ τοῦτον τὸν ἱερὸν κανόνα, ὀρίζομεν, ὥστε τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα μοναστήρια κατὰ γνώμην (2) ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθαι τῷ μοναστηρίῳ, καὶ μηκέτι δύνασθαι γίνεσθαι αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια, μήτε δὲ (3) ὑπό τινος τῶν ἀπάντων κοσμικοῖς ἀνδράσι ταῦτα ἐκδίδοσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι νῦν γέγονε τοῦτο, μηδαμῶς κρατεῖσθαι ὀρίζομεν. Τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο πράττειν ἐπιχειροῦντας, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἐπιτιμίαις.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ κανὼν προσηρμήνευται, καδ'. ὦν τῆς δ'. συνόδου.

ΒΑΛΣ. Ὁ καδ'. κανὼν τῆς δ'. συνόδου παρορώμενος, ὡς ἔοικεν, ἀνανεοῦται ἀρτίως· καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἐκείνου ἐρμηνείαν, καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιγ'. κανόνος τῆς ζ'. συνόδου, ἀναγκαίαν οὔσαν.

ΛΡΙΣΤ. Ὅσα κατὰ γνώμην ἐπισκόπου πέπηγε μοναστήρια, οὐκέτι κοσμικὰ καταγώγια γίνετα· οὐδὲ κοσμικοῖς ἀνδράσιν ἐκδίδοται.

(1) τοῦ ἐπισκοπῆν Β. — (2) Π. Βενερ. Ε. Κ. — τοῦ ἐπισκόπου Χ. Τρ. Βρ. — (3) Π. Βρ. Ε. Κ. — μηδὲ Βενερ. Χ. Τρ.

Τὰ αὐτὰ τῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ὁ κανὼν οὗτος λέγει· ὁ δὲ τέταρτος κανὼν τῆς αὐτῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κωλύει τὸ κτίζεσθαι μοναστήριον, ἄνευ βουλῆς τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου.

Κανὼν Ν'.

Μηδένα τῶν ἀπάντων εἴτε λαϊκῶν, εἴτε κληρικῶν, κυβεύειν ἀπὸ τοῦ νῦν· εἰ δέ τις τοιοῦτο (1) φωραθείη πράττων, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ μβ'. καὶ ὁ μγ'. τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν τοῦτο κωλύουσιν.

ΒΑΛΣ. Ἐν τῷ μβ'. καὶ ἐν τῷ μγ'. κανόνι τῶν ἁγίων ἀποστόλων γέγραπται, τοὺς κυβεύοντας παύεσθαι, ἢ μὴν καθαιρεῖσθαι, ἢ ἀφορίζεσθαι. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν διορίζεται, ἀπεντεῦθεν καθαιρεῖσθαι τοὺς ἱερωμένους κυβεύοντας, καὶ τοὺς λαϊκοὺς, ἀφορίζεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ κεφ. κζ'. καὶ λθ'. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν τούτοις γραφέντα. Ζητεῖται δὲ, ὡς τοῦ παρόντος κανόνος μὴ διοριζομένου ἀκολούθως τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσι, μετὰ παραγγελίαν (2) κολάζεσθαι τοὺς κυβεύοντας, τίνι προσέχειν ὀφείλομεν; Καὶ τέως, ἐμοὶ δοκεῖ, τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν, ὡς καὶ φιλανθρωποτέροις, καὶ ὅτι ἡ παροῦσα σύνοδος ἐν κανόνι αὐτῆς ἐννάτῳ περὶ κληρικοῦ προσησταμένου καπηλικοῦ ἐργαστηρίου διαταττομένη, οὐκ ἀπεντεῦθεν τοῦτον κολάζει, ἀλλὰ φησιν, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

ΑΡΙΣΤ. Οὐδὲ τὸν λαϊκὸν κυβεύειν δέον. Σαφῆς.

Κανὼν ΝΑ'.

Καθόλου ἀπαγορεύει ἡ ἁγία αὕτη (3) καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τούτων θεά-

τρα, εἰτά γε (1) μὴν καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θεώρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς (2) ὀρχήσεις ἐπιτελεῖσθαι. Εἰ δέ τις τοῦ παρόντος κανόνος καταφρονήσει, καὶ πρὸς τι ἑαυτὸν τῶν ἀπηγορευμένων τούτων ἐκδῶ, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς πιστοὺς ἢ ἀκρίβεια τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, μὴ ἀνειμένως καὶ διακεχυμένως βιοῦν βούλεται, ἀλλ' ὡς πρέπει ἁγίοις. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ κανὼν οὗτος, ὅσα διάχυσιν τῆ ψυχῆ ἐμποιοῦσι παρὰ τὸ ἀναγκαῖον, ἐκλύουσι τε καὶ χαυνοῦσι τὸν νόμον αὐτῆς, καὶ πρὸς γέλωτας βρασματώδεις παρακινουσι καὶ καγχασμοὺς, ἀπηγόρευσεν, οἷά εἰσι τὰ τῶν μίμων, οἳ ποτὲ μὲν Ἀραβίτας μιμούμενοι, ποτὲ δὲ Ἀρμενίους, ποτὲ δὲ δούλους, ἐνίοτε δὲ ἕτερ' ἄττα τοῖς ἐπὶ κόρρης ραπίσμασι καὶ ψοφήμασι, γέλωτας ἀπρεπεῖς κινουσι, καὶ οἷον ἐκβακχεύουσι τοὺς ἀφελεστεροὺς, ἢ ἀπροσεκτοτέρους. Τὰ δὲ τῶν κυνηγίων θεώρια, οὐ τὸ θηρεύειν διὰ τῶν κυνῶν, ἢ ἄλλως ἐστὶ· τοῦτο γὰρ οὐ θεώριον, ἀλλ' ἔργον ἐστίν. Ἐν ταῖς πόλεσι δὲ ταῖς μεγίσταις θηρία ἐτρέφοντο, λέοντες καὶ ἄρκτοι, καὶ κατὰ τινὰς καιροὺς ἐξήγοντο εἰς τὰ θεάτρα· καὶ ποτὲ μὲν ταύροις ἐμάχοντο, ποτὲ δὲ καὶ ἀνθρώποις, αἰχμαλώτοις τυχόν, ἢ κατακρίτοις, καὶ ἦσαν ταῦτα τοῖς θεωμένοις πρὸς ἡδονήν· ταῦτα δὲ ἀπαγορεύει γίνεσθαι ὁ κανὼν, ὡς ὁμότητα κατηγοροῦντα τῶν θεωμένων, καὶ τὰς ἐτέρων συμφορὰς, χαρμονὰς αἰκείας λογιζομένων· καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς δὲ ὀρχήσεις κωλύει. Σκηνὴ δὲ ἐστὶν ἡ προσποίησις καὶ ὑπόκρισις· ὅθεν καὶ σκηνικοὶ λέγονται οἱ ὑποκρινομένοι, καὶ ἀπεικάζοντες ἑαυτοὺς ποτὲ μὲν δούλοις, ποτὲ δὲ δεσπόταις, ποτὲ δὲ στρατηγοῖς καὶ ἄρχουσιν. Ὡσπερ οὖν ταῦτα ἐκώλυσεν ὁ κανὼν διὰ τῶν μίμων, οὕτω καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις, εἴτε δι' ἀνδρῶν γίνοντο ἀπρεπῶς λυγίζομένων καὶ ἀσχημονούντων ἐν τῷ ὀρχεῖσθαι, εἴτε διὰ γυναικῶν, εἰς ἀκολασίαν τοὺς ὄρωντας ἐκκαλουμένων. Τοῖς δὲ μὴ φυλάσ-

(1) Π. Βενερ. Ἡ. Κ. — τοῦτο Χ. Τρ. Βρ. — (2) Χ. Τρ. — παραγγελίας Βενερ. (3) τὸ, αἴτη, οὐ καίται ἐν Π.

(1) ἔτι γε Χ. Τρ. Σ. Ρ. — (2) ἐπὶ σκηνῶν Βρ.

σουσι τὸν κανόνα, ἀλλ' ἐκδιδούσιν ἑαυτοὺς τοῖς δι' αὐτοῦ ἀπαγορευθεῖσι, κληρικοῖς μὲν οὖσι, καθαιρέσιν ἐπάγει· λαϊκοῖς δὲ, ἀφορισμόν.

ΒΑΣ. Ἐν τῷ κδ' κανόνι τῆς παρούσης συνόδου, ἐγράψαμεν διάφορά τινα χάριν τῶν ἵπποδρομιῶν, τῶν κυνηγιῶν, καὶ τῶν λοιπῶν θεωρίων, ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τῶν μίμων, καὶ τῶν ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεων· καὶ ἀνάγνωθι ταῦτα. Ἐρωτήσῃ δέ τις, διὰ τί ἐκεῖνος μὲν ὁ κανὼν διορίζεται, τοὺς ἱερωμένους, καὶ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ἀσχολουμένους ἐν ἵπποδρομίαις, ἢ θυμελικοῖς παιγνίοις, παύεσθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι· ὁ δὲ παρῶν φησιν, ἀδιαστίκτως τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐκδόντας ἑαυτοὺς, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι; Λύσις. Ἔτερόν ἐστι φορητότερον τὸ ἀνιέναι τινὰ εἰς ἵπποδρομίαν ἔστιν ὅτε, ἢ ἐπὶ θυμελικοῖς παιγνίοις ἀλῶναι· καὶ ἕτερον ἀσύγγνωστον τὸ ἐκδούναί ἑαυτὸν εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ τοῦτο ἔργον ἔχειν διηνεκές· ὅθεν οἱ μὲν ἐφάπαξ καὶ μετὰ προσοχῆς ἀμαρτάνοντες, ἐπιφωνοῦνται παύεσθαι· εἰ μὴ θέλουσι καθαιρεθῆναι. Οἱ δὲ καταχρώμενοι τῷ κακῷ, κληρικοὶ μὲν ὄντες, ἀπεντεῦθεν καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δὲ, ἀφορίζονται. Ἰσο δὲ εἰδῶς, ὡς εἰ καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ κανόνι ἐγράψαμεν τὰ παρά τινων λεγόμενα, χάριν τοῦ μὴ κωλύεσθαι τὰς σήμερον τελουμένας ἵπποδρομίας, ἀλλὰ γὰρ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις, καὶ τὰ ἐπὶ θυμέλης τῶν μίμων θεωρία, ἀδιαστίκτως κολάζεσθαι πάντες λέγουσι, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κανόνων. Κυνηγιῶν δὲ θεωρία λέγει ὁ κανὼν τὰς θηριομαχίας· αὗται γὰρ κωλύονται, οὐ μὴν τὰ λαγοκυνήγια. Ἔοικε δὲ διὰ τὰ τῶν τοιούτων κανόνων ἐπιτίμια, ἐπινοηθῆναι τὰ βασιλικά παιγνία· τὸν Κοντοπαίκτην δηλαδή, τὸν Μάρωνα, τὸν Ἀχιλλέα, τὴν Ὀκτώηχον, καὶ τὰ λοιπά· ὡς μὴ διάχυσιν καὶ γέλωτα ἄσεμνον ἐμποιοῦντα τοῖς βλέπουσιν.

ΑΡΙΣΤ. Οὐδὲ μῖμον εἶναι, οὐδὲ θεάτρων καὶ κυνηγιῶν ἀνεχεσθαι· ἀφορίζεται γὰρ· ὁ δὲ κληρικὸς καθαιρεῖται.

Καὶ οἱ λαϊκοὶ, Χριστιανοὶ ὄντες, σεμνῶς ἀπαιτοῦνται διαβιώσκειν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κανὼν, τοὺς κυβεύοντας ἐξ αὐτῶν, ἢ ὀρχήσεις ἐπὶ σκηνῆς ἐπιτελοῦντας, ἢ μίμους γινομένους, καὶ πρὸς

Θέαν ανθρώπους επισυνάγοντας, ἢ πρὸς κυνηγέσια ἐνασχολουμένους, ἀφορίζει· κληρικούς δὲ, εἴ τι τῶν ἀπηγορευμένων ποιήσουσι, καθαιρεῖ.

Κανὼν NB'.

Ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτὸς σαββάτου, καὶ Κυριακῆς, καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας, γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία.

ΖΩΝΑΡ. Λι τῶν νηστειῶν ἡμέραι, πένθους εἶναι ἐτάχθησαν καὶ κατανύξεως, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἐκάστου σφαλμάτων. Τὸ δὲ τῷ Θεῷ προσάγειν θυσίας, πανηγυρίζειν ἐστὶ· τὸ δὲ πανηγυρίζειν, χαρμονῆς ἐστὶ. Καὶ πῶς ἐνταύτῳ τις πενθεῖν δύναται καὶ διακεχύσθαι; διὰ τοῦτο ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τῆς Τεσσαρακοστῆς ἡμέραις, ἢ τῶν προηγιασμένων γίνεται λειτουργία, οὐ τότε γινομένης τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, ἀλλὰ τῆς ἤδη προσαχθείσης καὶ τελεσθείσης, αὐθις προσαγομένης. Κατὰ δὲ τὰ σάββατα, καὶ τὰς Κυριακάς, ἐπεὶ ἐν ταύταις νηστεύειν ἀπηγόρευται, ἐνδέδοται καὶ θυσίαν προσφέρειν, καὶ τελείαν λειτουργεῖν λειτουργίαν. Ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· τιμῶμεν γὰρ αὐτὴν, ὡς ἀρχὴν καὶ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ πανηγυρίζομεν ἐν αὐτῇ. Διὸ οὐδὲ μνήμας ἁγίων ἐπιτελεῖν συγκεχώρηται ἐν ταῖς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, εἰ μὴ ἐν σαββάτῳ, καὶ Κυριακῇ, κατὰ τὸν νά. κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου· καὶ αἱ μνήμαι γὰρ τῶν ἁγίων χαρμόσυνοι. Ἐν δὲ ταῖς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, πενθεῖν, ἀλλ' οὐ χαίρειν χρεῶν.

ΒΑΣΣ. Λι τῶν νηστειῶν ἡμέραι, πένθους εἶναι ἐτάχθησαν, καὶ κατανύξεως, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἐκάστου σφαλμάτων· τὸ δὲ προσάγειν τῷ Θεῷ θυσίαν, πανηγυρίζειν ἐστὶ· τὸ δὲ πανηγυρίζειν οὐδὲν τι ἄλλο ἐστὶν ἢ χαρμονή. Πῶς οὖν ἐνταύτῳ δύναται τις πενθεῖν καὶ διακεχύσθαι; διὰ τοῦτο ὤρισαν οἱ Πατέρες, μὴ γίνεσθαι θυσίαν δι' ὅλης τῆς ἁγίας (1) Τεσσαρακοστῆς,

(1) Χ. Γρ. — τὸ, ἁγίας, οὐ κεῖται παρὰ Βενετ.

ἄνευ σαββάτου, καὶ Κυριακῆς (1), καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἐν ταύταις γὰρ πανηγυρίζειν, ἀλλ' οὐ πενθεῖν, ἢ νηστεύειν, ἢ γόνυ κάμπτειν προστετάγμεθα. Τὴν δὲ λειτουργίαν τῶν προηγιασμένων, ἀναίμακτον θυσίαν οὐ λέγομεν, ἀλλὰ προσαγωγὴν τῆς ἤδη προσχθείσης καὶ τελεσθείσης θυσίας, καὶ τελείας ἱεροτελεστίας. Νομίζω δὲ, ὅτι, καὶ τὰ ἀκριβῆ τῶν μοναστηρίων, διὰ τὸν παρόντα κανόνα, πρὸ τῆς Τυροφάγου ψάλλουσι καὶ ἀναγινώσκουσι τοὺς κανόνας καὶ τὰ μαρτύρια τῶν κατὰ τὴν ὅλην Τεσσαρακοστὴν προβαίνουσῶν ἑορτῶν καὶ μνημῶν ἁγίων. Σημείωσαι οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι κυρίως μίξ ἐστὶ τεσσαρακονθήμερος· εἰ γὰρ ἐπεγινώσκετο καὶ ἕτερα, ὠρίσθη ἂν καὶ ἐν ἐκείνῃ μὴ γίνεσθαι τὴν ἱεροτελεστείαν διὰ τελείας θυσίας, ἀλλὰ διὰ προηγιασμένης (2), καθὼς ὠρίσθη τοῦτο γίνεσθαι καὶ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ τοῦ μεγάλου Πάσχα.

ΑΡΙΣΤ. Δι' ὅλης τῆς Τεσσαρακοστῆς, δίχα Κυριακῆς καὶ σαββάτου, καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὰ προηγιασθέντα προσάγεται.

Ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐν ὅλῃ τῇ Τεσσαρακοστῇ, ἄνευ σαββάτου καὶ Κυριακῆς, καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἄρτος οὐ προσφέρεται, ἀλλὰ προηγιασμένα τελοῦνται, ἐγγράφη, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐγχωροῦν, ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἐννάτῳ κανόνι τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

Κανὼν ΝΓ'.

Ἐπειδὴ μείζων (3) ἢ κατὰ τὸ πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, ἔγνωμεν δὲ ἐν τισι τόποις (4) τινὰς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος παῖδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο, ταῖς ἐκείνων μητράσι χηρευούσαις γαμικὸν συναλλάσσοντας συνοικέσιον, ὀρίζομεν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδὲν τοιοῦτον πραχθῆναι. Εἰ

(1) τὸ, καὶ Κυριακῆς, οὐ καῖται παρὰ Βενερ. — (2) X. Τρ. — διὰ προηγιασμένων Βενερ. — (3) Π. Βρ. 'K. — μείζων ἐστὶ X. Τρ. Βενερ. — (4) X. Τρ. Βρ. Βενερ. 'E, K. — τύποις Π.

ἔς τινες μετὰ τὸν παρόντα κανόνα φωραθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, πρωτοτύπως μὲν οἱ τοιοῦτοι ἀφιστάσθωσαν τοῦ παρανόμου τούτου συνοικεσίου (1), ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς τῶν πορνεούτων ἐπιτιμίοις ὑποβληθήτωσαν.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς τὰς οἰκείας συντέκνους χηρευούσας εἰς συμβίωσιν γαμικὴν λαμβάνοντας, ἀφίστασθαι τοῦ τοιούτου συνοικεσίου κελεύει ὁ κανὼν, τοῦ παρανόμου γάμου διασπωμένου· ἐκείνους δὲ, τοῖς τῶν πορνεούτων ἐπιτιμίοις ὑποβάλλεσθαι.

ΒΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν ἐπιτιμίοις πορνεούτων ὑποβάλλει τοὺς τὰς συντέκνους αὐτῶν χηρευούσας εἰς γάμου κοινωνίαν λαμβάνοντας, διοριζόμενος διασπᾶσθαι καὶ τὸν παράνομον τοιοῦτον* γάμον. Οἶομαι οὖν, ὅτι ἐκεῖνος ἐπιτιμίοις πορνεούτων ὑποβληθήσεται, ὁ ἐτοίμως ἀφιστάμενος τοῦ κακοῦ, καὶ ἐξομολογούμενος· ὁ γὰρ ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ ὑπὲρ τοὺς αἰμομίκτας σχεδὸν κολασθήσεται· καὶ ἀνάγνωθι τὸ τελευταῖον θέμα τοῦ ι. κεφ. τοῦ ε. τίτλ. τοῦ κή. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, καταστρωθὲν εἰς σχόλιον β'. τοῦ ε. κεφ. τοῦ ιγ'. βιβλίου τοῦ παρόντος συντάγματος. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἠρώτησάν τινες, μέχρι πόσου βαθμοῦ ἐπὶ τῆς κατὰ πνεῦμα τοιαύτης συγγενείας ὁ γάμος κωλύεται; Καὶ τινες μὲν εἶπον, ὡς ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τοῦ κανόνος, καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου, μείζων ἢ πνευματικὴ συγγένειά ἐστι τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας, ὀφείλομεν ἀκολουθεῖν τοῖς νομοθετηθεῖσι χάριν τῶν σαρκικῶν κεκωλυμένων γάμων. Τοῖς πλείοσι δὲ τοῦτο οὐκ ἔδοξεν, ἀλλ' εἰς μόνον τὰ πρόσωπα τὰ τῷ νόμῳ περιεχόμενα, τὴν τοιαύτην συγγένειαν ἐξέτειναν (2), καὶ τὴν κώλυσιν ἐπέτειναν. Ἢ μὲντοι καὶ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, κωλύουσα τοὺς υἱοθετουμένους πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν συνάπτεσθαι τοῖς τοῦ υἱοθετησαμένου παισίν, ἐπάγει περὶ τὸ τέλος ταῦτα· ἀλλὰ πάλαι μὲν μὴ κατὰ λόγον υἱοθετουμένων προσήκοντα, εἰ καὶ ὁ γάμος ἔχει πως τὸ ἄδοξον,

(1) Π. Βρ. Κ. Σ. Γ. — συνοικεσίου τοιούτου τοῦ παρανόμου Βευερ. — (2) Χ. Τρ. Ξ. — περιεχόμενα τὴν τοιαύτην συγγένειαν, καὶ ἐξέτειναν Βευερ.

ὅμως οὐχὶ καὶ παρανομίας ἀνέχεται (1)· νῦν δὲ κατὰ θεσμὸν
 γινομένης καὶ πρέποντα καὶ δίκαιον τῆς υἰοθετήσεως, καὶ διὰ
 τελετῆς ἱερᾶς, τῶν μὲν, εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν
 δὲ, εἰς τὴν τῶν παίδων, οὐκέτι περιλείπεται λόγος εἰς γάμον
 συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῦ υἰοποιησαμένου πατρὶ, τοῖς
 εἰσποιητοῖς (2) παῖδας. Τοιγαροῦν καὶ θεσπίζομεν, μηδαμῶς
 ἐξεῖναι τοῖς αὐτῶς ὑποβεβηκότας τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα, πρὸς
 τὸ τῆς συζυγίας, ἀντὶ τοῦ τῆς ἀδελφότητος μεθαρμόζεσθαι.
 Σημείωσαι οὖν ἀπὸ τῆς παρούσης* νεαρᾶς, ὅτι ὡσπερ κωλύον-
 ται τινὰ πρόσωπα, διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος λαβόντα πρὸς
 ἀλληλα συγγένειαν, γαμικῶς συνάπτεσθαι, οὕτω κωλύονται καὶ
 τὰ διὰ τῆς υἰοθεσίας λαβόντα συγγένειαν ἀδελφότητος. Ἔτι
 σημείωσαι, ὅτι καὶ διὰ ἱερᾶς εὐχῆς γίνεται υἰοθεσία. ἔχει οὖν
 τοῦτο ἐπὶ μνήμης· οὐ γὰρ εὐρήται που ἀλλαχοῦ κείμενον,
 καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοεῖται τοῖς πολλοῖς. Τοῦ δὲ νόμου λέγοντος,
 ἢ θέσις μιμεῖται τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο κωλύοντος τοῖς
 εὐνούχους λαμβάνειν εἰς θέσιν υἱόν, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπεξού-
 σιον, ἢ κς'. νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως τοῦ φιλοσόφου ἐξεχώ-
 ρησε τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ἀνάγνωθι ταύτην. Ὡσαύτως καὶ ἡ κζ'.
 νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως παρακελεύεται, μὴ μόνον τὰς παι-
 δοποιησάσας γυναῖκας υἰοθετεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρθένους·
 ὥστε καὶ τοῖς παρὰ τούτων υἰοθετηθέντας ἔχειν, ὡς ὑπεξου-
 σίους, δίκαια κληρονομίας ἐπ' αὐτῶν· καὶ μηδὲ δεῖσθαι προ-
 στάξεως βασιλικῆς, ἢ πράξεως δικαστικῆς, χάριν τοῦ υἰοποιή-
 σαθαί τινὰ ὑπεξούσιον, ἢ αὐτεξούσιον· καὶ ἀνάγνωθι τὴν τοιαύ-
 την νεαράν. Πολλάκις γὰρ ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν, καὶ ταῦτα τρι-
 βακῶν περὶ τὰ νομικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά, μὴ ἔχειν χώ-
 ραν τὰ τῆς υἰοθεσίας· ἀρτίως δὲ, μηδὲ ἀπὸ μόνης εὐχῆς καὶ
 τῆς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναδοχῆς γίνεσθαι νόμιμον υἰοθεσίαν·
 ὅπερ αἱ ῥηθεῖσαι βασιλικαὶ νεαραὶ οὐκ ἀνέχονται λέγεσθαι.
 Σὺ δὲ γίνωσκε, ὅτι τῷ σεκρέτῳ τοῦ ἱεροῦ χαρτοφύλακος κα-
 τέστρωται σημεῖωμα οὕτως ἐπὶ λέξεως ἔχον· Μηνὶ Μιάτῳ, ιζ'.
 ἡμέρα β'. Ἰνδικτιῶνος ιε'. προκαθημένου Νικολάου τοῦ ἀγιω-

(1) Βιουερ. *E. — ἀνέχεται X. Γρ. — (2) X. Γρ. *E. — υἰοποιητοῖς Βιουερ.

τάτου ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, συνεδριάζοντων συγκλητικῶν καὶ πολιτικῶν δικαστικῶν τοῦ δεῖνος καὶ τοῦ δεῖνος, καὶ Θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, ὁ πανεντιμώτατος ὑπέρτιμος Γρηγόριος ὁ Ξηρὸς διάγραμμα προεκόμισε τὴν σήμερον συνοδικῶς, οὕτως ἔχον· Ἡ Μαρία, ἔχουσα υἱὸν γνήσιον τὸν Κωνσταντῖνον, γέγονεν ἀνάδοχος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγίου βαπτίσματος τῆς Εἰρήνης· ἐγέννησαν ὁ Κωνσταντῖνος Θεόδωρον, καὶ ἡ Εἰρήνη Θεοδώραν, καὶ αὖθις ἐγέννησεν ἡ Θεοδώρα Ἄνναν. Θέλων οὖν ὁ Θεόδωρος νομίμῳ γάμῳ συζευχθῆναι τῇ Ἄννῃ, ἠρώτησε μαθεῖν, εἰ ἐφεῖται τοῦτο ποιῆσαι. Ἀνεγνώσθη τοίνυν ἐπὶ συνόδῳ ὁ νγ'. κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ τὸ ς'. θέμα τοῦ ε'. κεφ. τοῦ ε. τίτ. τοῦ κη'. βιβλίου, ἔχον ἐν μέρει οὕτως· Ὁ μόντοι ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος τινα δεξάμενος οὐ δύναται αὐτὴν ὕστερον πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς δῆθεν θυγατέρα αὐτοῦ γενομένην· οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα, ἢ θυγατέρα· ἀλλ' οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο δύναται οὕτως εἰσαγαγεῖν πατρικὴν διάθεσιν καὶ δικαίαν γάμου κώλυσιν, ὡς ὁ τοιοῦτος δεσμός, δι' οὗ, Θεοῦ μεσάζοντος, αἱ ψυχαὶ αὐτῶν συνάπτονται. Καὶ διεγνώσθη, κεκωλυμένον εἶναι τὸ διαληφθὲν συνάλλαγμα, ὡς οὐκ ἀναγόμενον εἰς πέμπτον βαθμόν· διὰ τὸ προτιμᾶσθαι κατὰ τὴν τοῦ τοιοῦτου νόμου περίληψιν, τὴν πνευματικὴν συγγένειαν τῆς φυσικῆς, ἢ τοι τῆς σαρκικῆς. Τοῦτο δὲ ὠρίσθη κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῆς υἰοθεσίας, διὰ τὸ καὶ τὴν ἐκ ταύτης συγγένειαν ἀπὸ Θεοῦ καὶ διὰ θείων εὐχῶν τελετῆς συνίστασθαι, κατὰ τὴν τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ νεαράν (1).

ΛΡΙΣΤ. Τοὺς ἀναδεχομένους παῖδας ἀπὸ βαπτίσματος, οὐκ ἐάσεις συναφθῆναι ταῖς τῶν παίδων μητέρας· εἰ δέ τις καὶ συναφθῆναι, μετὰ τοῦ ἀποσυναφθῆναι καὶ τὸ ἐπιτίμιον γνῶναι.

Ἡ κατὰ πνεῦμα οἰκειότης, μείζων τῆς σωματικῆς συγγενείας ἐστὶ· διὰ τοῦτο γοῦν τῷ τῶν πορνευόντων ἐπιτιμῳ ἔνοχον καθιστᾶ ὁ κανὼν οὗτος τὸν πρὸς γάμου κοινωνίαν τῇ μητρὶ τοῦ

(1) Ἄπασα ἢ τελευταία περικοπή ἀπὸ τοῦ, Σὺ δὲ γίνωσκε, οὐκ ἀναγινώσκειται ἐν X. Γρ. οὐδὲ παρὰ Ξ, ἀλλὰ μόνον παρὰ Βενερ.

παιδὸς συναφθέντα, τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀναδεχθέντος ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, πρότερον διαλύων καὶ τὸ παράνομον συνοικέσιον.

Κανὼν ΝΔ'.

Τῆς θείας ἡμᾶς οὕτω σαφῶς ἐκδιδασκούσης Γραφῆς (1), Οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς σου, ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτοῦ· ὁ θεοφόρος Βασίλειός τις τινὰς τῶν ἀπηγορευμένων γάμων ἐν τοῖς οἰκείοις κανόσιν ἀπηριθμήσατο, σιωπῆ τὰ πλεῖστα παραδραμῶν, καὶ κατ' ἀμφοτέρα κατασκευάσας ἡμῖν τὸ ὠφέλιμον. Τὸ γὰρ τῶν αἰσχυρῶν ὀνομασιῶν πλῆθος παραιτησάμενος, ὡς ἂν μὴ τὸν λόγον καταρρύπαινοι τοῖς ῥήμασι, γενικοῖς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβε· δι' ὧν περιεκτικῶς ἡμῖν τοὺς παρανόμους γάμους ὑπέδειξεν. Ἐπειδὴ δὲ τῇ τοιαύτῃ σιωπῇ, καὶ τῷ ἀδιαγνώστῳ (2) τῆς τῶν ἀθέσμων γάμων ἀπαγορεύσεως, ἑαυτὴν ἢ φύσις συνέχεε, συνείδομεν γυμνότερον τὰ περὶ τούτου ἐκθέσθαι, ὀρίζοντες ἀπὸ τοῦ νῦν, τὸν τῇ οἰκείᾳ ἐξαδέλφῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναπτόμενον, ἢ πατέρα καὶ υἱὸν μητρὶ καὶ θυγατρὶ, ἢ δυοὶ κόραις ἀδελφαῖς πατέρα καὶ υἱὸν, ἢ ἀδελφοῖς δυοὶ μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ ἀδελφοὺς δύο δυοῖν ἀδελφαῖς, ὑπὸ τὸν τῆς ἑπταετίας πίπτειν κανόνα, ἀφισταμένων αὐτῶν προδήλως τοῦ παρανόμου συνοικεσίου.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μέγας Βασίλειος ἐρωτηθεὶς, εἰ δύναιτό τις, μετὰ θάνατον τῆς ἰδίας συμβίου, τῇ ἀδελφῇ ἐκείνης συνάπτεσθαι, ἀπηγόρευσε τοῦτο· καὶ πρὸς τοὺς τὸ ἐναντιὸν φρονοῦντας γράψας, τὸν οἰκεῖον λόγον γενναϊότατα κατασκεύασε, καὶ ἀξίως τοῦ βίου τῆς διανοίας αὐτοῦ. Ἔπειτα καὶ τινῶν ἀθέσμων ἐμνήσθη γάμων καὶ ἀπηγορευμένων, τοὺς ἄλλους τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι συμπεριλαβῶν, καὶ παραδηλώσας. Ἡ δὲ περὶ τούτων δια-

ταγὴ ἐν τοῖς κανόσιν ἠριθμηταὶ τοῦ θεολήπτου Πατρὸς, ὀγδοηκοστὸς ἕκτος οὖσα κανῶν. Τούτῳ οὖν τῷ κανόνι τινὲς κεχρημένοι, τοὺς μὴ ἀπηριθμημένους ἐν αὐτῷ γάμους ὡς παρανόμους, ἀκωλύτους ἐβιάζοντο φρονεῖν, καὶ τὴν φύσιν συνέχεον, συγγενέσι μιγνύμενοι· διὰ ταῦτα πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον ἀπεῖδεν ἢ σύνοδος· καὶ ἀπολογοεῖται μὲν, διὰ τί τὰ πλείω σιωπῆ ὁ ἅγιος παρέδραμεν· ἵνα, φησὶ, μὴ τὸν λόγον καταρρύπαινη τοῖς ῥήμασιν, ἕκαστον τῶν ἀθέσμων γάμων ἀπαριθμῶν, περιεκτικῶς δὲ τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι τοὺς παρανόμους γάμους ὑπέδειξεν. Ἔπειτα ἐπήγαγον οἱ τῆς συνόδου Πατέρες καὶ γάμους ἀθέσμους, οὓς καὶ ἀπηριθμήσαντο· καὶ διασπᾶσθαι μὲν τοὺς τοιοῦτους γάμους ἐκ παντὸς διωρίσαντο, τοὺς δὲ χρανθέντας αὐτοῖς, τῷ τῆς ἑπταετίας κανόνι ἐπιτιμᾶσθαι.

ΒΛΑΣ. Τινὲς τῷ πς'. κανόνι τοῦ μεγάλου Βασιλείου χρώμενοι, ἀπαριθμοῦντι γάμους κεκωλυμένους διὰ συγγένειαν, ἔλεγον πάντας τοὺς παρὰ τούτους ἀκωλύτους εἶναι. Τοῦτο οὖν ἀνατρέποντες οἱ θεῖοι Πατέρες, πρῶτον μὲν εἶπον, πᾶσαν συγγενικὴν συνάφειαν κωλύεσθαι διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, τοῦ διαλαμβάνοντος; Οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς σου, ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. Ἔπειτα ὑπεραπολογούμενοι ὡσπερ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου Πατρὸς, ἐπήγαγον, ὡς, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς ὁ θεοφόρος οὗτος Πατὴρ ἐν τοῖς οἰκείοις κανόσι πάντας τοὺς κεκωλυμένους συγγενικοὺς γάμους διέλαθεν, ἀλλ' ἐπεὶ τούτους ἀκαθάρτους ὠνόμασεν, ὡς ἀπηγορευμένους διὰ τὴν συγγένειαν, τῷ κοινῷ λόγῳ πάντας συμπεριέλαβε, καὶ διὰ ῥημάτων ὀλίγων οὐ μόνον τοὺς ἀπαριθμηθέντας ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀπὸ συγγενείας καταγομένους· καὶ οὐ χρὴ τοὺς δι' εὐλάβειαν μὴ ἐκφωνηθέντας, ἀκωλύτους κατονομάζεσθαι. Διὸ καὶ ὤρισαν γάμους ἀθέσμους εἶναι τόνδε, καὶ τόνδε, καὶ τόνδε προσθέμενοι, τοὺς ἀφισταμένους αὐτῶν προδήλως, ταυτέστι μετὰ ἐξομολογήσεως, καὶ χωρὶς κατακρίσεως, τῷ τῆς ἑπταετίας κανόνι ἐπιτιμᾶσθαι· ὡς εἶναι δῆλον, σφοδρότερον κολάζεσθαι τοὺς μὴ ἀφισταμένους ῥαδίως, ἀλλὰ κατακρινόμενους. Τοῦτο γὰρ ἀναφαίνεται ἀπὸ τῶν ῥημάτων τοῦ κανόνος, τῶν λεγόντων, ἀφισταμένων αὐτῶν προδήλως τοῦ

(1) Λευϊτ. ΙΙ', 6. — (2) Η. Χ. Τρ. Βουρ. Σ, Ρ. — ἀγνώστῳ Βρ.

παραινόμου συνοικισίου. Ἐπεὶ δὲ περὶ κεκωλυμένων γάμων πλατύτερον ἐγράψαμεν εἰς τὸ β'. κεφ. τοῦ ιγ'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, ἀνάγνωθι τοῦτο, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χρησιμώτατα ὄντα.

ΑΡΙΣΤ. Οὐ συγχωρήσεις ἐξαδέλφη συζευχθῆναι ἐξάδελφον· οὐδὲ θυγατρὶ καὶ μητρὶ υἱὸν καὶ πατέρα· οὐδὲ δυσὶν ἀδελφοῖς μητέρα καὶ θυγατέρα· οὐδὲ δυσὶν ἀδελφαῖς ἀδελφούς· εἰ δέ τι τοιοῦτον καὶ γένοιτο, μετὰ τῆς διαλύσεως, ἐπταετίαν ὑποπιπτέτωσαν.

Καὶ οὗτοι οἱ γάμοι, ὡς ἀπηγορευμένοι, διαλυθήσονται· καὶ οἱ συναλλάξαντες αὐτούς, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ τὸν ἐβδομηκοστὸν ὄγδον τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐπὶ ἐνιαυτὸν προσκλεύσουσι, διετίαν ὑπακροάσονται, τριετίαν ὑποπεσοῦνται, καὶ τῷ ἐβδόμῳ συστήσονται μετὰ τῶν πιστῶν· καὶ οὕτως, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσωσι, τῶν θείων ἀγιασμάτων ἀξιωθήσονται.

Κ α ν ὶ ν Ν Ε'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν, τοὺς (1) ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει, ἐν ταῖς ἀγίαις τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστείαις (2), τοῖς ταύτης σάββασι (3) νηστεύειν, παρὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν· ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ὥστε κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἀπαρασαλεύτως τὸν κανόνα, τὸν λέγοντα· Εἴ τις κληρικὸς εὐρεθῆι τὴν ἁγίαν Κυριακὴν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Διορθώσασθαι τὸ σφάλμα τοῦτο τῶν Λατίνων ἢ σύνοδος ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἀδιόρθωτοι καὶ αὔθις οἱ ἀλαζόνες ἔμεινάν τε καὶ μένουσι, μήτε τοῖς παλαιότεροις κανόσι πειθόμενοι, τοῖς ἄνευ τοῦ ἐνὸς σαββάτου, τοῦ μεγάλου δηλαδὴ, μὴ νηστεύειν ἐν σαββάτῳ κελεύουσι, μήτε τούτου ἐπιστρεφόμενοι.

(1) Π. Βενερ. Σ. Ρ. — τὸ, τοὺς, οὐ κεῖται παρὰ Βρ. καὶ Χ. Τρ. — (2) Σ. Τρ. Βρ. Βενερ. Κ. Ε. — ἐν τῇ ἁγίᾳ . . . νηστεία Π. — ἐν ταῖς ἀγίαις . . . ἡμέραις Σ. Ρ. — (3) σαββάτοις Βενερ.

μενοι· καὶ μήτε τὴν καθαίρεισιν οἱ ἱερωμένοι εὐλαβούμενοι, μήθ' οἱ λαϊκοὶ τὸν ἀφορισμόν.

ΒΛΑΣ. Καὶ δι' ἄλλα μὲν πολλὰ, τέως δὲ καὶ διὰ τὸν παρὸντα κανόνα, λέγουσιν οἱ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, μὴ εἶναι τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον οἰκουμενικὴν, καθὼς καὶ ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτῆς ἐγράψαμεν. Ὡς γὰρ σίδηρος διήλθε τὴν καρδίαν αὐτῶν, καὶ στηλιτεύει τούτους, ὡς ὑπεναντίως ποιοῦντας τῷ ἀποστολικῷ κανόνι, τῷ λέγοντι· Εἴ τις κληρικὸς εὐρεθῆι τῆ ἁγίας Κυριακῆ καὶ τῷ σαββάτῳ νηστεύων, πλὴν τοῦ ἐνδὸς καὶ μόνου, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. Οὐ χρὴ οὖν τούτους συγγνώμης ἀξιωθῆναι, τῆς αὐτῆς ἐξερχομένουσιν ἰδιορρυθμίας καὶ πάλιν, καὶ νηστεύοντας μὴ μόνον κατὰ τὰ σάββατα τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ λοιπά. Ἐγὼ δὲ εἶδόν τινας Λατίνους αἰτιωμένους διὰ τοῦτο, καὶ ματαίαν προβαλλομένους πρόφασιν, τὴν εἰς τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπέλευσιν, καὶ τὴν χάριν τούτου κρατήσασαν νηστείαν ἐκ συνηθείας μακρᾶς· ἄλλους δὲ εἶδον μὴ ἀπελθόντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ νηστεύοντας ὁμοίως· καὶ ἄλλους ἀτιμάζοντας τὴν τοιαύτην νηστείαν, καὶ ἀδιαφόρως κατὰ τὰ σάββατα καταλύοντας, ἀπελθόντας καὶ ταῦτα εἰς τὸν τοῦ Κυρίου τάφον. Οὐκ ἔχω γοῦν εἰπεῖν ὅπως ταῦτα οὕτω παρὰ τῶν τοιούτων (1) γίνονται· ἔοικε δὲ, ὡς τοῖς ἔθεσι μᾶλλον, ἢ τοῖς κανόσιν ἀκολουθοῦσι.

ΛΡΙΣΤ. Οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστεύουσι σάββασιν· ὑπομιμνήσκει τοίνυν ἡ σύνοδος, καὶ ἐπὶ τούτων τὸν ἀποστολικὸν κανόνα κρατεῖν.

Μαθοῦσα ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος, τοὺς ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει τὸν ἐξηκοστὸν τέταρτον κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παραβαίνοντας, τὸν προστάττοντα, ἄνευ τοῦ μεγάλου σαββάτου, ἕτερον σάββατον, ἢ Κυριακὴν μὴ νηστεύειν· ὥρισε, καὶ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἀπαρασάλευτον τὸν τοιοῦτον ἀποστολικὸν κανόνα φυλάττεσθαι.

(1) Βενετ. — τὸ, παρὰ τῶν τοιούτων, οὐ κεῖται ἐν X. Τρ.

Κανὼν ΝϚ'.

Ὡσαύτως μεμαθήκαμεν ἐν τε τῇ Ἀρμενίων χώρα, καὶ ἐν ἑτέροις τόποις, ἐν τοῖς σαββάσι, καὶ ἐν ταῖς Κυριακαῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς (1), ὡὰ καὶ τυρὸν ἐσθίειν τινάς. Ἐδοξε τοίνυν καὶ τοῦτο, ὥστε τὴν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, μιᾷ κατακολουθοῦσαν τάξει, τὴν νηστείαν ἐπιτελεῖν, καὶ ἀπέχεσθαι, ὡσπερ οὗτοῦ παντοίου (2), οὔτω δὴ ὡοῦ, καὶ τυροῦ, ἃ καρπός εἰσι, καὶ γεννήματα, ὧν ἀπεχόμεθα. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο παραφυλάττοιεν, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, καθαιρεῖσθωσαν· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθωσαν.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις Χριστιανοὶ, εὐρόντες, ὡς ἔοικε, τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, μὴ δεῖν ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ταῖς Κυριακαῖς τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστεύειν, ὡὰ καὶ τυρὸν ἐν αὐταῖς ἤσθιον. Τοῦτο οὖν διορθουμένη ἡ σύνοδος, ἀπαγορεύει τὸ ταῦτα ἐσθίειν, λέγουσα, ὅτι, ὡσπερ ἀπεχόμεθα παντοίου οὗτοῦ, ζῶων δηλαδὴ θυομένων, ἤτοι σφαζομένων, οὔτω καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γινομένων ἀπέχεσθαι δεῖ· καὶ τοὺς μὴ τὰ διατεταγμένα ταῦτα φυλάττοντας κληρικοὺς, καθαιρεῖσθαι κελεύει· τοὺς δὲ λαϊκοὺς, ἀφορίζεσθαι.

ΒΛΑΣ. Ἐν τῷ προλαβόντι κανόνι γενομοθέτηται, μὴ νηστεύειν ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ταῖς Κυριακαῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Ἀρμένιοι γοῦν καὶ τινες ὀρθόδοξοι, ὡς ἔοικε, πλανηθέντες ἀπὸ τοῦ τοιούτου κανόνος, κατέλυον ἐν τοῖς ῥηθεῖσι σαββάτοις, καὶ ἤσθιον ὡὰ καὶ τυρὸν, ὡς δήθεν μὴ μετέχοντα αἵματος, ἀλλ' εἰκότα καρποῖς ὀπωρινοῖς. Τοῦτο οὖν διορθουμένη ἡ σύνοδος, διορίζεται, μιᾷ τάξει κατακολουθεῖν τὰς ὅλας ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας ἀπέχεσθαι οὗτοῦ παντοίου, ὅτι καὶ τὰ ὡὰ, καὶ οἱ τυροὶ* (3), κὰν καρποὶ λογίζωνται, ἀλλ' ἐπεὶ τὰ ἐξ ὧν ταῦτα γεγόνασιν οὐκ ἐσθίομεν,

(1) τῶν νηστειῶν ἡμέραις Σ. Ρ. — (2) παντὸς Βενερ. — (3) Χ. Τρ.

οὐδὲ εἰς αὐτὰ καταλύειν ὀφείλομεν. Τοὺς μὲν τοι μὴ φυλάττοντας τὰ διατεταγμένα, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι παρακελεύεται ὁ κανὼν· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Καὶ πάντως τῷ αὐτῷ ἐπιτιμίῳ ὑπόκεινται καὶ οἱ διὰ τυροῦ καὶ ὠοῦ καταλύοντες εἰς τὰς ὅλας τετράδας καὶ παρασκευάς, ὅτι νενομοθέτηται κατὰ ταύτας νηστεύειν τοὺς πιστοὺς, ὡσπερ καὶ εἰς τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν.

ΛΡΙΣΤ. Οἱ Ἀρμένιοι ὡς καὶ τυρὸν τοῖς τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐσθίουσι σάββασιν. Ἐρίσται τοίνυν, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ τούτων ἀπέχεσθαι· εἰ δὲ μὴ (1), ἀφορίζεσθαι.

Κανὼν ΝΖ'.

Ἔστι οὐ χρὴ ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις (2) μέλι, καὶ γάλα προσφέρεσθαι (3).

ΖΩΝΑΡ. Τοῦτο καὶ ὁ τρίτος κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κεκόλυκε, τῷ μέλιτι καὶ τῷ γάλακτι καὶ ἕτερα εἶδη συναπαριθμησάμενος.

ΒΑΣ. Περὶ τούτου πλατέως ἐγράψαμεν ἐν τῷ γ'. κανόνι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ οὐ χρὴ περὶ τῶν αὐτῶν παλιλλογεῖν. Ζήτει καὶ τὸν κή. κανόνα τῆς παρούσης συνόδου.

ΛΡΙΣΤ. Ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ οὐ χρὴ μέλι καὶ γάλα προσφέρεσθαι. Σαφῆς.

Κανὼν ΝΗ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῷ τῶν θείων μυστηρίων μεταδιδότω, παρόντος ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου. Ὁ δὲ τι τοιοῦτο τολμῶν, ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθαι, ἐντεῦθεν παιδαγωγούμενος, μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ μεταχειρίζεσθαι τὰ ἅγια, καὶ ἑτέροις αὐτῶν με-

(1) πάντως Β. — (2) Π. Χ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — Ἰντὸς θυσιαστηρίου Βενετ.

(3) Π. Χ. Τρ. Βρ. — προσφέρειν Βενετ.

ταδιδόναι, τοῖς ἱερωμένοις δέδοται. Ὁ δὲ ἄνευ ἀνάγκης, παρόντος δηλονότι ἱερωμένου, μεταχειρίζεσθαι ταῦτα τολμῶν, καὶ ἑαυτῷ τούτων μεταδιδόναι, ἱερωσύνης αὐτῷ δοκεῖ περιτιθέναι ἀξίωμα· τοῦτο δὲ οἴησιν ἐκείνῳ προσμαρτυρεῖ. Διὸ καὶ ἀφορισμῷ μιᾶς ἐβδομάδος κολάζεται· ἵνα μάθῃ, φησί, μὴ φρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν· ἵνα ταπεινωθῇ, καὶ ἐπιγνῶ ἑαυτὸν, καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἐγχειρῇ.

ΒΛΑΣ. Ἄλλοι μὲν κανόνες διάφοροι ἐκώλυσαν παρὰ λαϊκῶν τὰ ἅγια μυστήρια μεταχειρίζεσθαι, καὶ ἡ ἑτέροις μεταδιδόναι αὐτῶν, ἢ ἑαυτοῖς· ὅτι ἐπισκόποις, καὶ ἱερεῦσι, καὶ διακόνοις τὸ τοιοῦτον ἐπεχαρίσθη ἀξίωμα. Ὁ δὲ παρῶν κανῶν τὰ αὐτὰ ἐκείνοις παρακελευόμενος, καὶ ἀφορισμῷ καθυποβάλλων ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν τὸν παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιοῦντα, προστίθαι, ὡς τότε ταῦτα ὁ λαϊκὸς οὐ τολμήσει ποιῆσαι, ὅτε πάρεστιν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, δυνάμενος μεταχειρίσασθαι (1) τὰ ἅγια. Λέγουσι γοῦν τινες ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὡς, ὅταν οὐ πάρεστί τις ἐξ αὐτῶν, διὰ προκειμένην ἀνάγκην, καλῶς μεταδώσει τις ἑαυτῷ τῶν θείων ἁγιασμάτων· ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ τοιοῦτον γὰρ τολμηθῆναι ἀπὸ ἐρμηνείας καὶ ἀντιδιαστολῆς οὐκ ἐκχωρηθήσεται. Οἱ μὲντοι Λατίνοι ἄζυμα διηνεκῶς ἐγκόλπια φέροντες (2), καὶ λαϊκοὶ ὄντες, οὐ μόνον ἑαυτοῖς τούτων μεταδιδόσιν ὡς ἁγιασμάτων, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις.

ΛΡΙΣΤ. Λαϊκὸς οὐ μεταδίδωσιν ἑαυτῷ· εἰ δὲ μὴ, ἐπταήμερον ἀφορίζεται.

Οὐ δεῖ λαϊκὸν ἑαυτῷ τῶν θείων μυστηρίων μεταδιδόναι, παρόντος ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου· τὸν δὲ τοιοῦτον ποιοῦντα, ὥρισεν ἡ σύνοδος ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθαι, ἵνα παιδαγωγηθῇ μὴ φρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.

Κ α ν ὶ ν ΝΘ'.

Μηδαμῶς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι, βάπτισμα ἐπιτελείσθω· ἀλλ' οἱ μέλλοντες ἀξιοῦσθαι τοῦ

(1) X. Tr. = μεταχειρισθῆναι Περὶ Ε. = (2) ἐν κόλπῳ περιφέροντες X. Tr.

ἀχράντου φωτίσματος (1), ταῖς καθολικαῖς προσερχέσθωσαν ἐκκλησίαις, κακεῖσε τῆς δωρεᾶς ταύτης ἀπολαυέσθωσαν. Εἰ δὲ τις ἄλλῳ τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα μὴ φυλάττων, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ μὲν κανὼν οὗτος καθάπαξ ἔοικε κωλύειν τὸ γίνεσθαι βάπτισμα ἐν εὐκτηρίῳ ἐντὸς οἴκου ὄντι, καὶ τὸν τοῦτο τολμήσαντα ἱερωμένον καθαιρεῖ, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζει. Ὁ δὲ δωδέκατος κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσης, ἀποκεκληρωμένους εἶναι βούλεται τοὺς ἐν εὐκτηρίῳ λειτουργοῦντας ἔνδον οἰκίας ὄντι, ἀντὶ τοῦ, ὠρισμένους, ἐκκεχωρημένους παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἐπίσκοπου. Τοῦτο οὖν ἐξ ἀμφοῖν τῶν κανόνων τούτων καταλαμβάνεται, ὅτι οὔτε πάντῃ ἐκώλυτο τὸ ἱεουργεῖν ἐν εὐκτηρίῳ τοιοῦτῳ, καὶ βαπτίζειν, οὔτε παντὶ ἐπετέτραπτο· ἀλλ' ὠρισμένους καὶ ἐγνωσμένους ἤθελον οἱ Πατέρες εἶναι τοὺς μέλλοντας ἐν εὐκτηρίοις ἱεουργεῖν, καὶ παρ' ἐκείνους, ἑτέρῳ μὴ ἐξεῖναι τοῦτο ποιεῖν, μηδὲ τῷ ἐκάστου ἱερέως βουλήματι τοῦτο ἄνετον εἶναι· παρὰ τοῦ ἐπισκόπου δὲ τῆς χώρας λαμβάνειν τὴν ἐκχώρησιν. Τοὺς δὲ ἐξ οἰκίας ὀρμῆς τοῦτο ποιοῦντας, καθαιρεῖσθαι· καὶ τοὺς μετασχόντας τῆς κοινωνίας αὐτῶν ἀφορίζεσθαι. Καὶ ὁ τριακοστὸς πρῶτος κανὼν τῆς ἕκτης συνόδου ταύτης, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἱεουργεῖν καὶ βαπτίζειν ἐν εὐκτηρίῳ τοιοῦτῳ οἴκῳ προστάσσει.

ΒΛΑΣ. Τὰ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παρόντος κανόνος γεγραμμένα σημείωσαι, καὶ πρόσχες μᾶλλον ταῖς νεαραῖς τοῦ Φιλοσόφου, καὶ μὴ τῷ παρόντι κανόνι, χάριν τῶν γινομένων βαπτισμάτων εἰς τὰ εὐκτήρια (2).

Ἐτέρα ἐρμηνεία.

Τοὺς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, καὶ μὴ ἐν καθολικαῖς ἐκκλησίαις, βαπτίζοντας ἱερεῖς, καθαιρεῖσθαι φησὶν ὁ κανὼν· καὶ τοὺς συμ-

(1) Βαπτίσματος Σ. 'Ρ. = (2) Ἡ σημείωσις αὕτη κεῖται ἐν τῷ περιελίξῳ τοῦ X. Tr.

πράττοντας αὐτοῖς, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ὁ δὲ ιβ'. κανὼν τῆς α. καὶ β'. συνόδου, τῆς ἐν τῷ ναῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσεως, παρομοίως κολάζεσθαι φησι τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας παρὰ γνώμην τῶν ἐπισκόπων· ὡς κατὰ γνώμην ἐπισκοπικὴν καὶ πρὸ ταύτου τοιαῦτα ἐγίνοντο. Ζῆτει καὶ τὸν λά. κανόνα τῆς παραύσης συνόδου, καὶ τὰς ἐκεῖσε καταστρωθείσας νεαρὰς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἤγουν τὴν δ'. καὶ τὴν ε, καὶ μάθης, ὅτι διὰ τούτων ἐξεχωρήθη τὸ ἐν εὐκτηρίοις οἴκοις ἱερουργεῖν καὶ βαπτίζειν.

ΛΡΙΣΤ. Ἐν εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἴκου οὐκ ἐπιτελέσουςι βάπτισμα· ὁ δὲ μὴ φυλάξας, κληρικός μὲν, καθαιρεῖται· λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεται.

Τὸ μὲν ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι, λειτουργεῖν μετὰ γνώμης τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, ὁ τριακοστὸς πρῶτος κανὼν τῆς παραύσης συνόδου προετρέψατο· καὶ ὁ πεντηκοστὸς ὀγδοὸς κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου τοῦτο ἐκώλυσε γίνεσθαι παρὰ ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων. Τὸ δὲ βάπτισμα τελεῖσθαι ἐν εὐκτηρίοις τοιούτοις οἴκοις ὁ παρὼν ἀπαγορεύει κανὼν, καὶ προστάττει, τοὺς μέλλοντας ἀξιοῦσθαι τοῦ θείου φωτισματος, ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις προσέρχεσθαι, καὶ ἐν αὐταῖς τῆς δωρεᾶς ταύτης ἀπολαβεῖν· εἰ δὲ μὴ, τὸν παραβαίνοντα τὰ ὀρισθέντα, εἰ μὲν κληρικός, καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεσθαι.

Κανὼν ιβ'.

Τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος (1), ὅτι ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστὶ, πρόδηλον, ὡς καὶ ὁ τῷ ἐναντίῳ ἑαυτὸν οἰκειῶν, ἐν γίνεται τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ. Τοὺς τοίνυν δαιμονᾶν ὑποκρινόμενους, καὶ τρόπων φαυλότητι προσποιητῶς τὰ ἐκείνων σχηματιζομένους, ἔδοξε· τρόπον ἐπιτιμᾶσθαι παντὶ, καὶ τοιαύταις αὐτοὺς σκληραγωγίαις, καὶ πόνοις ὑποβάλλειν, οἷς ἂν οἱ ἀληθῶς δαιμονῶντες

πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας (1), ἀξίως ὑποβάλλοιντο.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς προσποιούμενοι δαιμονᾶν, εἰς πόρον κέρδους τῇ ὑποκρίσει ταύτῃ ἐκέχρητο, ἢ καὶ νῦν (2) κέχρηται. Τοῦτο κωλύει ὁ κανὼν οὗτος, καὶ τοὺς σχηματιζομένους τοιαῦτα, ἐπιτιμᾶσθαι ὀρίζει· καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐπιτιμᾶσθαι, ἀλλὰ βαρύτερον, καὶ σκληραγωγίαις αὐτοὺς, καὶ πόνοις ὑποβάλλεσθαι τοιούτοις, οἷοις ἂν οἱ ἀληθῶς δαιμονῶντες ὑποβληθεῖεν, ἵν' ἀπαλλαγεῖεν τοῦ δαίμονος. Λέγει γὰρ, ὅτι, διὰ τρόπων φαυλότητ᾽ τῷ δαίμονι προσοικειοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν γίνονται τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ· καὶ ἐπάγει μαρτυρίαν ἐκ τοῦ μεγάλου Παύλου λέγοντος· Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστίν.

ΒΛΑΣ. Τοὺς σχηματιζομένους δαιμονᾶν διὰ πορισμὸν κέρδους, καὶ κηρύσσοντας μετὰ φαύλου συνειδήτος σατανικοῦ δαιμονιάδῃ τινά, κατὰ τὰς τῶν Ἑλλήνων προφητίδας, ὁ κανὼν ἐπιτιμᾶσθαι ὀρίζει, ἤγουν τιμωρεῖσθαι, καὶ σκληραγωγίαις, καὶ πόνοις ὑποβάλλεσθαι τοιούτοις, οἷς ἂν οἱ ἀληθῶς δαιμονῶντες ὑποβληθεῖεν, ἵνα ἀπαλλαγεῖεν τοῦ δαίμονος. Φησὶ δὲ, καὶ τὴν προσποίησιν αὐτῶν τοὺς δαίμονας οἰκειοῦσθαι, *καθὼς τοῦτο φησι καὶ ὁ μέγας Παῦλος, λέγων· Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστίν, ὡς εἶναι δοῦλον καὶ τὸν κολλώμενον τῷ Σατανᾷ, καὶ τὸν τὰ αὐτοῦ ἔργα ὑποκρινόμενον ἐν σῶμα γίνεσθαι μετ' αὐτοῦ· καὶ τὰ μὲν τοῦ κανόνος τοιαῦτα* (3). Εἰγὼ δὲ βλέπων πολλοὺς τοιούτους τὰς πόλεις περιερχομένους, καὶ μὴ καλαζομένους, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡγιασμένους ἀγκαλιζομένους παρὰ τινῶν, ζητῶ μαθεῖν τὴν αἰτίαν, καὶ ἔξαιτῶ τὴν διόρθωσιν. Τὸν μὲν τοι Σταυράκιον (4) ἐκεῖνον τὸν Ὀξεοβάφον, τὸν ὡς ἀληθῶς δίκαιον, ὑποκρινόμενον τὴν διὰ Θεοῦ μωρίαν διὰ τοὺς ἀπατεῶνας, μετὰ τῶν ὑποκριτῶν ἐθέμην κατὰ ἄγνοιαν. Παρομοίως δ' ἐμοὶ καὶ ἕτεροι ἴσως

1) Α. Κορ. Ϛ', 17.

(1) Π. Χ. Τρ. Βευερ. — ἐργασίας, ἢ μᾶλλον ἐνεργείας Βρ. — (2) ἢ καὶ τινες Χ. Τρ. — (3) Ἀπὸ αὐτῆς ἢ περικοπῆ ἀπὸ τοῦ, καθὼς τοῦτο φησι καὶ ὁ μέγας Παῦλος, εὐ καίται παρὰ Βευερ. ἢ Ἐ. ἀλλ' ἐστὶν ἀνέκδοτος ἐν Χ. Τρ. Ἀναγινώσκεται δὲ ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει, παρὰ Ἐ, — (4) Χ. Τρ. — Σταυράκιον Ἐ, Βευερ.

ἐκριματίσθησαν. Ἰδὲ οὖν τὰ τοιαῦτα κωλυθῆναι κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, ἵνα μὴ καὶ οἱ ἀγαθοὶ διὰ τοὺς φαύλους ἐπιτιμῶνται. Πολλοὶ γάρ εἰσι τρόποι σωτηρίας ψυχῆς· καὶ δύναται τις δι' αὐτῶν σωθῆναι, σκανδάλου δίχα παντός. Ταῦτα δὲ λέγω οὐκ οἰκοθεν, ἀλλ' ἐξ ἀφηγήσεως καλῶν ἀνθρώπων, πλασαμένων μὲν τὴν τοιαύτην θεάρεστον δῆθεν διαγωγὴν, καταγνόντων δὲ ταύτης ὡς ἐπωλέθρου, καὶ καταγούσης εἰς σατανικὴν μερίδα. Διὰ τοῦτο καὶ διάφοροι ἀγιώτατοι πατριάρχαι, πολλοὺς προσκαθημένους μετὰ ἀλύσεων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Νικήτα, καὶ ἑτέρους τὰς τριόδους περιερχομένους, καὶ προσποιουμένους δαιμονᾶν, κατέσχον μετ' αὐθεντίας, καὶ εἰς δημοσίας φρουρὰς κατέκλεισαν ἀκολούθως τῷ κανόνι.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις ὑποκρίνεται δαιμονᾶν, τὰ τῶν δαιμονόντων ἐπιτίμια ὑποστήσεται.

Εἰ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν πνευμᾷ ἐστι, πρόδηλον, ὡς ὁ τῷ διαβόλῳ ἑαυτὸν οἰκειῶν, ἐν γίνεται τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ. Διὰ τοῦτο, τὸν ὑποκρινόμενον δαιμονᾶν, καὶ τὰ ἐκείνων πράττειν σχηματιζόμενον, τοιαύταις αὐτὸν σκληραγωγίαις ὑποβάλλει καὶ πόνοις, ὁποίους ἂν καὶ τὸν ἀληθῶς δαιμονῶντα πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας.

Κανὼν ΞΑ'.

Οἱ μάντεσιν ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες (1), ἢ τοῖς λεγομένοις ἑκατοντάρχοις (2), ἢ τισι τοιούτοις, ὡς ἂν παρ' ἐκείνων μάθοιεν ὅ,τι (3) ἂν αὐτοῖς ἐκκαλύπτεσθαι βούλοιντο, κατὰ τὰ πρῶην ὑπὸ τῶν Πατέρων περὶ αὐτῶν ὀρισθέντα, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαιτίας. Ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ ἐπιτιμίῳ (4) καθυποβάλλεσθαι δεῖ, καὶ τοὺς ἄρχτους ἐπισυρομένους (5), ἢ τοιαῦτα ζῶα, πρὸς παίγνιον καὶ βλάβην τῶν ἀπλουστέρων, καὶ τύχην, καὶ εἰμαρμένην, καὶ γενεαλογίαν,

(1) ἐκδιδόντες Βρ. — (2) ἑκατοντάρχαις Σ. Ρ. Π. Βευερ. — (3) εἴ τι Χ. Τρ. — εἴτε Βρ. — (4) Π. Βρ. Σ. Ρ. — τὸ, ἐπιτιμίῳ, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ Χ. — (5) Π. Βρ. Χ. Τρ. — ἐπιφερομένους Βευερ.

καὶ τοιούτων τινῶν βημάτων ὄχλον, κατὰ τοὺς τῆς πλάνης λήρους φωνοῦντας, τοὺς τε λεγομένους νεφοδιώκτας, καὶ γητευτάς (1), καὶ φυλακτηρίους, καὶ μάντεις. Ἐπιμένοντας δὲ τούτοις, καὶ μὴ μετατιθεμένους, καὶ ἀποφεύγοντας τὰ ὀλέθρια ταῦτα καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα, παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι τῆς ἐκκλησίας ὀρίζομεν, καθὼς καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες διαγορεύουσι. Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος (2), ἢ τίς συγκατάθεσις γὰρ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἢ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῶ (3) πρὸς Βελίαν;

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς πιστοὺς οὐδενὶ κεχρῆσθαι δέον ἐστὶ τῶν, οἷς οἱ ἔθνη καὶ ἄπιστοι κέχρηται, καὶ οἷς ἐκέχρητο Ἕλληνες, μαντεῖαις, λέγω, καὶ γοητεῖαις, καὶ τοιούτοις ἄλλοις οἰοισδή-
 τισι καλουμένοις ὀνόμασιν· οὐδὲ ζητεῖν διὰ τοιούτων μανθάνειν ἢ γινῶναι βούλονται. Φησὶ γὰρ οἱ Θεοφόροι Πατέρες καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὁ Θεὸς Χρυσόστομος, ὅτι, κὰν τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ὄνομα ἐπιλέγηται τοῖς τοιούτοις, κὰν ἁγίων γίνωνται ἐπικλήσεις, κὰν τὸ σημεῖον τοῦ Θεοῦ σταυροῦ ἐπάγηται, φεύγειν δεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀποτρέπεσθαι. Διὸ καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες, τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, ἐπὶ ἐξαετίαν ἀφορίζεσθαι διωρίσαντο· (ἀλλὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐπὶ λαϊκῶν νοητέον· οἱ γὰρ ἱερωμένοι καθαιρεθήσονται· ἐν οἷς γὰρ πταίσμασιν οἱ λαϊκοὶ ἀφορίζονται, ἐν τούτοις οἱ ἱερωμένοι καθαιροῦνται)· ἐπιμένοντας δὲ τούτοις, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτεσθαι, ἡγουν τῆς τῶν πιστῶν ὀμνηγύρεως. Καὶ οὐ μόνον τὰ εἰρημένα κωλύει γίνεσθαι ὁ κανὼν, ἀλλὰ τῶ αὐτῶ ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλει καὶ τοὺς τὰς ἄρκτους ἐπισυρομένους, ἢ τοιαῦτα ζῶα, πρὸς παλίνιον καὶ βλάβην τῶν ἀπλουστέρων. Καὶ γὰρ βάμματα ἐξαρτῶσιν αὐτῶν, καὶ τρίχας κείροντες ἐξ αὐτῶν διδόασιν γυναιξίν, ὡς φυλακτήρια, καὶ ὡς τάχα ἐν νόσοις,

(1) Π. Χ. Τρ. Βιουερ. — γοητευτάς Βρ. — (2) Β'. Κορ. 5', 14, 15.

(3) Χριστοῦ Βρ.

ἢ βασκάνοις ὀφθαλμοῖς, λυσιτελεῖν τι δυνάμεια. Αἱ δὲ ταῦτα ὡς ἀναγκάτια λαμβάνουσαι, μισθὸν ἐκείνοις παρέχουσι, καὶ ἀξιοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν τοῖς νότοις τοῦ θηρὸς ἐπιθέσθαι, ὡς δὴ τινῶν κακῶν ἀποτροπῆς ἐσομένης ἐκ τούτου τοῖς παισὶν αὐτῶν· καὶ τοὺς τύχην ὀνομάζοντας, καὶ εἰμαρμένην, καὶ γενεαλογίαν, (ταῦτα δὲ ἑλληνικῆς εἰσι φλυαρίας), ὁμοίως ἐπιτιμᾶσθαι διακελεύεται. Τίς γάρ, φησὶ, κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ τὰ τούτοις συνημμένα λοιπὰ τοῦ Ἀποστόλου ῥητά.

ΒΑΣΣ. Ἐν τῷ κέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος κατεστρώσαμεν διαφόρους νόμους περὶ μάγων, καὶ ἐπαοιδῶν, καὶ ἐτέρων τοιούτων· καὶ ἀνάγνωθι τούτους. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν διορίζεται, μηδένα μάντεσιν, ἢ γόησι προσέρχεσθαι, ἢ τοῖς λεγομένοις ἐκτοντάρχοις, ἢ τοῖς ἐπισυρομένοις τὰς ἄρκτους, ἢ τοῖς νεφοδιώκταις, ἢ τοῖς γητευταῖς, ἢ τοῖς παρέχουσι τὰ φυλακτήρια. Εἰ δὲ τις τοῦτο ποιήσει, ἐπὶ ἕξαετίαν ἀφορισθήσεται· καὶ, ἐπιμένων τῷ κακῷ, τῆς ἐκκλησίας ἐκκηρυχθήσεται, καὶ οὐκέτι μετὰ τῶν ὀρθοδόξων συναυλισθήσεται. Τίς γάρ, φησὶ, κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ τὰ ἐξῆς. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, καὶ ἀποτρέποντος τὰς δαιμονιώδεις τοιαύτας ἐργασίας, ὡς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἔθνικῆς ἀπιστίας καταγομένης, ζητητέον τὰ κατὰ μέρος τῷ κανόνι περιεχόμενα. Μάντεις λέγονται οἱ παλαμοσκοποὶ, οἱ λεκανομάντεις, οἱ διὰ θυσιῶν τὸν πατέρα αὐτῶν τὸν Σατανᾶν ἐρωτῶντες περὶ τίνος* (1), καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ διὰ τινῶν σημείων ἐξ ὑποθήκης δαιμονικῆς τὰ μέλλοντα βλέπειν προαιρούμενοι, καὶ τῷ δαίμονι ἑαυτοὺς παρατιθέμενοι. Ἐκατόνταρχοὶ εἰσιν οἱ παρ' ἡμῶν λεγόμενοι πριμμικήριοι· ἦσαν δὲ τὸ παλαιὸν ἄνθρωποι γηραλέοι, φρονιμώτεροι δὴθεν, καὶ κατὰ συμβουλήν τῶν λοιπῶν ὑπερφροντες, οἵτινες, διὰ τοιούτων μυσαρῶν ἐργασιῶν τοὺς ἀπλουτέρους πλανῶντες, ὡς ψευδόθεοι ἐσεβάζοντο. Ἄρκτους ἐπισύρειν λέγονται, οἱ καλούμενοι ἄρκτοτρόφοι· οἵτινες βάρματα ἐξαρτῶσι κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ζώου, καὶ τρίχας κείροντες ἐκ τούτου, διδῶσι ταύτας σὺν τοῖς βάρμασιν,

ὡς φυλακτήρια, καὶ ὡς δυναμένας λυσιτελεῖν ἐν νόσοις, καὶ ἐν βασκάνοις ὀφθαλμοῖς. Ἄλλοι δὲ τοὺς ὄφεις ἐγκολπιζόμενοι. οἱ καὶ Ἀθίγγανοι λεγόμενοι, τὸν μὲν, φασὶ γεννηθῆναι εἰς ἡμέραν κακοποιῶν, τὸν δ' αὖ, εἰς ἀστέρα ἀγαθῶν· καὶ εὐτυχίας, καὶ δυστυχίας γενησομένας ἀπαγγέλλουσι· καὶ ἄλλα τινὰ φλυαροῦσι, μηδὲ γραφῆ παραδοθῆναι ἀξία. Νεφοδιώκται λέγονται, οἱ ἐκ τῶν νεφῶν προμηνύοντες δὴθεν τὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνωστα· τινὲς γὰρ βλέποντες τὰ νέφη, καὶ μᾶλλον, ὅτε, δύνοντος τοῦ ἡλίου, γίνονται πυρωδέστερα, φλυαροῦσιν ἐκ τούτων μανθάνειν ἀλήθειαν. Ἐκ τοῦδε μὲν γὰρ τοῦ νέφους, εἰκότος περιστερᾶ, περιστάσιν λέγουσι τῷ ἐρωτῶντι ἐπελθεῖν· ἐξ ἐτέρου, εἰκότος ἀνθρώπου σπάθην ἐπιφερομένῳ, πόλεμον προμηνύουσιν· ἐξ ἄλλου, εἰκότος λέοντι, βασιλικῶν προσταγμάτων προλέγουσιν ἐνέργειαν, καὶ ἄλλα τινὰ ἀλλόκοτα ἀποφοιβάζουσι φλυαρήματα. Γητευτὰς δὲ πόσους ἂν ἴδοις, λέγοντας θεῖά τινα ψαλμωδήματα, καὶ μεμνημένους καὶ ὀνομάτων μαρτυρικῶν, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου; ὁ πάντα οἱ θεοφόροι Πατέρες καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι φεύγειν διορίζονται, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὁ θεῖος Χρυσόστομος, λέγων εἰς τοὺς ἀνδριάντας ταῦτα ῥητῶς· Οὐ περιπατα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπωδᾶς αὐτῶν περιάγεις, γράϊδια μεθύοντα, καὶ παραπαίοντα εἰς τὴν οἰκίαν σαυτοῦ εἰσάγων, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδ' ἐρυθριᾷ μετὰ τοσαύτην φιλανθρωπίαν πρὸς ταῦτα ἐπτοημένος· καὶ τὸ χαλεπώτερον τῆς ἀπάτης, ὅταν καὶ παραινόμενος ταῦτα μὴ ποιεῖν, δοκῶν ἀπολογεῖσθαι, φῆς· Χριστιανὴ ἐστὶν ἡ γυνὴ ἢ ταῦτα ἐπάδουσα, καὶ οὐδὲν ἕτερον φθέγγεται, ἢ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν αὐτὴν μάλιστα μισῶ καὶ ἀποστρέφομαι, ὅτι τοῦ Θεοῦ τῷ ὀνόματι κατακέχρηται, ὅτι, λέγουσα Χριστιανὴ εἶναι, τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιδείκνυται· καὶ γὰρ οἱ δαίμονες τῷ Θεοῦ ὀνόματι ἐφθέγγοντο, ἀλλ' ἦσαν δαίμονες· καὶ οὕτως ἔλεγον πρὸς τὸν Χριστόν· Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁμῶς ἐπεστόμισεν αὐτοὺς, καὶ ἀπήλασε. Φυλακτήριοι δὲ λέγονται, οἱ κατὰ ἀπάτην δαιμονικὴν διδόντες τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἀπακτωμένοις δέματά τινα ἐκ σφηρικῶν νημάτων ὑφασμένα, καὶ

(1) Χ. Γρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βενετ.

πουγγία λεγόμενα, ἔχοντα ἔσωθεν ποτὲ μὲν γραφάς, ποτὲ δὲ ψευδῆ τινα ἕτερα, τὰ παρατυχόντα· καὶ λέγοντες, ὀφείλιν ταῦτα διηνεκῶς ἐκ τῶν τραχήλων τῶν λαμβανόντων αὐτὰ ἐξαιωρηθῆναι, εἰς φυλακὴν παντὸς κακοῦ. Ἐπερ οὖν εἶχον καιρὸν ἀφηγήσασθαι, ὅσα εἶδον τοιαῦτα συνοδικῶς ἐκδικηθέντα, μεγάλην ἂν τὴν περὶ τούτων ἐποιησάμην ἀφήγησιν· εἰρήσεται δὲ ὀλίγα. Αὐτίκα πρῶτός τις τοῦ Ὁσίου περὶ τοιούτων τινῶν κατηγορηθεὶς, εὐρέθη ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἐγκόλπιον ἔχων ἐνδυμα νεογεννοῦς παιδίου, καὶ εἶπε τοῦτο δοθῆναι αὐτῷ παρά τινος γυναικὸς εἰς ἀποτροπὴν καὶ ἐπιστομισμὸν τῶν ἐπιχειρούντων κατ' αὐτοῦ λέγειν· διὸ καὶ καθοσιώσει ὑπέπεσεν. Ἔτερος ἱερεὺς αἰτιαθεὶς, ὡς ἐπιδούς τὸν ἕγιον ἄρτον τῆς μεγάλης πέμπτης διαφόροις γυναίκοις καὶ ἀνδράσιν, ἐφ' ᾧ ἐλεγχθῆναι τὸν ἀποσυλήσαντα τόδε τι πρᾶγμα, ἐκ τοῦ μὴ ῥαδίως τοῦτον καταπιεῖν, καθαιρέσεως ποτήριον ἔπιε. Καὶ ἄλλος ἱερεὺς, μετὰ εὐαγγελίου ξύλω συνδεδεμένου, καὶ κυκλικῶς περιστρεφομένου, κατηγορηθεὶς ἐρωτήσεις ποιεῖν περὶ τινῶν ὑποθέσεων διὰ ψαλμῶν Δαβιτικῶν, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς ἀναιτίως εἰς μεγάλας ὀχλήσεις ἀγαγὼν, ἀσύγγνωστος ἔμεινε. Μοναχοὶ δὲ πολλοὶ, καὶ ταῦτα καθηγῆται, συνοδικῶς ἐκολάσθησαν, ὅτι προσήλθον γυναίξί τισι, μετὰ κριθαρίων ἀπαγγελλούσαις τὰ παρά τινῶν ἀγνοούμενα. Τοιαῦταί εἰσι καὶ αἱ λεγόμεναι κρίτριαι, αἱ ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ταῖς ἀγίαις εἰκόσι προεδρεύουσαι, καὶ κηρύσσουσαι ἐκ τούτων μανθάνειν τὰ μέλλοντα, καὶ προλέγουσαι, ὡσεὶ τινες ἔχουσαι Πύθωγος πνεῦμα, τὰ μέλλοντα (1). Γίνωσκε δὲ, ὅτι ὁ παρὼν κανὼν τοὺς προσερχομένους τούτοις, ὡς εἴρηται, κολάζει· ἄλλοι δὲ κανόνες καὶ οἱ καταστρωθέντες νόμοι ἐν τῷ κέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, οὐ μόνον τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρωταίτους καὶ αὐτουργοὺς μεγάλως κολάζουσιν. Ακούων δὲ ἐπὶ ἐξαετίαν κολάζεσθαι τοὺς προσελθόντας τοιούτοις τισί, λέγε τούτους λαϊκοὺς· οἱ γὰρ ἱερωμένοι καθαιρεθήσονται. Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι ὁ μὲν ἀμαρτάνων, καὶ ἐπιστρέφων

(1) X. Τρ. — τὰ ἀγνοούμενα Βενερ. E.

συγγινώσκειται, καὶ μετρίως κολάζεται· ὁ δὲ ἐπιμένων τῷ κακῷ, καὶ ἄκων πρὸς τὸ βέλτιον μεταρρυθμιζόμενος, μεγάλως κολάζεται· καὶ ἐνταῦθα γὰρ, ὁ μὲν προσελθὼν καὶ ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα δι' ἀφορισμοῦ ἐξαετοῦς κολασθήσεται, ἢ καὶ συμπαθέστερον, κατὰ τὸ δόξαν τῷ ἐπισκόπῳ· ὁ δὲ ἐπιμένων τῷ κακῷ, ἐκκήρυκτος τῆς ἐκκλησίας γενήσεται. Ἐπει δὲ ἤκουσά τινος λέγοντος, ὀφείλιν συγγινώσκεσθαι τοὺς χάριν θεραπείας σωματικῆς, ἢ ἑτέρου τινὸς σωτηριώδους, τοιαῦτα πράττοντας, λέγω, ὅτι τῆς τοῦ δαίμονος μεθοδίας καὶ τοῦτο ἐστὶν ὀπωσδήποτε γὰρ χρᾶσθαι τοιούτῳ τινὶ ὀλεθριώτατόν ἐστι· καὶ ἀνάγνωθι τοὺς καταστρωθέντας νόμους εἰς τὸ σχόλιον τοῦ κέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὴν ξένεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, διοριζομένην περὶ τὸ τέλος ταῦτα ῥητῶς· Ἐἴ τις δὲ ὅλως τοιαῦτα φωραθῆναι μυχγανευόμενος, εἴτε προφάσει τῆς σώματος θεραπείας, εἴτε ἀποτροπῆς τῆς τῶν καρπίμων βλάβης, τὴν ἐσχάτην εἰσπραττέσθω ποινὴν, τὴν τῶν ἀποστατῶν κόλασιν ὑφιστάμενος.

ΑΡΙΣΤ. Ὅς ἐαυτὸν ἑκατοντάρχους, ἢ δαίμοσιν ἐπιδῶ, ὥστε τι τῶν ἀπορρήτων μανθάνειν, ἐξαετίαν ὑποπιπτέτω. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ ἄρκτον ἐπισυρόμενος, ὁ γητευταῖς καὶ νεφοδιώκταις κολώμενος, καὶ εἰμαρμένη, καὶ τύχη πιστεύων, τῆς ἐκκλησίας ἀποσυνάγωγος.

Τοὺς ἐξακολουθοῦντας τοῖς ἔθεσι τῶν ἐθνῶν, καὶ μάντεσιν, ἢ ἐπακοιδῶν ἐαυτοὺς ἐκδεδωκότας, ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ αὐτῶν ἀπορρήτά τινα· ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐπισυρομένους τὰς ἄρκτους, ἢ ἕτερά τινα ζῶα πρὸς παλγνιον καὶ πλάνην τῶν ἀπλουστέρων, καὶ τύχην, καὶ εἰμαρμένην, καὶ γενεαλογίας λέγοντας, καὶ τοὺς πιστεύοντας τοῖς γοητευταῖς, καὶ ταῖς λεγομένοις νεφοδιώκταις, ὥρισεν ἡ σύνοδος ἐξαετίαν ἐπιτιμᾶσθαι· ὥστε ἐν τέσσαρσιν ἔτεσι μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἴστασθαι, ἐπὶ δὲ δυσὶν ἄλλοις ἔτεσι συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτως ἀξιοῦσθαι τῶν θείων ἀγιασμάτων. Εἰ δὲ ἀδιόρθωτοι μένουσι καὶ μετὰ τὸ ἐπιτίμιον, καὶ τῶν ἐλληνικῶν τούτων ἐπιτηδευμάτων οὐ μετατίθενται, τῆς ἐκκλησίας παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι.

Κανὼν ΞΒ'.

Τὰς οὕτω λεγομένας Καλάνδας, καὶ τὰ λεγόμενα Βοτὰ (1), καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια, καὶ τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἡμέρα (2) ἐπιτελουμένην (3) πανήγυριν, καθάπαξ ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιαιρεθῆναι βουλόμεθα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας ὀρχήσεις, ὡς ἀσέμνους (4), καὶ πολλὴν (5) λύμην καὶ βλάβην ἐμποιεῖν δυναμένας, ἔτι μὴν καὶ τὰς ὀνόματι τῶν παρ' Ἑλλησι ψευδῶς ὀνομασθέντων θεῶν ἢ ἐξ ἀνδρῶν, ἢ (6) γυναικῶν γινομένας ὀρχήσεις, καὶ τελετάς, κατὰ τι ἔθος παλαιὸν, καὶ ἀλλότριον τοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου, ἀποπεμπόμεθα, ὀρίζοντες, μηδένα ἄνδρα γυναικείαν στολὴν ἐνδιδύσκεσθαι, ἢ γυναῖκα τὴν (7) ἀνδράσιν ἀρμόδιον. Ἀλλὰ μήτε προσωπεῖα κωμικὰ, ἢ σατυρικὰ, ἢ τραγικὰ ὑποδύεσθαι· μήτε τὸ τοῦ βδελυκτοῦ Διονύσου ὄνομα, τὴν σταφυλὴν ἐκθλίβοντας (8) ἐν ταῖς (9) ληνοῖς, ἐπιβοᾶν· μηδὲ τὸν οἶνον ἐν τοῖς πίθοις ἐπιχέοντας γέλωτα ἐπικινεῖν (10), ἀγνοίας τρόπῳ, ἢ ματαιότητος (11), τὰ τῆς δαιμονιώδους (12) πλάνης ἐνεργοῦντας. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τι τῶν προειρημένων ἐπιτελεῖν ἐγχειροῦντας, ἐν γνώσει τούτων καθισταμένους, τούτους, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθαι.

ΣΩΝΑΡ. Καλάνδαι εἰσὶν αἱ πρῶται ἐκάστου μηνὸς ἡμέραι, ἐν αἷς εἴθιστο τοῖς Ἑλλησι ποιεῖν τινὰς τελετάς. Καὶ τὰ Βοτὰ δὲ, καὶ τὰ Βρουμάλια ἑλληνικαὶ ἦσαν ἑορταί. Βροῦμος γὰρ ἐπί-

(1) X. Γρ. Βευερ. — Βότα Βρ. Σ. Ρ. — (2) τὴν ἡμέρα, οὐ κεῖται παρὰ Π. — (3) τελουμένην Βρ. — (4) Σ. Ρ. — οὐ κεῖται παρ' ἄλλοις. — (5) πολλὴν, ἄντι τοῦ, καὶ, Βρ. — (6) Π. Σ. Ρ. — καὶ, X. Γρ. Βευερ. — (7) Π. X. Γρ. — τρεῖς, Βρ. — (8) ἀποθλίβοντας X. Γρ. Βρ. Βευερ. — (9) Π. Βευερ. X. Γρ. — ἐν τοῖς, Βρ. — (10) τὸ, γέλωτα ἐπικινεῖν, οὐκ ἀναγινώσκειται παρὰ Μόναρ. — (11) ματαιότητι Βρ. — (12) τὰ τῆς μανιώδους Βρ.

θετον ἦν τῷ Διονύσῳ· καὶ τ' ἄλλα ὁμοίως, ἃ πάντα κωλύουσι γίνεσθαι οἱ Πατέρες παρὰ τῶν πιστῶν. Εἵργουσι δὲ καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας ὀρχήσεις, ὡς εἰς ἀκολασίας ἐρεθισμὸν τοῖς θεωμένοις αὐτάς, καὶ ὅσα τοῖς Ἕλλησιν ἐπράττοντο ἐξ ἀνδρῶν, ἢ γυναικῶν, ὀνόματι τῶν ψευδωνύμων θεῶν· αὐτῶν· καὶ μὴ κεχρησθῆκε κελεύουσι τοὺς ἄνδρας γυναικείαις στολαῖς, ἢ τὰς γυναῖκας ἀνδρῶναις, οἷα ἐποιοῦν οἱ τῷ Διονύσῳ βακχεύοντες· ἀλλὰ μηδὲ προσωπεῖα κωμικὰ ὑποδύεσθαι, ἢ τραγικὰ, ἢ σατυρικὰ. Κωμικὰ μὲν οὖν προσωπεῖά εἰσι τὰ εἰς σκώμματά τινων ἐπιτηδεύόμενα· τραγικὰ δὲ, τὰ περιπαθῆ, καὶ θρήνους ἐμποιοῦντα· τὰ δὲ σατυρικὰ, τῶν ἐπὶ τῷ Διονύσῳ τελουμένων ἦσαν. Καὶ οἱ Σάτυροι γάρ, ὡς αἱ Βάκχαι, τῆς περὶ τὸν Διόνυσον ἐμπλήκτου χορείας ἐλέγοντο εἶναι. Μήτε μὴν τὸ τοῦ Διονύσου ὄνομα ἐν ταῖς ληνοῖς ὀνομάζειν· μήτε, τοῖς πίθοις ἐγχεομένου τοῦ οἴνου, γελᾶν καὶ ἐπικαγχάζειν. Ὁ δὲ Διόνυσος, θεὸς ἐνομίζετο τοῖς Ἕλλησιν, ἔφορος τῆς μέθης, καὶ τοῦ οἴνου δοτήρ· ἃ καὶ νῦν γίνονται παρὰ τοῖς ἀγρόταις, μὴ εἰδόσιν ἃ ποιοῦσιν. Ὁ δὲ κανὼν οὗτος τοὺς μὲν ἱερωμένους καθαιρεῖσθαι προστάσσει, τοιοῦτόν τι ποιοῦντας ἐν γνώσει· τοὺς δὲ λαϊκοὺς, ἀφορίζεσθαι.

ΒΛΑΣ. Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, καὶ ζήτησον διόρθωσιν ἐπὶ τοῖς γινομένοις παρὰ τῶν κληρικῶν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων, ὑπεναντίως τούτῳ· καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν. Καταλαμβάνεται γὰρ ἀπὸ τῆς χρονικῆς ἱστορίας (1) τοῦ Σκυλίτζη, ὅτι οὐδὲ ἀρχαιοπαράδοτόν ἐστι τὸ κακόν, ἀλλ' ἐξ ἐπιτροπῆς τοῦ χρηματίσαντος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Θεοφυλάκτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ· ἀπαριθμεῖται γὰρ ὁ τοιοῦτος ἱστορικὸς μετὰ τῶν λοιπῶν φαύλων καὶ διαφόρων (2) ἐργασιῶν τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου καὶ τὸ τοιοῦτον κακόν. Καλάνδαι λέγονται αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνός· νόνναι, αἱ δευτέραι· καὶ εἰδοί, αἱ τρίται· ἐκλήθησαν δὲ οὕτως ἀπὸ τινῶν τριῶν Ῥωμαίων μεγιστάνων ἀνδρῶν, ἐν καιρῷ λιμοῦ τοὺς περὶ τὴν Ῥώμην ἀποθρεψάν-

(1) ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ Χ. Γρ. — (2) Χ. Γρ. — ἀδιαφόρων Βενιερ. Ε.

των (1). Εξοιστο γούν παρά Ρωμαίοις, εἰς μνήμην τούτων ἐτησίως πανηγυρίζειν ἑλληνικώτερον, καί τινα ἄσεμνα διαπράττεσθαι, ὅπερ καί μέχρι τοῦ νῦν παρά τινων ἀγροτῶν γίνεται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, οὐ κατὰ Ρωμαίους μεμνημένων τῶν Καλανδῶν καί τῶν λοιπῶν, ἀλλά διὰ τὸ τηνικαῦτα τὴν σελήνην ἀνακαινίζεσθαι, καί τὸν Θεμέλιον ταύτης ψηφίζεσθαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ μηνός, καί νομίζειν μετὰ εὐθυμίας τὸν ὄλον διελθεῖν αὐτοὺς ἐνιαυτὸν, ἐὰν ἐν τῇ καταρχῇ τούτου πανηγυρίσωσι. Τοιαύτη πανήγυρις ἀλόκοτός ἐστι, καί τὰ λεγόμενα Ρουσάλια, τὰ μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα ἀπὸ κακῆς συνηθείας ἐν ταῖς ἔξω χώραις γινόμενα. Τὰ Βοτὰ καί τὰ Βρουμάλια, ἑορταὶ ἦσαν Ἑλληνικαί, ἡ μὲν τελουμένη χάριν τοῦ ψευδωνύμου Θεοῦ τοῦ Πανός, τοῦ ἐφορώντος, ὡς ἐφλυάρουν οἱ Ἕλληνες, τὰ τῶν βοτῶν, ἡγουν τὰ τῶν προβάτων καί τῶν λοιπῶν ζώων. Ἡ δὲ χάριν τοῦ Διονύσου, τοῦ σωτήρος, ὡς ἐκεῖνοι ἐβλασφήμουν, τοῦ οἴνου Βροῦμος γὰρ ἦν ἐπίθετον τοῦ Διονύσου. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα ἐτελεῖτο πανήγυρις ἑλληνικὴ μεγάλη διὰ τὴν τῶν ὠρῶν καί τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν· ὅτε καί ὀρχήσεις ἀπρεπεῖς ἐγίνοντο παρά τινων γυναικῶν καί ἀνδρῶν ἅπαντα (2), καί τὰ τούτοις ὅμοια, οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀποτρεπόμενοι, ἐπήγαγον μηδένα ἄνδρα ὅτεδήποτε κεχρησθαι γυναικεῖα στολῇ, ἢ τὸ ἀνάπαλιν· ἀλλὰ μηδὲ προσωπεῖα κωμικὰ ὑποδύεσθαι, ἢ τραγικὰ, ἢ σατυρικὰ· μήτε μὴν τὸ τοῦ Διονύσου ὄνομα ἐν ταῖς ληνοῖς ὀνομάζειν, μηδὲ τοῖς πίθοις ἐγγχεομένου τοῦ οἴνου γελᾶν καί ἐπικαγχάζειν. Τοὺς δὲ τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσαντας ποιῆσαι μετὰ τὸ λαβεῖν εἶδησιν τοῦ κανονικοῦ διορισμοῦ (3), κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ζητητέον οὖν, τίνα εἰσὶ τὰ κωμικὰ προσωπεῖα, τίνα τὰ τραγικὰ, καί τίνα τὰ σατυρικὰ; Καί κωμικὰ μὲν εἰσι, τὰ γελωτοποιὰ καί ἐφύβριστα, ὡς τὰ συγγραφέντα παρά τοῦ Ἀριστοφάνους· τραγικὰ, τὰ περιπαθῆ καί τὰ θρηνώδη, ὡς τὰ τοῦ Εὐριπίδου Ἰαμβεῖα· καί σατυρικὰ, τὰ εἰς

ἔμνον τοῦ Διονύσου τελούμενα ὄργια παρά Σατύρων καί Βακχῶν. Ταῦτα τῶν Πατέρων διορισμένων ἀγιοπρεπῶς, καί τοῦ ξδ'. κεφ. τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, ἢτοι τοῦ ιγ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου, παρακελευομένου ταῦτα ῥητῶς· Πᾶσι δὲ καθάπαξ τοῖς ἐν κοσμικοῖς ἀναστρεφομένοις, καί μάλιστα τοῖς τὰ σκηνικὰ μετερχομένοις, ἀνδράσι τε καί γυναιξί, καί μὴν καί ταῖς προϊσταμέναις, ἀπαγορεύομεν κεχρησθαι σχήματι μοναχοῦ, ἢ ἀσκητρίας, ἢ οἰωδήποτε τρόπῳ τοῦτο μιμεῖσθαι· ἐπισταμένων πάντων τῶν τολμῶντων ἢ χρῆσασθαι τῷ τοιούτῳ σχήματι, ἢ μιμήσασθαι, ἢ ἐμπαῖξαι εἰς οἰανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ὅτι καί σωματικὰς τιμωρίας ὑποστήσονται, καί ἐξορία παραδοθήσονται· προνοούντων τοῦ τοιούτου οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπον ὀσιωτάτων ἐπισκόπων, καί τῶν ὑπ' αὐτοὺς κληρικῶν, ἀλλὰ καί τῶν πολιτικῶν, καί στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καί τῶν ὑπ' αὐτοὺς τάξεων, καί τῶν κατὰ τόπους ἐκδίκων. Οἱ δὲ σκηνικοί παντοῖα προσωπεῖα ὑποδύονται, καί ἀδεῶς τοὺς μοναχοὺς ἐμπαῖξουσι, καί τοὺς κληρικοὺς. Ἀλλὰ καί τινες κληρικοί, κατὰ τινὰς ἑορτάς, πρὸς διάφορα μετασχηματίζονται προσωπεῖα· καί ποτὲ μὲν, ξιφῆρεις ἐν τῷ μεσονάφῳ τῆς ἐκκλησίας μετὰ στρατιωτικῶν ἀμφίων εἰσέρχονται, ποτὲ δὲ, καί ὡς μοναχοὶ προσδεύουσιν, ἢ καί ὡς ζῶα τετράποδα. Ἐρωτήσας οὖν, ὅπως ταῦτα παρεχωρήθησαν γίνεσθαι, οὐδέν τι ἕτερον ἤκουσα, ἀλλ' ἢ ἐκ μακρᾶς συνηθείας ταῦτα τελεῖσθαι. Τοιαῦτά εἰσιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καί τὰ παρά τινων δομειοκλυόντων ἐν κλήρῳ γινόμενα, τὸν ἀέρα τοῖς δακτύλοις κατὰ ἡνιόχους τυπτόντων, καί φύκη τοῖς γνάθοις δῆθεν περιτιθεμένων, καί ὑποκρινομένων ἔργα τινὰ γυναικεῖα, καί ἕτερα ἀπρεπῆ, ἵνα πρὸς γέλωτα τοὺς βλέποντας μετακινήσωσι. Τὸ δὲ γελᾶν τοὺς ἀγρότας, ἐγγχεομένου τοῦ οἴνου τοῖς πίθοις, ὡσεὶ τι παρεπόμενον ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τοῖς ληνοβάτουσιν· εἰ μὴ τις εἴπῃ τὴν σατανικὴν ταύτην ἐργασίαν καταργεῖσθαι, διὰ τοῦ λέγειν τοὺς ἀγρότας συχνότερον ἐφ' ἐκάστῳ μέτρῳ σχεδὸν τὸ, Κύριε ἐλέησον. Τὰ μὲν τοι ποτὲ γινόμενα ἀπρεπῆ παρὰ τῶν νοταρίων παιδοδιδασκάλων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Νοταρίων, μετὰ προσωπεῖων σκηνικῶν διερχομένων τὴν

(1) X. Τρ. — ἀποτρεφάντων Βευερ. Ε. — (2) X. Τρ. — ἅπαντα Βευερ. Ε. — (3) Τὸ X. Τρ. παραλείπει τὰς λέξεις, ποιῆσαι . . . διορισμοῦ.

ἀγοράν, πρὸ χρόνων τινῶν κατηργήθησαν, καθ' ὄρισμόν τοῦ ἀγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ Λουκά.

ΑΡΙΣΤ. Περιαιρείσθω τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας τὰ Βοτὰ, καὶ αἱ Καλάνδαι, καὶ τὰ Βρουμάλια, καὶ αἱ ὀρχήσεις αἱ εἰς θεοὺς, καὶ τὰ κωμικά, καὶ σατυρικά, καὶ τραγικά πρόσωπα, καὶ ἡ ἐπὶ ληνοῖς τοῦ Διονύσου ἐπὶ κλήσις, καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς πίθοις γέλως. Οἱ δὲ ἐπιμένοντες μετὰ τὸν κανόνα, ὑπεύθυνοι.

Πάντα τὰ τῆς εἰδωλικῆς [πλάνης] καὶ ματαιότητος ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας οἱ Πατέρες περιαιροῦντες, οὐκ ἀνέχονται τελεῖσθαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι ῥητῶς ἀπηριθμημένα· ἀλλ' εἰ μὲν κληρικοί εἰσιν οἱ τοιαῦτα ποιῶντες, προστάττει καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι.

Κ α ν ὶ ν Ξ Γ'.

Τὰ ψευδῶς ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, ὡς ἂν τοὺς τοῦ Χριστοῦ (1) μάρτυρας ἀτιμάζοιεν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἐνάγοιεν τοὺς ἀκούοντας, μὴ ἐπ' ἐκκλησίαις (2) δημοσιεύεσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ ταῦτα πυρὶ παραδίδοσθαι. Τοὺς δὲ ταῦτα παραδεχομένους, ἢ ὡς ἀληθέσι τούτοις προσέχοντας, ἀναθεματίζομεν.

ΖΩΝΑΡ. Ὑπὸ ἀπίστων, ὡς ἔοικε, θελόντων διασύρειν τὰ τῶν Χριστιανῶν, συνεγράφησάν τινα, ὡς λεχθέντα καὶ πραχθέντα παρὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων, ἀλλόκοτα, ἢ καὶ γελοῖα, ἔν' οὕτω καταγελῶτο μὲν ἡ πίστις ἡμῶν, ὑβρίζοιντο δὲ καὶ οἱ μάρτυρες. Τὰ γοῦν τοιαῦτα οὐ μόνον ἀναγινώσκεσθαι κωλύει ὁ κανὼν, ἀλλὰ καὶ καίειν αὐτὰ ἀπαιτεῖ. Κι δὲ τινες τούτοις χρῶνται πιστεύοντες ὡς ἀληθέσιν, ἀναθεματίζεσθαι κελεύει αὐτοὺς.

ΒΑΛΣ. Οὐκ ἔλαθε τοὺς ἁγίους Πατέρας, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀπίστων καὶ μισοχρίστων, μὴ παραδεχόμενοι τοὺς τῶν ἁγίων

μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἄθλους (1), ἢ καὶ καταμωκώμενοι τῶν ταῦτα δεξαμένων Χριστιανῶν, συνεπλάσαντό τινα ψευδῆ καὶ ἀλλόκοτα, καὶ ἄξια τῆς αὐτῶν κακίας, ὡς δῆθεν παρὰ τῶν μαρτύρων λαληθέντα, ἢ πραχθέντα· ἐφ' ᾧ τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐνάγεσθαι εἰς ἀπιστίαν, ἢ γέλωτα, καὶ τοὺς ἁγίους περιυβρίζεσθαι· διὸ καὶ ὤρισαν τὰ τοιαῦτα συγγράμματα μὴ δημοσιεύεσθαι ὅλως, ἀλλὰ καίεσθαι· τοὺς δὲ παραδεχομένους ταῦτα ἀναθεματίζεσθαι. Διὰ τὴν τοιαύτην οὖν, ὡς ἔοικεν, αἰτίαν καὶ ὁ περὶ κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διωρίσατο, ποῖα ὀφείλουσι βιβλία ἀναγινώσκεσθαι ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ποῖα ἀπὸ τῆς Νέας· καὶ τὰ λοιπὰ ὠδέλισεν ὡς νενοθευμένα. Χάρις τοίνυν τῷ μακαρίτῳ Μεταφραστῇ, τῷ τὰ μαρτυρικά ὑπὲρ τῆς ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς πόνοις καὶ ἰδρῶσι κατακαλλύναντι, εἰς ὕμνον Θεοῦ, καὶ δόξαν αἰωνίζουσαν τῶν ἁγίων μαρτύρων. Ὁ ἀγιώτατος δὲ πατριάρχης ἐκεῖνος κυρὸς Νικόλαος ὁ Μουζάλων, εὐρίων συγγραφέντα τὸν βίον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τῆς ἐν τῷ χωρίῳ τῆ Καλλικρατεῖα (2) τιμωμένης, παρὰ τινος χωρίτου ἰδιωτικῶς καὶ ἀναξίως τῆ ἀγγελικῆ (3) διαγωγῆ τῆς ἁγίας, ὤρισε πυρὶ παραδοθῆναι· καὶ ἐπέτρεψε (4) τῷ διακόνῳ ἐκείνῳ τῷ Βασιλικῷ συγγράψασθαι τὸν ταύτης θεάρεστον βίον.

ΑΡΙΣΤ. Τὰ ὑφ' Ἑλλήνων συμπλασθέντα μαρτυρολόγια μὴ ἐκκλησιάζοιτο.

Οὐ δεῖ ἐπ' ἐκκλησίαις ἀναγινώσκεσθαι, ἀλλὰ καὶ πυρὶ παραδίδοσθαι, τὰ πρὸς ὑβρίν τῶν τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων παρὰ τῶν Ἑλλήνων γραφέντα μαρτυρολόγια· εἰ δέ τις εὔρεθῆ ὡς ἀληθῆ ταῦτα παραδεχόμενος, ἀναθεματίζεσθω.

Κ α ν ὶ ν Ξ Δ'.

Ὅτι οὐ χρῆ δημοσίᾳ λαϊκόν, λόγον (5) κινεῖν ἢ διδάσκειν, ἀξίωμα· ἑαυτῷ διδασκαλικόν ἐντεῦθεν περιποιούμενον, ἀλλ' εἴκειν τῇ παραδοθείσῃ παρὰ τοῦ

(1) τὰ . . . ἄλλα X. Τρ. — (2) τῆ Καλλικρατεῖα X. Τρ. — (3) τῆ εὐαγγελικῆ X. Τρ. — (4) X. Τρ. — ἐπίτρεπι Βιευερ. — (5) μετὰ τὸ, λόγον, ἢ S. P. προστίθησι δογματικόν, ἀλλ' ὁ ἕρος οὗτος οὐ κείται παρὰ τοῖς λοιποῖς.

(1) τοῦ Θεοῦ X. Τρ. — (2) ἐπ' ἐκκλησίας Βρ. X. Τρ.

Κυρίου διατάξει (1), καὶ τὸ οὖς τοῖς τὴν χάριν τοῦ διδασκαλικοῦ λαβοῦσι λόγου διανοίγειν, καὶ τὰ θεῖα παρ' αὐτῶν ἐκδιδάσκεισθαι. Ἐν γὰρ τῇ μιᾷ ἐκκλησίᾳ διάφορα μέλη πεποίηκεν ὁ Θεός, κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνήν (2). ἦν ὁ Θεολόγος ἑρμηνεύων Γρηγόριος (3), σαφῶς τὴν ἐν τούτοις τάξιν παρίστησι φάσκων (4). Ταύτην αἰδοίμεθα (5) τὴν τάξιν, ἀδελφοί, ταύτην φυλάττομεν (6). Ὁ μὲν ἔστω τις ἀκοή· ὁ δὲ, γλῶσσα· ὁ δὲ, χεῖρ· ὁ δὲ, ἄλλο τι· ὁ μὲν (7), διδασκέτω· ὁ δὲ, μανθανέτω· καὶ μετὰ βραχέα· Καὶ ὁ μανθάνων ἐν εὐπειθείᾳ· καὶ ὁ χορηγῶν ἐν ἰλαρότητι· καὶ ὁ ὑπουργῶν ἐν προθυμίᾳ· μὴ πάντες ὦμεν γλῶσσα, τὸ ἐτοιμότατον (8)· μὴ πάντες Ἀπόστολοι· μὴ πάντες προφῆται· μὴ πάντες διερμηνεύωμεν· καὶ μετὰ τινα· Τί σεαυτὸν ποιεῖς ποιμένα, πρόβατον ὄν; τί γίνῃ κεφαλὴ, ποῦς τυγχάνων; τί στρατηγεῖν ἐπιχειρεῖς, τεταγμένος ἐν στρατιώταις; καὶ ἐτέρωθι· Ἢ σοφία διακελεύεται (9)· Μὴ ἴσθι ταχὺς ἐν λόγοις· μὴ συμπαρεκτείνου πένης ὄν πλουσίω, μηδὲ ζῆτει τῶν σοφῶν εἶναι σοφώτερος. Εἰ δέ τις ἄλλῳ τὸν παρόντα παρασαλεύων κανόνα (10), ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἐκαστος, ἐν ἣ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, φησὶν ἡ θεία Γραφή. Τοῦτο καὶ ὁ κανὼν οὗτος νομοθετεῖ, καὶ λαϊκὸν δημοσίᾳ διαλέγεσθαι περὶ πίστεως, ἢ διδάσκειν ὡς διδάσκαλον, οὐ βούλεται, ἀλλ' ὑπέχειν τὸ οὖς τοῖς ταχθεῖσιν εἰς τὸ διδάσκειν. Ἐν γὰρ ἐστὶ σῶμα ἡ ἐκκλησία, ὑπὸ διαφόρων δὲ συμπληροῦται μελῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Εἶτα τοῦ Θεολόγου ἐπάγει ῥητὰ, ἐρμηνεύοντος τὰ ἀποστολικά ῥήματα, καὶ προ-

(1) Π. Σ. Ρ. — τάξει Κ. Γρ. Βρ. Βενερ. Κ. — (2) Ἀ. Κορ. 1Β', 12. — (3) Ὁμιλ. ΚΣ'. — (4) Π. Σ. Ρ. — λέγων Χ. Γρ. Βενερ. — (5) Π. αἰδούμεθα Βρ. Βενερ. — αἰδούμεθα Χ. Γρ. — (6) αἰδούμεθα . . . φυλάττωμεν Σ. Ρ. — (7) Χ. Γρ. Βρ. — ὁ δὲ Π. Βενερ. — (8) Π. Βενερ. — τὸ ἐτοιμότερον Χ. Γρ. Βρ. — (9) Παροιμ. ΚΓ', 4. — (10) τὸν παρόντα κανόνα σαλεύων Βρ.

σεπάγει τὰ τῆς Σοφίας, λεγούσης· Μὴ ἴσθι ταχὺς ἐν λόγοις, καὶ τὰ λοιπά. Τοὺς δὲ παραβαίνοντας τὸν κανόνα, ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀφορίζει· ἰδίᾳ δὲ τις ἐρωτώμενος, οὐ κωλυθήσεται ἀποκρίνεσθαι, καὶ διδάσκειν τὸν ἐρωτῶντα.

ΒΛΑΣ. Τὸ διδάσκειν τὸν τοῦ Κυρίου λαόν, καὶ ἐρμηνεύειν τὰ θεῖα δόγματα, μόνοις ἐδόθη παρὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς παρὰ τούτων ἐπιτροπομένοις. Ἔως ἔοικεν οὖν, τινὲς λαϊκοί, ἴσως καὶ πεπαιδευμένοι σοφίαν, διελέγοντο δημοσίᾳ περὶ τινῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ διδασκαλικὸν ὑπεκρίνοντο ἀξίωμα. Τοῦτο οὖν ἀπαγορεύοντες οἱ ἅγιοι Πατέρες, διωρίσαντο, μηκέτι τοιοῦτόν τι γίνεσθαι, καὶ συγχέεσθαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν. Ἀλλ' ἐπεὶ, φασίν, ἐκ διαφορῶν μελῶν ὁ Θεὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐστερέωσέ τε καὶ ὕψωσε, καὶ οἱ λαϊκοὶ διδάσκεισθαι ἐτάχθησαν, οὐχὶ διδάσκειν, ὀφείλουσι μᾶλλον ὑπέχειν τὸ οὖς τοῖς διδάσκουσιν, ἢ τὴν γλῶτταν κινεῖν, καὶ σκανδαλίζειν πολλοὺς (1)· καὶ ἕκαστον μένειν ἐν ἧ ἐκλήθη τάξει, κατὰ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν. Ἐχρήσαντο δὲ, εἰς ἐπισύστασιν τοῦ λόγου αὐτῶν, καὶ γραφικοῖς διαφοροῖς ῥητοῖς, ἀποστολικοῖς δηλαδὴ, θεολογικοῖς, καὶ προφητικοῖς. Τοὺς μὲν τοὶ παραβαίνοντας τὸν παρόντα κανόνα λαϊκοὺς* (2), ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέραις ἀφορίζεσθαι διωρίσαντο. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, ὡς, τοῦ κανόνος κωλύοντος δη- δημοσίᾳ διδάσκειν, ἢ διαλέγεσθαι τοὺς λαϊκοὺς περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, κωλυθήσονται κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ παρομοίως τοῖς λαϊκοῖς, ἢ οὐ; Λύσις. Ἐπεὶ τὸ διδάσκειν μόνον τῶν ἀρχιερέων ἐστὶ, καὶ τῶν τεταγμένων εἰς τοῦτο, εἴ τις ἐξ αὐτῶν τὴν κανονικὴν παραδράμη παραγγελίαν, ὑπεύθυνος ἐσται, ὡς ἔμοι δοκεῖ· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῇ κατεξετάσει τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, τοῦ λέγοντος, Ὁ Πατὴρ μου μείζων μου ἐστὶ, πολλοὶ μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ, ὅτι περὶ τούτου ἀντιθετικῶς ἢ ἐλάλησαν, ἢ ἔγραψαν, ἐκολάσθησαν· καλῶς δὲ προσετέθη τὸ, δημοσίᾳ· ἐπεὶ τοι γε κατ' ἰδίαν ἐρωτώμενός τις συνετὸς περὶ

(1) πολλὰκις Βενιερ. Ἐ. — (2) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βενιερ.

τινος δογματικῆς ὑποθέσεως, ἢ περὶ ἄλλης ψυχωφελοῦς αἰτίας, οὐ κωλυθήσεται τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἀποκρίνεσθαι. Καὶ τὸ δ' γὰρ κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ α. βιβλίου τῶν βασιλικῶν φησι· Μηδεὶς ἢ κληρικὸς, ἢ μοναχὸς στρατευόμενος, ἢ ἄλλος οἷος· δῆποτε πληθὺν συνάγων δημοσίᾳ περὶ τῆς πίστεως διαλεγέσθω· ὑβρίζειν γὰρ δοκεῖ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τὴν δεόντως πάντα διατυπώσασαν, ἣτις καὶ τοῖς αἰρετικοῖς πᾶσι δίδωσι γινώσκειν τὰ ἡμέτερα· ὥστε οὖν, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη ὁ ταῦτα ποιῶν, τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν ἐκπεσεῖται· εἰ δὲ στρατευόμενος, τῆς στρατείας· οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν ἰδίαν (1) τύχην τιμωρεῖσθωσαν.

ΛΡΙΣΤ. Λαϊκὸς μὴ διδάσκει· μὴ γὰρ πάντες προφῆται, μὴ πάντες Ἀπόστολοι.

Ἐκαστος ὀφείλει τὴν ἐαυτοῦ τάξιν εἰδέναι, καὶ μὴ ποιμένα ἐαυτὸν ποιεῖν, πρόβατον οὖν, ἢ κεφαλὴν καθιστᾶν, πρὸς τυγχάνων· ἀλλ' ὑπέκειν τῇ παραδοθείσῃ παρὰ τοῦ Κυρίου τάξει, καὶ τὸ οὖς διανοίγειν τοῖς τὴν χάριν τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου λαβοῦσι· οὐ γὰρ πάντες προφῆται, οὐδὲ πάντες Ἀπόστολοι. Διὰ τοῦτο οἱ λαϊκοὶ μὴτε διδασκέτωσαν, μὴτε λόγους δογματικοὺς κινείτωσαν, ἀξίωμα διδασκαλικὸν ἐντεῦθεν ἐαυτοῖς περιποιούμενοι.

Κ α ν ὶ ν ΞΙΕ'.

Τὰς ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑπὸ τινῶν πρὸ τῶν οἰκείων ἐργαστηρίων, ἢ οἰκῶν ἀναπτομένας πυρκαϊὰς, ἃς καὶ ὑπεράλλεσθαί τινες κατὰ τι ἔθος ἀρχαῖον ἐπιχειροῦσιν (2), ἀπὸ τοῦ παρόντος καταργηθῆναι προστάσσομεν. "Ὅστις οὖν τοιοῦτόν τι πράξῃ, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω. Γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν· Καὶ ὤκοδόμησε Μανασσῆς Θυσιαστήριον πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου Κυρίου, καὶ διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκλήδο-

(1) κατὰ τὴν οἰκείαν ἑ. — (2) Βρ. Σ. Ῥ. — ἐπιληροῦσι Π. Χ. Τρ. Βιουρ.

γίζετο, καὶ οἰωνίζετο, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ γνώστας ἐπλήθυνε, καὶ ἐπλήθυνε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, τοῦ παροργίσει αὐτόν (1).

ΖΩΝΑΡ. Ἔθνη ἑλληνικά τε καὶ ἔθνικὰ κατὰ παράδοσιν ἐποίουν τινές, καὶ ποιῶσι, μηδὲ εἰδότες τί δηλοῦσι τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν· οἷόν ἐστι καὶ τὸ πυρκαϊᾶς ἀνάπτεσθαι ἔμπροσθεν ἐργαστηρίων καὶ οἰκιῶν, καὶ αὐτῶν ὑπεράλλεσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ κανὼν ἀπείργνυσι γίνεσθαι, καὶ τοὺς τοιοῦτόν τι πράσσοντας, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει. Εἶτα δεικνύς, ὅτι ἀπηγορευμένα εἰσὶ ταῦτα καὶ τῷ παλαιότερῳ νόμῳ, ἐκ τῆς τετάρτης τῶν βασιλειῶν ἐποίησατο τὴν ἀπόδειξιν, λεγούσης· Καὶ ἠκοδόμησε Μανασσῆς θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἐφεξῆς. Εἰ οὖν παρὰ τοῖς τὸν ἀτελέστερον δεξαμένοις νόμον, ταῦτα πονηρὰ ἐδόκει, καὶ εἰς ὄργην Κυρίου, πῶσω μᾶλλον ἐφ' ἡμῖν, τοῖς τὸν τελεώτερον καὶ πνευματικώτερον παραλαβοῦσι νόμον, ἄθεσμα ταῦτα καὶ ἀπηγορευμένα λογίζεσθαι χρή; τὸ δὲ, καὶ διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, οἱ μὲν τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες εἰκόασιν νοῆσαι, ἀντὶ τοῦ, ὑπερπηδᾶν ἐποίει τὸ ἀναπτόμενον πῦρ. Ὁ δὲ μέγας Κύριλλος, τὸ, διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, ἀντὶ τοῦ, ὠλοκαύτωσεν, ἠρμήνευσε, θυσίας προσάγων τοῖς δαίμοσι· τοῦτο δὲ τὸν Ἰσαΐαν, φησὶν, ἐξηγούμενος. Καὶ ἐκκληδονίζετο· κληδὼν λέγεται τὸ διὰ τινῶν σημείων ζητεῖν γινῶναι, εἰ μέλλοι τις εὐπραγῆσαι, ἢ δυσπραγῆσαι, οἷα καὶ νῦν ποιῶσι τινες, θέλοντες τὴν τύχην τὴν ἰδίαν καταμαθεῖν· καὶ οἰωνίζετο· οἰωνισμὸς δὲ ἐστὶ τὸ ἐπιτηρεῖν τὰς τῶν ὀρνέων πτήσεις· οἰωνοὶ γὰρ τὰ ὄρνεα λέγονται· καὶ τὰς αὐτῶν κλαγγὰς, καὶ τοιαῦτά τινα, ἃ καὶ οἰωνοσκοπία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνομάζοντο, καὶ ἐν τάξει τιμῆς μεγίστης ἢ οἰωνοσκοπικῆ παρὰ Ῥωμαίοις λελόγιστο· στρατιᾶν δὲ τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἀστέρας νοητέον.

ΒΑΣ. Νουμηνίαι ἐλέγοντο αἱ πρῶται ἡμέραι τῶν μηνῶν.

(1) Β'. Βασιλ. ΚΑ, Β, Γ.

Εἰθιστο οὖν παρά Ἰουδαίοις καὶ Ἰλλησιν ἐορτάζειν τηνικαῦ-
 τα καὶ γουγκλιτεῖν, ὡς ἂν τὸ μηνιαῖον διάστημα εὐτυχῶς
 διέλθωσι· περὶ ὧν καὶ ὁ Θεὸς εἶπε διὰ τοῦ προφήτου· Τὰς
 νομηνίας ἡμῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ἀλλὰ καὶ
 ἔμπροσθεν τῶν ἐργαστηρίων αὐτῶν καὶ τῶν οἰκιῶν ἀνῆπτον
 πυρκαϊᾶς, καὶ ἐπήδων ἐπάνω τούτων, νομίζοντες διὰ τοῦτο
 τὰ προσυμβάντα ἴσως αὐτοῖς δυσχερῆ κατακαλεσθαι, καὶ ἐτέ-
 ροις ἀγαθοῖς ἐντυγχάνειν. Ἀκολούθως οὖν τούτοις ἐποιοῦν καὶ
 τινες ὀρθόδοξοι ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς καὶ ἡ παροῦσα γέγονε
 σύνοδος. Ἐνθεν τοι καὶ διωρίσαντο οἱ Πατέρες καταργηθῆναι
 ταῦτα· καὶ τὸν τοιοῦτόν τι ποιήσαντα, κληρικὸν μὲν ὄντα,
 καθαιρεῖσθαι· λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Θέλοντες δὲ παρασηῆσαι,
 ὅτι μέγιστόν τι κακὸν ταῦτά εἰσι, καὶ ἀπαλλοτριώσεις τοῦ Θεοῦ,
 ἐχρήσαντο καὶ ῥήμασιν ἀπὸ τῆς δ' τῶν Βασιλειῶν, περὶ τοῦ
 βασιλέως τοῦ Μανασσῆ, τοῦ τὸν Θεὸν παροργίσαντος, ὅτι ἔθου-
 σεν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ οἴκου Κυρίου τῆ στρατιᾶ τοῦ οὐρανοῦ,
 ἦτοι τοῖς ἄστρασι, καὶ ὅτι διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ,
 καὶ ἐκκληδονίζετο, καὶ οἰωνίζετο, καὶ ἐγγαστριμύθους, καὶ γνώ-
 στας ἐπλήθυνε. Καὶ περὶ μὲν τῶν πυρκαϊῶν, ὅπως ἐτελοῦντο,
 εἶπομεν ἄνωθεν. Κληδῶν δὲ ἐστίν, ἡ διὰ τινῶν σημείων μαν-
 τεῖα. Οἰωνισμὸς, ἡ ἀπὸ κραυγῆς, ἡ πτήσεως οἰωνῶν, τουτέστιν
 ἀγρίων πτερωτῶν ζώων, περὶ ὧν αἰρεῖται τις μάθησις· ἐξ οὗ
 καὶ οἰωνοσκοπία λέγονται. Ἐγγαστριμύθοι δὲ καὶ γινώσται λέ-
 γονται πάντες οἱ σατανικῶς ἐνθουσιῶντες, καὶ προλέγοντες δῆ-
 θεν τὰ ἀγνωστα· ὡς αἱ κρίτριαι, οἱ Λθίγγανοι, οἱ ψευδοπροφη-
 ται, οἱ ἐρημίται, καὶ ἕτεροι. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου,
 ἡ μὲν τῆς νομηνίας ἐορτὴ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐσχό-
 λασε, καὶ ἀντὶ ταύτης, Θεοῦ χάριτι, ἱλαστήρια εὐχαὶ πρὸς
 Θεὸν καὶ ἀγισμοὶ ἐπ' ἐκκλησίας παρὰ τοῦ πιστοῦ λαοῦ γί-
 νονται καθ' ἐκάστην ἀρχιμηνίαν, καὶ ὑδασιν εὐλογίας, οὐκ ἀντι-
 λογίας, χριόμεθα. Πῆ δὲ τῶν πυρκαϊῶν δαιμονιώδης τελετὴ, καὶ
 αἱ κληδόνες ἐγένοντο μέχρι τῆς ἐφημερίας τοῦ ἀγιωτάτου πα-
 τριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ, τοῦ γεγονότος ὑπάτου τῶν φιλοσό-
 φων, εἰς ταύτην τέως τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν, οὕτω.

Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς κγ'. τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἠθροίζοντο ἐν
 ταῖς ρυμίσι, καὶ ἐν τισιν οἴκοις ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ πρω-
 τότοκον κοράσιον νυμφικῶς ἐστόλιζον· μετὰ γοῦν τὸ συμποσιά-
 σαι, καὶ βακχικώτερον ὀρχήσασθαι, καὶ χορεῦσαι, καὶ ἀλα-
 λάξαι, ἔβαλλον ἐν ἀγγελίῳ συστρόφιῳ χαλκῷ θαλάττιον ὕδωρ,
 καὶ εἶδῃ τινὰ ἐκάστῳ τούτων ἀνήκοντα· καὶ ὡσπερ τῆς παιδὸς
 ἐκείνης λαβούσης ἰσχὺν ἐκ τοῦ Σατανᾶ προμηνύειν τὰ ἐρωτώ-
 μενα, αὐτοὶ μὲν περὶ τοῦδε τινος ἀγαθοῦ ἢ καὶ ἀποτρο-
 παίου ἀνεβόων ἐρωτηματικῶς· τὸ δὲ κοράσιον ἀπὸ τῶν ἐν τῷ
 ἀγγελίῳ ἐμβληθέντων εἰδῶν τὸ παρατυχὸν ἐξαγαγόν, ὑπεδεί-
 κνυσεν· ὃ καὶ λαμβάνων ὁ ἀνόητος τούτου δεσπότης, ἐπληροφο-
 ρεῖτο τάχα τὰ ἐπ' αὐτῷ συνεχθῆναι μέλλοντα, εὐτυχῆ τε
 καὶ δυστυχῆ. Τῆ ἐπαύριον δὲ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν σὺν
 τῷ κορασίῳ εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς ἀπερχόμενοι, καὶ ὕδωρ θαλάτ-
 τιον ἀφθόνως ἀναλαμβάνόμενοι, τὰς κατοικίας αὐτῶν ἔρραινον·
 καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἐτελοῦντο παρὰ τῶν ἀσυνετωτέρων (1),
 ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀπὸ χόρτου πυρκαϊᾶς ἀνάπτον-
 τες, ἐπήδων ὑπερᾶνω αὐτῶν, καὶ ἐκκληδονίζοντο, ἦτοι ἐμαν-
 τεύοντο περὶ εὐτυχίας, καὶ δυστυχίας, καὶ ἄλλων τινῶν δαι-
 μονιωδῶς. Τὰς δὲ ἐνθεν κἀκεῖθεν εἰσόδους αὐτῶν, καὶ τὸ δω-
 μάτιον, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἡ κληδῶν, σὺν τοῖς παρακειμένοις ὑπαί-
 θροις, χρυσίζουσι πέπλοις, καὶ σηρικοῖς κατεκόσμου ὑφάσ-
 μασι· ἀλλὰ μὴν καὶ φυλλάσι δένδρων κατεστεφάνουν, εἰς τιμὴν
 καὶ ὑποδοχὴν, ὡς εἶκε, τοῦ οἰκειωσαμένου αὐτοὺς Σατανᾶ· ὃ
 δὴ πάντα ὁ ῥηθεὶς ἀγιώτατος πατριάρχης μετὰ πάσης ἐπιμε-
 λείας καταργηθῆναι ἐπέτρεψεν· ὃ καὶ γέγονε. Καὶ νῦν, εὐδοκοῦν-
 τος τοῦ Θεοῦ, τὰ τοιαῦτα Θεοστυγῆ ἔργα παντελῶς ἠπράκ-
 τησαν· ὡς τῶν ἐν ταῖς γειτονίαις ὄντων προκριτωτέρων, καὶ
 τῶν ἱερέων ἐπιτιμηθέντων, πανταίως φροντίζειν, καὶ μὴ παρα-
 χωρεῖν τοιοῦτόν τι γίνεσθαι. Γένοιτο δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν κο-
 ρωνῶν, καὶ τῶν κοράκων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀγρίων ζώων οἰωνο-
 σκοπίας καταργηθῆναι· ὡσαύτως καὶ τὰς φλυαρίας τῶν κρι-
 τριῶν, καὶ τῶν ἐτέρων λαοπλάνων. Τὸ μὲντοι, διήγαγε τὰ

(1) X. Tr. — ἀσυνετωτέρων 'E. Βασιρ.

τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, ὁ μέγας Κύριλλος, ἐξηγούμενος τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, ἀντὶ τοῦ, ὠλοκαύτωσεν, ἠρμήνευσεν, ἤγουν θυσίαν προσήγαγε τοῖς δαίμοσιν.

Ἐτέρα ἐρμηνεία (1).

Κυρίως κληδὼν ἐστὶν ἡ διὰ λόγου τῶν μελλόντων ἐρώτησις, ἐκ τοῦ κλῶ, τὸ καλῶ οἰώνισμα, ἢ διὰ κραυγῆς πτηνῶν, ἢ πτήσεως, μάθησις, ἐξ οὗ καὶ οἰωνοσκόποι. Γινώσται δὲ λέγονται, οἱ διὰ ἀνατομῆς τῶν ζώων μαντευόμενοι, ἐξ οὗ καὶ ἥπατοσκόποι. Κοινῶς μέντοι πάντες οὗτοι καὶ οἱ λοιποὶ ψευδοπροφῆται ἐγγαστρίμυθοι καλοῦνται, διὰ τὸ κυΐσκειν μυθώδεις φλυαρίας σατανικὰς.

ΑΡΙΣΤ. Αἱ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐν νουμηνίαις πυρκαϊαί, καὶ οἱ ταύτας ὑπεραλλόμενοι, καταργείσθωσαν.

Τινὲς ἐμπροσθεν τῶν ἐργαστηρίων, ἢ τῶν οἴκων πυρκαϊὰς ὑπανάπτοντες, ἐν αὐταῖς, κατὰ τι ἀρχαῖον ἔθος, ἐπήδων· καὶ καταργοῦντες αὐτὸ οἱ Πατέρες προστάσσουσιν· ὡς, εἰ μὲν κληρικὸς εὐρεθῆσεται τοιοῦτόν τι πράττων, καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορισθήσεται· καὶ γὰρ ὁ Μινασσηὶς ἐν πυρὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ διαγαγὼν, καὶ οἰωνιζόμενος, παρώργισε τὸν Θεόν.

Κ α ν ὶ ν Ξ Σ'.

Ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστασίμου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας, μέχρι τῆς καινῆς Κυριακῆς, τὴν ὅλην ἐβδομάδα ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις σχολάζειν δεῖ ἀπαρλείπτως τοὺς πιστοὺς, ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, εὐφραινομένους ἐν Χριστῷ, καὶ ἑορτάζοντας, καὶ τῆ τῶν θείων Γραφῶν ἀναγνώσει προσέχοντας, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων κατατρυφῶντας. Ἐσόμεθα γὰρ οὕτω Χριστῷ συνανιστάμενοί τε, καὶ συνανυψούμενοι. Μηδαμῶς οὖν ἐν ταῖς προκειμέναις ἡμέραις ἵπποδρόμια, ἢ ἕτερα δημῶδης Θεά (2) ἐπιτελείσθω.

(1) Ἡ διυτέρη αὕτη ἐρμηνεία εἰς τὸν ξί. κανόνα οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. καὶ Ἐ. Προστίθησι δὲ αὐτὴν ὁ Βευερ. ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ, Τόμ. Β'· σελ. 160. ὡς ἐκ τῆς τοῦ Ἐρβέρτου ἐκδόσεως πληρέστερον τοῦ Βοδληϊανοῦ Κώδ. αὐτὴν περιεχοῦσης. — (2) Π. Κ. Βευερ. Ἐ. — ἢ ἕτερα δημῶδη θεῶρια Χ. Τρ.

ΖΩΝΑΡ. Ἐορτάζειν οἱ ἀπὸ Χριστοῦ κεκλημένοι ὀφείλομεν, οὐ τρυφᾶς ἑαυτοῖς, καὶ λαμπρότητας, καὶ ἀνέσεις ἐπιτηδεύοντες, ἀλλὰ πνευματικῶς εὐφραίνόμενοι. Πνευματικὴ δ' ἐστὶν εὐφροσύνη, τὸ ἄδειν τῷ Κυρίῳ, καὶ δοξάζειν αὐτὸν, ἐφ' οἷς ἐποίησε θαυμασίους, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου. Οὕτω τοίνυν καὶ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν βούλεται ἑορτάζειν ἡμᾶς ὁ κανὼν, ὅλην τὴν ἐβδομάδα ἐν ἐκκλησίαις σχολάζοντας, ἐν ψαλμοῖς τε καὶ ὕμνοις ἄδοντας τῷ Κυρίῳ, καὶ οὕτως ἐν Χριστῷ ἑορτάζοντας, καὶ τῆ μελέτῃ προσέχοντας τῶν θείων Γραφῶν, καὶ κατατρυφῶντας τῶν θείων μυστηρίων· καὶ οὕτω, φησὶν, ἐσόμεθα Χριστῷ συνανιστάμενοι, καὶ συνανυψούμενοι· ἀνιστάμενοι μὲν τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῆς χαμαιζήλου καὶ γήνης ζωῆς· ἀνυψούμενοι δὲ πρὸς ὑψηλοτέραν καὶ πνευματικὴν τριάντι διαγωγὴν· ὅθεν οὔτε ἵπποδρομίας ἐν τῆ τοῦ Πάσχα ἐβδομάδι γίνεσθαι συγχωρεῖ, οὔτε θεῶς ἑτέρας δημῶδεις, ἐν αἷς δηλονότι ὁ δῆμος ἀθροίζεται, θεώμενος τὰ γινόμενα.

ΒΛΑΣ. ὡς μία Κυριώνυμος ἡμέρα λογίζεται κατὰ πάντα ἢ μετὰ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τρέχουσα ἐβδομάς· κατὰ δὲ τὸ μὴ γόνυ κάμπτειν, καὶ ἡ ὅλη Πεντηκοστή. Ἐπεὶ δὲ ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως ἀφορμὴ ἐνομίζοντό τισιν αἱ ἵπποδρομιαί, πρὸς δὲ καὶ αἱ ἄλλαι δημοτικαὶ παιγνιώδεις θεαί, διωρίσαντο οἱ Πατέρες, μὴ οὕτως ἑορτάζειν ἡμᾶς κατὰ ταύτην τὴν πασχάλιον ἐβδομάδα, ἀλλὰ θεοφιλῶς καὶ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀγιοπρεπῶς· δηλονότι σχολάζειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ διὰ τῶν θείων ψαλμωδημάτων κορέννυσθαι· καὶ ὡς ἤδη ἀξίους γενομένους ἑορτάσαι τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάστασιν, κατατρυφᾶν τῶν θείων μυστηρίων, καὶ συνανίστασθαι τῷ ἀναστάντι, καὶ ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνυψώσαντι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Σημείωσαι οὖν, ὅτι πάντες οἱ πιστοὶ ὀφείλουσιν ἐν ἐτοιμότητι εἶναι τοῦ μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων μυστηρίων καθεκάστην, εἰ δυνατόν, καθὼς καὶ ἐν ἑτέροις κανόσι τοῦτο προεῖρηται. Τοῦ δὲ κανόνος ταῦτα διοριζομένου, ἐρωτήσῃ τις, ὅπως* (1) οἱ χειρωνάκται μετὰ τὴν τρίτην τῆς

(1) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται τὸ, ὅπως, παρὰ Βευερ. καὶ Ἐ.

ἐβδομάδος ταύτης τὰ οἰκεῖα ἐργάζονται ἐργόχειρα; Νομίζω οὖν, ὅτι κακῶς τοῦτο ποιοῦσι· κὰν γὰρ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος οὐ κολάζονται οἱ οὕτω τὴν ἑορτὴν καταλύοντες· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐτέρου κανόνος, τοῦ ἀφορίζοντος τοὺς λαϊκοὺς, μὴ ὄντας γεωργοὺς, καὶ κατὰ τὰς Κυριωνύμους ἐργαζομένους, καὶ οὗτοι κολασθήσονται. Ζήτηι καὶ τὴν νδ'. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, διαλαμβάνουσιν, μηδὲ αὐτοὺς τοὺς γεωργοὺς κατὰ τὴν Κυριωνύμον ἐργάζεσθαι· ὥστε ἀπηγόρευται καὶ αὐτοῖς κατὰ τὴν ὅλην πασχάλιον ἐβδομάδα ἐργάζεσθαι, ὡς μιᾶς Κυριωνύμου λογιζομένης αὐτῆς.

ΔΡΙΣΤ. Τὴν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν πᾶσαν ἐβδομάδα, πᾶς ἐκκλησιαζέσθω πιστός.

Ἐν ταῖς ἀγίαις ἐκκλησίαις δεῖ σχολάζειν τοὺς πιστοὺς, καὶ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εὐφραίνεσθαι πᾶσαν τὴν ἐβδομάδα τὴν μετὰ τὴν ἀγίαν Ἀνάστασιν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Κ α ν ὶ ν ΞΖ'.

Ἡ θεία ἡμῖν Γραφὴ ἐνετείλατο, ἀπέχεσθαι αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας. Τοῖς οὖν διὰ τὴν λίχνον γαστέρα αἷμα οἰουδήποτε ζώου τέχνην τινὴ κατασκευάζουσιν ἐδώδιμον, καὶ οὕτω τοῦτο ἐσθίουσι, προσφόρως ἐπιτιμῶμεν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ νδν αἷμα ζώου ἐσθίειν ἐπιχειρήσῃ (1) οἰωδήτινι τρόπῳ, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ αἷματος ἀπέχεσθαι, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας, ἐν ταῖς Πράξεσι γέγραπται. Τινῶν γὰρ λεγόντων, δεῖν τοὺς πιεσύνοντας περιτέμνεσθαι, συνελθόντες οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἰάκωβος, ἐβουλεύσαντο περὶ τούτου, καὶ ἐπεστάλκασιν τοῖς πιστοῖς, ἀπέχεσθαι τῶν εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας, καὶ μηδὲν πλέον αὐτοῖς ἐπιτίθεσθαι βάρος. Καὶ ἐν τῇ Γενέσει δὲ διατέτακται· Τὸ κρέας ἐν αἵματι

φυγῆς οὐ φάγεσθε. Τῇ θείᾳ τοίνυν Γραφῇ καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες ἐπόμενοι, ἐπεὶ ἔμαθόν τινες μεθόδους τισὶ τὸ αἷμα τῶν σφατομένων ζώων ποιοῦντας ἐδώδιμον, καὶ ἐσθιοντας αὐτὸ, διὰ τοῦ κανόνος τούτου κεωλόκασιν τὸ τοιοῦτόν τι ποιεῖν, ἐπιτιμήσαντες τοῖς τοιοῦτόν τι ποιούσιν, εἰ μὲν κληρικοὶ εἴεν, καθαιρέσιν· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορισμόν.

ΒΛΑΣ. Γέγραπται ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, μὴ ἐσθίειν ἡμᾶς οἰουδηποτοῦν αἷμα, ἢ ζῶον πνικτόν· ἀπέχεσθαι δὲ καὶ πορνείας· καὶ ὁ Μωσαϊκὸς δὲ νόμος παρακελεύεται· Αἷμα οὐ φάγεσθε. Ἐπεὶ οὖν τινες αἷμα μὲν οὐκ ἤσθιον, ἐποίουν δὲ τινὰ ἐδώδιμα ἐκ τε ἄλλων καὶ ἐξ αἱμάτων, καὶ ἔλεγον φυλάττειν τὰ τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι οὐκ ἤσθιον ἀμέσως αἷμα, ὥρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, τὴν τοιαύτην περιγραφὴν τῆς θείας νομοθεσίας σχολάζειν· καὶ τὸν καθ' οἰουδήτινα λόγον, ἢ τέχνην, φάγοντα αἷμα ζώου τινὸς, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι· λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα. Οἱ δὲ Λατῖνοι ἀδιαφόρως ἐσθίουσι τὰ πνικτά· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀνδριανουπολίται, ὡς ἀκούω, τοῖς αἵμασι τῶν ζώων χρῶνται μετὰ ἐδωδίων τινῶν. Ζήτηι καὶ τὴν νη'. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, διοριζομένην, τοὺς μὲν πωλοῦντας, ἢ ἐσθιοντας εἶδος οἰουδηποτοῦν αἱματηρόν, δημεύεσθαι καὶ αἰκίζεσθαι, καὶ διὰ τῆς ἐν χρεῶ κούρας τιμωρεῖσθαι, καὶ ἀειφυγία κατακρίνεσθαι· τοὺς δὲ μὴ τὰ τοιαῦτα διεκδικοῦντας ἄρχοντας, δέκα λιτρῶν χρυσοῦ προστίμῳ εὐθύνεσθαι.

ΔΡΙΣΤ. Κληρικὸς αἷμα ἐσθίων καθαιρεῖται, λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεται. Σαφῆς.

Κ α ν ὶ ν ΞΗ'.

Περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι τινὴ τῶν ἀπάντων βιβλία (1) τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, τῶν τε ἀγίων καὶ ἐγκρίτων (2) ἡμῶν κηρύκων καὶ διδασκάλων, διαφθεῖρειν, ἢ κατατέμνειν, ἢ τοῖς βιβλιοκαπηλοῖς, ἢ τοῖς λεγομένοις μυ-

(1) ἐπιχειρήσει Βρ.

(1) Π. Χ. Τρ. — βιβλίων Βουερ. Κ. Ε. — (2) Π. Χ. Τρ. Βουερ. ἐγκρίτων Βρ. Σ. Ρ.

ρεψοῖς, ἢ ἄλλω τινὶ τῶν ἀπάντων (1) πρὸς ἀφανισμόν ἐκδιδόναι· εἰ μὴ τι ἄρα τέλεον, εἴτε ὑπὸ σπητῶν, ἢ ὕδατος, ἢ ἐτέρω τρόπῳ ἀχρειωθῆ. Ὁ δέ τι τοιοῦτο ποιεῖν (2) ἀπὸ τοῦ νῦν ἀλισχόμενος, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφορίζεσθω. Ὁμοίως καὶ ὁ τὰς τοιαύτας βίβλους ὠνούμενος· εἰ μὴτε αὐτὸς ταύτας κατέχει πρὸς οἰκείαν ὠφέλειαν, μὴτε ἐτέρω πρὸς εὐεργεσίαν καὶ τὸ διαμεῖναι ἀποδοίῃ (3), ἀλλὰ ταῦτα διαφθεῖρειν ἐπιχειρήσοι, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ βιβλία τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς, τῆς τε Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τῆς Καινῆς, καὶ τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ διδασκάλων, τῶν ἐγκριθέντων, δηλαδὴ τῶν μετὰ δοκιμασίας δεχθέντων· (πολλοὶ γὰρ συνεγράψαντο περὶ πίστεως λόγους καὶ ἐρμηνείας Γραφῶν, ἀλλ' ἀπεβλήθησαν καὶ ἀπεδοκιμάσθησαν)· τὰ γοῦν τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης βιβλία, καὶ τὰ τῶν ἐγκριθέντων Πατέρων, φυλάττεσθαι ὁ κανὼν κελεύει, ἀλλὰ μὴ διαφθεῖρεσθαι, μὴδὲ κατατέμνεσθαι, μὴδὲ τοῖς βιβλιοκαπῆλοις, ἢ τοῖς μυρεψοῖς ἐκδίδεσθαι πρὸς ἀφανισμόν· βιβλιοκαπῆλους δὲ, οὐ τοὺς τὰ βιβλία πωλοῦντάς φησιν ὁ κανὼν, ἀλλὰ τοὺς ἀπαλείφοντας, ἢ καὶ ἄλλως χρωμένους ταῖς βίβλοις, εἰς ἀφανισμόν τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. Τὰ δὲ ὑπὸ σκωλήκων ἴσως βρωθέντα, ὡς τέλεον διαφθαρεῖναι, ἢ ὑπὸ ὕδατος, ἢ ἄλλως ἀχρειωθέντα, ὡς μὴ χρησιμεύειν εἰς ἀνάγνωσιν, εἰ ἀπαλείψει τις, οὐχ ὑποπесεῖται τῷ ἐπιτιμίῳ, ὅπερ ἐστὶ, τὸ ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφορίζεσθαι τὸν παραβαίνοντα τὸν κανόνα. Παραβάτης δ' ἐστὶ καὶ ὁ πωλῶν ταῦτα ἐπὶ διαφθορᾷ, καὶ ὁ* (4) οὕτως ὠνούμενος.

ΒΛΑΣ. Τινὲς δι' αἰσχροκέρδειαν βιβλία τῶν Θείων Γραφῶν ἐμπορευόμενοι, ἀπήλειφον, ἢ καὶ κατέτεμνον, μὴ συλλογιζόμενοι τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Θεοῦ κατάκρισιν. Διορθούμενοι οὖν τὰ περὶ

τούτου οἱ Θεοὶ καὶ ἅγιοι Πατέρες, διωρίσαντο, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ τῶν ἀπάντων διαφθεῖρειν, ἢ κατατέμνειν, ἢ πωλεῖν πρὸς μυρεψοὺς, ἢ βιβλιοκαπῆλους, χάριν ἀπαλοιψῆς, ἢ κατατομῆς, οἷονδηποτοῦν βιβλίον ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, ἐκ τε τῆς Παλαιᾶς δηλονότι Διαθήκης, καὶ τῆς Νέας, εἰ μὴπου τὸ τοιοῦτον βιβλίον, ἢ ἀπὸ ὕδατος, ἢ ἀπὸ σκωλήκων, ἢ ἀπὸ ἐτέρου τρόπου, πυρὸς δηλονότι, πάμπαν ἀχρειωθῆ. Τὸν δὲ παρά ταῦτα ποιούντα, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφορίζεσθαι· *παρομοίως δὲ ἀφορίζεσθαι* (1) καὶ τὸν ἐξωνούμενον οὕτω ταῦτα, καὶ μὴ ἐπικτώμενον αὐτὰ ἢ διὰ οἰκείαν, ἢ διὰ ἄλλοτρίαν ὠφέλειαν. Ἀκούων δὲ τοῦ κανόνος λέγοντος, μὴ ἀπαλείφωσθαι, ἢ ὅπωςδήποτε διαφθεῖρεσθαι βιβλίον τῆς Παλαιᾶς, ἢ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἢ ἕτερον τῆς Θείας Γραφῆς, περὶ ἐκείνων τῶν βιβλίων λέγε τὸν κανόνα διαλέγεσθαι, τῶν ἐκχωρηθέντων ἀναγινώσκεσθαι· τὰ γὰρ ἀπρακτῆσταντα καὶ κατατέμνων τις, καὶ ἀπαλείφων, οὐ κολασθήσεται. Σημειῶσαι δὲ ταῦτα διὰ τοῦς βιβλιοκαπῆλους, τοὺς ἀπαλείφοντας τὰς μεμβράνας τῶν Θείων Γραφῶν, καὶ μὴ παραδέξῃ τούτους λέγοντας, ὡς ἐρεῖται τόδε τι βιβλίον* (2) ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς ἀπαλείφειν, καὶ ἕτερον ἐν ταῖς ἀπαλειφεῖσι μεταγράφειν· ἐνδὸς γὰρ ἀτόπου δοθέντος, καὶ ἕτερα πολλὰ ἄτοπα συνακολουθήσουσιν. Οἱ μὲν τοι βιβλιοπῶλαι ἐπαινετέοι εἰσίν.

ΑΡΙΣΤ. Οὐ διαφθερεῖς θεῖον βιβλίον, οὐδὲ δώσεις διαφθαρεῖναι, εἰ μὴ τέλεον κατηχεῖται.

Οὐκ ἐξέσται τινὶ τῶν ἀπάντων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς ἢ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τῶν ἐγκρίτων καὶ ἁγίων ἡμῶν διδασκάλων, διαφθεῖρειν, ἢ τοῖς βιβλιοκαπῆλοις, ἢ τοῖς μυρεψοῖς δίδόναι, πρὸς τὸ καταλύσαι καὶ ἀφανίσαι αὐτὸ, εἰ μὴ τέλεον ἀχρειώθῃ ὑπὸ σπητῶν, ἢ ὕδατος, ἢ ἐτέρου τρόπου. Ὁ δὲ παραβαίνων τὸ ὀρισθὲν, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφορίζεται.

(1) Βενερ. Σ. Ῥ. — τὸ, τῶν ἀπάντων, οὐ κεῖται παρὰ Βρ. καὶ Χ. Ῥρ. — (2) Π. Βρ. Βενερ. Σ. Ῥ. — καιῶν Ῥρ. Χρ. — (3) ἀποδοῖται Σ. Ῥ. — (4) Χ. Ῥρ. — τὸ, ὁ, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Ῥ.

(1) Χ. Ῥρ. — τὰ ἐντὸς * οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Ῥ. — (2) Χ. Ῥρ. — τὸ βιβλίον, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Ῥ.

Κ α ν ὶ ν ΞΘ'.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς τελοῦντι, ἕν-
δον ἱεροῦ εἰσιέναι θυσιαστηρίου· μηδαμῶς ἐπὶ τοῦτο τῆς
βασιλικῆς εἰργομένης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἥνικα ἂν (1)
βουλευθεῖη προσάξει δῶρα τῷ πλάσαντι, κατὰ τινὰ ἀρ-
χαιοτάτην παράδοσιν.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ θυσιαστήριον τοῖς ἱερωμένοις ἀφώρισται· διὸ καὶ
ὁ κανὼν τοῖς λαϊκοῖς ἀπαγορεύει τὴν πρὸς αὐτὸ εἴσοδον· τῷ δὲ
βασιλεῖ μόνῳ παραχωρεῖ τῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσόδου, ὅτε
προσάγει δῶρα τῷ Θεῷ. Ὅσπερ δ' ὑπεραπολογούμενοι ἑαυτῶν
οἱ τοῦτο δόντες τῷ βασιλεῖ τὸ προνόμιον, τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς
αὐθεντίας ἐμνήσθησαν, μονονουχί τοῦτο λέγοντες, ὅτι οὐδὲ τοῦ-
τον, καθὼ λαϊκός ἐστιν, ἐχρῆν ἐντὸς εἰσιέναι τοῦ θυσιαστηρίου· ἀλλὰ
διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν αὐθεντίαν, ἐνεδόθη αὐτῷ, ἀρχῆθεν
τοῦτο παραδόντων τῶν παλαιότερων Πατέρων.

ΒΛΑΣ. Ἀπαγορεύει ὁ παρῶν κανὼν εἰσιέναι τοὺς λαϊκοὺς ἕνδον
τοῦ θείου θυσιαστηρίου, ὡς ὄντος τούτου ἀφωρισμένου μόνοις τοῖς
ἱερωμένοις· τῷ βασιλεῖ δὲ, καὶ λαϊκῷ ὄντι, ἐνεδόθη, φησὶ τοῦτο,
ἥνικα προσάξει δῶρα τῷ Θεῷ ἀιρετίσθηται, κατὰ τινὰ παλαιὰν
παράδοσιν. Ὅπως οὖν εἰς τὸ θεῖον ἄδυτον τοῦ περιωνύμου ναοῦ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐν τῇ Χάλκῃ, ἀκωλύτως
εἰσέρχεται ὁ βουλόμενος, ἀγνοῶ. Περὶ δὲ γε τῶν Λατίνων, μαν-
θάνω, ὅτι οὐ μόνον λαϊκοὶ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ
ἅγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθονται ἱσταμένων πολλάκις καὶ
τῶν ἱεουργούντων. Περὶ μὲντοι τῶν βασιλέων, εἰπόντινες, τοῖς
ρήμασιν ἐπικαθήμενοι τοῦ κανόνος, ὅτι τότε οὐ κωλυθήσονται
ἕνδον τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιέναι, ὅτε προσάγειν δῶρον τῷ Θεῷ
μέλλουσιν, οὐ μὴν ὅτε χάριν προσκυνήσεως μόνης (2) βουλευθῶ-
σιν εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ. Ἐμοὶ δὲ τοῦτο οὐ δοκεῖ· οἱ γὰρ πατριάρ-
χας προβαλλόμενοι ὀρθόδοξοι βασιλεῖς, δι' ἐπικλήσεως τῆς ἀγίας

Τριάδος, καὶ χριστοὶ ὄντες Κυρίου, ἀκωλύτως, ὅτε καὶ βούλον-
ται, εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον εἰσέρχονται, καὶ θυμιῶσι, καὶ
σφραγίζουσι μετὰ τρικηρίου, καθὼς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς· *ἀλλὰ (1)
καὶ κατηχητικῶς διδάσκουσι τὸν λαόν, ὅπερ μόνοις ἐδόθη τοῖς
ἐγχωρίοις ἀρχιερεῦσιν. Εὔρηται δὲ καὶ ἐν τῷ 10'. λόγῳ τῆς
Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας Φλαβίου Ἰωσήπου ὑπογραφή βασιλική,
οὕτως ἔχουσα· Τιβέριος Κλαύδιος, Καῖσαρ, Σεβαστὸς, Γερμανι-
κὸς, Ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημοκρατικῆς ἐξουσίας ὑπάτος χειροτο-
νηθεὶς τὸ δεύτερον. Ὅτι δὲ καὶ χριστὸς Κυρίου ὁ κατὰ καιροὺς
βασιλεὺς ἐστὶ διὰ τὸ χρίσμα τῆς βασιλείας, ὁ δὲ Χριστὸς καὶ
Θεὸς ἡμῶν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀρχιερεὺς ἀνακηρύττεται, εὐ-
λόγως καὶ αὐτὸς ἀρχιερατικοῖς κατακοσμεῖται χαρίσμασι*.

[*Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, καὶ κώλυε δι' αὐτοῦ τοὺς
λαϊκοὺς εἰσερχομένους ὅπωςδῆποτε εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. Ἐγὼ δὲ
πολλὰ σπουδάσας κωλύσαι τὴν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα τοῦ ναοῦ τῆς
ὑπεραγίας Δεσποίνης μου καὶ Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας (2) εἰσε-
λευσιν τῶν λαϊκῶν, οὐκ ἴσχυσα, λεγόντων ἀρχαῖον εἶναι τοῦτο
ἔθος, καὶ μὴ ἀφείλειν κωλυθῆναι*].

ΑΡΙΣΤ. Εἰ μὴ βασιλεὺς, οὔ τις τῶν λαϊκῶν εἰς ἱλαστήριον εἴσεισιν.

Τοῖς κοσμητοῖς τὸ ἱλαστήριον ἄδατον· βασιλεὺς δὲ οὐ κεκώ-
λυται εἰσέρχεσθαι ἐν αὐτῷ, ἥνικα ἂν βουλευθῆ, καὶ προσάγειν
δῶρα τῷ Θεῷ.

Κ α ν ὶ ν Ο'.

Μὴ ἐξέστω ταῖς γυναῖξιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λει-
τουργίας λαλεῖν· ἀλλὰ κατὰ τὴν φωνὴν Παύλου τοῦ
Ἀποστόλου, σιγάτωσαν (3)· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς
λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει (4).

(1) Ἄπαν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐρμηνείας ἀπὸ τοῦ, ἀλλὰ καὶ κατηχητικῶς εἰς
τοῦ, κωλυθῆναι, κείται ἐν Χ. Τρ. οὐχὶ δὲ παρὰ Ε. Ὁ δὲ Βενερ. παραλιπὼν ταῦτα
ἐν τῷ κειμένῳ, γράφει αὐτὰ μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ
Τόμ. Β', σελ. 160· προστιθεὶς, ὅτι ἐν οὐδενὶ ἑτέρῳ Κώδικι, παρὰ τὸν Βοδληϊάνειον,
εῖρηται, καὶ διὰ τοῦτο παραλείπει αὐτὰ. Ἀλλ' ἰδοῦ, εῖρηται καὶ ἐν τῷ Τραπε-
ζουντικῷ Κώδικι. — (2) καὶ ἐν τῷ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐν τῇ
Χάλκῃ, Βενερ. Σημ. σελ. 160.

(3) Ἁ. Κορ. ΙΑ', 34, 35. — (4) Π. Χ. Τρ. Βρ. — φησὶν Βενερ.

(1) Π. Κ. Βρ. — ἥνικα δ' ἂν Χ. Τρ. Βενερ. Ε. — (2) Χ. Τρ. — μόνον Βενερ. Ε.

εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν.

ΖΩΝΑΡ. Σιγαῖν ὁ μέγας Παῦλος ταῖς γυναῖξιν ἐπιτάττει, οὐ κατὰ τὸν καιρὸν μόνον τῆς λειτουργίας, ἀλλ' ἐπὶ πάσης συνελεύσεως τῶν πιστῶν. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς Οὐραθεν ἀρμόδιον ἔδοξε· φησὶ γάρ τις τῶν ποιητῶν· Γύναι (1), γυναῖξί κόσμον ἢ σιγὴ φέρει. Τέως δὲ ὁ παρῶν κανὼν σιγὴν αὐταῖς ἐπιτάττει, ἐν τῷ τῆς λειτουργίας καιρῷ· εἰ δέ τι, φησὶ, μαθεῖν θέλουσι, τοὺς οἰκείους ἄνδρας οἴκοι ἐρωτάτωσαν· καὶ τοῦτο δὲ ἀποστολικὸν ἐστὶ νόμον δὲ ἐνταῦθα ἰνόμασεν ὁ κανὼν τὰ ἀποστολικά διατάγματα.

ΒΛΑΣ. Πρὸς Κορινθίους ἐπισέλλων ὁ μέγας Παῦλος, παρεγγυᾶται ταῖς γυναῖξιν σιγαῖν, καὶ τοῖς οἰκείοις ἀνδράσιν ὑπεῖκειν, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, τὸν λέγοντα· Πρὸς τὸν ἄνδρα σου, γύναι, ἢ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει. Ἀκολουθῶς οὖν τούτοις διορίζεται ὁ κανὼν, μὴ λαλεῖν τὰς γυναῖκας ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν οἴκοι μανθάνειν, περὶ ὧν θέλουσι. Τούτου δὲ ὀρισθέντος οὕτω, μὴ εἴπῃς, κατὰ μὲν τὸν καιρὸν τῆς λειτουργίας κωλύεσθαι αὐτὰς τοῦ λαλεῖν· κατὰ δὲ τὰς ἑτέρας ἐκκλησιαστικὰς συνάξεις, ἀπαρεμποδίστως λαλεῖν· καὶ τῆνικαῦτα γὰρ σιγαῖν ὀφείλουσιν. Ὡς ἔοικε δὲ, τινὲς γυναῖκες, κατὰ τὸν τότε καιρὸν, ἀνάγνωσιν θείων Γραφῶν ὑποκρινόμεναι, ἐκκλησιάζειν ἐπεχείρουν τὰ πολλὰ, καὶ πρὸς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ἐτοιμάζεσθαι, ὅπερ ἀνοίκειον εἶναι γυναῖξιν ἔδοξε τοῖς Πατράσι, κἀντεῦθεν καὶ ἐκωλύθη. Κατ' ἰδίαν δὲ ἐρωτᾶν τὰς συνετωτέρας περὶ ψυχωφελῶν τινῶν, οὐκ ἐστὶ καινόν. Ἀνάγνωθι καὶ βιβλίον ἡ. τῶν βασιλικῶν, τίτλον α. κεφ. α. θέμα ε. κωλύον τὰς γυναῖκας συνηγορεῖν δημοσίᾳ, λέγον οὕτω ῥητῶς· Ὑπὲρ μόνων ἑαυτῶν συνηγοροῦσι γυνὴ καὶ τυφλός· ἡ γυνὴ γὰρ οὐ μετέρχεται ἀνδρῶν ὀφφίκιον. Καὶ βιβλίον κἀ. τίτ. α. κεφ. ια. λέγον· Γυνὴ ἐν διαθήκῃ οὐ μαρτυρεῖ· ἐν ἄλλοις δὲ

(1) X. Tr. — τὴ, Γύναι, οὐ καίται παρὰ Βευερ.

μαρτυρίαν νέμει, ἐν οἷς ἄνδρες οὐ προσκαλοῦνται. Καὶ τὴν μήνεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, κωλύουσιν γυναῖκας ἐπὶ συμφώνοις μαρτυρεῖν καὶ συναλλάγμασιν. Ἐπὶ δὲ τοκετοῖς, καὶ ἐφ' ὧν μόνῃ θήλειᾳ (1) ὄψις ὄρα, οὐ μὴν καὶ ὀφθαλμοὶ ἀρρένων, ἐπιτρέπουσιν αὐτὴν μαρτυρεῖν. Ζήτει καὶ τὴν ριή. Ἰουστινιάνειον νεαράν, ἥτοι κεφ. ι'. τοῦ δ'. τίτλου τοῦ λζ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, κωλύουσιν τὰς γυναῖκας ἐπιτρόπους γίνεσθαι, καὶ λέγουσιν οὕτω ῥητῶς ἐν μέρει· Ταῖς γὰρ γυναῖξιν καὶ ἡμεῖς ἀπαγορεύομεν, τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπελθεῖν λειτουργήματα, εἰ μὴ (2) μήτηρ, ἢ μάμη· ταύταις γὰρ μόναις, κατὰ τὴν τῆς κληρονομίας τάξιν, καὶ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπελθεῖν ἐφίεμεν, εἴαν ἐν ὑπομνήμασι, καὶ γάμοις ἑτέροις, καὶ τῇ βοήθειᾳ τοῦ Βελλιανείου δόγματος, ἀπαγορεύωσι. Ταῦτα γὰρ φυλάττουσαι, πάντων τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν προτιμηθήσονται, τῶν ἐκ διαθήκης μόνον ἐπιτρόπων προλαμβάνόντων αὐτάς· τὴν γὰρ τοῦ τελευτήσαντος βούλησιν τε καὶ ἐπιλογὴν προτιμάσθαι βουλόμεθα. Ἀνάγνωθι καὶ τίτλον ε. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου κεφ. κ'. θέμα γ'. λέγον· Γυνὴ οὐ κουρατωρεύει.

ΑΡΙΣΤ. Γυναῖξί λαλεῖν ἐπ' ἐκκλησίαις οὐκ ἐπιτέτραπται.

Εἰ γὰρ θελήσουσι τι μαθεῖν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν.

Κανὼν ΘΑ'.

Τοὺς διδασκομένους τοὺς πολιτικούς νόμους, μὴ δεῖν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθεσι κεχρηθῆναι, μήτε μὴν ἐπὶ θεάτρων ἐνάγεσθαι, ἢ τὰς λεγομένας κυλίστρας ἐπιτελεῖν, ἢ παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν στολὰς ἑαυτοῖς περιτιθέναι. Μήτε καθ' ὃν καιρὸν τῶν μαθημάτων ἐνάρχονται (3), ἢ πρὸς τὰ τέλος αὐτῶν καταντῶσιν, ἢ, καθόλου φάναι, διὰ μέσου (4)

(1) X. Tr. — θηλυκὰ ὄψις! Βευερ. Ε. — (2) X. Tr. — εἰ μήτηρ Βευερ. Ε.

(3) Π. Βρ. X. Tr. — ἀπάρχονται Βευερ. Κ. Ε. — (4) Π. X. Tr. Βρ. — διὰ μέσου Βευερ.

τῆς τοιαύτης παιδείσεως· εἰ δέ τις ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦτο πράξει τολμήσοι, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ ἔθεσιν Ἑλληνικοῖς τοὺς πιστοὺς χρῆσθαι, ἐν πάσιν οἱ θεῖοι Πατέρες ἀπαγορεύουσιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ τοὺς πολιτικούς μανθάνοντες νόμους, ἔθεσι τοιούτοις ἐκέχρητο, καὶ στολὰς ἀλλοκότους τινὰς ἐνεδύοντο τῶν μαθημάτων ἀρχόμενοι, ἢ καὶ πρὸς τὸ τέλος τούτων γινόμενοι, κωλύουσι καὶ ταῦτα πάντα, ὁποῖά ποτ' ἂν ἦσαν τὰ παρ' ἐκείνων γινόμενα, καὶ ἀφορισμὸν τῶν τοιοῦτόν τι πράζοντων (1) καταψηφίζονται.

ΒΛΑΣ. Ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος γράφει εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ μεγάλου Βασιλείου λόγον τοῦτο· ὡς οἱ πλεῖστοι καὶ ἀφρονέστεροι τῶν ἐν Ἀθήναις νέων σοφιστομανοῦντες, καὶ κατὰ τοὺς ἵπποδρομομανοῦντας μαχόμενοι πρὸς τοὺς ἀντιθέτους, προκαταλαμβάνουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς ὁδοὺς· καὶ τοὺς νεήλυδας σοφιστὰς δεξιοῦνται, μετὰ πομπείας καὶ ξεναγωγίας, καὶ τινῶν ἑτέρων παιδιῶν συνήθων τοῖς σοφιστεύουσιν. Ὡς ἔοικεν οὖν, εἴθιστό ποτε καὶ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, ὅτε καὶ ἡ τῶν νόμων μάθησις ἤκμαζε, τοιούτοις Ἑλληνικοῖς ἔθεσι κεχρησθῆναι τινὰς, καὶ τοὺς μέλλοντας πρὸς τὴν τῶν νόμων μάθησιν ἀποδύεσθαι, ἢ τοὺς διὰ μέσου τῆς διδασκαλίας προοδεύοντας, ἢ τοὺς τελειωθέντας, μετὰ προπομπῆς καὶ πολυτελῶν ἀσυνήθων ἱματίων θεατρίζειν· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Πατέρας θεομοθετῆσαι τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι. Κυλιστραι δὲ ἐγίνοντο, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μετὰ τῶν διδασκόντων· τοῦ μὲν γὰρ ἰδιουμένου τὸν δὲ τὸν μαθητὴν, τοῦ δὲ, ἑτέρωθεν ἀντιπίπτοντος, αἱ κυλιστραι ἐπενοήθησαν· καὶ τὸ ἐκ τῆς τύχης ἀποτέλεσμα, ὡς γίνεται σήμερον ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις, χάριν τῶν καγγέλων. Ταῦτα οὖν πάντα οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπαγορεύοντες, καὶ ἑλληνικὰ ἔργα κατονομάζοντες, διορίζονται μὴ δέν τι τοιοῦτον γίνεσθαι πάντως, διὰ τὸ πολλὰ σκάνδαλα ταραχώδη χάριν τούτων ἀναφύεσθαι μέσον τῶν πιστῶν, καὶ

(1) Κ. Τρ. Ε. — πράζοντων Βευερ.

ἔθνικῆς εὐτυχίας, ἢ δυστυχίας εἶναι ἐπίχειρον τὸ γινόμενον· τοὺς δὲ παραβάτας τοῦ κανόνος, ἀφορισμῶ ὑποκείσθαι παρεκελεύσαντο (1).

ΛΡΙΣΤ. Ἀφορίζεται νομομαθῆς ἔθει ἑλληνικῶ χρώμενος, καὶ θεάτροις ὑπαγόμενος, καὶ κυλίων, ἢ παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν στολιζόμενος.

ἔθεσιν εἰ χρήσεται τις ἑλληνικοῖς, τοὺς πολιτικούς νόμους ἐνδιδασκόμενος, ἐπὶ θεάτρα ἴσως ἀναγόμενος, ἢ τὰς λεγομένας κυλιστρὰς ἐπιτελῶν, ἢ στολὰς τινὰς παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν ἐνδιδυσκόμενος, ἀφορισθήσεται.

Κανὼν ΟΒ'.

Μὴ ἐξέστω (2) ὀρθόδοξον ἄνδρα αἵρετικῇ συνάπτεσθαι γυναικί, μήτε μὴν αἵρετικῶ ἀνδρὶ γυναῖκα ὀρθόδοξον συζεύγυσθαι (3)· ἀλλ' εἰ καὶ φανείη τι τοιοῦτον ὑπό τινος τῶν ἀπάντων γινόμενον, ἄκυρον ἡγεῖσθαι τὸν γάμον, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον· οὐ γὰρ χρή τὰ ἄμικτα μιγνύναι, οὐδὲ τῷ προβάτῳ, λύκον (4) συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι τὸν τῶν ἁμαρτωλῶν κληρον· εἰ δὲ παραβῆ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα, ἀφοριζέσθω. Εἰ δὲ τινες, ἔτι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τυγχάνοντες, καὶ οὕτω (5) τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐγκαταλεγέντες ποίμνη, ἀλλήλοις γάμῳ νομίμῳ ἡρμόσθησαν, εἴτα ὁ μὲν, τὸ καλὸν ἐκλεξάμενος, τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας προσέδραμεν· ὁ δὲ, ὑπὸ τοῦ τῆς πλάνης κατεσχέθη δεσμοῦ· μὴ πρὸς τὰς θείας ἀκτίνας

(1) Ἐνταῦθα ἀναγινώσκονται ἐν περιελ. τοῦ Χ. Τρ. τὰ ἑξῆς· Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, καὶ τὰ τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ, νομίζω γὰρ ἐκ τούτου κωλύεσθαι τὰ παρὰ τῶν νοταρίων ἐν τῇ προόδῳ τῶν ἁγίων Νοταρίων γινόμενα, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπιστάσιαις [ταῖς γραμματικαῖς Βευερ.] δημοσιευόμενα ἀνεῖν τῆς εὐχῆς. — Ταῦτα παρατίθησι μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν καὶ ὁ Βευερ. ἐν ταῖς Σημ. αὐτοῦ Τόμ. Β'. σελ. 160, ὡς μόνον ἐν τῷ Βαδληϊανείῳ Κώδ. ἀναγινωσκόμενα.

(2) Π. Βρ. Χ. Τρ. Ε. Κ. — Μὴ ἐξῆναι Βευερ. — (3) Π. Ε. Κ. — ζεύγυσθαι Βευερ. Βρ. Χ. Τρ. — (4) Π. Βευερ. — τὸν λύκον Χ. Τρ. Βρ. Ε. Κ. — (5) Π. Σ. Τρ. Βρ. Σ. Ρ. — οὕτω Βευερ. Κ. Ε.

ἀπειθεῖν, ἢ τὸ ἔμπαλιν, ὁ ἀπίστος τῇ πιστῇ), μὴ χωριζέσθωσαν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· ἡγίασται γὰρ ὁ ἀπίστος ἀνὴρ ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἢ ἀπίστος γυνὴ ἐν τῷ ἀνδρὶ (1).

ΖΩΝΑΡ. Οἱ τῆς συνόδου ταύτης ἱεροὶ καὶ θεῖοι Πατέρες, περὶ τῶν ἄρτι ζευγνυμένων εἰς γάμου κοινωνίαν νομοθετοῦσιν· ὧν τὸν μὲν, πιστὸν εἶναι ὑποτιθέασιν, τὴν δὲ, ἀπίστον, ἢ τοῦναντίον· καὶ ἀπαγορεύουσι τὰς τοιαύτας συζυγίας, καὶ γενομένας δὲ, διασπᾶσθαι κελεύουσιν· οὐ γὰρ χρὴ, φασί, μιγνύναι τὰ ἄμικτα. Εἰ γὰρ ἢ τῆς ψυχῆς περὶ τὴν πίστιν διάθεσις ἐναντία τοῖς συνοικοῦσι, πῶς ἂν περὶ τὰ ἄλλα ὁμόψυχοι ἔσονται; ἢ πῶς ἐν τῷ μείζονι, τῇ πίστει λέγω, ἀσύμβατοι ὄντες, καὶ ἀκοινωνήτοι, συμβᾶεν ἀλλήλοις καὶ συγκοινωνήσαιεν ἐν τοῖς λοιποῖς; Διὸ καὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ἀθέσμου τούτου γάμου, καὶ ἀφορίζεσθαι βούλονται τοὺς τὸν παρόντα κανόνα παραβαίνοντας. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν ἄρτι πρώτως ζευγνυμένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν, οἱ Πατέρες φασί· τοῦ μὲν, ὀρθοδόξου τυγχάνοντος, τῆς δὲ, μὴ τοιαύτης. Εἰ δὲ, ὅτε εἰς γάμον συνῆλθον ἀλλήλοις, καὶ ἀμφω τῶν ὀρθοδόξων ἡλλοτριώντο, εἶτα τὸ μὲν τῶν προσώπων ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν, καὶ προσῆλθε τῇ πίστει, τὸ δὲ ἔτι τῷ σκότει τῆς πλάνης συνέχεται, τῇ τοῦ μεγάλου Παύλου διαταγῇ ἔπεσθαι καὶ οἱ Πατέρες οὗτοι ψηφίζονται. Εἰ γὰρ θέλει, φησί, τῷ πιστῷ ἢ ἀπίστος συνοικεῖν, ἢ τοῦναντίον, μὴ χωριζέσθωσαν· ἡγίασται γὰρ ὁ ἀπίστος ἀνὴρ ἐν τῇ γυναικί, καὶ τὸ ἔμπαλιν.

ΒΑΛΣ. Ὁ πολιτικὸς νόμος, τὸν γάμον ὀρίζεται κοινωνίαν καὶ συγκλήρωσιν θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου. Ἀκολουθῶν οὖν τούτοις (2) διορίζονται οἱ ἅγιοι Πατέρες, μὴ συνάπτεσθαι κατὰ νόμον γάμου ὀρθόδοξον ἀνδρα αἰρετικῆς γυναικί, ἢ τὰ ἀνάπαλιν. Ἄλλ' εἴ ποτε γένηται τι τοιοῦτον, διασπᾶσθαι τὸ

συναικέσιον, ὡς ἀνυπόστατον. Τίς γὰρ, φησί, κοινωνία ἔσται λύκῳ καὶ ἀρνίῳ, ἐναντιοφρονοῦσι κατὰ πάντα, καὶ ἐχθραίνουσι διὰ τὸ τῆς διαγωγῆς διάφορον; Καὶ οὐ μόνον διασπᾶσθαι τὸ συναικέσιον, ἀλλὰ καὶ τὸν τοιοῦτόν τι τολμήσαντα ἀφορίζεσθαι. Εἰ μέντοι, φασί*, θάτερος (1) τῶν ὁμοζύγων προέληται τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, οὐ παρὰ τοῦτο τὰ* (2) τοῦ συνοικεσίου διασπασθήσεται. Ὁ γὰρ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος διωρίσατο, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ, τοὺς τοιούτους μὴ χωρίζεσθαι, ὅτι ἡγίασται ὁ ἀπίστος ἀνὴρ διὰ τῆς πιστῆς γυναικὸς, καὶ ἀντιστρόφως, ἡγιάζεται ἢ ἀπίστος γυνὴ διὰ τοῦ πεπιστευκότος ἀνδρός. Ἔστι δὲ καὶ ἐλπίς ὁμοφρονῆσαι τοὺς ὁμοζύγους ἐκ τοῦ προελεσθαι θάτερον ἐξ αὐτῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Σημείωσαι οὖν τὸν παρόντα κανόνα, διὰ τοὺς Ἰβηρας, τοὺς ἀδιαφόρως τὰ οἰκεῖα θυγάτρια τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐκγαμίζοντας. Ἐσαύτως σημεῖωσαι καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ κανόνος, τὸ λέγον· Εὐδοκεῖ δὲ τῷ πιστῷ ἢ ἀπίστος συνοικεῖν; ἢ τὸ ἔμπαλιν, ὁ ἀπίστος τῇ πιστῇ, μὴ χωριζέσθωσαν· εἰ γὰρ αἰρετίζεται τις τούτων διζυγῆναι, ἀπεντεῦθεν ὁ γάμος διασπασθήσεται. Ὅπερ γέγονε καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιοτάτου πατριάρχου κυροῦ Θεοδοῦτου· διεζύγη γὰρ Βασιλικὸς Βικινάτωρ (3) μετὰ τὸ βαπτισθῆναι ἀπὸ τῆς ἀπίστου γυναικὸς αὐτοῦ, μετὰ πατριαρχικοῦ ὀρισμοῦ, ὡς μὴ πειθομένης βαπτισθῆναι κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρός παράκλησιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ἰ. κεφ. τοῦ ἀ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ (4).

ΑΡΙΣΤ. Ἄκυρος ὁ μετὰ τῶν αἰρετικῶν γάμος· οἱ δὲ προλαβόντες, εἰ ἐθέλοιεν, μένοιεν.

Οὐκ ἐξέσται ὀρθοδόξῳ αἰρετικῆς συνάπτεσθαι γυναικί, ἢ τὸ ἀνάπαλιν· εἰ δὲ τινες, ἀπίστοι ὄντες, νομίμῳ γάμῳ ἡρμόσθησαν· εἶτα ὁ μὲν προσῆλθε τῇ πίστει, ἢ δὲ ἔτι ὑπὸ τῆς πλάνης κατέχεται· καὶ εὐδοκεῖ ὁ πιστὸς συνοικεῖν τῇ ἀπίστῳ, ἢ τὸ ἀνάπαλιν· μὴ χωριζέσθωσαν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.

(1) Ἀ. Κορ. Ζ', 12. — (2) Χ. Τρ. — τούτῳ ἔ. Βενερ.

(1) Χ. Τρ. — εἰ μέντοι ἕτερος Βενερ. Ἐ. — (2) Χ. Τρ. — (3) Βικινάτοριος Χ. Τρ. — (4) Περὶ τῶν γραφομένων ἐν τῇ σχολίῳ τοῦ παρόντος κανόνος ἀνάγνωθι κτλ. (ὡς ἐν τῷ κειμένῳ) Χ. Τρ. ἐν περιαιλ.

Κ α ν ὶ ν Ο Ι'.

Τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ δείξαντος ἡμῖν τὸ σωτήριο, πᾶσαν σπουδὴν ἡμᾶς τιθέναι χρῆ, τοῦ τιμὴν τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι τῷ δι' οὗ σεσώσμεθα τοῦ παλαιοῦ πτώματος (1). Ὅθεν καὶ νῶ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει, τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀπονέμοντες, τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ σταυροῦ τύπους ὑπὸ τινῶν κατασκευαζομένους, ἐξαφανίζεσθαι παντοίως προστάσσομεν, ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν βαδίζόντων καταπατήσῃ τὸ τῆς νίκης ἡμῖν (2) τρόπαιον ἐξυβρίζοιτο. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ σταυροῦ τύπον ἐπὶ ἐδάφους (3) κατασκευάζοντας, ὀρίζομεν ἀφορίζεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῷ σταυρῷ κρεμασθέντος, ἡμεῖς σεσώσμεθα, καὶ τῆς ἀρχαίας δουλείας τῆς ἁμαρτίας ἠλευθερώμεθα. Τούτῳ τοίνυν τῷ τῆς νίκης ἡμῖν αἰτίῳ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν χρῆναί φασιν οἱ ἱεροὶ Πατέρες, καὶ νῶ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει· νῶ μὲν οὖν ἀποδιδόμεν, ὅτε καθ' ἑαυτοὺς ἐνθυμούμενοι, καὶ λογιζόμενοι ὅσων ἀγαθῶν ἐτύχομεν δι' αὐτοῦ, ἐκπληττόμεθα τὴν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ· λόγῳ δὲ, ὅτε καὶ πρὸς ἑτέρους ταῦτα λέγοντες, χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ σώσαντι ἡμᾶς· αἰσθήσει δὲ, ὅτε αὐτὸν ὀρῶντες, τιμῶμεν καὶ κατασπαζόμεθα. Ἐπεὶ δὲ τινες, ὡς τάχα πλείονα τιμὴν νέμοντες τῷ σταυρῷ, πανταχοῦ ἐτύπου αὐτὸν, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν ἐδάφει τοῦτο ὁ παρὼν ἀπαγορεύει κανὼν, κελεύων μὴ ἐν ἐδάφει τυποῦσθαι σταυρὸν, καὶ οὕτω τὸ τῆς νίκης ἡμέτερον τρόπαιον ἀτιμοῦσθαι καταπατούμενον· τοὺς δὲ τοῦτο τολμῶντας, ὑπάγει ἀφορισμῷ.

ΒΛΑΣ. Τινὲς ἐν ἐδάφεσιν ἐκκλησιῶν, ἢ καὶ ἄλλων τόπων σταυρικὰ σημεῖα ἀπὸ λίθου, ἢ ἀπὸ ἑτέρου τινὸς εἴδους ἐχά-

(1) Χ. Τρ. Βρ.— παραπτώματος Π. Βενερ. Σ. Ῥ.—(2) Π. Βρ. Βενερ. Σ. Ῥ. 'Κ. Κ. τῶν ἡμῶν Χ. Τρ. — (3) Π. Βενερ. Χ. Τρ. Σ. Ῥ. — ἐπὶ τῷ ἐδάφει Βρ.

ραττον. Τοῦτο οὖν κωλύων ὁ κανὼν, φησὶν, ὅτι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ γέγονε, καὶ χρὴ ἡμᾶς τὴν ἀνόλογον τιμὴν καὶ προσκύνησιν αὐτῷ ἀπονέμειν, ἢ νῶ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει· ἦτοι νῶ μὲν, δι' εὐχαριστίας σιωπηρᾶς· λόγῳ δὲ, διὰ τῆς πρὸς πάντας ὁμολογίας τοῦ γεγονότος ἀγαθοῦ πρὸς ἡμᾶς· καὶ αἰσθήσει, ὅταν καὶ πραγματικῶς τοῦτον ὁρῶντες, κατασπαζώμεθα· ὅθεν καὶ τοὺς ὅπουδήποτε εὐρισκομένους τύπους τοῦ σταυροῦ ἐν ἐδάφει, διωρίσατο ἀφανισθῆναι, ὡς ἂν μὴ καταπατῆται παρὰ τῶν βαδιζόντων τὸ κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπιον ἡμῶν. Τοὺς δὲ ἐπιχειρήσοντας (1) σταυροῦ τύπον ἐν ἐδάφει κατασκευάσαι, ἀφορισμῶ καθυποβάλλεσθαι. Φησὶ δὲ καὶ τὸ ε. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ α. βιβλίου· Μήτε μοναχὸς, μήτε ἕτερός τις, ἐν δημοσίῳ τόπῳ, ἢ ἐν ᾧ θεῶν ἐπιτελεῖται, σταυρὸν ἐπιβάλλετω, ἢ λείψανα ἁγίων· καὶ κεφ. ζ'. Μηδεὶς ἐν ἐδάφει, ἢ μολίτη λίθῳ, ἢ ἐν μαρμάρῳ ἐδαφικῶ ἐγγλυφέτω, ἢ γραφέτω σταυρὸν· ἀλλὰ περιαιρείσθω, τὴν βαρυτάτην τοῦ παραβαίνοντος ὑφισταμένου ποινήν. Καὶ κεφ. μ.η. τοῦ α. τίτλ. τοῦ γ'. βιβ. τῶν βασιλικῶν λέγον ἐν μέρει· Ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμίους σταυροὺς, μεθ' ὧν ἐν ταῖς λιταῖς ἐξέρχονται, μὴ ἀλλάχουσε, πλὴν εἰμὴ ἐν εὐαγέσι τόποις ἀποτίθεσθαι. Ταῦτα τοῦ κανόνος καὶ τῶν νόμων διοριζομένων, σταυρὸν μὲν ἐν ἐδάφει οὐ τολμᾷ τις κατασκευάσαι ἀπὸ τινος ὕλης· ἅγια δὲ εἰκόνες καὶ σταυροὶ ἐν δημοσίαις ὁδοῖς παρὰ τοῦ θέλοντος ἀναστηλοῦνται. Καὶ ἡμεῖς μὲν, διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ καθαρὰν πίστιν, τὰ ὅπουδήποτε ἀναστηλούμενα τοιαῦτα ἅγια προσκυνοῦμεν καὶ κατασπαζόμεθα· οἱ δὲ νόμοι, ὡς ἔοικε, διὰ τὰς τῶν ἀπίστων, καὶ τῶν ἀδιαφόρως ζώντων κακίας, τὰ ρηθόντα γεγράφασιν. Οἶομαι δὲ, ὅτι ἐκεῖνοι καθυποβάλλονται ἀφορισμῶ, οἱ ἀπλούστερον, καὶ δι' εὐσέβειαν(2) δῆθεν κατασκευάζοντες ἐν τῷ ἐδάφει τίμιον σταυρὸν· οἱ γὰρ κακῆ διαθέσει τοιοῦτόν τι ποιοῦντες, χάριν τοῦ τὸν σωτηριώδη τύπον τοῦ σταυροῦ, διὰ τοῦ καταπατεῖσθαι, περιυβρίζεσθαι, ὡς ἀσεβεῖς κολασθήσονται.

(1) X. Tr. 'E. — ἐπιχειροῦντας Beuer. — (2) X. Tr. 'E. — εὐλάβειαν Beuer.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ ἐν ἐδάφει σταυρὸς ἀφανίζεται.

Πᾶσαν σπουδὴν χρὴ τιθέναι ἡμᾶς, τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι τιμὴν τῷ ζωοποιῷ σταυρῷ, δι' οὗ τοῦ πάλαι σεσώμεθα παραπτώματος. Καὶ ἐὰν ἐν τῷ ἐδάφει ὁ τοῦ σταυροῦ τύπος κατεσκευάσθῃ ὑπὸ τινος, ἀπαλειφέσθω, ἵνα μὴ τῇ τῶν βαδισμάτων καταπατήσῃ τὸ τῆς νίκης ἡμῶν ἐφυβρίζηται τρόπαιον.

Κ α ν ὶ ν Ο Δ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν, καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν. Οἱ δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντες, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ ἀφοριζέσθωσαν.

—

ΖΩΝΑΡ. Ἀρχαῖον ἔθος ἦν τὸ μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν θείων μυστηρίων συσσίτια γίνεσθαι καὶ συμπόσια, τῶν πλουσίων χορηγούντων τὰ βρώματα, προσκαλουμένων δὲ καὶ τοὺς πενεστέρους. Οὗ καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ μὲμνηται, μεμφόμενος αὐτοῖς, ὅτι ἰδίᾳ ἤσθιον, μὴ ἀναμένοντες καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπάγων· Ἐκαστος τὸ ἴδιον δεῖπνον προσλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν· καὶ ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει· μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; Τοῦτο οὖν τὸ τῶν συμποσίων ἔθος, ὃ καὶ ἀγάπην ἐκάλεσεν ὁ κανὼν, διὰ τὸ ἐξ ἀγάπης γίνεσθαι, ἢ ὡς ἀγάπης συστατικόν, (τὸ γὰρ συνεσθίειν, εἰς ἀγάπην τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγει τοὺς συνεσθιόντας), ἐν ἐκκλησίαις ὑπερον γινόμενον ἔνδον τῶν θείων ναῶν, ἢ τῶν προτεμενισμάτων, ἐσθιόντων τῶν συνεργομένων εἰς τὸ φαγεῖν, αἰτιᾶται ὁ κανὼν οὗτος, καὶ κελεύει, μὴ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῦτα ποιεῖν, καὶ ἐντὸς τῶν θείων οἴκων ἐσθίειν, ἀλλ' ἔξω ποῦ* ἐν τοῖς προαυλοῖς* (1), μηδὲ ἀκούβιτα στρωννύειν· ἢ δὲ λέξις τῶν ἀκούβιτων τῶν Λατίνων ἐστίν· ἀκούμβω γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ ἀναπίπτω σημαίνει δὲ στρωμνὰς ἠρμένας εἰς ὕψος, καὶ μαλακάς· αὗται δὲ

(1) Χ. Τρ. — οὐ κείνται τὰ ἐντὸς * παρὰ Βευερ. οὐδὲ παρὰ 'Ι.

κρυφῆς καὶ βλακείας εἰσί. Πολλαχοῦ δὲ τὸ τοῦ Κυριακοῦ ὄνομα εὔρηται ἐν τοῖς κανόσιν ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις λαμβανόμενον, μόνος δ' ὁ κανὼν οὗτος διαστέλλει (1) τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ Κυριακόν. Οἶμαι δὲ τὸ, ἢ, ἐνταῦθα μὴ διαζευκτικῶς κεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἐφερμηνευτικόν, ἀντὶ τοῦ, ἦτοι. Εὐρίσκομεν γὰρ καὶ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ τὸ, καὶ, μὴ ὡς σύνδεσμον συμπλεκτικόν παραλαμβάνομενον, ἀλλ' ὡς αἰτιολογικόν, καὶ ἀντὶ τοῦ, γὰρ, δεχόμενον· ὡς ὅταν λέγῃ· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· αἰτίαν τοῦ δοξάζεσθαι τὸν Θεὸν τιθείσης τῆς Γραφῆς, ὅτι ἐπὶ γῆς εἰρήνη, τοῦ, καὶ, ἀντὶ τοῦ, γὰρ, τεθέντος. Καὶ ὁ Δαβὶδ δέ φησι· Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου· σὺ, λέγων, βοήθει· ἢ γὰρ ἀνθρωπίνη σωτηρία ματαία καὶ ἀνωφελής. Καὶ ἐν ταῖς νομικαῖς δὲ βίβλοις εὔρηται πολλάκις ὁ διαζευκτικὸς σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ συμπλεκτικοῦ παραλαμβάνομενος. Φησὶ γὰρ βιβλίον μ.δ'. τίτλος γ'. Ἐάν τις γράψῃ, ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἔστω μου κληρονόμος· ἢ τόνδε, ἢ τόνδε ἐλευθερῶ, ἔδοξε τὸ, ἢ, ἀντὶ τοῦ, καὶ, δεχθῆναι συμπλεκτικῶς. Καὶ τίτλος ιε'. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. φησὶν(2)· Ἐάν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου κόσμια, ἢ ὅσα χάριν αὐτῆς ἠύτρέπισα, πάντα λαμβάνει· τοῦ, ἢ, συνδέσμου ἀντὶ τοῦ, καὶ, παραλαμβανομένου. Καὶ ὁ 6'. δὲ τίτλος τοῦ 6'. βιβλίου, ὃς περὶ ῥημάτων ἐπιγέγραπται σημασίας, ἐν κεφ. ν'. φησὶν· Ὁ συμπλεκτικὸς, καὶ ὁ διαζευκτικὸς, ἐσθ' ὅτε ἀντὶ ἀλλήλων παραλαμβάνονται· οὕτως οὖν εἰκόσιν καὶ οἱ τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες τῷ, ἢ, ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ, ἦτοι, χρῆσασθαι.

ΒΛΑΣ. Ὁ μέγας Παῦλος, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ, μέμφεται τοὺς ἐν ἐκκλησίαις συμποσιάζοντας, λέγων· Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; Ἐπεὶ οὖν πᾶς τόπος, τῷ Κυρίῳ ἀνατεθειμένος, Κυριακὸς λέγεται, καὶ μὴ ἐκκλησία ἐστίν, ἀλλὰ πρόναος τυχόν, ἢ ἕτερόν τι ἱερόν, διορίζεται ὁ κανὼν, μὴ συμποσιάζειν τινὰς ἐν ἐκκλησίαις, ἢ ἐν τοιούτοις τόποις· (τοῦτο γὰρ ἀγάπην καλεῖ, ἢ ὡς συστατικόν

(1) Κ. Γρ. — διαστέλλει τάχα Βενετ. Κ. — (2) κ. γ. κ. γ.

ἀγάπης, ἢ δι' ἀγάπην γινόμενον)· ἀλλὰ μηδὲ ἔνδον τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐσθλεῖν, καὶ ἀκούδιτα στρωννύειν· τοὺς δὲ τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, καὶ μετὰ παραγγελίαν μὴ διορθουμένους, ἀφορισμῶ καθυποβάλλεσθαι. Καὶ ἀγάπη μὲν, καλεῖται ἡ ἀδελφοσύνη, καὶ τὰ διὰ ταύτης συμπόσια, ἅτινα ἐκωλύθησαν ὡς παραίτια σκανδάλων καὶ ὕβρεων, ἔστιν ὅτε καὶ συνωμοσιῶν, καὶ φατριῶν. Ἀκούδιτον δὲ λέγεται, ἅπαν ἐπίθετον στρωμνῆς κατασκευάσμα, εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν· ἀκούδιον γὰρ παρὰ Λατίνοις, τὸ ἀναπίπτω. Τινὲς γοῦν, ὡς ἔοικεν, ὑποστελλόμενοι κλινίδια ἐν τῷ μεσονάφῳ εἰσάγειν, ἢ καὶ διὰ θρύψιν πλείονα ἐποιοῦν, ἢ ἄλλοτρόπως εἰς ἀνάπαυσιν αὐτῶν στρωμνὰς τοιαύτας, ὅπερ καὶ ἐκωλύθη. Ἐπεχείρησαν δὲ τινες εἰπεῖν, τὸ αὐτὸ εἶναι Κυριακὸν τόπον, καὶ ἐκκλησίαν, καὶ ἠρμήνευσαν τὸ, ἢ, συμπλεκτικόν, καὶ οὐ διαζευκτικόν. Ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε· μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν, μὴ γίνεσθαι ἀγάπας ἐν Κυριακοῖς, ἢ ἐν ἐκκλησίαις, κωλύει τὸ ἐσθλεῖν καὶ ἀκούδιτα στρωννύειν εἰς μόνους τοὺς οἴκους, ἢ γοῦν τὰς ἐκκλησίας· ὥστε διαφορὰ ἔστιν ἐκκλησιῶν καὶ προνάων, καὶ ἄλλων Κυριακῶν τόπων.

ΑΡΙΣΤ. Ἀγάπαι ἐν Κυριακαῖς οὐ τελοῦνται, οὐδὲ ἀκούδιτα στρωννύνται· ἀλλ' οἱ μὴ παυόμενοι ἀφορίζονται.

Οὐ δεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ οἶκον κοινὸν ἡγεῖσθαι οἶκον, καὶ ἐν αὐτῷ τὰς λεγομένας ἀγάπας τελεῖσθαι· καὶ ἔνδον ἐσθλεῖν, ἢ στρωννύειν ἀκούδιτα· τὸν δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντα, εἰ μὴ παύοιτο, ἀφορίζεσθαι.

Κ α ν ὶ ν Ο Ε'.

Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παραγινόμενους, βουλόμεθα μήτε βοᾷς ἀτάκτοις κεχρηθῆσθαι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίων τε καὶ οικείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως, τὰς (1) ψαλμωδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ· εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον.

(1) Βρ. Βευερ. Χ. Γρ. — τὰς τοιαύτας ψαλμωδίας Π. 'Ε. Κ. Σ. Ρ.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γινόμενη ψαλμωδία παράκλησις ἔστι πρὸς Θεόν, δεομένων ἡμῶν, ἵλεων ἔσεσθαι τὸ θεῖον ἡμῖν, ἐφ' οἷς αὐτῷ προσκεκρούκαμεν. Οἱ δὲ παρακαλοῦντές τε καὶ δεόμενοι, ταπεινὸν ἦθος καὶ κατανενυγμένον ἔχειν ὀφείλουσι· τὸ δὲ βοᾶν καὶ κραυγάζειν, οὐ κατεσταλμένου ἦθους, ἀλλὰ θρασείας ἔστι καὶ γεγαυρωμένου. Διὸ καὶ τοὺς ψάλλοντας ἐν ἐκκλησίαις, ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ μετὰ προσοχῆς καὶ κατανύξεως ψάλλειν, ἀλλὰ μὴ ἀτάκτως βοᾶν, καὶ τὴν φωνὴν ἐκβιάζεσθαι πρὸς κραυγὴν· κραυγὴ δὲ ἔστιν ἐπιτεταμένη φωνή, καὶ βιαίως ἐκρηγνυμένη. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀπαγορεύει, ἀλλ' οὐδέ τι ἐπιλέγειν συγχωρεῖ ἀνοίκειον καὶ ἀνάρμοστον ἐκκλησίᾳ, οἷά εἰσι τὰ κεκλασμένα μέλη, καὶ μινυρίσματα, καὶ ἡ περιττὴ τῶν μελωδιῶν ποικιλία, εἰς ἠδᾶς ἐκτρεπομένη θυμελικᾶς, καὶ εἰς ἄσματα πορνικᾶ, τὰ νῦν ἐν ψαλμωδαῖς ἐπιτηδευόμενα μάλιστα. Ταῦτα διαταττόμενος ἐπάγει καὶ γραφικὴν μαρτυρίαν, λέγων· Ἐύλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον· υἱοὶ δὲ Ἰσραὴλ ἐσμὲν ἡμεῖς, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, λέγοντας· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντα τέκνα, ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα· τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

ΒΛΑΣ. Αἱ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι, οἶκοι προσευχῶν λέγονται· ἔθεν καὶ οἱ προσευχόμενοι, παρακαλεῖν τὸν Θεόν ὀφείλουσι μετὰ δακρύων καὶ ταπεινώσεως, οὐ μὴν μετὰ ἀτάκτου καὶ ἀναιδοῦς σχήματος. Διωρίσαντο γοῦν οἱ Πατέρες, μὴ γίνεσθαι τὰ ἱερὰ ψαλμωδήματα διὰ βοῶν ἀτάκτων καὶ ἐπιτεταμένων, καὶ τὴν φύσιν παραβιαζομένων· μήτε μὴν διὰ τινῶν καλλιφωνιῶν, ἀνοικείων τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει καὶ ἀκολουθίᾳ· οἷά εἰσι τὰ θυμελικὰ μέλη, καὶ αἱ περιτταὶ ποικιλίαι τῶν φωνῶν· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς κατανύξεως καὶ θεαρέσου τρόπου, προσάγειν τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς, τῷ εἰδῶτι τὰ κρυπτὰ τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Ταῦτα δὲ παρεκελεύσαντο ἀκολούθως τῷ εὐαγγελικῷ ῥητῷ, τῷ διοριζομένῳ, μὴ κατὰ ἐθνικοὺς εὐχεσθαι ἡμᾶς μετὰ βαττολογίας καὶ κραυγῆς, ὡς οἰομένους εἰσακουσθῆναι διὰ τὴν πολυλογίαν ἡμῶν, ἀλλ' ἐν τῷ

κρυπτῶ προσάγειν τὸν ὕμνον τῷ Θεῷ· ποιεῖν δὲ καὶ τὰς αἰτήσεις ὁμοίως, ἵνα καὶ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῶ, ἀποδώσῃ ἡμῖν ἐν τῷ φανερῶ. Ἐπεὶ δὲ, φασί, καὶ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος εἶπεν ἐν τῷ Δευϊτικῶ, Εὐλαβεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τοῦ νόμου τούτου δεξάμενοι τὸ πλήρωμα, ὀφείλομεν εὐλαβέστεροι εἶναι, καὶ κατὰ τὰ νενομισμένα πολιτεύεσθαι. Ἐπεὶ δὲ παρὰ διαφόροις ἁγιωτάτοις πατριάρχαις ἐλαλήθη, μὴ μόνον ἐν ταῖς ἐορταῖς γίνεσθαι τοιαῦτα παρὰ τῶν ψαλτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν παννυχίαι, καὶ μνημοσύναις τεθνεώτων, γεγόνασιν διαφορασημειώματα συνοδικά, ἀφορισμῶ καθυποβάλλοντα τοὺς τοιαῦτα ποιοῦντας, καὶ μὴ διὰ ψαλμωδημάτων καὶ ἀλληλουαρίων λιτῶν (1), ψαλλομένων κατὰ τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, ἐκπληροῦντας τὴν παννύχιον ψαλμωδίαν. Ἀνάγνωθι καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανόνα ρη'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γραφέντα· ὡσαύτως ἀνάγνωθι καὶ τὸν εἰς τὰ Σεραφεῖμ. (2), καὶ τὸν πανηγυρικὸν λόγον τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τὸν γραφέντα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ προφητικοῦ ῥητοῦ, τοῦ λέγοντος· Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ Ὀρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου· κωλύει γὰρ τὰς θυμελικὰς ψαλμωδίας καὶ τὰς ὀρχήσεις τῶν χειρονομούντων, καὶ τὰς ἐκτεταμένας ἐκφωνήσεις (3).

ΛΡΙΣΓ. Ἄτακτος κραυγὴ τοῦ ψάλλοντος, ἀδεκτος· καὶ ὁ ἐπιλέγων τὰ ταῖς ἐκκλησίαις ἀνάρμοστα.

Μετὰ κατανύξεως καὶ προσοχῆς πολλῆς δεῖ τὰς ψαλμωδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ, καὶ μὴ ἀτάκτοις χρῆσθαι βοαῖς, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι· εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον· ἀλλὰ μηδὲ τι ψάλλειν ἀνοίκειον, καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει μὴ ὄν ἀρμόδιον.

Κ α ν ὶ ν Ο ς'.

Ὅτι (4) οὐ χρῆ ἐνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων καπηλεῖον,

(1) X. Tr. 'E. — καὶ ψαλλομένων Beuer. — (2) Beuer. — οὐ κεῖται ἐν X. Tr. οὐδὲ παρὰ 'E. τὸ, καὶ τὸν εἰς τὰ Σεραφεῖμ. — (3) X. Tr. 'E. — φωνὰς καὶ κινήσεις Beuer. — (4) Π. X. Tr. Br. S. P. — τὸ, ὅτι, οὐ κεῖται παρὰ Beuer.

ἢ τὰ διὰ βρωμάτων (1) εἶδη προτιθέναι, ἢ ἑτέρας πράξεις ποιεῖσθαι, τὸ σεβάσμιον τῆς ἐκκλησίας φυλάσσοντας. Ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς, διὰ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας παιδαγωγῶν ἡμᾶς, μὴ ποιεῖν τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ἐμπορίου οἶκον παρεκελεύσατο (2)· ὅς καὶ τῶν κολλυβιστῶν τὸ κέρμα ἐξέχεε, καὶ τοὺς τὸ ἱερὸν κοινοποιοῦντας ἀπήλασεν. Εἴ τις οὖν ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἀλφ πλημμελήματι, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ οἶκός μου, ταῖς Ἰουδαίαις ἔφη ὁ Κύριος, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν. Ἰν' οὖν μὴ καὶ τοῖς πιστοῖς τοῦτο ῥηθῆ, ἀπηγόρευσαν οἱ Πατέρες ἐνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων καπηλεῖα συνιστᾶν, ἢ ἐδώδιμα προτιθέναι εἰς πρᾶσιν, ἢ ἑτέρα τινα. Οὐκ εἶπον δὲ, ἐνδον τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῶν ἱερῶν περιβόλων· περίβολοι δ' εἰσὶν ἱεροὶ αἱ τῶν θείων ναῶν ἅπασαι περιοχαί· ὥστε οὐδ' ἐν προτεμενίσμασιν, οὐδ' ἐν προαυλίαις τοιοῦτόν τι γίνεσθαι παραχωρεῖ ὁ κανὼν· εἰ καὶ νῦν ἀνευλαβῶς ταῦτα γίνονται. Κατασκευάζουσι δὲ τὸν οἰκεῖον λόγον οἱ Πατέρες ἐκ τοῦ εὐαγγελίου, λέγοντες, τὸν Χριστὸν τοῦτο παραδοῦναι ἡμῖν, λέγοντα τοῖς Ἰουδαίοις· Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου, καὶ ἀπελάσαντα ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς θεοκαπήλους, καὶ τῶν κολλυβιστῶν τὸ κέρμα ἐκχέαντα. Κολλυβισται δ' εἰσὶν οἱ τὰ λεπτὰ νομίσματα πωλοῦντες, ἥτοι τοὺς νοῦμμους· κόλλυβος γὰρ παρ' Ἑλλήσι τὸ λεπτὸν νόμισμα, ὃ παρὰ Ῥωμαίοις νοῦμμος καλεῖται· καὶ κέρμα δὲ τὸ νόμισμα λέγεται.

ΒΑΣ. Τὴν ἀνάλογον τιμὴν τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν περὶ αὐτὰς συντηροῦντες οἱ θεῖοι Πατέρες, καὶ μὴ ἀνεχόμενοι ὅπως κοινοῦσθαι παρὰ τινος τὰ ἱερά, διωρίσαντο μὴ προτίθεσθαι βρωματικά (3) εἶδη ἐνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων, μηδὲ καπηλεῖον γίνεσθαι ἐν αὐτοῖς, μηδὲ ἀπλῶς πιπράσκεσθαι τι

(1) Σ. 'P. Br. — δι' ἀρωμάτων Π. Beuer. — (2) Ἰω. Β', 16. — (3) X. Tr. — ἀρωματικά Beuer. 'E.

ἔνδον τούτων· ἀλλ' εἶναι ἀνεπικοινωνήτητα παντελῶς τοῖς ἐμπορευομένοις· ὅτι, φασί, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεὸς, πραγματικῶς διδάσκων ἡμᾶς διὰ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ, μεγάλως κολάζεσθαι τὸν κοινοῦντα τὸ ἱερόν, καὶ οἶκον ἐμπορίου τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ποιοῦντα, τοὺς κολυβιστάς, τουτέστι τοὺς τραπεζίτας, ἐκ τῶν ἱερῶν περιβόλων ἐξήλασε· (κόλλυβος δὲ, τὸ λεπτὸν νόμισμα·) καὶ τὰ κέρματα αὐτῶν, τουτέστι τὰ διὰ νομισμάτων προσχέτρια (1) ἐξέχεε· τοὺς γοῦν τοιοῦτόν τι ποιῆσαι τολμήσαντας, ἀφορισμῶ καθυπέβαλον. Διαφόρων δὲ ἀγιωτάτων πατριαρχῶν προσταξάντων ἀπὸ τε τοῦ Αὐγουστεῶνος καὶ τῶν προσεχεστέρων μερῶν τῆ προνάφ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας τοὺς τραπεζίτας διωχθῆναι, καὶ τοὺς ὀψοπώλας (2), καὶ ὀπωροπώλας (3), καὶ τοὺς λοιποὺς ἐμπόρους, εἶπόν τινες, ὡς περιβόλους ἐκκλησιαστικοὺς ὁ κανὼν ὀνομάζει τοὺς προνάους ἐκάστου ναοῦ, οὐ μὴν τὰς φιάλας, καὶ τὰ ἕτερα μέρη τῶν θείων ναῶν, τὰ συνηνωμένα αὐτοῖς. Τοῖς πλείοσι δὲ τοῦτο οὐκ ἤρρεσεν· εἶπον γάρ, ὡς, ἐπεὶ ὁ κανὼν ἐκκλησίας οὐκ ἐμνήσθη, (τὸ γὰρ ἐν μεσονάφ, ἢ προνάφ, καπηλεῖον γενέσθαι, ἢ ἀγορανόμων συνέδριον, οὐδὲ εἰς ἐνθύμησίν τινος Χριστιανοῦ ἔλθοι, ὡς ἀσεβέστατον), ἀλλ' ἱερῶν περιβόλων ναοῦ, ὀφείλομεν περὶ τούτων τὴν πᾶσαν εἰσάγειν ἀμφιβολίαν· πάντες δὲ ἐκείνους εἶναι ἱεροὺς περιβόλους εἶπον, τοὺς μὴ ἀπολυθέντας εἰς ἀλόγων ζώων καταπάτησιν, καὶ ἄλλοτρόπως κοινωθέντας. Ἀπὸ μέντοι τοῦ ιβ'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτλου τοῦ ἐ. βιβλίου, τοῦ λέγοντος· Μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς τῆς ἐκκλησίας ὄρων τὸ ἀσφαλὲς ἐχέτωσαν οἱ προσφυγόντες τοῖς ἐνδοτέροις λουτροῖς, ἢ κήποις, ἢ οἰκῆμασιν, ἢ στοαῖς, ἢ αὐλαῖς χρώμενοι καὶ κωλύεσθωσαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν, ἢ ἐσθίειν· μὴ εἴπης καὶ τὰ λουτρά, καὶ τοὺς κήπους, καὶ τὰς στοάς, τὰς συνηνωμένας ταῖς ἐκκλησίας, ἱεροὺς περιβόλους εἶναι, ὡς ἐντεῦθεν κωλύεσθαι καὶ τὸ προτίθεσθαι ὄναι ἐπ' αὐτοῖς. Ταῦτα γὰρ μέρη μὲν τῆς ἐκκλησίας

λογίζονται· ἱεροὶ δὲ περιβόλοι οὐ λεχθήσονται· καὶ ὡς κοινὰ μὲν, τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν περιβόλων οὐκ ἀξιωθήσονται· διὰ δὲ τὸ τῆς ἐκκλησίας προνόμιον, ὁ ἐξ αὐτῶν ἀφαρπάσας πρόσφυγα κολασθήσεται. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐντὸς μόνου τοῦ ναοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν τοὺς πρόσφυγας κεκώλυται.

Σημείωσαι δὲ καὶ τὸν παρόντα κανόνα, διὰ τοὺς πραγματευομένους εἰς τὰ μυρεψεῖα, καὶ εἰς τὰ κουρσικαρεῖα (1) τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, πολλῶ δὲ πλέον, εἰς τὰ ἐνδοτέρω ταύτης. Ὡσαύτως σημεῖωσαι τὸν αὐτὸν κανόνα, καὶ διὰ τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὰς γινομένας ἐορτάς καὶ πανηγύρεις ὅπουδήποτε, καὶ ποιουμένους ἀφορμὴν πραγματειῶν τὴν προσκύνησιν τοῦ τηνικαῦτα ἐορταζομένου ἀγίου· μεγάλης γὰρ κολάσεώς εἰσιν οἱ τοιοῦτοι ἄξιοι. Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασίλειος, ἐν ταῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ, μεγάλως ταῦτα κωλύει. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ χωρίον τὸ γράφον οὕτω, περὶ τῶν ἐν ταῖς συνόδοις πραγματειῶν, λέγον ἐν μέρει ταῦτα· Οὐ μὴν ἐπειδὴ ἕτεροι προλαβόντες παρέφθειραν τὴν κεκρατηκυῖαν ἐπὶ τῶν ἀγίων συνήθειαν, καὶ ἀντὶ τοῦ προσεύχεσθαι, τὸν τε καιρὸν καὶ τὸν τόπον ποιοῦνται ἀγορᾶν, καὶ πανήγυριν, καὶ ἐμπορίαν· καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα (2).

ΑΡΣΤ. Ἐν ἱερῶ περιβόλῳ καπηλεῖον ἀσύστατον, καὶ πωλούμενα βρώματα μάταια· καὶ ἐν ἀμφοτέροις ὁ ποιῶν ἀφορίζεται.

Τὸν τοῦ Θεοῦ οἶκον μὴ ποιεῖν ἐμπορίου οἶκον παρεκελεύσατο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεός· διὰ τοῦτο οὐ χρὴ ἔνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων καπηλεῖον συνιστᾶν, καὶ τὰ διὰ βρωμάτων εἶδη προτιθέναι, ἢ ἐτέρας πράξεις ποιεῖσθαι. Ἐἴ τις οὖν τοιοῦτόν τι φανῆ πλημμελῶν, ἀφορισθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Ο Ζ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς, ἢ κληρικοὺς, ἢ ἀσκητάς, ἐν

(1) Χ. Τρ. προσχέτρια Βευερ. — (2) ψωμοπώλας Χ. Τρ. — (3) Βευερ. — τὸ καὶ ὀπωροπώλας, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ.

(1) τὰ κουρεῖα, Λεξικὸν Δουκαγγίου. — (2) Ἐὰ ἀπὸ τοῦ, Σημεῖωσαι, μέχρι τέλους τῆς παρουσίας ἐρμηνείας, οὐ κεῖται παρὰ Ἐ. ἀλλ' ἐν Χ. Τρ. καὶ μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν, ἐν ταῖς Σημ. Βευερ. σελ. 161.

βαλανεῖω μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι· οὐδὲ πάντα Χριστιανὸν λαϊκόν (1)· αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν. Εἰ δέ τις ἐπὶ τούτῳ φωραθεῖη, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, Δεῖ, φησὶ, καλὰ προνοεῖσθαι ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ πάλιν· Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ ἄνδρας συλλοῦεσθαι γυναῖξιν, σκανδαλον μέγα τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτο δύναται ἐμποιεῖν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐν οἰκίᾳ, ἢ ἐν οἴκῳ, ἐντυχία τῶν γυναικῶν ζάλην τῷ λογισμῷ τῶν ἐντυγχανόντων αὐταῖς ἀνδρῶν ὡς τὰ πολλὰ ἐμποιεῖ· τὸ ταύταις συλλοῦεσθαι, πῶς οὐκ ἂν τὸν νοῦν τῶν συλλουομένων αὐταῖς κατεβάπτισε, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἠρέθισεν; Εἰ δὲ καὶ δοίη τις, καθ' ὑπόθεσιν, μὴ βλάπτεσθαι ἴσως τινὰς, καὶ συλλοῦονται γυναῖξιν· ἀλλὰ γε τὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦτο σκανδαλίζεσθαι, καὶ καταγινώσκειν τῶν τοῦτο ποιούντων πιστῶν, τίς ἂν ποτε δυνήθειη φυγεῖν; Διὰ ταῦτα τοίνυν ἀπαγορεύει τοῦτο ὁ κανὼν πᾶσι Χριστιανοῖς· τοῖς δὲ τοῦτο ποιούσιν, ἱερατικοῖς μὲν οὐσι, τοῖς περὶ τὸ βῆμα δηλαδὴ, καὶ κληρικοῖς, τοῖς ἄλλως ἐν κλήρῳ τεταγμένοις, καθαιρέσιν ὀρίζει τὸ ἐπιτίμιον· ἀσκηταῖς δὲ, καὶ λαϊκοῖς ἐπάγει ἀφορισμόν. Οὗτος δὲ ὁ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συγκροτηθείσης συνόδου τριακοστὸς ἐστίν, ἄνευ τῶν ἐπιτιμίων ἐκεῖσε (2) ἐκφωνηθείς.

ΒΑΛΣ. Ὡς ἔοικε, πρὸ τῆς συνόδου ταύτης, ἐλαύοντο ἱερωμένοι τινὲς, καὶ μοναχοί, καὶ λαϊκοὶ μετὰ γυναικῶν, μὴ ἐπιστρεφόμενοι τῆς ἀποστολικῆς θείας παραγγελίας, τῆς λεγούσης· Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Διορθούμενοι οὖν τοῦτο οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὡς ἀπρεπέστατον, καὶ σκανδαλοποιὸν, καὶ διεγειρόν εἰς δαιμονιώδεις ἐπιθυμίας, φέρον τε τοὺς χρωμένους τῇ ἀσέμνῳ ταύτῃ διαγωγῇ εἰς μεγάλην κατάγνωσιν, διωρίσαντο, τὸν οὕτως

ἀδιαφόρως καὶ ἀπρεπῶς εἰς τὸ ἐξῆς μετὰ γυναικὸς λουόμενον, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὁ κανὼν διαφορὰν ποιεῖται ἱερωμένων, κληρικῶν, ἀσκητῶν, καὶ λαϊκῶν. ἱερωμένοι γὰρ εἰσιν οἱ τοῦ βήματος, οἱ καὶ χειροτονοῦμενοι· ἐπίσκοποι δηλονότι, ἱερεῖς, διάκονοι, καὶ ὑποδιάκονοι· κληρικοί, πάντες οἱ ἐκτὸς τοῦ βήματος ἐν ναοῖς ἐξυπηρετούμενοι· ἡγουν ἀναγνώσται, θεωροί, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀσκηταὶ δὲ, οἱ μοναχοί, ὅσοι οὐκ ἔφθασαν ἐπισκοπικὴν σφραγίδα δεξασθαι, ἀλλὰ μόνην ἐπικουρίδα μοναχικὴν· οἱ γὰρ σφραγίδα δεξάμενοι ἐπισκοπικὴν μοναχοί, κληρικοί λέγονται· ἀσκητῶν δὲ καὶ μοναχῶν οὐδεμίαν διαφορὰ· Συναγαγὼν γοῦν εἶπε, ὡς, οἱ μὲν τοῦ βήματος δι' ἐγγραφῆς ὀμνύειν ὀφείλουσιν· οἱ δὲ ἐκτὸς τοῦ βήματος κατὰ λαϊκοῦς ἐπομόσονται, καὶ μοναχοὶ ὄσι. Τινὲς μὲντοι λαϊκοὶ μετὰ τῶν οἰκείων ὁμοζύγων ἐν βαλανεῖοις λουόμενοι, καὶ χάριν τούτου ἐλεγχόμενοι, λέγουσι μὴ κωλύεσθαι ὑπὸ τοῦ κανόνος τούτου· σὰρξ γὰρ μία εἰσι, καὶ οὐδὲν τι ἄσεμνον δοκεῖ γίνεσθαι μέσον αὐτῶν, μὴ διεστηκότων ἀλλήλων τοῖς σώμασιν· ἐκείνους δὲ κολάζεσθαι, τοὺς σὺν τῇ πορνείᾳ καὶ ἀσχηρόνως διάγοντας, καὶ τῆς φύσεως μὴ αἰσχυνομένους τὴν ἀπρέπειαν. Οὐκ ἤρεσαν δὲ ταῦτα τοῖς εὐλαβεστέροις, εἰποῦσι, κατάγνωσιν πρώτην εἶναι τοῦτο παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ὡς ὁ κανὼν φησὶ, κἀντεῦθεν καὶ κολάζεσθαι ὁπωσδήποτε γινόμενον· καὶ ὅτι, καὶ δοκῶσιν οἱ ὁμόζυγοι ἐν σῶμα εἶναι, ἀλλ' οὐκ ἐφέται αὐτοῖς κακῶς τοῖς οἰκείοις χρήσασθαι μέλεσιν· ἐπεὶτοι γε, εἰ τοῦτο ἦν, οὐδὲ οἱ ἐπιχειρήσαντες ἑαυτοὺς ἀνελεῖν ἂν ἐκολάζοντο.

ΛΡΙΣΤ. Χριστιανὸς γυναῖξιν οὐ συλλοῦεται· κληρικὸς μὲν γὰρ, καθαιρεῖται· λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεται. Σαφῆς.

Κ α ν ὶ ν Ο Η'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς πρεσβυτέροις.

(1) Π. Χ. Τρ. — ἢ λαϊκόν, Βενερ. Ε. Βρ. Κ. Σ. Ρ. — (2) ἐκεῖνος Χ. Τρ.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου ἐστὶ τεσσαρακοστὸς ἕκτος· αὐτοῖς γὰρ ῥήμασι τοῖς ἄλλοις κανόσι τῆς συνόδου ἐκείνης ἐγκατέστρωται. Κελεύει δὲ τοὺς φωτιζομένους, ἤγουν τοὺς πρὸς τὸ φῶτισμα ἐτοιμαζομένους, καὶ κατηχομένους, τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἐκάστης ἐβδομάδος ἀπαγγέλλειν, ἢ διὰ τῆς ἐβδομάδος ἔμαθον, τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς πρεσβυτέροις· τοῦτο δὲ γίνεσθαι, ἵνα μὴ ἀμύητος τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ὢν τις βαπτισθῆ, καὶ, ἀστῆρικτος ὢν, ὑπὸ αἰρετικῶν ὑποσυρῆ, καὶ ὑποκλαπῆ.

ΒΛΑΣ. Οἱ νεοφώτιστοι, ὅπως ὀφείλουσι διδάσκεσθαι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀπὸ διαφόρων κανόνων ἐμάθομεν. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν προστίθησι, μὴ ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ταῖς καταθέσει τῶν φωτιζομένων, διαβεβαιουμένων ἀναδιδαχθῆναι τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ μανθάνειν μὲν αὐτοὺς τὰ ἱερὰ λόγια δι' ὅλων τῶν πρώτων τεσσάρων ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος· κατὰ δὲ τὴν πέμπτην, ἀπαγγέλλειν αὐτὰ τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς ἐπιτραπησομένοις παρὰ τούτου, ἤγουν τοῖς κατηχηταῖς. Οὕτω γὰρ ποιῶντες, δώσουσιν ἐντελῆ πληροφορίαν, ὡς ὀλοφύχως τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προσῆλθον, καὶ τὰ θεῖα ταύτης ἐμυήθησαν μυστήρια, καὶ ἱκανῶς ἐστηρέχθησαν. Τοῦτο δὲ οὐχ ἕπαξ ποιήσουσιν, ἀλλὰ σχεδὸν δι' ὅλης τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὁ μὲντοι παρῶν κανὼν τεσσαρακοστὸς ἕκτος ἐστὶν ἀπαράλλακτος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

ΛΡΙΣΤ. Ὁ φωτισθεὶς τὴν πίστιν ἀπαγγελλέτω τῇ πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος.

Δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θείῳ φωτίσματι, καθὼς καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς ἕκτος κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου διαλαμβάνει, τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ, τῇ πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν μέλλει φωτισθῆναι, τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς πρεσβυτέροις ταύτην ἀπαγγέλλειν.

Κ α ν ὼ ν Ο Θ'.

Ἄλόχευτον τὸν ἐκ τῆς Παρθένου Θεῖον τόκον ὁμολοῦν

γοῦντες, ὡς καὶ ἀσπόρως συστάντα, καὶ παντὶ τῷ ποι-
μνίῳ κηρύσσοντες, τοὺς ἐξ ἀγνοίας πράττοντάς τι τῶν
οὐ δεόντων, διορθώσει καθυποβάλλομεν. Ὅθεν, ἐπειδὴ τινες
μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ (1) τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν γεννήσεως, δείκνυνται σεμίδαλιν ἔφροντες, καὶ ταύ-
της (2) ἀλλήλοις μεταδιδόντες, προφάσει τιμῆς δῆθεν
λοχείων τῆς ἀχράντου Παρθενομήτορος, ὀρίζομεν, μηδὲν
τοιούτον ὑπὸ τῶν πιστῶν τελείσθαι. Οὐ γὰρ τιμὴ γε τοῦ-
το τῆ Παρθένῳ, τῆ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὸν ἀχώρητον
τεκούσῃ Λόγον σαρκί, ἐκ τῶν κοινῶν τε καὶ καθ' ἡμᾶς
τὰ (3) κατὰ τὸν ἀφραστον αὐτῆς τόκον ὀρίζειν καὶ ὑπο-
γράφειν. Εἴ τις οὖν (4) ἀπὸ τοῦ νῦν πράττων τοιοῦτόν τι
φωραθείη, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς,
ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς, δοκοῦντες εἰς τιμὴν τῆς ἀγίας Παρθένου καὶ
Θεομήτορος ποιεῖν τι, τῆ ἐξῆς ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐορτὴν τῆς
ἀγίας γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐποίουν τινὰ, οἷα ἐπὶ ταῖς λο-
χευομέναις γίνονται γυναῖξί. Ταῦτα οὖν κωλύει γίνεσθαι ὁ πα-
ρὸν κανὼν, ἀλόχευτον εἶναι λέγων τὸν τόκον τῆς ἀγίας Παρ-
θένου. Λοχεία δ' ἐστίν, ἡ μετ' ὠδίνων τοῦ βρέφους ἀπότεξις,
καὶ ἡ τῶν αἰμάτων ἀκόλουθος ῥύσις· ἴδον μὴ πειραθῆναι τὴν
Θεοτόκον πιστεύομεν. Ταῦτα γὰρ ταῖς φυσικῶς συλλαβού-
σαις (5) παρομαρτεῖ· τῆ δὲ, ὑπὲρ φύσιν ἢ σύλληψις· ἐκ γὰρ
Πνεύματος ἁγίου ἐγένετο, καὶ ὁ τόκος τῶν φυσικῶν ἰδιωμά-
των ὑπέρτερος. Τῆ γοῦν μὴ γνούσῃ λοχείαν, πῶς ἡμεῖς τὰ
τῶν λοχευομένων διαπραξόμεθα; Ἰβρις γὰρ, καὶ οὐ τιμὴ τῆς
ὑπεραγίας Παρθένου ἐστὶ, τὸ γίνεσθαί τι ἐπὶ τῷ ἀνεκφράστῳ
τόκῳ αὐτῆς, οἷον ἐπὶ τῶν ἄλλων γίνεται γυναικῶν τικτουσῶν·

(1) Π. Χ. Τρ. Σ. 'Ρ. — τὸ, Χριστοῦ, οὐ καῖται παρὰ Βρ. — (2) Π. Σ. 'Ρ.
Βευερ. — ταύτην Χ. Τρ. Βρ. — (3) Π. Βρ. Χ. Τρ. Σ. 'Ρ. — τὸ, τὰ, οὐ καῖται
παρὰ Βευερ. — (4) Π. Χ. Τρ. Βευερ. Σ. 'Ρ. — εἰ δὲ τις οὖν Βρ. — (5) συλλαβ-
θαναύσαις Χ. Τρ.

τούς δὲ τοιοῦτόν τι πράττοντας, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει.

ΒΑΣ. Μαθόντες οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅτι τινὲς διὰ τιμὴν τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν καὶ Θεοτόκου ἑορτάζουσι, μετὰ μίαν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰ ἐπιλόγια ταύτης μετὰ σεμιδάλεως ἐψητῆς, καὶ ἐτέρων τινῶν εἰδῶν, ὥρισαν μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν· τὸν γὰρ τόκον, φασί, τῆς Θεομήτορος ὁμολογοῦμεν μὴ τοιοῦτον γενέσθαι, καθὼς παρὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν γίνεται, ἀλλὰ ἀλόχευτον· ὅτι καὶ ἡ σύλληψις ὑπὲρ φύσιν καὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐγένετο. Τῇ γοῦν μὴ γνούση λοχείαν, πῶς ἡμεῖς τὰ τῶν λοχευομένων διαπραξόμεθα; Ὅθεν οὐκ ἔστι τοῦτο τιμὴ τῆς ἁγίας Παρθένου, τῆς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τεκούσης τὸν Θεὸν Λόγον σαρκί, ἄνευ ὠδίνων μητρικῶν. Κάντε ὅθεν οὐ χρὴ τὰ ὑπὲρ φύσιν συνεξισοῦσθαι τοῖς κατὰ φύσιν, καὶ οἷον κοινοῦσθαι ταῦτα, καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς γέωδῶν ὑπογράφεσθαι. Τοῖνον καὶ διορίζονται, τὸν τοιοῦτόν τι ποιήσαντα, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι· λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Διὰ τοι τοῦτο καὶ Χριστοῦ χάριτι τέως εἰς ταύτην τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν οὐδέν τι τολμᾶται τοιοῦτον παρὰ τινος· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀόρητον γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἑορτάζει τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν τὰ ἐπιλόγια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, διὰ θείων ψαλμοδημάτων καὶ ὑμνωδίας ἐκκλησιαστικῆς.

ΑΡΙΣΤ. Αφορίζεται ὁ μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Θεοτόκου σεμιδάλιν ἢ ἄλλο τι κατασκευάζων, διὰ τὰ λεγόμενα ἐπιλόγια.

Οὐκ ἔστι τοῦτο τιμὴ τῇ Παρθένῳ, τῇ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὸν ἀχώρητον τεκούσῃ Λόγον σαρκί, ἐκ τῶν κοινῶν τε καὶ καθ' ἡμᾶς τὰ κατὰ τὸν ἄφραστον αὐτῆς τόκον ὀρίζειν καὶ ὑπογράφειν. Διὰ τοῦτο, εἴ τις μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν γεννήσεως, σεμιδάλιν εὑρίσκειται ἔψων, καὶ ταύτην παρέχων τισί, προφάσει τιμῆς δῆθεν λοχείων τῆς ἀχράντου Παρθενομήτορος· εἰ μὲν κληρικὸς ἔστι, καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορισθήσεται· ἀλόχευτον γὰρ

ὁμολογοῦμεν τὸν ἐκ τῆς Παρθένου θεῖον τόκον, ὡς καὶ ἀσπύτως συστάντα.

Κανὼν Π'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγομένων, ἢ λαϊκός, μηδεμίαν (1) ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ὥστε ἐπὶ πλειστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας (2) ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκός, ἀποκινεῖσθαι τῆς κοινωνίας.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἀπολειφθέντας τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν, ἄνευ θαρείας ἀνάγκης τινός, ἢ δυσχερείας ἐτέρας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγοντας, μὴ συνεργομένους δὲ εἰς ἐκκλησίαν τοῖς πιστοῖς, ἐπισκόπους μὲν καὶ κληρικούς ὄντας, ὁ κανὼν καθαιρεῖσθαι προστάττει· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι· τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ ἀποκινεῖσθαι τῆς κοινωνίας.

ΒΑΣ. Ἄλλοι μὲν κανόνες διάφοροι ἀλλοτρόπως κολάζουσι τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικούς, ἐφ' ἱκανὸν ἀποδημοῦντας ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν, οὐ μόνον ἐπισκόπους καὶ κληρικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λαϊκοὺς, τοὺς ἀπὸ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐν ἀλλοδαπῇ διάγοντας, καταναγκάζει μετὰ τῶν πιστῶν συγκοινωνεῖν, καὶ συνεύχεσθαι· καὶ διορίζεται, ὡς, εἴπερ τις ἐκ τούτων, μηδεμίαν προκειμένης ἀνάγκης, νόσου τυχόν, ἢ δουλείας βαρυτάτης, μὴ παραχωρούσης αὐτῷ ἐκκλησιάζειν, ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς οὐ συνέλθῃ μετὰ τῶν πιστῶν, καὶ συνεύχεται, ἀλλ' ἀμελῶς διατεθῇ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ σωτηριώδει κοινωνία, κληρικὸς μὲν ὢν, καθαιρεῖσθαι· λαϊκός δὲ, ἀποκινεῖσθαι τῆς κοινωνίας, τουτέστιν ἀφορίζεσθαι. Δυσὶν γὰρ θάτερον ἐκ τούτου ἀναφαίνεται, ἢ μηδεμίαν φροντίδα τίθεσθαι τὸν τοιοῦτόν τῶν θείων παραγγελιῶν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐχῆς καὶ ὑμνωδίας, ἢ

(1) ἢ μηδεμίαν Βρ. Σ. Ρ. — (2) Π. Σ. Ρ. Βρ. — τὸ, ἡμέρας, οὐ κίται παρὰ Βιουερ.

τὸ μὴ εἶναι πιστόν. ἵνα τί γὰρ ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέραις μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησιάσαι οὐχ ἤρετίσατο, καὶ συγκοινωνῆσαι τῷ πιστῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ;

ΑΡΙΣΤ. Εἰ μὴ δι' ἀνάγκην ἀπολειπόμεναι τις τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τρισὶ Κυριακαῖς, ἀκοινωνήτος.

Ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐν τρισὶ Κυριακαῖς ἀπολειφθεὶς, ἄνευ βαρυντικῆς ἀνάγκης, ἢ δυσχερείας τινὸς, εἰ μὲν κληρικός ἐστὶ, καθιρεῖται· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεται.

Κ α ν ὶ ν Π Α'.

Ἐπειδὴ περ (1) ἐν τισὶ χώραις μεμαθήκαμεν, ἐν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ, ἐν προσθήκης μέρει ἐκφωνεῖσθαι μετὰ τὸ, "Ἅγιος ἀθάνατος, τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς" τοῦτό τε ὑπὸ τῶν πάλαι (2) ἁγίων Πατέρων, ὡς τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἐκ τοῦ τοιούτου ἀπηλάθη (3) ὕμνου, σὺν τῷ τὴν τοιαύτην φωνὴν καινουργήσαντι παρανόμῳ αἰρετικῷ· καὶ ἡμεῖς κυροῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν πρὶν (4) εὐσεβῶς θεσμοθετηθέντα, ἀναθεματίζομεν τοὺς ἔτι μετὰ τὸν παρόντα ὄρον παραδεχομένους τὴν τοιαύτην φωνὴν ἐπ' ἐκκλησίαις, ἢ ἄλλως πως τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ συνάπτοντας. Καὶ εἰ μὲν ἱερατικός ἐστὶν ὁ παραβάτης τῶν ὀρισθέντων, ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερατικῆς ἀξίας (5) προστάσσομεν· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μοναχός, ἀφορίζεσθαι.

ΩΝΑΡ. Οἱ τῇ θεότητι πάθος προσαρμόζοντες προσέθεντο τῷ τρισαγίῳ τὴν προσθήκην ταύτην, τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς· ὅπερ καὶ πρὸ τῆς συνόδου ταύτης, ὑφ' ἑτέρων ἁγίων Πατέρων, ὡς νόθον, καὶ τῆς ὀρθῆς δόξης ἀλλότριον, ἀπεβλήθη· καὶ τι δὲ

(1) Ἐπειδὴ Βρ. — (2) τῶν παλαιῶν Βρ. — (3) Βρ. Χ. Γρ. Κ. Σ. Ἰ. — ἀπὴ-
λασαν Π. Βευερ. Ἰ. — (4) Π. Χ. Γρ. Βρ. Σ. Ἰ. Ἐ. Κ. — τὸ, πρὶν, οὐ κεῖται παρὰ
Βευερ. — (5) Π. Χ. Γρ. Βρ. Σ. Ἰ. — τῆς ἱερωσύνης Βευερ.

παρά τινων, ὡς ἔοικε, λεγόμενον, οἱ τῆς συνόδου ταύτης τοῦ τρισαγίου αὐτὸ ἐξορίζουσιν, ἀναθέματα καταδικάζοντες τοὺς ἔτι αὐτὸ παραδεχομένους, καὶ τῷ τρισάγιω ὅπουδήποτε συνάπτοντας· καὶ καθιροῦσι μὲν τοὺς ἱερατικούς, παραβαίνοντας τὰ ὀρισθέντα· τοὺς δὲ μοναχοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἀφορίζουσιν.

ΒΑΣ. Ὁ ματαιόφρων ἐκεῖνος καὶ βλάσφημος Πέτρος ὁ Κναφεύς, προσθήκην ἐν τῷ τρισάγιω ὕμνῳ ἐποίησε, μετὰ τὸ ἐκφωνεῖσθαι τὸ, Ἅγιος ἀθάνατος, εἰπὼν, ὀφείλειν λέγεσθαι τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δε' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς· ἣν δὴ προσθήκην ἡ ἐκκλησία οὐ παρεδέξατο, ὡς παρεισάγουσιν τέταρτον πρόσωπον, καὶ ἀνὰ μέρος τιθεῖσιν τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, τὴν τοῦ Πατρὸς ἐνυπόστατον δύναμιν, καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν, ὡς ἄλλον ὄντα παρὰ τὸν ἰσχυρὸν, ἢ ὡς παθητὴν τὴν Τριάδα δοξάζουσιν, καὶ συσταυροῦσιν τῷ Υἱῷ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ ἐδογματίσεν εὐσεβῶς τὸν τρισάγιον ὕμνον χάριν τῆς ἁγίας Τριάδος λέγεσθαι· ὅτι περ (1) διὰ μὲν τῆς τρισσῆς ἁγιότητος, τὰς τρεῖς τῆς ὑπερουσίου Θεότητος ὑποστάσεις, τὰ ἅγια Σεραφεῖμ ἡμῖν ὑπερφάνουσι· διὰ δὲ τῆς μιᾶς κυριότητος, τὴν μίαν τῆς Θεαρχικῆς Τριάδος οὐσίαν τε καὶ βασιλείαν γνωρίζουσιν. Εὐρηται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, ὅτι, λιτανεύοντος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαοῦ διὰ τινὰ θεήλατον ἀπειλήν, ἐπὶ Πρόκλου ἀρχιεπισκόπου γεγεννημένην, ἀφαρπαγῆναι παιδίον ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ οὕτω μνηθῆναι ὑπὸ ἀγγελικῆς τινος διδασκαλίας τὸν τρισάγιον ὕμνον, Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς· καὶ αὐθις ἐπιστραφέντος τοῦ παιδίου, καὶ τὸ μνηθὲν ἀπαγγείλαντος, ἄσαι τὸν ὕμνον ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ οὕτω κοπάσαι τὴν ἀπειλήν. Καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ δὲ καὶ οἰκουμενικῇ τετάρτῃ συνόδῳ, τῇ ἐν Χαλκηδόνι, οὕτως ὑμνηθῆναι ὁ τρισάγιος ὕμνος παραδέδοται. Ἀλλὰ τῆς τῶν πολλῶν καὶ βλασφημῶν (2) κακίας, μηδὲ διὰ τούτων πρὸς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα μεταρρυθμηθείσης, ὡς ἔοικεν, οἱ κατὰ ταύτην συνελθόντες τὴν σύνοδον ἅγιοι Πατέρες, ἐπικυρώσαντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων, περὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου θεσμοθετη-

(1) Σ. Τρ. — ὅπερ τι Ε. Βευερ. — (2) Κ. Τρ. — βλασφημῶν Ε. Βευερ.

θέντα, ἀναθέματι καθυπέδαλον τοὺς μετὰ τὸν παρόντα κανόνα τὴν προσθήκην τοῦ Κναφέως τῷ τρισαγίῳ συνάπτοντας. Καὶ εἰ μὲν ἱερατικός ἐστι, φασὶν, ὁ παραδαίνων, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἢ μοναχὸς, ἀφορίζεσθω. Τοῦ δὲ κανόνος ἀναθεματίζοντος τοὺς τὴν κακόδοξον ταύτην προσθήκην παραδεχομένους, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναθεματισμοῦ, μὴ μόνον ἀτίμων γινομένων τῶν ἀναθεματιζομένων, ἀλλὰ καὶ παντελῆ ἀπώλειαν ὑφισταμένων, καὶ πάσης τῆς ἐν κόσμῳ διαγωγῆς ἀπαλλοτριουμένων, θαυμάζω, πῶς ὁ κανὼν, σὺν τῷ ἀναθεματισμῷ, καθαιρέσεως (1) ἐμνήσθη καὶ ἀφορισμοῦ. Ἀλλ', ὡς ἔοικε, τὰ περὶ τούτου εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν ἀνήρτησαν, ἐφ' ᾧ, τὸν μὲν παραδεξάμενον τὴν βλάσφημον ταύτην προσθήκην καὶ ῥαδίως μετατιθέμενον, καθαιρείσθαι, ἢ ἀφορίζεσθαι· τὸν δὲ μὴ μετατιθέμενον (2), ἀλλ' ἔτι τῆς βλασφημίου φλυαρίας ἐξεχόμενον, ἀναθεματίζεσθαι· καὶ οὕτω μὴ μόνον τῆς ἱερωσύνης, ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀπογυμνοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ περιορίζεσθαι, ἐφ' ᾧ μὴ μεταδοῦναι τῆς αἰρέσεως καὶ ἄλλοις.

ΑΡΙΣΤ. Τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ ὁ συνάπτων τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς, ἑτερόδοξος.

Λέγεται, ὡς ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, ἦρθη παιδίον ἐν τῇ τοῦ κάμπου λιτῇ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας μετέωρον γέγονε, καὶ ἤκουσε θείας φωνῆς, μὴ προστιθέναι ἐν τῷ τρισαγίῳ τὸ, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς· ὡς ὁ παράφρων Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἐληρώδει. Εἴ τις οὖν τὴν τοιαύτην φωνὴν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ συνάψει, ὡς ἑτερόδοξος, ἀναθεματισθήσεται. Εὐρήσεις δὲ καὶ ἐν τῷ Δαμασκηνῷ νγ'. κεφάλαιον, διαλαμβάνον πλατύτερον περὶ τοῦ τρισαγίου, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἦρθη τὸ παιδίον.

Κ α ν ὼ ν Π Β'.

Ἐν τισὶ τῶν σειπτῶν εἰκόνων γραφαῖς, ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύ-

(1) τὸ, σὺν τῷ ἀναθεματισμῷ, οὐ καῖται ἐν Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Βιωφ. — τὰς λέξεις, καθαιρείσθαι, ἢ ἀφορίζεσθαι. Τὸν δὲ μὴ μετατιθέμενον, παραλείπει ὁ ἔπι

πον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν διὰ νόμου (1) προὔποφαίνων ἄμνον Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιούς τύπους, καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα, τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. Ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις, ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἵροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ (2) κόσμου ἄμνου, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἄμνου, ἀναστηλοῦσθαι ὀρίζομεν· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος (3) τοῦ Θεοῦ Λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ (4) πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου, χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

ΣΩΝΑΡ. Ὁ τοῖς Ἰβραίοις παρὰ Νιῦσέως ἐνταλθεὶς σφαγιασθῆναι ἄμνος, οὗ τῷ αἵματι αἱ φλιαὶ τῶν οἴκων αὐτῶν χρισθεῖσαι, ἄβατοι τῷ τῶν πρωτοτόκων ἦσαν ὀλοθρευτῆ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν προετύπου καὶ προεικόνιζεν. Ὅθεν καὶ ὁ Βαπτιστῆς, δεικνύων τοῖς λαοῖς τὸν Χριστὸν, ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ἔφη, ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ἐγράφετο οὖν ἐν εἰκόσιν ἄμνος, καὶ ὁ Πρόδρομος τῷ δακτύλῳ δεικνύων αὐτόν. Τοῦτο δὲ μὴ γίνεσθαι ἡ σύνοδος αὕτη θεσμοθετεῖ· λέγουσα, ὅτι τοὺς μὲν τύπους, καὶ τὰς σκιὰς, τιμῶμεν ὡς σύμβολα τῆς ἀληθείας, καὶ προχαράγματα· προτιμῶμεν δὲ τὴν χάριν, καὶ τὴν ἀλήθειαν, * ἡγουν αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ διὰ συμβόλων δηλούμενα* (5)· καὶ ὀρίζομεν, μηκέτι ἐν εἴδει ἄμνου γράφεσθαι τὸν αἵροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον

(1) διὰ τοῦ νόμου Βρ. — (2) τὸ, τοῦ, οὐ κεῖται παρὰ Βουερ. — (3) Βρ. Σ. Ρ. — τὸ, ὕψος, οὐ κεῖται παρὰ Π. Χ. Γρ. Κ. Ε. Βουερ. — (4) ἐν σάρκει Σ. Ρ. — (5) τὰ ἔγγραφα * οὐ κεῖται παρὰ Βουερ. καὶ 'Ε. ἀλλὰ μόνον ἐν Χ. Γρ.

χαρακτήρα ἀναστηλοῦσθαι αὐτὸν ἐν εἰκόσιν, ἵν' οὕτω κατανοῶμεν τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ τὸ τῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως ἄμετρον, καὶ μνημονεύωμεν τῆς ἐν σαρκὶ ἀναστροφῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου, καὶ ὅσων εὐεργεσιῶν ἐτύχομεν δι' αὐτοῦ.

ΒΛΑΣ. Ὅτε τὴν κατὰ τῶν πρωτοτόκων Αἰγυπτίων ἀπειλὴν διελάλησε, κατὰ κέλευσιν τοῦ Θεοῦ, ὁ Μωϋσῆς, ἐνετείλατο τοῖς Ἰσραηλίοις σφαγιάσαι ἄμνον, καὶ τῷ αἵματι τούτου χρισθῆναι τὰς Ἰουδαϊκὰς φλιάς, ὡς ἐν ἄλλοις ὡσεὶ τῷ τῶν πρωτοτόκων ὀλοθρευτῆ· πρηνετύπου οὖν ὁ τοιοῦτος ἄμνος τὸν Κύριον. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας ἐν Προφήταις καὶ Ἰσαάγγελος Πρόδρομος, ἰδὼν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, εἶπεν· Ἴδε (1) ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν (2) τοῦ κόσμου. Τινὲς οὖν ἐν ἀγίαις εἰκόσι τὸν ἅγιον Πρόδρομον ἀναστηλοῦντες, ἄμνον ἀντικρυς αὐτοῦ ἐνεχάραττον (3), ὑπὸ τοῦ Προδρόμου δακτυλοδεικτούμενον (4). Τοῦτο τοίνυν ἡ ἀγία σύνοδος ἀποτρέπουσα, ὥρισεν· ὡς, ἐπεὶ ὁ ἄμνος εἰς τύπον τῆς ἀληθείας παρελήφθη, αἰσκιαὶ δὲ, καὶ οἱ τύποι, καὶ τὰ σύμβολα παρῆλθον, ὡς τῆς ἀληθείας παρρησιασθείσης· κατασπαζόμεθα μὲν καὶ τοὺς τύπους, καὶ τὰς σκιάς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολα, προτιμώμεθα δὲ τὴν ἀληθειαν· διὸ καὶ ὥρισαν, τὰ μὲν τοῦ τύπου σχολάσαι· ἀντὶ δὲ ἄμνου, ἐν ταῖς ἀγίαις εἰκόσιν ἀναστηλοῦσθαι αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσι, νομίζω, ὅτι κακῶς ποιοῦσιν οἱ ἐπ' ἐκκλησίας περιστερὰς ἀπολύοντες, ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου ἐπιδημίας, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀστέροσ ἐκείνου τοῦ ὑπερφουῶσ καὶ καινοφανοῦσ, κηρία (5) ἀνάπτοντες· καὶ τὴν ἀπόρρητον καὶ σωτήριον ἐν σπηλαίῳ γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ παιδὸς καὶ στρωμνῆς ὑποτυποῦντες, καὶ τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν ἀνθρωπίνοις ἐπιτηδεύμασι διαγράφοντες.

ΑΡΙΣΤ. Οὐ χαράξεις ἄμνον εἰς τύπον Χριστοῦ· ἀλλ' ἐκείνον αὐτόν.

Ὁ ἄμνος εἰς τύπον παρελήφθη τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· καὶ οὐ χρῆ τὸν τύπον προτιμᾶσθαι τῆς ἀληθείας, καὶ ἄμνον ἐν ταῖς σεπταῖς εἰκόσιν ἐγγράφειν, τῷ δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενον· ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐγχαράττειν.

Κανὼν ΙΙΓ'.

Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτησάντων (1) τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω. Γέγραπται γάρ· Λάβετε, φάγετε (2)· τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδὲ λαβεῖν δύναται, οὐδὲ φαγεῖν.

ΖΩΝΑΡ. Ἔθος ἦν παλαιὸν, μεταδίδοσθαι τοῖς νεκροῖς σώμασι τῶν τελευτησάντων, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου· τοῦτο γὰρ ὠνόμασται εὐχαριστία· ὅτι εὐχαριστεῖν ἡμᾶς χρῆ μεταλαμβάνοντας τούτων, ὡς ἀξιωθέντας τοιούτων δωρεῶν. Τοῦτο τοίνυν γίνεσθαι ὁ κανὼν ἀπηγόρευσε, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει, λέγων· ὅτι ὁ Κύριος διανέμων τὸν ἄρτον τοῖς μαθηταῖς, Λάβετε, φάγετε, εἶπε· τὰ δὲ νεκρωθέντα σώματα, οὔτε λαβεῖν, οὔτε φαγεῖν δύναται. Καὶ ὁ ὀκτωκαιδέκατος κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, πρὸ τῆς συνόδου ταύτης, ἀπηγόρευσε τὸ τῆς εὐχαριστίας μεταδίδοσθαι τοῖς νεκροῖς.

ΒΛΑΣ. Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, δειπνήσας μετὰ τῶν οἰκείων μαθητῶν, καὶ τοῦ ἄρτου τούτοις μεταδιδούς, Λάβετε, φάγετε, ἔφησε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καθὼς τοῦτο ἐν Εὐαγγελίοις γέγραπται. Εἴθιστο γοῦν πρὸ τῆς συνόδου ταύτης παρά τισι, μεταδιδόναι τῶν θείων ἁγιασμάτων, (ταῦτα γὰρ εὐχαριστίαν οἱ Πατέρες ὠνόμασαν), σώμασι νεκροῖς. Τοῦτο οὖν κωλύοντες οἱ Πατέρες, διωρίσαντο, μηκέτι τοιοῦτόν τι γίνεσθαι· ὅτι, φασί,

(1) X. Γρ. — Ἰδού, Βευερ. Ἐ. — (2) τὰς ἁμαρτίας· Ἐ. — (3) X. Γρ. — ἐνεχάραττον Βευερ. Ἐ. — (4) X. Γρ. — δακτυλοδεικτούμενον Βευερ. δακτυλοδείκνύμενον Ἐ. — (5) X. Γρ. — κηρὸν Βευερ. Ἐ.

(1) Βευερ. — τῶν τελευτιώντων Π. X. Γρ. Βρ. Ἐ. Σ. Ἰ. — (2) Ματθ. Κς', 26.

γέγραπται· λάβετε, φάγετε· τὰ δὲ σώματα τῶν νεκρῶν, οὔτε λαβεῖν, οὔτε φαγεῖν δύνανται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιη'. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου. Ἰὸ μὲν τοι χειρίζεσθαι τοῖς ἀρχιερεῦσι μετὰ τελευτὴν ἁγίου ἄρτον, καὶ οὕτως ἐνταφιάζεσθαι, νομίζω γίνεσθαι εἰς ἀποτροπὴν τῶν δαιμόνων (1), καὶ εἶνα δι' αὐτοῦ ἐφοδιάζῃται πρὸς οὐρανὸν ὁ τοῦ μεγάλου καὶ ἀποστολικοῦ καταξιωθεὶς ἐπαγγέλματος.

ΑΡΙΣΤ. Σώματι νεκρῶ οὐ μεταδοτέον τῶν ἁγιασμάτων.

Ἐπειδὴ γέγραπται· λάβετε, φάγετε· τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὔτε λαβεῖν, οὔτε φαγεῖν δύνανται· οὐδεὶς μεταδώσει τοῖς τελευτήσασιν τῶν θείων καὶ ἀχράντων ἁγιασμάτων.

Κανὼν ΠΔ'.

Τοῖς κανονικοῖς τῶν Πατέρων θεσμοῖς κατακολουθοῦντες, ὀρίζομεν καὶ περὶ τῶν νηπίων· ὅσακις μὴ εὕρισκονται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγοντες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κείραν περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρὶς τινος προσκόμματος ὀφείλῃν ταῦτα βαπτίζεσθαι· μὴ ποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως.

ΖΩΝΑΡ. Ἐν βάπτισμα ὁμολογεῖν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ συμβόλου τῆς πίστεως δεδιδάγμεθα. Ὅτι δὲ ὁ Κύριος ἔφη, Εἰ μή τις γεννηθῆ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· διὰ τοῦτο ἔδοξε τοῖς ἱεροῖς Πατράσι, παλαιότερων Πατέρων ἐξακολουθοῦσι θεσμοῖς, εἰ ἀμφιβολὸν ἐστὶ τὸ βαπτισθῆναί τινος, ἐκείνων μὲν μὴ εἰδόντων εἰ ἐβαπτίσθησαν, διὰ νηπιότητα, καὶ τὸ λίαν ἀτελὲς τῆς ἡλικίας αὐτῶν, (ἡλικία γὰρ ἢ κείρα ἐρμηνεύεται), καὶ οὐδὲ τινες εὕρισκονται εἰδότες, καὶ μαρτυροῦντες, ὅτι ἐβαπτίσθησαν, βαπτίζεσθαι αὐτοὺς χωρὶς τινος προσκόμματος, ἀντὶ τοῦ, μὴ τινος ἐμποδίου ὄντος,

διὰ τὸ ἀγνοεῖσθαι, εἰ ἐβαπτίσθησαν. Τοῦτο δὲ φασιν, ὀρίζομεν, ἵνα μὴ διὰ δισταγμὸν καὶ ἀμφιβολίαν τοῦ εἶτε ἐβαπτίσθησαν, εἶτε μὴ, στερηθῶσι τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως, καὶ ἔξω μείνωσι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν.

ΒΛΑΣ. Οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες Πατέρες, ὧν ὁ παρῶν κανὼν μέμνηται, ἐν βάπτισμα ὁμολογοῦντες, κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου συμβόλου περιλήψιν, ὤρισαν ἐν κανόνι οβ'. τοὺς ἐν νηπιότητι λεγομένους βαπτισθῆναι, εἶτε καὶ μὴ, βαπτίζεσθαι, ἐὰν μὴ ὡσι μάρτυρες βέβαιοι, πληροφοροῦντες αὐτοὺς βαπτισθῆναι. Ἀκολούθως οὖν τούτοις ἐθεσμοθέτησαν οἱ Πατέρες ἐν τῷ παρόντι κανόνι αὐτὰ ἐκεῖνα, ὅσα καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες παρεκελεύσαντο· δηλονότι βαπτίζεσθαι τοὺς ἀμφιβαλλομένους βαπτισθῆναι, εἰ μήτε αὐτοὶ ἐκεῖνοι δύνανται πληροφορηθῆσαι τὸ βαπτισθῆναι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί γέγονεν εἰς τούτους ἐν νηπιότητι, (κείρα γὰρ ἐστὶν ἡ ἀτελής ἡλικία)· μηδὲ μάρτυρες παράγονται πληροφοροῦντες τὸ βαπτισθῆναι αὐτούς· δέος γὰρ ἐστὶ, μὴ ποτε διὰ τὸν δισταγμὸν ἀποστερηθῶσι τὰ νήπια τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος, καὶ τῆς διὰ τούτου (1) διδομένης βασιλείας τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, τὴν λέγουσαν, Εἰ μή τις γεννηθῆ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα δὲ νενομοθέτηται, ὅτι τινὲς οὐ παρεχώρουν διὰ τὴν ἀμφιβολίαν βαπτίζεσθαι τοὺς τοιοῦτους, ἵνα μὴ δόξωσιν ἀναβαπτίζειν τοὺς προβαπτισθέντας· περὶ δὲ τούτου πολλάκις ἀμφισβήτησις γέγονε συνοδικῶς. Νηπίων γὰρ ἀπὸ χριστιανικῆς χώρας αἰχμαλωτισθέντων παρὰ Σκυθῶν καὶ Ἀγαρηνῶν, καὶ διαπραθέντων πρὸς Ῥωμαίους, ἀμφιβολία γέγονεν, εἰ χρὴ τοὺς πωληθέντας βαπτισθῆναι· ἔλεγον γὰρ τινες, ὡς, ἐπεὶ ἀπὸ χριστιανικῆς χώρας ἠχμαλωτίσθησαν, πρόληψις ἐστὶ βαπτισθῆναι κατὰ χώραν ἐν νηπιότητι, καὶ οὐ χρὴ καὶ αὐτοὺς ἀναβαπτισθῆναι. Ἰῆρεσε δὲ μᾶλλον, ὀφείλῃν βαπτισθῆναι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τούτους, εἰ ἐν νηπιότητι ἐβαπτίσθησαν, μήτε

(1) X. Γρ. — τῶν δαιμονίων Βευερ.

(1) X. Γρ. — διὰ τοῦτο Βευερ. 'E.

τινάς εὐρίσκεισθαι διαβεβαιούμενους τὸ βάπτισμα. Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ χώρας ἀπίστων αἰχμαλωτιζομένων, ὠρίσθη, ἀδιαστίκτως αὐτοὺς βαπτίζεσθαι, εἰ μὴ μάρτυρες ὁμολογοῦσι βαπτισθῆναι τούτους μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Λουκᾶ, παρέστησαν Ἀγαρηνοὶ συνοδικῶς, καὶ, ἀπαιτούμενοι βαπτισθῆναι, εἶπον, ὡς ἔφθασαν εἰς τὰς χώρας αὐτῶν βαπτισθῆναι· καὶ ἐρωτώμενοι ὅπως, ἀπελογήσαντο, ὅτι συνήθειά ἐστι πάντα τὰ νήπια τῶν Ἀγαρηνῶν βαπτίζεσθαι παρὰ ὀρθοδόξων ἱερέων· ἀλλ' οὐ παρεδέχθησαν· ἤκουσαν γάρ, ὡς τὸ παρὰ τῶν ἀπίστων ζητούμενον ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν βάπτισμα, οὐ κατὰ διάθεσιν ἀγαθὴν καὶ πρόθεσιν (1) ὀρθόδοξον ζητεῖται, ἀλλὰ διὰ θεραπείαν σωματικὴν. Δέδοκται γὰρ παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς τὰ τέκνα τούτων δαιμονᾶν, καὶ κατὰ κύνας ὄζειν, εἰ μὴ βάπτισματος τύχῃσι χριστιανικοῦ· κἀντεῦθεν, οὐχ ὡς καθαρτήριο παντὸς ῥύπου ψυχικοῦ, καὶ φωτὸς Θεοῦ καὶ ἁγισμοῦ πάροχον ἀνακαλοῦνται τὸ βάπτισμα, ἀλλ' ὡς φαρμακείαν, ἢ ἐπωδὴν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, μητέρας ἔχειν ὀρθοδόξους, καὶ ἀπὸ σπουδῆς τούτων βαπτισθῆναι αὐτοὺς παρὰ ὀρθοδόξων· ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι εἰσηκούσθησαν, ὅτι οὐ παρέστησαν μάρτυρας τοῦτ' αὐτὸ μαρτυροῦντας· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ κατεγνώσθησαν, ὡς μὴ ἀγαθὴν πρόληψιν διδόντες καθ' ἑαυτῶν, εἰς τὸ μὴ προσέρχεσθαι τῇ πίστει ὀρθῶς· διὸ καὶ ἐξεχωρήθη πάντας τούτους βαπτισθῆναι.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ μὴ γινώσκοντες, μηδὲ μαρτυρούμενοι βαπτισθῆναι, βαπτίζεσθωσαν.

Ὅσοι ἀγνοοῦσιν, εἰ ἐν τῇ νηπιώδει αὐτῶν ἡλικίᾳ ἐβαπτισθῆσαν, καὶ οὐδὲ εὐρίσκονται τινες ἀξιόπιστοι μάρτυρες ἀναμφιβόλως αὐτοὺς διαβεβαιούμενοι βαπτισθῆναι· χωρὶς τινος προσκόμματος βαπτίζεσθωσαν.

Κ α ν ὶ ν Π Ε'.

Ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων βεβαιοῦσθαι πᾶν ῥῆμα, γρα-

(1) X. Tr. — παράρεσιν Βενερ. Ε.

ρικῶς παρελάβομεν. Τοὺς οὖν ὑπὸ τῶν οἰκείων δεσποτῶν ἐλευθερουμένους δούλους, ἐπὶ τρισὶ μάρτυσι τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀπολαύειν διορίζομεθα· οἱ τὸ κῆρος παρόντες τῇ ἐλευθερίᾳ προσοίτουσι, καὶ τὸ πιστὸν ἐξ ἑαυτῶν τοῖς γενομένοις παρέξουσιν.

ΖΩΝΑΡ. Ἀδιατίμητον πρᾶγμα τὴν ἐλευθερίαν, ἡγουν διατιμηθῆναι, καὶ τιμὴν ὀρισθῆναι ἐπ' αὐτῇ μὴ δυνάμενον, οἱ τῆς πολιτείας εἶναι νόμοι φασίν. Ὡς οὖν παρὶ μεγάλου πράγματος ἐσομένης τῆς μαρτυρίας, ὅτε δεῖσαι μαρτυρίας περὶ ἐλευθερίας, ἀπρητοῦντο αἱ τὰς ἀποδείξεις ποιούμενοι πέντε, τυχόν, ἢ καὶ πλείονας παράγεσθαι μάρτυρας, ὡς τοσοῦτων καὶ ἐφ' ἑτέραις ὑποθέσει παραγομένων. Τοῦτο οὖν ἀναίρων ὁ κανὼν, ἐπὶ θάψει τῆς ἐλευθερίας, καὶ τρεῖς ὀρίζει ἀρκεῖν, καὶ τὴν γραφὴν παράγει εἰς σύστασιν τῆς θεσμοθεσίας, λέγουσαν· Ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα· ἀντὶ τοῦ, βεβαιωθήσεται, κυρωθήσεται.

ΒΛΑΣ. Εἶπεν ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος· Ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα σταθήσεται· διὸ καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, τοὺς λέγοντας ἐλευθερίας ἀξιωθῆναι παρὰ τῶν οἰκείων δεσποτῶν, μὴ ἀναγκάζεσθαι πολλοὺς μάρτυρας χάριν ἀποδείξεως τούτου αὐτοῦ παράγειν· ἀλλὰ διὰ τριῶν μαρτύρων συνιστᾶν τὴν λεγομένην προσεῖναι αὐτοῖς ἐλευθερίαν. Ἦσαν γὰρ τινες, ὡς ἔοικε, λέγοντες, ὀφείλειν τὴν ἐλευθερίαν ἀποδείκνυσθαι διὰ πλείονων μαρτύρων, πέντε τυχόν, ἢ καὶ ἕξ· ὑπερτῇ ἀγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἤρесе· καὶ ὁ μὲν κανὼν ἐν τούτοις. Ἐτρακταίσθη δὲ πολλάκις, εἰ, τοῦ νόμου λέγοντος, ἐν βιβλίῳ κά. τίτλω α. καὶ βιβλίῳ κγ'. τίτ. α. Ἐπὶ μὲν τοῖς ἐπέκεινα τῆς μιᾶς ὑπερπύρων λίτρας πράγμασιν (1) ὀφείλειν παράγεσθαι μάρτυρας τρεῖς· ἐπὶ δὲ ὑποθέσει λίτρας ὑπερπύρων μιᾶς καὶ κατωτέρω, ἀρκεῖν μάρτυρας δύο· ἀναγκάζεται ὁ ἐλευθεροῦν, κατὰ τὸν παρόντα κανὼνα, παράγειν μάρτυρας τρεῖς·

(1) Βενερ. Ε. — τῆς ἐπέκεινα τῆς μιᾶς ὑπερπύρων λίτρας πραγματείης X. Tr.

καὶ τέως ἐμοὶ ἔδοξε, δύο καὶ μόνους ἀρκεῖν μάρτυρας εἰς ἀπόδειξιν ἐλευθερίας, διὰ τὸ ἐπιθάλπεσθαι παρὰ τε τῶν νόμων καὶ τῶν κανόνων πλέον πάντων τὴν ἐλευθερίαν. Ἄλλως τε, ἐπεὶ οὐχ ὑπερβαίνει τὸ τίμημα δούλου οἰουδήτινος μίαν ὑπερπύρων λίτραν, νενομοθέτηται δὲ ἐπὶ μιᾶς ὑπερπύρων λίτρας ἀρκεῖν μάρτυρας δύο, πάντως καὶ εἰς ἀπόδειξιν ἐλευθερίας, δύο ἀρκέσουσι μάρτυρες, ἀκολουθῶν τῷ παρόντι κανόνι, τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐκφωνηθέντι, καὶ λέγοντι ἐξ ἀρχῆς· Ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, πᾶν ῥῆμα σταθήσεται· καὶ ὅτι ἐξ ἀτονίας τῶν ἀποδείξεων οὐχὶ ἡ ἀδιατίμητος ἐλευθερία δίδοται τῷ ἀντιδίκῳ, ἀλλ' ἡ δουλεία, ἣτις ἀποτιμᾶται, ὡς ἄνωθεν εἴρηται· ἥς καὶ δοθείσης διὰ νομισμάτων, ἐλευθερωθήσεται ὁ ἐλευθεροβοῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν ἐξενεχθεῖσαν χάριν τοῦ μὴ δέχεσθαι ἀντιπαραστάσεις μαρτύρων, ὅταν παράγωνται μάρτυρες παρὰ τοῦ ἐλευθεροβοῶντος, καὶ χάριν τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐλευθέρους τοὺς ἱερολογουμένους δούλους, τὴν καὶ τάδε ῥητῶς διεξιοῦσαν· Δύο ταῦτα ἐπὶ τὰς ἀκοὰς τῆς βασιλείας μου ἦλθεν, ἀγιώτατε δέσποτα, ὡς τινες τῶν προσερχομένων τῷ ἁγίῳ μεγάλῳ τε καὶ θεῷ ναῶ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας, εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνοῦντες, καὶ πρόφασιν τῆς ἐλευθερίας τὸ γένος παιούμενοι, (φασὶ γὰρ ἐξ ἐλευθέρων γεγεννηθῆσαι γονέων, Βουλγάρων, τυχόν, ἢ τινῶν τοιούτων, οὐς εἰς δούλου (2) ἢ καθ' ἡμᾶς παρέλαβε πολιτεία), εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἀφίενται. Κάπειδ' ἡ παραστήσονται μάρτυρας ἀδιαβλήτους, εἰς ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν, οἱ κύριοι τούτων χωροῦσι, καὶ οὕτω τῶν ἐγκαλούντων διὰ τέλους παραμένειν τοῖς δικαστηρίοις ἀδυνατούντων, ἢ δουλικὴ τύχη πάλιν τούτοις ἐπιφορτίζεται. Καὶ ὅτε γαμικαὶ δούλων ὀμιλίαι τε καὶ συναρμογαὶ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς γίνονται πολιτεύματι, οὐ μέντοι γε καὶ ἱερολογία ταύταις ἀκολουθεῖ, τῶν κυρίων αὐτῶν εὐλαβοῦμένων μεθ' ἱερολογίας ἀλλήλοις συνάπτειν τοὺς δούλους, ἵνα μὴ πρὸς ἐλευθερίαν ἐντεῦθεν συνελασθῶσι (1), καὶ τῆς προσηκούσης ἀμφω διορθώσεως ἔγνω-

(1) X. Τρ. — συνέλθωσι Βευερ. 'Ε. — (2) X, Τρ. — εἰς δουλείαν Βευερ. 'Ε.

κε δεῖν· καὶ διὰ τοῦτο τὸ παρὸν δικάγμα συντετηρημένως ἐξέθετο· δι' οὗ καὶ διορίζεται κατὰ τῶν εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνούτων δούλων, ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν μὴ κρατεῖν· μηδὲ χώραν ἔχειν ὅλως αὐτὴν, παρ' οἰουδήτινι πολιτικῷ ἢ ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ· ἀλλὰ τοῖς ἐγκαλοῦσι μόνοις (1) τὰς ἀποδείξεις κατὰ νόμους ἐπάγεσθαι· κἂν εἴπου μαρτυριῶν εὐπορήσοιεν οὗτοι, νόμοις δεκτῶν καὶ μὴ περὶ τρεπομένων διαβλαῖς (2), τῷ τῶν μαρτύρων ὅρκῳ τὴν δίκην λύεσθαι· ἀλλὰ μὴ καὶ ἀντιπαραστάσεις τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἐκχωρεῖσθαι (3)· ἵνα μὴ τὸ πολὺ τῶν ἀντιθέτων ἄνισον βλάβης αἴτιον τοῖς ἐλαχιστοτέροις γενήσεται. Ἄλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὁμοτελῶν, ἢ τοῦ μακαριστοῦ κυροῦ Βασιλείου νομοθεσία τοῖς δυνατοῖς κατὰ τῶν πενήτων ἀντιπαραστάσεις οὐκ ἐξεχώρησεν· οὕτω κἂν ταῦτα τοῖς κυρίοις κατὰ τῶν δούλων ἀπεσβεσμένον ἔσται τὸ τῆς ἀντιπαραστάσεως ἰσχυρὸν, καὶ μόνη κρατήσῃ παρὰ τούτοις ἢ κατὰ τῶν μαρτύρων διαβολή, τῆς ἀντιπαραστάσεως πάντως μὴ ἀποκλειομένης τοῖς ἐγκαλουμένοις δούλοις, ὅταν τοὺς μάρτυρας κατὰ τῶν ἐν νομῇ ἐλευθερίας ὄντων, οἱ πρὸς δουλείαν ἔλκοντες τούτους παράγωσι. Τοῖς γὰρ ἐλαχιστοτέροις καὶ ἀσθενέσι, ἢ παροῦσα διάταξις χαρίζεται τὴν ῥοπὴν· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν δυνατῶν καὶ μᾶλλον ἰσχυροτέρων ἐκτέθειται. Προστίθησι δὲ καὶ τὰς ἱερολογίας, μὴ μόνον παρὰ τοῖς ἐλευθέροις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς δούλοις κρατεῖν· καὶ γάμον μὴ ἄλλως ἐννομὸν τε καὶ τῆς χριστιανικῆς καταστάσεως ἄξιον εἶναι τε καὶ νομίζεσθαι, εἰ μὴ καὶ ἱερολογία τοὺς συναπτομένους συνδεῖ. Ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη, μιᾶς ἐν πᾶσι τῆς χριστιανικῆς κρατούσης πίστεως, καὶ βραχίσματος ὁμολογουμένου ἐνός, δι' οὗ προσήγμεθα τῷ Κυρίῳ, καὶ τῆς αὐτῆς σωτηρίας ἐλπιζομένης πᾶσιν ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν, ὑποτρέχειν ἐνλοῦς ὑπόνοιαν, ὡς τοῖς δούλοις ἦττον μέτεστι τοῦ καλοῦ· καὶ τοὺς μὲν ἐλευθέρους κατὰ γάμον ἀλλήλοις συνάπτειν, θεία συνδουμένους εὐχῇ πρότερον· τοὺς δούλους δὲ τοιούτου διακρίπτειν καλοῦ· καὶ μὴ πα-

(1) Βευερ. 'Ε. — μόνοις X. Τρ. — (2) διαβλαῖ X. Τρ. — (3) ἐκχωρεῖσθαι Βευερ. 'Ε.

ραλαμβάνειν Θεὸν ἐπ' εὐλογίᾳ τῆς συνελεύσεως· ἢ δεδιέναι, ὡς, εἰ παραλαμβάνοιτο, ἀδικηθεῖν ἂν περὶ τὴν δεσποτείαν ὁ τούτων κύριος, τῆς ἐπ' αὐτοῖς στερισκόμενος δεσποτείας. Οὕτω γὰρ εἰ τοῦτο κρατεῖν, δεδιέναι χρὴ καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, μὴ δούλοι ξενωθεῖεν τῶν δεσποτῶν (1). Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετάληψιν, μὴ καὶ διὰ ταύτης ἐκείνων ἀλλοτριωθεῖεν· κἀντεῦθεν ἐκ τῶν δούλων οἰχήσεται τὸ μέγα καὶ σεβάσιμον τῆς Θείας πίστεως ἕνομα· καὶ οὐ δούλοι μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρωποκτόνου γενήσονται ἄνθρωποι. Συγκινδυνεύουσι δὲ καὶ οἱ κύριοι τούτων, φόβῳ τοῦ μὴ διαπεσεῖν ὑπηρεσίας ἀνθρώπων, τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἀποξενοῦν ἐκυτοῦς ἀνεχόμενοι. Ἄλλ' οὔτε τοῦτο λόγον ἔχει δίκαιον· καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπὶ τῶν δούλων κρατεῖν, εὐλογον καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἐπάξιον καταστάσεως· ἀλλὰ γὰρ ἐν ἀνθρώποις οἶδεν ἡ τύχη δεσποτείας καὶ δουλείαν (2) διάφορα· καὶ ἅπερ ἡ καθ' ἡμᾶς πολιτεία παρέλαβε, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων χρεῶν κρατεῖν. Εἰς δὲ Κύριος πάντων, μίᾳ πίστι, ἐν βάπτισμα· καὶ δούλου καὶ δεσπότη (3), ὅσα γε κατὰ πίσιν, διαφορὰν (4) οὐ γινώσκομεν· ὅτι καὶ πάντες ἐπίσης δούλοι ἐσμὲν τοῦ ἐκ δουλείας λυτρωσαμένου (5) ἡμᾶς τῷ ἐξ αὐτοῦ Θεῷ καὶ ζωοποιῷ αἵματι. Καὶ ἐκεῖ ταῦτα καλῶς οὕτω (6) καὶ λυσιτελῶς διατέτακται, δεῖ τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου δῆλα ταῦτα θέσθαι ἀπανταχοῦ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν· ὡς ἂν οἱ ἐν αὐταῖς προεστῶτες οὕτω τε τὰ περὶ τῶν ἐλευθεριῶν δοκιμάζωσιν, ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν κατὰ τῶν δούλων τοῖς δεσπότης μὴ συγχωροῦντες, καὶ πᾶσι θῶνται καταφανές ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐνορίαις (7), ὡς οἱ μὴ μεθ' ἱερολογίας (8) ἀλλήλοις συνάπταντες τοὺς δούλους, οὐχὶ θεοφιλῆ γάμον συνιστῶσιν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἐκπορνεύουσαν μίξιν κρατύνουσιν· οὕς

(1) X. Γρ. — τῶν δεσποτειῶν Βευερ. 'E. — (2) δεσπότη καὶ δούλου X. Γρ. — (3) X. Γρ. — καὶ δουλεία καὶ δεσποτεία Βευερ. 'E. — (4) X. Γρ. — διαφορὰ Βευερ. — διαφέρουσα 'E. — (5) X. Γρ. — τῷ λυτρωσαμένῳ Βευερ. 'E. — (6) X. Γρ. — τούτοις Βευερ. 'E. — (7) X. Γρ. — ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν ἐνορίαις Βευερ. 'E. — (8) X. Γρ. — μεθ' ἱεραργίας Βευερ. 'E.

γὰρ μὴ συνάπτει Θεός, δι' ἱερολογίας παραλαμβανόμενος, οὗτοι πάντες εἰς ἀμαρτίαν συνέρχονται. Καὶ εἴπου προσαγγελθεῖν τοῦτο παρ' οἰουδήτινος οὕτως ἀπὸ τοῦδε γινόμενον, ἴστωσαν οἱ δεσπότης, ὡς οὐ μόνον Θεῷ μηνύματι καταστήσονται ἔνοχοι, ἀλλὰ καὶ τῶν δούλων ἀλλοτριωθήσονται, εἰς ἐλευθερίαν ἀρπαζομένων· ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς κατὰ νόμον Θεοῦ συνάπτειν ἀλλήλοις τοὺς δούλους, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς δεσποτείαν ἔχειν ἀλώθητον, εἰ μὴ τοῦτο ποιεῖεν, ἐκυτοῖς δικαίως πάντως τὴν τοῦ δεσπότη (1) ἐπανάγουσιν ἐκπτώσιν. Τὸ δὲ παρὸν διάταγμα οὐ μόνον ὀφείλει ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ τῶν ἐκκλησιῶν διαγγελθῆναι, ἀλλὰ καὶ (2) τοῖς πολιτικῶν δικαστηρίοις καταστρωθῆναι· γενέσθαι δὲ διαδόσιμον καὶ εἰς τοὺς τῶν ἐπαρχιωτικῶν (3) προεστῶτας ἀρχῶν, ὡς ἂν εἴδησιν ἔχουσιν ἅπαντες τῶν καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν ὀρισθέντων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γάμοι ἐφθασαν ἤδη γενέσθαι ἐπὶ προσώποις δουλικὴν ἔχουσι τύχην, καὶ οἱ γάμοι κατὰ τὴν ἕως τοῦ νῦν κρατοῦσαν παράλογον συνήθειαν προβεβήκασι, δεῖ καὶ ἐπὶ τούτων τὴν ἱερολογίαν γενέσθαι, ἵνα διὰ ταύτης, κἂν ὀψὲ γένηται, τὸ σεβάσιμον ἔχῃσι τῶν ἀνωτέρῳ εἰρημένων παρατηρήσεων, καὶ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ γάμῳ κρατεῖν ὀφειλοῦσιν.

ΑΡΙΣΤ. Ἐλευθερούμενος ὑπὸ δεσπότη δούλος ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν, εἴη ἀδούλωτος. Σαφής.

Κ α ν ὶ ν Π Ϛ'.

Τοὺς ἐπὶ ψυχῶν (4) ὀλίσθω πόρνas ἐπισυνάγοντας, καὶ ἐκτρέφοντας, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, ἀφορίζεσθαι, καὶ (5) καθαιρεῖσθαι ὀρίζομεν· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ πορνοδοσκεῖν καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἀπιγόρευται νόμοις. Πορνοδοσκεῖν δὲ ἐστὶ, τὸ τρέφειν πόρνas διὰ κέρδος τοῦ μισθώματος, ἐπὶ βλάβῃ ψυχῶν. Εἰ δὲ τοῖς τῆς πολιτείας

(1) X. Γρ. — τῆς δεσποτείας Βευερ. 'E. — (2) X. Γρ. — καὶ τοῖς Βευερ. 'E. — (3) X. Γρ. 'E. — ἐπαρχιωτῶν Βευερ. — (4) ἐπὶ ψυχῆς Xp. Γρ. — (5) Π. X. Γρ. Βρ. — τὸ, ἀφορίζεσθαι καὶ, οὐ καίτοι παρὰ Βευερ. 'E. K. Σ. P.

τοῦτο θεσμοῖς ἀποτέτραπται (1), πολλῶ τῷ μέσῳ εἶη ἀν ἀπηγορευμένον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ πνευματικοῖς· διὸ καὶ βαρύτερα τοῦτο κολάζει ὁ κανὼν ἐπὶ κληρικῶν. Καθαίρεισθαι γὰρ αὐτοὺς ἐνταυτῷ καὶ ἀφορίζεσθαι διατάσσεται, ὅπερ σπανιάκις εὐρίσκεται· ἀντὶ γὰρ πάσης ἐτέρας τιμωρίας ὡσεπιτοπολὺ τοῖς κεκληρωμένοις ἀρκεῖν νενομοθέτηται ἢ καθαίρεσις· τοὺς δὲ λαϊκοὺς, ἀφορίζεσθαι τοῦτο ποιοῦντας προστάσσει.

ΒΑΛΣ. Ὡσπερ ὁ πολιτικὸς νόμος κολάζει τοὺς πορνοβοσκούς, οὕτω καὶ ὁ κανὼν διορίζεται τοὺς ἐπισυνάγοντας πόρναις, καὶ οἷον διὰ τούτου συνωθοῦντας εἰς ψυχικὴν ἀπώλειαν τοὺς πολλούς· καὶ οὐ μόνον ἐπισυνάγοντας· ἀλλὰ καὶ ἐκτρέφοντας, ἤγουν τὰ ἀναγκαῖα αὐταῖς ἐπιχορηγοῦντας· (τῷ γὰρ ὀνόματι τῆς τροφῆς καὶ ἐνδυμασίαι, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ πρὸς ἀκολασίαν τοὺς ἀπκλωτέρους ἔλκοντα, περιέχονται)· κληρικούς μὲν ὄντας, καθαίρεισθαι· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Οὐ παρὰ τοῦτο δὲ οἱ μόνον ἐπισυνάγοντες, καὶ μὴ ἐκτρέφοντες αὐτάς, οὐ τιμωρηθῆσονται· ἀλλὰ καὶ οἱ ὅμοιως κολασθῆσονται. Εἶπε δὲ ὁ κανὼν τὸ, ἐκτρέφοντες, ὅτι ἐξ ἀνάγκης τῇ συναγωγῇ ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ λοιπὴ φροντίς τῶν ἐπισυναγομένων. Οὐ γὰρ τὸ συνάγειν (2) μόνον ἀξιόν ἐστι κολάσεως· διότι συνάγει τις πολλάκις πόρναις, χάριν τοῦ ὑποθέσθαι αὐταῖς τὰ σωτηριώδη, ἢ χειραγωγίας ἀξιῶσαι σωματικῆς, ἢ παραδοῦναι τῷ ἀρχοντι χάριν σωφροσύμου. Ζήτει βιβλίον ξ'. τῶν βασιλικῶν, τίτλῳ λή. κεφ. α'. Ἐὰν πατὴρ θυγατέρα, ἢ δεσπότης δούλην πορνοβοσκῆν, ἀπολλύτωσαν τὴν ἐπ' αὐταῖς ἐξουσίαν· προστίθῃσι δὲ τὸ κεφάλαιον, διὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἀρχοντος αὐτάς βοηθεῖσθαι· καὶ ὅτι, ἐὰν ἀνθίσταται πρὸς τοῦτο ὁ πατήρ, ἢ ὁ δεσπότης, δημεύονται, καὶ ἐξορίζονται. Καὶ τὸ δεύτερον κεφάλαιον, τοὺς μὲν εὐτελεῖς πορνοβοσκούς, ὁμοίως τιμωρεῖ, τοὺς δὲ στρατείαν ἔχοντας, δημεύεσθαι φησι. Τὸ μὲν τοι γ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου, ὅπερ ἐστὶ νεαρὰ Ἰουστινιάνειος, μεγάλως κολάζει τοὺς σὺν τέχνῃ, καὶ δόλῳ, καὶ ἀνάγκῃ τινὰς εἰς τὴν τοιαύτην ἀσέλγειαν

ἀγοντας, καὶ ἐμπορευομένους ταύτας (1). Ἀνάγνωθι μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον ἐπιστατικώτερον· λέγουσι γὰρ τινες, ὡς ἐκεῖνους τοῦτο κολάζει τοὺς πλανῶντας, καὶ μετὰ τινος μεθόδου, ἢ ἀνάγκης, μεθέλκοντας εἰς πορνείαν γυναῖκάς τινας· οὐ μὴν τοὺς προσδεχομένους τὰς ἐκουσίᾳ βουλήσει τὴν πορνείαν ἐλομένας, διὰ φύσεως ἀνάγκην ἢ καὶ πενίαν. Χρῶνται δὲ καὶ πρὸς ἐπισύστασιν τοῦ λόγου αὐτῶν, καὶ ῥήμασί τισι τῆς αὐτῆς νεαρᾶς, καὶ τῷ παρόντι κανόνι, μὴ μόνον τοὺς ἐπισυνάγοντας πόρναις κολάζοντι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτρέφοντας, τουτέστι διὰ πλάνης καὶ κολακείας συνωθοῦντας αὐτάς εἰς τὸ κακόν. Καὶ τὸ σήμερον δὲ γινόμενον πραγματικῶς εἰς τὰ πορνοβοσκεῖα, διενίστανται, συντρέχειν τοῖς λόγοις αὐτῶν. Ἡμεῖ δὲ δοκεῖ, ὅτι πάντα πορνοβοσκὸν οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες ἀδιαστίκτως κολάζουσι, καὶ πᾶσαν πόρνην εἰς σωφροσύνην μεθέλκουσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐκ νεαρᾶν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, μὴ παραχωροῦσαν κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον διάγειν τινὰ μετὰ παλλακῆς.

ΛΡΙΣΓ. Ὁ συνάγων πόρναις ἐπ' ὀλίσθῳ ψυχῶν, ἀφορίζεται σαφῆς.

Κανὼν ΠΖ'.

Ἢ τὸν ἄνδρα (2) καταλιποῦσα μοιχαλὶς ἐστίν, εἰ ἐπ' ἄλλον ἤλθε, κατὰ τὸν ἱερὸν καὶ θεῖον Βασίλειον, ἐκ τῆς Ἰερεμίου προφητείας (3) ἄριστα τοῦτο ἀναλεξάμενον· ὅτι, Ἐὰν γένηται γυνὴ ἀνδρὶ ἐτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινομένη μαινεθήσεται· καὶ πάλιν Ὁ ἔχων (4) μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβῆς. Εἰ οὖν φανῆ τοῦ ἀνδρὸς ἀλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἀξιός, ἢ δὲ ἐπιτιμίων. Ἢ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ δοθήσεται. Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἐτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῷ

(1) Χ. Τρ. — ἀπηγόρευται Βενετ. Κ. — (2) Χ. Τρ. — τὸ συνάγειν Βενετ. Ε.

(1) ταῦτα Βενετ. — (2) Π. Βρ. — ἡ καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα Χ. Τρ. Βενετ. — (3) Ἰερ. Γ', 1. — (4) ὁ δὲ κτεχὼν Χ. Τρ. — Π' αὐτῶν 114, 22.

τῆς μοιχείας. ὑπόκειται κρίματι (1). Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς τοιοῦτους ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, καὶ τῷ ἐβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιοῦσθαι, εἰ δὲ μετὰ δακρύων μετανοήσωσιν (2).

ΖΩΝΑΡ. Πάλαι μὲν τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐκ τῶν νόμων τῶν παλαιῶν, καὶ ἐξ ἔθους μακροῦ, ἐνεδέδοτο λύειν καὶ (3) ἀναιτίως τὰ συνοικέσια, καὶ ἐξῆν καὶ ἀνδρὶ, καὶ γυναικί, τῷ συνοίκῳ προσώπῳ λέγειν· Τὰ σκυτοῦ πράττε, ἢ, Τὰ σκυτῆς πράττε· καὶ λύειν τὸν γάμον· ὅπερ καὶ τοῖς Ἰσραηλίοις νενομισθέν. Ἐνεδέδοτο γὰρ τοῖς ἀνδράσι βιβλίον ἀποστασίου πέμπειν ταῖς γυναῖξι, καὶ τῆς μετ' αὐτῶν ἀφίστασθαι συμβιώσεως· νῦν δὲ τοῦτο παρὰ Χριστιανοῖς οὐ κρατεῖ· ἀλλ' αἰτίαι ἠριθμημέναι εἰσιν, αἱ τὸν γάμον δύνανται λύειν, καὶ ἄνευ μιᾶς ἐκείνων, χωρίζεσθαι τοὺς συνοικοῦντας ἐνόμῳ γάμῳ οὐκ ἔξεστι. Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς ἐρωτήσασιν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα ἀπολύειν κατὰ πᾶσαν αἰτίαν, ἀπηγόρευσε τοῦτο, εἰπὼν, ὅτι ὁ ἀπολύσας τὴν γυναῖκα ἐκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσας ἑτέραν, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. Κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες, τὴν ἀναιτίως καταλιποῦσαν τὸν ἄνδρα, καὶ ἑτέρῳ γενομένην, μοιχαλίδα ἐκάλεσαν, ἥτις κἂν ὑποστρέψαι βουληθῆι πρὸς τὸν ἴδιον ἄνδρα, ἄκοντος αὐτοῦ, οὐ παραδεχθήσεται· μεμιλανται γάρ. Ἡ οὖν ἀλόγως ἀναχωρήσασα τοῦ ἄνδρος, φησὶν ὁ κανὼν, ἐπιτιμίων ἀξία, ἡγουν τῶν τῆς μοιχείας, *εἰ ἑτέρῳ γένηται* (1)· ὁ δὲ ἀνὴρ συγγνωμονηθήσεται, καὶ ἀξιωθήσεται τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνίας· ὥστε ἐξ ἀντικατολῆς νοεῖσθαι δίδοται, ὅτι εἰ οὐκ ἀλόγως ἀνεχώρησε τοῦ ἄνδρος, ἐμπικραινομένου ἕως αὐτῆ παρὰ τὸ προσήκον, ἢ κακουμένη, ἢ τινος αἰτίας ἔχουσα παρὰ τοῦ ἀνδρός ἐπαγομένης,

1) Ματθ. Ε', 32. ΙΘ', 9. — (2) Π. Κ. 'Ε. — ἄνευ τοῦ, δη, Βευερ. Σ Ρ. — εἴται δὲ ἕως τὸ, εἰ δὲ μετὰ δακρύων μετανοήσωσι, παρὰ Βρ. — (3) ὁ, οὐ κίεται ἐν Χ. Τρ. — (4) τὰ μεταξὺ * οὐκ ἀναγινώσκονται παρὰ Βευερ. Κ. ἀλλ' ἡ ἔννοια αὐτῶν εὐρεται ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει.

ἐκείνη ἔσται ἀναιτία (1) *γενομένη ἑτέρῳ* (2), καὶ ὁ ἀνὴρ ἐπιτιμηθήσεται, ὡς αὐτὸς αἴτιος τῆς ἀμαρτίας τῆς γυναικί γεγονώς. Ὁ μὲν τοι καταλιμπάνων, φησὶν ὁ κανὼν, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν· καὶ ἐξῆς ἐπάγει πῶς ὁ τοιοῦτος ἐπιτιμηθήσεται, καὶ οἰκονομηθήσεται. Βόλκασι δὲ οἱ Πατέρες οὗτοι καὶ ἐναντιοῦσθαι τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ· ἐκεῖνος γὰρ τὴν μὲν γυναῖκα, ἑτέρῳ συμφθειρομένην, τοῦ γάμου συνισταμένου, μοιχαλίδα καλεῖ· καὶ ἀποπέμψει, λέγει, ταύτην τῶν οἴκων αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ· ἢ δὲ γυνή, ἐκ πορνείας ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα αὐτῆς, παραδέξεται· οὐ γὰρ ἔχομεν, φησὶ, κανόνα, τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπαγαγεῖν (3) ἐγκλήματι, εἰ εἰς ἑλευθέραν γάμου ἀμάρτη. Ἀλλ' οὐκ ἐναντιοῦνται οἱ κανόνες ἀλλήλοις· ὁ μὲν γὰρ μέγας Βασίλειος περὶ πορνείας λέγει, τοῦ γάμου συνισταμένου, καὶ συμφθαρέντος ἑτέρῳ ἐξ ἀνδρός ἑλευθέρα· ὁ δὲ παρὼν κανὼν, περὶ τοῦ ἀναιτίως ἀποπεμφθέντος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἑτέραν ὡς τάχα νόμιμον γαμετὴν εἰσοικησαμένου, ὅν καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις μοιχὸν ἐκάλεσεν.

ΒΛΑΣ. Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐρωτηθεὶς, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα ἀπολύειν κατὰ πᾶσαν αἰτίαν, ἀπηγόρευσε τοῦτο, εἰπὼν· Ὅτι ὁ ἀπολύσας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσας ἑτέραν, μοιχᾶται. Καὶ ὁ ἐν βασιλευσὶν αἰδίδμος Ἰουστινιανὸς, τοὺς πάλαι κρατοῦντας νόμους, καὶ ἐκχωροῦντας τοῖς ὁμοζύγοις λύειν χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τὰ συνοικέσια, καὶ λέγειν (4) ἕνα ἕκαστον πρὸς τὸν ἕτερον, Πράττε τὰ σεαυτοῦ, ἀνήρρεσε διὰ τῆς νεαρᾶς ριζῆς τῆς κειμένης ἐν τῷ ζ' τίτλῳ τοῦ κη. βιβλίου, καὶ ἀπαριθμουμένης τὰς αἰτίας, δι' ἧς καὶ μόναις ὀφείλουσι λύεσθαι τὰ συνοικέσια· ὅθεν συνανηρέθη καὶ ὁ ἑβραϊκὸς νόμος, ὁ ἐνδιδοὺς τοῖς ἀνδράσι βιβλίον ἀποστασίου πέμπειν ταῖς γυναῖξι, καὶ τὴν ὁμοζῶταν λύειν· ἀκολουθῶς οὖν καὶ ὁ παρὼν κανὼν φησιν, ὅτι ἢ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα γυνή, εἰ μετὰ

(1) οὕτε ἐκείνη ἔσται ἀναιτία Χ. Τρ. Κ. — ἀλλὰ λατινιστί, ἄνευ τῆς ἀρνήσεως, ὅπερ ἕως μόνον ὀρθόν. — (2) τὸ, γενομένη ἑτέρῳ, οὐ κίεται παρὰ Βευερ. καὶ Κ. — (3) Χ. Τρ. — ὑπάγειν Βευερ. — (4) Χ. Τρ. — λήγοντα Βευερ. Κ.

έτέρου συναφθῆ (1), υπόκειται τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι· καθὼς τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς φησὶν ἐν τε τῷ θ'. αὐτοῦ κανόνι, καὶ ἐν τῷ κα', ἀναλεξάμενος αὐτὸ ἀπὸ τῆς Ἱερεμίου προφητείας, τῆς λεγούσης· Ἐὰν γυνὴ ἀπὸ τῆς ἀνδρώας ὁμοζωίας ἐξελθοῦσα, ἐτέρῳ μιανθῆ, οὐ δύναται ὑποστρέψαι πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὡς μοιχευθεῖσα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σολομών ἐν ταῖς Παροιμίαις εἶπεν· Ὁ μιγνύμενος μετὰ μοιχαλίδος, τουτέστι μετ' ἐχούσης ἄνδρα, ἄφρων ἐστὶ καὶ ἀσεβής. Τιμωρηθήσεται οὖν ἡ αὐτῷ μοιχεύσασα δι' ἐπιτιμιῶν κανονικῶν· ὁ ἀνὴρ δὲ, ὁ μὴ πταίσας (2), συγγνώμης ἀξιωθήσεται, τουτέστιν οὐκ ἐπιτιμηθήσεται. Ὁ καταλιμπάνων μόντοι τὴν οἰκείαν σύζυγον, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ γάμου κοινωνίαν, ὡς μοιχὸς τιμωρηθήσεται, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν. Τῶν μοιχῶν δὲ ἐπιτιμιά εἰσιν, ἀπὸ τοῦ οἴ'. κανόνος τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Πατρὸς, τὸ προσκλαίειν ἐνιαυτὸν ἔξω τοῦ προνάου, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ κανόνι περιεχόμενα· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος τοὺς μοιχοὺς ἀλλοτρόπως κολάζει· καὶ ἀνάγνωθι βιβλίον καὶ τίτ. λζ'. κεφ. ογ'. καταστρωθὲν εἰς τὸ σχόλιον τοῦ δ'. καὶ ε. κεφ. τοῦ ιγ'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος· καὶ τὴν ριζ'. καὶ ρλδ'. νεαράν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, τὰς κειμένας ἐν τῷ ζ'. τίτλω τοῦ κή. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, καὶ συνοψισθείσας εἰς τὸ διαληφθὲν δ'. καὶ ε. κεφ. καὶ τὴν λβ'. νεαράν τοῦ βασιλέως κύρου Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, ῥινῶν ἐκτομῆ τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχαλίδά κολάζουσας, καὶ διοριζομένην, τὸν μὲν ἄνδρα τῆς μοιχευθείσης, κερδαίνειν τὴν προίκα, αὐτὴν δὲ ἐν μοναστηρίῳ περιορίζεσθαι, καὶ ἄκουσαν μὴ ἀποκείρεσθαι. Τὰ μὲν τοι προσόντα ἴσως αὐτῇ πράγματα ἐπέκεινα τῆς προικὸς οικονομείσθαι, καθὼς αὐτῇ ἡ νεαρά διορίζεται. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ παρόντος κανόνος ἡ καταλιπούσα τὸν ἄνδρα, ὡς μοιχαλὶς οὐ κολάζεται, εἰ μὴ μεθ' ἑτέρου συμφθαρῆ. Ἀπὸ δὲ τῶν διαληφθεισῶν νεαρῶν, λύεται τὸ συνοικέσιον ἀπὸ μόνου τοῦ μείναι τὴν γυναῖκα ἔξω τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς παρὰ γνώμην αὐτοῦ, εἰ μὴ τοι γε τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν. Ἄρα

(1) X. Τρ. — συμφθαρῆ Βενερ. 'E. — (2) X. Τρ. ὡς μὴ πταίσας Βενερ. 'E.

δὲ ἀπολελυμένη λέγεται καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκβληθεῖσα· Λύσις. Οὐδαμῶς· φησὶ γὰρ ἡ ῥηθεῖσα ριζ'. νεαρά ἐν μέρει ταῦτα· Εἰ μόντοι συμβῆ τινα, δίχα μιᾶς τῶν προειρημένων αἰτιῶν, τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν τοῦ ἰδίου οἴκου ἐξωθῆσαι, ὥστε ἐκείνην μὴ ἔχουσαν γονεῖς, πρὸς οὓς δύναται μείναι, ἐξ ἀνάγκης ἔξω τὴν νύκτα διάγειν, κελεύομεν, μηδεμίαν εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἄδειαν, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διαζύγιον πέμπειν τῇ γυναίκι· διότι περ αὐτὸς τοῦτου αἴτιος γίνεται. Τὸ μόντοι γραφικόν, τὸ λέγον, Οὐκ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἡ μοιχευθεῖσα, νόει περὶ ἀνδρὸς μὴ θέλοντος ἀναλαβέσθαι ταύτην· εἰ γὰρ συγχωρεῖ τὸ ἐγκλημα ὁ ἀνὴρ, ἀκωλύτως αὐτὴν ἀναλάβεται ἐντὸς διετίας, κατὰ τὴν αὐτὴν νεαράν. Ἐπεὶ δὲ φησὶν ὁ κανὼν, ὡς ἐκείνη ἡ γυνὴ τιμωρεῖται ὡς μοιχαλὶς, ἢ ἀλόγως ἀναχωρήσασα τοῦ ἀνδρὸς, εἴποι τις, ὡς ἡ τοῦ ἀνδρὸς εὐλόγως ἀναχωρήσασα οὐ τιμωρηθήσεται. Οὐκ ἐστὶ δὲ τοῦτο ἀληθές· οὔτε γὰρ μετὰ εὐλόγου αἰτίας, οὔτε μετὰ παραλόγου, δύναται ἡ γυνὴ ἀναχωρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς χωρὶς δικαστικῆς ἐπιτροπῆς, καθὼς τοῦτό φησὶν ὁ θ'. κανὼν τοῦ ἀγίου Βασιλείου, καὶ διάφοροι Ἰουστινιάνειοι νεαροὶ, κείμενοι ἐν τῷ ζ'. τίτλω τοῦ κή. βιβλίου. Ὅθεν καὶ τὰ τοῦ κανόνος ὀφείλομεν ἐκλαβέσθαι ἐκ περιουσίας· ἢ εἰπεῖν ἄλογον ἀναχώρησιν τῆς γυναικὸς εἶναι, τὴν χωρὶς δικαστικῆς ἐπιτροπῆς ἀναχώρησιν ταύτης. Ἐρωτήσῃ δέ τις, ὡς, τῶν κανόνων τοῦ ἀγίου Βασιλείου, ἦτοι τοῦ θ'. καὶ τοῦ κα'. λεγόντων, τὴν μὲν γυναῖκα ἐτέρῳ συμφθειρομένην μοιχεύσασθαι, τὸν δὲ ἄνδρα μεθ' ἑτέρας πορνεύοντα μὴ κατακρίνεσθαι· (οὐ γὰρ ἔχομεν, φησὶ, κανὼνα τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπάγειν ἐγκλήματι), πῶς ὁ παρὼν κανὼν ἀπροσδιορίστως φησὶ, τὸν ἑτέραν ἀγαγόμενον, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθαι κρίματι; Λύσις. Διαφορὰ ἐστὶ τοῦ συμφθαρέντος ἀνδρὸς μετὰ ἐλευθέρας γυναικὸς, ζώσης τῆς γυναικὸς τοῦτου, καὶ τοῦ κατὰ γάμου κοινωνίαν ἀγαγόντος δευτέραν γαμετὴν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐ μοιχεύεται, ἀλλ' ὡς πόρνος τιμωρεῖται· οὗτος δὲ μοιχεύεται, καὶ κολάζεται ὡς μοιχός· ὅθεν οἱ κανόνες οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις. Καὶ ὅπως μὲν κολάζονται κανονικῶς οἱ πορνεύοντες, εἴρηται.

Τὸ δὲ κγ'. κεφ. τοῦ λζ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου φησὶν ἐν ε'. Οὐ-
ματι ταῦτα· ὁ ἔχων γυναῖκα, καὶ πορνεύων, διὰ δώδεκα
ἀλλακτῶν σωφρονιζέσθω· *καὶ ὁ μὴ ἔχων δὲ, καὶ τῆ αὐτῆ πε-
ριπίπτων ἀμαρτία διὰ ἕξ ἀλλακτῶν σωφρονιζέσθω· ὁ μὲν
τοῖ* (1) ὁ μὲντοι γυναῖκα ἔχων, καὶ τῆ ἰδίᾳ δούλῃ μιγνύμε-
νος, διαγινωσκομένης τῆς πράξεως, αὐτὸς μὲν τυπτόμενος
σωφρονιζέσθω· ὁ δὲ κατὰ τὸν τόπον ἄρχων ἀναλαμβάνων τὴν
δούλην, ὑπὲρ ἐπαρχίαν αὐτὴν πιπρασκέτω, τῆς τιμῆς αὐτῆς
τῷ μέρει τοῦ δημοσίου εἰσκομιζομένης. Ὁ δὲ εἰς ἀλλοτρίαν
δούλην πορνεύων, τῶν μὲν εὐπόρων ὑπάρχων, παρεχέτω ὑπὲρ
τοῦ πταίσματος τῷ δεσπότῃ τῆς δούλης νομισματα λς'. εἰ δὲ
εὐτελής εἴη, τυπτέσθω· καὶ καθ' ὅσον εὐπορεῖ, κατὰ ἀναλογίαν
τῶν λς'. νομισμάτων, διδότη. Ὅτι δὲ καὶ ὁ νόμος ἐπίσης τοῖς
κανόσιν ὡς μοιχὸν τιμωρεῖ τὸν δευτέραν γυναῖκα ἀγαγόμενον,
φησὶ τὸ παρατέλευτον κεφάλαιον τοῦ αὐτοῦ τίτλου· Ὁ δὺο
γυναῖκας ἔχειν πειραθεῖς, οὐ νόμῳ, ἀλλὰ φυλότητι* (2) προαι-
ρέσεως, καλῶς ὑποκείμεται τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι. Ἡ δὲ
ἐς ὕστερον αὐτῷ γαμηθεῖσα (3), εἰ ἠγνῶσει αὐτὸν ἔχειν νό-
μιμον γαμετὴν, συγγνωσθήσεται· ὥστε ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ἡ
γινώσκουσα μοιχᾶται. Πρόσχευ δὲ, ὅτι πανταχοῦ οἱ Πατέρες
τὴν καθαρὰν μετάνοιαν ἐπὶ τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἀπαιτοῦ-
σι· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐξεχώρησαν τοῖς κατὰ τόπον ἐπισκό-
ποις, αὐξῆσαι καὶ μειοῦν τὰ ἐπιτίμια, πρὸς τὴν τοῦ ἐπιτιμω-
μένου κατάνυξιν.

ΛΡΙΣΤ. Ἡ ἐξ ἀνδρὸς ἐπ' ἄλλον ἰούσα, μοιχαλὶς· καὶ ὁ ἀπὸ
γυναικὸς ἐπ' ἄλλην, κατὰ τὸν Κύριον, ὁμοίως μοιχός. Σαφής.

Κ α ν ὶ ν Π Η'.

Μηδεὶς ἔνδον ἱεροῦ ναοῦ κτήνος τὸ οἰονοῦν εἰσαγέ-
τω (4)· ἐκτὸς εἰμὴ τις ὁδοιπορῶν, μεγίστης καταλαβούσης
ἀνάγκης, οἰκίσκου καὶ καταγωγῆς ἀπορῶν, ἐν τῷ τοιούτῳ

(1) X. Tr. — τὰ μεταξὺ * οὐ καὶ παρὰ Βευερ. καὶ B. ἀλλὰ λατινιστὶ παρὰ
B. — (2) X. Tr. — φάκτω Βευερ. ὄρα καὶ Σημ. Τίμ. Β'. σελ. 163. — (3) τὰ
μεταξὺ * οὐ καὶ παρὰ Βευερ. καὶ E. — (4) εἰσαγαγέτω X. Tr.

καταλύσει ναῶ. Διὰ γὰρ τὸ μὴ τὸ κτήνος ἔνδον εἰσενε-
χθῆναι, αὐτὸ μὲν, ἔστιν ὅτε, διαφθαρήσεται· ὁ δὲ, τῆ τοῦ
ὑποζυγίου ἀποβολῆ, καὶ τῷ ἐντεῦθεν ἀπόρως (1) ἔχειν
τῆς ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὁρμῆς, θανάτου κινδύνῳ παραδο-
θήσεται· τὸ γὰρ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον γενέσθαι
ἐκδιδασκόμεθα (2)· ὥστε διὰ πάντων προτιμητέαν ἡγήσεται
τὴν τοῦ ἀνθρώπου σωτηρίαν τε καὶ ἀπάθειαν. Εἰ δὲ τις
φωραθεῖη χωρὶς ἀνάγκης, ὡς εἴρηται, κτήνος εἰσάγων ἐν
ἱερῷ (3), εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός,
ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τιμῆς ἀξία τὰ ἱερά καὶ σεβάσματος. Διὸ οὐδέ τι
κτῆνος ἐν αὐτοῖς εἰσάγεσθαι συγκεχώρηται· εἰ μήπου τις ὁδοι-
πορῆ, καὶ ἀνάγκη μεγίστη χειμῶνος, τυχόν, ἢ ῥαγδαίων ὄμβρων
καὶ ἀφορήτων καταλάβῃ αὐτόν· τότε γὰρ, καὶ ἐντὸς ἱεροῦ τὸ
ὑποζύγιον εἰσαγάγη, ἀνέγκλητος ἔσεται· ἵνα μὴ τὸ μὲν, ἐξω
μῆεναν, διαφθαρή, ὁ δὲ, μὴ ἔχων ὅπως τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοιπορίας
ἀνύσῃ, ἀπόρως ἴσως ἔχων ἕτερον κτήσασθαι, τῆ λύπη κατα-
ποθῆ, ἢ καὶ εἰς τὴν ζωὴν κινδυνεύσῃ. Παράγουσι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς
Γραφῆς μαρτυρίας οἱ θέμενοι τὸν κανόνα· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή·
Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ ἵνα ἀναπαύσεται
ὁ δούλος σου, καὶ τὸ ὑποζύγιον (4)· ὥστε ἡ τοῦ κτήνου ἀνάπαυ-
σις οὐ δι' αὐτὸ νενουθεῖται, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἵνα
ἀναπαυθῆν, ἔχη τοῦτο εἰσέπειτα ἀκμαιότερον. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ
μέγας Παῦλος φησὶ, λέγων· Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ (5)· Ὁ
δὲ χωρὶς ἀνάγκης μεγίστης κτήνος εἰσάγων ἐν ἱερῷ, κληρικὸς
μὲν ὢν, καθαιρεθήσεται· λαϊκὸς δὲ, ἀφορισθήσεται.

ΒΑΣΣ. Ὡς ἔοικε, συνέβη ποτὲ ἐν δριμυτάτῳ χειμῶνι κατα-
λύσαι τινὰς εἰς ναὸν παρακείμενον ἐν δημοσίᾳ ὁδῷ· καὶ ἡ μὲν
ἀπειλὴ τῆς χιόνος κατηνάγκαζε τούτους ἔνδον τοῦ ναοῦ εἰσελ-
θεῖν μετὰ τῶν ἵππων αὐτῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ψύχους θανατηφό-

(1) τῷ ἐντεῦθεν ἀπόρως Σ. P. X. Tr. — (2) Μάρκ. Β', 27. — (3) Π. Βρ.
— εἰς ἱερὸν X. Tr. Βευερ. — (4) Ἐξοδ. Κ', 10. — (5) α. Κορ. Θ', 10.

ρον κάκωσιν ἐκφυγεῖν· τὸ αἰδέσιμον δὲ τοῦ ναοῦ οὐ παρεχώρησεν αὐτοῖς τοῦτο ποιῆσαι. Ἀλλ' αὐτοὶ μὲν εἰσελθόντες ἐν τῷ ναῷ, τὸν ἐκ τοῦ κρύου κίνδυνον ἔφυγον, τὰ δὲ ὑποζύγια αὐτῶν, ἔξω τοῦ ναοῦ ἐστηκότα, τοῦ ψύχους γεγόνασι παρανάλωμα· ὡς ἐντεῦθεν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τὰ ὅμοια τοῖς ἀλόγοις ζώοις παθεῖν, ἢ ὡς ἀπὸ τῆς θλίψεως, ἢ ὡς μὴ δυναμένους περὶ βεδίσαι, διὰ τὴν ὑπερβολικὴν τῆς ὥρας κατάψυξιν. Τοῦτο οὖν διορθούμενοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, διωρίσαντο μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰ κτῆνος οἰονδηποτοῦν ἔνδον εἰσάγειν ναοῦ, εἰ μὴ καταπερίγει ἀνάγκη μέγιστη· τῆνικαῦτα γὰρ, φασί, καὶ τὸ κτῆνος ἐν τῷ ναῷ εἰσαχθήσεται, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος θανάτῳ παραδοθῆ. Ἐπάγουσι δὲ, πρὸς κατασκευὴν τοῦ λόγου αὐτῶν, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, τοῦ τὸ σάββατον καταλύσαντος, καὶ εἰπόντος πρὸς τοὺς αἰτιωμένους αὐτὸν, ὡς προτιμότερα ἐστὶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου σωτηρία, παρὰ τὴν τοῦ σαββάτου φυλακὴν· τὸ γὰρ σάββατον γέγονε διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐ μὴν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. Ὅπως δὲ μὴ γένηται τοῦτο τοῖς ἀδιαφόρως ζῶσιν ἀφορμὴ κακίας, ὥστε ἀνεπικωλύτως καὶ μὴ προκειμένης (1) ἀνάγκης τὸν ἅγιον ναὸν τοῦ Θεοῦ κοινοποιεῖν τε καὶ βεβηλοῦν, διωρίσαντο, τὸν (2) χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης τοιαύτης, κτῆνος οἰονδηποτοῦν εἰσάγοντα ἐν τῷ ναῷ, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖσθαι· λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Τί δέ; πετεινὰ πτερωτὰ, πέρδικάς τε δηλονότι καὶ περιστερὰς, καὶ ἄλλας στρουθοὺς ἀδιαφόρως εἰσαγάγη τις ἐν ναῷ; Λύσις. Οὐδὲ ταῦτα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα μὴ τὸ ἅγιον διὰ τῶν ἐκκρίσεων βεβηλωθῆ.

ΛΡΙΣΤ. Ἱεροῦ ἔνδον οὐκ εἰσάγεται κτῆνος· εἰ μὴ καταλαβούσης ἐν ὁδῷ μέγιστης ἀνάγκης.

Εἰ δέ τις χωρὶς ἀνάγκης, εὐπορῶν ἑτέρου καταγωγίου, ἔνδον τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ τὸ ὑποζύγιον αὐτοῦ εἰσάξει, εἰ μὲν κληρικὸς ἐστί, καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορισθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Π Θ'.

Τὰς τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέρας, ἐν νηστεία, καὶ προ-

(1) ἀνεπικωλύτως καὶ χωρὶς, Πενερ. — (2) τὸν μὴ χωρὶς ἀνάγκης 'Ε. Βιυερ.

σευχή, καὶ κατανύξει καρδίας ἐπιτελοῦντας, χρῆ τοὺς πιστοὺς περὶ μέσας τῆς περὶ τὸ μέγα σάββατον νυκτὸς ὥρας ἀπονηστίζεσθαι, τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ (1), τοῦ μὲν, διὰ τοῦ, Ὁψέ σαββάτων ρήματος· τοῦ δέ, διὰ τοῦ, Ὁρθρου βαθέος, τὴν βραδύτητα τῆς νυκτὸς ὑπογραφόντων (2).

ΖΩΝΑΡ. Τὰς τοῦ πάθους ἡμέρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν νηστεία, καὶ κατανύξει, ἀνύειν τοὺς πιστοὺς ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ· ἐν κατανύξει δὲ καρδίας, τουτέστι μὴ ὑποκεκριμένην εἶναι τὴν κατάνυξιν, ἔξω μόνον φαινομένην, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας ἀπτομένην. Περὶ δὲ τὸ μέσον τῆς νυκτὸς τοῦ σαββάτου, ἐπιφωσκούσης τῆς Κυριακῆς, προτρέπει ἀπονηστίζεσθαι, ἀντὶ τοῦ, βρώσεως ἀπτεσθαι, ὡς ἤδη γεγονυίας τῆς ἀναστάσεως. Ὁ μὲν γὰρ Εὐαγγελιστῆς, φησὶ, Ματθαῖος, Ὁψέ σαββάτων, εἰπὼν· ὁ δὲ Λουκᾶς, Ὁρθρου βαθέος, τὴν βραδύτητα τῆς νυκτὸς ἡμῶν ὑπογράφουσιν, ἀντὶ τοῦ, παραδηλοῦσι, παραδιδόασιν. Καὶ νῦν δὲ φασὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, οὔτε κατὰ τὴν παρασκευὴν, οὔτε κατὰ τὸ σάββατον ἐσθλεῖν. Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας δὲ Διονύσιος περὶ τούτων ἐρωτηθεὶς, τὰ αὐτὰ πλατύτερον ἀπεκρίνατο.

ΒΛΑΣ. Καὶ ἐν ἀποστολικαῖς κανόσι, καὶ ἐν συνοδικαῖς νενομοθέτηται, μὴ νηστεύειν ἐν σαββάτῳ, ἢ ἐν Κυριακῇ, ἄνευ ἐνὸς καὶ μόνου σαββάτου, τοῦ μεγάλου δηλαδὴ (3)· κατὰ τοῦτο γὰρ νηστεύειν προσετάχθημεν. Ἀκολουθῶν οὖν τούτοις, καὶ ὁ παρῶν κανὼν, ὀρίζων κατὰ τὰς ὅλας ἡμέρας τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν νηστεύειν, καὶ προσεύχεσθαι μετὰ κατανύξεως, τουτέστι μὴ καθ' ὑπόκρισιν, ἐν αἷς καὶ τὸ μέγα συναριθμεῖται σάββατον· προστίθησι, κατὰ τὸ αὐτὸ σάββατον, μετὰ ἕξ ὥρας τῆς νυκτὸς ἀπονηστίζειν τοὺς πιστοὺς, διὰ τὸ ἀναστῆναι τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, κατὰ τοὺς θείους Εὐαγγελιστὰς τὸν Ματθαῖον καὶ τὸν Λουκᾶν, περὶ τὴν με-

(1) Ματθ. ΚΗ', 1. Λουκ. ΚΔ', 1. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. — ὑπογράφαντος Βρ. — ὑπογράφοντος Η. Σ. Ρ. — (3) Χ. Τρ. — τούτου δηλονότι τοῦ μεγάλου Βενερ.

σότητα τῆς νυκτός. ὡς τοῦ μὲν λέγοντος, Ὁψὲ σαββάτων ἤλθον αἱ Μαρίας εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου, καὶ οὐχ εὔρον τὸ σῶμα αὐτοῦ· τοῦ δὲ ὑπογράφοντος τὴν μεσότητα τῆς νυκτός, διὰ τοῦ εἰπεῖν, Ὁρθρὸς ἦν βαθύς, ὅτε αἱ γυναῖκες ἤλθον εἰς τὸ μνημα· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Εἶποι δέ τις, ὡς, ἐπεὶ ὁ κανὼν διορίζεται ἐπὶ πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ σωτηρίου πάθους νηστεύειν ἡμᾶς, ἀπονησιάζειν δὲ κατὰ τὸ μέγα σάββατον ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου, πρόκειται ἐξ ἀνάγκης δυεῖν θάτερον εἰπεῖν, ἢ δι' ὅλων τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυριακοῦ πάθους, τῶν ψηφισμένων κυρίως μετὰ τὴν τετράδα, καθόλου νηστεύειν ἡμᾶς, καὶ παντός ἀπέχεσθαι βρώματος, κατὰ μόνον δὲ τὸ σάββατον ἀπονησιάζειν, ὡς εἴρηται, ἢ κατὰ τὸ τοιοῦτον σάββατον καταλύειν ἡμᾶς πλέον τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ σωτηριώδους πάθους τοῦ Χριστοῦ. Ἰνα τί γὰρ ὠρίσθημεν κατὰ τοῦτο ἀπονησιάζειν ἐν μεσονυκτίῳ, εἰ ἐπίσης νηστεύειν μέλλομεν κατὰ τὰς ὅλας τοιαύτας ἡμέρας; ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι ὑπεξηρημένη ἐστὶν ἡ νηστεία τοῦ μεγάλου σαββάτου, καὶ προτιμητέον τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ πάθους (1) τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τότε κατέκειτο ἐν τῷ τάφῳ τὸ τεθεσμένον (2) σῶμα αὐτοῦ. Χρὴ οὖν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις μὲν ἡμέραις νηστεύειν μετὰ κατανύξεως διὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν· πολλῶν δὲ πλέον κατὰ τὸ σάββατον, ὅτε ἡ ἐκ τῶν δεσμών τοῦ Θανάτου ἀπολύτρωσις ἡμῶν κατηρτύετο. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οἱ εὐλαθέστεροι δι' ὅλου τοῦ σαββάτου, καὶ μέχρι ὥρας ἕκτης τῆς νυκτός, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις προσεδρεύουσι· καὶ κατὰ τὴν ἕκτην ὥραν τῶν θείων ἀγισμάτων μεταλαμβάνοντες, ἀπτονται ἕρτου καὶ ὕδατος, ἔσως δὲ καὶ οἴνου πάντη μετρίου· κατὰ δὲ τὴν ἐβδόμην ὥραν, ἀκούοντες τῆς ἐωθινής ὑμνωδίας, ὅτε καὶ τὸ, Χριστὸς (3) ἀνέστη, ἐκφωνεῖται, ὑποστρέφουσιν εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν, τὴν τῆς μεγάλης Κυριακῆς ιεροτελεστίαν ἀναμένοντες· ὅτι δὲ ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ὥρας τῆς νυκτός τῆς πρὸ τῆς Κυριακῆς ἀρχεται ἡ Κυριώνυμος, δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ γίνεσθαι τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἡλίου, ἡγουν τὴν

φαῦσιν τῆς ἡμέρας, ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ὥρας τῆς πρὸ αὐτῆς νυκτός· δῆλον δὲ καὶ ἀφ' ὧν ὁ μέγας Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἠρμήνευσε. Μετὰ γὰρ τὸ ἐπιστομίσαι τοὺς λέγοντας, μὴ ἀναστῆναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τριήμερον, καὶ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ δοίη τις μὴ τριήμερον ἀναστῆναι τὸν Κύριον, εὐχριστητέον μᾶλλον ἐστίν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐγήγευται ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ μᾶλλον αἰτιατέον· ἐπιμύθοιο γὰρ τις καὶ τὸν δανεισάμενον καταβαλόντα τὸ γρῆμα πρὸ τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας εἰς καταβολήν, ἢ περ ἕτερον· προστίθησιν, ὡς, ἐπεὶ τὸ ἐν οἰκλήποτε ὥρᾳ τῆς ἡμέρας γινόμενον, τῆς ψηφισμένης ἀπὸ ἐβδόμης ὥρας τῆς πρὸ αὐτῆς νυκτός, καὶ καταληγούσης μέχρις ἕκτης ὥρας τῆς μετὰ ταύτην νυκτός, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ γεγενῆσθαι δοκεῖ· καλῶς λέγουμεν, ὡς τριήμερος γέγονεν ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀψευδῆ ἐπαγγελίαν. Κατὰ γὰρ τὴν παρασκευὴν ἀπέθανεν, ἥτις ἐστὶ πρώτη ἡμέρα· δευτέρα, τὸ σάββατον· καὶ ἐπεὶ ἤψατο καὶ τῆς ἐβδόμης ὥρας τῆς νυκτός τῆς πρὸ τῆς Κυριακῆς, λογίζεται καὶ ἡ Κυριακὴ τρίτη ἡμέρα. Ὁ μὲντοι ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νίσσης περὶ τοῦ ἀγίου Πέτρου διδάσκων, φησὶ ταῦτα ῥητῶς· Ἐσπέρα μὲν γὰρ ἦν, ὅτε ἐβρώθη τὸ ἱερόν ἐκεῖνο καὶ ἅγιον σῶμα· νύξ δὲ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην πρὸ τῆς παρασκευῆς διεδέξατο· εἶτα ἡ τῆς παρασκευῆς ἡμέρα τῇ ἐπεισάκτῳ νυκτὶ διατμηθεῖσα, εἰς μίαν νύκτα καὶ εἰς ἡμέρας δύο καταψηφίζεται. Ἐν γὰρ ταῖς τρισὶν ὥραις ἐγένετο σκότος ἐπὶ πάσῃ τὴν οἰκουμένην· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας καινοτομηθεῖσα νύξ, τὰ δύο τμήματα τῶν ἡμερῶν δι' αὐτῆς ὑπογράφουσα, τὸ μὲν, ἀπὸ τῆς τοῦ ὄρθρου ἐπὶ τὴν ἕκτην ὥραν· τὸ δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνάτης ὥρας ἐπὶ τὴν ἐσπέραν· ὅτε εἶναι μέχρι τούτου δύο νύκτας, καὶ δύο ἡμέρας· εἶτα ἡ πρὸ τοῦ σαββάτου ἡμέρα ἔχει τὰς τρεῖς νύκτας, καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας.

ΑΡΙΣΤ. Τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ περὶ μέσης νύκτας τῆ νηστεία διαρκεστέρων.

Ὁ μὲν Ματθαῖος, Ὁψὲ σαββάτων ἀναστῆναι, λέγει, τὸν Κύριον·

(1) X. Γρ. — προτιμότερον τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ, Βιευρ. — (2) Βιευρ. — τεθεσμένον X. Γρ. — (3) X. Γρ. — καὶ τὸ, Ὁ Χριστὸς, Βιευρ.

ὁ δὲ Λουκᾶς, ὀρθροῦ βαθέως· δεῖ γοῦν τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ ἄχρι μεσονυκτίου νηστεύειν, καὶ ἔκτοτε μεταλαμβάνειν, τὸν βουλόμενον, τροφῆς, διὰ τὴ καταλαμβάνειν ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων τῶν Εὐαγγελιστῶν, περὶ μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἀναστῆναι τὸν Κύριον.

Κανὼν 4'.

Ταῖς Κυριακαῖς μὴ γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες (1) ἀνάστασιν. Ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφές τῆς τούτου (2) παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ σαββάτῳ ἐσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν ἐσπέρας· καθ' ἣν μετὰ (3) τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον αὖθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ (4) πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν ἀνάστασιν.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν Κυριακαῖς, ἢ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, διάφοροι νομοθετοῦσι κανόνες, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅς καὶ τὰς αἰτίας προστίθῃσι, δι' ἃς ἀπηγόρευται. Οὗτος δὲ ὁ κανὼν περὶ μόνως τῆς Κυριακῆς διατάσσεται, καὶ ἐκ ποίας ὥρας μέχρι τίνος οὐ δεῖ (5) κλίνειν γόνυ σαφῶς παριστᾷ, καὶ (6) φησι. Μετὰ τὴν κατὰ τὸ σάββατον ἐσπερινὴν εἴσοδον εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν ἱερωμένων, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι

(1) Π. Χ. Τρ. Βρ. — τιμῶντων Βευερ. Ἰδε Συν. Νικ. Καν. Κ'. — (2) Π. Χ. Τρ. — τῆς ἐπὶ τοῦτο Βρ. — τῆς τριαύτης Βευερ. — (3) κατὰ, Βρ. — (4) νυχθημέρῃ Βρ. — (5) Χ. Τρ. — οὐδέ κλίνειν Βευερ. Κ. — (6) Χ. Τρ. — παριστῶ φησὶν Βευερ. Κ.

τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς, ὅτε δηλαδὴ αὐθις ἡ εἴσοδος γίνεται τῶν ἱερωμένων· ἔκτοτε γὰρ κλίνοντες γόνυ, καὶ οὕτως εὐχόμενοι οὐχ ἁμαρτήσομεν. Ἢ γὰρ μετὰ τὸ σάββατον νύξ τῆς Κυριακῆς λογίζεται, ἣν καὶ ἐν ὕμνοις δέον διάγειν, φησὶν ὁ κανὼν, ἐκ σκότους εἰς φῶς τὴν ἐορτὴν παραπέμποντας, καὶ οὕτως ἐν ὀλοκλήρῳ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν ἀνάστασιν.

ΒΛΑΣ. Ὁ κ'. κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ὁ ιέ. κανὼν τοῦ ἁγίου Πέτρου Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸ κζ'. κεφάλαιον τῆς πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου, (τούτων γὰρ οἱ ἅγιοι Πατέρες μέμνηνται, καὶ θεοφόρους Πατέρας καλοῦσιν), ὥρισαν, μὴ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀκολουθῶς οὖν αὐτοῖς διορίζεται καὶ ὁ παρὼν κανὼν, τιμᾶσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν ἀνάστασιν. Ἐπεὶ δέ τινες διηπόρουν, ὅθεν καὶ ἐκ ποίας ὥρας ἡ Κυριώνυμος ἄρχεται, καὶ μέχρι τίνος συμπεραίνεται, κατέστησαν καὶ τοῦτο δῆλον καὶ σαφὲς τοῖς πιστοῖς· καὶ εἶπον, ταύτην ἄρχεσθαι μετὰ τὴν ἐσπερινὴν ὕμνωδιαν τοῦ σαββάτου, καὶ καταλήγειν μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ λυχνικοῦ, ἥτοι τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς. Καὶ τότε μὲν, ἤγουν μετὰ τὸν ἐσπερινὸν τοῦ σαββάτου, μέχρι περατώσεως τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς, μὴ κλίνειν γόνυ, διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν· μετὰ δὲ τὸ λυχνικὸν τῆς Κυριακῆς, αὐθις τὰ γόνατα κάμπτειν, καὶ τῷ Κυρίῳ προσεύχεσθαι. Προστίθῃσι δὲ εἰς κατασκευὴν τούτου ὁ κανὼν, ὅτι καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐσπερὴν τοῦ σαββάτου, τουτέστι πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς γέγονεν· ἵνα ἀπὸ τοῦ σκότους τὰ τῆς ἐορτῆς καταλήξωσι πρὸς φῶς, καὶ ἡ πανήγυρις τῆς ἀναστάσεως γίνηται διὰ ὀλοκλήρου νυκθήμερου. Τούτων οὕτως ἔχόντων, εἴποισι ἐναντιοῦσθαι τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ προλαβόντος κανόνος. Ἐκεῖ μὲν γὰρ εἴρηται, τὴν Κυριώνυμον ψηφίζεσθαι ἀπὸ τῆς ζ'. ὥρας τῆς πρὸ αὐτῆς νυκτός, καὶ καταλήγειν μέχρι τῆς ἕκτης ὥρας καὶ αὐτῆς τῆς μετὰ ταύτην νυκτός· ἄρτίως δὲ δέδοκται, τὴν Κυριακὴν ψηφίζεσθαι μετὰ τὸ λυχνικὸν τοῦ σαββάτου, καὶ καταλήγειν μέχρι τοῦ ἐσπερινοῦ καὶ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς Κυριακῆς. Οὐκ εἰσὶ δ' ἐναντία· ἀπὸ τε γὰρ

τῆς φυσικῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ ἐξ ὧν ὁ μέγας τῆς Δαμασκῆ διδάσκαλός φησιν, οὕτως ἡ ἡμέρα ἀρχεται καὶ πληροῦται, καθὼς ἐν τῷ πθ'. κανόνι εἴρηται. Ὁ δὲ παρῶν κανῶν παρομοίως παρακελευόμενος, δι' ἔλου ἡμερονυκτίου πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν· μὴ ἔχων δὲ τὸ τῆνικαῦτα ἠναγκασμένον διδάξει περὶ τοῦ ἡμερησίου διαστήματος, ἀλλὰ περὶ τοῦ πῶς δεῖ καὶ πότε εὐτρεπίζεσθαι ἡμᾶς εἰς πανηγυριν, καὶ μετάνοιαν, φησιν, ὅτι μετὰ τὸ λυχνικὸν τοῦ σαββάτου τὰ πρὸς πανηγυριν τῆς ἀναστάσεως εὐτρεπιστέον· ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸ ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς, τὰ πρὸς μετάνοιαν. Εἰ μὴ γὰρ οὕτω ποιήσομεν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐβδόμης ὥρας τῆς μετὰ τὴν Κυριακὴν ἑσπέρας ἀναμεινομεν τὸν (1) εὐτρεπισμὸν τῆς μετανοίας, ὡς ἐν ταύτῃ συμπληρουμένης τῆς Κυριωνύμου, λάθοιμεν (2) ἂν πανηγυρίζοντες καὶ μετὰ τὴν Κυριωνύμον, διὰ τὸ πολλοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς πλεοσιν ἀδιάγνωστον εἶναι τὴν ἐπιστάσιαν τῆς ἐβδόμης ὥρας, καὶ τὸ τέλος τῆς ἕκτης. Συντήρει οὖν τὰ κανονικά, ἐνθα καὶ ὅπως ἐξεφωνήθησαν, καὶ μὴ εἴπῃς ἐναντιοῦσθαι ἐν πάσι γὰρ τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐλάλησεν.

ΑΡΙΣΤ. Μετὰ τὴν ἑσπερινὴν εἴσοδον τοῦ σαββάτου μὴ γίνου κλίνας, ἄχρι τῆς ἑσπερινῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν εἰσόδου.

Ἐκ τῶν Θεοφόρων Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, μὴ γίνου κλίνας ἐν ταῖς Κυριακαῖς, ὡς τιμῶντες τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν· ἵνα γοῦν μὴ ἀγνοῆται ἡ παρατήρησις αὕτη, ὅπως ὀφείλει γίνεσθαι, δὴλῃν αὕτην οἱ Πατέρες τοῖς πιστοῖς διὰ τοῦ κανόνος τούτου πεποιήκασι, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ σαββάτῳ ἑσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον, μὴ γίνου κλίνας, μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν ἑσπερινῆς εἰσόδου· ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ νυχθήμερῳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν ἀνάστασιν.

Κανὼν 4Α'.

Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δε-

χομένας τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια, τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλομεν.

ΖΩΝΑΡ. Γυναῖκες λάθρα τισὶ μιγνύμεναι, καὶ συλλαμβάνουσαι, ἵνα μὴ γνωσθεῖεν, φάρμακά τινα πίνουσι, δι' ὧν τὰ ἔμβρυα διαφθείρουσι, καὶ οὕτως αὐτὰ νεκρὰ ἀποβάλλονται. Τὰς οὖν διδούσας τὰ τοιαῦτα φάρμακα, καὶ τὰς λαμβανούσας, τῷ τῶν φονέων ἐπιτιμίῳ καταδικάζει· καὶ εἰκότως. Οὐ μόνον γὰρ τὰ ἔμβρυα φθείρουσι αἱ τοιαῦται, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ αὐτὰς τὰς ἐγκύους, ἢ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν 6'. κανόνι φησίν· ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν καὶ τὰς τοιαύτας γυναῖκας ἐπὶ δεκαετίαν ἀφορίζει.

ΒΛΑΣ. Ἐπίσης κολάζει ὁ κανὼν τῷ ἐπιτιμίῳ τοῦ φονέως τὰς διδούσας φάρμακα δηλητήρια, χάριν τοῦ ἀμβλωθῆναι τὰ ἔμβρυα, καὶ τὰς δεχομένας αὐτά. Καὶ ὁ μὲν κανὼν διὰ τοιοῦτου ἐπιτιμίου κολάζει ταύτας· καὶ εὐρίσκει τὰ εἶδη τῶν ἐπιτιμίων ἐν τῷ 6'. κανόνι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ ἐν τῷ 4Α' κανόνι τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου. Τὸ δὲ α. κεφ. τοῦ 19'. τίτλου, τοῦ 5'. βιβλ. φησὶ ταῦτα ῥητῶς· Τῷ περὶ ἀνδροφόνων νόμῳ ὑπόκειται ὁ φονέων ἀνθρώπων, καὶ ὁ κατὰ δόλον ποίων ἐμπρησῶν, καὶ ὁ διὰ φόνου, ἢ κλοπῆν, μεθ' ἔπλων περιών, καὶ ὁ ἀρχῆς, ἢ δημοσίου δικαστηρίου προεστῶς, καὶ σπουδᾶς πλαστῶς κατηγορηθῆναι τινα, καὶ ἀναίτιος καταδικασθῆναι καὶ ὁ ἐπὶ ἀναίρεσει κατασκευάσης, ἢ δεδωκότος φάρμακον. Καὶ κεφ γ'. Τῷ περὶ ἀνδροφόνων νόμῳ κατέχεται καὶ ὁ διὰ τὸ φονεῦσαι ἀνθρώπου, φάρμακον ποίων, ἢ πιπράσκιων, ἢ ἔχων. Πιστὶ δὲ φάρμακα ὑγείαν ἐμποιοῦντα, καὶ τὰ λεγόμενα φίλτρα· οἱ δὲ τὰ φίλτρα ποιοῦντες, δημεύμενοι ἐξορίζεσθωσαν· εἰ δὲ καί τις μὴ κακῶ λογισμῷ δώσῃ γυναικὶ συλληπτικόν, καὶ ἀποθάνῃ ἢ λαθοῦσα, ἐξορίζεται. Καὶ θέμα γ'. τοῦ αὐτοῦ κεφ. λέγον περὶ τὰς ἀρχάς· Κατέχεται τῷ περὶ ἀνδροφόνων νόμῳ, καὶ ὁ κτημεντάριος προπετῶς διδοῦς φάρμακον, ἢ σπλαγμάνδραν, ἢ ἀκόνιτον, ἢ πιτυοκάμπην, ἢ βούδρωσιν, ἢ μανδραγόραν, ἢ κανθαρίδας. Καὶ θέμα δ'. Εἰ ποινὴ, ἢ κατὰ ἀνδροφόνων, ἐπὶ μὲν τῶν ἐντίμων, περιορισμός ἐστι, καὶ τελεία δήμευ-

(1) X. Τρ. — καὶ τὸν, Βενερ. Ε. — (2) X. Τρ. — λάθειεν ἢ Βενερ. Ε.

σις· ἐπὶ δὲ τῶν εὐτελεῶν, ξίφει καὶ ὀφείοις ὑποβληθῆναι· καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ τῶν κανόνων. Ἀπελύθησαν δὲ νεαρὰ περὶ φονέων ἀκουσίων καὶ ἐκουσίων διάφοροι, παρὰ τε τοῦ βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τοῦ θεοστεφοῦς (1) καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ὧν αἱ δυνάμεις συνωψίσθησαν ἐν τοῖς περὶ φονέων κανόσι τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, ὡς ἐκ μόνου τοῦ δοῦναι τινα πρὸς γυναῖκα ἀμβλωθρίδια ὑποπεσεῖται τῷ τῶν φονέων ἐγκλήματι· ἢ χρεῖα ἐστὶ τοῦ γενέσθαι καὶ ἀποτέλεσμα, ἢ γουον φόνον; Λύσις. Τὸ καταστρωθὲν ἄνωθεν γ'. κεφ. τοῦ λθ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου διορίζεται, μὴ τὸν δόντα μόνον δηλητήριο φάρμακον, ὡς φονέα τιμωρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔχοντά τι τοιοῦτον. Καὶ τὸ ε'. θέμα τοῦ α'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου φησὶν· Ὁ σκοπὸν ἐσχηκῶς τοῦ φονεῦσαι, κἂν μὴ φονεύσῃ, ἀλλὰ τραυματίσῃ, φονεύς ἐστὶ· καὶ ὁ μὴ θελήσας φονεῦσαι, ἐὰν φονεύσῃ, οὐκ ἐστὶ φονεύς· ἢ δὲ διάθεσις ἐκ τοῦ πλήξαντος ὄργανου ἐλέγχεται. Οἱ μέντοι κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ τὸν ἀκουσίως φονεύσαντα (2), ὡς ἂν ἔχη, ὡς φονέα κολάζουσι, παρὰ τὴν περίληψιν τοῦ τοιοῦτου νόμου, καὶ παρὰ τὸ ς'. θέμα τοῦ γ'. κεφ. τοῦ λθ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου, τὸ λέγον οὕτως· Ὁ περὶ ἀνδροφόνων νόμος δόλον ἐπιζητεῖ, καὶ οὐ μεγάλην ἀμέλειαν· ὅθεν ἐὰν τις ἐκυτὸν ἐξ ὕψους ῥίψας, ἢ κλάδον ἀπὸ δένδρου, φονεύσῃ τινά, οὐχ ὑπόκειται τῷ παρόντι νόμῳ. Ἡ μέντοι λά. νεκρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, δίδωσιν ἄδειαν τῷ ἀνδρὶ διασπᾶν τὸν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ γάμον, ἐπίτηδες ἀμβλωσκούσης τὴν ἐκεῖνου σποράν.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ἡ λαμβάνουσα ἀμβλωθρίδια, ἀνδροφόνου.

ὑπόκεινται τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ, καὶ αἱ τὰ ἐμβρυοκίνα φάρμακα λαμβάνουσαι, καὶ οἱ παρέχοντες ταῦτα αὐταῖς.

(1) Θεοπέπτου, κρατίστου καὶ ἀγίου Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. — φονεύοντα νεκρ. ε'.

Κανὼν ιβ'.

Τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους τοῖς ἀρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ μὲν κληρικοὶ εἴεν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀναθεματίζεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐστὶν εἰκοστός ἔβδομος· εἶπομεν οὖν περὶ τούτου ἐκεῖ.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν ἀπαράλλακτός ἐστι κανὼν κζ'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ζήτηι τὰ ἐν αὐτῷ παρὰ γραφέντα, καὶ τίτλον θ'. τοῦ παρόντος συντάγματος κεφ. λ'. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὡσαύτως καὶ τὸν ξζ'. ἀποστολικὸν κανόνα. Τί δέ; ἐὰν μὴ ὀνόματι συνοικεσίου ἀρπάσῃ τις γυναῖκα, ἀλλὰ διὰ πορνείαν, οὐ κολασθήσεται σὺν τοῖς συμπράξασιν καὶ συναραμένοις αὐτῷ; Λύσις. Καὶ μάλιστα τοῦτο γὰρ ἀζήτητόν ἐστι· τὸ δὲ ποιοῦν τὴν ζήτησιν ὑπῆρχεν ἢ πρόφασις τοῦ συνοικεσίου· ἔλεγον γάρ τινες, μηδὲν τι κακὸν ποιῆσαι τὸν ἀρπάσαντα γυναῖκα διὰ τὸ νομίμως συνεβῆθαι αὐτῇ, ἴσως καὶ ἀναξίαν οὔσαν τῷ γένει τούτου, κἀντεῦθεν μεγάλως χειραγωγουμένην. Ὅπερ τοῖς Πατράσιν οὐκ ἔδοξεν, ὡς προτρεπτικὸν κακίας, καὶ τὴν εὐταξίαν καταστρέφον τῶν πόλειον. Ἐπι ἐρωτήσῃ τις, εἰ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν θελήσῃ ἢ ἀρπαγεῖσα συνδιάγειν νομίμως τῷ ἀρπαγι, ἀκουσθήσεται; Λύσις. Οὐδαμῶς· φησὶ γὰρ ἡ ρηγ'. Ιουστινιάνειος νεαρὰ, ἢτοι τὸ γ'. κεφ. τοῦ νη. τίτ. τοῦ ξ'. βιβλίου, ταῦτα βητῶς· Μη γαρμείσθω ἢ ἀρπαγεῖσα τῷ ἀρπάσαντι αὐτήν· ἀλλ' εἰ καὶ συναινέσουσι τῷ τοιοῦτῳ συνοικεσίῳ οἱ γονεῖς αὐτῆς, περιρρίζονται. Τὸ δὲ δ'. ε. καὶ ς'. κεφάλ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου λέγουσι, τὴν ἀρπαγεῖσαν κερδαίνειν τὰ τοῦ ἀρπάσαντος πράγματα, μὴ θελήσασαν συζευχθῆναι νομίμως αὐτῷ· ἐπειταί γε, εἰ θελήσῃ τοῦτο, δημεύεται ἢ τε περιουσία ταύτης, καὶ τοῦ ἀρπαγος, καὶ τῶν συναιρομένων ἐπὶ τῷ κακῷ, κἂν τε γονεῖς τούτων ᾧσι, κἂν τε ἀλλότριοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν αὐτὸν νη. ὄλον τίτλον, καὶ μαθήσῃ, ὅτι πᾶς ἀρπάσας γυναῖκα οἰκονδήτινα, κἂν ἐστὶ μνηστὴ αὐτοῦ, κἂν

δούλη, ἢ ἀπελευθέρᾳ, εἰ μὲν μεθ' ὀπίλων, αὐτὸς μὲν ξίφει τιμωρεῖται· οἱ δὲ συμπράττοντες, καὶ συνκιρόμενοι αὐτῷ, τυπτόμενοι, καὶ κουρευόμενοι βινοκοποῦνται· εἰ δὲ χωρὶς ὀπίλων, ὁ μὲν ἄρπαξ χειροκοπεῖται· οἱ δὲ βοηθοὶ αὐτοῦ τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ἐξορίζονται. Ταῦτα μὲν οὕτω γίνονται, καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἐπὶ τῆ ἀρπαγῆ συνκινέσθ' ἀνάγνωθι καὶ τὴν λέ. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

ΛΡΙΣΤ. Οἱ ἀρπάζοντες γυναῖκας, καὶ οἱ συμπράττοντες, καὶ συναιρόμενοι, κληρικοὶ μὲν, καθαιροῦνται· λαϊκοὶ δὲ, ἀναθεματίζονται.

Τὰ αὐτὰ διαλαμβάνει τῷ παρόντι κανόνι καὶ ὁ εἰκοστὸς ἔβδομος κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου· ἐγγραφή δὲ παρ' ἡμῶν ἐν ἐκείνῳ, ὡς, μέχρις ἂν τὴν ἀρπαγεῖσαν ἀποκαταστήσωσιν οἱ ἀρπάσαντες, εἰ μὲν προμνηστευθεῖσα ἦν, τῷ οἰκείῳ μνηστῆρι· εἰ δὲ σχολάζουσα, τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς· τὸν ἀναθεματισμὸν, λαϊκοὶ ὄντες, οὐκ ἐκφεύξονται.

Κανὼν 4Γ'.

Ἢ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πεισθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐτέρῳ συνοικοῦσα, μοιχᾶται. Ὡσαύτως καὶ στρατιώτιδες, αἱ, τῶν ἀνδρῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖται, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ ὡσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἀνδρός μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν. Ἢ δὲ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, κατ' ἀγνοίαν γημαμένη, εἶτα ἀφροθεῖσα, διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέραν, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δὲ· γάμου οὖν οὐκ εἰρχοθήσεται· κάλλιον δὲ, εἴ μὴ μείνη οὕτως. Εἰ δὲ γε ὁ στρατιώτης ἐπανελθοὶ χρόνῳ ποτέ, οὐ ἢ γυνὴ διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ ἐκείνου ἀπόλειψιν ἐτέρῳ συνήφθη ἀνδρὶ, οὗτος, εἰ προαιρεῖται, τὴν οἰκείαν αὔρις ἀπολαβέτω (1) γυναῖκα,

(1) Π. Σ. Ε. — ἀναλαμβάνετω Βρ. — ἐπαναλαμβάνετω Βευερ.

συγγνώμης αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ δεδομένης, καὶ τῷ ταύτην εἰσοικισαμένῳ κατὰ δεύτερον γάμον ἀνδρὶ.

ΖΩΝΑΡ. Ἐάν γυνὴ, ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἴσως μὴ ἐπανελθόντος, πρὸ τοῦ πληροφορηθῆναι εἰ ὡς ἀληθῶς τέθνηκεν, ἐτέρῳ συνοικήσῃ, μοιχείαν τολμᾷ. Καὶ στρατιωτῶν δὲ γυναῖκες, ἀφανῶν τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν γενομένων, εἰ γαμηθεῖεν ἐτέροις, μοιχαλίδες εἰσίν. Ἐπὶ τούτων δὲ μᾶλλον συγγνωμονεῖ ὁ κανὼν, διὰ τὸ τοὺς στρατιώτας μᾶλλον πισεύεσθαι θανεῖν, ἐν πόλεμοις ἀναστρεφομένους. Περὶ τούτων δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τριακοστῷ πρώτῳ κανόνι, καὶ ἐν λς'. τὰ αὐτὰ διατάττεται, ἢ μᾶλλον τοὺς ἐκείνου κανόνας ἢ σύνοδος αὐτοῖς τοῖς ῥήμασιν ἐγκατέστρωσε. Περὶ δὲ στρατιωτίδων γυναικῶν πολλὴν ὁ πολιτικὸς νόμος ποιεῖται ἀκρίβειαν, ὥστε μὴ ἐτέροις συνάπτεσθαι, εἰ μάθοιεν ἀνηροῖσθαι τοὺς ἀνδρας αὐτῶν, εἰ μὴ τὰς παρατηρήσεις φυλάξαιεν, ἃς ἡ ἐπτακαίδεκάτη νεαρὰ περιέχει, κειμένη εἰς βιβλίον τῶν βασιλικῶν εἰκοστῶν ὕψους, τίτλον ἔβδομον, κεφάλαιον ζ'. Εἰ δέ τις, φησὶν ὁ κανὼν οὗτος, γυνὴ συνοικήσῃ τῷ πρὸς καιρὸν καταλειφθέντι παρὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς, ἀγνοοῦσα τὸ πρᾶγμα, εἶτα, ἐπανελθούσης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, ἀποπεμφθῆ, ἐν αὐτῷ κατὰ δεύτερον τάχα συνοικήσασα γάμον, ὡς πορνεύσασα, καὶ οὐχ ὡς μοιχαλὶς καταδικασθήσεται· καὶ εἰ βούλεται ἐτέρῳ ἀνδρὶ νομίμῳ γενέσθαι, οὐ κωλυθήσεται. Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλεῦς κανὼν ἐς τεσσαρακοστὸς ἔκτος *ὡς καὶ πλατύτερον ἐξηγήθη ἐκεῖ* (1). Εἰ δὲ στρατιώτου γυνὴ, ὡς τοῦ ἀνδρός αὐτῆς θανόντος, ἕτερον λάβοι, εἶτα ἐπανελθοὶ ὁ στρατιώτης, εἰ βούλεται, λήψεται τὴν οἰκείαν γυναῖκα, συγγνωμονομένην διὰ τὴν ἀγνοίαν, ὥστε μὴ ἐπιτιμηθῆναι· ἀλλ' οὐδὲ ὁ ταύτη νομίμως συναφθεὶς ἐπιτιμηθήσεται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

ΒΑΣ. Τινὲς γυναῖκες τῶν οἰκείων ἀνδρῶν ἀναχωρησάντων ἐκ τῆς ὁμοζωίας τούτων, ἢ διὰ τινὰ αἰτίαν στρατιωτικὴν ἀπο-

(1) τὰ μεταξὺ * οὐ κείται παρὰ Ε. καὶ Βευερ. ἀλλ' ἐν Κ. Τρ.

δημησάντων, καὶ ἀφανῶν γενομένων, ὡς μηδὲ ἀναδιδαξάντων (1) ἢ ταύτας, ἢ ἑτέρους τινὰς τὰ περὶ αὐτοὺς, ἀδηλίαν ἔχουσαι τοῦ θανάτου αὐτῶν, ἑτέροις συνήφθησαν. Φησὶ γοῦν ὁ κανὼν, ὡς μοιχαλίδας ταύτας κολάζεσθαι, μετὰ τὸ ἐκείνους ὑποστρέψαι, διὰ τὸ μὴ ἀναμείναι μαθεῖν τέλειόν τι περὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ ἔχουσι πρόφασιν εὐλογον τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς πολὺ ἀποδημίαν, καὶ ἀδηλίαν τοῦ θανάτου αὐτῶν (2). Ἢ δὲ κατ' ἄγνοιαν γαμηθεῖσα τάχα νομίμως τῷ διασχισθέντι πρὸς καιρὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας συζύγου, εἶτα ἐκ τούτου ἀναχωρήσασα, διὰ τὸ τὴν σύμβιον αὐτοῦ πάλιν θελήσει συναικεῖν τῷ οἰκείῳ ἀνδρὶ, μοιχείαν μὲν οὐχ ἤμαρτεν, ἐπάρνευσε δέ· ἔχει μέντοι εὐλογον πρόφασιν τὴν ἄγνοιαν, διὸ καὶ ἑτέρῳ γαμηθῆναι νομίμως οὐ κωλυθήσεται· ζήτηε καὶ τὸν μ.σ'. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Συμβουλευτικῶς δὲ τρόπῳ ὑποτιθέασιν οἱ Πατέρες τῇ γυναικὶ μὴ συζευχθῆναι ἑτέρῳ, ἀλλὰ κρτερῆσαι, καὶ ἐξιλεώσασθαι πρὸ ἀμάρτημα διὰ μετανοίας. Καὶ τῷ ἐπαναζεύξαντι δὲ στρατιώτῃ ἐξεχώρησαν, εἰ θέλει ἀνακαλέσασθαι τὴν ἑτέρῳ συζευχθεῖσαν γυναῖκα αὐτοῦ, ὀφείλουσαν συγγνώμης ἀξιωθῆναι, ὡς ἀπελπίσασαν τὴν ἐπάνοδον τοῦ οἰκείου ἀνδρός· ὥσπερ δὴ συγγνωσθήσεται καὶ ὁ εἰς δεῦτερον γάμον αὐτὴν ἀγαγόμενος. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐρωτήσῃ τις· διὰ τί ἔνω μὲν ὁ κανὼν φησὶ μοιχᾶσθαι τὰς γυναῖκας τοῦ τε ἀναχωρήσαντος, πρὸς δὲ καὶ τοῦ στρατιώτου, ἑτέροις γαμηθείσας πρὸ ἐντελοῦς πληροφορίας τοῦ θανάτου τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν· ἐν τῷ τέλει δὲ διορίζεται συγγινώσκεσθαι τὴν γυναῖκα τοῦ στρατιώτου, καὶ τὸν συναφθέντα αὐτῇ κατὰ (3) δεῦτερον γάμον; Λύσις. Πολλὴ διαφορά ἐστὶ τῆς γυναικὸς τοῦ στρατιώτου, καὶ τῆς ἄλλης. Ἢ μὲν γὰρ, ἅμα τῷ ἀποδημῆσαι τὸν στρατιώτην, ὑποπτον ἔχει τὸν θάνατον αὐτοῦ (4), καθὼς καὶ ὁ παρὼν κανὼν, μετὰ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ στρατιώτου, φησὶ ταῦτα ῥητῶς· Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, ἢ γοῦν συγγινώσκειται ἢ τοῦ στρατιώτου γυνή, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν,

(1) ἀναδειξάντων X. Γρ. — (2) τὸ, οὐδὲ γὰρ ἔχουσαι . . . αὐτῶν, εὐ καίτοι παρὰ Ε. — (3) X. Γρ. — μετὰ, Βευερ. Ε. — (4) X. Γρ.

ὅπερ καὶ ὁ λά. καὶ ὁ λς'. κανὼν τοῦ ἁγίου Βασιλείου θεσμοθετοῦσιν. Ἡ ἄλλη δὲ οὐδέν τι τοιοῦτον προβαλέσθαι δύναται· ἀμὰ γὰρ τῇ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτῆς ἀναχωρήσει τοῦ ἀνδρός, ἐγίνωσκε τὴν ἀφανῆ τούτου ἀποδημίαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ συγγνώμης ἀξιοῦται. Πρὸς τούτοις εἶποι τις, ὡς τοῦ γάμου τοῦ γενομένου μετὰ τοῦ καταλειφθέντος παρὰ τῆς οἰκίας συζύγου, καὶ τῆς ἐλευθέρως γυναικὸς, ἀνυποστάτου ὄντος, ποῖος λόγος ὑπέλιπετο, χάριν τοῦ μὴ συναφθῆναι αὐτὴν ἐτέρῳ ἀνδρὶ, ἀγνοήσασαν καὶ ταῦτα· τὸν πρῶτον γάμον τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρός; Λύσις. Γενῶν λεγόντων, ὅτι κὰν μοιχεία οὐ γέγονε παρὰ τῆς γυναικὸς διὰ τὴν ἀγνοίαν, ἀλλὰ πορνεία ἐτελέσθη, καὶ ὀφείλει ἢ πορνεύσασα κατὰ τοὺς περὶ τῆς πορνείας κανόνας ἐπιτιμηθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ συζυγῆναι ἀνδρὶ, ὡς ἔξω οὔσα τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλων· οἱ Πατέρες καὶ τοῦτο λύοντες ἔφησαν· ὅτι πορνεία μὲν γέγονεν· ἐπεὶ δὲ ἡ γυνὴ οὐ πορνικῶς τρόπῳ, ἀλλὰ νομίμως συνεζύγη τῷ καταλειφθέντι, πορνεύόντων ἐπιτιμίαις οὐχ ὑποπεσεῖται, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀξιωθήσεται, καὶ ἐτέρῳ συζυγῆναι οὐ κωλυθήσεται. Ἴνα δὲ μὴ δόξωσι προτρέπειν τὰς γυναῖκας πρὸς τὸ ἀνευλαβέστερον, εἶπον, κάλλιον εἶναι ἡσυχάζειν αὐτάς· κὰν γὰρ ἐν ἀγνοίᾳ ἤμαρτον, ἀλλ', ὅσον τὸ εἰς αὐτάς, πρῶτος λόγος λογίζεται ἐκεῖνο τὸ ἀνυπόστατον, καὶ οὐκ ὀφείλουσι δευτερογαμῆσαι, εἰ μὴ βούλονται τοῖς τῶν δευτερογαμούντων ἐπιτιμίαις ὑποπεσεῖν. Ἔτι ἐρωτήσῃ τις· ἄρα καὶ ὁ τὴν τοῦ στρατιώτου γυναῖκα ἐν ἀγνοίᾳ ἀγαγόμενος συγγνωσθήσεται; Λύσις. Καὶ μάλιστα· εἰ γὰρ ὠφελεῖ τὴν γυναῖκα ἡ ἀγνοία, πολλῶ μᾶλλον τὸν ἀνδρα τὸν ταύτην ἀγαγόμενον ἀπροκριμάτισον συντηρήσει, ὡς μηδὲ εἰδέναι ὀφείλοντα. Τὶ δέ; τοῦ στρατιώτου αἰρετισαμένου μὲν ἀναλαβέσθαι τὴν οἰκίαν ὁμόζυγον, γενήσεται τὰ τῷ κανόνι περιεχόμενα, ἀπαναινομένου δὲ, οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔσται αὕτη μετὰ τοῦ ἐτέρου συμβιωτεύουσα; Λύσις. Μετὰ τὴν ὑποστροφὴν τοῦ στρατιώτου, ἀπεντεῦθεν ὁ δεύτερος γάμος διασπάται· καὶ εἰ μὲν θέλει ὁ στρατιώτης λαβεῖν αὐτὴν, ἔχει ἐπ' ἀδείας τοῦτο ποιεῖν· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲ μετὰ τοῦ δευτέρου ἀνδρός συνοικήσει· μᾶλλον μὲν οὖν, καὶ εἰ ἐπιμείνη μετὰ τούτου συμ-

βιοτεύουσα, συγγνώμης οὐκ ἀξιοθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὡς μοιχαλῆς τιμωρηθήσεται. Ἐκείνας γὰρ συγγνωμονεῖσθαι, φασὶν οἱ Πατέρες, τὰς ἐτοίμως ὀφισταμένας τοῦ δευτέρου συνοικεσίου, καὶ συντιθεμένας τῷ ἕξ ἀγνοίας ἁμαρτήματι· οὐ μὲν τὰς ἀνοισταμένας, καὶ τὴν μοιχείαν προσλομένας· καὶ ταῦτα μὲν ὁ κανὼν. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, ἦτοι τὸ γ'. κεφ. τοῦ ζ'. τίτλου τοῦ κή. βιβλίου, ὅπερ ἐστὶ νεαρά Ιουστινιάνειος ριζ'. φασὶ, τὰς γυναῖκας τῶν ἐν ταξικτιῶνι(1) ὄντων, καὶ στρατείας καταλεγόμενων στρατιωτῶν, καὶ λοιπῶν, περιμένειν τὴν ἐπιδημίαν τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅσος παρελθῆ χρόνος· καὶ, καὶν δέξωνται γράμματα πληροφορητικὰ τοῦ θανάτου αὐτῶν, ἀναμένειν καὶ ἕτερον ἐνιαυτὸν, καὶ μετὰ τοῦτο συγγνωστότερον εἶναι τὸν μετὰ ἑτέρου ἀνδρὸς γάμον αὐτῆς, μὴ ὀφείλοντα δικασθῆναι. Ἢ μὲντοι κδ'. Ιουστινιάνειος νεαρά, ἦτοι τὸ ε. κεφ. τοῦ ζ'. τίτλου τοῦ κή. βιβλίου διορίζεται ἐπὶ πενταετίαν ἀναμένειν τὴν γυναῖκα, ἢ τὸν ἀνδρα, ὅταν τις ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωτισθῆ, καὶ ἀδηλία ἐστὶ τῆς τούτου ζωῆς μετὰ δὲ τὴν πενταετίαν ἕτερον συναλλάττειν γάμον. Ἀνάγνωθι οὖν τὴν τοιαύτην νεαράν, ὡσαύτως καὶ τὴν λγ'. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, διοριζομένην, μὴ λύεσθαι προφάσει τῆς αἰχμαλωσίας γάμον, μηδὲ τῷ ἐλευθέρῳ συντηρηθέντι μέρει ἐξῆναι πρὸς ἕτερον ἀπιδεῖν συνοικέσιον· ἀλλ' εἰ καὶ συναφθῆ ἕτέρῳ, ἀδειαν ἔχει τὸ ὑποστρέψαν μέρος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀνακαλεῖσθαι τὸ οἰκεῖον μέλος, καὶ τὸν δεύτερον γάμον δικασθῆναι. Τοῦ γοῦν κανόνος διοριζομένου ὅσα εἶπομεν ἄνωθεν, καὶ τῶν νόμων παρακαλουμένων ταῦτα δὴ τὰ προσεχῶς γεγραμμένα, ἐρωτήσῃ τις, τίσιν ἐκ τούτων προσέχειν ὀφείλομεν; Φαμέν οὖν, ὅτι καὶ τοῖς ἐν τῷ κανόνι, καὶ τοῖς ἐν τοῖς νόμοις, ἑκατέροις πάντως κατὰ καιρὸν· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ κανόνος μοιχαλίδας εἶπομεν εἶναι τὰς περὶ ὧν ὁ κανὼν γυναίκας, γαμηθείσας ἑτέροις πρὸ τοῦ λαθεῖν ἐντελεῖν πληροφορίαν τοῦ θανάτου τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν αὐτῶν· τοῦτο γὰρ καὶ αἱ νεαραὶ παρακελεύονται τὴν δὲ γυναῖκα τοῦ στρατιώτου, μὴ κατὰ τὴν περίληψιν τῆς νεαρᾶς γαμηθεῖσαν, συγγνώμης οὐκ ἀξιώσομεν, ὡσαυτὰ κατὰ

ταύτην ποιήσασαν οὐκ αἰτιασόμεθα· τὸ μὲντοι ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοὺς ἀνδρας πασῶν τῶν μοιχευθεισῶν γυναικῶν ἀναλαμβάνεσθαι αὐτὰς καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν, κοινῶς εἰπεῖ, καὶ μὴ ἐπὶ μόνῃς τῆς γυναικὸς τοῦ στρατιώτου, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς ῥηθείσης ριζ'. νεαρᾶς, τῆς συνοψισθείσης ἐν κεφ. γ'. τοῦ ιγ'. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Ἐπει δὲ ὁ μὲν κανὼν περὶ αἰχμαλώτου οὐδὲν τι ἐθεσμοθέτησεν, ἢ δὲ διαληφθεῖσα Ιουστινιάνειος νεαρά διορίζεται ἐπὶ πενταετῆ καιρὸν ἀναμένειν τὸ περιλειφθὲν μέρος ἐλεύθερον, καὶ οὕτως ἀπροκριματίστως ἕτερον συνοικέσιον συνιστᾶν· ᾧ δῆτα διορισμῷ ἐναντιοῦται ἡ λγ'. νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, λέγουσα ἀδιαστίκτως, ἀνακαλεῖσθαι αἰεὶ τὸν ὑποστρέψαντα αἰχμαλώτον τὸ οἰκεῖον μέλος· εἰπεῖ, ὅτι τὰ τῆς Ιουστινιανείου νεαρᾶς ἠπράκτησαν, ἀναιρεθέντα ὑπὸ τῆς ῥηθείσης λγ'. νεαρᾶς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἐπὶ τούτοις μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ παρατέλευτον θέμα τοῦ ιγ'. κεφ. τοῦ λζ'. τίτ. τοῦ ξ'. βιβλίου, λέγον· Ἐάν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπολειφθέντα τὸν ἀνδρα πλαστῶς ἢ γυνὴ ἀκούσῃ τελευτῆσαι, καὶ πεισθεῖσα τῆ φήμῃ ἑτέρῳ γαμηθῆ ἀδόλως, οὐ τιμωρεῖται· ἀλλ' εἰπεῖ, εἶναι τοῦτο δίγεστον (1), καὶ ἀναιρεθῆναι ὑπὸ τῶν ῥηθεισῶν νεαρῶν.

ΛΡΙΣΤ. Ἀνδρὸς ἀφαντουμένου, ἢ πρὸ τοῦ πεισθῆναι λαβοῦσα, μοιχᾶται· ὁ δὲ ὑποστρέψας ἀνὴρ, εἰ προήρηται, λήψεται αὐτήν.

Συνάδει τῷ παρόντι κανόνι καὶ ἡ ἑκατοστὴ ἐπτακαίδεκάτη Ιουστινιάνειος νεαρά, ἢ ἐν τῷ ἐβδόμῳ τίτλῳ τοῦ εἰκοστοῦ ὀγδόου βιβλίου τῶν βασιλικῶν κειμένη· προστάττει γὰρ κάκεινη, ὡς, εἴαν γυνὴ στρατιώτην ἔχῃ ἀνδρα, καὶ ἐν ἐκστρατεία ἀποδημῆ, καὶ μάθη τοῦτον τετελευτηκέναι, μὴ ἄλλως εἰς ἕτερος αὐτὴν ἐρχεσθαι γάμους, εἰ μὴ πληροφορίαν σχῆ παρὰ τῶν πρώτων τοῦ ἀριθμοῦ, ἐν ᾧ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐστρατεύσατο, προκειμένων τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων, καὶ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων ὁμολογούντων, ὡς ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησε, καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα λάβῃ, καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην πληροφορίαν ἀναμείνῃ καὶ ἐνδὸς ἐνιαυτοῦ διάστημα. Εἰ δὲ παρὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην εἰς ἕτερον ἔλθῃ γάμον· καὶ αὐτήν, καὶ τὸν

(1) ταξιδίσις 3, Βασιλ. κη. 7.

ἀγαγόμενον αὐτήν, ὡς μοιχοὺς τιμωρεῖσθαι. Ἰὴ δέ, τῆς παρατηρήσεως ταύτης γενομένης, εὐρεθῶσιν οἱ μεθ' ὄρκου πληροφορησάντες αὐτήν ψευδόμενοι, αὐτοὺς μὲν τῆς στρατείας ἀπογυμνοῦσθαι, καὶ δέκα λιτρῶν χρυσοῦ ποινήν πρὸς ἐκείνον, ὃν ἐψεύσαντο τετελευτηκέναι, καταθεῖναι παρακελεύεται· αὐτὸν δέ, εἰ βουληθῆ, τὴν ἰδίαν γαμετὴν ἀναλαβεῖν οὐ κωλύει.

Κανὼν 4Δ'.

Τοὺς ὀμνύοντας ὄρκους ἑλληνικοὺς, ὁ κανὼν ἐπιτιμίοις καθυποβάλλει· καὶ ἡμεῖς τούτοις ἀφορισμὸν ὀρίζομεν.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη, καὶ τὰ τῶν ἐθνικῶν, ἀποτρόπαια τοῖς πιστοῖς· διὸ οὐδὲ ὄρκους ἑλληνικοὺς ὀμνύειν ἐπιτετράμμεθα. Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασιλεὺς, ἐν ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ κανόνι, περὶ τῶν ἐθνικῶν ὀμοσάντων ὄρκους, ὅπως οἰκονομηθῶσονται, διατάττεται. Καὶ ὁ πολιτικὸς δὲ νόμος, ἐν εἰκοσῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν κείμενος, τίτλῳ ε. κεφ. δ'. φησὶ· Πᾶς θεμιτὸς ὄρκος, ἐξ ἐπαγωγῆς ὁμοθείς, φυλάττεται· ὡς ἐξ ἀντιδιαστολῆς νοεῖσθαι, ὅτι ὁ ἀθέμιτος ὄρκος ὁμόσας, οἶον, μὰ τὸν ἥλιον, καὶ τοιούτους, οὐκ ἀναγκασθήσεται φυλάξαι αὐτόν.

ΒΛΑΣ. Ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἐν κανόνι πα'. ἐπιτιμίοις καθυποβάλλει οὐ μόνον τοὺς ἐκουσίως τῶν δαιμονιωδῶν θυμάτων ἀψαμένους, καὶ ὀμόσαντας ἑλληνικοὺς ὄρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκουσίως εἰς τοῦτο συνωθηθέντας· ἀκολουθῶν οὖν τῷ τοιούτῳ κανόνι καὶ ὁ παρὼν ἀφορίζει τούτους. Ἑλληνικοὶ δὲ ὄρκοι εἰσὶν, οἱ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὀμνύμενοι· οἱ μὲν γὰρ εἰς ψευδωνύμους Θεοὺς πιστεύοντες, ὀμνυοῦν εἰς τὰ τούτων ὀνόματα· ἄλλοι δὲ ἐπίστευον εἰς τὰ στοιχεῖα, καὶ ἕτεροι εἰς ἄλλα τινά. Ἐρωτήσῃ δέ τις, ὡς, τοῦ παρόντος κανόνος μεμνημένου τοῦ κανόνος τοῦ ἀγίου Βασιλείου, τοῦ κολάζοντος τοὺς ἐκουσίως, ἢ ἀκουσίως προσελθόντας τοῖς δαίμοσι, καὶ ὀμόσαντας ἑλληνικοὺς ὄρκους, εἴαν τις τοῖς δαίμοσι μὲν μὴ προσέλθῃ, μηδὲ μιανθῆ, ἀλλὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν σεβόμενος, ὀμνύῃ ὄρκους ἑλληνικοὺς ἐκ καταφρονήσεως, κολασθήσεται, ἢ οὐ; Λύσις. Κολασθή-

σεται· οὐκ ἐπίσης δὲ τοῖς προσελθοῦσι τοῖς δαίμοσι, ἀλλὰ μετριώτερον, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ κατὰ χώραν ἐπισκόπῳ. Ὅτι καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς διαφορὰν ποιεῖται τῶν προσελθόντων τοῖς δαίμοσι, καὶ ὀμοσάντων· καὶ μετριώτερον κολάζει τὸν δι' ἀνάγκην μεγάλην τῶν ἀθεμίτων γευσάμενον, καὶ ἑλληνικοὺς ὀμόσαντα ὄρκους· τῷ μόντοι ἀφορισμῷ ἀδιαφόρως πάντες ὑποβληθήσονται· ἵνα μάθῃ καὶ ὁ καταφρονητῆς τῶν θείων παραγγελιῶν, μὴ παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς. Ἴί δέ; εἴαν ὀμῶσῃ τις ὄρκον μὴ ἑλληνικόν, ἀλλ' ἀσυνήθη, τυχὸν εἰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἢ εἰς ἕτερόν τι, μὴ προσκροῦον εἰς τὴν πίστιν, τιμωρηθήσεται; Λύσις. Τὸ δ'. κεφ. καὶ τὸ ε. τοῦ ε. τίτλου, τοῦ κβ'. βιβλίου, τοὺς κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας ὀμνυμένους ὄρκους ἀποτρέπονται· φησὶ γὰρ τὸ δ'. κεφ. ὡς ἐπιφέρσται ὁ ὄρκος, οὕτως ἐποφείλει ὀμνύεσθαι· εἰ γὰρ ἐμοῦ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐπάγοντος, ὀμῶσαις κατὰ τῆς κεφαλῆς σου, ἢ κατὰ τῶν τέκνων σου (1), οὐκ ἔρρωται· ὥστε εἰ ἐπήγαγόν σοι κατὰ τῆς κεφαλῆς σου, ἢ τῶν τέκνων σου, καὶ ὀμῶσας οὕτως, ὄφειλεν εἶναι ὁ ὄρκος ἔρρωμένος. Καὶ τὸ ε. κεφ. Καλῶς ἐπιφέρω σοι κατὰ τῆς σωτηρίας σου ὀμῶσαι· πᾶς γὰρ θεμιτὸς ὄρκος ἐξ ἐπαγωγῆς ὁμοθείς, φυλάττεται· καὶ ὃν τις ὀμῶσαι κατὰ τὴν ἰδίαν θρησκείαν· καὶ τὸ τελευταῖον θέμα τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου· Ὁ κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας ὀμνύμενος ὄρκος οὐ φυλάττεται· ἀδόκιμος δὲ θρησκεία ἐστίν, ἢ παρὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Ὁ γοῦν ὀρθόδοξος μὴ κατὰ τοὺς λοιποὺς Χριστωνύμους ὀμνύων, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κακοδόξους, οὐ μόνον οὐκ ὠφελήσεται ἀπὸ τοῦ ὄρκου, ἀλλὰ καὶ τιμωρηθήσεται, κατὰ τοὺς κανόνας.

ΛΡΙΣΤ'. Ὁ ἑλληνικοῖς ὄρκους ὀμνύμενος, ἐπιτιμητέος· ἀφορίζεται γὰρ. Σαφής.

Κανὼν 4Ε'.

Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἰρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποταγ-

(1) X. Τρ. — εἰ γὰρ, ἐμοῦ ἐπάγοντος κατὰ τοῦ Θεοῦ ὀμῶσαι, κατὰ τῶν τέκνων σου ὀμῶσαις, οὐκ ἔρρωται. Βουερ.

μένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Ναυατιανούς (1), τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς καὶ Ἀριστεροὺς, καὶ τοὺς Τεσσαρακαιδεκατίτας, ἤγουν Τετραδίτας, καὶ Ἀπολλιναριστὰς, δεχόμεθα, διδόντας λιθέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, σφραγιζομένους, ἤτοι χριστομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ, τὸ μέτωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥίνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα· καὶ, σφραγιζόντες αὐτοὺς, λέγομεν· Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Περὶ δὲ τῶν παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων (2) τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ (3), ὄρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εὐνομιανούς μέντοι, τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζομένους, καὶ Μοντανιστὰς, τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανούς, τοὺς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερά τινα χαλεπὰ ποιῶντας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἵρέσεις, ἐπεὶ πολλοί(4) εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι(5), πάντα τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιῶμεν αὐτοὺς Χριστιανούς· τὴν δὲ δευτέραν, κατηχομένους· εἶτα τὴν τρίτην, ἐξορκίζομεν μετὰ τοῦ ἐμφυσῆν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς (6), καὶ ποιῶμεν χρονίζειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (7), καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς (8), καὶ Μαρκιωνιστὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἵρέσεων προσερχομένους, ὡς

(1) καὶ Σαββατιανούς Σ. Ῥ. — (2) προσελθόντων Σ. Ῥ. — (3) Π. Σ. Ῥ. Βευερ. — περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄρος ἐκτέθειται Βρ.

(4) Χ. Τρ. — ἐπειδὴ πολλαί εἰσιν Π. Βευερ. — (5) Π. Χ. Τρ. Βρ. — ὁρμώμενοι Βευερ. — (6) τὸ, αὐτοὺς, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (7) εἰς τὴν ἐκκλησίαν Βευερ. Σ. Ῥ. — (8) Οὐαλεντινίους Χ. Τρ. Σ. Ῥ. — Οὐαλεντίους Βρ.

Ἕλληνας δεχόμενοι, ἀναβαπτίζομεν· Νεστοριανοὺς δὲ, καὶ Εὐτυχιανιστάς, καὶ Σεβηριανοὺς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων (1) χρῆ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον καὶ Σεβῆρον· καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν, καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἱρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἁγίας κοινωνίας.

ΣΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς δευτέρας ἐστ' συνόδου ἑβδόμου· ἃ οὖν ἐκεῖ εἴρηται ἀρκοῦσι· τὸ γὰρ αὐθις τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν, ματαιοπονία κριθήσεται.

ΒΛΑΣ. Περὶ τοῦ κανόνος τούτου, ἑβδόμου ὄντος τῆς οἰκου-
μενικῆς δευτέρας συνόδου, ἱκανῶς ἐκεῖ ἐγράψαμεν· καὶ οὐ
χρῆ περὶ τῶν αὐτῶν παλιλλογεῖν. Ἰπεὶ δὲ προσετέθη παρὰ
τῆς συνόδου ταύτης, ὀφείλειν καὶ τοὺς Μανιχαίους, καὶ τοὺς
Οὐαλεντίνους, καὶ τοὺς Μαρκιονιστάς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων
αἱρέσεων, κατὰ τοὺς Εὐνομιανοὺς καὶ τοὺς Μοντανιστάς, βα-
πτίζεσθαι· τοὺς δὲ Νεστοριανοὺς, μετὰ τὸ δοῦναι λιβέλλους τῆς
πίστεως αὐτῶν, καὶ ἀναθεματίσαι Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα,
καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβῆρον, καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς ὁμοφρονοῦ-
ντας αὐτοῖς, καὶ τὰς αἱρέσεις αὐτῶν, μεταλαμβάνειν τῆς
ἁγίας* (2) κοινωνίας· φέρε περὶ τούτων καὶ μόνων ἀρτίως
εἴπωμεν. Μανιχαῖοι μὲν οὖν εἰσιν, οἱ τὰ τοῦ Μάνεντος φρο-
νοῦντες, ὅστις Μάνης Παράκλητον ἑαυτὸν ἐκάλε· τὸν Χριστὸν
δὲ δοκῆσαι καὶ μόνῃ φανῆναι *καὶ παθεῖν* (3) εἰσηγήσατο· καὶ δύο
ἀρχάς, πονηράν τε καὶ ἀγαθὴν, ἤγουν Θεὸν τε καὶ ἥλιον (4)· κατὰ
τῆς (5) Παλαιᾶς Διαθήκης ἐβλασφήμει· σελήνην καὶ ἄστρασιν,
ὡς θεοῖς, προσκυνεῖν ἐπέτρεψε· μετεμψύχωσιν ἐδίδασκε (6)·
σαρκὸς ἀνάστασιν ἠρνήσατο· καὶ βοτάνας, καὶ δένδρα, καὶ ὕδωρ,

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, προσερχομένους, ἕως τοῦ, χρῆ ποιεῖν, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ.
Βρ. Π. καὶ Χ. Τρ. ἀλλ' ἐν Σ. Ρ. — (2) Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — οὐ κεῖται παρὰ
Βευερ. — (4) Χ. Τρ. 'Ε. — ὅλην Βευερ. — (5) Χ. Τρ. — καὶ τὰ τῆς Παλαιᾶς
Βευερ. — (6) Χ. Τρ. 'Ε. — οὐ κεῖται παρὰ Βευερ.

ἐμφυχα εἶναι ἀπεφήνατο. Οὐαλεντινιανοὶ εἰσιν, οἱ εὐρεθέντες κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Οὐάλεντος τοῦ βασιλέως Βογόμελοι, ἤτοι Μασαλλιανοὶ, καὶ Εὐχίται, καὶ Ἐνθουσιασταί. Μαρκιωνισταὶ δὲ, οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος καταγόμενοι· ὅστις Μαρκίων τρεῖς ἀρχὰς εἶπε· πρώτην, τὸν ἄνω Θεὸν ἀόρατον· δευτέραν, τὸν ὄρατὸν, καὶ κτίστην, καὶ δημιουργόν· καὶ τρίτην, τὸν διάβολον. Ἐξάπτει δὲ οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τρίτου, παραχωρῶν καὶ ταῖς γυναῖξι βαπτίζειν. Νεστοριανοὶ δὲ λέγονται, οἱ κατὰ τὸν Νεστόριον χωρίζοντες τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ τὸν προσληφθέντα τούτῳ ἄνθρωπον· περὶ οὗ ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς τρίτης συνόδου ἐγράφημεν. Ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς αἵρέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς, τοῦ Διοσκόρου, καὶ τοῦ Σεβήρου, τὰ εἰκότα διελάβομεν ἐν τῇ προοιμίῳ τῆς τετάρτης συνόδου· ἀνάγνωθι οὖν ταῦτα.

ΑΡΙΣΤ. Τοὺς ἀπὸ αἰρετικῶν ἐπιστρέφοντας οὕτω δεχόμεθα· Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Ναυατιανούς, τοὺς καὶ Καθαροὺς, καὶ Ἀριστεροὺς, καὶ Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ἤγουν Τετραδίτας, καὶ Ἀπολλιναριστὰς, ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, χρίομεν τῷ ἁγίῳ μύρῳ μέτωπον, ὀφθαλμοὺς, ῥίνας, στόμα, καὶ ὦτα, καὶ σφραγίζοντες, λέγομεν· Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου ἀμήν.

Τινὲς τῶν αἰρετικῶν βαπτίζονται· ἄλλοι τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίονται μόνῳ· ἕτεροι δὲ πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ τὴν αὐτῶν ἀναθεματίζοντες, εἰς κοινωνίαν προσδέχονται. Τίνες δὲ οἱ βαπτίζόμενοι, καὶ τίνες οἱ μόνῳ μύρῳ χρίομενοι· τίνες δὲ οἱ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν καὶ τὰς ἄλλας ἀναθεματίζοντες, καὶ τούτῳ μόνῳ ἄρχομενοι, καὶ εἰς κοινωνίαν παραδεχόμενοι, τῷ παρόντι κανόνι δηλοῦνται· καὶ καὶ πολλαὶ τῶν αἵρέσεων παρελείφθησαν. Τέως δὲ τοὺς Πικυλιανιστὰς, τοὺς ἀπὸ Πικύλου τοῦ Σαμοσατέως καταγομένους, καὶ τοὺς λοιποὺς αἰρετικοὺς, τοὺς προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ ὡς Ἕλληνας παραδεχόμενοι, καὶ βαπτίζοντες, τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τὰς αἵρέσεις αὐτῶν ἀπαιτοῦμεν ἀναθεματίζειν, καὶ ποιῶμεν αὐτοὺς, ὅσον κατὰ τοῦτο, Χριστιανούς· τῇ δὲ δευτέρᾳ, κατηχοῦμεν αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ἐφεξῆς τὰ λοιπὰ ποιῶμεν· καὶ οὕτω

μετὰ τὸ χρονίσαι αὐτοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τῶν Θεῶν Γραφῶν ἀκροᾶσθαι, τοῦ Θεοῦ καταξιοῦμεν βαπτίσματος. Παυλιανιστὰς ἀναβαπτίζομεν· Εὐνομιανούς, Μαντανιστὰς, Σαβελιανούς, καὶ πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν, ὡς Ἕλληνας, δεχόμενοι· καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ποιῶμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τῇ δευτέρᾳ κατηχοῦμεν, τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν, ἐμφυσῶντες τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ τὰ ὦτα· καὶ οὕτω κατηχοῦμεν, καὶ ποιῶμεν χρονίζειν ἐν τῷ ναῶ, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν· καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν· καὶ Μανιχαίους δὲ, καὶ Οὐαλεντινιανούς, καὶ Μαρκιωνιστὰς, καὶ Σεβηριανούς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἵρέσεων, χρῆ, λιθέλλους διδόντας, ἀναθεματίζειν πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἁγίας κοινωνίας.

Κανὼν 45'.

Οἱ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι, τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Τοὺς οὖν τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας πρὸς λύμην τῶν ὀρώντων ἐν ἐπινοίαις ἐμπλοκῆς εὐθετίζοντας, καὶ διασκευάζοντας, καὶ δέλεαρ προτιθέντας ἐντεῦθεν ταῖς ἀστηρίκτοις ψυχαῖς, ἐπιτιμίῳ προσφόρῳ πατρικῶς θεραπεύομεν, παιδαγωγοῦντες αὐτοὺς, καὶ σωφρόνως βιοῦν ἐκδιδάσκοντες, πρὸς τὸ ἀφέντας τὴν ἐκ τῆς ὕλης ἀπάτην καὶ ματαιότητα, πρὸς τὴν ἀνώλεθρον καὶ μακαρίαν ζωὴν τὸν νοῦν μετάγειν διηνεκῶς, καὶ ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἔχειν ἀναστροφὴν, καὶ Θεῷ πλησιάζειν, κατὰ τὸ ἐφικτὸν, διὰ τῆς ἐν βίῳ καθάρσεως, καὶ τὸν ἔνδον, ἢ τὸν ἔξω ἄνθρωπον μᾶλλον κοσμεῖν ἀρεταῖς καὶ χρηστοῖς καὶ ἀμώμοις τοῖς ἡθεσιν· ὥστε μηδὲν λείψανον φέρειν ἐν ἑαυτοῖς τῆς τοῦ ἐναντίου σκαιότητος. Εἰ δέ τις παρὰ τὸν παρόντα κανόνα διαγίνοιτο (1), ἀφορίζεσθω.

(1) Π. Βρ. Κ. — διαγίνοιται Χ. Τρ. — διαγίνοιτο Βευερ.

ΖΩΝΑΡ. Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ὁ μέγας Παῦλός φησὶν(1)· οἱ δὲ διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, κατ' ἐκεῖνον ὀφείλουσι πολιτεύεσθαι καὶ πᾶσαν ἀγνείαν καὶ σωφροσύνην μετιέναι καὶ καθαρότητα, καὶ μὴ τῆ τῆς ὕλης προστετηκέναι ματαιότητι, καὶ τὸ σῶμα κοσμεῖν περιττῶς τε καὶ περιέργως. Τί δ' ἂν γένοιτο περιεργότερόν τε καὶ περιττότερον κόσμημα, τοῦ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς πλέκειν, καὶ εὖ διατιθέναι, καὶ διασκευάζειν, δέλεαρ αὐτὰς (2) καὶ ἀπάτην προτιθέντας ταῖς ἀστηρίκτοις πρὸς τὴν πίστιν ψυχαῖς, κἀντεῦθεν πρὸς ἀκολασίαν εὐολίσθοις; Οἱ μὲν οὖν θεῖοι Πατέρες ἐκεῖνοι, τοῦ δι' ἐμπλοκῆς εὐθετίζειν καὶ διασκευάζειν τὰς κόμιας ἐμνήσθησαν· οὐδὲν γὰρ ἕτερον τότε περὶ τὴν κόμην τισὶν, ὡς ἔοικε, περιέργαστο, οἷα νῦν τοῖς τριχοδάπταις, καὶ τριχοπλάσταις περιεργάζεται, πᾶσαν σπουδὴν ποιουμένοις κομᾶν, καὶ γυναικῶδεις φέρειν βοστρύχους, μέχρι ζωστῆρος καθιεμένους, εἰ δυνατόν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ μόνου τοῦ μὴ κείρειν τῆς κόμης τὸ περιττόν σφισιν ἐπιτετήδευται, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ σίδηρον ἀναβαίνειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ ἅπαν(3) τὸ τὴν κόμην τρέφειν αὐτοῖς πεφυκός, καὶ βαθεῖαν ποιεῖν, περιέργασται. Πλάττονται τέ σφισιν αἱ κόμια καλᾶμοις συνδούμεναι, ἔν' αὐταῖς οὐλότης προσγένηται, καὶ βάπτονται δὲ, ἔν' εἶεν ξανθαὶ καὶ χρυσιζουσαι. Οἱ δὲ καὶ ὕδατι τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς ποιοῦντες διάβροχον, εἰληθερεῖσθαι ταύτην ἐν ἀκμῇ θέρους ἀνέχονται, ἔν' αὐτοῖς τὸ μέλαν μεταβληθεῖν τὸ τῶν τριχῶν. Βίσι δ' οἱ καὶ νόθους πλοκάμους περιτιθέασιν ἑαυτοῖς, τὴν ἐγγενῆ τε καὶ ξυμφυτῆ ξυρώμενοι τρίχωσιν. Καὶ ἡ μὲν κόμη νῦν οὕτω τοῖς πλείοσιν εὐθετίζεται τε καὶ διεσκευάζεται· ἅπαν δὲ τὸναντίον περὶ τὸν πώγωνα διαπράττεται· οἷς μὲν γὰρ ἄρτι τὸ νεοτήσιον ἄνθος φύεται, ξυρᾶται αὐτίκα, ἵνα μὴ εἰς ἴουλον καταστῆ, ἀλλὰ λειότης αὐτῶν ἐπιπρέπη ταῖς ὄψεσι, καὶ οἶον εἰπεῖν, γυναικίζοιντό τε καὶ μαλακίζοιντο. Οἷς δὲ προήκων ὁ χρόνος κατὰ συστήματα σχεδὸν ποιεῖ τὰς τρίχας τοῦ πώγωνος φύεσθαι, ἵνα

(1) Γαλ. Γ', 27. — (2) X. Γρ. — δέλεαρ αὐτὸν καὶ ἀπάτην K. — δέλεαρ αὐτὸν ἀπάτην Βενερ. — (3) X. Γρ. — ἅπασαν τὴν κόμην Βενερ.

μη τὴν ὑπήνην φέροιεν καθευμένην, οὔτοι ἀπέχονται μὲν ξυροῦ, κεράμου δέ τι (1) θραῦσμα ἀνθραξίν' ἐκπυρούμενον τῇ ὑπήνῃ προσφέρουσι, καὶ τούτῳ (2) τοῦ πώγωνος ἅπαν ἐκτεφροῦσι τὸ αἰωρούμενον· λείπουσι δὲ τοσοῦτον, ὡς δοκεῖν ἄρτι τὸν ζουλον φύεσθαι, καὶ τοὺς εἰς ἄνδρας ἤδη τελέσαντας νεανίσκοις εἰκέναι πρώτοις ὑπηνήταις. Ταῦτα δὲ οὐ τοῖς τυχοῦσι μόνοις ἐπιτηδεύεται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπερλίαν αὐτοῖς. Ὅθεν κατενεχθὲν τὸ κακὸν ἐγένετο πάνδημον, καὶ ὡς τι νόσημα ἐπιδήμιον ἐν-σκήψαν τοῖς Χριστωνύμοις, πάντας σχεδὸν ἐπιβύσκειται· καὶ ταῦτα τοῦ μὲν Θεοῦ καὶ παλαιοτάτου θεσμοῦ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ λέγοντος· Οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν(3). Τοῦ δὲ μεγάλου Παύλου, Ἄνθρωπός ἐστιν ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ, λέγοντος(4)· Οἱ μὲν οὖν τῆς συνόδου ταύτης Πατέρες, τοὺς, ἅπερ εἰρήκασιν ἄνω, ποιοῦντας, ἐπιτιμῶσι πετρικῶς, καὶ ἀφορισμῶ ὑποβάλλουσιν· οἱ δὲ νῦν Πατέρες, τοὺς τὰ ἀπρηριθμημένα ποιοῦντας περὶ τὴν κόμην τε καὶ τὸν πώγωνα, καὶ ἔτι μᾶλλον ἀσχημονοῦντας, καὶ οὕτως εἰσιόντας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, οὐ μόνον ἀνεπιτιμήτους ἐῶσιν, ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦσι, καὶ τῶν ἀγιασμάτων αὐτοῖς, μεταλαβεῖν αὐτῶν βουλομένοις, βαβαὶ τῆς ἀτοπίας, μεταδιδόασιν· καὶ ὁ κωλύων ταῦτα οὐδεὶς· οὐ πατριάρχης, οὐκ ἄλλοι ἀρχιερεῖς, οὐ μοναχοί, οἷς ὡς πατράσι χρῶνται πνευματικοῖς οἱ οὕτως ἀσχημονοῦντες.

ΒΑΣ. Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Παύλου προομιασάμενοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, τῆς λεγούσης ἐν μέρει, Ὅσαι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, διωρίσαντο διορθωθῆναι δι' ἐπιτιμίου, τοὺς δι' ἐπινοίας ἐνδιασκεύου (5) καὶ ἐμπλοκῆς τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας πληθύνοντας, καὶ καλλωπιζοντας, χάριν τοῦ ἐφέλκειν δι' αὐτῶν, ὡς διὰ τινος δελεάσματος, τὰς τῶν ἀστηρίκτων ψυχάς. Ὅφειλousi γάρ, φασί, πάντες οἱ πιστοὶ πρὸς τὴν ἄνω καὶ μακαρίαν ζωὴν ἀποβλέπειν, καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἐφ' ᾧ πλησιάζουσι αὐτῷ, κατὰ

(1) X. Τρ. — δ' ἔστι Βευερ. — (2) X. Τρ. — τούτου Βευερ. — (3) Λευίτ. ΙΘ', 27. — (4) ἁ. Κορ. ΙΑ', 14. — (5) X. Τρ. — δι' ἀπονοίας ἐν διασκευῇ Βευερ.

τὸ ἐφικτὸν, καὶ τὸν ἔνδον μᾶλλον ἄνθρωπον, ἢ γουν τὴν ψυχὴν, διὰ πάσης ἀρετῆς κοσμεῖν, καὶ μὴ τὸν ἐκτός. Εἰ δέ τις παρὰ τὸν παρόντα κανόνα διάγει ἐφεξῆς, ἀφορισμῶ καθυποβληθήσεται. Αἰησὶ δὲ καὶ ὁ μέγας Παῦλος· Ἄνθρωπος εἰς κομᾶ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ καὶ ὁ Πρωσαϊκὸς δὲ νόμος λέγει ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· Οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν. Σημεῖωσαι οὖν ταῦτα διὰ τοὺς κλώθοντας, ἢ πλέκοντας, ἢ βόπτοντας, ἢ μετὰ ὕδατος βρέχοντας, ἢ ἄλλως πως πληθύνοντας καὶ καλλωπίζοντας τὰς οικείας τρίχας, ἢ ταύταις ἀλλοτρίας συνάπτοντας· ὡσαύτως καὶ διὰ τοὺς καλλύνοντας κατὰ γυναῖκας τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν μέρη αὐτῶν (1).

ΑΡΙΣΤ. Οἱ τὰς κόμας ἐν πλοκῆς ἐπινοία πρὸς λύμην ἐργαζόμενοι τῶν ὀρώντων, ἀφορίζονται.

Τοὺς κομῶντας τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς τρίχας αὐτῶν ἐν πλοκῆ διευθετίζοντας, πρὸς βλάβην τῶν ἀπλουστέρων, καὶ ῥαθύμως βιούντων, ἀφορίζεσθαι ἡ σύνοδος ὤρισε· δεῖ γὰρ ἀγνήν τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν ἔχειν, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ Θεῷ πλησιάζειν, κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν, διὰ τῆς ἐν τῷ βίῳ καθάρσεως, καὶ ἀρεταῖς κοσμεῖν τὸν ἔνδον καὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον.

Κ α ν ὶ ν Η Ζ'.

Τοὺς ἢ γαμετῆ συνοικοῦντας, ἢ ἄλλως ἀδιακρίτως τοὺς ἱεροὺς τόπους κοινοποιοῦντας, καὶ καταφρονητικῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐν αὐτοῖς καταμένοντας, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίῳ ναοῖς (2) κατηχουμένων ἐξωθεῖσθαι προστάσσομεν. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο παραφυλάξῃ, εἰ μὲν κληρικὸς εἶη, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Ἱεροὺς τόπους, οὐ τοὺς θείους ναοὺς ἐνταῦθα καλεῖ, ἀλλὰ τὰς περὶ αὐτοὺς κατοικίας, οἷά εἰσι τὰ λεγόμενα κατηχούμενα. Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἂν εἶη τολμητίας, ὡς ἐντὸς ναοῦ συνοικεῖν γαμετῆ. Ἐν οἰκίαις δὲ πάνυ συνημμέναις ναοῖς καὶ ἐν

(1) Βευσρ. 'E. — καὶ αὐτὴν X. 'Γρ. — (2) X, 'Γρ. Βευσρ. Βρ. οἰκοῖς Π, Κ. Ε.

τοῖς κατηχοιμένοις ὄκουν τινές, μὴ σεμνῶς ἴσως βιοῦντες, καὶ καταφρονητικῶς εἶχον περὶ τοὺς τόπους τοὺς ἱεροῦς, ἀδιακρίτως οἰκοῦντες ἐν αὐτοῖς, ἀντὶ τοῦ, μὴ διαστέλλοντες, μηδὲ διαχωρίζοντες μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου. Τοὺς οὖν οὕτως ἔχοντας, ἐξωθεῖσθαι τῶν κατηχοιμένων ὁ κανὼν διατάσσεται, καὶ τοὺς μὴ φυλάττοντας αὐτὸν, κληρικοὺς μὲν, καθαιρεῖ· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει. Ὅτι δὲ καὶ τὰ συγκείμενα τοῖς θείοις ναοῖς προνομίων ἀξιοῦνται, φησὶ τὸ δωδέκατον κεφάλαιον τοῦ ἀ. τίτ. τοῦ ἐ. βιβλίου, περιέχον οὕτω· Μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς τῆς ἐκκλησίας ὄρων τὸ ἀσφαλές ἐχέτωσαν οἱ προσφυγόντες, τοῖς ἐνδοτέροις λουτροῖς, ἢ κήποις, ἢ οἰκήμασιν, ἢ στοαῖς, ἢ αὐλαῖς χρώμενοι, καὶ κωλυέσθωσαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθίειν.

ΒΑΣ. Ἱεροὶ τόποι λέγονται οἱ ἀφωρισμένοι τῷ Θεῷ, ἡγοῦν οἱ θεῖοι ναοί, οἱ πρόναοι, τὰ κατηχοιμενεῖα, καὶ τὰ περὶ αὐτά. Μηδὲ γὰρ εἴπερ ἱεροῦς τόπους, πάντας τοὺς προσκυρωθέντας ταῖς ἐκκλησίαις, ἡγοῦν ἐνοικικὰ καὶ λοιπὰ οἰκήματα. Τινές γοῦν κατέχοντες ναοὺς, κατῴκουν ἀδιαφόρως μετὰ γυναικῶν (1) ἐν ταῖς περὶ αὐτοὺς κατηχοιμενεῖαις, καὶ οἰκήμασι, μὴ διαστέλλοντες μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου, ἀλλ' ἀδιακρίτως τούτοις κεχρημένοι. Ὅθεν καὶ διωρίσαντο οἱ ἅγιοι Πατέρες, τοὺς οὕτω καταφρονητικῶς κοινοποιῦντας τοὺς ἱεροῦς τόπους, μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξωθεῖσθαι, κὰν ἔχωσι δίκαια ἐπ' αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν κατηχοιμενεῖων· διὰ γὰρ τοῦτο, οὐδὲ εἰς νομοθεσίαν ἔφερον τὸ ἐκβάλλεσθαι τούτους ἀπὸ τῶν ναῶν, ὡς εἰδότες εἶναι αὐτὸ ἀναμφίβολον. Ὅτι δὲ ἤθελον οἱ ἔχοντες τὰς ἐκκλησίας, κὰν τὰ κατηχοιμενεῖα κατέχειν, εἶπον οἱ Πατέρες, ὡς οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν κατηχοιμενεῖων ἐξωθοῦνται (2). Καλῶς δὲ οὐκ ἐμνήσθησαν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ ἱερῶν τόπων· τὸ γὰρ καταμένειν μετὰ γυναικὸς ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀσεδέστατόν (3) ἐστὶ, καὶ οὐδὲ εἰς ἐνθύμησιν ἦλθε τοῖς Πατράσι τὸ τολμηθῆναι ὅλως παρὰ τινος τοιοῦτον ἀσέβημα. Κοινοποιῦνται δὲ οἱ ἱεροὶ τόποι, διὰ τοῦ καταμένειν μετὰ γυναικῶν,

(1) Χ. Τρ. — μετὰ τῶν γυναικῶν Βενερ. — (2) Χ. Τρ. — ἵνα ἐξωθῶνται Βενερ. — (3) Βενερ. — ἀσέβηστον Χ. Τρ.

δι' ἀλλαγῆς (1) μελισμάτων ἀσχημόνων καὶ ἀπρεπῶν, καὶ διὰ κατασκευῆς παρακελλίων, ἢ μαχειρείων, ἢ ἄλλων τοιούτων. τοὺς μὲν τοὶ παραβάτας τοῦ κανόνος, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι διορίζονται· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ιβ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ ε'. βιβλίου, ὅπερ κατεστρώθη εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ος'. κανόνος· καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι, διδάσκον ὅρια τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὰ λουτρά, καὶ τοὺς κήπους, καὶ τὰς στοὰς ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι τινα ἀφέλκειν ἐκ τούτων τοὺς πρόσφυγας· κατὰ τοῦτο γὰρ καὶ μόνον δοκοῦσι καὶ ταῦτα τῆς ἐκκλησίας μέρη. Ἐπίειτοι γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ κεφ. διορίζεται, ἐν τούτοις καὶ ὑπνοῦν, καὶ ἐσθίειν, ἅπερ εἰς τὸν ναὸν ἐκωλύθησαν γίνεσθαι. Τὸ μὲντοι κά. (2) κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τῶν ὄρων αὐτῆς ἐξέλκειν διορίζεται τοὺς ἀνδροφόνους, τοὺς μοιχοὺς, καὶ τοὺς ἄρπαγας· τοῖς γὰρ τοιούτοις τόπος ἀσουλίας (3) οὐκ ἔστιν· ὅτι, φησὶν, οὐ τοῖς ἀδικουῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικουμένοις οἱ νόμοι βοηθοῦσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ογ'. νεαράν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, παρομοίως κολάζουσας καὶ τοὺς ἐπιτρέποντας τὴν εἰς τὰ κατηχομενεῖα κατοικίαν.

ΑΡΙΣΤ'. Ὁ ὑπογύναιος, καὶ καταφρονητικῶς μένων ἐν τῷ ναῷ (4), ἐξωθείσθω καὶ τῶν κατηχομενεῶν· εἰ δὲ μὴ παραφυλάττοι, καθαιρεῖσθω, ἢ ἀφορίζεσθω.

Οἱ κοινοποιοῦντες τοὺς ἱεροὺς οἴκους, καὶ ἐν αὐτοῖς καταφρονητικῶς καταμένοντες, κἂν ἄζυγοί εἰσιν, ἐξωθοῦνται καὶ τῶν κατηχομενεῶν· ὡσαύτως καὶ οἱ γυναῖξι συνοικοῦντες, καὶ οἰκοῦντες ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅστις τοῦτο οὐ παραφυλάξει, ἀλλ' ἀδικρίτως ἔχει περὶ αὐτοὺς τοὺς θεῖους ναοὺς, εἰ μὲν κληρικός ἐστὶ, καθαιρεῖται· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεται.

Κ α ν ὦ ν Η Η'.

Ὁ ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν γυναῖκα, ἔτι τοῦ μνηστευσαμέ-

νου (1) ζῶντος, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι.

ΖΩΝΑΡ. Νῦν μὲν ἡ μνηστεία γάμῳ ἰσοδυναμεῖ, ἐκ νεαρᾶς τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ πάλαι δὲ, ἐπεὶ φίλημα τῶν μνηστευομένων ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ ἐγένετο, καὶ ἀρραβῶν τῇ γυναικὶ παρείχετο παρὰ τοῦ ἀνδρός, εἰκότως καὶ τότε ὁ ζῶντος τοῦ μνήστορος τὴν μνηστὴν εἰς γάμον ἀγόμενος τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι καθίστατο ἔνοχος· κἂν ἐξῆν τότε λύσειν τὴν μνηστείαν, τῆς ποινῆς τοῦ προστίμου παρεχομένης· ἀλλὰ, μήπω τῆς μνηστείας λυθείσης, μνηστὴ ἦν ἡ γυνὴ ἐτέρου, καὶ ὁ ταύτην λαβῶν μοιχὸς εἰκότως ἐκρίνετο. Ὅπου δὲ οὔτε φίλημα, οὔτε δύοσι ἀρραβῶνος παρηκολούθησεν, ὡς νῦν γίνεται ἐπὶ τῶν λεγομένων δεσμῶν, κἂν ἕτερος λάβῃ τὴν γυναῖκα, οὐχ ὑποπεσεῖται τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι.

Ἑτέρα ἐρμηνεία (2).

ἔτι δηλονότι τῆς μνηστείας νόμῳ συνισταμένης, καὶ διαζυγίου μὴ σταλέντος· δεῖ γὰρ, φησὶν ὁ νόμος, ὡς ἐπὶ γάμου διαλύσεως, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ μνηστείας, στέλλεσθαι διαζύγιον, δι' εὐλογον τυχόν αἰτίαν· ἢ τὴν ὡς ἀνυποστάτου τυχόν τοῦ γάμου διὰ τὸ ἀθέμιτον, ἢ καινοτάτην θρησκείαν ἀγνοηθεῖσαν, ἢ διὰ τὴν τῶν τρόπων αἰσχροτήτητα, ἢ τύχης ἐναλλαγὴν, ἢ ἐγγάστριον ἐξ ἀλλοτρίων σπερμάτων φωραθὲν, ἢ γάμων ὑπέρθεσιν ὑπὲρ τετραετίαν μὴ ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἐκταθείσαν, διὰ νόσον χρονίαν ἴσως, ἢ θάνατον γονέων, ἢ κεφαλικά ἐγκλήματα, ἢ μακρὰς ἀποδημίας ἐξ ἀνάγκης γενομένας· ἔτι δὲ διὰ βίαν ἀρχοντος ἐπαρχίας μνηστευομένης τῆς τε κόρης, καὶ τῶν αὐτῆς γονέων μὴ συναινούντων, ἢ δι' ἀπόκρυσιν ἀληθῆ καὶ πρὸς μονήρη βίον ἀπόκλισιν, ἢ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν γυναῖκα τεκνοποιεῖν, ἢ τὸν ἄνδρα τὰ τῶν ἀνδρῶν

(1) Π. 'Ε. Κ. Βευερ. — τοῦ μεμνηστευμένου Χ. Τρ.

(2) Ἡ δευτέρα αὕτη ἐρμηνεία εὑρηται ἐν τῷ Ἀμερβαχίανῳ Κώδικει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βευερ. παρατιθέντος αὐτὴν ἐν ταῖς Σημ. αὐτοῦ Τόμ. Β'. σελ. 164. ὡσαύτως καὶ ἐν ἑτέροις δυοῖς χαιρογράφοις, ἐξ ὧν κατεχώρησεν αὐτὴν ὁ Κιντίνος ἐν τῷ παραρτήματι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ζωναρά· οὐ καίτοι δὲ ἐν Χ. Τρ.

(1) Βευερ. Ε. — δι' ἀλλαγῆς Χ. Τρ. — (2) ιβ'. Βασιλ. 5. 1. — (3) Χ. Τρ. — ἡσυχίας Ε. — (4) ἐν ἱερῷ Β.

ἐνεργεῖν, ἢ τὸ εἶναι βουλευτὴν, ἢ τὸ τῷ δημοσίῳ ὑποκείσθαι αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἢ ἄλλῳ βικρυτάτῳ λειτουργήματι ἔνοχον εἶναι. Ὁ γάρ, τινος τούτων τῶν ἀπρηθρημένων τὴν συστάσαν ἤδη μνηστείαν μὴ διαστήσαντος, ἢ διασπαράξαντος, τὴν ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἀγαγόμενος, ἔτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, τῷ ἐγκλήματι τῶν μοιχῶν εἰκότως ὑπόκειται· μοιχεία γάρ, ἀλλ' οὐ γάμος, τὸ γινόμενον. Εἰ γὰρ ὁ ἀπόλελυμένην γαμήσας μοιχᾶται, κατὰ τὴν τῆς αὐτοκληθείας ἀπόφασιν, ὁ τὴν μὴ νόμῳ τοῦ μνηστῆρος λελυμένην ἀγαγόμενος, ποῦ τετάξεται; Καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ δὲ, παραπλησίως τῷ μοιχῷ κολάζεται ὁ φθείρων τὴν ἄλλῳ μεμνηστευμένην, ἐπειδὴ τὰ τῆς μνηστείας αὐτοὺς συνήρμοσε σύμβολα, ὅθεν καὶ γυναῖκα αὐτὴν προσηγόρευσεν· Ἐταπείνωσε γάρ, φησι, τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον(1)· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἁγία Παρθένος γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἐχρημάτισε· Μὴ φοβηθῆς γάρ, φησι, παραλαβεῖν Μαρίας τὴν γυναῖκά σου.

ΒΑΣ. Τὴν μνηστείαν οἱ νομοθέται ὀρίζονται μνήμην καὶ ἐπαγγελίαν τῶν μελλόντων γάμων. Ἐλεγον γοῦν τινες, ὡς, εἴ τις τὴν ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν κατὰ νόμον γάμου ἀγάγηται, οὐκ ἔστι μοιχὸς, ἀλλ' οὐδὲ πόρνος· πορνείαν μὲν γὰρ οὐχ ἡμάρτεν, ὅτι νομίμως συνεζύγη μετὰ ταύτης· μοιχείαν δὲ οὐκ ἐπλημμέλησεν, ὅτι ὑπανδρὸς οὐκ ἔτι ἐστὶ. Τοῦτο τοίνυν μὴ παραδεξάμενοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὥρισαν, ὡς μοιχὸν κατακρίνεσθαι τὸν πρὸς γάμου κοινωνίαν λαμβάνοντα τὴν ἐτέρῳ μεμνηστευμένην, ὅτι τε φίλημα προέβη μέσον τῶν μνηστῶρων, καὶ ἀρραβῶνες ἐδόθησαν, χάριν ἀσφαλείας τῶν συναλλαξάντων μερῶν· καὶ οὐκ ἄλλως ὁ μνηστὴρ ἐτέραν γυναῖκα λαβεῖν ἠδύνατο, εἰ μὴ κατὰ νόμους τὴν πρώτην μνηστείαν ἔλυσε· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ κανόνος ταῦτα. Πολλῶ δὲ πλέον σήμερον ὡς μοιχὸς κατακριθήσεται ὁ τοιοῦτος, ὅταν, ἀπὸ τῆς περὶ μνηστείας προσκυνητῆς νεαρᾶς τοῦ αἰοδίου ἀγίου Βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἡ μνηστεία κατὰ πάντα σχεδὸν ἰσοδυναμεῖ τῷ τελείῳ γάμῳ, καὶ ἄλλως οὐ λύεται, εἰ μὴ καθ' οἷς τρόπους καὶ τὸ τέλειον διασπάται συνοικέ-

σιον. Μὴ θαυμάσης δὲ, ὅτι περὶ τῆς γυναικὸς οὐκ ἐθεσμοθετήθη τι παρὰ τῶν Πιχτέρων· εἰ γὰρ κολάζεται ὁ ταύτην ἀγόμενος, δυνάμενος ἴσως προβαλέσθαι καὶ ἄγνοιαν, πολλῶ πλέον ἢ γυνὴ τιμωρηθήσεται, ἢ μηδὲν τοιοῦτον εἰπεῖν ἐξισχύουσα, ζῶντος τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς. Ἐκεῖνος μὲν τοι ὡς μοιχὸς τιμωρηθήσεται, ὁ ἐν εἰδήσει τὴν μεμνηστευμένην ἐτέρῳ γαμήσας· ἢ δὲ γυνὴ, ὡς ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὡς μοιχαλὶς κολασθήσεται. Τί δέ; ὁ μὲν εἰς γάμου κοινωνίαν ἀγαγόμενος τὴν ἄλλοτρίαν μνηστήν, ὡς μοιχὸς κολάζεται, ὁ δὲ πορνεύσας μετὰ ταύτης, οὐ τιμωρεῖται ὡς μοιχὸς; Λύσις. Εἴτε κατὰ γάμου κοινωνίαν, εἴτε πορνικῶς συμφθαρῆ τις ἐν εἰδήσει, μετὰ τῆς ἐτέρῳ μεμνηστευμένης, ὡς μοιχὸς κολάζεται· μόνος γὰρ ὁ ἀγνοήσας τὴν μνηστείαν, ὡς πόρνος τιμωρεῖται. Πρόκειται δὲ τῷ κανόνι τὸ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγαγέσθαι τινὰ τὴν τοῦ ἐτέρου μνηστήν, διὰ τὴν δηλωθεῖσαν αἰτίαν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρμηνείας· καὶ ταῦτα μὲν περὶ μεμνηστευμένης ἐτέρῳ γυναικὸς. Εἰ γὰρ οὐ προέβη μνηστεία, ἀλλὰ συμφωνία, δόσει προστίμου κατωχυρωμένη, οἷά εἰσι τὰ σήμερον γινόμενα δεσμοτικὰ χαρτία (1), οὐ τιμωρηθήσεται τις ἐκ τούτου, ὡς παραβαίνων τὰ σύμφωνα, καὶ συναλλάττων μεθ' ἐτέρου προσώπου γάμον. Γίνωσκε δὲ, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ἡ μνηστεία ὡς γάμος ἐλογίζετο· καὶ ἡ μνηστὴ, γαμετὴ κατωνομάζετο, καὶ ὁ ταύτην ἀγόμενος ἕτερος ἀνὴρ, ὡς μοιχὸς ἐκολάζετο. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος ἐν τῇ Παλαιᾷ· Καὶ ἐταπείνωσε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον, ἡγοῦν διεπαρθένευσε τὴν μνηστήν τούτου. Καὶ ἡ ἁγία Παρθένος καὶ Θεομήτωρ, οὕτω γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἐχρημάτισε. Φησὶ γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· Μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίας τὴν γυναῖκά σου. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ζγ'. νεαρᾶν τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, διοριζομένην λύεσθαι τὴν μνηστείαν, ἐὰν μετὰ ταύτην ἡ γυνὴ φωραθῆι ἐγκυμονοῦσα ἐκ προῦποδοχῆς ἄλλοτρίων σπερμάτων.

(1) Διωτ. ΚΒ', 24.

(1) Βασ. — ζδ, χαρτία, οὐ κεῖται ἐν Χ. Γρ.

Ἐτέρα ἐρμηνεία (1).

Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι καὶ πρὸ τῆς νεαρᾶς τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, οὐκ ἐλύετο ἡ μνηστεία, εἰ μὴ ἀπὸ εὐλόγων αἰτίων· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῷ τῆς μοιχείας ὑπέπιπτεν ἐγκλήματι ὁ συναπτόμενος πορνικῶς, ἢ γαμικῶς, τῆ ἐτέρῳ μεμνηστευμένη. Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ μὲν ἅγιοι Πατέρες, ὡς ὁ κανὼν φησι, τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι καθυποβάλλουσι τὸν εἰς γάμον ἀγαγόμενον μνηστὴν ἐτέρου. Τινὲς δὲ τῶν λογίων (2), δῖθεν κατὰ συμπάθειαν* (3), τῆς τοιαύτης ἐνοχῆς εὐμεθόδως αὐτὸν ἀπαλλάττουσι. Λέγουσι γὰρ (4), ὡς ἐὰν πρὸ τοῦ γάμου συνέλθωσιν ὁ τε μνηστὴρ καὶ ἡ μνηστὴ, καὶ τέξωσι παῖδα, φυσικὸν εἶναι τοῦτον καὶ πορνογενῆ, ἐνὸς τῶν μνηστῆρων τελευτήσαντος πρὸ τοῦ γάμου. Ἡμεῖς δὲ φάμεν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς νεαρᾶς τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῆς ἐξισωσάσης τὴν μνηστείαν κατὰ πάντα τῷ γάμῳ, τοῖς μνηστῆρσι γαμικᾶ κατ' ἀλλήλων παρὰ τῶν νόμων ἐδόθησαν δίκαια· ἢ τε γὰρ μνηστὴ, πρὸ τῶν γάμων λυομένης τῆς μνηστείας, τὴν περὶ προικὸς ἀγωγὴν ἐκίνει, χάριν τῆς δωθείσης τῷ μνηστῆρι προικὸς (5), κατὰ τὸ β'. θέμα τοῦ ιζ'. κεφ. τοῦ ζ'. τίτ. τοῦ θ'. βιβλίου, λέγον· Ἡ μνηστὴ διδοῦσα προῖκα, εἰ μὴ γαμηθῆ, ἔχει τὸ τῆς προικὸς προνόμιον· καὶ κατὰ τὸ οδ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ κθ'. βιβλίου, λέγον· Ἡ μνηστὴ παρεχομένη προῖκα, καὶ μὴ γαμηθεῖσα, καὶ ἡ ἥττων τῶν δώδεκα ἐτῶν, προνόμιον ἔχει ἀπαιτήσεως κατὰ μίμησιν τῆς προικὸς· τὸ δὲ προνόμιον ἐν ταῖς προσωπικαῖς ἀγωγαῖς χώραν ἔχει. Καὶ ὁ μνηστὴρ, κατὰ τε τὸν παρόντα κανόνα, καὶ κατὰ τὸ η'. κεφ. τοῦ νη'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου, καὶ κατὰ τὸ γ'. θέμα τοῦ ιβ'. κεφ. τοῦ λβ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλίου, δικαίῳ ἀνδρὸς ἐκίνει τὸ μοιχικὸν κατὰ τε τῆς μνηστῆς ἐτέρῳ συμφθαρείσης πρὸ τοῦ γάμου, καὶ κατὰ

(1) Ἡ ἐρμηνεία αὕτη οὐ κεῖται παρὰ Ἐ. οὐδ' ἐν ἄλλῳ Κώδ. εὑρεν αὐτὴν ὁ Βευερ. παρὰ τὸν Βαδλκίανειον. Ἄλλ' ἀναγινώσκειται καὶ ἐν Χ. Τρ. ἀπὸ τοῦ, Οἱ μὲν ἅγιοι Πατέρες, ὡς ὁ κανὼν φησι, κτλ.

(2) Βευερ. — πλουσίων Χ. Τρ. — (3) Χ. Τρ. — (4) Βευερ. — ἐν δὲ Χ. Τρ. οὕτω· φυσικὸν εἶναι καὶ πορνογενῆ τὸν ἀπὸ τοῦ μνηστῆρος γεννηθέντα παρὰ τῆς μνηστῆς, ἐὰν αὕτη τελευτήσῃ πρὸ τοῦ γάμου. Φάμεν οὖν ἕτι καὶ πρὸ τῆς Νεαρᾶς κτλ. — (5) χάριν τῶν δωθέντων τῷ μνηστῆρι προικῶν πραγμάτων Χ. Τρ.

τοῦ ταύτην μοιχεύσαντος. Εἰ γοῦν πρὸ τῆς νεαρᾶς τοιαῦτα δίκαια εἶχον κατ' ἀλλήλων οἱ μνηστῆρες, πολλῶ πλέον μετὰ τὴν νεαρὰν, τὴν διοριζομένην ἰσοδυναμεῖν κατὰ πάντα τὴν μνηστείαν τῷ γάμῳ, διὰ τὴν τῶν ἁγίων καὶ θείων εὐχῶν τελετὴν· διὸ καὶ ὁμόζυγος ὁ μνηστὴρ κληθήσεται τῆς ἰδίας μνηστῆς· καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς, γνήσιος αὐτῶν ἔσται παῖς καὶ κληρονόμος, καὶ ὑπεξούσιος τῷ πατρί· ἐκ τοῦ μὴ γενέσθαι τὸν γάμον, κατὰ μηδένα λόγον ἐμποδιζόμενος.

ΑΡΙΣΤ. Μοιχὸς ἔστιν ὁ τὴν ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος. Σαφῆς.

Κ α ν ὼ ν ιθ'.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ γίνεσθαι μεμαθήκαμεν· ὡς τινες ἔνδον ἐν τοῖς ἱεροῖς θυσιαστηρίοις μέλη κρεῶν ἔφοντες, προσάγουσιν, ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν Ἰουδαϊκῶς ἀπονέμοντες. "Ὅθεν τὸ τῆς ἐκκλησίας φυλάττοντες ἀκηλίδωτον, ὀρίζομεν, μὴ ἐξεῖναι τινι τῶν ἱερέων ἀφωρισμένα κρεῶν μέλη παρὰ τῶν προσαγόντων λαμβάνειν, ἀλλ' οἷς ἀρεσθῆ ὁ προσάγων, τούτοις ἀρχεισθωσαν, ἔξω τῆς ἐκκλησίας τῆς τοιαύτης γινομένης προσαγωγῆς. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο οὕτω ποιῆ, ἀφοριζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ θύοντες παρ' Ἰουδαίοις προσήγον τοῖς ἱερεῦσιν ἐκ τοῦ τεθυμένου ζώου τὸ στηθύνιον, καὶ ἕτερα τοῦ ζώου μέρη, ἃ καὶ λόγους εἶχον, δι' οὓς προσήγοντο, καὶ ἀναγωγὰς. Παρὰ δὲ τοῖς Ἀρμενίοις, ζώων μὲν θυσίαι οὐκ ἐπράττοντο· ἐπεὶ τὸ ζῶα προσάγειν εἰς θυσίαν ἀπηγόρευται τοῖς Χριστιανοῖς· ἔφοντες δὲ κρέα τοῦ θυσιαστηρίου ἐντὸς, ἐξ ἐκείνων προσήγον τοῖς ἱερεῦσιν ὠρισμένα τινά· ὅπερ, ὡς Ἰουδαϊκὸν, κωλύει ἡ σύνοδος. Καὶ τὸ μὲν ἔψιν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ὠρισμένα προσάγειν ἐν αὐτῇ τοῖς ἱερεῦσιν, ἀπαγορεύει· τὸ δὲ προσάγειν αὐτοῖς οἶα καὶ ὅσα οἱ προσάγοντες βούλονται, ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἐφήσει· καὶ τοῦτο δὲ πάντως διὰ τὴν κρατήσασκν παρ' ἐκείνους συνήθειαν ἐφήκεν ἡ σύνοδος· ἀφαίρεμα δὲ, τὸ προσαγόμενον λέγεται, ὡς ἐκ τοῦ ὅλου θύματος ἀφαιρούμενον.

ΒΛΑΣ. Οἶδας, ὅτι, τοῦ Μωϋσέως κελεύσαντος τοῖς Ἰσραηλίταις, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐξελεύσεως αὐτῶν, σφαιγιάσαι ἀρνὸν, καὶ χρίσαι διὰ τοῦ αἵματος τούτου τὰς φλιάς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ὅπως φύγωσι τὸν ἐκ τοῦ ὀλοθρευτοῦ τῶν πρωτοτόκων κίνδυνον, δέδοικται παρ' Ἰουδαίοις διὰ θυσίας ἀρνουῦ καὶ ἄλλων τινῶν ζώων ἐξιλεοῦσθαι τὸν Θεὸν ἐν ἡμέραις τισίν· ἡ δὲ θυσία αὕτη ἐν ἄλλῳ μὲν τόπῳ ἐγένετο, ἐν ἑτέροις δὲ τὰ κρέα ἐψείτο, καὶ ἐμερίζετο. Τινὰ γοῦν μέρη τοῦ θυομένου ζώου τοῖς ἱερεῦσι προσήγοντο διὰ λόγους τινάς, περὶ ὧν οὐκ ἔστι καιρὸς λέγειν. Ἐπεὶ δὲ μεμνηθήκασι οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὡς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀρμενίων θυσίαι μὲν διὰ ζώων οὐ γίνονται, μέρη δὲ κρεῶν ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου ἔψονται, καὶ ἐκ τούτων ἀφαιρέματά τινα, ἤγουν ἀφωρισμένα μέλη, πόδας τυχὸν καὶ κεφαλὰς, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον, τοῖς ἱερεῦσιν Ἰουδαϊκῶς προσάγουσιν, ὠρίσαν, μὴτε ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου μέλη κρεῶν ἔψεσθαι, μὴτε ἐκτὸς αὐτοῦ προσάγεσθαι τοιαῦτα ἀφωρισμένα μέλη τοῖς ἱερεῦσι, κατὰ τὸ πάλαι κρατοῦν ἔθος· ἀλλὰ τὴν τοιουτότροπον προσαγωγὴν σχολάσαι, καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἱερεῖς παρὰ τῶν λαϊκῶν, ἐν οἷς οὗτοι θέλουσιν εἶδασί τε καὶ πράγμασιν. Ὡς ἔοικε δὲ, διὰ τὴν κρατήσασαν ἐν Ἀρμενίῳ συνήθειαν, ἐνέδωκαν οἱ Πατέρες προσάγειν τοὺς λαϊκοὺς τοῖς ἱερεῦσι τὰ αὐτοῖς αἰρετά· παρ' ἡμῖν γὰρ οὐδεὶς ἀναγκάζεται τοιοῦτόν τι ποιεῖν. Εἶποι δέ τις, πῶς, τοῦ κανόνος διαλαμβάνοντος, περὶ δύο τινῶν γινομένων εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων, ἤγουν περὶ τοῦ ἔψεσθαι μέλη κρεῶν ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, καὶ περὶ τοῦ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας προσάγεσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ἀφαιρέματα, κάτω μόνην τὴν ἐπ' ἐκκλησίας προσαγωγὴν τῶν κρεῶν οἱ Πατέρες ἐκώλυσαν; Λύσις. Τὸ ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις μέλη κρεῶν ἔψεσθαι, πάντα παρὰ Χριστιανοῖς ἀπηγόρευται, ἐξότου ἢ διὰ τῶν ζώων ἐπαύθη θυσία, καὶ διὰ τοῦτο εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ τοῖς Πατράσιν, οὐκ ἔδοξεν· ὅθεν καὶ περὶ μόνων τῶν ἀφαιρεμάτων, τῶν τοῖς ἱερεῦσι προσαγομένων, ἡ Θεσμιθεσία γέγονεν, ὡς τούτου τάχα τοῦ κεφαλαίου εἰσέτι πλεοντος ὑπὸ ζήτησιν.

ΛΡΙΣΤ. Ἰουδαϊκῶς τινες ἐν ἱεροῖς ἔψουσι κρέα· ἢς τοῦτο οὖν

συγχωρήσειεν, ἢ λάβοι τι ἐξ αὐτῶν, οὐχ ἱερεὺς. Εἰ δέ τις οἴκοθεν ἄγοι, ὅδε κατὰ τὸ ἀρέσκον τῷ προσάγοντι λαβέτω, ἔξω τῆς ἐκκλησίας γινομένης τῆς προσαγωγῆς.

Τινὲς ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ μέλη κρεῶν ἔψαντες ἐν τοῖς ἱεροῖς οἴκοις προσῆγον, ἀφωρισμένα τινὰ τούτων τοῖς ἱερεῦσιν Ἰουδαϊκῶς ποιοῦντες. Τοῦτο γοῦν οἱ Πατέρες μαθόντες γινόμενον, κωλύουσι γίνεσθαι· καὶ προστάττουσι, μὴ ἐξεῖναι τοῖς ἱερεῦσιν ὠρισμένα κρεῶν μέλη ἀπαιτεῖν, ἀλλ' ἐκείνοις ἀρκεῖσθαι, οἷς ἀρέσκεται ὁ προσάγων, τὴν δὲ προσαγωγὴν τούτων ἔξω τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἀφορίζεσθαι τὸν ἄλλως ποιοῦντα.

Κ α ν ὶ ν Ρ'.

Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλέπέτωσαν· καὶ, Πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν, ἢ Σοφία διακελεύεται(1)· ῥαδίως γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις εἰσκρίνουσι. Τὰς οὖν τὴν ὄρασιν καταγοητευούσας γραφάς, εἴτε ἐν πίναξιν, εἴτε ἄλλως πως ἀνατεθειμένας (2), καὶ τὸν νοῦν διαφθειρούσας (3), καὶ κινούσας πρὸς τὰ τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν ὑπεκκαύματα (4), οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν οἰωδήποτε τρόπῳ προστάσσομεν ἐγχαράττεσθαι· εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσει, ἀφορίζεσθω.

ΖΩΝΑΡ. Γραφάς τινας, ἢτοι ζωγραφίας, ἀσέμνους ἐν τοίχοις καὶ πίναξιν ἐνεχάραττον, αἱ τοὺς ὀρῶντας ἐξεκαλοῦντο πρὸς ἡδονάς, καὶ πράξεις αἰσchrῶν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίας ἡρέθιζον σαρκικάς. Ταύτας οὖν ὁ κανὼν ἐν οὐδενὶ τόπῳ γίνεσθαι συγχωρεῖ, τὰς τε γραφικὰς μαρτυρίας παράγων, καὶ λέγων, ὡς ῥαδίως αἱ αἰσθήσεις τὰ δι' αὐτῶν ὀρώμενα, ἢ ἀκουόμενα, τυχόν, εἰσκρίνουσιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἀντὶ τοῦ, εἰσωθοῦσιν, εἰσάγουσι· διὸ καὶ τοὺς τοιαῦτα ποιοῦντας κολάζει ἀφορισμῶ.

ΒΛΑΣ. Πρώτη τῶν αἰσθήσεων ἡ ὄρασις ἐστὶ, καὶ ὀφείλομεν διὰ ταύτης ἐπὶ πᾶν ἀγαθὸν ὀδηγεῖσθαι· οὐ μὴν δι' αὐτῆς κατὰ

(1) Παροιμ. Δ', 28-25. — (2) Βρ. Χ. Τρ. — ἀνατεθειμένας Π. Κ. Ε. Βενετ. — (3) Π. Βρ. Κ. Ε. — φθειρούσας Χ. Τρ. Βενετ. — (4) ὑπεκκαύσεις Π.

τὸν προπάτορα προδιδόναι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Εἶδε γάρ, φησι, κάκεῖνος τὸ φυτόν ὡς ὠραῖον, καὶ ἠπατήθη, καὶ ἔφαγε, καὶ τῷ θανάτῳ ὑπόδικος γέγονεν. Ἐπεὶ τοίνυν τινὲς ἐρωτομανοῦντες, καὶ περὶ τὴν βιωτὴν ἀδιάφοροι, ἐν πίναξιν, ἢ καὶ ἐν τοίχοις, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν εἶδεσιν εἰκονίζον ἐρωτίδια, ἢ καὶ τινὰ ἕτερα μυσυρά, ὅπως τὰς σαρκικὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας διὰ τῆς πρὸς ταῦτα ὀράσεως ἐκπεραίνωσιν, ὤρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, χρησάμενοι καὶ μαρτυρίαις γραφικαῖς, σχολάσαι ταῦτα παντάπασιν, ὡς καταγοητεύοντα, ἢτοι ἀπατῶντα τὴν ὄρασιν, καὶ εἰσκρίνοντα, ἢτοι εἰσβάλλοντα, εἰς τὴν ψυχὴν πᾶν εἴ τι κακόν, καὶ παραίτια ὄντα αἰσχυρῶν καὶ ἀσέμνων τολμημάτων, καὶ διαφθειρόντων τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Τοὺς δὲ τοιοῦτόν τι τολμήσοντας, καθ' οἷονδὴ τινα τρόπον, ὑπευθύνους εἶναι ἀφορισμῶ. Σημεῖωσαι τοῦτο· παρὰ γὰρ οἴκοις πλουσίων τινῶν, οὐ μόνον γραφαὶ τοιαῦται, καὶ ταῦτα χρυσόπαστοι, μετὰ πάσης ἀσχημοσύνης ἐξεικονίζονται, ἀλλὰ καὶ διὰ γυψίνων κατασκευασμάτων στηλογραφοῦνται ἀνθρωπόμορφα εἰκονίσματα.

ΔΡΙΣΤ. Διὰ πρὸς τὰ αἰσχυρὰ κινουῖσαι τὴν ὄρασιν γραφαί, ἀζωγράφητοι· ὁ δὲ παραβαίνων, ἀφορίζεται.

Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλέπέτωσαν, καὶ πάση φυλακῇ τήρεισὴν καρδίαν, ἢ σοφία διακελεύεται. Διὰ τοῦτο γοῦν δέον ἔκριναν οἱ Πατέρες, τὸ ἐν πίναξιν, ἢ ἐν τοίχοις γίνεσθαι ζωγραφίας πρὸς αἰσχυρὰ κινούσας τὴν ὄρασιν, καὶ διαφθειρούσας τὸν νοῦν, κωλύεσθαι· τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτο, προσέταξαν ἀφορίζεσθαι.

Κανὼν ΡΑ'.

Σῶμα Χριστοῦ, καὶ ναόν, τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεῖος Ἀπόστολος (1) μεγαλοφώνως ἀποκαλεῖ (2). Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκεῖμενος ὁ τῷ σωτηρίῳ πάθει τοῦ οὐρανόου τυχῶν ἀξιώματος, ἐσθίων καὶ πίνων Χριστόν, πρὸς ζωὴν διὰ παντός μεθαρ-

(1) ὁ μέγας καὶ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος Βρ. — (2) ἁ. Κορ. ε', 19. — β'. Κορ. ε', 16. — Ἰφ. Δ', 24.

μόζεται τὴν αἰδίον, ψυχὴν καὶ σῶμα τῇ μεθέξει τῆς
 θείας (1) ἀγιαζόμενος χάριτος· ὥστε, εἴτις τοῦ ἀχράντου
 σώματος μετασχεῖν ἐν τῷ τῆς συνάξεως βουλευθείη και-
 ρῷ, καὶ ἐν πρὸς αὐτὸ (2) τῇ μετουσίᾳ γενέσθαι, τὰς χεῖ-
 ρας σχηματίζων εἰς τύπον σταυροῦ, οὕτω προσίτω καὶ
 δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χάριτος. Τοὺς γὰρ ἐκ χρυ-
 σοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς, τινὰ (3) δοχεῖα κατα-
 σκευάζοντας πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ δώρου ὑποδοχὴν, καὶ
 δι' αὐτῶν τῆς ἀχράντου κοινωνίας ἀξιούμενους, οὐδαμῶς
 προσιέμεθα, ὡς προτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν
 ἀψυχον ὕλην καὶ ὑποχείριον. Εἰ δέ τις ἄλλῳ τῆς ἀχράντου
 κοινωνίας μεταδιδούς τοῖς τὰ τοιαῦτα δοχεῖα προσφέρουσι,
 καὶ αὐτὸς ἀφοριζέσθω, καὶ ὁ ταῦτα ἐπιφερόμενος.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς δι' εὐλάβειαν τάχα, καὶ τιμὴν τῶν θείων δώρων,
 δοχεῖά τινα χρύσεια, ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης τῶν πολυτίμων ποιοῦν-
 τες, ἐν ἐκείνοις ἐδέχοντο τὸ ἀχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ
 οὕτως αὐτοῦ μετελάμβανον. Ὅπερ ἡ σύνοδος, κὰν δι' εὐλάβειαν
 ἐγένετο, οὐκ ἐδέξατο· παντὸς γὰρ αἰσθητοῦ πράγματος, τιμιώ-
 τερον ἡγεῖται τὸν ἄνθρωπον, ὡς Θεοῦ εἰκόνι τετιμημένον, καὶ
 σῶμα Χριστοῦ γενόμενον, καὶ ναὸν Θεοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπό-
 στολον Παῦλον. Ἐπεὶ οὖν, φησιν, ὑπέρχεται πάσης κτίσεως αἰ-
 σθητῆς, καὶ ἐσθίων καὶ πίνων Χριστὸν, διὰ τῆς κοινωνίας ἀγιά-
 ζεται ψυχῇ τε καὶ σώματι ὁ τῶν ἀγιασμάτων ἀξιούμενος· εἴ τις
 ἐν καιρῷ συνάξεως βούλεται τοῦ ἀχράντου σώματος μεταλαβῆναι,
 προσίτω τὰς χεῖρας ἐκτείνας, καὶ σχηματίσας εἰς τύπον σταυροῦ,
 καὶ οὕτω δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χάριτος, ἣν ἡμῖν ὁ Κύριος
 εἰς ἀγιασμὸν ἐχαρίσατο. Οὐδεὶς γὰρ ἄξιος ἀληθῶς ἐστὶ τῆς
 αὐτοῦ μεταλήψεως, ἀλλὰ πάντες χάριτι αὐτῆς ἀξιούμεθα, καθὼς
 καὶ χάριτί ἐσμεν σεσωσμένοι, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον. Τοὺς δὲ

(1) X. Τρ. — τῇ μετοχῇ τῆς θείας Σ. Ρ. — ψυχῇ καὶ σώματι μετέχει Βρ. —
 ψυχῇ καὶ σώματι μεθέξει Βιουερ. — (2) Π. Σ. Ρ. — καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ X. Τρ.
 Βρ. Βιουερ. — (3) Π. Σ. Ρ., Βρ. — χειρὸς τίνος Βιουερ.

τοιαῦτα δοχεῖα κομίζοντας, καὶ δι' αὐτῶν δέχεσθαι βουλομένους τὴν κοινωνίαν, ὡς προτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὕλην, ἀφορίζεσθαι ὁ κανὼν λέγει, καὶ τοὺς τούτου μεταδιδόντας αὐτοῖς.

ΒΛΑΣ. Κατὰ τοὺς τότε καιροὺς πλούσιοί τινες, τῶν πενεστέρων, ὡς ἔοικε, καταμωκόμενοι, ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλου τινὸς εἶδους κατασκευάζοντες δοχεῖα ἐν προσχήματι εὐλαθείας καὶ φόβου Θεοῦ, ἐχρῶντο τούτοις ὡσεὶ χερσὶ, καὶ τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἁγίας μεταλήψεως, ἐν αὐτοῖς ὑπεδέχοντο. Καὶ ἀρχῆθεν μὲν ἴσως ἐπενοήθη τοῦτο παρά τινων δι' εὐλάβειαν, νομιζόντων τάχα μὴ εἶναι ἀξίαν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Κυριακοῦ σώματος τὴν χεῖρα τὴν ἀπτομένην καὶ αἰσchrῶν τινων καὶ ἀναξίων. Καιροῦ δὲ προϊόντος, εἰς ψυχικὴν ἀπώλειαν μετέπεσεν ἡ εὐλάβεια, ὡς τῶν ποιούντων ταῦτα ζητούντων προτιμᾶσθαι τῶν πενεστέρων, καὶ ἄλλως ἀλαζονευομένων. Ἐπεὶ γοῦν ἔδοξε τοῦτο τοῖς Πατράσι παραίτιον σκανδάλων πολλῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ὑβριστικὸν τοῦ ἡμετέρου σώματος, τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος, εἶπον, ὡς, τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου ἀποκαλοῦντος τὸν ἄνθρωπον σῶμα Χριστοῦ, καὶ εἰκόνα Θεοῦ, καὶ παντὸς κτίσματος τιμιώτερον, ὡς καὶ ἀξιούμενον τῆς τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλήψεως, κἀντεῦθεν κατὰ τε ψυχὴν καὶ σῶμα ἁγιαζόμενον, οὐκ ὀφείλουσιν τινες προτιμᾶσθαι αὐτοῦ τὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ τινων ἑτέρων ὑλικῶν ἄψυχα καὶ ὑποχεῖρια εἶδη· ἢ μὴν τοὺς παρὰ ταῦτα ποιούντας ἀφορίζεσθαι, δηλαδὴ αὐτοὺς τε τοὺς χρωμένους τοιοῦτοις τισὶν ὄλικοῖς εἰς ὑποδοχὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς μεταδιδόντας τούτου αὐτοῖς. Μὴ θαυμάσης δὲ, μηδὲ ἐρωτήσης τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν τισὶν ἐκκλησίαις μεταδίδονται τοῖς λαϊκοῖς τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐγχειρίζεται τούτοις κατὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν· πίστις γὰρ ὀρθή, καὶ φόβος Θεοῦ, καὶ εὐλάβεια ἀνύποπτος τοῦτο παρέδωκεν, οὐχὶ τὸ τῶν λαϊκῶν ἀνάξιον. Νομίζω δὲ ὑπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἀλίσκεσθαι τοὺς προβαλλομένους ἀξιώματα καὶ γένη κατὰ τὸν

τῆς ἁγίας μεταλήψεως καιρὸν, καὶ ζητοῦντας προτιμᾶσθαι (1).

ΑΡΙΣΤ. Τὰς παλάμας εἰς σταυρὸν τυποὶ ὁ μεταληψόμενος, καὶ λαμβάνων τῷ στόματι· ὁ δὲ δοχεῖον χρυσοῦν, ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς σκευάζων, ἀφριστέος.

Πάσης τῆς αἰσθητῆς κτίσεως ἐπέκεινα ὁ κατὰ εἰκόνα Θεοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, καὶ σῶμα Χριστοῦ, καὶ νῶς ἐστὶ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Εἴ τις γοῦν τῆς κοινωνίας μετασχεῖν βουληθεῖη, καὶ οὐ λάβῃ αὐτὴν τῷ στόματι, ὡς ἐν τύπῳ σταυροῦ σχηματίσας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλὰ δοχεῖόν τι χρυσοῦν, ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης κατασκευάσει ἀντὶ χειρὸς, ὥστε δι' αὐτοῦ τὸ θεῖον δέξασθαι δῶρον, καὶ τῆς μεταλήψεως ταύτης ἀξιωθῆναι, ἀφορισθήσεται [καὶ] αὐτὸς, καὶ ὁ μεταδιδούς, ὡς προτιμῶντες τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὕλην καὶ ὑποχεῖριον.

Κ α ν ὼ ν Ρ Β'.

Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμῆν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἁμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφὴν ἐτοιμότητα (2), καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρώστῳ, ἵνα μὴ, τῇ ἀμετρῳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος, ἀποσφαιεῖται πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. Οὐ γὰρ ἀπλή τῆς ἁμαρτίας ἡ νόσος, ἀλλὰ ποικίλη καὶ πολυειδής, καὶ πολλὰς τῆς βλάβης τὰς παραφυάδας βλαστάνουσα, ἐξ ὧν τὸ κακὸν ἐπὶ πολὺ διαχεῖται, καὶ πρόσω βαίνει, μέχρις ἂν σταίῃ τῇ δυνάμει τοῦ θεραπεύοντος. Ὡστε τὸν τὴν ἰατρικὴν ἐν Πνεύματι ἐπιστήμην ἐπιδεικνύμενον, πρότερον χρῆ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ εἴτε πρὸς τὴν ὑγίαν νεύει, ἢ τούναντίον, διὰ τῶν οικείων τρόπων προσκαλεῖται καθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀρρώστημα, ἐφορᾶν, ὅπως τε τῆς ἐν τῷ μεταξύ προνοεῖται ἀναστροφῆς (3), καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίει, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἔλ-

(1) 'Ε. Βίσιερ. — τὸ, καὶ ζητοῦντας προτιμᾶσθαι, εὐ κεῖται ἐν Τρ. Χρ. — (2) ἐτοιμότητα Σ. Ρ. — (3) τῷ : . . . ἀναστροφῆ Βρ.

κος διὰ τῆς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων αὐξάνει προσαγωγῆς (1), καὶ οὕτω τὸν ἔλεον κατ' ἀξίαν ἐπιμετρεῖν. Πᾶς γὰρ λόγος Θεῶ καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τρωθῆν (2) ὑπὸ τοῦ ὄφους ἐξιάσασθαι, καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθήσασθαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι (3) πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν· ἀλλ' ἐνί γε (4) τρόπῳ πάντως, εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων τε καὶ στυφόντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων τε καὶ πραοτέρων φαρμάκων, κατὰ τοῦ πάθους στῆναι, καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἔλκος ἀνταγωνίσασθαι, τοὺς τῆς μετανοίας καρπούς δοκιμάζοντι, καὶ οἰκονομοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναί ἡμᾶς χρῆ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας (5)· ἐπεσθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα (6), τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερός ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ πολλῶν ἐπιτιμιῶν καὶ διαφόρων διαλεχθεῖσα ἡ σύνοδος, καὶ τῶν ἀπαριθμηθέντων πταισμάτων ἐκάστῳ τὸ κατάλληλον ἀποτάξασα, τελευταῖον, διὰ τοῦ παρόντος κανόνος τὸ πᾶν τῇ κρίσει τῶν ἐπισκόπων ἀνέθετο· καὶ χρῆναί, φησι, μὴ μόνον τὴν ποιότητα τῆς ἁμαρτίας σκοπεῖν, εἰ μεγάλη τυχὸν εἴη, ἢ μετρία, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν, καὶ ὅπως πρὸς τὴν μετάνοιαν διατίθεται· εἰ ἐτοίμως δηλαδὴ ἔχει δέξασθαι φάρμακα στύφοντα καὶ πικραίνοντα, ἢ μαλακώτερον διάκειται, καὶ νωθρότερον πρὸς τὴν θεραπείαν· καὶ οὕτω κατάλληλον προσάγειν τὸ ἴαμα· ἵνα μὴ, δύο, τυχόν, τῶν τὸ αὐτὸ ἁμαρτησάντων ὄντων· καὶ τοῦ μὲν ἐτοίμου τυγχάνοντος πρὸς

(1) μεταγωγῆς X. Tr. — (2) τὸ τρωθῆν Σ. P. — (3) ὑπενδοῦναι Σ. P. — ἐπιδοῦναι X. Tr. Deuer. — (4) Π. Πρ. Σ. P. — ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ Deuer. — ἀλλ' ἐνί γε X. Tr. — (5) συνηθείας Σ. P. — (6) ἐπὶ τῶν καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα δέξασθαι Σ. P.

μετάνοιαν, τοῦ δὲ νωθρότερον διακείμενου, ὁ θεραπεύων αὐτοὺς, πρὸς τὸ ἀμάρτημα μόνον ἀποβλέπων, καὶ ἑκατέρῳ αὐτῶν ὁμοίως χρώμενος, ἀποσφραλεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. Ὁ μὲν γὰρ ἐτοίμως ἔχων πρὸς τὴν μετάνοιαν, καὶ αὐστηρότερον εἴη τὸ ἐπιτίμιον, δέξεται τοῦτο, καὶ ἑαυτὸν ὑποθήσει τῷ τοῦ αὐτὸν οἰκονομοῦντος θελήματι. Ὁ δὲ μὴ θερμότητα δεικνὺς πρὸς μετάνοιαν, ἀποδυσπετήσει πρὸς τὰ πάνυ στύφοντα φάρμακα, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἰαθήσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἴσως ἐμπесῶν, χείροσιν ὑποπεσεῖται πλημμελείαις. Πολυειδῆς γὰρ, φασὶν οἱ Πατέρες, καὶ ποικίλη τῆς ἁμαρτίας ἢ νόσος, καὶ πολλὰς παραφυάδας τῆς βλάβης βλασάνουσα· ἐξ ὧν παραφυάδων τὸ κακὸν διαχεῖται, πλατύνεται δηλαδὴ καὶ πρόεισιν, ἕως ἂν τοιοῦτον γένηται, ὥστε ὑπερνεκᾶν καὶ τὴν τοῦ θεραπεύοντος δύναμιν. Διὰ ταῦτά, φασὶ, τὸν πνευματικὸν ἰατρὸν δεῖ πρῶτον τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν κατασκοπεῖν, εἴτε θερμῶς μετανοεῖ, καὶ υἰείας ὀρέγεται, εἴτε μᾶλλον τὴν νόσον αὖξει καθ' ἑαυτοῦ διὰ τρόπων κακίαν, καὶ πῶς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀναστρέφεται καὶ βιοῖ, καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίει, ὅπερ γίνεται ἐπὶ τῶν μανίαν νοσοῦντων· ἐκεῖνοι γὰρ τοῖς ἰατροῦσιν αὐτοὺς ἀνθίστανται, καὶ οὐκ ἔωσι προσάγειν αὐτοῖς τὰ σωτήρια φάρμακα. Σκοπεῖν δὲ καὶ τοῦτο, μήποτε ἰατροῦν, καὶ φάρμακα προσάγων, διὰ τῆς ἐπιθέσεως αὐτῶν αὐξάνῃ τὸ ἔλκος τῆ ψυχικόν· καὶ οὕτω τὸν ἔλεον κατ' ἀξίαν ἐπιμετρεῖν. Ὁ δὲ λέγει, τιοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι προσέχειν δεῖ τὸν πνευματικὸν ἰατρὸν τῇ διαθέσει τοῦ κάμνοντος, καὶ μήτε τῷ μικροψύχῳ ἐπιτιθέσθαι πάνυ στύφοντα φάρμακα, ἵνα μὴ μᾶλλον αὖξη τὸ ἔλκος, ἀπαγορεύσαντος πρὸς τὴν θεραπείαν ἐκείνου, μήτε τῷ δυναμένῳ τὰ αὐστηρότερα δέχεσθαι, μαλακώτερον προσφέρεσθαι, ὥστε διὰ τὴν μαλακότητα τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐμπίπτειν ἐκεῖνον εἰς τὸ αὐτὸ πάθος, καὶ εἰς μεῖζον ἴσως· ἀλλ' ἐπιμετρεῖν τὸν ἔλεον κατ' ἀξίαν, ἡγουν ἐλεεῖν ἕκαστον ἀξίως τῆς αὐτοῦ διαθέσεως· καὶ ἐλαφρύνειν μὲν τῷ μικροψύχῳ τὴν ἐπιτίμησιν, βαρύνειν δὲ τῷ μεγαλοψύχῳ αὐτήν· καὶ ἀμφότερα δι' ἔλεον ποιεῖν, ἵνα τὸν μὲν ἐκκαθάρῃ τοῦ ῥύπου, τῷ δὲ μὴ ἐπιξέσῃ τὸ τραῦμα, καὶ χεῖρον τὸ ἔλκος ἐργάσῃται. Ἢ γὰρ

πᾶσα φροντίς καὶ σπουδὴ τῶν Θεῶ, καὶ τῶ ψυχῶν ποιμένι, τοῦτό ἐστι· τὸ τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τὸ φαρμαχθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφρου ἐξιάσασθαι, καὶ μήτε διὰ τῆς αὐστηρίας ὠθῆσαι κατὰ κρηνοῦ τῆς ἀπογνώσεως, μήτε διὰ χαινώματος, καὶ τῶν ἀπαλωτέρων φαρμάκων, ἐνδύνααι αὐτῶ τὸν χαλινόν, ὡς ἵππου, ὥστε σκιρτᾶν, καὶ βίον ἔκλυτον ζῆν, ἀλλὰ σπεύδειν ἀντιστῆναι τῶ πάθει, εἴτε δι' αὐστηρίας, εἴτε διὰ πραότητος, ὡς ἂν διαθέσεως ἔχη πρὸς αὐτὰ ὁ θεραπευόμενος. Τοῦτο δ' ἐστὶ, εἰ δοκιμάζει καὶ καταστοχάζεται τοὺς τῆς μετανόιας αὐτῶν καρπούς· καὶ οἰκονομεῖν τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφροσίαν, ἡγουν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφότερα οὖν ἐνδέχεται ἡμᾶς γινώσκειν, φασὶν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας, ἢ συμπαθείας. Γράφονται γὰρ καὶ ἀμφότερα, ἡγουν, καὶ ὅσα ἡ ἀκριβεία βούλεται, καὶ ὅσα τὸ συμπαθὲς ἀπαιτεῖ, εὐκαίρως καὶ σὺν διακρίσει γινόμενον. *Οὕτω δὲ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔγραψε Θεσσαλονικεῦσι (1), περὶ τῶν ἀτάκτως ἐν αὐτοῖς διαγόντων, λέγων· Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῶ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειώσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῶ, ἵνα ἐντραπῆ· Καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νοθετεῖτε ὡς ἀδελφόν· ταῦτα γὰρ ἐλέου καὶ συμπαθείας εἰσὶν*(2), ἢ τὰ τῆς συνηθείας, ἡγουν τὰ τοῦ ἔθους τοῦ χρόνῳ δοκιμασθέντος καὶ βεβαιωθέντος, ὃ καὶ ὡς νόμον κρατεῖν, καὶ οἱ θεῶι κανόνες, καὶ οἱ τῆς πολιτείας νόμοι κελεύουσι. Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασίλειος, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεχομένων τὴν ἀκρότητα τῶν παραδοθέντων τύπων, ἔπεσθαι τῆ συνηθεία ἐδίδαξε. Τὴν ἄνω δὲ λαμπροφροσίαν εἶπεν, ὅτι τοῖς θεοῖς Πατράσι καὶ διδασκάλοις βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν πρὸ τῶν ἄλλων ἢ ἔλλαμψις κέκριται, ἢ ἐκ τῆς θείας φύσεως, καὶ τὸ νοῆσαι τελεώτερον *τὸν Θεόν* (3).

ΒΛΑΣ. Καὶ ἐν ἄλλαις συνόδοις ὠρίσθη, τὸν κατὰ χώραν ἐπίσκοπον, τὸν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐξου-

(1) Β'. Θεσσαλ. Γ', 14. 15. — (2) Τὰ μεταξὺ τῶν* οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Κ. ἀλλ' ἐν Χ. Γρ. μόνον. — (3) Χ. Γρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Κ. ἀλλ' ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει μόνον.

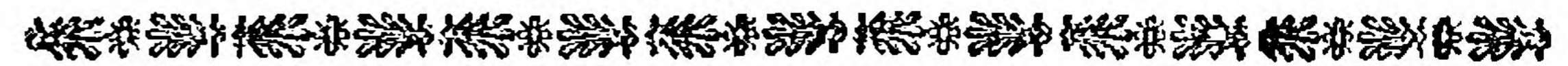
σίαν λαβόντα δεσμῆν καὶ λύειν, μὴ πάντοτε προσέχειν τοῖς θεσμοθετηθεῖσι παρὰ τῶν κανόνων, χάριν τῶν ἐπιτιμίων, ἀλλ' οἰκονομεῖν ταῦτα, πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ἐπιτιμώμενα, ἡγουν πρὸς τὰς ἡλικίας αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰς διαθέσεις, καὶ πρὸς τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἀμαρτήματος· καὶ οὕτω προσάγειν ἐκάστῳ ἀρρώσθηματι θεραπείαν κατάλληλον. Καὶ ὁ παρὼν δὲ κανὼν τοῦτο αὐτὸ διορίζεται, ἀνατιθέμενος τὸ πᾶν τῆς διὰ τῶν ἐπιτιμίων θεραπείας τοῦ κάμνοντος εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἰατρούοντος, ἡγουν τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, καὶ τοῦ ἐπιτραπησομένου παρ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τοῦ κανόνος αὐτός ἐστι, σαφέστατός τε καὶ εὐληπτός· διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ πλέον τι γέγραπται παρ' ἡμῶν χάριν ἐρμηνείας. Ἐν τῶ τέλει δὲ διορίζεται, ὀφείλειν ἡμᾶς εἰδέναι καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας· γράφεται δὲ καὶ τὰ τῆς συμπαθείας, ἀκολούθως τῶ ἀποστολικῷ ῥητῶ τῶ λέγοντι· Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τοῦ λόγου ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτο σημειώσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῶ, ἵνα ἐντραπῆ· μὴδὲ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νοθετεῖτε ὡς ἀδελφόν· ταῦτα γὰρ ἐλέου καὶ συμπαθείας εἰσὶν, ἢτοι συνηθείας, ἡγουν τοῦ ἔθους (1) τῶ χρόνῳ δοκιμασθέντος καὶ βεβαιωθέντος. Συναγαγὼν τοίνυν, εἶπε, ὡς χρὴ ἡμᾶς εἰδέναι *καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας τῶν κανονικῶν ἐπιτιμίων* (2) καὶ τὰ τῆς συμπαθεστέρως συνηθείας· καὶ πῆ μὲν, κανονικῶς θεραπεύειν τὰ ἀρρώσθηματα, ὅταν ἐτοίμως καταδέχωνται οἱ κάμνοντες τὰ ἐπιτίμια· πῆ δὲ διὰ τῶν συνήθων καὶ συμπαθεστέρων ἰατρειῶν, ὅταν σκληρότεροι ᾧσιν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐπιτιμίων οἱ ἰατρευόμενοι· εἰς ταῦτα γὰρ τὰ συνήθη οὐκ ἂν τις ἀντισταίη. Παρομοίως δὲ τούτοις παρακελεύεται καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῶ γ'. κανόνι αὐτοῦ.

ΛΡΙΣΤ. Ἡ τῆς ἀμαρτίας ἐπὶ πᾶσι σκοπεῖται ποιότης, καὶ ἡ ἐπιστροφή καθορᾶται καὶ οὕτω μετρεῖται τὸ ἔλεος.

Τὰ μὲν ἐπιτίμια ἐφ' ἐκάστῳ ἀμαρτήματι ὄρισαν οἱ Πατέρες·

(1) Χ. Γρ. — τοῦ ἔθους Βενερ. Ἐ. — (2) τὰ μεταξὺ τῶν* οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. ἀλλ' ἐν Χ. Γρ. καὶ παρὰ Ἐ.

τὴν δὲ κρίσιν πᾶσαν ἀνέθεντο πρὸς τὸν τὴν ἐξουσίαν παρὰ Θεοῦ λαβόντα τοῦ δεσμεῖν τε καὶ λύειν ὅπως αὐτὸς καὶ τὴν ποιότητα σκοπήσῃ τοῦ ἁμαρτήματος, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡμαρτηκός, καὶ οὕτως ἐπιμετρήσῃ τὸ ἔλεος, τὴν θεραπείαν προσάγων κατάλληλον τῷ ἀρρώστῳ. Ὁ γὰρ πᾶς λόγος τῷ Θεῷ, καὶ τῷ τὴν πνευματικὴν ἐγκεχειρισμένῳ ἡγεμονίαν ἐν τούτῳ ἐστὶ, ἐν τῷ τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ μὴ κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, καὶ τὸν τρωθέντα ὑπὸ τοῦ ὄφους ἐξιάσασθαι, εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων τε καὶ στυφόντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων καὶ πραοτέρων φαρμάκων.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ

ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ ἐβδόμη οἰκουμένη συνόδος γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἦν δὲ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κοπρωνύμου, τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ ἁγίων Πατέρων ἀθροισθέντων ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἡγουν χριστιανοκατηγόρων· ἦτις τὰς εἰκονικὰς ἐκτυπώσεις προσκυνεῖσθαι καὶ κατασπάζεσθαι σχετικῶς ἐψηφίσατο, ὁμοίως τῷ τοῦ τιμίου σταυροῦ τύπῳ· καὶ τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν, οὕτω σέβεσθαι τοὺς τύπους τοῦ προσλήμματος τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς αὐτὸν ἀσπόρως καὶ ἀρρήτως τεκούσης Θεοτόκου, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων ἀπάντων. Ἀλλὰ καὶ κανόνας ἐξέθετο εἰς κατάστασιν ἐκκλησιαστικὴν, καὶ εἰς ὠφέλειαν τῶν πιστῶν, οἵπερ εἰσὶν οὗτοι.

ΒΛΑΣ. Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἐβδόμη συνόδος γέγονεν ἐν ἔτει 451. Ἰνδικτιῶνος ια'. ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἦν δὲ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς Λέοντος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κοπρωνύμου, τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ ἁγίων Πατέρων συναθροισθέντων ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ δεύτερον, κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἡγουν χριστιανοκατηγόρων· ἦτις τὰς εἰκονικὰς ἐκτυπώσεις προσκυνεῖσθαι καὶ κατασπάζεσθαι σχετικῶς ἐψηφίσατο.

Κανὼν Α'.

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα, αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων εἰσὶν ὅπου πώσεις ὡς ἀσμένως δεχόμενοι (1), μετὰ τοῦ Θεοφάντορος

(1) Π. — ὡς δεχόμενοι ἀσμένως Βενερ. Χ. Γρ.

Δαβὶδ ἄδομεν πρὸς τὸν δεσπότην Θεόν, λέγοντες· Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ· καὶ, Ἐνετείλω δικαιοσύνην, τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με καὶ ζήσομαι(1). Καὶ, Εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δηλονότι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένοντα (2), ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησὶν· Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν(3). Καὶ ὁ Θεὸς Ἀπόστολος Πέτρος ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· Εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι(4). Καὶ ὁ Παῦλος φησι· Κὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν (5), ἀνάθεμα ἔστω. Τούτων οὖν οὕτως ὄντων (6), καὶ διαμαρτυρουμένων ἡμῖν, ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὖροι σκῦλα πολλὰ, ἀσπασίως τοὺς Θεοὺς κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὀλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατούμεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐξ ἐνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα. Καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν· οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὓς δὲ ἐπιτιμίῳ παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. Ἀφιλόργυρος γὰρ ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν(7)· ὃ ἀναβεβηκῶς εἰς τρίτον οὐρανόν, καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα, Παῦλος ὁ Θεὸς Ἀπόστολος δαρρήδην βοᾷ.

(1) Ψαλμ. ΡΠΪ, 14. ΡΛΪ, ΡΜΔ'. — (2) Χ. Γρ. — Διαμένουσι. Βενερ. — (3) Δευτερ. ΙΒ', 32. — (4) Πέτρ. Α', 12. — (5) Χ. Γρ. Βενερ. παρ' ὃ παρελά; βερε Σ. Ρ. Π. — Γαλ. Α', 8. — (6) ἐχόντων Βενερ. — (7) Ἰβρ. ΙΓ', 5.

ΖΩΝΑΡ. Ἐν τῇ Θεοπνεύστῳ Γραφῇ πολλαχοῦ εὐρίσκειται τῶν μαρτυρίων τὸ ὄνομα, ὧν ἐνίων καὶ οἱ ἱεροὶ Πατέρες οὗτοι ἐν τῷ παρόντι κανόνι ἐμνήσθησαν. Δεῖ τοίνυν εἰπεῖν πρότερον, τίνα εἰσὶ τὰ μαρτύρια. Μαρτύρια οὖν λέγονται, αἱ τοῦ Κυρίου διαταγαί, αἱ διαμαρτυρόμεναι καὶ παριστάσαι, πῶς δεῖ βιοῦν ἡμᾶς, καὶ ὅπως οἱ παραβάται τῶν τῷ Θεῷ διατεταγμένων τιμωρηθῆτονται. Φασὶν οὖν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες, ὅτι τοῖς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀξιωθεῖσιν οἱ Θεοὶ κανόνες, καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνων τυπούμενα καὶ ὀριζόμενα, μαρτύριά εἰσι. Διαμαρτύρονται γάρ, πῶς χρῆ βιοῦν αὐτοὺς, καὶ πῶς πολιτεύεσθαι· καὶ τὴν ἐκ παραβάσεως αὐτῶν ἀπειλοῦσι καὶ προδεικνύουσι κόλασιν. Εἰσὶ δὲ ταῖς αὐταῖς οἱ κανόνες καὶ κατορθώματα, συντηρούμενοι δηλαδὴ καὶ ρυθμίζοντες τὸν βίον αὐτοῖς· οὕτω γὰρ κατορθοῦσι τὴν ἀρετὴν, καὶ εὐαρεστοῦσι Θεῷ, οὐ μείζον οὐκ ἂν τις εὖροι κατόρθωμα. Ταύτας τοίνυν τὰς κανονικὰς διατάξεις ἀσμένως, φασί, δεχόμενοι, ἀντὶ τοῦ ἀγαπητῶς, προθύμως, μετὰ τοῦ Δαβὶδ ἄδομεν· Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ· τοῦτο λέγοντες, ὅτι ὀδεύοντες, ἤγουν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου ἀνύοντες κατὰ τὰ μαρτύριά σου, τερπόμεθα καὶ εὐφραϊνόμεθα, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ, ὡς ἐπὶ παντοδαπῷ, καὶ πολυσιδεῖ πλούτῳ, ἢ ὡσπερ εἰ πάντα τὸν πλοῦτον ὄμοῦ συναχθέντα εἰς ἓν, εἰ δυνατόν, εἶχομεν. Καὶ πάλιν· Ἐνετέλλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, συνέτισόν με καὶ ζήσομαι· καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δηλονότι ἀκραδάντοις καὶ ἀσαλεύτοις μένουσι. Ζῶμεν γὰρ ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μαρτυρίοις, ὅταν ἀσάλευτα ταῦτα μένωσι, μὴ παραβαινόμενα παρ' ἡμῶν μηδὲ ἀθετούμενα· ἀκράδαντα δὲ τὰ ἐστηριγμένα καὶ μὴ ῥαδίως θραυόμενα (1), ἢ κινούμενα, λέγονται. Κράδην γὰρ ὁ κλάδος λέγεται τῆς συκῆς, ὅς ἀσθενὴς ἐστὶ, καὶ εὐκόλως συνθλώμενος· *ὄθεν καὶ ἡ παροιμία ἐξείληπται ἡ λέγουσα· Συκίνη ἐπικουρία* (2). Ὁ γοῦν ἐστηριγμένος καὶ μὴ εὐ-

(1) τὸ, θραυόμενα, οὐ καίται παρὰ Κ. — (2) τὰ μεταξὺ τῶν * οὐ καίται παρὰ Βενερε. καὶ Κ. ἀλλ' ἐν Χ. Ἰρ.

κόλως κινούμενος, ἀκράδαντος λέγεται. Εἶτα καὶ τὸν Μωϋσῆν παράγει λέγοντα· ὅτι ἐν αὐτοῖς, τοῖς θεοῖς δηλαδὴ διατάγμασιν (1), οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. Καὶ τοὺς Ἀποστόλους, τὸν μὲν τὴν πίστιν θερμότατον Πέτρον ἐν αὐτοῖς καυχώμενον, καὶ εἰπόντα· Εἰς ᾧ ἐπιθυμοῦσιν Ἄγγελοι παρακύψαι, ἅτινά εἰσιν, ὡς ἐκεῖνός φησιν, ᾧ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισκμένων ἡμῖν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· εἰ καὶ τινες ἐτέρως ἐξηγοῦνται τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ῥητόν. Τὸν δὲ τὸν ζῆλον πολὺν Παῦλον βροῶντα· Καὶ Ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπάγουσιν οἱ τὸν κανόνα τοῦτον ἐκθέμενοι, ὅτι, τούτων οὕτως ὄντων, καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν, ἀγαλλιάμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴτις εὔροι σκύλα πολλά· καὶ τοῦτο Δαβιθικόν (2). Σκύλα δὲ τὰ τοῖς νεκροῖς τοῖς ἐν πολέμῳ πεσοῦσι περικείμενα λέγονται, εἴτε ἐσθῆτές εἰσιν, εἴτε ὄπλα, εἴτε τις κόσμος. Τὸ ὑπερβάλλον οὖν διὰ τούτου ὁ Προφήτης ἐδήλωσε τῆς ἀγαλλιᾶσεως· οἱ γὰρ τοὺς ἐν πολέμῳ πεσόντας σκυλεύοντες, νενικηκότες ἂν νοοῖντο, καὶ τῶν ἐναντίων ὑπερτερήσαντες, καὶ διπλῆν τὴν ἀγαλλίαν ἔχουσι, τὴν μὲν διὰ τὴν νίκην, τὴν δὲ διὰ τὸν πλοῦτον, ὃν ἐκ τῶν σκύλων συνήγαγον. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς, οἱ Πατέρες οὗτοι φασιν, ἀγαλλόμενοι τοὺς Θεοῦ κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, ἀντὶ τοῦ, ἀγαπητῶς δεχόμεθα, καὶ κατασπαζόμεθα· οὐς γὰρ ἀγαπώμεν περὶ τὰ στέρνα ταῖς περιπλοκαῖς τιθέντες κατασπαζόμεθα, ἢ, ἀντὶ τοῦ, ἐγκαρδίως φιλοῦμεν· περὶ τὰ στέρνα γὰρ ἡ καρδία ἡμῶν· καὶ ὀλόκληρον καὶ ἀσάλευτον τὴν αὐτῶν διαταγὴν τηροῦμέν, φασί· κρατυνομένων, ἡγουν ἐπικυρουμένων, καὶ βεβαιουμένων, τῶν τε ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν κατὰ τόπους συναθροισθεισῶν, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, δηλαδὴ τῶν ἐκτὸς συνόδων κανόνας ἐκτεθεικότες· πάντες γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος φωτισθέντες τὸν νοῦν, ὄρισαν τὰ συμφέροντα. Καὶ πάντα, φασί, κατ' ἐκείνους καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν· οὐς γὰρ ἐκεῖνοι ἀναθεματίζου-

(1) X. Τρ. Κ. — διδάγματα Βενερ.

(2) Καλμ. ΡΙΗ, 162.

σι, καὶ ἡμεῖς· οὐς δὲ καθιροῦσι, καὶ ἡμεῖς (1)· οὐς δὲ ἀφορίζουσι, καὶ ἡμεῖς· οἷς δ' ἐπιτιμῶσι, καὶ ἡμεῖς· ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσι· τὸ μὲν ῥητόν ἀποστολικόν· ἐχρήσαντο δὲ τούτῳ οἱ τῆς συνόδου, δηλοῦντες, οἴμαι, ὅτι οὐδὲν πλέον τοῖς παρ' ἐκείνων διαταγεῖσι θέλομεν ἡμεῖς προσθεῖναι, διὰ φιλοδοξίαν ἀπληστευόμενοι, ὡς οἱ φιλάργυροι αἰεὶ ζητοῦντες, οἷς ἔχουσι, προστιθέναι· ἀλλ' ἀρκούμεθα τοῖς παροῦσι, τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων δηλονότι ὀρισθεῖσιν.

ΒΛΑΣ. Μαρτύρια λέγονται τὰ τῶν Θεῶν Γραφῶν πεπραγμένα, ὡς διαμαρτυρούμενα καὶ ὑποτυποῦντα, πῶς χρὴ πολιτεύεσθαι τοὺς πιστούς. Φασὶν οὖν οἱ τῆς συνόδου τῆς ἁγίας Πατέρες, ὅτι κατασπαζόμενοι τοὺς προσκεθέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, ἀναθεματίζομεν τοὺς παρὰ τούτων ἀναθεματισθέντας, καθιροῦμεν τοὺς καθιρεθέντας, ἀφορίζομεν τοὺς ἀφηρισθέντας, καὶ ἐπιτιμῶμεν τοὺς ἐπιτιμηθέντας· ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος· τουτέστιν, οὐδὲν τι πλέον διὰ φιλοδοξίαν τούτοις προστιθέμεν, ἀπληστευόμενοι, ὡς οἱ φιλάργυροι, ἀλλ' ἀρκούμενοι τοῖς παρ' ἐκείνων διορισθεῖσι. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τοῦ κανόνας οὗτός ἐστι· τὰ δ' ἐν αὐτῷ περιεχόμενα γραφικὰ, σαφῆ ὄντα, ἐρμηνείας οὐ δέονται. Γίνωσκε δὲ, ὅτι οὗτος μὲν ὁ κανὼν τῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων ἐμνήσθη μόνον· ὁ δεύτερος δὲ κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου διορίζεται, καὶ ἐτέρων ἁγίων Θεσπίσματα, ὡς τοὺς ἱεροῦς κανόνας, κρατεῖν. Μὴ θαυμάσης οὖν, πῶς καὶ περὶ τούτων οὐ γέγραπται τι ἐνταυθα· ἠρκέστησαν γὰρ οἱ ἅγιοι Πατέρες τοῖς ὀροθετηθεῖσι (2) τότε λίαν καλῶς. Μὴ ἐναντιωθῆ δέ σοι ἡ ρλβ'. Ἰουστινιάνειος νεαρὰ, ἢ καταστρωθεῖσα εἰς τὸ σχόλιον τοῦ δευτέρου κεφ. τοῦ β'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ μεμνημένη μόνον τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν· δι' ὧν γὰρ ἐπεκύρωσε τὸν δεύτερον κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, συνεστήριξε καὶ τὰ τῶν ἐτέρων ἁγίων Θεσπίσματα, τὰ τούτῳ περιεχόμενα.

(1) X. Τρ. Κ. — οὐ καὶ παρὰ Βενερ. — (2) X Τρ. Ε. — ἐρισθεῖσι Βενερ.

ΛΡΙΣΤ. Τοῦς Θείου; κανόνας ἀσπασίως ἐνστερνιζόμεθα, τῶν τε ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, ὡς ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐμπνευσθέντων. Οὐς οὖν ἀναθεματίσαν, ἀναθεματίζομεν· καὶ οὐς καθείλον, καθαιρούμεν· οὐς ἀφώρισαν, ἀφορίζομεν· καὶ οὐς ἐπιτίμησαν, ἐπιτιμῶμεν.

Ἐπὶ Κωνσταντίνου, τοῦ ἐγγόνου τοῦ τρισκατάρτου καὶ Θεοδοσίου Κοπρωνίου, καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς ἐξ Ἀθηνῶν, ἡ παροῦσα ἐξδόμη γέγονε σύνοδος ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, συνελθόντων, συμβουλῇ καὶ παραινέσει Ταρσίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ Θεοφόρων Πατέρων. Ἢ δὲ συνέλευσις τούτων γέγονε κατὰ τῶν εἰκονομάχων, ἦτοι χριστιανοκατηγόρων· καὶ τοὺτους ἀναθεματίσαν· τῇ δ' ἐκκλησίᾳ τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς κόσμον ἀποδεδώκασι, καὶ τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις ἔχειν αὐτήν, καὶ σχετικῶς ἀσπάζεσθαι ταύτας, καλῶς διορίσαντο· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου προσκυνεῖσθαι σταυροῦ· ἀσπασάμενοι καὶ κρατόναντες τοὺς τε τῶν πανευφήμων καὶ ἁγίων Ἀποστόλων κανόνας, τῶν τε ἁγίων οἰκουμενικῶν ἐξ συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν· καὶ τοὺς μὲν ἀναθεματισθέντας ὑπ' αὐτῶν, ἀναθεματίζουσι καὶ αὐτοί· τοὺς δὲ καθαιρέσει διὰ τι πταίσμα κατακριθέντας, ὡσαύτως καὶ οὗτοι καταδικάζουσι· τοὺς δὲ ἀφωρισμένους, ἀφορίζουσι· καὶ τοὺς ἐπιτιμίαις καθυποβαλλομένους ἐπιτιμῶσιν ἐπίσης, μηδέν τι προστιθέντας, ἢ ὑφαίρουντες τῶν παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Θεοφόρων Πατέρων ἐκτεθέντων καὶ ὀρισθέντων.

Κ α ν ὶ ν Β'.

Ἐπειδὴ περ ψάλλοντες συντασσόμεθα τῷ Θεῷ· Ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου (1)· πάντα μὲν Χριστιανοὺς τοῦτο φυλάττειν σωτήριον, κατ' ἐξάρετον δὲ, τοὺς τὴν ἰσρατικὴν ἀμπεχομένους

(1) Ψαλμ. ΡΙΗ, 16.

ἀξίαν. Ὅθεν ὀρίζομεν, πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν (1), πάντως τὸν Ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα, ὡς ἐκ τούτου, καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κληῆρον οὕτω νοουετῆ μυσθῆται. Ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς, καὶ οὐ παροδευτικῶς, τοὺς τε ἱεροὺς κανόνας, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θεῖαν Γραφήν· καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι, καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν. Οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧγουν ἢ τῶν θείων Γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος. Εἰ δὲ ἀμφισβητοίη, καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονείσθω. Ἐφη γὰρ προφητικῶς ὁ Θεός· Σὺ ἐπίγνωσιν ἀπόσω, καὶ γὰρ ἀπόσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι (2).

ΣΩΝΑΡ. Πάντας μὲν δεῖ τοὺς πιστοὺς ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μελετᾶν δικαιώμασι, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν λόγων αὐτοῦ. Ἐξαιρέτως δὲ τοὺς τὸ ἱερατικὸν ἀμπεχομένους, ἧγουν ἐνδεδυμένους, περικειμένους, ἀξιωμα. Διὸ καὶ ὁ κανὼν οὗτος τὸν εἰς ἐπισκοπὴν προάγεσθαι μέλλοντα κελεύει, τὸν Ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα καὶ τὸν οικεῖον οὕτως ἐκπαιδεύῃ μυσθῆται λαόν, ἀντὶ τοῦ μανθάνειν. Ἀνακρίνεσθαι δὲ βούλεται αὐτὸν παρὰ τοῦ μέλλοντος χειροτονῆσαι αὐτὸν μητροπολίτου, εἰ θέλει ἀναγινώσκειν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν τοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θεῖαν Γραφήν. Ἀναγινώσκειν δὲ ἐρευνητικῶς, ὥστε εἰδέναι τὸν νοῦν ἐκάστου, καὶ ἱκανὸν εἶναι πρὸς διδασκαλίαν τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ ἕτοιμον πρὸς ἀπάνκρισιν τοῖς ἐρωτῶσιν αὐτὸν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, παραγγέλλοντα τοῖς πιστοῖς, ἵνα ἕτοιμοι ᾖσιν αἰεὶ πρὸς ἀπο-

(1) Π. Σ. Τρ. Βουρ. — ἠρίαν Σ. Ρ. — (2) ἠκί Δ', σ.

λογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι αὐτοὺς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος· ἀλλὰ μὴ παροδευτικῶς, ἤγουν ἀπροσέκτως, καὶ μόνον τὰ ῥήματα λέγοντα, τῆς δ' ἐννοίας μὴ προσκαπτόμενον. Καὶ οὐ μόνον οὕτως ἀναγινώσκειν τὴν Θεῖαν Γραφὴν ἀπαιτεῖσθαι αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ Θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι καὶ βιοῦν, καὶ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκειν τὸν ὑπ' αὐτὸν λαόν. Οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας τὰ θεοπρακτότά εἰσι λόγια, ἤγουν ἡ τῶν Θεῶν Γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, ὡς ὁ μέγας ἀπεφάνητο Διονύσιος. Οὐσία δὲ τῆς ἱεραρχίας ἐκλήθη ἡ Θεῖα Γραφή, ὡς σύστασις ταύτης. Ἄκαιρον γὰρ μοι κέκεριται τὸ πλέον εἰπεῖν τι περὶ οὐσίας, κατὰ τοὺς ἕξω. Ἢ γὰρ τῶν μετασχόντων παιδείας οἱ τοὺς κανόνας μετιόντες εἰσι, καὶ οἶδασι τὸν ὄρον ταύτης, καὶ ὅσα ἐν ταῖς κατηγορίαις περὶ αὐτῆς εἴρηται· ἢ ἀγευστοὶ παιδείας εἰσι, καὶ μάτην ὅσα ἄν τις εἴποι πρὸς ἐκείνους εἰρήσονται. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα ὑπισχεῖται ποιεῖν, καὶ οὕτω βιοῦν, καὶ τοὺς ἄλλους ρυθμίζειν, χειροτονεῖσθαι αὐτὸν κελεύουσιν οἱ Πατέρες· εἰ δὲ ἀμφιβόλλοι, καὶ μὴ ἀσμενίζοι, ἀντὶ τοῦ ἀγκυρᾶ, προθυμεῖται, οὕτω ποιεῖν καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονεῖσθαι· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπάγουσι τὰ προφητικὰ ῥήματα.

ΒΛΑΣ. Εἰδότες οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅτι, διὰ τὴν τῶν εἰκονομάχων αἵρεσιν, οἱ πλείους πιστοὶ ἐξηγροικίσθησαν (1), ὡς φεύγοντες, καὶ μὴ δυνάμενοι καὶ εἰς ὄψιν ἀνθρώπων ἔρχεσθαι, εἶπον, ὡς καὶ πάντες μὲν Χριστιανοὶ ἀναγκάζονται τὴν Θεῖαν Γραφὴν ἀναγινώσκειν μετ' ἐρεῦνης· πολλῶ δὲ πλέον οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ πρὸς τὸ διδάσκειν τὸν ὑπ' αὐτοὺς λαὸν τεταγμένοι. Διὸ καὶ ὤρισαν μὴ ἄλλως τινὰ χειροτονεῖσθαι, εἰ μὴ τὸν Ψαλτῆρα γινώσκει, καὶ, ἀνακρινόμενος ὑπὸ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖν αὐτὸν, ὁποῖαν ἔφραση ἔχει περὶ τὴν μάθησιν τῆς Θεῖας Γραφῆς, κατάθηται ἐπιμεληθῆναι τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱερῶν καὶ Θεῶν κανόνων, καὶ τῶν λοιπῶν, μετὰ ἐρεῦνης δηλονότι, καὶ οὐ κατὰ πάροδον. Ἀναστρέφεσθαι δὲ καὶ κατὰ τὰ Θεῖα ἐντάλματα, καὶ διδάσκειν τὸν τοῦ Κυρίου λαόν, καὶ ἀπλῶς εἶναι

ἔτοιμον εἰς τὸ διδάσκειν, καὶ ἀποκρίνεσθαι τὰ εἰκότα περὶ τῶν θεοπρακτότων λογίων, τῶν ὄντων οὐσίαν, ἢτοι σύστασιν τῆς ἱερωσύνης. Εἴποι δέ τις, πῶς οἱ ἅγιοι Πατέρες οὐκ εἶπον ὀφείλειν χειροτονεῖσθαι τοὺς εἰδότες τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ τὰ λοιπὰ, ἀλλὰ τοὺς εἰδότες μόνον τὸν Ψαλτῆρα, καὶ ἐπαγγελιομένους ἐπιμεληθῆναι καὶ τῆς τῶν λοιπῶν μαθήσεως; Αὐσίς. Τὸ μὲν εἰδέναι τὸν Ψαλτῆρα, ὡς ἀπητημένον ἐξ ἀνάγκης, ἀπητήθη καὶ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἀσυμπαθῶς, τοὺς χειροτονεῖσθαι ὀφείλοντας· τῶν δὲ λοιπῶν Θεῶν διδασμάτων ἢ κατάληψις οὐκ ἐζητήθη, διὰ τὸ μὴ ὀφειλόμενον εἶναι καὶ τοὺς μήπω ἀξιοθέντας διδασκαλικοῦ ἀξιώματος τοιαύταις ἀναγνώσεσιν ἑαυτοὺς ἀπασχολεῖν, καὶ μάλλον τότε, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ φυγαθείας κατεκρίνοντο. Ἰνα τί γοῦν, εἶπον, ὁ ἀπὸ τῶν ἄλλων βιωτικῶν ἴσως ἐργασιῶν εἰς χειροτονίαν μετακαλούμενος, καὶ διὰ τοῦτό τε καὶ διὰ τὴν τῶν ὀρθοδόξων στενοχωρίαν συγγνωμονούμενος, οὐ χειροτονηθεῖη, ὡς μὴ ἔχων κατάληψιν ἀκριβῆ τῆς Θεῖας Γραφῆς; Διὸ, φασιν, εἰ πρὸς ταύτην ἔτοιμός ἐστι, καὶ ἐπαγγέλλεται μετὰ διαθέσεως ἐπιμεληθῆναι τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς, χειροτονηθήσεται· ὅτι μετὰ τὴν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων ὑγλήσεως, καὶ ἀναδέξασθαι τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα, ἐξ ἀνάγκης οὐ κατασχευεῖ τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ γενήσεται τούτου καὶ μόνου, καὶ ῥαδίως ἔξει τὴν ἐπιστήμην τῆς Θεῖας Γραφῆς.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ γεννησόμενος ἐπίσκοπος, γινωσκέτω τὸ Ψαλτήριον. Διαγινωσκέτω ὅ,τι ἀναγινώσκει, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐρευνητικῶς, τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν Θεῖαν Γραφὴν· εἰ δὲ μὴ, μὴ χειροτονεῖσθαι.

Τὸν μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς προάγεσθαι βαθμὸν, δεῖ πάντως τὸν Ψαλτῆρα γινώσκειν, καὶ ἐρμηνεύειν αὐτὸν, ἵνα καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν κληρὸν οὕτω μαθηθῆναι διδάσκη. Ἰξισταῖσθαι δὲ ἀσφαλῶς καὶ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ ἐπιμελῶς δύναται τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀναγινώσκειν, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου Παύλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν Θεῖαν Γραφὴν, καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν ἐρευνεῖν, καὶ συνιέναι τὰ γεγραμμένα· διότι σύ-

(1) ἱ. Περσ. — ἐξηγροικίσθησαν X. Γρ.

στασις καὶ οὐσία τῆς ἀρχιερωσύνης ἢ τῶν θείων Γραφῶν ἐστὶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον· καὶ οὕτως ἔχοντα γνώσεως χειροτονεῖσθαι αὐτόν· εἰ δὲ μὴ, μὴ χειροτονεῖσθαι. Εἴπε γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου· Σὺ ἐπίγνωσιν ἀπόσω, καὶ γὰρ ἀπόσωμαί σε τοῦ μὴ ἰσρατεύειν μοι.

Κανὼν Γ'.

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ (1) ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἀκυρον μένειν, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἀρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι (2), καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄρισται ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· Ἐπίσκοπον προσήκει, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, (συμφήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων), τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων, δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

ΖΩΝΑΡ. Παλαιὰ ἡ κακία· ἐγίνοντο γὰρ καὶ πάλαι ἄθεσμάτινα, καὶ ἄρχοντες τῆς δυναστείας θαρρόντες, ἐψηφίζοντο ἐπισκόπους, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους προσέτασσαν γίνεσθαι. Ταῦτα οὖν ἡ σύνοδος κωλύει, τὸν ἀποστολικὸν κανόνα παράγουσα, ὡς τὸν δι' ἀρχόντων ἐγκρατῆ γινόμενον ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, καθαιρεῖ ἅμα καὶ ἀφορίζει, μεγάλης τιμωρίας ἀξίων τὸν τοιοῦτο ποιοῦντα, καὶ οὐκ ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ. Ὀρίζει δὲ ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι τὸν εἰς ἐπισκοπὴν

προβιβάζεσθαι μέλλοντα, καὶ μένηται τοῦ δ' κανόνος τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων, ὡς ἐξηγήθη ἐκεῖ.

ΒΑΛΣ. Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς παρουσίας συνόδου, ἐψηφίζοντό τινες, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ ἐξουσίας τινῶν παράδυναστευόντων, ὑπερνευτίως τῷ περὶ τούτου ἀποστολικῷ λ' κανόνι. Μὴ ἀνεχόμενοι οὖν τοῦτο οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὥρισαν τὴν τοιαύτην ψῆφον ἀκυρον εἶναι, ἀκολούθως τῷ ῥηθέντι ἀποστολικῷ κανόνι, τῷ διοριζομένῳ, τοὺς οὕτω ψηφισθέντας καθαιρεῖσθαι καὶ ἀφορίζεσθαι, τοὺς δὲ κοινωνήσαντας αὐταῖς ἀφορίζεσθαι (1). Τὴν μὲντοι ψῆφον ὀφείλειν γίνεσθαι κατὰ τὸν δ' κανόνα τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ· καὶ ἀνάγνωθαι τὸν τοιοῦτον κανόνα καὶ τὸν λ' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν. Τί δέ; τῶν κανόνων μὴ διοριζομένων, διὰ ψήφου γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων, ἀλλὰ μόνων τῶν ἐπισκόπων, πῶς ὁ κανὼν φησὶν ἀκυροῦσθαι τὰς παρ' ἀρχόντων γινομένας ψήφους ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων; Λύσις. Τινὲς εἶπον καὶ τὰς τρεῖς χειροτονίας ἐπὶ ἐνὸς προσώπου ὀφείλειν ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ τὴν οὕτω γινομένην ψῆφον χάριν τοῦδέ τινος, ἐφ' ᾧ γενέσθαι διάκονον, πρεσβύτερον, καὶ οὕτως ἐπίσκοπον, ἀκυρον εἶναι. Ἄλλοι εἶπον, ὅτι τὸ παλαιὸν αἱ ψῆφοι παρὰ τοῦ δήμου ἐγίνοντο· καὶ ἐψηφίζοντο οὐ μόνον ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι· καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ κανὼν, τὰς κατὰ δυναστείαν ἀρχοντικὴν (2) γινομένας ψήφους ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, ἀκυροῦσθαι. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὡς, ἐπὶ μὲν ἐπισκόπων, ἢ ψήφου κατὰ κυριωνυμίαν ἐρρήθη· ἐπὶ δὲ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων καταχρηστικῶς· ἀντὶ γὰρ χειροτονίας ἐξελήφθη· ὑπερ καὶ ἐμὴ ἀρέσκει, εὐρίσκοντι καὶ ἑτέρους κανόνας τὴν ψῆφον ἀντὶ χειροτονίας ἐκλαμβανόμενος. Τῶν δὲ ἀρχόντων μὴ δυναμένων ὅλως ψηφίζεσθαι ἐπισκόπους, πῶς ὁ κανὼν διορίζεται ἀκυροῦσθαι τὰς παρὰ τούτων γινομένας ψήφους; Λύσις. Οὐ περὶ ψήφου παρὰ ἀρχόντων γινομένων ὁ κανὼν θεσιπίζει, ἀλλὰ περὶ ψήφου ἐπισκόπων, προβαίνουσῶν κατὰ ἐξουσίαν ἀρ-

(1) X. Γρ. Βαυερ. — τὸ, ταῖς δὲ κοινωνήσαντας αὐταῖς ἀφορίζεσθαι, οὐ κεῖται παρὰ Ε. — (2) X. Γρ. Ε. — ἀρχόντων Βαυερ.

(1) X. Γρ. Βαυερ. — τὸ, ταῖς δὲ κοινωνήσαντας αὐταῖς ἀφορίζεσθαι, οὐ κεῖται παρὰ Ε. — (2) X. Γρ. Ε. — ἀρχόντων Βαυερ.

γοντικῆν, καὶ περὶ ψήφων, ἢτοι χειροτονιῶν πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, προβαίνουσῶν κατὰ κέλευσιν ὁμοίαν. Φησὶ γοῦν, ὡς, καὶ τῷ δοκεῖν παρὰ τῶν ἐχόντων ἐξουσίαν ἀρχιερέων γίνονται αὐταί, ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ δυναστείαν καὶ βίαν προβαίνουσιν, ὀφείλουσιν ἀκυροῦσθαι καὶ ἀναλύεσθαι.

ΛΡΙΣΤ. Πᾶσα ψῆφος, ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων γινομένη, ἀκυρος ἔστω.

Ἐν πολλοῖς τῶν κανόνων εἴρηται, τὸ, ὑπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐκάστης ἐπαρχίας ὀφείλειν ψηφίζεσθαι (εἴγε τοῦτο δυνατόν), τὸν μέλλοντα εἰς ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων, συμφήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων διὰ γραμμάτων. Τὸ δὲ κοσμικοῖς ἀρχουσι χρήσασθαι τινα, καὶ δι' αὐτῶν ἐκκλησίας τινὸς ἐγκρατῆ γενέσθαι, οὐ μόνον ἐστὶν ἀνίσχυρον, ἀλλὰ καὶ καθάρσει, καὶ ἀφορισμὸν ἐπάγει τῷ τοιοῦτοτρόπως τῆς ἱερωσύνης τυχόντι.

Κανὼν Δ'.

Ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας Παῦλος (1), ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οἶονεὶ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων πρεσβυτέροις, μάλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι (2), οὕτως ἐπαρρησιάσθη, εἰπόν· Ἀργυρίου, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ, οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι, οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγουμένους (3) τὸ διδόναι, ἢ λαμβάνειν (4). Διὸ καὶ ἡμεῖς μαθητευθέντες (5) παρ' αὐτοῦ, ὀρίζομεν, μηδὲ ὅπως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπίσκοπον, προφασίζόμενον προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος τοῦς ὑπ' αὐτὸν τελούντας ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχοὺς. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Ἄδικοι

(1) X. Γρ. Π. — ὁ μέγας Παῦλος Βενερ. — (2) παντὶ τῷ ἱερατικῷ τάγματι X. Γρ. — (3) Ἐ. Βενερ. — ἡγούμενοι X. Γρ. K. — ἡγούμενος Π. — Πράξ. K', 33. 35. — (4) Π. Βενερ. Ἐ. Γρ. — τὸ, ἢ λαμβάνειν, οὐ κεῖται ἐν X. Γρ. καὶ K. — (5) Π. Σ. Γρ. K. — μαθόντες Βενερ.

βασίλειαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι(1)· καὶ, Οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις (2)· Εἴ τις οὖν δι' ἀπαιτήσιν χρυσοῦ, ἢ ἐτέρου τινὸς εἶδους, εἴτε διὰ τινα ἰδίαν ἐμπάθειαν(3), εὐρεθείη ἀπείργων τῆς λειτουργίας, καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ἢ σεπτὸν ναὸν κλείων, ὡς μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τὰς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, καὶ εἰς ἀναίσθητον (4) τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ, καὶ τῇ ταυτοπαθείᾳ ὑποκείσεται, καὶ ἐπιτρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ (5) τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς παραβάτης ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διατάξεων. Παραγγέλλει γὰρ καὶ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνίον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες (6) μὴ ἀναγκαστῶς (7), ἀλλ' ἐκουσίως, κατὰ Θεόν· μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς ἐδέξης στέφανον (8).

ΖΩΝΑΡ. Τὸ ἀπαιτεῖν τὸν ἀρχιερέα τοὺς ὑπ' αὐτὸν διδόναι τι αὐτῷ, πάντῃ κωλύει ὁ κανὼν· καὶ τὸν μέγαν Παῦλον εἰσάγει λέγοντα· Ἀργυρίου, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὴς ἐπεθύμησα (9), τύπον ἑαυτοῦ καὶ ὑπόδειγμα πᾶσι διδόντα, ὅτι οὕτω χρὴ τοὺς πιστοὺς ἀναστρέφεσθαι, καὶ κοπιῶντας ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενῶν· ἀσθενεῖς ἐνταῦθα οὐ τοὺς νοσηρῶντας δηλῶν, ἀλλὰ πάντας, τοὺς ὁποσδήποτε δεομένους ἐλέους. Εἰ δὲ πᾶσι ταῦτα ἐντέλλεται, πολλῷ μᾶλλον ἔν τοῖς ἐπισκόποις ἀρμόσωσιν. Ὁρίζει οὖν, μὴ προφάσεις πλαττόμενον δι' αἰσχρο-

(1) ἁ. Κορ. 5', 9. — (2) Ἑ'. Κορ. 1Β', 14. — (3) Π. Χ. Τρ. — ἰδιοπάθειαν Βενεζ. — (4) Χ. Τρ. Ἐ. — εἰς ἀναίσθητα Π. Σ. Ρ. — (5) Χ. Τρ. Βενεζ. — εἰς κεφαλὴν Π. — (6) Βενεζ. — εὐ κείται τὸ, ἐπισκοποῦντες παρὰ Ἐ. Π. Χ. Τρ. — (7) ἀναγκαστικῶς Βενεζ. ἀνεῦ τιῦ, ἐπισκοποῦντες, Χ. Τρ. — (8) ἁ. Πέτρ. Ἐ, 2 -- 4. — (9) Πράξ Κ', 33.

κέρδειαν τὸν ἐπίσκοπον ἀπαιτεῖν, ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἔντων ἐπισκόπων, κληρικῶν, ἢ μοναχῶν, χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος· ἄδικος γὰρ, φησιν, ἡ τοιαύτη ἀπαίτησις· ἄδικοι δὲ βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· καὶ οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις· καὶ ταῦτα δὲ ἀποστολικά τὰ ῥητά. Εἰ γοῦν ἀπαιτῶν τις ἐπίσκοπος τοῦς ὑπ' αὐτὸν οἰονδήποτε πρᾶγμα, καὶ μὴ εὐπειθεῖς εὐρίσκων αὐτοῦς, ἀφορίζει αὐτοῦς ἢ δι' ἐμπάθειαν ἑτέραν, ἢ κλείσει ναὸν, ὥστε μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τὰς λειτουργίας, εἰς ἀναίσθητον, τὸν ναὸν, δηλαδὴ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἢν μανίαν, διὰ τὸ πᾶν σφοδρὸν καὶ παράλογον ὠνόμασεν, ἐπιπέμπων, ἀναίσθητός ἐστί, φησι, καὶ τῆ ταυτοπαθείᾳ ὑποκείμεται, ἢ γοῦν ἀφορισθῆσεται, καὶ ὁ ἐποίησε πάθη, ὁ μὲν ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ, ὁ δὲ μητροπολίτης παρὰ τοῦ πατριάρχου, οἷς ὑπόκεινται· καὶ ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς παραβάται ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων· καὶ ἐξῆς τίθησι τὰ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ῥητά, ὅ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν καθολικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν γέγραπται.

ΒΛΑΣ. Ἰνα τὸ τῆς αἰσχροκερδείας πάθος ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν ἐκρίζωθῆ, ὥρισαν οἱ Πατέρες, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τοῦς ἀρχιερεῖς ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦς ἐπισκόπων, ἢ μοναχῶν, ἢ κληρικῶν, χρυσὴν ἀπαιτεῖν, ἢ ἕτερον οἰονδηποτοῦν πρᾶγμα. Τὸν δὲ ἀφορίζοντα ἀρχιερέα, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τινὰ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν, ἢ ἐπιτρέποντα διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθαι τὴν τοῦ Θεοῦ ναοῦ δοξολογίαν, καὶ οὕτως εἰς ἀναίσθητον, ἢ γοῦν εἰς τὸν ναὸν, τὴν ἀλλόκοτον αὐτοῦ μανίαν ἐκχέοντα, προφασίζόμενον ματαίως τινὰς καὶ ἀκανονίστους προφάσεις, ὑποκεισθαι τῆ ταυτοπαθείᾳ, ὡς τῆ ἀληθείᾳ ὄντα ἀναίσθητον· ταυτοπάθεια δὲ ἐστὶ τὸ παθεῖν εὐλόγως ἢ παραλόγως ἐποίησε. Ταῦτα δὲ θεσπίζοντες οἱ Πατέρες, ἐχρήσαντο καὶ διαφόροις ῥητοῖς ἐκ τῆς πρὸς Ἐφρεσίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου, τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν κολάζουσι, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀποσεμνύουσι. Τί δέ; εἰ κανονικὴ ἐστὶν ἡ πρόφασις, συγγνωσθήσεται ὁ ἀρχιερεὺς ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἀπαιτῶν χρυσὸν, ἢ ἄρ-

γυρον· Ἀύσις. Οὐδαμῶς· εἰ γὰρ τοῦτο ποιήσῃ, ὡς παραβάτης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς πωλήσας τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ὑπ' αὐτὸν, κολασθήσεται. Ὄφείλει γὰρ τὸν ἴσως ἐπτακτότα ἐπίσκοπον αὐτοῦ, ἢ κληρικόν, ἢ μοναχόν, ὁ πρῶτος κατὰ κανὸνα κολάζειν, καὶ μὴ διὰ τι αἰσχροκερδὲς τὴν κανονικὴν διόρθωσιν παρατρέχειν. Ἐντέλλεται δὲ ὁ κανὼν τοῖς ἀρχιερεῦσι, μὴ κατακυριεύειν τῶν κληρικῶν αὐτῶν, τουτέστιν, ὡς ἡσούλοις καὶ ὑπηρέταις τούτοις κεχρησθαι, ἀλλὰ χωρὶς ἐμπάθειας καὶ ἀνάγκης τινὸς ποιμαίνειν, καὶ διορθοῦσθαι αὐτούς. Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ἔτι οὐ μόνον ὁ ἀφορίζας ἀρχιερεὺς τὸν κληρικόν αὐτοῦ διὰ πρόφασιν αἰσχροκερδείας ἀφορίζεται, κατὰ τὸν λόγον τῆς ταυτοπαθείας, ἀλλὰ καὶ ὁ κατ' ἐμπάθειαν, ἢ ἄλλην ἀνεύλογον αἰτίαν τοιαύτην τι ἀδίκως ποιήσας. Καὶ τὰ περὶ τούτου ζητεῖται παρὰ τῷ μείζοντι ἔχοντι ἐξουσίαν, καὶ δυναμένῳ διατιῆναι τοῖς τοιούτοις. Ζήτει καὶ κεφ. ιζ'. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὅπου ἐστὶ νεκρὰ Ἰουστινιάνειος, λέγων οὕτω· Πᾶσι δὲ τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις ἀπαγορεύομεν μὴ ἀφορίζειν τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας, πρὶν αἰτία δειχθῆ, δι' ἣν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γίνεσθαι κελεύουσιν. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσει τινὰ, ἐκεῖνος μὲν, δι' ἀδίκως τῆς ἁγίας κοινωνίας ἐχωρίσθη, λυομένου τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ τοῦ μείζοντος ιερῶς, τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας· ὁ δὲ ἀδίκως τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσει τολμήσας, πᾶσι τρόποις ὑπὸ τοῦ ιερῶς, ὑφ' ὃν τέτακται, χωρισθήσεται τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐκεῖνος συνίδη· ἵνα ἕπερ ἀδίκως ἐποίησε, δικαίως ὑπαμείνη. Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, διὰ ταυτοπαθείας κολάζοντα τοῦς ἐπισκόπους, τοῦς κατὰ πρόφασιν αἰσχροκερδείας ἢ ἰδιοπαθείας ἀφορίζοντας ἐκ τῶν ὑπ' αὐτούς τινος, ἢ κλείοντα ναοῦ· ὥστε ὁ οὕτως ἀφορίζας, ἀφορισθῆσεται· ὁ δὲ κλείσας ναὸν, καὶ πλείον τοῦ ἀφορισμοῦ κολασθήσεται. Μὴ εἴπῃς δὲ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, μὴ κολάζεσθαι τὸν ἐπίσκοπον, τὸν μὴ διὰ αἰσχροκέρδειαν, ἢ διὰ ἰδιοπάθειαν, ἀλλ' εὐλόγως ἀφορίζοντά τινος, ἢ κλείοντα ναοῦ· ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐκλαβοῦ

εἰς μόνους τοὺς ἀφορισμούς· ὁ γὰρ κλείων ναὸς ἐπίσκοπος ἐξ οἰουδήτινος εὐλόγου, ἢ παραλόγου τρόπου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κολασθήσεται, ὡς ἄνωθεν εἴρηται (1).

Ἐτέρα ἐρημεία.

Ὁ μὲν παρῶν δ' κανὼν ἀπαλλάττει τοὺς κληρικούς πάσης αἰσχροκαρδοῦς εἰσπράξεως, ἐπισουμένης παρὰ ἀρχιερέως (2). Τὸ δὲ β'. γ'. δ'. καὶ ε. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν διορίζεται, μήτε μιτάτων δόσεις (3), μήτε προσωπικαῖς λειτουργίαις, μήτε ἀπλῶς οἰκισθήτισιν ἐπιρειαῖς δημοσιακῆς τοὺς κληρικούς υποκείσθαι, ἀλλὰ τὰ (4) δημοσιακὰ τελέσματα καὶ μόνον τελεῖν. Ἀλλ' ὁ ἀείμνηστος ἐν βασιλευσὶ κύριος Μανουὴλ ὁ Κομνηνός (5) διὰ χρυσοβούλλου προστάγματος (6), ἀπολυθέντος κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τῆς ζ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ σκ'. ἔτους, ἐφιλοτιμῆσατο πᾶσι τοῖς ἀπουδήποτε τῶν χωρῶν τῆς Ρωμανίας προσκαθημένοις ἱερεῦσι, καὶ δημοσιακοῖς τελεσταῖς οὔσι, μὴ μόνον ἐξκουσεῖαν πάσης δημοσιακῆς ἐπιρειαῖς, ἀλλὰ καὶ ἀτέλειαν τοῦ ζευγολογίου. Μετὰ δέ τινα καιρὸν ἀπεχάρισατο τοῦτοις μετὰ δαχμῆς ἀτέλειαν· καὶ κεφ. δ'. κθ' μὴ ἀπὸ ζευγολογίου ὧσι τὰ διδόμενα παρὰ τούτων τελέσματα. Τὴν δὲ τοιαύτην (7) φιλοτιμίαν τῆς ἐξκουσεῖας τῶν δημοσιακῶν ἐπιρειῶν ἀπεχάρισαντο, καὶ τοῖς ἐν πᾶσι προσωπικαῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ μοναστηριακαῖς κτήμασι προσκαθημένοις ἱερεῦσι· πλὴν, τῶν μὲν δημοσιακῶν ἱερέων τὴν ποσότητα δι' ἀπογραφῆς ἐστενοχώρησε, διὰ τὴν δοχὴν τῶν συμπληθέντων τελεμάτων αὐτῶν, ὥστε εἰς τὸ ἐξῆς μὴ αὐξάνεσθαι ταῦτα· τοὺς δὲ λοιποὺς προσωπικούς ἱερεῖς (8), οὐκ εὐδόκησεν ἀπογραφῆσαι πάντως, διὰ τὸ μὴδὲ ὀφείλειν γί-

νεσθαι χάριν τούτων δοχὴν οἰανδήτινα (1). Ἐπεὶ δὲ μετὰ τινος (2) χρόνου, ἱερέων τινῶν δημοσιακῶν, ὑπερβαίνοντων τὴν ποσότητα τῶν, ὡς εἴρηται, γενουμένων ἀπογραφῶν, ἐλκομένων εἰς ἀπόδοσιν πλοῦτων, καὶ λοιπῶν δημοσιακῶν ἐπιρειῶν, ὑπεμνήσθη ὁ κραταῖος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Λουκά, καὶ συνεζήτηθη κατὰ πρόσταξιν βασιλικήν, εἰ βοηθοῦνται καὶ οἱ τοιοῦτοι δημοσιακοὶ ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ ρηθέντος χρυσοβούλλου εἰς τὸ ἐξκουσεῖσθαι τέως ἀπὸ τῶν δημοσιακῶν ἐπιρειῶν· διεγνώσθη συνοδικῶς (3), ἔχειν τοὺς τοιοῦτους ἱερεῖς τέως τὴν ἐξκουσεῖαν ἀπὸ τῶν ἐπιρειῶν (4). Εἶπε γὰρ ἡ ἁγία σύνοδος, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ προσιμίου, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξκουσεῖσθαι πάντας τοὺς προσωπικούς ἱερεῖς, μὴδὲ ἀπογραφομένους, παρίσταται ἐναργῶς τὴν βασιλικὴν εὐεργεσίαν πρὸς πάντας ὑραπλωθῆναι τοὺς ἱερεῖς. Ἄδικον δ' ἔφασαν, καὶ τῆς βασιλικῆς εὐεργεσίας ἀλλότριον, τούτους μὲν τῷ δημοσίῳ μὴδὲν συνεισφέροντας, ἐξκουσεῖσθαι διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἱερωσύνης· ἐκείνους δὲ, τελεστάς ὄντας τοῦ δημοσίου, ἐπιρειαῖσθαι, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἱερωσύνης μὴ ἔχειν περίσπασιν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς λαϊκοὺς (5) εὐθύνεσθαι· καὶ ἀνάγνωθαι τὸ κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς α'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ σκ'. ἔτους γενοῦς χάριν τούτου συνοδικὴν σημείωμα.

ΑΡΙΣΤ. Ὁρίζομεν, μηδὲν ἔπιλογεῖσθαι ἐπίσκοπον ἀπαιτεῖν χρυσοῦ, ἢ ἀργυροῦ, ἢ ἕτερον εἶδος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχούς. Εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἑτέρου εἶδους, ἢ διὰ τινα ἰδιοπάθειαν, εὐσεθεῖν ἀπειργῶν τῆς λειτουργίας, ἢ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ἢ σεπτὸν ναὸν κλείων, μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τὰς ἱεράς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, τῇ ταυτοπαθείᾳ υποκείσεται. Φησὶ γὰρ Πέτρος ὁ Ἀπόστολος· Ποιμαίνετε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, καὶ κατὰ Θεόν· μὴ αἰσχροκαρδῶς, ἀλλὰ προθύ-

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, σημείωται τὴν παρῶν κανόνα, εὐ καίται ἐν Χ. Τρ. ἀλλὰ παρὰ Βευερ. καὶ Ε. — (2) Χ. Τρ. Ε. — παρὰ τῶν κατὰ τύπους ἀρχιερέων Βευερ. — (3) μιτάτων, ἢ μετᾶτων, ἢ οἰκία, καὶ ἕτερα αὐτῆς πληρυνόμενος φόρος. Δουκάγγ. — (4) καὶ τὰ ἐγνωσμένα δημοσιακὰ Βευερ. — (5) Βευερ. Ε. — ὁ μόνος κραταῖος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς, διὰ χρυσοβούλλου κτλ. Χ. Τρ. — (6) Χ. Τρ. — διὰ χρυσοβούλλου προσηκνήτου *Ε. — διὰ χρυσοβούλλου Βευερ. — (7) Χ. Τρ. Ε. — τὴν δὲ ρηθείαν Βευερ. — (8) Χ. Τρ. — τοῦ, δὲ προσωπικούς καὶ λαϊκοὺς ἱερεῖς Βευερ.

(1) Χ. Τρ. Ε. — γίνεσθαι δοχὴν ὑπὲρ τούτων Βευερ. — (2) Χ. Τρ. Ε. — καὶ μετὰ τινος Βευερ. — (3) Βευερ. — διάγνωσις γέγονε συνοδική Χ. Τρ.

(4) ἀπὸ τῶν ἐπιρειῶν ἐξκουσεῖσθαι Χ. Τρ. — (5) κατὰ τοὺς ἀνιέρους Χ. Τρ.

μως· μὴ ὡς κατακυριεύοντες τὸν κληρὸν, ἀλλ' ὡς τύπος γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Τὸ ἐπιτιμᾶν, καὶ ἀφορίζειν, διὰ τοῦτο ἐδόθη παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων τοῖς ἐπισκόποις, ἵνα τὰ ἐπταισμένα παρὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς κληρικῶν καὶ λοιπῶν, πνευματικῶς ὁμοῦ καὶ πατρικῶς διορθῶνται. Εἰ δέ τινες τῆ ἐξουσίᾳ πάντα καταχρόμενοι, ἀφορίσουσί τινας, ἢ ἐπιτιμήσουσι, δι' ἰδίαν ἐμπάθειαν, ἢ ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἐτέρου τινὸς εἴδους, δικαίως τῆ ταυτοπαθείᾳ ὑποπεσοῦνται· ἵνα μάθωσι μὴ ἀλόγως ἐπιτιμᾶν.

Κ α ν ὶ ν Ε'.

Ἄμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἀμαρτάνοντες, ἀδιόρθωτοι μένωσι (1). Τὸ δὲ τούτου χεῖρον, εἴαν καὶ (2) τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς ἀληθείας, προτιμώμενοι τὸν Μαρωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀντεχόμενοι. Ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, εἰ μήπου ταπεινωθέντες, τοῦ ἰδίου σφάλματος (3) ἀνανήψωσι· χρῆ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφεσιν τούτου τοῦ ἀμαρτήματος, καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῆ ἀθέσμῳ δόσει (4). Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῆ καρδίᾳ (5). Τοὺς οὖν ἐγκαυχωμένους, διὰ δόσεως χρυσοῦ τετάχθαι ἐν (6) ἐκκλησίᾳ, καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῆ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ, καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι, ὄνειδιστικοῖς λόγοις τοὺς δι' ἀρετὴν (7) βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας, καὶ κα-

ταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσοῦ, ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο ποιῶντας, τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οικείου τάγματος. Εἰ δ' ἐπιμένοιν, δι' ἐπιτιμίου (1) διορθοῦσθαι. Εἰ δέ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη ποτὲ τοῦτο πεποιθῶς, γινέσθω κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα· Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθωσαν (2) παντάπασι ἐκ τῆς κοινωσίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεῦτερον κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι δοσίων Πατέρων ἡμῶν, τὸν λέγοντα· Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλλοιο ἐπὶ χρήματιν οἰκονόμον, ἢ ἐκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, ἢ δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς, (3) κινδυνεύετω εἰς τὸν οικεῖον βαθμὸν· καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὔπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν (4). Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οικείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μοναχός, ἀφορίζέσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς εἰς κληρὸν καταταγῆναι μέλλοντες προσῆγον τῇ ἐκκλησίᾳ χρήματα, ὡς ἀφιεροῦντες αὐτὰ τῷ Θεῷ· εἶτα τούτοις θαρροῦντες, καὶ τῇ δόσει τοῦ χρυσοῦ καυχώμενοι, ὠνειδίζον ἀναιδῶς (5) τοὺς δόσεως χρυσοῦ χωρὶς, δι' ἀρετὴν ἔσως

(1) Π. Χ. Τρ. Βίνν. — μείνωσι Βευερ. — Ε. Κ. — (2) Χ. Τρ. Σ. Ρ. Βίνν. — ε, καὶ, οὐ καίται ἐν Π. καὶ παρὰ Βευερ. — Ε. Κ. — (3) Π. Βευερ. — φρονήματος Χ. Τρ. — (4) Π. Βευερ. — τῇ ἐτέρῳ δόσει τῆ ἀθέσμῳ Χ. Τρ. — (5) Ψαλμ. ΑΓ', 18. — (6) Π. Χ. Τρ. — τῇ ἐκκλησίᾳ Βευερ. — ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Βίνν. — (7) Βευερ. Κ. — Ε. Βίνν. — δι' ἀρετῆς Π. Χ. Τρ.

(1) ἐπιτιμίου Βευερ. — (2) Χ. Τρ. Σ. Ρ. — ἐκκοπτέσθω Π. Βευερ. Βίνν. — (3) Βευερ. — ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς Χ. Τρ. Βίνν. — (4) ἐλαθε Χ. Τρ. — (5) Χ. Τρ. — ἀναιδῶς Βευερ. — Ε.

ἢ καὶ λόγον κατατρεχέντας τῷ κλήρῳ. Τοὺς γοῦν τοιούτους, πρῶτον μὲν υποβιβάζεσθαι βούλεται ὁ κανὼν ἐκ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον τρόπον τοῦ τάγματός, ἐν ᾧ εἰσι, τάττεσθαι· εἰ δὲ καὶ ἔτι τὰ αὐτὰ ποιοῦσι, ἐπιτιμᾶσθαι αὐτοὺς, ἵνα διορθωθῶσι. Προσημαζόνται δὲ οἱ τὸν κανόνα ἐκθέμενοι, ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· ἐκεῖνον γὰρ εἴρηται ἐν τῇ πρώτῃ καθολικῇ ἐπιστολῇ, τὸ, Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· καὶ ἐκλαμβάνονται οὗτοι τὸ ῥητὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ μὴ μετανουόντων. Ἔτι καὶ χειρὸν λέγουσι, ὡσπερ δὴ καὶ ἐστὶ, τὸ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τραχηλιᾶν, ἡγοῦν ἀναίσχυντεῖν ἁμαρτῶν μὲν κληροῦντες τὰ ἐγκαιχᾶσθαι ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῶν χρημάτων, καὶ προτιμᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων τὸν Μαμμωνᾶν, τὰ χρήματα δηλονότι ἀναίσχυντεῖν δὲ τὸν ὀνειδισμόν, καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἐπάγουσι τοῖς κληρωθεῖσι χωρὶς παροχῆς χρημάτων. Ἐν τούτοις οὐκ ἐστὶ, φασί, κύριος ὁ Θεός· καὶ τοῦτο δὲ γραφικὸν ἐκ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν. Χρὴ οὖν αὐτοὺς, ταπεινωθέντας, προσπεσεῖν τῷ Θεῷ, καὶ αἰτεῖν τοῦ ἁμαρτήματος ἄφεσιν, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπαίρεσθαι ἐπὶ τῇ δόσει τῇ ἀθέσμῳ· ἀθεσμον δὲ τὴν δόσιν καλεῖ, οὐ καθ' ἑαυτά (1)· εἰ γὰρ ἀθεσμος ἦν, διὰ τί προσεδέχθη; καὶ διὰ τί μὴ καὶ αὐτὸς τελείως ἐξωθεῖται τοῦ κλήρου, καὶ ὁ ἐπὶ δόσει τοῦτον κληρώσας κολάζεσθαι; οὐ καθ' ἑαυτὸ τάλιν ἀθεσμος ἢ δόσις ἐκλήθη, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ταύτην ποιεῖ νομίζεσθαι ἀθεσμον, ὡς δι' αὐτὴν ἀλαζονευόμενος, καὶ κατεπαιρόμενος τῶν ὀμοταγῶν κἀντεῦθεν ὑπόληψιν διδοὺς, ὅτι οὐ κατὰ Θεὸν ἐποίησατο τὴν προσαγωγὴν, ἀλλ' ἔν' ἔχοι ταύτην εἰς καύχημα καὶ ἀλαζονείας ὑπόθεσιν. Τοῦτο δὲ δηλοῦται καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς· φησὶ γὰρ ὁ κανὼν· Εἰ δέ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανῆ ποτε τοῦτο πεποιηκώς, τὸ δοῦναι δηλαδὴ χρήματα, γινέσθω κατὰ τοὺς κανόνας, ἡγοῦν τὸν ἀποστολικόν, ὃς εἰκαστὸς ἔνναστός ἐστι· καὶ κατὰ τὸν δεῦτερον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Ἔσπερ οὖν ἀθέσμου οὐσας ἐνταῦθα τῆς δόσεως, καὶ ὁ χειροτονήσας ποινηλατεῖται, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς, οὕτω κάκει ἐγίνετο ἂν, εἰ πρὸς ἀλήθειαν ἀθε-

(1) X. Tr. — οὐ καθ' αὐτό. Ἐ Βευερ.

σμος ἦν. Τὴν δὲ τῶν κανόνων τούτων ἐξήγησιν ὁ ζητῶν εὐρήσει ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν.

ΒΑΣ. Μέλλοντες οἱ ἅγιοι Πατέρες κολάσαι τοὺς κληρικούς, τοὺς πρῶτα μὲν ἐκοντὶ καὶ κατὰ φιλόθεον γνώμην προσάγοντας ἐν ἐκκλησίᾳ (1) χρήματα, ἢ ἕτερα τινὰ, ὕστερον δὲ ἐγκυχωμένους ἐπὶ τῇ δόσει, καὶ ζητοῦντας προκαθεδρίας καὶ προτιμήσεις, καὶ ὀνειδίζοντας τοὺς δι' ἀρετὴν, ἢ ἐνέργειαν, κληρωθέντας κατὰ Θεὸν συναδελφοὺς αὐτῶν, ἐχρήσαντο ἐν προσημαζομένοις ῥήματι τινὶ ἀπὸ τῆς πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, λέγοντας· Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον (2), ἡγοῦν ἔστιν ἁμαρτία θανάσιμος, ἢ ἀδιόρθωτος καὶ ἀμετανόητος· καὶ ἔτι ταύτης χειρῶν, ἢ σὺν τῇ ἁμαρτίᾳ ἀναίδεια. Ποῖον γὰρ οὐχ ὑπερβαίνει κακὸν τὸ προτιμᾶσθαι τινὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ τὰ τοῦ μαμμωνᾶ, ἡγοῦν τὰ χρήματα, καὶ λέγειν, ὀφείλειν τοῦτον, δι' ἃ προσήγαγε, προτιμότερον εἶναι τῶν ἄλλων πάντων, τῶν ἐνεργείας ἔχόντων ἴσως καὶ ἀρετὴν (3); Τοὺς γοῦν οὕτω φρονούντας, καὶ ὅλως δόσεως χρημάτων μεμνημένους, καὶ ἐλπίζοντας διὰ τοῦτο προτιμᾶσθαι παρὰ τοῖς πολλοῖς (4), ἀφ' οὗ μᾶλλον κατάγνωσις ἐπάγεται, καὶ ἀπερικαλύπτως ὀνειδίζοντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν διὰ τὴν ὑποποιὸν πενίαν, ὑποβιβάζεσθαι εἰς τὸν ἔσχατον τρόπον τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν, ἵνα ταπεινωθῶσιν (5). Εἰ δὲ καὶ οὕτως ἐπιμένοιοιεν τῷ κακῷ, ἐπιτιμᾶσθαι κατὰ τὸ δόξαν πάντως τῷ ἐπισκόπῳ· καὶ ταῦτα μὲν, ὅπταν τις αὐθαιρέτως προσαγάγῃ ἐν ἐκκλησίᾳ οἰαδήτινα πράγματα, ἕτινα καὶ οἱ λαμβάνοντες, ἀπροκριματίστως λαμβάνουσι, καὶ οἱ δίδόντες, ἀνευθύνως διδώσιν. Εἰ δέ τις, φησὶν, οὐκ ἐξ ἀρχῆς μετὰ τοιαύτης αὐθαιρέτου γνώμης ἐποίησε τὴν προσαγωγὴν· ἀλλὰ διὰ τὸ χειροτονηθῆναι, ἢ κληρωθῆναι, ἢ ἄλλως πως ἐν ἐκκλησίᾳ καταλεγῆναι, ὁ τοιοῦτος κολάζεσθω κατὰ τὸν κθ'. ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ τὸν β'. κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι

(1) ἐν ταῖς ἐκκλησίαις Βευερ. Ἐ. — (2) α. Ἰω. Ἐ, 16. — (3) X. Tr. — τῶν καὶ ἐνεργείας ἴσως ἔχόντων, ἢ καὶ ἀρετὴν Ἐ. Βευερ. — (4) Βευερ. Κ. — παρὰ τοὺς πολλοὺς X. Tr. — (5) ἵνα πειραθῶσι Ἐ.

συνόδου. Τὸ μέντοι ῥῆμα, τὸ λέγον, Ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, ἐξελήφθη παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐκ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν, διὰ τοὺς ἀλαζόνας καὶ προτιμωμένους τὰ τοῦ μαμμωνᾶ. Ἀκούων δὲ τοῦ κανόνος ὀνομάζοντος τὴν οὕτως ἐκουσίως γινομένην δόσιν τοῦ χρυσοῦ ἀθεσμον, μὴ εἴπῃς εἶναι τυχὴν κεκωλυμένην, κἀντεῦθεν καὶ ἀθεσμον, ὡς προβάσαν χάριν ἐξωνήσεως χειροτονίας, ἢ κληρώσεως· περὶ ταύτης γὰρ ἐφεξῆς διδάσκει· ἀλλ' ἀθεσμον ταύτην οἱ Πατέρες ὠνόμασαν διὰ τὸν προσαγαγόντα, καὶ διὰ ταύτην τὴν προσαγωγὴν ἐναβρυνόμενον. Σημείωσαι ταῦτα, διὰ τοὺς ἀποκειρομένους εἰς μοναστήρια μετὰ δόσεως χρημάτων, καὶ διὰ τοὺς αὐτοπροαιρέτως ποιοῦντας προσαγωγὰς τῷ Θεῷ. Τοὺς μέντοι ἐπικτώμενους ἐξοιμονιτάτα ἀδελφάτα ἐν μοναστηρίοις διὰ χρημάτων, οὐ νομίζω ὑπὸ τῶν κανόνων ἀλίσκεσθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐπίμομφον τὴν τῶν σιτηρεσιῶν ἐπίκτησιν. Τί δέ; ὁ μὲν αὐθαιρέτως προσαγαγὼν χρήματα οὕτω κολάζεται, ὁ δὲ διὰ τὸ κληρωθῆναι, ἢ ἀποκαρῆναι, δούς οἰαδῆτινα πράγματα, ἐνδυσγάμως ζητήσῃ μετὰ τὸ κολασθῆναι ἃ δέδωκε; Λύσις. Οὐδαμῶς· φησὶ γὰρ τὸ ἰά. κεφ. τοῦ β'. τίτλου τοῦ κδ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν οὕτω· Τὸ ἐπὶ αἰσχυρᾷ αἰτία ἐκατέρων διδόμενον τοῦτε λαβόντος, καὶ τοῦ παρέχοντος, οὐκ ἀντιτρέφεται· καὶ προστίθῃσιν ἔξωθεν ὁ Παλαιὸς λογισμὸν· ὅτι, Ἐν ἴσῃ αἰτία, κρείττων ἐστὶν ὁ νεμόμενος, ἀπὸ τοῦ κβ'. βιβλίου τοῦτο ἀναλεξάμενος.

ΑΡΙΣΤ. Τοὺς ἐγκαυχωμένους διὰ δόσεως χρυσοῦ τετάχθαι ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀτιμάζοντας τοὺς δι' ἀρετὴν ἐκλεγέντας, καὶ χωρὶς δόσεως καταταχθέντας, ἔδοξε τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ ἰδίου λαμβάνειν τάγματος. Εἰ δὲ ἐπιμένοιν, ἐπιτιμᾶσθαι τοὺς δ' ἐπὶ χειροτονία τοῦτο πεποιηκότας, ἐκκόπτεσθαι τῆς κοινωσίας, ὡς ὑπὸ Πέτρου τὸν Σίμωνα μάγον.

Τὸν λόγον δεῖ καὶ τὴν ἀρετὴν προτιμᾶσθαι· καὶ χωρὶς δόσεως χρυσοῦ, τοὺς οὕτως ἔχειν εὐρισκομένους τάττεσθαι χρῆ ἐν τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας· καὶ μὴ ὀνειδίζεσθαι αὐτοὺς ὑπὸ τῶν καταταγέντων τῇ ἐκκλησίᾳ δι' οἰαδῆτινος δόσεως· ἀλλὰ μάλλον καὶ ἐπαινεῖσθαι, ὡς δι' ἀρετὴν θίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-

τος ἐκλεγέντας. Εἰ δὲ τινες, ὡς ἐγκαυχώμενοι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀθέσμῳ δόσαι, καὶ τῇ πονηρᾷ ταύτῃ συνηθείᾳ, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ Θεοῦ καὶ πάσης ἱερωσύνης, κατονειδίσουσιν ἀναιδεῖ προσώπων, καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι, τοὺς ἀνευ χρυσοῦ καταταγέντας κληρικούς, τὸν ἔσχατον βαθμὸν ἐν τῷ οἰκείῳ τάγματι λήψονται. Εἰ δὲ καὶ οὕτως ἐπιμένοιν αὐτοὺς ὀνειδίζοντες, δι' ἐπιτιμίου διορθωθήσονται· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν εἰς κλῆρον καταλεγόμενων. Ὅσοι δὲ διὰ χρημάτων χειροτονίας τύχασί τινος, καθαιρεθήσονται καὶ αὐτοί, καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτούς.

Κανὼν ζ'.

Ἐπειδὴ περ κανῶν ἐστίν, ὁ λέγων· Δίς τοῦ ἔτους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν χρῆναι (1) γίνεσθαι διὰ συναθροίσεως ἐπισκόπων τὰς κανονικὰς ζητήσεις· διὰ τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὥρισαν οἱ τῆς ἕκτης συνόδου ὅσοι Πατέρες, ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ προφάσεως, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν· καὶ εἴ τις εὐρεθῇ ἀρχων· τοῦτο κωλύων, ἀφοριζέσθω. Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν μητροπολιτῶν ἀμελήσῃ τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης, καὶ βίας, καὶ τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς κανονικοῖς (2) ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Τῆς δὲ συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι (3) τοῦ φυλάττεσθαι (4) τὰς θείας καὶ ζωοποιούς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Ἐν γὰρ τῷ φυλάττεσθαι (5) αὐτὰς ἀνταπόδοσις πολλή· ὅτι καὶ λύχνος ἢ ἐντολή· νόμος δὲ, φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία(6)· καὶ, Ἡ ἐντολή Κυρίου τηλαυγής(7)

(1) X. Τρ. — χρῆ Π. 'Ε. Κ. — (2) X. Τρ. 'Ε. Κ. Βευερ. — ἀνευ τοῦ, κανονικῶς, Π. — (3) Π. X. Τρ. 'Ε. 'Ρ. — τῆσθαι Βευερ. — (4) Π. X. Τρ. 'Ε. Κ. Βευερ. — φυλάττειν Σ. 'Ρ. — (5) X. Τρ. Σ. 'Ρ. 'Ε. Κ. Βευερ. — φυλάσσειν Π. — Ψαλμ. 118, 12. — (6) Παροιμ. 6, 23. — (7) τὸ, τηλαυγής, οὐ κεῖται ἐν X. Τρ. — Ψαλμ. 118, 9.

φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ, ἢ κτήνος, ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. Εἰ γὰρ(1) τοῦτο ἐλεγχθῆ πεποιηκῶς, ἀποτίσει τετραπλάσιον.

ΖΩΝΑΡ. Περὶ τοῦ γίνεσθαι συνόδους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καθ' ἕκαστον ἔτος, διάφοροι κανόνες διαλαμβάνουσι, καὶ ὁ παρῶν δὲ οὗτος· καὶ μέμνηται τοῦ κανόνος τῆς ς'. συνόδου, ἣτις ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ διετυπώσατο γίνεσθαι τὰς συνόδους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἵνα μὴ πολλὴν ὄχλησιν καὶ καινοτομίαν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις οἱ ἐπίσκοποι ἔχωσι. Καὶ ἀνανεοῖ τὴν περὶ τῶν συνόδων παλαιότεραν διάταξιν· καὶ, εἰ ἀρχῶν κωλύσει, φησὶ, τὸ γίνεσθαι σύνοδον, ἀφοριζέσθω· καὶ τοὺς ἀμελοῦντας τοῦ πράγματος μητροπολίτας, εἰ μὴ ἀνάγκη τις μεσολαβῆσῃ καὶ βία, κανονικοῖς ὑποβάλλει ἐπιτιμίοις. Ὅτε δὲ γένηται σύνοδος περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοὺς ἐπισκόπους φροντίζειν, εἰ φυλάττονται αἱ θεῖαι ἐντολαί. Κανονικὰ μὲν οὖν πράγματα εἶεν ἂν οἱ ἀφορισμοί, εἰ δικαίως γίνονται σκοπούμενοι, εἰ δὲ οἰκονόμων, ὄντων ἐκ τῶν κλήρων αὐτῶν, τὰ τῶν ἐκκλησιῶν διοικοῦσιν οἱ ἐπίσκοποι· καὶ τοιαῦτά τινα, ἃ οἱ κανόνες γίνεσθαι δικτάττονται. Εὐαγγελικὰ δὲ, ἃ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῖν ἐπιτάττονται, οἷόν ἐστι τὸ βαπτίζειν εἰς ὄνομα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὸ μὴ ἐκβάλλειν τινὰ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἐκτὸς λόγου πορνείας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ταῦτα γὰρ πάντα ἠρεύνων, εἰ ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν ἐγίνοντο, οἱ ἀρχιερεῖς ἀθροιζόμενοι, καὶ εἰ κατὰ τὰς θείας ἐντολάς βιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ μαρτυρίας γραφικὰς ὁ κανὼν παράγει ἐκ τε τοῦ Ψαλτῆρος, καὶ ἐκ τῶν Παροιμιῶν. Καὶ ἐπὶ τούτοις προστίθουσιν, ὅτι, συναγομένων τῶν ἐπισκόπων ἐνθα ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ὀρίσει κατὰ τὸν κανόνα, οὐχ ἔξει ὁ μητροπολίτης ἐξουσίαν ἀπαιτεῖν τι ἐξ αὐτῶν, οὔτε κτήνος, ἵππον, τυχὸν, ἢ ἡμίονον, οὔτε τι ἕτερον εἶδος· εἰ δὲ ἀπαιτήσας καὶ λαβὼν τι ἐλεγχθεῖν, ἀποδώσει τὸ τετραπλοῦν.

(1) X. Tr. Bezae. — εἰ δὲ Π. Ε. Κ.

ΒΑΣ. Κανόνων διαφόρων διοριζομένων, πότε ὀφείλουσι γίνεσθαι σύνοδοι, καὶ τῶν μὲν λεγόντων, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ συνέρχεσθαι τοὺς ἐπαρχιώτας ἐπισκόπους, τῶν δὲ, δις τοῦ ἔτους ὁ παρῶν κανὼν, διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας συντριβὴν τῶν ἐπισκόπων, κατηκολούθησε τῷ ἡ. κανόνι τῆς ς'. συνόδου, τῷ διοριζομένῳ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτους συναθροίζεσθαι, καὶ διωρίσατο οὕτω γίνεσθαι, εἰ μὴ τις ἀνάγκη καὶ βία, ἢ ἄλλη πρόφασις εὐλογος τὴν συνέλευσιν παρεμποδίσει· τοὺς δὲ μὴ οὕτω ποιῶντας ἀρχιερεῖς τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκειῖσθαι· ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἀρχοντας, τοὺς κωλύοντας τοῦτο γίνεσθαι, ἀφορίζεσθαι. Ὅτε μέντοι, φησὶν, ἡ σύνοδος γένηται, ὀφείλουσιν οἱ ἐπίσκοποι φροντίζειν τοῦ φυλάττεσθαι τὰς εὐαγγελικὰς καὶ κανονικὰς παραδόσεις, καὶ τὰς ἄλλας ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ κανονικαὶ μὲν παραδόσεις εἰσὶν οἱ εὐλογοὶ καὶ παράλογοι ἀφορισμοὶ, αἱ καταταγαὶ τῶν κληρικῶν, αἱ διοικήσεις (1) τῶν ἐπισκοπικῶν πραγμάτων, καὶ τὰ τοιαῦτα. Εὐαγγελικαὶ δὲ παραδόσεις καὶ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, τὸ βαπτίζειν (2) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· τὸ, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ πορνεύσης, μὴ ψευδομαρτυρήσης, καὶ τὰ ὅμοια. Ἐπεὶ δὲ ἔμαθον οἱ Πατέρες, ὅτι ἐν ταῖς συνέλευσεσι τῶν ἐπισκόπων μητροπολιτὰί τινες κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν, καὶ ἀπαιτοῦσιν ἵππους, ἢ ἕτερα ἅτινα εἶδη, ὥρισαν καὶ τοῦτο σχολάσαι, καὶ τὸν τοιοῦτόν τι ποιήσοντα μητροπολίτην, ἀντιστρέφειν τὸ διδόμενον εἰς τὸ τετραπλοῦν. Καλιῶς δ' εἶπεν ὁ κανὼν, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν μητροπολίτην ἀπαιτεῖν τι ἐξ ὧν ὁ ἐπίσκοπος ἐπιφέρεται· εἰ γὰρ ἔκοντι ὁ ἐπίσκοπος θελήσει δεξιώσασθαι τὸν μητροπολίτην αὐτοῦ διὰ τινος πράγματος, οὐ κωλυθήσεται τοῦτο ποιεῖν. Ζήτει τὸ ἡ. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὸν ἡ. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπεὶ μὴ δυνατόν, κατὰ τὸ πάλαι δόξαν, δις τοῦ ἔτους γίνεσθαι σύνοδον· γινέσθω ἅπαξ κατὰ τὸ δόξαν τῆς ἐκείνης καὶ ὁ κωλύσας ἀρχων, ἀφορίζέσθω· καὶ ὁ ἀμελήσας ἐπίσκο-

(1) X. Τρ. — αἱ παραδόσεις Βενερ. 'Ε. — (2) X. Τρ. — βαπτίζεσθαι Βενερ. 'Ε.

πος, ἐπιτιμάσθω. Τῆς συνόδου δὲ γινομένης, εἴπερ ὁ μητροπολίτης ἀφέληται τι τῶν τοῦ ἐπισκόπου, ἀποτίσει τετραπλάσιον.

Βεβαιοῖ καὶ αὕτη ἡ σύνοδος τὸ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι σύνοδον ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ· καὶ τὸν μὲν κατὰ χώραν ἄρχοντα, εἰ εὖρεθῆ κωλύων τὴν τῶν ἐπισκόπων συνέλευσιν, τὴν διὰ κανονικὰ καὶ εὐαγγελικὰ πράγματα γινομένην, ἀφορίζει· τὸν δὲ μητροπολίτην τὴν ἀμελοῦντα τοῦτο γενέσθαι, ἄνευ τινὸς ἀνάγκης καὶ βίας, κανονικοῖς ἐπιτιμίαις καθυποβάλλει. Προσάττει δὲ καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἄδειαν τὸν μητροπολίτην ἀφαιρεῖσθαι τι ὧν οἱ ἐπίσκοποι ἐπιφέρονται μεθ' ἑαυτῶν, ἢ κτήνος, ἢ ἕτερον εἶδος. Εἰ δὲ ἐλεγχθῆ ἀφελόμενός τι ἐξ αὐτῶν, ἀπαιτεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ τετραπλάσιον.

Κ α ν ὶ ν Ζ'.

Ἐφη Παῦλος ὁ Θεῖος Ἀπόστολος(1)· Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι (2) πρόδηλοί εἰσι· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. Ἀμαρτιῶν οὖν προκαταλαμβάνουσῶν(3), καὶ ἕτεραι ἁμαρτίαι ἔπονται (4) ταύταις. Τῇ οὖν ἀσεβεῖ αἵρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. Ὡσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀφείλοντο ὄψιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας (5), καὶ ἕτερά τινα ἔθνη παραλελοίπασιν, ἃ χρὴ ἀνανεωθῆναι, καὶ κατὰ (6) τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν οὕτω κρατεῖν. Ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἀγίων λειψάνων μαρτύρων, ὀρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατὰ θέσιν γίνεσθαι λειψάνων μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς (7). Ὁ δὲ ἄνευ ἀγίων λειψάνων καθιερωὺν ναὸν, καθαιρεῖσθω, ὡς παραβεβηκῶς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

ΖΩΝΑΡ. Τοῦτο τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν, ὃ μὲν μέγας Βασί-

(1) Τιμόθ. Ε', 24. — (2) Χ. Τρ. Π. — τινῶν ἁμαρτίαι ἀνθρώπων Βενερ. — (3) Χ. Τρ. Π. ἀμαρτιῶν γὰρ Βενερ. — προκαταλαβουσῶν Π. — (4) παρέπονται Σ. Ρ. — (5) ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν Χ. Τρ. — (6) ἢ, κατὰ, οὗ κεῖται ἐν Χ. Τρ. — (7) τὸ, μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς, οὗ κεῖται ἐν Χ. Τρ.

λειος ἄλλως ἐξελάβετο. Οὗτοι δὲ οἱ Πατέρες ἐνταῦθα ἀπλοῦ-
κώτερον ἐδέξαντο τὸ, ἐπακολουθοῦσι, τὸ ἔπεσθαι δηλονότι ταῖς
προλαβούσας ἀμαρτίαις καὶ ἑτέρας· καὶ τοῦτο ἐκβῆναι, φασιν,
ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων. Ἐκείνους γὰρ ὀνομάζουσι χριστιανοκατη-
γόρους, ὡς κατηγοροῦντας τῶν Χριστιανῶν εἰδωλολατρείαν·
οὐ μόνον γὰρ τὰς ἐκκλησίας τοῦ κόσμου τῶν σεπτῶν εἰκόνων
ἐστέρησαν, ἀλλὰ καὶ ἔθνη παλαιὰ παραλελοίπασιν, ἃ καὶ ἀνα-
νεοῦσιν οὗτοι· ἵνα καὶ ἡ ἔγγραφος θεσμοθεσία, καὶ ἡ ἄγραφος
συνήθεια κρατῆ. Τὸ δὲ παραλειφθὲν ἔθος ἦν, τὸ ἐν ταῖς καθιε-
ρώσεσι τῶν θείων ναῶν μὴ γίνεσθαι καταθέσεις λειψάνων
ἁγίων. Ὅσοι οὖν, φασι, χωρὶς καταθέσεως ἁγίων λειψάνων καθιε-
ρώθησαν ναοί, δεξάσθωσαν νῦν καὶ ἅγια λείψανα, κατατιθέμενα
ἐν αὐτοῖς. Ὁ δὲ καθιερῶν (1) ναὸν χωρὶς ἱερῶν λειψάνων, κα-
θαιρείσθω, ὡς παραβάτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων.

ΒΑΣ. ἔθος ἦν ἐκκλησιαστικόν, τοὺς θείους ναοὺς καθιεροῦ-
σθαι διὰ ἁγίων λειψάνων μαρτυρικῶν. Οἱ δὲ χριστιανοκατή-
γοροι, ἤγουν εἰκονοκαῦται, οἱ λέγοντες τοὺς προσκυνητὰς τῶν
σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων εἰδωλολάτρας, ἐπέκεινα τῆς αἰρέ-
σεως αὐτῶν, καὶ τῆς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων μανίας, καὶ σεπτοὺς
ναοὺς καθιέρωσαν ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων. Φασὶν οὖν οἱ Πατέ-
ρες, ὅτι ταῖς ἀνθρωπίναις ἀμαρτίαις ἐπακολουθοῦσι καὶ ἕτεραι
ἀμαρτίαι, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον Παῦλον. Καὶ ἐπεὶ τῆ
αἵρέσει τῶν εἰκονομάχων καὶ ἄλλα κακὰ ἐπηκολούθησαν, (πα-
ρελείφθησαν γὰρ ἔθιμα ἐκκλησιαστικὰ ἀναγκαῖα), ὀρίζομεν τοὺς
καθιερωθέντας ναοὺς ἄνευ ἁγίων λειψάνων, πάλιν καθιερωθῆναι
διὰ λειψάνων, καὶ ἐφεξῆς οὕτω γίνεσθαι· τοὺς δὲ καθιεροῦν-
τας ναοὺς χωρὶς ἁγίων λειψάνων, καθαιρείσθαι· καὶ ὁ μὲν
κανὼν ταῦτα. Εἶπε δὲ τις· καὶ πῶς ἄνευ καταθέσεως λειψάνων
σήμερον τὰ εὐκτήρια καθιεροῦνται; καὶ διὰ τί οὐ γίνονται
ιεροτελεστικά ἐν αὐτοῖς καὶ παρὰ ἐπισκόπων, ἀλλὰ παρὰ ἱε-
ρέων μόνον; καὶ ἤκουσεν, ὡς τὰ γινόμενα παρὰ τῶν ἀρχιερέων
ἀντιμύνησια, καθ' ὅν καιρὸν καθιέρωσις ναοῦ γίνεται, διδόμε-
να (2) εἰς εὐκτήριους οἴκους, ἀρκοῦσιν ἀντὶ καθιέρωσεως, ἦτοι

(1) καθιστῶν X. Τρ. — (2) X, Τρ. — διαδιδόμενα Βενιερ. 'Ε.

ἐνθρονισμοῦ, καὶ ἐγκαινίων, καὶ ἀνοιξίων· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀντιμύνησιν ἐκλήθησαν, ἧτοι ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν τοιούτων μύνησιν, τῶν καταρτιζόντων τὴν ἁγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν. Οἱ μὲντοι ἀρχιερεῖς οὐ ποιοῦσιν ἱεροτελεστίας εἰς εὐκτηρίους ἀνενθρονίστους ναοὺς, διότι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης (1) ἀξίωμα ὑποβιβάζεται, θρόνου μὴ ἄντος αὐτίκα εἰς τὸν ἀποστολικῶς ὁ ἐπίσκοπος καθιδρύεται, μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν συνιστώμενων τὴν τοῦ ναοῦ καθιέρωσιν καὶ εὐπρέπειαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τινες, πότε ἡ καθιέρωσις γίνεται τῶν ἐκκλησιῶν; ἤκουσαν, ὅτι ἡ μὲν πῆξις τοῦ θεμελίου δι' εὐχῆς μόνης τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου καὶ σταυροπηγίου (2) γίνεται ἡ δὲ καθιέρωσις, μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τοῦ ναοῦ, ὅτε τελοῦνται τὰ ἀνοίξια, καὶ ὁ ἐνθρονισμὸς, καὶ ὁ ἅπαξ τούτου ἀπαρτισμὸς, ὑπὸ ἁγίου μύρου χρισμένου, καὶ λείψανα μαρτυρικὰ ὑποδεχομένου. Διενισταμένου δὲ τινος, ὀφείλῃν καθαιρεθῆναι ἀρχιερεῖα τινὰ ποτὲ εἰς ἀνενθρονίστον ἐκκλησίαν ἱεουργήσαντα, καθὼς καθαιρεῖται καὶ ὁ καθιερωτὸς ναὸς ἄνευ ἁγίων λειψάνων, ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης κύρ Λουκάς ἀπεφήνατο ἄλλως πως τὸν τοιοῦτον ἀρχιερεῖα κολασθῆναι, κατὰ τὸ δοκοῦν δηλαδὴ τῆ συνόδῳ, οὐ μὴν διὰ καθαιρέσεως, ὅτι κατὰ πολὺ ἀκατάλληλά εἰσι τὰ ἐπταισμένα.

ΛΡΙΣΤ. Κατατιθέσθω μαρτύρων ἁγία λείψανα ἐν τοῖς ἄνευ αὐτῶν καθιερωθεῖσι ναοῖς, μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς· ὁ δὲ ἄνευ τούτων καθιερώσας, καθαιρεῖσθω, ὡς παρὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

Ὅσοι μὲν ναοὶ πρὸ τῆς συνόδου ταύτης, ἄνευ τῆς συνήθους εὐχῆς τῶν ἐπισκόπων, καὶ λειψάνων ἁγίων Μαρτύρων, ἀνωκοδομήθησαν, ὠρίσθη γενέσθαι κατάθεσιν ἐν αὐτοῖς λειψάνων ἁγίων, καὶ τὴν συνήθη εὐχὴν τελεσθῆναι· ὅσοι δὲ μετὰ τὴν σύνοδον ταύτην εὐρεθῶσι χωρὶς λειψάνων καθιεροῦντες ναοὺς, καθαιρεῖσθαι κατεδικάσθησαν, ὡς παραβάται τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων.

(1) X. Tr. — ἱερωσύνης Βενερ. Ἐ. — (2) X. Tr. — δι' εὐχῆς μόνης καὶ σταυροπηγίου, Βενερ. Ἐ.

Κ α ν ὠ ν Η'.

Ἐπειδὴ πλανώμενοί τινες ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας, μυκτηρίζειν ἔδοξαν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, προσποιούμενοι μὲν χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἀρνούμενοι κρύβδην, καὶ λαθραίως σαββατίζοντες, καὶ ἕτερα Ἰουδαϊκά ποιῦντες· ὀρίζομεν τούτους, μήτε εἰς κοινωνίαν, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς ἐκκλησίαν δέχεσθαι, ἀλλὰ φανερώς εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραίους (1), καὶ μήτε τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε δοῦλον ὠνεῖσθαι, ἢ κτᾶσθαι. Εἰ δὲ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως ἐπιστρέψει τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσει ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ'αὐτοῦς(2) ἔθνη καὶ πράγματα, πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τοῦτον προσδέχεσθαι, καὶ βαπτίζειν, καὶ (3) τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀσφαλιζέσθαι αὐτοῦς ἀποστῆναι τῶν Ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν, μηδαμῶς αὐτοῦς προσδέχεσθαι.

ΣΩΝΑΡ. Τινὲς Ἰουδαῖοι προσήρχοντο τῷ δοκεῖν τῇ πίσει, καὶ προσεποιῦντο γίνεσθαι Χριστιανοί· ἐκεῖνοι δὲ ἐμυκτηρίζον τὸν Χριστὸν, ἀντὶ τοῦ, ἐνέπαιζον, κρυφίως αὐτὸν ἀρνούμενοι, καὶ λεληθότως τὰ σάββατα φυλάσσοντες, καὶ ἄλλα Ἰουδαϊκά ποιῦντες, οἷον περιτέμνοντες τοὺς παῖδας αὐτῶν, ἀκαθάρτους ἡγούμενοι τοὺς νεκροὺς προσψάσαντας, καὶ τοὺς λεπροῦς, καὶ τοὺς γονορρυσίαις, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅσα τῷ παλαιῷ ἀπηγόρευται νόμῳ. Τοὺς γοῦν τοιούτους ὤρισεν ἡ σύνοδος, μήτε εἰς κοινωνίαν δέχεσθαι, μήτε συνεύχεσθαι αὐτοῖς, μήτε ὅλως εἰς ἐκκλησίαν εἰσιέναι παραχωρεῖν· εἶναι δὲ Ἑβραίους καὶ αὖθις κατὰ τὸ φανερὸν, καὶ μηδὲ τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε παραχωρεῖν αὐτοῖς δούλους ὠνεῖσθαι. Τὸ γὰρ Χριστιανὸν ἀνδράποδον κτᾶσθαι Ἰουδαῖον, καὶ ὁ πολιτικὸς κωλύει νόμος. Οἱ δὲ

(1) ἀλλὰ φανερώς ἕστωσαν . . . Ἑβραῖοι Σ. 'Ρ. 'Ε. Κ. — (2) Π. — κατ' αὐτὸν Χ. Γρ. — κατ' αὐτῶν Βενερ. 'Ε. Κ. — (3) Σ₁ 'Ρ. Χ. Γρ. — ὁ, καὶ, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Π.

τάχα τῇ πίστει προσελθόντες, ὡς Χριστιανοί, οὐκ ἐκωλύοντο δούλους ὠνεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὑποκεκρυμμένως τοῦτο ἐποίουν, φησὶν ἡ σύνοδος μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς δούλους ὠνεῖσθαι, ἢ ἄλλως κτᾶσθαι, ἐκ δωρεᾶς, τυχόν, ἢ ἀνταλλαγῆς, ἢ ἐτέρῳ τρόπῳ. Εἰ δὲ ἐξ εὐκρινούς καὶ καθαρᾶς πίστεως, ἀντὶ τοῦ, καθαρῶς καὶ ἀνυποκρίτως, πιστεύσας ἐπιστρέψει τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσει ἐξ ὅλης καρδίας, ἀντὶ τοῦ, τὰ αὐτὰ ἡμῖν λέγει, καὶ τὰ ἔθνη τὰ οἰκεῖα, καὶ ὅσα πράττουσι, θριαμβεύει, ἤγουν εἰς τὸ φανερὸν προτίθῃσι, καὶ συντίθεται μὴ ποιεῖν, ὥστε καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι ὁμοπίστους αὐτῷ, καὶ διορθωθῆναι, τὸν τοιοῦτον προσδέχεσθαι, καὶ βαπτίζειν, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀκριβῶς προσέχειν αὐτοῖς, ὥστε ἀποστῆναι τῶν ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· ἄλλως δὲ αὐτοὺς μὴ προσδέχεσθαι. Καὶ ὁ μέγας δὲ Βασιλεὺς, ἐν πέμπτῳ κανόνι, Τοὺς μετανοοῦντας δεῖ, φησὶ, δέχεσθαι, οὐκ ἀκρίτως δὲ, ἀλλὰ δοκιμάζειν, εἰ ἀληθῶς καὶ γνησίως μετανοοῦσι. Καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος πολλὴν ποιεῖσθαι θεσπίζει περὶ τῶν προσερχομένων Ἰουδαίων τὴν ἀκριβολογίαν.

ΒΛΑΣ. Ἰουδαῖοί τινες, ἐνοχοὶ καταστάντες ἐπὶ τισὶν ὑποθέσεσι, καὶ θέλοντες ταύτας ἐκφυγεῖν, προσήρχοντο τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ προσεποιοῦντο μὲν τὰ τῶν Χριστιανῶν φρονεῖν, τῇ ἀληθείᾳ δὲ τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐφρόνουν, λάθρα σαββατίζοντες, καὶ τὰ ἡμέτερα διασύροντες. Ἐβάπτισον δὲ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, καὶ ἄλλα τινὰ ἐποίουν εὐσεβῆ, ὡς ἂν φαίνωνται τάχα ὀρθόδοξοι. Φησὶν οὖν οἱ Πατέρες, μὴ δέχεσθαι τούτους εἰς κοινῶν οἰανδήτινα, μηδὲ παραχωρεῖν τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζεσθαι, μηδὲ δοῦλον Χριστιανὸν ὅπωςδήποτε κτᾶσθαι, ἀλλὰ φανερῶς κατὰ τὴν τῶν ἑβραίων θρησκείαν αὐτοὺς πολιτεῦσθαι. Εἰ δὲ τις ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐπιστρέψει μετὰ καθαρᾶς διαθέσεως, καὶ ἄνευ ἀνάγκης, ἢ προσποιήσεως, καὶ ἀποτάξεται (1) τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἔθεσιν, καὶ ὀλοφύχως θριαμβεύσει αὐτὰ, καὶ ὁμολογήσει τὰ παρά τινων κατὰ σιγήσιν γινόμενα, καὶ εἰς ἐμπαιγμὸν ἀφορῶντα τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν, ἐφ' ᾧ κἀκείνους ἐλεγχθῆναι

καὶ διορθωθῆναι, προσδέχεσθαι τοῦτον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ εἰς κοινῶν, καὶ βαπτίζειν, ἀσφαλιζομένους ἀπέχειν ἀπὸ τῶν Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων, καὶ ἐπιτηδευμάτων. Σημείωσαι οὖν ταῦτα διὰ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς βαπτίζοντας τοὺς παῖδας τῶν ἁγερηνῶν, καὶ ὅτι τὸ διὰ θεραπείαν σωματικὴν ζητούμενον ὑπὸ τούτων βάπτισμα ἀπαράδεκτόν ἐστι (1). Τὸ μὲν τοι μδ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ α'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν φησὶ· Ἰουδαῖος τὸ θέλειν εἶναι Χριστιανὸς προσποιούμενος, ὡς ἂν τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἢ τὴν ἀπὸ χρέους ἀγωγὴν, παραμένων τῇ ἐκκλησίᾳ φεύγῃ μὴ πληρώσας τὰ χρέη, ἢ ἐλευθερωθεὶς τοῦ ἐγκλήματος, μὴ δεχέσθω. Ζῆτει καὶ τὸ μζ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου· Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ἀνδράποδον μὴ ἐχέτω, μήτε κατηχούμενον περιτεμνέτω· μήτε ἄλλος αἰρετικὸς Χριστιανὸν ἀνδράποδον ἐχέτω· καὶ τὸ νδ'. κεφ. Σαμαρείτης δὲ οὐδεὶς Χριστιανὸν οἰκέτην ἔξει, ἀλλ' ἅμα τῷ κτήσασθαι τοῦτον εὐθέως εἰς ἐλευθερίαν ἀρπάζεσθαι· εἰ δὲ τῆς ὁμοίας αὐτῷ ὁ οἰκέτης κακοδοξίας εἴη, ἐξέστω αὐτῷ, τὴν τῶν Χριστιανῶν ἀσπαζομένῳ δόξαν, εὐθὺς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀπολαύειν ἐλευθερίας.

ΑΡΙΣΤ. Ἑβραίους μὴ χρῆναι προσδέχεσθαι, εἰ μὴ φαίνονται ἐξ εὐκρινούς καρδίας ἐπιστρέφοντες. Σαφῆς.

Κανὼν Θ'.

Πάντα τὰ μεираκιώδη ἀθύρματα, καὶ μανιώδη βακχεύματα, τὰ ψευδοσυγγράμματα, τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γινόμενα, δέον δοθῆναι τῷ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν βιβλίων. Εἰ δὲ τις εὐρεθείη ταῦτα κρύπτων· εἰ μὲν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος εἴη, καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μοναχός, ἀφοριζέσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων λυττήσαντες, καὶ εἰδῶλα ταύτας καλοῦντες, καὶ συγγράμματα συνεγράψαντο συγ-

1) καὶ ἀντίως ἀξίται 'Ε.

(1) τὰ, ἀπὸ τοῦ Σημείωσαι, ὡς τοῦ, ἐστὶ, κίται ἐν Χ. Τρ. ἐν περιελ.

κροτοῦντα τὴν δόξαν αὐτῶν, ἅτινα ἢ ἅγια αὕτη σύνοδος ὠνόμασε μειρακιώδη ἀθύρματα, ἢ τοὶ παιδικὰ παίγνια, καὶ μανιώδη βακχεύματα. Αἱ Βάκχαι χοροὶ ἦσαν γυναικῶν μαινομένων, ἀκολουθοῦσαι τῷ Διονύσῳ· ὁ δὲ Διόνυσος, Θεὸς τοῖς Ἕλλησιν ἐνομιζέτο, ἔφορος τῆς μέθης, μεθύων κάκεινος, καὶ παράφορος ὢν. Ὡσπερ οὖν αἱ Βάκχαι ὑπὸ μανίας κρατούμεναι, οὐδὲν σωφρόνως ἐποίουν, ἀλλ' ἐμμανῶς ἐκινουῦντο· οὕτω καὶ τοὺς τὰ συγγράμματα ἐκεῖνα ποιήσαντας, οἱ τῆς συνόδου λέγουσι κινηθῆναι πρὸς συγγραφὴν μανιωδῶς, καὶ παρακεκομμένως, ἀλλ' οὐ σωφρόνως. Ἐκεῖνα οὖν τὰ συγγράμματα, ὀρίζει παρὰ μηδενὸς κρύπτεσθαι, ἀλλὰ δοθῆναι παρὰ τῶν ἐχόντων αὐτὰ, ἢ ἀποτεθεῖεν μετὰ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν βιβλίων· τοὺς δὲ κρύπτοντας ταῦτα ἐπισκόπους, ἢ ἄλλους ἱερωμένους, καθαιρεῖσθαι· λαϊκοὺς δὲ, καὶ μοναχοὺς, ἀφορίζεσθαι.

ΒΑΣ. Τῆς τῶν χριστιανοκατηγόρων, ἢ τοὶ τῶν Εἰκονοκαυτῶν, αἰρέσεως κρατησάσης ἐπὶ πολὺ, οἱ ταύτη προσκείμενοι διὰ γραφῶν τὰς κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων βλασφημίας αὐτῶν ἐστηλίτευον. Φασὶν οὖν οἱ Πατέρες, ὀφείλιν ταύτας δοθῆναι, ἐφ' ᾧ ἀποτεθῆναι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ἀπόκεινται καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία τῶν αἰρετικῶν. Τοὺς δὲ κρύπτοντας ταῦτα, ἱερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἢ μοναχοὺς, ἀφορίζεσθαι. Καλῶς δὲ ὠνόμασαν οἱ Πατέρες τὰ τοιαῦτα συγγράμματα μειρακιώδη ἀθύρματα, ἢ γουν νηπιώδη παίγνια, καὶ μανιώδη βακχεύματα, ἢ τοὶ μαινομένων Βακχῶν φλυαρήματα, ὅτι εὐδιάλυτα καὶ εὐκατάσειστά εἰσιν, ὡς τὰ τῶν μειρακίων παίγνια, καὶ ἀξιογέλαστα, ὡς τὰ τῶν μαινομένων ἔργα καὶ μεθύοντων· αἱ Βάκχαι γὰρ χοροὶ ἦσαν μαινομένων, ἐπόμενοι τῷ ἐφόρῳ τῆς μέθης ψευδυνύμῳ Θεῷ, τῷ Διονύσῳ. Οἱ μὲν τοὶ νόμοι τὰ τῶν αἰρετικῶν βιβλία διορίζονται καίεσθαι· καὶ ζήτηι κεφ. γ'. τοῦ ιβ'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῷ κατεστρωμένα κεφάλαια διάφορα, τοῦτ' αὐτὸ παρακελευόμενα. Ἐπει δέ τις, δι' ἣν αἰτίαν ὁ μὲν κανὼν τὰ τῶν χριστιανοκατηγόρων βιβλία ἀποτίθεσθαι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ διορίζεται, οἱ νόμοι δὲ καίε-

σθαι ταῦτα ἐπιτρέπουσι (1); Λύσις. Ταυτόν ἐστι τὸ καυθῆναι τὰ βέβηλα συγγράμματα τῶν αἰρετικῶν, καὶ τὸ ἀποτεθῆναι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· οὔτε γὰρ καιόμενα εἰς ἀνάγνωσιν ἔλθοιεν, οὔτε ἐν τοιοῦτῳ ἀσύλῳ τόπῳ ἀποτιθέμενα, θεατὰ γενήσεται· τινι. Ὁ γοῦν καύσας ταῦτα, καὶ μὴ ἀποθέμενος ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, τῷ κανόνι οὐχ ὑποκίεσται, ὡς μηδὲ ὑπεναντίως αὐτῷ διαπραξάμενος. Ἐπισκοπεῖον δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ πατριαρχεῖον ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ τὸ μέγαλειον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διάφορα μὲν σέκρετα ἔχει ὑφ' ἐαυτὸ, ἰδικῶς δὲ ἀφορίσθησαν τῷ σέκρετῳ τοῦ χαρτοφυλακείου τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, καὶ ὁ κατὰ καιροὺς Χαρτοφύλαξ ἐνεργεῖ, δικαίῳ τοῦ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου πατριάρχου, πάντα τὰ τούτῳ ἀνήκοντα, ὡς ἐπισκόπῳ· ἀφορίζει γὰρ· διορθοῦται ψυχικὰ σφάλματα· διακόνους καὶ ἱερεῖς ἐπιτρέπει χειροτονεῖσθαι· τὰ τῶν ἱεροτελεστιῶν πιττάκια ἐκτίθεται, καὶ ἄλλα τοιαῦτά τινα· καλῶς ἐπισκοπεῖον κληθήσεται τὸ χαρτοφυλακεῖον.

ΑΡΙΣΤ. Ἐἴ τις εὐρεθείη κρύπτων βιβλίον κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων συντεθὲν, τοῦ μὲν ἱεροῦ ὢν καταλόγου, καθαιρεῖσθαι· λαϊκὸς δὲ, ἢ μοναχὸς, ἀφορίζεσθαι. Σαφῆς.

Κανὼν Ι'.

Ἐπειδὴ τινες τῶν κληρικῶν, παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν εἰς ἑτέραν παροικίαν ἐκτρέχουσι, κατὰ τὸ (2) πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει (3), καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν, ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους, χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἰωδῆποτε οἴκῳ, ἢ ἐκκλησίᾳ· εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιμένων, καθαιρεῖσθαι. Ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προ-

(1) X. Γρ. — παρὰ δὲ Βαυερ. οὐ καίεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ, οἱ νόμοι δὲ.

(2) X. Γρ. — κατὰ πλεῖστον II. Βαυερ. — (3) εἰς ταύτην τὴν . . . πόλιν X. Γρ.

λεχθέντων ἱερέων τοῦτο ποιούσιν (1), οὐκ ἔξεστιν αὐτοῖς, κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκωλυμένοις τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων κανόνων. Εἰ δέ τις φωραθείη τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Μᾶλλον μὲν οὖν ἴτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν τε παιδῶν καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπαναγινώσκων αὐτοῖς (2) τὰς θείας Γραφάς· εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἱερωσύνην ἐκλήρωσατο.

ΖΩΝΑΡ. Πολλοὶ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου κανόνες εἰσὶ καὶ ἀποστολικοὶ, καὶ συνοδικοί· ἀλλ' εἰς ἐκκοπήν οὐκ ἤρκεσαν τοῦ κακοῦ. Διὸ καὶ ἡ σύνοδος αὕτη τὸν κανόνα τοῦτον ἐξέθετο, δύο ἐνταυτῷ κωλύοντα ἄθεσμα, τό τε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, μηδ' εἰς ταύτην τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, προστρέχειν κληρικούς· ἀλλοτρίους, καὶ ἄρχουσι προσιέναι, καὶ ἐν τοῖς εὐκτηρίοις τῶν οἴκων αὐτῶν λειτουργεῖν, ἄνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἐν ἀπέλιπον, καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὗ τῆ ἑνορίας προσῆλθον· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθαι αὐτούς. Καὶ τὸ, κὰν παραχωρηθῶσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐπισκόπων λειτουργεῖν ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, μὴ κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναδέχεσθαι, προνοητὰς (3) γινομένους, ἢ λογαριαστὰς, ἢ ἄλλας τοιαύτας μεταχειριζομένους φροντίδας. Εἰ δέ τι τοιοῦτον, φασὶν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες, εὐρεθεῖεν τινες ποιῶντες, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ καθαιρείσθωσαν. Ἡ τῶν λεγομένων δὲ μειζοτέρων φροντίς, ἣν ὁ κανὼν οὗτος λέγει, ἐστίν, ὡς ἐκ τοῦ ἰά. κανόνος τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς συστάσεως ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, γινῶναι ἐστίν, ἢ ἐν ἀγροῖς ἀρχοντικοῖς λεγομένην κουρατωρεία, ὅπου καὶ μειζότεροι ὠνομάζοντο. *Κοσμικὰς μὲν οὖν φροντίδας ὑπεισιέναι οἱ ἱερωμένοι κωλύονται· παιδεύειν δὲ, καὶ διδάσκειν παῖδας ἀρχόντων, καὶ δούλους, καὶ τὰ τούτων ἤθη ρυθμίζειν, οὐ κωλύονται* (4).

(1) ποιήσωσι X. Γρ. — (2) X. Γρ. — τὸ, αὐτοῖς, οὐ κεῖται ἐν Π. καὶ παρὰ Βευερ. καὶ Κ. — (3) X. Γρ. — προνοητοῦς Βευερ. Κ. — (4) τὰ μεταξὺ τῶν * οὐ κεῖνται παρὰ Βευερ. καὶ Κ. ἀλλ' ἐν X. Γρ.

ΒΑΣ. Διάφοροι κανόνες κωλύουσι τοὺς κληρικούς καταλιμπάνειν τὰς παροικίας, ἐν αἷς ἐκλήρωθησαν, καὶ μεταβαίνειν εἰς ἑτέρας. Ἀκολουθῶς οὖν τούτοις καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, μηδένα κληρικὸν χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ τοῦ δίχα συστατικῆς καὶ ἀπολυτικῆς γραφῆς αὐτοῦ, ἢ ὀρισμοῦ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅπουδῆποτε δέχεσθαι, ἢ τοῦ λειτουργεῖν εἰς οἰανδήποτε ἐκκλησίαν, ἢ εἰς ἀρχοντικὸν εὐκτήριον· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσαντα, καὶ μὴ ὑποστρέφοντα εἰς τὸν οἰκεῖον κλῆρον, μετὰ ἐπιφώνησιν, καθαιρείσθαι· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ, παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Εἰ δὲ τινες ἐκχωρηθέντες παρὰ τῶν κληρωσάντων αὐτούς, δι' ὧν εἶπομεν γραφῶν, ἢ παρὰ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἑτέρας ἐκκλησίας ἱεουργεῖν, κοσμικὰς φροντίδας ἀναδέξωνται, παρὰ τὴν τῶν κανόνων περίληψιν, ἢ γένωνται μειζότεροι, ὀφείλουσι, μετὰ τὸ κωλυθῆναι, παύεσθαι, ἢ καθαιρείσθαι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ τῷ κανόνι περιεχόμενα ἐν διαφόροις κανόσιν ἐξηγήθησαν, ἡγοῦν ἐν τῷ ιζ'. καὶ ιη'. κανόνι τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, τῷ ιγ'. καὶ ιγ'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ἐν ἑτέροις. Ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος κανόνος σημείωσαι ἐν ῥητῷ, ὅτι μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐφεῖται κληρικούς ἀλλοτρίους δέχεσθαι, καὶ δίχα ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτούς, ἐὰν τέως οὗτοι γραφὰς ἐπιφέρωνται, συνιστώσας ὅτι ἐχειροτονήθησαν, ἢ ἐκλήρωθησαν· ὅθεν καὶ ἐνδυνάμως, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκχωρήσει ὁ κατὰ καιροῦς ἁγιώτατος πατριάρχης, καὶ ὁ χαρτοφύλαξ αὐτοῦ, ἀλλοτρίῳ κληρικῷ ἱεουργεῖν (1) ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, καὶ δίχα ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν. Μειζότεροι μὲντοι λέγονται οἱ κουράτωρες τῶν ἀγροικικῶν προαστείων, καθὼς τοῦτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ ἰά. κανόνος τῆς α'. καὶ β'. συνόδου τῆς συστάσεως ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Τοῦτο οὖν ἀπὸ τῶν ἱερωμένων οἱ Πατέρες ἀποτρεπόμενοι, ὑποτιθέασιν αὐτοῖς διδάσκειν γράμματα, καὶ τὰ πρὸς ζωὴν ἐκεῖθεν πορίζεσθαι· ὅτι καὶ εἰς τοῦτο ἀφωρίσθησαν. Τὸ δὲ προσεδρεύειν τοὺς ἀλλοτρίους κληρικούς εἰς ἄρχοντας, καὶ εἰς εὐκτήρια τού-

(1) X. Γρ. Ε. — λειτουργεῖν. Βευερ.

των λειτουργεῖν, τοῦ φόκτου ἐστὶ· κἀν γὰρ εἰς ταπεινότερα λειτουργῶσιν εὐκτήρια παρὰ γνώμην τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, ἢ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὁμοίως κολασθήσονται.

ΑΡΙΣΤ. Κληρικὸς, τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἀπολιπὼν, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀφικόμενος χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, μὴ δεχέσθω, μήτε ἐν οἴκῳ, μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ τοῦτο ποιῶν καὶ ἐπιμένων, καθαιρεῖσθω. Οἱ δὲ μετ' εἰδήσεως ὧν ἔφημεν τοῦτο ποιοῦντες, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναδεχέσθωσαν, ἢ δεξάμενοι, παυσάσθωσαν· εἰ δὲ μὴ, καθαιρεῖσθωσαν.

Ἀλλότριον κληρικόν, ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ τῶν πόλεων εἰσελθόντα, οὐ χρῆ, ἀνευ γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου, ἐν οἰωδῆτινι οἴκῳ, ἢ ἐκκλησίᾳ παραδεχθῆναι· εἰ δὲ παρὰ τινος προσδεχθῆ, χωρὶς εἰδήσεως αὐτῶν, καὶ ἐπιμένει, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν μὴ ἐπιστρέφων, καθαιρεθήσεται. Ὁ δὲ μετ' εἰδήσεως αὐτῶν ἐν τινι οἴκῳ τῶν κατὰ τὴν θεοφύλακτον ταύτην πόλιν εἰσιῶν, οὐκ ὀφείλει προνοητῆς, ἢ μειζότερος, ἢ κουράτωρ γενέσθαι· ἀλλὰ πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν καὶ τῶν οἰκετῶν εἶναι. Εἰ δὲ τοιαύτας φροντίδας ἀναδέξεται, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

Κ α ν ὶ ν Ι Α'.

Ἵπόχρεοι ὄντες πάντες τοὺς Θείους κανόνας φυλάττειν, καὶ τὸν λέγοντα, οἰκονόμους (1) εἶναι ἐν ἐκάστη ἐκκλησίᾳ, παντὶ τρόπῳ ἀπαράτρωτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. Καὶ εἰ μὲν ἕκαστος μητροπολίτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ γε ἐξ αὐθεντίας ἰδίας, τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ ἄδειά ἐστι προχειρίζεσθαι οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ. Ὡσαύτως καὶ τοῖς μητροπολίταις, εἰ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται οἰκονόμους ἐγκαταστήσαι ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐκκλησίαις· τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.

(1) X. Gr. Beuer. — οἰκονόμον, Beuer.

ΣΩΝΑΡ. Οἱ ἀρχιερεῖς, πρὸ τοῦ χειροτονηθῆναι, ἀσφαλίζονται καὶ περὶ τῆς πίστεως, καὶ περὶ ἄλλων μετὰ τῶν ἄλλων δέ, καὶ ὅτι φυλάξουσι τοὺς ἱεροὺς κανόνας· διὰ τοῦτο οὖν λέγουσιν οἱ Πατέρες οὗτοι, ὅτι ὑπόχρεοί ἐσμεν πάντας τοὺς θείους κανόνας φυλάττειν. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ὁ κς'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανῶν ᾠρίσε, πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικά, κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, φασὶν οἱ τῆς συνόδου ταύτης, ὅτι φυλάττειν ὀφείλομεν καὶ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, οἰκονόμον εἶναι ἐν ἐκάστη ἐκκλησίᾳ. Καὶ εἰ μὲν ἕκαστος ἐπίσκοπος προβάλλεται οἰκονόμον τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, ἔσται· εἰ δὲ μὴ ποιεῖ τοῦτο, τῷ Κωνστακτινουπόλεως διδώσει προνόμιον, προχειρίζεσθαι οἰκονόμον ἐξ αὐθεντίας ἰδίας, ἧγουν μετ' ἐξουσίας, ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ δηλαδὴ ἐκκλησίαις. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς μητροπολίταις, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν παρ' αὐτῶν χειροτονουμένων ἀρχιερέων· τὸ αὐτὸ κελεύουσι φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν γράμμασιν, ὅσον τέως παρά τισιν· οὐδὲ γὰρ πάντων κατηγορητέον, οὐδὲ γὰρ δίκαιον (1).

ΒΑΣ. Ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος διωρίσατο ἐν κανόνι κς'. πᾶσαν ἐκκλησίαν οἰκονομεῖσθαι διὰ κληρικῶν αὐτῆς (2), κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου· τοὺς δὲ παραβαίνοντας ταῦτα οὐκ εἶπεν ὅπως προσήκει κολάζεσθαι. Οἱ γοῦν τῆς παρούσης συνόδου ἅγιοι Πατέρες προοιμιασόμενοι, ὅτι ἀπαραίτητόν ἐστι φυλάττεσθαι τοὺς κανόνας, καὶ μᾶλλον παρά τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἀσφαλίζομένων πρὸ τῆς χειροτονίας μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ φυλάττειν τοὺς κανόνας, καὶ οἶον διὰ τοῦτο καταστάσεων ὑποχρέων, διωρίσαντο ἀπαρεγχείρητον συντηρεῖσθαι τὸν ῥηθέντα (3) κανόνα· καὶ προσέθεντο, ὡς, εἰ μὴ οὕτω ποιούσιν οἱ μητροπολίται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν, προβαλεῖται ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως αὐθεντικῶς οἰκονόμον ἐν τῇ μητροπόλει πάντως ἀπὸ τῶν κληρικῶν αὐτῆς. Ὡσαύτως καὶ ὁ μητροπολίτης ἵνα καθιστᾷ οἰκονόμον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος ἀμελήσῃ τούτου·

(1) ἄξιον Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Ἐ. — τὸ, αὐτῆς, οὐ κεῖται παρὰ Βιενρ. —

(3) Χ. Τρ. — ἀπαρεγχείριστον . . . τὸν παρὶντα Βιενρ. Ἐ.

τὸ αὐτὸ δὲ γίνεσθαι καὶ εἰς τὰ μοναστήρια. Ἐπισκόπου δὲ τινὸς αἰτιαθέντος, ὅτι τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ὠκονόμεναι διὰ λαϊκοῦ, εἰπόντινες, ὡς, ἐπεὶ ὁ παρῶν κανὼν, ὁ κολάζων τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς μὴ προχειριζομένους οἰκονόμους, οὐ λέγει κληρικούς εἶναι τοὺς ὀφείλοντας γίνεσθαι οἰκονόμους, ἐνδυνάμως καὶ λαϊκοὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκονομήσουσιν. Ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ τοῦτο· ὅτι τε οἱ ἐν Χαλκηδόνι Πατέρες διὰ κληρικῶν οἰκονομεῖσθαι τὰ τῶν ἐκκλησιῶν διωρίσαντο, καὶ ὅτι ὁ παρῶν κανὼν, δὲ ὧν εἶπε, τὸ αὐτὸ φυλάττεσθαι καὶ εἰς τὰ μοναστήρια, παρεδήλωσεν ὅπερ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἐθέσπισε σύνοδος· οἰκονομεῖν γὰρ τὰ τῶν μοναστηρίων, οὐκ εἶπερ τις λαϊκοῦς, καὶν παραφρονῆ. [Σημείωσαι τὸν παρόντα κανόνα, διοριζόμενον, τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς τε τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ εἰς τοὺς ἡγουμένους, τοὺς μὴ διὰ κληρικῶν, ἢ μοναχῶν οἰκονομοῦντας τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ τῶν μοναστηρίων] (1).

ΑΡΙΣΤ. Τοῦ μητροπολίτου μὴ ποιῶντος οἰκονόμον τῆς μητροπόλεως, ποιείτω ὁ πατριάρχης· καὶ τοῦ ἐπισκόπου, ὁ μητροπολίτης· κατὰ τὸ δόξαν τοῖς ἐν Χαλκηδόνι· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.

Ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκάστη δεῖ οἰκονόμον εἶναι ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα διοικεῖν ὀφείλοντα, καθὼς ὁ κτ'. κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διαλαμβάνει. Εἰ δὲ τινες τῶν ἐπισκόπων δι' ἑαυτῶν οἰκονομεῖν ταῦτα βούλονται, ἐπὶ μὲν τῶν μητροπόλεων ὁ πατριάρχης προβαλεῖται οἰκονόμον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν, ὁ μητροπολίτης· τὸ δὲ αὐτὸ ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων τῶν μὴ ἔχόντων οἰκονόμους.

Κ α ν ὼ ν ΙΒ'.

Εἰ τις ἐπίσκοπος εὐρεθείη, ἢ ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ ἐπισκοπέου, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ ἐτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδούς, ἄκυ-

(1) Ἡ Σημ. αὕτη κεῖται ἐν περισελ. τοῦ Χ. Τρ. — τὸ, εἰς τοὺς ἡγουμένους, οὐ κεῖται παρὰ Βενετ. ὁ δὲ Ε. ὅλως παραλείπει αὐτήν.

ρον εἶναι τὴν ἔκδοσιν, κατὰ τὸν κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὸν λέγοντα· Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἔχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγεῖτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας (1) ἀπεμπολεῖτω. Εἰ δὲ προφασίζοιτο ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργία πονηρᾶ χρήσονται, καὶ ἐκ τοῦ κληρικοῦ, ἢ τοῦ γεωργοῦ ὠνήσῃται ἄρχων τὸν ἀγρὸν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι (2) τῷ ἐπισκοπεῖω, ἢ τῷ μοναστηρίω· καὶ ὁ ἐπίσκοπος (3), ἢ ὁ ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν, ἐκδιωχθήτω· ὁ μὲν ἐπίσκοπος τοῦ ἐπισκοπείου, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου· ὡς διασκορπιζόντες κακῶς, ἀ οὐ συνήγαγον.

ΖΩΝΑΡ. Τὰ αὐτούργια τῶν ἐκκλησιῶν ἀνεκποίητα ὁ κανὼν οὗτος κελεύει φυλάττεσθαι (αὐτούργιον δ' ἐνταῦθα πᾶν εὐπρόσοδον νοητέον)· καὶ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα παράγουσιν, ὅστις τῷ ἐπισκόπῳ ἀνατίθησι τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἵν' αὐτὰ διοικῆ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος, καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν σφετερίζηται, ἢται οἰκειῶται, ἢ συγγενέσι χαρίζηται ἑαυτοῦ. Εἰ δὲ προφασίζοιτο ὁ ἐπίσκοπος, φασὶν οἱ Πατέρες οὗτοι, ὅτι ἀπρόσοδός ἐστι, τυχόν, ὁ ἀγρὸς, καὶ οὐδεμίαν ὠφέλειαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐμποιεῖ, μηδὲ οὕτως ἄρχουσιν αὐτὸν ἐκδιδόντω, ἀλλὰ κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς· τοῖς μὲν κληρικοῖς, ὡς ὑποκειμένοις αὐτῷ καὶ ὑπέκουσι· τοῖς δὲ γεωργοῖς, ὡς ἀγρόταις ἀνθρώποις, καὶ εὐτελοῦς καὶ ταπεινοτέρας καταστάσεως. Εἰ δὲ πανούργως καὶ

(1) Π. Χ. Τρ. Σ. Ρ. — τὰ τοῦ Θεοῦ Βενερ. — (2) Σ. Ρ. II. — καὶ οὕτως ἄκυρος ἔστω ἡ πρᾶσις, καὶ ἀποκαθιστάσθω. Χ. Τρ. Βενερ. — (3) καὶ ἐπίσκοπος Σ. Ρ.

μετὰ δόλου ἐκδοθείη μὲν ὁ ἀγρὸς κληρικῶ, ἢ γεωργῶ, ἐξ ἐκείνου δὲ μετατεθείη εἰς ἀρχοντικὸν πρόσωπον, ἄκυρον εἶναι τὸ πραχθὲν, εἴτε πράσις λέγοιτο, εἴτε συνάλλαγμα ἕτερον, καὶ ἀποκαθίστασθαι τὸ πρᾶγμα τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ τοῦτο ποιῶν, τὸ μετὰ δόλου δηλονότι, ἢ καὶ φανερῶς προδιδόναι δυνάσταις τὰ ἐκκλησιαστικά, εἴτε ἐπίσκοπος εἴη, εἴτε ἡγούμενος, ἐκδιωκέσθω, ὡς διασκορπίζων κακῶς ἢ οὐ συνήγαγεν. Εἰ γὰρ ἂ ἕκαστος ἐκθήσατο, διασκορπίζων κακῶς κρῖματι ἐστὶν ἔνοχος, πῶς μᾶλλον ὁ διασκορπίζων ἢ ἕτεροι τῷ Θεῷ ἀφιέρωσαν; οὗτος μὲν οὖν ὁ κανὼν περὶ τῶν αὐτουργῶν λέγει. Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου εἰκοστὸς ἕκτος κανὼν, οὐδὲ ἀπρόσοδον εἶναι ἐκποιεῖσθαι, εἰ μὴ μετὰ παρατηρήσεως· καὶ τοὺς μὴ φυλάσσοντας τὸν κανόνα ἐκπτώσει κολάζει τῆς οἰκείας τιμῆς. Ὁ δὲ μέγας Κύριλλος Δόμνω ἐπιστέλλων, κειμήλια καὶ κτήσεις ἀκινήτους ἐκκλησιῶν ἀνεκποίητα εἶναι διατάσσεται· ἀλλὰ ταῦτά τισι τῶν ἡγουμένων λῆρος δοκεῖ.

ΒΛΑΣ. Ἐρῆσε διὰ Μωυσέως ὁ Θεός, τὰ τῷ Θεῷ προσφερόμενα μὴ ἀνταλλάττεσθαι, ἀλλ' ἀνεκποίητα μένειν, κἂν χεῖρον ᾧσι τῶν ἀντιδιδομένων· ἐὰν δέ, φησιν, ἀλλάσσω ἀλλάξῃς αὐτό, ἔσται καὶ αὐτὸ, καὶ (1) τὸ ἀντάλλαγμα αὐτοῦ ἅγιον. Φησὶ γοῦν καὶ ὁ κανὼν μὴ ἐκποιεῖσθαι, ἢ ἐκδίδοσθαι παρὰ ἐπισκόπου, ἢ ἡγουμένου, πρὸς οἰονδηποτοῦν πρόσωπον αὐτούργιον τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ μοναστηρίου· ἢ μὴν ἀκυροῦσθαι τὴν ἐκποίησιν, ἢ τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὸν λή. ἀποστολικὸν κανόνα. Προστίθησι δὲ, ὡς, εἴπερ προφασίζεται ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος, ἀπρόσοδον εἶναι τὸν ἀγρὸν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιζήμιον, ἢ μὲν ἐκδοσις τούτου γινέσθω, πλὴν μὴ πρὸς ἀρχοντικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ πρὸς χωριτικά, ἢ πρὸς κληρικούς. Ἐπεὶ δὲ τῶν εἰκότων ἦν περιγραφῆναι τὸν κανόνα παρὰ τινων, ὥρισαν οἱ Πατέρες· ὡς, εἴποτε μετὰ πανουργίας περιέλθῃ εἰς δυνατὸν πρόσωπον πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν διὰ μέσου ταπεινοῦ προσώπου, ἢ κληρικοῦ, προσποιησαμένου ἐκλαμβάνεσθαι τὸ ἀκίνητον, εἶναι μὲν καὶ οὕτω τὰ

προγεγονότα ἄκυρα, καὶ ἀποκχθίστασθαι τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἀκίνητον· ἐκβάλλεσθαι δὲ καὶ τὸν τοῦτο ποιήσαντα ἐπίσκοπον, ἢ ἡγούμενον, ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπέου, ἢ ἐκ τοῦ μοναστηρίου (1)· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα. Ἐπεὶ δὲ αὐτούργια εἰσι τὰ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, καὶ οἶον οἴκοθεν διδόντα τοὺς καρπούς, ὡς αἱ ἀλικαὶ, οἱ ἐλαιῶνες, οἱ ἀμπελώνες, οἱ λιβαδιαῖοι τόποι, οἱ ὑδρομυλοὶ, τὰ κεραμαρεία, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἐρωτήσῃ τις, περὶ τοιούτων αὐτουργῶν διορίζεται ὁ κανὼν, ἢ περὶ παντὸς εὐπροσόδου ἀκινήτου, καὶ μᾶλλον, ὅτι περὶ τὸ τέλος μέμνηται ἐπιζήμιων ἀγρῶν; Λύσις. Καὶ περὶ ἀμφοτέρων θεσπίζει· καὶ φησὶ, τὰ μὲν εὐπρόσοδα, ὡς τὰ αὐτούργια, μὴ ἐκποιεῖσθαι, μὴδὲ ἐκδίδοσθαι (2)· τὸν δὲ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ μὴ κατὰ σκῆψιν, ὄντα ἀπρόσοδον ἀγρὸν, ἐκδίδοσθαι· ὥστε, ἐὰν μὲν τὸ αὐτούργιον γένηται πάντῃ ἀπρόσοδον, (τυχὸν γὰρ λιβαδιαῖος τόπος κατεκλύσθῃ ὑπὸ ποταμίου ῥεύματος), ἢ καὶ τὸ ἐξώχωρον προάστειον, ἐὰν εὐπρόσοδον καταστῆ, ὡς διὰ παροίκων οἰκισθὲν ἐκ νέου, τοῦτο μὲν τὸ ἐξώχωρον, διὰ τὸ εὐπρόσοδον, οὐκ ἐκποιηθήσεται· ἐκεῖνο δὲ, κἂν αὐτούργιον ἐλέγετο, διὰ τὸ ἀπρόσοδον, καὶ τὸ ἀνωφελὲς, ἐκδοθήσεται· οὐ γὰρ διὰ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ διὰ τὴν πρόσοδον ὀφείλουσιν ἐκποιεῖσθαι, εἴτε καὶ μὴ. Γίνωσκε δὲ, ὅτι ἀπὸ τῶν νόμων κυρίως ἐκποίησις μὲν λέγεται ἢ μετὰθεσις τῆς δεσποτείας, ἢ γοῦν ἢ δωρεὰ, ἢ πρᾶσις, ἢ ἐμφύτευσις, ἢ ἀνταλλαγὴ, καὶ τὰ ὅμοια· ἐκδοσις δὲ, ἢ ἐπὶ προσώποις, ἢ χρόνοις ὀρισμένοις παραπομπή· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ ἐκδοσις ἐκποίησις λέγεται, καὶ ἡ ἐκποίησις ἐκδοσις· ὅτι δὲ τὰ πρόσοδον ἔχοντα οὐκ ἐκποιεῦνται, τὰ δὲ ἀπρόσοδα διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην ταῖς ἐκκλησίαις ἐκποιεῦνται, παρίσταται ἀπὸ τοῦ κθ'. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, ἐπιτρέποντος τοῦτο μετὰ διαστρίξεως· ὅν καὶ ἀνάγνωθι. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Κύριλλος, ἐν τῷ 6'. κεφ. τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἀνεκποίητα εἶναι διορίζεται τὰ κειμήλια, ἢ γοῦν τὰ ἱερά, καὶ τὰς ἀκινήτους κτήσεις τῶν ἐκκλησιῶν· πλὴν καὶ τοῦτο κατὰ τὸν κανόνα τῆς ἐν

(1) X. Τρ. Ε. — καὶ αὐτὸ τὸ, Βιευρ.

(1) X. Τρ. Ε. — ἐκ τοῦ ἡγουμεναίου Βιευρ. — (2) X. Τρ. — οὐ κίται παρὰ Ε. τῇ, μὴδὲ ἐκδίδοσθαι.

Καρθαγένη συνόδου ἐρμάνευσον (1). Ἐπίσκοπον δέ τινος αὐτοῦργιον ἐκκλησιαστικὸν ἐκδεδωκότος πρὸς ἀρχοντικὸν πρόσωπον, καὶ τῆς ἐκδόσεως διὰ τὸν κανόνα τοῦτον ἀκυρωθείσης, εἰπὸν τινες, ὀφείλειν ἐκβληθῆναι τὸν ἐπίσκοπον ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς, κατὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν· ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ· ὁ γὰρ κανὼν οὐ παρακελεύεται ἐκβάλλεσθαι τὸν ἐπίσκοπον ἐκ τοῦ ἐπισκοπέου, ὅτε ἀκυρον ἐκποιήσιν αὐτουργίου διαπράξοιτο, ἀλλ' ὅτε μετὰ δόλου ἐκδοσιν ἀκινήτου ἐκκλησιαστικοῦ ποιήσιν καὶ τῇ μὲν ἀληθείᾳ θέλει (2) περιελθεῖν τοῦτο εἰς δυνατὸν πρόσωπον, κατὰ δὲ βραδιουργίαν παραπέμψει αὐτὸ πρὸς κληρικὸν, ἢ γειωργὸν, προφασισάμενος εἶναι ἀπρόσοδον, ὡς ἂν ἐξ ἐκείνου περιέλθῃ εἰς τὸν δυνατὸν· οὐ γὰρ διὰ τὴν ἐκποίησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν βραδιουργίαν ἐπεψηφίσθη τούτῳ ἢ ἐκ τοῦ ἐπισκοπέου ἐκβολή. Καὶ δηλοῦται τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ λη'. κανόνος, τοῦ καταστρωθέντος εἰς τὸν παρόντα κανόνα, καὶ μὴ κολάζοντος τὸν ἐπίσκοπον, τὸν δίχα δόλου χρώμενον κακῶς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν· ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τῆς ρκ'. Ιουστινιανείου νεαρᾶς, ἥτοι τοῦ κγ'. κεφ. τοῦ ε'. τίτλ. τοῦ ε. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, τοῦ διοριζομένου τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα ἀκυροῦσθαι. Περὶ δὲ τοῦ τιμωρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον, ἢ τὸν ἡγούμενον, μηδέν τι διαλαμβάνοντος, ἀλλὰ τὸν συμβολαιογράφον μόνον εἰς ἔξορῖαν καταδικάζοντος. Ἐπεὶ δὲ ἡ ῥηθεῖσα νεαρὰ, ἥτοι ὁ ε'. (3) τίτλος τοῦ ε. βιβλίου θεσπίζει, ἔστιν ὅτε μὴ μόνον ἀπρόσοδα, ἀλλὰ καὶ εὐπρόσοδα ἀκίνητα ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, καὶ αὐτῆς τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων, ἐκποιεῖσθαι καὶ ἐκδίδοσθαι μετὰ διαστίξεων δηλοῦμένων ἐν αὐτῇ· προσέτι γε μὴν καὶ ἱερά τινα ἐπιτρέπει, καιροῦ καλοῦντος, ἐκποιεῖσθαι ἀνάγνωθι ταύτην, μεγάλην οὖσαν, καὶ πολυσχιδῆ, καὶ πολυδιόστικτον, καὶ οἰκονόμει γίνεσθαι, ἢ μὴ γίνεσθαι παρά τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων τὰς ἐκποιήσεις καὶ ἐκδόσεις τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν ἀκινήτων αὐτῶν, κατὰ τὴν ταύτης περίληψιν, καὶ φυλαχθήσῃ

ἀκαταιτίαιτος. Οὐδὲ γὰρ ἐναντιωθῆ σοι ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι καὶ ἡ νεαρὰ, τὴν χωρὶς εὐλόγου καὶ ἀναγκαστικῆς αἰτίας ἐκποίησιν ἢ ἐκδοσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἢ μοναστικῶν ἀκινήτων, παρομοίως τῷ παρόντι κανόνι κωλύει. Τί δέ; τῆς ἐκποιήσεως ἀκυρουμένης, ὡς εἴρηται, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος ἀντιστρεφομένου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ τὸ μοναστήριον, ἀναγκασθήσεται τὸ μέρος αὐτῶν, ἃ χάριν τούτου ἔλαβε νομίματα ἢ πράγματα, δοῦναι; Λύσις. Οὐδαμῶς· φησὶ γὰρ ἡ ῥηθεῖσα νεαρὰ ῥητῶς ταῦτα. Εἰ δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν τῷ παρόντι νόμῳ, συνάλλαγμα τι γένηται ἐπὶ τοῖς διαφέρουσι πράγμασι, κινήτοις τε καὶ ἀκινήτοις, ἐνὶ τῶν (1) εὐαγῶν οἴκων, ἀναδίδοσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἥτοι τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ, τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ τοιοῦτόν τι παρηκολούθησε, μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου (2) καρπῶν, μενέτω δὲ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ τίμημα, ἢ τὸ ἀντίδωρον, ἢ τὸ ὑπὲρ ἀμείψεως, ἢ ἄλλης οἴασοῦν αἰτίας αὐτῇ δεδομένον. Εἰ δὲ ἐμφύτευσις πραχθεῖη παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν, ἀναδίδοσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ (3) ἐκκλησίᾳ, ἢ τοῖς εὐαγέσι τόποις, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κελεύομεν, καὶ τὸν ἐμφυτευτὴν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολαίων. Εἰ δὲ δωρηθεῖη πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν, ἢ ἐτέρου εὐαγοῦς οἴκου, καὶ αὐτὸ ἀναδίδοσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ (3) ἐκκλησίᾳ, ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσιν οἴκοις (4) μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν, καὶ τοσοῦτον ἕτερον, ὅσου ἄξιόν ἐστι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δοθεῖη, ὁ δανειστὴς τὸ ἐποφειλόμενον ἀπολλύτω, καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ εὐαγεῖ τόπῳ ἀποδιδότω· τῶν συμβολαιογράφων, τῶν θαρρόντων παρὰ τὸν δε (5) ἡμῶν τὸν νόμον τοιούτοις ὑπουργεῖν συμβολαίοις, διηνεκεῖ ἔξορία καταδικαζομένων. Ἐρωτήσῃ δὲ τις καὶ τοῦτο, τοῦ κανόνος λέγοντος, ἐκβάλλεσθαι τὸν ἐπίσκοπον τοῦ ἐπισκοπέου, καὶ τὸν ἡγούμενον ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ὡς λυμεῶνας καὶ δολερούς, ἐπακολουθήσει τῇ ἐξωθήσει καὶ καθαίρεσις, ἢ οὐχί; καὶ τινες μὲν εἶπον, ὡς τῶν ἁγίων Πατέρων μηδέν τι τοιοῦτον διορίζο-

(1) τὸ, ἐρμάνευσον, οὐ κεῖται ἐν X. Τρ. — (2) τὸ, θέλει, οὐ κεῖται ἐν X. Τρ. — (3) X. Τρ. — ὁ ὅλος τίτλος E. Βευερ.

(1) τῶν εἰρημένων N. Ιουστ. ρκ'. — (2) X. Τρ. E. — τὰ, χρόνου, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. — (3) Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ N. Ιουστ. ρκ'. — (4) τόποις, N.

(5) X. Τρ. — παρὰ τὸν ἡμῖν Βευερ. E.

μένων, προδίδεται μόνον ἐξώθησις· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὡς τῆς ἐξώθησεως γενομένης διὰ δόλον, ἐξ ἀνάγκης παρέπεται καὶ καθαίρεσις· οὐδεὶς γὰρ ἐξ ἀτιμοποιῦ αἰτίας καταδικαζόμενος, ἐντιμὸς ἐστίν. Εὐχαριστητέον οὖν τῷ κραταιῷ καὶ ἁγίῳ ἡρώων βασιλεῖ, τῷ συντηρήσαντι ἀκολούθως τῷ ἀποστολικῷ κανόνι καὶ τῷ παρόντι διορισμῷ, τὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κατὰ πόλιν τέως μοναστηρίων ἀκίνητα, ἀνέπαφα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ δημοσίου, διὰ τριῶν χρυσοβούλλων τῆς ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ, ἀφ' ὧν τὸ μὲν κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς α'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϸχνδ'. ἔτους γεγονὸς, καὶ διοριζόμενον, μὴ βλάπτεσθαι τὰ μοναστήρια ἐκ τοῦ ἴσως χωλεύειν κατὰ τι τὰ προσόντα τούτοις δικαιώματα· καὶ τὸ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς ζ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϸχξζ'. ἔτους ἀπολυθὲν, καὶ παρακελευόμενον ἔχειν τὰ μοναστήρια κατὰ τὸ ἀναπόσπαστον τὰ ἀκίνητα τούτων, κὰν διαγνώσεις ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν ἀναγραφέων, δικαιῶσαι τὸν δημοσίον, ἅτινα οὐ κατεστρώθησαν ἐνταῦθα, διὰ τὸ αἰωνίζουσαν ὠφέλειαν ἐκ τούτων μὴ ἐπιχορηγεῖσθαι ταῖς μοναῖς, ἀλλὰ καιρικῆν. Τὸ δὲ κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ς'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϸχξς'. ἔτους ἐξενεχθὲν καὶ καταστρωθὲν ἐν πᾶσι τοῖς σικρέτοις, παρακελεύεται μετὰ τὸ προοίμιον ταῦτα ῥητῶς· Ἐφθασε μὲν οὖν πρὸ χρόνων τινῶν χρυσοβούλλον λόγον ἐπιβραβεῦσαι ἡ βασιλεία μου τοῖς τε κατ' αὐτὴν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων διακειμένοις εὐαγεστάτοις μοναστηρίοις, καὶ τοῖς κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Στενοῦ, ὅσον τε κατ' αἰγιαλὸν, καὶ ὅσον πόρρωθεν ὠσαύτως καὶ τοῖς περὶ τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας, καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Νικομηδείας, καὶ τοῖς ἐν ταῖς νήσοις, τῇ Ὄξεια, τῇ Πρώτῃ, τῇ Χάλκῃ, τῇ Πλατεῖα, τῇ ἁγίᾳ Γλυκερίᾳ, τῇ Πριγκίπῳ, τῇ τοῦ Ἀντιγόνου, τῷ Τραγονησίῳ(1), τῇ Τερεβίνθῳ, τῷ ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ, τῷ ἁγίῳ Γρύφωνι, τῷ ἁγίῳ Ἐλευθερίῳ τῷ Κωδωνῷ(2), τῷ Πελαγίῳ(3), τῇ Θεοτόκῳ, τῷ Μεσονησίῳ(4), τῇ Ἰάτρῳ(5), καὶ τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς κτήσεσι τῶν

πορτῶν, καὶ ἄχρι τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀθύρα· καὶ ἀπλῶς τοῖς περὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἀσκουμένοις μοναχοῖς, ἀνδράσι τε καὶ γυναῖξι, πολλὰ τούτοις φιλοτιμησαμένη δίκαια, καὶ τὸ ἀδιάσειστον αὐτοῖς δωρησαμένη ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτεῖα τῶν ἀκινήτων, τῶν ἀπό τινων δικαιωμάτων διαφερόντων τούτοις, καθὼς ὁ τοιοῦτος χρυσοβούλλος λόγος πλατύτερον ταῦτα διεξείσιν. Ἐπεὶ δὲ τοὺς θηρολέκτας οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τῷ τοῦ δημοσίου προσχήμετι βαρεῖαν τούτοις ἐπῆγον οὗτοι τὴν κάκωσιν, ἡ βασιλεία μου ἅμα μὲν τὸ θεῖον ἐξευμένισαι θελήσασα*(1) καὶ ἐξιλεώσασθαι, ἐφ' οἷς ὡς ἄνθρωπος τούτῳ προσκέκρουκεν· ἅμα δὲ βουλομένη καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ μεγάλου βασιλέως, Χριστοῦ δηλονότι, τοὺς δι' αὐτὸν τὸν μονήρη βίον προσλομένους, καὶ τὴν πανοπλίαν ἐνδυσάμενους τοῦ Πνεύματος, συμμάχους ἔχειν, καὶ συνασπιστὰς ἰσχυροὺς κατὰ τῶν ὀρωμένων καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, τῷ ἁγαθῷ ἐκείνῳ θεμελίῳ καὶ ὄροφον ἐπιθεῖναι ἀνάλογον ἡρετίσατο, καὶ τὸν παρόντα χρυσοβούλλον ἀπολέλυκεν εὐλόγως, δι' οὗ θεσπίζει καὶ διορίζεται, πάντα τὰ σήμερον νεμόμενα ἀκίνητα παρὰ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων μοναστηρίων, ἢ καὶ ἡσυχαστηρίων, ἢ καὶ ἀναχωρητικῶν κελλίων, ἢ λαυρῶν, καὶ ἀπλῶς κατοικητηρίων μοναχικῶν, κὰν οἷῳ ἂν καλοῖντο ὀνόματι, τοὺς τε παροίκους, τὰ αὐτούργια(2), τὰς πανηγύρεις, τοὺς φόρους, τοὺς πόρους, τὰς λίμνας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ θαλάσσια δίκαια, καὶ καθολικῷ λόγῳ, οἰονδηποτοῦν δίκαιον ἐν ἀκινήτοις κτήμασι θεωρούμενον, καὶ ἐν οἰκιδήτινι τόπῳ διακείμενον, πρὸ αὐτῶν κατεχόμενον νῦν, ἐφ' ᾧ δηλονότι μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐδόθη τοῖς διάγνωσις παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀναγραφέων, τὸ τοῦ δημοσίου μέρος ἐπὶ τούτῳ προσδικαιοῦσα, ἔχειν τὰς ῥηθείας μονὰς κατὰ διηνεκῆ δεσποτεῖαν, ὡς δῶρον καὶ φιλοτίμημα τῆς βασιλείας μου, καὶ δεσπόζειν αὐτῶν εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, κὰν εὐλόγως, κὰν παραλόγως τούτων τινὰ, ἢ τὰ ὅλα ἴσως ἕως τοῦ νῦν κατεῖχον, κὰν δίχα τινὸς δι-

(1) Λεῦγκλ. Τόμ. Α. σελ. 156. — τῷ Τραγονησίῳ X. Τρ. — (2) X. Τρ. — τῷ Κωδωνῷ E. Βιερ. — τῷ Κώδωνι, Λεῦγκλ. Τόμ. Α. σελ. 156. Τανῦν, Κωδωνῶ. — (3) X. Τρ. — τῷ Πελάγει Βιερ. *E. Λεῦγκλ. — (4) X. Τρ. — τῷ Μεσονῆσι E. Βιερ. — (5) Λεῦγκλ. — τῇ Ἰάτρῳ X. Τρ.

(1) X. Τρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βιερ. Λεῦγκλ. καὶ E. — (2) Λεῦγκλ. Βιερ. *E. — τοὺς τε περὶ τὰ αὐτούργια X. Τρ. τὸ δὲ, παροίκους, οὐ κεῖται.

καιώματος, ἢ ἀπὸ δικαιωμάτων μὲν, κακῶς δὲ ἔχόντων, ἢ ψευδῶς συντεθέντων. Πάντα γὰρ τὰ παρ' αὐτῶν κατεχόμενα ἐν οἰωδήτινι θέματι κατὰ τε δύσιν καὶ ἀνατολήν, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν εἰς ἐνδιαίτημα ὄντων (1) τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλέων, καὶ ἀπὸ κλασμάτων ὧσι, καὶ ἀπὸ συμπαιδιῶν, ἢ ἀποκεκινημένων, ἢ ὀλοπτῶτων, ἢ ἀπὸ ταπεινῶν τελουμένων διαρίων, ἢ ἀπὸ ταπεινῶν κλασματισθέντων, ἢ καὶ δυνατοῖς διαπραθέντων, ἢ τούναντιον, ἢ ἐξ ὀρθώσεων κακῶς γεγονυῶν διαπράξεων, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις ὀρθωθέντων δωρηθῆναι, ἐν ἄλλοις παρεδόθησαν, ἢ δωρηθέντα οὐ παρεδόθησαν, ἢ παραδοθέντα οὐκ ἐδωρήθησαν, ἢ καθ' ἕτερόν (2) τινὰ λόγον κακῶς παρ' αὐτῶν κατέχωνται, ἀδικαίως καὶ ἀπολυπραγμονητῶς κατέχεσθαι παρὰ τῶν ῥηθεισῶν πασῶν μονῶν, ἢ βασιλεία μου βούλεται εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὡς δῶρον τῆς βασιλείας μου, καὶ καθαρὸν φιλοτίμημα· μόνης γὰρ τῆς παρ' αὐτοῖς εὐρισκομένης νῦν κατοχῆς τῶν ἀκινήτων ὀφειλούσης ἀρκεῖν αὐτοῖς ἀντὶ παντὸς δικαιώματος, περιττὸν ἐστὶ τὸ πολυπραγμονεῖν περὶ ἑτέρων. Ἐπὶ πᾶσι γὰρ οἷς κατέχουσι σήμερον, (ἄνευ μέντοι τῶν ἐφ' οἷς ἐδόθησαν αὐτοῖς διαγνώσεις παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀναγραφέων, τὸν δημόσιον δικαιοῦσαι, ὡς εἴρηται), ὀφείλει ἀρκεῖν ἢ παρὰ χρυσόβουλλοι γραφῇ τῆς βασιλείας μου, καὶ ἀντὶ δωρεᾶς, καὶ ἀντὶ πράξεως (3), καὶ ἀνθ' ἑτέρου παντὸς δικαιώματος, καὶ οἰονδηποτοῦν σέκρετον ἐπ' αὐτῷ δικαιοῖτο· οὐδὲ ἀναγκασθήσονται αἱ μοναὶ, ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀκινήτοις, προκομίζεσθαι ἕτερα παλαιγενῆ προσόντα αὐταῖς δικαιώματα· ἀλλὰ τῇ παρούσῃ χρυσόβουλλῳ γραφῇ τῆς βασιλείας μου ἀντὶ παντὸς δικαιώματος χρώμεναι, ἀρκεσθήσονται ταύτη καὶ μόνῃ, ὀφειλούσῃ ἀρκεῖν αὐταῖς, ὡς προεγράφη, καὶ ἀντὶ δωρεᾶς, καὶ ἀντὶ παραδόσεως, καὶ ἀντὶ παντὸς ἑτέρου δικαιώματος. Εἰ δ' ἴσως, καιροῦ καλοῦντος, θελήσει οἰονδηποτοῦν μοναστήριον χρῆσασθαι καὶ ταῖς προσοῦσιν αὐτῷ δικαιώμασιν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ ταῦτα προκομίζον, παρ' οἰουδήτινος πρὸς τοῦτο οὐ κωλυθήσεται ἀναγκαστικῶς γὰρ τοῦτο οὐ ποιήσει. Εἰ δὲ οἰκείῳ θελήματι αὐτὸ αἰρετίσεται,

(1) X. Τρ. — τῶν ὄντων, οὐ καίται παρα Ε. Βενερ. Λεῦγκλ. — (2) ἢ καὶ καθ' ἑκάτερον X. Τρ. — (3) Βενερ. 'Ε. — πρακτικοῦ Λεῦγκλ. — πρακτικῆς X. Τρ.

οὐδεὶς ὁ ἐμποδίζων ἐσεῖται. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῇ δικαιοῦσει τῆς γῆς συμβαλεῖται τοῖς μοναστηρίοις ἢ παροῦσα χρυσόβουλλοι γραφῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς παροίκιοις, τοῖς νῦν παρ' αὐτῶν κατεχομένοις, καὶ τοῖς αὐτουργίοις, φόροις, πανηγύρεσι, διαβατοῖς, λίμναις, ποταμοῖς, θαλασσοῖς δικαίοις, καὶ ἑτέρῳ οἰωδήτινι δικαίῳ παρ' αὐτῶν κατεχομένῳ, ἄνευ μέντοι τῶν ἐφ' οἷς ἔλαβον διαγνώσεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, ὡς πολλάκις ἀνωτέρω διελέληπται. Εἰ δὲ καὶ προσετάχθησαν λογισθῆναι, ἢ ἐκκοπήναι τινὰ τελέσματα, ἢ πάκτα, ἢ στρατεῖαι, ἢ δημόσια, ἢ λιβελλικὰ (1), ἢ ἕτερόν τι τῷ δημοσίῳ ἀνῆκον, καὶ οὐ γέγονε τὸ λελογισμένον (2), ἢ ἕτερόν τι ἔχει ἐπιλήψιμον τὸ δικαίωμα, οὐδὲν τι ἐκ τούτου βλαθήσεται τὰ μοναστήρια. Τί δὲ χρὴ τὰ πολλὰ καταλέγειν, καὶ ἀπαριθμεῖσθαι, καὶ χάριν παραδείγματος ἀπογράφεσθαι; τὴν πολυλογίαν ἢ βασιλεία μου παρατρέχουσα, ἵνα μὴ τις τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, τινῶν μὲν ἐκφωνηθέντων ἐκ τῶν τὰ ἀκινήτα κατασειόντων αἰτίων, τινῶν δὲ παρασιωπηθέντων, ἐπιδράττοιτο τῶν ῥημάτων, καὶ κατ' Ἰουδαίους τῷ γράμματι ἐπικάθηται, καὶ ἐπιχειρεῖ ἐπὶ τοῖς μὴ ἐκφωνηθεῖσι διασειεῖν, καὶ παρενοχλεῖν ταῖς μοναῖς· καθολικῶ λόγῳ καὶ περιεκτικῶ τοῦτο ἢ βασιλεία μου βούλεται τε καὶ διορίζεται, ὡς ἂν πᾶν ὅπερ ἐπὶ τοῖς σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων κατεχομένοις, ἢ ἐπ' αὐταῖς ταῖς καθέδραις τῶν μοναστηρίων νοηθῇ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, παρὰ τινος, ἢ νῦν, ἢ ὀτεδήποτε, αὐτὸ τοῦτο δεδιωρημένον λογίζεσθαι τῇ μονῇ. Καὶ ἅμα τις τοῦτο διανοήσεται τε καὶ φθέγγεται, καὶ εὐθὺς ἀντιλήψεται αὐτοῦ ἢ μονῆ, ὡς σήμερον δεδιωρημένον ταύτῃ παρὰ τῆς βασιλείας μου. Ὅσον γὰρ ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀκινήτοις, περὶ ὧν διαγνώσεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου οὐκ ἔλαβον τὰ προγραφέντα μοναστήρια, δημόσιον βούλεται ἢ βασιλεία μου λογίζεσθαι ἐν ἕκαστον τούτων, κατὰ μόνον τὸ ἔχειν τὸ ἀδιάσειστον, καὶ μὴ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεσθαι. Καὶ ἐν τρόπον ὁ δημόσιος οὐ πολυπραγμονεῖται ὑφ' ἑαυτοῦ, οὕτως οὐδὲ τὰ ἱερά σεμνεῖα, ἢ ἡσυχαστήρια, μοναστήριά τε, καὶ λοιπὰ, ὑπὸ τινος τῶν τοῦ δημοσίου φροντιστῶν ἀνακριθήσεται· καὶ τι εὐλογον δικαιο-

(1) X. Τρ. — λίβελλοι Λεῦγκλ. — (2) τὸ λελογισμένον X. Τρ.

λογηταί τις, κἄν παράλογον, κἄν ὁποῖον ἢν εἶη τὸ λαληθησόμενον· πᾶς γὰρ ὁ τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσιον ποιῆσαι, ἀνίσχυρα δόξει λέγων, καὶ τρωόντι ἀθέβαια· καὶ ἀσυμπαθῶς ἢ τούτου περιουσία τῷ δημοσίῳ καθοσιωθήσεται, καὶ αὐτὸς ἄτιμος ἐσεῖται παντάπασιν, ὡς ἀντιπίπτων βασιλεῖ, εὐσεβῶς τε καὶ φιλοθέως τὸ ἀνενόητον ταῖς μοναῖς ἀποχαριζομένῳ, ἐπὶ τοῖς δωρημένοις αὐταῖς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου, καὶ δι' αὐτοῦ βραχὺ τι δῶρον προσάγοντι τῷ Θεῷ, ἀνθ' ὧν μυρίων εὐεργεσιῶν παρὰ τῆς πλουσιοπαρόχου δεξιᾶς αὐτοῦ παραπήλαυσεν. Οὐκ ἐξέσαι οὖν οὔτε ἀναγραφῆ, ἢ προκαθημένου οἰουδήτινος σεκρέτου, ἢ ἐξισωτῆ, ἢ ἐτέρῳ τινὶ ἐνεργοῦντι προσώπῳ τοῦ δημοσίου, τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα ἀναγράφεσθαι, ἢ καπνολογεῖν, ἢ ἀναζητεῖν μέτρα γῆς, ἢ ποσότητας, ἢ γῆς τὸ ὑπέρπλεον, ἢ ὑπέριμον (1), ἢ τὰ ἀδίκως κατεχόμενον ἐξετάζειν. Ἀλλ' ἐπεὶ ἐκ προσταξέως τῆς βασιλείας μου μέλλουσι γενέσθαι πρακτικὰ τῶν σήμερον κατεχομένων παρὰ τῶν μονῶν ἀκινήτων καὶ παροίκων, τότε μόνον ὀχληθήσεται ἢ μονῆ, καὶ τὸ ἀδίκως κατεχόμενον ἀφαιρεθήσεται, ὅτε ὁ ἀναγραφεὺς δεικνύει, ὡς ἐπέκεινα τοῦ περιορισμοῦ κατέχει ἢ μονῆ τόπια, ἢ παροίκους, ἢ ἕτερα δίκαια. Οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀδείας ἐξουσιν αἱ μοναὶ τὰ σήμερον παρ' αὐτῶν κατεχόμενα, εἴτε πάροικοι εἶεν, εἴτε τόποι, εἴτε αὐτούργια, ἐπαύξειν, καὶ εἰς πληθυσμὸν ἄγειν πλεονα· πλὴν τῇ τοιαύτῃ προφάσει οὐκ ἐξέσαι πράκτορι, ἢ ἀναγραφεῖ οἰουδήτινι, ἢ καπνικόν, ἢ μετρητικόν, ἢ ἕτερόν τι ἀναγραφικόν, ἢ πρακτορικόν φορολόγημα ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ταῖς δηλωθείσαις μοναῖς ἀκινήτων ἀναλαμβάνεσθαι. Εἰδέναι γὰρ ὀφείλει ὁ τοῦτο τολμήσων, ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τὸ πολλαπλοῦν ἀντιστρέψει, ὅπερ ἂν ἀναλάθῃται, ἀλλὰ καὶ τελεία δημεύσει ὑποδληθήσεται, καὶ ἄτιμος ἔσται, καὶ ἀπολίτευτος. Οὕτω γὰρ θέλει ἢ βασιλεία μου, τὰ τῶν δηλωθεισῶν μονῶν ἀκίνητα πάντα λογίζεσθαι ὑφ' ἐκάστου τῶν πρακτόρων, ὡς μὴ ὄντα ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν τε καὶ ἐξουσίαν· καὶ ἢν τρόπον οἱ πράκτορες ἐπὶ τοῖς μὴ ὑποκειμένοις αὐτοῖς θέμασιν οὐδέν τι δίκαιον ἔχουσιν ἐνεργεῖν, ἢ ὅλως ποιεῖν τι

(1) X. Γρ. — οὐ καῖται τὸ, ἢ ὑπέριμον, παρὰ Βενερ. καὶ Ε.

ἐπ' αὐτοῖς· οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τῶν μοναστηρίων ἀκινήτοις οἱ πράκτορες τῶν θεμάτων, ὑφ' οὓς τελοῦσι τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα, πράκτορες λογισθήσονται. Τὰ μέντοι γενησόμενα πρακτικὰ, καὶ οἱ περιορισμοί, παρ' ὧν ἂν ὀρίσει ἢ βασιλεία μου εἰς παράστασιν τῶν σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων νεμαμένων (1) τοῖς προσφόροις σεκρέτοις δι' εἰδήσιν ἐγκαταστρωθήσονται. Ὀφείλουσι δὲ εἰδέναι πάντα τὰ μοναστήρια, ὡς, οἷον ἂν ἐξ αὐτῶν εὐρεθῆ ῥαδιοουργίαν τινὰ ποιησάμενον ἐπὶ τοῖς σήμερον παρ' αὐτῶν κατεχομένοις ἀκινήτοις (2), ἢ συμπαιγνίαν, ἢ δόλον πλημμελήσαν τινα, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς παρὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου ὠφελείας οὐκ εὐμοιρήσει τὸ σύνολον, ἀλλὰ καὶ τοῦ προφιλοτιμηθέντος (3) αὐτῷ ἐκπεσεῖται δικαίου, διὰ τοῦ προγεγονότος πᾶσι ταῖς δηλωθείσαις μοναῖς ἐτέρου χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου. Ἐφεξῆς δὲ ἀνείλε τὸ τοιοῦτον χρυσοβούλλον, καὶ πᾶσαν πρόσταξιν ἐναντιουμένην τούτῳ γεγонуῖαν δηλονότι, ἢ καὶ γενησομένην, καὶ διορίσασθαι τὰς μονὰς καὶ τοῖς παιγνεύσιν αὐτῶν δικαιώμασιν. Ἐπεὶ δὲ ἐκ προσαγγελίας χαιρεκάκων τινῶν ἀπελύθη κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς θ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςχπδ'. ἔτους πρόσταγμα βασιλικόν, ἀνατρέπον σχεδὸν τὸ τοιοῦτον εὐσεβέστατον καὶ εὐεργετικώτατον χρυσοβούλλον, καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ μοναστηριακὰ ἀκίνητα ὑπὸ τῶν ἀναγραφέων ἠρπάζοντο, ἀπελύθη κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς δ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςχπε'. λύσις προσκυνητῆ τῶν θεοστέπτων, κρατίστων, καὶ ἁγίων ἡμῶν βασιλέων, ἐπὶ ὑπομνήσει τῶν μοναστηρίων, ἐκκόπτουσα τὴν πραιτωρικὴν χρεῖαν καὶ τὴν κατεπανικὴν, καὶ διοριζομένη ἔχειν τὸ ἐνεργὸν τὰ προγεγονότα χρυσοβούλλα, χάριν τοῦ μὴ ἀναγράφεσθαι τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα, κατὰ ῥῆμα οὕτω διαλαμβάνουσα· Ἡ βασιλεία μου τῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων εὐχῶν συνάρσεως χρήζουσα, καὶ ἐν πᾶσι κατ' ἔχνος βαίνειν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει βασιλέως αὐθέντου καὶ πατρὸς αὐτῆς θέλουσα, καὶ τὸ περὶ τοὺς ἀνατρεθειμένους ὑμᾶς τῷ Θεῷ εὐεργετικὸν ἐκείνου μιμεῖσθαι προεῖρηται· ταύτη τοι

(1) γινόμενων. X. Γρ. — (2) Λεῦγκλ. — τὸ, ἀκινήτοις, οὐ καῖται παρὰ Ε. Βενερ. καὶ X. Γρ. — (3) X. Γρ. — προτιμηθέντος Βενερ. Ε.

καὶ διὰ μιᾶς ταύτης τῆς ἐφ' ὑμῖν ἀγαθοποιίας, καὶ τῷ βασι-
λεύσαντι ταύτην Θεῷ χαρίζεται, καὶ τῇ τοῦ αὐθέντου καὶ πα-
τρὸς τῆς βασιλείας μου ἁγίᾳ ψυχῇ, καὶ τῷ ἡμετέρῳ δὲ κράτει
τῆς εἰς τὸ ἀγαθὸν προκοπῆς ὑποβάθρα καὶ θεμέλιος τίθεται
καὶ ἐπικλινῆς τῇ ὑμῶν γενομένη αἰτήσῃ, τὸ ἐνεργὸν ἔχειν καὶ
ἀπαράθραυστον (1), καὶ ἀμετακίνητον, τοὺς ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν
καθ' ἡμᾶς μονῶν ἀπολυθέντας τρεῖς χρυσοβούλλους λόγους παρὰ
τῆς ἁγίας ἐκείνου βασιλείας διορίζεται, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμε-
τακινήτως μένειν δυνάμεως, ἐφ' οἷς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐξετέθησαν,
καὶ τὰ ἀκολούθως δὲ τούτοις συμβάντα τῆς παραδόσεως πρακτικᾶ
τὸ ἀσφαλὲς ἀποφέρεσθαι· κἂν μετὰ διετίαν γέγονασι, κἂν ἴσως
τινὰ τούτων τοῖς προσφόροις σεκρέτοις καταστρωθῆναι οὐκ ἔφθα-
σαν, τῶν εἰς ἐρμηνείαν ἢ ἀνατροπὴν τῆς τῶν χρυσοβούλλων
δυνάμεως μερικὴν ἢ καθόλου ἀπολυθέντων παντοίων προσταγ-
μάτων, τῶν καὶ ἐν τῇ ὑπομνήσει ἡμῶν δηλουμένων, κἂν ὅπως ἀρᾶ
καὶ ἀπελύθησαν, τὸ ἀπρακτὸν καὶ ἀνίσχυρον ἀποφερομένων διὰ
τῆς παρούσης λύσεως, καὶ, ὡς περ εἰ μὴδὲ ὅλως γέγονασι, λογι-
ζομένων. Ἀργήσῃ δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπεισχωμάσασα τοῖς
ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς ἀκινήτοις, τοῖς κατὰ τὸ θέμα Θράκης
καὶ Μακεδονίας διακειμένοις, ἀπαίτησις τῆς τε πρακτορικῆς καὶ
κατεπαινετικῆς γύρας καὶ (2) χρείας, καὶ ἡ τοῦ στυππίου καὶ ἀξουγ-
γίου ἐξώνησις, ἢ ἀπαίτησις, ὡς διὰ τῆς παρούσης λύσεως ἐκ-
κοπτόμεναι, καὶ ῥιζοτομούμεναι, καὶ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον καὶ ἀνο-
νόμαστον ἀποκαθιστάμεναι· τῶν πραιτῶρων καὶ πρακτόρων καὶ
κατεπάνων, καὶ τῶν τὴν ἐξώνησιν, ἢ ἀπαίτησιν τοῦ στυππίου
καὶ τοῦ ἀξουγγίου κατὰ καιροῦ ποιουμένων, καὶ τῶν ἐξυπηρε-
τούντων αὐτοῖς, οὕτω παρατρέχειν * τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα ὀφει-
λόντων, ὡς εἰ μὴδὲ ὅλως ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς θέμασι ταῦτα
διέκειντο* (3)· ἕτε καὶ αὐτῶν ἀκαταζητήτων μελλόντων δια-
τηρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ δημοσίου, ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιουτοτρόπως

(1) X. Tr. — ἀπαρασάλευτον Βευερ. E. Λεὺγκλ. — (2) E. Βευερ. X. Tr. —
τὸ, γύρας καὶ, οὐ κεῖται παρὰ Λεὺγκλ. — (3) τὰ μετὰ τῶν * οὐ κεῖνται
παρὰ Βευερ. E. οὐδὲ Λεὺγκλ. ὅστις σημειοῖ διὰ 3 ἀστερίσκων ὅτι ἐλλίπεις τὸ
χωρῖον· ἀναγινώσκονται δὲ ἐν X. Tr. καὶ ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τοῦ
* Ερβέτου.

ἐπιγνωσθεῖσιν αὐτῷ, ἀπ' ἀρχῆς τῆς σήμερον ἀπαιτουμένης
ἐγγρονίας, καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους,
δεχομένοις ἀναντιρρήτως, καὶ ὡς μὴδὲ ἐν δημοσιακοῖς πρα-
κτικοῖς καταγραφεῖναι λογιζομένοις. Κἂν μὴ κατεγράφησαν
δὲ ἐν πρακτικοῖς, ἄλλως δὲ πως ἐπεγνωσθησαν, δεχομένοις
καὶ οὕτω τοῦ κατατολμήσοντος ἕτερόν τι παρὰ τὰ διορι-
σμένα τοῖς τοιούτοις χρυσοβούλλοις, καὶ τῇ παρούσῃ λύσει
τῆς βασιλείας μου, ἐπὶ ταῖς ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς παν-
τοίαις ἀκινήτοις κτήσεις διαπράξασθαι, σὺν τῷ καὶ καθοσιώσει
ὑποπίπτειν, (καθὼς διὰ τῶν τοιούτων χρυσοβούλλων διορίσθη),
καὶ παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλεπιφανεστάτου Μυστικοῦ,
καταναγκαζομένου εἰς τὴν ἐπενεχθεῖσάν τινα τῶν ὑφ' ὑμᾶς
κτήσεων βλάβην ἀποθεραπεύειν αὐτῇ. Μελήσει μὲν τοι καὶ τῷ
μέρει τῶν μονῶν πασῶν, τῶν τε ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως καὶ
ἐκτὸς, ὑπὸ τοὺς ἐμπεριειλημμένους μέντοι ὄρους τοῖς τοιούτοις
χρυσοβούλλοις διακειμένων, τοῦ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τοῦ ἐν
βασιλευσιν ἀοιδίου αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου,
ἐκτελεῖν ὅσα ἐν τῇ ὑπομνήσει ὑμῶν δεδήλωται, εἰ μὴ βούλονται
τῆς τοιαύτης ἐξουσίας διαπεσεῖν, ἐκ τοῦ ἅπαξ τούτων κατα-
μελήσαι. Ἀλλὰ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ
ἐπωρέχθη χρυσοβούλλον τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βα-
σιλέως, ταῦτα κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον· Καὶ τῷ παλαιῷ μὲν
ἐκείνῳ καὶ περιπέστῳ τῆς τοῦ Σολομῶντος Σοφίας ναοῖ τὸ κατὰ
δύναμιν προσέφερον ξύμπαντες. Καὶ τῷ ἱερῷ δὲ τούτῳ καὶ
παμμεγίστῳ τεμένει, τῷ ἐπ' ὄνοματι τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τοῦ
καὶ ἐκ Σολομῶντος κατηγμένου καὶ ἐκ Δαβὶδ, κατὰ τὸ ἀνθρώ-
πινον, φιλοτίμως ὄντως ἐνιδρυμένῳ καὶ τῷ ὄντι βασιλικῶς, οὐ
κάκεινος ἦν ὁ Σολομῶντειος προεκτύπωμα, τῇ νέᾳ λέγω Σιών,
τῇ τοῦ ἁγιάσματος Κιβωτῷ, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκκλησίᾳ,
ἣν τῇ πέτρᾳ ἐπωκαδόμησε τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὕτως ἀρραγῆ καὶ ἀκλόνητον, διάφορα πολλοὶ
προσῆγαγον ἀναθήματα, ἐν ἀκινήτοις θεωρούμενα κτήσεις, κα-
τὰ τε τὴν ἐν διακειμέναις καὶ πρὸς δυσμᾶς, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ
τῶν νήσων τινᾶς. Εἰσὶ δ' ἃ περιῆλθον τούτῳ καὶ κατ' ἐξώνησιν·
τούτων πολλὰ (ἵνα μὴ λέγοι τὰ πλεῖστα) ἐκ διαφόρων αἰτιαμάτων

των τῷ δημοσίῳ προσαρμόττειν διεγινώσκοντο παρά τε τῶν ἐκασταχοῦ ἀναγραφῶν, καὶ τῶν ἄλλως περὶ ταῦτα δεινῶν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ταῖς ἀκοαῖς ἐνηχῆθη τῆς βασιλείας μου, ἐξ ἀναφορᾶς τῶν κατὰ τὸν μέγιστον τοῦτον καὶ θεῖον οἰκονομούντων ναόν, αὐτίκα μηδὲν μελήσαν τὸ ἡμέτερον κράτος, τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον τῷ πανσέπτῳ τούτῳ σηκῷ ἐπεβράβευσε, δι' οὗ καθαρῶς αὐτῷ δωρεῖται τε καὶ ἀποχαρίζεται ἡ ἡμετέρα εὐσέβεια ἅπαντα τὰ τῷ δημοσίῳ ὅπωςδῆποτε διαφέροντα, ἀπὸ τε τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει καὶ ταῖς ὅλαις νήσοις κατεχομένων παρ' αὐτοῖς παντοίων ἀκινήτων ἐπικτησεων, ὡς δῶρον ταύτης καὶ ἱερὸν τι ἀνάθημα, καὶ ἄροιχοι ὄσι, καὶ γῆ, ἀρόσιμος, τυχήν, ἢ λιθαδιαία, ἢ ὑπάμπελος, ἢ κηπεύσιμος, καὶ αὐτούργια οἰαδῆτινα, καὶ ἔνοιχοι πραγματευταί, ἢ ἐργαστηριακοί, καὶ κάστρα ἐν τισὶ τούτων ἐκδομήθησαν, καὶ ἕτερόν τι ὁποιοῦνδῆποτοῦν τῷ δημοσίῳ διαφέρον ἐν τούτοις ἐξεύρηται. Ἐπανορθοὶ δὲ ἡ βασιλεία μου, διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου, καὶ ὅσα που χωλεύοντα εὐρίσκονται ἐπὶ τοῖς προσοῦσι τῇ διαληφθείσῃ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ δικαιώμασιν, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἀκινήτοις, ὅποῖα ἂν καὶ ὄσι· καὶ πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ κατὰ τε δύσιν καὶ ἀνατολήν, καὶ τὰς ὅλας νήσους, ὡς νῦν παρὰ τῆς βασιλείας μου δωρούμενα καὶ παραδιδόμενα, ταύτη λογίζεσθαι διὰ τῆς παρούσης εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου γραφῆς ἢ γαληνότης ἡμῶν θεσπίζει καὶ διορίζεται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ περιορισμοὺς προβῆναι λεπτομερεῖς, παντοίων ἀκινήτων δηλωτικούς, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς προσκαθημένων παροίκων τε καὶ ἐνοίκων· ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν τούτοις εὐρισκομένων παντοίων αὐτουργίων, παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφῶν, καὶ ταῖς ἐκείνων πισωθῆναι ὑπογραφαῖς, καὶ τῷ μέρει τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπιδοθῆναι εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν, τὸ κράτος ἡμῶν ἐγκελεύεται· ὡς ἂν ὄσι δῆλα καὶ ἀναμφίλεκτα ξύμπαντα, καὶ μηδέποτε τῶν καιρῶν ὑπ' ἀνάκρισιν ἀγοινοτο παρ' οὐτινοσοῦν τῶν κατὰ καιροὺς ἀναγραφῶν, ἢ ἐποπτῶν, ἢ ἐξισωτῶν καὶ τῶν ἄλλως ἀνερευνόντων τὰ δημοσιακά, τῶν δηλωθέντων περιορισμῶν ἐγκαταστρωθῆναι ὀφειλόντων τοῖς προσφόροις σεκρέτοις δι' εἰδήσιν. Οὐδὲ γὰρ ἐξέ-

σταί τινὶ τούτων ἐν οἰωδῆποτε χρόνῳ καθ' οἰωνδῆτινα τρόπον ἐν τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ἀκινήτοις εἰσέρχασθαι ὅπωςδῆποτε, ἢ ταῦθ' ὑπὸ ζήτησιν ἄγειν καὶ ἐξέτασιν οἰωνδῆτινα. Ἄλλ' οὐδὲ δικαιώματα ἐπὶ τούτοις ἐπιζητητέον, οὐ καπνικὸν ἀναλαμβάνεσθαι, οὐ μετρητικόν, οὐχ ἕτερόν τι οἰωνδῆποτοῦν φρολόγημα, εἰς κέρδος τοῖς ἀναγραφεῦσιν ἐπινοούμενον, ἀποτρεπομένοις (1) τῇ ἐμφανείᾳ καὶ μόνῃ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου, καὶ τῶν προβησομένων περιορισμῶν, ὡς διείληπται. Πᾶσα δὲ πρόσταξις γενοῦσα, εἴτε περὶ προαφωρισμένων, εἴτε περὶ κλασμάτων, εἴτε περὶ συμπαθειῶν, εἴτε περὶ τῶν ἀπὸ ταπεινῶν στίχων, εἴτε περὶ τῶν ὑποκειμένων ταῖς χαραγαῖς, εἴτε περὶ στρατειῶν συμπεπαθημένων, καὶ μὴ ἀντιστήκωσις τούτων ἐγένετο, εἴτε περὶ τοῦ τὰς ἀπόσους μὴ στέργειν δωρεᾶς, εἴτε περὶ οἰωνδῆτινος ἑτέρου κεφαλαίου ἐξεφωνήθη, καὶ κατὰ τι ἐναντιοῦται τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου, ὅσον ἐπ' αὐτῷ, ἀποίσεται τὸ ἀνίσχυρον, καὶ τὸ μὴ ἀνατρέπεσθαι ἔχη ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῆ. Ἐν εἰδήσει γὰρ πασῶν τῶν γεγενημένων προστάξεων ἢ ἡμετέρα τυγχάνουσα (2) θεοσέβεια, τὸ κατὰ μέρος ταύτας ἀπαριθμήσασθαι παρέλκον ἡγήσατο, καὶ ὡς ἰδιαιτάτως ἀριθμηθείσας, καὶ ἀνατραπείσας, ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ, λογίζεσθαι ταύτας θεσπίζει ἢ βασιλεία μου. Ἄλλ' οὐδὲ γενησομένη οἰαδῆτις ἕτερα πρόσταξις τῆς παρούσης εὐσεβοῦς κατισχύσει χρυσοβούλλου γραφῆς· ἀλλὰ κακείνη, ἐφ' οἷς ἐναντιοῦται τῷ παρόντι τῆς βασιλείας μου ὀρισμῷ, ὅσον ἐπ' αὐτῷ, τὸ ἀνίσχυρον (3) ἀποίσεται καὶ ἄκυρον, καὶ τὸ μὴ ἀνατρέπεσθαι ἔχη ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ, (εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῆ), καὶ ἑτέραν διάστιξιν οἰωνδῆτινα. Ἐν οὖν δῆλα εἶη τὰ προσόντα τῇ ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀκίνητα ἅπαντα, ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ ῥητῶς ἐνεγράφησαν, ἃ καὶ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ὄνομα. Ἐν τῷ θεματι Θράκης καὶ Μακεδονίας, τὸ δεῖνα καὶ δεῖνα, καὶ ἐφεξῆς

(1) ἀποτρεπόμενον X. Γρ. — (2) X. Γρ. — τυγχάνει Λιύγκλ. — οὐ καίται τὸ, τυγχάνουσα παρὰ Βενερ. Ε. — (3) ἀπρακτοῦ X. Γρ.

καταλέγει τὰ ἀκίνητα πάντα· καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀπαριθμησίην, φησιν· Οἱ πανταχοῦ εὐρισκόμενοι Στροβιλιῶται Ἰουδαῖοι, καὶ ἐξικουσεῖα πλοίων χωρήσεως χιλιάδων τριάκοντα. Ἐπὶ τούτοις πᾶσι τὸ ἀπερικλόνητον ἔχειν πάντα καὶ ἀδιάσειστον τὴν ἀγιωτάτην Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ τὸ μέρος ἅπαν αὐτῆς, θεσπίζει τὸ κράτος ἡμῶν· περιορισμῶν ὀφειλόντων προβῆναι λεπτομερῶν, παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφῶν, ὡς πολλάκις διείληπται· Πλὴν τῆς τοιαύτης προφάσει οὐκ ἐξέσαι τοῖς δηλωθεῖσιν ἀναγραφεῦσιν ἢ καπνικὸν ἀπαιτῆσαι, ἢ μετρητικὸν, ἢ χρεῶν δόσιν, ἢ ἑτέραν ὅποιαν· Δῆτινα εἴσπραξις, ἀπὸ τῶν ὅπουδῆποτε ἀκινήτων αὐτοῖς· ἀλλ' ἄνευ τῆς οἰασοῦν συνεισφορᾶς τε καὶ ἀπαιτήσεως τοὺς δηλωθέντας περιορισμοὺς συντελέσουσι· τοῦ κατατολμήσοντος ἀθετῆσαι τι τῶν διωρισμένων τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου, πρὸς τῷ τὴν βασιλικὴν ὑποστήσεσθαι ἀγανάκτησιν, ὑποστήναι ὑφορωμένου καὶ δόσιν προστίμου λιτρῶν ὑπερπύρων (1) τριάκοντα, ἀπαιτηθησομένων ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν, ἐκ προσελεύσεως τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τυγχάνοντος, γεγεννημένου κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα τῆς ἀ. Ἰνδικτιῶνος, τοῦ ,ϵϡξά. ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημῆνατο κράτος. Προσέτι τούτοις ἀπελύθη καὶ ἕτερος χρυσοβούλλος λόγος τοῦ αὐτοῦ κραταιοῦ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον Ἰνδικτιῶνος ια'. τοῦ ,ϵϡνς'. ἔτους, ὃ καὶ ἱατὴρ λεγόμενος, ὡς ἰώμενος τὰ χωλεύοντα ἴσως δικαιώματα τῶν ἀπανταχοῦ ἐκκλησιῶν, ἐπισκοπῶν δηλονότι, καὶ μητροπόλεων, καὶ αὐτῆς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅς καὶ κατὰ ῥῆμα οὕτως διαλαμβάνει· Ὁ μὲν μετὰ Μωσέα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ἐκεῖνος στρατηγὸς Ἰησοῦς, τὰ ἱερισχούντεια καθελεῖν ἐπειγόμενος ὀχυρώματα, τοῖς ἱερεῦσι κύκλῳ σαλπίζειν ἐκέλευε, καὶ οὕτω παραδόξως τὰς τῶν τειχῶν ἐπάλλξεις κατέρριπτε. Τῆ δὲ τοῦ νέου τῷ Θεῷ ἐκλεκτοῦ καθηγουμένη τούτου λαοῦ βασιλείᾳ μου, μετὰ τὸν ἐν βασιλεῦσιν ἐκεῖνον ἄλλον Μωσέα, τοῦ λαοῦ σωτῆρα καὶ ὁδηγόν, τὸν ἀοίδιμον λέ-

(1) ἀντὶ ὑπερπύρων, ἀναγινώσκεται νομισμάτων παρὰ Λεῦγκλ.

γω αὐθέντην τῆς βασιλείας μου καὶ γεννήτορα, ὡσπερ τινὰ τεί-
 χη καθελεῖν ἐπειγομένη Ἱεριχούντεια, τὰς τοῦ κοινοῦ τῶν Χρι-
 στιανῶν ἐχθροῦ ὀχυρώσεις, (τοῦ δυτικοῦ λέγω δράκοντος, τοῦ
 τῆς Σικελικῆς κατατυραννοῦντος γῆς, κακεῖθεν κατὰ τῆς τῶν
 Ῥωμαίων ἐπικρατείας λάθρα ἐρπύσαντος), ἀναλόγως, οἷα πνευ-
 ματικὰς τινὰς σάλπιγγας, τὰς τῶν τὸν Θεὸν ἐξιλεοῦμένων καθ'
 ἑκάστην ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέων εὐχὰς, πρὸς ἐκείνου καθαίρεσιν
 συνεργούσας ἐδέησεν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεόπτης Μωσῆς, ὁπηνίκα
 τῷ Ἀμαλήκ συνεκρότει μάχην, ἰσραεῦσιν ἐκατέρωθεν στηριζόμενος,
 οὕτω τοῦτον κατετροποῦτο, καὶ ὑπερίσχυε. Κατ' ἐκεῖνον οὖν καὶ ἡ
 βασιλεία μου τοῦ ἀρχιερατικοῦ δεομένη ὑποστηρίγματος, εἰς τὴν
 κατὰ τοῦ νέου τούτου Ἀμαλήκ προκειμένην ἀντιπαράταξιν, καὶ
 ὡσπερ τινὰ στύλον φωτὸς τοῦ νέου Ἰσραὴλ προηγούμενον, καὶ τὰ
 τούτου κατευθύνοντα διαβήματα, τὰς τούτων ἔχειν εὐχὰς ἐθέλουσα,
 τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον τῇ μητρὶ πασῶν τῶν ἐκκλη-
 σιῶν, τῇ νέᾳ Σιών, τῷ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐνδικοιτήματι, καὶ
 τοῖς κατὰ τὰς νήσους πάσας, καὶ τὴν ἀνατολήν, καὶ τὴν δύσιν,
 ἀρχιερεῦσιν(1) ἐβράβευσε, τὰς ὑπὲρ τῆς βασιλείας μου τούτων εὐχὰς
 ἐπὶ πλέον ἀναρρωνύουσα. Ἀκριβῶς γὰρ οἶδεν ἡ βασιλεία μου, ὡς, οὐ
 σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ ὡς, γίγας οὐ σωθήσεται
 ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψευδῆς δὲ ἵππος εἰς σωτηρίαν, κατὰ τὸν
 θεῖον φάναι προφήτην, καὶ ψαλμογράφον, καὶ θεοπάτορα. Τοιγάρτοι
 καὶ τὸ ἀπερικλόνητον πάντη παραφυλάττεσθαι θέλουσα, τῇ τε πα-
 σῶν προκαθημένη ἐκκλησιῶν, καὶ τοῖς μνημονευθεῖσι πᾶσιν ἀρχιε-
 ρεῦσι τῶν ὅπουδῆποτε ὁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν
 προσόντων ταύταις δικαιωμάτων, ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῶν ἀκινήτων
 αὐτῶν βεβαιώτερον καθιστῶσα· προσεπανορθοῦσα δὲ καὶ εἴτι που
 χωλεῦον ἴσως ἐστὶν ἐν τοῖς αὐτῶν δικαιώμασι, καὶ τῆς ἀκριβείας
 λειπόμενον· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἴτι που ὀφείλον ἐπα-
 κολουθῆσαι δικαίωμα, πρὸς τὴν ἀσφαλῆ τῶν τοιούτων ἀκινήτων
 δεσποτείαν, κατοχὴν τε καὶ κυριότητα, γενέσθαι ἴσως οὐκ ἔφθα-
 σεν. Αὐτὸν δὴ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον, ἰατῆρα ἡ βα-
 σιλεία μου τούτου δὴ τοῦ ἐλλείποντος αὐτοῖς ἐπιδέδωκεν, οἷον

(1) Χ. Ἦρ. Λεῦγκλ. = οὐ καίται τὸ, ἀρχιερεῖσι, παρὰ Βευερ. καὶ 'E.

ἄρτιον καὶ ὀλομελές δεικνύντα τὸ ἐπὶ τούτοις δίκαιον, καὶ εἰς τὸ παντελές ἀδιάσειστον. Δι' οὗ καὶ βεβαιοῖ μὲν, καὶ ἀσφαλέστερον τίθησι πᾶν προσὸν ταῖς κατ' αὐτοὺς ἀγιωτάταις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ αὐτῇ τῇ τούτων προκαθημένῃ, δικαίωμα ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἀκινήτοις, ὅποῖον ἂν καθέστηκε, καὶ ὅπουδ' ἴποτε ταῦτα διάκεινται, καὶ τὸ καλὸν κάλλιον τίθησι τῇ ἐπικρίσει τε καὶ ψήφῳ τῆς βασιλείας μου. Πᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς, ἐν ὅποιοις εἴποι τις, θεωρούμενον, εἴτε ἐν χρυσοβούλλοις λόγοις διαφόρων βασιλέων, εἴτε ἐν σιγίλλοις, εἴτε ἐν ἀπλάϊς προσταξέσιν, εἴτε ἐν λύσεσιν, εἴτε ἐν πρακτικῶν ὑποσκάζον, καὶ κατὰ τι τοῦ ἀκριβοῦς καὶ τῆς ὀφειλομένης ἀκολουθίας λειπόμενον, ἀπὸ τε βασιλικῶν προσταγμάτων καὶ νόμων, ἐπανορθοῖ, καὶ διορίζεται, μὴ κατὰ τι πρόκριμα ἐκ τούτων εἶναι ταῖς δηλωθείσαις πάσαις ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα· ἀλλὰ τὸ ὑπόσαθρον ἐκείνων καὶ ἀσθενές, εὐτονώτατον εἶναι καὶ ἀνάλωτον πάσῃ δικαιολογίᾳ τοῦ βουλομένου λέγειν τι ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου ῥωννύμενον, καὶ σφόδρα ἐνδυναμούμενον· καὶ ἵνα ἀπὸ τῶν πολλῶν, ὧν ἂν τις ἐννοήσειεν, ὀλίγων τινῶν ἢ βασιλεία μου ἐπιμνησθεῖη, ἐὰν τυχὸν δωρεὰ αὐτοῖς περὶ κων ἀποσας εἴη, ἢ μέτρων γῆς, ἢ αὐτούργιάν τινα ἐκαίνισαν ἐν τοῖς τοιαύτοις κτήμασι, τυχὸν μὴ δεδωρημένα αὐτοῖς· ἢ ἐδωρήθησαν μὲν, οὐκ ἀνετράπησαν δὲ αἱ περὶ τούτων προσταξέεις· ἢ ἐπὶ προαφωρισμένοις δεδωρημέναις αὐτοῖς, αἱ περὶ προαφωρισμένων προσταξέεις οὐκ ἀνετράπησαν· ἢ τινα τῶν πορισθέντων αὐτοῖς βασιλικῶν προσταγμάτων οὐδὲ ὅπως κατεστρώθησαν· ἢ κατεστρώθησαν μὲν εἰς τινα τῶν σεκρέτων, οὐ μὴν γε καὶ ἐπὶ τοῖς προσφόροις σεκρέτοις· ἢ καταστρωθέντα ἀπώλοντο, ἴσα δὲ τούτων πεπιστωμένα εὐρίσκονται· ἢ πρακτικὰ ὀφείλοντα προβῆναι, οὐ προέβησαν· ἢ προβάντα, οὐ κατεστρώθησαν· ἢ ὀρισθέντα γενέσθαι λογίσματα, οὐκ ἐγένοντο· ἢ κατὰ τινα ἴσως ἄλλην, ὅποιαν ἂν τις εἴποι, αἰτίαν, εἴτε κατὰ μέρος, εἴτε καὶ καθ' ὀλόκληρον, τὰ προσόντα ταῖς πολλάκις διαληφθείσαις ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ τῇ μητρὶ πασῶν, χωλεύουσι δικαίωματα, κἀντεῦθεν οὐκ ἔχουσι τὸ ἀπερικλόνητον· καὶ μὴ ῥητῶς ἐνταῦθα πάσα ὅποιαδ' ἴτις αἰτία, ὑποσκά-

ζειν ποιούσα τὰ δικαίωματα, ἐκπεφώνηται, ἢ ὄφειλον, τυχόν, καὶ ἕτερα δικαίωματα προσεπαρεχθῆναι αὐταῖς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀκινήτοις, ὡς τινῶν πάντως προβάντων ἐν αὐταῖς· (εἰ γὰρ μηδὲ ὅπως τι δικαίωμα ἐπὶ τινι τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων κέκτηνται, οὐδὲν τι ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὀφελήθησονται), κατὰ μηδὲν τι ταῦτα πάντα, καὶ ὅσα ἂν τις ἄλλα εἰς νοῦν λάβῃ ποτὲ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀγωνιζόμενος, καταβλάψαι ποτὲ τὰς τοῦ Θεοῦ ἀγιωτάτας ἐκκλησίας, τὸν τε τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας οἶκον, καὶ τὰς λοιπὰς μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς, καὶ ἐπισκοπὰς, δυνήσεται ἐπὶ τοῖς, ὡς εἴρηται, διαφέρουσιν αὐταῖς ἀκινήτοις· ἀφ' οἷωνδ' ἴποτε δικαιομάτων. Εἰ γὰρ μηδὲν τι μηδαμῶς δικαίωμα ἐκτήσαντο ἐπὶ τισιν ἴσως τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων, οὐδεμίαν ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὀφέλειαν ἔξουσιν· ὡσπερ οὐδὲ ἐφ' οἷς ἔσχε τὴν κατοχὴν ὁ δημοσίος, ἀφ' οἷωνδ' ἴποτε εὐλόγου αἰτίας μέχρι τῆς σήμερον· ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι τὸ ἀκριβές παραφυλαχθήσεται. Εἴ τις οὖν θελήσει διὰ φιλοχρηματίαν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν τινὰ, καταφρονῆσαι τῶν ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου διορισμένων, πρῶτα μὲν τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος φέγγος, ὅτε παριστάμεθα τῷ φοβερῷ βήματι, μὴ θεάσαιτο· ἐκπέσοι δὲ καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν μερίδος, ὡς ὁ Ἰούδας τῆς δωδεκάδος· προσεπιτούταις καὶ τὴν ἀρὰν ἐπισπάσαιτο τῶν ἀπ' αἰῶνος προκεκοιμημένων πρωτοτόκων ἀγίων, δικαίων, καὶ θεοφόρων Πατέρων.

ΑΡΙΣΤ. Κατὰ τὴν δόξαν τοῖς ἀγίοις Ἀποστόλοις, τὰ ἐκποιήθεν παρὰ ἐπισκόπου, ἢ ἡγουμένου, πρᾶγμα τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἄκυρον ἔστω· καὶ ὁ ταῦτο ποιῶν ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος, ἐκδιωκέσθω.

Τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκποίητα εἶναι ὀφείλουσι, καὶ μάλιστα τὰ αὐτούργια. Ὅσα δὲ τῶν ἀκινήτων εἰσὶν ἀκερδῆ, καὶ ζημίαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπάγοντα, οὐ τοῖς κατὰ τὸν ἄρχουσιν ἐκδοθήσονται, ἀλλὰ κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς. Ὁ δὲ παραβαίνων τὰ ὀρισθέντα, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν, ἐκδιωχθήσεται τοῦ ἐπισκοπέου· εἰ δὲ ἡγούμενος, τοῦ μοναστηρίου· ὡς διασκορπιζόντες κακῶς ἢ οὐ συνήγαγον.

Κ α ν ὶ ν ΙΓ'.

Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμφορὰν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καθηρπάγησάν τινες εὐαγεῖς οἴκοι ὑπὸ τινῶν ἀνδρῶν (1), ἐπισκοπεῖά τε, καὶ μοναστήρια, καὶ ἐγένοντο κοινὰ καταγῶγια· εἰ μὲν οἱ διακρατοῦντες ταῦτα, προαιροῦνται ἀποδιδόναι, ἵνα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῶσιν, εὖ καὶ καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μήγε, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ εἰσι, τούτους καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· εἰ δὲ μοναχοί, ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι ὡς ὄντας κατακρίτους ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ τετάχθωσαν, ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται (2)· ὅτι τῇ τοῦ Κυρίου φωνῇ ἐναντιοῦνται, τῇ λεγούσῃ· Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου (3).

ΖΩΝΑΡ. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰρέσεως τῶν Εἰκονομάχων πολλὰ ἐτολμήθησαν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων. Πλέον δὲ τῶν ἄλλων οἱ ἱερωμένοι καὶ οἱ μοναχοὶ ἐδιώχθησαν, ὡς καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ τὰ μοναστήρια, τοὺς πλείονας καταλιπεῖν καὶ φυγεῖν. Ἐρήμων τοίνυν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μονῶν καταλιμπανόμενων, κατεῖχόν τινες καὶ ὀκνεοῦντο αὐτάς, καὶ εἰς κοσμικὰ μετεποιοῦν καταγῶγια. Φησὶν οὖν περὶ τῶν τοιούτων ὁ κανὼν, ὅτι, εἰ μὲν οἱ ἔχοντες ταῦτα βούλονται ἀποδοῦναι αὐτά, ἵνα ἀποκαταστῶσιν, οἷα πρότερον ἦσαν, ἤγουν ἐπισκοπαὶ καὶ μοναστήρια, καλῶς ἂν ἔχει, ἀντὶ τοῦ, καλῶς ποιήσουσιν· εἰ δὲ ἀντέχονται τούτων, εἰ μὲν ἱερατικοὶ εἰσι, καθαιρεῖσθωσαν· εἰ δὲ μοναχοί, ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθωσαν· ὡς ἀπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος διὰ τοῦτο κατακεκριμένοι.

ΒΑΛΣ. Διὰ τὴν τῶν Εἰκονομάχων μανίαν, πολλοὶ ὀρθόδοξοι ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν καὶ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν φυγόντες, τὰ ὄρη κατέλαβον. Κατεσχέθησαν οὖν οἱ εὐαγεῖς οὗτοι οἴκοι, καὶ

ἕτερα ἱερὰ φροντιστήρια παρά τινῶν, καὶ ἐγένοντο κοσμικὰ καταγῶγια. Διὸ καὶ ὄρισαν οἱ Πατέρες, ἀποκαταστῆναι αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχαῖαν κατάστασιν· τοὺς δὲ μὴ εὐπειθοῦντας πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ ἀντεχομένους τοῦ κακοῦ, ἱερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι· λαϊκοὺς δὲ, ἢ μοναχοὺς, ἀφορίζεσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ἐξεφωνήθησαν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν. Ἰλκυσον δὲ τὸν κανόνα καὶ εἰς τοὺς κατέχοντας ἱερὰ φροντιστήρια σήμερον, κοινωθέντα ἐξ ἐπιδρομῆς ἐθνῶν· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν εἰπεῖν, μὴ παρ' αὐτῶν τολμηθῆναι τὸ κακόν, κἀντεῦθεν μηδὲ ὀφείλειν ποιῆσαι τὴν ἀποκατάστασιν· ὡσαύτως οὐδὲ χρόνων πολλῶν προβαλοῦνται παραδρομῆν, εἰς τὸ κυρωθῆναι τὸ ἀνυπόστατον, καὶ κοινωθῆναι τὸ ἅγιον. Ταῦτα γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχουσι χώραν, τῶν ἀνθρωπίνων δηλαδὴ πραγμάτων, οὐ μὴν ἐπὶ τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν. Σημείωσαι ταῦτα, διὰ τοὺς ἀνατολικοὺς μητροπολίτας, τοὺς ἀνακαλουμένους τὰς οἰκείας ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὰ λαϊκῶν, καὶ ἀκούοντας τοιαῦτα. Ἄρα δὲ τῶν ἁγίων τούτων φροντιστηρίων μὴ κοινωθέντων, ἀλλὰ συντηρουμένων, καθὼς καὶ πρότερον, ἀναγκασθήσονται οἱ κατέχοντες τοιαῦτα, ποιῆσαι τὴν ἀποκατάστασιν τούτων· Λύσεις. Αἱ μὲν ἐπισκοπαὶ ἐξ ἀνάγκης εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἵνα περιέλθωσι, καὶ διὰ χρόνου τινὸς οὐκ ἀποκλεισθήσονται εἰς τὴν τούτων ἀποκατάστασιν οἱ ψηφισθέντες· καθὼς γέγονε καὶ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Μεγάρων, τὴν πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων ἀμαυρωθεῖσαν, καὶ διὰ προσταξέως βασιλικῆς, καὶ συνοδικῆς πράξεως, πρὸ μικροῦ ἐπανασωθεῖσαν τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν. Τὰ μοναστήρια δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐὰν κατεσχέθησαν πρὸ τεσσαρακονταετίας παρά τινῶν, οὐκ εὐχερῶς ἵνα περιέλθωσιν εἰς τοὺς προκατέχοντας αὐτά· ἐὰν ἔχωσιν εἰδῆσιν δηλονότι παρά τίνων κατέχονται, καὶ κατὰ ῥαθυμίαν μὴ ἀνακαλεσαμένους αὐτὰ ἐπὶ τοσοῦτον καιρὸν. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν παρὼν κανὼν ἐξηνήχθη ἀκολούθως τῷ κδ' κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου· ὁ δὲ μθ' κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, τὰ αὐτὰ διορίζομενος, προστίθῃσι, μὴ ἐκδίδεσθαι κοσμικοῖς ἀνδράσι τὰ μοναστήρια· ἐλαλήθη ποτὲ, ὡς ὀφείλουσιν, ἀκολούθως τῷ τοιούτῳ κανόνι, καὶ τῷ παρόντι, ἀνατραπῆναι αἱ προγεγόμενα παρ

(1) οὐ κῆται τὸ, ἀνδρῶν, ἐν Χ. Τρ. — (2) Ἰσ. 35', 24. — (3) Μάρκ. Θ', β4. 40. — Ἰω. Β', 10.

τριαρχικαὶ δωρεαὶ μοναστηρίων πρὸς κοσμικοὺς, ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ ἐπιδόσεις τῶν προσκυρωθέντων ἐτέραις μοναῖς μοναστηρίων, καὶ ἐπανασωθῆναι τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τόμος τοῦ πατριάρχου ἐκεῖνου κυροῦ Σισινίου, τὰ αὐτὰ διορίζομενος, καὶ τάχα ἔμελλε τοῦτο καὶ εἰς ἔργον ἐλθεῖν. Ὅτι καὶ προεκομίσθη ἕτερος τόμος τοῦ πατριάρχου ἐκεῖνου κυροῦ Σεργίου, γενόμενος κατὰ μῆνα Μάιον Ἰνδικτιῶνος ιδ'. ἔτους ,σφκδ'. ὑπογραφῇ βασιλικῇ κατησφαλισμένος, ἐρμηνεύων τε τὸν μθ'. κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, καὶ γνωματεύων, τὴν ἐκδοσὶν μὴ ἐκλαμβάνεσθαι εἰς τὰς δωρεὰς τὰς συντηρούσας τὴν τῶν μοναστηρίων κατάστασιν· ἀλλ' εἰς τοὺς λαμβάνοντας μοναστήρια, ἐφ' ᾧ ἔχειν αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια· περὶ δὲ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς διεξιὼν· Ἀνατρέπομεν οὖν συνοδικῶς, διὰ τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξουσίας, τὴν τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἀναιροῦσαν ἐκείνην πράξιν, ὡς ἐξ οὐδεμιᾶς ἐπισκοπικῆς συναίνεσεως, ἐξ αὐτονόμου δὲ γνώμης γεγενημένην, καὶ μηδὲ βασιλεῖ τῷ φιλοχρίστῳ δεχθεῖσαν, καθὼ φαίνεται καὶ αὐτὸς δωρούμενος μοναστήρια παρὰ τὴν ταύτης ἰσχὺν, καὶ προσέτι φανεῖσαν ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, οὐ πρὸς ὠφέλειαν τῶν μοναστηρίων, ἀλλὰ πρὸς τέλειον ὄλεθρον καὶ ἀφανισμόν. Ἐπιβεβαιοῦντες δὲ καὶ ἐπικυροῦντες τὸ παλαιὸν καὶ καινὸν λυσιτελὲς ἔθος τῶν μακαρίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, ὀρίζομεν γίνεσθαι δωρεὰς καὶ ἐπιδόσεις ἀκωλύτως, ἐπὶ συστάσει καὶ βελτιώσει τῶν ἐπιδιδομένων καὶ δωρουμένων φροντιστηρίων. Ἐδοξε δὲ τὰ τῶν ῥηθέντων κανόνων ὀφείλειν ἐρμηνεύεσθαι κατὰ τὸν παρόντα τόμον, καὶ τὰς πρὸς κοσμικοὺς γινομένας δωρεὰς τῶν μοναστηρίων, πολλῶν δὲ πλέον τὰς ἐπιδόσεις, ἔχειν τὸ ἀπαρεγγχεῖρητόν· διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκωλύτως τοιαῦτα γίνονται. Τὰ ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ παρόντος κανόνος γεγραμμένα παρ' ἡμῶν ἀρκέσουσι τῷ βουλομένῳ, εἰς τὸ μὴ προσέχειν τοῖς παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐκεῖνου Ἀντιοχείας Ἰωάννου γραφεῖσι, χάριν τοῦ μὴ δίδεσθαι προσώποις μοναστήρια, καὶ ὀνομάζουσι τὸ ἔργον τοῦτο ἀσέβειαν. Πάντως γὰρ κατακρατήσει τούτων ὁ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Σεργίου γεγονὼς τόμος μετὰ

συνοδικῆς συμπράξεως (1), ἐρμηνεύων πῶς ὀφείλουσι νοεῖσθαι τὰ τῶν κανόνων.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ κοινώσαντες ἐπισκοπεῖα, ἢ μοναστήρια, εἰ μὴ ἀποκαθισταῖεν παρὰ ἐπισκόπῳ, ἢ ἡγουμένῳ, [τὸ] πρᾶγμα τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἄκυρον ἔστω· καὶ ἱερατικῶν μὲν ὄντες, καθαιρείσθωσαν· λαϊκοὶ δὲ, ἢ μοναχοὶ, ἀφορίζεσθωσαν.

Εἰ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκποίητα εἶναι ὀφείλουσι, πολλῶ μᾶλλον οὐ δεῖ κοινοῦσθαι τὰς ἐκκλησίας αὐτὰς, καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ κοινὰ γίνεσθαι καταγώγια. Οἱ οὖν διακατέχοντες ταῦτα, εἰ οὐ βούλονται εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστήσαι σχῆμα, τοῦ μὲν ἱερατικοῦ καταλόγου ὄντες, καθαιρεθήσονται· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἢ μοναχοὶ τυγχάνουσιν, ἀφορισθήσονται· ὡς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ οἶκον ἐμπορίου ποιοῦντες.

Κανὼν ΙΔ'.

Ὅτι τάξις ἐμπολιτεύεται τῇ ἱερωσύνῃ, πᾶσιν ἀρίδην ἄξιον ἔστι (2). Καὶ τὸ σὺν ἀκριβείᾳ διατηρεῖν τὰς τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρήσεις, Θεῷ εὐάρεστον. Ἐπεὶ οὖν ὀρώμεν ἐκ τὸς χειροθεσίας νηπιόθεν τὴν κουράν τοῦ κλήρου λαμβάνοντάς τινας, μήπω δὲ (3) παρ' ἐπισκόπων χειροθεσίαν λαβόντας, καὶ ἀναγινώσκοντας ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἁμβωνος, ἀκανονίστως δὲ τοῦτο ποιοῦντας, ἐπιτρέπομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο μὴ γίνεσθαι· τὰ αὐτὰ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ μοναχῶν (4). Ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν, ἀδειά ἔστι ἐν ἰδίῳ μοναστηρίῳ καὶ μόνῳ, ἐκαστῷ ἡγουμένῳ ποιεῖν, εἰ αὐτῷ τῷ ἡγουμένῳ ἐπετέθη χειροθεσία παρ' ἐπισκόπου πρὸς προεδρίαν ἡγουμένου, δηλονότι ὄντος αὐτοῦ πρεσβυτέρου. Ὡσαύτως καὶ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, τοὺς χωρεπισκόπους κατ' ἐπιτροπήν τοῦ ἐπισκόπου δεῖ προχειρίζεσθαι ἀναγνώστας.

(1) X. Γρ. — παρὰ δὲ Βευερ. τὸ, μετὰ συνοδικῆς συμπράξεως, μετετέθη εἰς τὸ τέλος. — (2) Π. X. Γρ. — ἐν ἱερωσύνῃ πάση, ἀρίδην ἔστι Βευερ. E, K.

(3) Π. Βευερ. — ὁ, δὲ, οὐ καίται ἐν X. Γρ. — (4) ἐπὶ τῶν μοναχῶν Βευερ.

ΖΩΝΑΡ. Τινές μὴ τυχόντες χειροθεσίας, ἤτοι προχειρίσεως ἀναγνώστου, ἐν ταῖς συνάξεσιν ἀνιόντες ἐν ἄμβωνι, ὑπανεγίνωσκον τὰς βίβλους τὰς ἱεράς. Τοῦτο οὖν κωλύει γίνεσθαι ὁ παρῶν κανὼν, λέγων· ὅτι ἀριδὴλόν ἐστιν, ἀντὶ τοῦ, πάνυ φανερόν, καὶ πρόδηλον, ὅτι τάξις ἐν ἱερῶσύνῃ πάσῃ πολιτεύεται· τὸν δὲ μὴ τυχόντα χειροθεσίας, μηδὲ τοῖς ἀναγνώσταις συντεταγμένον, οἳοί εἰσιν, ὅσοι νηπιόθεν τῷ Θεῷ τάχα ἀφορισθέντες, κουράν μόνον ἔσχον ἐπὶ τῆς κορυφῆς, καὶ πλέον οὐδὲν, ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινώσκειν τῷ λαῷ τὰ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, ἀταξίας ἐστὶ, κωλύει οὖν μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μοναχῶν. Καὶ ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν, φησὶ, δύναται καὶ ἡγούμενος ποιεῖν ἐν μόνῳ τῷ οἰκείῳ μοναστηρίῳ, εἰ σφραγίδα ἔχει ἀρχιερέως *ἐπὶ τῇ ἡγουμενείᾳ* (1), καὶ ἱερεὺς ἐστὶ. Καὶ οἱ χωρεπίσκοποι δὲ μετ' ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπισκόπου, ὑφ' ὃν τελοῦσι, δύνανται ἀναγνώστας χειροθετεῖν. Κατὰ δὲ τὸν δέκατον κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, οἱ χωρεπίσκοποι καὶ ὑποδιακόνους χειροθετοῦσι, καὶ ἐφορκιστάς, *καὶ εἰρηνικάς διδύασιν ἐπιστολάς, κατὰ τὸν κανόνα* (2).

ΒΑΣΣ. Τάξις συνέχει πάντα τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια· πολλῶν δὲ πλέον τὸ τῆς εὐταξίας καλόν, εἰς τοὺς ἱεουργοῦντας πολιτευόμενον, θεραπεύει τὸν Θεόν. Ἐπεὶ οὖν, φασὶν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὁρῶμέν τινας νηπιόθεν μελανειμονήσαντας, ὡς τῷ Θεῷ ἀφιερωθέντας, καὶ κουράν δεξαμένους μὴ διὰ χειροθεσίας τοῦ ἐγγωρίου ἐπισκόπου, τολμῶντας (3) μετὰ τὸ ἐνηλικιωθῆναι ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινώσκειν τὰς θείας Γραφάς ἀκανονίστως, θεσπίζομεν μὴ γίνεσθαι τοῦτο, ὡς παραίτιον ἀταξίας· μηδὲ ἄλλως ἀναγινώσκειν ἐπ' ἄμβωνος τὰς θείας Γραφάς τινα, εἰ μὴ λάβῃ σφραγίδα ἐπικουρίδος διὰ χειροθεσίας ἐπισκοπικῆς· τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ μοναχῶν. Ὅτι δὲ, ὡς ἔοικε, δυσχερὲς εἶναι τοῦτο τοῖς μοναχοῖς ἐνομίσθη, τὰς ἐρήμους κατοικοῦσι κατὰ πολὺ, καὶ μὴ δυναμένοις τὰς πόλεις περιέρχεσθαι, καὶ τοῖς ἐπισκόποις ἐντυγχάνειν εὐχερῶς, ἐνεδόθη τοῖς ἡγουμένοις, τοῖς σφραγισθεῖσι

(1) X. Tr. — τὸ, ἐπὶ τῇ ἡγουμενείᾳ οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ K. — (2) τὰ μεταξὺ τῶν * εἴρηται ἐν X. Tr. οὐ κεῖται δὲ παρὰ Βευερ. καὶ K. — (3) τολμῶντας δὲ Βευερ.

παρὰ τῶν ἐπισκόπων, πρεσβυτέροις οὖσιν, ἐξ ἀνάγκης ἀναγνώστας ποιεῖν μοναχοὺς ἐν τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ, ἐφ' ᾧ ἀκωλύτως ἀναγινώσκειν τούτους ἐπ' ἄμβωνος τὰς θείας Γραφάς. Ὡσαύτως ἐνεδόθη καὶ τοῖς χωρεπίσκοποις, ἀναγνώστας προχειρίζεσθαι κατ' ἐπιτροπὴν ἐπισκοπικὴν· καὶ ὁ μὲν κανὼν ταῦτα. Λέλυται δὲ ἀπὸ τούτου μεγάλη ἐνστάσις τῶν λεγόντων μὴ εἶναι κληρικούς τοὺς μόνην ἐπικουρίδα ἔχοντας διὰ χειροθεσίας ἀρχιερατικῆς, καὶ μὴπω καταταχθέντας ἐν κλήρῳ, ὥστε ἔχειν ἐπ' ἀδείας αὐτοὺς μετασχηματίζεσθαι εἰς λαϊκοὺς. Παρίσταται γὰρ ἀριδὴλως, ὡς ἠνίκα τις δέξεται χειροθεσίαν ἐπικουρίδος παρὰ ἀρχιερέως, αὐτίκα κληρικός ἐστίν, ὡς καὶ ἐκχωρούμενος ἀναγινώσκειν ἐπ' ἄμβωνος. Ἔμοι δὲ δοκεῖ, ὅτι καὶ ὁ ἀπλῶς μελαμειμονήσας ἐπὶ σκοπῷ (1) τοῦ κληρωθῆναι, μετασχηματισθῆναι οὐ δύναται, ὡς προθέμενος ἀφιερωθῆναι τῷ Θεῷ· κἀντεῦθεν μὴ ἰσχύων τὴν πρὸς Θεὸν ὑπόσχεσιν ἀθετῆσαι, καὶ ἐμπαῖξαι τὸ ἅγιον σχῆμα, κατὰ τοὺς σκηνικούς, ὅπερ καὶ περὶ τῶν μοναχῶν πολλάκις εἶπον· τοὺς δὲ μετὰ τρισαγίου μελανειμονήσαντας, ἀδιαστίκτως λέγω, μὴ δύνασθαι μετασχηματίζεσθαι. Τοῦ κανόνος λέγοντος, ἐπ' ἀδείας ἔχειν πάντα καθηγούμενον, σφραγισθέντα παρὰ ἀρχιερέως, ἱερέα δηλονότι ὄντα, ἀναγνώστας ποιεῖν μοναχοὺς ἐντὸς τῆς οἰκείας μονῆς καὶ μόνης· ἐζήτησάν τινες, εἰ ἐφεῖται αὐτῷ, ἅμα τῷ σφραγισθῆναι, τοῦτο ποιεῖν, καὶ δίχα ῥητῆς τοῦ ἀρχιερέως ἐπιτροπῆς; Καὶ τινες μὲν εἶπον, ἐπακολουθεῖν σιωπηρῶς καὶ τοῦτο τῇ χειροθεσίᾳ τῆς ἡγουμενείας, ὡς τοῦ κανόνος πλέον τι μὴ προστιθεμένου (2), χρώμενοι καὶ τῷ κδ' κανόνι τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, εἰς συγκρότησιν τοῦ λόγου αὐτῶν. Ἀντέθεντο δὲ ἕτεροι, ὡς, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀναγνώστης κληρικός ἐστίν, ὀφείλει ἐξ ἀνάγκης μετὰ χειροθεσίας ἐπισκόπου, ἢ ἐπιτροπῆς αὐτοῦ, σφραγίζεσθαι· ὅθεν καὶ ὁ καθηγούμενος τότε ἀναγνώστου χειροθεσίαν ποιήσει ἐν τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ, ὅταν καὶ τοῦτο παρὰ τοῦ ἰδίου (3) ἀρχιερέως ἐπιτραπῇ. Εἰ μὴ γὰρ

(1) X. Tr. — Οἱ δὲ Βευερ. καὶ K. οὐκ ὀρθῶς ἀνέγνωσαν, ἐπισκόπῳ καὶ αὐτῇ δὲ ἢ λατινικῇ μετάφρασις φέρει, ἐναντίον τῆς προδήλου ἐννοίας τοῦ Βαλααμῶνος· qui etiam nigris simpliciter vestibus fuerit indutus ab episcopo.

(2) μὴ προστιθεμένου X. Tr. — (3) τὸ, ἰδίου, οὐ κεῖται ἐν X. Tr.

τούτο εἴπωμεν, δικαιώσομεν ἐξ ἀνάγκης αὐτὸν δέχεσθαι, χωρὶς ἐπιτροπῆς ἀρχιερατικῆς, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν μοναχῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτέρων, ὅπερ ἀδύνατον. Μόνους γὰρ τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς ἐκχωρηθεῖσι παρὰ τούτων ἱερεῦσι, ἐφιλοτιμήθη ἀνωθεν τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν. Τῶν δὲ ἀντιθέτων εἰπόντων, ὡς, εἰ χρεια ἐστὶ τῷ καθηγουμένῳ πρὸς τοῦτο καὶ ἰδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐγ-χωρίου ἐπισκόπου, εἰς τὸ μηδὲν κατανατᾶ τὸ παρὰ τοῦ κανόνος ἐπιφιλοτιμηθὲν τῷ καθηγουμένῳ· ἀντεῖπον ἐκεῖνοι, ὅτι καὶ οὕτω μέγα δίκαιον δέδοται τῷ καθηγουμένῳ· μηδενὸς γὰρ ἱερέως δυναμένου, ἀναγνώστου χειροθεσίαν ποιεῖν, καὶ ἐπιτραπῆ τοῦτο παρὰ ἀρχιερέως, οἱ ῥηθέντες καθηγούμενοι, καθ' ὄρισμὸν ἀρχιερατικὸν τοῦτο ἐνεργοῦσιν, ὅπερ ἐστὶ φιλοτίμημα ἰδικόν· ἐμοὶ δὲ κατανοεῖται ἀδιαστίκτως ἐνδοθῆναι τοῦτο τοῖς ἡγουμένοις παρὰ τοῦ κανόνος. Ἔτι ἀμφισβολίας γενομένης περὶ τοῦ, εἰ γίνονται ἡγούμενοι ἀνέροι, εἰπὸν τινες, ὡς, ἐπεὶ κατὰ δοκιμασίαν τοῦ ἐπισκόπου σφραγίζονται, πάντως ἐκεῖνον (1) ἐπιλέξεται ὁ ἐπίσκοπος τὸν εὐδοκιμοῦντα πρὸς ἰατρειάν ψυχῶν, καὶ ἀνερὸς ἐστίν· οὐ μὴν τὸν χειροτονηθέντα καὶ μὴ εὐδοκιμοῦντα. Ὡσπερ οὐδὲ ὁ νοσῶν σωματικῶς ἵνα ἐπιλέξηται πρὸς θεραπείαν τὸν ἀνεπιστήμονα περὶ τὰ ἰατρικὰ, διὰ τὸ ἀρχικατρὸν αὐτὸν χειροτονηθῆναι, καὶ παραδράμῃ τὸν δεξιὸν καὶ ἐπιστήμονα, ὡς ἀχειροτόνητον· ὅτι μηδὲ ἡ χειροτονία, ἀλλ' ἡ ἀκριβῆς ἐπιστήμη τὴν θεραπείαν δίδωσιν. Ἄλλοι δὲ ἀντέθεντο, ὡς, τοῦ κανόνος διοριζομένου, ἐκεῖνος ἔχειν τοῦτο τὸ δίκαιον, τοὺς σφραγισθέντας ἡγουμένους παρὰ ἐπισκόπων, δηλονότι ὄντας ἱερεῖς, ἀναφαίνεται μὴ σφραγίζεσθαι καθηγούμενον, εἰ μὴ καὶ ἱερεὺς ἐστίν· ὅπερ ἐμοὶ τέως οὐ δοκεῖ. Οὐδὲ γὰρ διὰ τὴν ἡγουμενείαν προσετέθη παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, τὸ εἶναι πάντως ἱερεῖς τοὺς ἡγουμένους, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ ἀναγνώστου σφραγίδα, ὡς δυνατοῦ μὴ ὄντος παρὰ ἀνιέρου ἡγουμένου ἀναγνώστην σφραγισθῆναι. Λέγε οὖν ἀπὸ τε τοῦ παρόντος κανόνος, καὶ ἀπὸ τοῦ 10', καλῶς προχειρίζεσθαι καὶ ἀνιέρους καθηγούμενους, ὅτι καὶ γυναῖκες ἡγουμενεύουσι· καὶ ὡσπερ ἐκεῖνοι οὔτε λογισμοὺς ἀναδέχονται, οὔτε

(1) τὸ, ἐκεῖνον, οὐ κεῖται παρὰ Βιουρ. καὶ 'B.

ἀναγνώστας ποιῶσιν, οὕτως οὐδὲ οἱ ἀνέροι μοναχοὶ καὶ καθηγούμενοι τοιοῦτόν τι ἐνεργοῦσι, διὰ τὸ μηδὲ πεφυκέναι τοιοῦτου τινὸς ἐπιτροπῆν λαβεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου. Τί δέ; τῆς Ἰουστινιανέου νεαρέως, ὡς πολλάκις εἴπομεν, λεγούσης, μὴ γίνεσθαι τινα ἀναγνώστην, εἰ μὴ ὀκτωκαιδεκαετής ἐστίν, ἐάν τις, νήπιος ὢν, δέξηται χειροθεσίαν ἀναγνώστου ὑπὸ ἀρχιερέως, ἀρκεσθήσεται ταύτης; ἢ μετὰ τὸν ὀκτωκαιδέκατον χρόνον, ἐτέρας σφραγίδος ἀρχιερατικῆς δεηθείη; λύσις. Εἰ δοθῇ σφραγίσει καὶ αὐθις τοῦτον, ὡς τῆς πρώτης σφραγίδος οὔσης ἀνυποστάτου, ἔξει ἐπ' ἀδείας πρὸς τῆς δευτέρας μετασχηματίζεσθαι ὅπερ ἄτοπον. Διὸ καὶ ἀρκέσει τῷ νηπιόθεν σφραγισθέντι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἡ πρώτη σφραγίς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δεχομένη, καὶ λογιζομένη, ὡσπερ εἰ μετὰ τὸν ὀκτωκαιδέκατον χρόνον γέγονε παρ' αὐτοῦ· καὶ μᾶλλον, ἐπεὶ οὐδὲ κανὼν εὕρισκεται λέγων προκριματίζεσθαι τὸν πρὸ τοῦ τοιοῦτου χρόνου λαβόντα χειροθεσίαν ἀναγνώστου. Περὶ μέντοι τῶν προνομίων τοῦ χωρεπισκόπου, ἀναγνώσι τὸν 6. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου.

ΑΡΙΣΤ. Ἐκτὸς χειροθεσίας ἐπισκόπου, οὐκ ἀναγνώσεται τις ἐπ' ἀμβωνος· κρατήσῃ τοῦτο καὶ ἐπὶ μοναχῶν. Ἠγούμενος δὲ, χειροθεσίαν ἔχων ἐπισκόπου, ἐν μόνῳ τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ χειροθετήσῃ ἀναγνώστην. Προχειρίζεται ἀναγνώστην καὶ χωρεπίσκοπος.

Κὰν κουράν τις ἱερατικὴν ἔχη, εἰ μὴ καὶ παρ' ἐπισκόπου χειροθεσίαν δέξεται, οὐκ ἀναγνώσεται ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἀμβωνος τὰς ἱεράς τοῦ Θεοῦ βίβλους· ὡσαύτως οὐδὲ μοναχὸς τοῦτο ποιήσει. Τοῖς δὲ ἡγουμένοις, πρεσβυτέροις οὔσι, καὶ παρὰ ἐπισκόπου διὰ χειροθεσίας αὐτοῦ τὴν προστασίαν τῆς μονῆς ἀναδεξαμένοις, ἀδεία δίδεται χειροθετεῖν ἀναγνώστην ἐν μόνῳ τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ. Ἀλλὰ καὶ οἱ χωρεπίσκοποι ἀναγνώστας χειροτονήσουσιν. Ὡς δὲ ὁ δέκατος κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου διαλαμβάνει, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐφορκιστὰς οὗτοι καθισθῶσιν· εἰ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος οὐ συγχωρεῖ αὐτοῖς, ἀνευ γνώμης αὐτοῦ εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν τινὰ παραδέχεσθαι, διὰ τὸ καταφρονητικῶς αὐτοὺς καὶ ῥαθύμως περὶ τὴν ἐπιλογὴν τῶν τοιοῦτων διατίθεσθαι.

Κανὼν ΙΕ'.

Κληρικὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταταττέσθω ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις· ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας τοῦτο ἴδιον, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. Ἠκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς φωνῆς, ὅτι, Οὐ δύναται τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει(1). Ἐκαστος οὖν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν (2), ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν, καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ. Τὰ γὰρ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασιν. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρείαν, ἐπιτηδεύματά εἰσι διάφορα. Ἐξ αὐτῶν οὖν, εἴ τις βούλοιο, τὰ χρεῖώδη τοῦ σώματος ποριζέσθω· ἔφη γὰρ ὁ Ἀπόστολος(3), Ταῖς χρεῖαις μου, καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ πόλει· ἐν δὲ τοῖς ἔξω χωρίοις, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων, παραχωρεῖσθω.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ ἐν δύο ἐκκλησίαις τάττεσθαι κληρικὸν τὸν αὐτὸν, ἀπαγορεύει ὁ κανὼν, αἰσχροκέρδειαν τοῦτο καλῶν καὶ ἐμπορίαν. Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· καὶ ἕκαστος, φησὶ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μέντω· καὶ προσεδρεύειν κελεύει τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἐξ ἀρχῆς ἐκληρώθη. Ὅσα γὰρ δι' αἰσχροκέρδειαν γίνονται ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλοτριῶσι τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ ἐν δύο ἐκκλησίαις τάττεσθαι, πάντως διὰ τὸ ἀμφοτέρωθεν λαμβάνειν σιτηρέσια γίνεται· ὑπερ κέρδους αἰσχροῦ ἐστίν. Ὡσπερ δὲ τινος ἀντιπόντος· ὅτι, καὶ πῶς ζήσονται οἱ κεκληρωμένοι, μὴ ἀρκούμενοι τοῖς δεδομένοις αὐτοῖς ἐκ τῆς μιᾶς ἐκκλησίας; ἀντιτιθέασιν οἱ ποιηταὶ τοῦ κανόνος, ὅτι διάφορά εἰσιν ἐπιτηδεύματα πρὸς

τὴν τοῦ βίου χρείαν· καὶ ἐκ τούτων τινὰ μετερχέσθωσαν, ἵνα, ὧν χρήζουσι, διὰ τούτων ταῦτα πορίζωνται· καὶ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου χρήσιν παράγουσιν· Αἱ χεῖρες μου, εἰπόντος, ὑπηρέτησαν ταῖς χρεῖαις μου, καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ, ὡς ἐν ταῖς Πράξεσι γέγραπται. Ταῦτα δὲ, φησὶ, λέγομεν γίνεσθαι ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει, διὰ τὴν πολυπλήθειαν τῶν ἐν αὐτῇ· ἐν δὲ ταῖς ἔξω χώραις, ἔνθα ἔλλειψις ἀνθρώπων ἐστὶ, παραχωρεῖσθω τὸν ἓνα ἐν δύο ἐκκλησίαις κατατάττεσθαι.

ΒΛΑΣ. Σαφῆς ἐστὶν ὁ κανὼν· διορίζεται γὰρ, μὴ κατατάττεσθαι τινὰ κληρικὸν εἰς δύο ἐκκλησίας, διὰ τὸ εἶναι τοῦτο αἰσχροκέρδειαν καὶ ἐμπορίαν. Ὡς δὲ τινος εἰπόντος, καὶ πόθεν τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἔξουσιν οἱ κληρικοὶ ἀνευδεῶς; εἶπον οἱ Πατέρες, πολλὰ εἶναι καὶ διάφορα ἐπιτηδεύματα ἐλευθέρια καὶ ἀκατάγνωστα· καὶ πορίζεσθωσαν δι' αὐτῶν τὰ χρεῖώδη. Παρήγαγον δὲ καὶ χρήσεις χάριν τούτου ἀπὸ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, καὶ εὐαγγελικάς. Εἰς μὲν τοὶ τὰς ἔξω τῆς βασιλευούσης πόλεως χώρας, ἔνθα λείψις ἀνθρώπων εἰδῶτων γράμματά ἐστι, παρεχώρησαν καὶ εἰς δύο ἐκκλησίας κατατάττεσθαι τινὰ κληρικὸν. Γίνεται δὲ σήμερον τὸ ἀνάπαλιν· ἐν γὰρ ταῖς ἔξω χώραις, διὰ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν τῶν ἱερέων, πλείους εἰσὶν οἱ κληρικοὶ παρὰ τὰς ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς κατατάττεται εἰς δύο ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων οὐ μόνον εἰς δύο ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τρεῖς οἱ πλείους κατατάττονται. Ὡς ἔοικε δὲ, καταφρονήθησαν τὰ τοῦ παρόντος κανόνος, διὰ τὸ μὴ κολάζεσθαι τοὺς τούτου καταφρονητάς· ἢ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν στενοχωρίαν τῶν ἀξιολογωτέρων, καὶ τῶν πραγμάτων. Οἱ δὲ λέγοντες τὸν κανόνα διαλαμβάνειν περὶ τῶν βουλομένων εἰς δύο πόλεων κατατάττεσθαι κλήρους, κακῶς λέγουσι· τοῦτο γὰρ καὶ ἕτεροι διάφοροι κανόνες μετὰ σφοδρότητος ἐκόλασαν.

ΛΡΙΣΤ. Κληρικὸς ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις τὸ λοιπὸν μὴ καταταττέσθω ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἔξω δὲ ταύτης παραχωρεῖσθω, διὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἔλλειψιν.

Οὐ δύναται τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισή-

(1) Ματθ. 5', 24, — (2) ᾠ. Κορ. 2', 21, — (3) Πράξ. 18', 24.

σει, κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνῆν, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ δι' αἰσχροκέρδειν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων γινόμενα, ὡς ἀλλότρια Θεοῦ, ἡ σύνοδος αὕτη ἀποβάλλει· καὶ οὐ συγχωρεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα πλῆθος ἱερωμένων ἐστίν, ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις ἓνα κληρικὸν κατατάττεσθαι, ἀλλ' ἐν μιᾷ προσεδρεύειν ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖται πρὸς τὴν τοῦ βίου χρείαν τοῖς διδομένοις αὐτῷ, ἐπιτήδευμά τι ἕτερον μετέρχεσθαι τὸν τοιοῦτον διορίζεται, καὶ ἐξ αὐτοῦ πορίζεσθαι τὰ χρειώδη τοῦ σώματος· καὶ γὰρ οὕτως ἐποίησε καὶ ὁ Ἀπόστολος, ὡς αὐτὸς λέγει· Ταῖς χρεῖαις μου, καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί.

Κ α ν ὶ ν Ι Ϛ'.

Πᾶσα βλακεία, καὶ κόσμησις σωματικῆ(1), ἀλλότριαί εἰσι τῆς ἱερατικῆς τάξεως, καὶ καταστάσεως (2). Τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, δι' ἐσθήτων λαμπρῶν καὶ περιφανῶν, τούτους διορθοῦσθαι χρή· εἰ δ' ἐπιμένοιν, ἐπιτιμίῳ παραδίδοσθαι· ὡσαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα χριστομένους. Ἐπεὶ δὲ ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα, μίσημα γέγονε τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἵρεσις, καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι, οὐ μόνον τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐβδελύξαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἀπώσαντο, τοῖς σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς βιοῦσι(3) προσοχθίζοντες· καὶ πεπλήρωται ἐπ' αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον· Βδέλυγμα ἁμαρτωλῶ (4) θεοσέβεια· εἰ εὐρεθῶσι τοίνυν τινὲς ἐγγελῶντες τοῖς τὴν εὐτελή καὶ σεμνὴν ἀμφιάσιν περικειμένοις, δι' ἐπιτιμίου διορθούσθωσαν. Ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων, πᾶς ἱερατικὸς ἀνὴρ μετὰ μετρίας καὶ σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο. Πᾶν γὰρ ὁ μὴ διὰ

(1) Τρ. Χρ. Βενερ. — σώματος Π. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. — τὸ, καὶ καταστάσεως, οὐ κεῖται ἐν Π. — (3) Π. Σ. Ρ. Χ. Τρ. — τοὺς σεμνῶς βιοῦντας προσοχθίζοντες Βενερ. — (4) Π. Σ. Ρ. Χ. Τρ. — ἁμαρτωλῶν Βενερ. 'Ε. — Σειράχ Λ, 25.

χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπε-
ρείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος· ἀλλ'
οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνε-
δέδυντο (1), οὐδέ τινα προσετίθεσαν ἑτερόχροα ἐπιβλή-
ματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων. Ἦκουσαν γὰρ ἐκ τῆς
θεοφρόγγου γλώσσης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν
τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσὶν (2).

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ εἰκοστὸς ἔβδοςμος κανὼν τῆς ἑκτῆς συνόδου
περὶ ἀμφιάσεως ἱερατικῆς διατάσσεται. Ἀλλὰ τῶν Εἰκονομάχων
συγγεάντων τὰ ἔθνη τὰ ἐκκλησιαστικά, ἦλθε καὶ ἡ παρούσα σύ-
νοδος εἰς τὴν περὶ τούτου θεσμοθεσίαν· καὶ κελεύει, τοὺς ἐκυ-
τοὺς καλλωπίζοντας διὰ λαμπρῶν ἱματίων ἐπισκόπους, ἢ κλη-
ρικούς, διορθοῦσθαι· ἢ ἐπιτιμᾶσθαι· ὁμοίως καὶ τοὺς
τὰ μύρα χριστομένους. Ἐπεὶ δέ, φησὶν, ἡ τῶν χριστιανοκατηγό-
ρων αἵρεσις, καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι, καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας
ἐβδελύξαντο, ἀπόσαντο δὲ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν, μισοῦντες καὶ
ἀποστρεφόμενοι τοὺς σεμνῶς βιοῦντας, εἰ εὐρεθῶσιν ἐγγελῶντες
τοῖς εὐτελεῖ καὶ σεμνῶ ἐνδεδυμένοις, ἐπιτιμᾶσθωσαν, ἵνα διορ-
θωθῶσιν. Ἐκ γὰρ τῶν ἀρχαίων χρόνων, φησὶν ἡ σύνοδος, οἱ ἱε-
ρατικοὶ ἄνδρες μετρίως καὶ σεμνῶς ἐπολιτεύοντο· εἶτα καὶ τὸν
μέγαν Βασίλειον εἰς μαρτυρίαν παράγει, ἐρμηνεύοντα, τί ἐστὶ
περπερεία· ὅς φησιν, ὅτι πᾶν, ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλ-
λωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν (3).
Οὔτε δὲ ἐκ μετᾶξης ἐσθῆτας πεποικιλμένης (αὐταὶ γὰρ αἱ ση-
ρικαί, ὡς διὰ σηρῶν γινόμεναι· σῆρες γὰρ οἱ σκώληκες λέγον-
ται·) οἱ ἱερατικοὶ πάλαι ἐνεδέδυντο, λέγει ἡ σύνοδος, οὔτε τινα
ἑτερόχροα ἐπιβλήματα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων
αὐτῶν· καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει τὸ εὐαγγελικὸν ῥητόν.

ΒΑΣ. Τῶν Εἰκονομάχων μεταβαλόντων πᾶσαν ἐκκλησιαστι-
κὴν κατάστασιν καὶ εὐλάβειαν, πρὸς ἀκαταστασίαν καὶ ἀνευλά-

(1) Π. Χ. Γρ. — ἐνεδέδυτό τις. Βιυερ. — (2) Ματθ. ΙΑ', 8. — (3) Τὸ Χ. Γρ.
προστίθει· περπερεία δὲ λέγεται μὲν καὶ ἡ προπέγεια, λέγεται δὲ καὶ ἡ βλακεία.

βειαν, ὡς τῶν αὐτοῖς προσερχομένων κληρικῶν καὶ ἐπισκόπων, ἀνευλαβῶς καὶ ἀδιαφόρως ἐκχωρηθέντων πολιτεύεσθαι, ἵνα τοῖς θελήμασιν αὐτῶν ὑπέκωσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἱερατικῆς ἐνδυμενίας πρὸς τὸ βλακικώτερον μεταβληθείσης καὶ κοσμικώτερον· διωρίσαντο οἱ θεοφόροι Πατέρες, ἐπιτιμᾶσθαι τοὺς καλλωπίζοντας ἑαυτοὺς διὰ ἐνδυμενίας λαμπρᾶς, καὶ μὴ διορθουμένους μετὰ παραγγελίαν· ὡσαύτως κολάζεσθαι καὶ τοὺς τὰ μύρα χριόμενους. Ἐπεὶ δὲ οἱ αὐτοὶ αἰρετικοὶ πρὸς τούτοις κατεγέλων τῶν βιούντων μετὰ σεμνότητος καὶ εὐλαβείας, καὶ ἐνδύμασι χρωμένων εὐτελεστέροις διὰ ταπεινώσιν· ὤρισαν οἱ θεῖοι Πατέρες, τοὺς τοιοῦτόν τι ποιοῦντας δι' ἐπιτιμίων διορθοῦσθαι· ὅτι, φασίν, οἱ ἱερεῖς ἀείποτε μετὰ μετρίως καὶ σεμνῆς διαγωγῆς ἐπολιτεύοντο, (καὶ τὸν μὴ διὰ χρείαν τοῦ σώματος λαμπρότερον ἱματισμὸν, περπέρειαν, ἤγουν βλακείαν, ὠνόμαζεν ὁ μέγας Βασίλειος)· ἀλλ' οὐδὲ ἐσθῆτα σερικὴν, ἤγουν μεταξωτὴν (σῆρες γὰρ οἱ σκώληκες) ἐνεδέδυντο ἱερατικοὶ ἄνδρες, οὔτε τινὰ ἑτερόχροα ἐπιβλήματα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων αὐτῶν, ἤγουν μαργέλια· καὶ ἐφεξῆς ἐπιφέρουσι τὸ εὐαγγελικὸν ῥητόν· ἀνάγνωθι καὶ τὸν κζ'. κανόνα τῆς σ'. συνόδου. Αἰτιωμένων δὲ τῶν λαμπρειμονούντων κληρικῶν διὰ ἱματίων λεγομένων ἑξαμίτων, ἐχόντων οὐ μόνον ἑτερόχροα ἀντίπανα, ἀλλὰ καὶ χρυσόπαστα, πρὸς δὲ καὶ γράμματα πολυτελεῆ χρυσᾶ, εἶπόν τινες τὸν κανόνα ἐκφωνηθῆναι διὰ τὴν τότε οὔσαν ἀταξίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὴν πολλὴν ἀνευλάβειαν τῶν κληρικῶν. Σήμερον δὲ μὴ ἔχειν χώραν τὰ τοῦ κανόνος, ὅτε, Θεοῦ χάριτι πᾶσα ἐστὶν ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις καὶ εὐλάβεια, καὶ πρὸς τιμὴν Θεοῦ οἱ κληρικοὶ μετὰ ἱματίων λαμπροτέρων πολιτεύονται· ἤκουσαν δὲ, μὴ καλῶς λέγειν· καθολικὸς γὰρ ἐστὶν ὁ κανὼν· καὶ εἰς αἰῶνας αἰώνων τὰ ἐν αὐτῷ κρατεῖν καὶ ἐνεργεῖν ὀφείλουσιν· οἱ δὲ παρὰ τοῦτον πολιτευόμενοι, καλῶς ἐπιτιμηθήσονται, εἰ μὴ διορθωθῶσιν.

ΑΡΙΣΤ. Ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοὶ, λαμπρᾶς ἑαυτοὺς κοσμοῦντες ἐσθῆσιν, ἢ μύρα χριόμενοι, διορθοῦσθωσαν· ἐπιμένοντες δὲ, ἐπιτιμᾶσθωσαν. Σαφῆς.

Κανὼν ΙΖ'.

Τινὲς τῶν μοναχῶν καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ὡς ἐφιέμενοι (1) τοῦ ἄρχειν, καὶ τὸ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες. Εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσει ποιεῖν, κωλυέσθω ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου· εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχοι, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλαττέσθω καὶ ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ κληρικῶν.

ΖΩΝΑΡ. Κωλύει ὁ κανὼν τὸ παρὰ μοναχῶν κτίζεσθαι μοναστήρια, φιλαρχίας λέγων εἶναι τοῦτο καὶ ἀνυποταξίας. Ἀπαναινόμενοι γάρ, φησι, τουτέστιν ἀρνούμενοι τὴν ὑπακοήν, ἐγχειροῦσι κτίζειν· καὶ μὴ εὐποροῦντες ἀπαρτίσαι αὐτὰ, καταλιμπάνουσιν ἀτελεῆ. Τοῦτο κωλύεσθαι παρὰ τῶν ἐπισκόπων ὀρίζει. Εἰ δὲ ἔχει ἀρκούσαν δαπάνην εἰς τὸ ποιῆσαι τέλειον ἔργον, ὁ ἐβουλεύσατο γινέσθω. Τὸ αὐτὸ δὲ διορίζεται κρατεῖν καὶ ἐπὶ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

ΒΑΛΣ. Καὶ πάλιν οἱ ἅγιοι Πατέρες, μὴ ἀνεχόμενοι ὅπως παρήσιαζεσθαι τὸ τῆς φιλοδοξίας πάθος εἰς τοὺς πολιτευομένους κατὰ Θεόν, διωρίσαντο, τοὺς καταλιμπάνοντας μοναχοὺς τὰ αἰεὶ μοναστήρια διὰ φιλοδοξίαν, ἢ ἀνυποταξίαν, καὶ ἐγχειροῦντας μὲν κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, μὴ ἔχοντας δὲ αὐτάρκειαν πρὸς ἀπαρτισμὸν, κωλύεσθαι παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου, ὡσπερ συγκροτεῖσθαι τοὺς ἔχοντας ἀνευδῶς· τὸ αὐτὸ δὲ γίνεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ κληρικῶν. Σὺ δὲ, εἰ θέλεις μαθεῖν πλατύτερον, πῶς καὶ παρὰ τίνων κτίζονται τὰ μοναστήρια, ζήτηε κεφ. α. τοῦ α. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὅπερ ἐστὶ μέρος τῆς ρκγ'. Ἰουστιανείου νεκρᾶς, καὶ τὸ ὅλον α. κεφ. τοῦ ια. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· ὡσαύτως καὶ τὸν α. κανόνα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης α. καὶ β'. συνόδου.

(1) Σ. Ρ. Χ. Γρ. — τὸ, ὡς, οὐ κεῖται ἐν II. Βουερ. Ε. Κ.

δου, τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συστάσεως, καὶ μάλιστα πάντα τὰ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν μοναστηρίων. Ἐὐ μὲν τοι προομιαισθὲν (1) παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, μὴ ἐξαιρούμενον καὶ ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ κληρικῶν, ἐκλαθεῖν εἰς μόνους τοὺς μοναχοὺς. Ἐὐ δὲ κωλύεσθαι τοὺς κτίζοντας μοναστήρια, καὶ μὴ ἔχοντας ἀρκούσαν δαπάνην, ἔλκυσσον εἰς πάντας, ἤγουν εἰς λαϊκοὺς, κληρικούς, ἐπισκόπους, μοναχοὺς καὶ λοιποὺς. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, καὶ πόσῃν (2) δαπάνῃν ἀπικτηθήσεται ὁ θέλων κτίσαι μοναστήριον; ἄρα χρυσίου πολλά τινα τάλαντα, ἢ μετρίους στατήρας; Ἀύσις. Οὐδὲν ἐξ ἀμφοῖν· οὔτε γὰρ ἀναγκάζεται τις προσπαγεῖν τῷ Θεῷ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξίαν προσπαγωγὴν, οὔτε μικροπρεπὲς χρυτείου κερμάτιον, μὴ ἀρκούν εἰς τὸ προέθετο, προσφέρων (3) εἰσκακουσθήσεται. Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ ἐλάχιστον ὑπὸ τριῶν μοναχῶν συνίσταται μοναστήριον, ἀναγκασθήσεται ὁ κτίσαι μέλλων προσπαγεῖν, εἰ μὴ πλείονα, τέως δὲ τὰ ἀρκούντα εἰς ἀπαρτισμὸν ναοῦ καὶ οἰκονομίαν αὐτοῦ, καὶ τριῶν μοναχῶν. Φησὶ γὰρ ἡ ἰδ' νεαρά τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, μετὰ τὸ προοίμιον, ταῦτα· Φαμὲν οὖν, ὡς ἐπεὶ τὸ θεῖον ὑπέπει (4) στόμα, Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν (5), χρῆναι τὸ ἐλάχιστον τρισὶν ἐπαρκεῖν τὸ μοναστηρίου κλήτην ὑποδιόμενον ἔργον, δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν κειμηλίων, ὅσα τε πρὸς ἀγιστεῖαν καὶ δοξολογίαν ὀρώσιν, ὑπαρχούσης τῆς εὐπορίας. Ἐὐ μὲν οὖν πρὸς ἀνιέρωσιν μοναστηρίου ἀκόλυτον ἔξοντι τὴν ἐπιχείρησιν, εἰς τοσοῦτον δεήσει τὸ ἐλάχιστον τὸ ἀφιέρωμα συντελεῖν. Ὅτι δὲ πλείους πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες, ἐνίοτε ὀπίσω βουλήσιν ἀπολείπονται, προλαμβάνοντος τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοῦ συναναστροφῆς ἐξαφανίζοντος, ἐκεῖνο ἡμῖν θεσπίσεται, ὡς διατυπώσεως προσελθούσης, τὰ ἐν ταύτῃ διορισθέντα ἔσται τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ, ὅποῖα πολλὰ φέρει τὸ ἄδηλον, πρὸ τῆς τῶν οἰκείων ἀναρπασθείη διατυπώσεως, παίδων μὲν ὑπόν-

των ἄχρι τριῶν, τὸ τέταρτον μέρος τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἡ μονή· ἐπέκεινα δὲ τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ προϊόντος τοῦ τῆς γονῆς πλήθους, συγκαταλέξεται τὸ μοναστήριον τοῖς παισὶ, καὶ τὰ ἴσα ἐκ τούτων ἐκάστῳ λήψεται ἐκ πάσης περιουσίας, ἧς οὐχ ἄπτεται χρέα τοῦ τεθνηκότος. Ἄπικιδος δὲ ὑπάρχοντος τοῦ τὸν βίον ἀπολιπόντος, ἐπὶ γονεῦσι δὲ λιπόντος, διχῆ τῶν προσόντων διαιρουμένων, ἡ μὲν τοῖς γονεῦσιν, ἡ δ' ἑτέρα μοῖρα τῷ μοναστηρίῳ παρασχεθήσεται. Εἰ δ' ἔρημος εἴη κληρονόμων ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τοὺς ἐκ πληγίου δὲ εἰσιόντας ὁ κληρὸς προσίεται· αὐτοὶ μὲν, ὅσοι ἂν καὶ ᾧσι, τὸ τρίτον μέρος διανεμήσονται, τὸ διμοῖρον δὲ προχωρήσει τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοὺς κτίζοντας μοναστήρια. Ἐρωτήσῃ. Εἰ δὲ τις εὐκτήριον οἶκον, οὐχὶ μοναστήριον, θελήσει κτίσαι, τοσαύτην δαπάνην προσπαγεῖν ἀπικτηθήσεται; Ἀύσις. Οὐδαμῶς· περὶ γὰρ μοναστηρίων μόνον ταῦτα νενομοθέτηται. Ἀναγκασθήσεται οὖν ὁ κτίσαι μέλλων προσπαγεῖν, κατὰ δοκιμασίαν τοῦ ἐπισκόπου, τὸ ἀρκούν. Τούτων δὲ οὕτως ἔχόντων, ἐν μὲν τῇ βασιλευσίᾳ τῶν πόλεων ἄλλως σταυροπήγιον, παρὰ τοῦ κατὰ καιροῦ χαρτοφύλακος, οὐ δίδοται τινι, ἔξω τῆς πόλεως ταύτης ἀνεγεῖραι θέλοντι ναὸν, εἰ μὴ κατὰ τὸν ἀ. κανόνα τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου κατὰθῆται δι' ἐγγραφῆς, προσενεγαεῖν πάντα τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν τούτου, ὡς εἴρηται, καὶ βεβαιώσῃ αὐτὰ κατὰ λεπτὸν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κώδικι. Ἐν δὲ ταῖς ἔξω χώραις, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν τι τοιοῦτον ἀκριβολογεῖται, ἀλλὰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐφείτα ἀπολυπραγματοποιεῖν κτίζειν εὐκτήρια. Καὶ ἐνταῦθα δὲ οἱ πλείους χωρὶς εἰδήσεως ἐπισκοπικῆς πολλὰ τολμῶσι τοιαῦτα. Ἐπεὶ δὲ μόνης δαπάνης τοῦ ναοῦ ἐμνήσθη ὁ κανὼν, τῷ ὀνόματι δὲ τῆς δαπάνης πάντα τὰ χρειώδη τῷ μοναστηρίῳ καὶ τοῖς ἀσκουμένοις ἐν αὐτῷ συμπεριλαμβάνονται, ὀφείλεις καὶ σὺ οὕτως ἐκλαθεῖσθαι τὴν δαπάνην.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ βουλόμενος κτίσαι μοναστήριον, εἰ μὲν ἔχοι τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν, ἀρχέσθω τοῦ ἔργου, καὶ εἰς πέρους ἀγέσθω τούτου· εἰ δὲ μὴ, κωλύεσθω παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου· τούτου κρατοῦντος καὶ ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ μοναχῶν.

(1) X. Tr. — προομιαισθὲν, Βauer, E. — (2) X. Tr. — πῶς τὴν, E. Βauer. — (3) X. Tr. — προσφέρων Βauer, E. — (4) X. Tr. — ὑπέπει Βauer, E. — ἐπέπει Ν. ἰδ'. Λέοντ. — (5) Ματθ., ΙΙ', 20.

Κανὼν ΙΗ'.

Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ τοῖς ἔξωθεν, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος (1). Τὸ δὲ γυναῖκας ἐνδικοπεῖσθαι ἐν ἐπισκοπεῖσι, ἢ μοναστηρίοις (2), παντὸς προσκόμματος αἴτιον. Εἴ τις οὖν δούλην, ἢ ἐλευθέραν ἐν (3) ἐπισκοπεῖω κτώμενος φωραθείη, ἢ ἐν μοναστηρίῳ, πρὸς ἐγχείρησιν διακονίας τινὸς, ἐπιτιμάσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ καὶ τύχοι ἐν προαστείοις γυναῖκας εἶναι, καὶ θελήσοι ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος, πορείαν ἐν τοῖς ἐκεῖσε ποιήσασθαι, παρόντος ἐπισκόπου, ἢ ἡγουμένου, μηδὲ ἄλλως ἐγχείρησιν διακονίας ποιείσθω κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνή (4), ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν τὴν ἐπαναχώρησιν (5) ποιήσῃται ὁ ἐπίσκοπος, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

ΖΩΝΑΡ. Καὶ ὁ τρίτος κανὼν τῆς πρώτης συνόδου, καὶ ὁ πέμπτος τῆς ἑκτῆς, περὶ συνεισάκτων γυναικῶν διαλέγονται. Καὶ οὗτος δὲ ὁ κανὼν κωλύει τὸ ἐν ἐπισκοπεῖω, ἢ ἐν ἀνδρῶν μονῇ διάγειν γυναῖκα, καὶ τὸν ἐν ἐπισκοπεῖω χάριν ὑποθέσεώς τινος, ἢ ἐν μοναστηρίῳ ἔχοντα γυναῖκας, ἐπιτιμάσθαι κελεύει· καὶ εἰ μὴ ἐκβάλοι αὐτάς, καὶ καθαιρείσθαι τοὺς ἱερωμένους. Ἀλλ' οὐδὲ ἐν προαστείοις, ἐνθα γυναῖκες εἰσὶν ὑπηρετοῦσαι, ἀπιέναι βούλεται ἐπίσκοπον, ἢ ἡγούμενον, εἰ μὴ ἐκεῖναι ἐν ἑτέρῳ τόπῳ μεταστῶσιν, ἕως ἂν ἐκεῖθεν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος, ὑποχωρήσωσιν. Ἀναγνωστέον καὶ τὸν ιθ'. κανὼνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου.

ΒΛΑΣ. Μιθόντες, ὡς ἔοικεν, οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅτι εἰς ἐπισκοπεῖα καὶ εἰς μοναστήρια διάγουσι γυναῖκες, εἶπον, ὡς, ἐπεὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, πρὸς Κορινθίους ἐπιστέλλων, διωρίσατο ἀπρόσκοπους εἶναι ἡμᾶς, μὴ μόνοις τοῖς ἐντός, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξωθεν, ἡγοῦν μὴ μόνοις τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις· τὸ δὲ συνδιάγειν μετὰ γυναικῶν ἐπίσκοπους, ἢ ἡγου-

μένους, ἐν μοναστηρίῳ, ἢ ἐν ἐπισκοπεῖω, παντὸς ἐστὶ προσκόμματος αἴτιον, καὶ λοιδορία οὐ τυχοῦσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως· οφείλουσιν ἐπιτιμασθαι οἱ τοιοῦτόν τι ποιήσαντες· ἐπιμένοντες δὲ, καὶ καθαιρείσθαι. Ὡς δὲ τινος εἰπόντος, ἀδιάκριτον εἶναι τὸ κολάζεσθαι τούτους, ὅπωςδήποτε μετὰ γυναικῶν συνδικαιτωμένους, (συμβαίνει γὰρ τινα ἐξ αὐτῶν κατὰ πάροδον καταλύσαι εἰς προάστειόν τι γυναῖκας ἔχον, καὶ οὐ δύναται ὁ ἐπίσκοπος τὴν μετὰ τούτων διαγωγὴν ἀποπέμψασθαι), ὤρισαν, εἰ συμβῆ τοῦτο, μηδὲ ἄλλως ὀρῶντος τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἡγουμένου, διακονεῖν τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ἐν τόπῳ ἑτέρῳ ταύτας ἀναχωρεῖν, καὶ ἡσυχάζειν, ἔστ' ἂν οὗτοι ἀποχωρήσωσι· τὴν δὲ τούτων διακονίαν γίνεσθαι πρὸς ἀνδρῶν πάντως· οὕτω γὰρ τὸ ἀνεπίληπτον, ἦτοι ἀσκανδάλισον, ἐπ' αὐτοῖς συντηρηθείη. Ἄρα δὲ, ἐὰν ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐν ἐπισκοπεῖω, ἢ μοναστηρίῳ, μὴ συνδιάγῃ μετὰ γυναικῶν, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ κατοικίᾳ, συγγνωμονηθήσονται; Ἀύσις. Οἱ μὲν κανόνες, καθὼς πολλάκις εἶπομεν, καὶ τὸ ιζ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ἀπαγορεύουσιν ἱερωμένον τινὰ μετὰ ὑπόπτου γυναικῆς συνδιάγειν, ἄνευ μητρὸς, θυγατρὸς, ἀδελφῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀνυπόπτων προσώπων· τὸ δὲ νζ'. κεφ. αὐτοῦ, μέρος δὲ τῆς ργ'. Ἰουστινιανείου νεαράς, λέγει ταῦτα ῥητῶς· Ἐπίσκοπον δὲ μηδεμίαν παντελῶς γυναῖκα ἔχειν, ἢ μετ' αὐτῆς οἰκεῖν συγχωροῦμεν. Εἰ δὲ ἀποδειχθείη τοῦτο, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω. Εἰ γοῦν ὁ ἀπλῶς συνοικῶν ἐπίσκοπος μετὰ γυναικῆς οἰασθήτινος καθαιρείται, πολλῶ πλεον ὁ ἐν ἐπισκοπεῖω τοιοῦτόν τι ποιήσας ἀπεντεῦθεν καθαιρεθήσεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, διὰ τὸ τῆς νεαράς ἀδιάστικτον. Τὸ μὲντοι ιε'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ δ'. βιβλίου κωλύει, οὐ μόνον τὸ καταμεῖναι γυναῖκα ἐν ἀνδρῶν μοναστηρίῳ, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅπως εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ, χάριν οἰασθήτινος ὑποθέσεως. Σημείωσαι οὖν τὸν κανὼνα λέγοντα, ὅτι οὐδὲ δούλη, οὐδὲ ἐλευθέρη ὀφείλει συνδιάγειν μετὰ ἐπίσκοπου, ἢ ἡγουμένου, καθ' οἰονδήποτε λόγον. Τὰ μὲντοι περὶ τῶν ἐν προαστείοις οὐσῶν γυναικῶν εἰρημέναι, ἀπολυπραγμονητικῶς ἐκκληθησονται εἰς προάστεια, δεσποτικῶς τῷ ἐπισκοπεῖω ἢ καὶ τῇ μονῇ διαφέροντα· εἰ γὰρ καταλύσωσιν οὗτοι εἰς ξένας

(1) ἁ. Κορ. 1, 32. — (2) X. Τρ. Βευερ. — ἢ καὶ μοναστηρίοις Π. Ε. Κ. — (3) X. Τρ. — ἐν τῷ, Π. Βευερ. Ε. Κ. — (4) ποιείσθαι . . . γυναικί Σ. Ρ. — (5) Ε. Κ. Βευερ. — ἐπαναχώρησιν X. Τρ. — ἀναχώρησιν Π.

δοχεία, ἢ εἰς ἀλλότρια προάστεια, δυσχερές ἐστίν, ὡς νομίζω, τὰ τοῦ κανόνος ἐνεργηθῆναι.

ΑΡΙΣΤ. Οὐ δεῖ γυναῖκας ἐπίσκοπεῖσθαι ἐπίσκοποις, ἢ μοναστηρίοις. Εἴ τις οὖν τοῦτο τολμήσῃ, ἐπιτιμᾶσθω· εἰ δ' ἐπιμένει, καθαιρείσθω. Ἀλλὰ καὶ ἐνθα παραβάλλει ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος, μηδεμίαν γυνή διακονεῖτω, ἢ φαινέσθω, ἀλλ' ἰδιαζέτω μέχρι ἀναχωρήσεως.

Ἀπροσκόπους δεῖ ἡμᾶς γίνεσθαι καὶ τοῖς ἐξωθεν, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· καὶ διὰ τοῦτο οὐ δεῖ γυναῖκας οἰκεῖν ἐν ἐπίσκοποις, ἢ ἀνδράσι μοναστηρίοις· ἀλλὰ τὸν τολμήσαντα ἔχειν δούλην, ἢ ἐλευθέραν, ἐν τῷ ἐπίσκοπῳ, ἢ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διὰ τινὰ ὑπηρεσίαν, ἐπιτιμᾶσθαι προστάττουσιν οἱ Πατέρες. Τὸν δὲ μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν μὴ διώκοντα ταύτας, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, ἢ τῇ μονῇ, καὶ εἰσέτι μένειν συγχωροῦντα, καθαιρείσθαι διαρίζονται. Εἰ δὲ ἐν προαστείῳ τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος ἀπέλθοι, καὶ τύχοιεν εἶναι ἐκεῖσε γυναῖκες, μὴ διακονεῖσάν αὐταί, μέχρι ἂν ἐνδημῶσιν οὗτοι ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν ἐτέρῳ τόπῳ ἰδιαζόντως ἕστωσαν, μέχρι τῆς αὐτῶν ἀναχωρήσεως, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

Κανὼν ΙΘ'.

Τοσοῦτον κατενεμήθη τῆς φιλαργυρίας τὸ μῦσος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν ἐκκλησιῶν, ὥστε καὶ τινες τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπιλαθομένους τῆς ἐντολῆς (1) τοῦ Κυρίου, ἐξαπατηθῆναι, καὶ διὰ χρυσίου τὰς εἰσδοχὰς τῶν προσερχομένων τῷ ἱερατικῷ τάγματι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ, ποιῆσθαι. Καὶ γίνεται, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον, ὡς φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς· οὐδὲ γὰρ Θεῷ, καὶ μαμωνᾶ δουλεύειν ἔξεστιν (2). Εἴ τις οὖν εὗρεθῇ τοῦτο ποίῳν, εἰ μὲν ἐπίσκοπός ἐστιν, ἢ ἡγούμενος, ἢ τις τοῦ ἱερατικοῦ (3), ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεύτερον κανό-

να τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου. Εἰ δὲ ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω τοῦ μοναστηρίου, καὶ παραδοθήτω ἐν ἐτέρῳ μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγὴν. Ὡσαύτως καὶ ἡγούμενος, μὴ ἔχων χειροτονίαν πρεσβυτέρου. Ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων παραδεδομένων (1) δίκην προικῶν τοῖς τέκνοις, ἢ ἰδιοκτῆτων αὐτῶν πραγμάτων, προσαγομένων, ὁμολογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, ὠρίσαμεν, κἄν τε μείνη, κἄν τε ἐξέλθῃ, μένειν αὐτὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ προεστῶτος (2).

ΖΩΝΑΡ. Καὶ τὸ εἰς κληρὸν κατατάττεσθαι τινας, καὶ εἰς μοναστήριά τινες δέχεσθαι διὰ προσαγωγῆς χρημάτων (3) τοὺς ἡγήτορας τῶν ἐκκλησιῶν, ἡγουν τοὺς ἐπίσκοπους καὶ ἡγουμένους, (οὗτοι γὰρ προηγεῖσθαι ἐτάχθησαν τῶν πιστῶν, εἰς πίσιν ὀρθὴν, καὶ βίον σεμνόν, καὶ κατόρθωσιν ἀρετῆς), ἀπηγόρευται. Ὁ δὲ κανὼν λέγει, ὅτι ἐπράττετο τοῦτο τότε, καὶ τινες τῶν εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν τὰς εἰσδοχὰς, εἰς τε τὰ ἱερατικὰ τὰγματα, καὶ εἰς τὰ μοναστήρια, διὰ δόσεως ἐποιούντο χρημάτων, ὡς συμβαίνει πληροῦσθαι τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀπόφασιν, λέγοντος· οὐ ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, τὸ πᾶν ἀπόβλητον. Τοὺς οὖν τοῦτο ποιούντας, ὁ κανὼν οὗτος ἢ παύσασθαι κελεύει, εἰ ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ ἡγούμενοι ἱερεῖς (4), ἢ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ τινες, ἢ καθαιρεῖσθαι· καὶ μέμνηται τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ὃς οὐδὲ οἰκονόμον, ἢ ἐκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος προβάλλεσθαι ἀνέχεται ἐπὶ χρήμασιν. Εἰ δὲ ἡγούμενος εἴη ὁ τοῦτο ποιήσας, μὴ ὢν ἱερεὺς (5), ἐκδιώκεσθαι τοῦ μοναστηρίου αὐτὸν διατάττεται, καὶ ἐν ἐτέρῳ μοναστηρίῳ παραδίδοσθαι εἰς ὑποταγὴν (6). Πῶς δὲ τοῦ κανόνος

(1) Βενερ. Π. — διδομένων Σ. 'Ρ. Χ. Τρ. — (2) τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν, δηλονότι. Σ. 'Ρ. — (3) τὸ, διὰ προσαγωγῆς χρημάτων, οὐ κεῖται παρὰ Ε. εἰμὴ λατινιστί. — (4) τὸ, ἢ ἡγούμενοι ἱερεῖς, κεῖται μόνον παρὰ Βενερ. καὶ λατινιστί παρὰ Κ. — (5) τὸ, μὴ ὢν ἱερεὺς, οὐ κεῖται παρὰ Κ. — (6) Χ. Τρ. — παρὰ δὲ Βενερ. ἀναγινώσκεται ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐξῆς φράσις· ἐκδιώκεσθαι δὲ βούλεται τὴν μὴ ἔχοντα ἡγουμένους χειροτονίαν πρεσβυτέρου.

(1) τῶν ἐντολῶν Σ. 'Ρ. — (2) Ματθ. 5', 24. — (3) τυγχάνει Σ. 'Ρ.

τῆς δ' συνόδου, οὗ ἐμνήσθησαν οἱ Πατέρες οὗτοι, τὸν ἐπὶ χρήμασι χειροτονήσαντα καθαιροῦντος αὐτίκα καὶ τὸν χειροτονηθέντα, οὗτος τὸν εἰς κλῆρον διὰ χρημάτων τάττοντα, ἢ παύσασθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι κελεύει; Εἴπομεν οὖν, ὅτι οὐ περὶ χειροτονούντων οὗτος ὁ κανὼν λέγει, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ περὶ τῶν τοὺς ἤδη χειροτονημένους δεχομένων, καὶ καταταττόντων αὐτοὺς εἰς κλῆρον (1). Εἰτά φησιν, ὅτι ἢ οἱ γονεῖς εἰς προῖκα, ἢ εἰς κλῆρον τοῖς παισὶν ἀφορίζουσι, ταῦτα εἰ προσάγοντο, καὶ ἀφιερῶνται τῷ Θεῷ, ὠρίσασμεν ἀναφαίρετα εἶναι αὐτὰ, κἄν τε ὁ ἀφιερῶσας αὐτὰ μείνη ἐν τῷ μοναστηρίῳ, κἄν τε ἐξέλθῃ· εἰ μὴ ἡ αἰτία τῆς ἐκ τῆς μονῆς αὐτοῦ ὑποχωρήσεως γένηται ἐκ τοῦ ἡγουμένου. Τοῦτο οὖν ἐστὶ νοηθῆναι ἐκ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι ἀπαιτεῖσθαι τὸν εἰς κλῆρον, ἢ εἰς μονὴν δεχόμενον χρήματα οὐ χρή· εἰ δὲ ἐκεῖνος ἐκὼν (2) προσαγάγῃ τινὰ, ὡς ἀφιερῶν αὐτὰ τῷ Θεῷ, ὁ ταῦτα δεξάμενος ἀνεύθυνος ἐσται.

ΒΑΣ. Ἐν τῷ ἐ. κανόνι τῆς παρούσης συνόδου, ὠρίσθησαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων διάφορα τινὰ, χάριν τῶν διὰ δόσεως χρημάτων κατατασσομένων, ἢ χειροτονουμένων, ἐν κλήρῳ οἰοδῆτινι. Ἀκολούθως οὖν αὐτῷ καὶ ὁ παρῶν κανὼν, ὀνειδίζων τοὺς ἐπισκόπους καὶ καθηγουμένους, τοὺς διὰ φιλαργυρίαν δεχομένους τινὰς· μετὰ προσενέξεως χρημάτων, (οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ ἡγήτορες, καὶ οἶον ὁδηγοὶ τοῦ λαοῦ), διορίζεται, μὴ συναριθμεῖσθαι τινὰ ἐν ἀδελφότητι μονῆς, ἢ ἐν κλήρῳ ναοῦ, διὰ δόσεως χρημάτων· τοὺς δὲ τούτους δεχομένους, ἐπισκόπους μὲν ὄντας καὶ ἡγουμένους ἱερωμένους, ἢ παύεσθαι μετὰ παραγγελίαν, ἢ καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ μονάζουσιν, ἢ ἡγούμενοι ἀνέροι, ἐκδιώκεσθαι ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου, καὶ παραδίδοσθαι ἐν ἑτέρῃ μονῇ, ἐφ' ᾧ ὑποτακτικούς εἶναι. Τὰ μὲντοι παρὰ τινῶν προσφερόμενα τῷ Θεῷ αὐτοπροαιρέτως, καὶ ἀπὸ γονέων αὐτοῖς διαφέροντα, ἢ καὶ ἀλλαχόθεν ποθὲν, ἀναφαίρετα εἶναι παρὰ τῆς μονῆς, κἄν τε μείνη ἐν τῷ

μοναστηρίῳ ὁ ἀφιερῶσας ταῦτα, κἄν τε ἐξέλθῃ· εἰ μὴπω αἴτιος τῆς ἐξελεύσεως ὁ καθηγούμενος γένηται. Εἶπον οὖν τινες, ὡς ταῦτα πάντα κατὰ τὸ ἀναμφίβουλον ἔξουσι χώραν εἰς τὰ κοινοβιακά(1) μοναστήρια· εἰς δὲ τὰ κελλιωτικά, οὐκ ἐνεργήσουσι, διὰ τὸ σιτηρέσια ἐξωνεῖσθαι τοὺς ἀδελφάτορας (2), μὴ μέντοι γε καὶ δίκαιον ἀποκάρσεως, ἢ κληρώσεως. Ἦκουσαν δὲ, ἐπὶ πᾶσι καὶ εἰς πάντας τοὺς μοναχοὺς τὸν κανόνα ἐξακοῖεσθαι, διὰ τὸ μὴ διαφορὰν εἶναι μοναχῶν καὶ μοναστηρίων ἀπὸ τῶν κανόνων. Ἠρώτησε δὲ τις, ὡς, τοῦ ἐ. κανόνος διοριζομένου ἀπεντεῦθεν καθαιρεῖσθαι τὸν οὕτω χειροτονήσαντα, πῶς ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται, ἢ παύεσθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι τὸν διὰ δόσεως χρημάτων δεχόμενον οἰοδῆτινα κληρικόν, ἢ μοναχόν; Λύσις· ὅτε μὲν χειροτονία οἰοδῆτις γένηται μετὰ δόσεως χρημάτων, κατὰ τὸν ἐ. κανόνα, ἀπεντεῦθεν καθαιρεθήσεται ὁ χειροτονήσας· ὅτε δὲ μόνη δοχὴ προσώπου γένηται, εἴτε ἐν κλήρῳ, εἴτε ἐν μοναστηρίῳ διὰ χρημάτων, ἄλλως οὐ καθαιρεθήσεται ὁ τὸ κακὸν ποιήσας, εἰ μὴ μετὰ ἐπιφώνησιν ἐμμένει ἐπὶ τῷ κακῷ· ὅτι καὶ οἱ κανόνες διάφοροι εἰσιν· ὁ μὲν γὰρ περὶ χειροτονίας ἀθέσμου διδάσκει· ὁ δὲ περὶ δοχῆς παραλόγου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν χειροτονησάντων, ἢ δεξαμένων τινὰς, παρὰ τὴν τῶν κανόνων περίληψιν διὰ δόσεως χρημάτων. Οἱ δὲ χειροτονηθέντες, ἢ δεχθέντες, πῶς κατασθῆσονται; Λύσις. Ὁ μὲν χειροτονηθείς, κατὰ τὸν ῥηθέντα κανόνα, καθαιρεθήσεται, ἀπολέσει δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ δοθέντα· ὁ δὲ δεχθείς κακῶς, ἀπολέσει τὰ παρ' αὐτοῦ δοθέντα καὶ μόνον, κατὰ τὸν νόμον, τὸν λέγοντα· Ὁ ἐπὶ αἰσχροῦ αἰτίᾳ διδοὺς οὐκ ἀναλαμβάνει. Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος ἀναφαίνεται, εἰς δύο διαιροῦνται οἱ καθηγούμενοι, εἰς ἱερωμένους καὶ ἀνιέρους· (οἱ μὲν γὰρ καθαιροῦνται, οἱ δὲ διακονοῦνται ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου)· φανερὸν καλῶς προχειρίζεσθαι τινὰς εἰς ἡγουμενείας, καὶ ὄντας ἀνιέρους. Ἐπὶ τούτοις ἠρώτησέ τις, ὡς, τοῦ κανόνος διοριζομένου, ἀναφαίρετα εἶναι παρὰ τῆς μονῆς τὰ ἀφιερῶθέντα τῷ Θεῷ αὐτοπροαιρέτως παρὰ τινος, κἄν τε ὁ προσαγαγὼν αὐτὰ ἐστὶ παρὰ

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, Πῶς δὲ τοῦ κανόνος τῆς δ' συνόδου, ἕως τοῦ εἰς κλῆρον, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ, Τοῦτο οὖν ἐστὶ νοηθῆναι, ἕως τοῦ, ἀνεύθυνος ἐσται, ἀναγινώσκονται ἐν X. Τρ. παρὰ δὲ Βενετ. καὶ Κ. προστίθενται ἐν ταῖς Σημειώσεσιν αὐτῶν, ὡς ἐκ ἄλλων χειρογράφων. — (2) τὸ, ἐκὼν, κεῖται μόνον ἐν X. Τρ.

(1) κοινοβία καὶ μοναστήρια X. Τρ. — (2) X. Τρ. — τῆς ἀδελφατρίας 'Ε. — τοὺς ἀδελφατρίας Βενετ.

τῆ μονῆ, καὶ τε καὶ μὴ, πῶς ἐν τῷ τέλει γέγραπται ἀντιστρέφεται αὐτὰ, ἐὰν ἐξ αἰτίας τοῦ προεστῶτος ὁ προσαγαγὼν ταῦτα ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς μονῆς, ὀφείλοντος μᾶλλον τοῦ καθηγουμένου, τοῦ ὑπαιτίου ὄντος, εὐθύναςθαι; Λύσις. Ἐνταῦθα τὰ προσενεχθέντα τῷ Θεῷ, οὔτε ἐξ ὀρθοῦ προσηνέχθησαν, ὥστε ἐκ πάσης αἰτίας ἀναφαίρετα εἶναι τῆ μονῆ, οὔτε χάριν τοῦ ἀποκαρῆναί τινα, ὥστε καὶ οὕτως εἶναι παρὰ τῆ μονῆ, κατὰ πᾶσαν πρόφασιν, κατὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα· Ἐὰ ἐπὶ ἴση αἰτία τοῦ διδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος δοθέντα, οὐ βεβαιεῖται· ἀλλὰ τῆ προσαγωγῆ τῆ κατὰ Θεὸν ἐπετέθη βάρος, οἷον ἢ τοῦ προσαγαγόντος εἰς τὸ μοναστήριον ἀσκήσεις. Εἰ μὲν οὖν οἰκειοθελῶς ὑπαχωρήσει ἐκ τῆς μονῆς ὁ ταῦτα δοὺς, οὐδὲν τι τούτῳ ἀντιστραφήσεται διὰ τὰ πορρηθέντα· εἰ δὲ ἐξ αἰτίας τοῦ καθηγουμένου ἀναχωρήσει, πάντως ἀντιστραφήσεται αὐτῷ τὰ χάριν τοῦ διάγειν τοῦτον εἰς τὴν μονὴν δοθέντα. Ἐπεὶ δὲ, χάριν τῶν προσενέξεων καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαίων, ἀπελύθη πρόσταξις τοῦ αἰδιέμου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπὶ ὑπομνήσει τινῶν ἐκκλησιαστικῶν διακόνων, ἀναδεξαμένων τῷ τότε τὴν φροντίδα τῶν πατριαρχικῶν μοναστηρίων ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς μεγαλειότητος, μηνολόγημα φέρουσα τὸν Δεκέμβριον μῆνα τῆς ε'. Ἰνδικτιῶνος, ὀφείλεις εἰδέναι καὶ ταύτην, τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνουσιν· Ἐὴν ἐπιτήρησιν καὶ διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἀναμφίβολον ἔχειν τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἀγιώτατον πατριάρχην καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλευθέροις μοναστηρίοις, καὶ ἐπὶ τοῖς δωρηθεῖσι, καὶ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐφορείαν, ἢ οικονομίαν δοθεῖσι· δίκαιον γὰρ κέκτηται εἰσερχεσθαι, καὶ ἀναψηλαφᾶν τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ, καὶ εἰς τὰ τοῦ δημοσίου μοναστήρια, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ πάντα, καὶ τε πατριαρχικὰ ὡσι, καὶ τε βασιλικὰ καὶ αὐτοδέσποτα. Καὶ εἰς μὲν τὰ οἰκεία, ἃ οὐκ ἐξέδοντο οἱ πρώην πατριάρχαι εἰς ἐπιδόσεις, ἀκωλύτως ὅταν βούληται εἰσελεύσεται, εἴτε αὐτὸς δι' ἐχυτοῦ, εἴτε διὰ προτροπῆς αὐτοῦ, ὅν ἂν οὗτος ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκλέξῃται, καὶ διακρίνη εἶναι ἄξιον τοῦ ἐρευνᾶν ταῦτα. Εἰς δὲ τὰ ἐλεύθερα καὶ αὐτεξούσια μοναστήρια, ὅταν τις προσέλθῃ, καὶ εἴπῃ τῷ ἀγιωτάτῳ μου δεσπότη καὶ πατριάρχῃ γινόμενον σφάλμα εἰς μοναστήριον,

ἢ καὶ ἄλλως ἀπὸ φήμης τινῶν, ἢ καὶ ἐνὸς ἀκούσῃ, τότε εἰσελεύσεται, ὡς εἴρηται, καὶ ἐρευνήσει τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ μὴ ὁ εἰπὼν βούληται ὑπεισελθεῖν ἀγῶνα ἀποδείξεως· ὁ γὰρ Χριστιανὸς ἄνθρωπος χρέος ἔχει, ὅταν τι ἀκούσῃ γινόμενον ἐναντίον, λέγειν τοῦτο τῷ κοινῷ πνευματικῷ πατρὶ καὶ ἀρχιερεῖ· ἴσως δὲ οὐ μὴ βούληται ὑπεισελθεῖν τὸν ἀγῶνα τοῦτον· καὶ τὸ καταλιμπάνεσθαι διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τὰ ψυχικὰ σφάλματα ἀνεπιτήρητα καὶ ἀδιόρθωτα, ἔστι τοῦτο πάντη ἄτοπον, μηδενὸς ἐγγράφου οἰουδήτινος βασιλικοῦ, ἢ πατριαρχικοῦ, κωλύοντος εἰς τοῦτο. Πλὴν τὰ μοναστήρια ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι ἀκαινοτόμητα ἐν ταῖς ἐρεῦναις τῶν ἀποστελλομένων, μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν διδομένης δαπάνης· τότε γὰρ καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων εὐκόλως σὺν Θεῷ γενήσεται. Ἐπὶ δὲ γε τοῖς κατ' ἐπίδοσιν δοθεῖσι μοναστηρίοις καὶ κατ' ἐφορείαν ἢ οικονομίαν, ἢ παντελῆ (1) ἐλευθερίαν, οὐ μόνον τὰ ἄλλα ψυχικὰ σφάλματα ἐπιζητήσεται, ἀλλὰ καὶ εἰ κατελύθησαν, ἢ καταλύονται μερικῶς, ἢ καθόλου, παρὰ τῶν λαβόντων ταῦτα. Καὶ εἰ εὐρήσει τινὰς μειώσεις ἐν αὐτοῖς γινομένας, καταναγκάσει τοὺς ταῦτα κατέχοντας ἀποκαθιστᾶν ταῦτα, καθὼς παρέλαβον, καὶ κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ μοναστηρίου, πλὴν ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι πρὸς τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ταῦτα παρέλαβον. Τὰ δὲ γε βελτιωθέντα καὶ ἐπαυξήθέντα, καλῶς ἔχοντα, οὐκ ἐλαττωθήσονται, ἀλλὰ μενοῦσιν ὡς ἔχουσιν. Οἱ δὲ κατ' ἐφορείαν κειρικὴν, καὶ ἐτέραν οικονομίαν ἐκδοθέντα κατέχοντες, καὶ καταλυμηνάμενοι ταῦτα, εἰ μὴ βούλονται ἀποκαθιστᾶν ταῦτα εἰς τὸ παρέλαβον σχῆμα, ἵνα ἀφαιρῶνται, μὴ ὀφελούμενοι ἀφ' ὧν ἔχουσιν ἐγγράφων, προθεσμίας διδομένης αὐτοῖς ἀρμοζούσης. Μεταξὺ δὲ τῆς προθεσμίας ὀφείλουσιν (2) ἐπιτηρεῖσθαι, εἰ φροντίζουσιν ἔργοις αὐτοῖς, περὶ τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν καταστάσεως, ὡς δεδήλωται· τότε γὰρ καὶ ἡ προθεσμία φυλαχθήσεται. Αἱ δὲ ἀποταγαί, ἐπεὶ παρὰ κανόνας δίδονται καὶ λαμβάνονται, σχολάσους παντελῶς ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ὁ εὐρισκόμενος λαμβάνων ἢ διδοὺς, εἰ μὲν ἐστὶν ἡγούμενος, ἵνα

(1) παντελῶς Βauer. Εἰ, Λεύγλ. — (2) ὀφειλούσης Λεύγλ.

ἐκδιώκεται ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας· εἰ δὲ χριστικᾶριος, ἐκδιωχθήσεται ἀπὸ τῆς μονῆς. Αἱ δὲ ἀπὸ τῶν προσερχομένων εἰς ἀπόκασιν γινόμενα ἐκουσίως καὶ κατὰ γνώμην τῶν προσφερόντων προσενέξεις, προσδεχθήσονται, καὶ ἀπογραφῆσονται ἐν τῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς· εἰδήσεως διδομένης περὶ τῶν προσφερομένων καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ, καὶ οἱ τὰ μοναστήρια ἔχοντες ὑπομνήματα κέκτηνται περὶ τοῦ λαμβάνειν ἀποταγὰς καὶ προσενέξεις, καὶ ἀποκερδαίνειν ταύτας· τοῦτο γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ὀφείλει σχολάσαι, καὶ γίνεσθαι καλῶς ἀνωθεν εἰρηται· ἀλλὰ καὶ αἱ σωζόμενα προσενέξεις οὐκ ὀφείλουσιν ἐκποιήσῃναι τῇ ἀφορμῇ τῶν ὑπομνημάτων. Εἰ μὲν τοι φροντὶς οὐ μόνον τῶν ψυχῶν τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κοσμικῶν, τῷ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ ἐπίκειται· καὶ ὅταν θεάσῃται τινα τῶν κοσμικῶν, διψῶντα τὴν οἰκείαν σωτηρίαν, πῶς ἐνδέχεται ἵνα κωλύηται τοῦ τάσσειν ἐν τῇ μονῇ, ἐπὶ ψυχικῇ σωτηρίᾳ τοῦ προσερχομένου; Ἔξει γὰρ ἀκώλυτον ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης τὸ τάσσειν, μᾶλλον (1) ἢ περὶ οἱ χριστικᾶριοι, καὶ ὑπομνήματα ἔχωσι. Πλὴν εἰ κελεύει ὁ ἀγιώτατός μου δεσπότης λαμβάνειν χρείας ἀδελφάτου τινα κοσμικὸν ὄντα, ἢ καὶ μοναχὸν ἀπὸ ἐτέρου μοναστηρίου διαφέροντος αὐτῷ, ἵνα μὴ δίδωσι κοσμικῶ, ἢ μοναχῶ ἐξωμονιτάτον, ὡς ἂν μὴ ἐπιβαρύνηται ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ ἀδελφάτου· εἰ γὰρ ἐπιβαρύνηται, λείψει πάντως καὶ τοῖς ἐσωμονίταις (2), καὶ γίνεται ἀντιμισθοῦ, κρίμα. Εἰ δ' ἴσως προσέρχεται τις τῶν λαϊκῶν, ἀδύνατος πάντη καὶ πένης, τῷ ἀγιωτάτῳ μου δεσπότη, ἢ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων τῶν ἀπολεσάντων τοὺς ὀρόνους αὐτῶν, καὶ δεομένων, καὶ θελήσει τυπῶσαι (3) αὐτὸν λαμβάνειν χρείαν ἀπὸ τινος τῶν εὐπορωτέρων μοναστηρίων, ποιήσει τοῦτο καλῶς, μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς μονῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τασσομένων ὄντος· προτιμότεροι γὰρ ὀφείλουσιν εἶναι οἱ ἐσωμονίται τῶν ἄλλων ἀπάντων, εἰς τὸ λαμβάνειν τὰς χρείας αὐτῶν.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ διὰ χρυσίου προσιέμενος τοὺς προσιόντας ἱερατικῶ τάγματι, ἢ μονήρει βίῳ, ἐπίσκοπος μὲν, ἢ ἡγούμενος, ἢ ὄλιος ἱερα-

τικὸς ὢν, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω· ἡγουμένη δὲ, ἐκδιωκέσθω, καὶ διδώσθω εἰς ὑποταγὴν· ὡσαύτως καὶ ἡγούμενος ὁ μὴ ἱερεὺς. Ἦ δὲ ἀφιερούμενα παρὰ τῶν προσιόντων μενέτω, καὶ ἐπιμένοισιν, καὶ μὴ· εἰ μὴ αἰτία εἴη τοῦ προεστῶτος.

Οἱ ἀπαιτοῦντες χρυσίον τοὺς προσερχομένους τῷ ἱερατικῶ τάγματι, ἢ τῷ μονήρει βίῳ, εἴτε ἐπίσκοποι εἰσιν, εἴτε ἡγούμενοι, εἴτε ὄλιος τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, ἢ παυσάσθωσαν τοῦτο ποιοῦντες, ἢ καθαιρεῖσθωσαν. Εἰ δὲ ἡγουμένη ἐστὶν ἢ τοῦτο ποιοῦσα, καὶ ἀποταγὰς ἀπαιτοῦσα τὰς ἐπὶ τὸ μονάσαι προσερχομένας, ἐκδιωχθήσεται τῆς μονῆς, καὶ ἐν ἐτέρῳ μοναστηρίῳ παραδοθήσεται εἰς ὑποταγὴν. Ἐκδιωχθήσεται δὲ ὡσαύτως καὶ ὁ μὴ ὢν ἱερεὺς ἡγούμενος, καὶ τὴν ἐν ἐτέρῳ μοναστηρίῳ ὑποταγὴν ὑπενέγκοι· τῷ γὰρ ὄντι ἱερεῖ ἀρκοῦσα καταδίκη ἐστὶν ἢ καθαιρεσις. Ὅσα δὲ τινες ἐκουσίως, ἢ ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἢ ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων, προσαγάγοιεν πράγματα τῇ μονῇ, καὶ τῷ Θεῷ ταῦτα ἀφιερῶσουσιν, ὀφείλουσι ταῦτα μένειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν, καὶ τε αὐτοὶ οἱ προσάγοντες αὐτὰ ἐκεῖσε προσκαρτερήσωσι, καὶ τε ἐξέλθοιεν ἐκ τῆς μονῆς· εἰ μήπου δι' αἰτίαν τοῦ προεστῶτος ἐξῆλθον.

Κανὼν Κ'.

Ἀπὸ τοῦ παρόντος (1) ὀρίζομεν, μὴ γίνεσθαι διπλοῦν μοναστήριον, ὅτι σκάνδαλον καὶ πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς γίνεται τοῦτο. Εἰ δὲ τινες μετὰ συγγενῶν προαιροῦνται ἀποτάξασθαι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ (2) κατακολουθεῖν, τοὺς μὲν ἄνδρας δεῖ ἀπιέναι εἰς ἀνδρῶν μοναστήριον, τὰς δὲ (3) γυναῖκας εἰσιέναι ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ· ἐπὶ τούτῳ γὰρ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Ἦ δὲ ὄντα ἕως τοῦ νῦν διπλᾶ κρατεῖτωσαν, κατὰ τὸν κανόνα τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, οὕτω διατυπούσθωσαν. Μὴ διαιτάσθωσαν δὲ ἐν ἐνὶ μοναστηρίῳ μο-

(1) Λεῦγαλ. — τὸ, μᾶλλον, οὐ κεῖται ἐν Χ. Τρ. Βευερ. Ε. — (2) Χ. Τρ. — πάντως καὶ τὸ ἐσωμονιτάτον Βευερ. Ε. — (3) Χ. Τρ. — τυποῦν Βευερ. Ε.

(1) Ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος Χ. Τρ. — (2) Ε. ἢ Χ. Τρ. Π. — ἐν μονήρει βίῳ Βευερ. — (3) καὶ τὰς γυναῖκας Π.

ναχοί, καὶ μονάστριαι· μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συν-
 διαίτησιν. Μὴ ἐχέτω μοναχὸς παρρησίαν πρὸς μονά-
 στριαν, ἢ μονάστρια πρὸς μοναχόν, ἰδίᾳ προσομιλεῖν·
 μηδὲ κοιταζέσθω μοναχὸς ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ· μηδὲ
 συνεσθιέτω μονάστρια κατὰ μόνας. Καὶ ὅτε τὰ ἀναγ-
 καῖα τοῦ βίου παρὰ τοῦ ἀνδρῶν μέρους πρὸς τὰς κα-
 νονικὰς ἀποκομίζονται, ἔξωθεν τῆς πύλης ταῦτα λαμβ-
 βανέτω ἢ ἡγουμένη τοῦ γυναικείου (1) μοναστηρίου, μετὰ
 γραφῆς τινος μοναστρίας. Εἰ δὲ συμβῇ, συγγενῆ τινα ἐθέ-
 λειν (2) θεάσασθαι μοναχόν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἡγουμένης,
 ταύτη προσομιλεῖτω διὰ μικρῶν καὶ βραχέων λόγων,
 καὶ συντόμως ἐξ αὐτῆς ὑπαναχωρεῖτω (3).

ΖΩΝΑΡ. Κωλύει ὁ κανὼν διπλᾶ γίνεσθαι μοναστήρια· οὐχ
 ὁμοῦ δὲ διῆγον τοῖς μονασταῖς αἱ μονάζουσαι ἐν τοῖς τοιού-
 τοις μοναστηρίοις, ἀλλ' ἐγγιστα κατέκουν ἀλλήλων, ὥστε καὶ
 ἄμφω ἀλλήλων ἀκούειν. Τοῦτο οὖν, ὑποκνίζον εἰς λογισμοὺς
 ἐμπαθεῖς, ἢ καὶ εἰς τὰ πάθη αὐτὰ, καὶ εἰς σκάνδαλον δὲ τοῖς
 πολλοῖς γινόμενον, ὁρῶσι σχεδὸν συνοικούσας ἀνδράσι γυναῖκας,
 διὰ τὴν πάνυ τῶν κατοικιῶν ἐκατέρων ἐγγύτητα, ἀποτρέπει
 ἢ σύνοδος γίνεσθαι. Εἰ δὲ τινὲς, φησι, μετὰ συγγενῶν προαι-
 ροῦνται ἀποτάξασθαι, οἱ μὲν ἄνδρες εἰς ἀνδρῶν ἀπερχέσθωσαν
 μοναστήριον, αἱ δὲ γυναῖκες, εἰς γυναικεῖον· οὕτω γὰρ εὐαρε-
 στεῖται ὁ Θεὸς, ἀντὶ τοῦ, οὕτως εὐαρέστως δουλεύσουσι τῷ
 Θεῷ, ἰδίᾳ ζῶντες (4), καὶ ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένοι, ὥστε μήτε
 ἀλλήλοις εἰς παροξυσμὸν εἶναι βιοτῆς ἐμπαθοῦς, μήτε ἄλλοις
 εἰς σκάνδαλον. Ὅσα δὲ ἤδη γεγόνασι διπλᾶ μοναστήρια, ἔξω-
 σάν, φησι, καὶ οἰκονομείσθωσαν κατὰ τὴν διαταγὴν καὶ τὸν
 τύπον τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ μὴ δικιτάσθωσαν ἐν ἐνὶ
 μοναστηρίῳ μοναχοὶ καὶ μονάστριαι· δίκαια δ' ἐνταῦθα, οὐ τὸ
 συνεσθίειν ὁμοῦ καλεῖται, ἀλλ' ἢ μετ' ἀλλήλων συνδιαγωγὴ καὶ

ἀναστροφή. Μὴ δ' ἐχέτωσαν πρὸς ἀλλήλους παρρησίαν μοναχὸς τε
 καὶ μοναχῆ, ὥστε συνιέναι ὅτε βούλοιντο, καὶ ἀλλήλοις προ-
 σομιλεῖν· μηδὲ κοιταζέσθω μοναχὸς ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ,
 μηδὲ συνεσθιέτω κατὰ μόνας μοναζούσῃ· ἀλλὰ κἂν χορηγεῖν
 αὐταῖς τὰ ἀναγκαῖα μέλλοιεν ἐκ τῆς ἀνδρῶν μονῆς, μὴ εἰ-
 σίτωσαν μοναχοὶ ἐντὸς τοῦ γυναικείου μοναστηρίου, ἀλλὰ μέ-
 χρι τῆς πύλης ἐλθόντες προσμενέτωσαν ἔξω· ἢ δὲ προσετῶσα
 μετὰ γηραιῶν μοναζουσῶν ἐλθοῦσα πρὸς τὴν πύλην, λαμβανέτω
 τὰ κομισθέντα. Εἰ δὲ καὶ συγγενῆ οικίαν ἰδεῖν ζητεῖ μοναχὸς,
 παρούσης τῆς ἡγουμένης θεασάσθω αὐτήν, καὶ προσομιλεῖτω δι'
 ὀλίγων λόγων, ὥστε ταχέως ὑποχωρεῖν.

ΒΛΑΣ. Ἐν μὲν τῷ α'. κεφ. τοῦ ιβ'. τίτλου τοῦ παρόντος
 συντάγματος, κατεστρώθησαν διάφορα νόμιμα χάριν τῶν μο-
 ναστηρίων· ὁ δὲ παρῶν κανὼν διορίζεται, μὴ γίνεσθαι διπλᾶ
 μοναστήρια, διὰ τὸ μὴ σκανδαλίζεσθαι ἐκ τούτου τοὺς πολλούς.
 ὡς δὲ τινος εἰπόντος, καλὸν εἶναι καὶ εὐπαράδεκτον τοῦτο,
 ὅταν ὑποψία τις ὑποτρέχη διὰ τὰ ἀσθήρικτα πρόσωπα· (εἰ γὰρ
 ἀνόπιστοι, συγγενεῖς τυχόν, ἢ ἀδελφοί, ἢ ἕτεροι τοιοῦτοι θελή-
 σουσι μονάσαι, ἵνα τί οὐ παραχωρηθήσονται εἰς διπλοῦν κα-
 τοικεῖν μοναστήριον;) φασὶν οἱ Πατέρες, ὡς οὐδὲ τῆνικαῦτα
 τοὺς προσγεनेῖς δέον ἐστὶ συνοικεῖν, ἵνα μὴ ἐκ τούτου προσκό-
 πτωσί τινες· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ἀπιέτω εἰς ἀνδρῶν μοναστήριον
 ἰδιαίτατον· ἢ δὲ γυνὴ εἰς γυναικεῖον· οὕτω γὰρ ζῶντες κεχω-
 ρισμένοι, εὐαρέστως δουλεύσουσι τῷ Θεῷ. Τὰ μέντοι προγε-
 γονότα διπλᾶ μοναστήρια, παρεκελεύσαντο πολιτεύεσθαι κατὰ
 τὸν ὀρισμὸν καὶ τὴν διαταγὴν τοῦ μεγάλου πατρὸς Βασιλείου·
 ἡγουν μὴ συνδιαιτάσθαι, ταυτέστι, μὴ συνοικεῖν ἀνδράς καὶ
 γυναῖκας ἐν ἐνὶ μοναστηρίῳ· ὅτι ὑποψία ἐστὶ μοιχείας ἀπὸ τῆς
 συνοικήσεως. Ἀλλὰ μηδὲ μοναχὸς ἐχέτω ἄδειαν μετὰ μοναχῆς
 κατ' ἰδίαν προσομιλεῖν, ἢ συνεσθίειν, ἢ ἐν γυναικείῳ μοναστη-
 ρίῳ διανυκτερεύειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀνάπαλιν. Τὰ δὲ ἀναγκαῖα
 ταῖς μοναζούσαις ἀποκομίζεσθαι δι' ἀνδρῶν, οὐχὶ ἐντὸς τοῦ
 μοναστηρίου, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς πύλης αὐτοῦ, διὰ χειρὸς τῆς ἡγου-
 μένης καὶ μοναστρίας γραφῆς. Εἰ δὲ ποτέ τις μοναχὸς θελήσει
 (ΤΟΜ. Β'.)

(1) τοῦ οικείου X. Τρ. — (2) Εἰ δὲ συμβῇ, καὶ συγγενῆ X. Τρ. Βουερ. —
 (3) X. Τρ. Βουερ. Σ. 'P. K. — τὸ, καὶ συντόμως ἐξ αὐτῆς ὑπαναχωρεῖτω, αὐ-
 κῆται ἐν Π. ἀλλ' ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ. — (4) ἰδιάζοντες X. Τρ.

θεάσασθαι μονάζουσιν συγγενῆ αὐτοῦ, μὴ παραχωρεῖσθω κατ' ἰδίαν μετ' αὐτῆς συναίρειν λόγους· ἀλλὰ κατὰ παρουσίαν τῆς ἡγουμένης, καὶ ἐν συντόμῳ ἀναχωρεῖν. Τὸ ὄνομα δὲ τῆς διαίτης οὐκ ἐκλαμβάνεται εἰς εὐωχίαν, κατὰ τοὺς γραμματικούς, ἀλλ' εἰς κατοίκησιν· διαίτα γὰρ παρὰ τοῖς νομικοῖς ἢ κατοικία ἐστὶ. Διπλᾶ δὲ μοναστήρια εἰπὸν τινες λέγεσθαι, οὐ τὰ ἔχοντα ἐνταυτῷ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ἀλλὰ τὰ πλησίον καὶ ἠνωμένως κτισθέντα, καὶ λογιζόμενα ἐν, ὡσανεὶ διὰ τὴν πολλὴν ἐνότητά. Ἀπὸ δὲ τοῦ κανόνος ἀναφαίνεται μὴ λέγεσθαι διὰ τοῦτο διπλᾶ μοναστήρια, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ κατόικουν ποτὲ, ὡς ἔοικεν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες· διορίζεται γὰρ τοὺς προσγενοὺς ἀφίστασθαι εἰς ἀνδρῶνα καὶ γυναικεία μοναστήρια, ὡς οὐσης κεκωλυμένης τῆς εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἐν κατοικίᾳ τούτων. Ὡσαύτως παρακελεύεται, μὴ διαιτᾶσθαι, τουτέστι μὴ συνοικεῖν ἐν ἐνὶ μοναστηρίῳ ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ὅλον πρῶτον τίτλον τοῦ δ' βιβλίου, διδάσκοντα περὶ τοιούτων πολλῶν, καὶ διοριζόμενον, μὴτε μοναχὸν, μὴτε λαϊκὸν εἰσιέναι εἰς γυναικεῖον μοναστήριον, χάριν οἰασθήτινος αἰτίας· διατυποῦντα δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ὀφειλόντων ἱερουργεῖν ἐν ταῖς γυναικείαις μοναῖς, καὶ τὰ περὶ τῶν ἀποκρισιῶν αὐτῶν, καὶ λοιπῶν διακονητῶν.

ΑΡΙΣΤ. Μὴ ἦτω διπλᾶ μοναστήρια, μηδὲ διαιτάσθωσαν ἐν ταύτῳ μοναχοὶ καὶ μονάστρια, μηδὲ καταμόνας ὁμιλείτωσαν· ἀλλὰ καὶ εἴ τι διακομίσει ἀνὴρ κανονικῆ, ἔξω μένων δίδωτω, καὶ τὴν συγγενῆ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἡγουμένης θεάσθω.

Πᾶσαν ἀσφάλειαν ἔθεντο οἱ Πατέρες, ἵνα μὴ τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ μῶρός τις ἐπιτρέβηται· καὶ προσέταξαν, μὴ ἐνταυτῷ συνεσθίειν μοναχοὺς καὶ μοναστρίαις, μηδὲ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλεῖν κατ' ἰδίαν· ἀλλὰ καὶ συγγενῆ τινα θέλη θεάσασθαι μοναχὸς, παρουσίᾳ τῆς ἡγουμένης ταύτη προσομιλεῖν. Καὶ εἴ τι τῶν ἀναγκάων τοῦ βίου ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶου μοναστηρίου διακομίση πρὸς τὰς μοναζούσας ὁ μοναχὸς, ἔξω τῆς μονῆς ἐσῶτα δίδωται τοῦτο τῇ ἡγουμένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Οὐ δεῖ μοναχὸν, ἢ μονάστριαν (1), καταλιμπάνειν τὴν οἰκειάν μονήν, καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀπέρχεσθαι. Εἰ δὲ συμβῆ τοῦτο, ξενοδοχεῖσθαι αὐτὸν, ἀναγκαῖον· προλαμβάνεσθαι δὲ ἄνευ γνώμης τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ, οὐ προσήκει.

ΖΩΝΑΡ. Τοὺς μοναχοὺς, ἐνθα ἀπετάξαντο τῷ κόσμῳ, συνετάξαντο δὲ τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ, προσμένειν προσήκει, καὶ μὴ ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖν. Εἰ δὲ τις ἀναχωρήσῃ, καὶ εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ μονήν, ξενοδοχεῖσθαι μὲν τοῦτον ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ βιασθῇ εἰς κοσμικοὺς ἀπιέναι, καὶ συνδιάγειν τοῖς ζῶσιν ἀδιαφόρως· προλαμβάνεσθαι δὲ αὐτὸν καὶ κατατάττειν τῇ ἀδελφότητι οὐ δεῖ, εἰ μὴ ὁ ἡγούμενος ἐπιτρέψῃ τῆς μονῆς, ἀφ' ἧς ἐξῆλθεν. Ὁ μὲν οὖν κανὼν οὗτος ἀδιάστικτον ἔχει τὴν κώλυσιν τῆς ἀναχωρήσεως. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ κεφαλαίοις, διαστίζει περὶ τῆς τῶν μοναχῶν ἀναχωρήσεως, καὶ οὐκ ἄλλως αὐτοῖς ἀναχωρεῖν δίδωσιν, εἰ μὴ εἰ ψυχικῶς βλάπτοντο· καὶ τότε δὲ τὴν αἰτίαν τῆς βλάβης ἀπαγγέλλειν τῷ ἡγουμένῳ· καὶ εἰ μὲν θεραπεύοιτο τὸ αἴτιον, αὐθις διάγειν βούλεται ἕκαστον ἐν τῇ οἰκείᾳ μονῇ· εἰ δὲ ἀθεράπευτον ἦ τὸ κακόν, λέγειν τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀδελφότητος.

ΒΛΑΣ. Μετὰ τὸ δοῦναι τινα συνθήκας καὶ ὁμολογίας εἰς Θεόν, χάριν τοῦ προσμένειν ἐν ἡ ἀπεκάρῃ μονῇ, πῶς παραχωρηθήσεται τὴν οἰκειάν ἀθετῆσαι ὁμολογίαν, καὶ εἰς ἑτέραν ἀπέλθειν μονήν; Διορίζεται οὖν ὁ κανὼν, μὴτε μοναχὸν, μὴτε μονάστριαν, ἀσυντάκτως ἀναχωρεῖν ἀπὸ τῆς οἰκείας μονῆς, καὶ εἰς ἕτερον ἀπέρχεσθαι μοναστήριον, χάριν τοῦ καταταγῆναι ἐν αὐτῷ. Εἰ δὲ πολλάκις διὰ μικροψυχίαν γένηται τοῦτο, μὴ προσλαμβάνεσθαι αὐτὸν παρὰ τοῦ προεστῶτος, ἄνευ εἰδήσεως τοῦ κουρεύσαντος αὐτὸν ἡγουμένου, δηλονότι χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον ξενοδοχεῖσθαι· ἵνα μὴ βιασθῇ εἰς κοσμικοὺς ἀπιέναι, καὶ διάγειν

(1) X. Τρ. Σ. Ρ. Κ. Βουερ. — Μὴ δεῖν μονάστριαν Π.

μετὰ λαϊκῶν. Ὁ μόντοι μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ κεφαλαίοις (1), διορίζεται τὸν μοναχὸν βλαπτόμενον ψυχικῶς, ἀναχωρεῖν ἀφ' ἧς ἀπεκάρη μονῆς· καὶ τοῦτο δὲ ποιεῖν, μετὰ τὸ εἰπεῖν καὶ ἔπαξ καὶ δις τὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν καθογούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς, καὶ μὴ διορθωθῆναι τὸ κακόν. Τῷ ὀνόματι δὲ τῆς ξενοδοχίας, μὴ εἴπῃς ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὸν ξενοκουρίτην μοναχὸν διάγειν εἰς ἄλλοτριαν μονήν· τοῦτο γὰρ περιγραφὴ τοῦ κανόνος ἐστίν· ἀλλ' ἐφ' ἡμέραις μετρίαις. Μὴ θαυμάσης δὲ, πῶς οὐ κολάζεται παρὰ τοῦ κανόνος ὁ παραβάτης τούτου· ἀνάγνωθι γὰρ τὸν πῆ. κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ μάθῃς, ὅπως οἱ ξενοκουρίται κολάζονται, καὶ οἱ τούτους δεχόμενοι.

ΛΡΙΣΤ. Μοναχὸν, ἢ μονάσριαν, μὴ ἐξέστω καταλιμπάνειν τὴν οἰκείαν μονήν, καὶ ἑτέρα προσιέναι· εἰ δ' ἀφίκοιτο, ξενοδοχεῖσθω· μὴ μὲν τοι προσδεχέσθω, καὶ ξενοδοχεῖσθω, παρὰ γνώμην τοῦ ἡγουμένου.

Τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι, καὶ ξενοδοχεῖσθαι μοναχὸν, ἢ μοναχήν, ἐν ἑτέρα μονῇ ἀπιοῦσαν, ὁ παρῶν κανὼν ἐπιτρέπει, ἵνα μὴ δι' ἀνάγκην εἰς κοσμικοὺς ἀπέλθῃ, ἢ μείνῃ· τὸ δὲ προσλαβεῖν, καὶ προσδέξασθαι αὐτήν, καὶ συντάξαι τῇ ἀδελφότητι, παρὰ γνώμην τῆς ἡγουμένης, οὐκ ἐπιτρέπει.

Κ α ν ὶ ν Κ Β'.

Θεῷ μὲν τὸ πᾶν ἀνατίθεσθαι, καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις θελήμασι δουλοῦσθαι, μέγα χρῆμα τυγχάνει. Εἴτε γὰρ ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, ὁ θεῖος Ἀπόστολός φησι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε(2). Χριστὸς δὲ(3) ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτοῦ, τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτειν προστέταχεν· οὐ γὰρ ἡ μοιχεία μόνον παρ' αὐτοῦ κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν τῆς μοιχείας ἐγχείρησιν κατακέκριται· λέγοντος αὐτοῦ· Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη

(1) κανόσι. Ε. — (2) ἁ. Κορ. Ι, 31. — (3) Χ. Τρ. Βιευρ. — Χριστὸς οὖν Π. Ε. Κ.

ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ (1). Ἐνθεν οὖν μαθητευθέντες, λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαιρεῖν(2). Εἰ γὰρ καὶ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει (3), ὡς ἐξ ἀποστολικῆς φωνῆς διδασκόμεθα. Ἐπάναγκες οὖν ἐστὶ παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν. Καὶ οἷς μὲν ὁ βίος ἐστὶ γάμου, καὶ τέκνων, καὶ λαϊκῆς διαθέσεως, ἀναμιξ ἐσθίειν ἀνδρας καὶ γυναῖκας, τῶν ἀδιαβλήτων ἐστὶ, μόνον τῷ διδόντι τροφὴν τὴν εὐχαριστίαν προσάγοντας· μὴ μετὰ τινῶν (4) θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων, εἴτουν σατανικῶν ἁσμάτων, κιθαρῶν τε, καὶ πορνικῶν λυγισμάτων, οἷς ἐπέρχεται ἡ προφητικὴ ἀρὰ, οὕτωςί λέγουσα· Οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας, καὶ ψαλτηρίου, τὸν οἶνον πίνοντες, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι(5). Καὶ εἶπου ποτὲ εἶεν τοιοῦτοι ἐν τοῖς Χριστιανοῖς, διορθούσθωσαν· εἰ δὲ μή γε, κρατείτωσαν ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν κανονικῶς ἐκτεθέντα. Οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὁ συνταξάμενος (6) Κυρίῳ τῷ Θεῷ (7) ζυγὸν μονήρη ἄραι, καθίσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσει. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἱερατικὸν ἐκλεξαμένοις βίον, οὐδόλως ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναίξει συνεσθίειν, εἰ μὴ πρὸς μετὰ τινῶν θεοφόρων(8) καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν(9)· ἵνα καὶ αὐτὴ ἡ συνεστίασις πρὸς κατόρθωσιν πνευματικὴν ἀπάγη. Καὶ ἐπὶ συγγενῶν δὲ τὸ αὐτὸ ποιείτω(10). Εἰ δὲ καὶ αὐθις ἐν ὁδοιπορίᾳ συμβῆ τὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας μὴ ἐπιφέρεσθαι μοναχὸν, ἢ ἱερατικὸν ἀνδρα, καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον καταλῦσαι βούλεται, εἴτε ἐν πανδοχείῳ, εἴτε ἐν οἴκῳ τινός, ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῦτο

(1) Ματθ. Ε. 28. — (2) Π. — καθαιρεῖν Βενερ. Χ. Γρ. Κ. Ε. — (3) ἀ. Κερ. Ι. 23. — (4) Χ. Γρ. — καὶ μὴ διὰ τινῶν Σ. Ρ. — (5) Ἠσ. Ε, 12. — (6) Π. Βενερ. — ὡς συνταξάμενος Σ. Ρ. — ἢ δ' ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὡς συνταξάμενος Χ. Γρ. — (7) ἡμῶν Σ. Ρ. — (8) Σ. Ρ. Χ. Γρ. — θεοφόρον Π. Βενερ. — (9) ἢ καὶ γυναικῶν Σ. Ρ. — (10) ποιείτωσαν Σ. Ρ.

ποιεῖν, ὡς τῆς χρείας κατεπειγούσης, μόνον μετ' εὐλαβείας (1).

—

ΖΩΝΑΡ. Ὁ παρὼν κανὼν κωλύει, μοναχοὺς καὶ ἱερωμένους κατ' ἰδίαν συνεσθίειν γυναιξί· προσημαίνεται δὲ, καὶ φησιν, ὅτι πάντα χρήτῳ Θεῷ ἀνατίθεσθαι, καὶ χρήσιον ἐκ τοῦ Ἀποστόλου παράγει, λέγοντος (2)· ἢ ἔτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Ἔτετα μεταχειρίζεται τὸν λόγον, φάσκων, ὅτι ὁ Χριστὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἀμαρτημάτων περιαιρεῖν τοὺς πιστοὺς κελεύει· ἐν γὰρ τῷ λέγειν· Ὁ ἐμβλέψας γυναικί, πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη μοιχεύσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ τὴν μοιχείαν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ πάθους ἀρχὴν. Ὅταν γὰρ τις περιέργως ἴδῃ, δεξάμενος τὴν τοῦ πάθους ἀρχὴν, τὴν ἐπιθυμίαν δηλαδὴ, τότε αὐτῷ ὁ λογισμὸς κινεῖται πρὸς τὸ ἀμαρτημα· ἐνθεν, φησὶ, λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαιρεῖν· καὶ τοῦτο δὲ ἀποστολικόν, τουτέστι, διὰ τοῦτο χρεωστούμεν καταβάλλειν τοὺς λογισμοὺς, καὶ μὴ ἔξῃ αὐτοὺς ἐπαίρεσθαι καὶ κατεξανίστασθαι ἡμῶν· ἢ καθαιρεῖν· γράφεται γὰρ καὶ οὕτως, ἀντὶ τοῦ μὴ ἔξῃ μολυνεσθαι τὸν λογισμὸν δι' ἐνθυμήσεων πονηρῶν, ἀλλ' ἀποπέμπεσθαι τύχτας· ἢ καὶ διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν ἀτόπων (3) διαλογισμῶν μολυνθέντα καθαιρεῖν αὐτὸν, ἐκπλύνειν τοῦ μολυσμοῦ διὰ μετανόιας, καὶ μὴ ἔξῃ περαιτέρω χωρῆσαι. Εἰ γὰρ καὶ πάντα μοι ἔξεσιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· καὶ ταῦτα τοῦ μεγάλου Παύλου τὰ ῥήματα. ἔξεστιν οὖν, φησὶ, τὸ ἐσθίειν διὰ τὸ ζῆν· καὶ οἱ μὲν κατὰ κόσμον βιοῦντες, καὶ γυναιξὶ συζῶντες καὶ τέκνοις, οὐ κωλύονται γυναιξὶ συνεσθίειν, οὐδὲ διαβολῆς αὐτοῖς αἴτιον τοῦτο, εἰ μετ' εὐχαριστίας τῆς πρὸς Θεὸν γίνοιτο, καὶ οὐ μεσολαβοῦσιν ἐν ταῖς τραπέζαις αὐτῶν θυμελικὰ ἐπιτηδεύματα, ἢ γοὺν σατανικὰ ἄσματα. Τί δὲ ταῦτά εἰσι; Κιθάραι, καὶ λυγίσματα πορνικά· διὰ δὲ τῶν λυγισμάτων, ἢ τὰς ἀσέμνους ἀρχήσεις ἠνίξαστο, ἢ τὰ ἐν ταῖς ὀδαῖς λυγι-

σματα τῶν φωνῶν· οἷς ἐπέρχεται, φησὶ, προφητικῆ ἀρά, τὸ, Οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν αἶνον πίνοντες, καὶ τὰ ἐξῆς (1). Εἰ οὖν εἰσι τοιοῦτοί τινες ἐν Χριστιανοῖς, διορθούσθωσαν· εἰ δὲ μὴ, οἱ παλαιοὶ κανόνες κρατεῖτωσαν ἐπ' αὐτοῖς· καὶ ταῦτα μὲν περὶ λαϊκῶν ὁ κανὼν διατάξατο. Οἷς δὲ, φησὶ, ὁ βίος ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἱερατικοῖς, οὐκ ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναιξὶ συνεσθίειν. Εἰ δὲ ποτε τοῦτο γενέσθαι δεήσει, συμπαρόντων αὐτοῖς τιμίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, συνεστιάθουσιν γυναιξίν, ἵνα καὶ ἡ συνεστίασις πρὸς κατορθώσιν πνευματικὴν ἀπάγη· κατορθοῖ γὰρ ὁ οὕτως ἀνυπόπτως συνεσθίων γυναιξὶ, τὸ δοξάζεσθαι τὸν Θεόν. Οἱ γὰρ ὀρώντες αὐτὸν ἐξω πάσης διατηροῦντα ἑαυτὸν ὑποψίας, δοξάζουσι τὸν Θεόν, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τὸν λέγοντα· λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ οὐ μόνον ἀλλοτρίαις γυναιξὶ συνεσθίειν ὁ μοναχὸς, ἢ ὁ ἱερωμένος, ἐπὶ παρουσίᾳ τινῶν εὐλαβῶν ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ καὶ ὅτε συγγενέσι γυναιξὶ συνεσθίει. Ἐν δὲ ὁδοιπορίαις ἱερωμένος, ἢ μοναχὸς, εἰ μὴ ἔχοι ὅπου ἀναπαύσεται, ἄδεια ἔσται αὐτῷ καὶ ἐν πανδοχείῳ, καὶ ἐν οἴκῳ τινὸς καταλύσαι, χρείας κατεπειγούσης· πλην κάκει μετ' εὐλαβείας βούλεται ὁ κανὼν καὶ σωφρόνως αὐτοῖς τὴν διαγωγὴν ποιεῖσθαι.

ΒΑΣ. Ὁ παρὼν κανὼν κωλύει τοὺς λαϊκοὺς μετὰ θυμελικῶν παιγνίων καὶ ὀρχήσεων ἐσθίειν, καὶ παρεγγυᾶται τοῖς τοιοῦτόν τι ποιῶσι Χριστιανοῖς διορθοῦσθαι· εἰ δὲ μὴ, κρατεῖν ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν κανόνων προσημαθέντα. Τοὺς μέντοι μοναχοὺς, καὶ τοὺς ἱερωμένους, παρακελεύεται μὴ συνεσθίειν μετὰ γυναικῶν κατ' ἰδίαν, κλῆν τῇ ἀληθείᾳ ὡς προσγενεῖς τούτων· ἀλλ' ἐν φωτὶ, καὶ μετὰ εὐλαβῶν τινῶν, διὰ τὸ μήτε αὐτοὺς ὑπὸ λογισμῶν ἐναντίων κατασεῖσθαι (2), μήτε ἄλλους σκανδαλίζειν. Ἐν ὁδοιπορίᾳ δὲ, ἢ ἐν ἑτέρᾳ ἀναγκαίᾳ διακονίᾳ ἀποδημοῦντά τινά ἐκ τούτων, καὶ τὰ πρὸς ζῶν ἐπιτηδεῖα μὴ ἔχοντα, διορίσαστο ἀπροκριματίστως καταλύειν ἐν ξενοδοχείῳ, ἢ ἐν ἀλλο-

(1) X. Γρ. — τὸ, μόνον μετ' εὐλαβείας, οὐ κεῖται παρὰ Π. Βενερ. Σ. Ρ. 'Ε. Κ.

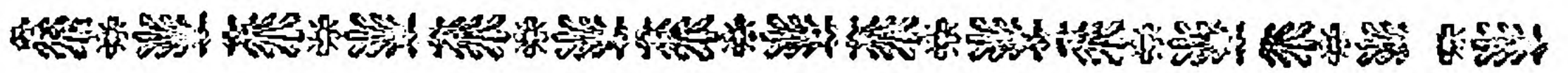
(2) α. Κορ. 1, 51. — (3) X. Γρ. Κ. ὑπέπτων Βενερ.

(1) Ησ. Ε, 12. — (2) κατασύροσθαι X. Γρ.

τρίῳ οἴκῳ, διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς σωματικῆς τροφῆς καὶ ἀναπαύσεως. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τοῦ κανόνος οὗτος· τὸ προοίμιον δ' αὐτοῦ ἐστὶν ἀπὸ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου, οὕτω λεγούσης ἐν μέρει· Βίτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιείτε. Τὸ, Ὁφείλομεν καθίρειν λογισμοὺς, ἀπὸ τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς· τὸ, Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει, ἀπὸ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς· καὶ τὸ, Οἶαι οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντες, καὶ τὰ ἐξῆς, ἐκ τῆς τοῦ Ἰσαίου προφητείας· κανονικὰς δὲ παραδόσεις οἱ Πατέρες φασί, τὸν μ.δ'. καὶ μ.γ'. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· τὸν ξ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καὶ τὸν ξβ'. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ.

ΛΡΙΣΤ. Λαϊκοὺς μὲν ἄνδρας συνεσθίειν γυναιξίν, ἀδιάβλητον· μονοτρόποις δὲ, οὐκ ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναιξὶ συνεσθίειν, εἰ μή που μετὰ θεοφόρων καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Ἐν ὁδῷ δὲ μοναχός, ἢ ἱερατικὸς ἀνὴρ, μὴ ἐπιφερόμενοι τὰ ἀναγκαῖα, ἐν πανδοχείῳ καταλύσουσιν.

Τὸ μὲν μετ' εὐχαριστίας καὶ φόβου Θεοῦ, μὴ διὰ τινῶν θυμολικῶν καὶ σατανικῶν ἁσμάτων, λαϊκοὺς ἄνδρας γυναιξὶ συνεσθίειν, τῶν ἀδιάβλητων ἐστὶ· τοῖς καὶ βίον ἡσύχιον ἔχουσι, καὶ μονοτρόπως, ὡς συνταξαμένοις Θεῷ καὶ κατὰ μόνας καθίσαι, καὶ σιωπῆσαι, κατ' ἰδίαν ὅπως οὐκ ἔξεστι γυναιξὶ συνεσθίειν, εἰ μή που μετὰ τινῶν θεοφόρων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν συνεστιάθῃναι θελήσουσιν· ἵνα καὶ αὕτη ἡ συνεστίασις πρὸς κατόρθωσιν πνευματικὴν γένηται. Ἐν ὁδῷ δὲ, εἰ τὰ ἀναγκαῖα οὐκ ἐπιφέρονται, ἄδεια δίδοται καὶ μοναχῷ, καὶ ἱερατικῷ ἀνδρὶ, ἐν πανδοχείῳ, εἴτε καὶ ἐν οἴκῳ καταλύειν διὰ τὴν κατεπεύγουσαν χρεῖαν.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΕΚΤΕΘΕΝΤΕΣ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΣΥΝΟΔΟΥ,

ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΕΝ Τῷ ΠΑΝΣΕΠΤῷ ΝΑῶ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΝΕΥΦΗΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΖΩΝΑΡ. Ἡ σύνοδος αὕτη ἐπιγράφεται οὕτως· Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. Ἀπορεῖν τοίνυν ποιεῖ τοὺς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκοντας ταύτην (1), πῶς μία οὖσα, *ἡ παρούσα σύνοδος* (2) πρώτη καὶ δευτέρα καλεῖται. Λέγεται (3) τοίνυν σύνοδον ἐν τῷ ῥηθέντι ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγκροτηθῆναι, καὶ διαλεχθῆναι τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς ἑτεροδόξοις, καὶ δόξαι τοὺς ὀρθοδόξους ἐπικρατεστέρους, μέλλειν τε γραφῇ παραδοθῆναι τὰ λαληθέντα· τοὺς δὲ αἰρετικούς μὴ ἀνασχέσθαι γραφῆναι τὰ δόξαντα, ἵνα μὴ φανεῖεν ἡττηθέντες, καὶ ἐκκηρυχθῶσι τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως· καὶ στασιάσαι διὰ τοῦτο, καὶ ἐς τοσαῦτον τὴν στάσιν αὐτοῖς προσελθεῖν, ὡς καὶ μέχρι ξιφουλκίας καὶ φόνων χωρησαι, καὶ οὕτω διαλυθῆναι τὴν πρώτην ἐκείνην συνέ-

---

(1) Κ. Βευερ. — Ἀπορεῖν ἔστιν ἐνταῦθα, πῶς κτλ. Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. οὕτως κεῖται τὰ μεταξὺ τῶν * παρὰ Βευερ. καὶ Κ. — (3) Οὕτως ἔχει τὸ προαίμιον τοῦ Ζωναρᾶ παρὰ Κ. ἐν δὲ Χ. Τρ. μετὰ τὸ, δευτέρα λέγεται, ἀναγινώσκεται οὕτως — Τάδ' ἔχει οὕτως· Σύνοδος ἐν τῷ ῥηθέντι συνεκροτήθη ναῷ, καὶ διελέχθησαν ὀρθόδοξοι τοῖς ἑτεροδόξοις, καὶ δόξαντων τῶν ὀρθοδόξων ἐπικρατεσιτέρων, ἐμέλλε γραφῆναι τὰ λαληθέντα· ἀλλ' οὐκ ἠέσχοντο εἰ ἑτεροδοξοὶ γενέσθαι ταῦτα· εἰς τοσαῦτον δ' ἀντέστησαν πρὸς τὸ γραφῆναι, ὡς καὶ μέχρι ξιφῶν προσελθεῖν τοὺς μαχομένους· καὶ οὕτω διελύθη ἡ σύνοδος ἐκείνη, ἀγράφων μεινάτων τῶν λαληθέντων, εἰς αἵθρις παρσέφρυέντος καιροῦ κτλ. ὡς ἐν τῷ κειμένῳ.

λευτιν, μὴ σχοῦταν δῆλόν τι ἀποτέλεσμα. Εἴτ' αὖθις παραρ-
 ρυέντος καιροῦ, δευτέραν ἐν τῷ αὐτῷ ναῶ γενέσθαι συνέλευσιν,
 καὶ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν γενέσθαι διάλογον, καὶ τότε συγ-
 γραφῆναι τὰ λαληθέντα περὶ δογμάτων· καὶ διὰ τοῦτο φασιν
 αὐτὴν, μίαν οὔσαν κυρίως, πρώτην καὶ δευτέραν ὀνομασθῆναι, ὡς
 δις μὲν γεγονυίας τῆς συνελεύσεως τῶν Πατέρων· ἐν δὲ τῇ δευ-
 τέρᾳ συγγραφέντων τῶν λαληθέντων καὶ συνδοξάντων, ὅτε καὶ
 οἱ ὑποτεταγμένοι κανόνες ἐξεφωνήθησαν.

ΒΛΑΣ. Τινὲς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκοντες, ἀποροῦσι, πῶς
 μία οὔσα αὕτη ἢ σύνοδος, πρώτη καὶ δευτέρα λέγεται. Λύσις.
 Εἰπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ
 φωτίου, τοῦ τὸ νομοκάνονον συνθεμένου, συνεκροτήθη κατὰ τοῦ
 μακαριωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου οἰκουμενικὴ σύνοδος. Λα-
 ληθεισῶν δὲ καὶ δογματικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἄλλοιων ἐκκλη-
 σιαστικῶν, γέγονε διάστασις καὶ μερισμὸς τῆς συνόδου, ὡς τῶν
 ἑτεροδόξων μὴ ἀνασχρημένων διὰ τὴν ἡτταν ὁμογνωμονῆσαι
 τοῖς ὀρθοδόξοις. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐδέησε τοῖς θείοις Πατράσι
 γενέσθαι καὶ δευτέραν συνέλευσιν, καὶ γραφῆναι τὰ προλαλη-
 θέντα καὶ κυρωθέντα. Ὄνομάσθη οὖν ἐντεῦθεν ἡ τοιαύτη σύνο-
 δος πρώτη καὶ δευτέρα, καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι κανόνες ἐξετέ-
 θησαν.

Κανὼν Α'.

Πρᾶγμα σεμνὸν οὕτω καὶ τίμιον, καὶ τοῖς μακαρίοις
 καὶ ὁσίοις Πατράσιν ἡμῶν πάλαι καλῶς ἐπινοηθὲν, ἢ τῶν
 μοναστηρίων οἰκοδομῇ, κακῶς ὁρᾶται πραττόμενον σήμε-
 ρον. Ἵνές γὰρ ὄνομα μοναστηρίου ταῖς οἰκείαις περιου-
 σίαις καὶ ὑπάρξεσι περιθέμενοι, καὶ Θεῷ καθαγιάζειν ταύ-
 τας ἐπαγγελλούμενοι, κυρίους τε τῶν ἀφιερωθέντων ἑαυ-
 τοὺς ἀναγράφουσι, καὶ μόνη τῇ προσηγορίᾳ τὸ Θεῖον ἀφο-
 σιοῦν ἐκμηχανᾶσθαι διεγνώκασιν. Τὴν αὐτὴν γὰρ ἐξουσίαν
 καὶ μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐκ ἐρυθριῶσι σφετερίζεσθαι, ἣν
 περ ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο πρότερον. Καὶ τοσαύτη καπη-
 λεία προσετρίβη τῷ πράγματι, ὥστε πολλὰ τῶν ἀφιερω-

θέντων, παρ' αὐτῶν γε τῶν ἀφιερωσάντων, καθορᾶται(1) πι-
πρασκόμενα, θάμβος ὁμοῦ καὶ μῖσος τοῖς ὁρῶσι παρεχό-
μενα. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μεταμέλεια, ἐφ' οἷς
τῶν ἅπαξ ἀνατεθειμένων Θεῷ, τὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῖς ἐπι-
τρέπουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ταύτην ἀδεῶς παραπέμπουσιν.
᾿Ωρισεν οὖν διὰ ταῦτα ἡ ἅγια σύνοδος, μηδενὶ ἐξεῖναι μονα-
στήριον οἰκοδομεῖν ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης καὶ
βουλῆς. Ἐκείνου δὲ συνειδότος, καὶ ἐπιτρέποντος, καὶ τὴν
ὀφειλομένην ἐπιτελοῦντος εὐχὴν, ὡς τοῖς πάλαι θεοφιλῶς
νενομοθέτηται, οἰκοδομεῖσθαι μὲν τὸ μοναστήριον, πάντα
δὲ τὰ ἐν αὐτῷ προσήκοντα (2), σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ, βρεβίῳ
ἐγκαταγράφεσθαι, καὶ τοῖς ἐπισκοπικοῖς ἀρχείοις ἐναποτί-
θεσθαι μηδαμῶς ἄδειαν ἔχοντος τοῦ ἀφιεροῦντος, παρὰ
γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἑαυτὸν ἡγούμενον, ἢ ἀνθ' ἑαυτοῦ,
ἕτερον καθιστᾶν. Εἰ γὰρ ἅπερ τις ἀνθρώπῳ χαρίζεται,
τούτων οὐκέτι κύριος εἶναι δύναται, πῶς ἅπερ τις Θεῷ
καθαγιάζει καὶ ἀνατίθῃσι, τούτων ὑφαρπάζειν τὴν κυριό-
τητα παραχωρηθῆσεται;

ΖΩΝΑΡ. Ὁ κανὼν οὗτος τοὺς βουλομένους μοναστήρια συ-
νιστᾶν, καὶ ἀφιεροῦν δι' αὐτῶν τὰς οἰκείας περιουσίας Θεῷ,
κελεύει μὴ ἕλλως δύνασθαι ἄρχεσθαι τῆς τοῦ μοναστηρίου οἰ-
κοδομῆς, εἰ μὴ ἐν γνώσει γινόμενος ὁ ἐπίσκοπος ὁ κατὰ τόπον,
ἐπιτρέψει τὴν οἰκοδομὴν, ποιήσας καὶ τὴν ὀφειλομένην εὐχὴν.
Καὶ οὕτω τὸ μὲν ἀπαρτίζεσθαι, βρέβιον δὲ γίνεσθαι· καὶ ἐν
ἐκείνῳ αὐτό τε τὸ μοναστήριον καταγράφεσθαι, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ
ἀνήκοντα πάντα, καὶ τὸ βρέβιον τῇ ἐπισκοπῇ ἐναποτίθεσθαι·
ὥστε μὴ τι δύνασθαι ἔκτοτε τὸν τοῦ μοναστηρίου δομήτορα
ἀφαιρεῖσθαι τι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθέντων ἐν αὐτῷ· ἃ γὰρ
τις τῷ Θεῷ διὰ τῆς μονῆς ἀνατέθεικεν, ἀπεξένωσε τῆς ἐξου-
σίας αὐτοῦ, καὶ οὐκέτι κύριος αὐτῶν ἐστι. Πῶς οὖν ἐπ' αὐτοῖς

(1) Π. Σ. Ρ. Κ. 'Ε. — δρᾶται: Χ. Τρ. — δρᾶσθαι Βενερ. — (2) Βενερ Σ. Ρ.
— μετὰ πάντων δὲ τῶν ἐν αὐτῷ προσήκόντων Χ. Τρ. Π. Ε. Κ.

τι ὡς δεσπότης ἔκτοτε δυνήσεται διαπράξασθαι; Ἐποῦτον δὲ αὐτὸν ἀπαλλοτριῶ τῆς μονῆς ὁ κανὼν, ὥστε οὐδὲ ἡγούμενον αὐτὸν ἐξ γίνεσθαι τῆς μονῆς παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, οὐδὲ ἕτερον ἀνθ' ἑαυτοῦ ἡγούμενον προχειρίζεσθαι. Εἰ γὰρ τὰ ἀνθρώποις δωρούμενα οὐκέτι ἀνικτίως ἀφελέσθαι ὁ δωρητάμενος δύναται, τὴν δεσποτείαν τούτων ἐφ' ἕτερον ἀφ' ἑαυτοῦ μεταθεῖς, πῶς τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένα ὑφαρπάσει, καὶ αὐθις πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσεται τὴν αὐτῶν κυριότητα; Καὶ βιβλίον δὲ τῶν βασιλικῶν δ'. τίτ. α'. κεφ. α'. ἡγουν νεαρά ε. περὶ οἰκοδομῆς μοναστηρίων θεσπίζει, καὶ βιβλίον ε. τίτ. β'. κεφάλαιον ιδ'.

ΒΑΣ. Ἐν τῷ ζ'. κανόνι τῆς ζ'. συνόδου ἐγράψαμεν διάφορα τινα περὶ τοῦ, πῶς ὀφείλουσι γίνεσθαι τὰ μοναστήρια, καὶ ἀνάγνωθι ταῦτα. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν φησιν ὡς, ἐπεὶ τινες ὀνόματι μόνῳ μοναστηρίου τὸν Θεὸν δεξιούονται, τοῖς πράγμασι δὲ καὶ τῇ ἀληθείᾳ θέλουσι πάλιν κατεξουσιάζειν τῶν ἀφιερωθέντων αὐτῷ, ἐκποιούμενοι ταῦτα καθὼς ἂν θελήσωσιν, οὐκ ὀφείλουσι ἀνεγείρεσθαι μοναστήρια ἄνευ εἰδήσεως τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου. Οὗτος γὰρ, μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν ὀφειλομένην εὐχὴν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ, ἡγουν τῷ σταυροπηγίῳ, ἐπιτρέψει μὲν τὴν οἰκοδομὴν, ἐγκαταγράφεται δὲ καὶ ἐν βρεβίῳ τὰ πρὸς οἰκονομίαν τῆς μονῆς καὶ αὐτάρκειαν τῶν μοναχῶν μέλλοντα δοθῆναι παρὰ τοῦ δομητοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ μοναστήριον, ἐφ' ᾧ ἀποκεῖσθαι τὸ βρέβιον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ ἀπαλλοτριωθῆναι τὸν προσάγοντα ἐκ τῆς τῶν ἀφιερωθέντων τῷ Θεῷ κυριότητος. Προστίθησι δὲ, ὡς τοσοῦτον ὀφείλει ἀπέχειν ὁ προσχγαγὼν ἐκ τῆς δεσποτείας τῶν προσαχθέντων τῷ Θεῷ, ὡς μηδὲ ἡγουμένευσιν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἀλλ' οὐδὲ ἕτερον καθιστᾶν ἡγούμενον. Εἰ γὰρ, φησὶ, τὰ τοῖς ἀνθρώποις δωρούμενα, οὐκέτι ἀφελέσθαι ὁ δωρητάμενος δύναται, πῶς τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένα ὑφαρπάσει, καὶ αὐθις ὑφ' ἑαυτὸν ποιήσεται; Ἠρώτησεν οὖν τις, πῶς παρὰ τὴν τούτου περίληψιν οἱ τῶν μοναστηρίων δομητοὶ τυπικὰ τε ἐκτιθέσθαι, καὶ οὐ μόνον ἡγουμένους, ἀλλὰ καὶ ἐφόρους ἐν αὐτοῖς καθιστῶσι, καὶ ἔστιν ὅτε ὑποτυποῦσι, σὺν ἑτέροις ἀκανονίστοις τισί, καὶ τὸ μὴ ἔχειν πάροδον ἐν αὐτῇ

τὸν κατὰ χώραν ἐπίσκοπον; Καὶ τινες μὲν εἶπον, πάντα τὰ τυπικὰ, καὶ ὅπως ἔχωσι περιλήψεως, εἶναι ἀνίσχυρα· καὶ τὸ ἅπαξ ἀνατεθὲν τῷ Θεῷ, τελεῖν ἀπολυπραγμονήτως ὑπὸ τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, κατὰ τὴν τοῦ παρόντος κανόνος περίληψιν. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὀφείλει κρατεῖν αὐτὰ, ὅτι τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀκολούθως γεγράφεται. Ἄλλοι δὲ ἤθελον, τότε ταῦτα ἔχειν τὰ ἐνεργόν, ὅτε σὺν τῷ κανονικῶς τε καὶ νομίμως ἐκτεθῆναι, καὶ παρὰ χειρὸς βασιλικῆς ἐπικυρωθῶσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὡς, ἐπεὶ τὸ ζ'. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ ε. βιβλίου τῶν βασιλικῶν φησιν· Ὁ συστησάμενος δωρεατικὸν ἐπὶ τῷ εὐκτήριον οἶκον κτισθῆναι, ἢ ξενῶνα, ἢ νοσοκομεῖον, ἀπαιτεῖσθαι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ οἰκονόμων τὰ ὑποσχεθέντα· διοικούμενα μέντοι κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἐπ' ἀδείας, ἔχουσιν οἱ δομητοὶ τούτων τυπικὰ ἐκτίθεσθαι. Πλὴν ἀπὸ τοῦ λέγειν τὸν νόμον, διοικεῖσθαι τοὺς εὐαγεῖς οἴκους κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ κτήτορι, οὐκ ἐφείτα αὐτῷ ἀκανονιστὰ τινα καὶ παράνομα διατάττεσθαι. Φησὶ γὰρ τὸ λθ'. κεφ. τοῦ α. τίτ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν· Τοὺς παρὰ τῶν κτητόρων ἐπιλεγέντας εἰς τόπον κληρικῶν, ἀναξίους εὐρισκομένους, ἐκβάλλεσθαι, καὶ ἑτέρους παρὰ τῶν ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι· καὶ τὸ ζ'. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ ε. βιβλίου διορίζεται περὶ τὸ τέλος ταῦτά ῥητῶς· Ἰῶν κατὰ τόπον ἐπισκόπων ἐποπτευόντων, εἰ καλῶς ἡ διοίκησις προβαίνει, καὶ εἰ εὕρωσι μὴ χρησίμους ὄντας τοὺς διοικητὰς, ἀδειαν ἐχόντων ἄνευ ζημίας ἄλλους ἀντὶ τούτων ἐπιτηδεύουσιν· ὥστε, καὶ ὅπως ἐπιστηριχθῶσι τὰ παρανόμως καὶ ἀκανονίστως τοῖς τυπικοῖς περιεχόμενα, οὐ κρατήσουσιν. Ἔτι ἐρωτήσῃ τις, εἰ ἄρα ἀπὸ τοῦ διορίζεσθαι τὸν κανόνα, ἔχειν τὸν ἐπίσκοπον τοιαῦτα δίκαια ἐν τῷ κτισθέντι παρὰ τινος μοναστηρίου εἰς τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ, καὶ ἀποκεῖσθαι ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐπισκοπῆς τὸ βρέβιον τοῦτο, ἐκχωρεῖται αὐτῷ παραπέμπειν τοῦτο ἐνθα βούλεται, καὶ ἀπλῶς κυριαρχικὸν δίκαιον ἔχειν ἐπ' αὐτῷ; Νομίζω οὖν, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος τούτου, οὐκ ἐνεδόθη τῷ ἐπισκόπῳ κατεξουσιάζειν τοῦ μοναστηρίου, ὡς δεσποτικῶς διαφέροντος τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ· ἀλλ' ἔχειν μόνον δίκαια ἐπισκοπικὰ ἐπ' αὐτῷ.

Εἰσι, δὲ ταῦτα· ἀνάκρισις τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων, ἐπιτήρησις τῶν διοικούντων αὐτὸ, ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, καὶ σφραγίς τοῦ ἡγουμένου. Συντηρηθήσεται οὖν ἡ μονὴ ἐλευθέρα, καὶ καθ' ἑαυτὴν διεξαγομένη, ἀνεκποίητος καὶ ἀδῶρητος. Ὁ δὲ κατὰ χώραν ἀρχιερεὺς ἔξει ἐπ' αὐτῇ μόνον τὰ ρηθέντα ἐπισκοπικὰ δίκαια. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ παρόντος κανόνος, καὶ ἐξ ἑτέρων διαφόρων νόμων καὶ κανόνων, ἐξεχωρήθη, παρὰ τοῦ βουλομένου ἀνεγείρεσθαι μοναστήριον ἐκ καινῆς, κατὰ τὴν παροῦσαν θεσμοθεσίαν· Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Νικηφόρου τοῦ ψωκᾶ διορίζεται, μὴ κατασκευάζεσθαι νεωστὶ μοναστήρια, ἢ ξενῶνας, ἢ γηροκομεῖα, ἢ ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους, ἀλλὰ τῶν παρόντων ἐπιμελεῖσθαι· καὶ προστίθησι περὶ τὸ τέλος ταῦτα ρητῶς· Ὡστε ἀπὸ τοῦ νῦν, ὑπὲρ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς ζ'. Ἰνδικτιῶνος, μηδενὶ ἐξέστω, μὴ τόπους, μὴ ἀγροὺς μοναστηρίοις, ἢ γηροκομείοις, ἢ (1) ξενώσιν ὀπισσοῦν παραπέμπειν· ἀλλ' οὐδὲ μητροπόλεσιν, ἢ ἐπισκοπαῖς· οὐδὲν γὰρ οὐδὲ ἐν ἐκείναις λυσιτελεῖ (2). Εἰ δὲ τινα τῶν φθασάντων εὐαγῶν οἴκων, εἴτε μὴν ἐπισκοπῶν, ἢ μοναστηρίων, τοιαύτης φάουλῆς ἔτυχον χειρὸς καὶ προνοίας, ὡς ἔρημα τόπων καταλελειφθαι, τούτοις γνώμη βασιλικῆ καὶ δοκιμασίᾳ ἢ τῶν ἀρκούντων κτήσις οὐ κωλυθήσεται. Κελλία δὲ, καὶ τὰς καλουμένας Λαύρας ἐν ἐρήμοις οἰκοδομεῖν, μὴ πρὸς κτήσεις καὶ ἀγροὺς ἑτέρους ἐκτεινομένας, ἀλλὰ τῇ περιοχῇ μόνῃ τῇ ἰδίᾳ ὀριζομένας, τοσοῦτω τοὺς βουλομένους οὐκ εἴργομεν, ὅσῳ καὶ δι' ἐπαίνου μᾶλλον τὸ πρᾶγμα τίθεμεν. Ἦν δὲ νεαρὰν ὁ Πορφυρογέννητος κυρὸς Βασίλειος ὁ νέος ἀνήρесе διὰ νεαρᾶς αὐτοῦ, ἀπολυθείσης κατὰ μῆνα Ἀπρίλλιον, Ἰνδικτιῶνος α'. ἔτους ςυκῆ. καὶ διαλαμβανούσης ταῦτα ρητῶς· Ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν, καὶ παρὰ μοναχῶν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ μαρτυρουμένων, καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων ἀναμαθοῦσα τὴν περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων, ἢ κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν μᾶλλον καὶ τῶν τοιαύτων οἴκων, παρὰ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβάντος κυροῦ Νικηφόρου

θεθεῖσαν νομοθεσίαν, αἰτίαν καὶ ρίζαν τῶν παρόντων γενέσθαι κακῶν, καὶ τῆς οἰκουμένης ταύτης ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως, ἅτε μὴ πρὸς ἀδικίαν καὶ ὕβριν τῶν ἐκκλησιῶν μόνον καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενομένην, ἄλλως τε δὲ καὶ ἔργῳ τοῦτο βεβαιωθεῖσαν (1)· (ἐξ ὅτου γὰρ τὰ τῆς τοιαύτης ἐκράτησαν νομοθεσίας, οὐδοπωσοῦν οὐδοτιοῦν χρηστοὺν ἄχρι καὶ σήμερον τὸ καθ' ἡμᾶς ἀπήντησε βίῳ· ἀλλὰ τοῦναντίον, συμφορᾶς μᾶλλον ἐπέλιπεν εἶδος ὄλως οὐδέν)· Θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου χρυσοβούλλου τὸ, τὴν παροῦσαν νομοθεσίαν ἀργεῖν ἀπὸ τῆς παρούσης ταύτης ἡμέρας, ἀκυρόν τε καὶ ἄπρακτον τοῦ λοιποῦ διαμένειν. Ἐνεργεῖν δὲ τοὺς πρὸ ταύτης κειμένους, περὶ τε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ (2) καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων, νόμους. Πρὸς τούτοις γίνωσκε, ὅτι ὁ τρισμακάριστος βασιλεὺς κυρὸς Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς, δωρίσατο διὰ προσταξέως ἀπολυθείσης κατὰ Σεπτέμβριον μῆνα, Ἰνδικτιῶνος ζ'. μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τινὰς, λαβόντας, ἢ λαμβάνοντας δωρεὰς ἀκινήτων παρὰ βασιλέων, παραπέμπειν αὐτὰς ἀλλοχρῶν που καθ' οἰονδήτινα τρόπον, εἰ μὴ εἰς πρόσωπα ἀπὸ τῆς συγκλήτου, ἢ ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου τυγχάνοντα· εἰ δὲ παρὰ τοῦτο (3) γένηται, ἵνα περιέρχηται τὰ ἀκίνητα εἰς τὸ δημόσιον. Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τῆς γ'. Ἰνδικτιῶνος, νεαρὰ νομοθεσία γέγονε τοῦ αὐτοῦ βασιλέως τῆς αὐτῆς σχεδὸν περιλήψεως, ἅτινα δὲ προσταγμάτα ἀνηρέθησαν διὰ μεταγενεστέρου χρυσοβούλλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ αἰοδίου Πορφυρογεννήτου· καὶ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπολυθέντος κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τῆς α'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ςυκῆ. ἔτους.

ΑΡΙΣΤ. Παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, μηδενὶ ἐξέστω μοναστήριον οἰκοδομεῖν· εἰδότος δὲ, καὶ εὐχὴν τελούντος, τὸ κτισθὲν μετὰ τῶν αὐτῶ διαφερόντων βρεβίῳ ἐγγραφείσθω· καὶ τῇ ἐπισκοπῇ ἐναποτιθέσθω· καὶ παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου μὴ ἐξέστω τῶν κτίσαντι, ἢ ἡγουμενεύειν, ἢ ἡγούμενον ποιεῖν.

(1) X. Γρ. — τὸ, ἢ γηροκομείοις, οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ Ε. — λυσιτελεῖ Βευερ. Ε.

(1) X. Γρ. — βεβαιωθὲν Ε. — (2) X. Γρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ Ε. ἀλλὰ λατινιστί. — (3) X. Γρ. Ε. — εἰ δὲ μὴ οὕτω παρὰ Βευερ.

Κ α ν ὶ ν Β'.

Ἐπειδὴ τινες τὸν μονήρη βίον ὑποδύεσθαι σχηματίζονται, οὐχ ἵνα Θεῷ καθαρῶς δουλεύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ σεμνότητι τοῦ σχήματος δόξαν εὐλαβείας προσλάβωσι, καὶ τῶν οἰκείων ἐντεῦθεν ἡδονῶν ἀφθονον εὐρήσωσι τὴν ἀπόλαυσιν· (τῶν τριχῶν γὰρ μόνων(1) τὴν ἀποβολὴν ποιούμενοι, ἐν τοῖς οἰκείοις οἴκοις παρεδρεύουσι, μηδεμίαν τῶν μοναχῶν ἀποπληροῦντες ἀκολουθίαν, ἢ κατάστασιν)· ὤρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, μηδένα τῶν ἀπάντων τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀξιοῦν, ἄνευ παρουσίας τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν ἀναδέχεσθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὴν πρόνοιαν ἐπαγγέλλεσθαι, ἀνδρὸς ὄντος δηλονότι θεοφιλοῦς, καὶ μονῆς προεστηκότος, καὶ ἱκανοῦ σώζειν ψυχὴν, ἀρτίως τῷ Θεῷ(2) προσαγομένην. Εἰ δέ τις φωραθείη ἀποκουρεύων τινὰ χωρὶς, παρουσίας τοῦ εἰς ὑποταγὴν αὐτὸν ὀφείλοντος ἀναλαμβάνειν ἡγουμένου, τοῦτον μὲν καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, ὡς ἀπειθοῦντα τοῖς κανόσι, καὶ τὴν μοναδικὴν εὐταξίαν διαλύοντα(3)· τὸν δὲ παραλόγως καὶ ἀτάκτως ἀποκουρευθέντα, ἐν ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἂν ὁ κατὰ τόπον ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, παραδίδοσθαι. Αἱ γὰρ ἄκριτοι καὶ ἐπισφαλεῖς ἀποκουραὶ, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠτίμωσαν, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα βλασφημεῖσθαι πεποιθήκασιν.

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς διὰ νόσον ἴσως, ἢ διὰ λύπην, ἀποχειρόμενοι, ἢ καὶ διὰ τὴν παρά τοῦ κανόνος εἰσαχθεῖσκαν αἰτίαν (4), πάλιν ἐν τοῖς οἰκείοις οἴκοις διέτριβον, μὴ τι μοναχοῖς πληροῦντες ἀρμόδιον. Διὰ τοῦτο τοίνυν ὁ κανὼν οὗτος τῆς συνόδου ἐκπεφώνηται, κελεύων μὴ ἄλλως τινὰ ἀποχεῖρεσθαι μοναχὸν, εἰ μὴ

(1) καὶ τῶν τριχῶν καὶ μόνων Π. — (2) Χ. Τρ. Βευερ. — τῷ Χριστῷ Π. — (3) Χ. Τρ. Βευερ. — καταλύοντα Π. — (4) τὸ, ἢ καὶ διὰ τὴν . . . αἰτίαν, οὕτως ἐπιταί παρά Κ.

παρῆ ὁ ὀφείλων αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν ἀναδέξασθαι, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας φροντίζειν ἑπαγγελόμενος, ἀνὴρ δηλαδὴ μονῆς προσετώς, ἀρετῆς ἐργάτης, ψυχὴν ἀρετῆ προσερχομένην Θεῷ οἰκονομεῖν πρὸς σωτηρίαν δυνάμενος. Εἰ δὲ τις, φησί, φωραθείη ἀποκείρων τινὰ, μὴ παρόντος ἡγουμένου τοῦ τοῦτον ἀναδέξασθαι μέλλοντος εἰς ὑποταγὴν, αὐτὸς μὲν καθαιρεῖσθαι, ὡς τοὺς κανόνας παραβαίνων, καὶ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν ἀνατρέπων· ὁ δὲ παραλόγως καὶ μὴ κατὰ τάξιν κανονικὴν ἀποκαρεῖς, εἰς ὑποταγὴν ἐν μοναστηρίῳ παραδιδόσθαι, ἐν ᾧ ἂν ὁ ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ. Οὕτω γὰρ διὰ τὰς ἀκρίτους καὶ ἐσφαλμένας ἀποκάρσεις, τὸ μὲν μοναχικὸν σχῆμα ἠτίμωται, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ βλασφημεῖσθαι παρὰ τῶν ἀπίστων συμβαίνει, ὁρώντων μοναχοὺς ζῶντας ἀδιαφόρως καὶ ἀμελῶς· ὥσπερ δοξάζεται παρὰ πάντων ὁ Κύριος, ὅταν ἐναρέτως ὁρῶσι ζῶντας τοὺς ἀνατεθειμένους αὐτῷ, κατὰ τὸ, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ΒΛΑΣ. Ἡ ἐν ὑποκρίσει εὐλάβεια μεγάλως κατακρίνεται, καὶ διὰ εὐαγγελικῶν θείων παραγγελμάτων, καὶ διὰ γραφικῶν παραδόσεων. Φασὶν οὖν οἱ Πατέρες, ὡς ἐπεὶ τινες εὐλάβειαν ὑποκρινόμενοι, ὑπεισέρχονται τὸν μονήρη βίον, οὐ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν, ἀλλὰ διὰ ἀπόλαυσιν τῶν οἰκείων ἡδονῶν, καὶ ἵνα ἀπὸ μόνου τοῦ ἁγίου σχήματος σεμνύνωνται (1), (κάθηνται γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν εἰς τὰς κοσμικὰς κατοικίας αὐτῶν) χρεῶν ἔστι μηδένα παρὰ τινος ἀποκείρεσθαι, εἰ μὴ κατὰ παρουσίαν τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν ἀναδέξασθαι ἡγουμένου, καὶ μέλλοντος κατατάξαι τῇ ἀδελφότητι τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ· ὁ δὲ παρὰ τὴν διαταγὴν ταύτην ποιήσας ἀπόκαρσιν, καθαιρεῖσθαι· καὶ ὁ ἀποκαρεῖς εἰς ὑποταγὴν μοναστηρίου (2) παραδοθήτω, κατὰ δοκιμασίαν τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα μὴ, ἐκ τοῦ βλέπειν τοὺς ἀπίστους τὰ τοιαῦτα τολμήματα, βλασφημῆται μὲν τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, ἀτιμάζεται δὲ καὶ τὸ ἅγιον σχῆμα· καὶ ταῦτα μὲν, ὅταν τις καθ' ὑπόκρισιν ἀποκαρῆ. Εἰ δὲ διὰ νόσον, ἢ διὰ λύπην,

(1) X. Τρ. — σεμνῶνται Βευερ. 'Ε. — (2) X. Τρ. — τοῦ μοναστηρίου Βευερ.
(ΤΟΜ. Β'.)

τοῦτο ποιήσει, παραχωρηθήσεται διάγειν εἰς τὰ κοσμικά, ἢ μετασχηματισθῆναι; Λύσις. Οὐδαμῶς· ὁ γὰρ κανὼν καθολικῶς ἐξεφωνήθη, καὶ διὰ πάντας τοὺς ὀπωσδήποτε ἀποκειρομένους· ἴδομεν δὲ καὶ πολλοὺς εἰς τὰς τελευταίας σχεδὸν αὐτῶν ἀναπνοῆς ἀποκαρύντας, καὶ μηδὲ εἰδότες διὰ τὴν νόσον τὸ γινόμενον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ὕστερον πολλὰ σπουδάσαντας μετασχηματισθῆναι, διὰ τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς νόσου κακότητα, καὶ θέλοντας εἰς τὰ κοσμικά διάγειν, καὶ μὴ παραχωρηθέντας, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμηθέντας· ἄλλους δὲ ἀσυμβούλως μετασχηματισθέντας, καὶ αὖθις εἰς τὴν προτέραν μοναδικὴν κατάστασιν καὶ ἄκοντας ὑποστρέψαντας· τί δέ; ὁ παραλόγως ἀποκαρεῖς, ἥτοι δίχα παρουσίας τοῦ μέλλοντος τοῦτον ἀναδέξασθαι ἡγουμένου, καὶ μέλλων κατὰ δοκιμασίαν τοῦ ἐπισκόπου νῦν πρώτως καταταγῆναι ἐν μοναστηρίῳ, ἀναγκασθήσεται συνθήκας ἐτέρας δοῦναι, καὶ ὁμολογήσαι προσμένειν ἐν αὐτῷ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐσωκουρίτην λογίζεσθαι, ἢ ταῖς προτέραις ἀρκεσθήσεται; Λύσις. Ὁ τοιοῦτος δοκεῖ τὰς συνθήκας δοῦναι εἰς ὃ πρώτως κατετάγη μοναστήριον μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, καὶ ἐτέρας συνθήκας δοῦναι οὐκ ἀναγκασθήσεται· διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καὶ εἰς πᾶσαν ἀπόκαρσιν πᾶσαι αἱ ἐρωτήσεις καὶ αἱ συνθήκαι ἐκφωνοῦνται.

ΛΡΙΣΤ'. Εἴ τις φωραθελὴ ἀποκείρων τινὰ, χωρὶς παρουσίας τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν παραλαβεῖν εἰς ὑποταγὴν ἡγουμένου, αὐτὸς μὲν καθαιρείσθω· ὁ δὲ ἀποκαρεῖς, ἐν ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ παρά τοῦ ἐπισκόπου διδύσθω.

Κανὼν Γ'.

Καὶ τοῦτο κακῶς πραττόμενον, κατὰ πολὺ δὲ χεῖρον παροράσει καὶ ἀμελείᾳ παραπεμπόμενον, τυχεῖν ἐκρίθη διορθώσεως. Εἴ τις (1) οὖν μονῆς προϊστάμενος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους μοναχοὺς ἀποδιδράσκοντας, οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἀναζητεῖ, ἢ ἐξευρίσκων, οὐκ ἀναλαμβάνοιτο, καὶ τῇ προσηκούσῃ καὶ καταλλήλῳ τοῦ

πταίσματος ἰατρεία τὸ νενοσηκὸς ἀνακτᾶσθαι καὶ ἐπιβρῶν νύειν ἀγωνίζοιτο, τοῦτον ὠρίσεν ἡ ἅγια σύνοδος ἀφορισμῶ ὑποκεῖσθαι. Εἰ γὰρ ὁ ζῶων ἀλόγων τὴν προστασίαν ἐγχειριζόμενος, καὶ τοῦ ποιμνίου καταμελῶν, οὐκ ἀτιμώρητος καταλιμπάνεται· ὁ τῶν τοῦ Χριστοῦ Ὁρεμμάτων τὴν ποιμαντικὴν ἀρχὴν καταπιστεύθεις, καὶ ῥαστώνῃ καὶ ῥαθυμίᾳ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἀπεμπολῶν, πῶς οὐ δίκας τοῦ τολμήματος εἰσπραχθήσεται (1);

ΖΩΝΑΡ. Κανόνες διάφοροι ὠρίσαν, μὴ δύνασθαι τοὺς μοναχοὺς τὰ, ἐν οἷς ἀπεκάρησαν, μοναστήρια καταλιμπάνοντας ἐν ἄλλαις ἀπιέναι μοναῖς, ἢ τῇ δε κάκεισε περιπλανᾶσθαι· ἀλλὰ τοῦτο, φησὶν ὁ κανὼν οὗτος, κακῶς πραττόμενον, χειρόνως δὲ παρορώμενον, διορθούμεθα. Καὶ εἰ μὴ αἱ τῶν μονῶν προϊστάμενοι, ἀφ' ὧν ὑποχωροῦσιν οἱ μοναχοί, πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιοῦνται εἰς τὸ ἀναζητεῖν καὶ εὐρίσκειν αὐτοὺς, καὶ ἀνγλαμβάνεσθαι, καὶ ἀγωνίζοιντο καταλλήλως τῷ πταίσματι θεραπεύειν τὸν νοσοῦντα, καὶ σπεύδειν ἀνακτᾶσθαι αὐτὸν καὶ ἐπιβρῶννύειν, ἀφορίζεσθαι κελεύει αὐτοὺς. Τοσοῦτον δὲ τοὺς μοναχοὺς ἀπαιτεῖ προσμένειν ταῖς μοναῖς, ὡς τὴν ἐκεῖθεν αὐτῶν ἀναχώρησιν, ἀπόδρασιν ἀνομάσαι, ὅπερ ἐπὶ δούλων καὶ τῶν ἐν εἰρηκαῖς, ἢ καὶ δεσμοῖς κατεχομένων, εἶωθε λέγεσθαι. Εἰ γὰρ ὁ ζῶων ἀλόγων ποιμὴν ἢ βουκόλος, τῶν ὑπ' αὐτοῦ νενοσημένων (2) καταμελῶν, οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται, πῶς μᾶλλον δίκας δώσουσιν οἱ τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ Ὁρεμμάτων τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντες, καὶ ῥαθύμως περὶ τὴν τούτων σωτηρίαν διατιθέμενοι;

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν κά. κανὼν τῆς ζ'. συνόδου οὐ παραχωρεῖ καταλιμπάνειν μοναχοὺς, ἢ μοναστήρια, τὰς ἐν αἷς ἀπεκάρησαν μοναῖς, καὶ εἰς ἕτερον ἀπέρχεσθαι μοναστήριον, ἄνευ ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν ἡγουμένων αὐτῶν· πλὴν οὐ τιμωρεῖ τούτους. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν ἀφορισμῶ καθυποβάλλει τοὺς ἡγουμένους τοὺς μὴ

(1) Γρ. Χρ. — ἵνα εἴ τις Π. Σ. Ρ. Ε. Κ.

(1) Χ. Γρ. Βευερ. Ε. Κ. — Ἐν δὲ Π. ἀναγινώσκειται ἐν τέλει καὶ ταῦτα· ἄπειθων δὲ ὁ ἀνακαλούμενος μοναχὸς, πρὸς τοῦ ἐπισκόπου ἀφορισθήσεται. — (2) Χ. Γρ. — γενεμένων Ε. Βευερ.

μετ' ἐπιμελείας ζητοῦντας τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μοναχοὺς, μηδὲ ἀναλαμβάνοντας τοὺς ὅπουδ' ἄποτε εἰρισκομένους, μήτε μὴν ἀνακτωμένους τὰ ψυχικὰ τούτων ἀρρώστῃματα. Τοσοῦτον δὲ τοὺς μοναχοὺς ἀπαιτεῖ προσμένειν ταῖς ἰδίαις μοναίς, ὡς τὴν ἐκεῖν αὐτῶν ἀναχώρησιν ἀπόδρασιν ὀνομάσαι ὅπερ ἐπὶ δούλων κί τῶν ἐν εἰρικταῖς, ἢ δεσμοῖς κατεχομένων, εἶωθε λέγεσθαι. Εἰ μὲντοι π'. κανὼν τῆς ἐν Καθαρογένῃ συνόδου τιμωρεῖ τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐγκαταστήσαντα μοναχὸν τινα ἀπὸ ἐτέρας μονῆς, ἐτέρας ἐνορίας ὑποκειμένης, εἰς ἐτέραν, κληρικὴν ἢ ἡγούμενον· κολάζει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν μοναχὸν καὶ ἀνάγνωθι τοῦτον. Τί δέ; τοῦ καθηγουμένου ἀναζητοῦντος τὸν οικεῖον μοναχὸν, ἐὰν αὐτὸς ἀποδυσπετῆ, τί γενήσεται; Λύσις. Δι' ἐπισκοπικῶν ἐπιτιμίων ἀναγκασθήσεται ὑποστρέψαι εἰς τὴν ἐν ᾗ ἀπεκάρη μονήν, εἰ μήπου λέγει τι εὐλογον. Σημεῖωσαι ταῦτα διὰ τοὺς ξενοκουρίτας μοναχοὺς· ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἐπιόντα κανόνα.

ΑΡΙΣΤ. Εἰ τις ἡγούμενος, τοὺς ἀποδιδράσκοντας μοναχοὺς μὴ ἀναζητεῖν καὶ ἀναλαμβάνει καὶ ἰατροῦσι, ἀφοριζέσθω.

Κανὼν Δ'.

Πολυτρόπως ὁ πονηρὸς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τὸ σεβάσιμον ἐπονείδισον θεῖναι κατηγωνίσαστο (1), καὶ πολλήν (2) εὖρεν εἰς τοῦτο συνδρομήν, τῆς προκατασχούσης αἰρέσεως τὸν καιρόν. Τὰς γὰρ ἰδίας μονὰς τῇ ἀνάγκῃ τῆς αἰρέσεως οἱ μονάζοντες καταλιμπάνοντες, οἱ μὲν εἰς ἐτέρας, οἱ δὲ εἰς κοσμικῶν ἀνδρῶν μετέπιπτον καταγώγια. Ἄλλὰ γὰρ ὅπερ αὐτοὺς, δι' εὐσεβείαν (3) τότε πραττόμενον μακαριστοὺς ἀπέφαινε, εἰς ἔθος ἄλογον μεταπεσὸν καταγελάστους παρίστησι. Πανταχοῦ γὰρ νῦν τῆς εὐσεβείας ἐξηπλωμένης, καὶ σκανδάλων τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλαγμένης, ἔτι τινὲς τῶν οικείων μοναστηρίων ἀφοιτῶντες, καὶ καθάπερ τι ρεῦμα δυσκάθεκτον, ὧδε κά-

κεῖσε μεταγγιζόμενοι τε καὶ μεταβρέοντες, πολλῆς μὲν πληροῦσι τῆς ἀκοσμίας τὰ μοναστήρια, πολλήν δὲ τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισχωμάζουσι, καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσί τε καὶ καταλυμκίνονται. Ἄλλὰ τούτων τὸ ἄστατον τῆς ὁρμῆς καὶ ἀνυπότακτον ἢ ἁγία σύνοδος ἀνακόπτουσα, ὥρισεν, ἵνα, εἴ τις μοναχὸς τῆς ἰδίας ἀποδράσας μονῆς, εἰς ἕτερον μεταπέσῃ μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσχωμάσῃ καταγώγιον, αὐτὸς τε καὶ ὁ τοῦτον ὑποδεξάμενος ἀφωρισμένος εἶη, ἕως ἂν ὁ ἀποφυγὼν ἐπανέλθῃ, ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσε μονῆς. Εἰ μὲντοι γε ὁ ἐπίσκοπός τις τινὰς τῶν μοναχῶν, ἐπὶ εὐλαβείᾳ καὶ βίου σεμνότητι μαρτυρουμένους, εἰς ἕτερον μοναστήριον ἐπὶ καταστάσει τῆς μονῆς θελήσει μετακομίσαι, ἢ καὶ εἰς κοσμικὴν οἰκίαν, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐνοικούντων, δοκιμάσει καταστήσαι, ἢ ἀλλαχόσε εὐδοκήσει ἐπιστήσαι (1), τοῦτο, οὔτε τοὺς ὑποδεχομένους, οὔτε τοὺς μοναχοὺς ὑποδίκους ποιεῖ (2).

ΖΩΝΑΡ. Τῆς τῶν Εἰκονομάχων ἐπικρατούσης αἰρέσεως, καὶ πάντες μὲν οἱ τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκυνηταὶ καὶ ἐζητοῦντο, καὶ ἐκολάζοντο, πολλῶ δὲ πλέον οἱ μοναχοί. Διὸ καταλιμπάνοντες τὰ ἐκυτῶν μοναστήρια, ἢ εἰς ἐτέρας ἀπήσαν μονὰς, ἐκεῖσε κρουπτόμενοι, ἢ καὶ εἰς κοσμικῶν οἰκίας μετέπιπτον. Ἄλλὰ τοῦτο, φασὶν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες, μακκρῖους μὲν τότε ἐποίει, καλῶς γινόμενον καὶ κατὰ καιρόν· νῦν δὲ εἰς ἔθος γενόμενον ἄλογον, καταγελάστους τοὺς ποιοῦντας αὐτὸ τίθησι. Τῆς ζάλης γὰρ τῆς αἰρέσεως παρελθούσης, καὶ τῆς εὐσεβείας παρρησίαν λαβούσης, καὶ πάλιν τῶν οικείων ὑποχωροῦντες μονῶν, ὧδε κακεῖσε μεταγγιζονται, καθάπερ τι ρεῦμα μὴ δυνάμενον κατασχεθῆναι, καὶ μεταβρέουσι, καὶ πολλῆς ἀκοσμίας πληροῦσι τὰ μοναστήρια. Κόσμος γὰρ ἐστὶ τῶν μονῶν τὸ τοὺς τροφίμους αὐτῶν ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν, καὶ προσμένειν αὐταῖς, μηδὲ

(1) ἡγωνίσαστο Π. — (2) τὸ, πολλήν, οὐ κεῖται ἐν Π. — (3) Π. Χ. Τρ. — ἀλλάθειαν Βενερ.

(1) Π. — ἐπιστατήσαι Χ. Τρ. Βενερ. — (2) ποιῆσαι Σ. Ε.

συνεχῶς προίεναι. Πολλὴν δὲ τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισκιμά-
ζουσι, τουτέστιν ἀτάκτως εἰσφέρουσιν. Ἴνα γὰρ δείξῃ τὸ, ἠδέως
αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀταξίαν διακείσθαι, τῇ λέξει τοῦ κωμάζειν
ἐχρήσατο· κωμάζειν γὰρ ἐστὶ τὸ μετὰ αὐτῶν καὶ κινῶν καὶ
φιδῶν τὸν οἶνον πίνειν. Ἰς γοῦν οἱ οὕτω πίνοντες ἠδονται, τὸν
ὅμοιον τρόπον, φασι, καὶ οὗτοι πρὸς τὴν ἀτιμίαν ἠδέως διά-
κείνται, καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσι, καὶ καταλυ-
μαίνονται. Ἴν γὰρ σῶμα τῆς ἀδελφότητος οὔσης, ἧς ἡ ὑποταγὴ
σεμνότης καὶ καύχημα, οἱ ἐκ ταύτης ἀπορρηγνύμενοι διασπῶσι
τὸ σεμνόνον αὐτὴν, καὶ εἰς λύμην τοῦ ὅλου σώματος γίνονται.
Διό, φασιν, ὤρισεν ἡ ἅγια σύνοδος, τοὺς τῶν ἰδίων μονῶν ἐκ-
διδράσκοντας, κἂν εἰς ἕτερα μεταπέσωσι μοναστήρια, κἂν εἰς
κοσμικὰ εἰσκιμάσωσι καταγωγία, κἀκείνους καὶ τοὺς ὑποδε-
ξαμένους αὐτοὺς ἀφωρισμένους εἶναι, ἕως ἂν ἐπανέλθωσιν οἱ
ἀποφυγόντες εἰς τὴν οἰκίαν μονήν. Εἰ δὲ ὁ κατὰ χώραν ἐπί-
σκοπός τις τῶν μοναχῶν ἐπ' ἀρετῇ μαρτυρουμένους συνίδῃ
εἰς ἑτέραν μονήν ἐπὶ καταστάσει αὐτῆς καὶ ὠφελείᾳ τῶν ἐν
αὐτῇ μεταγαγεῖν, ἢ καὶ εἰς κοσμικὴν οἰκίαν δοκιμάσῃ κατα-
στήσαι, ἢ ἀλλαχόσε εὐδοκήσῃ ἐπιστήσαι, οὔτε οἱ μοναχοί, οἱ
οὕτω μετατιθέμενοι, οὔτε οἱ τούτους δεχόμενοι, τῷ ἀφορισμῷ
ὑπόδιχοι ἔσονται.

ΒΑΣ. Τὰ διὰ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Βίονομα-
χῶν συμπεσόντα δεινὰ τοῖς μοναχοῖς, ἐπονείδιστον ἀπειργά-
σαντο τὸ μοναχικὸν σεβάσιμον σχῆμα, φησὶν ὁ κανὼν. Κατέλι-
πον γὰρ τὰς ἰδίας μονὰς οἱ μονάζοντες διὰ τὴν τῶν αἰρετικῶν
ἀπειλήν· καὶ οἱ μὲν εἰς ἕτερα μετέπεσον μοναστήρια· οἱ δὲ
εἰς κοσμικὰ κατέλυσαν καταγωγία. Καὶ τότε μὲν ἀνεύθυνον
ὑπῆρχε τὸ γινόμενον· κατήντησε δὲ τοῦτο εἰς γέλωτα τοῖς
πολλοῖς. Παιδείας γὰρ τῆς ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν
ἀπειλῆς, διὰ τὸ ὑφαπλωθῆναι τὴν ὀρθοδοξίαν, τινὲς τῶν μονα-
χῶν ἀνευρυθριάστως τολμῶσι ποιεῖν, ἅπερ διὰ τὴν ἀνάγκην ἀκιν-
δύνως ἐγένοντο παρά τινων. Τῷ τοι καὶ ὑποχωρεῖν(1) ἐκ τῶν οἰ-

(1) ὑποχωροῦσιν X. Τρ.

κείων ἀπακάρσεων, καὶ παρὰ ταῖς πόλεις μετὰ λαϊκῶν διατρί-
βειν οὐκ αἰσχύνονται, προφασίζόμενοι καὶ παρὰ τῶν πρὸ αὐτῶν
μοναχῶν τοιαῦτα πολλὰ γίνεσθαι. Καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἀνυποταξίαν
κατηγορεῖ τῶν μοναχῶν, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν μοναστη-
ρίων λυμαίνεται, ὤρισεν ἀφωρισμένους εἶναι, τὸν τε ἀπὸ τῆς
ἐν ἧ ἀπετάξατο μονῆς ἀποδράσαντα μοναχόν, καὶ εἰς ἕτερον
δεχθέντα μοναστήριον, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν τοῦτον δεξάμενον
καθηγούμενον, ἕς τ' ἂν ὁ ἀποφυγὼν μοναχὸς ὑποστρέψῃ εἰς τὴν
οἰκίαν μονήν. Καὶ ταῦτα μὲν, ὅταν τοιοῦτόν τι γένηται χωρὶς
ἐπισκοπικῆς εἰδήσεως. Εἰ δὲ ὁ κατὰ χώραν ἐπίσκοπος κατα-
νοήσῃ τήνδε, τυχόν, τὴν μονήν μὴ ἔχειν μοναχοὺς εὐλαβεῖς,
καὶ ἱκανοὺς ἐκ τῶν οἰκείων πράξεων καὶ ἄλλους πρὸς σωτηρίαν
μεταγαγεῖν, καὶ δοκιμάσῃ συμφέρον εἶναι μετενεχθῆναι τόν-
δε τὸν μοναχόν ἀφ' ἧς ἀπεκάρη μονῆς εἰς ἑτέραν, ἢ καὶ ἐγκατα-
στήσαι εἰς κοσμικὰς οἰκίας οἰκονόμους, διὰ σωτηρίαν τῶν κα-
τοικούντων ἐν αὐτῇ, ἢ καὶ ἀλλαχοῦ που ἐπιστατήσαι, γενήσε-
ται τοῦτο ἀπαρεμποδίτως· μήτε τῶν μοναχῶν, μήτε τῶν
ὑποδεχομένων αὐτοὺς ὀφειλόντων ὅλως προκριματισθῆναι.
Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἰπόν τινες ἐναντιοῦσθαι ταῦτα τοῖς
θεσπισθεῖσι ὑπὸ τοῦ π'. κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου,
καὶ διοριζομέναις, τὸν τοιοῦτόν τι ποιοῦντα ἐπίσκοπον, καὶ
ὑποδεχόμενον ἀπὸ ἀλλοτρίου μοναστηρίου μοναχόν, καὶ ποιοῦν-
τα αὐτὸν κληρικόν, ἢ καθηγούμενον, ἀπὸ τῆς τῶν λοιπῶν
ἀδελφῶν κοινωνίας χωρίζεσθαι, καὶ τῇ τοῦ ἰδίου λαοῦ κοινωνίᾳ
ἀρκεῖσθαι· τὸν δὲ μοναχόν, μηδὲ κληρικόν εἶναι μηδὲ καθη-
γούμενον. Ἀλλ' οὐκ εἰσὶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐναντία· ἐκεῖνος
μὲν γὰρ ὁ κανὼν καλᾶζει τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἀπὸ ἀλλοτρίας
ἐνορίας δεχόμενον οἰονδήτινα μοναχόν, καὶ καθιστῶντα τοῦτον
πρὸς κλήρωσιν, ἢ ἡγουμενεῖαν μονῆς διαφερούσης αὐτῷ, χωρὶς
εἰδήσεως τοῦ προτέρου ἐπισκόπου αὐτοῦ· ὡσαύτως τιμωρεῖ
καὶ τὸν μοναχόν. Ὁ δὲ παρὼν ἐκχωρεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, ἀπὸ
μονῶν δύο, διαφερουσῶν αὐτῷ (1), μεταθέσει ποιεῖν μοναχῶν
κατὰ τὸ δόξαν τούτω. Γίνωσκε δὲ ὅτι γέγονε καὶ σημείωμα

(1) X. Τρ. — ἀπὸ τῶν δύο διαφερουσῶν αὐτοῦ Βιουρ. (αὐτῷ) B.

συνοδικόν, ἐπὶ τῆς ἐφημερίας τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Λουκά, χάριν τοῦ ἀποκριματίστως καθίστασθαι* (1) καθηγουμένους εἰς μοναστήρια ὑποκαίμενα τῇ ἐνορίᾳ τοῦ πατριάρχου, μὴ ἔχοντα ἱκανοὺς εἰς προστασίαν μοναχοῦς, ἀπὸ ἐτέρας μονῆς, οὔσης ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας, καὶ τὰ τυπικὰ τούτων διορίζονται ξενοκουρίτην μὴ γίνεσθαι καθηγούμενον. Τὸ μὲντοι παρὰ τοῦ κανόνος διορισθὲν περὶ τοῦ κατατάττεσθαι εἰς κοσμικὰς κατοικίας (2), ἢ ἀλλαχοῦ, παρὰ τοῦ ἐπισκόπου μοναχὸν τινὰ ἐνάρετον, ὑποκαίμενον αὐτῷ, διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἐν αὐτῇ, μὴ δόξη σοι καινόν. Τοῖς γὰρ ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσι μόνης τῆς ψυχικῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐμέλησε, καὶ ἐτέρου παντελῶς οὐδενός. Ὁ γοῦν κατὰ Θεὸν ἀναστρεφόμενος, ἀπὸ τοῦ τύπου οὐ παραβλαβήσεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὠφελήσει τὰ μέγιστα. Ἴνα τί γοῦν οὐ γενήσεται κατὰ τὸν κανόνα; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ αὐτὸς ἁγιώτατος πατριάρχης κύρ Λουκά, ἐπέτρεψε τῷ μοναχῷ καὶ ἱερεὶ ἐκείνῳ κυρῷ Μακκρίῳ τῷ Ἱεροσολυμίτῃ, διάγειν διηνεκῶς μετὰ τοῦ μακαρίτου πρωτονοβιλισιμουπερτάτου (3) καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ἁγιοθεοδώριτου, καὶ συνταξειδεύειν μετ' αὐτοῦ, καὶ τὰ τῶν γραμματικῶν(4) ἐνεργεῖν. Σημεῖωσαι οὖν, ὅτι κατὰ προτροπὴν καὶ δοκιμασίαν ἐπισκοπικὴν, πολλῶν δὲ πλέον κατὰ βασιλικὴν, καὶ μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ ἀποκριματίστως ἐνεργήσουσι τὰ τούτοις ἐπιτραπησόμενα, οἷα καὶ ἂν ᾶσιν.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις μοναχὸς, τῆς ἰδίας ἀποδράσας μονῆς, ἢ εἰς ἕτερον μεταπέσοι μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσχωμάσοι καταγώγιον, αὐτὸς τε, καὶ ὁ ὑποδεξάμενος, ἀφορίζεσθω, ἕως ἐπανέλθοι· ὁ δὲ παρ' ἐπισκόπου ὅπουδῆποτε κταστὰς, ἀναιτίατος.

Κ α ν ὶ ν Ε'.

Ἰὰς ἀκρίτους καὶ ἀδοκιμάστους ἀποταγὰς ἐπὶ πολὺ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν λυμαινομένας εὐρίσκομεν. Προπε-

(1) X. Γρ. — οὐ κεῖται παρὰ Βευερ. καὶ Ε. — (2) X. Γρ. Κ. — εἰς κοσμικὸν καταγώγιον Βευερ. — (3) Βευερ. — παρὰ δὲ Ε. οὕτω· ἀπ. ἡγουμ. ὑπερτ. ἐν δὲ, X. Γρ. εὐρηται γρίφος δυσανάγνωστος. — (4) γραφῶν Ε.

τῶς γὰρ τινες εἰς τὸν μονήρη βίον ἑαυτοὺς ἐπιβρίπτοντες, καὶ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπιπονον κατολιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον, ἀθλίως πάλιν ἐπαναστρέφουσιν. Ὄρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία σύνοδος, μηδένα τοῦ μοναχικοῦ καταξιοῦσθαι σχήματος, πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἰς πείραν αὐτοῖς ἀφειθείς, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξίους τῆς τηλικαύτης βιοτῆς παραστήτη(1). Καὶ τοῦτο κρατεῖν παντὶ τρόπῳ παρεκλεύσατο, πλὴν εἰ μήπου τις βραεῖα προσπεσοῦσα νόσος, τὸν χρόνον ἀναγκάσῃ συσταλῆναι τῆς δοκιμασίας· ἢ εἰ μήπου τις εἴη ἀνὴρ εὐλαβῆς, καὶ τὸν μοναχικὸν βίον ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων σχήματι. Ἐπὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς εἰς ἀπόπειραν παντελῆ καὶ ὁ ἕξαμηνιαῖος ἀρκέσει χρόνος. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα διαπράξεται, τὸν μὲν ἡγούμενον τῆς ἡγουμενείας ἐκπίπτοντα, παιδείαν τῆς ἀταξίας, τὴν ἐν ὑποταγῇ διαγωγὴν ἐφευρίσκειν· τὸν δὲ μονάσαντα, ἐν ἐτέρᾳ μονῇ τὴν μοναχικὴν ἀκρίθειαν φυλαττούσῃ, παραδίδοσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ παρῶν κανῶν οὐδένα βούλεται ἀποκείρεσθαι, πρὶν ἢ δοκίμιον ἑαυτοῦ δώσει. Τινὲς γὰρ, φησι, προπετῶς εἰς τὸν μοναχικὸν βίον ἑαυτοὺς ἐπιβρίπτοντες, ἀντὶ τοῦ, οὐ μετὰ κρίσεως, ἀλλ' ἀπροσέκτως εἰσβολοῦντες· ὥσπερ γὰρ τὸ ριπτόμενον οὐκ εὐκόσμως, ἀλλ' ὡς ἔτυχε κεῖται, οὕτω κἀκεῖνοι ὡς ἐρριμμένοι εἰσι, καὶ οὐ κατὰ κόσμον καὶ τάξιν διάγουσιν. Ἀπαγορεύοντες γὰρ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπονον τῆς ἀσκήσεως, πάλιν ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ φιλήδονον βίον ἐπαναστρέφουσι. Διὸ, ἵνα μὴ ταῦτα γίνωνται, ὤρισεν ἡ σύνοδος ἐπὶ τριετίαν δοκιμάζεσθαι τοὺς προσερχομένους ἐπὶ τὸ μονάσαι· καὶ ὅταν διὰ τοῦ τοσοῦτου χρόνου δώσει πείραν ἑαυτῶν, καὶ δοκίμοι φανῶσι, καὶ ἀξιοὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου, τότε τοῦ σχήματος αὐτοὺς ἀξιοῦσθαι, εἰ μή-

(1) Βευερ. X. Γρ. — καταστήση Π.

που τις ἐν τῷ μέσῳ συμβαίη βαρεῖα νόσος, καὶ θάνατον ἀπειλοῦσα· τότε γὰρ ὁ τῆς δοκιμασίας καιρὸς συσταλήσεται. Εἰ δέ τις ἀνὴρ προσέλθῃ εὐλαβῆς, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ μοναχοὺς ζῶν, καὶ δῆλος κάκεῖνος ᾗ, καὶ τὸ θεοφιλὲς τῆς αὐτοῦ βιοτῆς, τηνικαῦτα εἰς ἀπόπειραν αὐτοῦ καὶ δοκιμασίαν ἡ σύνοδος ἀρκοῦντα ἐδοκίμασε τὸν ἑξαμηνιαῖον χρόνον (1). Ἄλλ' ἐνιοὶ τῶν ἡγουμένων νυνὶ τὰ οἰκεῖα θελήματα πρὸ τῶν κανόνων τιθέασιν, καὶ τοὺς μὲν ἄρτι ἐπιδημήσαντας αὐτίκα κείρουσι· τοὺς δὲ, μετὰ βραχείας ἡμέρας, καὶ ταῦτα ἀνθρώπους οὐδ' ὅ, τι ἐστὶ τὸ μοναχικὸν εἰδότες ἐπάγγελμα· καὶ οὐδέ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ κανόνος ἀναστέλλει αὐτοὺς τῆς ἀλόγου ὁρμῆς αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἡγουμενείας ἔκπτωσις, καὶ εἰς ὑποταγὴν αὐθις ἀναστροφή, διὰ παιδείαν τῆς ἀταξίας. Τὸν δὲ ἀκρίτως μονάσαντα καὶ παρὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, ὁ κανὼν εἰς ἑτέραν κελεύει μονὴν παραδίδοσθαι, μοναχικὴν τηροῦσαν ἀκριβείαν.

ΒΑΛΣ. Πολλάκις τινὲς, φασὶν οἱ Πατέρες, διὰ θλίψιν, ἢ ἑτέραν ὀλιγωρίαν τινά, τὸν μονήρη βίον προπετῶς ὑποδυόμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι καρτερῆσαι τὸ ἐπίπονον τῆς ἀσκήσεως, μεταμέλονται, καὶ πρὸς τὴν προτέραν κοσμικὴν διαγωγὴν κακῶς ὑποστρέφουσιν. Ἔρισαν οὖν, μηδένα καταξιοῦσθαι τοῦ μοναχικοῦ σχήματος πρὸ δοκιμασίας καὶ ἐξετάσεως (2) τῆς διαγωγῆς τοῦ ζητοῦντος αὐτὸ, ἀλλ' ἐπὶ τριετίαν δοκιμάζεσθαι, καὶ οὕτω λαμβάνειν τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τοῦτου γὰρ οὕτω γινομένου, αὐτὸς τε διὰ τὴν ὀλιγωρίαν οὐ μεταμεληθήσεται, ἀλλ' ὀλοφύχως τὸ μοναχικὸν ἀναδέξεται σχῆμα, καὶ εἰ ἀπαρέσκεται, ἀπροκριματίστως ἀναχωρήσει ἀπὸ τῆς μονῆς, καὶ πρὸς τὸν κοσμικὸν ὑποστρέψει βίον· καὶ ὁ καθηγούμενος δὲ, ἀπόπειραν λαβὼν ἀκριβῆ διὰ τοῦ τοσοῦτου χρόνου τῆς τούτου ἀναστροφῆς, ἐν ἑκ τῶν δύο προέλθῃ, δηλονότι, ἢ ἀποκεῖρῃ αὐτὸν, ὡς ἄξιον, ἢ ἐπιτρέψῃ ὑποχωρῆσαι, ὡς ἀδόκιμον· τοῦτο δὲ παρεκελεύσαντο κρατεῖν εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας. Εἰ γὰρ τις διὰ νόσον βαρεῖαν θελήσει ἀποκαρῆναι, οὐ κωλυθήσεται διὰ τὸν χρόνον

τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἀπεντεῦθεν μετασχηματισθήσεται. Εἰ μὲν τοι βούληται τις εὐλαβῆς μονάσαι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ διαγωγῆς αὐτοῦ κρίνεται πρὸς τοῦτο ἄξιος, τοῦτον οὐκ ἐπὶ τριετῆ χρόνον, ἀλλ' ἐπὶ ἑξαμηνιαῖον δοκιμάζεσθαι χρή. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα διαπραζάμενον καθηγούμενον, ὄρισαν ἐκπίπτειν ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας, καὶ γίνεσθαι ὑποτακτικόν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκαρέντα παραδίδοσθαι εἰς ἑτέραν ἀκριβεστέραν μονήν. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, λόγος ἐγένετο κατὰ διαφόρους καιροὺς, περὶ τοῦ πῶς οφείλουσι δοκιμάζεσθαι οἱ τὸν μονήρη βίον ἐπιλεξάμενοι. Τινῶν γὰρ εἰσελθόντων εἰς μοναστήρια, καὶ ῥασοφορησάντων, ἴσως καὶ μετὰ τρισαγίου ἐν ναῶ, καὶ μετονομασθέντων, καὶ ἀπλῶς κατὰ μοναχοὺς ἀναστρεφομένων ἐντός τε καὶ ἐκτός τῆς μονῆς· πρὸ δὲ τοῦ τελειωθῆναι διὰ τῆς μοναχικῆς (1) ἀποκάρσεως, μετασχηματισθέντων, καὶ εἰς κοσμικὴν ὑποστρεψάντων διαγωγὴν, ἔστι δ' ὅτε καὶ νομίμως γυναιξὶ συζευχθέντων, εἶπόν τινες, μηδὲν αὐτοὺς ἀπεικὸς ποιῆσαι, ἀλλ' ἔχειν ἐπ' ἀδείας, ἐντός τῆς κανονικῆς τριετίας, πρὸ τῆς ἀποκάρσεως δηλαδὴ, ἐξέρχεσθαι τῆς μονῆς ἀπροκριματίστως, καὶ ἀποτίθεσθαι μὲν τὰ μοναχικὰ ἄμφια, λαϊκὰ δὲ ἐνδύεσθαι· ὅτι καὶ ὁ κανὼν περὶ τῶν ἀποκειρομένων πρὸ τῆς τριετίας θεσπίζει, οὐ μὴν περὶ τῶν δοκιμαζομένων, καὶ ἔτι ὄντων ῥασοφόρων. Ἔτεροι δὲ εἶπον, ὡς ὁ κανὼν μὲν μοναχικὸν σχῆμα καλεῖ τὴν ἀποκάρσιν· οὐ διορίζεται δὲ τὴν δοκιμὴν γίνεσθαι μετὰ μοναχικῶν, καὶ ῥίπτειν ταῦτα, καὶ κοσμικὰ ἐνδύεσθαι, καὶ ἀναχωρεῖν· τῷ τοι καὶ ἀναφαίνεται οφείλειν τὸν δοκιμαζόμενον μετὰ λαϊκῶν ἀμφίων δοκιμάζεσθαι· ὁ γὰρ ἀπαξ τὰ μοναχικὰ ἐνδυσάμενος, οὐ παραχωρηθήσεται, χθὲς μὲν κατὰ μοναχοὺς ἐπὶ ἀγορᾶς ἀναστρέφεσθαι, σήμερον δὲ κατὰ λαϊκοὺς θεατρίζεσθαι, καὶ οἶον ἐμπαίξειν, κατὰ σκηνικοὺς, τὸ ἅγιον σχῆμα· μᾶλλον μὲν οὖν ἀναγκασθήσεται καὶ ἄκων ἀποκαρῆναι. Λέγοντες δὲ ταῦτα, κατεσκεύαζον τὸν λόγον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ γ'. κεφ. τοῦ ιά. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, λέγοντος περὶ τὰς ἀρχὰς οὕτως· Ἢ δὲ ιγ'. διάτ. τοῦ α. τίτλου τῶν νεαρῶν φησιν, ὅτι οἱ παραγ-

(1) Βενερ. Κ. — καιρὸν, Χ. Γρ. — (2) Χ. Γρ. — κατεξετάσεως Ε. Βενερ.

(1) Ε. Χ. Γρ. — μοναδικῆς Βενερ.

γέλλοντες (1) εἰς μονήρη βίον, εἴτε ἐλεύθεροι, εἴτε δοῦλοι, πρό-
 τερον τριετίαν προσκαρτερεῖτωσαν, κουρά τε καὶ ἐσθῆτι χρώμε-
 νοι τῶν λαϊκῶν, καὶ τὰς Γραφὰς μανθάνοντες, καὶ τὴν τύχην
 αὐτῶν ὁμολογοῦντες, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ θέλαιν μονάσαι, μήποτε
 πονηρὰ ἐστὶ, καὶ νοθευτείσθωσαν. Καὶ εἰ προσκαρτερήσουσι τὴν
 τριετίαν, καὶ ἀξιοὶ φανῶσι τοῦ μονάσαι, τότε κειρέσθωσαν· καὶ
 ἤθελον ἐκ ταύτης τῆς νεαρᾶς, οὔσης Ἰουστινιανείου, τὴν δοκιμὴν
 γίνεσθαι μετὰ λαϊκῶν ἀμφίων. Προσετίθουν δὲ ὡς ἐπεὶ τὸ γ'.
 κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὅπερ ἐστὶ
 κεφ. ξδ'. τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, διορίζεται τοὺς τολ-
 μήσαντας μιμήσασθαι σχῆμα μοναχοῦ, ἢ ἀσκητρίας, καὶ κατὰ
 σκηνηκοῦς ἐμπαῖξαι τοῦτο οἰκιδήτινι τρόπῳ, σωματικῶς τιμω-
 ρεῖσθαι, καὶ ἐξορίζεσθαι· πολλῶν δὲ πλέον κολασθήσεται ὁ ἐπαγ-
 γειλάμενος μοναδικὴν διαγωγὴν, καὶ εἰς μοναστήριον ἀπελθὼν,
 καὶ μοναχικὴν ἐσθῆτα περιβαλλόμενος, ἐὰν ὕστερον ἀνερυθριά-
 στως εἰς λαϊκοὺς μετασχηματισθῆ. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὡς οἱ ῥασο-
 φορήσαντες μετὰ τρισαγίου, οὐ παραχωρηθήσονται μετασχημα-
 τισθῆναι εἰς λαϊκοὺς· οἱ δὲ χωρὶς τούτου μετασχηματισθέντες,
 ἀδιστακτικῶς ἐντὸς τῆς τριετίας, τῶν μὲν μοναχικῶν ἀμφίων
 σχολὴν καταψηφίσονται, ἐνδυθήσονται δὲ λαϊκὰ· ὅτι καὶ γυναῖ-
 κες πενθοῦσαι τοὺς ἀποβεβιωκότας ἀνδρας αὐτῶν, μελανειμονοῦσιν
 ἐπὶ καιρὸν, καὶ ἀκινδύνως αὐτοῖς τὰ κοσμικὰ περιτίθενται· καὶ
 αὐτοὶ μὲν ταῦτα. Τοῖς πλείοσι δὲ καὶ εὐλαθεστέροις, οὐ δοκεῖ
 τὸ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν εἰσελθόντα εἰς μοναστήριον, καὶ, ὡς ἂν
 ἔχη τὸ πρᾶγμα, μελανειμονήσαντα, καὶ κατὰ μοναχοὺς διατρέ-
 βοντα, μετασχηματισθῆναι εἰς λαϊκοὺς· ἐξῆν γάρ, φασιν, αὐτῷ,
 μετὰ λαϊκῶν ἐσθῆτων δοκιμασθῆναι κατὰ τὸν τῆς τριετίας και-
 ρόν. Ἐπεὶ δὲ μοναχικὰ ἐνεδύσατο, ἀναγκασθήσεται περατῶσαι
 τὴν οἰκείαν πρόθεσιν· εἰ δὲ πρὸς τοῦτο ἀποδυσπετήσῃ, τιμω-
 ρηθήσεται, καθὼς ὁ νόμος φησὶν ἐν τῷ α'. τίτλῳ τοῦ δ'. βιβλίου.
 Ἐπεὶ δὲ ἤκουσά τινων μαμφομένων τοὺς καθηγουμένους, τοὺς μὴ
 μετὰ δοκιμασίαν ἀποκείροντας τοὺς προσερχομένους αὐτοῖς, καὶ
 κατὰ τοῦτο παραβαίνοντας ὡσανεὶ τὸν παρόντα κανόνα, νομι-

(1) X. Τρ. 'B. — παραμίνοντες Βιευρ.

ζῶ, ὅτι τὸ γ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ δ'. βιβλίου, ὅπερ ἐστὶ
 δ'. κεφ. τῆς ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς, λέγει καὶ τὸ τοιοῦτον
 ἀμφιβόλον. Φησὶ γάρ· Εἴ τις δὲ εἰς μοναχικὸν βίον ἐλθεῖν βουλη-
 θεῖη, κελεύομεν, ἵνα, εἰ μὲν γνώριμός ἐστιν, ὅτι οὐδεμιᾶ τύχη
 ὑπόκειται ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, ὅτε συνίδῃ, τὸ σχῆμα
 αὐτῷ παράσχῃ· εἰ δὲ μὴ γνωρίζεται, ἢ οἰαδῆποτε ὑπόκειται
 τύχη, ἐντὸς τριῶν ἐνικυτῶν μὴ λαμβάνειν αὐτὸν τὸ μοναχικὸν
 σχῆμα· ἀλλ' ἐντὸς τοῦ εἰρημένου χρόνου ἀποπειράσθω(1) τῆς τού-
 του ἀναστροφῆς ὁ τοῦ μοναστηρίου ἡγούμενος· καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡς
 καλῶς ὁ καθηγούμενος ἀποκείρει, ὅτε συνίδῃ, τὸν προσελθόντα
 αὐτῷ, καὶ ἡ δοκιμασία γίνεται εἰς μόνους τοὺς ἀμφιβόλους,
 δούλους τυχόν, καὶ λοιποὺς τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ περιεχομένους.

ΑΡΙΣΤ. Μηδεὶς ἀξιούσθω τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, εἰ μὴ, ἐπὶ
 τριετίαν δοκιμασθεὶς, ἀξίος ἀναφανείη, πλὴν εἰ μὴ βαρεῖα νόσος
 τὸν χρόνον συστελεῖε. Καὶ εἰς ἀνδρα δὲ εὐλαβῆ, καὶ κατὰ
 μοναχοὺς ζῶντα, ἀρκέσει ὁ ἐξαμηνιαῖος χρόνος. Εἰ δὲ παρὰ
 τοῦτο γένηται, ἐκπεσεῖται μὲν τῆς ἡγουμενείας ὁ ἡγούμενος, καὶ
 εἰς ὑποταγὴν ἔσται· ὁ δὲ μονάσας, εἰς ἀκριβέες μοναστήριον ἀπε-
 νεχθήσεται.

Κ α ν ὶ ν Ϛ'.

Οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν
 προσκυροῦσθαι(2) τῷ μοναστηρίῳ. Φησὶ γάρ ὁ μακάριος Λου-
 κᾶς περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὴν τῶν μονα-
 χῶν(3) πολιτείαν διατυπούντων, ὡς οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρ-
 χόντων αὐτῷ(4) ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα
 κοινά. Διὸ τοῖς ἐθέλουσι μονάζειν, ἀδειαν δίδοται, περὶ τῶν
 ὑπαρχόντων αὐτοῖς, διατίθεσθαι πρότερον, καὶ οἷς ἂν
 βούλονται προσώποις, μὴ κεκωλυμένοις δηλονότι παρὰ τοῦ
 νόμου, τὰ αὐτῶν παραπέμπεσθαι. Μετὰ γάρ τοι τὸ μο-
 νάσαι, τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων, τὸ μοναστήριον

(1) X. Τρ. — ἀποπειράσθω 'E. Βιευρ. — (2) Π. X. Τρ. — προσκληροῦται
 Βιευρ. — (3) μοναστῶν X. Τρ. — (4) Π. τὸ, αὐτῷ οὐ κείται ἐν X. 'Τρ. καὶ
 Βιευρ.

ἔχει τὴν κυριότητα, καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν, ἢ διατίθεσθαι (1), τούτοις παρακεχώρηται. Εἰ δέ τις φωραθείη κτησίην τινα, ἣτις οὐκ ἀπεκληρώθη (2) τῷ μοναστηρίῳ, ἰδιοποιούμενος, καὶ φιλοκτησίας πάθει δουλούμενος· ταύτην μὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου, ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι, καὶ πολλῶν παρουσίᾳ πιπρασκομένην (3), πτωχοῖς καὶ ἀπόροις διανέμεσθαι. Τὸν δὲ γε τὴν τοιαύτην κτησίην, κατὰ τὸν πάλαι Ἀνανίαν, ὑποσυλᾶν μελετήσαντα, τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ ἢ ἀγία σύνοδος ὥρισε σωφρονίζεσθαι. Δῆλον δὲ, ὡς, ἅτινα περὶ μοναζόντων ἀνδρῶν ἢ ἀγία σύνοδος ἐκανόνισε, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ μοναζουσῶν γυναικῶν κρατεῖν ἐδικαίωσεν.

ΖΩΝΑΡ. Οἱ τῇ μοναχικῇ ζωῇ συντασσόμενοι, ὡς τεθνηκότες (4) τῷ βίῳ λογίζονται. Ἐσπερ οὖν οἱ θανόντες οὐδὲν ἔχουσιν, οὕτω καὶ τοὺς μονάζοντας ὁ κανὼν ἀπαιτεῖ μηδὲν κεκτηθῆσθαι· καὶ ἐκ τῶν Πράξεων μαρτυρίαν ἐπάγει, ἐν αἷς ὁ Θεὸς Λουκᾶς ἱστορεῖ, ὅτι τῶν πιστευόντων οὐδεὶς ἔλεγεν ἑδίον τι ἔχειν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἀλλ' ἦν ἅπαντα κοινά. Διὸ τοῖς ἀπονεύουσιν εἰς μοναχικὴν διαγωγὴν, ἐνδίδωσιν ὁ κανὼν, πρὸ τοῦ μονάσαι, διατίθεσθαι περὶ τῶν προσόντων αὐτοῖς, καὶ οἰκονομεῖν τὰ οἰκεῖα, ὡς βούλονται· ἵνα μὲντοι μὴ κεκωλυμένοις προσώποις αὐτὰ καταλείψωσιν, οἷον αἰρετικοῖς, ἢ νόθοις παισὶ, πλέον τοῦ δωδεκάτου μέρους τῆς περιουσίας αὐτῶν, ὅταν καὶ γνησίους ἔχωσι παῖδας. Εἰ δὲ μονάσουσι πρὸ τοῦ διαθέσθαι, ἢ μονὴ τῶν ἐκείνου πάντων κυρία ἔσται, καὶ οὐκέτι αὐτῷ ἐκκεχώρηται οἰκονομεῖν περὶ τῶν οἰκείων. Ταῦτα δὲ οὕτω γίνονται, ὅταν μὴ ἀναγκαίους τὸ μονάσαν πρόσωπον ἔχη κληρονόμους, ἢτοι παῖδας, ἢ γονεῖς, οἷς ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸ νόμιμον καταλιμπάνειν μέρος. Πῆ γὰρ ρηγ'. νεαρά, κειμένη εἰς βιβλίον τῶν βασιλικῶν δ'. τίτλον α'. φησὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι, Εἰ

(1) Π. — διατάσσεσθαι X. Γρ. Βυερ. — (2) Βυερ. X. Γρ. — κατεκληρώθη. Π.
(3) πιπράσκεισθαι καὶ, Σ. Ρ. — (4) X. Γρ. — θνήσκοντες Βυερ. Ε.

παῖδας ἔχει ὁ πρὸ τοῦ οἰκονομῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν εἰσελθὼν εἰς τὸ μοναστήριον, ἐξέσω αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ καρῆναι τὴν οἰκείαν οὐσίαν εἰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ διελθῆν, καὶ ἐκάστῳ προσκληρῶσαι τὸ νόμιμον μέρος ἀκαινοτόμητον· τὸ δὲ περιττεῦον μετὰ τὴν εἰς τοὺς παῖδας διανομὴν προσκυροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. Εἰ δὲ βούλοιοτο ὁ μονάσας πᾶσαν τὴν ἰδίαν οὐσίαν καταλιπεῖν τοῖς παισὶ, κελεύει ἢ νεκρὰ συναριθμεῖσθαι κἀκεῖνον τοῖς ἑαυτοῦ παισίν· ὥστε, εἰ τρεῖς τυχὸν εἴησαν οἱ παῖδες, συναριθμεῖσθαι αὐτοῖς καὶ τὸ μονάσαν πρόσωπον, καὶ εἰ ἑκατὸν νομισμάτων ἦν ἡ περιουσία, μὴ ἀνὰ τρίτον τῶν ἑκατὸν τοὺς παῖδας λαβεῖν, ἀλλὰ τετάρτην ἑκαστον μερίδα, ὥστε καὶ τῇ πατρὶ αὐτῶν ἴσην ἀπονεμηθῆναι μοῖραν, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν μονήν. Εἰ δὲ ὁ ἀποκαρεῖς τελευτήσῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρὸ τοῦ διανεῖμασθαι τοῖς παισὶ τὴν περιουσίαν, τότε οἱ μὲν παῖδες τὸ νόμιμον λήψονται μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν ἔσται τῆς μονῆς. Εἰ δέ τις εὐρεθείη, φησὶν ὁ κανὼν, κτηῆσιν ἔχων τινὰ μετὰ τὸ καρῆναι, τὴν μὲν κτηῆσιν ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς, ἢ ὁ τῆς χώρας ἐπίσκοπος λαβὼν, καὶ πωλήσας παρουσίᾳ πολλῶν, ὥστε δῆλον εἶναι πόσου ἐπράθη, (ἵνα μὴ ὑποψίαν καθ' ἑαυτοῦ δῶ ὁ ἡγούμενος, ἢ ὁ ἐπίσκοπος), διανεμᾶτω πτωχοῖς· τὸν δὲ τὴν κτηῆσιν παρακρατήσαντα, καὶ οἶον ὑποσυλήσαντα, ἐπιτιμῶ τῷ προσήκοντι σωφρονησάτω. Ἐὰν αὐτὰ δέ, φησι, καὶ περὶ μοναζουσῶν κρατεῖτω, ὅσα περὶ μοναχῶν κεκανόνισται.

ΒΛΑΣ. Καὶ ἕτεροι κανόνες διορίζονται ἀκτήμονας εἶναι τοὺς μοναχοὺς. Φησὶ γοῦν καὶ ὁ παρὼν, ὡς ὁ μακάριος ἀπόστολος Λουκᾶς, ὑποτυπῶν τὴν τῶν μοναχῶν πολιτείαν, ἔγραψεν ἐν ταῖς Πράξεσι, μὴ ἔχειν τοὺς πιστεύσαντας (1) εἰς Χριστὸν ἰδίον τι· ἀλλ' ἦσαν αὐτοῖς τὰ πάντα κοινά· διὸ καὶ οἱ μοναχοὶ ὀφείλουσιν οὕτω ποιεῖν, καὶ προσάγειν τῇ μονῇ τὰ προσόντα αὐτοῖς, ἐφ' ᾧ εἶναι κοινά. Ἴνα δὲ μὴ γένηται τοῦτο εἰς παρεμπόδισμον τοῖς θέλουσι μονάσαι, (εἰκὸς γάρ ἐστίν εἶναί τινας πολυκτήμονας ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἔχοντας θέλημα πρὸς τινὰς περιελ-

(1) Χ. Τρ. Ἐ. — πιστεύοντας Παιτερ.

οείν τὰ οικεία), ὄρισαν οἱ Πατέρες ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν μονάσαι ὀφείλοντα, διατίθεσθαι νομίμως πρὸ τῆς ἀποκάρσεως, διὰ τὸ πρὸς τὴν νεκροῦ διαγωγὴν ὀδεύειν· καὶ παραπέμπειν τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ πρὸς τὰ αὐτῷ βουλευτέα(1) μέρη, συγγενικὰ δηλονότι καὶ ἄλλα, δυνάμενα λαμβάνειν ἀπὸ διαθήκης κληγάτα, ἢ κληρονομίας. Εἰσὶ γὰρ τινες μὴ δυνάμενοι ἀπὸ διαθήκης λαμβάνειν τι, αἰρετικοὶ δηλονότι καὶ ἕτεροὶ τινες. Εἰ δὲ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως οὐ ποιήσει τοῦτο, ἀλλ' ἀποκαρῆ· ἢ μὲν τοῦ διατίθεσθαι ἐξουσία ἀφῆρηται ἀπ' αὐτοῦ, τὰ δὲ πράγματα τούτου τῷ μοναστηρίῳ διαφέρουσιν. Εἰ δέ τις, παρὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν, ἐπιχειρήσει μετὰ τὸ μονάσαι ἐκ τῶν πραγμάτων τούτων τινὰ ιδιώσασθαι· ταῦτα μὲν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος ἴνα ἀναλάβηται, καὶ πωλήσῃ κατὰ παρούσαν πολλῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ ἀδιάβλητον, καὶ διανείμῃ πτωχοῖς τὸ τρίμημα· ὁ δὲ μοναχὸς, ὁ ἀποσυλήσας τὰ τῷ Θεῷ ἀνήκοντα, κατὰ τὸν Ἀνανίαν ἐκεῖνον, δι' ἐπιτιμίου σωφρονισθήσεται. Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, εἰπόν τινες ἐναντιοῦσθαι τούτοις τὸ ζ'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ δ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, κεφάλαιον ὄν νη. τῆς ραγ'. Ιουστινιανείου νεαρᾶς, καὶ οὕτω λέγον· Εἰ δὲ γυνή, ἢ ἀνὴρ, τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξῃ βίον, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον παίδων οὐχ ὑπόντων, τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε, τὰ πράγματα αὐτοῦ διαφέρειν κελεύομεν· εἰ δὲ τὸ ταιούτον πρόσωπον παῖδας ἔχει, καὶ πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῶν οικείων πραγμάτων μὴ ποιήσει διατύπωσιν, καὶ τὸ νόμιμον μέρος τοῖς παισὶν ἀφορίσει, καὶ οὕτως ἐξέστω αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριον, τὴν ἰδίαν οὐσίαν εἰς τοὺς οικείους διελεῖν παῖδας· οὕτω μέντοι γε, ὥστε μὴδὲ ἐπὶ ἐνὶ τῶν ἐκυτοῦ παίδων ἐλαττώσαι τὸ νόμιμον μέρος· τὸ δὲ μὴ διδόμενον τοῖς παισὶ μέρος, τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω. Εἰ δὲ πᾶσαν τὴν οὐσίαν μεταξὺ τῶν παίδων διελεῖν βουλευθεῖη, τοῦ οικείου αὐτοῦ προσώπου τοῖς παισὶ συναριθμουμένου, ἐν ἐκυτῷ μέρος πᾶσι τρόποις παρακρατεῖτω,

(1) R. Beuer. — παραπέμπειν τὰ οικεία πρὸς τὰ αὐτῷ βουλευτέα, συγγενικὰ κτλ. X. Γρ.

ὀφείλον τῷ δικίῳ τοῦ μοναστηρίου διαφέρειν. Εἰ δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διάγων τελευτήσῃ, πρὶν μεταξὺ τῶν οικείων παίδων τὰ ἴδια διανείμῃ πράγματα, τὸ νόμιμον μέρος οἱ παῖδες λήφοντα· τὸ δὲ λοιπὸν, τῆς οὐσίας τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω. Ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι ταῦτα τοῖς ἐν τῷ κανόνι διορισθεῖσιν. Ὁ μὲν γὰρ κανὼν μόνων ἐμνήσθη τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης γραφομένων κληρονομίων, δηλονότι τῶν ἐκ πλυχίου συγγενῶν, καὶ ἀλλοτρίων· ἢ δὲ νεκρά, εἰποῦσα καὶ τὰ περὶ τοῦ κανόνος, δηλονότι τὸ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν θέλοντα μονάσαι, πρὸ τῆς ἀποκάρσεως διατίθεσθαι, καὶ παραπέμπειν τὰ οικεία ἐνθα βούλεται· μετὰ δὲ τὴν ἀπόκαρσιν μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τοιοῦτόν τι ποιεῖν, διὰ τὸ εὐικέναι νεκρῷ· τὸν δὲ νεκρὸν μήτε πράγματα ἔχειν, μήτε δύνασθαι λέγειν τι περὶ τούτου· ἀλλὰ γίνεσθαι τὰ πράγματα τούτου τῆς δεσποτείας τοῦ μοναστηρίου· προσέθετο ταῦτα φυλάττεσθαι, ὅταν οὐκ ἔχη ὁ μονάσας παῖδας· εἰ γὰρ ἔχει, διαθήκην τε ποιήσει, ὡς ἡ νεκρὰ δικαστίζει· καὶ μὴ ποιήσας, πάλιν ὑπὸ τῶν οικείων παίδων κληρονομηθήσεται· καὶ τὰ λοιπὰ γενήσεται τὰ τῇ κατὰστρωθείσῃ νεκρᾷ περιεχόμενα. Οὕτω γοῦν τῆς ἐναντιοφανείας λυομένης, ἐρωτήσῃ τις, τί ὀφείλει γίνεσθαι ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῦ ἀποκαρέντος, ἐὰν παῖδας οὐκ ἔχη, ἀλλὰ γονεῖς; Λύσις. Τὸ αὐτὸ δίκαιον ἔχουσιν οἱ παῖδες καὶ οἱ γονεῖς ἐπ' ἀλλήλοις, ὅσον εἰς τὸν λόγον τῆς κληρονομίας. Εἴ τι γοῦν γέγραπται γενέσθαι μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν εἰς τοὺς παῖδας, γενήσεται καὶ εἰς τοὺς γονεῖς· εἰ δὲ καὶ παῖδας ἔχει καὶ γονεῖς, τί ὀφείλει γενέσθαι; Λύσις. Ἡ ριή. Ιουστινιανείου νεαρᾶ, ἢ καιμένη ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. τίτλου τοῦ βιβλίου, πρῶτον τοὺς παῖδας διορίζεται γράφεσθαι ἐξ ἀνάγκης κληρονόμους· παίδων δὲ μὴ ὑπόντων, τοὺς γονεῖς· ἕτερον δὲ οὐδένα ἀναγκαζόμεθα καὶ ἄκοντες γράφειν κληρονόμον. Εἰ δὲ ἀδιάθετος τελευτήσῃ τις, ἔχων γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς, ἐπίσης παρὰ τούτων κληρονομηθήσεται· καὶ ἀνάγνωθι τὴν ρηθεῖσαν νεαρᾶν, ἀναγκαίαν οὔσαν. Καὶ ταῦτα μὲν γενήσεται ἐπὶ τοῖς πρὸ τῆς ἀποκάρσεως προσοῦσι τῷ μέλλοντι μονάσαι πράγμασιν. Εἰς δὲ τὰ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν περιελθόντα εἰς αὐτὸν ἀπὸ διαθήκης, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου τελευτησάντων προσγενῶν

αὐτοῦ, ἢ ἐτέρωθεν παθεν, τί γενήσεται; Λύσις. Ἀνάγνωθι τὴν ἐ. νεαράν τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, διαλαμβάνουσαν ἐν ἐπιτόμῳ καὶ τὰ ρηθέντα μὲν ἄνωθεν, ἐν τῷ τέλει δὲ, καὶ περὶ τοῦ μὴ καθόλου ἀπειργεσθαι τοὺς μοναχοὺς ἐκ τοῦ δικαίου τῆς διαθήκης, εὐπορήσαντας ἴσως μετὰ τὸ μονάσαι πραγμάτων. Ἄλλ' εἰ μὲν ὥφθησάν τι προκαταβαλόντες τῷ μοναστηρίῳ, κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τούτῳ προσήρχοντο, εἶναι αὐτοὺς περὶ τῶν ὑστερον ἐπικτηθέντων κυρίους, ὥστε διοικεῖν αὐτὰ καθὼς αἰροῦνται· εἰ δ' οὐδὲν προκατεβάλοντο πρὸς τὴν μονήν, αὐτοὺς μὲν περὶ τοῦ διμοίρου ἔχειν ἄδειαν ὀρίζειν καὶ διατίθεσθαι κατὰ νόμους· τὸ μοναστήριον δὲ, τὸ ἄλλο μέρος, ἦτοι τὸ τρίτον ἀναλαμβάνεσθαι. Τὴ δέ; εἰ μὴ θελήσει ὁ μοναχὸς περὶ τῶν ἐπικτηθέντων μετὰ τὴν ἀποκαρσιν ὀρίσαι τι, ἀνθ' ἕξεται πάντων τῶν πραγμάτων ἡ μονή, ἢ μᾶλλον οἱ καλούμενοι ἐξ ἀδιαθέτου τὰ τοιαῦτα πράγματα ἀναλάβωσιν, καὶ μᾶλλον, ἔπειτα ὁ τελευτήσας προσήνεγκέ τι τῷ μοναστηρίῳ; Λύσις. Ἡ μὲν νεαρά τοῦ φιλοσόφου οὐδὲν τι περὶ τούτου ἐθέσπισεν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὡς ἐκεῖνα τῆνικαῦτα γενήσεται, ὅσα ἢ ἄνωθεν καταστρωθεῖσα νεαρά διορίζεται γενέσθαι, εἰς τὰ πρὸς τῆς ἀποκάρσεως προσόντα πράγματα τῷ μοναχῷ, ὅπηνίκα οὗτος τελευτήσῃ ἀδιάθετος. Λόγος δὲ γέγονε ποτὲ εἰς τὸ δικαστήριον περὶ τῶν ἀσωμάτων δικαίων τοῦ μοναχοῦ, τῶν μὴ φθασάντων πρὸ τῆς ἀποκάρσεως οικονομηθῆναι παρὰ τούτου. Μοναχοῦ γάρ τινος ἐλκύσαντος εἰς δικαστήριον περὶ δάνους τινὰ, συνεζήτηθη, εἰ δύναται ὁ μοναχὸς ἐνάγειν, καὶ ἔδοξεν ἀπαράδεκτος εἰς τοῦτο. Ἐλθούσης δὲ τῆς μονῆς εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ προβαλλομένης τὰ δίκαια τοῦ μοναχοῦ, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος περιελθόντα (1) εἰς αὐτὴν, διὰ τὸ μὴ διοικηθῆναι πρὸ τῆς ἀποκάρσεως, εἶπον οἱ περὶ τοὺς ἐναγομένους, ὅτι οὔτε ἡ μονή, οὔτε ὁ μοναχὸς ἐνάγειν δύνανται. Ὁ μὲν γὰρ, ὡς ἤδη τελευτήσας καὶ πράγματα μὴ ἔχων, ἀπαράδεκτός ἐστιν εἰς τὸ δικάσασθαι· ἡ δὲ, ὡς μὴ ἐκχωρηθεῖσα τὸ ἀσώματον δίκαιον τῆς ἀγωγῆς, ἀμετόχως ἐνάγει. Ἐμμένοντα

(1) Βιουρ. 'Κ. — προελθόντα Χ. Τρ.

δὲ καὶ νόμου λέγοντος, τὸ ἀσώματον δίκαιον, εἰ μὴ ἐκχωρηθῇ, οὐ μεταβαίνει εἰς ἕτερον. Καὶ ἤθελον μὴ ἐλκεσθαι τὸν ἐναγομένον, διὰ τὸ τοιοῦτοτρόπως σβεσθῆναι τάχα τὴν ἀγωγὴν· ἀλλ' οὐκ ἤρρεσαν, ταῦτα λέγοντες. Διεγνώσθη γὰρ, ὡς, ἐπεὶ οὐ κατὰ προαίρεσιν τοῦ ἔχοντος τὸ ἀσώματον δίκαιον μοναχοῦ μεταβαίνουσι τὰ πράγματα τούτου εἰς τὴν μονήν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐθεντίας τοῦ νόμου, ἐνδυνάμως καὶ χωρὶς ἐκχωρήσεως οἰκειώσεται αὕτη τὴν ἀγωγὴν. Ἔτι εἶπόν τινες, ὡς ταῦτα πάντα ἔχουσι τὸ ἐνεργὸν εἰς τοὺς κοινοβιώτας μοναχοὺς, οὐ μὴν καὶ εἰς τοὺς κελλιώτας· ἤκουσαν δὲ, μὴ καλῶς λέγειν, ὅτι οὐδὲ ἐστὶ διαφορά μοναστηρίων καὶ μοναχῶν ἀπὸ νόμων, ἢ κανόνων.

ΑΡΙΣΤ. Ἐξὸν ὄν τοῖς μονάσαι βουλομένοις διαθέσθαι πρῶτον· εἰ μὴ διάθωιντο, τῶν αὐτοῖς προσόντων κυριεύσει τὸ μοναστήριον. Εἰ δέ τι ιδιοποιήσαιο, καὶ μὴ ἀποκληρώσειε τὸ μοναστήριον, παρὰ τοῦ ἡγουμένου, ἢ τοῦ ἐπισκόπου, φανερώς πιπρασκόμενον, πτωχοῖς διανεμηθήσεται· καὶ ὁ νοσφισάμενος, ἐπιτιμηθήσεται. Κρατήσαι ταῦτα καὶ εἰς μοναζούσας.

Κανὼν Ζ'.

Πολλὰς τῶν ἐπισκοπῶν ὀρῶμεν καταπιπτούσας, καὶ ἀφανισμῷ τελείῳ κινδυνεύουσας παραδίδοσθαι, ὅτι περὶ οἱ τούτων προεστηκότες τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς νεουργίας μοναστηρίων καταναλίσκουσι· καὶ ταύτας (1) διασπῶντες, καὶ τὸν σφετερισμὸν τῶν εἰσόδων ἐκμηχανώμενοι, τὴν ἐκείνων ἐπαύξησιν πραγματεύονται. Ὄρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία σύνοδος, μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι, μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσει τῆς οἰκειᾶς ἐπισκοπῆς νεουργεῖν. Εἰ δέ τις φωραθείη τοῦτο τολμῶν, αὐτὸν μὲν τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι· τὸ δὲ νεουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν μοναστηρίου δίκαιον ἀπειληφὸς, ὡς ἰδιόκτητον (2) τῷ ἐπι-

(1) Η Βιουρ. — τὰ Χ. Τρ. — (2) Χ. Τρ. Η. — ὡς ἰδιωτικὸν Βιουρ.

σκοπείω προσκυροῦσθαι. Οὐδὲν γάρ τῶν παρανόμως καὶ ἀτάκτως παρυφισταμένων, τὸ πρόκριμα τῶν κανονικῶς συνισταμένων ἀποφέρεσθαι δύναται.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ παρ' ἐπισκόπων κτίζεσθαι μοναστήρια κωλύει ὁ κανὼν ἵνα μὴ τὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν σφετερίζωνται, καὶ εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν μονῶν δαπανῶσιν αὐτὰ, καὶ τὰς ἐπισκοπὰς διασπῶντες, τὴν τῶν μονῶν ἐπαύξησιν πραγματεύωνται διὰ τοῦ, διασπῶντες, τὴν τῶν ἐπισκοπῶν παραδηλώσας πτώσιν, καὶ τὸν ἀφανισμόν· τὸ γὰρ διασπώμενον, κἂν ζῶον εἴη, κἂν ἀψυχόν τι, εἰς φθορὰν συνελαύνεται. Καὶ ἀπαγορεύει καθόλου, μὴ τινι τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι μοναστήριον ἴδιον νεουργεῖν, ὡς ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐπισκοπῆς τῆς συστάσεως τῆς μονῆς ἐσομένης· εἰ δὲ τοῦτο τολμήσῃ, φησὶν, αὐτὸς μὲν ἐπιτιμηθήσεται παρὰ τοῦ χειροτονοῦντος αὐτόν· τὸ δὲ νεουργηθὲν παρ' αὐτοῦ, τῇ ἐπισκοπῇ προσκυρωθήσεται, καὶ ἔσται αὐτῇ ιδιόκτητον, ὡσπερ εἰ μὴδὲ μοναστήριον ἐγένετο. Τὰ γὰρ παρανόμως γινόμενα οὐκ ἔσονται εἰς βλάβην καὶ ἀνατροπὴν τῶν πραττομένων κανονικῶς.

ΒΛΑΣ. Ἐπισκόπων τινῶν, ὡς ἔοικε, νεουργούντων μοναστήρια, καὶ καταναλισκόντων τὰς εἰσόδους τῶν ἐπισκοπῶν, ὡσπερ ὤφειλον μετὰ τὴν ἀναγκαίαν τούτων δαπάνην εἰς τὴν περιποίησιν τῶν τῆς ἐπισκοπῆς ταμιεύειν, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, κἀντεῦθεν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν καταπιπτουσῶν, καὶ εἰς τὸ μὴδὲν σχεδὸν περισταμένων· ὥρισαν οἱ Πατέρες, μὴ νεουργεῖν ἐπίσκοπον μοναστήριον ἴδιον, διὰ τὸ ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐπισκοπῆς τοῦτο καινίζεσθαι. Εἰ δὲ παρὰ ταῦτά τις ἐπίσκοπος ποιήσῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιτιμῶν καθυποβλήθησεται· τὸ δὲ νεουργηθὲν (1) μοναστήριον ὑπὸ τὴν κυριότητα ἐσεῖται τῆς ἐπισκοπῆς· καὶ ὁ μὲν κανὼν ἐν τούτοις. Καλῶς δὲ εἶπε, μὴ ἔχειν ἐπ' ἀδείας τὸν ἐπίσκοπον ἐκ νέου καινίζειν μοναστήριον ἐπὶ καταλύσει τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς· εἰ γὰρ τὸ προὖν μοναστήριον ἀνακαινίζει τις, φθάσαν καταπτωθῆναι, καὶ μὴδὲ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς

αὐτοῦ λυμαίνεται, οὐ κωλυθήσεται ποιῆσαι τὰ βουλευτέα αὐτῷ, ὡσπερ οὐ κωλυθήσεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ μοναστήριον ἐκ καινῆς ἀνεγεῖραι, εἴπερ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς οὐ λυμαίνεται, ἀλλ' οἴκοθεν τὴν δαπάνην ποιεῖ. Τὸ γὰρ ἀδιαστρίκτως οὕτω, καὶ ὅτε μὴ βλάπτεται ἡ ἐπισκοπὴ, κωλύεσθαι τὸν ἐπίσκοπον κινουργεῖν μοναστήριον εἰς δοξολογίαν Θεοῦ καὶ σωτηρίαν ψυχῶν, οὐκ ἔστιν εὐπαράδεκτον, οὐδὲ τῆς τῶν Πατέρων διακρίσεως ἐπάξιον. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ τῆς παρουσίας συνόδου πρῶτος, ὁ μακαριώτατος Φώτιος, τὴν τοῦ Μιανοῦηλ μονὴν ἐκ κρηπίδων αὐτῶν σχεδόν, εἰς ὃ νῦν κάλλος καὶ μέγεθος ὄραται, κατέστησε. Καὶ ὁ ἀγιώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης κυρὸς Ἀλέξιος μετὰ ταῦτα τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου ἀνήγειρε· καὶ ὁ ὀσιώτατος (1) πατριάρχης κυρὸς Θεοφύλακτος τὴν περιδύκτον μονὴν τῶν Ῥουφινιανῶν. Καὶ ἄλλοι δὲ πατριάρχαι, μητροπολίται τε καὶ ἐπίσκοποι, διάφορα μοναστήρια ἐκινούργησαν ἐν τε τῇ βασιλευσίᾳ τῶν πόλεων καὶ ἔξωθεν, καὶ οὐδὲν ἐκ τούτων κατὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν εἰς τὰ δίκαια τῶν ἐπισκοπῶν περιῆλθε· πάντως, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τούτων ἀνέγερσιν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ καταλύσει τῶν οἰκείων ἐπισκοπῶν. Ὡσπερ δὲ τινος εἰπόντος, ἵνα τί ἡ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀνεγερθεῖσα μονὴ οὐ συντηρεῖται ὑπὸ τὰ δίκαια τούτου, ἢ κἂν ἐλευθέρα, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν μεταβαίνει κυριαρχίαν; Εἶπον οἱ Πατέρες, ὡς, ἐπεὶ ἀρχήθην καὶ ἐκ κρηπίδων αὐτῶν ὑπεναντίως τοῖς κανόσι συνέστη τὸ τοιοῦτον εὐαγὲς φροντιστήριον, ὀφείλει λογίζεσθαι, ὡσπερ εἰ μὴδὲ ἐκτίσθη παρὰ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ἐπεὶ τὰ παρὰ τινῶν προσυγόμενα τῷ Θεῷ οὐκ εἰσὶ τῆς τοῦ κτίζοντος κυριότητος, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν εἰσόδων δὲ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκτίσθη, ὀφείλει καὶ τὸ τοιοῦτον, ὡς ιδιόκτητον, τῇ ἐπισκοπῇ προσκυροῦσθαι. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, εἰς ποῖον ἐπίσκοπον ὀφείλει τὸ μοναστήριον περιέρχεσθαι, εἰς τὸν διαδεξάμενον τὸν κτίσαντα τοῦτο ἀρχιερέα, ἢ εἰς τὸν ἐγγχώριον ἐπίσκοπον; Λύσις. Τὰ δαπανηθέντα εἰς ἀνέγερσιν τοῦ μοναστηρίου, ὡς ἀπὸ τοῦ κανόνος ἀναφαίνεται, ἀπὸ τῶν εἰσόδων ἦσαν τῆς ἐπισκοπῆς·

(1) Χ. Τρ. — ἀγιώτατος Βασίλ. Ε.

(1) Χ. Τρ. — καινουργηθὲν Βευσρ. Ε.

διό και ὀφείλει τοῦτο εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην περιέρχεσθαι, ὡς δικαιουμένην ἐπ' αὐτῷ, διὰ τὸ κτισθῆναι ἀπὸ τῶν εἰσόδων ταύτης. Καὶ εἰ μὲν ἐκτίσθῃ εἰς τὴν ἐνορίαν αὐτῆς, λόγος οὐδεὶς· εἰ δὲ καὶ εἰς ἑτέραν ἐνορίαν, καὶ οὕτω τὸ μὲν μοναστήριον περιελεύσεται εἰς τὴν ἐπισκοπὴν(1), ὁ δὲ κατὰ χώραν ἐπίσκοπος ἔξει ἐπ' αὐτῷ μόνον τὰ ἀρχιερατικὰ δίκαια· καὶ ἡ μὲν ἑρμηνεία τοῦ κανόνος ἐν τούτοις. ἔχε δὲ ἐπὶ μνήμης, ὅτι ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου ἑρμηνείᾳ αὐτοῦ, λέγει ὡς ἐάν τις ἐρωτήσῃ σε, ποῖόν ἐστι κρεῖττον, προσενεγκεῖν ἐκκλησίᾳ δῶρον, ἢ χαρίσασθαι πτωχοῖς; εἰπέ, προτιμήσασθαι τοὺς πτωχοὺς· ὅτι, φησί, τὰ μὲν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ χρόνος φθείρει, καὶ τύραννοι ἀφαιροῦνται· τὰ δὲ δοθέντα πτωχοῖς, οὐδὲ ὁ διάβολος δύναται ἀφελῆσθαι. Ἐάν δὲ πρόβηται(2) τις δωρήσασθαι ἐκκλησίᾳ, οὐκ ὀφείλει περικόπτεσθαι, χάριν τοῦ προτιμηθῆναι τοὺς πτωχοὺς· καὶ ὅτι ἡ ἀνακαίνισις τῶν ἐκκλησιῶν προτιμότερα ἐστὶ τῶν πτωχῶν· οὐ μὴν ἡ πρώτη νεουργία.

ΑΡΙΣΤ. Μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξέστω μοναστήριον ἴδιον, ἐπὶ καταλύσει τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς, νεουργεῖν. Ὁ δὲ τοῦτο τολμῶν, ἐπιτιμᾶσθω· καὶ τὸ νεουργηθὲν, ὡς ἰδιωτικόν, τῇ ἐπισκοπῇ προσχυρούσθω.

Κ α ν ὶ ν Η'.

Ὁ θεῖος καὶ ἱερός τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν, τοὺς ἐκτέμνοντας ἑαυτοὺς, αὐτοφονευτὰς κρίνει· καὶ ἱερεῖς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ· μὴ ὄντας (3) δὲ, τῆς ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην προκοπῆς ἀπειργεῖ· δῆλον ἐντεῦθεν καθιστῶν, ὡς, εἴπερ ὁ ἑαυτὸν ἐκτέμνων, αὐτοφονευτῆς ἐστίν, ὁ ἕτερον ἐκτέμνων πάντως φονευτῆς ἐστὶ. Θεῖη δ' ἂν τις τὸν τοιοῦτον δικαίως καὶ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ὑβριστήν. Διόπερ ὠρίσεν ἡ ἁγία σύνοδος, ὡς, εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, εὐνουχίζων τινὰ ἐλεγχθεῖη, ἢ αὐτο-

χειρίᾳ, ἢ ἐξ ἐπιτάγματος, τοῦτον καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθαι· πλὴν, εἰ μήπου νόσημά τι περιπεσὸν πρὸς ἐκτομὴν τοῦ πεπονθότος ἐκβιάζοιτο(1). Ὡσπερ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου πρῶτος κανὼν τοὺς ἐν νόσῳ χειρουργηθέντας οὐ κολάζει, διὰ τὸ νόσημα· οὕτω καὶ ἡμεῖς, οὔτε τοὺς ἱερεῖς, ἐπιτάσσοντας εὐνουχίζεσθαι τοὺς νοσοῦντας, κατακρίνομεν, οὔτε μὴν τοὺς λαϊκοὺς, αὐτοχειρίᾳ πρὸς τὴν ἐκτομὴν γυρωμένους ἀτιώμεθα· τοῦτο γὰρ ἰατρειάν τοῦ νοσήματος(2), ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλήν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογιζόμεθα.

ΖΩΝΑΡ. Τὸ εὐνουχίζειν καὶ τοῖς πολιτικοῖς νόμοις ἀπηγόρευται. Ὁ μὲν οὖν ἑαυτὸν ἐκτέμνων, καθὼς ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι τῆς οἰκουμένης πρώτης συνόδου εἶπομεν, ἱερωμένος ὢν, καθαιρεῖται, μέλλων δὲ ἱερωθῆναι κωλύεται, ὡς αὐτοφονευτῆς. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ὡς αὐτοφονευτῆς κρίνοιτο, ὁ ἄλλον εὐνουχίζων πάντως ἂν λογιζοίτο φονευτῆς· εἴη δ' ἂν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ὑβριστής· ἔν γὰρ ἐκεῖνος εἰς ἀνδρῶν φύσιν προσήνεγκε, τοῦτον οὗτος εἰς φύσιν ἄλλην μεταμελίδει ἀλλόκοτον· οὔτε γὰρ ἀνδρῶς ἐστὶ φύσεως ὁ ἐκτετμημένος, ἐπεὶ συνουσιάζων οὐ δύναται τέκνον ἐγεῖραι· οὔτ' αὔθις γυναικεῖα· ἐστίν, ἐπεὶ μὴ τίκει. Διὰ ταῦτά φησιν ὁ κανὼν· Εἴ τις ἱερωμένος εὐνουχίζων τινὰ ἐλεγχθεῖη, εἴτε δι' ἑαυτοῦ, εἴτε δι' ἑτέρου, καθαιρεῖσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεσθω. Εἰ δὲ τις περιπέσῃ νοσήματι, ἐξ οὗ βιάζοιτο ἐκτιμηθῆναι, τότε ἐφήσιν αὐτὸν εὐνουχίζεσθαι, καὶ οὔτε τοὺς χειρουργοῦντας, οὔτε τοὺς ἐπιτάττοντας κολάζει· οὐ γὰρ ὕβρις τοῦ πλάστου τοῦτό ἐστιν, οὔτε μὴν ἐπιβουλή τοῦ πλάσματος, ἀλλὰ νόσου θεραπεία.

ΒΑΣ. Ἀποστολικὸν κανόνα, φασὶν οἱ Πατέρες τὸν κα'. κβ'. κγ'. καὶ κδ'. οὗτοι γὰρ διορίζονται, πῶς ὀφείλουσι κολάζεσθαι οἱ τοὺς διδύμους ἑαυτῶν ἐκτέμνοντες. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν θεσπίζει, πῶς τιμωρεῖσθαι μέλλουσι οἱ ἑτέρους εὐνουχίζοντες αὐ-

(1) ἐπίσκοπον X. Τρ. — (2) X. Τρ. — πρόσθηται Βενερ. κ. — (3) μέλλοντας δ', X. Τρ.

(1) Π, Σ. Τρ. — βιάζοιτο Βενερ. — (2) Π. X. Τρ. Ε. Κ. — σώματος Βενερ.

τοχείως, καὶ οἱ τοῦτο ἐπιτρέποντες. Φησὶ γοῦν, ὡς, ἐπεὶ ὁ ἐκτεμῶν ἑαυτὸν, αὐτοφονευτὴς ἐστὶ, πάντως ὁ ἕτερον ἐκτεμῶν, ἢ ἐπιτρέψας ἐκτριπθῆναι, φονεὺς ἐστίν. Ἀποκαλεῖ δ' αὐτοὺς καὶ ὕβριστὰς τοῦ Θεοῦ· οὗς γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τῆς παιδογονίας (1) ἀθανάτους σχεδὸν ἀπειργάσατο, καὶ εἰς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐδημιούργησεν, εἰπὼν πρὸς τούτους, Ἀύξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν οἰκουμένην· αὐτοὶ, ὑπεναντίως τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ, ἕτερόν τι τούτους εἶναι πεποιθήκασι διὰ τῆς τῶν διδύμων ἀφαιρέσεως· ὡς τῶν ἐκτετριπθῆντων, μήτε ἀνδρῶν ὄντων, διὰ τὸ μὴ παιδογονεῖν, μήτε γυναικῶν, διὰ τὸ μὴ τεκτεῖν. Ἔρρισαν οὖν οἱ Πατέρες, τοὺς τολμήσαντας εὐνουχίσει οἰονδήτινα, ἢ αὐτοχείρως, ἢ διὰ προτροπῆς, ἱερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι, εἰ μήπου εἰς νοσοῦντάς τινὰς τοιοῦτόν τι διαπράξωνται· τούτους γὰρ ἀνευθύνους εἶναι παρεκελεύσαντο· ὅτι ἰατρεία τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι, τὸ διὰ νόσον οὕτω γινόμενον. Ἀνάγνωθι τὰ ἐν τοῖς ῥηθείσι ἀποστολικαῖς κανόσι γραφέντα· καὶ τὸν ἀ. κανόνα τῆς πρώτης συνόδου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν ρμβ'. Ἰουστινιάνειον νεαρὰν, καταστρωθεῖσαν ἔξωθεν τοῦ ιδ'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτ. τοῦ παρόντος συντάγματος. Σημείωσαι δὲ τι καινὸν ἀπὸ τῆς τοῦ κανόνος περιλήψεως ἀναφαινόμενον· ἀνωθεν μὲν γὰρ τοὺς ἱερωμένους εὐνουχίζοντας, ἢ αὐτοχείρως, ἢ ἐξ ἐπιτροπῆς, καθαιρεῖσθαι διορίζονται οἱ Πατέρες· κάτω δὲ, περὶ τῶν διὰ νόσον ἀκρωτηριαζομένων τὸν λόγον ποιούμενοι, τοὺς μὲν λαϊκοὺς, αὐτοχείρως εὐνουχίζοντας, ἢ τὸν ἀκρωτηριασμὸν ἐπιτρέποντας, οὐκ αἰτιῶνται· τοὺς δὲ ἱερωμένους, ἐπιτάττοντας καὶ μόνον, οὐ κατακρίνουσι· μὴ μέντοι γε καὶ αὐτόχειρας τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ γενομένους. Σημείωσαι οὖν τοῦτο, ὀφείλον συμβαλέσθαι σοι πολλὰ, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀτιμωρήτους τοὺς ἱερωμένους, διὰ νόσον προδιδόντας εἰς ἐπιτροπὴν ἑαυτοῦς δίχα ἐπιτροπῆς ἐκκλησιαστικῆς. Εἰ γὰρ τιμωρεῖται ὁ ἱερωμένος, ὁ ἕτερον αὐτοχείρως διὰ νόσον ἐκτέμνων, πολλῷ πλέον τιμωρηθήσεται ὁ ἑαυτὸν ἀκρωτηριάζων ἱερωμένος διὰ νόσον.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, εὐνουχίσειέ τινα, ἢ αὐτοχείρως, ἢ ἐπιτάγματι, καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθαι. Πλὴν εἰ μὴ νοσήματι πρὸς τὴν ἐκτομὴν ἐκδιάζοιτο· ἰατρεία γὰρ τοῦτο, οὐκ ἐπιβουλή.

Κανὼν Θ'.

Τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ Θεοῦ κανόνος τοὺς ἱερεῖς, τύπτειν ἐπιχειροῦντας πιστοὺς ἀμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθαιρέσει καθυποβάλλοντος (1), οἱ τὸν οἰκεῖον ἀποθεραπεύειν μηχανώμενοι (2) θυμὸν, καὶ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις παραχαράσσοντες, τοὺς αὐτοχείρως τύπτοντας ἐξειλήψασι, μήτε τοῦ κανόνος μηδὲν (3) τοιοῦτον ὑποσημαίνοντος, μήτε τοῦ ὁρθοῦ λόγου τοῦτο νοεῖν ἐπιτρέποντος. Μάταιον γὰρ ὡς ἀληθῶς, καὶ λίαν ἐπισφαλές, τὸν αὐτοχείρως μὲν ἐν τῷ τύπτειν τρίς, ἢ τετράκις πλήξαντα, καθαιρεῖσθαι· ἀδείας δὲ δεδομένης τύπτειν ἐξ ἐπιτάγματος, τὸν ἀπηνῶς καὶ μέχρι θανάτου τὴν τιμωρίαν ἐπαύξοντα, παρορᾶσθαι ἀτιμώρητον. Διόπερ, τοῦ κανόνος τὸ τύπτειν ἀπλῶς κολάζοντος, καὶ ἡμεῖς οὕτω συμψηφιζόμεθα. Χρὴ γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ ἱερέα, διδασκαλίαις καὶ νοουθεσίαις, εἶθ' ὅτε δὲ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις, τὸν ἀτακτοῦντα παιδαγωγεῖν, ἀλλὰ μὴ ταῖς μάστιξι καὶ ταῖς πληγαῖς εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα ἐπιτιηδᾶν. Εἰ δὲ τινες εἶεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες, καὶ τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμιῶν μὴ ὑπέεικοντες, τούτους, διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τὸν τρόπον ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου πέμπτος κανὼν, τοὺς θορυβοῦντας (4), καὶ στάσεις τῇ ἐκκλησίᾳ παρεισάγοντας, διὰ τῆς ἔξωθεν χειρὸς ἐκανόνισεν ἐπιστρέφεσθαι.

(1) X. Tr. — παιδοποιίας Βεναρ. Ε,

(1) X. Tr. Βεναρ. — καθυποβάλλεσθαι διοριζομένου II. Ε. Κ. — (2) II. Βεναρ. Ε. Κ. — ἐκμηναχόμενοι X. Tr. — (3) X. Tr. Βεναρ. Κ. Ε. — τοῦ κανόνος τὸ τοιοῦτον II. — (4) X. Tr. Βεναρ. Κ. — τοὺς θορυβοῦς II.

ΖΩΝΑΡ. Ο τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἰκοστός ἕβδομος κανὼν, οὔτε ἐπίσκοπον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε διάκονον ἐξ τύπτει τοὺς ἁμαρτάνοντας· καθαιρεῖσθαι γὰρ τὸν τοῦτο ποιοῦντα κελεύει. Τινὲς οὖν παρερμηνεύοντες τὸν κανόνα, ἔλεγον, ὅτι διὰ τῶν οἰκείων χειρῶν τύπτει τοὺς ἱερωμένους ἐκώλυσεν ὁ κανὼν ἑτέρῳ δὲ προστάσειν, καὶ δι' ἐκείνου τύπτειν, ἀκώλυτον. Τοῦτο οὖν ὁ παρὼν κανὼν διορθούμενος, λέγει, ἄτοπον εἶναι καὶ ἐπισφαλές τὸ σῆσθαι τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους προστάξαι, τὸν μὲν διὰ τῶν οἰκείων χειρῶν τρίς, ἢ τετράκις πληξάντα καθαιρεῖσθαι· τὸν δὲ ἐξ ἐπιτάγματος δι' ἑτέρου τύπτοντα ἀπηνῶς καὶ λίαν σφοδρότατα, (τοῦτο γὰρ τὸ, μέχρι θανάτου δηλοῖ), ἀτιμώρητον ἔασθαι· καὶ ταῦτα τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος μὴ δικαστίζοντας, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ τύπτειν κολάζοντας. Διό φασιν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τοῖς Ἀποστόλοις ψηφίζόμεθα· ἵνα μὴτε διὰ τῶν οἰκείων χειρῶν οἱ ἱερωμένοι, μὴτε ἐξ ἐπιταγῆς δι' ἑτέρου τύπτωσιν τινα ἁμαρτήσαντα. Τοὺς γὰρ τοῦ Θεοῦ ἱερεῖς διδασκαλίαις καὶ νοουθεσίαις χρὴ παιδεύειν καὶ σωφρονίζειν τοὺς σφαλλομένους· ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις, τουτέστιν, ὅτε μὴ, διδασκόμενοι καὶ νοουθετούμενοι, οἱ ἁμαρτάνοντες σωφρονίζονται. Οὐ γὰρ ἐξ ἐπιτιμιῶν ἀρχεσθαι τῆς παιδείας καὶ τῆς διορθώσεως δεῖ, ἀλλὰ διδάσκειν αὐτοὺς πρότερον καὶ νοουθετεῖν, καὶ οὕτω τὴν δραστηκιωτέραν καὶ ἐπιπονωτέραν ἰατρίαν ἐπάγειν· τὸ δὲ μαστίζειν, καὶ πληγὰς ἐπιτιθέσθαι τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασι, καὶ τοῦτον αὐτοῖς ἐπισηδᾶν τὸν τρόπον, τελείως ἀπαγορεύει· διὰ τοῦ ἐπισηδᾶν δὲ, τὴν μαιικήν αὐτῶν καὶ ὀργίλον φορὰν ἠνέξατό τε καὶ ὑπέφηναν. Εἰ δὲ τινὲς, φησὶ, μὴτε διδασκαλίαις, μὴτε νοουθεσίαις, μὴτε μὴν ἐπιτιμίοις κανονικοῖς διορθοῦνται, τοὺς τοιοῦτους διὰ τῶν κατὰ τόπους ἀρχόντων σωφρονίζεσθαι δεῖ, ὑπομνησκομένων παρὰ τῶν ἱερέων, οἷς νοουθετοῦσι καὶ ἡπίως θεραπεύουσιν οὐκ ἐπελθῆσαν. Τὸ δὲ διὰ τῶν ἀρχόντων τοὺς ἀτάκτους σωφρονίζεσθαι καὶ ἐπιστρέφεσθαι, καὶ πάλαι δεικνύουσιν ὀρισθὲν παρὰ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ἐν πέμπτῳ αὐτῆς κανόνι.

ΒΛΑΣ. Ὁ μὲν κζ'. ἀποστολικὸς κανὼν καθαιρεῖσθαι διορί-

ζεται τοὺς ἱερωμένους τύπτοντας οἰονδήτινα πιστὸν, ἢ ἀπιστον, ἀδικήσαντα, ἢ ἁμαρτήσαντα. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν φησὶν, ὡς τινὲς ἱερωμένοι τὴν ἀπὸ τοῦ κανόνος ἐπαγομένην ἐκ τούτου καθάρσιν πτυοῦμενοι, αὐτοχείρως μὲν οὐ πλήττουσι· τὸν δὲ οἰκεῖον θυμὸν θεραπεύοντες, δι' ἑτέρων τύπτουσιν· ὡς τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος μὴ ῥητῶς τάχα κωλύσαντος καὶ τοῦτο· καντεῦθεν περιγράφουσι τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν. Ἔστι δὲ καὶ ἐπισφαλές, μᾶλλον μὲν οὖν, καὶ ἄτοπον, τὸ λέγειν περὶ τῶν Ἀποστόλων, ὡς τιμωροῦσι μὲν τὸν ἄπαξ, ἢ δις τυχὸν οἰκειοχείρως πλήξαντα· τὸν δὲ ἐξ ἐπιτροπῆς θανασίμους καὶ πολλὰς πληγὰς τινὶ ἐπάγοντα μὴ κολάζεσθαι. Διὸ καὶ ὤρισαν οἱ Πατέρες, ἀκολουθῶς τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διορισθεῖσι, μὴτε αὐτοχείρως τοὺς ἱερωμένους κολάζειν οἰονδήτινα, μὴτε δι' ἑτέρας χειρὸς, ἀλλὰ διὰ νοουθεσιῶν, ἢ καὶ ἐπιτιμιῶν, παιδεύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας· τοὺς δὲ μὴ ἐπιστρέφοντας διὰ τούτων, διὰ προσελεύσεως ἀρχοντικῆς τιμωρεῖσθαι. Ὡσπερ δὲ τινος εἰπόντος, καὶ τοῦτο ἀπρεπὲς εἶναι καὶ ἀνοίκειον τοῖς ἱερωμένοις· φησὶν ὁ κανὼν, ὡς ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος, ἐν πέμπτῳ κανόνι, ταῦς θορυβῶντας τὴν ἐκκλησίαν κληρικοὺς σωφρονίζεσθαι διὰ τῆς ἐξωθεν χειρὸς, ἦτοι τῆς πολιτικῆς, διωρίσατο. Εἴποι δὲ τις, καὶ πῶς, τοῦ κανόνος ταῦτα διοριζομένου, οἱ τῶν ἐλευθερίων σπουδασμάτων διδάσκαλοι, γραμματικοὶ δηλονότι καὶ τοιοῦτοι ἕτεροι, ἱερωμένοι ὄντες, ἀπροκριματίτως τύπτουσι τοὺς μαθητὰς αὐτῶν; Λύσις. Τὸ ἐξ ἀμύνης καὶ θυμοῦ τύπτειν κολάζεται, οὐ μὴν ἢ διὰ παιδεύσειν καὶ μάθησιν μετὰ λόγου καὶ χειρὸς μετρίκων παιδευσις τῶν διδασκάλων. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ κανὼν εἶπε κολάζεσθαι τὸ ἐπισηδᾶν τοὺς ἱερωμένους εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα· παριστῶν διὰ τοῦ ἐπισηδᾶν ῥήματος τὴν κατὰ μαινομένου ἀλογον ὄρεξιν τῶν μετὰ θυμοῦ τυπτόντων. Ἐπεὶ τοι γὰρ εἰ ἐκωλύετο ἢ τοιαύτη τῶν διδασκάλων πληγὴ, οὐδὲ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κληρικοὶ διὰ σκυτάλης ἵνα ἐσωφρονίζον, κατὰ προτροπὴν πρωτεκδικικὴν, τοὺς ἁμαρτάνοντας δούλους καὶ ἐλευθέρους, τῷ πρωτεκδικίῳ προσερχομένου· ἀλλ' ὅμως τοῦτο ἀπροκριματίστως γίνεται. Ἔστε, εἴ τις ἱερωμένος τύψει τινὰ διὰ τῆς πρωτεκδικικῆς σκυ-

τάλης μετὰ θυμοῦ καὶ μανίας, ὡς καὶ ἄλλοτε ποτε συνέβη ἐπὶ τῆς ἱερατείας τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Λουκά, οὐκ ἐκφρευξέται τὴν κόλασιν· καὶ αὖθις, εἰ μετὰ θυμοῦ τύψει τὸν μαθητὴν ὁ διδάσκαλος, φονευτηρίῳ ῥοπαλῶ χρησάμενος, οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ ἱερεῖς, ἢ πιστοὺς ἁμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας· τύπτοντες, ἢ αὐτοχειρία, ἢ ἐπιτάγματι, καθαιρείσθωσαν. Χρὴ γὰρ διδασκαλίαις, νοουθεσίαις, καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις τοὺς ἀτάκτους παιδαγωγεῖν, οὐ μάστιξιν, ἢ πληγαῖς· εἰ δὲ μὴ ὑπακούοιεν, διὰ τῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐγκλήσεως αὐτοῦ· σωφρονίζειν.

Κ α ν ὶ ν Ι'.

Οἱ τοῖς πάθεσιν ἑαυτοὺς ἐκδότους παραστήσαντες, οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τιμωρίαν οὐ φρίττουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐκείνων κατορχεῖσθαι τετολμήκασιν. Στρεβλοῦσι γὰρ αὐτοὺς (1), καὶ πρὸς τὸ ἐμπαθὲς αὐτῶν ἀποκιβδηλεύουσι τοῦ θελήματος· ἵνα τῇ φιλοτιμία τῆς ἐμπαθείας, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ᾖ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ θεῖον νομίζοιτο. Τὸν γὰρ ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα (2), Σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρεῖαν σφετεριζέσθω· παράνομον γὰρ· εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῶ. Τοῦτο οὖν εἰς συνηγορίαν τῶν οἰκείων παρανομημάτων (3) ἐκλαμβάνοντες, οὐ, φασί, δεῖν καθαιρέσεως ἀξίους κρίνεσθαι τοὺς τὴν σεβασμίαν τῆς ἁγίας τραιπέζης ἐνδυτὴν εἰς οἰκεῖον χιτῶνα, ἢ εἰς ἕτερόν τι (4) τῶν ἀμφίων μετασχηματίζοντας· οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον, ὡ τῆς ἀσεβείας! ἢ τὸν σεπτὸν δίσκον, ἢ τὰ τούτοις παρακλήσια, εἰς ἰδίαν ἐκ-

(1) X. Tr. Beuer. E. K. — ἑαυτοῦς Π. — (2) Λίσσα. Καν. οβ', ογ'. — τοῦ Νύσσης ἡ. — (3) X. Tr. Beuer. E. K. — εἰς οἰκείαν συνηγορίαν τῶν ἑαυτῶν παρανομημάτων Π. — (4) X. Tr. Beuer. E. K. — ἢ ἕτερόν τι Π.

δαπανῶντας χρεῖαν, ἢ καταχραίνοντας· ὁ γὰρ κανὼν, φασί, τοὺς εἰς τοῦτο περιπίπτοντας, ἀφορισμῶ μὲν καθυποβάλλεσθαι, ἀλλ' οὐ καθαιρέσει ἐδικαίωσεν. Ἀλλὰ τίς ἂν ἀνάσχοιτο τῆς τσαύτης παραποιήτεως καὶ δυσσεβείας (1) τὸ μέγεθος; Τοῦ γὰρ κανόνος τοῖς τὸ μόνον (2) ἁγιασθὲν εἰς χρῆσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τελείαν ἄρπαγὴν, σφετερίζομένοις, τὸν ἀφορισμὸν ἐπιπέμποντος, αὐτοὶ καὶ τοὺς καθαρπάζοντας, καὶ ἱεροσυλοῦντας τὰ τῶν ἁγίων ἅγια, ἐλευθεροῦσι τῆς καθαιρέσεως, καὶ τοὺς εἰς βρωμάτων ὑπηρσίαν, ὅσον γε τῇ ἐφ' ἑαυτοῦς (3) κρίσει, τοὺς σεβασμίους δίσκους, ἢ τὰ ἱερά ποτήρια καταμολύνοντας (4), ἀκαθαιρέτους εἰσάγουσι. Καίτοι φανεροῦ καθεστηκότος τοῦ μιάσματος, καὶ δῆλον ὄν, ὡς οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες, οὐ μόνον καθαιρέτως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας τῷ ἐγκλήματι περιπίπτουσι. Διόπερ ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτήν, ἢ τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἀπλῶς (5) τοὺς ἐν τι τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν καὶ ἁγίων σκευῶν, ἢ ἀμφιασμάτων, εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν ἀποχρωμένους ἀνίερον, παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ βεβηλῶσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ ἅγια. Τοὺς μὲντοι τὰ ἔξωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφωρισμένα σκεύη τινὰ, ἢ ἀμφια, εἰς χρῆσιν ἀνίερον ἑαυτοῖς, ἢ ἑτέροις παρέχοντας, τούτους καὶ ὁ κανὼν ἀφορίζει, καὶ ἡμεῖς συναφορίζομεν· τοὺς δὲ παντελῶς ἀφαρπάζοντας, τῇ τῶν ἱεροσύλων καταδίκη καθυποβάλλομεν.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ ἐβδομηκοστὸς τρίτος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κα-

(1) Π. Βενερ. Κ. — δυσμενείας Σ. Τρ. — (2) Ἰα. τοῖς μόνον τό. — (3) Χ. Τρ. — ἐφ' ἑαυτῶν Π. Βενερ. — ἐφ' ἑαυτοῖς Σ. Ρ. — (4) καταμολύνοντας, ἢ καταλύοντας Σ. Ρ. — (5) Π. Χ. Τρ. Σ. Ρ. Ἀριστην. — εὐ καίται παρὰ Βενερ. τὰ ἀπὸ τοῦ, τοὺς τὰ ἅγιον ποτήριον . . . εἰς τοῦ, ἢ ἀπλῶς.

νών φησι· Σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἁγιασθῆν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετερίζεσθω, παρὰ νόμον γάρ. Εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμᾶσθω ἀφορισμῶ. Τούτοι οὖν τῶ κανόνι κεχρημένοι τινὲς ἔλεγον· ὅτι, τὸν τὰ ἅγια, ὅποια ἂν εἴεν, εἰς οἰκείαν μετασχηματίζοντα χρεῖαν, ἀφαιρίζεσθαι, ἀλλ' οὐ καθαιρεῖσθαι χρείων, στρεβλοῦντες καὶ διαστρέφοντες τὴν τούτου διάνοιαν. Τοὺς γοῦν οὕτως ἐκλαμβάνοντας τὸν κανόνα, κακίζων ὁ παρῶν κανὼν, διχοστίζει τοὺς κοινοῦντας τὰ ἅγια· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἱερὰ διαστίζει ἀπ' ἀλλήλων. Τὰ μὲν γάρ, φησιν, ἐνεργοῦσι περὶ τὸ θυσιαστήριον, οἷον δίσκος ἱερὸς, καὶ ποτήριον, καὶ τὰ τῆς παναγοῦς τραπέζης ἐνδύματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἔξω που τὸν ναὸν κοσμοῦσιν, ὡς αἱ λυχναί, καὶ τὰ περὶ τὸν ναὸν αἰωρούμενα ἐπιπλά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τοὺς μὲν οὖν τὰ περὶ τὸν ναὸν εἰς οἰκείαν χρεῖαν (1) λαμβάνοντας, ἢ ἑτέροις παρέχοντας, καὶ οὕτω κοινοῦντας αὐτὰ, ἀφορίζεσθαι διορίζεται· περὶ τούτων γάρ, φησι, καὶ τὸν ἀποστολικὸν διατάττεσθαι κανόνα, ὡς ἀπλῶς ἁγιασθέντων τῆ πρὸς τὸν ναὸν ἀναθέσει. Τοὺς δὲ ἐκ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου λαμβάνοντάς τι καὶ νοσφιζομένους αὐτὸ, ἢ εἰς χρῆσιν μετὰ γοῦντας κοινήν καὶ ἀνέρον, καθαιρεῖσθαι κελεύει. Τὸ μὲν γάρ ἰδιώσασθαι ταῦτα, συλῆσαι ἐστὶ τὰ ἅγια, καὶ ἱερόσυλος ὁ τοιοῦτος κρίνεται· τὸ δὲ χρῆσασθαι αὐτοῖς, καὶ κοινῶσαι, βεβηλώσαι ἐστὶ τὰ ἅγια, καὶ ἐκατέρωθεν τοῖς τοιούτοις δικαίως ἐπάγεται ἡ καθαιρέσις. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἔξω καὶ περὶ τὸν ναὸν ὄντων σκευῶν, ἢ ἀμφίων, ἢ γοῦν ἐνδυμάτων, ὑφαρπάσουσιν τινὲς τι, ἵνα κέρδος αὐτὸ ποιήσωνται, καὶ ἐκείνους ὡς ἱεροσύλους ὁ κανὼν οὕτως καταδικάζει.

ΒΑΣ. Τινὲς καθαρπάζοντες τὰ ἅγια, καὶ κοινοποιούντες αὐτὰ, ὡς, τυχόν, τὴν ἐνδυτὴν τῆς ἁγίας τραπέζης εἰς ἐνδυμένιαν μεταποιούμενοι, κἀντεῦθεν καθαιρέσει καθυποβαλλόμενοι, τῶ οἱ ἀποστολικῶ κανόνι ἐχρῶντο, λέγοντι· Σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἁγιασθῆν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρεῖαν σφετερίζεσθω· εἰ δὲ μὴ, ἀφορίζεσθω· καὶ ἔθελον διὰ μόνου ἀφορισμοῦ

κολασθῆναι. Φησὶ γοῦν ὁ παρῶν κανὼν, καθαιρεῖσθαι τοὺς εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας καὶ κοινοποιούντας, ἢ ἀποχρωμένους εἰς κοινήν καὶ ἀνέρον χρῆσιν ἁγίον τι σκεῦος ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου. Τοὺς μὲντοι κοινοποιούντας διὰ χρήσεως ἀνέρου, ἢ ἑτέροις διδόντας χάριν ὁμοίας χρήσεως τὰ ἐκτὸς τοῦ βήματος ἱερὰ σκεῦη καὶ ἐπιπλά, διορίζεται εἶναι ἀφορισμένους· τοὺς δὲ ὑφαρπάζοντας αὐτὰ, ὡς ἱεροσύλους κατακρίνεσθαι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἠρώτησέ τις, εἰ ἄρα πλέον τι παρὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, διορίζεται ὁ κανὼν οὗτος; Λύσις. Ὁ μὲν ἀποστολικὸς κανὼν περὶ τῶν κοινοποιούντων μόνον, μὴ μὲντοι καὶ ἰδιουμένων τὰ ἱερὰ θεσπίζει· ὁ δὲ παρῶν, περὶ τῶν σφετεριζομένων, ἢ καταχραϊνόντων, ἢ μεταμειβόντων αὐτὰ εἰς ἰδιωτικὴν χρῆσιν· καὶ διὰ τοῦτο, ἐκεῖνος μὲν δι' ἀφορισμοῦ μόνου καλᾶζει τὸν ἡμαρτηκότα· οὗτος δὲ διὰ καθαιρέσεως, πλέον ἐκείνου λιπαίνων τὴν κόλασιν. Ὅτι τοίνυν εἰσὶ τὰ ἀμικρτήματα διάφορα, ἔχουσι καὶ τὴν κόλασιν διάφορον· ἐκεῖνος γάρ, φησιν ὁ κανὼν, ἐβεβήλωσε μόνον τὸ ἅγιον, οὐ μὴν καὶ μετεποίησεν· οὗτος δὲ ἐκλεψε καὶ ἠχρείωσεν αὐτό· διὸ καὶ καθαιρέσει καθυποβληθήσεται. Ἔτι ἠρώτησέ τις· διὰ τί περὶ τὸ τέλος τὸν λόγον ποιούμενος ὁ κανὼν χάριν τῶν ἔξωθεν τοῦ βήματος ἱερῶν, τοὺς μὲν κοινοποιούντας αὐτὰ ἀφορίζει, τοὺς δὲ ὑφαρπάζοντας, ὡς ἱεροσύλους κατακρίνει; ὤφειλεν εἰπεῖν καὶ τούτους καθαιρεῖσθαι. Λύσις. Ταυτὸν ἐστὶ τὸ καθαιρεῖσθαι τὸν ὑφαρπάζοντα, καὶ τὸ καταδικάζεσθαι ὡς ἱερόσυλον· ὅτι καὶ ὁ ἱερόσυλος ἀτιμοῦται, τῆ δὲ ἀτιμία ἐπιτίμωσι καὶ καθαιρέσις· ἀνάγνωθι καὶ τὸ β' κεφ. τοῦ δευτέρου τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, περὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀναθημάτων, διδάσκον πλατύτερον, καὶ τὰ ἐν αὐτῶ παρ' ἡμῶν γραφίντα· ἐξαιρέτως δὲ ἀνάγνωθι τὸ κα' κεφ. τοῦ β' τίτλου τοῦ ε' βιβλίου τῶν βασιλικῶν, οὗ ἡ δύναμις κατεστρώθη παρὰ φωτῆος ἐν τῶ β' κεφ. τοῦ β' τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

ΑΡΙΣΤ. Οἱ τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ ἐνδυτὴν, ἢ λαβίδα, ἢ τὸν λεγόμενον ἄερα, ἢ ἀπλῶς ἐν τι τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἢ ἀμφιασμάτων, εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντες, ἢ εἰς

(1) Χ. Γρ. 'Ε. --- χρῆσιν θειαν.

χρήσιν άνιερων αποχρώμενοι, καθαιρείσθωσαν. Τὸ μὲν γάρ ἐσι βεβηλώσαι, τὸ δὲ, ιερουσιλῆσαι. Οἱ δὲ τὰ ἔξω τοῦ Ουσιαστηρίου σκεύη, ἢ ἄμφια, εἰς χρῆσιν άνιερων ἐκυτοῖς, ἢ ἄλλοις, παρέχοντες, ἀφορίζέσθωσαν· οἱ δὲ παντελῶς ἀφαρπάζοντες, ὡς ιερόσυλοι καταδικαζέσθωσαν.

Κανὼν ΙΑ'.

Τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, κοσμικὰς ἀρχὰς, ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατωρείας, οἱ Θεοὶ καὶ ἱεροὶ κανόνες καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. Τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων διοριζόμεθα· ὡς, εἴτις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις, ἢ προαστείοις λεγομένας κουρατωρείας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οικείου κλήρου ἐκδιώκεσθαι· οὐδεὶς γὰρ δύναται, κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτόλεχτον καὶ ἀψευδестаτήν φωνήν, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν (1).

ΖΩΝΑΡ. Πολλὴν ἔθεντο σπουδὴν καὶ οἱ σεπτοὶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ τῶν συνόδων Πατέρες, τοὺς ἱερωμένους κοσμικὰς ἀρχὰς, ἢ διοικήσεις πραγμάτων μὴ ἀναδέχεσθαι· καὶ διάφοροι κανόνες περὶ τούτου ἐξεφωνήθησαν, οὓς οἱ Πατέρες οὗτοι διὰ τοῦ παρόντος κανόνος ἐπικρατύνουσι, προστιθέντες καὶ τι πλεον παρά τὰ ἐκείνοις διωρισμένα. Οἱ μὲν γὰρ περὶ ἱερέων καὶ διακόνων τοὺς κανόνας ἐξέθεντο, κωλύοντας αὐτοὺς ἀρχὰς καὶ φροντίδας ἀναδέχεσθαι κοσμικὰς· οὗτοι δὲ καὶ πάντα κληρικῶν διορίζονται μὴ μεταχειρίζεσθαι κοσμικὰς ἀρχὰς, ἢ τὰς ἐν οἴκοις ἀρχοντικοῖς καὶ ἀγροῖς καλουμένας κουρατωρείας· τοὺς δὲ τὸν κανόνα παραβαίνοντας, ἐκδιώκεσθαι τοῦ κλήρου κε-

λεύουσι. Οὐδεὶς γὰρ δύναται, φασί, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ λεχθεῖσαν τοῦ Κυρίου φωνήν.

ΒΛΑΣ. Ὁ παρῶν κανῶν ἐπικρατύνων τοὺς προεμφωνηθέντας κανόνας, χάριν τοῦ μὴ ἐνεργεῖν τοὺς ἱερωμένους κοσμικὰς δουλείας (1), προστίθησι, μὴ μόνον τοὺς ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτὸς αὐτοῦ κληρικοὺς, τοιοῦτόν τι παιοῦντας, ἐκ τοῦ κλήρου διώκεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ 5'. ἀποστολικῷ κανόνι, καὶ ἐν τῷ πα'. καὶ ἐν ἑτέροις κανόσιν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ ιγ'. κεφ. τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, ἰκανῶς περὶ τούτου ἐγράψμεν, ἀνάγνωθι ταῦτα, καὶ ἀρκέσουσιν εἰς ἐρμηνείαν.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις, ἢ προαστείοις κουρατωρείας, ἐκδιωκέσθω τοῦ κλήρου· οὐ γὰρ δύναται Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Κανὼν ΙΒ'.

Τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑκτῆς συνόδου, τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις, ἐνδον οικίας οὔσι, λειτουργοῦντας, ἢ βαπτίζοντας κληρικοὺς, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, καθαιρέσει καθυποβαλλεύσης, καὶ ἡμεῖς τούτω συμφηριζόμεθα. Τῆς γὰρ ἁγίας ἐκκλησίας ὀρθοτομούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης (2) λόγον, καὶ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρούσης τε καὶ ἐκδιδασκούσης, ἀπηχὲς καὶ ἀνόσιον παραχωρεῖν τοὺς ἀπαιδευσία καὶ ἀναρχία (3) συζῶντας, εἰς τὰς οικίας ὑποδουμένους, τὴν ταύτης εὐταξίαν διασπῆν, καὶ πολλῆς ταραχῆς καὶ σκανδάλων ἀποπληροῦν. Διόπερ ἡ νῦν ἱερά καὶ Θεοσυνέργητος σύνοδος, τῇ οἰκουμενικῇ καὶ ἁγίᾳ ἑκτῇ συνόδῳ συμφωνοῦσα, ἀποκεκληρωμένους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις, ἐνδον οικίας οὔσι, λειτουργοῦντας,

(1) X. Τρ. — κοσμικὰς δουλείας Βενερ. 'Ε. — (2) Σ. Ρ. X. Τρ. Βενερ. Ε. Κ. — πρεσβευούσης καὶ ἰαδικούσης Π. — (3) Ε. Κ. Σ. 'Ρ. — τὸ, καὶ ἀναρχία, οὐ κίεται ἐν Π.

(1) Ματθ. 5'. 24. — Λουκ. 15'. 13.

διωρίσατο, τῆς ἀποκληρώσεως δηλονότι παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου αὐτοῖς ἀπονεμηθείσης (1). Εἰ δέ τινες παρὰ τούτους, τοῦ ἐπισκόπου μὴ εὐδοκοῦντος, εἰς τὰς οἰκίας εἰσπίπτοντες (2) ἄπτεσθαι τῆς λειτουργίας ἀποτολμῶσι, τούτους μὲν καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μετασχόντας, τῷ ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι.

ΖΩΝΑΡ. Ὁ τῆς ἑκτῆς συνόδου τριακοστὸς πρῶτος κανὼν, οὗ μέμνηται ὁ κανὼν οὗτος, ἠρμήνευται ἐκεῖ, ὅτι σύμφηροι γέγονασιν καὶ οἱ τοῦτον ἐκθέμενοι τὸν κανόνα, ὄρισαντες ἀποκεκληρωμένους εἶναι, ἤγουν ὄρισμένους καὶ ἐπιτετραμμένους, ἐκχωρημένους, τοὺς ἐν εὐκτηρίοις ἐντὸς οἰκῶν οὓσι λειτουργεῖν μέλλοντας, τῆς ἀποκληρώσεως, τουτέστι τῆς ἐκχωρήσεως, παρὰ τοῦ κατὰ χῶραν ἐπισκόπου γινομένης. Εἰ δ' ἕτεροί τινες παρὰ τοὺς ἐκχωρηθέντας τολμήσουσι λειτουργῆσαι ἐν εὐκτηρίοις οὓσιν ἐντὸς οἰκιῶν, ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου, ἐκείνους μὲν καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ συγκοινωνήσαντας αὐτοῖς ἀφορίζεσθαι.

ΒΛΑΣ. Καὶ ὁ παρῶν κανὼν, παρακλεούμενος καθαιρεῖσθαι τοὺς λειτουργοῦντας ἢ βαπτίζοντας εἰς εὐκτήρια παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἠρμηνεύθη ἐν τῷ λά. κανόνι τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, καὶ ἐν τῷ ἀποστολικῷ λά. κανόνι· καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν ἐκείνοις γραφέντα.

ΑΡΙΣΤ. Μηδαὲς ἐν νηῶ, ἑνδὸν οἰκίας τυγχάνοντι, λειτουργεῖτω, ἢ βαπτίζέτω κληρικὸς, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου· καθαιρεῖται γάρ. Ἀποκεκληρωμένοι οὖν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἔστωσαν οἱ ἐν εὐκτηρίοις ἑνδὸν οἰκῶν οὓσι λειτουργοῦντες. Οἱ δὲ παρὰ τοῦτο τολμῶντες, καθαιρεῖσθωσαν· καὶ οἱ κοινωνοῦντες, ἀφορίζεσθωσαν.

Κανὼν ΙΓ'.

Τὰς τῶν αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισποράς ἐν τῇ τοῦ

Χριστοῦ ἐκκλησία· ὁ παμπόνηρος καταβαλὼν, καὶ ταύτας ὄρων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος τεμνομένας (1) προῤῥίζους, ἐφ' ἑτέραν ἤλθε μεθοδείας ὁδόν, τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν. Ἄλλὰ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν ἡ ἅγια σύνοδος ἀναστέλλουσα παντελῶς, ὤρισε τοῦ λοιποῦ, ἵνα, εἴτις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασι τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκῶς ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως, ἀποστῆναι τολμήσῃ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς, κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ ἐκκλησίᾳ, μὴ ἀναφέρῃ, τοῦτον ὑποκείσθαι καθαιρέσει, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀποστερεῖσθαι τιμῆς. Ὁ γὰρ ἐν πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος, καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἀρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τούτω (2) συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἴεν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπέτωσαν· εἰ δὲ μοναχοί, ἢ λαῖκοι, ἀφορίζεσθωσαν παντελῶς τῆς ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες, πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον ἐπιστραφεῖεν (3).

ΖΩΝΑΡ. Ποικίλως, φησὶν ὁ κανὼν, ἐπιβουλεύει τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὁ πονηρὸς. Ἐπεὶ γὰρ τὰ ζιζάνια τῶν αἱρέσεων εἶδεν ἐκτετραμμένα τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ἑτέρων ἐμνηχανήσατο μέθοδον, ἵνα τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας μερίσῃ (4), καὶ διασπάσῃ τὴν ἑνωσιν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τῶν σχισματικῶν μανία, ἣν ἀναστέλλοντές, φασὶν οἱ τῆς συνόδου, ὀρίζομεν, μηδένα

(1) Π. Κ. ἑ. — ἐπισημασθείσης Βενερ. — (2) Χ. Τρ. Βενερ. ἑ. Κ. Σ. Ρ. — ἐπισημασθέντες Π.

(1) Χ. Τρ. Βενερ. ἑ. Κ. — ἐκτεμνομένας Π. — (2) Π. — τούτοις Χ. Τρ. Βενερ. ἑ. Κ. — (3) Χ. Τρ. Βενερ. — ἐπιστραφεῖαν ἐπίσκοπον Π. — (4) μελίση Χ. Τρ.

πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τολμήσῃ ἀφίστασθαι τοῦ ἐπισκόπου, ὑφ' ὃν τελεῖ, καὶ μὴ συγκοινωνεῖν αὐτῷ, μηδὲ ἀναφέρειν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἔθος, ὡς τάχα κατεγνωκότα τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, πρὶν ἢ συνοδικῶς ζητηθῆ ἢ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου φερομένη αἰτία, καὶ τελεία προπενεχθῆ ψῆφοι, κατακρίνουσα αὐτόν· τὸν δὲ τοῦτο ποιήσαντα καθαιρεῖσθαι. Ὁ γὰρ ἐν πρεσβυτέρου ἀξία ὢν, καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἀρπάζων τὴν κρίσιν, (τοὺς γὰρ ἐπισκόπους οἱ μητροπολίται κρίνουσι), καὶ πρὸ κρίσεως τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, ὃς πατήρ ἐστὶν αὐτοῦ κατὰ πνεῦμα, κρίνων, οὐκ ἐστὶν ἄξιος ὡς πρεσβύτερος τιμᾶσθαι, ἢ ὀνομάζεσθαι· καὶ οἱ συνεπόμενοι δὲ τῷ σχισματικῷ, καὶ ἀποσχίζοντες καὶ αὐτοὶ, ἱερωμένοι μὲν ὄντες, καθαιρεῖσθωσαν· λαϊκοὶ δὲ τυγχάνοντες, ἢ μοναχοὶ, ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ τοῦ, ἐξωθείσθωσαν, ὥστε μηδὲ εἰσιέναι εἰς ἐκκλησίαν. Ἔστι γὰρ ἀφορισμὸς, καὶ τὸ μόνης εἶργεσθαι τῆς μετεκλήψεως τῶν θείων μυστηρίων· ἐστὶ δὲ, καὶ τὸ ἐξω τῆς ἐκκλησίας εἶναι, ὃν παντελῆ ὀνόμασεν, ὡς βαρύτερον, *καὶ τελείως χωρίζοντα τῶν πιστῶν τὸν οὕτως ἀφορισθέντα* (1)· καιρὸν δὲ τῷ ἀφορισμῷ τούτῳ ὀρίζουσι τὴν ἐκείνων ἐπιστροφήν. Ἔσονται γὰρ, φησὶν, ἀφορισμένοι, μέχρις ἂν τῷ οἰκείῳ ἐπισκόπῳ προσέλθωσι, μισήσαντες τὴν πρὸς τοὺς σχισματικούς οἰκείωσιν.

ΒΑΣ. Πευθείσης τῆ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῆς ἀπὸ τῶν αἰρέσεων διαστάσεως, ἐώρων οἱ Πατέρες τινὰς ἱερωμένους ὑποκλεπτομένους κατὰ μεθοδείαν σατανικὴν εἰς τὴν τῶν σχισματικῶν μανίαν, ὡς ἀφισταμένους ἀπὸ τῆς τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν κοινωνίας, μὴ ὄντων ἀσεβῶν, ἢ ἀδίκων, κατὰ τὸν λά. ἀποστολικὸν κανόνα· διὰ μόνον δὲ τὸ λαληθῆναι τινα ἴσως ἐκκλησιαστικὰ κατ' αὐτῶν. Τοῦτο γοῦν, ὡς καταμερίζον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν ἐκκλησίαν, διορθούμενοι, ὤρισαν καθαιρεῖσθαι τοὺς τολμήσαντας ἱερεῖς, ἢ διακόνους, ἀνευλόγως

οὕτως ἀποστῆναι τῆς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν κοινωνίας, πρὸ ἐντελοῦς συνοδικῆς καταδίκης τούτου, καὶ μὴ ἀναφέρειν ἐν ταῖς θείαις ἱεροτελεστίαις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν. Ὅτι, φασὶν, οὐκ ἐστὶν ἄξιος πρεσβυτέρου ὄνομα ἢ τιμὴν ἔχειν ὁ ἀρπάζων ἀναιδῶς τὴν τοῦ μητροπολίτου κρίσιν, ἣν ἐμελλε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἴσως ἐξαγγεῖν, καὶ κατακρίνων, ὅσον κατὰ τὸ οἰκεῖον συνειδὼς, τὸν οἰκεῖον πατέρα, τὸν ἐπίσκοπον, διὰ τοῦ μὴ συγκοινωνεῖν αὐτῷ, ὡς δῆθεν ἀληθῶς ὄντι κατακεκριμένῳ. Καὶ οὐ μόνον ταύτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς, ἱερωμένους μὲν ὄντας, διορίζονται καθαιρεῖσθαι· λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι, καὶ εἶναι ἐπιτετιμημένους, μέχρις ἂν ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κακοῦ γένωνται, καὶ τῷ οἰκείῳ ἐπισκόπῳ προσέλθωσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ἀ. κεφ. τοῦ β'. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος· καὶ τὸν ἀ. κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Ἐρωτήσῃ δὲ τις, ὡς, τοῦ κανόνος μόνους κολάζοντος τοὺς σχισματικούς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἐὰν ἕτερός τις κληρικὸς παρὰ τούτους ἀποστῆ ἐκ τῆς τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ κοινωνίας, κολασθήσεται, ἢ οὐ; Ἀύσις. Τοῦ κανόνος ἐφεξῆς καθαιροῦντος μὴ μόνους τοὺς πρωταίτιους ἱερωμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνεπομένους αὐτοῖς, ἐξ ἀνάγκης πάντες οἱ πρωταίτιοι τοῦ σχίσματος κληρικοὶ, οἳ ἂν καὶ ὦσιν, ἐκ τῶν οἰκείων βαθμῶν διωχθήσονται. Καλῶς δὲ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων μόνων ἐμνήσθη ὁ κανὼν, ὅτι κυρίως τὸ σχίσμα παρὰ τούτων γίνεται, ὡς ἐνεργούντων τὰ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, καὶ δυναμένων ἀναφέρειν, ἢ μὴ ἀναφέρειν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ μὴ μοι εἴπῃς, καὶ πῶς ὑποκατιῶν ὁ κανὼν πρεσβυτέρου μόνου ἐμνήσθη, οὐ μὴν καὶ διακόνου; Ἀκούσεις γὰρ, ὅτι τοῖς ἱερεῦσι πάλιν πλέον τῶν διακόνων, τὰ περὶ τῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐπισκόπων ἀνήκουσι· καὶ διὰ τοῦτο περὶ αὐτῶν ἐποίησε τὸν πλείονα λόγον.

ΑΡΙΣΤ. Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπ' ἐγκλήματι τοῦ οἰκείου κατεγνωκῶς ἐπίσκοπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως, ἀποστῆ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ αὐτοῦ τὸ ὄνομα, καθαιρεῖσθω, καὶ πάσης ἱερατικῆς στερεῖσθω τιμῆς.

(1) τὰ μεταξὺ τῶν * οὐ κεῖται παρὰ Κ. καὶ Βινερ. ἀλλ' ἐν Χ. Γρ. καὶ λατινιστὶ παρὰ Κ.

Οἱ δὲ συνεκόμενοι, ἱερατικοὶ μὲν ὄντες, τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν· μοναχοὶ δὲ, ἢ λαϊκοί, ἀφοριζέσθωσαν, μέχρις ἐπιστραφεῖεν.

Κ α ν ὶ ν Ι Δ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ (1) τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως, ἀποστήσει ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰθισμένον, ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος καθηρημένον εἶναι εἰ μόνον ἀποστάς τοῦ οἰκείου μητροπολίτου σχίσμα ποιήσει (2). Δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεία μέτρα γινώσκειν, καὶ μήτε τὸν πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, μήτε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ οἰκείου μητροπολίτου (3).

ΖΩΝΑΡ. Τὰ αὐτὰ τῷ ἀνωτέρῳ κανόνι καὶ ὁ κανὼν οὗτος, περὶ ἐπισκόπων ἀποσχίζόντων ἐκ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν, καὶ μὴ κοινωνούντων αὐτοῖς, μηδὲ ἀναφερόντων αὐτούς, διορίζεται.

ΒΛΑΣ. Καὶ ὁ παρὼν κανὼν ὁμοίος κατὰ πάντα ἐστὶ τῷ πρὸ αὐτοῦ, καὶ δικλάττη περὶ τὰ πρόσωπα.

ΑΡΙΣΤ. Καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο τολμήσει κατὰ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, καθαιρεῖσθω. Δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεία μέτρα γινώσκειν.

Κ α ν ὶ ν Ι Ε'.

Τὰ ὀρισθέντα ἐπὶ (4) πρεσβυτέρων, καὶ ἐπισκόπων, καὶ μητροπολιτῶν, πολλῶ μᾶλλον καὶ (5) ἐπὶ πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε, εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποστήναι τῆς πρὸς τὸν οἰκείον πατ-

(1) Π. Βιερ. — ἢ, κατὰ, εὐ κεῖται παρὰ Ἐ. Κ. Χ. Τρ. — (2) Π. Χ. Τρ. Κ. 'Ε. — Εἰ μόνον ἐλεγχθεῖν ἀποστάς τοῦ οἰκείου μητροπολίτου καὶ σχίσμα ποιήσει Βιερ. Σ. 'Ρ. — (3) μήτε τὸν μητροπολίτην τοῦ οἰκείου πατριάρχου Σ. 'Ρ. — (4) Χ. Τρ. Βιερ. 'Ε. Κ. — περὶ, Η. — (5) Χ. Τρ. Βιερ. — ὁ, καὶ, εὐ κεῖται ἐν Π. Κ. 'Ε.

τριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὠρισμένον καὶ τεταγμένον (1), ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως, σχίσμα ποιήσει, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, πύσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθεῖν τοῦτο παρανομήσας. Καὶ τοῦτα μὲν ὠρίσται καὶ ἐσφράγισται (2) περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀρισταμένων προέδρων, καὶ σχίσμα ποιούντων, καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας διασπώντων. Οἱ γὰρ δι' αἵρεσιν τινα, παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων, ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπὶ ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι, οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμήσει οὐχ ὑποκείσονται (3), πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον ἐπίσκοπον κοινωνίως ἀποτεριχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης (4) τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιοθήσονται. Οὐ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων (5) κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων (6) καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι.

ΖΩΝΑΡ. Ἄπερ ὠρίσαν οἱ τῆς συνόδου Πατέρες περὶ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ταῦτα λέγουσι πλέον ἀρμυζειν καὶ περὶ πατριαρχῶν. Εἰ γὰρ τις, φασί, μητροπολίτης, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τολμήσει ἀποστήναι τοῦ συγκοινωνεῖν τῷ πατριάρχῃ αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρειν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἐμφανίσει τῇ συνόδῳ κατὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ πρὸ τοῦ ἐξετασθῆναι ταῦτα, καὶ κατακριθῆναι (7) ἕως αὐτὸν, ὁ τοιοῦτος, ὡς σχίσμα

(1) Π. Σ. Τρ. — διατεταγμένον Βιερ. 'Ε. Κ. — (2) Χ. Τρ. Βιερ. — ἐσφράγισται τε καὶ ὠρίσται Π. 'Ε. Κ. — (3) ὑποκείνται Π. — (4) Π. Βιερ. 'Ε. Κ. — πρεπούσης Χ. Τρ. — (5) Π. Ἐ. Κ. Σ. 'Ρ. — καὶ ψευδεπισκόπων διδασκάλων Χ. Τρ. — ἀλλὰ ψευδεπισκόπων διδασκάλων Βιερ. — (6) καὶ σχισμάτων Χ. Τρ. — (7) κριθῆναι Χ. Τρ.

ποιήσας, πάσης Ιερατείας ἀλλότριος ἔσται παντελῶς. Εἴρηται δὲ τὸ, πάσης, ἀντὶ τοῦ, οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, τῆς ἀρχιερατικῆς, οἱ δὲ ἱερεῖς, τῆς ἱερατικῆς· τὸ δὲ παντελῶς, ὅτι οὐκ ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰρχθῆσονται τοῦ ἱερουργεῖν, εἶτα ἀποκαταστήσονται αὐθις εἰς τὴν οἰκείαν τιμὴν ἀλλὰ τελείως ἐκπεσοῦνται τῆς ἀξίας αὐτῶν, καὶ οὐδὲ τιμὴν ἔξουσι μόνην ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσιν ἀνήκουσαν. Εἶτα ἐπάγουσιν, ὅτι ταῦτα μὲν ὠρίσται καὶ ἐσφράγισται, τουτέστι, βεβαίως τετύπωται, (ἢ γὰρ σφραγίς εἰς βεβαίωσιν ἔστι τῶν σφραγιζομένων καὶ φυλακῆν *ὅτι καὶ τὰ φυλακῆς ἀξία σφραγίζονται ἴν' εἶεν ἀνεπιβούλευτα*) (1) περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ τὴν ἔνωσιν διασπώντων τῆς ἐκκλησίας, ἕτε δηλαδὴ πορνείαν ἴσως τῶν αἰτιωμένων προσάπτουσιν, ἢ ἱεροσυλίαν, ἢ ἐπὶ χρήμασι χειροθεσίαν, ἢ ἄλλα τοιαῦτά τινα. Εἰ δ' ὁ πατριάρχης τυχὸν, ἢ ὁ μητροπολίτης, ἢ ὁ ἐπίσκοπος αἰρετικὸς εἴη, καὶ τοιοῦτος, ὡς δημοσίᾳ κηρύττειν τὴν αἵρεσιν, καὶ γυμνῆ τῇ κεφαλῇ, ἀντὶ τοῦ, ἀνυποστόλως καὶ μετὰ παρόρησίας, διδάσκει τὰ αἰρετικά δόγματα, οἱ ἀποσχίζοντες αὐτοῦ, ὅποιοι ἂν εἶεν, οὐ μόνον κολάσεως ἀξιοὶ οὐκ ἔσονται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τιμῆς, ὡς ὀρθόδοξοι, ἀξιοθήσονται, χωρίζοντες ἑαυτοὺς τῆς τῶν αἰρετικῶν κοινωνίας· τοῦτο γὰρ δηλοῖ, τὸ, ἀποτειχίζοντες (τὸ γὰρ τεῖχος τῶν ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐκτὸς χωρισμὸς ἐστίν) οὐ γὰρ ἐπισκόπου ἀπέστησαν, ἀλλὰ ψευδεπισκόπου καὶ ψευδοδιδασκάλου· οὐδὲ σχίσμα κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐποίησαν, ἀλλὰ μᾶλλον σχισμάτων τὴν ἐκκλησίαν ἀπ' ἄλλαξαν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς.

ΒΛΑΣ. Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὰ αὐτὰ τῶν ιγ' καὶ ιδ' κανόνων παρακελεύεται μέχρι τινός. Φησὶ γὰρ, πλέον ἀρμόζειν τὰ προσδιορισθέντα καὶ ἐπὶ πατριάρχου, ὅταν ἐκ τῆς τούτου κοινωνίας ἀποστήσῃ τις ἑαυτὸν τολμηρῶς. Ἔτις δὲ τινος εἰπόντος, ἐάν ἐξ εὐλόγου αἰτίας, τυχὸν προφάσει αἵρέσεως, ἀποστή τις (2) ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρχιερέως κοινωνίας, διὰ τί κολασθήσεται; Ἐπάγουσιν οἱ Πικτέρες, ὡς ταῦτα πάντα τότε γίνονται, ὅταν

προφάσει ἐγκληματικῆς τινος ὑποθέσεως κατ' ἑαυτὸν τις τοῦ οἰκείου ποιμένος καταγνώσῃται, καὶ ἀποσχίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τούτου, καὶ τοιοιτοτρόπως διαρρήξῃ τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ γὰρ μὴ δι' ἐγκληματικὴν αἰτίαν, ἀλλὰ δι' αἵρεσιν χωρίσῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἢ τοῦ μητροπολίτου, ἢ τοῦ πατριάρχου, ὡς ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκοντος ἀνευθριάστως διδάγματα τινὰ ἀπηλλοτριωμένα τοῦ ὀρθοῦ δόγματος, ὁ τοιοῦτος καὶ πρὸ ἐντελοῦς διαγνώσεως, πολλῶν δὲ πλέον καὶ μετὰ διάγνωσιν, ἐάν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ, ἤγουν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐ τιμωρηθήσεται, ἀλλὰ καὶ τιμηθήσεται, ὡς ὀρθόδοξος· οὐ γὰρ ἀπέσχισεν αὐτὸν ἀπὸ ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπὸ ψευδεπισκόπου καὶ ψευδοδιδασκάλου· καὶ τὸ παρὰ τούτου γεγονὸς ἐπαίνου ἀξίον ἐστίν, ὡς μὴ κατατέμνον τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μᾶλλον συνάπτων αὐτήν, καὶ τοῦ μερισμοῦ ἀπαλλάττον. Εἴρηται δὲ τῶν κανόνων τὸ, πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι τὸν σχισματικόν, διὰ τοὺς λέγοντας ὀφείλειν τοὺς τοιοῦτους ἐπὶ κειρὸν τινὰ τῆς ἱερατείας πάσθαι, καὶ μὴ κηθαιρεῖσθαι. Ἐγκληματικά δὲ αἰτιήματα εἰσι, πορνεία, ἱεροσυλία, καὶ τῶν κανόνων ἀθετήσεις. Καλῶς δὲ εἶπεν ὁ κανὼν ἐπαινετέους εἶναι τοὺς ἀποσχίζοντας ἑαυτοὺς καὶ πρὸ καταδίκης, ἀπὸ τῶν διδασκόντων αἰρετικά διδάγματα, καὶ ὄντων προφανῶς αἰρετικῶν. Εἰ γὰρ κρύφα (1) καὶ μετὰ ὑποστολῆς ψιθυρίζονται τὰ τῆς αἵρέσεως παρὰ τοῦ πρώτου, ὡς ἀμφιβάλλοντος, οὐκ ὀφείλει τις ἐξ αὐτοῦ πρὸς καταδίκης ἀποσχισθῆναι· εἰκὸς γὰρ ἐστὶ μετοβριθυμισθῆναι τούτον πρὸς τὸ ὀρθόδοξον, πρὸ τῆς ἐντελοῦς ἀπεφάσεως, καὶ ἀποστήναι τῆς αἵρέσεως. Σημείωσαι ταῦτα, ἴσως ὠφελήσονται κατὰ τῶν λεγόντων, μὴ καλῶς ἡμᾶς ἀποσχισθῆναι ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, πρὸ τοῦ καταδικασθῆναι τοὺς περὶ ταύτην ὡς κακόφρονες. Καὶ ὁ μὲν παρῶν κανόνων τοὺς διὰ δογματικὴν αἰτίαν ἀποσχίζοντας (2) οὐ κολάζει· ὁ δὲ λαὸς ἀποστολικὸς κανὼν, καὶ τοὺς κατεγνωκότητας τῶν οἰκείων ἐπι-

(1) X. Γρ. — Ἐὰν μεταξὺ τῶν * οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ K. ἀλλὰ μόνον λατινιστὶ παρὰ K. — (2) Βενερ. — ἀποστήτη τις X. Γρ. 'E.

(1) X. Γρ. 'E. — εἰ γὰρ ἀποκρύφα καὶ μετὰ ὑποστολῆς Βενερ. — (2) X. Γρ. 'E. — ἀποτειχίζοντας Βενερ.

σκόπων, ὡς προδήλως ἀδικούντων, καὶ ἀποσχίσαντας ἐξ αὐτῶν, ἀνευθύνους συντηρεῖ.

ΑΡΙΣΤ. Ὡσαύτως καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ μητροπολίτης, κατὰ τοῦ πατριάρχου τοιαῦτα τολμήσει, πάσης ἱερτείας ἀλλοτριούσθω. Εἰ δέ τινες ἀποσταλέν τινος, οὐ διὰ πρόφασιν ἐγκλήματος, ἀλλὰ διὰ αἵρεσιν, ὑπὸ συνόδου, ἢ ἁγίων Πατέρων κατεγνωσμένην, τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι, ὡς ὀρθόδοξοι.

Κ α ν ὶ ν Ι ζ'.

Διὰ τὰς φιλονεικίας τε καὶ ταραχάς, τὰς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ συμβαινούσας, καὶ τοῦτο ὀρίσαι ἀναγκαῖόν ἐστι· τὸ, μηδενὶ τρόπῳ ἐπίσκοπον καταστῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς ἔτι ὁ προεστὼς ζῆ, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ συνίσταται τιμῇ, εἰμὴ αὐτὸς ἐκὼν τὴν ἐπισκοπὴν παραιτήσεται. Χρὴ γὰρ πρότερον τὴν αἰτίαν τοῦ μέλλοντος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκδιώκεσθαι, κανονικῶς ἐξεταζομένην, εἰς πέρασ ἀγεσθαι· εἴθ' οὕτω, μετὰ τὴν αὐτοῦ καθάρισιν, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι. Εἰ δέ τις τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ ἰδίᾳ συνιστάμενος τιμῇ, μήτε παραιτεῖσθαι βούλοιο, μήτε τὸν οἰκεῖον ἐθέλοι (1) ποιμαίνειν λαόν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστάσ ἐπισκοπῆς, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβει τόπῳ, μήτε βασιλικῶ προστάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς τοῦ οἰκείου πατριάρχου λειτουργίαις ὑπηρετούμενος, μήτε μὴν ὑπὸ νόσου χαλεπῆς τε, καὶ ἀκινήσιαν ἐμποιοῦσης παντελῆ συνεχόμενος· ὁ τοιοῦτος οὖν, ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν εἰρημένων προφάσεων κωλυόμενος, τῆς οἰκείας ἀφίστάμενος ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὲρ τὸν ἐξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβων (2) τόπῳ, τῆς τοῦ ἐπισκόπου τιμῆς τε καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς. Τὸν γὰρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ καταμελοῦντα ποιμένης, καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον χρονοτριβοῦντα τόπῳ, ὠρίσεν

ἢ ἁγία σύνοδος τῆς ἀρχιερωσύνης (1), δι' ἧς ποιμαίνειν ἐτάχθη, παντελῶς ἀλλότριον καθιστάναι, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ τῆς ἐπισκοπῆς τόπον ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεσθαι (2).

ΖΩΝΑΡ. Τινὲς, ὡς ἔοικε, πάλαι, ἢ αἰτιαμάτων ἀπλῶς (3) λαληθέντων κατ' ἐπισκόπων, ἢ παραιτήσεων παρ' αὐτῶν δοθεισῶν, πρὸ τοῦ τὰ αἰτιάματα ἐξετασθῆναι, ἢ τὰς αἰτίας σκοπηθῆναι τῶν παραιτήσεων, ἑτέρους εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν αἰτιαθέντων, ἢ παραιτησασμένων, ἐχειροτόνουσιν, ὅπερ στάσεις καὶ θορύβους ἐνεποιεῖ τὰς ἐκκλησίας. Διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ σύνοδος ὠρίσε, μὴ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν ἐκκλησίᾳ, ἧς ὁ ἐπίσκοπος ζῆ, καὶ οὐκ ἀπεικινήθη τῆς ἰδίας τιμῆς, ἢ γουν τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας· δεῖ γάρ, φησι, πρότερον κανονικῶς ἐξετάζεσθαι τὴν αἰτίαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπαγομένην, καὶ εἰς πέρασ ἀγεσθαι, τουτέστιν εἰς ἀπόφασιν· καὶ ὅτε κανονικῶς ἐκεῖνος καθαιρεθῆ, ἕτερον χειροτονεῖσθαι εἰς τὴν ἐπισκοπὴν· ὁμοίως φησὶ καὶ ὁ τέταρτος κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος, τοῦ δικαίου τῆς ἐπισκοπῆς ἀντεχόμενος, οὔτε τὸν οἰκεῖον ποιμαίνει λαόν, οὔτε παραιτεῖται, εἰ εὐλογον αἰτίαν ἴσως ἔχει παραιτήσεως, ἀλλὰ πλέον ἐξ μηνῶν ἐν ἑτέρῳ διατρίβει τόπῳ, ἐκπεσεῖται καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς, εἰ μήπου, ἢ ἐκ βασιλικῶ προστάγματος κατέχεται διὰ τινὰ χρείαν, ἢ τῷ οἰκείῳ πατριάρχῳ ἀναγκαιῶς ὑπηρετεῖ, ἢ νόσῳ τινὲ χαλεπῇ καὶ βαρεῖᾳ συνέχεται, καὶ τοιαύτη, ὡς ἀκινήσιαν αὐτῷ αἰτίαν γίνεσθαι· τότε γὰρ συγγνώμην ἔξει ἀποδηρῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ· ἀνευ δὲ τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἀποδηρῶν ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον, καὶ ἀλλαχοῦ διατρίβων, ἀλλοτριωθήσεται τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ ἕτερος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐκεῖνην ἀντισταχθήσεται.

ΒΛΑΣ. Πολλάκις τινὲς ἐπίσκοποι διὰ ἐπηρείας πρακτορικῶς (4),

(1) X. Τρ. Βευερ. Σ. 'Ρ. — καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Π. — (2) X. Τρ. Βευερ. — κατὰ λέγεισθαι Π. Ε. Κ. — (3) Βευερ. Κ. — αἰτιαμάτων ἀπλοῦς λαληθέντων X. Τρ.

(4) X. Τρ. — πρακτορικῶς Βευερ. 'Ε.

ἢ διὰ ἐπιθέσεις γειτονοῦντων, ἢ δι' ἀνυποταξίαν λαοῦ, παρη-
τοῦντο (1) ἀπὸ μικροψυχίας τὰς οἰκείας ἐπισκοπάς. Οἱ γοῦν μη-
τροπολιταὶ τὰς τοιαύτας παραιτήσεις δεχόμενοι, ἐτέρους ἐπι-
σκόπους ἐχειροτόνουσιν· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ πρὸ τοῦ κατεξετασθῆναι
τὰ παρὰ τινῶν κατ' αὐτῶν εἰσαγόμενα ἐγκληματικὰ αἰτιήματα,
ἐτέρους ἐψηφίζοντο. Φασὶ γοῦν οἱ Πατέρες, ὡς ἐπεὶ τοῦτο στά-
σεων καὶ θορύβων ἐκκλησιαστικῶν ἐστὶ παραίτιον, ὀρίζομεν, μὴ
ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον, ζῶντος τοῦ προέδρου τῆς ἐκκλησίας, εἰ
μήπω ἀπὸ κατεξετάσεως ἀναφανῆ δεκτὴ ἢ τοῦ ζῶντος παραι-
τησίς, ἢ καταδικασθῆ ἀπὸ συνοδικῆς ἀποφάσεως· τῆνικαῦτα
γὰρ καὶ ζῶντος τούτου χειροτονηθήσεται ἕτερος. Ὡς δέ τις
εἰπόντος, τί δὲ γενήσεται εἰς τὸν λαὸν τῆς ἐπισκοπῆς, ἐὰν ὁ
προϊστάμενος ταύτης οὐ ποιεῖ παρητίησιν κανονικῆν, ἀλλὰ χρο-
νοτριβῆ ἔξω τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς, ἐπήγαγον· ὡς, εἴ τις ἐπίσκο-
πος ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἀποδημήσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ,
χωρὶς βασιλικῆς ἢ πατριαρχικῆς προσταξέως, ἢ δίχα βασιλεὺς
νόσου, μὴ παραχωρούσης αὐτῷ ἐκ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνειν,
ἀλλότριος τῆς ἀρχιερωσύνης γενήσεται, καὶ ἀντ' αὐτοῦ χειροτο-
νηθήσεται ἕτερος. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναφαίνεται παραδε-
κτέας εἶναι τὰς παρὰ τῶν ἐπισκόπων ὁπωσδήποτε γινομένας
παραιτήσεις ἕτεροι δὲ κανόνες, καὶ αὕτη (2) ἢ πρὸς Δόμνον ἐπι-
πιστολὴ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἣτοι τὸ α. καὶ γ'. κεφ. αὐτῆς,
διορίζονται, μὴ ἀπεριμερίμωως τὰς τῶν ἐπισκόπων παραιτή-
σεις δέχεσθαι· ὀφείλεις καὶ τὸν παρόντα κανόνα πρὸς ἐκείνα
συμβιβάζειν· ἀνάγνωθι καὶ τὸ ια'. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ πα-
ρόντος συντάγματος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅτι δὲ τὸ μὲν β'. κεφ.
τοῦ ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, ἣτοι τὸ ἐν τούτῳ
περιεχόμενον ιη. καὶ ιθ'. κεφ. τοῦ α. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου
τῶν βασιλικῶν, ὑπὲρ ἐστὶ μέρος τῆς ργ'. Ἰουστινιανείου νεαρᾶς,
δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι τῷ παρόντι κανόνι, συνεζητήθη παρὰ τινῶν,
τίνι προσέχειν ὀφείλομεν; δοκοῦσι δὲ ἐναντιοῦσθαι ἐν τούτοις·
ὁ κανὼν ἐφιλοτιμήσατο εἰς ἀποδημίαν τῷ ἐπισκόπῳ ἐξάμη-
ναῖον καιρὸν ἢ νεαρὰ εἰς χρονιαῖον διάστημα τοῦτον ἐφήπλω-

σεν. Ἔτι ὁ κανὼν τοὺς ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἀποδημούντας ἐκ
τῶν οἰκείων ἐκκλησιῶν ἀρχιερεῖς, ἀσυζητήτως ἐξ αὐτῶν ἀλ-
λοτριοῦσθαι διωρίσατο· ἢ νεαρὰ πρότερον διαπάνας ἀρχιερεῖσι
μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων, μετὰ τὴν τοῦ χρόνου πα-
ραδρομὴν, παρεκλεύσατο, καὶ οὕτω μετακαλεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὸ
τῶν οἰκείων κληρικῶν· καὶ εἰ μὴδὲ οὕτω πεισθῶσιν, ἐτέρους
χειροτονεῖσθαι. Ὁ κανὼν ἐκχωρεῖ τοῖς ἀρχιερεῖσι καὶ πλέον τοῦ
ἐνιαυτοῦ ἀποδημεῖν, παρὰ βασιλέων, ἢ πατριαρχῶν κατεχομέ-
νοις, ἢ διὰ νόσον βαρεῖαν κωλυομένοις· ἢ νεαρὰ οὐδὲν τι τοιοῦ-
τον διαλαμβάνει· μᾶλλον μὲν οὖν τὸ ἐν μέρει τῆς ς'. Ἰουστι-
νιανείου νεαρᾶς, περὶ μόνου τοῦ βασιλέως περιεχόμενον, καὶ κατα-
στρωθὲν παρὰ τοῦ πατριάρχου (1) ἐν τῷ βηθέντι β'. κεφ. τοῦ
ἡ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος, ἢ ἀνακάθαρσις οὐκ ἐδέ-
ξατο, ἀλλ' ἐδίωξεν· ἔδοξε γοῦν τὰ τοῦ κανόνος μᾶλλον ὀφεί-
λειν κρατεῖν· ἐγὼ δὲ καὶ ἔτι ἀμφιβάλλω. Καθὸ (2) μὲν γὰρ
ἐστὶ τὸ ζήτημα ἐκκλησιαστικόν, πρόσκειμαι τοῖς λέγουσιν ὀφεί-
λειν μᾶλλον τὰ τοῦ κανόνος κρατεῖν· καθὸ δὲ τὰ βασιλικά ἀνε-
καθάρθησαν μετὰ τὴν τοῦ νομοκανόνος ποίησιν, καὶ τὴν τοῦ
κανόνος τούτου ἀπόλυσιν, πρόσκειμαι τῇ ἐτέρᾳ γνώμῃ.

Ἑτέρα ἐρμηνεία.

Ἐντὸς (3) μὲν ἐγράψαμεν, ὀφείλεις τὰ τῷ παρόντι κανόνι
περιεχόμενα, χάριν τῶν παραιτουμένων ἐπισκόπων, ἐξακούεσθαι
πρὸς τὰ κανονισθέντα (4) παρὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐν τῇ πρὸς
Δόμνον ἐπιστολῇ· ὡς συγκροτούμενα καὶ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰ-
κουμενικῆς τρίτης συνόδου, διὰ τῆς γενομένης τῆνικαῦτα ἐπι-
στολῆς πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ σύνοδον. Σὺ δὲ γίνωσκε, ὅτι
ταῦτα τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου διορισθέντα, οὐκ οἶδ' ὅπως
παραβλέπονται. Πολλοὶ μὲν γὰρ καὶ τὰς ὁπωσδήποτε γινομέ-
νας παρὰ τῶν ἐπισκόπων παραιτήσεις, δεκτέας εἶναι θέλουσι,
κατὰ τὸν παρόντα κανόνα. Οἱ ἀκριβέστεροι δὲ, ἐκείνας τῆς
παραιτήσεις λέγουσιν εἶναι δεκτάς, τὰς διαλαμβανούσας γίνε-
σθαι ταύτας διὰ τὴν ἀναξιώτητα τῶν παραιτουμένων. Ἐγὼ δὲ

(1) X. Τρ. 'B. — παρὰ τοῦ Φωτίου Βιευρ. — (2) X. Τρ. 'E. — καθὼς
Βιευρ. — (3) X. Τρ. — ἐν ταῖς Βιευρ. οὐ κεῖται ἡ ἕτερα ἐρμηνεία παρὰ 'E. —
(4) καινοσθέντα X. Τρ.

(1) X. Τρ. 'B. — παρὰ τοῦ Φωτίου Βιευρ. — (2) X. Τρ. 'E. — καθὼς
Βιευρ. — (3) X. Τρ. — ἐν ταῖς Βιευρ. οὐ κεῖται ἡ ἕτερα ἐρμηνεία παρὰ 'E. —
(4) καινοσθέντα X. Τρ.

τοῖς παρὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου διορισθεῖσιν ἔπομαι· εἰ γὰρ δοθῆ
ἀπολυπραγμονήτως* (1) παραιτήσεις ἐπισκόπων δέχεσθαι,
πλείους τῶν ἐπισκόπων οἱ ἀπεπίσκοποι ἔσονται (2) διὰ τὴν τῶν
πράγματων ἀνωμαλίαν, ὅπερ πρὸς μεγάλην ὕβριν ἀφορᾷ τῆς
ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας· ἐγὼ γὰρ λέγειν, καὶ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ
παρατεῖσθαι θέλεις ἐπισκόπους δι' ἀποκάρσεως, καὶ διὰ τοῦ ἐπι-
λέξασθαι διαγωγὴν μοναδικήν, καθὼς καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ
Θεολόγος ἐποίησε, καὶ περὶ τοιούτων παραιτήσεων λέγεις τὸν
κανὸνα τοῦτον (3) διαλαμβάνειν, συντίθεμαι καὶ αὐτός. Ἢ μὲντοι
παραίτησις τοῦ Μάκρης ἐκείνου Θεοδούλου, δεχθεῖσα συνοδικῶς
παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου (4) πατριάρχου κυροῦ Λουκά, μετὰ ἡμέρας
ἡπράκτησεν ἐκ παρακλήσεως τοῦ ἐπισκόπου διὰ ψήφου συνοδι-
κῆς, πατριαρχεύοντος τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ
Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγιάλου. Ἰδὼν γὰρ ὁ τοιοῦτος πατριάρχης τὴν
παραίτησιν τοῦ ἐπισκόπου, μὴ διαλαμβάνουσαν παρατεῖσθαι τὸν
ἐπίσκοπον ὡς ἀνάξιον, ἀλλ' ὡς μὴ ἄξιον, εἶπεν, ὅτι ἀπαράδε-
κτος ἢ τοιαύτη παραίτησις (5) ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ὁ μὴ ἄξιος εἰς τὸ
ιεροουργεῖν, ἤδη καὶ ἀνάξιός ἐστι· καθὼς τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βα-
σίλειος, ἐν μιᾷ τῶν ἁγίων εὐχῶν τῆς ἱερᾶς ἀγιστείας (6), φη-
σιν, οὕτω πως διαλαμβάνουσης· Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμέ-
νων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι καὶ
προσεγγίζειν, ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· καὶ δια-
γνοὺς, τὸν μὲν εἰπόντα ἑαυτὸν ἀνάξιον, αὐτοκατάκριτον εἶναι·
τὸν δὲ μὴ ἄξιον, εὐχαριστητέον ὡς ταπεινόφρονα, ἐδικαίωσε τὸν
ἐπίσκοπον ἱερατεύειν, ὡς μὴ κατὰ κανόνας παραιτησάμενον. Οἱ
δὲ λέγοντες, ὀφείλουν ὡς κανόνα τὴν περὶ τῶν παραιτήσεων μα-
κρὰν συνήθειαν κρατεῖν, οὐ καλῶς (7) λέγουσι· μακρὰ γὰρ συ-
νήθεια ἀγραφοῦ οὐ κρατεῖ, ἐνθα ἐγγράφω νόμῳ, ἢ κανόνι ἐναν-
τιοῦται· καὶ ζήτηι τὰ γραφέντα παρ' ἡμῶν, χάριν τούτου, εἰς
κεφ. γ'. τοῦ ἁ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος.

(1) X. Tr. — τὸ, ἀπολυπραγμονήτως, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. ἀλλὰ μόνον λα-
τινιστί. — Ἄπασα δὲ ἡ θ'. ἐρμηνεία οὐ κεῖται παρὰ 'E. — (2) Βενερ. — πλείους
τῶν ἐπισκόπων ἀπεπίσκοποι ἔσονται X. Tr. — (3) X. Tr. — ταῦτα Βενερ. —
(4) X. Tr. — ἐκείνου πατριάρχου Βενερ. — (5) X. Tr. — ἀπαίτησις Βενερ.
(6) X. Tr. — ἀγιστείας Βενερ. — (7) X. Tr. — καλῶς λέγουσι Βενερ.

ΑΡΙΣΤ. Κατὰ μηδένα τρόπον ἐπιβαινέτω τις ἐπισκοπῆς, ἧς
ὁ προστῶς ἔτι ζῆ. Δεῖ γὰρ τὴν αἰτίαν πρότερον ζητεῖσθαι τοῦ
μέλλοντος ἐκδιώκεσθαι, καὶ μετὰ καθάρσειν ἕτερον προβιβάζε-
σθαι. Εἰ δὲ τις ἀμελοῖη τῆς ἰδίας ποιμνης, καὶ μήτε νόσῳ, ἢ
βασιλικῷ, ἢ πατριαρχικῷ κελεύσματι κατεχόμενος, ὑπερ ἑξα-
μηνιαῖον ἀποδημήσει χρόνον, τῆς τοῦ ἐπισκόπου ἀξίας καὶ τιμῆς
ἦτω ἀλλότριος.

Κανὼν ΙΖ'.

Ἐν πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες,
καὶ τοῦτο ὀρίσαι ἀναγκαῖον ἐθέμεθα. Ὡστε τοῦ λοιποῦ
μηδένα τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν, ἀθρόον εἰς τὸ τῆς
ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκκλησιαστι-
κοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπι-
σκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ μέχρι
τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν τινες, ἀπαιτούσης
χρείας, παραυτίκα τιμῆς ἄξιον γεγονάσιν ἐπισκοπικῆς,
ἀρετῆ τε διαπρέψαντες, καὶ τὰς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας (1)
ὑψώσαντες, ἀλλὰ τό γε σπάνιον οὐδαμοῦ νόμον τῆς ἐκ-
κλησίας τιθέμενοι, ὀρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο
γίνεσθαι· εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονοῦμενος διὰ τῶν
ιερατικῶν προέλθοι βαθμῶν, ἐν ἐκάστῳ τάγματι τὸν νενο-
μισμένον χρόνον ἀποπληρῶν.

ΖΩΝΑΡ. Κωλύει ὁ κανὼν τὸ εἰς ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι
τινα λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν, μὴ πρότερον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς
βαθμοῖς ἐξετασθέντα, ἢ γουν ταχθέντα, δοκιμασθέντα. Βούλε-
ται γὰρ τὸν εἰς ἐπισκοπὴν προβιβάσεσθαι μέλλοντα, κατὰ
τάξιν εἰς ἕκαστον τῶν ἱερατικῶν βαθμῶν προχειρίζεσθαι, καὶ
πληροῦν ἐν ἐκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον, καὶ οὕτως
εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνάγεσθαι ὕψος. Εἰ γὰρ καὶ ἔφθασάν, φησί,
τινὲς ἀπὸ λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν αὐτίκα εἰς ἐπισκοπικὸν ἀναχθῆ-
ναι ἀξιωμα, καὶ ἀρετῆ τε διέλαμψαν, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐκό-

(1) H. — τὴν ἐκκλησίαν X. Tr. Βενερ. E. K.

σησαν, ὧν προέστησαν· ἀλλὰ τὸ σπανίως συμβῆναι, οὐ νόμον τῆς ἐκκλησίας τιθέμεθα, ὥστε τούτῳ ἀκολουθεῖν· καὶ ὁ δέκατος δὲ κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ὁμοίως διατάξατο.

ΒΑΛΣ. Ἀταξίαν ἐκκλησιαστικὴν οἱ Πατέρες καλοῦσι τὸ ἀπερισκέπτως καὶ δίχα δοκιμασίας γίνεσθαι τινα μοναχόν, ἢ λαϊκόν, ἀρχιερέα διό, φησι, μὴ προαναϊδιδάξασθαι τινα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπισκοπῆς ἕψη, εἰ μὴ πάντας πρότερον τοὺς ἐκκλησιαστικούς βαθμοὺς διέλθῃ διὰ τοῦ νενομισμένου καὶ ἀρκούντος καιροῦ ἐν ἐκάστῳ τάγματι. Προστιθέσκει δὲ, ὡς εἰ καὶ πρότερον γέγονε τι τοιοῦτον διὰ καταπίουσαν χρεῖαν, καὶ οἱ ἐκλεγέντες, καὶ αὐθμερὸν χειροτονηθέντες διέλαμψαν ἐπ' ἀρετῆς, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐκόσμησαν, ὧν προέστησαν, ἀλλὰ τὸ σπανίως γινόμενον, νόμος τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἔστιν, ὥστε τούτῳ ἀκολουθεῖν ἡμᾶς καὶ ἐφεξῆς. Ἐπεὶ δὲ γέγονε πολλάκις ἀμφισβόλια, περὶ τοῦ πόσου ἐστὶν ὁ τῶ κανόνι δηλούμενος νενομισμένος καιρός· τινὲς μὲν εἶπον, ὡς, ἐπεὶ ὁ ἐν θεολογίᾳ διαλάμψας μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν λόγῳ (1) αὐτοῦ, λέγει, τελειοῦσθαι δι' ἑπτὰ ἡμερῶν τὸν ἱερέα, ὀφείλομεν παρατηρεῖν καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ μὴ πλείονα, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης τέως τὸν αὐτοῦ καιρὸν ἐφ' ἐκάστῳ βαθμῷ. Ἄλλοι εἶπον, ὡς ὁ ἰ. κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου διορίζεται, μηδένα πλούσιον, ἢ σχολαστικόν, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καθίστασθαι ἐπίσκοπον, εἰ μὴ ἀναγνώστον καὶ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσει, ἐν ἐκάστῳ τάγματι (2) οὐκ ἐλαχίστου χρόνου διαδιδασκόμενον. Ἐχρήσαντο δὲ καὶ τῷ ἐβδόμῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἀ. τίτλου τοῦ γ'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν, ὅπερ ἐστὶ κεφάλαιον θ'. τῆς ρλζ'. Ἰουστινιανείου νεαράς, λέγοντι ἐν μέρει, μὴ ψηφίζεσθαι ταξιώτην, ἢ πολιτευόμενον ἄλλως, εἰ μὴ ἐν μοναστηρίῳ οὐχ ἥττον δεκαπέντε ἐτῶν μοναχικὸν βίον ἀδιαβλήτως ἐξετέλεσε. Καὶ ἐνέστησαν εἶναι νενομισμένον καιρὸν, τὸν πεντεκαίδεκατη. Ἡμοὶ δὲ δοκεῖ, ὡς ἡ μὲν νεαρά περὶ ταξιωτῶν καὶ πολιτευομένων τὸν λόγον ποιεῖται· ὁ δὲ κανὼν τῆς ἐν Σαρ-

δικῆ συνόδου, περὶ τῶν ἀπὸ ἀγορᾶς πλουσίων, καὶ περὶ τοὺς λόγους σχολαστικῶν, διαλαμβάνει· οὐ μέντοι γε καὶ περὶ πάντων τῶν μοναχῶν, ἢ τῶν λαϊκῶν· καὶ εἰσὶν ἀμφω ἀμέτοχα (1). Ἀνάγνωθι οὖν τὴν ρκγ'. Ἰουστινιανείου νεαράν περὶ τὰς ἀρχὰς λέγουσαν οὕτω· Διδόμεν δὲ ἄδειαν τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις, εἴ τινα κοσμικόν, δίχα βουλευτοῦ (2) καὶ ταξιώτου, ἄξιον τῆς προεπιρημένης ἐπιλογῆς εἶναι νομίσουσι, τὸν τοιοῦτον ἕμᾶς ἄλλοις δυσὶ κληρικοῖς, ἢ μοναχοῖς, ἐπιλέξασθαι· οὕτω μέντοι, ἵνα κοσμικός, ὁ τούτῳ τῷ τρόπῳ εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιλεγείσ, μὴ εὐθέως ἐπίσκοπος χειροτονηθῆ, ἀλλὰ πρότερον τοῖς κληρικοῖς οὐκ ἔλαττον τριῶν μηνῶν συναριθμηθῆ, καὶ οὕτω τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τὴν ἱεράν τῆς ἐκκλησίας λειτουργίαν διδασκείσ, ἐπίσκοπος χειροτονηθῆ. Καὶ μετὰ τινα πάλιν, ταῦτά φησιν· Εἰ δέ τις παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παρφυλακὴν ἐπίσκοπος χειροτονηθῆ, κελεύομεν τοῦτον πᾶσι τρόποις τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι· ἀλλὰ κακείνον, ὅστις παρὰ ταῦτα ἐτόλμησε χειροτονῆσαι, χωρίζεσθαι ἐπὶ ἓνα ἐνιαυτὸν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἥτις καθ' οἰονδήποτε χρόνον, ἢ τρόπον, εἰς τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν περιήλθε, διὰ τὸ πταίσμα, ὃ ἐποίησε, τῇ δεσποτείᾳ τῆς ἐκκλησίας, ἧς ἐπίσκοπός ἐστιν, ἐκδικεῖσθαι. Ὅστε, εἰ μὴ ἐμποδίζοι τὸ μὴ καταστρωθῆναι τὴν τοιαύτην νεαράν εἰς τὰ βασιλικὰ, ἐκ ταύτης τέως τὸ περὶ τῶν λαϊκῶν ἀμφίβολον λύεται. Νομίζω δὲ ἐκ τούτου, μηδὲν εἶναι τὸ ἐμποδῶν τῇ ἐπιλύσει τῆς ἀμφισβόλιας· διὸ καὶ καταφεύγω εἰς τὸ παρὰ τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὑποτυπωθῆναι χάριν τῆς τελειώσεως τῶν ἱερέων, καὶ λέγω, ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν δι' ἑπτὰ ἡμερῶν τὴν ἐκάστου βαθμοῦ τελειοῦσθαι χειροτονίαν· καὶ μᾶλλον, ὅτι καὶ ἡ ἀγραφὸς ἐκκλησιαστικὴ συνήθεια τοῦτο παραδεξαμένη, οὕτω τὰς τῶν βαθμῶν χειροτονίας ἐνεργεῖ (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸ κγ'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτλου τοῦ παρόντος συντάγματος· καὶ σημείωσαι ἀπὸ τοῦ

(1) Βενερ. 'Ε. — ἀμέτοχοι X. Τρ. — (2) X. Τρ. Ε. — δίχα κοσμικοῦ Βενερ.

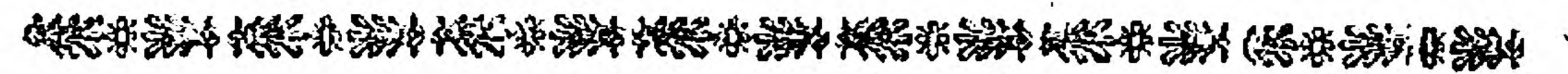
(3) X. Τρ. — ὁ δὲ Βενερ. ἄνευ τοῦ οὕτω — τὰ ἀπὸ τοῦ, διὸ καὶ καταφεύγω, εἰς τοῦ ἐνεργεῖ, οὐ καίται παρὰ 'Ε.

(1) X. Τρ. 'Ε. — ἐν ταῖς περὶ ἱερωσύνης λόγοις Βενερ. — (3) 'Ε. Β. Βενερ. — ἐν ἐκάστῳ τάγματι τῷ βαθμῷ X. Τρ.

παρόντος κανόνος, ὅτι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τάγμασιν, οἱ μὴ δεξάμενοι μοναχοὶ σφραγίδα ἐπισκοπικὴν, λαϊκοῦ τρόπον ἐπέχουσι (1).

ΛΡΙΣΤ. Ὁ χειροτονηθὲς ἐπίσκοπος μὴ ἀθρόον ἐκ λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν ὑψούσθω· ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ τάγματι τῶν ἱερατικῶν βαθμῶν τὸν νενομισμένον ἀποπληρούτω χρόνον. Εἰ γὰρ καὶ τινες ἀθρόον ὑψωθέντες διέπρεψαν, ἀλλ' οὐ νόμος ἐκκλησίας τὸ σπάνιον.

(1) X. T. — ὅτι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τάγμασιν, οἱ μοναχοὶ οἱ μὴ δεξάμενοι σφραγίδα ἐπισκόπου, λαϊκοῦ τρόπον ἐπέχουσι. Βιουερ. — ὅτι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τάγμασιν, οἱ μοναχοὶ λαϊκοῦ τρόπον ἐπέχουσι. Ε. καὶ λατινιστὶ ὡσαύτως.

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΕΚΤΕΘΕΝΤΕΣ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ,
ΤΗΣ ΕΝ Τῷ ΠΕΡΙΩΝΤΩ (1) ΝΑῶ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΣΟΦΙΑΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΝ Ζ'. ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΝ
ΣΥΝΟΔΟΝ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΑΣΗΣ, ΠΑΣΑΝ ΔΕ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΗΝ
ΚΑΙ ΑΙΡΕΤΙΚΗΝ ΠΛΑΝΗΝ ΑΠΕΛΑΣΑΣΗΣ.

Κανὼν Α'.

ΩΡΙΣΕΝ ἡ ἅγια καὶ οἰκουμένη συνόδος, ὥστε, εἴ τινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λιβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμῶν, ἢ καθάρισιν, ἢ ἀναθεματισμῶν, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ἰωάννου ἐγένοντο, ἵνα ὧσι οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὄρω, τουτέστιν, ἢ καθηρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι, ἢ ἀφορισμένοι. Οὓς (2) μέντοι Φώτιος, ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης, κληρικούς, ἢ λαϊκούς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος, καὶ ἱερατικοῦ, ἐν διαδήποτε παροικία, ὑπὸ ἀφορισμῶν, ἢ καθάρισιν, ἢ ἀναθεματισμῶν ποιήσῃ, ἵνα ἔχη αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἅγια τοῦ Θεοῦ Ῥωμαίων ἐκκλησία, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι, μηδὲν τῶν προσόντων πρεσβείων τῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ (3) τῷ ταύτης προέδρῳ τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μηδὲ νῦν, μήτε εἰς τὸ μετέπειτα.

(1) καὶ ἐπιωνύμῳ X. T. Ε. Κ. — (2) Π. X. T. — καὶ ὡς Βιουερ. — (3) Π. X. T. — καὶ τῷ ταύτης Βιουερ.

ΖΩΝΑΡ. Μὴ διαφέρεσθαι θέλοντες οἱ τῆς συνόδου πρὸς ἀλλήλους τὸν τε τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν, καὶ τὸν τῆς νέας ταύτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην, ἀλλ' ὁμολογεῖν ἀλλήλοις· ἔτι γὰρ ἦσαν ὁμόδοξοι καὶ ὁμόθρονοι· ὤρισαν, καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Πάπα δεδεσμημένους, ἤγουν ἀφορισμένους, καὶ τοὺς καθηρημένους, καὶ τοὺς ἀναθέματι ὑποβεβλημένους, ἐκ τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διάγοιεν, ἤγουν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἤγουν τῇ Δύσει, καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ, (κακείνη γὰρ τότε ὑπὸ τὰ δίκαια τῆς βασιλείας ταύτης ἐτέλει), εἶναι ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἀφορισμοῦ, ἢ τῆς καθαιρέσεως, ἢ τοῦ ἀναθέματος, καὶ παρὰ Φωτίῳ τῷ τότε πατριάρχῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἰταλία δ' ἐστὶν ἡ πᾶσα χώρα ἢ περὶ τὴν Ῥώμην, καὶ ἡ κατὰ ταύτην διοίκησις. Ῥώμη δὲ καλεῖται ἡ πόλις ἐκ τοῦ ταύτην δομησασμένην Ῥωμαίων κληροσχημένη τὸ ὄνομα. Καὶ αὐτὸς δὲ τοῦς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀπανταχοῦ, φασί, κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ τοὺς ἐξ ἱεραρχικοῦ τάγματος γενησομένους ὑπὸ ἀφορισμὸν, ἢ καθάρεσιν, ἢ ἀνάθεμα, ἔχειν αὐτοὺς καὶ τὸν ἀγιώτατον Πάπαν, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν, ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιτιμίῳ. Τὰ δὲ πρεσβεῖα, ἤγουν τὴν προτίμησιν, καὶ τὰ προνόμια, ὧν ἠξιώθη, ἔχειν τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἀκαιοτόμητα. Ἀλλὰ ταῦτα τότε, ὅτε οὐπω περὶ τὴν πίστιν ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐσφάλλετο, καὶ πρὸς ἡμᾶς διεφέρετο· νῦν δὲ ἡμῖν τὰ πρὸς ἐκείνην ἀσύμβικτα.

ΒΑΛΣ. Τινὲς κατακρινόμενοι ἀκοινωνησίᾳ, ἢ ἑτέρα καταδίκη ἐπιτιμίου ἐκκλησιαστικοῦ καθυποβαλλόμενοι παρὰ τοῦ θρόνου τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης, προσήρχοντο τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Καὶ ἐπεὶ ἐκ τούτου σκάνδαλα μέσον τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἀνεφύοντο, ἐλαλήθησαν τὰ περὶ τούτου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου. Εἰς περικίρεσιν οὖν σκανδάλου παντὸς, ὤρισαν οἱ Πατέρες, τοὺς ὁποσδήποτε κατακριθέντας παρὰ τοῦ Πάπα, εἶναι καὶ παρὰ τῷ πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως καταδικασμένους· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ὡς δὲ τινος τῶν ἐξ Ἰταλίας εἰπόντος, ἐπὶ περιγραφῇ

τῶν προνομίων τοῦ θρόνου τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης ταῦτα θεσπίζεσθαι, διὰ τὴν ἐξίτωσιν, προσέθεντο ἀκαιοτόμητα συντηρεῖσθαι εἰς τὸ ἐξῆς τὰ πρεσβεῖα, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ προέδρου αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἠρώτησάν τινες, ὡς τοῦ κανόνος μένων τῶν δύο μεγάλων ἀρχιερέων μεμνημένου, τί γενήσεται εἰς τοὺς ἄλλους πατριάρχας; φησὶ, κοινῶς καὶ διὰ πάντας ἐκφωνηθῆναι τὸν κανόνα· ὅτι καὶ ἕτεροι κανόνες παρομοίως διορίζονται, ἀκοινωνητόν εἶναι τὸν προσδεχόμενον ἐπίσκοπον τοὺς παρ' ἑτέρου ἐπισκόπου ἀφορισθέντας, ἢ καὶ ἄλλως ἐπιτιμηθέντας, διὰ τὸ ἐν σῶμα λογίζεσθαι πάσας τὰς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. Ἐγράφησαν δὲ τὰ ἐν τῷ παρόντι κανόνι ἰδικῶς, διὰ τὰ τότε συμπεσόντα σκάνδαλα ἐκ τοῦ πολλάκις καταβίβασθῆναι τὸν πατριάρχην Φωτίον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ πολλάκις ἀποκαταστήναι· κἀντεῦθεν πολλὰ σχίσματα συμπεσεῖν.

ΑΡΙΣΤ. Ὁ ὑπὸ δεσμὸν, ἢ καθάρεσιν, ἢ ἀνάθεμα, παρὰ τῆς Ῥώμης γενόμενος, καὶ παρὰ Κωνσταντινουπόλεως, οὕτω μενέτω.

Κ α ν ὶ ν Β'.

Εἰ καὶ μέχρι τοῦ (1) νῦν ἐνιοὶ τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐπὶ τῷ (2) τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες, παρειωρῶντο· ἀλλ' οὖν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος, καὶ τοῦτο βυθμίζουσα τὸ παρόρημα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν, ὤρισεν· ἵνα, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσει καταλεθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον (3) τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. Αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθηκαὶ ὑποταγῆς λόγον ἐπέχουσι καὶ μαθητείας, ἀλλ'

(1) Π. — μέχρι νῦν Χ. Τρ. Ε. Βιερ. — (2) Π. Χ. Τρ. Κ. Ε. — ἐν τῷ Βιερ. — (3) Π. Χ. Τρ. — μηκέτι λοιπὸν Βιερ.

οὐχὶ διδασκαλίας, ἢ προεδρίας· οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. Διὸ, καθ' ἃ προεῖρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων, εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. Εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πράξαι, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ δι' αὐτῶν(2) τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

ΖΩΝΑΡ. Οὗτος ὁ κανὼν οὐ παραχωρεῖ ἀρχιερεὶ οἰωδήτινι μετὰ τὸ ἀποκαρῆναι αὐτῷ ἐνεργεῖν τι ἀρχιερατικὸν δίκαιον· καὶ φησιν, ὅτι, εἰ καὶ (3) ἕως ἄρτι τινὲς τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ μοναχικὸν κατιόντες σχῆμα, πάλιν τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ποιεῖν ἐδιέζοντο· (προσφόρως δὲ τὸ κατιόντες ἐτέθη· ἐκ γὰρ τῆς ἀρχιερατικῆς περιωπῆς κατέρχεται ὁ ἀποχειρόμενος εἰς τὴν τῆς ταπεινώσεως χθαμαλότητα, καὶ ἐκ τοῦ πατρικοῦ καὶ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος, εἰς υἱοῦ τάξιν καὶ μικροῦ)· ἀλλ' ὥρισε νῦν ἡ σύνοδος τοῦς ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος τυγχάνοντάς, εἴτα εἰς τὸν μονήρη βίον θελήσαντας ἀποκλίνει, μηκέτι τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἀντιποιεῖσθαι· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει, λέγων, ὅτι ὁ χειρόμενος ταπεινώσιν ἐπαγγέλλεται, καὶ μαθητῆς εἶναι συντίθεται, καὶ ποιμαίνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ποιμαίνειν. Πῶς οὖν ὁ αὐτὸς, καὶ προεδρεύων ἔσται διὰ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ διὰ τὸ σχῆμα τὸ μοναχικὸν ταπεινούμενος; Πῶς δὲ διδάσκων ἔσται καὶ διδασκόμενος; *Πῶς δὲ ποιμαίνων καὶ ποιμαινόμενος* (4); Διὸ, φησι, θεσπίζομεν, τοῦς ἀρχιερεῖς μηκέτι καταβιβάζειν ἑαυτοὺς εἰς τόπον μετανοούντων· (μετανοίας γὰρ ὁ μοναχικὸς

βίος ἐπάγγελμα)· εἰ δὲ τοῦτό τις πράξῃ, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποστερεῖ τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας, καὶ οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκναστρέψει ἀξίωμα. Ταῦτα δὲ, ἤγουν τὸ μὴ καταβιβάζειν ἑαυτοὺς εἰς χώραν μετανοούντων, καὶ τὸ, εἰ δέ τις τολμήσειε τοῦτο πράξαι, οὐκ ἀπαγορεύοντα τὴν μετάνοιαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν εἴρηται, ἀλλ' ἐκδείκνυσι, τοιούτους εἶναι δεῖν τοῦς ἀρχιερεῖς, καὶ οὕτω βιοῦν, ὡς μὴ δεισθαι μετανοίας σχεδόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις διὰ τῶν οἰκείων ἐντεύξεων τὸ Θεῖον ἐξιλεοῦν.

ΒΑΛΣ. Περὶ ἐπισκόπων θελόντων καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἐνεργεῖν ἀρχιερατικὰ δίκαια, οὐκ ἐγράφη κανὼν· καὶ διὰ τοῦτο ἐπεχείρουν τινὲς ἐπίσκοποι, μετὰ τὸ ἀποκαρῆναι, ἔχειν τὰ τῶν ἐπισκόπων προνόμια, παρὰ τὴν κρατήσασαν ἀγραφὸν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν. Τοῦτο οὖν διορθούμενοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, εἶπον· ὡς, ἐπεὶ τὸ μὲν ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης διδασκαλικὸν ἔστιν ἀξίωμα, τὸ δὲ μοναχικὸν ἐπάγγελμα μαθητείας καὶ ὑποταγῆς ἔργον, καὶ ἀδύνατόν ἐστι τὸν ὑποτακτικὸν ἐπὶ θρόνου καθῆσθαι καὶ διδάσκειν, χρεὼν ἔστι τὸν ἀποστάντα ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ καταγνόντα οἶον ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς μετάνοιαν ἀποδιδόντα, καὶ διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ὑποταγὴν ἐπαγγειλάμενον, μὴ ἐνεργεῖν διδασκαλικὸν τι, καὶ ἀντὶ τοῦ ποιμαίνεσθαι, ἐπιχειρεῖν ἄλλους ποιμαίνειν. Τὸν δὲ τοῦτο ποιῆσαι ἐπιχειρήσαντα, μὴ παραχωρεῖσθαι ἀρχιερατικὸν τι ἐνεργεῖν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀποκάρσεως ἐκ τούτου ἀπεξένωσεν. Εἶπον δὲ οἱ Πατέρες περὶ τῶν ἀρχιερέων τὸ, μὴ καταβιβάζειν ἑαυτοὺς εἰς χώραν μετανοούντων, καὶ τὸ, εἰ δέ τις τολμήσειε τοῦτο πράξαι, οὐκ ἀπαγορεύοντες τὴν μετάνοιαν ὡς στυγνὸν τι πρᾶγμα καὶ ἀποτρόπαιον· (τοῦτο γὰρ καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἔστιν ἀξίον), ἀλλὰ παραγγέλλοντες τοιούτους εἶναι τοῦς ἀρχιερεῖς, καὶ οὕτω βιοῦν, ὡς μὴ δεῖσθαι μετανοίας σχεδόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις διὰ τῶν οἰκείων ἐντεύξεων τὸ Θεῖον ἐξιλεοῦν. Ἐξήτηθη δὲ, εἰ μοναχὸς, μετὰ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀξιωθεὶς τοῦ μεγάλου σχήματος, δύναται τι ἐνεργεῖν ἐπισκοπικόν· εἶπον γὰρ τινες, ὡς, ἐπεὶ ὁ τοιοῦτος πρὸ τοῦ ψηφισθῆναι ἀπεκάρη, οὐκ ἐδεῖ-

(1) X. Γρ. Βενερ. Ε. Κ. — ἐκφωνουμένης Π. — (2) Π. X. Γρ. Ε. Κ. — διὰ τῶν ἔργων Βενερ. — (3) X. Γρ. — τὸ, καὶ φησιν, ὅτι εἰ καὶ, οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. — (4) X. Γρ. — τὰ μεταξὺ τῶν * οὐ κεῖται παρὰ Βενερ. καὶ Κ. ἀλλὰ λατινιστὶ μόνον.

το και δευτέρας αποκάρσεως, κάντευθεν οὐδὲ ἔχουσι ἐπ' αὐτῷ χώραν τὰ τοῦ κανόνος· οὐκ ἤρεσαν δὲ ταῦτα λέγοντες· ἀλλ' ἤκουσαν, ὡς κυρίως ἀπόκαρσις ἡ τοῦ μεγάλου και ἀγγελικοῦ σχήματος περιβολή ἐστι· τὸ γὰρ μικρὸν σχῆμα, ἀρραδῶν ἐκείνου τοῦ τελείου λέγεται. Εἰ γοῦν τὸ μικρὸν σχῆμα τὴν ἀρχιερωσύνην παύει, πολλῶ πλέον σχολάσει ταύτην ἢ τελεία ἀπόκαρσις. Εἰ δὲ τις και περὶ τῶν ἀποκειρομένων ἱερέων ἐρωτήσῃ, πῶς μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν ἱεουργοῦσι, και οὐ παύονται, ἀκούσει μὴ διδασκάλους εἶναι τοὺς ἱερεῖς, και διὰ τοῦτο μηδὲ τὰ τοῦ κανόνος χώραν ἔχειν ἐπ' αὐτοῖς.

ΑΡΙΣΤ. Εἰ τις ἀπὸ ἱεραρχικοῦ ὕψους, εἰς τὸν μοναδικόν, και ἔμπαλιν, κατέλθαι βίον, μηκέτι τῆς ἱεραρχικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας.

Κανὼν Γ'.

Εἰ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, και καταφρονήσας μὲν τῶν θείων και βασιλικῶν προσταγμάτων, καταγελάσας δὲ και τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας Θεσμῶν τε και νόμων, τολμήσειεν ἐπίσκοπόν τινα τύψαι, ἢ φυλακίσει, ἢ χωρὶς αἰτίας, ἢ και συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ΩΝΑΡ. Οὐδέποτε τῷ βίῳ ἐνέλιπον τὰ κακά· ἀληθῆς δ' ἄρα και ἀσφαλῆς ἡ τοῦ σοφοῦ γνώμη, ἡ τοὺς πλείονας ἀποφηνάμενη κακούς. Ἴδου γὰρ και πάλαι παρὰ λαϊκῶν ἐτύπτοντο ἀρχιερεῖς, και εἰρκταῖς συνεκλείοντο· ὅθεν ἡ σύνοδος αὕτη διατάσσεται, ὡς, εἰ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, τουτέστιν ἀρχικῆς ἐξουσίας και αὐθεντίας δραξάμενος, ἢ ἐαυτῷ ψυχικοῦ θανάτου γενόμενος αἰτίος, (λέγεται γὰρ αὐθέντης και ὁ αὐτοφονευτής), και καταφρονήσας τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων, καταγελάσας δὲ και τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας Θεσμῶν και νόμων, (Θεσμοὺς δὲ τοὺς ἀγράφους τύπους λέγει, και τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἐνταῦθα, νόμους δὲ τοὺς ἐγγράφους), τολμήσειεν ἐπίσκοπόν τινα τύψαι, (τόλμης γὰρ ὄντως και ἀμέτρου θρασυτήτος τὸ τύψαι ἐπίσκοπόν τινα, διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν τινα, ἐνέφηγεν, ὅτι οὐ

μόνον ἐπίσημον ἐπίσκοπον οὐ δεῖ τύπτεσθαι, ἢ καθείργεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τὸν τυχόντα και ἄσημον, και τοῖς πλείουσιν ἀγνωστον, ἤγουν εὐτελεῆ και πενέστατον), ἢ ἀνευ αἰτίας, ἢ και συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω, ἤγουν κειχωρισμένος ἐστὼ τοῦ Θεοῦ ὡς γὰρ τὰ ἀνάθημα, προταγόμενα τῷ Θεῷ, χωρίζονται ἀπὸ τῶν κοινῶν και ἀνθρωπίνων πραγμάτων· οὕτω και ὁ ἀνάθεμα γενόμενος ἐκκόπτεται και ἀποδιαιρεῖται ἀπὸ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρευς, τῶν ἀνατεθειμένων και ἀφωσιωμένων τῷ Θεῷ, και ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, και προσκληροῦται τῷ διαβόλῳ, ἢ ἀνατίθῃσιν αὐτὸς ἐαυτόν. Εἰ γὰρ ὁ μόνον ἀφρισθῆς κειχωρίσεται τῷ σατανᾷ, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον γράψαντα Κορινθίοις (1) περὶ τοῦ κειχωρισθέντος εἰς τὴν ἐκείνου μητρίαν, ὅτι, κειχώσατο αὐτόν τῷ σατανᾷ· και ἐπιστείλαντα Τιμοθέῳ περὶ Ἰεροσολομῶν και Ἀλεξάνδρου (2), ὅς κειχώσατο τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδεύσῃ μὴ βλασφημεῖν· πολλῶ δὲ τῷ μέτῳ μᾶλλον ὁ ὑπὸ ἀνάθεμα γενόμενος, ἀποδιαιρεῖται μὲν τοῦ Θεοῦ, προτενοῦται δὲ και προσκληροῦται τῷ σατανᾷ, και ἀνάθημα ἐκείνῳ αὐτὸς ἐαυτόν ποιεῖ.

ΒΑΣΙ. Τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, σχεδὸν ὑπέρεκειται πάσης τιμῆς· τῆς γὰρ ἀποστολικῆς ἀξίας ἱεροστάσιόν ἐστι, διὰ τὸ τῆς διδασκαλίας ἐπάγγελμα. Ἐπεὶ οὖν τινες αὐθάδεις και καταφρονῆται τῶν θείων παραγγελμάτων, ἐκκλησιαστικῶν δηλονότι και βασιλικῶν, ἀτοπᾶ τινα και ἐφύβριστα εἰς τινας εἰργάσαντο ἀρχιερεῖς, ὤρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὡς, εἰ τις λαϊκὸς αὐθεντήσας, ἤγουν ἀρχοντικῆς αὐθεντίας και ἐξουσίας δραξάμενος, δικαστῆς τυχόν, ἢ πράκτωρ κειχωρῆς, τολμηρῶς οἰονδήτινα ἐπίσκοπον τύψῃ, ἢ ἐν φυλακῇ ἀποκλείσει, ἢ χωρὶς αἰτίας, ἢ μετὰ ἐπιπλάστου και ψευδοῦς αἰτίας, τουτέστιν ἀνευλόγως, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω, ἤγουν κειχωρισμένος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἔστω, και κειχωρίσθῃ τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀνάθημα. Ἀκούων δὲ τοῦ κανόνος λέγοντος, ὡς ἐκεῖνος ὁ λαϊκὸς ἀναθεματίζεται, ὁ χωρὶς αἰτίας, ἢ μετὰ αἰτίας κειχωρισμένος, τουτέστιν ἀνευλόγως, κατὰ μόνην αὐθεντίαν ἀρχοντικὴν τύψας, ἢ φυλακίσας ἐπίσκοπον, μὴ εἴπῃς ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἔχειν ἐπ'

(1) ἁ. Κορ. Ε, 5. — (2) β'. Κορ. Δ', 14.

ἀδείας τοὺς λαϊκοὺς ἄρχοντας ἐξ εὐλόγου αἰτίας τύπτειν καὶ φυλακίζειν τοὺς ἐπισκόπους. Ἀπὸ γὰρ διαφόρων κανόνων καὶ νεαρῶν θεσπισμάτων ἕμαιες, ὡς κατὰ ἐπισκόπων οἱ λαϊκοὶ ἄρχοντες οὐδεμίαν δικαιοδοσίαν ἔχουσιν· ὅθεν ὁ τύπτων λαϊκός, ἢ φυλακίζων τὸν τυχόντα ἄρχιερέα, κὰν ἐξ αἰτίας πάντη εὐλογωτάτης, κὰν τὴν μείζονα ἀρχὴν ἔχη, κολασθήσεται· καὶ τὸ εὐλογον τῆς αἰτίας οὐκ ὠφελήσει αὐτόν· ἀκούσεις γὰρ ὡς ταῖς συνάδοις καὶ μόναις ἐνεδόθη τοὺς ἀρχιερεῖς κολάζειν· καὶ ὄφειλε τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀνάκρισιν πρὸς τὴν πρόσφορον σύνοδον ἀποστεῖλαι, καὶ ἑαυτὸν διατηρῆσαι ἀμέτοχον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀνακρίσεως. Προσετέθη δὲ τῷ κανόνι τὸ, χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τὰ λοιπὰ, διὰ τὸν ἀναθεματισμόν· οὐδὲ γὰρ ἦν δίκαιον ἀναθεματισθῆναι τὸν ἄρχοντα, τὸν προφάσει δικαίας αἰτίας τοιοῦτόν τι ἐφύδριστον πεποιηκότα πρὸς ἐπίσκοπον, ἀλλὰ ἀλλοτρόπως κολασθῆναι τὸ ἀνάθεμα δὲ, χωρισμός ἐστι τοῦ Θεοῦ. Ἰς γὰρ τὰ προσαγόμενα ἀνάθημα τῷ Θεῷ χωρίζονται ἀπὸ τῶν κοινῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων· οὕτω καὶ ὁ ἀνάθεμα γενόμενος, ἐκκόπτεται καὶ διαιρεῖται ἀπὸ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως τῶν ἀνατεθειμένων καὶ ἀφωσιωμένων (1) τῷ Θεῷ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ προσκληροῦται τῷ Σατανᾷ, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, γράψαντα Κορινθίοις περὶ τοῦ πεπορνευκότος εἰς τὴν ἑαυτοῦ μητριάν, ὅτι, παράδοτε αὐτόν τῷ Σατανᾷ· καὶ ἐπιστείλαντα Τιμοθέῳ περὶ Ἰμεναίου καὶ Ἀλεξάνδρου, οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα μὴ βλασφημεῖν παιδευθῶσιν. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, πολλῶ γε μᾶλλον ὁ ὑπὸ ἀνάθεμα γεγονώς ἀποδίτταται μὲν τοῦ Θεοῦ, προσενοῦται δὲ καὶ προσκληροῦται (2) τῷ Σατανᾷ, καὶ ἀνάθημα ἐκείνου αὐτὸς ἑαυτὸν ποιεῖ. Καλῶς δὲ ἐμνήσθη ὁ κανὼν αὐθεντίας ἀρχοντικῆς· ὁ γὰρ μὴ προφάσει τοιαύτη, ἀλλ' ἰδιορρόθμου κακίας, τοιοῦτόν τι τολμήσας, κὰν ἐξ εὐλόγου αἰτίας τοῦτο ποιήσῃ, μείζονως κολασθήσεται διὰ τὴν ἀκραν ἀναίδειαν.

ΑΡΙΣΤΕ Εἴ τις τῶν λαϊκῶν, ἐπίσκοπον φυλακίσειεν, ἢ τυπτήσκειεν, χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ συμπλασάμενος, εἶη ἀνάθεμα.

(1) Χ. Τρ. — ἀφωρισμένων Βενερ. Ε — (2) Χ. Τρ. — προσκυροῦται Βενερ. 'Ε.

ΠΙΝΑΞ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ

ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜΩ

ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ,

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΑΥΤΩΝ.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

- Α'. ΠΕΡΙ τοῦ, ὅτι ὑπὸ τριῶν, ἢ δύο, ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖται.
— Τῆς Α'. δ'. τῆς Ζ'. γ'. Ἀντιοχ. ιθ'. Καρθ. ιγ'. νή.
Λαοδ. ιβ'. Σαρδ. ς'. Σελ. 1
- Β'. Ὁ δὲ κληρικὸς ὑφ' ἐνός. — Θεοφ. ζ'. 4
- Γ'. Τίνα προσάγονται εἰς Θυσίαν. — Ἀπ. δ'. τῆς ς'. κή. νζ'.
ιθ'. Καρθ. μδ'. Θεοφίλ. ή. 4
- Δ'. Αἱ ἀπαρχαὶ τῶν ὀπωρῶν τοῦ ἀποσέλλονται, καὶ τίσι δια-
νέμονται; — Ἀπ. γ'. τῆς ς'. κή. νζ'. ιθ'. Καρθ. μδ'.
Θεοφ. ή. 6
- Ε'. Περὶ τῶν τὰς ἑαυτῶν γυναίκας ἐκβαλλόντων ἱερατικῶν. —
Τῆς ς'. ιγ'. μή. Γάγγρ. δ'. Καρθ. δ'. λγ'. 7
- ς'. Περὶ τῶν ἀναδεχομένων φροντίδας κοσμικῆς ἱερατικῶν. —
Ἀπ. πά. πγ'. τῆς Δ'. γ'. ζ'. τῆς Ζ'. ι. τῆς ΑΒ'. ιά.
Καρθ. ιή. 9
- Ζ'. Περὶ τῶν Ἑβραϊκῶς τελούντων τὴ Πάσχα ἱερατικῶν. — Ἀπ.
ξέ. β. οά. τῆς ς'. ιά. Ἀντιοχ. α. Λαοδ. λζ'. λή. Καρθ.
ξ'. πά. ριζ'. 10
- Η'. Περὶ τῶν μὴ μεταλαμβάνοντων ἱερατικῶν ἐν τῇ λειτουργίᾳ.
— Ἀπ. θ'. τῆς ς'. ξς'. Ἀντιοχ. β'. Τιμοθ. γ'. 11
- Θ'. Περὶ τῶν μὴ παραμενόντων τῇ προσευχῇ καὶ τῇ μεταλή-
ψει. — Τῆς ς'. ξς'. Ἀντιοχ. β'. Τιμοθ. γ'. ιγ'. 13
- Ι. Περὶ τοῦ συνευχομένου ἀκοινωνήτῳ. — Ἀπ. ιά. ιβ'. Ἀντιοχ.
β'. Καρθ. θ'. 14
- ΚΑ'. Περὶ τοῦ συνευχομένου κληρικοῦ καθηρημένου. — Ἀπ. ι. Ἀν-

- τιοχ. β'. Καρθ. θ'. Σελ. 15
- IB'. Περὶ τοῦ δεξαμένου τὸν ἀδεκτον. — Ἀπ. λβ'. λγ'. τῆς Δ'.
ιά. ιγ'. τῆς σ'. ιζ'. Ἀντιοχ. σ'. ζ'. ή. ιά. Σαρδ. ζ'.
ή. θ'. Καρθ. ξγ'. ιή. ρισ'. Λαοδ. μά. μβ'. Σοφ. α. 16
- IC'. Ὅτι ἐπιτείνεται ὁ ἀφορισμὸς τῷ ἀφορισμένῳ, εἶγε ἀπατήσῃ
εἰς τὸ δεχοῦναι. — Ἀπ. ιβ'. Καρθ. ρισ'. 16
- ID'. Περὶ ἐπισκόπου, ἐπιτηδῶντος ἐνέρῳ ἐπαρχίᾳ. — Ἀπ. λέ.
τῆς Α'. ιέ. τῆς Β'. β'. τῆς Δ'. έ. τῆς σ'. κ'. Ἀντιοχ. ιγ'.
ισ'. κά. Σαρδ. α. γ'. Καρθ. νζ'. 18
- IE'. Περὶ τοῦ ἀποσκιρτήσαντος κληρικοῦ ἀπὸ τοῦ οικείου ἐπι-
σκόπου. — Τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. ι. κ'. κγ'. τῆς σ'.
ιζ'. ιή. τῆς Ζ'. ι. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. Σαρδ. ιέ. ις'. ιζ'. Καρθ.
ξγ'. ιή. 20
- IS'. Περὶ τοῦ τὸν ἀποσκιρτήσαντα κληρικὸν δεξαμένου ἐπισκό-
που. — Ἀπ. ι. ιβ'. τῆς σ'. ιζ'. ιή. Ἀντιοχ. γ'. Καρθ. ξγ'.
ξδ'. 22
- IZ'. Περὶ τοῦ δυσὶ γάμοις, ἢ παλλακῆ, συμπλακέντος μετὰ τὸ
βάπτισμα. — Τῆς σ'. γ'. Νεοκ. γ'. ζ'. Βασιλ. δ'. ιβ'.
ν'. π'. 23
- IΗ'. Περὶ τοῦ χήρα ἢ ἄλλως ἀτίμῳ γυναικὶ συμπλακέντος. —
Τῆς σ'. γ'. κς'. Βασιλ. κζ'. 25
- IO'. Περὶ τοῦ δύο ἀδελφᾶς, ἢ ἀδελφιδῆν ἀγαγομένου. — Τῆς
σ'. γ'. κς'. Νεοκ. β'. Βασιλ. κγ'. οή. Θεοφ. έ. 26
- K'. Περὶ τοῦ ἐγγύας διδόντος κληρικοῦ. — Τῆς Δ'. λ'. 27
- KA'. Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ ἐξ ἐπηρείας εὐνουχισθέντος. —
Ἀπ. κβ'. κγ'. κδ'. τῆς Α'. α. τῆς ΑΒ'. ή. 29
- KB'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐ κληροῦται ὅσους ἐχυτὸν ἠκρωτηριάσατο.
— Ἀπ. κά. κγ'. κδ'. τῆς Α'. α. τῆς ΑΒ'. ή. 30
- KI'. Περὶ κληρικοῦ τὸ αὐτὸ ποιήσαντος. — Ἀπ. κά. κβ'. κδ'.
τῆς Α'. α. τῆς ΑΒ'. ή. 31
- KA'. Περὶ λαϊκοῦ τὸ αὐτὸ ἐνεργήσαντος. — Ἀπ. κά. κβ'. κγ'.
τῆς Α'. α. τῆς ΑΒ'. ή. 31
- KB'. Περὶ ἱερατικῶν ἐπὶ μεγάλοις ἀμαρτήμασιν ἀλόντων. —
Ἀπ. λ'. τῆς Α'. θ'. τῆς σ'. δ'. κά. Νεοκ. α. θ'. Καρθ. λέ.
Βασιλ. ρ'. ιζ'. λβ'. μδ'. νά. α. 32

- KΓ'. Ποιοὶ μετὰ τὸ κληρωθῆναι γαμοῦσιν. — Τῆς Δ'. ιδ'. τῆς
σ'. σ'. Καρθ. ιθ'. λγ'. Βασιλ. ξθ'. Σελ. 33
- KZ'. Περὶ ἱερατικοῦ τύπτοντος. — Τῆς ΑΒ'. θ'. Ἀντιοχ. έ. Καρθ.
νζ'. ξβ'. ος'. πγ'. ιθ'. ρ'. ρς'. ρζ'. 34
- KH'. Περὶ τοῦ δικαίως καθαιρεθέντος. — Ἀντιοχ. δ'. ιβ'. ιέ.
Σαρδ. ιδ'. ἐπιστ. Βασιλ. πρὸς Γρηγόρ. ἢ κανῶν πή. 36
- KΘ'. Περὶ τοῦ διὰ χρημάτων προδιβασμοῦ. — Τῆς Δ'. β'. τῆς σ'.
κβ'. κγ'. τῆς Ζ'. δ'. έ. ιθ'. Βασιλ. ι'. ἐπιστ. Γενναδ.
καὶ Ταρσαίου. 37
- A'. Περὶ τοῦ δὲ ἀρχόντων. — Τῆς Δ'. β'. τῆς Ζ'. γ'. έ.
Λαοδ. ιβ'. ιγ'. 37
- AA'. Περὶ τῶν παρὰ γνώμην τοῦ οικείου ἐπισκόπου παρασυνα-
γόντων. — Τῆς Δ'. ιή. τῆς σ'. λά. λδ'. τῆς ΑΒ'. ιγ'. ιδ'.
ιέ. Γάγγρ. σ'. Ἀντιοχ. έ. Καρθ. ι. ιά. ξβ'. 39
- AB'. Περὶ τοῦ μὴ προσλαμβάνεσθαι τὸν ἀφορισμένον παρ' ἄλλου
ἐπισκόπου. — Ἀποστ. ιβ'. ιγ'. τῆς Α'. έ. Ἀγ. Σοφ. α.
Ἀντιοχ. σ'. Σαρδ. ιδ'. Καρθ. ιά. λζ'. ρμά. 42
- AG'. Περὶ τοῦ μὴ δέχεσθαι κληρικὸν χωρὶς συστατικοῦ. — Ἀποστ.
ιβ'. τῆς Δ'. ιά. ιγ'. τῆς σ'. ιδ'. Ἀντιοχ. ζ'. ή. Λαοδ. μά.
Καρθ. λά. ζζ'. 43
- AD'. Εἰδέναι χρὴ τοὺς ἐπισκόπους τὸν ἑαυτῶν πρῶτον. — Τῆς Α.
σ'. ζ'. τῆς Β'. β'. γ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς σ'. λς'.
λθ'. Ἀντιοχ. θ'. Καρθ. μς'. 45
- AE'. Περὶ ὑπερορίου χειροτονίας. — Ἀπ. ιδ'. τῆς Β'. β'. τῆς Γ'.
ή. τῆς σ'. κ'. Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. Σαρδ. γ'. ιά. ιβ'. 47
- As'. Περὶ τοῦ εἰς ἐκκλησίαν διορισθέντος ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ
μὴ πειθομένου. — Τῆς σ'. λζ'. Ἀγκ. ιή. Ἀντιοχ. ιζ'. ιή.
Καρθ. λθ'. 48
- AZ'. Περὶ Συνόδων. — Τῆς Α'. έ. τῆς Δ'. ιθ'. τῆς σ'. ή. τῆς
Ζ'. σ'. Ἀντιοχ. κ'. Λαοδ. μ'. Καρθ. κς'. ξ'. ξά. πά. πδ'.
πέ. ρδ'. 50
- AH'. Χωρὶς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖν τοὺς ὑποβε-
βηκότας ἐκκλησιαστικούς. — Ἀποστ. λθ'. μά. τῆς Δ'. κς'. τῆς
Ζ'. ιά. ιβ'. τῆς ΑΒ'. ζ'. Ἀγκ. ιέ. Γάγγρ. ζ'. ή. Ἀντιοχ. κδ'.
κέ. Λαοδ. νζ'. Καρθ. σ'. ζ'. λδ'. μά. Θεοφ. α. Κυρίλλ. β'. 52

- ΛΘ'. Ἐπὶ τῷ ἐπισκόπῳ κείσθωσαν τὰ τῆς ἐκκλησίας.—Γῆς Ζ'.
ιδ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Λαοδ. νζ'. Καρθ. ς'. ζ'. λδ'. μα. ν'.
Ἄγκ. ιέ. Σελ. 54
- Μ'. Διακρινέσθωσαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὰ τοῦ ἐπισκόπου
πράγματα.—Γῆς Δ'. κβ'. τῆς ς'. λέ. Ἀντιοχ. κδ'. Καρθ. λ'.
μ'. πθ'. 55
- ΜΑ'. Ὁ ἐπίσκοπος, ἐξουσιαζέτω τὰ τῆς ἐκκλησίας.—Ἀποστ. λή.
τῆς Δ'. κς'. τῆς Ζ'. ιβ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Θεοφ. ι. ιά.
Κυρίλ. β'. 57
- ΜΒ'. Περὶ κυβεύοντος, ἢ μεθύοντος ἱερατικοῦ. — Ἀπ. μγ'. νδ'.
τῆς ς'. θ'. ν'. τῆς Ζ'. κβ'. Λαοδ. κδ'. νέ. Καρθ. μζ'. ξθ'. 58
- ΜΓ'. Ὡσαύτως καὶ περὶ ὑποδιακόνου, ἢ ψάλτου κτλ.—Ἀπος. νδ'.
τῆς ς'. θ'. ν'. Λαοδ. κς'. νέ. Καρθ. μζ'. ξθ'. 58
- ΜΔ'. Περὶ τοκίζοντος ἱερατικοῦ. — Γῆς Α'. ιζ'. τῆς ς'. ι. Λαοδ.
δ'. Καρθ. ε. κ'. Βασιλ. ιδ'. 59
- ΜΕ'. Περὶ συνευξαμένου ἱερατικοῦ αἰρετικοῦ.—Ἀπος. ι. μς'. ξδ'.
τῆς Γ'. β'. δ'. Λαοδ. ς'. θ'. λβ'. λγ'. λδ'. λζ'. Τιμ. θ'. 60
- Μς'. Μὴ δέχεσθαι βάπτισμα ἢ θυσίαν αἰρετικῶν.—Ἀπ. μζ'. ξθ'.
τῆς Β'. ζ'. τῆς ς'. ιέ. Καρθ. α. Βασιλ. α. κ'. μζ'. 61
- ΜΖ'. Πῶς χρηστότεον τοῖς ἀληθῆς ἔχουσι βάπτισμα, ἢ μὴ.—Ἀπ.
μς'. ξθ'. τῆς Β'. ζ'. τῆς ς'. πδ'. ιέ. Καρχ. α. Καρθ.
λέ. νβ'. νζ'. π'. Βασιλ. α. κ'. μζ'. 62
- ΜΗ'. Περὶ τοῦ ἐκβάλλειν τινὰ, ἢ εἰσοικίζειν ἑτέραν γυναῖκα, ἢ
ἀπολελυμένην. — Γῆς ς'. ιγ'. πζ'. Ἄγκ. κ'. Καρθ. ριγ'.
Βασ. θ'. κά. λέ. λθ'. οζ'. Τιμοθ. ιέ. 63
- ΜΘ'. Περὶ τοῦ μὴ βαπτίζοντος εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα. 65
- Ν'. Περὶ τῶν ἐν τῷ βαπτίσματι καταδύσεων.—Γῆς Β'. ζ'. 66
- ΝΑ'. Περὶ τοῦ βδελυττομένου γάμου, καὶ οἴνου, καὶ κρέα. Ἀπ. νγ'.
τῆς ς'. ιγ'. Ἄγκ. ιδ'. Γαγγρ. α. θ'. ιδ'. κά. Βασιλ. πς'. 67
- ΝΒ'. Περὶ ἱερατικῶν μὴ δεχομένων τὸν μετανοοῦντα. — Καρθ.
ς'. ζ'. ν'. νγ'. οβ'. 68
- ΝΓ'. Περὶ ἱερατικῶν μὴ μεταλαμβάνοντων κρεῶν, καὶ οἴνου ἐν
ἑορταῖς. — Ἀπ. νά. Ἄγκ. ιδ'. Γαγγρ. α. β'. θ'. ιδ'. ιή.
Βασιλ. πς'. 70
- ΝΔ'. Περὶ τοῦ ἐν νηστεύσει ἐπιβουλεύοντος κληρικοῦ.—Ἀπ. μβ'. μγ'.

- τῆς ς'. θ'. τῆς Ζ'. κβ'. Λαοδ. κδ'. Καρθ. μζ'. ξθ'. Σελ. 71
- ΝΕ'. Περὶ τοῦ ὑβρίζοντος ἐπίσκοπον κληρικοῦ. — Ἄγ. Σοφ.
γ'. 73
- Νς'. Περὶ τοῦ ὑβρίζοντος πρεσβύτερον ἢ διάκονον κληρικοῦ. 73
- ΝΖ'. Περὶ τοῦ χλευάζοντος πεπηρωμένον. 74
- ΝΗ'. Περὶ ἱερατικοῦ ἀμελοῦντος τοῦ ἰδίου κλήρου.—Γῆς Δ'. κέ.
τῆς ς'. ιθ'. π'. τῆς ΑΒ'. ις'. Σαρδ. ιά. ιβ'. Καρθ. οθ'.
πβ'. πς'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. Νύσσ. ς'. Πέτρου ι. 75
- ΝΘ'. Περὶ ἱερατικοῦ μὴ ἐλεοῦντος τοὺς ἐνδεεῖς κληρικούς.—Ἀπ.
δ'. μα. 76
- Ξ'. Περὶ τῶν ψευδεπίγραφα ἀναγινωσκόντων ἐπ' ἐκκλησίας βι-
βλία. — Γῆς ς'. β'. ξγ'. τῆς Ζ'. θ'. Λαοδ. νά. 77
- ΞΑ'. Περὶ τοῦ ἐλεγχθέντος εἰς ἀπηγορευμένας πράξεις.—τῆς Β'.
ς'. Καρθ. νθ'. ρλή. 79
- ΞΒ'. Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὸν Χριστὸν, ἢ τὴν ἰδίαν κλήρωσιν.
—Γῆς Α'. ιά. Ἄγκ. α. β'. γ'. ιβ'. Πέτρου ι. ιδ'. Ἀθανασίου
ἐπιστολὴ πρὸς Ρουφινιανόν. Βασιλ. μέ. σγ'. 80
- ΞΓ'. Περὶ τοῦ μὴ τρώγειν αἷμα ζώου, ἢ πνικτόν.—Γῆς ς'. ξζ'.
Γάγγρ. β'. 81
- ΞΔ'. Περὶ τοῦ προσευξαμένου κληρικοῦ ἐν συναγωγῇ αἰρετικῶν.
—Ἀπ. μέ. οά. τῆς ς'. ιά. νέ. νς'. Λαοδ. ς'. κθ'. λβ'.
λγ'. λζ'. λή. 84
- ΞΕ'. Περὶ τοῦ ἀπαξ πλήξαντος καὶ θανατώσαντος κληρικοῦ. —
Ἀπ. κζ'. τῆς ς'. ιά. Ἀγκύρ. κά. κβ'. κγ'. Ἀθαν. ἐπι-
στολὴ πρὸς Ἀμμούν. Βασιλ. β'. ή. ιά. ιγ'. μγ'. νδ'. νς'.
νζ'. Νύσσ. ε. Ἀντιοχ. α. 83
- Ξς'. Περὶ τῶν τὰς Κυριακὰς, ἢ σάββατα νηστευόντων. — Γῆς
ς'. νέ. πθ'. Γάγγρ. ιή. Πέτρου ιέ. Θεοφ. α. 84
- ΞΖ'. Περὶ τοῦ φθείροντος παρθένον.—Βασιλ. κβ'. κέ. κς'. λ'. 85
- ΞΗ'. Περὶ ἀναχειροτονηθέντος.—Ἀπ. μς'. μζ'. τῆς Δ'. ή. τῆς Β'.
ζ'. τῆς ς'. ιέ. Καρθ. νζ'. οζ'. ρά. 87
- ΞΘ'. Περὶ τοῦ μὴ ἐν ταῖς νηστείμοις νηστεύοντος. — Γῆς ς'. κθ'.
πθ'. Λαοδ. μθ'. ν'. Πέτρ. ιέ. Διον. α. Τιμ. ή. ι. 88
- Ο'. Περὶ τῶν μετὰ Ἰουδαίων νηστευόντων. — Ἀπ. ζ'. οά. τῆς
ς'. ιά. Ἀντιοχ. α. Λαοδ. κθ'. λζ'. λή. Καρθ. ξθ'. 90

- ΩΑ'. Περὶ τοῦ ἔλαϊον προσφέροντος ἢ λυχναπτοῦντος ἐν τοῖς βε-
θήλαις νχοῖς. — Ἀπ. ζ'. ξέ. δ. τῆς ς'. ιά. Ἀντιοχ. α.
Λαοδ. κθ'. λζ'. λή. Καρθ. νθ'. πβ'. ρκγ'. Σελ. 91
- ΩΒ'. Περὶ τοῦ ἀπὸ ἐκκλησίας τι ἀλλοτριῶντος. — Ἀποσ. ογ'.
τῆς ΑΒ'. ι. τοῦ Νύσσ. ή. 92
- ΩΓ'. Περὶ τοῦ ἱερὸν τι εἰς οἰκείαν χρῆσιν λαμβάνοντος. — Ἀπ.
οβ'. τῆς ΑΒ'. ι. τοῦ Νύσσ. ή. 93
- ΩΔ'. Ὁ κατηγορούμενος ἐπίσκοπος πῶς προσκαλεῖται ὑπὸ τῆς
συνόδου. — Τῆς Β'. ς'. τῆς Δ'. θ'. ιζ'. κά. Ἀντιοχ. ιδ'. ιέ.
Σαρδ. δ'. Καρθ. ή. κζ'. λή. οδ'. 45'. 93
- ΩΕ'. Τίνας δεκτέον εἰς κτηγόρικὴν ἐπισκόπου. — Τῆς Α'. ε'.
τῆς Β'. ς'. Καρθ. μ'. ρλζ'. ρλή. Θεοφ. θ'. 96
- Ως'. Περὶ ἐπισκόπου τοῖς οἰκείοις κληροδοτοῦντος τὴν ἐπισκό-
πην. — Ἀντιοχ. κγ'. Καρθ. μ'. 97
- ΩΖ'. Ὁ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τῶν ποδῶν τὸν ἕτερον πεπηρωμένος
ἱερᾶται. 99
- ΩΗ'. Ὁ δὲ τυφλὸς, ἢ κωφὸς, οὐκέτι. 100
- ΩΘ'. Ὁ δαιμονῶν οὔτε κληροῦνται, οὔτε συνεύχεται. — Τῆς ς'.
ξ'. Τιμοθ. β'. γ'. ιέ. 101
- Π'. Περὶ τοῦ μὴ εὐθέως ἱερᾶσθαι τοῖς νεοφωτιστοῖς. — Τῆς Α'.
β'. τῆς ΑΒ'. ιζ'. Νεοκαισ. ιβ'. Σαρδ. ι. Λαοδ. γ'. Κυ-
ρίλλ. δ'. 103
- ΠΑ'. Περὶ ἱερατικῶν προσκνεχόντων κοσμικαῖς φροντίσι. —
Ἀπ. ς'. πγ'. τῆς Δ'. γ'. ζ'. τῆς Ζ'. ι. τῆς ΑΒ'. ιά. Καρθ.
ιή. 104
- ΠΒ'. Περὶ δοῦλων κληρώσεως. — Τῆς Δ'. δ'. τῆς ς'. πβ'. Γαγγρ.
γ'. Βασιλ. μ'. μα. μβ'. ἐπιστολ. πρὸς Φιλῆν. 105
- ΠΓ'. Περὶ τῶν μὴ ἀπεχομένων τῆς στρατείας κληρικῶν. — Ἀπ.
ς'. πά. τῆς Δ'. γ'. ζ'. τῆς Ζ'. ι. τῆς ΑΒ'. ιά. Καρθ.
ιή. 107
- ΠΔ'. Περὶ ὑβριζόντων παρὰ τὸ δίκαιον βασιλέα. 108
- ΠΕ'. Περὶ ἀγίων βιβλίων. — Ἀπ. ξ'. τῆς ς'. β'. Λαοδ. νθ'. ξ'.
Καρθ. λβ'. νδ'. Ἀθαν. λθ'. ἑορτ. ἐπιστ. β'. Γρηγ. Θεολ. ἐν
τοῖς αὐτοῦ ἔπεσιν. Ἀμφιλόχιος πρὸς Σέλευκόν. 109

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ Α'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

- Α'. Περὶ τῶν παρ' ἄλλων εὐνουχισθέντων, εἰ κληροῦνται. —
Ἀπ. κá. κβ'. κγ'. κδ'. τῆς ΑΒ'. ή. Σελ. 114
- Β. Περὶ τῶν μετὰ τὸ βάπτισμα εὐθὺς κληρουμένων. Ἀποσ.
π'. τῆς ΑΒ'. ιζ'. Σαρδικ. ι. Λαοδικ. γ'. Κυρίλλ. δ'. 116
- Γ'. Περὶ τῶν παρὰ κληρικοῖς συνεισάκτων γυναικῶν. — Τῆς ς'.
έ. τῆς Ζ'. ιή. κβ'. Ἀγκ. ιθ'. Καρθ. μέ. Βασιλ. πή. 120
- Δ'. Ὑπὸ πόσων καθίστασθαι τὸν ἐπίσκοπον. — Ἀπ. á. τῆς
Ζ'. γ'. Ἀντιοχ. ιθ'. Σαρδ. ς'. Λαοδ. ιβ'. Καρθ. ιγ'. νή.
νθ. 122
- Ε'. Τοὺς ἀφωρισμένους μὴ δέχεσθαι παρ' ἄλλων ἐπισκόπων.
— Ἀπ. ιβ'. ιγ'. λβ'. τῆς Δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή. Ἀντιοχ. ς'.
Σαρδικ. ιδ'. Καρθ. κς'. λζ'. ρισ'. ρμ.ά. 124
- ς'. Πρῶτοι ἔστωσαν καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν. —
Ἀπ. λδ'. τῆς Β'. β'. γ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς ς'.
ή. λς'. Ἀντιοχ. ιθ'. Καρθ. ιγ'. λς'. 128
- Ζ'. Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἱεροσολύμων. — Ἀπ. λδ'. τῆς Β'. β'.
γ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς ς'. λς'. Ἀντιοχ. ιθ'. 131
- Η'. Περὶ Ναυματιανῶν ἐπιστρεφόντων. — Ἀπ. μς'. μζ'. μή.
τῆς Β'. ζ'. τῆς ς'. ιέ. Λαοδ. ς'. ζ'. ή. Καρθ. ξς'. Βασιλ.
ά. μζ'. Θεοφ. ιβ'. Ἀγκ. ιγ'. Νεοκ. ιδ'. Ἀντ. ή. ι. 133
- Θ'. Περὶ τῶν ἀνεξετάστως χειροτονουμένων πρεσβυτέρων. —
Ἀπ. κέ. ξά. τῆς ς'. δ'. Νεοκαισ. á. θ'. ι. Θεοφ. γ'. έ. ς'.
Βασιλ. γ'. ό. 137
- Τ'. Περὶ χειροτονίας τῶν παραπεπτωκότων. — Ἀπ. ξβ'. Ἀγκ.
ά. β'. ιβ'. Πέτρου ι. 138
- ΙΑ'. Περὶ τοῦ πῶς μετανοητέον τοὺς ἐκουσίως παραπεπτωκό-
τας. — Τῆς ς'. ιδ'. Ἀγκύρ. ς'. Πέτρου γ'. Βασιλ. ογ'.
πά. Νύσσ. β'. 139
- ΙΒ'. Περὶ τῶν λειπαστρατοῦντων, ὥστε μαρτυρῆσαι ὑπὲρ Χρι-
στοῦ, καὶ εἶτα ἀναστρατευσάντων. — Πέτρου θ'. ιά. τῆς
ς'. ρβ'. Ἀγκ. β'. έ. ζ'. Λαοδ. á. β'. Βασιλ. β'. γ'. οδ'.
πδ'. Νύσσ. δ'. έ. ζ'. ή. 140
- ΙΓ'. Περὶ τῶν ἐν τῷ θανάτῳ ζητούντων μεταλαβεῖν, πρότερον
(TOM. Β'.)

- κεκωλυμένων. — Άγκ. ς'. Σελ. 143
- ΙΔ'. Περὶ τῶν παραπεσόντων κατηγουμένων. — Νεοκαισ. έ. Λαοδ. ιθ'. Βασιλ. δ'. κ'. Τιμοθ. ς'. Κυρίλλ. έ. 144
- ΙΕ'. Περὶ τοῦ μεταβαίνοντος ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν κληρικοῦ. — Ἄποστ. ιδ'. ιέ. τῆς Δ'. ς'. Ἀντιοχ. γ'. κά. Σαρδ. ά. ις'. Καρθ. νζ'. 145
- Ις'. Περὶ τοῦ ἐπιμένοντος τῇ τοιαύτῃ μεταβάσει. — Τῆς ά. ιέ. 148
- ΙΖ'. Περὶ τῶν λαμβανόντων τόκους κληρικῶν. — Ἄπ. μδ'. τῆς ς'. ι. Λαοδ. δ'. Καρθ. έ. κ'. Βασιλ. ιδ'. 151
- ΙΗ'. Περὶ διακόνων, ἵνα μὴ τῆς εὐχαριστίας μεταδιδῶσι τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ ἵνα μὴ πρὸ τούτων κάθηνται. — Λαοδ. κ'. τῆς ς'. ζ'. 154
- ΙΘ'. Ὅτι οἱ Παυλικικοὶ ἀναβαπτίζονται. — Ἄπ. μζ'. τῆς Α'. β'. τῆς ς'. ιέ. Λαοδ. ζ'. ή. Καρθ. ξς'. 158
- Κ. Ταῖς Κυριακαῖς καὶ τῇ Πεντηκοστῇ μὴ γονυκλιτεῖν. — Τῆς ς'. ι'. Πέτρου ιέ. 162

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ Β'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

- Α'. Φυλακτέον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου τὴν πίστιν. — Τῆς Β'. έ. τῆς ς'. ά. Καρθ. β'. 165
- Β'. Τὸν ἐπίσκοπον μὴ ἐπιέναι ἀκλήτον εἰς ἄλλην παροικίαν. — Ἄπ. ιδ'. λδ'. λέ. Τῆς Α'. ς'. ζ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς ς'. κ'. λθ'. Ἀντιοχ. θ'. Σαρδ. γ'. ιά. ιβ'. 169
- Γ'. Περὶ προνομίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. — Τῆς Δ'. κή. 173
- Δ'. Περὶ Μαξίμου, τοῦ Κυνικοῦ φιλοσόφου. 176
- Ε'. Ὡς δέον ἀποδεχθῆναι τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁμολογοῦντας. — Τῆς Β'. ά. τῆς ς'. ά. Καρθ. ά. β'. 178
- ς'. Τίνες ἀν εἶεν οἱ κατηγοροῦντες ἐπισκόπους; — Ἄπ. οδ'. τῆς Δ'. θ'. ιζ'. κά. Καρθ. ή. ιβ'. ιδ'. ιέ. ις'. κζ'. λς'. ις'. ρέ. ρλδ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'. Ἀντιοχ. ιβ'. ιδ'. ιέ. Σαρδ. δ'. 180
- Ζ'. Περὶ τοῦ πῶς δεκτέον τοὺς αἰρετικούς. — Ἄπ. μς'. μζ'. ξή. τῆς Α'. ή. ιθ'. τῆς ς'. ιέ. Λαοδ. ζ'. ή. Καρθ. ξς'. Βασιλ. ά. έ. μζ'. 187

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ Γ'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

- Α'. Περὶ Κελεστίου τοῦ αἰρετικοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ὀπαδῶν. 192
- Β'. Περὶ ἀπροστατῶν ἐπισκόπων. Σελ. 195
- Γ'. Περὶ κληρικῶν εὐσεβῶν καθαιρεθέντ. διὰ τὴν εὐσέβειαν. 196
- Δ'. Περὶ κληρικῶν Νεστοριανῶν καὶ Κελεστιανῶν. 197
- Ε'. Περὶ τῶν καθηρημένων μὲν κληρικῶν, ἐκχωρηθέντων δὲ ὑπὸ τῶν Νεστοριανῶν. 197
- ς'. Περὶ τῶν πειρασμένων ἀκυρῶσαι τὰ πρακτικὰ ταύτης τῆς συνόδου. — Καρθ. ιδ'. 199
- Ζ'. Περὶ τῶν ἐναλλασσόντων τὴν τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστιν. 200
- Η'. Ὁ Ἀντιοχεὶς μὴ ἐκλεγέτω τοὺς Κύπρου ἐπισκόπους. — Ἄπ. λδ'. λέ. τῆς Α'. ς'. ζ'. τῆς Β'. β'. τῆς ς'. κ'. λς'. λθ'. Ἀντιοχ. θ'. ιγ'. κβ'. Σαρδ. γ'. ιά. ιβ'. 203
- Ἐπιστολὴ τῆς συνόδου περὶ πικραιτήσεως ἐπισκόπων. — Τῆς ΔΒ'. ις'. Πέτρου ι. Κυρίλλ. β'. γ'. 206

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ Δ'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

- Α'. Περὶ φυλακῆς τῶν συνοδικῶν κανόνων. — Τῆς ς'. β'. τῆς Ζ'. ά. 216
- Β'. Περὶ τοῦ μὴ χειροτονεῖν διὰ χρημάτων. — Ἄπ. κθ'. λ'. τῆς ς'. κβ'. κγ'. τῆς Ζ'. γ'. δ'. έ. ιθ'. Βασιλ. ιέ. Λαοδ. ιβ'. Γενναδ. καὶ Ταρρασίου ἐπιστολή. 217
- Γ'. Περὶ κληρικῶν, ἢ μοναχῶν, ἀναδεχομένων κοσμικὰς φροντίδας. — Ἄπ. ς'. πά. πγ'. τῆς Δ'. ζ'. τῆς Ζ'. ι. τῆς ΔΒ'. ιά. Καρθ. ιή. 220
- Δ'. Ὡστε μὴ συνιστᾶν μονὴν ἀνευ ἐπισκοπικῆς γνώμης. — Ἄπ. πβ'. τῆς Δ'. κδ'. τῆς Ζ'. ις'. κά. τῆς ΔΒ'. ά. Καρθ. ογ'. ιγ'. τῆς ς'. κέ. Γάγγρ. γ'. Βασιλ. μ'. μβ'. 225
- Ε'. Περὶ μεταβάσεως ἀπὸ ἄλλης εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν. — Ἄπ. ιδ'. ιέ. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς ς'. ιζ'. Ἀντιοχ. γ'. ις'. κά. Σαρδ. ά. β'. ιέ. ις'. ιθ'. Καρθ. νζ'. ξγ'. ιή. 229
- ς'. Μὴ χειροτονεῖσθαι τινα ἀπολελυμένως. — Νεοκαισ. ιγ'. τῆς Α'. ς'. 230
- Ζ'. Κληρικούς, ἢ μοναχοὺς μὴ στρατεύεσθαι. — Ἄπ. ς'. πά. 230

- πγ'. τῆς Δ'. γ'. τῆς ΑΒ'. ιά. Καρθ. ιή. τῆς Ζ'. ι. Σελ. 232
- Η'. Τοὺς κληρικοὺς τῶν πτωχοτροφείων, καὶ μοναστηρίων, ὑποτάσσονται τῷ ἐπισκόπῳ. 234
- Θ'. Οἱ κληρικοὶ διαφερόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ δικαζέσθωσαν. — Ἀπ. οδ'. τῆς Β'. ς'. τῆς Δ'. ιζ'. κά. Ἀντιοχ. ιδ'. ιέ. Καρθ. ή. ιβ'. ιδ'. ιέ. ις'. κζ'. κή. λς'. πζ'. ις'. ρέ. ριέ. ριή. ρλδ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'. 237
- Γ'. Περὶ κληρικοῦ τοῦ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν καταλιπόντος. — Ἀπ. ιέ. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. κ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς Ζ'. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. Καρθ. ξγ'. ιή. Σαρδ. ιέ. ις'. 240
- ΙΑ'. Εἰρηνικὰς ἐπιστολάς τισι δοτέον. — Ἀπ. ιβ'. λγ'. τῆς Δ'. ιγ'. τῆς ς'. ιζ'. Ἀντιοχ. ζ'. ή. ιά. Λαοδ. μά. μβ'. Σαρδ. ζ'. ή. Καρθ. λά. ιζ'. ριζ'. 243
- ΙΒ'. Μὴ διαιρεῖν μίαν μητρόπολιν εἰς δύο. — Ἀπ. λδ'. τῆς Α'. ς'. ζ'. ή. τῆς Β'. β'. γ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς ς'. λς'. λθ'. 246
- ΙΓ'. Τοὺς ξένους κληρικοὺς μὴ ἱεουργεῖν δίχα συστατικῶν. — Ἀπ. ιβ'. ιέ. 250
- ΙΔ'. Μὴ συγγαμβερεῖν αἰρετικοῖς, ἢ Ἰουδαίοις. — Ἀπ. κς'. τῆς ς'. ς'. οβ'. Λαοδ. ι. λά. Καρθ. ιθ'. κθ'. λγ'. 254
- ΙΕ'. Περὶ διακονισσῶν. — Α'. ιθ'. τῆς ς'. ιδ'. μ'. Βασιλ. μδ'. 254
- Ις'. Ὅτι αἱ τῷ Θεῷ ἑαυτὰς ἀναθεῖσαι καὶ οἱ μονάζοντες γάμῳ οὐ προσομιλοῦσι. — Ἰῆς Δ'. ζ'. τῆς ς'. μδ'. Ἀγκ. ιθ'. Καρθ. ιθ'. Βασιλ. ς'. ιή. ιθ'. κ'. ξ'. 256
- ΙΖ'. Μηδεμίαν παροικίαν ὑπὸ τινι ἐπαρχίᾳ λ'. ἔτη ὑποκειμένην εἰς ἄλλην μετακινεῖν. — Ἀπ. οδ'. τῆς Α'. ς'. τῆς Δ'. θ'. κά. τῆς ς'. κέ. λή. Ἀντιοχ. ιδ'. ιέ. Καρθ. ή. ιβ'. ιδ'. ιέ. ις'. κζ'. κή. λς'. πζ'. ις'. ρέ. ριέ. ριή. ρκή. ρκθ'. ρλ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'. 258
- ΙΗ'. Περὶ συνωμοσίας κληρικῶν κατὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, ἢ συγκληρικῶν. — Ἀπ. λά. τῆς ς'. λδ'. τῆς ΑΒ'. γ'. ιδ'. ιέ. Καρθ. ι. ξβ'. Γάγγρ. ς'. Ἀντιοχ. έ. 263
- ΙΘ'. Περὶ συστάσεως συνόδου ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ. — Ἀπ. λζ'. τῆς Α'. έ. τῆς ς'. ή. τῆς Ζ'. ς'. Ἀντιοχ. κ'. Καρθ. κς'. πά. πδ'. πέ. ρδ'. 265

- Κ. Περὶ τῶν δεχομένων ἐπισκόπων ξένους κληρικοῦς. — Ἀπ. ιέ. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. ι. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς Ζ'. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. Καρθ. ξγ'. ιή. Σαρδ. ιέ. ις'. Σελ. 266
- ΚΑ'. Ἐξεταστέοι οἱ κατήγοροι ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν. — Ἀπ. οδ'. τῆς Β'. ς'. Καρθ. ή. κζ'. ρλζ'. ρλή. ρλθ'. 267
- ΚΒ'. Περὶ τοῦ μὴ διαρπάζειν τοὺς κληρικοὺς τὴν οὐσίαν τῶν τεθνηκότων ἐπισκόπων. — Ἀπ. μ'. Ἀντιοχ. κδ'. τῆς ς'. λέ. Καρθ. λ'. πθ'. 267
- ΚΓ'. Περὶ τοῦ μὴ διατρέθειν ἐν τῇ τοῦ Κωνσταντίνου τοὺς ἄλλοθεν ἀκοινωνήτους κληρικοῦς. — Ἀπ. ιέ. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. ι. κ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς Ζ'. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. Καρθ. ξγ'. ιή. Σαρδ. ιέ. ις'. ιθ'. 269
- ΚΔ'. Περὶ τοῦ μὴ μεταλλάττεσθαι τὰ μοναστήρια εἰς κοσμικὰ καταλύματα. — Ἰῆς Δ'. δ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς Ζ'. ιβ'. ιθ'. τῆς ΑΒ'. ά. Κυρίλλ. β'. 274
- ΚΕ'. Περὶ τοῦ μὴ ὑπὲρ τὸ τρίμηνον ὑπερτίθεσθαι τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας. — Ἀπ. νή. τῆς ς'. ιθ'. τῆς ΑΒ'. ις'. Καρθ. οθ'. πβ'. πς'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. Πέτρου ι. 273
- Κς'. Τοὺς ἐπισκόπους μὴ δίχα οἰκονόμων διοικεῖν τὰ τῆς ἐπισκοπῆς πράγματα. — Ἀπ. λή. λθ'. μά. τῆς Ζ'. ιά. ιβ'. τῆς ΑΒ'. ζ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Καρθ. λδ'. μά. Γάγγρ. ζ'. Ἀγκύρ. ιέ. Θεοφίλ. ι. Κυρίλλ. β'. 276
- ΚΖ'. Περὶ ἀρπαζόντων γυναῖκας. — Ἰῆς ς'. ιβ'. Ἀγκύρ. ιά. Βασιλ. κβ'. λ'. λή. μβ'. νγ'. 279
- ΚΗ. Περὶ τῶν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνομίων. — Ἀπ. λδ'. τῆς Β'. γ'. τῆς ς'. λς'. 280
- ΚΘ'. Οἱ ἐπίσκοποι οὐ καταβιβάζονται εἰς πρεσβυτέρους. 286
- Α'. Περὶ τῶν ἐν τῇ συνόδῳ μὴ ὑπογράφοντων Αἰγυπτίων ἐπισκόπων. — Ἀπ. κ'. λδ'. 288

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ς'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

Προσφωνητικὴ ἐπιστολὴ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν Αὐτοκράτορα. 295

Α'. Περὶ τηρήσεως τῶν προτέρων ἱερῶν κανόνων. — Ἰῆς ς'. β'. τῆς Ζ'. ά. 304

- B'. Τίνες οἱ δεκτοὶ κανόνες, καὶ περὶ τῶν διὰ Κλημέντος διαταγῶν. — Ἄπ. πέ. τῆς Δ'. α'. τῆς Ζ'. α. 308
- Γ'. Οἱ δίγαμοι κατὰ οὐχ ἱερῶνται. — Ἄπ. ιζ'. ιή. ιθ'. τῆς ς'. κς'. Βασιλ. ιβ'. κζ'. Σελ. 343
- Δ'. Περὶ τῶν ταῖς ἱεραῖς παρθένοις μιγνυμένων. — Ἄπ. κέ. τῆς Α'. θ'. τῆς Δ'. ις'. τῆς ς'. κά. μδ'. Ἀγκύρ. ιθ'. Νεοκαισ. θ'. Βασιλ. γ'. ς'. ιή. ιθ'. κ'. λβ'. νά. ξ'. 345
- Ε'. Περὶ συνεισάκτιων γυναικῶν. — Τῆς Α'. γ'. τῆς Ζ'. ιή. κβ'. Ἀγκύρ. ιθ'. Καρθ. μέ. Βασιλ. πη'. 347
- ς'. Ὑποδιάκονον, ἢ διάκονον, ἢ πρεσβύτερον μὴ γαμεῖν μετὰ τὴν ἱερωσύνην. — Ἄπ. κς'. τῆς Δ'. ιδ'. ιέ. Ἀγκύρ. ιγ'. Καρθ. ιθ'. λγ'. 348
- Ζ'. Ὅτι ἀπαγορεύεται τοῖς διακόνοις προκαθέζεσθαι τῶν πρεσβυτέρων. — Τῆς Α'. ιή. Λαοδ. κ'. 320
- Η'. Περὶ συγκροτήσεως μερικῆς συνόδου. — Ἄπ. λζ'. τῆς Α'. έ. τῆς Δ'. ιθ'. τῆς Ζ'. ς'. Ἀντιοχ. κ'. Καρθ. κς'. πά. πδ'. πέ. ρδ'. 324
- Θ'. Μὴ ἐξεῖναι τοῖς κληρικοῖς κατηλικὸν ἔχειν ἐργαστήριον. — Ἄπ. μβ'. μγ'. νδ'. τῆς Ζ'. κβ'. Λαοδ. κδ'. Καρθ. ιή. μζ'. 326
- Ι'. Μήτε ἑκατοστάς λαμβάνειν. — Ἄπ. μδ'. τῆς Α'. ιζ'. Λαοδ. δ'. Καρθ. έ. κ'. Βασιλ. ιδ'. 328
- ΙΑ'. Φεύγειν παντοίαν κοινωνίαν Ἰουδαίων. — Ἄπ. ζ'. ξδ'. ό. οά. Λαοδ. λζ'. λή. 328
- ΙΒ'. Περὶ τοῦ μὴ συνοικεῖν τοὺς ἐπισκόπους ταῖς πρότερον οἰκείαις γυναιξίν. — Ἄπ. έ. τῆς ς'. λ'. μή. Γάγγρ. δ'. Καρθ. γ'. δ'. λγ'. 330
- ΙΓ'. Οὐ διαζευκτέον τὰς γαμετάς τῶν πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων. — Ἄπ. έ. τῆς ς'. λ'. Γάγγρ. δ'. Καρθ. γ'. δ'. λγ'. Διον. γ'. Τιμοθ. έ. 333
- ΙΔ'. Περὶ ἡλικίας πρεσβυτέρων καὶ διακόνων. — Τῆς Δ'. ιέ. τῆς ς'. ιέ. Νεοκαισ. ιά. Καρθ. κά. 337
- ΙΕ'. Περὶ ἡλικίας ὑποδιακόνων. 337
- Ις'. Ἀδιόριστον εἶναι τὸν τῶν διακόνων ἀριθμὸν ἐν ἐκάστη πόλει. — Νεοκαισ. ιέ. 339

- ΙΖ'. Περὶ καταταγῆς κληρικῶν ἐν ἀλλοτρίαις ἐκκλησίαις. — Ἄπ. ιβ'. ιέ. λγ'. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. ι. ιά. ιγ'. κ'. κγ'. τῆς Ζ'. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. ζ'. ή. ιά. Λαοδ. μά. μβ'. Σαρδ. ζ'. ή. ιέ. ις'. ιθ'. Καρθ. λά. ξγ'. ιή. ρις'. Σελ. 343
- ΙΗ'. Περὶ τῶν προφάσει βαρβαρικῆς καταδρομῆς ἀποδημούντων κληρικῶν. — Ἄπ. ιέ. τῆς Α'. ιέ. ις'. τῆς Δ'. έ. ι. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. τῆς Ζ'. ιέ. Ἀντιοχ. γ'. Σαρδ. ιέ. ις'. ιθ'. Καρθ. ξγ'. ιή. 344
- ΙΘ'. Περὶ προστώτων ἐκκλησιῶν, ὥστε ταῖς Κυριακαῖς διδάσκειν τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦς. — Ἄπ. νή. τῆς Α'. θ'. ις'. Λαοδ. ιθ'. Καρθ. οθ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. Πέτρου ι. Νύσσης ς'. 346
- Κ'. Τὸν διδάσκοντα εἰς ξένην ἐπίσκοπον, καταβιβάζεσθαι εἰς πρεσβύτερον. — Ἄπ. λέ. τῆς Β'. θ'. τῆς Γ'. ή. Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. Σαρδ. γ'. ιά. ιβ'. 349
- ΚΑ'. Τοὺς καθηρημένους κληρικοὺς τίνι σχήματι διάγειν; — Ἄπ. κέ. τῆς Α'. θ'. τῆς ς'. δ'. Νεοκαισ. θ'. Βασιλ. γ'. ιζ'. λβ'. ν'. ό. 352
- ΚΒ'. Περὶ τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντων. — Ἄπ. κθ'. τῆς Δ'. θ'. τῆς ς'. κγ'. τῆς γ'. δ'. έ. ιθ'. Βασιλ. ιγ'. Γενναδίου καὶ Ταρασίου ἐπιστολή. 354
- ΚΓ'. Μὴ χρηματίζεσθαι ἕνεκα τῆς μεταλήψεως. — Ἄπ. κθ'. τῆς Δ'. θ'. τῆς ς'. κβ'. τῆς Ζ'. δ'. ιέ. ιθ'. Βασιλ. ιγ'. Γενναδίου καὶ Ταρασίου ἐπιστολή. 355
- ΚΔ'. Τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς μὴ θεωρεῖν ἱππηλασίας, ἢ θέατρα. — Ἄπ. μβ'. μδ'. τῆς ς'. νά. ξβ'. ξς'. τῆς Ζ'. κβ'. Λαοδ. νδ'. Καρθ. ιζ'. ό. 356
- ΚΕ'. Μηδεμίαν παροικίαν ὑπὸ τινι ἐπαρχίᾳ λ'. ἔτη κειμένην, εἰς ἄλλην διασπᾶν. — Τῆς Δ'. ιζ'. Καρθ. ρκθ'. ρλ'. 360
- Κς'. Περὶ πρεσβυτέρου ἀθέσμου γάμου κατ' ἄγνοιαν περιπαρέντος. — Ἄπ. ιθ'. τῆς ς'. γ'. Νεοκαισ. θ'. Βασιλ. κγ'. κς'. κζ'. οή. 361
- ΚΖ'. Οἱ ἐν κλήρῳ τὰ πρέποντα ἀμφιεννύσθωσαν. — Τῆς Ζ'. ις'. Γάγγρας ιβ'. κά. 364
- ΚΗ'. Μὴ συνάπτειν σταφυλὴν τῇ φρικτῇ εὐχαριστίᾳ. — Ἄπ.

- γ'. δ'. τῆς ε'. λβ'. νζ'. ιθ'. Καρθ. μδ'. Σελ. 365
- ΚΘ'. Ὡστε μὴ λύειν τὴν πέμπτην τῆς ἐσχάτης ἐβδομάδος τῆς Μ'. — Ἀπος. ξθ'. τῆς ε'. πθ'. Λαοδ. μθ'. ν'. νά. νβ'. Καρθ. μή. νς'. Διον. α'. Τιμοθ. ή. ι. 367
- Λ'. Περὶ καταλείψεως γυναικῶν ὑπὸ πρεσβυτέρων τῶν ἐν τῇ βαρβαρικῇ. — Ἀπος. ε'. τῆς ε'. ιβ'. ιγ'. μή. Γάγγρ. δ'. Καρθ. γ'. δ'. λγ'. 369
- ΛΑ'. Περὶ τῶν λειτουργούντων ἐν εὐκτηρίοις, μὴ ἐπιτρέψαντος τοῦ ἐπισκόπου. — Ἀπος. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ε'. λδ'. νθ'. τῆς ΛΒ'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. ιέ. Γαγγρ. ε'. Ἀντιοχ. ε'. Λαοδ. νή. Καρθ. ι'. 374
- ΛΒ'. Περὶ τῶν μὴ μιγνύοντων ὕδωρ τῷ οἴνῳ ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ. 373
- ΛΓ'. Οὐ γένος ἐπιζητεῖται τῶν ἐν κλήρῳ ταχθησομένων. — Ἀπ. οζ'. 379
- ΛΔ'. Περὶ συνωμοσίας κληρικῶν κατὰ τῶν οικείων ἐπισκόπων καὶ συγκληρικῶν. — Ἀποστ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ΛΒ'. ιγ'. ιδ'. ιέ. Ἀντιοχ. ε'. Καρθ. ι. ξβ'. 382
- ΛΕ'. Τὰ τοῦ θανόντος ἐπισκόπου πράγματα τῷ ἐπισκοπήσοντι τηρηθῆναι. — Ἀπ. μ'. τῆς Δ'. κβ'. Ἀντιοχ. κδ'. Καρθ. λ'. πθ'. 383
- Λς'. Περὶ προνομίων τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Ἀπ. λδ'. τῆς Β'. γ'. τῆς Δ'. κή. 387
- ΛΖ'. Περὶ ἐπισκόπων βαρβαρικῇ ἐπιδρομῇ ἐμποδιζομένων τῆς σφῶν ἐπαρχίας. — Ἀπ. λς'. Ἀγκύρ. ιή. Ἀντιοχ. ιζ'. ιή. 388
- ΛΗ'. Τὸν τύπον τῆς ἐκκλησίας τῷ τῆς καινισθείσης πόλεως ἀκολουθεῖν. — Τῆς Δ'. ιζ'. 392
- ΛΘ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Νέας Ἰουστινιανῆς προνομίων. — Ἀπ. λδ'. τῆς Α. ε'. ζ'. τῆς Β'. β'. γ'. τῆς Γ'. ή. τῆς Δ'. κή. τῆς ε'. λς'. Ἀντιοχ. θ'. 395
- Μ'. Περὶ ἡλικίας καὶ δοκιμασίας μοναχῶν. — Τῆς Δ'. ιέ. τῆς ε'. ιδ'. Βασιλ. ιή. κδ'. 397
- ΜΑ'. Περὶ τῶν μελλόντων ἐγκλεισθῆναι μοναχῶν. 404
- ΜΒ'. Περὶ τῶν περιτρεχόντων τὰς πόλεις ἐρημιτῶν. 406
- ΜΓ'. Περὶ τοῦ δύνασθαι μονάσαι οἰονδῆτινα ἀμαρτωλόν. —

- Τῆς ΛΒ'. β'. Σελ. 408
- ΜΔ'. Περὶ πόρνου μοναχοῦ. — Τῆς Δ'. ις'. Ἀγκ. ιθ'. Βασιλ. ε'. ιή. ιθ'. κ'. ξ'. 409
- ΜΕ'. Περὶ γυναικῶν καλλωπιζομένων ἐνῶ μέλλουσι κείρεσθαι μοναχαί. — Καρθ. ρλέ. 414
- Μς'. Περὶ μοναχῶν, ὅτι οὐ δεῖ αὐτοὺς ἐξέρχεσθαι τοῦ μοναστηρίου. — Τῆς ε'. μζ'. 414
- ΜΖ'. Μήτε γυναίκα ἐν ἀνδρῶν μονῇ, μήτε ἀνδρα ἐν γυναικείᾳ καθεύδειν. — Τῆς Ζ'. ιή. κ'. κβ'. 416
- ΜΗ'. Περὶ γυναικὸς ἐπισκόπου, ὥς ἐν μονῇ εἰσοικίζεσθαι. 419
- ΜΘ'. Τὰ μοναστήρια μὴ μεταλλάττειν εἰς κοσμικὰ καταγωγία. — Τῆς Δ'. κδ'. τῆς Ζ'. ιγ'. 423
- Ν'. Περὶ τοῦ μὴ κυβεύειν τοὺς Χριστιανούς. — Ἀπ. μβ'. μγ'. 424
- ΝΑ'. Περὶ τοῦ μὴ προσέχειν μίμοις, καὶ θεάτροις, καὶ ἄλλοις προσομοίαις. — Τῆς ε'. κδ'. ξβ'. ξς'. Καρθ. ιζ'. ό. 424
- ΝΒ'. Τῇ Τεσσαρκοστῇ τὴν προηγιασμένην λειτουργεῖν. — Ἀπ. ξθ'. Λαοδ. μθ'. νά. 427
- ΝΓ'. Περὶ πνευματικῆς συγγενείας. 428
- ΝΔ'. Περὶ ἀθεμίτων γάμων. — Βασιλ. κζ'. ξή. πζ'. 432
- ΝΕ'. Περὶ τοῦ μὴ νηστεύειν τοῖς σάββασιν. — Ἀπ. ξς'. 434
- Νς'. Περὶ τοῦ ἀπέχεσθαι τυροῦ ἐν τοῖς τῆς Μ'. σάββασιν καὶ ταῖς Κυριακαῖς. — Ἀπος. ξθ'. Γάγγρ. ιθ'. 436
- ΝΖ'. Γάλα, ἢ μέλι μὴ προσφέρειν τῷ θυσιαστηρίῳ. — Ἀπ. γ'. δ'. τῆς ε'. κή. Καρθ. μδ'. 437
- ΝΗ'. Περὶ τοῦ μὴ μεταλαμβάνειν τοὺς κληρικούς ἀφ' ἑαυτῶν. 437
- ΝΘ'. Περὶ τοῦ μὴ βαπτίζειν ἐν εὐκτηρίοις. — Τῆς ε'. λά. τῆς ΛΒ'. ιβ'. Λαοδ. νή. 438
- Ξ'. Περὶ τῶν προσποιομένων δαιμονῶν. — Ἀπ. οθ'. Τιμοθ. β'. γ'. ιέ. 440
- ΞΑ'. Περὶ γοητείας καὶ μαντείας. — Ἀγκ. κδ'. Λαοδ. λς'. Βασιλ. ζ'. ξέ. οβ'. πγ'. Νύσσ. γ'. 442
- ΞΒ'. Περὶ τοῦ φεύγειν τὰς ἐθνικὰς δεισιδαιμονίας. — Τῆς ε'. κδ'. νά. ξς'. Λαοδ. νγ'. νδ'. Καρθ. ιζ'. ξθ'. Γάγγρ. ιγ'. 448
- ΞΓ'. Κατακαίειν τὰ παρὰ τῶν κληρικῶν ψευδομάρτυρολόγια. — Τῆς Ζ'. θ'. 452

- ΕΔ'. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἐπιτρέπεται τοῖς κοσμικοῖς διδάσκειν δημοσίᾳ. Σελ. 453
- ΕΕ'. Μὴ ὑπεράλλεσθαι πυρκαϊῶν ἐν ταῖς νομιμασίαις. 456
- Ες'. Τὴν διακκινήσιμον ἐβδομάδα σχολάζειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. — Τῆς ε'. κδ'. νά. Καρθ. ιζ'. ξθ'. δ. Λυτιοχ. ε'. Λαοδ. νγ'. νδ'. 460
- ΕΖ'. Ὅτι ὀφείλομεν ἀπέχεσθαι αἵματος καὶ πνικτοῦ. — Ἀπ. ξγ'. Γάγγρ. ε'. 462
- ΕΗ'. Περὶ διαφθορᾶς τῶν ἱερῶν βιβλίων. 463
- ΕΘ'. Μὴ εἰσιέναι τοὺς λαϊκοὺς εἰς τὸ θυσιαστήριον. — Λαοδ. μδ'. 466
- Ο'. Τὰς γυναῖκας ἐν ἐκκλησίᾳ σιγᾶν. 467
- ΟΑ'. Τοὺς διδασκωμένους τοὺς πολιτικοὺς νόμους φεύγειν τὰς ἐθνικὰς δεισιδαιμονίας. 469
- ΟΒ'. Μὴ συναλλάττεσθαι γάμον τοῖς αἰρετικοῖς. — Τῆς Δ'. ιδ'. Λαοδ. λά. Καρθ. κθ'. 471
- ΟΓ'. Μὴ ἐγχαράττειν ἐν τῷ ἐδάφει σταυρόν. 474
- ΟΔ'. Μὴ ποιεῖν ἀγάπας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. — Τῆς ε'. ος'. ιζ'. 476
- ΟΕ'. Ὅτι ὀφείλομεν μετὰ κατανύξεως ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ. — Λαοδ. ιέ. 478
- Ος'. Περὶ τοῦ μὴ ποιεῖν πράξεις ἔνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων. — Τῆς ε'. οδ'. πή. ιζ'. Λαοδ. κή. 480
- ΟΖ'. Περὶ τοῦ μὴ συλλοῦεσθαι γυναῖξί τοὺς Χριστιανούς. — Λαοδ. λ'. 483
- ΟΗ'. Ὅτι δεῖ διδάσκεσθαι τοὺς βαπτισθησομένους τὴν πίστιν. Λαοδ. μέ. μς'. μζ'. 485
- ΟΘ'. Περὶ τοῦ μὴ ἔψειν σερμίδαλιν τῶν λοχειῶν τῆς Θεοτόκου ἕνεκα. 486
- Π'. Περὶ τοῦ μὴ ἀπολείπεσθαι τρεῖς Κυριακὰς τῆς ἐκκλησίας. Σαρδ. ιά. 489
- ΠΑ'. Περὶ τῆς εἰς τὸ Τρισάγιον τιθεμένης προσθήκης. 490
- ΠΒ'. Μὴ ζωγραφίζειν ἀμνὸν ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ. 492
- ΠΓ'. Τοῖς νεκροῖς μὴ κοινωνεῖν τῶν μυστηρίων. — Καρθ. κέ. 495
- ΠΔ'. Οὗς ἀμφίβολον ὅτι ἐβαπτίσθησαν, βαπτισέον. — Καρθ. π'. 496

- ΠΕ'. Περὶ μαρτυρίας τῶν ἐλευθερουμένων δούλων. — Ἄπ. πβ'.
τῆς Δ'. δ'. Γάγγρ. γ'. Καρθ. ογ'. ιγ'. Βασιλ. μ'. μβ'. 498
- Πς. Περὶ πορνοδοσκῶν. — Βασιλ. θ'. Σελ. 503
- Πζ'. Περὶ καταλείψεως θατέρου τῶν ἐπὶ γάμῳ συνόντων. —
Ἄπ. μή. Ἄγκ. κ'. Καρθ. ριγ'. Βασιλ. θ'. κθ'. λέ. λζ'. οζ'.
Γιωθ. ιέ. 505
- Πη'. Περὶ εἰσόδου κτήνους ἐν ἐκκλησίᾳ. — Τῆς ς'. οδ'. Λαοδ.
κῆ. 510
- Πθ'. Περὶ τοῦ δεῖν νηστεύειν ἕως μεσονυκτίου τοῦ μεγάλου
Σαββάτου. — Διονυσ. α'. 512
- ιγ'. Περὶ τοῦ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς Κυριακαῖς. — Τῆς Α'.
κ'. Πέτρου ιέ. 516
- ιδα'. Περὶ ἐμβρυοκτονίας. — Ἄγκ. κα. κβ'. κγ'. Βασιλ. β'. η'.
Νύσσ. ε'. Ἀθαν. Ἐπισ. πρὸς Ἀμμούν. Νηστευτ. κ'. 518
- ιβ'. Περὶ τῶν γυναῖκας ἀρπαζόντων. — Τῆς Δ'. κζ'. Ἄγκ. ιά.
Βασιλ. κβ'. λ'. λή. μβ'. νγ'. 521
- ιγ'. Περὶ γυναικῶν, ὧν οὐ φαίνονται οἱ ἄνδρες. — Βασιλ. λά.
λς'. μς'. 522
- ιδα'. Περὶ τῶν ὄρκους ἐθνικοὺς ὀμνυόντων. — Βασιλ. ι. κθ'.
πά. 528
- ιε'. Πῶς δεκτέον τοὺς αἰρετικούς. — Τῆς Α'. ιθ'. Βασιλ. μζ'. 529
- ις'. Περὶ τῶν εὐθετιζόντων τὴν κόμην. 533
- ιζ'. Περὶ τοῦ μὴ ποιεῖν κοινὰς τὰς περὶ τοὺς ἱεροὺς τόπους
κατοικίας. — Τῆς ς'. οδ'. 530
- ιη'. Περὶ τοῦ ἄλλῳ μνησευσαμένην ἀγορένου. 538
- ιθ'. Περὶ τοῦ μὴ ἔψοντας κρέα, μέλη ἀφωρισμένα μερίζειν τοῖς
ἱερεῦσιν ἐν ἐκκλησίᾳ. — Ἄπ. γ'. 543
- ρ'. Περὶ τῶν ἐν οἴκοις ἀσέμνων εἰκόνων. 545
- ρα'. Περὶ τοῦ πῶς ὑποδεκτέον ταῖς χερσὶ τὴν θείαν εὐχαρι-
στίαν. 546
- ρβ'. Μετὰ συνέσεως γινέσθω ἐν τῇ ἐξομολογήσει ἢ ἄφεσις τοῖς
ἁμαρτάνουσιν. — Τῆς Α'. ιβ'. Βασιλ. γ'. 549

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ Ζ'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

Α'. Περὶ φυλακῆς τῶν ἀρχαίων κανόνων. — Τῆς Δ'. α. τῆς

ς'. β'.	Σελ. 555
Β'. Ἐνα ἀπαιτοῦνται τοῖς ἐπισκοπήσουσιν.	560
Γ'. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ψηφίζονται. — Ἄπ. α'. β'. λ'. ξα'. τῆς Α'. δ'. Λαοδ. ε'. ιγ'. Καρθ. νθ'. Τιμοθ. ζ'.	564
Δ'. Περὶ τοῦ ἐμπαθῶς ἀφορίζαντος ἐπισκόπου.	566
Ε'. Περὶ τῶν ὀνειδιζόντων τοὺς ἀνευ δόσεως κληρωθέντας. — Ἄπ. κθ'. τῆς Δ'. ε'.	572
ς'. Περὶ συστάσεως τοπικῆς συνόδου. — Ἄπ. λζ'. τῆς Α'. ε'. τῆς Δ'. ιθ'. τῆς ς'. ή.	577
Ζ'. Περὶ τῶν ἀπαιτούμενων ἐν τῇ καθιερώσει Νουῦ μαρτυρικῶν λειψάνων. — Τιμοθ. ε'. κδ'. Καρθ. ια'.	580
Η'. Τοὺς Ἰβραίους, εἰ μὴ εἰλικρινῶς προσερχομένους, μὴ δέχεσθαι.	583
Θ'. Περὶ τῶν κρυπτόντων τὰ κατὰ τῶν εἰκόνων βιβλία. — Ἄπ. ξ'. τῆς ς'. β'. ξγ'. Λαοδ. να'.	585
Ι'. Περὶ κληρικῶν τῶν εἰς ἄλλην παροικίαν μεταπηδώντων. — Ἄπ. ς'. ιε'. πά. πγ'. τῆς Α'. ιε'. ις'. τῆς Δ'. ε'. ι. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς ΑΒ'. ιά. Καρθ. ιή. Ἀντιοχ. γ'. Σαρδ. ιε'. ις'. ιζ'.	587
ΙΑ'. Περὶ τοῦ ὅτι δεῖ εἶναι οἰκονόμους ἐν τοῖς ἐπισκοπεῖσι, καὶ μοναστηρίοις — Ἄπ. λή. μά. τῆς Δ'. κς'. τῆς Ζ'. ιβ'. τῆς ΑΒ'. ζ'. Ἀγκύρ. ιε'. Γάγγρ. ζ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρίλλ. β'.	590
ΙΒ'. Περὶ τοῦ μὴ πωλεῖσθαι προάστεια ἐκκλησίας. — Ἄπ. λή. μά. τῆς Δ'. κς'. τῆς Ζ'. ιβ'. τῆς ΑΒ'. ζ'. Ἀγκύρ. ιε'. Γάγγρ. ζ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρίλλ. β'.	592
ΙΓ'. Περὶ κοινοποιήσεως μοναστηρίων. — Τῆς Δ'. δ'. κδ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς Ζ'. ιβ'. ιθ'. τῆς ΑΒ'. α'. Κυρίλλ. β'.	612
ΙΔ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀναγινώσκειν τινὰ ἐπ' ἀρβωνος ἀχειροθέτως. — Τῆς ς'. λγ'. Καρθ. κβ'.	615
ΙΕ'. Περὶ τοῦ μὴ τινα ἐν δυοῖ κληροῦσθαι ἐκκλησίαις. — Ἄπ. ιε'. ις'. τῆς Α'. ιε'. ις' τῆς Δ'. ι. κ'. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιή. τῆς Ζ. ι. ιε'. Ἀντιοχ. γ'. Σαρδ. ιε'. ις'. ιζ'. Καρθ. ξγ'.	

ιή.	Σελ. 620
Ις'. Περὶ τῶν πολυτελῶς ἀμφιεννυμένων ἐκκλησιαστικῶν. — Τῆς ς'. κζ'. Γάγγρ. ιβ'. κά.	622
ΙΖ'. Περὶ τοῦ μὴ ἐγχειρεῖν οἰκοδομῇ εὐκτηρίου χωρὶς παρασκευῆς. — Τῆς Δ'. κδ'. τῆς Ζ'. κά. τῆς ΑΒ'. α'.	625
ΙΗ'. Περὶ τοῦ μὴ ἐνδιδαιτᾶσθαι γυναῖκας ἐν ἐπισκοπεῖσι. — Τῆς Α'. γ'. τῆς ε'. τῆς Ζ'. κβ'. Ἀγκύρ. ιθ'. Καρθ. μέ. Βασιλ. πθ'.	628
ΙΘ'. Περὶ τῶν ἐπὶ δόσει χρημάτων χειροτονούντων. — Ἄπ. κθ'. τῆς Δ'. β'. τῆς ς'. κβ'. κγ'. Βασιλ. ιγ'. ἐπιστολὴ Γενναδίου καὶ Ταρασίου.	630
Κ'. Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι διπλᾶ μοναστήρια. — Τῆς ς'. μς'. μζ'. τῆς Ζ'. ιή. κβ'.	637
ΚΑ'. Περὶ τοῦ μεταβαίνειν τοὺς μοναχοὺς εἰς ἄλλα μοναστήρια. — Τῆς Δ'. δ'. τῆς Ζ'. ιθ'. τῆς ΑΒ'. γ'. δ'. ε'.	641
ΚΒ'. Περὶ μοναχῶν καὶ ἱερατικῶν, ὥστε μὴ συνεσθίειν ἰδίᾳ. — Ἄπ. μβ'. μγ'. τῆς Α'. γ'. τῆς ς'. ε'. μς'. μζ'. τῆς Ζ'. ιή. κ'. Καρθ. μέ. ξθ'. Ἀγκ. ιθ'. Λαοδ. κδ'. Βασιλ. πθ'.	642

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΒ'. ΣΥΝΟΔΟΥ.

Α'. Γνώμη τοῦ ἐπισκόπου οἰκοδομεῖσθαι μοναστήριον. — Τῆς Δ'. δ'. κδ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς Ζ'. ιβ'. ιγ'. ιζ'. Κυρίλλ. β'.	648
Β'. Περὶ τοῦ ὅτι ἀπαιτεῖται ὁ ἀναδεξόμενος τὸν μοναχόν.	654
Γ'. Περὶ τοῦ ἀμελοῦντος τῶν ὑπὸ χεῖρα μοναχῶν. — Δ'. δ'. τῆς Ζ'. ιθ'. κά. Καρθ. πή.	656
Δ'. Περὶ τῶν καταλειπόντων τὰς οἰκείας μονὰς, καὶ μὴ ἐπανελθόντων. — Τῆς Δ'. δ'. τῆς Ζ'. ιγ'. ιθ'. κά. τῆς ἐν Καρθ. πη'.	658
Ε'. Περὶ τοῦ τῆς πείρας χρόνου τῶν μονασόντων.	662
ς'. Περὶ τοῦ μὴ ἰδιόν τι ἔχειν τοὺς μοναχοὺς.	667
Ζ'. Περὶ τοῦ μὴ οἰκοδομεῖν μόνην τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐπισκοπῆς. — Ἄπ. λή. τῆς Δ'. κς'. τῆς Ζ'. ιά. ιβ'. Ἀντιοχ. κδ'. κέ. Ἀγκ. ιε'. Γάγγρ. ζ'. Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρίλλ. β'.	673
Η'. Περὶ τῶν μὴ διὰ νόσημα εὐνουχιζόντων. — Ἄπ. κά. κβ'.	

- κγ'. κδ'. τῆς Α'. α. Σελ. 676
- Θ'. Περὶ τῶν τυπτόντων ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως ἱερέων. — Ἀπ. κζ'. Ἄντ. ε. Καρθ. νζ'. ξβ'. ος'. πγ'. 4θ'. ρ'. ρς'. ρζ'. 679
- Ι'. Περὶ τῶν τοῖς ἱεροῖς εἰς οἰκείαν χρωμένων ὑπηρεσίαν. — Ἄπ. οβ'. σγ'. 682
- ΙΑ'. Περὶ κληρικῶν ἀξιώματα κοσμικὰ ἀναδεχομένων. — Ἀπ. ς'. πά. πγ'. τῆς Δ'. γ'. ζ'. τῆς Ζ'. ι. Καρθ. ιή. 686
- ΙΒ'. Περὶ τῶν αὐτῶν ἐν εὐκτηρίοις λειτουργούντων, χωρὶς γνώμης τῶν ἐπισκόπων. — Ἄπ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. νθ'. τῆς ΑΒ'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. ιέ. Γάγγρ. ς'. Καρθ. ι. ξβ'. Ἄντιοχ. ε. Λαοδ. νή. 687
- ΙΓ'. Περὶ σχίσματος κληρικῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων. — Ἀπ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ΑΒ'. ιβ'. ιδ'. ιέ. Ἄντιοχ. ε. Γάγγρ. ς'. Καρθ. ι. ιά. ξβ'. 688
- ΙΔ'. Περὶ σχίσματος ἐπισκόπων ἀπὸ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν. — Ἀπ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ΑΒ'. ιβ'. ιγ'. ιέ. Ἄντιοχ. ε. Γάγγρ. ς'. Καρθ. ιά. ξβ'. 692
- ΙΕ'. Περὶ σχίσματος μητροπολιτῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων Πατριαρχῶν. — Ἄπ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ς'. λά. λδ'. τῆς ΑΒ'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. Ἄντιοχ. ε. Γάγγρ. ς'. Καρθ. ι. ιά. ξβ'. 692
- Ις'. Περὶ τοῦ μὴ ἐκλέγειν ἐπίσκοπον ζῶντος τοῦ πρώτου. — Ἀπ. νή. τῆς ς'. ιθ'. π'. Σαρδ. ιά. Καρθ. οθ'. πβ'. πς'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. Πέτρου ι. Νύσσ. ις'. Κυρίλλ. α. 696
- ΙΖ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀθρόον λαϊκόν τινα, ἢ μοναχὸν ἐπισκοπεῖν. — Ἄπ. π'. τῆς Α'. β'. Λαοδ. γ'. Σαρδ. ι. Νεοκαισ. ιβ'. Κυρίλλ. δ'. 704

ΚΑΝ. ΤΗΣ ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΤΗΣ ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ.

- Α'. Περὶ τῶν ἐπιτιμηθέντων παρὰ τοῦ Ρώμης, ὥς οὕτως εἶναι καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀνάπαλιν. — Ἄπ. ιβ'. ιγ'. λβ'. Ἄντ. ς'. Σαρδ. ιδ'. Καρθ. ιά. λζ'. ρμά. 705
- Β'. Ὅτι οἱ μονάσαντες ἐπίσκοποι, ἐκπίπτουσι τῆς ἀξίας. 707
- Γ'. Περὶ τῶν τυπτόντων ἐπισκόπους λαϊκῶν. — Ἄπ. νέ. 710

Ἑτυπογραφικῶν παροραμάτων διόρθωσις.

Σελ. 79 στίχ. 30 προσάγεται γράφει προάγεται. — Σελ. 86 στίχ. 26 τουτέστιν γρ. τουτέστιν — Σελ. 89 στίχ. 31 ἐδομας γρ. ἐδομάς — Σελ. 108 στίχ. 9 λαϊκός γρ. λαϊκός, — Σελ. 124 στίχ. 4 ἐπαρχιωτῶν γρ. [τῶν] ἐπαρχιωτῶν. — Σελ. 167 στίχ. 6 Θεὸν γρ. Θεόν, — Σελ. 107 στίχ. 9 λόγον γρ. Λόγον — Σελ. 107 στίχ. 26 κτίσμα γρ. κτίσμα, — Σελ. 187 στίχ. τελευτ. χιρομένους γρ. χρισμένους. — Σελ. 209 στίχ. 12 ἢ ἐπιτραπεῖν γρ. εἰ ἐπιτραπεῖν — Σελ. 211 στίχ. 31 διαιρούμενας κατ' ἐκείνους γρ. διαιρουμένας, κακείνους — Σελ. 273 στίχ. 20 ἐπειδὴ πέρ τινες γρ. ἐπειδὴ περ τινές — Σελ. 282 στίχ. 7 κατὰ τάξιν γρ. κατὰ [τὴν] τάξιν — Σελ. 285 στίχ. 22 βάντων γρ. βάνδων — Σελ. 288 στίχ. τελευτ. μετὰ τὸ, παράγραφες, πρόσθε, δε ἀνήκει εἰς τὰ τῆς Συνόδου πρακτικά. — Σελ. 307 στίχ. 31 μίαν ἐνέργειαν γρ. [καὶ] μίαν ἐνέργειαν — Σελ. 315 στίχ. 10 ἀλλ' ἤς γρ. ἀλλ' [ἐφ'] ἤς — Σελ. 315 στίχ. 23 τῶν σκηπῆς γρ. τῶν [τῆς] σκηπῆς — Σελ. 342 στίχ. 10 διακονομένων ἴσ. γρ. διακονούντων — Σελ. 365 στίχ. 12 χρᾶσθαι γρ. χρῆσθαι — Σελ. 372 στίχ. 11 οἰκείαις γρ. οἰκείαις — Σελ. 373 στίχ. 15 καὶ ψιλὴν γρ. ψιλὴν — Σελ. 377 στίχ. 19 χρᾶσθαι γρ. χρῆσθαι — Σελ. 378 στίχ. τελευτ. τῆ καθιζέσει γρ. καταθέσει (Ἐρβ. σελ. 1115). — Σελ. 383 στίχ. 26 μετέχειν γρ. μέτοχα — Σελ. 435 στίχ. 11 ἐξερομένους γρ. ἐξεχομένους — Σελ. 447 στίχ. 10 χρᾶσθαι γρ. χρῆσθαι — Σελ. 451 στίχ. 26 τοῖς γνάθοις γρ. ταῖς γνάθοις — Σελ. 458 στίχ. 4 ἡμῶν γρ. ὑμῶν — Σελ. 458 στίχ. 20 κληδῶν γρ. κληδῶν — Σελ. 458 στίχ. 32 κληδόνες γρ. κληδόνες — Σελ. 500 στίχ. 20 Λόγου γρ. Λόγου — Σελ. 525 στίχ. 31 συμβιωτεύουσα γρ. συμβιοτεύουσα — Σελ. 549 στίχ. 3 λαμβάνων ἴσ. γραπτέον λαμβάνει.